

HE 151/2004 vp

**HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE
VALTION TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2005**

HELSINKI 2004

ISSN 1237-4318

Editia Prima Oy, Helsinki 2004



Viitaten yleisperusteluihin ja yksityiskohtaisten perustelujen selvitysoosiin ehdotetaan,

että Eduskunta päättäisi hyväksyä oheen liitetyn ehdotuksen valtion talousarvioksi vuodelle 2005.

Helsingissä 14 päivänä syyskuuta 2004

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Valtiovarainministeri *Antti Kalliomäki*

SISÄLLYSLUETTELO

YLEISPERUSTELUT	Y	7
1. Yhteenveto	Y	7
2. Lähivuosien talousnäkymät	Y	12
2.1 Kansainvälinen talous	Y	12
2.2 Suomen kansantalouden kehitys	Y	13
2.3 Julkisen talouden näkymät	Y	16
3. Talousarviesityksen talouspoliittiset lähtökohdat ja tavoitteet	Y	20
3.1 Finanssipolitiikan tavoitteet	Y	20
3.2 Finanssipolitiikan linja	Y	21
3.3 Veropolitiikka	Y	22
3.4 Julkisen palvelutuotannon ja hallinnon tuottavuuden kehittäminen	Y	23
3.5 Julkisen talouden kestävyys	Y	24
3.6 EU:n talouspoliittinen koordinaatio	Y	28
4. Talousarviesityksen tuloarviot	Y	30
4.1 Vero- ja maksupolitiikan päälinja	Y	31
4.2 Verotuloarviot	Y	33
4.3 Muiden tulojen arviot	Y	37
5. Talousarviesityksen määrärahat	Y	38
5.1 Talousarviesitys ja valtiontalouden kehys	Y	39
5.2 Poikkihallinnolliset politiikkaohjelmat	Y	41
5.3 Määrärahat hallinnonaloittain	Y	46
5.4 Tiede- ja teknologiapolitiikka	Y	70
5.5 Alueiden kehittäminen ja rakennerahastot	Y	72
6. Peruspalvelubudjettitarkastelu	Y	76
6.1 Kuntien talous kohenemassa	Y	77
6.2 Peruspalvelun järjestäminen	Y	80
7. Valtion resurssihallinto	Y	87
7.1 Työnantaja- ja henkilöstöpolitiikka	Y	87
7.2 Hallinnon kehittäminen	Y	89
8. Valtion talousarvion ulkopuolella olevat rahastot, liikelaitokset ja valtion .. omistajapolitiikka	Y	91
8.1 Valtion talousarvion ulkopuolella olevat rahastot	Y	92
8.2 Liikelaitokset	Y	96
8.3 Valtion omistajapolitiikka	Y	98

VALTION TALOUSARVIO VUODELLE 2005	1
Taulukko-osa	1
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	29
Yleiset määräykset	29
Tuloarviot	1 36
11. Verot ja veronluonteiset tulot	1 36
12. Sekalaiset tulot	2 43
13. Korkotulot ja voiton tuloutukset	4 65
15. Lainat	5 67
Määrärahat	6 69
21. Eduskunta	6 69
22. Tasavallan presidentti	6 73
23. Valtioneuvosto	7 75
24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala	7 80
25. Oikeusministeriön hallinnonala	8 104
26. Sisäasiainministeriön hallinnonala	9 129
27. Puolustusministeriön hallinnonala	10 170
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	11 194
29. Opetusministeriön hallinnonala	13 230
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	16 308
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	18 394
32. Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala	20 446
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	22 509
34. Työministeriön hallinnonala	26 597
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	27 632
36. Valtionvelan korot	28 667

LIITTEET

Liite 1: Taloudellinen katsaus

Liite 2: Talousarvioesityksen aluepoliittiset vaikutukset

YLEISPERUSTELUT

Kansainvälisen talouden kasvu on euroaluetta lukuunottamatta jatkunut ripeänä vuoden 2003 puolenvälin jälkeen ja kasvu näyttää olevan nyt laajemmalla pohjalla kuin useaan vuoteen. Erityisen vahvaa kasvu on ollut Aasiassa ja etenkin Kiinassa. Pitkään jatkuneen taantumien jälkeen myös Japanin talouskasvu on selvästi elpynyt. Yhdysvaltojen talouskasvu on nopeaa, mutta ei välttämättä kestäväällä pohjalla. Rahapolitiikka on ollut poikkeuksellisen keveää ja elvyttävän finanssipolitiikan seurauksena julkisen talouden alijäämä on nopeasti paisunut.

Myös euroalueella rahapolitiikka on ollut kasvua tukevaa. Finanssipolitiikka on lähes neutraalia painottaen talouskasvun ohella myös pitemmän aikavälin kestävyystavoitteita. Euroalueen kasvu elpyi viime vuoden lopulla ja tuotanto kasvaneen vuonna 2004 1½ prosenttia ja ensi vuonna ehkä hieman enemmän.

Suomessa kokonaistuotanto lisääntyi viime vuonna 2 % ja kasvu perustui edellisvuosia vahvemmin kulutukseen. Kuluvana vuonna kokonaistuotannon arvioidaan lisääntyvän lähes 3 %, mutta ensi vuonna kasvun arvioidaan hidastuvan jo hieman. Suhdannous on siten jäämässä kokonaisuudessaan loivaksi ja nopeimman kasvun vaihe saattaa olla jo ohitettu. Suomen talouden kasvu on euroalueeseen verrattuna vahvaa mutta ei ole riittänyt alentamaan työttömyyttä kuin vähän ja samaan aikaan työllisyyden kasvu on hiipunut.

Lähiaikojen talouspolitiikan tärkein tavoite on luoda riittävät edellytykset, joilla talouskasvu ja työllisyysaste lähtevät nousevalle uralle. Vahvana jatkuvan maailmantalouden kasvun ja Suomelle tärkeän euroalueen elpymisen ansiosta talouskasvun pohja on laajenemassa kotimarkkinoiden lisäksi myös vientiteollisuuteen. Suhdannekehityksen osalta talouspolitiikan keskeisin tehtävä on kotimarkkinoilla saavutetun luottamuksen ylläpitäminen ja vahvistaminen. Kotimaisen kysynnän pysyessä vahvana tarvetta uusiin elvyttäviin päätöksiin ei ole. Poliitiikka ohjaavat ensisijassa rakenteelliset kehitystarpeet. Finanssipolitiikan kysyntävaikutus onkin kuluvana ja ensi vuonna lähes neutraali.

Talouskasvun ylläpitäminen on lähivuosina ja -vuosikymmeninä muuttumassa aikaisempaa vaikeammaksi työn tarjonnan supistuksessa väestön ikärakenteen heikentymisen myötä ja kansainvälisen kilpailun kiristyessä. Talouskasvun vauhdittamiseksi on työvoiman tarjontaa vahvistettava nostamalla työllisyysastetta kaikissa ikäryhmissä ja luotava nykyistä paremmat edellytykset tuottavuuden kasvulle. Koulutuksesta ja tutkimus- ja kehitystoiminnan edellytyksistä huolehtimisen rinnalla on tärkeää alentaa verorasitusta, jotta voidaan parantaa kannustimia osaamisen kehittämiseen.

1. Yhteenveto

Finanssipolitiikka
neutraalia

Vuosien 2003 ja 2004 talousarviot ovat tukeneet työllisyyttä veronalennuksin ja talouden kasvuedellytyksiä tukevin menonlisäyksin. Vuoden 2005 talousarviossa jatketaan hallitusohjelmassa päätettyjen menonlisäysten toteuttamista. Kesällä 2004 eduskunnan hyväksymä yritys- ja pääomaverouudistus, joka alentaa yritysverokantaa kolmella prosenttiyksiköllä, kannustaa investointeihin ja kasvuun ja lisää hyvän työllisyyskehityksen edellytyksiä.

Työmarkkinaratkaisua odotetaan

Talousarvioesityksessä ansiotulojen verotukseen ehdotetaan kahden prosentin suuruinen inflaatiotarkistus. Hallitus pitää tavoitteenaan kattavaa, maltillista ja pitkäkestoista tuloratkaisua ja se on valmis omalla talouspolitiikallaan tukemaan työmarkkinaosapuolten pyrkimystä tulosovun aikaansaamiseen. Maltilliseen palkkaratkaisuun voidaan liittää palkansaajien ostovoimaa tukevia veronkevennyksiä. Hallitus arvioi työmarkkinoiden tilannetta loppuvuodesta ja täydentää tarvittaessa arvioinnin perusteella eduskunnalle annettua talousarvioesitystään. Työmarkkinaratkaisu vaikuttaa budjettipolitiikan liikkumavaraan sekä suoraan että välillisesti: matala inflaatio ja julkisen sektorin kustannusten kurissa pysyminen antavat mahdollisuuksia sekä ostovoimaa tukevaan veropolitiikkaan että kasvua tukeviin lisäpanostuksiin. Pitkällä aikavälillä työmarkkinamallit vaikuttaa valtion ja kuntien taloutta ja antaa tilaa finanssipoliittisille toimille ilman velkaantumiskiirteen riskiä.

Hyvällä työmarkkinaratkaisulla voidaan edesauttaa sopeutumista talouden globalisaatioon ja väestön ikääntymisen haasteisiin. Lisäksi tarvitaan markkinoiden toiminnan tehostumista ja tuottavuuden nousua sekä yksityisellä että julkisella sektorilla. Kun Suomessa on laaja julkinen palvelusektori, julkisen palvelutuotannon tuottavuus on yksi keskeinen tekijä koko kansantalouden tuottavuuskehityksen kannalta.

Talouspolitiikan keskeiseksi haasteeksi työttömyyden vähentämisen ohella on noussut talouden pidemmän aikavälin kasvuedellytysten ja siten hyvinvointivaltion rahoituspohjan turvaaminen. Ilman vahvaa kasvua julkisen talouden menositoumuksien ja tulojen välille syntyy rakenteellinen ja vähitellen laajeneva kuilu. Hitaan kasvun oloissa myös työllisyyskehitys ja kotitalouksien tulojen kasvu jäävät heikoiksi.

Työllisyysasteen nousua tarvitaan

Laskelmien mukaan julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyys eli se, että valtio ei joudu hallitsemattoman velkaantumisen tielle, vaatii työllisyysasteen voimakasta nousua nykyiseltä 67 prosentin tasolta. Vuosikymmenten yli ulottuviin, suuria väestö- ja talousmuutoksia koskeviin laskelmiin liittyy huomattavia epävarmuuksia. Ne huomioon ottaen ei ole ratkaisevaa saavutetaanko 100 000 uuden työpaikan tavoite täsmälleen vuonna 2007 tai onko seuraavan hallituskauden päättyessä työllisyysaste täsmälleen 75 prosenttia. Olennaista sen sijaan on, että työllisyys kääntyy nopeasti kestäväälle nousu-uralle.

Taulukko 1. Budjettitalouden tuloarviot, määrärahat ja tasapaino, milj. euroa

	2003 tilinpäätös	2004 varsinainen talousarvio	2005 esitys	Muutos % 2004—2005
Tulo- ja varallisuusvero	11 812	12 210	12 373	1
Arvonlisävero	10 264	10 214	11 053	8
Muut verot	8 187	7 919	8 147	3
Muut tulot	5 077	5 448	5 850	7
Yhteensä	35 340	35 791	37 423	5
Nettolainanotto ja velanhallinta ¹⁾	1 073	1 273	187	
Tuloarviot yhteensä	36 413	37 065	37 611	1
Kulutusmenot	11 538	11 987	12 141	1
Siirtomenot	20 221	21 727	22 446	3
Sijoitusmenot	499	522	460	-12
Muut menot	4 640	2 829	2 563	-9
Määrärahat yhteensä	36 897	37 065	37 611	1
Tilinpäätösali jäämä	-484	-	-	

¹⁾ Sisältää nettoutettuna 234 milj. euroa velanhallinnan menoja vuonna 2003, tuloja 60 milj. euroa vuonna 2004 ja velanhallintamenoja 8 milj. euroa vuonna 2005.

Valtion budjettitalouden tuloiksi vuodelle 2005 arvioidaan 37,4 mrd. euroa, mikä on 4½ prosenttia enemmän kuin vuoden 2004 varsinaisessa talousarviossa. Verotuloiksi arvioidaan 31,6 mrd. euroa, jossa on 2½ prosenttia nousua vuodelle 2004 budjetoiduista verotuloista. Muiden kuin verotulojen kertymää nostaa ennen muuta siirto valtion asuntorahastosta sekä valtion eläkerahastosta valtion budjettiin tuloutettavan osuuden kasvu.

Tuloarviot

Valtion talousarvion määrärahoiksi vuodelle 2005 ehdotetaan 37,6 mrd. euroa, jossa on lisäystä 1½ prosenttia vuoden 2004 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Hallinnonalojen menot kasvavat 2,6 prosenttia ja menojen volyymikasvuksi arvioidaan vajaa prosentti. Kehitys vastaa hallitusohjelmassa sovittua menojen etupainoista lisäysaikataulua. Vuodelle 2004 budjetoidut hallinnonalojen menot kasvavatkin volyymiltaan jopa 5 % vuodesta 2003.

Määrärahat

Hallitus ehdottaa, että talousarvioesityksen kehukseen kuuluvat menot jäävät 423 milj. euroa vuoden 2005 kehysten alapuolelle. Tästä ns. jakamattomasta varauksesta on myöhemmin tarkoitus rahoittaa ennakoimattomien lisäbudjettitarpeiden lisäksi tulevien työ- ja virkaehtosopimusten määrärahatarpeet vuodelle 2005. Jakamaton varaus on suunnilleen samaa kokoluokkaa kuin vastaavat menotarpeet aiempina vuosina. Hallitus varautuu tarvittaessa tukemaan maltillisen työmarkkinaratkaisun syntymistä myös lisämäärärahoil-

Jakamaton varaus

Määrärahalisäykset
tukevat talouskasvua

la, jotka niinkään saattavat edellyttää jakamattoman varauksen käyttöä.

Hallitusohjelman mukaan määrärahalisäyksiä kohdennetaan talouskasvua tukevalla tavalla ja turvataan kuntien toiminnan taloudelliset edellytykset. Keskeiset teknologia ja tutkimusmäärärahat kasvavat vuonna 2005. Tällä vaalikaudella tutkimusrahoituksen taso on noussut 123 milj. eurolla eli 10 prosentilla. Aikuisten koulutustason kohottamisohjelmaa (NOSTE) ja ammatillisen lisäkoulutuksen laajentamista tuetaan.

Koulutuksen, opintotuen, tieteen, nuorisotyön ja kulttuurin määrärahat kasvavat yli 112 milj. euroa.

Sosiaali- ja terveystoimen määrärahat kasvavat yhteensä noin 504 milj. euroa vuonna 2005. Kansaneläkkeeseen ja siihen sidottuihin etuuksiin tehdään tasokorotus 1.3.2005 alkaen. Rintamaveteraanien ja sotainvalidien asemaa ja kuntoutusta tuetaan lisämäärärahalla. Etenkin ikääntyneen väestön tarvitsemia terveys- ja muita hyvinvointipalveluita parannetaan.

Panostuksia perheiden, lasten ja nuorten hyvinvointiin jatketaan. Ehdotuksessa lisätään määrärahoja aamu- ja iltapäivätoimintaan, esiopetuksen kuljetusetuun ja lasten kotihoidon tukeen ja osittaiseen hoitorahaan. Sairausvakuutuksen vähimmäispäivärahaa korotetaan. Sairausvakuutuksen päivärahan määräytymisperusteita tarkistetaan 1.10.2005 lukien ajallisesti lähekkäin olevien raskauksien sekä lyhyiden työsuhteiden osalta. Työnantajille aiheutuvia ns. perhevapaiden kustannuksia tasataan aiempaa enemmän korottamalla maksettavaa vuosilomakustannusten korvausta.

Liikenneinfrastruktuurin tasoa kohennetaan liikenneväylästrategiaa pohtineen ministerityöryhmän kannanottojen pohjalta valtioneuvoston kehyspäätöksen puitteissa. Perusradanpidon rahoitusta lisätään ja rahoitusta kohdennetaan erityisesti rataverkoston kunnossapitoon, käyttöön ja korvausinvestointeihin. Riittävä rahoitus 14 keskeneräisen ison tie- ja ratainvestoinnin nopealle valmistumiselle turvataan ja Tornion väylän syventäminen aloitetaan. Matkustaja-alusten tuki nostetaan 24,5 milj. euron verotuella noin kaksinkertaiseksi. Merenkululaitos ja Suomen ympäristökeskus saavat valtuuden solmia enintään 134 milj. euron sopimuksen jäänmurto- ja ympäristönsuojelutehtävistä.

Kehitysyhteistyön menojen kasvu nostaa kehitysyhteistyömenojen osuuden 0,39 prosenttiin bruttokansantulosta. Turvallisuuden ylläpitämisen ja talousrikollisuuden torjunnan tarpeisiin sisäasiainministeriössä ja oikeusministeriössä lisätään yhteensä yli 20 milj. euroa. Osalle ministereistä annetaan avuksi poliittisia valtiosihteeireitä. Valtionhallinnon tuottavuuden kohottamista edistetään tuottavuusohjelmilla ja erityisellä tuottavuusinvestointituella.

Valtiontalouden
tasapaino

Valtion talousarvioesitys vuodelle 2005 on hieman alijäämäinen. Talousarvion ulkopuolella oleviin rahastoihin arvioidaan syntyvän noin 0,4 mrd. euron ylijäämä, joka johtuu lähinnä valtion eläkerä-

haston karttumasta. Valtion eläkerahasto varautuu rahoittamaan valtion työntekijöiden tulevia eläkkeitä. Kansantalouden tilinpidon mukaan valtiontalouden arvioidaan olevan lievästi alijäämäinen vuonna 2005.

Taulukko 2. Budjettitalouden ja valtiontalouden tasapaino, milj. euroa

	2003 tilinpäätös ¹⁾	2004 budjetoitu ²⁾	2005 esitys	Muutos, % 2004—2005
Budjettitalous				
Tulot	35 340	36 519	37 423	2
Menot	36 897	36 959	37 611	2
Varsinainen alijäämä (-)	-1 558	-440	-187	
Velanhallinnan menot (-)	-248	60	-8	
Nettorahoitustarve (-)	-1 806	-380	-195	
Rahastotalous				
Tulot	4 493	4 322	4 599	6
Menot	3 649	4 035	4 156	3
Nettorahoitustarve (-)	843	287	443	
Valtiontalous³⁾				
Tulot	38 054	39 107	39 937	2
Menot	38 768	39 260	39 682	1
Nettorahoitustarve (-)	-963	-93	247	

¹⁾ Vuoden 2003 korkomenoihin sisältyy kertaluonteinen 1,6 mrd. euron menoera, joka johtuu kirjausperusteen muutoksesta. Ilman tätä erää valtiontalous olisi ollut vuonna 2003 n. 0,6 mrd. euroa ylijäämäinen.

²⁾ Ml. vuoden 2004 lisätalousarvio.

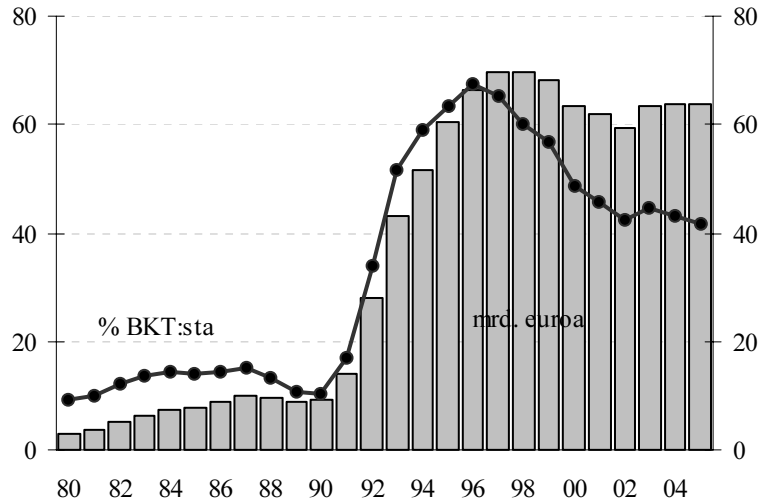
³⁾ Budjettitalouden ja rahastojen tuloja ja menoja ei voi sellaisenaan laskea yhteen keskinäisten siirtojen vuoksi.

Valtion budjettitalouden velan korkomenoiksi arvioidaan 2,4 mrd. euroa. Tässä on laskua kuluvan vuoden varsinaisessa budjetissa arvioituihin korkomenoihin nähden 335 milj. euroa. Korkomenojen alenemiseen vaikuttaa velanottotarpeen pieneneminen, edelleen matalana pysynyt korkotaso sekä valtionvelan rakenteessa tapahtuneet muutokset.

Valtionvelka kasvoi vuonna 2003 sekä euromääräisesti että suhteessa bruttokansantuotteeseen, koska velanhallinnan kannalta tarpeettomaksi tulleen ns. repo-salkun poisto lisäsi tilastoissa näkyvää valtionvelkaa. Valtion nettovelka-asemaan sillä ei ole pysyvää vaikutusta. Vuonna 2004 valtionvelka suhteessa bruttokansantuotteeseen kääntyy uudelleen selkeästi laskevalle uralle ja alenee kuluvalle vuoden arvioidusta 43½ prosentista 42 prosenttiin vuonna 2005. Valtionvelan nimellisarvoksi arvioidaan vuoden 2005 lopussa 63,9 mrd. euroa.

Valtionvelka

Kuvio 1. Valtionvelan kehitys, mrd. euroa ja % BKT:sta



2. Lähivuosien talousnäkymät

Kansainvälisen talouden kasvu on euroaluetta lukuun ottamatta vuoden 2003 puolenvälin jälkeen jatkunut ripeänä ja kasvu näyttää olevan nyt laajemmalla pohjalla kuin useaan vuoteen. Raaka-aineiden ja etenkin öljyn hinta ovat nousseet selvästi, sillä öljyn kysyntä kasvaa nopeasti ja alkaa saavuttaa käytettävissä olevan tuotantokapasiteetin ylärajan. Tämä voi johtaa pitempään korkeana pysyvään öljyn hintatasoon.

2.1 Kansainvälinen talous

Yhdysvaltojen erittäin elvyttävän talouspolitiikan seurauksena maan talous kasvaa edelleen nopeasti ja keväällä kysynnän kasvu alkoi heijastua tuotannon ohella myös työllisyyteen. Samalla kuitenkin maan talouden sisäinen ja ulkoinen tasapaino ovat edelleen heikentyneet. Tämä lisää kasvun kestävyysliittyviä epäilyjä. Nyt ollaan tilanteessa, jossa voimakkaasti elvyttävää talouspolitiikkaa on muokattava paremmin suhdannetilaa sopivaksi. Hintojen nousu on alkanut nopeutua, joten rahapolitiikka voi vähitellen kiristyä. Myös suuri julkisen talouden alijäämä on vähitellen saatava supistumiseen johtavalle uralle.

Erityisen vahvaa kasvu on ollut Aasiassa ja etenkin Kiinassa. Kiinan taloutta uhkaava ylikuumeneminen ja sen hallitseminen alkaakin olla talouspolitiikan suurin huoli. Kasvu on ollut nopeaa myös Intiassa. Alueen voimakas kysynnän kasvu ja mittavat investoinnit ovat vahvistaneet Japanin taloutta, joka on kasvanut selvästi odotettua nopeammin. Taloudellinen tilanne on kohentunut niinikään Latinalaisessa Amerikassa ja Venäjällä.

Maailmankauppa kasvoi viime vuonna 4 prosenttia ja maailman-tuotanto lähes yhtä paljon. Tänä vuonna päästään vielä suurempiin kasvulukuihin, mutta ensi vuonna vauhti hidastuu, mikäli talouden tasapainottuminen Yhdysvalloissa etenee ja Kiinan kasvu tasaantuu kestäväälle uralle.

Euroalueen talouskasvu elpyi viime vuoden lopulla ja kuluvan vuoden alussa tuotanto kasvoi jopa hieman odotettua enemmän. Alueen kasvu on ollut pitkälti viennin varassa. Vuoden alun vahvistumisen jälkeen euro on heikentynyt lievästi suhteessa Yhdysvaltain dollariin.

Euroalueen investointitoiminta on laimeaa ja kuluttajat ostovoiman kasvusta huolimatta varovaisia. Osittain varovaisuus johtuu myös siitä, ettei kuluttajilla ole täyttä varmuutta siitä, mitä seurauksia eri maiden hallitusten aloittamilla työmarkkinoita, eläkejärjestelmiä ja terveydenhoitoa koskevilla uudistuksilla lopulta on. Myös viimeaikainen työttömyyden kasvu on vaikuttanut kotitalouksien käyttäytymiseen.

Euroalueen talouskehitykseen vaikuttaa myös viime vuosina harjoitettu finanssipolitiikka, joka on erityisesti suurissa jäsenvaltioissa merkinnyt julkisen talouden alijäämien kasvua. Talous- ja rahaliiton mukaisten alijäämätavoitteiden saavuttamista on lykätty näiden maiden osalta, mutta jatkossa nämäkin joutuvat sovittamaan finanssipolitiikkansa vakaus- ja kasvusopimuksen alijäämätavoitteisiin. Unionin laajentumisen odotetaan tuovan piristysruiskeen euroalueen verkkaan toipuvaan talouskehitykseen.

Kohonnut öljynhintaa on uudelleen nopeuttanut inflaatiota, joka pohjainflaatiolla mitaten näyttäisi vakiintuneen vauhdista kysynnästä huolimatta noin kahteen prosenttiin. Euroalueen rahapolitiikka on keveää, eikä siinä odoteta tapahtuvan suuria muutoksia ainakaan tämän vuoden puolella.

Vaikka jotkut indikaattorit viittaavat uuteen hitaamman kasvun jaksoon, yksityisen kulutuksen kasvun uskotaan kuitenkin nopeutuvan vielä kuluvan vuoden aikana. Euroalueen tuotanto kasvaneen tänä vuonna 1½ prosenttia ja ensi vuonna ehkä hieman enemmän.

Suomessa kokonaistuotanto lisääntyi 2 % vuonna 2003. Kasvu perustui edellisvuosia vahvemmin kulutukseen. Kokonaisinvestoinnit sen sijaan supistuivat jo toista vuotta, ja myös nettoviennin kasvuvaikeus jäi negatiiviseksi.

Taloukskasvun arvioidaan tänä ja ensi vuonna kohoavan hieman viimevuotista nopeammaksi. Kotitalouksien ja teollisuuden luottamus on vuoden takaista vahvemmalla tasolla. Tuotannon kasvu perustuu edelleen vahvasti kotimaiseen kulutuskysyntään, mutta myös nettoviennin kasvuvaikeus kohoaa positiiviseksi. Investointien käynnistyminen kotimaassa näyttää sitä vastoin siirtyneen.

Tänä vuonna kokonaistuotannon arvioidaan lisääntyvän lähes 3 %. Viime vuoden tapaan arvonlisäyksen ennakoitua olevan tänä

Euroalueen talouskehitys

2.2 Suomen kansantalouden kehitys

Tuotanto

vuonna vahvinta yksityisissä palveluissa, mitä näkemystä tukee myös alkuvuoden kehitys. Vuoden toisella puoliskolla myös jalostustoimialojen arvioidaan lisäävän tuotantoa. Sen sijaan alkutuotannon näkymät ovat heikentyneet alkukesän suotuisan tilanteen jälkeen.

Taulukko 3. Kansantalouden kehitys

	2001*	2002*	2003**	2004**	2005
Bruttokansantuote käyvin hinnoin, mrd. euroa	135,5	139,8	142,5	147	153
Bruttokansantuote, määrän muutos, %	1,1	2,3	2,0	2,9	2,7
Työttömyysaste, %	9,1	9,1	9,0	8,8	8,5
Työllisyysaste, %	67,7	67,7	67,3	67,0	67,3
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	2,6	1,6	0,9	0,2	1,8
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v), %	5,0	5,0	4,1	4½	4¾

Ulkomaankauppa

Ensi vuonna kokonaistuotannon kasvun arvioidaan hidastuvan hieman. Vientikysynnän ja investointien odotetaan lisääntyvän nykyistä nopeammin, mutta yksityisen kulutuksen kasvu hidastuu selvästi. Ulkomaisen kysynnän vahvistuminen lisää edelleen jalostuksen osuutta talouskasvusta.

Maailemankaupan vilkastuminen ei ole vielä näkynyt Suomen viennissä merkittävässä määrin. Tämä johtuu osittain päävientialueemme Euroopan hitaasta talouskehityksestä, mutta myös joidenkin merkittävien vientialojen vaikeuksista. Kysynnän ennakoitaan kuitenkin kohenevan vuoden loppua kohti ja viennin määrän kasvu nopeutuu. Vientihinnat pysyivät keskimäärin viime vuoden tasolla. Ensi vuonna viennin määrän kasvun odotetaan nopeutuvan lähes viiteen prosenttiin EU-markkinoiden vilkastuessa.

Tuonnin määrän kasvu hidastunee tänä vuonna hieman viimevuotisesta ja tuontihinnat nousevat 2½ % raaka-aineiden hintojen kohoamisen myötä. Ensi vuonna tuonti lisääntyy kolmisen prosenttia, sillä teollisuuden tuontitarve lisääntyy. Kulutustavaratuonnin vahvan kasvun ennakoitaan tosin vaimenevan. Vaihtosuhteen heikkenemisen seurauksena vaihtotaseen ylijäämä pienenee tänä vuonna hieman.

Yksityinen kulutus

Yksityiset kulutusmenot lisääntyivät viime vuonna reaalisesti 4,3 %, sillä palkankorotukset, veronkevennykset, inflaation hidastuminen sekä kuluttajien kohentunut luottamus edesauttoivat hyvää kehitystä. Kuluvana vuonna kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kasvu on edelleen voimakasta johtuen osin samoista tekijöistä, mutta myös osinkotulojen kasvusta. Toisaalta työllisyyden supistuminen jarruttaa kasvuvauhtia. Kulutuksen viime vuoden poikkeuksellisen nopea kasvu hidastuneekin 3½ prosenttiin.

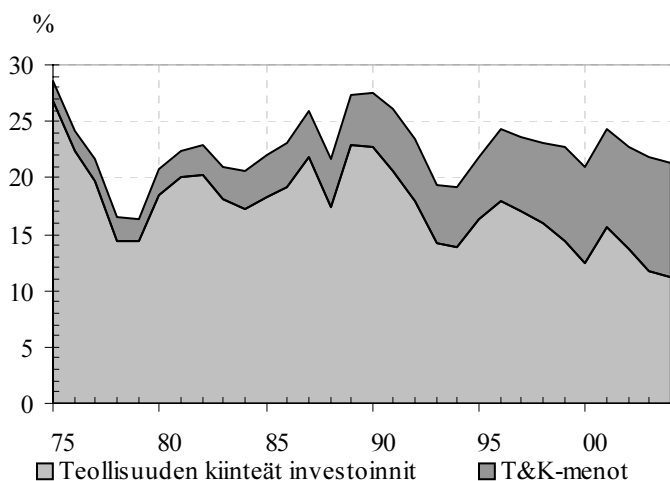
Ensi vuonna työllisyyskehitys paranee ja kotitalouksien ostovoiman kasvu nojaa aikaisempaa selkeämmin palkkasumman kehitykseen. Yksityisen kulutuksen arvioidaan kasvavan ensi vuonna kuluvaa vuotta hitaammin, runsaat 2 %, kun käytettävissä olevien tulojen kasvun hidastuminen ja inflaation voimistuminen vaimentaa

ostovoiman kasvua. Kulutuksen osuus kasvusta pysyy kuitenkin yhä merkittävänä.

Investoinnit kasvavat kuluvana vuonna lähes 2 %, kun erityisesti asuinrakennusinvestoinnit lisääntyvät sekä korjaus- että uudisrakentamisessa matalan korkotason vahvistamana. Tuotannollisten investointien taantumaa arvioidaan vähitellen hellittävän. Käynnissä olevien useiden suurten tie- ja ratahankkeiden vuoksi maa- ja vesirakennusinvestointien kasvu on vahvaa.

Vuonna 2005 investointien kasvu nopeutuu hieman. Asuinrakentamisen kasvun ennakoitaan jatkuvan ja lisäksi muidenkin talonrakennusten tarve lisääntyy kysynnän elpyessä. Maa- ja vesirakentamisen näkymät ovat hyvät. Tuotannon kasvu lisääntyy asteittain myös kone- ja laiteinvestointeja.

Investoinnit



Kuvio 2. Teollisuuden investointiaste

Lähteet: Tilastokeskus, Teollisuuden ja työnantajain keskusliitto, VM

Työvoiman kysyntä laski viime vuonna seitsemällä tuhannella henkilöllä. Kysynnän arvioidaan pienenevän kuluvana vuonna vielä liki kymmenellä tuhannella henkilöllä, mutta alkavan ensi vuonna jälleen kasvaa. Työpaikat vähenevät etenkin tänä vuonna teollisuudessa, mutta lisääntyvät molempina vuosina palveluissa.

Työllisyys

Työllisten osuus työikäisestä väestöstä (15—64-vuotiaat) alenee kuluvana vuonna 67,1 prosenttiin, mutta palanee ensi vuonna 67,3 prosenttiin. Työvoiman tarjonta vähenee tänä vuonna 15 000 henkeä paljolti piilotyöttömyyden takia, mutta lisääntyy ensi vuonna hieman, kun työllistymismahdollisuudet parantuvat. Työttömyysaste alenee tänä vuonna keskimäärin 8,8 prosenttiin, ja ensi vuonna 8,5 prosenttiin. Työttömyys on pääosin rakenteellista ja alueelliset työttömyyserot ovat edelleen huomattavat, vaikka pienentyvätkin.

Tulopoliittisen sopimuksen mukaisten palkankorotusten kustannusvaikutus oli kuluvan vuoden maaliskuun alusta 2,2 %. Kun palk-

Palkka- ja hintakehitys

kaliukumien arvioidaan pysyvän suunnilleen viime vuosien keskimääräisellä tasolla, palkansaajien ansiotasoindeksi kohoaa tänä vuonna keskimäärin 3,5 %. Sopimuskausi päättyy helmikuussa 2005 ja mikäli uudet tuloratkaisut eivät merkittävästi poikkea viime vuosien keskimääräisestä tasosta, ansiotasoindeksi nousee ensi vuonna keskimäärin 3,5 %.

Hintojen nousuvauhti on kuluvana vuonna varsin hidas ja pysyy merkittävästi hitaampana kuin euroalueella keskimäärin. Kotimaisista tekijöistä työ kustannukset nousevat viime vuotta vähemmän. Alkoholijuomaveron alentaminen laski keskimääräistä kuluttajahintatasoa maaliskuussa lähes prosentin ja käänsi hintatason laskuun useiden kuukausien ajaksi.

Ulkomaisista tekijöistä raaka-öljyn maailmanmarkkinahinta on kohonnut ennätyskorkealle ja etenkin metalliraaka-ainesten hinnat ovat nousseet jyrkästi. Kevään hintojen laskun jälkeen inflaatio kääntyy vuoden jälkipuoliskolla lievään nousuun. Kuluttajahintaindeksi pysyy kuluvana vuonna keskimäärin kuitenkin suunnilleen viimevuotisella tasolla. Vuonna 2005 inflaatio nopeutuu arviolta 1,8 prosenttiin, sillä kuluttajahintojen nousua aiempina vuosina hidastaneet poikkeukselliset tekijät poistuvat.

2.3 Julkisen talouden näkymät

Taloukasvun hitaus ja heikko työllisyystilanne ovat muutaman vuoden ajan pienentäneet julkisen sektorin ylijäämää. Samalla verotusta on kevennetty ja erilaisia etuuksia ja muita julkisia menoja on kasvatettu. Taloukasvun vähittäisen nopeutumisen kautta julkisen talouden rahoitusaseman heikentymisen ennakoidaan kuitenkin pysähtyvän.

Taulukko 4. Julkinen talouden keskeisiä tunnuslukuja kansantalouden tilinpidon mukaan

	2001	2002*	2003*	2004**	2005**
	suhteutettuna bruttokansantuotteeseen, %				
Verot ja sosiaaliturvamaksut	45,8	45,8	44,8	44,8	44,8
Julkisyhteisöjen menot	49,2	50,1	51,1	51,0	50,9
Julkisyhteisöjen nettoluotonanto	5,2	4,3	2,1	2,3	2,2
Valtionhallinto	2,0	1,4	0,2	0,2	-0,3
Paikallishallinto	-0,4	-0,2	-0,5	-0,4	-0,3
Työläkelaitokset	3,5	3,0	2,7	2,6	2,7
Muut sosiaaliturvarahastot	0,1	0,0	-0,2	-0,1	0,1
Perusjäämä ¹⁾	5,9	4,5	2,3	2,2	1,9
Julkisyhteisöjen velka	43,8	42,6	45,6	44,9	43,7
Valtionvelka	45,6	42,4	44,4	43,3	41,9

¹⁾ Nettoluotonanto ilman nettokorkomenoja

Julkisyhteisöjen ylijäämä suhteessa BKT:hen nousee tänä vuonna arviolta 2½ prosenttiin. Ylijäämä on lähes kokonaan eläkerahastojen varassa. Veropohjat kasvavat tyydyttävästi, mutta veronkeven-

nykset heikentävät verokertymiä. Veroasteen kokonaisuudessaan arvioidaan pysyvän lähes ennallaan, vaikka ensi vuonna veroastetta alentavat päätetyt yritys- ja pääomaverotuksen kevennykset.

Julkisten kokonaismenojen kasvu hidastuu tänä vuonna, mutta julkisten palvelujen tuotanto jatkaa kasvuaan, palkkaratkaisut nostavat julkisen kulutuksen hintaa ja julkiset investoinnit pysyvät korkealla tasolla. Finanssipolitiikan kysyntävaikutus on tänä ja ensi vuonna lähes neutraali.

Valtion verotulojen arvioidaan lisääntyvän 3 % vuonna 2004. Verotulojen kasvua hidastavat hallitusohjelman mukaiset tuloverokevennykset ja alkoholijuomaveron alentaminen.

Valtion saamat osinkotulot nousevat tänä vuonna 200 milj. eurola lähinnä Sammon jakamien poikkeuksellisen suurten osinkojen vuoksi. Ensi vuonna valtion osinkotulojen arvioidaan jäävän selvästi tämänvuotisia pienemmiksi.

Talousarvioesitykseen sisältyy kahden prosentin inflaatiotarkistus tuloveroasteikkoon. Yhteisöverokantaa lasketaan vuoden 2005 alusta lukien 3 prosenttiyksiköllä ja samanaikaisesti kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta nostetaan. Valtion saamien yhteisöverojen arvioidaankin alenevan selvästi ensi vuonna. Verotulojen kasvu hidastuu kokonaisuudessaankin.

Valtion menojen kasvu painottuu vuonna 2004 tulonsiirtoihin. Kuntien valtionosuuksia kasvattaa palvelutuotannon rahoituksen lisäksi veronkevennysten aiheuttamien tulomenetysten täysimääräinen korvaaminen kunnille. Valtion kulutuksen reaalikasvu jää maltilliseksi ja valtion investoinnit kasvavat määrältään muutaman prosentin.

Vuonna 2005 valtion kokonaismenojen kasvuvauhti hidastuu talousarvioesityksen mukaan. Suurista menoeristä valtionavut kunnille kasvavat edelleen menojen keskimäärää nopeammin. Työttömyyden hienoinen lasku hillitsee sosiaaliturvamenojen kasvua. Valtion kulutusmenojen kasvu jatkuu maltillisena ja investoinnit jäävät määrältään verrattain korkealle tasolle.

Valtiontalous on tänä ja ensi vuonna lähellä tasapainoa. Valtionvelka suhteessa kansantuotteeseen alenee selvästi kumpanakin vuonna.

Kuntien verotulojen kasvu on jäämässä vuonna 2004 vaisuksi, vaikka kunnat korottivat tuloveroprosenttejaan siten, että kunnallisverotuksessa verotettavilla tuloilla painotettu keskiarvo kohosi vuoden 2003 18,03 prosentista 18,12 prosenttiin. Ansiotulojen veronkevennyksen aiheuttama menetys verokertymässä kompensoitiin lisäämällä vastaavalla summalla sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuuksia.

Kuntien toimintamenojen vuosikasvu hidastuu 4½ prosenttiin. Kuntien toimintamenojen arvioidaan kohoavan 25 miljardiin euroon. Henkilökunnan määrä kasvaa ja korotukset kuntien eläke-

Valtiontalous kansantalouden tilinpidon mukaan

Kuntatalous kansantalouden tilinpidon mukaan

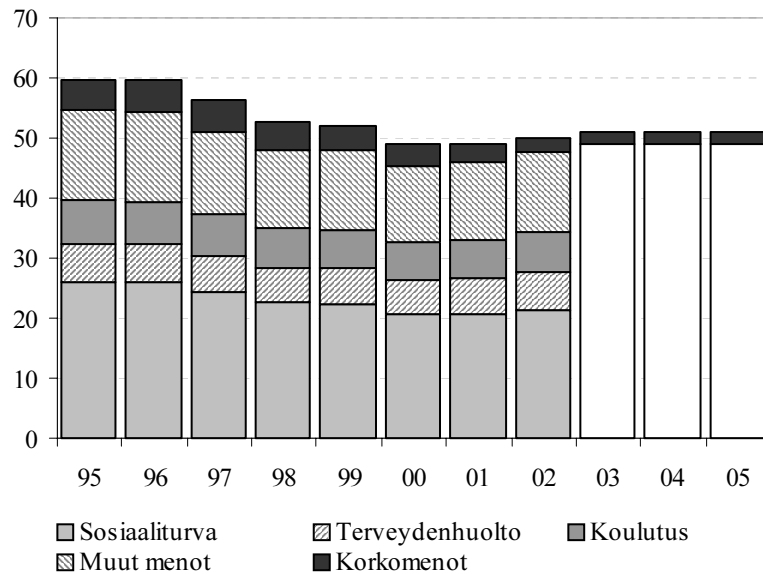
maksuun sekä työnantajan työttömyysvakuutusmaksuun lisäävät kuntien palkkausmenoja.

Henkilöstökulujen kasvu heijastaa palvelutuotannon laajentamisen ohella heikkoa tuottavuuskehitystä. Kuntatalouden vaikeuksista huolimatta kuntien yhteenlaskettu työntekijämäärä on kasvanut voimakkaasti viime vuosina ja kasvun ennakoitaan jatkuvan. Peruspalveluohjelman arvion mukaan kuntien työllisyys kasvaa vuosina 2002—2008 yhteensä lähes 28 000 henkilöllä eli yli kuudella prosentilla. Lisäyksestä 10 000 toteutui jo vuonna 2002.

Vuonna 2004 kuntien investointien arvioidaan pysyvän vuoden 2003 korkealla tasolla. Kuntien kokonaismenojen kasvu hidastuu, mutta maltillinenkin menokehitys pitää kuntatalouden alijäämäisenä. Kuntien vuosikatteiden arvioidaan alenevan edelleen vuoden 2003 tasosta.

Kuntien verotulojen kasvu nopeutuu vuonna 2005 selvästi viime vuosien hitaan kasvun jälkeen. Kunnallisverojen ja valtionosuuksien arvioidaan kasvavan noin 4½ prosentin vauhdilla. Kuntien menojen kasvun arvioidaan jatkuvan noin 4 prosentin vauhdilla. Vuonna 2005 kuntien menoja lisäävät kotihoidon tuen korotus ja sosiaalialan täydennyskoulutusvelvoite sekä tämän vuoden aikana käynnistyneet uudistukset. Kuntien talous kohenee, mutta pysyy ensi vuonna lievästi alijäämäisenä.

Kuvio 3. Julkiset menot tehtäväryhmittäin, % BKT:sta



Väestön ikääntymisen kustannusvaikutukset julkiselle taloudelle tulevat paljolti sosiaaliturvarahastojen kautta. Suomen eläkejärjestelmä on varautunut useita muita teollisuusmaita paremmin väestön ikääntymiseen työeläkejärjestelmään kerättyjen suurten rahastojen avulla. Tämä onkin välttämätöntä, koska ikärakenteemme heikenee jyrkemmin kuin muualla. Rahastoihin on kerätty pääoma, joka oli vuoden 2003 lopussa noin 55 prosenttia suhteessa kansantuotteen ja nykyisillä rahastointisäännöillä sen ennakoitua nousevan 75 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä. Koska rahastojen sijoitustuotoilla voidaan vähentää eläkemaksujen nousupainetta merkittävästi, eläkevarojen tehokas sijoittaminen ja hallinnointi on tärkeää.

Vuoden 2005 alusta tulee voimaan mittava eläkeuudistus, jossa eläkkeiden määräytymisehdot tukevat työmarkkinoilla pysymistä nykyistä pitempään. Lisäksi huolehditaan siitä, että työelämä on muutoinkin houkutteleva vaihtoehto myös työuran viimeisinä vuosina. Uudistuksen jälkeen Suomen eläkejärjestelmä on entistä vakaammalla pohjalla.

Vuonna 2004 sosiaaliturvarahastojen kotitalouksille maksamien etuuksien ja avustusten arvioidaan lisääntyvän 3½ %. Nopeimmin kasvavat sairaus- ja työeläkevakuutuksen menot. Osa-aikaeläkeläisten määrä on kääntynyt laskuun ja kansaneläkemenot supistuvat hieman.

Sosiaaliturvarahastojen maksutulot lisääntyvät hieman nopeammin kuin etuusmenot, kun työttömyysvakuutuksen ja kuntatyöntekijien työeläkevakuutuksen maksuprosentteja nostettiin hieman vuoden alussa. Myös työeläkerahastojen sijoitustulot kasvavat. Työeläkerahastojen ylijäämä suhteessa kokonaistuotantoon on 2,6 prosenttia. Työttömyysvakuutusrahasto on 0,1 prosenttia alijäämäinen ja vaje katetaan suhdannepuskuria purkamalla.

Vuoden 2005 alusta voimaan tulevan eläkeuudistuksen käyttäytymisvaikutuksia on vaikea ennakoida luotettavasti. Joustavan eläkeiän (62—68 vuotta) käyttöönotto merkitsee sitä, että ensi vuonna usealla ikäluokalla on mahdollisuus jäädä vanhuuseläkkeelle. Toisaalta eläkkeelle siirtymistä ovat hillitsemässä 4,5 prosentin korotetut eläkekarttumat 63 ikävuodesta lähtien.

Eläkkeiden indeksikorotukset jäävät hitaan inflaation takia pieniksi. Työttömyysvakuutusrahaston alijäämän poistamiseksi työttömyysvakuutusmaksuja joudutaan nostamaan. Sosiaaliturvarahastojen rahoitusasema pysyy vuonna 2005 likimain entisellään. Sosiaalivakuutusmaksujen kehitystä kuvaa tarkemmin luvun 5.3 taulukko 12.

Sosiaaliturvarahastot

3. Talousarvioesityksen talouspoliittiset lähtökohdat ja tavoitteet

Hallitus on asettanut tavoitteekseen työttömyyden vähentämisen ja työllisyyden lisäämisen 100 000 henkilöllä hallituskauden aikana. Työllisyystavoitteiden saavuttaminen on osoittautunut odotettua haastavammaksi talouskehityksen vaikeuden vuoksi. Hallitus ei kuitenkaan tämän vuoksi luovu tavoitteistaan, vaan pyrkii mitoittamaan ja suuntaamaan toimenpiteet muuttuvien olosuhteiden edellyttämällä tavalla.

3.1 Finanssipolitiikan tavoitteet

Vuosien 2003 ja 2004 talousarviot ovat tukeneet työllisyyttä veronalennuksin ja talouden kasvuedellytyksiä tukevin, tarkoin suunnatuin menolisäyksin. Suhdannekehityksen osalta talouspolitiikan keskeisin tehtävä on kotimarkkinoilla saavutetun luottamuksen ylläpitäminen ja vahvistaminen. Kotimaisen kysynnän pysyessä vahvana tarvetta uusiin elvyttäviin päätöksiin ei ole. Poliittikkaa ohjaavat ensisijassa rakenteelliset kehitystarpeet.

Talouspolitiikan keskeiseksi haasteeksi on työttömyyden vähentämisen ohella noussut talouden pidemmän aikavälin kasvuedellytysten ja siten hyvinvointivaltion rahoitus pohjan turvaaminen. Ilman vahvaa talouskasvua julkisen talouden menositoumuksien ja tulojen välille syntyy rakenteellinen ja aikaa myöten laajeneva kyllä. Hitaan kasvun oloissa myös työllisyyskehitys ja kotitalouksien tulojen kasvu jäävät heikoiksi.

Talouskasvun ylläpitäminen on muuttumassa aikaisempaa vaikeammaksi työn tarjonnan supistuessa väestön ikärakenteen heikentymisen myötä.

Talouskasvun vauhdittamiseksi on työvoiman tarjontaa vahvistettava nostamalla työvoimaosuuksia kaikissa ikäryhmissä ja luotava nykyistä paremmat edellytykset tuottavuuskasvulle. Koulutuksesta ja T&K-toiminnan edellytyksistä huolehtimisen rinnalla on tärkeää alentaa verorasitusta, jotta voidaan parantaa kannustimia osaamisen kehittämiseen.

Samanaikaisesti julkisten menojen kasvu on sopeutettava aiempia vuosikymmeniä heikompaan kasvunäkymään. Ikääntymisestä aiheutuvaa menopainetta voidaan pienentää nostamalla keskimääräistä eläkkeellesiirtymisikää ja parantamalla julkisen palvelujärjestelmän tuottavuutta. Jos ikääntymisestä aiheutuvia menopaineita ei saada hillittyä, joudutaan lähivuosina ja -vuosikymmeninä olemaan hyvin pidättyviä muiden menolisäyksien suhteen. Maltillinen menolinja on tarpeen myös kasvuedellytyksiä ja työllisyyttä vahvistavien veroalennusten rahoittamiseksi.

Julkisen talouden kestävyys turvaaminen edellyttää, että valtionvelan suhde bruttokansantuotteeseen alenee suhdanneluonteisia poikkeamia lukuun ottamatta. Tämän varmistamiseksi hallituksen tavoitteena on, että valtiontalous on vaalikauden lopulla kansantalouden tilinpidon mukaisesti tasapainossa. Julkiseen talouteen kokonaisuutena muodostuisi tällöin noin kolmen prosentin suuruinen ylijäämä suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Valtiontalous muodostui vuonna 2003 hitaana jatkuneesta kokonaistuotannon kasvusta ja tuloverokevennyksistä huolimatta lievästi ylijäämäiseksi, kun heikon vientikysynnän vastapainona ripeästi lisääntyneet kotitalouksien kulutus ja asuntoinvestoinnit kasvattivat veropohjaa. Vahvana jatkuvan kotimaisen kysynnän kasvun ansiosta valtiontalous pysyy myös tänä ja ensi vuonna lähellä tasapainoa.

Valtionvelka kasvoi viime vuonna suhteessa bruttokansantuotteeseen sen hallintaan liittyvien teknisten muutoksien vuoksi, mutta tänä ja ensi vuonna velkasuhde taas alenee.

Epävarmuus talouskasvun voimakkuudesta, työllisyyskehityksestä ja verokilpailupaineista sekä tarve varautua väestön ikääntymiseen korostavat pitkäjänteisen ja johdonmukaisen finanssipolitiikan merkitystä. Tavoitteeksi asetetun valtiontalouden tasapainon saavuttaminen vaatii pidättyvyyttä menopolitiikassa.

Tavoitellun menokehityksen saavuttamiseksi hallitusohjelmaan on kirjattu budjettitalouden menojen kehitystä ohjaava sitova linjaus koko hallituskaudeksi. Vaalikauden aikana valtion menoja lisätään vuoden 2007 tasossa 1,12 miljardilla eurolla verrattuna helmikuussa 2003 hyväksytyihin menokehityksiin. Myös lisätalousarviot sisältyvät kehysmenettelyn piiriin siten, että kaikkien budjetoitujen määrärahojen taso ei ylitä vuosittaista menokattoa. Kehysten ulkopuolelle jäävät työllisyyskehityksestä suoraan riippuvat työttömyysturvamenot, budjettisiirrot kansaneläkelaitokselle sekä asumistuki sekä korkomenot.

Rajalliset julkisen talouden lisävoimavarat suunnataan työllisyyskehityksen parantamisen ja siten talouden kasvupotentiaalin lisäämisen näkökulmasta mahdollisimman tehokkaasti. Talouden kasvun vauhdittamiseksi ja työllisyystilanteen kohentamiseksi on hallitusohjelmassa sovittu merkittävästä lisäpanostuksesta julkiseen tutkimus- ja tuotekehitysrahoitukseen.

Työllisyysasteen nostamiseksi ja rakenteellisen työttömyyden alentamiseksi jatketaan julkisen työvoimapalvelun rakenteen uudistusta lisäämällä työvoiman palvelukeskuksia alue- ja paikallistason viranomaisten ja muiden palvelutuottajien asiantuntijaverkostoksi. Työmarkkinatuen käyttöä aktiivisena tukimuotona lisätään ja työmarkkinatuella olevien aktiiviohjelmien volyymia nostetaan merkittävästi nykyisestä tavoitteena malli, jossa työmarkkinatuen saajan tulee tuen ehtona tietyn työttömyysajan jälkeen osallistua aktiivitoimenpiteisiin.

3.2 Finanssipolitiikan linja

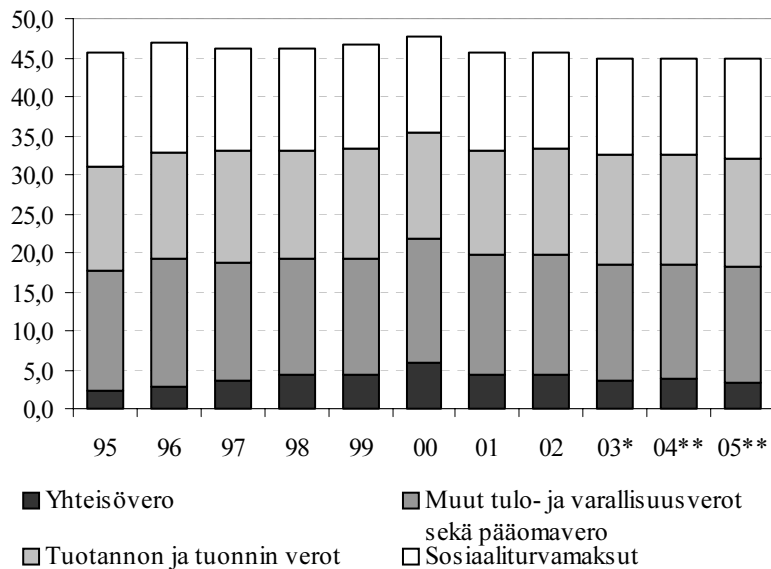
Hallitus on kehyspäätöksellään asettanut hyvinvointipalveluiden ja tulonsiirtojen kehittämiseksi tarkkan ohjelman, jolla lisävoimavarat suunnataan mahdollisimman tarkoin tärkeimpiin kehittämiskoh-teisiin. Eläkeuudistuksella, joka tulee voimaan 1.1.2005, pyritään kannustamaan ikääntyvien työssäkäynnin jatkamista siten, että eläkkeellesiirtymisikä nousisi 2—3 vuodella nykyisestä 59 vuodes-ta. Vanhuuseläkeikä muuttuu joustavaksi siten, että eläkkeelle siir-tymisen myöhentäminen parantaa eläketurvaa.

3.3 Veropolitiikka

Taloukasvun ja työllisyyden edistäminen ovat keskeisiä vaikutti-mia veropolitiikassa. Kansainvälisesti kilpailukykyisellä ja työnte-koa kannustavalla verojärjestelmällä voidaan yhdessä muiden sa-maan tavoitteeseen tähtäävien toimenpiteiden kanssa turvata korkea työllisyys ja hyvinvointipalvelujen kestävä rahoituksen edellyttä-mät verotuotot myös pitkällä aikavälillä.

Hallituksen tekemissä veroratkaisuissa on varauduttu kansainvä-lisen verokilpailun kiristymiseen ja erityisesti liikkuvien veropohji-en kaventumiseen. Toteutettu yritys- ja pääomaverouudistus var-mistaa sen, että Suomen yritysverotus on sekä verokannan tason että veropohjan laajuuden perusteella kilpailukyinen. Lisäksi uudistus suosii erityisesti kasvua tavoittelevia yrityksiä. Tänä vuonna toteu-tettu alkoholituotteiden verotuksen keventäminen turvaa suurelta osin näiden tuotteiden veropohjan säilymisen maassamme EU-laa-jentumisen jälkeen. Ansiotulojen veronkevennyksen painopiste on työllisyysyistä ollut työhön ja erityisesti pieni- ja keskituloisten an-sioihin kohdistuvassa verotuksessa.

Kuvio 4. Julkisyhteisöjen verotulot, % BKT:sta



Työnteon ankara verotus haittaa kotimarkkinoilla toimivan palvelusektorin yrittäjyyden ja työllisyyden kasvua. Verotuksen keventäminen tukee hyvinvointipalvelujen ja tulonsiirtojen rahoituksen turvaamisen kannalta välttämätöntä työllisyysasteen nostamista.

Työn verotuksen kevennyksistä huolimatta palkansaajan verotaakka on edelleen suuri. Korkea verokiila — tuloverojen, sosiaaliturvamaksujen sekä kulutusverojen osuus työvoimakustannuksista — heikentää työllisyyden lisäksi myös kannustinta kasvattaa osaamista ja inhimillistä pääomaa. Tällöin hyvänkään koulutuksen tarjonta ei yksin riitä takaamaan monipuolisen osaamisen syntymistä ja pysymistä Suomessa.

Verokiilan kaventaminen on lähivuosien ja -vuosikymmenten pysyvä haaste. Haasteen kohtaaminen muuttuu entistä vaikeammaksi väestön ikärakenteen heikentyessä ja työeläkemaksurasituksen kasvaessa. Palkkoihin kohdistuvan verorasituksen keventäminen edellyttää, että tuloverotusta voidaan alentaa enemmän kuin työeläkemaksut nousevat.

Kevennysten vastapainoksi tarvitaan työllisyysasteen nostamiseen ja työttömyyden pienentämiseen tähtäviä rakenteellisia uudistuksia sekä vahvaa sitoutumista tehtyyn kehyspäättökseen, jotta julkiseen talouteen ei muodostu rakenteellista alijäämää. Koska veronalennukset eivät rahoita itseään, ne on yhdistettävä muihin uudistuksiin ja maltilliseen palkkakehitykseen, jotta julkisen talouden tasapaino voidaan turvata. Osana johdonmukaista uudistusohjelmaa veroalennukset voivat vahvistaa julkisen talouden pitkän aikavälin tasapainoa.

Hallitus on valmis tukemaan uuden tulosopimuksen syntymistä omilla toimillaan. Maltilliseen palkkaratkaisuun voidaan liittää palkansaajien ostovoimaa tukevia veronkevennyksiä. Hallitus arvioi työmarkkinoiden tilannetta loppuvuodesta ja täydentää arvioinnin perusteella eduskunnalle annettua budjettiesitystä.

Julkisen talouden tasapainon turvaaminen pidemmällä aikavälillä edellyttää tulonsiirtopolitiikan uudistamista, tulonsiirtojen tarkempaa kohdentamista sekä julkisen sektorin oikeaa mitoittamista ja tehtävien priorisointia. Voimavaroja tulee kyetä siirtämään tehtäväalueelta toiselle väestön ikärakenteen ja aluerakenteen muutosten ja palvelutarpeiden uusien priorisointien mukaisesti. Julkisen palvelutuotannon ja hallinnon tuottavuutta ja tehokkuutta on parannettava.

Julkisen palvelutuotannon laatu ja tehokkuus ovat tehtäväalueittain sekä kansainvälisissä vertailuissa että palveluiden käyttäjien mielipiteiden perusteella hyvä. Viime vuosikymmenen hallinnon uudistukset ovat osaltaan tukeneet tehokkuutta. Tilastojen ja tutkimusten mukaan julkisen palvelutuotannon tuottavuus kuitenkin laskee jatkuvasti tai pysyy enintään ennallaan. Samoilla voimavaroilla

3.4 Julkisen palvelutuotannon ja hallinnon tuottavuuden kehittäminen

saadaan vuosi vuodelta vähemmän palveluja eikä lisävoimavaroilla saada aikaan vastaavaa palvelutuotannon lisääystä.

Tuottavuuden kasvu on lähivuosisikymmenten keskeinen haaste koko kansantaloudessa. Kun Suomessa on laaja julkinen palvelusektori, muodostuu julkisen palvelutuotannon tuottavuudesta keskeinen kysymys sekä koko kansantalouden tuottavuuskehityksen että julkisen talouden tasapainon kannalta.

Hallitusohjelman tavoitteena on julkisten palvelujen ja hallinnon suunniteltu ja todennettavissa oleva tuottavuuden kasvu ja tuottavuushyötyjen käyttö. Hallituksen tuottavuuden toimenpideohjelmassa on käynnistetty uudistuksia tuottavuuden lisäämiseksi ja talousarvioesitykseen on otettu tuottavuusinvestointituen määräraha. Julkisten organisaatioiden yleishallintoa, hallinnon tukipalveluja, hankintoja ja toimitilahallintoa on mahdollista tehostaa merkittävästi. Hallitus on käynnistänyt valtionhallinnossa tähän tähtäävät uudistukset. Kuntasektorin tuottavuutta parantavat uudistukset ovat välttämättömiä koko julkisen talouden tuottavuuden nostamiseksi.

Julkinen palvelutuotannon tuottavuuden saaminen kasvuun edellyttää palvelutuotannon rakenteiden ja toimintatapojen uudistamista. Palveluja tuottavien organisaatioiden väliset tuottavuuserot ovat jatkuvasti varsin suuria. Pelkästään jo käytössä olevien tehokkaimpien toimintatapojen ja rakenteiden kattava käyttöönotto lisäisi palvelutuotannon tuottavuutta merkittävästi ja vapauttaisi voimavaroja uusiin tarpeisiin. Tehokkaimpien toimintatapojen omaksumiseksi julkisten palvelujen tuottavuus- ja tehokkuustietojen tulee olla julkisia ja ne tulee ottaa avoimesti johtamisen välineiksi. Mittavaa valtion kehittämiskeskusten ja tutkimuslaitosten panostusta tulee enemmän suunnata tuottavuutta, tehokkuutta, innovaatioita ja uusia tuotantorakenteita ja -tapoja tukemaan.

Tuottavuutta voidaan parantaa siirtymällä tuottajakeskeisestä asiakaskeiseen palvelujen järjestämiseen ja ohjaamalla asiakkaita kustannustehokkaisiin palvelukanaviin. Palvelujen ja tukipalvelujen hankkiminen ulkopuolisilta palvelutuottajilta tukee tuottavuuden kasvua ja innovaatioita sekä palvelualojen työllisyyttä ja yrittäjyyttä. Kuntien tuottamien peruspalvelujen tuottavuuden kehittämistä käsitellään tarkemmin peruspalvelubudjettitarkastelussa luvussa 6.2.

3.5 Julkisen talouden kestävyys

Suomen kasvunäkymiä rajoittaa jo lähivuosina edessä oleva työn tarjonnan supistuminen. Ensi vuosikymmeneltä alkaen talouskasvu perustuu ilman merkittävää maahanmuuttoa yksin tuottavuuden kasvuun. Samaan aikaan julkisiin menoihin kohdistuvat paineet alkavat kasaantua. Vaikka julkisen talouden ylijäämä saattaa talouskasvun piristymisen ja työttömyyden alenemisen vuoksi hieman kohentua tämän vuosikymmenen puolivälissä, väestön vanhenemi-

seen liittyvä eläke- ja palvelumenojen kasvupaine alkaa viimeistään vuosikymmenen lopussa heikentää julkisen talouden tasapainoa.

Maaliskuussa 2004 tehdyn valtiontalouden kehyspäätöksen yhteydessä arvioitiin, että julkisen talouden ylijäämä nousisi 2½ prosenttiin hallituskauden lopulla. Arvio perustui oletuksiin 2½ prosentin keskimääräisestä talouskasvusta ja valtion menokehyyksen toteutumisesta muuttumattomana. Palkkaverotuksen osalta oletettiin, että veroperusteisiin tehtäisiin vuosittain muutokset, jotka estävät verotuksen kiristymisen ansiotason keskimäärin noustessa. Laskelmassa ennakoitiin myös kuntien ja sosiaaliturvarahastojen talouden hieman kohentuvan.

Väestön ikääntymisen vaikutukset näkyvät täysimääräisesti julkisessa taloudessa vasta kehyskauden 2005—2008 jälkeen. Eläkkeelle siirtymisen ennakoitaan kasvavan ensi vuosikymmenen alussa voimakkaasti, mutta työeläkemaksuihin kohdistuu kasvupaine jo tällä vuosikymmenellä. Mikäli palkkoihin kohdistuvan verorasituksen ei anneta kiristyä ja tuloverotusta kevennetään työeläkemaksujen nousua vastaavasti, valtiontalouteen uhkaa syntyä nykyisin menositoumuksin rakenteellinen ja vähitellen kasvava alijäämä.

Heikkenevän valtiontalouden olosuhteissa myös kuntien talous ja niiden vastuulla olevat hyvinvointipalvelut joutuvat uhanalaiseksi. Vain menokasvun rajoittaminen ja veropohjan laajentaminen talouskasvua ja työllisyyttä vahvistamalla voivat palauttaa julkisen talouden tasapainoiselle uralle myös pidemmällä aikavälillä. Kielteisten työllisyysvaikutuksien vuoksi tasapainoa ei ole mahdollista vahvistaa tuloverotusta kiristämällä.

Suomen julkisen talouden tilanne on lähivuosien ja -vuosikymmenten paineista huolimatta eurooppalaisessa vertailussa hyvä. Julkisen talouden ylijäämäsuhte on EU-komission arvioiden mukaan yhä EU-maiden korkein, myös uudet jäsenmaat mukaan luettuina. Näillä näkymin Suomi pystyy hyvin täyttämään vakauserä- ja kasvuo- opimuksen velvoitteet. On kuitenkin huomattava, että ylijäämä perustuu yksinomaan työeläkerahastojen ylijäämään.

Julkisen talouden ylijäämäsuhte on supistunut vuodesta 2000 yli viidellä prosenttiyksiköllä. Osa muutoksesta johtuu poikkeuksellisten tekijöiden poistumisesta, osa talouskasvun hidastumisesta, mutta merkittävä osa muutoksesta on selkeästi tasapainon rakenteellista heikkenemää.

Valtion lisävelanotosta huolimatta julkisen velan suhde kokonaistuotantoon laskee yhä lähivuosina, mutta merkittävästi hitaammin kuin vielä 1990-luvulla ja 2000-luvun alussa. Tämän hetken arvion mukaan valtion velkaantuneisuus on ensi vuosikymmenen alussa yhä 40 prosentin tasolla eli nelinkertainen ennen 1990-luvun lamaa vallinneeseen tasoon nähden. Kun valtion velkaantuneisuutta ei näillä näkymin voida palauttaa historialliselle tasolle, kerätyt työeläkerahastot jäävät ainoaksi puskuriksi, jolla ikärakenteen voimakkaan heikentymisen aiheuttamiin kustannuksiin on varauduttu.

Lähiajan näkymät

Työeläkerahastot
puskurina

Julkisen talouden suurimmat haasteet ovat menopolitiikassa. Menopaineita lisäävät palveluiden määrään ja laatuun kohdistuvat odotukset lähes kaikilla hallinnonaloilla, mutta erityisesti väestön ikääntymiseen liittyvät sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut sekä eläkemenot ovat keskeisiä.

Työeläkkeiden rahastointia vahvistetaan varauduttaessa eläkemenojen kasvuun väestön ikääntyessä. Vuonna 2002 solmitussa eläkesopimuksessa päätettiin lisätä eläkkeiden rahastointia vuodesta 2003 lähtien määräajaksi. Tämä merkitsee korotuspaineita sekä työntekijöiden että työnantajien työeläkemaksuihin; kokonaistuotantoon suhteutettuna sotumaksut nousevat vuoteen 2008 mennessä lähes ½ prosenttiyksiköllä. Sosiaaliturvarahastojen ylijäämän odotetaan lähivuosien aikana olevan noin 3 prosenttia kokonaistuotantoon suhteutettuna.

Julkisen talouden tasapaino pitkällä aikavälillä

Suomen väestö ikääntyy nopeinta vauhtia Euroopassa ja työikäinen väestö (20—64-vuotiaat) alkaa vähentyä 2010-luvun alussa. Työvoima kääntyy laskuun jo tätä ennen, jos vanhimpien työntekijäryhmien työhön osallistuminen ei nouse merkittävästi. Muutos on nopea ja pysyvä: vuoteen 2020 mennessä työikäisen väestön arvioidaan supistuvan yhteensä 175 000 hengellä. Vähentyminen jatkuu myös tämän jälkeen niin, että vuonna 2050 työikäisten määrä on yli 500 000 nykyistä pienempi. Aktiivisella maahanmuuttopolitiikalla voidaan lieventää, mutta ei ratkaista väestön ikärakenteen ja työvoimaongelmaa.

Ikärakenteen ongelmaa kärjistää nuorten ikäluokkien pieneneminen. Ennusteiden mukaan vuoteen 2020 mennessä nuorten (0—19-vuotiaat) määrä supistuu 115 000 hengellä. Kasvava ikäluokka ovat eläkeikäiset (yli 65-vuotiaat), joiden määrä lisääntyy vuoteen 2020 noin 380 000 hengellä. Seniori-ikäisten määrä ylittää vuonna 2017 ensimmäisen kerran nuorten määrän. Vanhushuoltosuhde lähes kaksinkertaistuu kahdessakymmenessä vuodessa: kun yhtä seniori-ikäistä kohti on nyt neljä työikäistä, niin vuonna 2030 heitä on enää kaksi. Kokonaishuoltosuhde pysyy kuitenkin vielä tämän vuosikymmenen ajan ennallaan nuorten ikäluokkien pienenemisen takia.

Väestön ikääntyminen ja työikäisen väestön väheneminen heikentävät kansantalouden kasvu- ja siten julkisen talouden rahoitusmahdollisuuksia. Suomi on muiden EU-maiden kanssa siirtymässä pysyvästi hitaan talouskasvun aikaan, kun työvoiman määrän kääntymässä laskuun tuotanto voi kasvaa vain työn tuottavuuden noustessa. Arvioiden mukaan väestön ikääntymisen takia tuotannon trendikasvu voi puoliintua aiempaan nähden. EU-maiden yhteisesti hyväksymien laskentaoletuksien mukaan Suomen kasvuvauhti laskee vuoteen 2030 mennessä 1,5 prosenttiin, EU-15 maissa 1,0 prosenttiin ja Japanissa 0,5 prosenttiin vuodessa.

Samalla kun talouskasvu hidastuu, julkiset menopaineet lisääntyvät tuntuvasti. Suurin haaste kohdistuu eläkkeiden ja vanhusten hoi-

topalvelujen rahoitukseen. Näiden menojen yhteenlasketun osuuden suhteessa kansantuotteeseen arvioidaan lisääntyvän vuoteen 2040 mennessä 6—7 prosenttiyksiköllä. Nuorten ikäluokkien pienentymisestä aiheutuvat menosäästöt jäävät melko vähäisiksi. Lisäsäästöt opetuksessa ovat mahdollisia, jos koulutusaikoja pystytetään lyhentämään. Samalla voitaisiin lisätä myös työvoiman tarjontaa. Keskimääräinen koulutusaika on 1970-luvulta pidentynyt vuoden verran kymmenessä vuodessa ja aika on nyt kolmanneksen pidempi kuin kolmekymmentä vuotta sitten.

Taulukko 5. Väestön ikärakenteesta riippuvat julkiset menot, % bruttokansantuotteesta¹⁾

	2000	2010	2020	2030	2040	2050
Eläkkeet	10,7	11,7	13,3	14,7	14,6	14,5
Terveystenhoito	4,6	4,9	5,2	5,6	5,7	5,8
Pitkäaikaishoito	1,6	1,9	2,2	2,7	3,3	3,3
Opetus	6,1	5,7	5,6	5,6	5,5	5,4
Yhteensä	23,0	24,2	26,3	28,6	29,1	29,0

¹⁾ Lähde: Valtiovarainministeriö, EU:n talouspoliittinen komitea

Hyvinvointipalvelujen menokehitys ei riipu pelkästään väestön ikääntymisestä, vaan ratkaisevasti myös siitä, kuinka kustannustehokkaasti kunnat pystyvät järjestämään koulutus-, sosiaali- ja terveyspalvelut tulevien vuosien aikana. Julkisen palvelutuotannon tehostaminen on välttämätöntä, jotta palveluiden laatu voidaan turvata palvelujen tarpeen kasvaessa väestön ikääntyessä.

Julkisen talouden pitkän aikavälin kehitystä on vaikea ennakoida, mutta menopainetta kuvaavat laskelmat antavat huolestuttavan kuvan kehityssuunnista. Vaikka niin sanotussa peruslaskelmassa työllisyysasteen oletetaan nousevan 72½ prosenttiin — peräti 5 prosenttiyksiköllä nykytasosta — vuoteen 2030 mennessä, julkinen talous ei peruslaskelman mukaan ole kestävällä pohjalla.

Veroaste pidetään laskelmassa 44 prosentissa koko tarkastelukauden ajan eli tuloverotusta oletetaan kevennettävän TEL-maksujen nousua vastaavasti. Tällöin julkinen talous pysyy työeläkerahastojen ansiosta ylijäämäisenä vuoteen 2025 saakka, jonka jälkeen alijäämä alkaa nopeasti kasvaa. Valtion ja kuntien taloudet ovat koko tarkastelukauden ajan alijäämäisiä. Alijäämä kasvaa ajan myötä niin, että kuntien ja valtion yhteenlaskettu velka ylittää bruttokansantuotteen vuoteen 2050 mennessä.

Taulukko 6. Julkinen talous 2010—2050, % BKT:sta

	2010	2020	2030	2040	2050
Peruslaskelma					
Ylijäämä	2,6	1,7	-0,9	-2,5	-4,0
Bruttovelka	43	41	51	72	101
Rahoitusvarat, netto ¹⁾	24	36	27	3	-27
Tavoitelaskelma					
Ylijäämä	4,3	5,4	3,9	3,5	3,4
Bruttovelka	38	4	-18	-27	-33
Rahoitusvarat, netto ¹⁾	27	65	87	93	96

¹⁾ Rahoitusvarat miinus bruttovelka

Peruslaskelman rinnalle laaditussa tavoitelaskelmassa työllisyysasteen oletettiin nousevat 75 prosenttiin vuoteen 2015 mennessä ja pysyvän sillä tasolla vuoteen 2050 saakka. Laskelman mukaan tällöin kasvavat julkiset hyvinvointimenot pystyttäisiin rahoittamaan ja turvaamaan julkisen talouden kestävyys.

Vuosikymmenten päähän ulottuviin, suuriin väestö- ja talousmuutoksiin liittyviin laskelmiin liittyy huomattavia epävarmuuksia. Ne huomioon ottaen ei ole ratkaisevaa saavutetaanko 100 000 uuden työpaikan tavoite täsmälleen vuonna 2007 tai onko seuraavan hallituskauden päättyessä työllisyysaste täsmälleen 75 prosenttia. Olennaista sen sijaan on, että työllisyyttä kyetään nostamaan merkittävästi ja kestäväällä tavalla.

3.6 EU:n talouspoliittinen koordinaatio

Talouspolitiikan koordinaatio EU-tasolla koskee erityisesti finanssipolitiikkaa, jossa toimivalta on jaettu yhteisön ja jäsenvaltioiden kesken. Muilla talouspolitiikan osa-alueilla pyritään yhteisiin linjauksiin vahvistamaan talouskasvua ja työllisyyden kehitystä. Linjausten toimeenpano on kunkin jäsenmaan vallassa ja vastuulla.

Finanssipoliittinen koordinaatio

Paljolti pitkittyneen laskusuhdanteen seurauksena EU:n ja erityisesti euroalueen jäsenvaltioiden budjettitilanteet heikkenivät tuntuvasti kuluneen vuoden aikana. Vakaus- ja kasvusopimuksen tavoitteet eivät ole toteutuneet, mikä on heikentänyt yhteisen talouspoliittisen strategian uskottavuutta ja uhkaa vaikeuttaa myös kasvu- ja työllisyystavoitteiden saavuttamista.

Talouskehityksessä tapahtunut käänne parempaan vaikuttaa veraten hitaasti julkisen talouden näkymiin ja tasapainoon. Tästä syystä ongelmat, jotka ovat liittyneet vakaus- ja kasvusopimuksen täytäntöönpanoon ja sen keskipitkän aikavälin tavoitteen — lähellä tasapainoa tai ylijäämä — saavuttamiseen, eivät ole helpottuneet.

Koko euroalueen alijäämä on tänä vuonna 2,7 % bruttokansantuotteesta. Uusien jäsenvaltioiden lähtökohdat eivät ole tätä suotui-

sammat ja niiden keskimääräinen julkisen talouden alijäämä on ensi vuonna 5 % bruttokansantuotteesta. Nämä maat ovat esittäneet omat lähentymisohjelmansa, jossa ne ovat sitoutuneet julkisen talouden useampivuotisiin tervehdyttämisohjelmiin siten, että vuoteen 2008 mennessä kaikki maat olisivat saavuttaneet 3 prosentin tavoitteen. Jäseneksi tullessaan kuudella uudella jäsenvaltiolla oli 3 prosentin viiterajan ylittävä julkisen talouden alijäämä (ns. liiallinen alijäämä), jonka korjaamiseksi neuvosto on antanut näille maille erityisiä politiikkasuosituksia.

Keskustelu vakaussopimuksen täytäntöönpanosta ja sopimuksen uudistamisesta on vilkastunut erityisesti suurten jäsenvaltioiden liiallisten alijäämien seurauksena. Vielä lyhyen aikavälin alijäämiä vakavampi ongelma on, että myös yhteisesti asetetut kestävyystavoitteet ovat etäännyneet. Kolmen jäsenvaltion velkaantuneisuus ylittää 100 % bruttokansantuotteesta. Lisäksi kaksi suurta maata — Saksa ja Ranska — ovat uudelleen ylittäneet velkasuhteelle asetetun 60 prosentin viitearvon, eikä käännettä parempaan suuntaan ole nähtävissä näiden maiden vakaushjelmakausilla.

Julkistalouksien vaikeuksien kasaantuminen on erityisen huolestuttavaa, kun väestön ikääntymisen aiheuttamat haasteet edellyttäisivät päinvastoin kestävyuden vahvistamista. Uusien jäsenvaltioiden väestörakenne muuttuu samalla tavoin kuin vanhoissakin jäsenvaltioissa. Vaikka niiden velkaantuminen ei ole vanhojen jäsenvaltioiden tasolla, uhkaa velkatilanne heikentyä niissäkin julkisen talouden suurten alijäämien vuoksi.

EU-maiden julkisten talouksien kestävyuden parantaminen edellyttää ripeää puuttumista epätasapainoiseen kehitykseen ja vakaussopimuksen keskipitkän ajan tavoitteiden toteuttamista.

Euroopan tuomioistuin antoi heinäkuussa 2004 päätöksen komission ja neuvoston kiistassa, joka koski Ranskan ja Saksan liiallisia alijäämiä. Päätös selkeyttää vakaus- ja kasvusopimuksen täytäntöönpanoon liittyviä tulkintakysymyksiä.

Samalla kun uusi perustuslaillinen sopimus hyväksyttiin kuluvan vuoden kesäkuun lopulla siihen liitettiin julkilausuma, joka korostaa sitä, että jäsenvaltioiden tulisi käyttää noususuhdannetta hyväksi julkisen talouden vahvistamiseksi ja tähdätä ylijäämiin.

Suomen kannalta vakaussopimuksen tavoitteet eivät ole ongelmallisia, sillä omat tavoitteemme ovat tätä vaativampia. Yhteisten tavoitteiden vahvistaminen tukee kuitenkin euroalueen tasolla vakautta ja kestävyttä ja sen vuoksi välillisesti myös Suomen talouden kasvua ja työllisyyskehitystä. Tästä syystä on tärkeä pitää kiinni EU-yhteistyön tuomista vaikutusmahdollisuuksista ja myötävaikuttaa siihen, että kaikki jäsenvaltiot panevat täytäntöön ne perustamisopimuksen mukaiset budjettilinjaukset, joihin kaikki valtiot ovat sitoutuneet.

Vakaussopimus

Kasvu- ja kilpailukykystrategia

Myös EU-alueen rakennepolitiikkaan kohdistuu uusia haasteita. Unionin kasvu- ja kilpailukykystrategia ei ole edennyt asetettujen aikataulujen mukaisesti. Kestävyytavotteiden kannalta ongelmallista on se, että EU-alueen työllisyysaste ei ole noussut Lissabonin strategian edellyttämällä tavalla. Tämä johtuu osin talouskasvun heikkoudesta, mutta myös työmarkkinauudistusten viivästyemisestä.

Eurooppa-neuvoston maaliskuussa 2003 asettama Wim Kokin työllisyysryhmä suositteli näiden uudistusten vauhdittamista. Suositukset on pyritty ottamaan huomioon Euroopan työllisyysstrategiassa ja työllisyysuuntaviivoissa. Ratkaisevaa on kuitenkin se, millä tavoin suositukset pannaan täytäntöön yksittäisissä jäsenvaltioissa.

Työmarkkinoiden rinnalla yhtä tärkeätä on hyödykemarkkinoiden uudistaminen. Suomea on kehoitettu uudistamaan kilpailuympäristöä ja parantamaan markkinoiden toimivuutta.

Keskustelu Euroopan kasvu- ja kilpailukykystrategiasta ja sen tuloissa olevasta välitarkistuksesta käynnistyy syksyllä 2004 myös neuvoston tasolla. Keskustelussa haetaan ratkaisua siihen miten strategian ilmeinen jälkeenjääneisyys voidaan kuroa umpeen ja miten kasvua ja kasvupotentiaalia tukevat toimet saadaan käyntiin. Lissabonissa vuonna 2000 kirjattu haaste ei ole kuluneiden vuosien aikana muuttunut lainkaan vähäisemmäksi eivätkä asetetut tavoitteet ole menettäneet merkitystään. Strategia koskee nyt yhtä lailla sekä vanhoja että uusia jäsenvaltioita.

Strategian välitarkistuksen yhteydessä joudutaan pohtimaan globaalin kilpailun kiristymisen vaikutuksia unionin strategisten tavoitteiden saavuttamiseen. Samalla joudutaan arvioimaan, miten globaalin talouden muutokset vaikuttavat Euroopan unionin kehitykseen. Kilpailukykyyn kannalta on entistä tärkeämpää, että erityisesti sisämarkkinoiden kehittämisestä saatavissa olevat potentiaaliset tehokkuusedut voidaan hyödyntää täysimääräisesti. Tutkimusta ja tuotekehitystä koskevat yhteiset tavoitteet on pantava täytäntöön ja siten luotava edellytyksiä tuottavuuden kasvulle, kun työpanoksen kasvua ylläpitävä merkitys ajan myötä heikkenee.

4. Talousarvioesityksen tuloarviot

Vuonna 2005 valtion tuloiksi ilman nettolainanottoa arvioidaan 37 423 milj. euroa, mikä on 4,6 % enemmän kuin vuoden 2004 varsinaisessa talousarviossa arvioitiin. Tuloista noin 84 % on veroja ja veronluonteisia tuloja. Taulukosta 7 selviää tuloarvion kehitys osastoittain suhteessa vuoden 2004 varsinaiseen talousarvioon.

Taulukko 7. Tuloarviot osastoittain vuosina 2003—2005¹⁾

Tunnus	Osasto	v. 2003	v. 2004	v. 2005	Muutos 2004—2005	
		tilinpäätös milj. €	varsinainen talousarvio milj. €	esitys milj. €	milj. €	%
11.	Verot ja veronluonteiset tulot	30 263	30 343	31 573	1 230	4
12.	Sekalaiset tulot	3 920	4 281	4 570	289	7
13.	Korkotulot ja voiton tuloutukset	994	1 022	928	- 94	- 9
15.	Lainat	1 236	1 419	540	- 879	- 62
	Yhteensä	36 413	37 065	37 611	546	1

¹⁾ Taulukossa tuloarviot on esitetty osastoittain jäljempänä olevan taulukko-osan mukaisesti. Taulukossa jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

Vuoden 2004 varsinaisen talousarvion tuloarviota on tarkistettu vuoden 2004 lisätalousarviossa. Vuodelle 2004 budjetoituihin verotuloihin verrattuna vuoden 2005 verotulokertymän arvioidaan kasvavan 2,3 %. Verotulojen kasvua hidastaa v. 2005 yritys- ja pääomaverouudistuksen vaikutus. Siirtymävaihe verotusjärjestelmästä toiseen aiheuttaa vuoden 2005 verotulojen arviointiin normaalia enemmän epävarmuutta.

Hallitus on ohjelmansa mukaisesti keventänyt työhön kohdistuvan verotuksen perusteita vaalikauden aikana jo nyt yhteensä noin 1,1 mrd. eurolla. Kevennykset toteutettiin etupainotteisesti vuoden 2003 ensimmäisessä lisätalousarviossa ja vuoden 2004 varsinaisessa talousarviossa. Veronkevennysten painopiste on työllisyysyistä ollut pieni- ja keskituloisten verotuksessa.

Vuodelle 2005 valtion tuloveroasteikkoon ehdotetaan tehtäväksi 2 prosentin inflaatiotarkistus. Hallitus pitää tavoitteenaan kattavaa, maltillista ja pitkäkestoista tuloatkaisua ja se on valmis omalla talouspolitiikallaan tukemaan työmarkkinaosapuolten pyrkimystä tulosovun aikaansaamiseen. Mikäli työmarkkinaneuvotteluissa saavutetaan syksyn mittaan toivottuja tuloksia, voi hallitus tarkistaa budjettiesitystään. Maltilliseen palkkaratkaisuun voidaan liittää palkansaajien ostovoimaa tukevia veronkevennyksiä.

Kotitalousvähennystä ehdotetaan laajennettavaksi, jotta kotitalouksien työllistämismahdollisuudet paranisivat ja jotta työsuhteessa kotitalouteen tehty työ olisi yhtä edullista kuin saman palvelun ostaminen yritykseltä. Kotitalousvähennyksen soveltamisalaa laajennettaisiin siten, että vähennys myönnettäisiin jatkossa myös työstä, joka on tehty verovelvollisen tai hänen puolisonsa vanhempien tai isovanhempien käyttämässä asunnossa tai vapaa-ajan asunnossa. Lisäksi vähennystä laajennettaisiin siten, että verovelvollinen voisi jatkossa vähentää 30 prosenttia maksamistaan palkoista aikaisem-

4.1 Vero- ja maksupolitiikan päälinjat

Ansiotuloista perittävät verot

man 10 prosentin sijaan. Vähennyksen laajentamisen arvioidaan alentavan tulo- ja varallisuusveron tuottoa noin 15 milj. eurolla vuonna 2005.

Sosiaalivakuutusmaksujen muutokset vaikuttavat työn kokonaisverorasitukseen. Palkansaajien työeläkemaksun arvioidaan nousevan 4,7 prosenttiin vuonna 2005. Eläkeuudistuksessa päätetyn mukaisesti yli 53-vuotiaitten palkansaajien työeläkemaksu nousee vuoden 2005 alusta runsaalla neljänneksellä alle 53-vuotiaitten maksua korkeammaksi, jolloin sen arvioidaan olevan 6,0 %. Palkansaajien työttömyysvakuutusmaksun arvioidaan nousevan 0,25 prosentista 0,40 prosenttiin. Työeläkemaksu ja työttömyysvakuutusmaksu ovat vähennyskelpoisia ansiotuloverotuksessa, ja niiden tulo- ja varallisuusverokertymää vähentävän vaikutuksen on arvioitu olevan noin 1,2 mrd. euroa vuonna 2004. Sosiaalivakuutusmaksujen muutoksia selvitetään luvussa 5.3 Sosiaali- ja terveysministeriötä käsittelevässä kohdassa.

Yritys- ja pääomaverouudistus

Yritys- ja pääomaverouudistuksella pyritään turvaamaan Suomen verojärjestelmän kansainvälinen kilpailukyky. Yhteisöverokantaa alennetaan 29 prosentista 26 prosenttiin ja pääomaverokantaa 29 prosentista 28 prosenttiin. Yhteisöjen omistamien suorasijoitusosakkeiden luovutusvoitot tehdään verovapaiksi. Keveämpi verotus suosii erityisesti kasvuun panostavia yrityksiä. Kilpailukykyinen verotus edistää yritysten tuotannollisen toiminnan ja pääkonttoreiden pysymistä Suomessa ja auttaa tällä tavoin myös verotuottojen turvaamisessa.

Yhtiöveron hyvitysjärjestelmästä luovutaan ja siirrytään osinkojen osittaiseen kahdenkertaiseen verotukseen. Verouudistuksen myötä varallisuusverotuksen alarajaa nostetaan 250 000 euroon (nykyisin 185 000) ja verokantaa alennetaan 0,8 prosenttiin (nykyisin 0,9). Lisäksi muutetaan myös muun muassa omaisuuden luovutusvoittojen verotusta.

Yritysverotuksen muutos merkitsee tuntuvaa huojennusta yritys-toiminnan verorasitukseen. Pitkällä tähtäyksellä myös veronsaajien asema kuitenkin paranee yritystoiminnan elpymisen myötä. Niinkään kansainvälisesti kilpailukykyinen verotus estää ennalta yrityksiä siirtämästä verotettavaa tuloaan Suomen rajojen ulkopuolelle. Kolmen prosenttiyksikön alennus yhteisöverokantaan alentaa yhteisöverotuottoja 555 milj. euroa. Yhteisöjen omistamien osakkeiden luovutusvoiton verovapauden ja sitä vastaavien vähennysoikeuksien poistamisen toteuttamisen vaikutuksia verotukseen on vaikea ennakoita. Yhteisöverokannan alennus korvataan kunnille korottamalla kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta.

Vapaaehtoisen eläkevakuutusjärjestelmän verotuki

Vapaaehtoisten yksilöllisten eläkevakuutusten verotuksessa siirrytään ansiotuloverotuksesta pääomatuloverotukseen. Vakuutusmaksut voidaan vähentää verotuksessa ja vähentämisen verovaikutus määräytyy pääomaverokannan mukaan. Myös aikanaan maksettava eläke verotetaan pääomatulona. Vähimmäiseläkeikää

korotetaan 62 vuoteen. Päätöksen tavoitteena on siirtyä yksityisessä eläkevakuutussäästämässä kaikille säästäjille tasapuoliseen ja siten oikeudenmukaiseen verotustapaan. Suhteelliseen pääomaverokantaan perustuvassa verotuksessa eläkevakuutusten verotuen etupainotteisuus pienenee ja eläkkeen nostovaiheen verotus kevenee. Ikärajan korotuksella tuetaan eläkejärjestelmien uudistamiselle asetettuja eläke- ja työvoimapolitiittisia tavoitteita. Uudistukseen liittyy useita siirtymäsäännöksiä.

Maatilojen ja perheyrittysten sukupolvenvaihdosten verotusta huojennetaan perintö- ja lahjaverotuksessa. Huojennuksen määrää laskettaessa maatalaan ja muuhun yritykseen kuuluvan varallisuuden arvo alennetaan 40 prosenttiin varallisuusverotuksessa noudatettujen perusteiden mukaisesta määrästä. Aikaisemmin huojennuksen laskennan perusteena oli täysi verotusarvo.

Arvonlisäverolakia ehdotetaan muutettavaksi vuoden 2005 alusta pienimpien yritysten kasvumahdollisuuksien tukemiseksi. Vuoden 2004 alusta tuli voimaan verovelvollisuuden 8 500 euron alarajaan liittyvä liukuva veronhuojennus, jossa vero muuttuu täysimääräiseksi 20 000 euron liikevaihdon kohdalla. Arvonlisäverotuksen liukuvan huojennuksen ylärajaa ehdotetaan nostettavaksi nykyiseltä liikevaihdon 20 000 euron tasolta 22 500 euroon. Ylärajan korotuksen arvioidaan vähentävän veron tuottoa vuositasolla noin 5 milj. euroa, mutta vasta vuonna 2006.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen juomapakkausten ympäristöohjaukseen liittyvän veron sääntämisestä. Verolla on tarkoitus korvata virvoitusjuomaveroon ja alkoholi- ja alkoholijuomaveroon sisältyvä lisävero. Ympäristöohjaukseen liittyvä vero on veropohjaltaan kattavampi kuin nykyinen lisävero.

Arpajaisverolakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että totopeleistä suoritettava vero olisi 9,5 % rahapanoksen ja pelaajille maksettujen voittojen erotuksesta kun suoritettava määrä nyt on 5 % rahapanoksesta. Esityksen arvioidaan vähentävän veron tuottoa noin 4 milj. eurolla.

Verokertymiin vaikuttavat sekä veronalaisten tulojen ja muun veropohjan kehitys että veroperusteiden muutokset. Veronalaisten tulojen ja veropohjan muutokset riippuvat koko kansantalouden ja sen osa-alueiden kehityksestä. Esitetyt veropohja-arviot on johdettu talousarvioesityksen liitteenä olevan taloudellisen katsauksen arvioista ja ennusteista.

Yritysten sukupolvenvaihdokset

Arvonlisävero

Juomapakkausten ympäristöohjaukseen liittyvä vero

Arpajaisvero

4.2 Verotuloarviot

Taulukko 8. Eräitä veronalaisiin tuloihin ja veropohjaan vaikuttavia tulo- ja kysyntäeriä

	2002	2003	2004	2005
	muutos, % vuodessa			
Veronalaiset ansio- ja pääomatulot	3,8	3,5	5	3½
— Palkka- ym. tulot	3,2	2,8	4	4½
— Eläkkeet ja muut sosiaalietuudet	5,9	5,3	4½	4
— Pääomatulot	0,4	5,1	14	-4
Kotitalouksien kulutusmenojen arvo	4,9	5,3	4	4
Arvonlisäveron pohja	4,2	7,5	3	3½
Bensiinin kulutus	3,4	-0,4	1	1½
Dieselöljyn kulutus	4,7	1,9	2	2½
Sähkön kulutus	8,6	1,8	2	2½
Verollisen alkoholin kulutus	3,5	1,2	17	-½
Kuluttajahintaindeksi	1,6	0,9	0,2	1,8

Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot

Tulo- ja varallisuusveron kertymäksi v. 2005 arvioidaan 12 373 milj. euroa. Siitä kotitaloudet maksavat noin kaksi kolmasosaa ja yritykset yhteisöverona noin kolmasosan.

Veronalaisten ansio- ja pääomatulojen arvioidaan kasvavan noin 3½ % v. 2005. Veronalaisista tuloista palkkatulojen osuus on yli 60 %, joten palkkojen ja työllisyyden kehitys on etenkin pidemmällä aikavälillä ratkaisevaa verotulojen kannalta. Palkkatulojen kasvun ennustetaan olevan noin 4½ % v. 2005. Kasvun arvioidaan olevan hieman nopeampaa kuin v. 2004, mikä johtuu työllisyyden kasvusta nopeamman talouskasvun seurauksena. Eläketulojen kasvun arvioidaan vuonna 2005 hidastuvan hieman viime vuosina toteutuneesta, mutta pysyvän edelleen nopeampana kuin palkkatulojen kasvu. Työttömyysturvaetuuksien määrä vähenee työllisyystilanteen parantuessa.

Ansio- ja pääomatuloverokertymän arvioidaan v. 2005 nousevan 2,7 % vuodelle 2004 budjetoidusta. Valtion tuloveroasteikkoon ehdotetaan tehtäväksi kahden prosentin inflaatiotarkistus, mikä alentaisi valtion tuloveron tuottoa noin 160 milj. euroa. Ehdotettu kotitalousvähennyksen laajentaminen pienentää veron kertymää arviolta noin 15 milj. euroa. Lisäksi tuloarviossa on huomioitu yritys- ja pääomaverouudistuksen vaikutukset vuonna 2005. Tärkeimmät ansio- ja pääomatuloverokertymän arvioon vaikuttavat muutokset ovat:

— pääomaverokannan alentaminen, vähentää kertymää arviolta noin 28 milj. euroa

— varallisuusverotuksessa tehtävät muutokset, vähentävät kertymää arviolta noin 49 milj. euroa

— yksityishenkilöiden saamista pörssiosingoista arvioidaan kertyvän veroa 82 milj. euroa

— vapaaehtoisten eläkevakuutusten tuloverotusta koskevien säännösten uudistaminen arvioidaan vähentävän valtion tuloveron tuottoa 38 milj. euroa.

Maksuunpannun yhteisöveron tuotto laski huomattavasti vuonna 2001 ja aleneminen jatkui vielä vuonna 2002. Yhteisöverotuoton arvioidaan kuitenkin kääntyneen hienoiseen kasvuun vuonna 2003 ja kasvun arvioidaan jatkuvan vuonna 2004 parantuneen kansainvälisen kysyntätilanteen seurauksena. Yritysten tulosten arvioidaan edelleen kohenevan vuonna 2005, mutta yhteisöveron tuoton arvioidaan kuitenkin pienentyvän yritys- ja pääomaverouudistuksessa päätetyn yhteisöverokannan alentamisen seurauksena. Yhteisöverokannan alentamisen arvioidaan vähentävän yhteisöveron tuottoa 555 milj. eurolla. Verokannan alentamisen aiheuttama kuntien verotuottomenetykset on päätetty kompensoida korottamalla kuntien jako-osuutta yhteisöverosta, jolloin yhteisöverokannan alentamisen aiheuttamat tuottomenetykset kohdistuvat yksinomaan valtiolle. Valtiolle tulevan yhteisöveron kassakertymän arvioidaan vuonna 2005 putoavan lähes 10 % vuodelle 2004 arvioidusta tasosta. Yhteisöveroa on alkuvuonna 2004 kertynyt talousarviossa arvioitua enemmän.

Muita tuloon ja varallisuuteen perustuvia veroja arvioidaan kertyvän lähes 10 % vähemmän kuin vuodelle 2004 on budjetoitu. Korotulojen lähdeveroa arvioidaan kertyvän 22 % vähemmän ja perintö- ja lahjaveroa 2 % vähemmän kuin kuluvalle vuodelle on budjetoitu.

	2003 tilinpäätös	2004 budjetoitu	2005 esitys	2004—2005 muutos, %
Tulo- ja varallisuusvero, milj. euroa	11 812	12 210	12 373	1,3
— Ansio- ja pääoma- tuloista perittävät verot	7 929	8 228	8 447	2,7
— Yhteisövero	3 883	3 982	3 926	-1,4
Muut tuloon ja varallisuuteen perustuvat verot	627	684	624	-8,8

Liikevaihtoon perustuvien verojen tuotoksi arvioidaan yhteensä 11 604 milj. euroa v. 2005. Tästä arvonlisäveron osuus on 11 053 milj. euroa. Vuonna 2005 arvonlisäveroa on arvioitu kertyvän 4 % enemmän kuin vuodelle 2004 on budjetoitu.

Arvonlisäverotuoton kehityksen kannalta olennaisen kotitalouksien kulutuksen arvon arvioidaan kasvavan noin 4 % v. 2005. Kotitalouksien kulutus muodostaa noin 60 % koko arvonlisäveron veropohjasta. Sen lisäksi veropohjaan kuuluvia eriä ovat julkisen, verovapaan sekä yksityisen voittoa tavoittelemattoman toiminnan välituotekäyttö ja investoinnit. Vuonna 2005 koko arvonlisäveropohjan arvioidaan kasvavan noin 3½ %. Arvonlisäveron tuotto kasvoi vuonna 2003 yksityistä kulutusta nopeammin, kulutuksen suun-

Liikevaihtoon perustuvat verot

tautuessa kestokulutushyödykkeisiin, joita verotetaan vakioverokannan mukaisesti.

Arvonlisäveron tuotosta ehdotetaan siirrettäväksi Kansaneläkelaitokselle 1 000 milj. euroa, mikä on yhtä paljon kuin vuodelle 2004 on budjetoitu.

	2003 tilinpäätös	2004 budjetoitu	2005 esitys	2004—2005 muutos, %
Liikevaihtoon perustuvat verot, milj. euroa	10 769	11 145	11 604	4,1
— Arvonlisävero	10 264	10 624	11 053	4,0

Arvonlisäverolakia muutettiin vuoden 2004 alusta pienyritysten kasvumahdollisuuksia tukevaan suuntaan ottamalla käyttöön verovelvollisuuden alarajaan liittyvä veronhuojennus. Lakimuutoksen kassavaikutus siirtyi vuodelle 2005, mikä aiheutui siitä, että v. 2004 vero peritään bruttomäärästä ja kevennys palautetaan verovelvollisille v. 2005. Veromuutoksen arvonlisäveron tuottoa vähentäväksi vaikutukseksi on arvioitu v. 2005 noin 24,5 milj. euroa. Ehdotettu arvonlisäveron liukuvan veronhuojennuksen ylärajan nosto vähentää arvonlisäveron tuottoa vasta vuonna 2006.

Valmisteverot

Valmisteveroja arvioidaan v. 2005 kertyvän yhteensä 4 565 milj. euroa, eli noin 1,7 % enemmän kuin vuodelle 2004 on budjetoitu. Noin kaksi kolmasosaa valmisteverotuotoista kertyy energiaveroista. Muita merkittäviä valmisteveroja ovat alkoholijuomaverot ja tupakkaverot.

Energiaveroista kolme neljäsosaa kertyy liikenteestä (moottori-bensiinin ja dieselöljyn vero) ja loput mm. lämmityksestä ja energian tuotannosta. Energiaverojen tuottoennuste pohjautuu energia-aineiden kulutusennusteeseen, joka on laadittu yhteistyössä kauppa- ja teollisuusministeriön sekä alalla toimivien tuottajien kanssa. Sekä bensiinin että dieselöljyn kulutuksen kasvun oletetaan nopeutuvan hieman vuonna 2005, ollen 1½ ja 2½ %. Energiaverojen tuoton arvioidaan v. 2005 olevan yhteensä 3 010 milj. euroa, eli 1,9 % enemmän kuin kuluvalle vuodelle on budjetoitu.

Vuonna 2004 voimaan tulleet muutokset alkoholijuomaverotuksessa, EU:n laajentuminen ja muuttuneet matkustajatuontisäännökset tekevät vuoden 2004 tuottoarvioiden laadinnan niin alkoholijuomaveron kuin myös tupakkaveron osalta vaikeaksi veropohjassa tapahtuvien muutosten takia. Tämän hetkisten tietojen mukaan muutokset alkoholien verollisessa kulutuksessa ja matkustajatuonnissa ovat toteutuneet kuten veronalennusta tehtäessä ennustettiin. Tupakan veropohja on tämän hetkisten arvioiden mukaan säilynyt aiemmin oletettua paremmin Suomessa.

Vuonna 2005 alkoholijuomaveron tuoton arvioidaan laskevan noin 7,8 % kuluvalle vuodelle budjetoidusta. Tuottoarvio perustuu Stakesin alkoholien kulutusennusteeseen, jonka mukaan alkoholijuomien verollisen kulutuksen arvioidaan laskevan hieman vuodes-

ta 2004. Tuottoarvio ei sisällä alkoholijuomaveron lisäveroa, koska lisävero on tarkoitus kumota ja korvata juomapakkausten ympäristöohjaukseen liittyvällä verolla. Vuonna 2005 tupakkaveron tuoton arvioidaan olevan 538 milj. euroa, jossa kasvua 19 % kuluvalle vuodelle budjetoidusta. Vuonna 2004 tupakkaveroa on kertynyt arviotua enemmän tupakkatuotteiden veropohjan säilyttyä oletettua paremmin Suomessa. Tupakkatuotteiden kulutuksen ennustetaan vuonna 2005 säilyvän edellisen vuoden tasolla ja vähittäismyyntihintojen nousevan hieman vuodesta 2004.

	2003 tilinpäätös	2004 budjetoitu	2005 esitys	2004—2005 muutos, %
Valmisteverot,				
milj. euroa	4 858	4 489	4 565	1,7
— Alkoholijuomavero	1 364	1 050	968	-7,8
— Tupakkavero	592	452	538	19,0
— Energiaverot	2 865	2 955	3 010	1,9

Muita veroja ja veronluonteisia tuloja arvioidaan kertyvän vuonna 2005 yhteensä 2 407 milj. euroa, mikä on lähes 4 % enemmän kuin vuodelle 2004 on budjetoitu.

Muista veroista ja veronluonteisista tuloista tuotoltaan merkittävimmät verot liittyvät liikenteeseen. Autoveroa arvioidaan kertyvän 1 294 milj. euroa eli 3,5 % enemmän kuin kuluvalle vuodelle on budjetoitu. Autoveron tuottoarvio perustuu arvioihin, jonka mukaan uusia henkilöautoja myytäisiin noin 150 000 kappaletta v. 2005 ja käytettyjä henkilöautoja tuotaisiin maahan noin 40 000 kappaletta. Ajoneuvoveroa arvioidaan kertyvän 536 milj. euroa vuonna 2005.

	2003 tilinpäätös	2004 budjetoitu	2005 esitys	2004—2005 muutos, %
Muut verot ja veronluonteiset tulot,				
milj. euroa	2 197	2 320	2 407	3,8
— Autovero	1 207	1 250	1 294	3,5

Valtion sekalaisiksi tuloiksi arvioidaan 4 570 milj. euroa, mikä on 6,3 % enemmän kuin vuodelle 2004 on budjetoitu. Sekalaisten tulojen nopeaa kasvua selittää valtion eläkerahastosiirron kasvu vuonna 2005. Hallitus antaa talousarvioesitykseen liittyvän esityksen eläkerahastolain muuttamiseksi siten, että siirto eläkerahastosta nousisi kahteen viidesosaan vuotuisesta eläkemenosta aiemman yhden kolmasosan sijasta.

Nettotuloiksi osakemyynnistä on merkitty vakiintuneesti 420 milj. euroa.

Muut verot ja veronluonteiset tulot

4.3 Muiden tulojen arviot

	2003 tilinpäätös	2004 budjetoitu	2005 esitys	2004—2005 muutos, %
Sekalaiset tulot, milj. euroa	3 920	4 301	4 570	6,3
— siirto valtion eläke- rahastosta	917	976	1 189	21,8
— EU-tulot	1 171	1 204	1 248	3,7
— nettotulot osake- myynneistä	196	420	420	0,0
— valtion osuus veikkauksen ja raha-arpa- jaisten voittovaroista	372	377	382	1,3
— Raha-automaatti- yhdistyksen tuotto	401	406	423	4,2
— muut	864	919	907	-1,3

Korko- ja osinkotuloiksi sekä voiton tuloutuksiksi arvioidaan 928 milj. euroa, mikä on 24,2 % vähemmän kuin kuluvalle vuodelle on budjetoitu.

Valtion korkotulot koostuvat valtion myöntämistä pitkäaikaisista lainoista sekä päivittäisen tarpeen ylittävien kassareservien sijoitus-toiminnasta kertyvistä koroista. Kassareservin on arvioitu pienenevän vuonna 2005 noin 2,5 mrd. euroon ja tuoton arvioidaan olevan 2,5 %.

	2003 tilinpäätös	2004 budjetoitu	2005 esitys	2004—2005 muutos, %
Korkotulot ja voiton tu- loutukset, milj. euroa	994	1 225	928	-24,2
— korkotulot	222	239	164	-31,4
— osinkotulot	603	810	560	-30,9
— valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	87	88	104	18,2
— osuus SP:n voitosta	82	88	100	13,6

5. Talousarvioesityksen määrärahat

Talousarvioesityksen määrärahoiksi ehdotetaan 37 611 milj. euroa, jossa on 1½ prosenttia lisäystä vuoden 2004 varsinaisen talousarvion määrärahoihin. Hallinnonalojen menoihin ehdotetaan runsaan 2½ prosentin lisäystä, kun taas korkomenojen arvio alenee 12 prosenttia. Hallinnonalojen menojen kehitys vastaa hallitusohjelmassa sovittua menojen lisäystasoa ja menojen etupainoista lisäys-aikataulua. Vuodelle 2004 varsinaisessa talousarviossa ja lisätaloussarviossa budjetoidut hallinnonalojen määrärahat ovat runsaat 6½ prosenttia suuremmat kuin vuoden 2003 menot. Budjettitalouden menojen volyymi kasvaa arvion mukaan noin 5 prosenttia vuonna 2004.

Taulukko 9. Määrärahat pääluokittain vuosina 2003—2005¹⁾

Tunnus	Pääluokka	v. 2003 tilinpäätös milj. €	v. 2004 varsinainen talousarvio milj. €	v. 2005 esitys milj. €	Muutos 2004—2005 milj. €	%
21.	Eduskunta	111	101	97	- 3	- 3
22.	Tasavallan Presidentti	7	8	9	0	0
23.	Valtioneuvosto	45	48	49	1	2
24.	Ulkoasiainministeriön hallinnonala	709	766	822	56	7
25.	Oikeusministeriön hallinnonala	641	671	662	- 8	- 1
26.	Sisäasiainministeriön hallinnonala	1 419	1 443	1 504	61	4
27.	Puolustusministeriön hallinnonala	2 006	2 073	2 137	64	3
28.	Valtiovarainministeriön hallinnonala	4 987	5 345	5 566	221	4
29.	Opetusministeriön hallinnonala	5 786	6 054	6 147	94	2
30.	Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	2 544	2 687	2 722	35	1
31.	Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	1 755	1 778	1 761	- 17	- 1
32.	Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala	914	964	972	8	1
33.	Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	8 571	9 364	9 868	504	5
34.	Työministeriön hallinnonala	2 092	2 305	2 164	- 141	- 6
35.	Ympäristöministeriön hallinnonala	657	676	683	7	1
36.	Valtionvelan korot	4 653	2 782	2 447	- 335	- 12
	Yhteensä	36 897	37 065	37 611	546	1

¹⁾ Taulukossa määrärahat on esitetty pääluokittain jäljempänä olevan taulukko-osan mukaisesti. Taulukossa jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

Väestön vanhenemisesta johtuvat menopaineet, työvoiman tarjonnan supistuminen, talouden globalisaatio ja verokilpailupaineet korostavat pitkäjänteisen ja johdonmukaisen finanssipolitiikan merkitystä. Pitkäjänteisen finanssipolitiikan tukemiseksi hallitusohjelmaan on kirjattu budjettitalouden menojen kehitystä ohjaava sitova linjaus koko hallituskaudeksi. Toukokuussa 2003 eduskunnalle selontekona annettu valtioneuvoston kehyspäätös ja hallitusohjelma asettavat enimmäisrajan pääosalle, noin kolmelle neljännekselle, valtion talousarvion menoista vaalikaudella. Kehyksen ulkopuolelle jäävät ennen kaikkea suhdanteiden tai rahoitusautomaatiikan mukaan muuttuvat menot, kuten työttömyysturvamenot, asumistuki ja siirtomenot kansaneläkelaitokselle. Kehyksen ulkopuolisten menojen perustemuutosten vaikutus kuitenkin lasketaan mukaan sitovaan menokehykseen. Lisäksi ulkopuolelle jäävät korkomenot ja finans-

5.1 Talousarvioesitys ja valtioneuvoston kehys

sisijoitukset sekä eräät muut menot, joita ei ole tarkoituksenmukaisesti rajoittaa sitovan enimmäiskaton alle.

Kevään 2004 kehyspäätöksellä aiempaa kehyspäätöstä tarkistettiin teknisesti ja muutettiin se vastaamaan vuoden 2005 hinta- ja kustannustasoa. Tässä kehyspäätöksessä vuoden 2005 kehysmäärärahojen suuruudeksi päätettiin 28 835 milj. euroa. Lisätalousarvioita ja muita välttämättömiä menotarpeita varten jätettiin jakamattomaksi varaukseksi 342 milj. euroa vuodelle 2005.

Talousarvioesityksen täsmentyessä kehysmäärärahojen tasoon on tehty kehyspäätöksessä sovitulla tavalla joitakin teknisiä budjetin rakenteen ja hintavaikutusarviointien muutoksiin liittyviä korjauksia, jotka laajentavat kehystä nettomääräisesti 11 milj. eurolla. Näitä ovat mm. kuluvan vuoden inflaation hidastumisesta johtuva lakisääteisten indeksikorotusten arvion pieneneminen sekä uusi pitkäaikaistyöttömien eläketukijärjestelmä. Pitkäaikaistyöttömien eläketuki on sellainen hallitusohjelmassa tarkoitettu kehyksen ulkopuolisten menojen perusteisiin vaikuttava muutos, jonka menovaikutukset luetaan kehyksen piiriin. Toisaalta uudistus vähentää muita kehyksen ulkopuolisia menoja (työmarkkinatuki ja asumistuki) ja luo tilaa kehyksiin, mikä teknisesti toteutetaan korottamalla kehystä. Korjattu menokehys vuodelle 2005 on 28 846 milj. euroa.

Jakamaton varaus

Nyt annettavan talousarvioesityksen kehykseen luettaviksi määrärahoiksi ehdotetaan 28 423 milj. euroa, mikä jää 423 milj. euroa kehystason alapuolelle. Hallituksen talousarvioesitys on valmisteltu keväisen kehyspäätöksen mukaisesti mutta joidenkin menoarvioiden tarkentuminen osittain kertaluonteisista tekijöistä johtuen kasvattaa jakamatonta varausta. Näistä tekijöistä suurimpia ovat EU:n budjettiin Suomen maksettavaksi tulevan osuuden jääminen 104 milj. euroa arvioitua pienemmäksi, valtion eläkkeiden menoarvion alentuminen 64 milj. eurolla ja kuntien verotulotasausten jääminen 36 milj. euroa aiemmin arvioitua pienemmiksi.

Jakamaton varaus on kasvanut kevään kehyspäätöksestä ja on suurempi kuin vuoden 2004 talousarvioon eduskunnan käsittelyn jälkeen jätetty 316 milj. euron jakamaton varaus. Toisin kuin vuoden 2004 talousarviossa nyt annettavan esityksen jakamattomasta varauksesta joudutaan rahoittamaan normaalien ennakoimattomien lisäbudjettitarpeiden lisäksi työ- ja virkaehtosopimuksiin tulevalla sopimuskierröksellä neuvoteltavat palkankorotukset vuodelle 2005 sekä muut mahdolliseen tulosopimukseen liittyvät tarpeet. Siksi jakamattoman varauksen tuleekin tässä vaiheessa olla aiempaa suurempi.

Liikenneinvestointeihin suunnatusta määrärahalisäyksestä 45 milj. euroa rahoitetaan valtioneuvoston päättämän kehyksen ulkopuolelta omaisuuden myynnistä saaduilla tuloilla. Vuonna 2004 omaisuuden myynnistä on kertynyt kassatuloja noin 950 milj. euroa. Kehyspäätöksen mukaan myyntitulojen 500 milj. euroa ylittävästä osasta voidaan käyttää harkinnan mukaan enintään 10 % ker-

talunteisiin lisämenoihin lähinnä infrastruktuuri-investointeihin sekä tutkimus- ja kehittämistoiminnan edistämiseen vaalikauden kehyksen sitä estämättä.

Muihin kehyksen ulkopuolisiin määrärahoihin ehdotetaan 9 142 milj. euroa. Kehyksen ulkopuolelle jäävien menojen arvio on alentunut vuoden 2004 talousarviosta korkomenojen arvion alentumisen vuoksi. Korkomenojen arvion alentumiseen ovat vaikuttaneet velanottotarpeen pieneneminen, jatkuvasti matalana pysynyt korkotaso sekä valtionvelan rakenteen muutos.

Kehyksen ulkopuoliset menot

Taulukko 10. Kehyksen ulkopuolelle jäävät määrärahat, milj. euroa

	2005 esitys
Omaisuuden myynnistä saaduilla tuloilla rahoitettavat menot	45
Työttömyysturvamenot, asumistuki ja siirrot Kansaneläkelaitokselle	4 154
Veronkevennysten kompensatiot kunnille	483
EU:lta saatavia tuloja vastaavat menot	1 183
Veikkausvoittovaroja ja RAY:n tuloutusta vastaavat menot	805
Korkomenot	2 447
Finanssisijoitukset	70
Yhteensä	9 187

Hallitusohjelman mukaisesti vuonna 2003 käynnistettiin neljä poikkihallinnollista politiikkaohjelmaa, joita johtavat ja koordinoivat ohjelmista vastaavat ministerit: tietoyhteiskuntaohjelma (pääministeri), työllisyysohjelma (työministeri), yrittäjyyden politiikkaohjelma (kauppa- ja teollisuusministeri) ja kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma (oikeusministeri).

5.2 Poikkihallinnolliset politiikkaohjelmat

Julkinen hallinto tarjoaa hallituskauden aikana palveluitaan entistä enemmän internetin ja muiden viestintävälineiden kautta perinteisen palvelutuotannon rinnalla. Valtion sähköisten palveluiden määrä kasvoi 31 prosenttia vuoden 2003 aikana. Syksyllä 2003 käynnistettiin Julkiset palvelut verkkoon (JUPA) -hanke, jonka tavoitteena on lisätä merkittävästi erityisesti kunnallisten sähköisten palveluiden määrää vuoteen 2006 mennessä. Hanke toteutetaan tiiviissä yhteistyössä seutukuntien kanssa.

Tietoyhteiskuntaohjelma

Ohjelman keskeisenä tavoitteena on myös parantaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuutta, laatua ja kustannustehokkuutta. Sosiaali- ja terveydenhuollossa edistetään muun muassa sähköisten potilaskertomusten ja reseptien sekä aluetietojärjestelmien käyttöönottoa. Ohjelmassa edistetään myös sähköiseen liiketoimintaan ja sähköisiin palveluihin siirtymistä kehittämällä sähköisen liiketoiminnan toimintaympäristöä tiiviissä yhteistyössä elinkeinoelämän kanssa.

Valtionhallinnon on omassa tietohallinnossaan edistettävä tietoyhteiskuntakehitystä sekä luotava tarvittaessa muualle kopioitavissa olevia toimintamalleja ja standardeja. Valtion tietohallinnon menettelytapojen kehittämissuunnitelman (TIME) tehtävänä on laatia strategia ja toimenpidesuunnitelma valtion tietohallinnon järjestämisestä 30.9.2004 mennessä.

Tietoyhteiskuntakehitykseen vastataan ohjelmassa myös lainsäädännöllisin keinoin. Erityisesti tekijänoikeus- sekä tietoturva- ja tietosuojalainsäädäntöä kehitetään tietoyhteiskunnan tarpeisiin. Uudistunut sähköisen viestinnän tietosuojalaki tulee voimaan 1.9.2004. Tekijänoikeuslainsäädännön uudistamisesta annettiin hallituksen esitys maaliskuussa 2004. Myös työelämän tietosuojalainsäädännön uudistamisesta on annettu hallituksen esitys loppuvuodesta 2003.

Ohjelman toteutumista ja vaikutuksia seurataan vuosittain hallituksen strategia-asiakirjassa 2004 määriteltyjen kansallisen ja kansainvälisen vertailun mahdollistavien, tietoyhteiskuntakehitystä kuvaavien muuttujien pohjalta. Ohjelmaan tehdään tarvittaessa tarkoituksia tämän seurannan pohjalta.

Tietoyhteiskuntaohjelmaan liittyviä hankkeita ja toimenpiteitä on tarkoitus rahoittaa seuraavilta momenteilta niille tässä talousarvioesityksessä ehdotettavien määrärahojen puitteissa: 23.02.21, 25.01.22, 25.70.21, 26.01.63, 26.98.43, 27.01.21, 27.10.21, 28.01.21, 28.01.22, 28.03.21, 28.05.21, 28.18.21, 28.52.21, 29.01.22, 29.10.21, 29.20.30, 29.40.25, 29.40.30, 29.60.25, 29.60.30, 29.69.25, 29.88.22, 29.88.50, 30.10.61, 30.10.62, 30.10.63, 30.13.44, 30.20.21, 30.61.21, 31.01.22, 31.60.63, 31.72.42, 32.10.24, 32.20.22, 32.20.27, 32.20.28, 32.20.40, 32.20.83, 32.30.45, 32.30.47, 32.30.62, 33.01.29, 33.01.63, 33.32.36, 33.92.50 ja 34.06.51.

Lisäksi lähinnä useiden virastojen toimintamenomenteilla olevia määrärahoja on tarkoitus käyttää sähköisen asioinnin ja valtion tietohallinnon kehittämiseen.

Työllisyyden politiikka-ohjelma

Osa hallituksen toimenpiteistä työllisyysasteen nostamiseksi ja työttömyyden alentamiseksi toteutetaan poikkihallinnollisessa työllisyyden politiikkaohjelmassa. Työllisyysohjelmalla hallitus varmistaa, että eri hallinnonaloilla käytettävissä olevat resurssit käytetään tehokkaasti, että toteutettavat toimenpiteet ovat mahdollisimman yhdensuuntaisia ja että eri hallinnonalojen yhteistyöstä saatavissa olevat edut käytetään täysimääräisesti hyväksi työllisyystavoitteiden edistämiseksi. Työllisyysohjelman painopiste on rakenteellisen työttömyyden alentamisessa ja työvoiman tarjonnan edistämisessä. Ohjelman päätavoitteita ovat:

— Rakenteellisen työttömyyden alentaminen ja syrjäytymisen ehkäisy

— Osaavan työvoiman saatavuuden varmistaminen ja varautuminen ikärakenteen muutoksesta johtuvaan työvoiman niukkuuteen

— Työmarkkinoilla nykyistä pidempään pysyminen
 — Työn tuottavuuden lisääminen sekä työn organisoinnin ja mielekkyyden parantaminen

Työllisyysohjelma toteutetaan neljänä osahankkeena, jotka ovat

- 1) julkisen työvoimapalvelun palvelurakenteen uudistaminen,
- 2) työmarkkinatuen aktivointi,
- 3) työvoimapolitiittiset aktiiviohjelmat ja koulutus sekä
- 4) työurien pidentäminen.

Työllisyysohjelman kaikki osahankkeet ja toimenpiteet etenevät hallituksen strategia-asiakirjan mukaisessa aikataulussa ja niitä on toteutettu tiiviissä yhteistyössä eri ministeriöiden kanssa.

Julkisen työvoimapalvelun rakenneuudistus tähtää rakenteellisen työttömyyden alentamiseen ja työvoiman saatavuuden turvaamiseen. Uudistuksessa vaikeasti työllistettävien palvelut ja resurssit eriytetään työvoiman palvelukeskuksiin, joita perustetaan vuosina 2004—2006 noin 40.

Työllisyyden politiikkaohjelman keskeisin hanke vuosina 2004—2005 on työmarkkinatuen aktivointi. Työmarkkinatuen aktiivikäytön lisäämiseksi valmistellaan malli, jossa työmarkkinatuen saajan tulee tuen ehtona tietyn työttömyysajan jälkeen osallistua aktiivitoimenpiteisiin. Osallistumisvelvollisuuden edellytyksenä on, että varmistetaan aktiivitoimenpiteiden riittävyys. Aktiivitoimenpiteiden lisäämiseksi selvitetään kuntien ja valtion välisiä rahoitusmalleja, joilla voidaan kannustaa kuntia entistä tehokkaampaan työttömyyden hoitoon. Tarvittavat muutokset on tarkoitus toteuttaa vuoden 2006 alusta.

Nuorten koulutustakuun tavoitteena on, että vuonna 2008 vähintään 96 % peruskoulun päättävistä aloittaa samana vuonna lukiossa, ammatillisessa koulutuksessa tai perusopetuksen lisäopetuksessa. Tähän pyritään kehittämällä oppilaanohjausta, perusopetuksen lisäopetusta sekä ammatillisen peruskoulutuksen ja lukion opiskelijavalintoja. Kaikille työttömille nuorille tarjotaan koulutus-, työharjoittelu- tai työpajatoimenpiteitä kolmen työttömyyskuukauden jälkeen.

Työvoiman tarjonnan lisääminen ja työllisyysasteen nostaminen edellyttävät, että nuoret siirtyvät peruskoulutuksesta jatko-opintoihin ja työelämään nykyistä aiemmin, ja että ikääntyneet pysyvät nykyistä pidempään työelämässä. Nuorten siirtymiseksi työelämään nykyistä nopeammin käynnistetään toimenpideohjelma tutkintojen suorittamiseksi tavoiteajassa ja ohjelma opintotuen kannustavuuden kehittämiseksi. Lisäksi vahvistetaan aikuiskoulutusjärjestelmää, lisätään ammattikorkeakoulujen rahoitusjärjestelmän kannustavuutta ja kehitetään ammatillisen koulutuksen tuloksellisuusrahoitusta. Ikääntyneiden työssäoloaika pyritään pidentämään nykyisestä 2—3 vuodella. Työssä jatkaminen tehdään nykyistä houkuttelevammaksi parantamalla työelämän laatua kehittämisohjelmien avulla ja kehittämällä työläinsäädäntöä. Toimenpiteillä nostetaan myös työn

Yrittäjyyden politiikkaohjelma

tuottavuutta. Työlainsäädännössä painopisteenä vuonna 2005 on yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain kokonaisuudistuksen valmistelu. Lisäksi kehitetään osittaista hoitovapaata ja perhevapaiden tasaisempaa jakamista varten luodaan edellytyksiä. Poliitiikkaohjelmaan kohdennetaan määrärahoja seuraavilta vuoden 2005 talousarvioesityksen määrärahamomenteilta:

26.98.61, 26.98.62, 29.01.62, 29.69.31, 29.69.34, 29.99.51, 32.30.45, 32.30.62, 33.01.62, 33.01.63, 33.17.53, 33.17.54, 33.32.30, 34.01.23, 34.01.63, 34.05.61, 34.05.62, 34.06.21, 34.06.31, 34.06.50, 34.06.51 ja 34.06.52 .

Yrittäjyyden politiikkaohjelma koostuu viidestä eri osa-alueesta. Ne ovat:

- yrittäjyyskasvatus ja yritysneuvonta
- yritysten perustaminen, kasvu ja kansainvälistyminen
- yritystoimintaan vaikuttavat verot ja maksut
- alueiden yrittäjyys
- yrityksiä koskevat säädökset ja markkinoiden toiminta

Poliitiikkaohjelmaan sisältyviä toimenpiteitä toteutetaan kahdeksan ministeriön toimialalla (oikeusministeriö, sisäasiainministeriö, valtiovarainministeriö, opetusministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, kauppa- ja teollisuusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö sekä työministeriö). Ohjelmaa toteutetaan tiiviissä yhteistyössä elinkeinoelämän eri järjestöjen kanssa.

Poliitiikkaohjelmaan sisällytetyille projekteille on sovittu toteutusaikataulut ja vastuuministeriöt. Ohjelman toteutus on käynnistynyt tyydyttävästi sekä aikataulullisesti että sisällöllisesti.

Vuonna 2005 yrittäjyyden politiikkaohjelmassa korostuvat tehtyjen päätösten täytäntöönpano sekä käynnissä olevien projektien saattaminen loppuun sovitussa aikataulussa. Poliitiikkaohjelman myötävaikutus näkyy eduskunnalle annettavissa esityksissä, jotka koskevat talousarviota ja siihen sisältyviä linjauksia, yrittäjien sosiaaliturvaan tehtäviä uudistuksia sekä starttirahajärjestelmän uudistuksia. Toimenpiteet kohdistuvat erityisesti yrittäjyyskasvatuksen uuden kokonaislinjauksen täytäntöönpanoon sekä muun muassa kasvuyrityksiä koskevan elinkeinopolitiikan tehostamiseen, pk-yritysten osaamisen ja teknologiapanoksen vahvistamiseen osana tutkimus- ja kehitysrahoitusta. Lisäksi esille nousevat naisyrittäjyyden edistämistä koskevan kokonaisarvion pohjalta tehtävät johtopäätökset, maaseudulla tapahtuvan yritystoiminnan edistämistä koskevien eräiden instrumenttien uudistaminen, yrityspalvelujärjestelmän uudistaminen sekä maksukyvyttömyyslainsäädäntöä koskeva valmistelu. Vuoden 2005 alusta tulee voimaan myös yritysverotuksen kokonaisuudistus.

Yrittäjyyden politiikkaohjelmassa seurataan yrittäjyyttä ja sen kehittymistä yhteiskunnallisena ilmiönä. Keskeisiä mittareita ovat yritysten määrän kehitys, yritysten vaihtuvuus, yrittäjien määrä, yritystoiminnan kasvu, yrittäjyysasenteet ja -motivaatio, naisyrittäjien

osuus yrityskannasta sekä kasvuyritysten määrä. Mittareiden kehitystä seurataan sekä valtakunnallisesti että TE-keskus- ja maakunta-kohtaisesti. Tiedot kerätään kootusti vuosittain julkaistavaan yrittäjyyskatsaukseen. Ensimmäinen yrittäjyyskatsaus julkaistiin toukuussa 2004. Katsausta täydentää määrärahaseuranta, jossa selvitetään erityisesti, mikä osa elinkeinopolitiikkaan varatuista määrärahoista ohjautuu suoraan pk-yritysten käyttöön.

Yrittäjyyden politiikkaohjelmaa on tarkoitus rahoittaa seuraavilta momenteilta niille tässä talousarvioesityksessä ehdotettavien määrärahojen puitteissa: 26.98.43, 26.98.61, 26.98.62, 28.18.21, 29.01.62, 29.10.21, 29.20.25, 29.20.30, 29.40.25, 29.60.25, 29.60.30, 29.60.31, 29.69.22, 30.10.50, 30.10.61, 30.10.62, 30.10.63, 32.10.22, 32.10.24, 32.20.22, 32.20.27, 32.20.28, 32.20.40, 32.20.83, 32.30.42, 32.30.43, 32.30.44, 32.30.45, 32.30.47, 32.30.62, 32.50.21, 32.50.40, 32.50.41, 33.17.50, 33.17.51, 34.05.61, 34.05.62 ja 34.06.51.

Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman tarkoituksena on vahvistaa demokratiaa edistämällä aktiivista kansalaisuutta, kansalaisyhteiskunnan toimintaa, kansalaisten yhteiskunnallista vaikuttamista ja edustuksellisen demokratian toimivuutta.

Tarve vahvistaa kansalaisten osallistumista ja vaikututtamista on herännyt useista syistä. Äänestysaktiivisuus on ollut laskusuunnassa ja kiinnostus poliittiseen toimintaan on vähentynyt. Integraatio ja globaalistuminen ovat tuoneet uusia demokratian haasteita. Kunnallisten palveluiden seutuistuminen ja markkinaehtoistuminen heikentävät kuntalaisten vaikutusmahdollisuuksia. Kansalaisten luottamus hallintoa kohtaan edellyttää toimia. Toisaalta kehittynyt tieto- ja viestintäteknikka tarjoavat uudenlaisia mahdollisuuksia kansalaisten osallistumiseen. Suurten muutosten takia tarvitaan tehostunutta demokratian ja kansalaisvaikuttamisen selvitystyötä ja tutkimusta.

Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman keskeisiä tavoitteita ovat:

— Koulu ja oppilaitokset tukevat kasvua aktiiviseen ja demokraattiseen kansalaisuuteen elinikäisen oppimisen periaatteen mukaisesti. Suomen kansalaisuuden ohella kasvatuksessa tulee ottaa huomioon EU:n kansalaisuus ja maailmankansalaisuus.

— Kansalaisyhteiskunnan juridiset ja hallinnolliset toimintaedellytykset ovat kansalaistoiminnan kannalta suotuisia ja ajanmukaisia. Kolmannen sektorin tutkimus-, koulutus- ja kehittämispalveluita kehitetään.

— Perinteisiä ja uusia kansalaisvaikuttamisen kanavia ja mahdollisuuksia kehitetään niin, että ne tukevat kansalaisten täyttä osallistumista yhteisöjen ja yhteiskunnan toimintaan. Hallinnolla on tarpeelliset työkalut ja asenteellinen valmius keskusteluun kansalaisten kanssa.

Kansalaisvaikuttamisen
politiikkaohjelma

— Edustuksellisen demokratian rakenteet ja käytännöt toimivat hyvin kaikilla päätöksenteon tasoilla ja niissä otetaan huomioon tapahtuvat suuret yhteiskunnalliset muutokset tietoyhteiskunnasta globaalistumiseen.

Vuoden 2005 aikana kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelmassa toteutetaan laaja-alainen peruskysymysten selvitystyö. Aktiivisen kansalaisuuden oppimista ja sitä taustoittavaa tutkimusta tehostetaan opettajankoulutuksessa, kaikilla kouluasteilla ja aikuiskoulutuksessa. Kansalais- ja järjestötoiminnan toimintaedellytykset ja kehittämistarve selvitetään laajana hankkeena. Kunnallisen demokratian osalta kehitetään keinoja, joilla valtuustot voivat nykyistä paremmin ohjata seutuistuvia ja markkinoistuvia palveluita. Kunnallista demokratiatilinpäätöstä kokeillaan. Valtionhallinnon tiedotuksen arviointiperusteet kehitetään. Vaalitietojärjestelmä ja vaalitiedotus uudistetaan. Erityisen huomion kohteena ovat vähän osallistuvat ryhmät. Selvitetään vaalijärjestelmien uudistamistarve. Yhdessä puolueiden kanssa selvitetään puolueiden tehtäväkuvaa nykydemokratiassa. Hallinnon valmiutta kansalaisten kuulemiseen ja aloitteiden käsittelyyn parannetaan.

Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman valmistelussa ja toteutuksessa keskeiset tahot ovat valtioneuvoston kanslia, opetusministeriö, sisäasiainministeriö, valtiovarainministeriö ja oikeusministeriö. Ohjelmaan kutsutaan mukaan myös muun muassa eduskuntapuolueet, kansalaisjärjestöjen asiantuntijoita, Suomen Kuntaliitto sekä kuntien ja tiedeyhteisön edustajia.

Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelmaa on tarkoitus rahoittaa mm. seuraavilta momenteilta niille tässä talousarvioesityksessä ehdotettavien määrärahojen puitteissa: 23.27.50, 25.01.21, 25.70.21, 26.01.21, 28.01.21, 29.01.22, 29.10.22, 29.69.22 ja 29.69.25.

5.3 Määrärahat hallinnonaloittain

Seuraavassa tarkastellaan ehdotettuja määrärahoja hallinnonaloittain. Hallinnonalojen toimintoihin, tehtäviin ja organisaatioihin ehdotettavat muutokset on koottu lukuun 7.2.

Valtioneuvoston kanslia (pääluokka 23)

Valtioneuvoston pääluokkaan ehdotetaan määrärahoja yhteensä 49 milj. euroa, joka on miljoona euroa enemmän kuin vuoden 2004 talousarviossa. Lisäys aiheutuu osin valtiosihteerijärjestelmän käyttöönottamisesta ja osin puoluetuen indeksitarkistuksesta. Pääluokkaan on varattu määrärahat 9 valtiosihteerin ja 9 sihteerin viran perustamiseen. Poliittisen toiminnan määrärahoihin ehdotetaan 213 000 euron indeksitarkistusta.

Ulkoasiainministeriön hallinnonala (pääluokka 24)

Hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 822 milj. euroa, missä on lisäystä 56 milj. euroa vuoden 2004 talousarvioon verrattuna. Nyt ehdotettavista ja aiemmin myönnettyistä valtuuksista aiheutuu talousarviovuoden jälkeisille vuosille yhteensä 1 414 milj.

euron määrärahararve, jossa on lisäystä 215 milj. euroa vuoden 2004 talousarvioon verrattuna.

Ulkoasiainministeriön pääluokan määrärahoista ulkoasiainhallinnon osuus on 24 %, kansainvälisen kehitysyhteistyön 56 %, lähialueyhteistyön 3 % ja muiden menojen 17 %.

Ulkoasiainhallinnon toimintamenoihin ehdotetaan 175 milj. euroa.

Valtioneuvoston 5.2.2004 hyväksymä kehityspoliittinen ohjelma on pohjana talousarvioesityksessä kehitysyhteistyöhön ehdotetulle 600 milj. eurolle, mistä 511 milj. euroa on budjetoitu ulkoasiainhallinnon pääluokkaan. Kehitysyhteistyömäärärahoihin ehdotetaan lisäystä 54,5 milj. euroa. Ehdotettu kehitysyhteistyömäärärahojen taso vastaa 0,39 % vuodelle 2005 ennustetusta bruttokansantulosta. Suomen kehityspolitiikan keskeisimpänä päämääränä on vaikuttaa äärimmäisen köyhyyden poistamiseen maailmasta. Talousarvioesityksessä ehdotetaan myönnettäväksi kehitysyhteistyölle budjettivuoden määrärahojen lisäksi myös 540 milj. euron sitoumusvaltuudet, joista aiheutuvat menot ajoittuvat vuoden 2005 jälkeisille vuosille.

Lähialueyhteistyöhön ehdotetaan myönnettäväksi 24 milj. euroa, mikä on miljoona euroa vähemmän kuin vuonna 2004. Suomen lähialueyhteistyötä toteutetaan valtioneuvoston 22.4.2004 vahvistaman lähialuestrategian pohjalta. Lähialueyhteistyön ensisijainen kohde on Luoteis-Venäjän federaatiopiiri, erityisesti Karjalan tasavalta, Leningradin alue, Murmanskin alue ja Pietari. Lähialueyhteistyötä toteutetaan erityisesti seuraavilla aloilla: ympäristö, maa- ja metsätalous, sosiaali- ja terveydenhuolto, oikeuslaitos, liikenne ja tietoliikenne, energia, ydinturvallisuus sekä koulutus ja kansalaisyhteiskunta.

Rauhanturvaamistoimintaan on ehdotettu määrärahaa yhteensä 87 milj. euroa, mikä on 9 milj. euroa vähemmän kuin vuonna 2004. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan rauhanturvajoukkojen ylläpitomenoja koskeva osuus on 47 milj. euroa. Puolustusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan 40 milj. euroa rauhanturvaamistoiminnan kalusto- ja hallintomenoihin. Rauhanturvaamistoiminnan määrärahat on mitoitettu Suomen vuoden 2005 rauhanturvaamisoperaatioihin osallistumisen edellyttämien rauhanturvajoukkojen vahvuuksien ja tehtävävaatimusten mukaisesti. Operaatioissa on arvioitu olevan noin 1 000 sotilasta.

Hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 662 milj. euroa, mikä on 8 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2004 talousarviossa.

Määrärahoista 85 milj. euroa on tarkoitettu ministeriölle ja sen yhteydessä toimiville viranomaisille, 220 milj. euroa tuomioistuimille, 55 milj. euroa oikeusapuun, 79 milj. euroa ulosottotoimeen, 189 milj. euroa rangaistusten täytäntöönpanoon, 30 milj. euroa syyttäjäntoimeen ja 3 milj. euroa vaaleihin.

Ulkoasiainhallinto

Kehitysyhteistyö

Lähialueet

Rauhanturvaaminen

**Oikeusministeriön
hallinnonala
(pääluokka 25)**

Oikeusturva

Tuomioistuinlaitoksessa pyritään lyhentämään asioiden käsittelyaikoja, parantamaan oikeudenkäyntien sujuvuutta ja tasaamaan eroja käsittelyajoissa eri tuomioistuimien välillä tuomioistuinmenettelyä, tuomioistuinorganisaatiota, henkilöstön osaamista, tietotekniikan soveltamista ja tuomioistuimien toimintaa kehittämällä. Hallintotuomioistuimissa käsittelyaikoja pyritään lyhentämään erityisesti yhteiskunnan ja alueiden kehittämisen kannalta merkittävisissä asioissa.

Käräjäoikeuksien tuomiopiirien uudelleen järjestelyä jatketaan. Tuomareille luodaan uusi koulutusjärjestelmä.

Edistetään vaihtoehtoisten riidanratkaisumenettelyjen käyttöönottoa ja otetaan käyttöön tuomarivetoinen sovittelumenettely. Arvioidaan oikeusapu-uudistuksen tavoitteiden toteutumista ja oikeusaputoimistoissa kehitetään oikeudellista neuvontaa. Helsinkiin perustetaan toinen oikeusaputoimisto voimavaroja uudelleen kohdentamalla.

Maksuhäiriöt ja niiden hoitaminen

Vuonna 2004 voimaan tulleet ulosottolain muutokset, joilla uudistettiin ulosoton yleiset toimintaperiaatteet ja menettelysäännökset, samoin kuin ulosoton uusi tietojärjestelmä mahdollistavat kunkin velallisen tilanteen entistä tarkemman selvittämisen, toimenpiteiden oikean mitoittamisen sekä tehokkaan ja joustavan asioinnin.

Ulosoton kehittämistoimilla ja vuonna 2004 käyttöön otetulla julkis selvitysmenettelyllä tehostetaan harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntaa sekä väärinkäytösten selvittämistä. Velkaongelmien ennalta ehkäisyä ja sujuvaa hoitamista tehostetaan laaja-alaisena yhteistyönä laaditun velkahallintaohjelman mukaisin toimenpitein. Yritystoimintaan liittyviä selvitysmenettelyjä ja luottotietolainsäädäntöä kehitetään liittyen myös yrittäjyyden politiikkaohjelmaan.

Rikollisuuden vastustaminen

Rikollisuuden ja rikollisuudesta aiheutuvien haittojen vähentämiseksi toteutetaan sisäisen turvallisuuden ohjelmaa. Oikeusministeriön toimialaa koskevat erityisesti ohjelman väkivalta-, huumausaine- ja uusintarikollisuuden alentamista koskevat tavoitteet, talousrikollisuuden vastustamista koskevat tavoitteet sekä uhrin aseman parantamista koskevat tavoitteet.

Syyttäjälaitoksessa pyritään rikosprosessin tehostamiseksi ja rikosvastuun joutuisaksi toteuttamiseksi tiivistämään esitutkintayhteistyötä poliisin kanssa. Samoin pyritään yhteistoiminta-alueiden puitteissa tehostamaan voimavarojen oikeaa kohdentumista.

Vankien keskimäärän arvioidaan olevan noin 3 700. Vankeinhoidossa ja kriminaalihuollossa pyritään jatkamaan toimintaohjelmia vähintään nykyisessä laajuudessa sekä säilyttämään hyvä turvallisuustaso. Vankeinhoitolaitoksessa valmistaudutaan mahdollisesti vuonna 2006 voimaan tulevaan uuteen vankeuslainsäädäntöön ja uuden organisaation käynnistämiseen. Kriminaalihoitolaitoksen kannalta keskeinen uudistus on nuorisorangaistuksen vakinaistaminen ja laajentaminen valtakunnalliseksi vuonna 2006. Vankeinhoi-

don laitospökan kehittämistä jatketaan pitkän aikavälin kehittämissuunnitelman pohjalta.

Hallinnonalalle esitetään määrärahoja yhteensä 1 504 milj. euroa, missä on lisäystä 61 milj. euroa vuoden 2004 talousarvioon verrattuna. Kaksi kolmasosaa määrärahoista käytetään valtion palvelujen tuottamiseen ja kolmannes siirtomenoihin kunnille ja alueelliseen kehittämiseen.

Uusi ulkomaalaislaki tuli voimaan 1.5.2004. Eduskunta edellytti lain hyväksyessään hallituksen seuraavan tarkkaan uuden ulkomaalaislain toimivuutta ja soveltamista sekä valmistelevan tarvittaessa nopeasti ja yksittäisinäkin asioina muutosehdotukset sekä lisäksi valmistelevan kiireellisesti eräitä ulkomaalaislakia täydentäviä normeja. Pääministeri Vanhasen hallituksen ohjelman mukaisesti hallitus laatii maahanmuuttopoliittisen ohjelman ja varautuu lisäytävään maahanmuuttoon. Ohjelman tulee olla kokonaisvaltainen, ja tarkoituksena on määritellä myös maahanmuuttopolitiikan arvot tavoitteena ihmis- ja perusoikeuksien kunnioittaminen. Ohjelma on tarkoitettu saadaan valmiiksi vuoden 2005 toukokuun loppuun mennessä. Muutostarpeita ulkomaalaislainsäädäntöön aiheuttavat myös lukuisat Euroopan unionissa valmistuvat säädökset.

Poliisitoiminnan keskeiset strategiset linjaukset määritellään sisäisen turvallisuuden ohjelmassa. Toiminnan painopiste on ennalta estävässä toiminnassa rikosten määrän vähentämiseksi erityisesti huumausaine-, väkivalta- ja omaisuusrikoksissa. Kiinnijäämisriskiä lisätään ja rikosten selvitystasoa parannetaan. Liikennevalvontaa lisätään onnettomuuksien vähentämiseksi ja liikenneturvallisuuden parantamiseksi. Talousrikostorjuntaa tehostetaan tavoitteena saada entistä enemmän piilossa olevaa talousrikollisuutta esille ja poliisin tutkintaan. Poliisin yksiköiden välistä yhteistyötä lisätään ja viranomaisten välistä yhteistyötä tehostetaan. Kumppanuuteen perustuvaa yhteistyötä kehitetään.

Kansainvälistä terrorismia torjutaan Euroopan unionin strategisten linjausten mukaisesti. Suomessa järjestettävien yleisurheilun MM-kisojen turvallisuus varmistetaan sekä valmistudutaan Euroopan unionin tulevan puheenjohtajuuskauden turvallisuusjärjestelyihin.

Pelastustoimessa painopiste on pelastustoimen alueiden toiminnan vakiinnuttamisessa. Onnettomuuksien ehkäisyn tehostamista jatketaan osana sisäisen turvallisuuden ohjelmaa. Häätakeskusjärjestelmän uudistamista jatketaan. Pelastusopiston lisätilat otetaan käyttöön sekä opiskelijamäärää lisätään.

Rajaturvallisuus ylläpidetään ja vilkastuvan rajaliikenteen sujuvuus turvataan. Rajavartiolaitosta koskevat keskeiset säännökset uudistetaan.

**Sisäasiainministeriön
hallinnonala
(pääluokka 26)**

Ulkomaalaishallinto

Poliisitoimi

Pelastustoimi

Rajojen vartiointi

Kunnat

Kuntien yleiseen valtionosuuteen ehdotetaan 157,9 milj. euroa. Tähän esitykseen sisältyy 2,3 prosentin kustannustason tarkistus, mikä vastaa 75 prosenttia arvioidusta kustannusten noususta. Määrärahan mitoittamiseen vaikuttavat lisäksi kuntien verotulojen muutoksen perusteella tehtävä valtionosuuksien tasaus ja hätäkeskuksen valtiolle siirtymisen johdosta tehtävät määrärahasiirrot. Kuntien yhdistymisavustuksiin sekä investointi- ja kehittämishankkeiden tukeen tarkoitettussa 41 milj. euron määrärahoissa on varauduttu kymmenen uuden yhdistymisen voimaantuloon vuonna 2005. Kuntien harkinnanvaraisiin avustuksiin ehdotetaan 30 milj. euroa, mikä on 18 milj. euroa vähemmän kuin vuonna 2004. Kuntien peruspalvelujen rahoitusta ja kuntatalouden näkymiä käsitellään tarkemmin yleisperustelujen luvussa 6. Alueellista kehittämistä käsitellään luvussa 5.5 sekä talousarvioesityksen liitteessä 2.

**Puolustusministeriön
hallinnonala
(pääluokka 27)**

Hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 2 137 milj. euroa, mikä on 64 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2004 talousarviossa. Nyt ehdotettavista ja aiemmin myönnettyistä valtuuksista aiheutuu talousarviovuoden jälkeisille vuosille 1 181 milj. euron määrärahasitoumus. Tässä on vähennystä 453 milj. euroa vuoden 2004 talousarvioon verrattuna.

Vuonna 2004 annetaan eduskunnalle turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko, joka vaikuttaa osaltaan hallinnonalan toimintaan vuonna 2005.

Puolustusvoimien
toimintamenot

Puolustusvoimien toimintamenoihin ehdotetaan määrärahoja yhteensä 1 308,7 milj. euroa, jossa on lisäystä 38,3 milj. euroa. Lisäys johtuu pääosin vuoden 2001 turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon mukaisesta puolustuksen kehittämisohjelman edellyttämistä puolustushallinnon rahoitustason tarkistamisesta ja yleisestä kustannustason noususta.

Puolustusvoimien koulutuksen painopistealueena on strategisen iskun ennaltaehkäisykyvyn ylläpito ja torjuntakyvyn kehittäminen. Puolustusvoimien henkilöstörakennetta kehitetään vastaamaan kriisin ja rauhan ajan henkilöstötarvetta. Yleistä asevelvollisuutta ylläpidetään pyrkimyksenä kouluttaa ikäluokasta kaikki varusmiespalvelukseen terveydentilansa puolesta sopivat miehet. Kertausharjoituksissa on tavoitteena kouluttaa 30 000 reserviläistä.

Puolustusmateriaali-
hankinnat

Puolustusmateriaalihankintoihin ehdotetaan määrärahoja 577,1 milj. euroa, josta 520,5 milj. euroa aiheutuu aikaisemmin myönnettyjen tilausvaltuuksien maksuista. Materiaalihankintamäärärahasta aiheutuu lisäksi 13,5 milj. euroa uuden Merivoimien ja tiedustelun kehittämisen tilausvaltuuden (PVKEH 2005) vuoden 2005 maksusuudesta, 32,1 milj. euroa muista puolustusmateriaalihankinnoista sekä 11,0 milj. euroa indeksien ja valuuttakurssien muutoksista aiheutuvista menoista. Puolustusmateriaalihankintoihin ehdotettava määräraha kasvaa 4,5 milj. euroa vuoden 2004 talousarvioon verrattuna. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 40 milj. euron

suuruinen tilausvaltuuksien maksatusmäärärahojen siirto vuodelta 2005 vuodelle 2006.

Puolustusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan 40,2 milj. euroa rauhanturvaamistoiminnan kalusto- ja hallintomenoihin. Suomalaisien rauhanturvajoukkojen ylläpitomenoja koskeva osuus 46,6 milj. euroa sisältyy ulkoasianministeriön hallinnonalalle. Rauhanturvaamistoiminnan määrärahat on mitoitettu Suomen vuoden 2005 rauhanturvaamisoperaatioihin osallistumisen edellyttämien rauhanturvajoukkojen vahvuuksien ja tehtävävaatimusten mukaisesti.

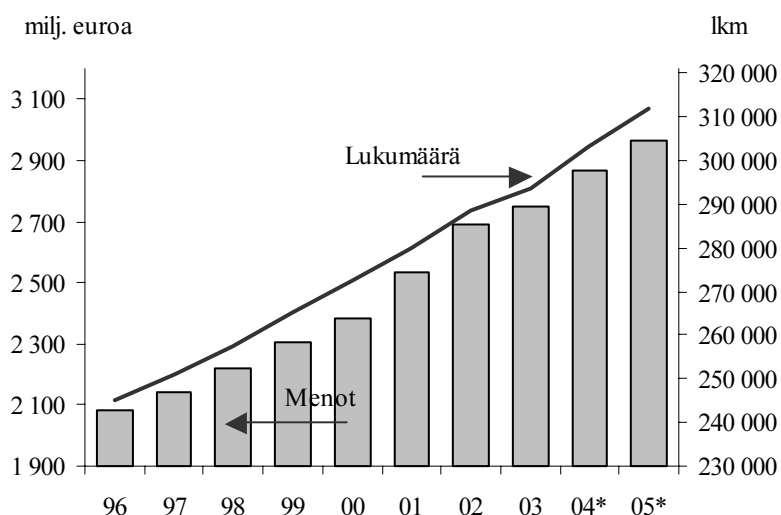
Valtiovarainministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 5 566 milj. euroa, missä on lisäystä 221 milj. euroa vuoden 2004 talousarvioon verrattuna. Lisäys aiheutuu lähinnä Euroopan unionille suoritettavien maksuosuuksien, valtion eläkemenojen ja eräiden hallinnonaloittain jakamattomien menojen kasvusta.

Runsas puolet valtiovarainministeriön hallinnonalan menoista on eläkkeitä. Valtion maksamiin eläkkeisiin ja korvauksiin ehdotetaan 3 059 milj. euroa, missä on lisäystä 1 prosentti vuoden 2004 talousarvioon verrattuna.

Rauhanturvaamis-
toiminta

**Valtiovarainminis-
teriön hallinnonala
(pääluokka 28)**

Valtion eläkemenot



Kuvio 5. Valtion vuotuiset eläkemenot milj. euroa (vasen asteikko) ja eläkkeiden lukumäärä (oikea asteikko)

Kuviossa on eläkkeiden lukumäärä esitetty viivalla ja vuotuinen eläkemeno pylväällä.

Valtion eläkelaki muuttuu vuoden 2005 alusta. Muutoksella tuetaan hallitusohjelman tavoitetta keskimääräisen työmarkkinoilta poistumisiän myöhentämisestä. Muutoksen yleisperiaatteet ovat samat kuin yksityisellä sektorilla jo aikaisemmin vahvistetuissa laeissa. Eläke määräytyy koko työhistorian ansioiden perusteella. Vanhuuseläkkeelle voidaan siirtyä joustavasti 63 ja 68 ikävuoden välillä. Työeläkkeiden yhteensovituksesta luovutaan. Kuitenkin valtion

eläkejärjestelmän erityispiirteiden vuoksi säädetään verraten laajoista omista siirtymäajan järjestelyistä. Muutoksen odotetaan tuovan säästöjä eläkemenoon pitkällä aikajänteellä.

Vuoden 2004 alusta on sovellettu ns. viimeisen maksavan laitoksen periaatetta (VILMA) myös valtion eläkkeiden osalta. Se työeläkelaitos, jossa henkilö on ollut viimeksi vakuutettuna, suorittaa henkilön koko työeläkkeen kaikkien muidenkin eläkelaitosten puolesta. Valtion muiden puolesta maksamien eläkkeiden yhteismäärän arvioidaan vuonna 2005 olevan 6 milj. euroa. VEL-eläkkeitä tulee olemaan maksussa muissa työeläkelaitoksissa enemmän kuin muiden työeläkelaitosten eläkkeitä on maksussa Valtiokonttorissa. Tähän on vaikuttanut erityisesti suurten valtion laitosten yhtiöittämiset 1990-luvulla. Näistä laitoksista (esimerkiksi Suomen Posti, Sonera, VR) eläkkeelle jäävien henkilöiden eläke tulee maksuun yksityisesti VILMA-eläkelaitoksesta, joka maksaa myös valtion työnantaja aikana karttuneen eläkkeenosan. Vuonna 2005 muiden VILMA-laitosten maksamien VEL-eläkemenojen ennustetaan olevan 23 milj. euroa.

Tulonsiirrot
Ahvenanmaalle

Ahvenanmaan maakunnalle maksettavat tulonsiirrot on arvioitu yhteensä 184 milj. euroksi. Määrärahat lisääntyvät vuoden 2004 varsinaiseen talousarvioon verrattuna 7 milj. euroa. Ahvenanmaan tasoitusmaksun suuruus määräytyy Ahvenanmaan itsehallintolain mukaan siten, että tasoitusmaksu on 0,45 % valtion tilinpäätöksen mukaisista tuloista lukuun ottamatta uusia valtion lainoja. Tasoitusmaksun määräraha lisääntyy valtion tulojen kasvua vastaavasti.

Maksut EU:lle

Suomen maksuosuuksiin Euroopan Unionille ehdotetaan 1 513 milj. euroa, missä on lisäystä 98 milj. euroa vuoden 2004 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Lisäys aiheutuu EU:n menojen ja Yhdistyneille Kuningaskunnille myönnettävän maksuhelpotuksen kasvusta.

**Opetusministeriön
hallinnonala
(pääluokka 29)**

Opetusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 6 147 milj. euroa, missä on lisäystä 94 milj. euroa vuoden 2004 talousarvioon verrattuna.

Opetusministeriön pääluokan määrärahoista pääosan muodostavat määrärahat yliopistojen toimintaan ja tieteen tukemiseen sekä valtionosuudet ja -avustukset ammattikorkeakouluopetukseen, yleissivistävään koulutukseen, ammatilliseen koulutukseen, ammatilliseen lisäkoulutukseen ja vapaaseen sivistystyöhön, kirjastotoimeen sekä kulttuuriin, taiteeseen, liikuntatoimeen ja nuorisotyöhön. Valtio ja kunnat rahoittavat pääosan opetus- ja kulttuuritoimen menoista. Tieteen sekä kulttuurin, taiteen, liikuntatoimen ja nuorisotyön menoista 382 milj. euroa rahoitetaan veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista.

Yliopistojen ja tieteen
rahoitus

Valtio vastaa lähes kokonaan yliopistojen ja tieteen toimintamenoista ja määrärahoista. Muiden rahoittajien kuten yritysten ja yhteisöjen osuus on noin 10 prosenttia kokonaisrahoituksesta. Yli-

opistojen toimintamenoista noin 14 prosenttia katetaan maksullisen palvelutoiminnan tuloilla. Yliopistolaitoksen toimintamenojen perusrahoituksessa on siirrytty kokonaan tutkintomäärätavoitteisiin ja -toteutumiin perustuvaan laskennalliseen menettelyyn. Yliopistojen toimintameno-rahoitus kasvaa yhteensä 24 milj. eurolla, mistä 20 milj. euroa lisätään korkeakoululaitoksen kehittämisestä annetun lain perusteella yliopistojen tehokkaan ja tuloksellisen toiminnan varmistamiseksi. Suomen Akatemian tutkimusmäärärahoja koskevaa myöntämisvaltuutta ehdotetaan lisättäväksi 3 milj. eurolla.

Osana toimia, joilla kannustetaan korkeakouluopiskelijoita nopeuttamaan tutkinnon suorittamista opintolainan valtiontakauksen määrää korotetaan 80 eurolla 300 euroon 1.8.2005 lukien. Samalla otetaan käyttöön verotuksen opintolainavähennys, joka voidaan myöntää 1.8.2005 jälkeen opintonsa aloittaville korkeakouluopiskelijoille tutkinnon suorittamisen jälkeen, jos tutkinto on suoritettu tavoiteajassa. Opintotuen myöntämisen yhteydessä käytettävät opintojen edistymisen seurantakriteerit ja korkeakoulujen opintotukeen oikeuttava aika määritellään uudelleen korkeakouluopintojen uuden mitoitustajärjestelmän ja kaksiportaiseen tutkintorakenteeseen siirtymisen seurauksena 1.8.2005 lukien.

Kuntien ja muiden ylläpitäjien järjestämien koulutuspalvelujen sekä kulttuuritoimen rahoitus määräytyy pääosin laskennallisen valtionosuusjärjestelmän puitteissa yksikköhintojen ja suoritämäärien perusteella. Rahoituksesta vastaa valtio yhdessä kuntien ja muiden toiminnan järjestäjien kanssa. Kustannustenjaon piiriin lukeutuvat valtionosuudet on laskettu vuoden 2003 arvioitujen yksikkökustannusten perusteella korotettuna vuosien 2004 ja 2005 kustannustason muutoksella. Laskelma tarkistetaan vuoden 2003 lopullisten kustannustietojen mukaiseksi syksyllä 2004 ja tarvittaessa talousarvioesitystä täydennetään. Opetus- ja kulttuuritoimen käyttökustannusten valtionosuuksiin ehdotetaan 2 921 milj. euroa, josta kuntien ja kuntayhtymien osuus on 2 249 milj. euroa ja yksityisten osuus 672 milj. euroa. Valtionosuudet lisääntyvät yhteensä 57 milj. euroa vuoteen 2004 verrattuna. Valtionosuuksiin aiheuttaa lisäyksiä koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan sekä esiopetuksen koulumatkaedun laajeneminen kokovuotiseksi, laajakaistayhteyksien hankkiminen kouluille, kulttuurilaitosten henkilötöyvuosi-kiintiöiden korotus sekä neljälle vuodelle jaksotettu valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistus. Indeksikorotus lisää valtionosuusmäärärahoja 63 milj. eurolla. Perusopetuksen oppilasmäärän pieneneminen vähentää valtionosuuksia 17 milj. eurolla. Perustamiskustannusten valtionosuuksiin ehdotetaan 69,7 milj. euroa kouluhankkeille ja 6 milj. euroa kirjastohankkeille.

Aikuisväestön osaamistason kohottamisohjelmaa ehdotetaan laajennettavaksi 6,5 milj. eurolla, jolloin ohjelmaan käytetään 26 milj. euroa. Tavoitteena on, että vuonna 2005 Noste-ohjelmakoulutuksen aloittaa 8 000 henkilöä. Lisäksi ammatilliseen perus- ja lisäkoulu-

Opintotuki

Opetuksen ja kulttuurin
valtionosuudet

Veikkausvoittovarojen
käyttö

tukseen sekä oppisopimuskoulutukseen osallistuu arviolta 15 000 Noste-ohjelman kohderyhmään kuuluvaa aikuista.

Veikkausvoittovaroja arvioidaan olevan käytettävissä yhteensä 382 milj. euroa. Tieteen osuudeksi ehdotetaan 75,7 milj. euroa (19,8 %), taiteen ja kulttuurin osuudeksi 190,4 milj. euroa (49,9 %), liikunnan osuudeksi 86,3 milj. euroa (22,6 %) ja nuorisotyön osuudeksi 29,5 milj. euroa (7,7 %). Edunsaajien vähimmäisosuuksista on säädetty veikkausvoittovarojen tuoton jakoa koskevassa laissa. Taiteen ja kulttuurin veikkausvoittovaroosuudesta rahoitettavien kirjaston valtionosuuksien määräksi ehdotetaan 58,4 milj. euroa, mikä on 65 % näiden valtionosuuksien kokonaismäärästä. Osuus perustuu mainitussa laissa säädettyyn siirtymäaikatauluun, jonka kuluessa kirjastojen valtionosuudet siirretään asteittain yleisistä budjettivaroista rahoitettaviksi.

**Maa- ja metsätalousmi-
nisteriön hallinnonala
(pääluokka 30)**

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 2 722 milj.euroa, missä lisäystä on 35 milj. euroa vuoden 2004 talousarvioon verrattuna. Nyt ehdotettavista ja aiemmin myönnettyistä valtuuksista aiheutuu talousarviovuoden jälkeisille vuosille yhteensä 2 987 milj. euron määräraharatarve, jossa on lisäystä 2 321 milj. euroa vuoden 2004 talousarvioon verrattuna. Lisäys johtuu pääosin vuonna 2005 uusittavista 5-vuotisista luonnonhaittakorvaussitoumuksista sekä uusista luonnonhaittakorvauksen kansallisen lisäosan sitoumuksista.

**Taulukko 11. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan
menot politiikkasektoreittain, milj. euroa**

	2004	2005
	TA	TAE
Maaseudun kehittäminen	176	171
Maatalous	2 071	2 108
Kala-, riista- ja porotalous	57	58
Vesitalous	29	27
Metsätalous	163	162
Maanmittaus ja paikkatietojen yhteiskäyttö	54	54
Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu	44	46
Hallinto ja muut	93	96
Yhteensä	2 687	2 722

Pääosa määrärahalisäyksistä aiheutuu EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistukseen liittyvästä tukien kasvusta ja hallintomenoista, maatalouden ympäristötuen erityistukisopimuksista Itämeren suojeluohjelman toteuttamiseksi sekä maatilatalouden rakenteen tukemisesta aiheutuvista menoista. Vastaavasti EU:lta tuloutuvien tulojen määrä kasvaa 22,862 milj. eurolla. Pääosa vähennyksistä aiheutuu EU-osarahoitteisten maaseudun kehittämisohjelmien maksatusten vähenemisestä.

Työvoima- ja elinkeinokeskukset, joiden toimintamäärärahat on budjetoitu kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalle, hoitavat EU:n yhteisen maatalouspolitiikan, maaseutu- ja rakennepolitiikan sekä kalastuspolitiikan toimeenpanotehtäviä aluetasolla ja vastaavat mm. siitä, että tukien valvonnat suoritetaan säädösten mukaisesti. Alueelliset ympäristökeskukset, joiden toimintamäärärahat on budjetoitu ympäristöministeriön hallinnonalalle, hoitavat maa- ja metsätalousministeriön vesivarojen käytön ja hoidon tehtäviä aluetasolla. Läänineläinlääkärit, joiden toimintamäärärahat on budjetoitu sisäasiainministeriön hallinnonalalle, hoitavat alueelliseen elintarviketurvallisuuteen, eläinten terveyteen ja hyvinvointiin sekä lääkitsemiseen liittyvät tehtävät.

Hallituksen tavoitteena on maaseudun elinvoiman säilyminen kestäväällä tavalla. Maaseutu-alueiden, erityisesti syrjäisen ja ydinmaaseudun tasapainoinen kehitys suhteessa koko maan kehitykseen, turvataan edistämällä maaseutuyritysten ja niissä olevien työpaikkojen määrän lisäystä. Maaseudun kehittäminen ulottuu myös paikallisiin toimintaryhmiin ja kylätoimintaan. Kehittäminen tapahtuu pääosin EU-osarahoitteen alueellisen ohjelmatoiminnan rahoituksen ja maaseutuneuvonnan ohjauksen ja rahoituksen avulla. Ohjelmatoiminnan hankkeiden myöntämisvaltuus on yhteensä 101,2 milj.euroa ja sen määrärahat vastaavat hankkeiden maksatusten arvioitua ajoittumista. Maaseutuneuvonnan määrärahat supistuvat hieman.

Maaseudun kehittäminen

Vuonna 2005 ryhdytään toteuttamaan neljännen maaseutupoliittisen kokonaisuohjelman toimenpiteitä.

Maatalouden tuottavuuden kasvu ja maataloustuotannon säilyminen turvataan huolehtimalla perheviljelmien kannattavuus- ja kehitysedellytyksistä. EU:n kokonaan rahoittaman tulotuen määrä kasvaa 13,6 milj.euroa EU:n yhteiseen maatalouspolitiikkaan kesällä 2003 sovittujen muutosten johdosta. Tuella kompensoidaan maataloustuotteiden hintojen alentamisen vaikutuksia. Pääosa aiemmin solmituista maatalouden ympäristötuen ja luonnonhaittakorvauksen sitoumuksista tulee uusittaviksi vuonna 2005 ja lisäksi solmitaan uusia ympäristötuen erityistukisopimuksia Itämeren suojeluohjelman toteutukseen liittyen. Lisäksi viljelijöille maksetaan maa- ja puutarhatalouden kansallisen tuen varoista ympäristötuen kansallista lisäosaa A- ja B-tukialueilla sekä luonnonhaittakorvauksen kansallista lisäosaa koko maassa. Etelä-Suomen vakavien vaikeuksien tuen (artikla 141) ratkaisuun liittyvä korkotukilainojen myöntämisvaltuus on 250 milj. euroa. Elintarviketalouden kansallisen laatustrategian toteuttamista jatketaan.

Maatalous

Elinkeinokalataloudessa erityistä huomiota kiinnitetään kalastuksen mitoittamiseen kalakantojen ja saaliskiintiöiden mukaan. Vapaa-ajan kalataloutta kehitetään hyväksytyin strategian mukaisesti. Riistataloudessa kehitetään toimenpiteitä vahinkojen estämiseksi ja

Kala-, riista- ja porotalous

	riistaläinkantojen koon määrittämiseksi. Porotalouden rakennetta kehitetään.
Vesitalous	Voimavaroja suunnataan tulvista ja kuivuudesta aiheutuvien vahinkojen estämiseen. Lisäksi edistetään alueellista yhteistyötä, erityistilanteisiin varautumista sekä maaseudun vesihuoltoa.
Metsätalous	Hallinnonalalla toteutetaan hallitusohjelman mukaisesti Kansallinen metsäohjelma 2010:tä ja siihen liittyvää Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelmaa. Valtion liikelaitoksista annettua lakia (1185/2002) sovelletaan Metsähallitukseen vuoden 2005 alusta lukien.
Maanmittaus ja paikkatietojen yhteiskäyttö	Otetaan käyttöön yhtenäinen valtakunnallinen kiinteistörekisteri ja siihen perustuva uusi kiinteistötietojärjestelmä. Kartastotehtävissä otetaan rinnakkaiskäyttöön uuteen kansainväliseen koordinaattijärjestelmään liittyvä karttalehtijako ja jatketaan Ylä-Lapin digitaalisen maastotietokannan tuottamista. Maasto- ja kiinteistötietojen perusparantaminen jatkuu. Hallituksen tietoyhteiskuntaohjelmassa laaditun kansallisen paikkatietostrategian toimeenpano käynnistetään.
Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu	Toimenpiteitä ihmisten ja eläinten terveyden sekä ympäristön suojelemiseksi sekä maatalous- ja elintarviketuotannon kannattavuuden parantamiseksi jatketaan. Myös EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksen tavoitteisiin sisältyy elintarviketurvallisuuden varmistaminen, tuotteiden ja tuotannon laadun parantaminen, ympäristövaikutusten aiempaa parempi huomioon ottaminen sekä eläinten hyvinvoinnin edistäminen. Nämä ns. täydentävät ehdot tulevat voimaan asteittain vuodesta 2005 lukien.
Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala (pääluokka 31)	Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 1 761 milj. euroa, missä on vähennystä 17 milj. euroa vuoden 2004 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Kun hallinnonalan virastojen ja laitosten maksullisen toiminnan tulojen määräksi arvioidaan 240 milj. euroa, käytettävissä olevan rahoituksen kokonaismääräksi arvioidaan 2 001 milj. euroa. Keskeneräisten ja uusien väylähankkeiden valtuuspäätöksistä aiheutuu talousarviovuoden jälkeisinä vuosina 1 180 milj. euron määrärahasitoumukset, jossa on lisäystä 552 milj. euroa vuoden 2004 varsinaiseen talousarvioon verrattuna.
Viestintäpolitiikka	Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla toteutetaan hallituksen liikenne- ja viestintäpolitiikkaa sekä omistajapolitiikkaa toimialan yritysten osalta. Käytettävissä olevat määrärahat kohdennetaan siten, että niiden avulla voidaan mahdollisimman täysipainoisesti toteuttaa hallitusohjelmaa ja valtioneuvoston 11.3.2004 antamaa valtionalouden kehystä vuosille 2005—2008.
	Viestintäpolitiikan toteuttamisessa käytetään lainsäädännön ja ohjauksen keinoja ja vähäisessä määrin määrärahoja. Hallinnollisia tehtäviä hoitavan Viestintäviraston 32,2 milj. euron toimintamenot rahoitetaan pääosin viraston maksutuloilla; määräraharahoituksen

osuus on 3,8 milj. euroa. Valtion talousarviosta osoitetaan suoraa tukea toimialalle 13,6 milj. euroa sanomalehdistön tukemiseen. Televisio- ja radiorahastoon perittävillä TV-maksuilla ja toimilupamaksuilla tuetaan Yleisradio Oy:n toimintaa noin 402 milj. eurolla.

Talousarvion määrärahoilla ja muilla tuloilla valtion liikennepolitiikkaa toteuttavat liikenne- ja viestintäministeriö ja Ajoneuvohallintokeskus sekä väylälaitoksina Tiehallinto, Merenkululaitos ja Ratahallintokeskus.

Liikenne- ja viestintäministeriön 21,1 milj. euron määräraha pysyy ennallaan. Ajoneuvohallinnon toimintamenot arvioidaan 68,2 milj. euroksi, jossa on lisäystä 8,1 milj. euroa lähinnä lisääntyvien tietohallintotehtävien johdosta. Runsas viisi kuudesosaa Ajoneuvohallinnon toimintamenoista rahoitetaan maksutuloilla. Talousarviosta rahoitettavaksi määrärahatarpeeksi arvioidaan 9,5 milj. euroa, jossa on vähennystä 1,9 milj. euroa autoverotusuudistuksen valmistamisen johdosta.

Tiehallinnon kokonaismenoiksi arvioidaan 709,6 milj. euroa, missä on vähennystä 41,8 milj. euroa suurten hankkeiden ja toiminnan laajuuden vuosittaisten vaihtelujen johdosta. Vuonna 2005 on käynnissä yhdeksän suurta tiehanketta, joista suurin on kevään 2004 lisätalousarviossa 700 milj. euron valtuuspäätöksen saanut Muurla—Lohja -moottoritie. Uutena hankkeena aloitetaan Hakamäentien hanke 90 milj. euron valtuudella ja Helsingin kaupungin 30,6 milj. euron rahoitusosuudella. Väylälaitoksilla on yhteisesti käytävissä Vuosaaren sataman liikenneväylien rakentamiseen 50 milj. euroa, josta Helsingin kaupunki rahoittaa puolet.

Merenkululaitoksen kokonaismenoiksi arvioidaan 103,0 milj. euroa, mikä on lähes sama kuin kuluvana vuonna. Neljä viidennestä Merenkululaitoksen menoista rahoitetaan maksutuloilla. Talousarviosta rahoitettavaksi määrärahatarpeeksi arvioidaan 22,2 milj. euroa, missä on vähennystä 1,5 milj. euroa. Uutena hankkeena ehdotetaan 11 milj. euron valtuutta Tornion väylän syventämiseen. Merenkululaitokselle ja Suomen ympäristökeskukselle ehdotetaan 134 milj. euron sopimusvaltuutta jäänmurto- sekä öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntatehtävien palvelusopimukseen, josta Merenkululaitoksen osuus on noin 90 milj. euroa.

Ratahallintokeskuksen kokonaismenoiksi arvioidaan 469,2 milj. euroa, missä on lisäystä 8,6 milj. euroa. Ratamaksun ja muiden tulojen johdosta talousarviosta rahoitettavaksi määrärahatarpeeksi arvioidaan 392 milj. euroa, missä on vähennystä 14 milj. euroa. Vuonna 2005 on käynnissä kolme suurta rataverkohanketta, joista suurin on 331 milj. euron valtuuspäätöksellä rakennettava ja vuonna 2006 valmistuva Kerava—Lahti -oikorata. Perusradanpidossa määrärahojen painopistettä kodennetaan korvausinvestointeihin.

Hallinnonalan tutkimuslaitoksina toimivat Ilmatieteen laitos ja Merentutkimuslaitos, joiden toimintaa rahoitetaan määrärahoilla ja muilla tuloilla. Ilmatieteen laitoksen toimintamenoiksi arvioidaan

Liikennepolitiikka

Tutkimuslaitokset

39,5 milj. euroa, missä on lisäystä 2,2 milj. euroa lähinnä Kumpulan toimitilojen valmistumisen johdosta. Osa toimintamenoista rahoitetaan tuloilla ja määrärahatarpeeksi arvioidaan 30,5 milj. euroa, missä on lisäystä 1,1 milj. euroa. Merentutkimuslaitoksen toimintamenoiksi arvioidaan 9,1 milj. euroa, missä on lisäystä 0,4 milj. euroa lähinnä Kumpulan toimitilojen valmistumisen johdosta. Osa toimintamenoista rahoitetaan tuloilla ja määrärahatarpeeksi arvioidaan 8,3 milj. euroa, missä on lisäystä 0,6 milj. euroa.

Liikelaitokset

Hallinnonalan talousarviossa on neljä valtion liikelaitosta — Ilmailulaitos (pääluokan 31 luku 50), Tieliikelaitos (31.26), Varustamoliikelaitos (31.33) ja Luotsausliikelaitos (31.34), jotka toimivat pääsääntöisesti markkinoilla kilpailutilanteessa ja rahoittavat toimintansa liiketoimintansa tuloilla. Valtioneuvosto päättää talousarvioon momentille 13.13.05 tuloutettavasta liikelaitoksen voitontuloutuksesta. Liikelaitoksia käsitellään tarkemmin yleisperustelujen luvussa 8.2.

Liikenteen tukeminen

Hallinnonalan talousarviossa on useita määrärahoja, joilla tuetaan muiden kuin valtion omien liikenneverkkojen ylläpitämistä. Yksityisteiden valtionavustuksiin ehdotetaan 13,1 milj. euroa, jossa on lisäystä 2 milj. euroa. Kahden lentokentän avustamisen määräraha on 1,0 milj. euroa, missä on vähennystä 0,2 milj. euroa lähinnä turvajärjestelyjen toteutusten johdosta.

Hallinnonalan talousarviossa on myös useita määrärahoja, joilla tuetaan tai ostetaan liikennepalvelujen tuottamista. Ulkomaanliikenteen kauppa-aluksia ja matkustaja-aluksia tuetaan 69,2 milj. eurolla, missä on lisäystä 4,7 milj. euroa lähinnä alusmuutosten johdosta. Saariston yhteysalusliikennepalvelujen ostamiseen ehdotetaan 8 milj. euroa ja Saimaan luotsaukseen hintatukea 3,3 milj. euroa. Henkilöliikenteen palvelujen ostoihin ja avustamiseen ehdotetaan 78,3 milj. euroa, jossa on vähennystä 4,0 milj. euroa lähinnä muun kuin varsinaisen henkilöliikenteen rahoituksen vähentämisen johdosta sekä määrärahan siirrosta Kainuun maakunnalle. VR-Yhtymän ammattikoulutuksen avustus on edelleen 0,8 milj. euroa ja liikennealan yhteisöjen tuki 0,9 milj. euroa.

Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala (pääluokka 32)

Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 972 milj. euroa, jossa on lisäystä 8 milj. euroa vuoden 2004 talousarvioon verrattuna. Ehdotus sisältää sekä tosiasiallisia lisäpanostuksia että vähennyksiä, jotka ovat pääasiassa teknisiä. Nyt ehdotettavista ja aiemmin myönnettyistä valtuuksista aiheutuu talousarviovuoden jälkeisille vuosille yhteensä 665 milj. euron määrärahatarve, jossa on vähennystä 106 milj. euroa vuoden 2004 talousarvioon verrattuna.

Teknologia- ja innovaatiopolitiikka

Runsas puolet eli 535 milj. euroa ministeriön hallinnonalan menoista kohdistuu teknologia- ja innovaatiopolitiikkaan. Teknologian kehittämiskeskuksen (Tekes) myöntämisvaltuuksia ehdotetaan lisättäväksi 16 milj. eurolla. Hallitusohjelman hyväksymisen yhtey-

dessä päätetystä tutkimus- ja kehitysrahoituksen lisäpanostuksesta vaalikauden aikana toteutunut 51 milj. euroa vuoden 2003 talousarvioon verrattuna. Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen (VTT) toimintamenoiksi ehdotetaan 69 milj. euroa. TE-keskusten teknologia-asiantuntijoiden määrää lisätään edelleen 0,35 milj. euron lisämäärärahalla. Julkisen T&K-rahoituksen kokonaisuutta käsitellään luvussa 5.4.

Yrityspolitiikan määrärahoiksi ehdotetaan 175 milj. euroa. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuuteen ehdotetaan myöntämismenoja 85,5 milj. euroa. Valtuuksien käytöstä arvioidaan johtuvan menoja 87,9 milj. euroa vuonna 2005. Finnvera Oyj:n korkotukilainavaltuuksiksi ehdotetaan yhteensä 235 milj. euroa. Korkotukilainavaltuuksista arvioidaan aiheutuvan menoja 16,4 milj. euroa. Luottotappiokorvauksia yhtiölle varaudutaan korvaamaan 22 milj. eurolla. Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tuen valtuudeksi ehdotetaan 16,5 milj. euroa.

Yrittäjyyttä koskevia toimenpiteitä sisältyy laajasti hallituksen yrittäjyyden politiikkaohjelmaan, jonka yhtenä tarkoituksena on käyttää tehokkaasti ja yhdensuuntaisesti yrittäjyyden edistämiseen kohdennettavat resurssit. Ohjelmaa käsitellään luvussa 5.2.

Energiatuen myöntämismenuiksi ehdotetaan 31,2 milj. euroa. Valtuuksien käytöstä aihetuu menoja 27,7 milj. euroa vuonna 2005. Valtuuden mitoitus pohjautuu voimassa olevaan kansalliseen ilmastostrategiaan. Uusi ilmastostrategia valmistuu vuodenvaihteessa 2004—2005. Päästökauppa aiheuttaa energiamarkkinoilla suuren muutoksen, jonka vaikutukset otetaan huomioon tuen myöntämisessä.

Kilpailuviraston toimintamenoja ehdotetaan lisättäväksi 0,3 milj. eurolla viraston lisääntyneiden tehtävien johdosta. EU:n toimeenpanon uudistuksen myötä virasto saa tehtäväkseen tutkia aikaisemmin komission selvittämismenon kuuluneita tapauksia. Kuluttajavaltuslautakunta siirtyy syyskuussa 2005 oikeusministeriön hallinnonalalle, mikä näkyy 0,5 milj. euron vähennyksenä kauppa- ja teollisuusministeriön pääluokassa.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 9 868 milj. euroa, missä on lisäystä 504 milj. euroa vuoden 2004 talousarvioon verrattuna.

Hallituksen tavoitteena on kehittää hyvinvointiyhteiskuntaa parantamalla työllisyyttä, ylläpitämällä työkykyä, vahvistamalla peruspalveluja ja toimeentuloturva sekä tasapainottamalla alueellista kehitystä. Sosiaali- ja terveyspolitiikan kehittämisen päätavoitteet ovat terveyden ja toimintakyvyn edistäminen, työelämän vetovoiman lisääminen, syrjäytyneisyyden ehkäisy ja hoito, toimivat palvelut ja kohtuullinen toimeentuloturva, lapsiperheiden hyvinvointi sekä sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen.

Yrityspolitiikka

Muut politiikkalohkot

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala (pääluokka 33)

Valtion ohella sosiaalimenoja rahoittavat kunnat, työnantajat sekä vakuutetut. Valtion osuus kustannuksista vaihtelee järjestelmittäin siten, että työnantajilta ja vakuutetuilta perittävien maksuin rahoitetaan ennen kaikkea ansiosidonnaisia etuuksia. Toimeentuloturva-järjestelmissä valtio vastaa perusturvasta toimeentulotukea lukuun ottamatta kokonaan. Lisäksi valtio takaa kansaneläke-, sairausvakuutus- ja yrittäjäeläkejärjestelmien rahoituksen riittävyys. Kunnat vastaavat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisestä sekä toimeentulotuesta, joiden rahoittamiseen valtio osallistuu valtionosuusjärjestelmän kautta. Kaikista vuoden 2005 sosiaalimenoista sosiaali- ja terveysministeriön momenteilla on runsas viidenes.

Sosiaalivakuutusmaksut

Toimeentulojärjestelmien rahoitus säilyy rakenteiltaan entisellään. Työnantajien ja vakuutettujen pakollisten sosiaalivakuutusmaksujen yhteismäärät nousevat.

Kainuun hallintokokeiluun kuuluvissa kunnissa poistetaan yksityisen sektorin, valtion liikelaitoksien ja kuntatyönantajien sosiaaliturvamaksu vuosina 2005—2009. Lisäksi vuonna 2005 jatkuu edelleen Pohjois-Suomessa ja eräissä saaristokunnissa yksityisen sektorin ja valtion liikelaitosten työnantajan sosiaaliturvamaksun poisto. Syntyvän maksuvajeen kattamiseksi peritään muilta työnantajilta korotettua maksua. Korotus kohdennetaan kokonaisuudessaan kansaneläkemaksuun ja samalla poistetaan vuoden 2004 sairausvakuutusmaksun 0,014 prosenttiyksikön korotus. Yhteensä työnantajan kansaneläkemaksun korotus vuonna 2005 on 0,016 prosenttiyksikköä. Yksityisen sektorin työnantajan työttömyysvakuutusmaksun arvioidaan kasvavan 0,7 prosenttiin 840 940 ensimmäisen euron osalta ja muilta osin 2,7 prosenttiin. Työnantajien keskimääräisen työeläkemaksun arvioidaan nousevan 0,1 prosenttiyksiköllä 16,9 prosenttiin.

Työntekijöiden sosiaalivakuutusmaksujen yhteismäärä nousee palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun ja työntekijän työeläkemaksun nousun johdosta arviolta 0,25 prosenttiyksikköä. Lisäksi 53-vuotiaiden ja sitä vanhempien henkilöiden osalta nousu on yhteensä 1,55 prosenttiyksikköä, koska vuoden 2005 alusta lukien työeläkeuudistukseen liittyen 53-vuotiaat ja sitä vanhemmat työntekijät maksavat korkeampaa eläkemaksua. Maatalousyrittäjien ja yrittäjien työeläkemaksu, joka seuraa TEL-työeläkevakuutuksen keskimääräistä maksua, on alle 53-vuotiaiden osalta 21,6 prosenttia ja 53-vuotiaiden ja sitä vanhempien osalta 22,9 prosenttia.

Taulukko 12. Sosiaalivakuutusmaksut

	2004	2005		2004	2005
	prosenttia palkasta			prosenttia palkasta	
Työnantajat			Työntekijät		
<i>Kansaneläkevakuutus</i>			<i>Sairausvakuutus¹⁾</i>	1,5	1,5
I maksuluokka	1,35	1,366	<i>Työttömyysvakuutus</i>	0,25	0,4 ²⁾
II maksuluokka	3,55	3,566	<i>Työeläkevakuutus</i>	4,6	4,7 ²⁾
III maksuluokka	4,45	4,466	53 vuotta täyttäneet	4,6	6,0 ²⁾
Kuntatyönantaja	2,4	2,416			
Valtiotyönantaja	3,95	3,966			
<i>Sairausvakuutus</i>	1,614	1,60	Yrittäjät ja maatalousyrittäjät		
Valtiotyönantaja	2,864	2,85	<i>Työeläkemaksu</i>	21,4	21,6 ²⁾
			53 vuotta täyttäneet	21,4	22,9 ²⁾
<i>Työttömyysvakuutus</i>					
palkkasumma alle 840 940 euroa	0,6	0,7			
840 940 euroa ylittävältä osalta	2,45	2,7			
<i>Työeläkevakuutus</i>	16,8	16,9 ²⁾			
Kuntatyönantaja	23,19	23,4 ²⁾			
Valtiotyönantaja	18,9	18,8			

¹⁾ Prosenttia kunnallisverotuksessa verotettavasta tulosta

²⁾ Arvio

Kansaneläke- ja sairausvakuutuksen rahoittamiseksi ohjataan arvonlisäveron tuotosta yhteensä 1 000 milj. euroa kyseisille rahastoille. Rahastojen minimitason säilyttäminen edellyttää lisäksi valtion takuusuorituksia yhteensä arviolta 1 092 milj. euroa. Liikenne- ja tapaturmavakuutuksen sairaanhoitokorvausten täyskustannusvastuun mukaisen maksun tuottoa ei tilitetä enää sairausvakuutusrahastoon. Syntyneen 51,6 milj. euron vajeen valtio kattaa rahastoon. Rahoitusjärjestely, johon liittyy vastaava vähennys kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannuksiin myönnettävässä valtionosuudessa, aiheutuu siitä, että julkisen sairaanhoidon piirissä toteutettu hoito korvataan vuodesta 2005 lukien kuntalaskutuksen mukaisesti täyskustannusvakuutusmaksun sijaan.

Sairausvakuutuksen rahoitus uudistetaan vuoden 2006 alusta. Sairausvakuutus jaetaan työtulovakuutukseen ja sairaanhoitovakuutukseen. Työtulovakuutuksen kustantavat työnantajat ja työntekijät ja sairaanhoitovakuutus rahoitetaan vakuutettujen maksuilla ja valtion varoista.

Kansaneläke- ja sairausvakuutusrahastot

Sairausvakuutus- korvaukset	Sairausvakuutuskorvausten arvioidaan nousevan kaikkiaan noin 3,7 mrd. euroon vuonna 2005. Merkittävin kasvu aiheutuu sairauspäivärahojen ja lääkekorvausmenojen noususta. Työntantajien ja vakuutettujen maksuilla katetaan menoista noin 55 %. Kansaneläkelaitoksen harkinnanvaraiseen kuntoutukseen käytetään 100 milj. euroa. Uusien lääkkeiden hyväksymiseksi erityiskorvattavien lääkkeiden luetteloon on varattu edellisten vuosien tapaan 8,4 milj. euroa. Julkisten liikennepalvelujen yhdistelemisestä arvioidaan vuonna 2005 saatavan säästöä miljoona euroa Kansaneläkelaitoksen osalta. Julkisen terveydenhuollon hoidon saatavuuden turvaamiseen liittyen erikoismaksuluokkaan maksettavat sairausvakuuskorvaukset poistuvat vuoteen 2008 mennessä.
Ikääntyneiden toimeentuloturva	Eläkkeiden vähimmäistason turvaamiseksi kansaneläkkeisiin tehdään tasokorotus korottamalla kansaneläkkeitä 7 euroa kuukaudesta 1.3.2005 alkaen. Korotus nostaa myös muita kansaneläkkeen tasoon sidottuja etuuksia kuten leskeneläkkeitä, ylimääräistä rintamalisää ja maahanmuuttajien erityistukea. Korotus lisää valtion menoja yhteensä 49 milj. euroa.
Työttömien eläketuki	Pitkäaikaisesti työttömien ikääntyneiden henkilöiden toimeentulo turvataan myöntämällä heille 1.5.2005 lukien eläketukea. Eläketukea voivat saada 1941—1947 syntyneet henkilöt, jotka ovat saaneet työttömyysturvaa yli 10 vuotta. Eläketuki on vähintään kansaneläkkeen suuruinen. Valtiolle aiheutuu tuesta kustannuksia arviolta 16,7 milj. euroa vuonna 2005, mutta työmarkkinatuen ja yleisen asumistuen menot vähenevät lähes vastaavasti.
Veteraanit	Rintamaveteraanien ja sotainvalidien erityisetuksiin osoitetaan yhteensä 456 milj. euroa. Rintamaveteraanien ja sotainvalidien asemaa ja kuntoutusta tuetaan yhteensä 21 milj. euron lisämäärärahalta. Rintamaveteraanien säännönmukainen kuntoutus voidaan toteuttaa vuoden 2005 alusta siten, että kuntoutukseen halukkaat pääsevät kuntoutukseen vuosittain. Kuntoutuskäytäntöjä kehitetään siten, että avokuntoutuksen osuutta nostetaan. Erityisryhmien kuntoutukseen oikeutettujen piiriä laajennetaan. Sotainvalidien kunnallisten avopalvelujen korvattavuuden rajaa alennetaan nykyisestä 25 prosentin haitta-asteesta 20 prosenttiin. Ruotsissa asuvat sotainvalidit, joiden haitta-aste on vähintään 20 prosenttia tulevat vuoden 2005 alusta ateriakorvauksen piiriin. Kansaneläkkeen tasokorotus korottaa ylimääräistä rintamalisää enimmillään 3 eurolla kuukaudessa.
Päivärahojen ja eläkkeiden uusi indeksitarkistus	Eläkeuudistuksen tullessa voimaan vuoden 2005 alusta lukien kaikkia maksussa olevia työeläkkeitä tarkistetaan eläkeindeksillä, jossa elinkustannusten muutoksen paino on 80 % ja ansiotason muutoksen 20 %. Lisäksi eläkkeen perusteena olevien ansioiden tarkistamisessa siirrytään palkkakertoimeen, jossa elinkustannusten muutoksen paino on 20 % ja ansiotason muutoksen paino 80 %. Samaa palkkakerrointa käytetään sairausvakuutuksen päivärahojen ja kuntoutusrahojen tulorajojen määrittelyssä sekä sairausvakuutuk-

sen päivärahojen, kuntoutusrahojen ja poikkeustapauksissa myös työttömyyspäivärahan perusteena olevien ansioiden tarkistamisessa. Kuntoutusrahoja tarkistetaan jatkossa eläkeindeksillä.

Työttömyysasteen on arvioitu laskevan nykyisestä 8,8 prosentista 8,5 prosenttiin vuonna 2005, mikä vähentää työttömyyskassoille maksettavia valtionosuusmenoja sekä perusturvamenoja. Työttömän peruspäivärahaa korotetaan elinkustannusten muutosta vastaavasti. Yrittäjien työttömyysturvaa tarkistetaan osana yrittäjyyden politiikkaohjelmaa siten, että siirtyminen palkansaajasta yrittäjäksi ja yrittäjästä palkansaajaksi on mahdollista ilman etuuksien menettämistä. Yrittäjien työttömyysturvan tarkistamisen vaikutus kokonaismenoissa on vähäinen.

Maatalousyrittäjien työtapaturmien ja ammattitautien torjunnan tehostamiseksi Maatalousyrittäjien eläkelaitokseen perustetaan työterveyshuollon tilakäyntirekisteri.

Kuntien sosiaali- ja terveystalouksissa on tavoitteena palvelujen toimivuuden, saatavuuden ja kattavuuden sekä perustoimeentulon turvaaminen koko maassa. Sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt useita kehittämishankkeita, jotka tukevat osaltaan kuntia tuottamaan tavoitteiden mukaiset sosiaali- ja terveystaloukset asukkaalleen.

Kansallisessa terveydenhuollon hankkeessa 2003—2007 toteutetaan vuonna 2005 muun muassa yhdenmukaisin perustein suoritettavan hoidon tarpeen arvioinnin ja hoitoon pääsyn turvaamisen toimenpiteet sekä erikoissairaanhoidon yhteistyö- ja työnjakosuunnitelmien toimeenpano ja perusterveydenhuollon aseman vahvistaminen. Sosiaalialan kehittämishankkeessa 2003—2007 toteutetaan vuonna 2005 asteittain palvelutarpeen arviointiin pääsy vanhustenhuollossa, täydennyskoulutuksen lakisääteistäminen sekä jatketaan seudullisten palvelurakenteiden ja kuntien palvelutoimintojen kehittämis- ja uudistamistyötä. Kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuuksiin ehdotetaan 3 529 milj. euroa, jossa on lisäystä noin 210 milj. euroa vuoden 2004 tasoon verrattuna. Lisäyksestä 72,5 milj. euroa liittyy valtion ja kuntien väliseen kustannustenjaon tarkistamiseen vuosina 2005—2008 ja 83,5 milj. euroa kustannustason tarkistamiseen 2,3 prosentilla.

Valtionosuuksien lisäyksestä runsaat 110 milj. euroa liittyy Kansallisen terveydenhuollon hankkeen mukaiseen kuntien terveydenhuoltojärjestelmien kehittämiseen sekä Sosiaalialan kehittämishankkeen tarkoittamaan sosiaalipalvelujärjestelmän kehittämistyöhön. Tästä lisäyksestä 11,4 milj. euroa käytetään lasten kotihoidon tuen ja yksityisen hoidon tuen korottamisen, 7,1 milj. euroa kuntien sosiaalihuollon henkilöstön täydennyskoulutuksen turvaamiseen ja 91,7 milj. euroa valtionosuusprosentin korottamiseen 0,80 prosenttiyksiköllä.

Työttömyysturva

Tapaturmavakuutus

Sosiaali- ja
terveystaloukset

Valtionosuuksista on vähennetty 51,6 milj. euroa liittyen lakisääteisen tapaturmavakuutuksen ja liikennevakuutuksen sairaanhoitokorvausten täyskustannusvastuun toteuttamiseen. Lisäksi valtionosuuksista on vähennetty vuoteen 2004 verrattuna verotuloihin perustuvaan valtionosuuksien tasaukseen liittyen 20 milj. euroa ja lastensuojelun suurten kustannusten tasausjärjestelmän määrärahasiirtoon liittyen 8 milj. euroa.

Kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuusprosentti nousee nykyisestä 31,82 prosentista 32,99 prosenttiin vuonna 2005.

Valtionavustuksena kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeisiin esitetään 54,4 milj. euroa. Tästä määrärahasta 30 milj. euroa käytetään Kansallista terveydenhuollon hanketta tukeviin kehittämishankkeisiin. Loppuosa määrärahasta kohdennetaan Sosiaalialan kehittämishankkeen ja Alkoholiohjelman toimeenpanoon liittyviin hankkeisiin sekä sosiaali- ja terveydenhuollon perustamishankkeisiin.

Hallitus seuraa ja arvioi alkoholiveron alentamisen vaikutuksia.

Perheiden aseman
parantaminen

Sairausvakuutuksen päivärahan vähimmäismäärää korotetaan 3,75 eurolla päivältä ja se kohdistuu sairaus-, äitiys-, isyys- ja vanhempainpäivärahaan sekä erityisäitiysrahaan. Muutos korottaa vastaavasti myös kuntoutusrahalain mukaista päivärahan vähimmäismäärää. Vähimmäispäiväraha on vuoden 2005 alusta 15,20 euroa päivältä. Korotukset kasvattavat valtion menoja yhteensä 14,8 milj. euroa. Lisäksi 1.10.2005 lukien päivärahan määräytymisperusteita tarkistetaan ajallisesti lähekkäin olevien raskauksien sekä lyhyiden työsuhteiden osalta. Työnantajille aiheutuvia ns. perhekustannuksia tasataan aiempaa enemmän korottamalla maksettavaa vuosilomakustannusten korvausta 1.1.2005 lukien. Tarkistukset kasvattavat valtion menoja 4 milj. euroa vuonna 2005.

Lasten kotihoidon tuen yhdestä lapsesta maksettavaa hoitorahaa korotetaan 42 eurolla kuukaudessa ja yksityisen hoidon tuen hoitorahaa 19,60 eurolla kuukaudessa 1.1.2005 lukien. Korotuksen jälkeen lasten kotihoidon tuen hoitoraha on 294,28 euroa kuukaudessa ja yksityisen hoidon tuen hoitoraha 137,33 euroa kuukaudessa.

**Työministeriön
hallinnonala
(pääluokka 34)**

Hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 2 164 milj. euroa, missä on 141 milj. euroa vähennystä vuoden 2004 talousarvioon verrattuna. Pääluokasta on siirretty 20 milj. euroa Kainuun hallintokokeiluun. Ilman tätä siirtoa vähennys olisi 128 milj. euroa. Nyt ehdotettavista ja aiemmin myönnettyistä valtuuksista aiheutuu talousarviovuoden jälkeisille vuosille yhteensä 390 milj. euron määrärahatarve, jossa on lisäystä 99 milj. euroa vuoden 2004 talousarvioon verrattuna.

Hallituksen tavoitteena on kasvattaa työllisyyttä 100 000 hengellä vuoteen 2007 mennessä. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää monivuotisia ohjelmia ja nykyistä vahvempaa poikkihallinnollista yh-

teistyötä sekä keskushallinto- että aluetasoilla. Keskushallinnon sektorirajat ylittävän yhteistyön vahvistamiseen työllisyyden hoidossa tähdätään hallitusohjelman mukaisella työllisyysohjelmalla. Siinä painotetaan erityisesti rakenteellisen työttömyyden purkamiseen tähtäviä toimenpiteitä.

Julkisen työvoimapolitiikan ydintehtävä on työmarkkinoiden toimivuuden edistäminen. Tavoitteena on pitää yllä ja edistää työvoiman kysynnän ja tarjonnan välistä tasapainoa työmarkkinoilla, turvata työvoiman saatavuus, torjua työttömyyttä sekä järjestää työtä hakeville mahdollisuuksia tehdä työtä. TE-keskukset ohjaavat työvoimapolitiikan toimeenpanoa alueellaan. Työvoimapolitiikan käytännön toimeenpano tapahtuu valtaosin työvoimatoimistoissa.

Vuonna 2004 alkanutta julkisen työvoimapolitiikan rakenteellista uudistusta jatketaan vuonna 2005. Osana rakenteellista uudistusta vaikeimmin työllistyvien julkiset työvoimapolitiikat ja kuntien, erityisesti sosiaali- ja terveystoimen, Kansaneläkelaitoksen sekä muiden palvelujentuottajien palvelut kootaan työvoiman palvelukeskuksiin. Palvelukeskuksiin perustetaan noin 50 uutta virkaa vuonna 2005. Alueilla, joille perustetaan työvoiman palvelukeskuksia, työvoimatoimistojen toiminnassa painotetaan työnvälitys- ja työnhakupalvelujen tarjoamista sekä pyritään varmistamaan osaavan työvoiman saatavuus.

Työvoimapolitiikan toimeenpanoon (luku 34.06) esitetään 1 775 milj. euroa, johon ei sisälly Kainuun hallintokokeiluun siirretyt 20 milj. euroa. Toimeenpanon määrärahoista runsas puolet käytetään työmarkkinatukena maksettavan työttömyysturvan menoihin. Työvoimakoulutuksen piirissä on keskimäärin 26 100 henkilöä ja palkkaperusteisilla työllisyysmäärärahoilla työllistetään keskimäärin 31 950 henkilöä sisältäen yhdistelmätuella työllistettävät. Mainittuihin lukuihin ei sisälly Kainuun hallintokokeilun määrärahoihin koulutettavia ja työllistettäviä. Euroopan rakennerahasto-ohjelmiin (luku 34.05) esitetään 223 milj. euroa. Ohjelmien piirissä on keskimäärin 6 000 henkilöä. Kaikkiaan pääasiassa työttömille työnhakijoille tarkoitettujen aktiivitoimenpiteiden piirissä arvioidaan olevan yhteensä keskimäärin 87 350 henkilöä, mikä on noin 33 prosenttia suhteutettuna arvioituun työttömien määrään.

Työministeriön toimialan keskeisinä yhteiskunnallisina tavoitteina ovat osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen sekä rakenneyöttömyyden alentaminen.

Työvoimapolitiikan toteutuksessa painotetaan työvoiman osamista parantavia toimenpiteitä. Työssä oleville työntekijöille tarjotaan aiempaa enemmän työvoimaviranomaisten ja työnantajien yhteishankintoina järjestettävää pienille ja keskisuurille yrityksille suunnattua työpaikkakoulutusta. Tavoitteena on ennaltaehkäistä ikääntyvien ja vähäisen pohjakoulutuksen omaavien henkilöiden työttömäksi joutumista ja tukea työuran jatkumista yritysten muutostilanteissa. Maahanmuuttajakoulutuksen riittävä taso turvataan

Julkisen työvoimapolitiikan

Työvoimapolitiikan määrittäminen ja painopistealueet

ja koulutuksen laatu varmistetaan kielitaidon tasotestauksella. Vaikeammin työllistyvien ammatillisen osaamisen parantamiseksi tukityöllistämiseen sisällytetään koulutusta. Aktivoivilla toimenpiteillä, valmentavalla koulutuksella ja riittävällä henkilökohtaisella ohjauksella tuetaan hakeutumista ammatilliseen koulutukseen ja siitä selviytymistä.

Työmarkkinatuen käyttöä aktivoivana tukimuotona lisätään tuen alkuperäisen tarkoituksen mukaisesti. Valmistellaan malli, jossa työmarkkinatuen saajan tulee tuen ehtona tietyn työttömyysajan jälkeen osallistua aktiivitoimenpiteisiin. Jotta mahdollisuus aktiivitoimenpiteisiin osallistumiseen voidaan varmistaa, suunnataan työvoimapolitiittisista toimista riittävä osa vaikeasti työllistyvien työmarkkinaedellytysten parantamiseen. Pitkäaikaistyöttömien kuntoutusmahdollisuuksien ja eläke-edellytysten arviointia jatketaan maan kaikissa työvoimatoimistoissa. Vuoden 2005 aikana työnhakijoille tehdään noin 6 000 työkunnan selvitystä. Työkykynsä pysyvästi menettäneet ohjataan asianomaisten tukijärjestelmien piiriin, kuten työkyvyttömyyseläkkeelle.

Työpolitiikassa panostetaan entistä enemmän yrittäjyyteen ja itsensä työllistämiseen neuvonnan, koulutuksen, asiantuntijapalvelun ja starttirahan avulla. Starttirahan kestoa pidennetään, myöntämisedellytyksiä tarkistetaan ja käynnistetään kokeilu saajien kohderyhmän laajentamiseksi.

**Ympäristöministeriön
hallinnonala
(pääluokka 35)**

Ympäristöministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja yhteensä 683 milj. euroa eli 7 milj. euroa enemmän kuin vuonna 2004. Talousarviorahoituksesta noin kaksi kolmannesta käytetään yleiseen asumistukeen ja yksi kolmasosa ympäristön- ja luonnonsuojeluun. Valtion asuntorahaston varoja arvioidaan lisäksi käytettävän noin 1,2 miljardia euroa asuntolainojen, asuntotoimen korkotukien ja avustusten sekä rahaston lainojen korkojen ja kuoletusten maksamiseen.

Ympäristön- ja luonnonsuojelu

Ympäristön- ja luonnonsuojelutehtäviin ehdotetuista 249 milj. eurosta lähes 60 % on toimintamenoluonteisia määrärahoja. Ympäristölupien käsittelyä ja valvontaa tehostetaan. Vesiensuojelutoimia kohdennetaan erityisesti maatalouden ja haja-asutuksen päästöihin. Itämeren kuormitusta vähennetään myös lähialueilla tehtävin toimenpitein. Ympäristövahinkojen torjuntavalmiuden parantamiseksi Suomen ympäristökeskukselle ja Merenkulkulaitokselle ehdotetaan yhteensä 134 milj. euron valtuutta monitoimimurtajapalvelujen hankintaan.

Valtakunnallisten luonnonsuojeluohjelmien ja Natura 2000 -verkoston toteuttaminen jatkuu. Luonnonsuojelutehtävien hoidon rahoitus uudistuu uuden Metsähallituslain myötä. Metsähallituksen luonnonsuojelutehtävien menot, jotka aiemmin rahoitettiin suoraan Metsähallituksen tuloista, yhteensä noin 16,2 milj. euroa, on nyt budjetoitu bruttomääräisinä ympäristöministeriön määrärahoihin.

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden turvaamista jatketaan sitä koskevan ohjelman (METSU) mukaisesti ottamalla käyttöön uusia toimintamalleja. Luonnon virkistyskäyttöä ja luontomatkailua kehittämällä tuetaan erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomen työllisyyttä ja aluetaloutta.

Matalan korkotason ansiosta asuntorakentaminen on jatkunut vilkkaana painottuen kotitalouksien kysynnän mukaisesti etenkin omistusasuntoihin. Asuntotuotanto on noussut yli 30 000 asunnon tasolle, jonka ennakoidaan jatkuvan myös 2005. Rakentamista rajoittaa asuntotonttien riittämätön kaavoitus ja kohtuuton kallistuminen varsinkin pääkaupunkiseudulla. Tonttitarjontaa lisätään edistämällä kuntien maapolitiikkaa laajentaen uusien asuntoalueiden kunnallistekniikka-avustus Helsingin seudun ohella muihin kasvukeskuksiin.

Asukasvaihtuvuus ja hakijoiden väheneminen on lisännyt vuokra- ja asumisoikeusasuntojen tyhjäkäyttöriskettä, mikä on vähentänyt uusia hankkeita ja lisännyt myös valtion laina- ja takausriskejä. Arava-, korkotuki- ja takauslainavaltuutta käytettiin vuoden 2004 ensimmäisellä puoliskolla lähes kolmanneksen vähemmän kuin 2003, jolloin tuotantoa käynnistyi noin 5 900 asuntoa. Vuonna 2005 varaudutaan noin 6 500 uuden arava korkotuki- ja takausvaltuusasunnon tuottamiseen, ja rakentamishalukkuuden osoittautuessa tätä suuremmaksi valtuuksia lisätään. Rahoitustukien painottaminen lainoista korkotukeen avaa edellytyksiä avustusten kehittämiseksi. Uusina sosiaalisina tukimuotoina otetaan käyttöön avustukset erityisryhmien asunto-olojen parantamiseen sekä talousjätevesien käsittelyn tehostamiseen. Yleiseen asumistukeen ehdotetaan 430 milj.euroa. Asumistukimenoja vähentää työllisyyden koheneminen. Toisaalta asumistuen välitarkistusta edellyttävää kuukausitulojen nousun 160 euron rajaa on tarkoitus korottaa 300 euroksi, mikä lisää asumistuen menoja.

Rakentamisen laatua kehitetään ohjauksen, tutkimuksen, seurannan ja tiedotuksen avulla. Korjausrakentamisen ohjauksen tehostamiseksi valmistuu strategia. Rakennusten energiatehokkuuden parantamiseen tähtäävät säännökset valmistellaan.

Asuminen ja
rakentaminen

Taulukko 13. Määrärahat taloudellisen laadun mukaan vuosina 2003—2005¹⁾

Menolaji	v. 2003	v. 2004	v. 2005	Muutos	
	tilinpäätös milj. €	varsinainen talousarvio milj. €	esitys milj. €	2004—2005 milj. €	%
01-03 Palkkaukset ²⁾	6	6	8	2	33
04-07 Eläkkeet	2 795	2 978	3 014	36	1
16-18 Puolustusmateriaalin hankkiminen	519	573	577	5	1
21-27 Toimintamenot	6 783	6 966	7 092	126	2
08-15, 19-29 Muut kulutusmenot	1 435	1 464	1 450	- 14	- 1
01-29 Kulutusmenot	11 538	11 987	12 141	155	1
30-39 Valtionavut kunnille ja kuntayhtymille ym.	6 304	6 916	7 202	286	4
40-49 Valtionavut elinkeinoelämälle	2 669	2 771	2 810	39	1
50-59 Valtionavut kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille	6 857	7 181	7 086	- 95	- 1
60 Siirrot talousarvion ulkopuolisiin valtion rahastoihin ja kansaneläkelaitokselle	1 785	1 928	2 227	298	15
61-62 EU:n rakennerahasto-osuudet ja vastaavat valtion rahoitusosuudet	570	717	729	12	2
63-65 Muut siirrot kotimaahan	201	249	280	31	12
66-68 Siirrot ulkomaille	497	550	601	51	9
69 Siirrot EU:lle	1 338	1 415	1 513	98	7
30-69 Siirtomenot	20 221	21 727	22 446	720	3
70-73 Kaluston hankinta	41	19	7	- 13	- 68
74-75 Talonrakennukset	47	15	16	1	7
76 Maa-alueet, rakennukset ja kiinteistöt	33	42	55	13	31
77-79 Maa- ja vesirakennukset	291	373	313	- 60	- 16
70-79 Reaalisijoitukset	412	449	390	- 59	- 13
80-86 Valtion varoista myönnettävät lainat	78	70	67	- 3	- 4
87-89 Muut finanssisijoitukset	10	3	3	—	—
80-89 Lainat ja muut finanssisijoitukset	87	73	70	- 3	- 4
70-89 Sijoitusmenot	499	522	460	- 62	- 12
90-92 Valtionvelan korot	4 639	2 769	2 433	- 336	- 12
93-94 Valtionvelan nettokuoletukset ja velanhallinta ³⁾	—	—	—	—	—
95-99 Muut ja erittelemättömät menot	1	60	130	70	117
90-99 Muut menot	4 640	2 829	2 563	- 266	- 9
Yhteensä	36 897	37 065	37 611	546	1

¹⁾ Kukin momentti on varustettu menon laatua osoittavalla numerotunnuksella. Näiden numerotunnusten perusteella menot on koottu laadun mukaisiin ryhmiin. Taulukossa jokainen luku on pyöristetty erikseen tarkasta arvosta, joten laskutoimitukset eivät kaikilta osin täsmää.

²⁾ Sisältää vain näillä momenttinumerotunnuksilla olevat palkkausmäärärahat, muut sisältyvät toimintamenoihin.

³⁾ Velanhallinnan menot otetaan huomioon momentilla Nettolainanotto ja velanhallinta (15.03.01), mikäli talousarvio on alijäämäinen.

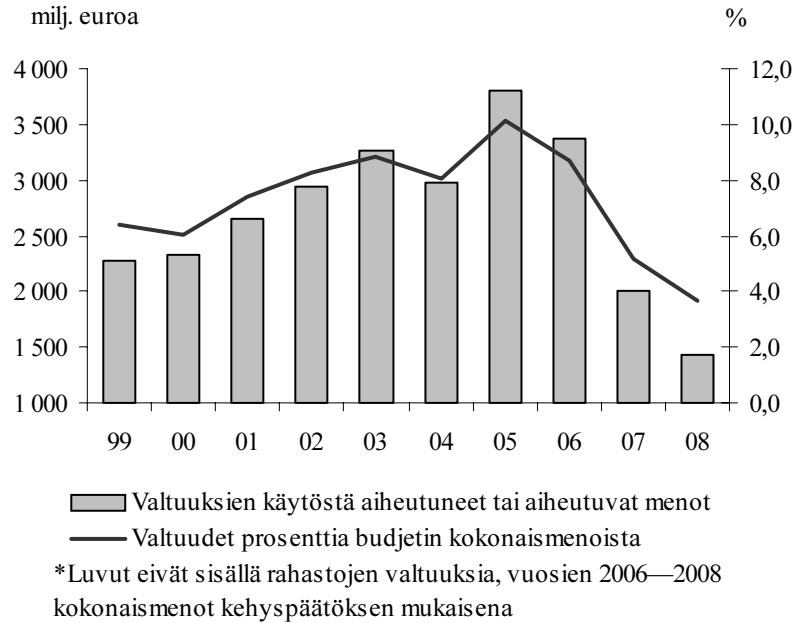
Talousarvion käsittelyn yhteydessä voidaan myöntää määrältään ja käyttötarkoitukseltaan rajattu valtuus tehdä sopimuksia tai antaa sitoumuksia. Valtuutta saa yleensä käyttää vain sen varainhoitovuoden aikana, jonka talousarviossa se on myönnetty. Valtuuksia on mahdollista uusia seuraavan vuoden talousarviossa perustellusta syystä enintään sen suuruisena, joka edelliseltä vuodelta jäi käyttämättä. Määrärahat valtuuksista aiheutuviin menoihin otetaan joko kokonaan tai puuttuvilta osiltaan tulevien vuosien talousarvioihin.

Valtuudet

Taulukko 14. Valtuuksien käytöstä aiheutuvat talousarviomenot valtuuslajeittain, milj. euroa

	2005	2006	2007	2008	2009—
<i>Aiemmin myönneystistä valtuuksista aiheutuvat menot:</i>					
Avustusten myöntämisvaltuus	329	173	84	28	34
EU-hankkeiden myöntämisvaltuus	522	290	44	12	0
— EU-osuus	244	149	26	5	0
— Kansallinen osuus	278	142	18	7	0
Kehitys- ja lähialueyhteistyövaltuus	363	294	215	181	169
Korkotukilainavaltuus	54	46	37	26	13
Kuntien valtionapuihin liittyvä valtuus	67	49	39	32	64
Lainojen myöntämisvaltuus	45	19	5	0	0
Maa- ja vesirakentamisvaltuus	288	171	57	58	767
Osakkeiden ja osuuksien merkintävaltuus	0	0	0	0	0
Talonrakennusvaltuus	10	3	0	0	0
Tilausvaltuus	563	421	310	200	25
Muu valtuus	239	120	46	0	0
Yhteensä	2 481	1 586	837	537	1 072
<i>Vuonna 2005 myönnettävistä valtuuksista aiheutuvat menot:</i>					
Avustusten myöntämisvaltuus	1 020	1 007	615	573	570
EU-hankkeiden myöntämisvaltuus	186	311	182	25	130
— EU-osuus	80	147	92	15	0
— Kansallinen osuus	106	164	90	10	0
Kehitys- ja lähialueyhteistyövaltuus	0	116	129	150	156
Korkotukilainavaltuus	6	11	11	9	24
Kuntien valtionapuihin liittyvä valtuus	21	9	7	7	33
Lainojen myöntämisvaltuus	19	25	14	5	8
Maa- ja vesirakentamisvaltuus	7	40	38	23	0
Osakkeiden ja osuuksien merkintävaltuus	0	0	0	0	0
Talonrakennusvaltuus	5	11	3	1	4
Tilausvaltuus	32	116	79	54	85
Muu valtuus	24	153	98	42	18
Yhteensä	1 319	1 799	1 176	889	898
Menot yhteensä	3 800	3 385	2 013	1 426	1 970

Kuvio 6. Myönnettyjen valtuuksien käytöstä aiheutuneet tai aiheutuvat menot, milj. euroa



Vuoden 2005 talousarviossa ehdotetaan myönnettäväksi valtuuksia siten, että niistä aiheutuu menoja yhteensä 6,0 mrd. euroa, josta viidennes aiheutuu vuodelle 2005. Edellisissä talousarvioissa myönnettyistä valtuuksista arvioidaan aiheutuvan menoja vuodesta 2005 alkaen yhteensä 6,5 mrd. euroa, josta vuonna 2005 aiheutuvien menojen osuus on 2,5 mrd. euroa. Nyt ehdotettavista ja aiemmin myönnettyistä valtuuksista aiheutuu talousarviovuoden jälkeisille vuosille yhteensä 8,8 mrd. euron määräraharahatarve. Taulukko 14 ei sisällä rahastojen valtuuksia. Niitä käsitellään luvussa 8.

5.4 Tiede- ja teknologia-politiikka

Tutkimus- ja innovaatio toiminta ovat keskeisiä pyrittäessä kehittämään Euroopan unionista maailman kilpailukykyisin osaamiseen perustuva talousalue. Unioni on tehnyt päätöksen nostaa alueen keskimääräinen panostus tutkimus- ja kehittämistoimintaan kolmeen prosenttiin alueen bruttokansantuotteesta vuoteen 2010 mennessä. Suomi ja Ruotsi ovat edelleenkin ainoat tavoitteen jo saavuttaneet jäsenmaat. EU:n 25 jäsenmaasta yhdessätoista kyseinen bruttokansantuoteosuus on vielä alle yhden prosentin.

EU:n tutkimuspolitiikkaa kehitetään entistä määrätietoisemmin eurooppalaisen tutkimusalueen (ERA) rakentamisen kautta. Komission taloussuunnitelmat ja suunnitelmat seuraavaksi, tutkimuksen 7. puiteohjelmaksi heijastavat selkeää pyrkimystä vahvistaa tutkimuksen asemaa unionissa ja lisätä merkittävästi sen rahoitusta. Ko-

konaisuuteen kuuluu kaikki tieteenalat kattavan perustutkimuksen huomattava lisääminen EU:n budjetissa. Suomessa on katsottu, että unionin tutkimusrahoituksen lisääminen ei saa johtaa jäsenmaiden tutkimusrahoituksen taantumiseen. Perustutkimuksen asemaa EU:ssa on aiheellista vahvistaa. Päätaavoite on unionin kilpailuky-
vyn monipuolinen parantaminen.

Suomen tiede- ja teknologiapolitiikka tähtää osaltaan eurooppalaisen kehityksen tukemiseen ja sen sisältämien mahdollisuuksien hyödyntämiseen oman kehityksemme ja kilpailukyvyn hyväksi. Talouden ja teknologian kansainväliset muutokset ovat kuitenkin globaaleja, joten suomalaisenkin yhteistyönäkökulman on oltava maailmanlaajuinen. Ministeriöiden ja valtion tiede- ja teknologianeuvoston yhteistyönä onkin valmisteilla kansainvälinen tutkimusstrategia, joka valmistuu vuoden 2004 loppuun mennessä.

Suomen innovaatiojärjestelmän toimintakykyä ja kehittämistarpeita on arvioitu viime vuosina monen selvityshankkeen avulla. Niiden tulokset kootaan yhteen julkisen tutkimusjärjestelmän rakenteellisen kehittämisen osalta niin ikään vuoden 2004 aikana. Opetusministeriö ja kauppa- ja teollisuusministeriö ovat tätä varten asettaneet selvitysmiehet tarkastelemaan tutkimusjärjestelmän keskeisiä osa-alueita: yliopistoja ja ammattikorkeakouluja, valtion tutkimuslaitoksia sekä tutkimusjärjestelmän ja markkinoiden rajapinnalla toimivia välittäjäorganisaatioita.

Taulukko 15. Keskeisten tutkimus- ja kehittämismäärärahojen kehitys, milj. euroa

	2003 varsinainen talousarvio	2004 varsinainen talousarvio	2005 talousarvio- esitys	2004—2005 muutos	2004—2005 muutos, %
Yliopistot	385,7	407,6	414,7	7,2	1,8
Valtion tutkimuslaitokset — josta valtion teknillinen tutkimuskeskus	236,3 59,3	253,5 64,7	257,1 64,8	3,6 0,2	1,4 0,3
Tutkimusorganisaatioiden tutkimusmäärärahat yhteensä	622,0	661,1	671,9	10,8	1,6
Suomen Akatemia	184,5	214,2	219,3	5,1	2,4
Teknologian kehittämiskeskus	399,3	432,4	448,4	16,0	3,7
Rahoitusorganisaatiot yhteensä	583,7	646,6	667,7	21,1	3,3
Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille erikoissairaanhoidollain mukaiseen tutkimustoimintaan	48,7	48,7	38,0	-10,7	-22,0
Kaikki yhteensä	1 254,4	1 356,4	1 377,6	21,1	1,6

Hallitus teki jo keväällä 2003 päätökset julkisen tutkimusrahoituksen kehittämistä vuoteen 2007 saakka. Vuonna 2005 valtion tutkimusrahoitusta lisätään niin, että kokonaislisäys toteutuu päätöksen mukaisesti vuonna 2007. Jo toteutetut lisäykset sekä vaikuttavat merkittävästi perustutkimuksen edellytyksiin että kannustavat yrityksiä lisäämään omaa panostustaan tutkimukseen ja tuotekehitykseen. Teknologia- ja innovaatiopolitiikan alueella teknologiapolitiikkaa tullaan suuntaamaan teknologian kehittämisestä innovaatioiden edistämiseen.

Yliopistojen perusrahoitusta on päätetty lisätä lakisääteisesti edelleen vuosina 2005—2007. Yliopistolain muutoksella korostetaan sekä yliopistojen vuorovaikutuksen merkitystä muun yhteiskunnan kanssa että tutkimustulosten yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tärkeyttä. Korkeakouluissa tehtäviä keksintöjä koskeva lainsäädäntö ehdotetaan uudistettavaksi. Uudella lainsäädännöllä tehostetaan näiden keksintöjen tunnistamista ja hyödyntämistä.

Suomen Akatemian syksyllä 2003 valmistuneen, Suomen tieteen tilaa ja tasoa arvioineen katsauksen mukaan tutkimuksen laatua on edelleen parannettava tehostamalla tutkijankoulutusta ja luomalla tutkijanurastrategia, jossa otetaan huomioon sekä tutkijoiden että tutkimuksen tarpeet eri tutkimusaloilla. Korkeasti koulutettua työvoimaa tarvitaan myös muihin kuin tutkimustehtäviin. Väitelleiden tutkijoiden määrää tulisi lisätä erityisesti yrityksissä.

Tiede-, teknologia- ja innovaatiopolitiikalla tuetaan kansallisten vahvuuksien: metsän, metallin ja tietoteollisuuden edelleen kehittämistä ja uusien vahvuusalojen muodostumista. Keskeisiä toimintoja ovat kansainvälistymisen rinnalla kansallisen osaamis- ja tutkimuspohjan laaja-alainen kehittäminen sekä kansallisen ennakointityön tehostaminen ja resurssien valikoiva suuntaaminen tärkeisiin kehittämiskohteisiin.

5.5 Alueiden kehittäminen ja rakennerahastot

Hallitusohjelman aluepoliittisena tavoitteena on sosiaalinen ja alueellinen tasapaino, jonka saavuttamiseksi eroja alueiden kehittämisedellytyksissä kavennetaan. Tavoitteena on muuttoliikkeen ja väestörakenteen tasapainottaminen sekä palvelurakenteen turvaaminen koko maassa. Tavoitteisiin pyritään ohjelmaperusteisen aluepolitiikan avulla. Alueellista kehittämistyötä toteutetaan sekä kansallisilla että EU:n osittain rahoittamalla alueellisilla ohjelmilla. Alueellisia vaikutuksia tarkastellaan lähemmin talousarvioesityksen liitteessä 2.

Valtakunnalliset alueiden kehittämisen tavoitteet

Alueiden kehittämislain (602/2002) yhtenä tavoitteena on ohjata alueiden kehittämistä maakuntien ja valtakunnan tasolla siten, että kehittämistyö muodostaa alue- ja keskushallinnon kehittämistoimista vuorovaikutteisen kokonaisuuden. Keskushallintotasolla järjestelmään kuuluvat valtioneuvoston hyväksymät valtakunnalliset

tavoitteet ja ministeriöiden alueiden kehittämistä koskeva tavoitteiden ja toimenpiteiden määrittely.

Vuosille 2003—2007 päätettyjen valtakunnallisten alueiden kehittämisen tavoitteiden toimeenpanon edistämistä, seuranta ja koordinaatiota varten sisäasiainministeriö on asettanut seurantaryhmän. Valtioneuvoston määräämät ministeriöt valmistelevat kukin omalla hallinnonalallaan alueiden kehittämisen suunnitelmat ensimmäisen kerran syyskuun 2004 loppuun mennessä seuraavaa kehyskautta varten. Vastaavasti maakunnan liittojen johdolla laadittavilla maakuntaohjelmien rahoitussuunnitelmilla ja niiden vuosittaisilla toteuttamissuunnitelmilla pyritään vaikuttamaan hallinnonalojen menokehyksiin ja talousarvioesityksiin. Valtion osalta rahoitus määritellään vuosittain kehys- ja budjettiprosessin yhteydessä.

Aluekeskusohjelma, osaamiskeskusohjelma, maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma ja saaristo-ohjelma ovat alueiden kehittämislainsäädännön (602/2002) mainittuja määräaikaista erityisohjelmia, jotka valtioneuvosto hyväksyy. Aluekeskus- ja osaamiskeskusohjelmien perusrahoitus sisältyy sisäasiainministeriön maakunnan kehittämismomentille. Osaamiskeskusohjelman ja aluekeskusohjelman nykyinen ohjelmakausi päättyy vuonna 2006. Aluekeskusten kehittämistä jatketaan vuonna 2007 alkavalla ohjelmakaudella alueiden kehittämislain 14 §:n mukaisella aluekeskusohjelmalla. Osaamiskeskusohjelman jatkosta päätetään viimeistään vuoden 2005 loppulla. Maaseutupoliittikan kokonaisuohjelman uudistus valmistuu syksyllä 2004. Saaristo-ohjelma valmistui vuonna 2003 ja se uudistetaan vuonna 2006.

Suomessa toimii neljä rakennerahastoa, jotka ovat Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR), Euroopan sosiaalirahasto (ESR), Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosasto (EMOTR-O) ja kalatalouden ohjauksen rahoitusväline (KOR). Rahastojen varat sisältyvät EU:n talousarvioon. Rahastoista myönnettävä tuki on pääosin avustusmuotoista ja tuen saaminen edellyttää kansallista osarahoitusta. Rakennerahastoista rahoitetaan kolmen tavoiteohjelman ja neljän yhteisöaloitteen toimeenpanoa.

Kansallinen
aluepolitiikka

Euroopan unionin
rakennerahastojen
toiminta Suomessa

Tavoiteohjelmat Suomessa 2000—2006: Yhteisöaloitteet:

Tavoite 1: heikoimmin kehittyneet alueet	Interreg III: rajat ylittävä, valtioiden ja aluiden välinen yhteistyö
Tavoite 2: elinkeinoelämän rakennemuutos-alueet ja maaseutualueet	Leader+: paikallisia maaseudun kehittämishankkeita
Tavoite 3: inhimilliset voimavarat (horisontaalinen ohjelma)	Equal: uusia keinoja syrjäytymisen, syrjinnän ja epätasaarvon ehkäisemiseksi ja poistamiseksi työmarkkinoilla Urban II: ongelmallisten kaupunkien ja lähiöiden taloudellinen sekä sosiaalinen elvyttäminen ja kestävä kehityksen edistäminen

Tavoite- ja yhteisöaloiteohjelmien toimeenpano perustuu valtioneuvoston esittämiin ja komission hyväksymiin ohjelma-asiakirjoihin. Valtion rahoitusosuutta käytetään myös rakennerahastojen ns. innovatiivisten toimien rahoittamiseen. Innovatiivisten toimien päätavoitteena on vaikuttaa tavoiteohjelmien laatuun. Tavoite 1 -alueen väestöosuus koko väestöstä on 20,9 % ja tavoite 2 -alueen 30,6 %. Siirtymäkauden alueiden, jotka ohjelmakaudella 1995—1999 kuuluivat joko tavoite 2 tai tavoite 5b -alueisiin, mutta eivät kuulu ohjelmakauden 2000—2006 tavoite 2 -alueeseen, väestöosuus on 9,6 %. Siirtymäkauden alueiden EU-tuki päättyy vuoden 2005 lopussa. Tavoite 3 -ohjelmaa toteutetaan tavoite 1 -alueen ulkopuolella.

Rakennerahastot Suomessa	Rahoitettavat ohjelmat	Maksuviranomainen
Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR)	tavoiteohjelmat 1 ja 2	sisäasiainministeriö
Euroopan sosiaalirahasto (ESR)	tavoiteohjelmat 1, 2 ja 3 sekä Equal -yhteisöaloite	työministeriö
Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosasto (EMOTR-O)	tavoiteohjelma 1 ja Leader+ -yhteisöaloite	maa- ja metsätalousministeriö
Kalatalouden ohjauksen rahoitusväline (KOR)	tavoiteohjelma 1 ja sen ulkopuolinen elinkeinokalatalouden rakenneohjelma	maa- ja metsätalousministeriö

Rakennerahastoista rahoitettavien ohjelmien osalta valtion talousarvioon budjetoitavat määrärahat perustuvat ohjelma-asiakirjojen rahoitustaulukoihin, joihin vuonna 2004 lisättiin ns. suoritusvaraus. EU:n rakennerahastoista saatavat tulot budjetoidaan valtion talousarvioon bruttoperiaatteen mukaisesti maksuviranomaisen tuloiksi ja menoiksi. Kunkin rakennerahaston rahoittamiin ohjelmiin tarvittava kansallinen valtion rahoitusosuus budjetoidaan ohjelmien toimeenpanoon osallistuvan hallinnonalan menoksi yhdelle momentille.

EAKR:sta rahoitettavien yhteisöaloiteohjelmien (Interreg III ja Urban II) sekä innovatiivisten toimien EU-varat tulevat ohi valtion talousarvion suoraan ohjelmassa nimetyille talousarviotalouden ulkopuolisille hallinto- ja maksuviranomaiselle. Näiden ohjelmien EU-tukea vastaavan valtion rahoitusosuus sisältyy kuitenkin valtion talousarvioon. Osa tuloutuvista EMOTR-O:n rahoitusosuuksista tavoite 1 -ohjelmissa ohjataan talousarvion ulkopuoliseen Maatilatalouden kehittämisrahastoon, josta tulee myös niihin liittyvä kansallinen valtion rahoitusosuus. Ahvenanmaan maakunnassa toteutettavat tavoite 2 ja 3 -ohjelmat kuuluvat maakunnan toimivaltaan, eivätkä näihin ohjelmiin liittyvät varat sisälly valtion talousarvioon.

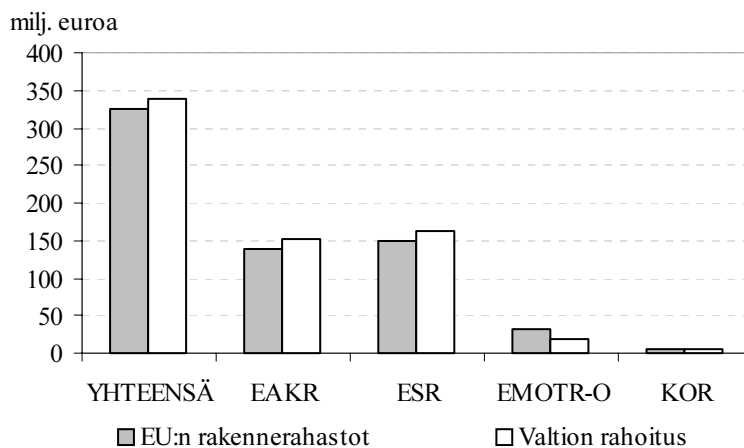
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla rahoitetaan maaseudun kehittämistä tavoite 1 -alueen ulkopuolella (12 suurimman kaupungin keskusta-alueita lukuun ottamatta) EU:n osaksi rahoittaman alueellisen maaseudun kehittämisohjelman (ALMA) kautta. Sen EU:n rahoitusosuus tulee Euroopan maatalouden ohjaus- ja tu-

kirahaston tukiosastosta (EMOTR-T), jonka kautta tuleva rahoitus on vuonna 2005 noin 15,6 milj. euroa, jota vastaava valtion rahoitusosuus on yhteensä 31,2 milj. euroa. EMOTR-T ei ole rakennerahasto, mutta toimenpiteet ovat kuitenkin verrattavissa tavoiteohjelmiin. ALMA:n alueella asuu noin 2,3 milj. asukasta.

Vuonna 2005 rakennerahastovaroja arvioidaan tuloutuvan valtion talousarvioon yhteensä noin 346,2 milj. euroa siten, että EAKR:n osuus olisi 144,2 milj. euroa, ESR:n 165,1 milj. euroa, EMOTR-O:n 30,7 milj. euroa ja KOR:in 6,2 milj. euroa.

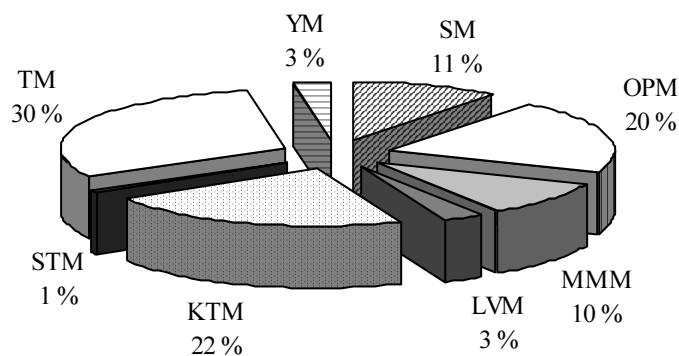
Rakennerahastovarot vuoden 2005 talousarviossa

Kuvio 7. EU:n rakennerahasto-ohjelmien rahoitus vuonna 2005, myöntämisvaltuus, milj. euroa



Vuoden 2005 talousarvioon sisältyy yhteensä 324,9 milj. euroa EU:n rakennerahastovaroja ja 339,7 milj. euroa valtion rahoitusosuutta. Tarkat tiedot EU-rahoituksesta ja vastaavasta valtion rahoituksesta löytyvät momenteilta 26.98.61, 30.10.61, 30.10.62, 30.40.62, ja 34.05.61 sekä niiden taulukoista.

Kuvio 8. EU:n rakennerahastovarot ja valtion rahoitus ministeriöittäin vuonna 2005



Kainuun hallintokokeilu

Kainuun hallintokokeilu alkaa 1.1.2005 ja jatkuu vuoden 2012 loppuun. Tarkoituksena on saada kokemusta maakunnallisen itsehallinnon vahvistamisen vaikutuksista maakunnan kehittämiseen, peruspalvelujen järjestämiseen, kansalaisten osallistumiseen, maakunnan ja valtion keskushallinnon suhteeseen sekä kuntien ja valtion aluehallinnon toimintaan. Kokeilua sovelletaan Kainuun maakunnassa Kajaanin ja Kuhmon kaupungeissa sekä Hyrynsalmen, Paltamon, Puolangan, Ristijärven, Sotkamon, Suomussalmen ja Vuolijoen kunnissa. Kainuun hallintokokeilusta annetun lain (343/2003) mukaan päätöksentekoa kootaan maakunnassa ja siirretään toimivaltaa keskushallinnosta ja kunnista maakuntatasolle. Kainuuseen perustetaan vaaleilla valittava maakuntavaltuusto, jonka alaisuuteen kootaan kokeilualan julkiset terveyspalvelut, pääosa kuntien sosiaalipalveluista, lukio- ja ammatillinen koulutus ja Kainuun liitto tehtävineen.

Taulukko 16. Kainuun hallintokokeilun käyttöön siirtyvät määrärahat, milj. euroa

Sisäasiainministeriön hallinnonala	1,795
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	0,215
Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	20,726
Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala	1,110
Työministeriön hallinnonala	19,979
Ympäristöministeriön hallinnonala	0,770
Yhteensä	44,595

Maakunnan valtiolta saama rahoitus kootaan kuuden hallinnonalan momenteilta yhdelle sisäasiainministeriön pääluokan momentille Kainuun kehittämisrahaksi (26.98.63, siirtomääräraha 3 v). Maakuntavaltuusto saa toimivallan tämän määrärahan suuntaamisessa. Määrärahat käytetään nykyisen lainsäädännön mukaisesti määriteltyihin tarkoituksiin. EU:n tavoite 1-ohjelman Kainuuseen suunnattava kansallinen rahoitus kootaan yhteen ja rakennerahojen ja valtion rahoitusosuudet yksilöidään ko. momenttien päätösoosissa.

Työnantajan sosiaaliturvamaksua ehdotetaan alennettavaksi Kainuun hallintokokeilun piirissä olevissa kunnissa vuosina 2005—2009. Maksun alentaminen koskee yksityisen sektorin työnantajia, kuntatyönantajia ja valtion liikelaitoksia.

6. Peruspalvelubudjetti-tarkastelu

Pitkäjänteisen ja vakaan kuntapolitiikan tavoitteena on turvata kunnallisten peruspalveluiden saatavuus ja laatu koko maassa kohtuullisella vero- ja maksurasitteella. Kuntien rahoituspohja turvataan ja uusiin tehtäviin sekä entisten laajentamiseen osoitetaan riittävät voimavarat. Kuntien tehtävien ja velvoitteiden rahoituksen tasapainoa parannetaan valtion ja kuntien välisellä peruspalveluohjelmalla ja siihen liittyvällä vuosittaisella peruspal-

velubudjetilla. Peruspalvelubudjetilla ajoitetaan ja täsmennetään peruspalveluohjelman mukaisten toimenpiteiden vuosittainen toteutus, kustannusvaikutukset ja rahoitus. Kuntatalouden ja hallinnon neuvottelukunta (Kuthanek) on tuottanut pääosan peruspalvelubudjettitarkastelun edellyttämistä taloudellisista laskelmista.

Vuoden 2005 aikana on tarkoituksena saattaa loppuun kuntien rahoitus- ja valtionosuusperusteiden uudistuksen valmistelu siten, että muutokset voidaan toteuttaa vuoden 2006 alusta.

Hyvät kunnalliset peruspalvelut ovat Suomen vahvuus. Haasteita niiden järjestämiselle ovat nuorten ikäluokkien osuuden väheneminen ja ikääntyvien ikäluokkien kasvu sekä kilpailu osaavasta työvoimasta. Muuttoliike ja ulkomaalaisväestön kasvu keskittyy lähinnä kasvukeskuksiin. Muuttoliike aiheuttaa taloudellisia ja palvelujen järjestämisen ongelmia sekä muuttovoitto- että muuttotappiokunnissa.

Kuntien bruttomenojen arvioidaan vuonna 2005 olevan noin 19 % kokonaistuotannosta. Osuus on lähes sama kuin vuonna 2004. Kuntien ja kuntayhtymien työllisten määräksi arvioidaan noin 450 000 vuonna 2005, mikä on lähes 4 000 enemmän kuin vuonna 2004. Toimintamenojen kokonaismääräksi arvioidaan noin 25,9 mrd. euroa, jossa on vuodesta 2004 kasvua noin 4 %.

Vuosikate heikkenee vielä vuonna 2004 ja jää poistoja pienemmäksi. Kuntatalouden rahoitustasapaino paranee vuonna 2005 ja sen jälkeisinä vuosina selvästi. Vuosikate kasvaa ennakoidusta vuoden 2004 noin 1,4 mrd. eurosta noin 1,6 mrd. euroon vuonna 2005. Vuosikate kattaa lähes käyttöomaisuuden poistot.

Tilikauden tuloksen arvioidaan olevan vuonna 2005 noin 0,2 mrd. euroa positiivinen. Tasapainottuminen johtuu sekä verotulojen että valtionosuuksien kasvusta. Kuntien tilinpidon mukaiset käyttötalouden valtionosuudet kasvavat vuonna 2005 noin 260 milj. euroa kun ne vuotta aikaisemmin kasvoivat noin 492 milj. euroa, josta verokevennysten kompensoinnit muodostivat yli kaksi kolmasosaa. Keskimääräiseksi painotetuksi kunnallisveroprosentiksi on laskelmissa vuonna 2005 oletettu 18,12 %, joka on sama kuin vuonna 2004. Useissa kunnissa veroprosentteihin kohdistuu suuria korotuspaineita. Kuntatalouden rahoitustasapainossa on huomattavia kuntakoh- taisia, alueellisia ja kuntaryhmittäisiä eroja.

Kuntien nettoinvestointien arvioidaan vuosina 2005—2008 pysyvän vuosittain noin 2,2 mrd. euron tasolla. Lainakannan arvioidaan kasvavan vuonna 2005 noin 0,4 mrd. eurolla ja kassavarojen supistuvan hieman. Kuntien nettovelan arvioidaan kasvavan noin 0,6 mrd. euroa.

Kuntien toimintamenojen vuosikasvun arvioidaan olevan noin 4 %, joka on noin yhden prosenttiyksikön hitaampi kuin viime vuosina toteutunut kasvu. Menojen kasvu johtuu lähinnä palkkameno-

6.1 Kuntien talous kohenemassa

jen ja henkilökunnan määrän kasvusta sekä kuntien eläkemaksun ja työnantajan työttömyysvakuutusmaksun noususta. Väestön ikärakenteen muutoksesta johtuva palvelujen kysynnän kasvu lisää kuntien menoja. Myös muuttoliike lisää menoja kunnissa, joissa väestön kasvu sen nuoren ikärakenteen johdosta on voimakasta.

Kuntien talouden vakautta tuetaan valtionosuuksien kasvulla ja kompensoimalla yhteisöverokannan alentamisesta aiheutuvat tulonmenetykset. Vakautteen vaikuttavat myös kuntien omat päätökset erityisesti investointien määrästä ja ajoituksesta.

Taulukko 17. Kuntatalouden (kuntien ja kuntayhtymien) kehitys vuosina 2003—2008, kuntien tilinpidon mukaan, milj. euroa

	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Tuloksen muodostuminen						
1. Toimintakate	-16 360	-16 994	-17 604	-18 282	-18 906	-19 527
2. Verotulot	13 500	13 500	14 100	14 800	15 400	15 920
3. Käyttötalouden valtionosuudet	4 289	4 781	5 041	5 315	5 606	5 823
4. Rahoitustuotot ja kulut, netto	127	117	98	102	112	115
5. Vuosikate (=1.+2.+3.+4.)	1 556	1 405	1 635	1 935	2 212	2 331
6. Poistot	-1 610	-1 620	-1 640	-1 660	-1 690	-1 690
7. Satunnaiset erät, netto	260	250	250	250	250	250
8. Tilikauden tulos (=5.+6.+7.)	206	35	245	525	772	891
Rahoitus						
9. Vuosikate	1 556	1 405	1 635	1 935	2 212	2 331
10. Satunnaiset erät, netto	260	250	250	250	250	250
11. Tulorahoituksen korjauserät	-447	-330	-250	-250	-250	-250
12. Tulorahoitus, netto (=9.+10.+11.)	1 369	1 325	1 635	1 935	2 212	2 331
13. Käyttöomaisuusinvestoinnit	-3 187	-3 000	-3 000	-3 000	-3 000	-3 000
14. Rahoitusosuudet ja myyntitulot	855	790	800	800	800	800
15. Investoinnit, netto (=13.+14.)	-2 332	-2 210	-2 200	-2 200	-2 200	-2 200
16. Rahoitusjäämä (=12.+15.)	-963	-885	-565	-265	12	131
17. Lainakanta	5 604	6 223	6 619	6 805	6 797	6 705
18. Kassavarat	3 309	3 043	2 874	2 795	2 798	2 837
19. Nettovelka (=17.-18.)	2 295	3 180	3 745	4 010	3 999	3 868
Kuntien toimintamenot	23 830	24 894	25 886	26 910	27 900	28 902

Kokonaan uusiin palveluvelvoitteisiin suhtaudutaan hallituskaudella pidättyvästi. Tämä ei kuitenkaan estä nykyisten palveluiden laadullista kehittämistä ja uudelleen arvioimista. Kokonaiskustannukset eivät kuitenkaan saa kasvaa. Valtion ja kuntien yhteisin toimin tehdään sellaisia rakenteellisia uudistuksia, joilla palvelujen järjestämisen taloudellisuutta ja tehokkuutta on mahdollista lisätä kunnissa ja kuntayhtymissä.

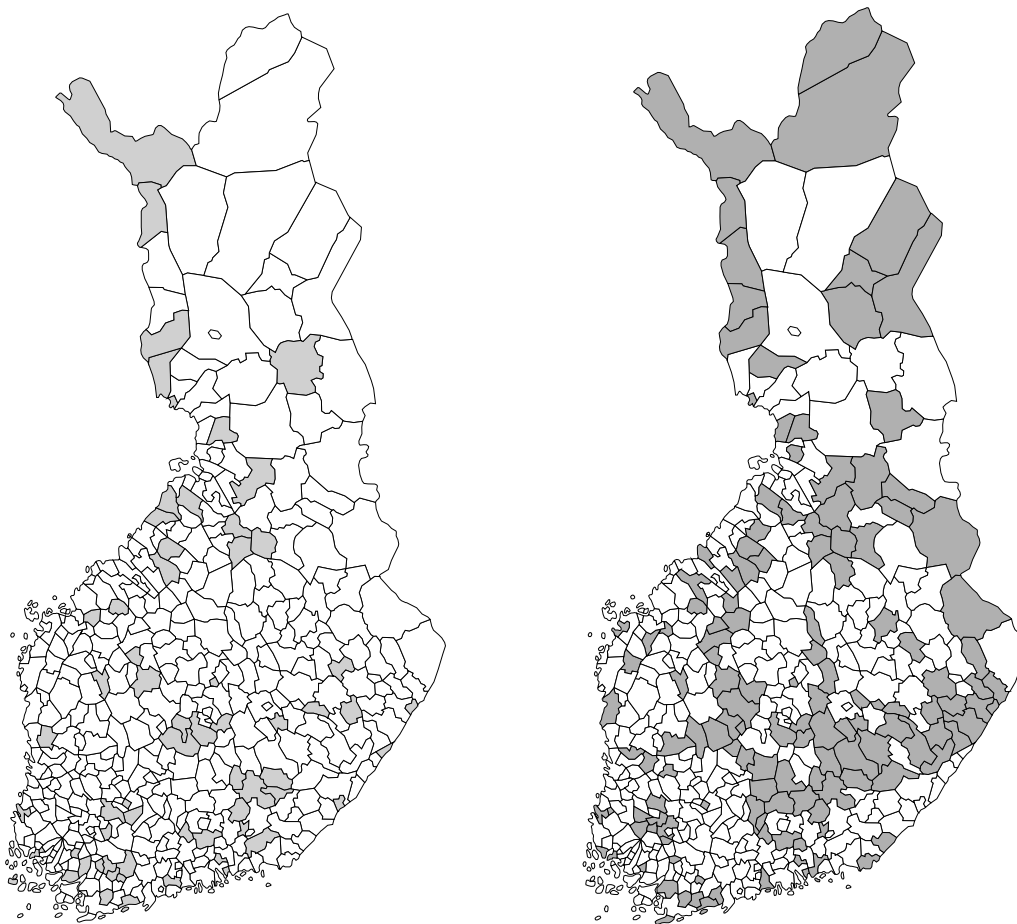
Vuoden 2005 alusta toteutuu kymmenen kuntien yhdistymistä, joiden johdosta kuntien lukumäärä vähenee kahdellatoista. Vuodesta 2005 kuntia ryhdytään tukemaan ylikunnallisessa yhteistyössä muutosvaiheen avustuksin.

Taulukko 18. Kuntien talouskehitys vuosina 2003—2005 kuntien tilinpidon mukaan, euroa/as kuntaryhmittäin (ennuste laadittu kesäkuussa 2004)

Asukasluku	Vuosikate 2003	Vuosikate 2004	Vuosikate 2005	Lainakanta 2003	Lainakanta 2004	Lainakanta 2005
alle 2 000	121	16	-7	852	1 075	1 178
2 001—6 000	149	94	72	970	1 136	1 217
6 001—10 000	168	122	124	969	1 148	1 182
10 001—20 000	182	139	157	977	1 180	1 221
20 001—40 000	186	200	246	898	1 104	1 149
40 001—100 000	209	224	243	1 302	1 527	1 481
yli 100 000	389	390	521	960	1 151	1 097
Koko maa	238	223	270	999	1 198	1 205

Vuodesta 2003 vuoteen 2005 kuntien vuosikate paranee sisäasiainministeriön kuntaosaston ennusteen (kesäkuu 2004) mukaan kuntaryhmissä yli 20 000 asukasta ja pysyy heikkona kuntaryhmissä alle 20 000 asukasta. Useilta vuosilta kertynyttä, kumulatiivista alijäämää oli vuoden 2003 lopussa 139 kunnalla yhteensä noin 207 milj. euroa. Kertynyt alijäämä kohdistui pääasiassa alle 10 000 asukkaan kuntiin. Heikko vuosikate painottuu ennusteen mukaan alle 6 000 asukkaan kuntaryhmiin ja erityisesti alle 2 000 asukkaan kuntiin. Sisäasiainministeriön asettaman työryhmän tehtävänä on selvittää ja arvioida vuoden 2005 helmikuun loppuun mennessä kuntalaissa säädetyn alijäämän kattamisvelvoitteen soveltamisesta saadut kokemukset ja ko. säädöksen kehittämistarpeet.

Kuvio 9: Kuntien vuosikate ja kumulatiivinen jäämä vuoden 2003 tilinpäätöksessä



Kuntien vuosikate

□ Positiivinen	(366)
■ Negatiivinen	(64)

Kuntien kumulatiivinen yli/alijäämä

□ Ylijäämäinen kunta	(291)
■ Alijäämäinen kunta	(139)

6.2 Peruspalvelujen järjestäminen

Vuonna 2005 kuntien toimintamenoiksi arvioidaan 25,9 mrd. euroa. Tästä noin 80 % muodostavat pääosin peruspalvelujen järjestämiseen kuuluvat valtionosuustehtävien menot sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä opetus- ja kulttuuritoimissa.

Taulukko 19. Peruspalvelubudjettitarkastelun piirissä olevat kuntien ja kuntayhtymien valtionavut, käyttötalous, milj. euroa

	2003	2004	2005	2004—2005, %
Valtionosuusjärjestelmän piirissä olevat laskennalliset				
valtionosuudet tasauserein				
SM	165	162	158	-2,5
OPM	2 224	2 206	2 249	1,9
siitä kuntayhtymien yksikköhintarahoitus	1 001	993	1 012	1,9
STM	2 855	3 319	3 529	6,3
Laskennalliset valtionosuudet yhteensä	5 244	5 687	5 936	4,4
Muut peruspalvelubudjettitarkastelun valtionavut				
SM, harkinnanvarainen rahoitusavustus	47	48	30	
SM, kuntien yhdistymisavustukset	8	8	41	
OPM, harkinnanvaraiset avustukset	51	71	71	
OPM, kulttuuritoiminta, liikuntatoimi ja nuorisotyö	28	28	28	
OPM, perustamishankkeet	77	77	76	
STM, erikoissairaanhoidon mukainen tutkimus (EVO)	49	49	38	
STM, lääkäri- ja hammaslääkärikoulutus (EVO)	82	82	90	
STM, lastensuojelu	37	47	55	
STM, lasten ja nuorten psykiatria, hoitojonot	5	7	0	
STM, huumeiden käyttäjien hoito	8	0	0	
STM, syrjäytymisuhan alaiset lapset ja nuoret	15	0	0	
STM, perustamis- ja kehittämishankkeet	33	55	55	
TM, työllistämistuki kunnille	81	71	68	
TM, kuntouttava työtoiminta	4	7	7	
TM, korvaukset maahanmuuttajista	43	52	51	
Muut peruspalvelubudjettitarkastelun valtionavut yhteensä	568	601	610	1,5
Peruspalvelubudjettitarkastelun valtionavut yhteensä	5 813	6 288	6 546	4,1
Muut valtionavut				
OPM, ammatillinen lisäkoulutus	108	105	109	
STM, sosiaalialan osaamiskeskukset	3	3	3	
Muut valtionavut yhteensä	111	108	112	3,7
Kaikki valtionavut yhteensä	5 923	6 396	6 658	4,1

Kunnallisesta henkilöstöstä yli 80 prosenttia toimii sosiaali- ja terveydenhuollon sekä opetus- ja kulttuuritoimen tehtävissä. Työn painopiste peruspalveluissa siirtyy väestön ikärakenteen muutoksen seurauksena terveys- ja vanhuspalveluihin. Vakinaisen henkilöstön määrä ja suhteellinen osuus on kasvanut viime vuosina ja kehityksen arvioidaan jatkuvan samansuuntaisena myös tulevina vuosina. Suurten ikäluokkien siirtyessä eläkkeelle vuosikymmenen lopulla kasvaa uuden henkilöstön rekryointitarve kunnissa.

Valtio rahoittaa kuntien peruspalveluja valtionapujen kautta yhteensä 6,5 mrd. eurolla vuonna 2005. Kuntien valtionavut ovat pääosin laskennallisia ja yleiskatteisia. Valtionosuus- ja avustusjärjestelmä muodostuu tehtäväkohtaisista opetus- ja kulttuuritoimen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksista, verotuloihin perustuvasta valtionosuuksien tasauksesta sekä yleisestä valtionosuudesta. Järjestelmää täydentää harkinnanvarainen rahoitusavustus tilapäisissä tai poikkeuksellisissa talousvaikeuksissa oleville kunnille. Kunnille myönnetään lisäksi valtionapua perustamiskustannuksiin ja kehittämishankkeisiin sekä tukea kuntien yhdistymiseen. Kuntien syvällistä rakenteellista yhteistyötä tuetaan muutosvaiheessa. Tehtäväkohtaisten valtionosuuksien järjestelmä sisältää kuntien rahoitusosuuden tehtäväkohtaisen valtionosuuden piirissä oleviin palveluihin. Rahoitusosuus asukasta kohti on euromääräisesti sama kaikissa kunnissa.

Peruspalvelujen rahoittamiseksi ehdotetaan kuntien laskennallisiin valtionosuuksiin 5 936 milj. euroa, jossa on lisäystä 4,4 % vuoteen 2004 verrattuna. Lisäykseen sisältyvät valtionosuudet uusien tehtävien aiheuttamiin menoihin, valtionosuuksien indeksitarkistukset sekä vuonna 2005 maksettava osuus neljälle vuodelle jaksoitetusta valtion ja kuntien välisestä kustannustenjaon tarkistuksesta. Laskennallisen valtionosuusjärjestelmän valtionosuuksien lisäksi kunnille esitetään myönnettäväksi muita valtionapuja 610 milj. euroa, jossa on lisäystä 1,5 % vuoteen 2004 verrattuna.

Laskennallinen valtionosuusjärjestelmä on palveluja koskevilla lainsäädännöllä sidottu pääosin peruspalvelujen järjestämiseen. Valtionapujen lisäksi kunnat käyttävät toimintansa rahoittamiseen omia verotuloja noin 14,1 mrd. euroa vuonna 2005.

Tehtäväkohtaisten sosiaali- ja terveydenhuollon sekä opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuksien piirissä olevissa peruspalveluissa kuntien rahoitusosuus muodostuu lakiin perustuvasta omarahoitusosuudesta, joka on asukasta kohti kaikissa kunnissa samansuuruinen. Vuonna 2005 kuntien omarahoitusosuus on sosiaali- ja terveydenhuollossa 1 537 euroa sekä opetus- ja kulttuuritoimessa 614 euroa asukasta kohti.

Taulukossa 20 esitettävät sosiaali- ja terveydenhuollon laskennalliset kustannukset, valtionosuudet ja omarahoitusosuudet kattavat kuntien ja kuntayhtymien järjestämät palvelut. Taulukossa 21 esitettävät opetus- ja kulttuuritoimen laskennalliset kustannukset ja valtionosuudet kattavat kuntien ja kuntayhtymien järjestämät palvelut. Kuntien rahoitusosuudet kattavat mainittujen palveluiden lisäksi rahoitusosuudet myös yksityisten ja valtion järjestämään koulutukseen.

**Taulukko 20. Kuntien ja kuntayhtymien laskennalliset kustannukset, kuntien omarahoi-
tusosuudet sekä valtionosuudet sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannuksiin,
milj. euroa**

	2003	2004	2005	2004—2005, %
Sosiaali- ja terveydenhuolto				
laskennalliset kustannukset	10 755	11 104	11 593	4,4
kuntien omarahoi- tusosuudet	7 900	7 785	8 064	3,6
valtionosuudet	2 855	3 319	3 529	6,3

Vuonna 2005 valtionosuustehtävien kustannustason muutoksen arvioidaan olevan 3,1 prosenttia, mikä lisää peruspalveluiden järjes-
tämisen kustannuksia sosiaali- ja terveyshuollossa 349 milj. euroa
sekä opetus- ja kulttuuritoimessa 148 milj. euroa, eli yhteensä 497
milj. euroa. Valtio osallistuu kustannusten nousuun valtionosuuk-
siin tehtävien indeksikorotusten kautta. Vuonna 2005 valtionosuuk-
siin tehdään 2,3 prosentin indeksikorotus, mikä on 75 % täysimää-
räisestä korotuksesta. Indeksikorotus lisää valtionosuuksia 150
milj. eurolla, josta kuntien ja kuntayhtymien osuus on 136 milj. eu-
roa. Täysimääräinen indeksikorotus olisi 3,1 prosenttia ja se lisäisi
valtionosuuksia 200 milj. eurolla, josta kuntien ja kuntayhtymien
osuus olisi 181 milj. euroa. Rahoituslaskelmassa on vuosille
2006—2008 laskentaoletuksena käytetty indeksikorotusta, joka 75
prosenttia täysimääräisestä korotuksesta.

**Taulukko 21. Kuntien ja kuntayhtymien laskennalliset kustannukset, kuntien rahoitus-
osuudet sekä valtionosuudet opetus- ja kulttuuritoimen käyttökustannuksiin, milj. euroa**

	2003	2004	2005	2004—2005, %
Opetus- ja kulttuuritoimi				
laskennalliset kustannukset	5 137	5 188	5 264	1,5
kuntien rahoitusosuudet	2 997	3 073	3 189	3,8
valtionosuudet	2 177	2 196	2 249	2,4

Taulukko 22. Valtion toimenpiteiden vaikutukset kuntien ja kuntayhtymien talouteen valtion talousarviossa, milj. euroa, muutokset vuodesta 2004 vuoteen 2005

	menot	tulot	netto
I. Toiminnan muutokset ja budjettipäätökset			
— SM, harkinnanvarainen rahoitusavustus		-18	
— SM, kuntien yhdistymisavustukset ja investointituki		+33	
— STM, valtionosuus käyttökustannuksiin			
— valtionosuusprosentin korotus 31,82 %:sta 32,99 %:n, josta kustannusten määrittelyn muutos 0,37 %-yks. (liittyy kustannustenjaon tarkistukseen)			
— terveydenhuollon hanke 0,65 %-yks. ¹⁾		+75	
— sosiaali-alan kehittämishanke 0,15 %-yks. ¹⁾		+17	
— sosiaalihuollon henkilöstön täydennyskoulutus	+22	+7	
— kotihoidon tuen korottaminen	+35	+11	
— osittaisen hoitorahan korotus ja laajennus, v. 2004 uudistus kokovuotisena	+5	+2	
— STM, kehittämishankkeet		+4	
— STM, perustamishankkeet		-4	
— STM, lasten ja nuorten psykiatria	-7	-7	
— TM, työllistämistuki kunnille	-3	-3	
— TM, korvaukset maahanmuuttajista	-1	-1	
— OPM, aamu- ja iltapäivätoiminta, v. 2004 uudistus kokovuosisitasolle	+44	+25	
— OPM, esiopetuksen koulumatkaetu, v. 2004 uudistus kokovuosisitasolle	+9	+5	
— OPM, peruskoulujen laajakaistayhteys		+1	
— OPM, perustamishankkeet		-1	
Yhteensä	+104	+146	
2. Indeksikorotukset 2,3 % (75 % täysimääräisestä 3,1 %:n kust.tason noususta)			
OPM 63 milj. euroa, josta			
— kunnat 49 milj. euroa (77 %),			
— yksityiset 14 milj. euroa (23 %)			
STM 83 milj. euroa			
SM 4 milj. euroa			
Yhteensä 150 milj. euroa, josta kunnat 136 milj. euroa		+136	
3. Valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus (yhteensä 358 milj. euron tarkistus jaksotetaan vuosille 2005—2008)			
	2005	100 %	
OPM,josta	1,4	5,4	
kunnat 77 %	1,1	4,2	
STM	72,5	353	
Yhteensä	74	358	+74

Taulukko 22. Valtion toimenpiteiden vaikutukset kuntien ja kuntayhtymien talouteen valtion talousarviossa, milj. euroa, muutokset vuodesta 2004 vuoteen 2005

	menot	tulot	netto
4. Verotuksen ja sotumaksujen muutokset			
—yhteisöverokannan alentaminen 29 %:sta 26 %:iin, vaikutus arviolta 100 milj. euroa, kompensoidaan täysimääräisesti korottamalla kuntien yhteisövero-osuutta			
—vapaaehtoisten eläkevakuutusten veromuutokset		-20	
—aamu- ja iltapäivätoiminnan maksut, v. 2004 uudistus		+17	
Valtion toimenpiteiden vaikutukset yhteensä			
— ilman indeksikorotusta	+104	+217	+113
— indeksikorotukset mukaan lukien	+104	+353	+249

¹⁾ Terveydenhuollon hankkeen ja sosiaalialan kehittämishankkeen tavoitteiden toteuttaminen saattaa lisätä kuntien menoja.

Kuntien valtionosuuslain mukainen valtion ja kuntien väliseen kustannustenjaon tarkistukseen perustuva valtionosuuksien 358 milj. euron lisäys jaksotetaan neljälle vuodelle. Vuonna 2005 tarkistuksesta maksetaan 74 milj. euroa.

Kansallisen terveydenhuollon hankkeen sekä sosiaalialan kehittämishankkeen toteuttamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksia lisätään 110 milj. eurolla. Tästä käytetään valtionosuusprosentin korottamiseen 92 milj. euroa, sosiaalihuollon henkilöstön täydennyskoulutuksen turvaamiseen 7 milj. euroa ja kotihoidon tuen korottamiseen 11 milj. euroa.

Opetustoimessa koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan sekä esiopetuksen koulumatkaedun laajeneminen kokovuotisiksi lisäävät valtionosuuksia yhteensä 30 milj. euroa.

Kuntien verotulojen pohjalta valtionosuuksiin tehtävät tasausvähenykset kasvavat suhteessa kunnille maksettaviin tasauslisiin siten, että valtionosuuksien arvioidaan vähenevän noin 35,5 milj. eurolla. Harkinnanvaraiseen rahoitusavustukseen esitetään myönnettäväksi 30 milj. euroa ja kuntien yhdistymisen tukemiseen 41 milj. euroa.

Valtionavustus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeisiin on 55 milj. euroa, josta 30 milj. euroa on kansallisen terveydenhuollon hankkeeseen ja loppuosa sosiaalialan kehittämishankkeeseen, alkoholiohjelmaan sekä perustamishankkeisiin.

Vuonna 2005 kuntien menoja lisäävät kotihoidon tuen ja yksityisen hoidon tuen korotus ja sosiaalialan täydennyskoulutusvelvoite sekä vuonna 2004 käynnistyneiden osittaisen hoitorahan korotuksen ja laajennuksen, koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan ja esiopetuksen koulumatkaedun laajeneminen kokovuotisiksi. Lisäksi Kansalliseen terveydenhuollon hankkeeseen liittyvällä hoitoon pää-

syn turvaamista koskevalla uudistuksella saattaa olla kuntien meno- ja lisäävä vaikutus ainakin uudistuksen alkuvaiheessa.

Valtion toimenpiteiden arvioidaan lisäävän kunnallistalouden menoja yhteensä noin 104 milj. eurolla. Valtion toimenpiteiden vaikutusten yhteenveto sisältyy kokonaisuudessaan taulukkoon 22.

Talousarvioesitykseen sisältyvien valtion toimenpiteiden arvioidaan menojen, tulojen ja veroperustemuutosten kokonaisvaikutuksena parantavan kuntien rahoitusasemaa vuoteen 2004 verrattuna nettomääräisesti 113 milj. euroa ilman indeksikorotuksia ja indeksikorotukset mukaan lukien 249 milj. euroa.

Valtion vuoteen 2005 kohdistamien uusien toimenpiteiden lisäksi kuntatalouden tasapainoon ja peruspalvelujen rahoitustarpeeseen vaikuttavat kunnille aikaisemmin säädettyjen tehtävien ja velvoitteiden määrän ja palvelujen kysynnän, sekä verotulojen, palkkauskustannusten ja kustannustason kehitys.

Yritys- ja pääomaverouudistukseen liittyvän yhteisöverokannan alentamisen vaikutus kuntien verotuloihin, noin 100 milj. euroa, kompensoidaan täysimääräisesti korottamalla kuntien yhteisöverosuutta 22,03 prosenttiin vuodesta 2005 lukien. Peruspalvelujen rahoituksen vahvistamiseksi valmistellaan kuntien kiinteistöveroprosenttien ala- ja ylärajojen nostamista.

Peruspalveluohjelman mukaan valmistellaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksukäytännön muuttamista siten, että maksuissa otetaan huomioon palvelujen kustannusten kehitys. Omaishoitajien lakisääteisen vapaan toteuttamiseksi järjestettävät palvelut vähentävät kuntien asiakasmaksutuloja arviolta 5 milj. eurolla, joskin palvelujen tarkoituksenmukaisella järjestämisellä voidaan osaltaan ehkäistä laitoshoidon lisätarvetta ja siten keventää kunnille aiheutuvia kustannuksia.

Palveluiden tuottavuuden
kehittäminen

Peruspalveluohjelmaan liittyen valtiovarainministeriö on käynnistänyt tuottavuuden toimenpideohjelman. Sen osana ovat opetusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja eräät muut ministeriöt käynnistäneet omat tuottavuushankkeensa. Tuottavuuden toimenpideohjelmaa toteutetaan yhteistyössä valtiosuusministeriöiden ja Suomen Kuntaliiton kanssa.

Opetusministeriö on käynnistänyt hallinnonalan tuottavuusohjelman. Sen yhtenä osana tarkastellaan opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuksien rahoitettavan toiminnan järjestämistapoja tuottavuuden näkökulmasta. Opetustoimen tuottavuutta voidaan lisätä nopeuttamalla koulutuksen läpäisyä sekä lisäämällä eri oppilaitosten ja koulutusmuotojen yhteistyötä, mahdollisilla seudullisilla ja maakunnallisilla koulutusjärjestelyillä, oppilaitosverkon kehittämisellä, tietotekniikan hyväksikäytöllä opetuksessa ja verkko-opetuksella sekä tuloksellisuustekijöiden hyödyntämisellä rahoitusperusteena.

Kansalliseen terveydenhuollon hankkeeseen liittyvät toimintojen ja rakenteiden uudistamishankkeet on tarkoitus saattaa loppuun

vuoden 2007 loppuun mennessä ja niiden avulla arvioidaan voitavan saavuttaa 200 milj. euron hyödyt vuodessa.

Sosiaalialan kehittämishankkeen moniin toimenpiteisiin sisältyy pyrkimys tuottavuuden kohentamiseen palvelutuotannossa. Tuottavuusnäkökulma ilmenee selvästi seudullisen ja alueellisen yhteistyön lisäämistavoitteessa samoin kuin vanhustenhuollon kehittämistavoitteissa. Sosiaali- ja terveysministeriö suuntaa vuosina 2004—2007 huomattavan määrän valtionavustusta osahankkeisiin, joissa vahvistetaan seudullista yhteistyötä.

Peruspalvelujen turvaaminen edellyttää valtion toimenpiteiden ohella myös kunnilta toimintatapojen ja tehokkuuden jatkuvaa arviointia sekä valmiutta sellaisiin rakenteellisiin uudistuksiin, joilla taloudellisuutta ja tehokkuutta on mahdollista lisätä. Kuntien mahdollisuudet näihin toimenpiteisiin paranevat lähivuosina mm. henkilöstön kasvavan eläkkeelle siirtymisen johdosta.

Valtion resurssihallinnon keskeiset tehtävät ovat valtiotyönantajan toiminta ja hallinnon kehittäminen. Valtion budjettitalouden piirissä työskentelee vuonna 2004 noin 123 300 henkilöä ja työvoimakustannukset ovat noin 5 mrd. euroa.

7. Valtion resurssihallinto

Valtion työnantaja- ja henkilöstöpolitiikkaa kehitetään valtioneuvoston vuonna 2001 tekemässä valtion henkilöstöpolitiikan linjapäätöksessä asetettuihin tavoitteisiin perustuvan toimintasuunnitelman mukaisesti. Kesäkuussa 2004 tilattiin ulkopuoliselta arvioitsijaryhmältä arvio henkilöstöpolitiikan linjan vaikuttavuudesta ja tarkoituksenmukaisuudesta. Tarkoituksena on arvioida valtion yhteisen henkilöstöpolitiikan linjausten vaikutuksia virastojen toiminta- ja palvelukyvyille ja viime kädessä koko yhteiskunnan hyvinvoinnille ja kilpailukyvyille.

Palkkausjärjestelmien uudistaminen on keskeinen toimenpide valtion palkkakilpailukyvyn parantamisessa. Sopimuksia uusista palkkausjärjestelmistä on tällä hetkellä tehty 40 virastossa. Näiden sopimusten piirissä on lähes 46 000 henkilöä eli 39 prosenttia valtion henkilöstöstä. Valtion keskustason sopijaosapuolet ovat yhteisesti sitoutuneet tavoitteeseen uudistaa palkkausjärjestelmät vuoden 2004 loppuun mennessä. Osa uudistuksesta voidaan tarvittaessa rahoittaa erillisellä talousarviorahoituksella.

Valtion työnantaja- ja henkilöstöpolitiikan tulostavoitteet ja toiminnan painopisteet sisältyvät valtiovarainministeriön pääluokan ja valtiovarainministeriön luvun selvitysoasiin.

Valtion virka- ja työehtosopimukset vuosille 2003—2004 on tehty 2.12.2002 allekirjoitetun tulopoliittisen sopimuksen mukaisina. Sopimuskausi päättyy 15.2.2005. Sopimusmuutoksista aiheutuvat menojen lisäykset on budjetoitu vuosien 2003 ja 2004 talousarviois-

7.1 Työnantaja- ja henkilöstöpolitiikka

sa. Tässä talousarviossa ehdotetaan budjetoitavaksi 1.3.2004 toteutettujen palkankorotusten perintövaikutus vuodelle 2005, mikä lisää määrärahoja yhteensä 20,3 milj. eurolla. Tulevan sopimusratkaisun aiheuttama määräraharave on tarkoitus budjetoida ratkaisun selvityä ja sen rahoitukseen on varauduttu valtiontalouden kehyksen ns. jakamattomasta varauksesta.

Tulopoliittisen sopimuksen tarkastelulausekkeen mukaisesti sopiaosapuolet kokoontuivat toukokuussa 2004 tarkastelemaan sopimuksen päämäärien toteutumista ja ansiokehitystä kaikkien palkansaajien ja eri sektoreiden tai sopimusalojen osalta. Valtionhallinnon osalta ei ollut huomautettavaa eikä vaatimuksia tarkastelulausekkeeseen liittyen.

Taulukko 23. Budjettitalouden henkilöstöä kuvaavia tunnuslukuja vuosina 2002—2005

Tunnusluku	2002	2003	2004 ¹⁾	2005 ¹⁾
Henkilöstömäärä	123 300	124 200	123 200	123 200
Muutos edell. vuodesta %	2,3	0,8	-0,8	0,0
Henkilötyövuodet	119 500	120 600	119 600	119 600
Palkkasumma, milj. € ²⁾	3 670	3 843	3 975	4 055
Työvoimakustannukset, milj. € ²⁾	4 666	4 881	5 047	5 149
Keskim. kokonaisansio €/kk ²⁾	2 447	2 546	2 653	2 706
Palkkojen sivukulut %	60,6	60,4	60,3	60,3
Valtion maksamat kaikki eläkemenot, milj. €	2 663	2 796	2 880	2 995
Naisten osuus %	48,2	48,4	48,6	48,8
Henkilöstön keski-ikä, vuotta	42,5	42,7	42,8	42,9

¹⁾ Vuodet 2004 ja 2005 ovat pääosin arvioita eikä niissä ole otettu huomioon v. 2005 talousarvioesitykseen sisältyviä henkilöstömäärän muutoksia.

²⁾ Vuosien 2004 ja 2005 arvioissa on otettu huomioon tiedossa olevista sopimuskorotuksista sekä sopimusten soveltamisesta (mm. uusien palkkausjärjestelmien käyttöönotosta) aiheutuvat lisäykset.

Valtion henkilöstön ansioiden arvioidaan nousevan vuodesta 2003 vuoteen 2004 keskimäärin 4,2 prosenttia, josta 2,4 prosenttia johtuu sopimuskorotuksista sekä 1,8 prosenttia sopimusten soveltamisesta ja palkkarakenteen uudistamisesta. Ansioiden nousun vuodesta 2004 vuoteen 2005 arvioidaan olevan ilman uusien sopimusten vaikutuksia 2 prosenttia. Noususta 0,5 prosenttia johtuu palkka-perinnöstä vuodelta 2004 sekä 1,5 prosenttia sopimusten soveltamisesta, mm. uusien palkkausjärjestelmien käyttöönotosta.

Taulukossa 24 on yhteenveto kunkin pääluokan selvitysosassa esitetyistä arvioiduista vuosien 2004 ja 2005 henkilötyövuosimääristä. Henkilötyövuosien laskentaperusteet poikkeavat jonkin verran taulukossa 23 esitetystä. Erityisesti työllisyysvaroin palkattu henkilöstö ei sisälly taulukkoon 24.

Julkisen kehitysavun määrärahat ja maksatukset (milj. euroa) sekä maksatusten %-osuus BKTL:sta

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Määrärahat yhteensä	348,4	373,9	401,6	421,2	452,0	479,2	506,8	545,6
Maksatukset	330,5	356,3	390,9	402,4	434,4	490,4	491,7 ¹⁾	
%-osuus BKTL:sta	0,32	0,31	0,33	0,31	0,32	0,35	0,34	

¹⁾ ennakkotieto

Valtion kehitysyhteistyömenot v. 2005 pääluokittain

milj. €

Luvussa 24.30	460,222
Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muissa luvuissa	50,498
Sisäasiainministeriön hallinnonalalla	0,300
Valtiovarainministeriön hallinnonalalla	70,339
Opetusministeriön hallinnonalalla	1,344
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla	0,911
Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla	0,194
Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalla	0,940
Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla	1,540
Työministeriön hallinnonalalla	11,771
Ympäristöministeriön hallinnonalalla	2,027
Yhteensä	600,086

66. Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 457 922 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää käyttösuunnitelmasa yksilöidyistä käyttötarkoituksista aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää aikaisemmin myönnettyjen valtuuksien nojalla tapahtuviin maksatuksiin ja vuoden 2005 kuluessa sovittavien maksujärjestelyjen aiheuttamiin menoihin.

Määrärahaa saa käyttää myös kehitysyhteistyöhallinnon menojen maksamiseen, kun ne aiheutuvat henkilökunnan koulutuksesta, kohdemaihin ja kohdemaissa tehtävistä kehitysyhteistyöhallinnon virkamatkoista, toimistoautomaatiikan hankinnasta sekä kehitysyhteistyöhankkeisiin liittyvien asiantuntijapalkkioiden maksamisesta. Humanitaariseen apuun tarkoitettuja määrärahoja saa käyttää myös muiden kuin kehitysmaiden avustamiseen. Momentin määrärahoista veloitetaan valtion virastojen ja laitosten osallistumisesta kehitysyhteistyöhön

annetussa laissa (382/1989) tarkoitetuista kehitysyhteistyötehtävistä virastolle tai laitokselle aiheutuvat kustannukset. Momentilta voidaan myöntää valtionavustusta sekä maksaa valtuuksien käytöstä aiheutuviin menoihin liittyviä ennakkomaksuja enintään 1 000 000 euroa.

Käyttösuunnitelma

€

1. Monenkeskinen kehitysyhteistyö	113 752 000
2. Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö	155 470 000
3. Euroopan kehitysrachasto	43 000 000
4. Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö	30 000 000
5. Humanitaarinen apu	46 000 000
6. Kehitysyhteistyön suunnittelu ja tukitoiminnot sekä kehityspoliittinen tiedotus	7 270 000
7. Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus	920 000

ensimmäistä kertaa toteutettaessa arvioitaisiin hallituksen muodostamisen yhteydessä.

Keskushallinnosta alueellistetaan ja delegoidaan tehtäviä olemassa olevaan alue- ja paikallishallintoon. Ydintoiminnan tehostamiseksi ja hallinnon rakenteiden keventämiseksi tukipalvelujen hoitoa keskitetään siihen erikoistuneille yksiköille. Valtion keskushallinnon uusia, laajenevia sekä uudistettavia toimintoja ja yksiköitä sijoitetaan ensisijaisesti pääkaupunkiseudun ulkopuolelle valtioneuvoston vuonna 2001 tekemän periaatepäätöksen pohjalta. Alueellistaminen sovitetaan yhteen hallinnon tuottavuustavoitteiden kanssa. Hallitusohjelman mukainen alueellistamisohjelma koskee vuosia 2004—2011 ja sitä toteutetaan hallituksen iltakoulussa 5.5.2004 ministeriöille antamien alueellistamisselvityksiä koskevien toimeksiantojen pohjalta. Hallituksen alueellistamisohjelma turvaa nykyisen henkilöstön aseman sekä uuden pätevän henkilöstön saamisen valtion palvelukseen. Alueellistamisesta aiheutuvat lisämenot kateetaan voimavaroja hallinnonaloilla uudelleen kohdentamalla, valtiontalouden kehysten ja talousarvioiden puitteissa.

Toiminta hallinnonaloilla

Suomen vuoden 2006 EU-puheenjohtajuuden onnistunut valmisteleminen ja hoitaminen valtioneuvoston kanslian johdolla tulee vuoden 2005 syksystä alkaen sitomaan yhä kasvavassa määrin ministeriöiden henkilöresursseja ja vaatimaan myös taloudellisia voimavaroja. EU:n kemikaaliviraston sijoittumista Suomeen tuetaan osallistumalla viraston toimintaa valmistelemaan työhön. Ulkoasiainhallinto jatkaa ministeriössä tehdyn strategiatyön pohjalta tulosohjauksen, strategisen johtamisen ja organisaation kehittämistä sekä aloittaa vuonna 2004 valmistuneen henkilöstöstrategian toimeenpanon. Kuluttajavalituslautakunta siirretään kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalta oikeusministeriön hallinnonalalle 1.9.2005. Puolustushallinnossa jatketaan verkottumiseen perustuvien toimintamallien kehittämistä sekä järjestellään uudelleen tietohallintoa. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla valmistellaan uuden elintarviketurvallisuusviraston perustamista, joka vastaa riskien arvioinnista ja valvonnasta koko elintarviketjussa yhteisellä tavalla. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla valmistellaan toimenpiteitä ilmailulaitoksen viranomaisyksiköiden, lentoturvallisuushallinnon ja lentoliikennehallinnon erottamiseksi vuoden 2006 alusta lukien ilmailulaitoksesta erilliseksi ilmailuvirastoksi. EU:n direktiiveihin perustuva hankintalainsäädäntö saadaan uudistettuna voimaan vuoden 2005 aikana. Kauppa- ja teollisuusministeriö kehittää kilpailuttamisen neuvontaa yhdessä Suomen Kuntaliiton kanssa. Sosiaali- ja terveysministeriön yhteyteen perustetaan 1.9.2005 lapsiasiainvaltuutetun virka. Hallinnonalalla olevan terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen tehtäviä laajennetaan. Työministeriön hallinnonalalla jatketaan työvoimapalvelun rakenneuudistuksia eriyttämällä vaikeasti työllistettävien palvelut

ja resurssit perustettaviin työvoiman palvelukeskuksiin sekä käynnistetään työvoimatoimistojen uudistaminen.

Hallituksen tavoitteena on suunniteltu ja todennettavissa oleva julkisen hallinnon ja palvelujen tuottavuuden kasvu ja tuottavuushyötyjen käyttö. Julkisen sektorin toimintaa tehostetaan hallinnonalakohtaisilla tuottavuusohjelmilla. Hallitus tehostaa tuottavuustyötä ottamalla käyttöön erillisen hallinnonaloittain jakamattoman määrärahan, jota kohdennetaan hallinnonaloille ministeriöiden valmistelemien tuottavuushankkeiden rahoittamiseksi. Tuottavuutta parannetaan rakenteita ja toimintatapoja uudistamalla, tietotekniikan käytöllä ja tehostamalla yleishallinnon toimintoja sekä yksityisen palvelusektorin tehokkaammalla hyväksikäytöllä julkisten palvelujen tuottamisessa. Tuottavuuden kehittämistavoitteita asetetaan kehys- ja budjettimenettelyssä, peruspalveluohjelmassa ja tulossopimuksissa. Toteutuneesta tuottavuuskehityksestä raportoidaan tilinpäätös- ja kertomusmenettelyssä.

Panostamista tietoyhteiskuntakehitykseen jatketaan. Hallitus kiinnittää erityistä huomiota tietoyhteiskunta-asioita koskevan lainsäädännön selkeyteen, johdonmukaisuuteen, ajantasaisuuteen ja tulevien kehitystarpeiden huomioimiseen. Kansalaisten ja yritysten luottamusta tietoyhteiskunnan palveluihin edistetään tietoturvaa ja yksityisyyden suojaa parantamalla. Julkinen hallinto tarjoaa hallituskauden aikana palvelujaan enenevässä määrin internetin ja muiden viestintävälineiden kautta perinteisen palvelutuotannon rinnalla.

Paikallishallinnon palvelujen saatavuus ja laatu turvataan tehostamalla yhteispalvelujen toteuttamista sekä lisäämällä viestintä- ja tietotekniikan roolia. Erityisesti tietoverkkoperusteisten hyvinvointipalvelujen tuottamista ja tarjontaa edistetään järjestämällä yleisiä verkkopalvelujen asiointipaikkoja. Toimenpiteitä hallinnon verkkopalvelujen ja sähköisen asioinnin lisäämiseksi vauhditetaan sekä parannetaan kansalaisten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia hallituksen tietoyhteiskunta- ja kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelmien mukaisesti.

Valtion talousarvion ulkopuolella olevat valtion rahastot ja liikelaitokset sekä valtion yhtiöomistus muodostavat muun kansallis- ja käyttöomaisuuden ohella keskeisen osan valtion omaisuudesta. Valtion omaisuuden hallintaa ohjataan lainsäädännöllä sekä osaksi talousarviopäätöksillä ja muilla eduskunnan tekemillä valtioneuvoston päätöksillä. Talousarvion ulkopuolella olevien rahastojen yhteenlaskettu tase oli 19,5 mrd. euroa vuoden 2003 lopussa, missä on 4 % kasvua edelliseen vuoteen verrattuna. Valtion liikelaitosten yhteenlaskettu tase oli saman vuoden lopussa 8,4 mrd. euroa. Liikelaitosten omavaraisuusaste vaihteli 37 prosentin ja 98 prosentin välillä. Lisäksi valtiolla on omistuksia kaikkiaan kymmenessä pörs-

Tuottavuus

Palvelujen saatavuus ja laatu

8. Valtion talousarvion ulkopuolella olevat rahastot, liikelaitokset ja valtion omistaja-politiikka

siyhtiössä ja yli 50:ssä muussa yhtiössä. Vuoden 2003 lopussa valtion omistuksen arvo pörssi-yhtiöissä oli 13,1 mrd. euroa eli 21 prosenttia suurempi kuin vuotta aikaisemmin. Valtion yhtiöomistuksesta arvioidaan kertyvän osinkotuloa 560 milj. euroa momentille 13.03.01 vuonna 2005.

8.1 Valtion talousarvion ulkopuolella olevat rahastot

Valtiolla on yksitoista talousarviotalouden ulkopuolista rahastoa. Niiden yhteenlasketut tulot ovat vuonna 2005 noin 4,6 mrd. euroa ja menot 4,2 mrd. euroa, joten nettojäämäisesti niihin kertyy ylijäämää noin 0,4 mrd. euroa. Rahastoista tuloutetaan valtion talousarvioon yhteensä 1,3 mrd. euroa ja niihin ehdotetaan siirrettäväksi noin 8 milj. euroa vuonna 2005. Oheisessa taulukossa on yhteenvetotiedot rahastojen taloudesta vuosina 2003—2005.

Valtion asuntorahasto

Valtion talousarviossa hyväksytyt valtuuden nojalla sosiaaliseen asuntotuotantoon myönnettävät lainat, korkotuet, avustukset ja asuntolainojen valtioneuvostokausista aiheutuvat menot maksetaan asuntorahaston varoista. Samoin rahasto vastaa velkojensa menoista.

Rahasto saa varansa aravalainojen koroista, lyhennyksistä ja vuosimaksuista sekä valtioneuvostokausiin liittyvistä takausmaksuista. Velkaa rahastolle on otettu sekä osana valtion lainanottoa että rahaston lainasaatavia arvopaperistamalla. Talousarviovuoden alussa on aravalainojen arvopaperistettu määrä yhteensä 1,6 mrd. euroa ja muu rahastovelka 2,0 mrd. euroa. Valtion asuntorahaston asuntolainasaamisten pääoman ennakoitua olevan vuoden 2005 alussa 10,3 mrd. euroa, rahastosta suoritettavan korkotuen piirissä olevan lainakannan 4,7 mrd. euroa ja rahastoa rasittavien takausvastuiden 2,7 mrd. euroa, josta 2,0 mrd. euroa koostuu omistusasuntolainojen osatarkauksista. Suhteellisesti nopeimmin on eri tukimuodoista kasvanut takausten määrä.

Vuonna 2005 rahaston tuloiksi ennakoitua noin 865 milj. euroa eli noin 9 % vähemmän kuin vuonna 2003 toteutui. Lisäksi ehdotetaan, että rahastolla saa olla lyhytaikaista lainaa kerrallaan enintään 500 milj. euroa kuten aiempinakin vuosina. Uusien arava- ja korkotukilainojen valtuudeksi ehdotetaan 700 milj. euroa eli hieman enemmän kuin vuonna 2003 toteutui, vuokra- ja asumisoikeusasuntojen valtioneuvostokauslainten valtuudeksi 30 milj. euroa sekä avustusten valtuudeksi 124 milj. euroa. Vuonna 2005 rahastosta ehdotetaan siirrettäväksi 130 milj. euroa talousarvioon.

Rahoitustukien painottaminen lainoista korkotukeen avaa edellytyksiä avustusten kehittämiseksi, ja uusina sosiaalisina tukimuotoina otetaan käyttöön avustukset erityisryhmien asunto-olojen parantamiseen sekä talousjätevesien käsittelyn tehostamiseen. Omistusasuntolainojen voimassa olevien lainatakausten enimmäismääräksi vapaarahoitteisissa ja asp-lainoissa vuoden 2005 lopussa ehdote-

taan yhteensä 2,3 mrd. euroa, mikä vastaa noin 11½ mrd. euron lainakantaa.

Valtion eläkerahaston avulla valtio varautuu tulevien eläkkeiden rahoitukseen ja pyrkii tasaamaan tulevien vuosien eläkemenoja. Rahastoon kerätään työnantajan eläkemaksuina valtion virastoilta ja laitoksilta, liikelaitoksilta, kunnilta, yksityisiltä valtionapulaitoksilta ja ns. VALTAVA-laitoksilta arviolta 1 137 milj. euroa vuonna 2005. Työntekijäin eläkemaksuja ja työttömyysvakuutusmaksuja kerätään rahastoon noin 287 milj. euroa. Rahaston tuloja ovat myös sijoitustoiminnan tuotot, yhteensä arviolta 361 milj. euroa vuonna 2005. Lisäksi rahaston tuloja ovat TEL-laitosten suorittamat siirtymämaksut, joiden suuruudeksi arvioidaan noin 26 milj. euroa vuonna 2005. Nämä siirtymämaksut suoritetaan vuodesta 1993 lähtien yhtiöitettyjen ja TEL-järjestelmään siirtyneiden valtion laitosten TEL-tasausmaksun perusteella. Vuoden 2005 jälkeen siirtymämaksut loppuvat, jos vuoden 2005 aikana ei yhtiöitetä uusia valtion yksiköitä, joissa työskentelee yli 200 henkilöä.

Rahastolla on eläkerahastolaissa säädetty rahastointitavoite. Hallitus antaa tätä tavoitetta koskevan muutosehdotuksen, joka on tarkoitettu käsiteltäväksi talousarvioesityksen yhteydessä. Muutosehdotuksessa eläkerahastolaissa säädetyn rahastointitavoitteen kasvu- ja sijoitusjännettä muutettaisiin vuoden 2005 alusta lukien. Rahaston tuloista siirrettäisiin valtion talousarvioon vuosittain kiinteä 40 prosenttia valtion vuotuisesta eläkemenosta ja rahastoa kartutettaisiin, kunnes sen määrä vastaa 25 prosenttia valtion eläkevastuusta. Muutosehdotuksen mukainen siirto talousarvioon vuonna 2005 on 1 189 milj. euroa. Muutos mahdollistaisi rahaston karttumisen enimmäismääräänsä vuoteen 2020 mennessä, jonka jälkeen alkavat suurimmat paineet tasata sekä eläke- että terveyden- ja vanhustenhuollosta aiheutuvia menoja. Lisäksi rahaston ohjausta ehdotetaan muutettavaksi siten, että jatkossa rahasto ei enää olisi Valtiokonttorin hoidossa vaan valtiovarainministeriön valvonnassa.

Vuonna 2005 Maatilatalouden kehittämisrahaston käytettävissä olevat varat, edelliseltä vuodelta siirtyvä erä mukaan lukien ovat noin 179 milj. euroa, joka on 79 milj. euroa vähemmän kuin edellisvuonna. Talousarviossa ehdotetaan 5,6 milj. euron siirtoa rahastoon, ja EU:lta rahastoon tuloutuvaa rahoitusosuutta on arviolta 11,1 milj. euroa.

Rahaston menot ovat yhteensä noin 118 milj. euroa vuonna 2005. Menoja ovat mm. avustukset, hoitopalkkiot, velkajärjestely- ja vakuutustoiminnan menot, sijoitusmenot ja tutkimustoiminnan tukeminen. MAKERA:n varoista myönnetään uusia valtionlainoja vain eräisiin porotalouden, luontaiselinkeinojen ja kolttien investointeihin.

Valtion ydinjätehuolto-rahasto muodostuu vuoden 2004 alusta alkaen varautumis-, ydinturvallisuustutkimus- ja ydinjätetutkimusrahastoista. Varautumisrahaston pääoma muodostuu ydinjätehuolto-

Valtion eläkerahasto

Maatilatalouden kehittämisrahasto (MAKERA)

Valtion ydinjätehuolto-rahasto

haa voidaan käyttää myös tähän tarkoitukseen. Jäsenmaat eivät kuitenkaan ole tähän mennessä joutuneet maksamaan takuita.

4. Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 30 000 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2005 jälkeisille vuosille yhteensä 16 700 000 euroa.

Määrärahoja ohjataan kansainvälisten ja kehitysmaiden järjestöjen ja laitosten, erityisesti kansainvälisten kansalaisjärjestöjen ja YK:n erityisjärjestöjen kautta temaattisesti vuosituhattulistuksen kehityspäämäärien kannalta tärkeisiin toimintoihin. Toiminnassa Suomi keskittyy aiempaa harvempiin järjestöihin ja käy niiden kanssa aktiivista vuoropuhelua. Painopisteet pohjautuvat Suomen erityisosaamiseen ja ne ovat tärkeitä kehityspolitiikan alueita ja tarvitsevat vahvistusta kyseisen järjestön toimintapolitiikassa. Suomi kehittää temaattisen tukensa järjestelmällisyyttä ja ennakoitavuutta.

Määrärahoja käytetään rahoittamaan suomalaisten asiantuntijoiden työskentelyä kansainvälisissä järjestöissä uusien kehitysyhteistyöinstrumenttien kehittämiseen erityisesti kaupallis-taloudellisen kehitysyhteistyön sekä koulutuksen alalla sekä konfliktien ehkäisyyn, hallintaan ja jälleenrakennukseen.

Lisäksi osa määrärahasta varataan varainhoitovuoden aikana ilmeneviin ennakoimattomiin tarpeisiin, kuten esim. siviilikriisinhallintaan kehitysmaissa. Irakille annetun maksusitoumuksen toteutusta suunnitellaan. Suomi jatkaa myös osallistumistaan humanitaariseen miinanraivaukseen.

5. Humanitaarinen apu

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 46 000 000 euroa.

Suomi antaa humanitaarista apua ihmishenkien pelastamiseksi, inhimillisen hädän lievittämiseksi ja kaikkein heikoimmassa asemassa olevien ihmisten avustamiseksi. Avun painopiste on köyhimmässä kehitysmaissa. Suomi edistää humanitaarisen avun tehostamista ja avustusstandardien käyttöönottoa sekä sovittaa kehitysyhteistyötä ja humanitaarista apua entistä paremmin yhteen.

Apua annetaan aseellisten konfliktien ja luonnonkatastrofien uhreille, noudattaen puolueettomuuden, tasapuolisuuden ja humanisuuden periaatteita. Humanitaarisen avun määrärahoilla tuetaan kriisialueiden väestöä välittömässä jälleenrakennustyössä ja katastrofi-
valmiuksien parantamisessa rakentaa humanitaarisen avun ja pitkäjänteisemmän kehitysyhteistyön välille. Avustustoiminta tapahtuu pääsääntöisesti vastaanottavan maan viranomaisten suostumuksella, maan kulttuuriperinteitä ja tapoja kunnioittaen.

Humanitaarinen apu ohjataan kansainvälisten ja kotimaisten humanitaaristen avustajajärjestöjen kautta ja niiden tarvearvion perusteella. Suomi tunnustaa humanitaaristen järjestöjen riippumattomuuden, mutta edellyttää samalla niiden toiminta on avointa ja vastuullista. Apua kohdennettaessa otetaan huomioon avun kokonaistarve sekä maan oma taloudellinen tilanne ja selviytymismahdollisuudet. Avun kanavien valinta perustuu järjestön mandaattiin ja toimintakykyyn kyseisessä kriisitilanteessa. Valtaosa humanitaarisesta avusta annetaan kohdennettuina avustuksina kriisitilanteisiin. Humanitaarisesta avusta rahoitetaan myös keskeisten kansainvälisten humanitaaristen järjestöjen yleisavustukset. Näitä ovat YK:n pakolaisjärjestö (UNHCR), palestiinalaisia pakolaisia avustava UNRWA ja Punaisen Ristin Kansainvälinen Komitea (ICRC).

6. Kehitysyhteistyön suunnittelu ja tukitoiminnot sekä kehityspoliittinen tiedotus

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 7 270 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2005 jälkeisille vuosille yhteensä 3 000 000 euroa.

Ulkoasiainministeriön ohjausjärjestelmää hallituksen kehityspoliittisen ohjelman toimeenpanemiseksi ja seuraamiseksi kehitetään ja vahvistetaan. Ulkoasiainministeriön kehityspoliittinen osasto suunnittelee, ohjaa ja seuraa Suomen kehityspolitiikkaa ja kehitysyhteistyötä. Se toimii myös kehitysyhteistyön instrumenttien kehittäjänä ja osaamiskeskusena. Määrärahalla tehostetaan kehitysyhteistyön tietohallintojärjestelmää kehityspoliittisen ohjelman seurannan parantamiseksi ja

kehitetään ohjelman edellyttämiä uusia instrumentteja sekä henkilöstön kehityspoliittista osaamista.

Määrärahalta teetetään tutkimuksia kehityspoliittisen päätöksenteon tueksi sekä rahoitetaan kehityskaatutkimusta yhteistyössä Suomen Akatemian sekä kansainvälisten tutkimuslaitosten kanssa. Muita rahoitettavia toimintoja ovat kehitysyhteistyön valmennustoiminta sekä toimialakohtainen kehittämis-työ. Määrärahaa käytetään myös kehityspoliittiseen tiedotukseen.

7. Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 920 000 euroa.

Hallituksen kehityspoliittisen ohjelman toimeenpano edellyttää jatkuvaa ja kattavaa seuranta- ja arviointia. Selvitys- ja arviointitoimintaa kehitetään siten, että politiikan ja toimeenpanon tukena voidaan aina käyttää ajankohtaista tietoa. Riippumattomien arviointien tuloksia pyritään hyödyntämään entistä järjestelmällisemmin yhteistyön suunnittelussa.

Evaluoinnin ja sisäisen tarkastuksen tavoitteena on kehitysyhteistyön laadun parantaminen ja menettelytapojen kehittäminen. Ne ovat keskeisiä hallinnon ja päätöksenteon välineitä niin nykyisen toiminnan ohjaamisessa kuin uuden suunnittelussa. Toisaalta evaluaatio ja sisäinen tarkastus antavat muillekin tahoille, kuten eduskunnalle, veronmaksajille ja yhteistyömaiden viranomaisille mahdollisuuden muodostaa käsityksen kehitysyhteistyön vaikutuksista, tuloksellisuudesta, tehokkuudesta ja kestävydestä.

Evaluaatiot voivat kohdistua yksittäisiin hankkeisiin tai ohjelmiin, eri apumuotoihin, kokonaisiin maaohjelmiin tai toimintaan tietyllä sektorilla. Kaikki evaluaatiot teetetään ulkopuolisilla, riippumattomilla asiantuntijoilla tai konsulttiyrityksillä. Vuonna 2005 on tarkoitus suorittaa 8—10 evaluaatiota myöhemmin vahvistettavan toimintasuunnitelman pohjalta. Yhteistyömaiden oman evaluaatio- ja tarkastustoiminnan vahvistamiseksi evaluaatiota suoritetaan lisääntyvässä määrin paikalliseva-

luaatioina ja paikallisten asiantuntijoiden voimin.

Vuonna 2005 jatketaan systemaattista hankkeiden ja ohjelmien tarkastamista sekä pyritään tukemaan kehitysmaiden omaa toimintaa kehitysavun tarkastettavuuden kehittämisessä.

8. Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle, Kehitysyhteistyön Palvelukeskukselle (KePa) ja kehitysyhteistyötiedotukselle

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 51 550 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2005 jälkeisille vuosille yhteensä 42 900 000 euroa.

Hallitus arvostaa kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyön moninaisuutta ja luovuutta sekä painottaa sen merkitystä erityisesti kehitysmaiden kansalaisyhteiskuntien tukemisessa ja demokraattisten yhteiskuntien rakentamisessa.

Määrärahalta tuetaan pääasiassa suomalaisten kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyöhankkeita.

Hallitus vahvistaa kansalaisjärjestökumppanuutta, jossa molemmat osapuolet sitoutuvat yhteisesti sovittuihin sisältö- ja laatupäämääriin järjestöjen itsenäisyyttä ja omaehtoisuutta kunnioittaen. Määrän ja laadun mittareissa huomioidaan erilaiset resurssit, kapasiteetti ja tavoitteet. Laatukriteereillä varmistetaan myös kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyön tuoman lisäarvon aikaisempaa parempi täydentävyys Suomen kahdenväliseen kehitysyhteistyöhön. Kansalaisjärjestötoiminnan keskeisenä päämääränä on kehitysmaiden kansalaisyhteiskunnan kehittäminen.

Myönnettäessä määrärahaa suomalaisten kansalaisjärjestöjen hanketukeen omarahoitusosuuden tulee olla vähintään 20 % hankkeen kokonaiskustannuksista, josta korkeintaan puolet voi olla erikseen hyväksyttävällä tavalla laskettua vapaaehtoistyötä. Vammaishankkeissa, tiedotushankkeissa sekä järjestöjen yhteenliittymien toteuttamissa hankkeissa omarahoitusosuus voi olla vähäisempi. Myös muissa hankkeissa omarahoitusosuutta pienennetään vuoden 2005 hakukierroksella.

Määrärahaa käytetään myös Kehitysyhteistyön Palvelukeskuksen (KePa) tukemiseen. Kehityshankkeiden ja tiedotustoiminnan ohel-

la KePa:n toiminta keskittyy suomalaisten ja kehitysmaiden omien kansalaisjärjestöjen yhteistyön kehittämiseen sekä yleensä kansalaisjärjestöjen neuvonta- ja palvelutoimintaan. Lisäksi määrärahaa voidaan käyttää kansalaisjärjestöjen yhteenliittymien, kuten säätiöiden, toimintaan, jonka tarkoituksena on kehitysmaiden kansalaistoiminnan tukeminen.

9. Korkotuki

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 9 960 000 euroa. Lisäksi ehdotetaan, että uusia korkotukiluottoja saa vuonna 2005 myöntää enintään 80 000 000 euroa.

Korkotuen osuuden arvioidaan olevan yhteensä 28 000 000 euroa.

Korkotuki on Suomen kehityspolitiikan instrumentti, joka ennen muuta palvelee kaupallistaloudellista yhteistyötä. Korkotukiluotoilla tuetaan kehitysmaiden pyrkimyksiä taloudelliseen kasvuun ja sosiaaliseen kehitykseen. Edellytyksenä korkotukiluottojen myöntämiselle ovat hankkeiden myönteiset kehitysvai-
kutukset.

OECD:n vientiluottoja ja korkotukiluottoja koskevan ns. konsensussopimuksen tavoitteena on rajoittaa rahoitusehdoilla tapahtuvaa epätervettä kilpailua ja kehitys yhteistyövarojen käyttöä tähän tarkoitukseen.

Korkotukiluottojen käyttöä tehostetaan ja monipuolistetaan sekä pyritään yhteistyöhön nykyistä useampien maiden kanssa yritysten osoittaman kiinnostuksen puitteissa. Varsinkin Suomen pitkäaikaisissa yhteistyömaissa ja siirtymästrategiaissa vahvistetaan mahdollisuuksien mukaan korkotuen ja muun kehitys yhteistyömme välisiä yhteyksiä. Hankkeiden valmistelussa ja arvioinnissa varmistetaan yhteensopivuus yhteistyömaan omien kehitys suunnitelmien kanssa. Päätöksenteossa ja seu-

rannassa vahvistetaan kehitysvaikutusten ja OECD-ehtojen toteutumisen arviointia. Korkotukihankkeiden hankehallintoa tehostetaan ja yhdenmukaistetaan muun kehitys yhteistyöhallinnon kanssa.

Määrärahaa käytetään korkotuen maksamiseen ja sen lisäksi myös jo myönnettyjen luottojen käytön seurantaan ja valvontaan, uusien hanke-ehtotusten arviointiin sekä muuhun hanke-, sektori- ja maatason valmisteluun. Hankevalmisteluun panostetaan enemmän teknistä apua kehitysvaikutusten takaamiseksi. Määrärahaa voidaan käyttää myös erityisissä tapauksissa luottoon liittyvän takuumaksun tukemiseen.

2005 talousarvio	457 922 000
2004 lisätalousarvio	—
2004 talousarvio	409 955 000
2003 tilinpäätös	371 246 000

67. *Taloudellinen, teollinen ja teknologinen yhteistyö kehitysmaiden kanssa* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää taloudelliseen, teolliseen ja teknologiseen yhteistyöhön kehitysmaiden kanssa. Momentilta voidaan myöntää valtionavustusta.

Selvitysosa: Momentin määräraha on muutettu kolmevuotiseksi siirtomäärärahaksi. Momentille ei esitetä valtuuksia, vaan sitoumukset hoidetaan vuosittain myönnettävän määrärahan puitteissa.

2005 talousarvio	2 300 000
2004 talousarvio	2 200 000
2003 tilinpäätös	1 258 288

50. Lähialueyhteistyö

Selvitysosa: Suomen lähialueyhteistyötä toteutetaan valtioneuvoston 22.4.2004 vahvistaman lähialuestrategian pohjalta. Suomen lähialueyhteistyön tavoitteena on edistää alueellista vakautta ja tukea lähialueiden tasapainoista taloudellista ja yhteiskunnallista kehitystä. Pyrkimyksenä on edistää ympäristönsuojelua ja ydinturvallisuutta sekä tukea hallinnon ja oikeusjärjes-

Ilmailulaitoksella on liiketoiminnan ohella julkisia hallintotehtäviä, joiden siirtämistä erilliselle virastolle vuoden 2006 alusta luki-en valmistellaan. Ilmailulaitos rahoittaa julkisten hallintotehtävien 9,1 milj. euron alijäämän tulo-rahoituksella ja saa 4 575 000 euron määrärahan valmiustehtävien hoitamiseen.

Oheisiin taulukoihin on koottu ennakkotiedot valtion liikelaitok-sista. Niiden voiton tuloutuksia vuodelta 2004 arvioidaan kertyvän valtion vuoden 2005 talousarvioon momentille 13.05.01 noin 104 milj. euroa.

Taulukko 26. Valtion liikelaitostoiminta v. 2005

Liikelaitos (konserni)	Liikevaihto		Tilikauden tulos liikevaihdosta		Sijoitetun pääoman	Omavarai-	Investointi-	Henkilöstö keskim. lkm
	milj. €	muutos (%)	milj. €	(%)	tuotto (%)	suusaste (%)	menot milj. €	
Senaatti-kiinteistöt (konserni)	564,0 567,0	5,1 5,2	122,3 119,0	21,7 21,0	4,2 4,1	59,2 60,0	340,0 340,0	240 240
Metsähallitus ¹⁾ (konserni)	235,3 242,9	1,2 -1,4	71,3 70,7	30,0 29,0	6,5 6,0	98,0 97,0	23,0 23,0	1 395 1 523
Tieliikelaitos	470,0	-6,0	12,0	2,6	9,1	46,0	30,0	3 000
Varustamoliikelaitos	46,1	-8,5	0,5	1,1	2,3	52,5	10,0	615
Luotsausliikelaitos	35,2	2,2	2,2	6,1	12,1	60,5	2,0	390
Ilmailulaitos ²⁾	227,3	1,0	7,8	3,4	1,9	76,2	60,0	1 859
Yhteensä³⁾	1 577,9		216,1				465,0	7 499

¹⁾ sekä liikelaitoksen että konsernin luvut ilman julkisia hallintotehtäviä

²⁾ Ilmailulaitos ei noudata uutta liikelaitoslakia vielä vuonna 2005, minkä vuoksi taulukoissa ovat vain liikelaitostiedot ja voitontuloutusarvio.

³⁾ laskettu liikelaitostiedoista

Taulukko 27. Valtion liikelaitosten tuloutukset ja määrärahat v. 2005 (milj. euroa)

Liikelaitos	Tuloutukset talousarvioon				Lainojen takaisinmaksut	Yhteensä	Erityistehtävien määrärahat ¹⁾
	Takaus- maksut	Korot	Voiton tuloutukset				
28.60 Senaatti-kiinteistöt	2,6	81,0	32,0		151,0	267,0	0,0
30.63 Metsähallitus	0,1	0,0	66,2		0,0	66,3	41,8
31.26 Tieliikelaitos	0,2	1,9	1,7		3,5	7,3	0,0
31.33 Varustamoliikelaitos	0,1	3,3	1,0		4,3	8,7	0,0
31.34 Luotsausliikelaitos	0,0	0,3	0,1		0,5	0,9	3,3
31.50 Ilmailulaitos ²⁾	3,4		..	3,4	..
Yhteensä	3,0	86,5	104,4		159,3	353,6	45,0

¹⁾ eritellään momenteittain ao. luvuissa

²⁾ Ilmailulaitos ei noudata uutta liikelaitoslakia vielä vuonna 2005, minkä vuoksi taulukoissa ovat vain liikelaitostiedot ja voitontuloutusarvio.

8.3 Valtion omistajapolitiikka

Yhtiöomistuksen hallinnointi jakautuu yhdeksän ministeriön kesken. Vuonna 2004 selvitettiin, miten markkinaehtoisesti toimivien valtionyhtiöiden ja osakkuusyhtiöiden omistajaohjauksen mahdollinen keskittäminen on tarkoituksenmukaista toteuttaa ja samalla varmistaa se, että omistajaohjaus on avoimella ja luottamusta herättävällä tavalla erotettu sääntelytehtävistä ja että valtion omistajapoliittiseen osaamiseen luotetaan markkinoilla. Omistajaohjauksen fyysinen keskittäminen toteutetaan viimeistään vuoden 2007 alusta alkaen. Tavoitteena on turvata tarvittavien hallinnollisten ja henkilötyöryhmien riittävä ja huolellinen valmistelu sekä ministeriöissä meneillä olevien hankkeiden kitkaton läpivienti sekä arvioida mahdolliset vaikutukset ministeriöiden väliseen työnjakoon.

Kesäkuussa 2004 valtioneuvosto asetti siirtymäkauden ensimmäisen vaiheen eli toiminnallisen keskittämisen toteuttamiseksi markkinaehtoisesti toimivien valtionyhtiöiden ja osakkuusyhtiöiden omistajaohjauksen johtoryhmän, joka koostuu kolmen keskeisen ministeriön omistajaohjauksesta vastaavista johtavista virkamiehistä. Johtoryhmän tehtävänä on varmistaa, että omistajaohjaustoimenpiteiden valmistelu ja toteuttaminen ovat yhdenmukaisia koko valtionhallinnossa.

Valtio pyrkii hoitamaan koko yhtiöomistustaan mahdollisimman ammattitaitoisesti ja aktiivisesti. Valtioneuvosto teki vuoden 2004 alussa omistajapolitiikkaa koskevan periaatepäätöksen. Sen mukaan valtionyhtiöitä ja valtionosakkuusyhtiöitä kehitetään niin, että omistuksen arvo pitkällä aikavälillä kasvaa. Markkinaehtoisesti toimivien yhtiöiden tulee olla kannattavia ja kilpailukykyisiä. Valtion erityistehtäviä hoitavien yhtiöiden yleistavoitteena on kannattava toiminta samalla kun pyritään mahdollisimman hyvään yhteiskunnalliseen kokonaistulokseen. Aktiivisen ja pragmaattisen omistajapolitiikkansa mukaisesti hallitus on valmis jatkamaan valtion omistuksen vähentämistä niissä yhtiöissä, joissa omistus perustuu lähinnä sijoittajaintressiin. Omistusjärjestelyt harkitaan aina yhtiökohtaisesti voimassa olevien eduskunnan antamien valtuuksien rajoissa.

Valtion talousarvio vuodelle 2005

TULOARVIOT

Osasto 11	€
11. VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT	31 572 708 000
01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot	12 996 800 000
01. Tulo- ja varallisuusvero	12 373 000 000
02. Korkotulojen lähdevero	175 000 000
03. Perintö- ja lahjaverot	448 800 000
04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut	11 604 000 000
01. Arvonlisävero	11 053 000 000
02. Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero	436 000 000
03. Apteekkimaksut	115 000 000
08. Valmisteverot	4 565 000 000
01. Tupakkaverot	538 000 000
04. Alkoholijuomaverot	968 000 000
05. Virvoitusjuomaverot	36 000 000
07. Energiaverot	3 010 000 000
08. Juomapakkausten ympäristöohjaukseen liittyvä vero	13 000 000

Osasto 12

10. Muut verot	2 383 085 000
03. Autovero	1 294 000 000
05. Varainsiirtovero	374 000 000
06. Arpajaisvero	126 000 000
07. Ajoneuvovero	536 085 000
08. Jätevero	53 000 000
19. Muut veronluonteiset tulot	23 823 000
02. Lästimaksut	953 000
03. Ratavero	16 500 000
04. Viestintämarkkinamaksu, teleurakointimaksu ja tietoturvamaksu .	3 070 000
08. Öljyjättemaksu	3 100 000
09. Muut verotulot	200 000

Osasto 12

12. SEKALAISET TULOT	4 569 696 000
24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala	1 338 000
99. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan tulot	1 338 000
25. Oikeusministeriön hallinnonala	88 350 000
01. Tuomioistuintulot	30 000 000
47. Ulosottomaksut	48 000 000
50. Rangaistusten täytäntöönpanon tulot	10 200 000
99. Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot	150 000
26. Sisäasiainministeriön hallinnonala	145 196 000
98. Euroopan aluekehitysrahastosta saatavat tulot	144 246 000
99. Sisäasiainministeriön hallinnonalan muut tulot	950 000
27. Puolustusministeriön hallinnonala	1 702 000
20. Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojaltimaksuista	17 000
22. Puolustushallinnon rakennuslaitoksen tulot	8 000
99. Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot	1 677 000
28. Valtiovarainministeriön hallinnonala	1 514 404 000
07. Siirto valtion eläkerahastosta	1 189 444 000
25. Vakuutusmaksut vahingon- ym. korvauksista	23 300 000
28. Kuntien osuudet verotuskustannuksista	113 002 000
29. Kansaneläkelaitoksen osuus verotuskustannuksista	30 819 000
30. Evankelisluterilaisten seurakuntien osuudet verotuskustannuksista	17 244 000
49. Tullilaitoksen tulot	7 325 000
51. Metallirahatulot	28 650 000

63. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen hyvitykset	6 000 000
87. Tulot rahoitusmarkkinoiden vakauttamisesta	10 000 000
90. Euroopan unionin perinteisten omien varojen kantopalkkiot	19 420 000
91. Euroopan unionilta saatavat tulot matkakustannusten korvaamiseen	3 200 000
99. Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut tulot	66 000 000
29. Opetusministeriön hallinnonala	411 808 000
43. Ylioppilastutkintolautakunnan tulot	8 000
70. Opintotukitoiminnan tulot	22 900 000
88. Valtion osuus veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista	381 900 000
99. Opetusministeriön hallinnonalan muut tulot	7 000 000
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	959 937 000
01. EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosastosta saatavat tulot	877 897 000
02. EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosastosta saatavat tulot	30 713 000
03. EU:n kalatalouden ohjauksen rahoitusvälineeltä saatavat tulot	6 200 000
04. EU:lta saatavat muut tulot	1 096 000
20. Valtion osuus totopeleistä saadusta tulosta	7 350 000
40. Vesioikeudelliset kalatalousmaksut	2 100 000
41. Tenojoen kalastuslupamaksut	500 000
42. Hirvieläinten metsästysmaksut	3 718 000
43. Viehekalastusmaksut	2 500 000
44. Kalastuksenhoitomaksut	6 800 000
45. Riistanhoitomaksut	6 960 000
60. Metsäntutkimuslaitoksen tulot	2 000 000
71. Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitoksen tulot	2 702 000
72. Lihantarkastustoiminnan tulot	240 000
73. Kasvintuotannon tarkastuskeskuksen tulot	7 534 000
74. Kasvinjalostusmaksut	757 000
99. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut tulot	870 000
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	34 124 000
24. Tiehallinnon tulot	1 000 000
30. Merenkululaitoksen tulot	17 000
40. Radanpidon tulot	2 000 000
99. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut tulot	31 107 000
32. Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala	28 560 000
10. Rahoitusosuus kauppa- ja teollisuusministeriön sekä työvoima- ja elinkeinokeskusten pk-yritysten osaamisen kehittämispalveluista	2 220 000
20. Turvatekniikan keskuksen tulot	1 340 000
30. Siirrot valtion talousarvion ulkopuolisista rahastoista	14 000 000
99. Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan muut tulot	11 000 000

Osasto 13

33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	455 440 000
05. Vakuutusvalvontaviraston tulot	—
08. Kansanterveyslaitoksen tulot	700 000
09. Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen tulot	1 120 000
92. Raha-automaattiyhdistyksen tuotto	423 445 000
98. Valtionapujen palautukset	30 000 000
99. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut tulot	175 000
34. Työministeriön hallinnonala	190 317 000
40. Euroopan sosiaalirahastosta saatavat tulot	165 130 000
70. Palkkaturvamaksujen palautukset	23 327 000
99. Työministeriön hallinnonalan muut tulot	1 860 000
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	139 020 000
07. Siirto valtion asuntorahastosta	130 000 000
40. Alueellisten ympäristökeskusten tulot	300 000
60. Korvaukset ympäristövahinkojen torjuntatoimista	5 400 000
70. Asuntotoimen tulot	20 000
99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot	3 300 000
39. Muut sekalaiset tulot	599 500 000
01. Sakkorahat	65 000 000
02. Verotukseen liittyvät korkotulot	75 000 000
04. Menorästien ja siirrettyjen määrärahojen peruutukset	35 000 000
07. Valtiolle valtion eläkerahaston ulkopuolella tuloutettavat korvaukset	2 000 000
10. Muut sekalaiset tulot	2 500 000
50. Nettotulot osakemyynnistä	420 000 000

Osasto 13

13. KORKOTULOT JA VOITON TULOUTUKSET	928 345 000
01. Korkotulot	163 985 000
04. Korot valtion lainoista liikelaitoksille	86 450 000
05. Korot muista lainoista	15 035 000
07. Korot talletuksista	62 500 000
03. Osinkotulot	560 000 000
01. Osinkotulot	560 000 000
04. Osuus valtion rahalaitosten voitosta	100 000 000
01. Osuus Suomen Pankin voitosta	100 000 000

Osasto 15

5

05. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	104 360 000
01. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	104 360 000

Osasto 15

15. LAINAT	539 795 000
01. Valtiolle takaisin maksettavat lainat	352 390 000
02. Takaisinmaksut valtion lainoista liikelaitoksille	159 250 000
04. Muiden lainojen lyhennykset	193 140 000
03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta	187 405 000
01. Nettolainanotto ja velanhallinta	187 405 000

Tuloarvioiden kokonaismäärä:

37 610 544 000

MÄÄRÄRAHAT

Päälukka 21		€
21. EDUSKUNTA		97 461 000
01. Kansanedustajat		20 291 000
21. Kansanedustajien toimintamenot (arviomääräraha)		20 291 000
02. Eduskunnan kanslia		56 480 000
19. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)		4 200 000
21. Eduskunnan kanslian toimintamenot (arviomääräraha)		52 280 000
09. Valtiontilintarkastajat		1 779 000
21. Valtiontilintarkastajien toimintamenot (arviomääräraha)		1 779 000
14. Eduskunnan oikeusasiamies		4 039 000
21. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian toimintamenot (arviomääräraha)		4 039 000
40. Valtiontalouden tarkastusvirasto		11 424 000
19. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)		428 000
21. Valtiontalouden tarkastusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		10 996 000
99. Eduskunnan muut menot		3 448 000
21. Käyttövarat eduskuntaryhmille ryhmäkanslioita varten (kiinteä määräraha)		3 448 000
Päälukka 22		
22. TASAVALLAN PRESIDENTTI		8 505 000
01. Tasavallan presidentti		305 000
01. Presidentin palkkio ja edustusrahat (kiinteä määräraha)		262 000
21. Presidentin käyttövarat (kiinteä määräraha)		43 000
02. Tasavallan presidentin kanslia		8 200 000
19. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)		1 000 000
21. Tasavallan presidentin kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		6 379 000

Päälukka 23

7

27. Eläkkeellä olevien presidenttien menot (kiinteä määräraha)	240 000
75. Perusparannukset (siirtomääräraha 3 v)	581 000

Päälukka 23

23. VALTIONEUVOSTO	48 899 000
01. Valtioneuvosto	5 322 000
01. Palkkaukset (arviomääräraha)	5 322 000
02. Valtioneuvoston kanslia	27 050 000
19. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	2 500 000
21. Valtioneuvoston kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	21 550 000
22. EU-puheenjohtajuus (siirtomääräraha 3 v)	3 000 000
03. Oikeuskanslerinvirasto	2 740 000
21. Oikeuskanslerinviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 740 000
27. Poliittisen toiminnan avustaminen	12 020 000
50. Puoluetoiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	12 020 000
99. Valtioneuvoston muut menot	1 767 000
21. Pääministerin ja hänen avustajiensa matkat (arviomääräraha)	812 000
24. Kunniamerkit (arviomääräraha)	471 000
25. Jatkosodan ihmisluovutukset -tutkimushanke (siirtomääräraha 2 v)	484 000

Päälukka 24

24. ULKOASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA	822 019 000
01. Ulkoasiainhallinto	196 440 000
19. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	14 800 000
21. Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	174 985 000
74. Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	4 805 000
76. Kiinteistöjen ja huoneistojen hankkiminen (siirtomääräraha 3 v) ..	1 850 000
30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö	460 222 000
66. Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	457 922 000
67. Taloudellinen, teollinen ja teknologinen yhteistyö kehitysmaiden kanssa (siirtomääräraha 3 v)	2 300 000

Päälukka 25

50. Lähialueyhteistyö	24 208 000
66. Lähialueyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)	24 208 000
99. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muut menot	141 149 000
01. Euroopan parlamentin jäsenten palkkaukset (arviomääräraha)	960 000
21. Tilapäinen edustus kansainvälisissä neuvotteluissa (arviomääräraha)	2 213 000
22. Suomalaisten rauhanturvajoukkojen ylläpitomenot (arviomääräraha)	46 640 000
25. Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (arviomääräraha)	14 392 000
50. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)	1 383 000
51. Häädänalaisten avustaminen (arviomääräraha)	39 000
66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)	74 505 000
67. Kansainvälisen ilmastopimuksen alaisen yhteistyön menot (siirtomääräraha 3 v)	1 000 000
95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)	17 000

Päälukka 25

25. OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	662 212 000
01. Ministeriö ja sen yhteydessä toimivat viranomaiset	85 465 000
19. Oikeusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	39 000 000
21. Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	30 415 000
22. Eräiden virastojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	6 450 000
29. Erityismenot (arviomääräraha)	500 000
51. Eräät valtion maksamat korvaukset ja avustukset (arviomääräraha)	9 100 000
10. Tuomioistuinlaitos	219 920 000
21. Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 100 000
22. Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 600 000
23. Muiden tuomioistuinten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	197 820 000
29. Erityismenot (arviomääräraha)	6 400 000
30. Oikeudelliset palvelut ja julkinen oikeusapu	55 300 000
21. Oikeusaputoimistojen ja kuluttajariitalautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	20 900 000
50. Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset (arviomääräraha)	34 400 000

Pääluokka 26

9

40. Maksuhäiriöt, ulosotto ja konkurssivalvonta	79 056 000
21. Ulosottolaitoksen ja konkurssivalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	79 056 000
50. Rangaistusten täytäntöönpano	188 850 000
21. Rangaistusten täytäntöönpanon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	182 950 000
74. Avolaitustyöt (siirtomääräraha 3 v)	5 900 000
60. Syyttäjälaitos	30 411 000
21. Syyttäjälaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	30 411 000
70. Vaalimenot	3 210 000
21. Vaalimenot (arviomääräraha)	3 210 000

Pääluokka 26

26. SISÄASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA	1 504 060 000
01. Sisäasiainministeriö	87 716 000
19. Sisäasiainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	60 000 000
21. Sisäasiainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	21 704 000
22. Tietohallinnon yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)	5 212 000
63. Julkiset palvelut verkkoon -hanke (siirtomääräraha 2 v)	800 000
02. Ulkomaalaisvirasto	12 960 000
21. Ulkomaalaisviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	12 960 000
05. Lääninhallitukset	52 110 000
21. Lääninhallitusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	52 110 000
06. Rekisterihallinto	27 971 000
21. Rekisterihallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	27 971 000
07. Kihlakunnat	43 937 000
21. Kihlakunnanvirastojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	43 937 000
75. Poliisitoimi	559 705 000
21. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	556 205 000
22. Maasta poistamis- ja noutokuljetuksista aiheutuvat menot (arviomääräraha)	3 500 000

Pääluokka 27

80. Pelastustoimi	66 463 000
21. Pelastustoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	61 103 000
22. Erityismenot (arviomääräraha)	1 650 000
31. Valtionosuudet ja -avustukset (siirtomääräraha 2 v)	3 710 000
90. Rajavartiolaitos	190 417 000
21. Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	189 155 000
74. Rakentaminen (siirtomääräraha 3 v)	1 262 000
97. Avustukset kunnille	232 453 000
31. Kuntien yleinen valtionosuus ja verotuloihin perustuvat tasaukset (arviomääräraha)	157 853 000
32. Kuntien yhdistymisavustukset ja kuntajako sekä kuntien yhteistoi- minnan tukeminen (arviomääräraha)	41 000 000
34. Kuntien harkinnanvarainen rahoitusavustus (kiinteä määräraha) ..	30 000 000
35. Holhustoimen edunvalvonta (arviomääräraha)	3 550 000
80. Korkotuet ja velkojen vakautuslainat kunnille (arviomääräraha) ..	50 000
98. Alueiden kehittäminen	230 328 000
43. Maakunnan kehittämISRaha (siirtomääräraha 3 v)	29 905 000
61. Euroopan aluekehitysrahaston osallistuminen EU:n rakennerahasto- ohjelmiin (arviomääräraha)	126 426 000
62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus sisäasiainministeriön osalta (arviomääräraha)	29 402 000
63. Kainuun kehittämISRaha (siirtomääräraha 3 v)	44 595 000

Pääluokka 27

27. PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	2 137 411 000
01. Puolustusministeriö	209 684 000
19. Puolustusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomää- räraha)	196 350 000
21. Puolustusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 334 000
10. Puolustusvoimat	1 885 858 000
16. Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 2 v)	577 129 000
21. Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 308 729 000
30. Kansainvälinen rauhanturvaamistoiminta	40 209 000
22. Rauhanturvaamistoiminnan kalusto- ja hallintomenot (arviomäärä- raha)	40 209 000

Pääluokka 28

11

99. Puolustusministeriön hallinnonalan muut menot	1 660 000
50. Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)	1 650 000
95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)	10 000

Pääluokka 28

28. VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA	5 565 792 000
01. Valtiovarainministeriö	81 099 000
19. Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	45 000 000
21. Valtiovarainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	27 736 000
22. Valtioneuvoston tietohallintoyksikön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 353 000
62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus valtiovarainministeriön osalta (arviomääräraha)	169 000
89. Osakkeiden myyntijärjestelyt ja hankinnat (siirtomääräraha 2 v) ..	841 000
03. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus	3 678 000
21. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 678 000
05. Valtiokonttori	41 582 000
21. Valtiokonttorin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	41 218 000
22. Valtion eläkelautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	364 000
07. Valtion maksamat eläkkeet ja korvaukset	3 059 380 000
05. Vakinaiset eläkkeet, perhe-eläkkeet sekä kuntoutustuet (arviomääräraha)	2 966 370 000
06. Ylimääräiset eläkkeet (arviomääräraha)	20 350 000
07. Muut eläkemenot (arviomääräraha)	27 630 000
50. Tapaturmakorvaukset ja muut vahingonkorvaukset (arviomääräraha)	38 830 000
63. Muiden eläkelaitosten vastattavaksi kuuluvat eläkemenot (arviomääräraha)	6 000 000
95. Valtion maksettavaksi tulevat korot liikaa saaduista ennakkotuloista viimeisenä eläkelaitoksena (arviomääräraha)	200 000
18. Verohallinto	344 890 000
21. Verohallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	344 890 000

39. Eräät siirrot Ahvenanmaan maakunnalle	183 904 000
30. Ahvenanmaan tasoitusmaksu (arviomääräraha)	168 404 000
31. Verohyvitys (arviomääräraha)	12 000 000
40. Arpajaisveron tuoton palauttaminen Ahvenanmaan maakunnalle (arviomääräraha)	3 500 000
40. Tullilaitos	131 052 000
21. Tullilaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	127 052 000
70. Kaluston hankinta (siirtomääräraha 2 v)	4 000 000
52. Tilastokeskus	40 626 000
21. Tilastokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	40 626 000
80. Hallinnon uudistaminen ja eräät henkilöstöhallinnon tukitoimenpiteet	17 399 000
21. Henkilöstön sopeuttamisen tukeminen (siirtomääräraha 2 v)	169 000
23. Työsuojelun edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 050 000
24. Työhyvinvoinnin tuki (siirtomääräraha 2 v)	500 000
25. Valtion henkilöstöjärjestelyt (siirtomääräraha 2 v)	530 000
26. EU-puheenjohtajuus (siirtomääräraha 2 v)	5 000 000
27. Tuottavuuden edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	10 000 000
60. Valtion maksu Koulutusrahastosta johtuvista menoista (arviomääräraha)	150 000
81. Eräät hallinnonaloittain jakamattomat menot	84 562 000
01. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkaukset (arviomääräraha)	1 177 000
02. Eräät muut palkat ja virkasuhteen ehtoja koskevat päätökset (arviomääräraha)	168 000
25. Euroopan unionin osallistuminen matkakustannusten korvauksiin (siirtomääräraha 2 v)	3 200 000
95. Lakiin tai asetukseen perustuvat menot, joita varten talousarvioon ei ole erikseen merkitty määrärahaa (arviomääräraha)	17 000
96. Edeltä arvaamattomat tarpeet (siirtomääräraha 3 v)	80 000 000
82. Korvaukset rahastoille ja rahoituslaitoksille	5 165 000
44. Isäntämaakorvaus Pohjoismaiden Investointipankille (kiinteä määräraha)	5 165 000
84. Kansainväliset rahoitusosuudet	1 405 000
66. Kansainvälisille rahoituslaitoksille annettujen sitoumusten lunastaminen (arviomääräraha)	170 000
68. Suomen maksuosuus Pohjoismaiden Ympäristörahoitusyhtiön pääomasta (arviomääräraha)	1 235 000
90. Suomen maksuosuudet Euroopan unionille	1 513 000 000
69. Maksut Euroopan unionille (arviomääräraha)	1 513 000 000

Pääluokka 29

13

99. Muut valtiovarainministeriön hallinnonalan menot	58 050 000
63. Verosta vapautuksen johdosta takaisin maksetut verot (arviomääräraha)	8 000 000
95. Valtion saatavien turvaaminen (arviomääräraha)	50 000
97. Verotukseen liittyvät korkomenot (arviomääräraha)	50 000 000

Pääluokka 29

29. OPETUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	6 147 267 000
01. Opetusministeriö	229 610 000
19. Opetusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	125 000 000
21. Opetusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	21 648 000
22. Kehittämistoiminta (siirtomääräraha 3 v)	3 785 000
26. Eräät kopiointi- ja käyttöoikeuskorvaukset (siirtomääräraha 2 v) .	10 063 000
50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)	485 000
62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus opetusministeriön osalta (arviomääräraha)	67 129 000
70. Kaluston hankinta (siirtomääräraha 3 v)	1 500 000
05. Kirkollisasiat	2 542 000
21. Ortodoksisen kirkollishallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 787 000
50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)	755 000
07. Opetushallitus	18 409 000
21. Opetushallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	18 409 000
08. Kansainvälinen yhteistyö	10 821 000
22. Venäjän ja Itä-Euroopan instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	790 000
25. Kansainvälinen kulttuuriyhteistyö (siirtomääräraha 2 v)	6 019 000
50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)	1 860 000
66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	2 152 000
10. Yliopisto-opetus ja -tutkimus	1 322 692 000
21. Yliopistojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 220 197 000
22. Yliopistolaitoksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	23 892 000
23. Kansainvälisen henkilövaihdon keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	7 851 000
24. Harjoittelukoulujen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	70 752 000

20. Ammattikorkeakouluopetus	348 311 000
22. Ammattikorkeakoululaitoksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)	4 886 000
25. Ammattikorkeakoulujen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	2 068 000
30. Valtionosuus ja -avustus kunnallisten ja yksityisten ammattikorkeakoulujen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	341 357 000
40. Yleissivistävä koulutus	1 871 400 000
21. Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	42 100 000
25. Yleissivistävän koulutuksen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v) ...	2 649 000
30. Valtionosuus ja -avustus yleissivistävän koulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	1 756 430 000
34. Valtionosuus yleissivistävien ja ammatillisten oppilaitosten sekä ammattikorkeakoulujen perustamiskustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	69 700 000
51. Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)	521 000
60. Ammatillinen koulutus	573 506 000
21. Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	30 959 000
24. Työssäoppiminen ja harjoittelutoiminta (siirtomääräraha 2 v)	3 026 000
25. Ammatillisen koulutuksen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 499 000
30. Valtionosuus ja -avustus ammatillisen koulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	429 502 000
31. Valtionosuus oppisopimuskoulutukseen (arviomääräraha)	107 140 000
76. Kiinteistöjen hankinta (siirtomääräraha 3 v)	1 380 000
69. Ammatillinen lisäkoulutus ja vapaa sivistystyö	320 066 000
21. Opetusalan koulutuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	412 000
22. Opetustoimen henkilöstökoulutus ja eräät muut menot (siirtomääräraha 2 v)	13 904 000
25. Aikuiskoulutuksen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	2 927 000
30. Valtionosuus kansalaisopistojen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	76 780 000
31. Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen lisäkoulutukseen (arviomääräraha)	109 171 000
34. Valtionavustus aikuisten koulutustason kohottamisohjelmaan (siirtomääräraha 3 v)	26 000 000
50. Valtionosuus kansanopistojen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	46 627 000
51. Valtionosuus ammatillisten erikoisoppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	17 425 000
52. Valtionosuus ja -avustus aikuiskoulutuksen perustamiskustannuksiin (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000
53. Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)	7 181 000

Pääluokka 29

15

55. Valtionosuus opintokeskusten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	13 226 000
56. Valtionosuus kesäyliopistojen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	4 413 000
70. Opintotuki	745 144 000
22. Opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	586 000
52. Opintolainojen valtiontakaus ja korkotuki (arviomääräraha)	24 100 000
55. Opintoraha ja asumislisä (arviomääräraha)	672 000 000
57. Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki (arviomääräraha)	18 800 000
58. Avustus vuokratilakustannusten korvaamiseen (siirtomääräraha 2 v)	2 958 000
59. Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuki (arviomääräraha)	26 700 000
88. Tiede	239 883 000
21. Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	31 440 000
22. Arkistolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	13 608 000
23. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 740 000
24. Varastokirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 498 000
25. Eräiden teosten laatiminen ja hankkiminen (siirtomääräraha 2 v) ..	300 000
50. Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (siirtomääräraha 3 v)	102 298 000
53. Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarot tieteen edistämiseen (arviomääräraha)	75 739 000
66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)	12 260 000
90. Taide ja kulttuuri	344 218 000
21. Taiteen keskustoimikunnan ja taidetoimikuntien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 341 000
22. Valtion taidemuseon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	16 550 000
23. Suomenlinnan hoitokunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v) ..	2 555 000
24. Museoviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	15 811 000
25. Näkövammaisten kirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v) ..	5 855 000
26. Suomen elokuva-arkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 417 000
27. Valtion elokuvatarkastamon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v) ..	537 000
30. Valtionosuudet ja -avustukset yleisten kirjastojen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	31 783 000
31. Valtionosuus ja -avustus teattereiden ja orkestereiden käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	15 794 000
32. Valtionosuudet ja -avustukset museoille (arviomääräraha)	4 098 000
33. Valtionosuus ja -avustus kuntien kulttuuritoimintaan (arviomääräraha)	6 650 000
34. Valtionosuus yleisten kirjastojen perustamiskustannuksiin (arviomääräraha)	6 000 000
40. Korvaus Suomenlinnan Liikenne Oy:lle (arviomääräraha)	252 000
50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)	8 055 000
51. Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (arviomääräraha) ..	10 841 000
52. Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarot taiteen edistämiseen (arviomääräraha)	190 377 000
53. Valtionavustus tilakustannuksiin (kiinteä määräraha)	15 135 000

Pääluokka 30

54. Valtionavustus Suomen Kansallisteatterin peruskorjauksen lainan- hoitokuluihin (kiinteä määräraha)	3 561 000
70. Kaluston hankinta (siirtomääräraha 3 v)	500 000
72. Valtion taidemuseon kokoelmien kartuttaminen (siirtomääräraha 3 v)	589 000
75. Perusparannukset ja talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)	2 500 000
95. Kulttuuriympäristön suojelusta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	17 000
98. Liikuntatoimi	88 297 000
50. Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarot urheilun ja liikuntakas- vatuksen edistämiseen (arviomääräraha)	86 324 000
52. Valtionosuus liikunnan koulutuskeskuksille (kiinteä määräraha) ..	1 973 000
99. Nuorisotyö	32 368 000
50. Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarot nuorisotyön edistämi- seen (arviomääräraha)	29 520 000
51. Nuorten työpajatoiminnan kehittäminen ja ennaltaehkäisevä huume- työ (siirtomääräraha 2 v)	2 848 000

Pääluokka 30

30. MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLIN- NONALA	2 722 079 000
10. Maaseudun kehittäminen	171 117 000
50. Valtionapu maaseudun elinkeinojen kehittämiseen (siirtomääräraha 3 v)	11 340 000
54. Hevostalouden edistäminen tolopeleistä valtion osuutena kertyvillä varoilla (arviomääräraha)	7 182 000
55. Valtionapu 4H-toimintaan (kiinteä määräraha)	4 520 000
61. Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston osallistuminen maa- seudun kehittämiseen (arviomääräraha)	60 574 000
62. Valtion rahoitusosuus EU:n osaksi rahoittamasta maaseudun kehittä- misestä (arviomääräraha)	84 578 000
63. Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	2 923 000
20. Maatalous	2 108 264 000
21. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen toimintamenot (siir- tomääräraha 2 v)	31 255 000
22. Torjunta-ainetarkastukset (arviomääräraha)	430 000
40. Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (siirtomääräraha 2 v) ..	608 620 000
41. EU-tulotuki (arviomääräraha)	515 372 000
42. Satovahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 3 v)	3 400 000
43. Maatalouden ympäristötuki (siirtomääräraha 2 v)	321 900 000
44. Luonnonhaittakorvaus (siirtomääräraha 2 v)	422 673 000

Pääloukka 30

17

45. Luopumistuet ja -korvaukset ja pellonmetsitystuki (siirtomääräraha 2 v)	150 100 000
46. Markkinoinnin ja tuotannon kehittäminen (siirtomääräraha 2 v) ...	4 702 000
47. Laatujärjestelmien kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	1 513 000
48. Puutarhatalouden erityistoimenpiteet (arviomääräraha)	355 000
49. Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki (arviomääräraha)	41 300 000
60. Siirto interventiorahastoon (kiinteä määräraha)	1 000 000
61. Siirto Maatilatalouden kehittämisrahastoon (kiinteä määräraha) ...	5 644 000
40. Kala-, riista- ja porotalous	57 965 000
21. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	16 421 000
25. Kalakannan hoitovelvoitteet (siirtomääräraha 2 v)	2 100 000
41. Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (arviomääräraha)	3 718 000
42. Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)	2 300 000
43. Porotalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	1 608 000
50. Metsästyksen ja riistanhoidon edistäminen (siirtomääräraha 2 v) .	7 053 000
51. Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	6 208 000
52. Tenojoen kalastuslupamaksut ja viehekalastusmaksut (arviomääräraha)	2 600 000
62. Elinkeinokalatalouden markkinoinnin ja rakennepoliittikan edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	15 200 000
77. Kalataloudelliset rakentamis- ja kunnostushankkeet (siirtomääräraha 3 v)	757 000
50. Vesitalous	26 986 000
22. Vesivarojen käytön ja hoidon menot (siirtomääräraha 2 v)	6 413 000
30. Vesihuoltolaitteiden rakentamisen korkotuki (arviomääräraha)	1 600 000
31. Avustukset yhdyskuntien vesihuoltotoimenpiteisiin (siirtomääräraha 3 v)	5 454 000
43. Eräät valtion maksettavaksi määrätyt korvaukset (arviomääräraha)	420 000
48. Poikkeuksellisten tulvien aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)	841 000
77. Vesistö- ja vesihuoltotyöt (siirtomääräraha 3 v)	12 258 000
60. Metsätalous	161 900 000
21. Metsäntutkimuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	39 046 000
24. Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (siirtomääräraha 3 v)	6 071 000
25. Metsäpuiden siemenhuolto (kiinteä määräraha)	910 000
42. Valtionapu metsätalouden edistämisen- ja valvontaorganisaatioille (kiinteä määräraha)	43 677 000
43. Eräät korvaukset (arviomääräraha)	285 000
44. Tuki puuntuotannon kestävyden turvaamiseen (arviomääräraha)	63 380 000
45. Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)	5 725 000
50. Eräät metsätalouden valtionavut (siirtomääräraha 2 v)	2 585 000
83. Lainat puuntuotannon kestävyden turvaamiseen (siirtomääräraha 3 v)	221 000

Päälukka 31

70. Maanmittaus ja paikkatietojen yhteiskäyttö	54 289 000
21. Maanmittauslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	47 160 000
22. Geodeettisen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 129 000
40. Kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot (arviomääräraha)	4 000 000
71. Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitos	25 288 000
21. Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	23 958 000
28. Rokotteet ja seerumit (arviomääräraha)	1 330 000
72. Elintarvikevirasto	5 489 000
21. Elintarvikeviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 489 000
73. Kasvintuotannon tarkastuskeskus	14 798 000
21. Kasvintuotannon tarkastuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	14 798 000
90. Hallinto	95 272 000
19. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	25 000 000
21. Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	36 040 000
22. Tietojärjestelmien kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	5 000 000
23. Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	14 505 000
25. Eläinlääkintähuolto (arviomääräraha)	1 580 000
26. Kansainvälinen yhteistyö (siirtomääräraha 2 v)	729 000
27. Yhteistutkimukset (siirtomääräraha 3 v)	7 110 000
41. Eräät korvaukset (arviomääräraha)	1 945 000
47. Kasvinjalostustoiminnan edistäminen (arviomääräraha)	673 000
66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)	2 690 000
91. Maaseutuelinkeinojen valituslautakunta ja eläinlääkintävahinkojen arviolautakunta	711 000
21. Lautakuntien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	711 000

Päälukka 31

31. LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA	1 760 998 000
01. Liikenne- ja viestintäministeriö	21 097 000
21. Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	14 247 000
22. Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	6 850 000

Pääluokka 31

19

20. Ajoneuvohallintokeskus	9 472 000
21. Ajoneuvohallintokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 472 000
24. Tiehallinto	704 616 000
21. Perustienpito (siirtomääräraha 2 v)	570 770 000
76. Tielain mukaiset maa-alueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)	23 546 000
78. Eräät tiehankkeet (arviomääräraha)	89 300 000
79. Jälkirahoitus-, kokonaisrahoitus- ja elinkaarirahoitushankkeet (siirtomääräraha 3 v)	21 000 000
25. Tienpidon valtionavut	13 100 000
50. Valtionapu yksityisten teiden kunnossapitoon ja parantamiseen (siirtomääräraha 3 v)	13 100 000
30. Merenkululaitos	22 120 000
21. Merenkululaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	17 070 000
76. Maa- ja vesialueiden hankinta (arviomääräraha)	50 000
77. Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	—
78. Eräät vesiväylähankkeet (arviomääräraha)	5 000 000
32. Merenkulun ja muun vesiliikenteen edistäminen	73 488 000
40. Lastialusten hankintojen tukeminen (arviomääräraha)	19 000
41. Ulkomaanliikenteen kauppa-alusluetteloon merkittyjen lastialusten ja kolmansien maiden välillä liikennöivien matkustaja-alusten kilpailuedellytysten turvaaminen (arviomääräraha)	46 738 000
42. Ulkomaanliikenteen matkustaja-alusten ja -autolauttojen kilpailuedellytysten turvaaminen (arviomääräraha)	22 462 000
50. Lästimaksuista suoritettavat avustukset (arviomääräraha)	953 000
51. Luotsauksen hintatuki (siirtomääräraha 2 v)	3 316 000
40. Ratahallintokeskus	411 973 000
21. Perusradanpito (siirtomääräraha 2 v)	285 000 000
76. Rataverkon maa-alueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)	1 473 000
77. Rataverkon kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)	11 000 000
78. Eräät ratahankkeet (arviomääräraha)	114 500 000
79. Radioverkon rakentaminen	—
52. Ilmailiikenteen korvaukset ja valtionavut	5 575 000
41. Valtionapu eräiden lentopaikkojen rakentamiseen ja ylläpitoon (kiinteä määräraha)	1 000 000
43. Korvaus Ilmailulaitokselle valmiustehtävistä (kiinteä määräraha)	4 575 000

Pääluokka 32

60. Joukkoliikenteen palvelujen ostot, korvaukset ja tuet	87 072 000
42. Valtionavustus koulutuksesta (kiinteä määräraha)	841 000
63. Joukkoliikenteen palvelujen osto ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	78 275 000
64. Saariston yhteysalusliikennepalvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)	7 956 000
70. Viestintävirasto	3 816 000
21. Viestintäviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	3 816 000
72. Viestinnän korvaukset ja avustukset	13 614 000
42. Sanomalehdistön tuki (kiinteä määräraha)	13 614 000
80. Ilmatieteen laitos	30 516 000
21. Ilmatieteen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	30 516 000
81. Merentutkimuslaitos	8 299 000
21. Merentutkimuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	8 299 000
99. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut menot	356 240 000
19. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	291 500 000
40. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)	942 000
62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus liikenne- ja viestintäministeriön osalta (arviomääräraha)	13 293 000
78. Vuosaaren sataman liikenneväylien rakentaminen (arviomääräraha)	50 000 000
88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	505 000

Pääluokka 32

32. KAUPPA- JA TEOLLISUUSMINISTERIÖN HALLINNONALA	972 128 000
10. Hallinto	149 678 000
19. Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	36 000 000
21. Kauppa- ja teollisuusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 906 000
22. Työvoima- ja elinkeinokeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	73 996 000
24. Tutkimus- ja selvitystoiminta (siirtomääräraha 3 v)	6 324 000
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)	6 900 000

Pääluokka 32

21

92. Korvaus valtion ydinjätehuoltorahastolle (arviomääräraha)	3 542 000
95. Maanomistajien osuus vanhoista kaivospiirimaksuista (arviomääräraha)	10 000
20. Teknologia- ja innovaatiopolitiikka	534 691 000
21. Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	40 822 000
22. Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	68 978 000
23. Turvatekniikan keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v) ...	9 651 000
24. Kuluttajatutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 889 000
25. Mittatekniikan keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 198 000
26. Teknologian kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	26 570 000
27. Teknologinen tutkimustoiminta (arviomääräraha)	151 286 000
28. Hanke- ja ohjelmatoiminnan selvitys- ja kehittämismenot (siirtomääräraha 2 v)	13 870 000
40. Avustukset teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen (arviomääräraha)	145 931 000
41. Valtionavustus eräille yhteisöille keksintö-, laatu- ja standardisointitoimintojen edistämiseksi (siirtomääräraha 3 v)	6 433 000
83. Lainat teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen (arviomääräraha)	64 063 000
30. Yrityspolitiikka	175 187 000
21. Patenti- ja rekisterihallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 177 000
41. Toimintatuki Finnvera Oyj:lle (kiinteä määräraha)	336 000
42. Finnvera Oyj:n korkotuet (arviomääräraha)	16 400 000
43. Finnvera Oyj:n tappiokorvaukset (arviomääräraha)	22 200 000
44. Alueellinen kuljetustuki (arviomääräraha)	3 540 000
45. Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen (arviomääräraha)	19 755 000
47. Valtionavustus kehittämispalvelutoimintaan ja eräille yhteisöille (siirtomääräraha 3 v)	3 561 000
48. Korkotuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille (arviomääräraha)	6 300 000
49. Korkotuki Suomen Vientiluotto Oy:n myöntämille luotoille (arviomääräraha)	20 000
60. Siirrot valtiontakuurahastoon (arviomääräraha)	14 000 000
62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus kauppa- ja teollisuusministeriön osalta (arviomääräraha)	87 898 000
40. Kuluttaja- ja kilpailupolitiikka	17 362 000
21. Kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 781 000
24. Kuluttajavalituslautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 094 000
26. Kilpailuviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 003 000
31. Korvaus talous- ja velkaneuvonnan järjestämisestä (siirtomääräraha 2 v)	4 811 000
50. Valtionavustus kuluttajajärjestöille (kiinteä määräraha)	673 000

Pääluokka 33

50. Kansainvälistymispolitiikka	59 297 000
21. Matkailun edistämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	16 201 000
40. Toimialakohtainen yritysten kansainvälistyminen (arviomääräraha)	19 000 000
41. Avustus ulkomaankauppaa edistäville järjestöille ja Finpro ry:lle (kiinteä määräraha)	24 096 000
60. Energiapolitiikka	31 980 000
21. Energiamarkkinaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	830 000
27. Energiansäästön ja uusiutuvan energian käytön edistäminen ja energiatiedotus (siirtomääräraha 3 v)	3 400 000
40. Energiatuki (arviomääräraha)	27 700 000
50. Eräät energiataloudelliset avustukset (siirtomääräraha 3 v)	50 000
70. Omistajapolitiikka	3 933 000
80. Lainat Airbus-yhteistyöhankkeille (siirtomääräraha 2 v)	2 551 000
88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	1 382 000

Pääluokka 33

33. SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA	9 868 008 000
01. Sosiaali- ja terveysministeriö	66 054 000
19. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	15 000 000
21. Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	34 214 000
29. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän edistäminen tietoteknologian avulla sekä siihen tarvittavan infrastruktuurin rakentaminen (siirtomääräraha 2 v)	460 000
62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus sosiaali- ja terveysministeriön osalta (arviomääräraha)	4 815 000
63. Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)	7 375 000
67. Kansainväliset jäsenmaksut ja maksuosuudet (arviomääräraha) ...	4 190 000
02. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus	22 400 000
21. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 400 000
03. Työttömyysturvalautakunta	1 795 000
21. Työttömyysturvalautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 795 000

Pääluokka 33

23

04. Tarkastuslautakunta	1 777 000
21. Tarkastuslautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 777 000
06. Terveydenhuollon oikeusturvakeskus	4 876 000
21. Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	2 676 000
26. Mielentilatutkimustoiminnan menot (arviomääräraha)	2 200 000
07. Työterveyslaitos	39 950 000
50. Valtionapu Työterveyslaitoksen menoihin (siirtomääräraha 2 v) ..	37 250 000
51. Valtion korvaus työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (kiinteä määräraha)	2 700 000
08. Kansanterveyslaitos	43 270 000
21. Kansanterveyslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	33 870 000
26. Rokotteiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)	9 400 000
09. Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus	4 930 000
21. Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 930 000
10. Säteilyturvakeskus	11 400 000
21. Säteilyturvakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	11 400 000
11. Lääkelaitos ja Lääkehoidon kehittämiskeskus	2 574 000
21. Lääkelaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 249 000
22. Lääkehoidon kehittämiskeskuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 325 000
12. Valtion koulukodit	588 000
21. Valtion koulukotien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	588 000
13. Työsuojelun piirihallinto	22 800 000
21. Työsuojelupiirien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 800 000
14. Valtion mielisairaalat	607 000
21. Valtion mielisairaaloitten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	607 000
15. Perhekustannusten tasaus	1 428 900 000
51. Äitiysavustus ja valtion tuki kansainväliseen lapseksiottamiseen (arviomääräraha)	11 100 000
52. Lapsilisät (arviomääräraha)	1 416 800 000
53. Eräät valtion korvattavat perhe-etuudet (arviomääräraha)	1 000 000

16. Yleinen perhe-eläke	39 300 000
60. Yleinen perhe-eläke (arviomääräraha)	39 300 000
17. Työttömyysturva	696 500 000
50. Valtionosuus työttömyyskassoille (arviomääräraha)	541 000 000
51. Työttömyysturvalain mukainen perusturva (arviomääräraha)	87 000 000
53. Valtionosuus koulutuspäivärahasta (arviomääräraha)	9 500 000
54. Valtionosuus aikuiskoulutustuesta (arviomääräraha)	24 000 000
55. Valtionosuus vuorottelukorvauksesta (arviomääräraha)	35 000 000
18. Sairausvakuutus	1 064 000 000
60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	1 064 000 000
19. Eläkevakuutus	1 608 401 000
50. Valtion osuus merimieseläkekassan menoista (arviomääräraha) ...	37 000 000
51. Valtion osuus maatalousyrittäjien eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	414 100 000
52. Valtion osuus yrittäjien eläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	60 000 000
53. Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvästä eläkkeestä (arviomääräraha)	1 000
60. Valtion osuus kansaneläkelaista johtuvista menoista (arviomääräraha)	1 097 300 000
20. Tapaturmavakuutus	13 000 000
53. Valtion osuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista (arviomääräraha)	13 000 000
21. Rintamaveteraanieläkkeet	90 700 000
52. Rintamalisät ja asumistuki (arviomääräraha)	90 700 000
22. Sotilasvammakorvaukset ja eräät kuntoutustoiminnan menot	245 308 000
50. Sotilasvammakorvaukset (arviomääräraha)	242 400 000
56. Valtionapu sotainvalidien puolisoitten kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	2 760 000
57. Rintama-avustus eräille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille (siirtomääräraha 2 v)	140 000
59. Valtionapu rintamaveteraanien kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)	8 000
23. Muu sodista kärsineiden turva	2 550 000
30. Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon (arviomääräraha) ...	2 550 000
28. Muu toimeentuloturva	41 460 000
50. Sotilasavustus (arviomääräraha)	15 200 000

Pääloukka 33

25

51. Maahanmuuttajan erityistuki (arviomääräraha)	17 060 000
60. Pitkäaikaisesti työttömien henkilöiden eläketuki (arviomääräraha)	9 200 000
32. Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto	3 773 488 000
30. Valtionosuus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannuksiin (arviomääräraha)	3 529 400 000
31. Valtionosuus kunnille sosiaali- ja terveystalvelujen perustamiskustannuksiin (arviomääräraha)	800 000
32. Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille erikoissairaanhoidollain mukaiseen tutkimustoimintaan (kiinteä määräraha)	38 047 000
33. Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille lääkäri- ja hammaslääkärinkoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin (arviomääräraha)	90 170 000
34. Valtion korvaus kunnille mielentilatutkimuspotilaista sekä potilassiirroista aiheutuviin kustannuksiin (arviomääräraha)	2 370 000
35. Valtion korvaus lastensuojelun suurten kustannusten tasausjärjestelmän menoihin (kiinteä määräraha)	55 271 000
36. Valtionavustus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeisiin (siirtomääräraha 3 v)	54 430 000
39. Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määräraha)	3 000 000
33. Eräät sosiaali- ja terveydenhuollon menot	6 325 000
23. Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menot (arviomääräraha)	6 025 000
31. Valtionavustus saamenkielisten sosiaali- ja terveystalvelujen turvaamiseksi (kiinteä määräraha)	300 000
53. Terveyden edistäminen ja terveystalvonta	9 860 000
23. Terveystalvonta (siirtomääräraha 2 v)	950 000
24. Tartuntatautien talvonta (siirtomääräraha 2 v)	1 360 000
50. Terveyden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)	7 550 000
57. Lomatoiminta	201 750 000
40. Valtion korvaus maataloustalvittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin (arviomääräraha)	187 000 000
50. Valtion korvaus Maataloustalvittäjien eläkelaitokselle ja kunnille maataloustalvittäjien lomituspalvelujen hallintomenoihin (kiinteä määräraha)	14 750 000
92. Raha-automaattiyhdistyksen tuoton käyttö	423 445 000
50. Avustukset yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (arviomääräraha)	313 000 000
55. Valtion korvaus sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)	59 707 000
58. Eräät kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	2 950 000
59. Rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)	47 788 000

Pääluokka 34

34. TYÖMINISTERIÖN HALLINNONALA		2 164 015 000
01. Työhallinto		58 116 000
19. Työministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)		19 520 000
21. Työministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		22 327 000
22. Työvoimaopiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		759 000
23. Työelämäohjelmat ja työpoliittinen tutkimus (siirtomääräraha 3 v)		5 000 000
63. Valtionavustus työelämäohjelmahankkeisiin (siirtomääräraha 3 v)		8 980 000
67. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksusuudet (arviomääräraha)		1 530 000
05. Euroopan rakennerahastojen ohjelmien toteutus		222 640 000
61. Euroopan sosiaalirahaston osallistuminen EU:n rakennerahasto-ohjelmiin (arviomääräraha)		137 055 000
62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus työministeriön osalta (arviomääräraha)		85 585 000
06. Työvoimapolitiikan toimeenpano		1 774 680 000
21. Työvoima-asiain paikallishallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		134 583 000
31. Valtion korvaus kunnille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä (arviomääräraha)		6 500 000
50. Työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen osallistuvien opintososiaaliset edut (arviomääräraha)		132 993 000
51. Työllistämis-, koulutus- ja erityistoimet (kiinteä määräraha)		476 886 000
52. Työmarkkinatuki (arviomääräraha)		995 208 000
64. Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin (arviomääräraha)		28 510 000
07. Pakolais- ja siirtolaisuusasiat		79 961 000
21. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto toiminta valtion osalta (arviomääräraha)		7 326 000
29. Paluumuuttajien muuttovalmennus (arviomääräraha)		900 000
30. Valtion korvaus kunnille eräiden Suomeen muuttavien henkilöiden toimeentulotuen sekä heille annetun sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannuksiin (arviomääräraha)		9 300 000
31. Syrjinnän vastainen toiminta (siirtomääräraha 3 v)		100 000
63. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (arviomääräraha)		62 335 000
99. Työministeriön hallinnonalan muut menot		28 618 000
23. Siviilipalvelus (arviomääräraha)		3 818 000
50. Palkkaturva (arviomääräraha)		24 000 000
51. Eräät merimiespalvelut (arviomääräraha)		800 000

Pääluokka 35

35. YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA		682 690 000
01. Ympäristöministeriö		23 152 000
21. Ympäristöministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		23 152 000
10. Ympäristön suojelu		25 158 000
27. Ympäristövahinkojen torjunta (arviomääräraha)		2 467 000
60. Siirto öljysuojarahastoon (siirtomääräraha 3 v)		1 736 000
63. Ympäristönsuojelun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)		1 750 000
65. Öljyjättemaksulla rahoitettava öljyjätehuolto (siirtomääräraha 3 v)		1 364 000
66. Romuajoneuvojen jätehuoltoavustus (siirtomääräraha 3 v)		6 000 000
67. Ympäristöyhteistyön edistäminen Suomen lähialueen maissa (siirtomääräraha 3 v)		2 441 000
77. Ympäristötyöt (siirtomääräraha 3 v)		9 400 000
20. Yhdyskunnat, alueidenkäyttö ja luonnonsuojelu		69 385 000
22. Luonnonsuojelualueiden hoito ja kunnossapito (siirtomääräraha 3 v)		23 905 000
37. Avustukset kuntien kaavoitukseen ja maankäytön ohjaukseen (siirtomääräraha 3 v)		925 000
63. Eräät luonnonsuojeluun liittyvät korvaukset (siirtomääräraha 3 v)		16 600 000
64. Avustukset rakennusperinnön hoitoon (siirtomääräraha 3 v)		850 000
74. Luonnonsuojelualueiden talonrakennustyöt (siirtomääräraha 3 v)		505 000
76. Luonnonsuojelualueiden hankkiminen (siirtomääräraha 3 v)		26 600 000
30. Asumisen edistäminen		429 500 000
54. Asumistuki (arviomääräraha)		429 500 000
60. Siirto valtion asuntorahastoon		—
40. Alueelliset ympäristökeskukset		64 471 000
21. Alueellisten ympäristökeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		64 471 000
50. Ympäristölupavirastot		4 551 000
21. Ympäristölupavirastojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		4 551 000
60. Suomen ympäristökeskus		24 013 000
21. Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		24 013 000
70. Valtion asuntorahasto		4 558 000
21. Asuntorahaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)		4 558 000

Päälukka 36

99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut menot	37 902 000
19. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	8 880 000
22. Kehittäminen ja suunnittelu (siirtomääräraha 2 v)	12 900 000
26. Eräät korvaukset (siirtomääräraha 2 v)	270 000
62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus ympäristöministeriön osalta (arviomääräraha)	10 765 000
63. EU:n ympäristörahadon osallistuminen ympäristö- ja luonnonsuojeluhankkeisiin (siirtomääräraha 3 v)	2 000 000
65. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)	1 587 000
66. Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)	1 500 000

Päälukka 36

36. VALTIONVELAN KOROT	2 447 000 000
01. Euromääräisen velan korko	2 371 000 000
90. Euromääräisen velan korko (arviomääräraha)	2 371 000 000
03. Valuuttamääräisen velan korko	58 000 000
90. Valuuttamääräisen velan korko (arviomääräraha)	58 000 000
09. Muut menot valtionvelasta	18 000 000
21. Palkkiot ja muut menot valtionvelasta (arviomääräraha)	18 000 000

Määrärahojen kokonaismäärä:**37 610 544 000**

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

YLEISET MÄÄRÄYKSET

Brutto- ja nettobudjetointi

Valtion talousarviossa noudatetaan pääsääntönä bruttobudjetointia. Nettobudjetointi on talousarviosta annetussa laissa tarkoin rajoitettu poikkeus pääsäännöstä.

Talousarviossa voidaan nettobudjetoida

1) uudet valtionlainat, valtionlainoista saatavat emissiovoitot ja pääomavoitot ja valtionlainojen pääomaa suojaavista johdannaisista kertyvät tulot sekä valtionvelan kuoletukset, valtionlainoihin liittyvät pääomatappiot ja emissiotappiot ja valtionlainojen pääomaa suojaavista johdannaisista aiheutuvat menot;

2) valtionlainoista saatavat korkotulot ja valtionlainojen koronmaksua suojaavista johdannaisista kertyvät tulot sekä valtionlainoista aiheutuvat korkomenot ja valtionlainojen koronmaksua suojaavista johdannaisista aiheutuvat menot;

3) viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat menot;

4) osakkeiden myynnistä kertyvät tulot sekä myyntiin liittyvät myyntipalkkiot ja valtion ostajan puolesta vastattavaksi ottamat maksuvelvoitteet;

5) eläkelaitokselle lain nojalla maksettava maksuvalmiussuoritus ja suorituksen palautus valtiolle;

6) lakiin perustuva valtionapu kunnalle ja kunnan maksettavaksi valtiolle valtionapujärjestelmän määräytymisperusteiden mukaan tuleva määrä.

Toimintamenomomentin vakiosisällön kuvauksessa mainitut virastolle työnantajana maksetut tulot, vakuutus- ja vahingonkorvaukset, työpaikkaruokaloiden käytöstä saadut korvaukset sekä viraston toimitilojen satunnaisesti luovuttamisesta ulkopuolisille yksittäisiä tilaisuuksia varten saadut tulot voidaan viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvinä tuloina nettobudjetoida vähentämällä ne asianomaiselta toimintamenomomentilta, vaikka sille ei olisi

momentin perusteluissa merkitty myönnetyn nettomäärärahaa. Toimintamenomäärärahan kanssa saa lisäksi nettouttaa myyntituotot sellaisesta irtaimesta käyttöomaisuudesta, jonka hankinta rahoitetaan toimintamenomäärärahasta. Kiinteän omaisuuden, finanssisijoitusten (esim. osakkeet ym. arvopaperit) ja erillismomenteilta rahoitettavan irtaimen käyttöomaisuuden myyntituottoja ei saa kuitenkaan nettouttaa toimintamenomäärärahan kanssa.

Jos viraston tai laitoksen toimintamenomomentille on momentin perusteluissa merkitty myönnetyn nettomäärärahaa, tai jos viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvien tulojen ja siitä aiheutuvien menojen erotus on otettu nettomääräisenä tuloarviona tulomomentille, kuuluvat nettobudjetoinnin piiriin kaikki viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat, toimintamenomomentin vakiosisällön kuvauksen ja momentin perusteluiden päätösosan mukaiset menot. Nettobudjetoitavia tuloja ja menoja ovat tällöin muun muassa:

1) maksullista toimintaa harjoittavan viraston toiminnasta tai toiminnan osasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat menot;

2) viraston tai laitoksen vastuulla toteutettavasta tutkimus- tms. yhteishankkeesta tai yhteisestä toiminnasta tuloina saatavat muiden osapuolten maksusuudet ja hankkeesta tai toiminnasta aiheutuvat menot;

3) viraston tai laitoksen toimintaan liittyvät EU:lta saatavat tulot ja näihin tuloihin liittyvät menot;

4) viraston tai laitoksen lahjoituksena ja testamentilla saamat varat sekä sponsoreilta saatavat tulot silloin, kun virastolla tai laitoksella on oikeus ottaa ne vastaan eikä kysymys ole viraston tai laitoksen tavanomaiseen toimintaan ja talouteen nähden epätavallisen suurista määristä; ja

5) liiketoimintaa harjoittavan viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvät tulot ja siitä aiheutuvat menot.

Jos viraston tai laitoksen toiminnasta kertyvistä tuloista vain osa on budjetoitu toimintamomentille, jolle on momentin perusteluiden päätösovosassa merkitty myönnetyn nettomäärärahaa, on asianomaisen momentin perusteluiden päätösovosassa lisäksi yksilöity, mitkä tulot on momentille nettoutettu tai mitä tuloja ei ole momentille nettoutettu. Vastaa- vasti, jos nettobudjetoitaessa arvioitujen tulojen suuremman määrän johdosta nettotuloarviona talousarvioon otettava tulomomentti sisältää vain osan viraston tai laitoksen toiminnasta aiheutuvista menoista, on asianomaisen tulomomentin perusteluiden päätösovosassa yksilöity, mitkä menot on momentille nettoutettu taikka mitä menoja ei sille ole nettoutettu.

Nettobudjetoitavia tuloja eivät ole verot, veroluonteiset maksut tai sakkomaksut. Netto-

budjetoinnin kohteena eivät myöskään voi olla siirtomenot tai niiden palautukset lukuun ottamatta lain nojalla maksettavaa maksuvalmius- suoritusta eläkelaitokselle ja suorituksen palautusta sekä lakiin perustuvaa valtionapua kunnalle ja kunnan maksettavaksi valtiolle valtionapujärjestelmän määräytymisperusteiden mukaan tulevaa määrää, eivätkä sijoitusmenot tai omaisuuden myyntitulot lukuun ottamatta osakkeiden myyntiä taikka viraston tai laitoksen toimintaan tarkoitettun irtaimen omaisuuden hankintaa tai irtaimen omaisuuden myyntiä.

Nettobudjetoidun toimintamomentin menojen vakioisältöön kuuluvat jäljempänä ilmenevät toimintamomenttien vakioisällön mukaiset menot.

Nettoutetusta toiminnasta kertyviä tuloja saa käyttää tästä toiminnasta aiheutuviin menoihin ilman, että siitä on mainintaa luku- tai momenttiperusteluissa.

Menomomentteja koskevat yleiset määräykset

Menot on jaettu talousarviossa momenteiksi tehtävän tai menojen laadun mukaan.

Tehtävän mukaan budjetoituja määrärahoja ovat jäljempänä käsiteltävät virastojen toimintamonomäärärahat sekä eräät kulutusmenoihin luettavat projektiluonteiset määrärahat. Tehtävän mukaan budjetoitua määrärahaa saa käyttää kaikkiin kyseisestä tehtävästä säännön mukaisesti aiheutuviin menoihin, ellei talousarviosta muuta johdu.

Pääjaotteluna on seuraava menojen laadun mukainen pääryhmitys (suluissa vastaavat momenttien numerotunnukset):

1) kulutusmenot (01—29): menot, joiden välittömänä vastikkeena valtio saa varainhoitovuonna käytettäviä tuotannontekijöitä, kuten työpanosta, tavaroita ja palveluksia,

2) siirtomenot (30—69): menot, joista valtio ei saa välitöntä vastiketta,

3) sijoitusmenot (70—89): menot, joiden välittömänä vastikkeena valtio saa pitkävaikutteisia tuotannontekijöitä tai rahoitusvaateita,

joista valtio saa tuloa tai muuta hyötyä useana varainhoitovuonna, ja

4) muut menot (90—99): edellä mainittuihin pääryhmiin kuulumattomat menot, kuten valtionvelan hoitomenot.

Momentin määrärahaa saa käyttää ainoastaan momentin numerotunnuksen osoittaman menoryhmän menoihin. Siten kulutusmenoihin tarkoitettua määrärahaa ei saa käyttää siirtomenoihin eikä siirtomenoihin tarkoitettua määrärahaa kulutusmenoihin, ellei momentin perusteluissa ole määrätty toisin.

Momentilla yksilöityyn käyttötarkoitukseen ei saa käyttää muuta käyttötarkoitukseltaan yleisempää määrärahaa (esim. toimintamomentin määrärahaa), vaikka kyseisen yleisemmän määrärahan perusteluissa mainittua yksilöityä käyttötarkoitusta ei olisi suljettu pois. Tästä pääsäännöstä voidaan poiketa, jos momentin perusteluissa on asiaa koskeva maininta.

Määrärahat henkilöstön palkkaamiseen on budjetoitu pääsääntöisesti palkkausmomen-

teille (01—03) ja toimintamenomenteille (21—27). Muun momentin määrärahaa saadaan käyttää henkilöstön palkkaamiseen virastoihin ja laitoksiin vain, jos palkkauksesta ja momentin määrärahalla palkattavien henkilöiden enimmäismäärästä ilmaistuna henkilötyövuosina on maininta momentin perustelujen päätösoosassa. Virkaan nimitettyjen virkamiesten palkkauksiin ei saa käyttää muita kuin palkkaus- tai toimintamenomomentteja. Milloin määrärahaa saa käyttää palkkoihin tai palkkioihin, sitä käytetään myös näihin liittyviin sosiaaliturva- ja eläkemaksuihin ja muihin henkilösivumenoihin.

Menojen ja tulojen kohdentaminen varainhoitovuoteen kuuluviksi

Määrärahaa saa käyttää vain momentille sovellettavan kohdentamisperusteen mukaan varainhoitovuoteen kohdentuviin menoihin.

Jos asianomaisen momentin perusteluiden päätösoosassa ei ole toisin mainittu, on määrärahat ja tuloarviot kohdennettu talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluviksi valtion talousarviosta annetun asetuksen 5 a ja 5 b §:ssä säädettyillä perusteilla.

Vakiosisältöiset menomomentit

Toimintamenomenteille ja momenteille 70, 74—75, 76 ja 77—79 on määritelty sellaisia vakiosisältöisiä käyttötarkoituksia, joihin ao. momenteille budjetoituja määrärahoja saa käyttää ilman, että siitä on maininta ao. momentin perusteluissa. Toimintamenomomentin vakiosisältöä sovelletaan myös silloin, kun toimintamenot on nettobudjetoinnin johdosta budjetoitu tulopuolelle osaksi nettotuloarviota.

Määrärahoja käytettäessä momenttien perustelut ovat vakiosisältömääritykseen nähden ensisijaisessa asemassa. Siten momentin perusteluissa voidaan poiketa vakiosisällöstä joko sulkemalla osa vakiokäyttötarkoituksista pois tai täydentämällä niitä muilla käyttötarkoituksilla. Jälkimmäisessä tilanteessa käyttötarkoitusten

täydentäminen ilmaistaan em. momenteilla "myös"- sanalla esim. seuraavasti: "Momentin määrärahaa saa käyttää myös kunniakonsulien menoihin."

Toimintamenomäärärahat

Viraston toiminnasta aiheutuvat menot budjetoidaan yhtenä määrärahana menomenteille 21—27. Toimintamenomäärärahaa saa käyttää viraston tai laitoksen laissa tai asetuksessa säädettyjen tehtävien hoidosta aiheutuviin palkkaus- ja muihin kulutusmenoihin, koneiden ja kaluston sekä muun aineellisen tai aineettoman käyttöomaisuuden hankintamenoihin sekä muihin viraston toiminnasta välittömästi aiheutuneisiin menoihin, kuten leasingkorkoihin ym. korkomenoihin ja vahingonkorvauksiin.

Virastot ja laitokset voivat ilman niille talousarvion yhteydessä erikseen myönnettyä valtuutta tehdä lakisääteisten velvoitteidensa täyttämiseksi välttämättä tarvittavia, ehdoiltaan ja laajuudeltaan viraston tai laitoksen talouteen ja toimintaan nähden tavanomaisia sopimuksia ja sitoumuksia, joista voi aiheutua menoja myös tulevana varainhoitovuosina. Tällaiset sopimukset ja sitoumukset voivat koskea kulutusmenon luonteisia eriä, esimerkiksi vuokria ja tarvehankintoja.

Toimintamenomäärärahaa saa käyttää myös vähäisten, viraston tai laitoksen tavanomaiseen jatkuvaan toimintaan liittyvien ennakkomaksujen maksamiseen.

Erillisinä menojen laadun mukaisina määrärahoina on budjetoitu siirtomenot, talonrakennus- ja maa- ja vesirakennusinvestointimenot ja osakkeiden ja osuuksien hankinta- ja lainanto- ym. finanssisijoitusmenot sekä eräät poikkeuksellisen suuret kalustoinvestoinnit. Näihin ei siten saa käyttää toimintamenomäärärahaa, ellei määrärahan perusteluissa ole toisin määrätty.

Ellei tarkoitukseen ole osoitettu muuta määrärahaa, toimintamenomäärärahaa saa käyttää viraston toimialaan kuuluvien, EU:n hyväksymien tutkimus- ja kehittämishankkeiden ra-

hoittamiseen sekä ao. hankkeiden tarjouksiin osallistumisen edellyttämään rahoitukseen. Siltä osin kuin EU:n tuki kohdistuu arvonlisäveromenoon ja on nettobudjetoitu toimintamomentille, maksetaan arvonlisäveromenot toimintamäärärahaista asianomaisen viraston ja laitoksen käytössä olevan arvonlisäveromomentin sijasta.

Toimintamomentille nettobudjetoidaan virastolle työnantajana maksetut, mutta työntekijälle myönnettyt sairausvakuutuksen mukaiset sairaus- ja äitiyspäivärahat, työkyvyttömyyseläke ja kuntoutusraha silloin, kun virasto maksaa työntekijälle palkan sairaus- ja äitiysloman ajalta tai työkyvyttömyyseläkeajalta tai kuntoutusrahakaudelta sekä saadut korvaukset työterveydenhuollon kustannuksiin. Lisäksi toimintamomentille nettobudjetoidaan viraston saamat kohdassa "Brutto- ja nettobudjetointi" tarkoitetut irtaimen käyttöomaisuuden myyntituotot, korvaukset työpaikkaruokaloiden käytöstä ja viraston saamat vakuutus- ja vahingonkorvaukset sekä viraston saamat tulot sen toimitilojen satunnaisesta luovuttamisesta ulkopuolisille yksittäisiä tilaisuuksia varten.

Lisäksi toimintamomentin määrärahaa saa käyttää maksullisen toiminnan menoihin, mikäli viraston tai laitoksen maksullista toimintaa ei ole budjetoitu omaksi momentikseen.

Menojen laadun mukaiset momentit

Kulutusmenot (01—29)

Kulutusmenoja ovat menot, joiden välittömänä vastikkeena valtio saa varainhoitovuonna käytettäviä tuotannontekijöitä. Kulutusmenoihin luetaan valtion palveluksessa olevan henkilöstön palkkaukset, muut palkkiot, sosiaaliturvamaksut, eläkemaksut, tavaroiden ja palvelusten ostomenot, puolustusmateriaalin sekä sellaisten koneiden, laitteiden ja kaluston, jotka ovat arvoltaan vähäisiä tai joiden taloudellinen pitoaika on lyhyt, hankintamenot sekä

muut sellaiset valtion toiminnasta johtuvat tai toimintaan liittyvät menot, mikäli niitä ei ole luettava siirto- tai sijoitusmenoihin.

Kulutusmenoihin luetaan myös EU-ohjelmien vaatima tekninen apu.

Valtion henkilöstön palkkauksiin saadaan käyttää kulutusmenomomentteja seuraavasti:

a) toimintameno- ja erityisiä palkkausmomentteja (numerotunnus 01—03) ja

b) muita kulutusmenomomentteja työsopimussuhteisen henkilöstön ja valtion virkamieslain (750/1994) 9 §:n 1 momentissa tarkoitettujen määräaikaiseen virkasuhteeseen nimitettyjen virkamiesten palkkauksia, jos momentin vakiokäyttötarkoituksessa tai päätösosassa on niin määrätty sekä

c) valtion virkamieslain mukaan valtioneuvoston käytettäväksi asetetun virkamiehen palkkaukseen kyseessä olevan hallinnonalan ministeriön toimintamomenttia.

Virkaan nimitettyjen virkamiesten palkkauksia ei saa maksaa muilta kuin toimintameno- ja palkkausmomenteilta.

04—07. Eläkkeet

Momenteille on merkitty lakiin, asetukseen tai valtiota sitovaan sopimukseen perustuvat tai perusteluissa erikseen määritellyt vakinaiset eläkkeet, perhe-eläkkeet, ylimääräiset eläkkeet sekä eräät lähinnä eläkkeen luonteiset avustukset.

16—18. Puolustusmateriaalin hankkiminen

Momenteille on merkitty puolustusmateriaalin hankkimisesta aiheutuvat menot. Lisäksi momentille voidaan vähennyksenä merkitä viraston saamat puolustusmateriaalihankintoihin liittyvät vakuutus- ja vahingonkorvaukset, vaikka tästä ei olisi mainintaa momentin perusteluissa.

19. Arvonlisäveromenot

Momentille on merkitty virastojen ja laitosten kulutus- ja sijoitusmenoihin sisältyvät arvonlisäveromenot.

Siirtomenot (30—69)

Siirtomenoihin luetaan kunnille, muille julkisille yhteisöille, elinkeinoelämälle, kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille maksettavat valtionavut ja valtion välityksellä tapahtuvat varainsiirrot sekä vastikkeetta tapahtuvat varainsiirrot talousarvion ulkopuolella oleviin valtion rahastoihin, kansaneläkelaitokselle ja ulkomaille. Valtio ei saa siirtomenoista välitöntä tai suoranaista aineellista vastiketta, kuten rahaa, tavaraa tai palvelusta siirron saajalta. Välillisesti siirtomenot edistävät valtion tehtävien toteuttamista.

Siirtomenot on yleensä luokiteltu saajan mukaan. Valtionavut rakennustoimintaan sekä koneiden ja kaluston hankintaan on pyritty merkitsemään eri momenteille kuin kulutukseen tai muihin käyttötarkoituksiin menevät valtionavut. Mikäli määräraha koskee useaa siirronsaajaryhmää, on esitetty jaottelu saajaryhmittäin tarvittaessa edelleen jaoteltuna käyttötalouteen ja pääomatalouteen tarkoitettuihin siirtoihin.

Momenteille 30—69 on budjetoitu korvaukset liiketoimintaa harjoittaville yksiköille niiden yleisen edun vuoksi suorittamista tehtävistä, milloin etu koituu muille kuin valtiolle.

Lakisääteisesti määräytyvät ja harkinnanvaraiset siirtomenot on pyritty merkitsemään eri momenteille.

30—39. Valtionavut kunnille ja kuntayhtymille ym.

Momenteille on merkitty kunnille ja kuntayhtymille sekä Ahvenanmaan maakunnalle suoritettavat valtionavut.

40—49. Valtionavut elinkeinoelämälle

Momenteille on merkitty elinkeinoelämän edistämiseksi tarkoitettut valtionavut yrityksille ja yksityisille elinkeinonharjoittajille sekä yrittäjien ja elinkeinonharjoittajien yms. etuja edistävälle keskusjärjestöille, yhdistyksille ym.

50—59. Valtionavut kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille

Momenteille on merkitty siirrot kotitalouksille (yksityisille kuluttajille) sekä valtionavut yleishyödyllisille järjestöille, laitoksille, yhdistyksille, seuroille jne. Tällaisia ovat esimerkiksi urheilujärjestöt, yksityiset oppilaitokset, yksityiset sairaalat ja sellaiset yksityiset tutkimuslaitokset, jotka eivät välittömästi palvele liike- tai elinkeinoelämää.

60. Siirrot talousarvion ulkopuolisiin valtion rahastoihin ja kansaneläkelaitokselle

Momenteille on merkitty siirrot talousarvion ulkopuolisiin valtion rahastoihin sekä siirrot kansaneläkelaitokselle.

61—62. EU:n rakennerahasto-osuudet ja vastaavat valtion rahoitusosuudet

Momenteille on budjetoitu varainsiirrot Euroopan unionin komission kanssa hyväksyttävien EU:n rakennerahastojen tavoite- ja yhteisöaloiteohjelmien mukaisten valtion omien ja muiden hankkeiden EU:n rahoituksen suorittamiseen. EU:n osallistuminen ohjelmiin on merkitty momentille 61 ja vastaava valtion rahoitus momentille 62. Kalatalouden ohjaamisen rahoitusvälineen rahoitusosuus on poikkeuksellisesti budjetoitu momentille 62 (30.40.62).

63—65. Muut siirrot kotimaahan

Momenteille on merkitty sellaiset erittelemättömät siirrot, joiden jakamista kuntien, elinkeinoelämän ja kotitaloussektorin kesken ei ole voitu edeltäkin suorittaa.

66—69. Siirrot ulkomaille

Momenteille on merkitty sellaiset ulkomaille siirrettävät varat, joista ei saada välitöntä vastiketta tai joiden vastike on vähäinen suhteessa menon suuruuteen. Tällaisia ovat esim. kehitysyhteistyötoiminnan puitteissa myönnettävät avustukset sekä kansainvälisten yhteisöjen jäsenmaksut sekä muut sellaiset avustusluonteiset jäsenmaksut, jotka ao. yhteisöt käyttävät

toimintansa rahoitukseen tai välittävät edelleen avustuksina kolmansille tahoille.

Sijoitusmenot (70—89)

Sijoitusmenoihin luetaan muut kuin puolustusmateriaalin ja sellaisten koneiden, laitteiden ja kaluston, jotka ovat arvoltaan vähäisiä tai joiden taloudellinen pitoaika on lyhyt, hankintamenot, talonrakennusten sekä maa- ja vesirakenteiden rakentamismenot, arvopapereiden, maa-alueiden ja rakennusten hankintamenot sekä lainananto.

Reaalisijoitukset (70—79)

Reaalisijoituksiin luetaan sellaiset valtion käyttöomaisuuden hankinnat, jotka täyttävät jäljempänä eri vakiomomenttiryhmien kohdalla esitetyt tunnusmerkit. Koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenot on merkitty momenteille 70—73. Talonrakennukset on merkitty momenteille 74—75 ja muut rakennustyöt momenteille 77—79. Maa-alueiden, rakennusten ja kiinteistöjen ostomenot on merkitty momentille 76.

70—73. Kaluston hankinta

Mikäli viraston tai laitoksen toimintamenot on budjetoitu toimintamenomomentille (21—27), on tälle yleensä sisällytetty myös määrärahat kaluston ja aineettoman käyttöomaisuuden hankintaan.

Poikkeustapauksissa (hankinnan suuruus, kertaluonteisuus, valtuuden käyttö, poikkeuksellinen hankintamenettely) voidaan momentilla erikseen määriteltävän kaluston hankintamenot budjetoida momentille 70 (Kaluston hankinta), jonka määrärahaa saa käyttää mainitunlaisten, viraston tai laitoksen (tai nimetyn hallinnonalan) toiminnan edellyttämien koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenoihin.

74—75. Talonrakennukset

Momenteille on merkitty ja niiden määrärahoja saa käyttää niiden perusteluiden mukai-

sista valtion uudisrakennustöistä ja rakennusten perusparannustöistä aiheutuvien tarpeellisten muun kuin vakinaisesti virkaan nimitetyn henkilöstön palkkausmenoihin ja muihin rakentamismenoihin. Perusparannuksiksi katsotaan sellaiset muutos- tai korjaustyöt, joiden johdosta rakennuksen arvo lisääntyy oleellisesti. Määrärahoja saa käyttää myös rakennusten turva- ja muista teknisistä järjestelmistä aiheutuviin menoihin. Momenttien määrärahoja saa käyttää myös uudisrakennustöiden ja perusparannustöiden suunnittelusta ja sen edellyttämien konsulttipalvelusten ostoista aiheutuviin menoihin, lukuun ottamatta sitä hankkeittain erittelemätöntä suunnittelutyötä, jota vastaavat palkkausmenot on merkitty toimintamenomomentille.

Momenteilla yksilöityjen hankkeiden kustannusarviot vastaavat rakennuskustannusindeksin pistelukua, joka ilmoitetaan kehyspäätöksen yhteydessä. Jos hankkeesta on tehty urakkasopimus, kustannusarvio perustuu sopimukseen. Kustannusarviot eivät sisällä arvonsäveroä.

76. Maa-alueet, rakennukset ja kiinteistöt
Momentille on merkitty maa-alueiden, rakennusten ja kiinteistöjen ostomenot.

77—79. Maa- ja vesirakennukset

Momenteille on merkitty ja niiden määrärahoja saa käyttää niiden perusteluiden mukaisen muista valtion rakennustöistä kuin talonrakennuksista aiheutuvien muun kuin vakinaisesti virkaan nimitetyn henkilöstön palkkausmenoihin ja muihin menoihin. Tällaisia töitä voivat olla esim. yleisten teiden, rautateiden, satamien, kanavien ja siltojen rakentamis- ja peruskorjaustyöt, maankuivatustyöt, vesi- ja viemärijohtotyöt, koskien ja vesiväylien perkaamis-, uittoväylien rakentamis- sekä pengerrys- ja patoamistyöt. Momenttien määrärahoja saa käyttää myös mainitunlaisten rakennustöiden suunnittelusta ja sen edellyttämien konsulttipalvelusten ostoista aiheutuviin menoihin, lukuun ottamatta sitä hankkeittain erittelemätöntä suunnittelutyötä, jota vastaavat

palkkausmenot on merkitty toimintamenomomentille.

Lainat ja muut finanssisijoitukset (80—89)

80—86. Valtion varoista myönnettävät lainat

Momenteille on merkitty valtion varoista myönnettävät lainat.

87—89. Muut finanssisijoitukset

Momenteille on merkitty osakkeiden ja arvopapereiden ostomenot, sijoitukset valtiolenemmistöisiin osakeyhtiöihin ym. finanssisijoitukset.

Muut menot (90—99)

Muihin menoihin luetaan valtionvelan korot sekä muut kulutus-, siirto- ja sijoitusmenoihin kuulumattomat menot.

90—92. Valtionvelan korot

Momenteille on merkitty euro- ja valuuttamääräisen velan korot.

93—94. Valtionvelan nettokuoletukset ja velanhallinta

Momenteille on merkitty euro- ja valuuttamääräisen velan nettokuoletukset, pääomatappiot ja emissiotappiot nettoutettuina.

95—99. Muut ja erittelemättömät menot

Momenteille on merkitty edellä luokittelemattomat menot, kuten alijäämän kattamiseen tarkoitetut menot.

TULOARVIOT

Osasto 11 VEROT JA VERONLUONTEISET TULOT

Selvitysosa:

Osaston tuloarviot luvuittain vuosina 2003—2005

	v. 2003 tilinpäätös 1000 €	v. 2004 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2005 esitys 1000 €	Muutos 2004—2005	
				1000 €	%
01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot	12 439 260	12 894 000	12 996 800	102 800	1
04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut	10 768 590	10 735 000	11 604 000	869 000	8
08. Valmisteverot	4 858 405	4 524 000	4 565 000	41 000	1
10. Muut verot	2 177 640	2 167 000	2 383 085	216 085	10
19. Muut veronluonteiset tulot	18 861	23 017	23 823	806	4
Yhteensä	30 262 756	30 343 017	31 572 708	1 229 691	4

01. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot

01. Tulo- ja varallisuusvero
Momentille arvioidaan
12 373 000 000 euroa.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskun-
nalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen
vuoden 2005 tuloveroasteikkolaiksi, jonka
mukaan tuloveroasteikkoon esitetään tehtä-

väksi kahden prosentin suuruinen inflaatiotarkistus. Tarkistuksen arvioidaan vähentävän veron tuottoa vuositasolla noin 160 milj. euroa verrattuna vuonna 2004 voimassa oleviin veroperusteisiin.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen tuloverolain muuttamisesta. Esityksellä laajennettaisiin kotitalousvähennyksen soveltamisalaa siten, että vähennys myönnettäisiin jatkossa myös verovelvollisen tai hänen puolisonsa vanhempien tai isovanhempien käyttämässä asunnossa tai vapaa-ajan asunnossa tehdystä työstä.

Lisäksi vähennystä laajennettaisiin siten, että verovelvollinen voisi jatkossa vähentää 30 prosenttia maksamistaan palkoista aikaisemman 10 prosentin sijaan. Vähennyksen laajentaminen alentaisi verotuloja arviolta noin 15 milj. eurolla. Muutokset tulisivat voimaan vuoden 2005 alusta.

Veronalaisten ansio- ja pääomatulojen arvioidaan kasvavan noin 3½ % vuonna 2005. Veronalaisista tuloista palkkatulojen osuus on yli 60 %, joten palkkojen ja työllisyyden kehitys on etenkin pidemmällä aikavälillä ratkaisevaa verotulojen kannalta. Palkkatulojen ennustetaan kasvavan noin 4½ % vuonna 2005.

Eduskunta on hyväksynyt lait vapaaehtoisten eläkevakuutusten tuloverotusta koskevien säännösten uudistamiseksi. Omaehtoisen eläkesäästämisen verotuksessa siirrytään pääomatuloverotukseen ja vähennysjärjestelmää uudistetaan. Vakuutusmaksut vähennetään pääomatuloista. Toissijaisesti vähennys tehdään ansiotulon verosta alijäämähyvityksenä. Eläke verotetaan pääomatulona. Lait tulevat voimaan vuoden 2005 alusta. Lakiin tuloverolain muuttamisesta liittyy useita siirtymäsäännöksiä. Vuodeksi 2005 vanhoille vakuutusille päätetyn siirtymäajan johdosta vakuutusmaksujen arvioidaan lisääntyvän kolmanneksella ja alentavan tuloveron tuottoa noin 60 milj. eurolla, mistä valtion osuus olisi 38 milj. euroa. Kun vanhat vakuutukset vuonna 2006 siirtyvät pääomatuloverotuksen piiriin ja vähennys kohdistuu siten vain valtiolle tulevaan veroon,

verotulojen arvioidaan lisääntyvän 130 milj. eurolla, mistä valtion osuus on 10 milj. euroa.

Tuloarviossa on otettu huomioon vuoden 2005 varallisuusveroasteikkolaki. Varallisuusveroasteikon alarajaa korotetaan 185 000 eurosta 250 000 euroon sekä alarajan ylittävään osaan sovellettavaa varallisuusveroprosenttia alennetaan 0,9 prosentista 0,8 prosenttiin. Muutosten arvioidaan vähentävän varallisuusveron tuottoa yhteensä noin 28 milj. eurolla. Varallisuusverosta vähennetään muusta yhtiöstä kuin listatusta yhtiöstä saadusta yli 90 000 euron pääomatulo-osingosta samana vuonna menevä vero. Tämä huojennus pienentää varallisuusveron tuottoa 21 milj. eurolla.

Tuloarviossa on otettu huomioon yritys- ja pääomaverouudistus. Osinkoverotuksessa yhtiöveron hyvitysjärjestelmästä luovutaan. Yhteisöverokantaa alennetaan 29 prosentista 26 prosenttiin ja pääomatulojen verokantaa 29 prosentista 28 prosenttiin. Rajoitetusti verovelvollisia koskevaa pääomatulojen lähdeveroa alennetaan 28 prosenttiin. Lait tulevat voimaan siten, että alennettuja verokantoja ja osinkoverotusta koskevia muutoksia sovelletaan ensimmäisen kerran vuodelta 2005 toimitettavassa verotuksessa.

Eduskunta on hyväksynyt lain eräiltä matkustaja-aluksilta saadusta merityötulosta toimitetun ennakonpidätyksen väliaikaisesta maksuvapautuksesta. Tuki vähentää valtion tuloveron tuottoa vuonna 2005 arviolta vajaalla 10 milj. eurolla.

Yhteisöverokannan alentaminen pienentää yhteisöveron tuottoa laskennallisesti 555 milj. euroa. Yhteisöverokannan alentaminen korvataan kunnille korottamalla kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta 19,75 prosentista 22,03 prosenttiin. Valtion osuutta alennetaan vastaavasti. Pääomaverokannan alentaminen pienentää tuloveron tuottoa noin 28 milj. euroa. Yksityishenkilöiden saamista pörssiosingoista verotuottoja arvioidaan kertyvän noin 82 milj. euroa vuonna 2005.

Yhteisöiltä on arvioitu kertyvän tuloveroa valtiolle vuonna 2005 noin 3 930 milj. euroa.

2005 talousarvio	12 373 000 000
2004 talousarvio	12 210 000 000
2003 tilinpäätös	11 811 901 257

02. Korkotulojen lähdevero

Momentille arvioidaan kertyvän 175 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu korkotulojen lähdeverosta annettuun lakiin (1550/1992).

Tuloarviossa on otettu huomioon yritys- ja pääomaverouudistus. Korkotulojen lähdeveron verokantaa alennetaan 29 prosentista 28 prosenttiin. Muutoksen arvioidaan alentavan veron tuottoa noin 6 milj. eurolla.

2005 talousarvio	175 000 000
2004 talousarvio	225 000 000
2003 tilinpäätös	216 068 569

03. Perintö- ja lahjavero

Momentille arvioidaan kertyvän 448 800 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu perintö- ja lahjaverolakiin (378/1940).

Tuloarviossa on otettu huomioon laki perintö- ja lahjaverolain 55 §:n muuttamisesta, joka tuli voimaan 1.7.2004. Sukupolvenvaihdoshuojennuksen laskentaperustetta muutettiin siten, että maatalaan tai muuhun yritykseen kuuluvan varallisuuden arvo alennetaan huojennusta laskettaessa nykyisestä varallisuusverotuksessa noudatettujen perusteiden mukaisesta määrästä 40 prosenttiin siitä. Muutosta sovelletaan takautuvasti myös niihin sukupolvenvaihdoksiin, joissa verovelvollisuus on alkanut vuoden 2004 aikana ennen lain voimaantuloa. Muutoksen vaikutusta verotuottoon on vaikeata arvioida, koska muutos saattaa merkittä painopisteen siirtymistä verovapaista myyntivoitoista perintö- ja lahjaverolain huojennussäännöksen soveltamiseen. Veromuutoksen voidaan arvioida vähentävän verotuottoa noin 25 milj. euroa vuodessa.

2005 talousarvio	448 800 000
2004 talousarvio	459 000 000
2003 tilinpäätös	411 290 208

04. Liikevaihdon perusteella kannettavat verot ja maksut

01. Arvonlisävero

Momentille arvioidaan kertyvän 11 053 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu arvonlisäverolakiin (1501/1993). Veron määrä on pääsääntöisesti 22 % veron perusteesta. Elintarvikkeiden vero on 17 %. Lääkkeiden, kirjojen, elokuvien, liikunta- ja majoituspalvelujen, yleisradion lupamaksutulojen, henkilökuljetusten sekä kulttuuri- ja viihdetilaisuuksien pääsymaksujen vero on 8 %.

Arvonlisäveropohjan arvioidaan kasvavan noin kolmella ja puolella prosentilla.

Arvonlisäverolakia on muutettu pienyritysten kasvumahdollisuuksia tukevaan suuntaan ottamalla käyttöön verovelvollisuuden euroääräiseen alarajaan liittyvä liukuva veronhuojennus. Veronhuojennus pienenee asteit-

tain liikevaihdon kasvaessa. Vero muuttuu täysimääräiseksi 20 000 euron liikevaihdon kohdalla. Verovelvollinen välttyy kuten aikaisemminkin 8 500 euron verovelvollisuuden alarajaan asti kaiken veron maksamiselta. Laki tuli voimaan vuoden 2004 alusta, mutta muutoksen kassavaikutus siirtyi vuodelle 2005, mikä aiheutui siitä, että vuonna 2004 vero peritään bruttomäärästä ja kevennys annetaan verovelvolliselle vuonna 2005. Veromuutoksen arvonlisäveron tuottoa vähentäväksi vaikutukseksi on arvioitu vuonna 2005 noin 24,5 milj. euroa. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi arvonlisäverolain muuttamisesta. Vuoden 2005 alusta lukien veronhuojennuksen ylärajaa esitetään nostettavaksi 20 000 eurosta 22 500 euroon. Ylärajan korotuksen arvonlisäverotuottoa vä-

hentäväksi vaikutukseksi on arvioitu vuositasolla noin 5 milj. euroa, minkä vaikutus valtion rahoitusasemaan toteutuisi vasta vuonna 2006.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi Kansaneläkelaitoksen rahoituksen väliaikaisesta muuttamisesta vuonna 2005, jonka mukaan Kansaneläkelaitokselle tuloutetaan vuonna 2005 arvonnäköveron tuotosta 1 000 000 000 euroa. Vastaava määrä on otettu huomioon sairausvakuutus- ja kansaneläkerahastoon ns. takuusuo-rituksena suoritettavien siirtojen mitoituksessa.

2005 talousarvio	11 053 000 000
2004 lisätalousarvio	410 000 000
2004 talousarvio	10 214 000 000
2003 tilinpäätös	10 264 105 058

02. Eräistä vakuutusmaksuista suoritettava vero

Momentille arvioidaan kertyvän 436 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu lakiin eräistä vakuutusmaksuista suoritettavasta verosta (664/1966). Veron määrä on 22 % vakuutus- sopimuksen mukaisesta vakuutusmaksusta, johon vero ei sisälly. Verosta on vapautettu henkilö-, luotto- ja jälleenvakuutus- sopimuk-

seen tai potilasvahinkolain mukaiseen vakuutus- sopimukseen perustuvat vakuutusmaksut sekä ulkomaanliikenteen tavarankuljetusten ja kuljetusvälineiden vakuutus- sopimuksiin perustuvat vakuutusmaksut.

2005 talousarvio	436 000 000
2004 talousarvio	408 000 000
2003 tilinpäätös	396 248 130

03. Apteekkimaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 115 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat apteekkimaksusta annetun lain (148/1946) mukaisia maksuja.

Apteekkimaksusta annetun lain 2 §:n taulukkoa on tarkoitettu tarkistaa siten, että tarkistus perustuu toteutuneeseen kokonaisliikevaihdon muutokseen vuodesta 2001 vuoteen 2002. Tarkistettua apteekkimaksutaulukkoa sovelletaan ensimmäisen kerran apteekkimaksuun, joka määrätään vuoden 2004 liikevaihdon perusteella.

2005 talousarvio	115 000 000
2004 talousarvio	113 000 000
2003 tilinpäätös	108 237 187

08. Valmisteverot

01. Tupakkaverot

Momentille arvioidaan kertyvän 538 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu tupakkaverolakiin (1470/1994). Veron määrä on 50 % savukkeiden, 22 % sikareiden, 48 % piippu- ja savuketupakan ja 50 % savukkeiksi käärittävän hienoksi leikatun tupakan sekä 60 % savukepaperin ja muun tupakkaa sisältävän tuotteen vähittäismyyntihinnasta. Lisäksi savukkeista kannetaan veroa 15,13 euroa/1 000 kappaleelta ja piippu- ja savuketupakasta sekä

savukkeiksi käärittävästä tupakasta 3,62 euroa/kg.

Tupakkatuotteiden veropohjan oletetaan säilyvän aikaisemmin ennustettua paremmin ja tupakkatuotteiden kulutuksen ennustetaan vuonna 2005 säilyvän edellisen vuoden tasolla. Vähittäismyyntihintojen arvioidaan hieman nousevan edellisen vuoden tasolta.

2005 talousarvio	538 000 000
2004 talousarvio	452 000 000
2003 tilinpäätös	591 953 054

04. *Alkoholijuomavero*
Momentille arvioidaan kertyvän
968 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu alkoholi- ja alkoholijuomaverolakiin (1471/1994).

Veron määrä on väkevien alkoholijuomien osalta 28,25 euroa litralta laskettuna satapro-senttisenä alkoholina. Väli tuotteiden vero on vastaavasti 20,19 ja viinien vero 19,27 euroa litralta laskettuna satapro-senttisenä alkoholina. Oluen vero litrassa satapro-senttistä alkoholia on 19,45 euroa.

Alkoholijuomien kulutusarvot perustuvat Stakesin kulutusennusteisiin. Alkoholijuomien verollisen kulutuksen arvioidaan vuonna 2005 laskevan hieman vuodesta 2004.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen alkoholijuomaverolain muuttamisesta, jonka mukaan alkoholijuomaverolakiin sisältyvä lisävero ehdotetaan kumottavaksi. Veromuutoksen arvioidaan vähentävän veron tuottoa noin 25 milj. euroa.

2005 talousarvio	968 000 000
2004 talousarvio	1 050 000 000
2003 tilinpäätös	1 363 526 973

05. *Virvoitusjuomavero*

Momentille arvioidaan kertyvän 36 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu virvoitusjuomaverolakiin (1474/1994). Perusveron määrä on 4,5 senttiä litralta.

Virvoitusjuomaveron alaisten tuotteiden kulutuksen arvioidaan pysyvän vuoden 2004 tasolla.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen virvoitusjuomaverolain muuttamisesta, jonka mukaan virvoitusjuomaverolakiin sisältyvä lisävero ehdotetaan kumottavaksi. Veromuutoksen arvioidaan vähentävän veron tuottoa noin 2 milj. euroa.

2005 talousarvio	36 000 000
2004 talousarvio	32 000 000
2003 tilinpäätös	37 475 084

07. *Energiaverot*

Momentille arvioidaan kertyvän
3 010 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta annettuun lakiin (1472/1994) sekä lakiin sähkön ja eräiden polttoaineiden valmisteverosta (1260/1996).

Energian käyttöarvot perustuvat kauppa- ja teollisuusministeriön ja alalla toimivien tuottajien kulutusennusteisiin. Moottoribensiinin kulutuksen arvioidaan kasvavan noin puoleltoista ja dieselöljyn noin kahdella ja puolella prosentilla. Sähkön kulutuksen arvioidaan lisääntyvän kahdella ja puolella prosentilla.

2005 talousarvio	3 010 000 000
2004 lisätalousarvio	-35 000 000
2004 talousarvio	2 990 000 000
2003 tilinpäätös	2 865 449 572

08. *Juomapakkausten ympäristöohjaukseen liittyvä vero*

Momentille arvioidaan kertyvän 13 000 000 euroa.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen juomapakkausten ympäristöohjaukseen liittyvän veron säätämisestä. Laissa esitetään säädettäväksi juomapakkauksista kannettava vero. Verolla on tarkoitus korvata virvoitusjuomaveron ja alkoholi- ja alkoholijuomaveron liittyvä lisävero.

2005 talousarvio	13 000 000
------------------	------------

10. Muut verot

03. *Autovero*

Momentille arvioidaan kertyvän 1 294 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu autoverosta annettuun lakiin (1482/1994). Veron määrä on 28 % yleisestä kuluttajahinnasta vähennettynä 650 eurolla (bensiniikäyttöiset henkilöautot) tai 450 eurolla (dieselikäyttöiset henkilöautot). Ennen vuoden 2003 alkua valmistetun käytettynä verotettavan auton vero perustuu Suomen markkinoilla olevan vastaavan ajoneuvon arvossa olevaan veroon. Pakettiautojen verotus perustuu tuontiarvoihin ja vero on 35 % verotusarvosta. Tuottoarviossa on otettu huomioon taksi- ja invalidiautoille suoritettava veronpalautus, jonka määräksi on arvioitu 25 200 000 euroa.

Tuottoarvio perustuu arvioihin, jonka mukaan uusia henkilöautoja myytäisiin noin 150 000 kappaletta ja käytettyjä henkilöautoja tuotaisiin maahan noin 40 000 kappaletta vuonna 2005. Myyntiarvio ja arvio käytettyinä maahantuoduista autoista pohjautuvat alan ja tullin arvioihin.

2005 talousarvio	1 294 000 000
2004 lisätalousarvio	130 000 000
2004 talousarvio	1 120 000 000
2003 tilinpäätös	1 206 651 783

05. *Varainsiirtovero*

Momentille arvioidaan kertyvän 374 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu varainsiirtoverolakiin (931/1996). Vero on 4 % kiinteistöjen ja 1,6 % arvopapereiden luovutushinnasta.

2005 talousarvio	374 000 000
2004 talousarvio	367 000 000
2003 tilinpäätös	336 883 844

06. *Arpajaisvero*

Momentille arvioidaan kertyvän 126 000 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu arpajaisverolakiin (552/1992).

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen arpajaisverolain muuttamisesta. Esityksen mukaan totopeleistä suoritettava vero olisi 9,5 % rahapanosten ja pelaajille maksettujen voittojen erotuksesta, kun suoritettava määrä nyt on 5 % rahapanoksesta. Muiden yksinoikeudella toimeenpantujen rahapelien verotus säilyisi nykyisellään. Vero lasketaan rahapanosten ja maksettujen voittojen erotuksesta. Oy Veikkaus Ab:n rahapeleissä ja Ahvenanmaan PAF:n vastaavissa peleissä verokanta on 9,5 % sekä raha-automaatti- ja kasinopeleissä 8,25 %. Esityksen arvioidaan vähentävän veron tuottoa noin 4 milj. eurolla.

2005 talousarvio	126 000 000
2004 talousarvio	118 000 000
2003 tilinpäätös	119 759 108

07. *Ajoneuvovero*

Momentille arvioidaan kertyvän 536 085 000 euroa.

Selvitysosa: Vero perustuu ajoneuvoverosta annettuun lakiin (1281/2003). Veron päivää kohden kannettava määrä on perusveron osuus lisättynä käyttövoimaveron osuudella. Perusveron määrä päivää kohden on 26 senttiä ajoneuvosta, joka on otettu käyttöön ennen tammikuun 1 päivää 1994 ja 35 senttiä ajoneuvosta, joka on otettu käyttöön mainittuna päivänä tai sen jälkeen. Käyttövoimaveroa määrätään ajoneuvolle, jota käytetään muulla voimalla tai polttoaineella kuin moottoribensiinillä.

2005 talousarvio	536 085 000
2004 talousarvio	513 000 000
2003 tilinpäätös	473 392 851

<i>08. Jätevero</i>	tuksen arvioidaan lisäävän jäteveron tuottoa noin 4 milj. euroa.	
Momentille arvioidaan kertyvän 53 000 000 euroa.		
<i>Selvitysosa:</i> Vero perustuu jäteverolakiin (495/1996).	2005 talousarvio	53 000 000
	2004 talousarvio	49 000 000
Tuloarviossa on otettu huomioon veron määrän korottaminen 23 eurosta 30 euroon yleiselle kaatopaikalle toimitetulta jätetonnilta. Kor-	2003 tilinpäätös	40 952 617

19. Muut veronluonteiset tulot

<i>02. Lästimaksut</i>	2004). Vastaavat menot on merkitty momentille 31.70.21.	
Momentille arvioidaan kertyvän 953 000 euroa.		
<i>Selvitysosa:</i> Lästimaksu perustuu lakiin (189/1936) ja asetukseen (468/1954) lästimaksusta. Vastaavat menot on merkitty momentille 31.32.50.	2005 talousarvio	3 070 000
	2004 talousarvio	2 500 000
2005 talousarvio		953 000
2004 talousarvio		953 000
2003 tilinpäätös		865 041
<i>03. Ratavero</i>		
Momentille arvioidaan kertyvän 16 500 000 euroa.		
Tuloarvio budjetoidaan suoriteperusteisena.	2005 talousarvio	3 100 000
<i>Selvitysosa:</i> Ratavero perustuu rataveroasta annettuun lakiin (605/2003). Tuloarvio vastaa ratamaksun veron osuutta. Vastaavat menot on merkitty momentille 31.40.21.	2004 talousarvio	3 364 000
	2003 tilinpäätös	2 793 887
2005 talousarvio		16 500 000
2004 talousarvio		16 000 000
2003 tilinpäätös		12 582 841
<i>04. Viestintämarkkinamaksu, teleurakointimaksu ja tietoturvamaksu</i>		
Momentille arvioidaan kertyvän 3 070 000 euroa.		
<i>Selvitysosa:</i> Momentin nimike on muutettu. Viestintämarkkinamaksu ja teleurakointimaksu perustuvat viestintämarkkinalakiin (393/2003). Tietoturvamaksu perustuu sähköisen viestinnän tietosuojalakiin (516/	2005 talousarvio	200 000
	2004 talousarvio	200 000
	2003 tilinpäätös	2 619 256
<i>08. Öljyjättemaksu</i>		
Momentille arvioidaan kertyvän 3 100 000 euroa.		
<i>Selvitysosa:</i> Öljyjättemaksu perustuu öljyjättemaksusta annettuun lakiin (894/1986). Maksu on 4,2 senttiä kilolta. Öljyjättemaksulla rahoitettavat vastaavat menot on merkitty momenteille 35.10.60 ja 65.		
2005 talousarvio		3 100 000
2004 talousarvio		3 364 000
2003 tilinpäätös		2 793 887
<i>09. Muut verotulot</i>		
Momentille arvioidaan kertyvän 200 000 euroa.		
<i>Selvitysosa:</i> Momentille tuloutetaan kaikki sellaiset verot ja veronluonteiset tulot, joiden osalta ei ole katsottu kertymän vähäisyyden vuoksi tarpeelliseksi pitää omaa tulo-momenttia. Momentille kertyy lähinnä ennen vuotta 2005 voimassa olleiden veroperusteiden mukaisia veroja ja maksuja.		
2005 talousarvio		200 000
2004 talousarvio		200 000
2003 tilinpäätös		2 619 256

Osasto 12 SEKALAISET TULOT

Selvitysosa:

Osaston tuloarviot luvuittain vuosina 2003—2005

	v. 2003 tilinpäätös 1000 €	v. 2004 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2005 esitys 1000 €	Muutos 2004—2005	
				1000 €	%
24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala	2 563	2 414	1 338	- 1 076	- 45
25. Oikeusministeriön hallinnonala	89 072	87 460	88 350	890	1
26. Sisäasiainministeriön hallinnonala	135 810	138 672	145 196	6 524	5
27. Puolustusministeriön hallinnonala	21 340	1 118	1 702	584	52
28. Valtiovarainministeriön hallin- nonala	1 282 414	1 406 802	1 514 404	107 602	8
29. Opetusministeriön hallinnonala	400 208	415 058	411 808	- 3 250	- 1
30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	887 699	937 900	959 937	22 037	2
31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala	15 128	32 503	34 124	1 621	5
32. Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala	86 086	14 690	28 560	13 870	94
33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala	436 436	421 290	455 440	34 150	8
34. Työministeriön hallinnonala	196 409	153 827	190 317	36 490	24
35. Ympäristöministeriön hallinnonala	7 129	11 860	139 020	127 160	1 072
39. Muut sekalaiset tulot	359 894	657 500	599 500	- 58 000	- 9
Yhteensä	3 920 189	4 281 094	4 569 696	288 602	7

24. Ulkoasiainministeriön hallinnonala

99. *Ulkoasiainministeriön hallinnonalan tu-
lot*

Momentille arvioidaan kertyvän 1 338 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloarvion mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon YK:n mak-
samien palkkausmenokorvausten vähenemi-
nen. Tulot kertyvät kansainvälisten järjestöjen
jäsenmaksujen ja maksuosuuksien sekä kehi-

tysavun palautuksista sekä muista tuloista, joita ei ole nettoutettu hallinnonalan menomenteille.	2005 talousarvio	1 338 000
	2004 talousarvio	2 414 000
	2003 tilinpäätös	2 562 950

25. Oikeusministeriön hallinnonala

01. Tuomioistuintulot

Momentille arvioidaan kertyvän 30 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomais-

ten suoritteista perittävistä maksuista annettuun lakiin (701/1993) ja vastaavaan asetukseen (774/1993) sekä kaupanvahvistajaasetukseen (958/1996).

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	30 956	28 850	29 850
— muut tuotot	169	-	-
Tuotot yhteensä	31 125	28 850	29 850
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	67 445	64 805	64 800
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-36 319	-35 955	-34 950
Kustannusvastaavuus, %	46	45	46

2005 talousarvio	30 000 000
2004 talousarvio	29 010 000
2003 tilinpäätös	31 300 965

47. Ulosottomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 48 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat lakiin ulosottomaksuista (34/1995) ja vastaavaan asetukseen (35/1995).

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	47 481	48 000	48 000
— muut tuotot	34	-	-
Tuotot yhteensä	47 515	48 000	48 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	67 974	68 100	68 610
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-20 459	-20 100	-20 610
Kustannusvastaavuus, %	70	70	70

2005 talousarvio	48 000 000	2005 talousarvio	10 200 000
2004 talousarvio	48 000 000	2004 talousarvio	10 200 000
2003 tilinpäätös	47 419 272	2003 tilinpäätös	10 248 481

50. Rangaistusten täytäntöönpanon tulot
Momentille arvioidaan kertyvän 10 200 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat oikeusministeriön asetukseen oikeusministeriön ja eräiden hallinnonalalla toimivien viranomaisten suoritteista perittävistä maksuista (1159/2001).

Tulojen arvioitu kertymä	€
Työtoiminta	7 020 000
Palvelusuhdeasunnot	1 950 000
Vankien ruoka- ja ylläpitokorvaukset	600 000
Muut tulot	630 000
Yhteensä	10 200 000

99. Oikeusministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 150 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat oikeusministeriön asetukseen oikeusministeriön ja eräiden hallinnonalalla toimivien viranomaisten suoritteista perittävistä maksuista (1159/2001) ja oikeusministeriön asetukseen julkisen notaarin suoritteiden maksuista (1210/2002). Lisäksi momentille kertyvät konkurssilain mukaan valtiolle tilitettävät velkojien menettämät jako-osuudet.

2005 talousarvio	150 000
2004 talousarvio	250 000
2003 tilinpäätös	103 391

26. Sisäasiainministeriön hallinnonala

98. Euroopan aluekehitysrahastosta saavat tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 144 246 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät ohjelmakauden 2000—2006 tavoite 1 ja 2 -ohjelmien toteuttamiseen myönnettävän EU-tuen maksuksista vuoden 2005 osuutena.

Tulojen arvioitu kertymä	€
Ohjelmakausi 2000—2006 (välimaksut)	
Tavoite 1	77 834 000
Tavoite 2	66 412 000
Yhteensä	144 246 000

2005 talousarvio	144 246 000
2004 talousarvio	137 872 000
2003 tilinpäätös	130 632 143

99. Sisäasiainministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 950 000 euroa.

Selvitysosa:

Tulojen arvioitu kertymä	€
Lääninhallitusten lainanhoitomaksut	470 000
Takavarikoitujen esineiden myyntitulot	100 000
Muut tulot	380 000
Yhteensä	950 000

2005 talousarvio	950 000
2004 lisätalousarvio	200 000
2004 talousarvio	800 000
2003 tilinpäätös	1 917 709

27. Puolustusministeriön hallinnonala

20. Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojaltimaksuista

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 17 000 euroa.

Momentille kertyviä tuloja saa käyttää irtaimen omaisuuden myynnistä aiheutuviin menoihin, kotimaisen puolustusteollisuuden kanssa tehtävistä materiaalin vaihtosopimuksista aiheutuviin menoihin sekä muihin irtaimen omaisuuden hankintamenoihin.

Selvitysosa:

Tulot ja menot	€
Bruttotulot	
Tulot irtaimen omaisuuden myynnistä ja rojaltimaksuista	2 367 000
Bruttomenot	
Irtaimen omaisuuden myynti- ja hankintamenot	2 350 000
Nettotulot	17 000

2005 talousarvio	17 000
2004 talousarvio	17 000
2003 tilinpäätös	17 000

22. Puolustushallinnon rakennuslaitoksen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 8 000 euroa.

Momentille kertyviä tuloja saa käyttää toimintamäärärahojen vakiosisällön mukaisiin tarkoituksiin.

Selvitysosa: Rakennuslaitoksen tulot kertyvät valtion maksuperustelain (150/1992) ja puolustusministeriön hallinnonalan maksullisista suoritteista annetun puolustusministeriön asetuksen (1343/2003) mukaan hinnoiteltavista suoritteista, joita puolustushallinnolle tuotetaan omakustannushintaan ja ulkopuolisille liiketaloudellisin perustein.

Puolustushallinnon rakennuslaitoksen tulostavoitteet on esitetty luvussa 27.92.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Tulot	122 376	117 606	125 820
— maksullinen toiminta	122 376	117 606	125 820
Menot	122 327	117 598	125 812
— henkilöstömenot	39 498	42 486	42 202
— vuokrat	1 985	1 882	1 963
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	33 665	23 952	29 982
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	47 179	49 278	51 665
Toiminnan rahoitus			
— momentille budjetoidut tulot	122 376	117 606	125 820
— momentille budjetoidut menot	122 327	117 598	125 812
— momentin rahoitus, netto	49	8	8

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	122 300	117 600	125 800
— muut tuotot	100	0	0
Tuotot yhteensä	122 400	117 600	125 800
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	123 400	118 000	126 200
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-900	-400	-400
Kustannusvastaavuus, %	99	100	100

2005 talousarvio	8 000
2004 talousarvio	8 000
2003 tilinpäätös	49 441

Selvitysosa: Momentille kertyvät tulot ovat rauhanturvaamistoimintaan liittyviä kustannusten korvauksia ja muita tuloja sekä hallinnonalan tilivirastojen sellaisia tuloja, joita ei ole budjetoitu muille momenteille.

99. Puolustusministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 677 000 euroa.

2005 talousarvio	1 677 000
2004 lisätalousarvio	2 406 000
2004 talousarvio	1 093 000
2003 tilinpäätös	21 273 472

28. Valtiovarainministeriön hallinnonala

07. Siirto valtion eläkerahastosta Momentille arvioidaan kertyvän 1 189 444 000 euroa.

Selvitysosa: Siirto perustuu valtion eläkerahastosta annettuun lakiin (1372/1989). Hallitus antaa talousarvioesitykseen liittyvän esityksen eläkerahastolain muuttamiseksi siten, että rahastointitavoitetta ja rahastosta talousarvioon tehtävää siirtomäärää tarkennetaan. Esityksen mukaan siirto mitoitettaisiin siten, että rahastosta voitaisiin siirtää määrä, joka vastaa kahta viidettä osaa vuotuisesta eläkemenosta nykyisen yhden kolmatta osan sijasta. Rahastoa kartutettaisiin kunnes rahastoituu määrä vastaisi yhtä neljättä osaa eläkevas- tuun määrästä. Siirrettävä määrä olisi 1 189 444 000 euroa vuonna 2005.

2005 talousarvio	1 189 444 000
2004 talousarvio	976 040 000
2003 tilinpäätös	916 951 918

25. Vakuutusmaksut vahingon- ym. korvauksista

Momentille arvioidaan kertyvän 23 300 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät Valtiokonttorista annetun lain (305/1991) perusteella. Tulot kertyvät valtion virastoilta ja laitoksilta sekä valtion liikelaitoksilta perittävistä Valtiokonttorin suorittamia tapaturmakorvauksia, taloudellisen tuen, liikennevahinko- sekä muita korvauksia vastaavista maksuista.

Vuoden 2005 alusta toteutettavaksi on valmisteltu tapaturma- ja liikennevakuutusten ns. täyskustannusvastaavuusmuutosta julkisen

sektorin sairaanhoitokulujen korvaamisessa. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa syksyllä 2004. Jos muutos toteutuu 2005, se koskisi 1.1.2005 jälkeen sattuvia tapaturmia ja ammattitaitteja. Vakuutusmaksujen muutos aiheuttaisi virastojen ja valtion liikelaitosten maksujen nousun tapaturmamaksuissa noin 7 % ja liikennevahinkomaksuissa noin 2 %, mikä on huomioitu esityksessä.

2005 talousarvio	23 300 000
2004 talousarvio	19 850 000
2003 tilinpäätös	17 685 588

28. *Kuntien osuudet verotuskustannuksista*
Momentille arvioidaan kertyvän 113 002 000 euroa.

2005 talousarvio	113 002 000
2004 talousarvio	115 686 000
2003 tilinpäätös	104 110 334

29. *Kansaneläkelaitoksen osuus verotuskustannuksista*

Momentille arvioidaan kertyvän 30 819 000 euroa.

2005 talousarvio	30 819 000
2004 talousarvio	31 551 000
2003 tilinpäätös	28 393 727

30. *Evangelisluterilaisten seurakuntien osuudet verotuskustannuksista*

Momentille arvioidaan kertyvän 17 244 000 euroa.

2005 talousarvio	17 244 000
2004 talousarvio	17 653 000
2003 tilinpäätös	15 886 967

49. *Tullilaitoksen tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 7 325 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat tullilakiin (1466/1994) sekä valtiovarainministeriön asetukseen tullilaitoksen suoritteiden maksullisuudesta. Momentille tuloutetaan myös muiden viranomaisten puolesta kannettujen maksujen kantopalkkiot.

Tulojen arvioitu kertymä	€
Julkisoikeudelliset suoritteet	4 759 600
Liiketaloudelliset suoritteet	1 029 400
Muiden viranomaisten puolesta kannettavien maksujen kantopalkkiot	826 000
Muut tulot	710 000
Yhteensä	7 325 000

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	5 910 100	5 702 800	5 789 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	6 243 900	6 105 400	6 048 900
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-333 800	-402 600	-259 900
Kustannusvastaavuus, %	94,7	93,4	95,7
Hintatuki	304 700	311 800	312 400
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen	-29 100	-90 800	52 500

Osa tullilaitoksen julkisoikeudellisista suoritteista, EMOTR-vientitukiselvitys, Tullihallituksen ennakkoratkaisut ja osa Tullihallituksen päätöksistä myydään omakustannushintaa alhaisemmalla hinnalla. Perusteena EMOTR-vientimaksujen omakustannushintaa alhaisemmalle suoritehinnalle on kotimaisen elinkeinotoiminnan edistäminen. Tullihallituksen ennakkoratkaisujen omakustannushintaa alhaisemman suoritehinnan perusteena on pyrkimys edistää ennakkoratkaisujen pyytämistä epäselvissä tapauksissa ja siten välttää jälkikäteen tapahtuvia jälkikantoja tai oikaisuja verovelvollisen hyväksi ja mahdollisesti oikeuskäsittelyjäkin. Tullihallituksen eräiden rekisteröintejä koskevien päätösten omakustannushintaa alhaisemmalle suoritehinnalle perusteluna on ennen kaikkea yksinkertaistettujen menettelyiden tuomat kustannussäästöt ja nopeus edut sekä asiakkaille että tullilaitokselle.

2005 talousarvio	7 325 000
2004 talousarvio	9 322 000
2003 tilinpäätös	8 073 138

51. Metallirahatulot

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 28 650 000 euroa.

Momentille tuloutetaan metallirahojen liikeseenlaskusta ja niiden lyöntioikeuksien luovutuksesta syntyvät tulot ja palautuneiden rahojen metalliseosten myynnistä syntyvät tulot.

Momentille kertyviä tuloja saa käyttää metallirahojen valmistuksesta tehtyjen sopimusten mukaisten valmistus-, rahoitus- ja varastointikustannusten maksamiseen sekä metallirahojen takaisinlunastukseen sekä rahojen varastoinnista ja hävityksestä aiheutuviin menoihin.

Momentille merkitään myös juhla- sekä kehäilyrahoista saatavien tulojen ja niistä aiheutuvien menojen erotus.

Selvitysosa:

Tulot ja menot	€
Toiminnan tulot	39 250 000
Toiminnan erillismenot	10 600 000
Nettotulot	28 650 000

2005 talousarvio	28 650 000
2004 talousarvio	24 700 000
2003 tilinpäätös	8 170 537

63. Muiden eläkelaitosten puolesta maksettujen eläkemenojen hyvitykset

Momentille arvioidaan kertyvän 6 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille kertyy tuloja muiden eläkelaitosten valtiolle suorittamina heidän vastuulleen kuuluvien eläkemenojen korvauksina valtion eläkelain muuttamisesta annetun lain (381/2001) nojalla.

2005 talousarvio	6 000 000
2004 talousarvio	6 000 000

87. Tulot rahoitusmarkkinoiden vakauttamisesta

Momentille arvioidaan kertyvän 10 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät Valtion vakuusrahaston varojen tuloutuksesta budjettitalouteen.

2005 talousarvio	10 000 000
2004 talousarvio	101 000 000
2003 tilinpäätös	107 866 106

90. Euroopan unionin perinteisten omien varojen kantopalkkiot

Momentille arvioidaan kertyvän 19 420 000 euroa.

Selvitysosa: Euroopan unionin neuvoston tekemän päätöksen (2000/597/EY) mukaan jäsenvaltiot saavat unionin puolesta keräämiään tullituloja, maatalousmaksuja ja sokerimaksuja EU:lle tilittäessään vähentää kertyneistä tuloista 25 % jäsenvaltioille aiheu-

tuvien keruukustannusten kattamiseen. Momentille tuloutetaan myös toisen jäsenvaltion Suomelle maksettavaksi sovittu osuus.

2005 talousarvio	19 420 000
2004 talousarvio	28 000 000
2003 tilinpäätös	25 395 063

91. Euroopan unionilta saatavat tulot matkakustannusten korvaamiseen

Momentille arvioidaan kertyvän 3 200 000 euroa.

Selvitysosa: Euroopan unioni maksaa matkakustannusten korvauksen ennakoon jäsenmaille. Jäsenvaltio saa vuotuisen kokonaisuäärärahan, joka on kullekin jäsenvaltiolle vahvistettu prosentuaalinen osuus EU:n talousarvion yleiset kokouskulut -alamomentin määrärahadista. Vastaavat menot on budjetoitu momentille 28.81.25.

2005 talousarvio	3 200 000
2004 talousarvio	3 000 000

99. Valtiovarainministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 66 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.
Selvitysosa:

Tulojen arvioitu kertymä €

Liikelaitosten puolesta maksettujen lakkautuspalkkojen takaisinmaksut	72 000
Vakuutuskorvausten regressit	2 200 000
Valtionperinnöt	1 300 000
Pääoman palautukset	55 000 000
Muut tulot	7 428 000
Yhteensä	66 000 000

2005 talousarvio	66 000 000
2004 talousarvio	74 000 000
2003 tilinpäätös	49 880 804

29. Opetusministeriön hallinnonala

43. Ylioppilastutkintolautakunnan tulot

Momentille arvioidaan kertyvän nettotulota 8 000 euroa.

Selvitysosa: Nettobudjetoitavina tuloina on otettu huomioon ylioppilastutkintolautakunnan suoritteista perittävät maksut (opetusministeriön asetus 1335/2001).

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot , maksullinen toiminta	5 938	6 410	6 287
Menot	5 540	6 402	6 279
— henkilöstömenot	3 773	4 360	4 276
— toimitilavuokrat	237	274	269
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	1 349	1 559	1 529
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	181	209	205
Toiminnan rahoitus			
— momentille budjetoidut tulot	5 938	6 410	6 287
— momentille budjetoidut menot	5 540	6 402	6 279
— momentin rahoitus, netto	397	8	8
— muu erittelemätön talousarviorahoitus	25	-	-

2005 talousarvio	8 000
2004 talousarvio	8 000
2003 tilinpäätös	372 232

70. Opintotukitoiminnan tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 22 900 000 euroa.

Selvitysosa:

Tulojen arvioitu kertymä	€
<hr/>	
Vuonna 2005 maksettujen takaus-	
vastuiden lyhennykset	800 000
Takausvastuusaatavien lisäys	17 100 000
Korkotulot	5 000 000
Yhteensä	22 900 000

2005 talousarvio	22 900 000
2004 talousarvio	31 300 000
2003 tilinpäätös	24 210 047

88. Valtion osuus veikkauksen ja raha-arpa-
jaisten voittovaroista

Momentille arvioidaan kertyvän 381 900 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloista 500 000 euroa arvioidaan kertyvän voittovaroista rakentamiseen myönnettyjen lainojen kuoletuksista ja koroista.

2005 talousarvio	381 900 000
2004 talousarvio	376 750 000
2003 tilinpäätös	371 984 178

99. Opetusministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 7 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille kertyvät tulot ovat hallinnonalan tilivirastojen sellaisia tuloja, joita ei ole budjetoitu muille momenteille.

2005 talousarvio	7 000 000
2004 talousarvio	7 000 000
2003 tilinpäätös	3 641 438

30. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala

01. EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosastosta saatavat tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 877 897 000 euroa.

Selvitysosa: EU:n yhteisen maatalouspolitiikan ja kalastuspolitiikan toteuttamiseksi Suomen osuudeksi EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosastosta (EMOTR-T) arvioidaan 977 297 000 euroa. Kun tästä tuloutetaan talousarvion ulkopuoliseen Maatalouden interventiorahastoon 99 400 000 euroa, momentille arvioidaan tuloutuvan 877 897 000 euroa. EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistukseen liittyvä hallinnollisten hintojen

alentuminen lisää Suomeen tuloutuvia EU-tukia ja tuloja tälle momentille.

Vuoden 2005 tulokertymässä on otettu huomioon ne tulot, joista EU:n toimitin tekee maksupäätöksen vuonna 2005. Momentin tulokertymästä arvioidaan noin 19 000 000 euroa tuloutuvan vuosina 1995—1999 tehtyjen sopimusten ja sitoumusten perusteella.

Maidontuotannon maakiintiön ylityksen rahoittamiseksi tuottajilta perittävät maksut tuloutetaan tälle momentille. Koska komissio vähentää maksuja vastaavasti Suomelle suoritettavia tukiosaston osuuksia, maksuilla ei ole vaikutusta momentin tulokertymään.

Tulokertymässä ei ole otettu huomioon Ahvenanmaan tuloja sen toimivaltaan kuuluvien tehtävien osalta.

Arvio maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosastosta EU:n osuutena tuloutuvista säästöjen mukaisista tuloista

	Yhteensä milj. €	Vastaavia menoja momenteilla
Talousarvioon		
Maaseudun kehittämisasetuksen järjestelmät	360,353	
1. Horisontaalinen maaseudun kehittämisohjelma	333,818	
Ympäristötuki	177,045	30.20.43
LFA-tuki	136,973	30.20.44
Luopumistuki	16,900	30.20.45
Pellonmetsitystuki	2,900	30.20.45
2. Alueellinen maaseutuohjelma	26,535	30.10.61
EU-tulotuki	515,372	30.20.41
Emolehmäpalkkion lisäpalkkion EU-osuus	0,450	30.20.40
Puutarhatalouden erityistoimenpiteet	0,355	30.20.48
Hunajantuotanto	0,082	30.20.46
Eläinlääkintä ETY 424/90	1,200	30.90.25
		30.71.21
Kasvinsuojelutoimien tukeminen ETY 1256/1999	0,085	30.73.21
Yhteensä	877,897	
Maatalouden interventiorahastoon		
Interventiotoiminta	99,400	Maatalouden inter- ventiorahastossa
Kaikki yhteensä	977,297	

2005 talousarvio	877 897 000
2004 talousarvio	855 102 000
2003 tilinpäätös	818 297 940

02. EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosastosta saatavat tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 30 713 000 euroa.

Selvitysosa: EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosasto (EMOTR-O) osallistuu ohjelmakaudella 2000—2006 tavoite

te 1-ohjelmien ja Leader+ -yhteisöaloiteohjelman rahoitukseen. Ohjausosastosta arvioidaan tuloutuvan näissä ohjelmissa 45 628 000 euroa. Kun tästä tuloutetaan talousarvion ulkopuoliseen Maatilatalouden kehittämisrahastoon 14 915 000 euroa, momentille arvioidaan tuloutuvan 30 713 000 euroa.

EMOTR-O:n tuloihin liittyviä menoja on talousarvion momentilla 30.10.61 ja Maatilatalouden kehittämisrahastossa.

Arvio maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosaston osuuden jakautumisesta (milj. euroa)

Ohjelma	Tuloutuu talousarvioon	Tuloutuu MAKERAan	Tuloutuu yhteensä
Tavoite 1, Itä-Suomi	12,243	9,440	21,683
Tavoite 1, Pohjois-Suomi	8,895	5,475	14,370
Yhteisöaloite Leader+	9,575	-	9,575
Yhteensä	30,713	14,915	45,628

2005 talousarvio	30 713 000
2004 lisätalousarvio	15 000 000
2004 talousarvio	31 000 000
2003 tilinpäätös	16 126 133

uksen johdosta. Tuloja vastaavia menoja on momentilla 30.40.62.

EU:lta saatavien tulojen mitoituksessa on otettu huomioon myös Ahvenanmaan osuus.

03. EU:n kalatalouden ohjauksen rahoitusvälineeltä saatavat tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 6 200 000 euroa.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu. EU:n kalatalouden ohjauksen rahoitusvälineeltä (KOR) arvioidaan tuloutuvan EU:n yhteisen kalastuspolitiikan mukaisen rakennepolitiikan toteuttamiseksi ohjelmakauden 2000—2006 ohjelmien (I-ohjelmat ja niiden ulkopuolinen elinkeinokalatalouden rakenneohjelma) tuloina 6 200 000 euroa. Lisäyksenä on otettu huomioon 500 000 euroa Itä-Suomen tavoite I-ohjelman suoritusvara-

2005 talousarvio	6 200 000
2004 talousarvio	5 718 000
2003 tilinpäätös	8 720 818

04. EU:lta saatavat muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 096 000 euroa.

Selvitysosa: Momentin tuloina on otettu huomioon EU:lta maa- ja metsätalousministeriön tehtävälueelle saatavat muut kuin momenteille 12.30.01, 12.30.02 ja 12.30.03 sekä laitosten tutkimushankkeisiin EU:sta tuloutuvat tulot. Tulot kertyvät EU-säädösten mukaisesti.

Tulot ja vastaavat menot

	Tulot €	Menot €	Momentti
Kirjanpitoliedot ETY 1915/83	124 000	280 000	30.20.21
Kalastuksen valvonta, Neuvoston päätös 2001/431/EY	197 000	635 000	30.90.21
Kalataloustietojen keruu, Neuvoston päätös 2000/439/EY	306 000	760 000	30.90.21
		430 000	30.40.21
			32.10.22
Rakennetutkimus, Neuvoston asetus ETY 571/88	469 000	-	
Yhteensä	1 096 000	2 105 000	

EU:n osuus kirjanpitolietojen toimittamisesta kattaa noin puolet siitä aiheutuvista kustannuksista. Vuonna 2005 tuloutuu vuoden 2003 loppueriä ja vuoden 2005 ennakoita.

EU:n osuus kalastuksen valvonnan menoista on noin 25 % ja kalataloustietojen keruun menoista noin 45 %. Vuonna 2005 tuloutuvat vuoden 2004 kalastusvalvonnan menoihin kohdistuvat EU:n osuudet ja vuoden 2005 ka-

lataloustietojen keruusta aiheutuviin menoihin kohdistuvat EU:n osuuksien ennakot sekä vuoden 2004 kalataloustietojen keruun EU-osuuksien loppuerät.

Vuonna 2003 toteutetun EU:n maatalouden rakennetutkimuksen EU:n rahoitusosuus on 20 euroa/tutkimukseen osallistunut maatila eli Suomelle yhteensä noin 673 000 euroa. Tästä vuonna 2004 arvioidaan tuloutuvan ensimmäisenä eränä 204 000 euroa, loppuerä 469 000 euroa tuloutunee vuonna 2005.

2005 talousarvio	1 096 000
2004 talousarvio	1 220 000
2003 tilinpäätös	1 033 593

20. (12.30.30) Valtion osuus totopeleistä saadusta tulosta

Momentille arvioidaan kertyvän 7 350 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat arpajaislakiin (1047/2001). Tuloja vastaavasti myönnetään määrärahoja 7 182 000 euroa momentilla 30.10.54 hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen sekä 168 000 euroa momentilla 30.20.21 Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskukselle hevostalouden tutkimukseen.

2005 talousarvio	7 350 000
2004 talousarvio	7 000 000
2003 tilinpäätös	6 708 410

(21.) Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen tulot

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen tulot ja menot otettavaksi huomioon momentin 30.20.21 nettomäärärahassa.

2004 talousarvio	460 000
2003 tilinpäätös	365 869

40. Vesioikeudelliset kalatalousmaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 2 100 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät vesilain (264/1961) ja ympäristönsuojelulain (86/2000) mukaisesti määrättyistä kalatalousmaksuista sekä muista vastaavista maksuista. Vastaavia menoja on merkitty momentille 30.40.25.

2005 talousarvio	2 100 000
2004 talousarvio	2 020 000
2003 tilinpäätös	1 764 268

41. Tenojoen kalastuslupamaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 500 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät Tenojoen kalastuspiirin yhteisestä kalastussäännöstä tehdyn sopimuksen (Sops 94/1989) 5 artiklan ja kalastussäännön 2 §:n mukaisista kalastuslupamaksuista. Vuoden 2004 tulokertymää vastaavista menoista valtiolle kuuluva osuus on merkitty momentille 30.90.21 sekä kalastuskunnille ja muille vesialueen omistajille kuuluva osuus momentille 30.40.52.

2005 talousarvio	500 000
2004 talousarvio	500 000
2003 tilinpäätös	387 606

42. (12.30.35) Hirvieläinten metsästysmaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 3 718 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät valtion lukuun myytävistä hirvieläimistä sekä riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) 4 §:n mukaisista pyyntilupamaksuista saatavina tuloina. Vastaava meno on momentilla 30.40.41.

2005 talousarvio	3 718 000
2004 talousarvio	4 388 000
2003 tilinpäätös	6 172 658

43. (12.30.36) Viehekalastusmaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 2 500 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat kalastuslain (286/1982) 88 §:ään.

Viehekalastusmaksu on edelleen kalenterivuodelta 27 euroa ja seitsemän vuorokauden kalastusjaksolta 6 euroa. Vuonna 2003 maksettiin 79 428 kpl läänikohtaisia viehekalastusmaksuja kalenterivuodeksi ja 32 185 kpl seitsemän vuorokauden pituiselle jaksolle. Kun kalenterivuotta koskevia viehekalastusmaksuja arvioidaan kertyvän vähintään 85 000 kpl ja seitsemän vuorokauden kalastusjaksokohtaisia vähintään 34 165 suoritusta, kokonaiskertymäksi tulee yhteensä 2 499 990 euroa. Vuoden 2004 arvioitua tulokertymää vastaavat menot vähennettyinä valtiolle maksun kannosta vuonna 2004 koituvaksi arvioiduilla menoilla jaetaan vuonna 2005 kalavesien omistajille. Tämä meno on merkitty momentille 30.40.52.

2005 talousarvio	2 500 000
2004 talousarvio	2 217 000
2003 tilinpäätös	2 339 000

44. (12.30.37) Kalastuksenhoitomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 6 800 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat kalastuslain (286/1982) 88 ja 91 c §:iin.

Kalastuksenhoitomaksu on kalenterivuodelta 20 euroa ja seitsemän vuorokauden maksu 6 euroa. Vuonna 2003 maksettiin 305 840 kpl kalastuksenhoitomaksuja kalenterivuodeksi ja 18 809 kpl seitsemän vuorokauden pituiselle jaksolle. Kun kalenterivuotta koskevia kalastuksenhoitomaksuja arvioidaan kertyvän vähintään 330 000 kpl ja seitsemän vuorokauden maksuja 30 500 kpl, momentille arvioidaan kertyvän yhteensä 6 783 000 euroa. Lisäksi momentille arvioidaan kertyvän 17 000 euroa kalastuksenhoitomaksurekisterin osoite- ja nimitietojen myynnistä saatavina tuloina. Kalatalouden edistämiseen käytettävä meno on merkitty momentille 30.40.51.

2005 talousarvio	6 800 000
2004 talousarvio	6 700 000
2003 tilinpäätös	4 687 042

45. (12.30.39) Riistanhoitomaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 6 960 000 euroa.

Selvitysosa: Riistanhoitomaksun suoritettavien henkilöiden määräksi arvioidaan 290 000. Riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) 1 §:ssä tarkoitettun riistanhoitomaksun suuruus on edelleen 24 euroa. Metsästyksen ja riistanhoidon edistämiseen varattu määräraha on merkitty momentille 30.40.50.

2005 talousarvio	6 960 000
2004 talousarvio	6 960 000
2003 tilinpäätös	7 129 807

60. (12.30.32) Metsäntutkimuslaitoksen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 2 000 000 euroa.

Tulot kertyvät tutkimusmetsien maksullisesta toiminnasta.

Selvitysosa: Bruttobudjetoidusta maksullisesta toiminnasta kertyy puunmyyntituloja 1 400 000 euroa, maan- ja rakennusten vuokratuloja 400 000 euroa ja muita tuloja 200 000 euroa. Metsäntutkimuslaitoksen muusta toiminnasta kertyvät tulot yhteensä 4 692 000 euroa on otettu huomioon momentin 30.60.21 nettomäärärahassa.

2005 talousarvio	2 000 000
2004 talousarvio	2 200 000
2003 tilinpäätös	2 319 800

71. Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitoksen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 2 702 000 euroa.

Selvitysosa: Kertymästä 581 000 euroa on maksullisten julkisoikeudellisten suoritteiden tuloja ja 2 121 000 euroa muiden suoritteiden tuloja. Tulot perustuvat valtion maksuperustelain nojalla annettuihin maa- ja metsätalousministeriön asetukseen Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitoksen suoritteiden tuloista.

teista perittävistä maksuista (116/2001) sekä maa- ja metsätalousministeriön asetukseen vierasainevalvonnasta perittävistä maksuista (1184/2001).

Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitoksen yhteishankkeista EU:lta ja muilta hankeosapuolilta saatavat tulot on otettu huomioon momentin 30.71.21 nettomäärärahassa.

Maksullisesta toiminnasta aiheutuvat menot on merkitty momentille 30.71.21, lukuun ottamatta rokotteiden ja seerumien välityksestä aiheutuvia menoja, jotka ovat momentilla 30.71.28.

2005 talousarvio	2 702 000
2004 talousarvio	3 325 000
2003 tilinpäätös	2 782 193

72. Lihantarkastustoiminnan tulot

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 240 000 euroa.

Tulot kertyvät lihantarkastuksesta ja eräiden liha-alan laitosten valvonnasta perittävistä maksuista (830/2001) sekä eräiden kalastustuotteiden ja kalalaitosten valvonnasta perittävistä maksuista (831/2001) annettujen maa- ja metsätalousministeriön asetusten perusteella.

Momentille kertyviä tuloja saa käyttää Elin-
tarvikeviraston tehtävänä olevasta lihantarkas-
tuksesta aiheutuviin toimintamenomomentin
vakioisällön mukaisiin tarkoituksiin.

Selvitysosa: Toimintaa koskevia tu-
lostavoitteita on esitetty elintarvikkeiden tur-
vallisuus ja laatu -lukuryhmäperusteluissa.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	5 328	5 392	5 493
— maksullinen toiminta	5 328	5 392	5 491
— muut tulot	-	-	2
Menot	5 025	5 075	5 253
— henkilöstömenot	4 792	4 850	5 000
— toimitilavuokrat	5	5	6
— palvelujen osto (myös ostot toiselta virastolta)	109	110	119
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	119	110	128
Toiminnan rahoitus			
— momentille budjetoidut tulot	5 328	5 392	5 493
— momentille budjetoidut menot	5 025	5 075	5 253
— momentin rahoitus, netto	303	317	240

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	5 328 000	5 392 000	5 493 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	5 216 000	5 254 000	5 367 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	112 000	138 000	126 000
Kustannusvastaavuus, %	102	103	102

2005 talousarvio	240 000
2004 talousarvio	317 000
2003 tilinpäätös	303 068

73. Kasvintuotannon tarkastuskeskuksen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 7 534 000 euroa.

Selvitysosa: Maksullisen toiminnan tulot perustuvat valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla annettuun maa- ja metsätalousministeriön asetukseen Kasvintuotannon tarkastuskeskuksen maksullisista suoritteista (162/2004), lannoitelain (232/1993) 18 §:ään sekä torjunta-ainelain (1031/1997) 7 §:ään. Vastaavia menoja on momenteilla 30.20.22, 30.73.21, 32.10.22, 33.09.21 ja 35.60.21.

Kasvintuotannon tarkastuskeskuksen yhteisrahoitteisesta toiminnasta, torjunta-aineiden arviointitoiminnasta ja puutavaran tuontitarkastuksista kertyvät tulot 1 870 000 euroa on otettu huomioon momentin 30.73.21 nettomäärärahassa.

Tulojen arvioitu kertymä €

Maksullisen toiminnan tulot	
— julkisoikeudelliset suoritteet	4 958 000
— erillislakien mukaiset tulot	2 191 000
— muut suoritteet	385 000
Yhteensä	7 534 000

2005 talousarvio	7 534 000
2004 talousarvio	7 146 000
2003 tilinpäätös	6 899 009

74. Kasvinjalostusmaksut

Momentille arvioidaan kertyvän 757 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät kasvinjalostustoiminnan edistämisestä annetun lain (896/1977) mukaisina maksuina. Jalostettujen lajikkeiden siementavarasta suoritettavia maksuja arvioidaan kertyvän 673 000 euroa, mitä vastaavasti menoja on momentilla 30.90.47. Lisäksi momentille arvioidaan kertyvän 84 000 euroa puutarhakasvien jalostusmaksutuloja, joita vastaavat menot on merkitty momentille 30.20.21.

2005 talousarvio	757 000
2004 talousarvio	757 000
2003 tilinpäätös	501 724

99. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 870 000 euroa.

Selvitysosa: Tulokertymässä otetaan huomioon ne hallinnonalan tulot, joita varten ei ole erillistä tulomomenttia tai joita ei oteta huomioon nettoutettavina tuloina.

2005 talousarvio	870 000
2004 lisätalousarvio	293 000
2004 talousarvio	870 000
2003 tilinpäätös	1 159 784

31. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala

24. Tiehallinnon tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat takaisin perittäviä maanlunastuskorvauksia ja muita sekalaisia tuloja sekä EU:n suoran rakentamistuen tuloutuksia kustannuksista, jotka on maksettu investointimomenteilta.

2005 talousarvio	1 000 000
2004 talousarvio	1 000 000
2003 tilinpäätös	2 897 670

30. Merenkululaitoksen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 17 000 euroa.

Selvitysosa: Tulokertymä on muulla kuin toimintamenomomentin määrärahalla hankitun irtaimen omaisuuden myyntituottoa.

2005 talousarvio	17 000
2004 talousarvio	17 000
2003 tilinpäätös	1 261 409

40. Radanpidon tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 2 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat muun muassa radanpidon kiinteistöjen myyntituloja sekä EU:n suoran rakentamistuen tuloutuksia kustannuksista, jotka on maksettu investointimonteilta.

2005 talousarvio	2 000 000
2004 talousarvio	336 000
2003 tilinpäätös	5 661 247

99. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 31 107 000 euroa.

Selvitysosa: Momentin 31.24.78 selvitysojan perusteluihin viitaten tuloarvioon sisältyy Hakamäentie, Helsinki -hankkeen rakentamisesta aiheutuvista menoista Helsingin kaupungin rahoitusosuus, jonka arvioidaan olevan vuonna 2005 noin 557 000 euroa. Lisäksi momentin 31.99.78 selvitysojan perusteluihin viitaten tuloarvioon sisältyy Vuosaaren sataman liikenneväylien rakentamisesta aiheutuvista menoista Helsingin kaupungin rahoitusosuus, jonka arvioidaan olevan vuonna 2005 noin 30,5 milj. euroa. Hallinnonalan muiden sekalaisten tulojen arvioidaan olevan noin 50 000 euroa.

2005 talousarvio	31 107 000
2004 lisätalousarvio	318 000
2004 talousarvio	31 150 000
2003 tilinpäätös	5 307 974

32. Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonala

10. Rahoitusosuus kauppa- ja teollisuusministeriön sekä työvoima- ja elinkeinokeskusten pk-yritysten osaamisen kehittämispalveluista

Momentille arvioidaan kertyvän 2 220 000 euroa.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyen esityksen laiksi kauppa- ja teollisuusministeriön ja työvoima- ja elinkeinokeskusten pk-yritysten osaamisen kehittämispalveluihin osallistuvien rahoitusosuudesta. Rahoitusosuudet kertyvät kauppa- ja teollisuusministeriön ja työvoima- ja elinkeinokeskusten yritysosastojen yrittäjäkoulutustilaisuuksista, tuotteistetuista asiantuntijapalveluista, alueellisista elinkeinojen kehittämiprojekteista sekä muista momentilta 32.10.22 rahoitettavista osaamisen kehittämispalveluista ja momentilta 32.30.62 rahoitetta-

vista Euroopan sosiaalirahaston osarahoittamista hankkeista.

2005 talousarvio	2 220 000
2004 talousarvio	2 120 000
2003 tilinpäätös	4 654 010

20. Turvatekniikan keskuksen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 340 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla annetun kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksen (1032/1996) mukaisia lupa- ja tarkastusmaksuja, sähköturvallisuuslain (410/1996), laitteiden energiatehokkuudesta annetun lain (1241/1997), pelastustoimen laitelain (562/1999), painelaitelain (869/1999) ja jalometallituotteita koskevan lain (1029/2000) mukaisia korvauksia tes-

tauksista ja tutkimuksista aiheutuneista kustannuksista sekä korvaus mittatekniikan keskukselle ja energiainfrastruktuurille tuotetuista hallintopalveluista.

2005 talousarvio	1 340 000
2004 talousarvio	1 570 000
2003 tilinpäätös	1 432 671

30. Siirrot valtion talousarvion ulkopuolisista rahastoista

Momentille siirretään tuloutuksena valtion-takuurahastosta 14 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloutus perustuu momentilta 32.30.60 valtiontakuurahastolle tehtyyn siirtoon koskien Venäjän vuoden 2003 velkakonversiosopimusta. Rahaston hyvän maksuvalmiuden johdosta määräraha voidaan palauttaa takaisin talousarvioon.

2005 talousarvio	14 000 000
2003 tilinpäätös	65 923 632

99. Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 11 000 000 euroa.

Selvitysosa:

Tulojen arvioitu kertymä	€
Matkailun edistämiskeskuksen tulot	6 000
Teknologian kehittämiskeskuksen tulot	411 000
Kilpailuviraston tulot	2 000
Valtausmaksut	500 000
Muut tulot	10 081 000
Yhteensä	11 000 000

Matkailun edistämiskeskuksen tulot kertyvät sekalaisista tuloista.

Teknologian kehittämiskeskuksen tulot perustuvat kauppa- ja teollisuusministeriön päätökseen (1254/1997) viraston maksuista.

Kilpailuviraston tulot perustuvat kauppa- ja teollisuusministeriön päätökseen (185/2000) kilpailuviraston maksullisista suoritteista.

Valtausmaksuista saatavat tulot perustuvat kaivoslakiin (503/1965).

2005 talousarvio	11 000 000
2004 talousarvio	11 000 000
2003 tilinpäätös	14 075 994

33. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonala

05. Vakuutusvalvontaviraston tulot

Momentille ei arvioida kertyvän nettotuloa.

Selvitysosa: Vakuutusvalvontaviraston talousarvio perustuu nettobudjettiin. Myyntitulot ovat vakuutustarkastuksen kustantamisesta annetun lain (479/1944) mukaisia vakuutustarkastusmaksuja sekä valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määrittämien perusteiden mukaisia maksuja. Muihin tuloihin sisältyvät

poistetun irtaimiston myynnistä saadut tulot, viivästyskorko- ja perimismaksutulot.

Vakuutustarkastusmaksuista mahdollisesti kertyvä laskutusylijäämä huomioidaan hyvityksenä seuraavan vuoden vakuutustarkastusmaksujen laskutuksessa. Vastaavasti alijäämä huomioidaan seuraavan vuoden laskutuksessa lisämaksuna.

Vakuutusvalvontaviraston tulostavoitteet on esitetty luvussa 33.05.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot , maksullinen toiminta	4 531	5 580	6 100
Menot	4 531	5 580	6 100
— henkilöstömenot	3 314	3 740	4 155
— toimitilavuokrat	501	557	576
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	505	750	790
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	211	533	579

2005 talousarvio — *Selvitysosa*: Tulot ovat Kansanterveyslaitoksesta annetun lain (828/1981) 5 §:n mukaisia maksuja ja sekalaisia tuloja.

08. Kansanterveyslaitoksen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 700 000 euroa.

Tulot kertyvät rokotteiden myynnistä ja välitystoiminnasta sekä sekalaisista tuloista. Vastaavat menot on merkitty momenteille 33.08.21 ja 33.08.26.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (bruttobudjetoitu toiminta, 1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	572	496	550
— muut tuotot	203	4	150
Tuotot yhteensä	775	500	700
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	563	496	550
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	212	4	150
Kustannusvastaavuus, %	138	101	127

2005 talousarvio 700 000
2004 talousarvio 500 000
2003 tilinpäätös 775 601

09. Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 1 120 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määrittämien perusteiden mukaisia kemikaalilain (744/1989) tarkoittamia käsittelymaksuja, alkoholilain (1143/1994) tarkoittamia lupa- ja valvontamaksuja, torjun-

ta-ainelain (327/1969) tarkoittamia käsittelymaksuja sekä EU:n komission (EY) asetuksen (451/2000) ja EU:n neuvoston direktiivin 91/414/ETY mukaisia käsittelymaksuja. Tulokertymän mitoituksessa on edelleen otettu huomioon torjunta-aineiden EU-riskinarvioinnista saatavat vastaavat tulot.

Tuloarviossa on otettu huomioon tulokertymän väheneminen alkoholijuomien anniskelun ja vähittäismyynnin lupahallinnon siirtyessä lääninhallituksille.

2005 talousarvio 1 120 000
2004 talousarvio 2 670 000
2003 tilinpäätös 2 655 355

92. Raha-automaattiyhdistyksen tuotto

Momentille arvioidaan kertyvän 423 445 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat arpajaislain (1047/2001) 3 §:n 4 momentin mukaisia tuottoja. Tuloja vastaavasti momentilta 33.92.50 myönnetään 313 000 000 euroa avustuksina yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen sekä momenteilta 33.92.55, 58 ja 59 yhteensä 110 445 000 euroa valtion korvauksena sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin, eräisiin kuntoutustoiminnan menoihin ja rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menoihin.

2005 talousarvio	423 445 000
2004 talousarvio	405 945 000
2003 tilinpäätös	400 585 000

98. Valtionapujen palautukset

Momentille arvioidaan kertyvän 30 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat sosiaali- ja terveydenhuollon ja sosiaalivakuutuksen erityislakien nojalla maksettujen valtionapujen ja valtion osuuksien palautuksia.

2005 talousarvio	30 000 000
2004 lisätalousarvio	1 800 000
2004 talousarvio	12 000 000
2003 tilinpäätös	31 213 795

99. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 175 000 euroa.

2005 talousarvio	175 000
2004 talousarvio	175 000
2003 tilinpäätös	1 206 301

34. Työministeriön hallinnonala*40. Euroopan sosiaalirahastosta saatavat tulot*

Momentille arvioidaan kertyvän 165 130 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät ohjelmakauden 2000—2006 ohjelmien 1, 2, 3 ja yhteisöaloite Equalin toteuttamiseen myönnettävän EU-tuen maksatuksista vuoden 2004 osuutena. Sosiaalirahasto-ohjelmien menot EU:n osalta on budjetoitu momentille 34.05.61.

Tulojen arvioitu kertymä €**Ohjelmakausi 2000—2006**

Tavoite 1-ohjelma	54 790 000
Tavoite 2-ohjelma	23 670 000
Tavoite 3-ohjelma	80 460 000
Yhteisöaloite Equal	6 210 000
Yhteensä	165 130 000

2005 talousarvio	165 130 000
2004 talousarvio	126 700 000
2003 tilinpäätös	170 572 830

70. Palkkaturvamaksujen palautukset

Momentille arvioidaan kertyvän 23 327 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot ovat palkkaturvain (866/1998) 31 §:n ja merimiesten palkkaturvain (1108/2000) 29 §:n mukaisia palautuksia työttömyysvakuutusrahaston suorituksia sekä työnantajilta ja näiden konkurssipesiltä kyseisen vuoden aikana takaisin perittyjen saatavien pääomia. Palkkaturvain ja merimiesten palkkaturvain mukaiset menot 24 000 000 euroa on budjetoitu momentille 34.99.50.

2005 talousarvio	23 327 000
2004 talousarvio	25 327 000
2003 tilinpäätös	23 653 196

99. Työministeriön hallinnonalan muut tulot
Momentille arvioidaan kertyvän 1 860 000 euroa.

Selvitysosa: Palkkaturvapalautusten korot ovat palkkaturvain (866/1998) 17 §:n ja merimiesten palkkaturvain (1108/2000) 15 §:n mukaan palkkaturvana maksetuille määrille kertyviä korkolain 4 §:n 1 momentin mukaisia korkoja, jotka työnantaja tai tämän konkurssipesä on velvollinen maksamaan.

Momentin mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 60 000 euroa siirtona kauppa- ja teollisuusministeriön momentilta 12.32.10 Kainuun hallintokokeilualueen ESR-toimin-

nasta kertyvinä tuloina. Tuista säädetään Euroopan komission hyväksymien yrittäjäkoulu- tusta ja alueellisten kehittämisprojektien tukiohjelmia koskevissa säädöksissä (EU 548 ja 549 /11.10.1996)

Tulojen arvioitu kertymä		€
Palkkaturvapalautusten korot		1 400 000
Kainuun hallintokokeilun ESR-toiminnan tulot		60 000
Muut tulot		400 000
Yhteensä		1 860 000

2005 talousarvio	1 860 000
2004 lisätalousarvio	233 000
2004 talousarvio	1 800 000
2003 tilinpäätös	2 183 337

35. Ympäristöministeriön hallinnonala

07. Siirto valtion asuntorahastosta

Momentille siirretään 130 000 000 euroa.

Selvitysosa: Ottaen huomioon asunto- rahaston kassavarojen määrä, joka oli 30.7.2004 noin 810 milj. euroa, rahastosta ehdotetaan siirrettäväksi talousarvioon 130,0 milj. euroa.

2005 talousarvio	130 000 000
------------------	-------------

40. Alueellisten ympäristökeskusten tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 300 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloista arvioidaan kertyvän vesiensuojelumaksuina 250 000 euroa. Vesiensuojelumaksut peritään vesilain (264/1961) 10 luvun 27 §:n perusteella.

2005 talousarvio	300 000
2004 talousarvio	330 000
2003 tilinpäätös	482 609

60. Korvaukset ympäristövahinkojen torjuntatoimista

Momentille arvioidaan kertyvän 5 400 000 euroa.

Selvitysosa: Öljysuojarahastosta annetun lain (379/1974) 5 ja 10 §:n mukaisina korvauksina arvioidaan saatavan Rajavarti- laitoksen kahden vartiolaivan peruskorjauk- sesta ja öljyntorjuntavalmiudesta sekä muun öljyvahinkojen torjuntakaluston hankinnasta aiheutuneista menoista 5 250 000 euroa. Öljy- suojarahaston maksuvalmiuden turvaamiseksi jatketaan korotetun öljysuojamaksun perimis- tä.

Ympäristövahinkojen torjuntakustannusis- ta arvioidaan vahingonkorvausvelvollisilta saatavan korvauksina 150 000 euroa.

2005 talousarvio	5 400 000
2004 talousarvio	8 000 000
2003 tilinpäätös	3 146 640

70. Asuntotoimen tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 20 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille kertyvät tulot ovat valtion asuntorahaston sekalaisia tuloja.

2005 talousarvio	20 000
2004 talousarvio	30 000
2003 tilinpäätös	18 191

99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 3 300 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille arvioidaan kertyvän 2 900 000 euroa EU:n ympäristörahosta (LIFE). Vastaavina menoina on budjetoitu 2 000 000 euroa momentille 35.99.63. Muut tulot perustuvat ympäristöministeriön suoritteista annettuun maksuasetukseen (1241/2003) sekä sekalaisiin tuloihin. Momentille tuloutetaan myös Suomen ympäristökeskuksen ja ympäristölupavirastojen sekalaiset tulot.

2005 talousarvio	3 300 000
2004 talousarvio	3 500 000
2003 tilinpäätös	3 481 264

39. Muut sekalaiset tulot*01. Sakkorahat*

Momentille arvioidaan kertyvän 65 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan sakkorangaistuksista sekä pysäköintivirhemaksulain (248/1970) perusteella kertyvät varat.

2005 talousarvio	65 000 000
2004 talousarvio	63 000 000
2003 tilinpäätös	63 037 399

02. Verotukseen liittyvät korkotulot

Momentille arvioidaan kertyvän 75 000 000 euroa.

Tuloarvio budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu. Momentille tuloutetaan tulo- ja varallisuusveron toimittamiseen liittyvät korkotulot, kertyneet viivekorot ja jäämämaksut sekä verontilityslain mukaiset korkotulot.

2005 talousarvio	75 000 000
2004 talousarvio	75 000 000
2003 tilinpäätös	64 736 602

04. Menorästien ja siirrettyjen määrärahojen peruutukset

Momentille arvioidaan kertyvän 35 000 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan käyttämättä jääneet menorästit sekä siirretyt siirtomäärärahat, joita tilinpäätöksessä ei enää voida siirtää.

2005 talousarvio	35 000 000
2004 talousarvio	95 000 000
2003 tilinpäätös	28 859 310

07. Valtiolle valtion eläkerahaston ulkopuolella tuloutettavat korvaukset

Momentille arvioidaan kertyvän 2 000 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloutukset perustuvat seuraaviin säädöksiin: Lakiin maistraattien, järjestysoikeuksien ja kaupungin ulosottolaitoksen siirtämisestä valtion haltuun (344/1976), lakiin kaupunginvankiloiden lakkauttamisesta (346/1976), lakiin raastuvanoikeuksien ja kaupunkien syyttäjälaitoksen siirtämisestä valtion haltuun (353/1976) sekä lakiin poliisilain muuttamisesta annetun lain muuttamisesta (51/1977).

Vuoden 1994 alusta lukien kaikkien valtion eläkejärjestelmän piiriin kuuluvien työnantajien eläkemaksut maksetaan valtion eläkerahastoon. Momentin tulot kertyvät Kuntien eläkevakuutuksen valtiolle maksamista kaupunkien oikeuslaitosten eläkemenojen korvauksista. Momentin määräraha pienenee, koska Kuntien eläkevakuutus on aikaisempina vuosina maksanut osan eläkkeistä aiheutuvista menoista kertasuorituksina.

2005 talousarvio	2 000 000
2004 talousarvio	2 000 000
2003 tilinpäätös	2 914 443

10. Muut sekalaiset tulot

Momentille arvioidaan kertyvän 2 500 000 euroa.

Selvitysosa: Momentille tuloutetaan sellaiset sekalaiset tulot, joita ei voida tulouttaa muille momenteille.

2005 talousarvio	2 500 000
2004 talousarvio	2 500 000
2003 tilinpäätös	4 500 722

50. Nettotulot osakemyynistä

Momentille arvioidaan kertyvän nettotuloa 420 000 000 euroa.

2005 talousarvio	420 000 000
2004 talousarvio	420 000 000
2003 tilinpäätös	195 845 368

Osasto 13 KORKOTULOT JA VOITON TULOOUTUKSET

Selvitysosa:

Osaston tuloarviot luvuittain vuosina 2003—2005

	v. 2003 tilinpäätös 1000 €	v. 2004 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2005 esitys 1000 €	Muutos 2004—2005 1000 €	%
01. Korkotulot	222 446	238 775	163 985	- 74 790	- 31
03. Osinkotulot	603 471	600 000	560 000	- 40 000	- 7
04. Osuus valtion rahalaitosten voitosta	81 509	100 000	100 000	—	—
05. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset	86 841	83 078	104 360	21 282	26
Yhteensä	994 267	1 021 853	928 345	- 93 508	- 9

01. Korkotulot

04. Korot valtion lainoista liikelaitoksille

Momentille arvioidaan kertyvän 86 450 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät Valtiokonttorin hoidettavina olevien valtion liikelaitoksista annetun lain (1185/2002) mukaisten liikelaitosten aloittavassa taseessa valtiolta liikelaitoksille myönnettyiksi merkittyjen lainojen koroista.

2005 talousarvio	86 450 000
2004 talousarvio	89 450 000
2003 tilinpäätös	91 889 227

05. Korot muista lainoista

Momentille arvioidaan kertyvän 15 035 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloarviossa on otettu huomioon Valtiokonttorin hoidossa olevien valtion talousarvion määrärahoista myönnettyjen lainojen korot. Tuloarvioon sisältyy myös peruskuivatus- ja metsänparannuslainojen korot.

2005 talousarvio	15 035 000
2004 talousarvio	9 325 000
2003 tilinpäätös	7 144 477

<i>07. Korot talletuksista</i>	kassareservien sijoitustoiminnasta kertyvät	
Momentille arvioidaan kertyvän 62 500 000 euroa.	korkotulot.	
<i>Selvitysosa:</i> Momentin tuloiksi merkitään yli päivittäisen tarpeen olevien valtion	2005 talousarvio	62 500 000
	2004 talousarvio	140 000 000
	2003 tilinpäätös	123 411 989

03. Osinkotulot

<i>01. Osinkotulot</i>	maksavat osinkoa, joka osinkosuhteella mitatuna vastaa pörssiyyhtiöiden normaalia tasoa.	
Momentille arvioidaan kertyvän 560 000 000 euroa.		
<i>Selvitysosa:</i> Tulot kertyvät osinkotuloina valtion osakeomistuksen perusteella. Osinkopolitiikan yleisenä lähtökohtana on, että valtionyhtiöt ja valtion osakkuusyhtiöt	2005 talousarvio	560 000 000
	2004 lisätalousarvio	210 000 000
	2004 talousarvio	600 000 000
	2003 tilinpäätös	603 471 355

04. Osuus valtion rahalaitosten voitosta

<i>01. Osuus Suomen Pankin voitosta</i>	2005 talousarvio	100 000 000
Momentille arvioidaan kertyvän 100 000 000 euroa.	2004 lisätalousarvio	-12 000 000
<i>Selvitysosa:</i> Suomen Pankista annetun lain (214/1998) mukaan osa pankin voitosta siirretään käytettäväksi valtion tarpeisiin.	2004 talousarvio	100 000 000
	2003 tilinpäätös	81 509 143

05. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset

<i>01. Valtion liikelaitosten voiton tuloutukset</i>	milj. eurolla. Vastaavat määrärahat on budjetoitu julkisten hallintotehtävien rahoittamiseen maa- ja metsätalousministeriön pääluokassa momentille 30.60.24 sekä ympäristöministeriön pääluokassa momenteille 35.20.22 ja 35.20.76.	
Momentille arvioidaan kertyvän 104 360 000 euroa.		
<i>Selvitysosa:</i> Tulot kertyvät valtion liikelaitoksista annetun lain (1185/2002) mukaisten liikelaitosten voiton tuloutuksista vuodelta 2004.		
Tuloutuksen lisäys liittyy hallituksen esitykseen laiksi Metsähallituksesta. Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien rahoituksessa siirrytään bruttobudjettiin. Tästä johtuen Metsähallituksen voiton tuloutus kasvaa 17,25	2005 talousarvio	104 360 000
	2004 lisätalousarvio	5 000 000
	2004 talousarvio	83 078 000
	2003 tilinpäätös	86 841 088

Osasto 15 LAINAT

Selvitysosa:

Osaston tuloarviot luvuittain vuosina 2003—2005

	v. 2003 tilinpäätös 1000 €	v. 2004 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2005 esitys 1000 €	Muutos 2004—2005 1000 €	%
01. Valtiolle takaisin maksettavat lainat	162 325	145 100	352 390	207 290	143
03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta	1 073 329	1 273 489	187 405	- 1 086 084	- 85
Yhteensä	1 235 654	1 418 589	539 795	- 878 794	- 62

01. Valtiolle takaisin maksettavat lainat

Valtion lainasaatavaa hoitavalla viranomaisella on oikeus yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain (57/1993) 78 §:ssä tarkoitetun vapaaehtoisen velkajärjestelyn yhteydessä luopua osasta valtion myöntämän lainan pääomaa ja korkoa.

02. Takaisinmaksut valtion lainoista liikelaitoksille

Momentille arvioidaan kertyvän 159 250 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot kertyvät valtion liikelaitoksista annetun lain (1185/2002) mukaisten liikelaitosten aloittavassa taseessa valtiolta liikelaitoksille myönnettyiksi merkittyjen lainojen takaisinmaksusta.

2005 talousarvio	159 250 000
2004 talousarvio	77 900 000
2003 tilinpäätös	108 564 170

04. Muiden lainojen lyhennykset

Momentille arvioidaan kertyvän 193 140 000 euroa.

Selvitysosa: Tuloarvio koostuu Valtiokonttorin hoidettavina olevien valtion talousarvion määrärahoista maksettujen lainojen lyhennyksistä. Tuloarvioon sisältyy mm. valtion liikelaitoksista valtion yhtiöiksi muutetuille yhtiöille sekä muille valtion yhtiöille myönnettyjen lainojen lyhennyksiä sekä valtion liikelaitosten eläkemaksulainojen lyhennyksiä. Tuloarvioon sisältyy myös maatila-, maankäyttö- ja maanhankintalain mukaan muodostettujen tilojen kauppa- ja lunastushin-

tojen lyhennykset sekä peruskuivatus- ja met-	2005 talousarvio	193 140 000
sänparannuslainojen lyhennykset.	2004 talousarvio	67 200 000
	2003 tilinpäätös	53 760 906

03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta

01. Nettolainanotto ja velanhallinta

Momentille merkitään nettotuloa 187 405 000 euroa.

Momentille kertyy nettotuloja uusista valtionlainoista saatavista tuloista vähennettynä velan takaisinmaksuista aiheutuvilla menoilla. Nettotuloon sisällytetään lisäksi lainan ottamista tai takaisinmaksuhintaa suojaavista joh-

dannaissopimuksista aiheutuvat erät. Tuloista saa maksaa ennaaikaisista takaisinmaksuista syntyviä pääomatappioita enintään 75 000 000 euron arvosta.

Selvitysosa: Tulot ovat valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) mukaisia tuloja.

Budjettitalouden velan nimellisarvon ja markkina-arvon kehitys vuosina 2002—2005 (mrd. euroa)

	2002	2003	2004	2005
	tilinpäätös	tilinpäätös	budjetoitu	esitys
Budjettitalouden velka, nimellisarvo	60,9	61,8	62,2	62,4
Budjettitalouden velka, markkina-arvo	66,9	65,8		

Momentin nettotuloarvio 187 405 000 euroa vastaa muista kuin velanhallinnasta aiheutuvista menoista syntyvää nettolainanottotarvetta. Kun aktiivisesta velanhoidosta aiheutuviin pääomatappioihin on tarkoitus käyttää tämänhetkisen arvion mukaan nettona 8 000 000 euroa, tarvitaan talousarvioesityksen kattamiseksi budjettitalouden nettolainanottoa yhteensä 195 405 000 euroa. Tuloihin sisältyy bruttolainanoton nimellismäärän lisäksi myös lainanotossa esiintyvät emissiovoitot ja velan takaisinmaksuissa syntyvät pääomavoitot sekä velan riskiaseman säatelemiseksi tehdyistä johdannaissopimuksista saatavat tulot. Tuloista vähennetään valtionvelan kuolestusten ja takaisinmaksujen nimellismäärät sekä lainanotossa syntyvät emissiotappiot ja velan takaisinmaksuissa syntyvät pääomatappiot sekä valtionlainojen ottamista ja takaisinmaksua suojaavista johdannaissopimuksista aiheutuvat menot.

Budjettitalouden velan pitkäaikaisia kuoleksia arvioidaan maksettavan 3 mrd. euroa

vuonna 2005. Tämän lisäksi arvioidaan erään-tyvän velkasitoumuksia ja lyhytaikaista luottoa 10 mrd. euroa. Uusista lainoista saatavan määrän arvioidaan olevan 13 226 087 621 euroa ja lainojen kuolestuksiin ja takaisinmaksuun, ml. pääomatappiot, käytettävän määrän 13 038 682 621 euroa.

Tulojen ja menojen erittely €

Tulot

Nimellisarvoinen nettolainanotto (netto) 195 405 000

Emissiovoitot (netto) -

Menot

Pääomatappiot (netto) 8 000 000

Nettotulot 187 405 000

2005 talousarvio	187 405 000
2004 lisätalousarvio	-833 949 000
2004 talousarvio	1 273 489 000
2003 tilinpäätös	1 073 329 031

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 21 EDUSKUNTA

Selvitysosa:

Hallinnonalan määrärahat luvuittain vuosina 2003—2005

	v. 2003 tilinpäätös 1000 €	v. 2004 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2005 esitys 1000 €	Muutos 2004—2005	
				1000 €	%
01. Kansanedustajat	18 145	19 596	20 291	695	4
02. Eduskunnan kanslia	75 598	61 901	56 480	- 5 421	- 9
09. Valtiontilintarkastajat	1 482	1 793	1 779	- 14	- 1
14. Eduskunnan oikeusasiamies	3 326	3 667	4 039	372	10
40. Valtiontalouden tarkastusvirasto	9 569	10 413	11 424	1 011	10
99. Eduskunnan muut menot	3 240	3 370	3 448	78	2
Yhteensä	111 360	100 740	97 461	- 3 279	- 3

01. Kansanedustajat

21. Kansanedustajien toimintamenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 20 291 000 euroa.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen	€
Kansanedustajien palkkiot	13 400 000
Kansanedustajien kulukorvaukset	3 970 000
Kansanedustajien tietoliikennekorvaus	221 000
Kansanedustajien kotimaan matkat	2 700 000
Yhteensä	20 291 000
2005 talousarvio	20 291 000
2004 talousarvio	19 596 000
2003 tilinpäätös	18 144 902

02. Eduskunnan kanslia

19. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tavaroiden ja palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonlisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin. Momentille on budjetoitu koko pääluokan arvonlisäveromenot lukuun ottamatta momentille 21.40.19 budjetoituja Valtiontalouden tarkastusviraston arvonlisäveromenoja.

2005 talousarvio	4 200 000
2004 talousarvio	7 500 000
2003 tilinpäätös	8 734 950

21. Eduskunnan kanslian toimintamenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 52 280 000 euroa.

Eduskunnan kansliaan voidaan perustaa turvallisuusjohtajan virka (A31) edellyttäen, että eduskunta hyväksyy turvallisuusryhmän esityksen mukaisen turvallisuusorganisaation ja sen edellyttämät säädösmuutokset.

Selvitysosa:

Toiminnan menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Menot	66 864	54 401	52 280
— henkilöstömenot	23 808	26 394	28 210
josta kansanedustajien avustajat	5 497	5 970	6 342
— rakennusten käyttö, korjaukset, vuokrat ja kiinteistöverot	2 995	3 691	3 030
— kaluston hankinta	3 319	8 955	5 045
— muut toiminnan menot	13 550	15 361	15 995
— eduskunnan lisätilat	23 190	-	-

2005 talousarvio	52 280 000
2004 talousarvio	54 401 000
2003 tilinpäätös	43 673 488

09. Valtiontilintarkastajat

<i>21. Valtiontilintarkastajien toimintamenot</i>	2005 talousarvio	1 779 000
(arviomääräraha)	2004 talousarvio	1 793 000
Momentille myönnetään 1 779 000 euroa.	2003 tilinpäätös	1 482 093

14. Eduskunnan oikeusasiamies

<i>21. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian toimintamenot</i> (arviomääräraha)	2005 talousarvio	4 039 000
	2004 talousarvio	3 667 000
Momentille myönnetään 4 039 000 euroa.	2003 tilinpäätös	3 325 717

40. Valtiontalouden tarkastusvirasto

<i>19. Arvonlisäveromenot</i> (arviomääräraha)	2005 talousarvio	428 000
Momentille myönnetään 428 000 euroa.	2004 talousarvio	393 000

Määrärahaa saa käyttää tavaroiden ja palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonlisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

21. Valtiontalouden tarkastusviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 10 996 000 euroa.

Selvitysosa:

Toiminnan menot (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Menot	9 544	10 020	10 996
— henkilöstömenot	7 576	7 960	8 867
— toimitilavuokrat	882	910	929
— muut toiminnan menot	1 086	1 150	1 200

Momentin käyttö

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	480
— myönnetty	9 569
— käytetty	9 544
— siirtyy seuraavalle vuodelle	544

2005 talousarvio	10 996 000
2004 talousarvio	10 020 000
2003 tilinpäätös	9 569 000

99. Eduskunnan muut menot

21. Käyttövarat eduskuntaryhmille ryhmäkanslioita varten (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 3 448 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ryhmien toiminnalle välttämättömien sihteerien ja muun toimistohenkilökunnan palkkaamiseen sekä ryhmien toiminnasta aiheutuvien muiden menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha jaetaan ryhmien kesken siten, että kutakin edustajaa kohden

suoritetaan 1 330 euroa kuukaudessa, minkä lisäksi kullekin vuoden 2003 kansanedustajainvaalien tuloksen perusteella muodostetulle eduskuntaryhmälle suoritetaan perussummana kahden edustajan kuukausisummaa vastaava määrä kuukaudessa.

2005 talousarvio	3 448 000
2004 talousarvio	3 370 000
2003 tilinpäätös	3 240 000

Pääluokka 22 TASAVALLAN PRESIDENTTI

Selvitysosa:

Hallinnonalan määrärahat luvuittain vuosina 2003—2005

	v. 2003 tilinpäätös 1000 €	v. 2004 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2005 esitys 1000 €	Muutos 2004—2005	
				1000 €	%
01. Tasavallan presidentti	275	305	305	—	—
02. Tasavallan presidentin kanslia	7 056	7 865	8 200	335	4
Yhteensä	7 331	8 170	8 505	335	4
Henkilöstön kokonaismäärä	84	84	85		

01. Tasavallan presidentti

01. Presidentin palkkio ja edustusrahat
(kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 262 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tasavallan presidentin palkkiosta annetun lain (1032/1999) mukaisten menojen maksamiseen.

2005 talousarvio	262 000
2004 talousarvio	262 000
2003 tilinpäätös	261 584

21. Presidentin käyttövarat (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 43 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tasavallan presidentin käyttömenojen maksamiseen.

2005 talousarvio	43 000
2004 talousarvio	43 000
2003 tilinpäätös	13 465

02. Tasavallan presidentin kanslia

Selvitysosa: Tasavallan presidentin kanslian tehtävänä on avustaa tasavallan presidenttiä, hoitaa hallintoasiat, järjestää tasavallan presidentin ja hänen perheensä henkilökohtaiset palvelut sekä huolehtia tasavallan presidentin henkilökohtaisesta ja hänen käytössään olevien tilojen turvallisuudesta.

19. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	2005 talousarvio	1 000 000
Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.	2004 talousarvio	1 000 000
Määrärahaa saa käyttää tavaroiden ja palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.	2003 tilinpäätös	476 924

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonlisävero. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

21. Tasavallan presidentin kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 6 379 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 194 000 euroa lähinnä atk- ja kiinteistöpalvelumenoina.

Toiminnan menot (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Menot	5 348	6 185	6 379
— henkilöstömenot	3 596	3 800	3 840
— toimitilavuokrat	40	40	70
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	866	1 000	1 200
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	846	1 345	1 269
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	-		
— myönnetty	5 987		
— käytetty	5 348		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	639		

2005 talousarvio	6 379 000	2005 talousarvio	240 000
2004 talousarvio	6 185 000	2004 talousarvio	240 000
2003 tilinpäätös	5 987 000	2003 tilinpäätös	172 409

27. Eläkkeellä olevien presidenttien menot (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 240 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tasavallan presidentin eläkeoikeudesta annetun lain (930/1999) 1 §:n 2 momentin mukaisten eläkkeellä olevien presidenttien käytettäväksi osoitetuista palveluista aiheutuvien menojen maksamiseen.

75. Perusparannukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 581 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Presidentinlinnan, Mäntyniemen virka-asunnon ja Kultarannan huvilatilan tarpeellisiin peruskorjauksiin.

2005 talousarvio	581 000
2004 talousarvio	440 000
2003 tilinpäätös	420 000

Pääluokka 23 VALTIONEUVOSTO

Selvitysosa: Valtioneuvoston kanslia on ministeriö, joka vastaa pääministerin johdolla hallitusohjelman toimeenpanon valvonnasta ja avustaa pääministeriä valtioneuvoston johtamisessa. Valtioneuvoston kanslia vastaa Suomen EU-politiikan yhteensovittamisesta ja käsittelee EU:n kehittämistä. Valtioneuvoston kanslia turvaa kaikissa olosuhteissa pääministerin ja hallituksen toimintaedellytykset.

Hallitusohjelman toimeenpanossa ja seurannassa tavoitteena on hyvin yhteensovitettu hallituspolitiikka niin, että ohjelmassa ja hallituksen strategia-asiakirjassa asetetut vaikuttavuustavoitteet saavutetaan. Ohjelmajohtamista ja strategia-asiakirjaprosessia kehitetään edelleen siten, että ne tukevat mahdollisimman hyvin hallituspolitiikan täsmentämistä hallitusohjelman tavoitteiden saavuttamista palvelevalla tavalla. Tässä on keskeistä politiikan vaikuttavuusarvioinnin kytkeminen osaksi HSA-prosessia.

Tavoitteena on jatkaa Suomen kansantalouden keskeisten tulevaisuushaasteiden analyysiä vuoden 2004 lopulla valmistuvien "Suomi maailmantaloudessa" -selvityksen ja ikääntymistä ja väestöpolitiikkaa käsittelevän tulevaisuusselonteon pohjalta. Yhteistyössä eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan ja alueellisten toimijoiden kanssa järjestetään 6–8 paikkakunnalla alueelliset tulevaisuusfoorumit.

Talousneuvoston toiminnassa on tavoitteena nostaa systemaattisesti ja ennakoivasti keskustelun piiriin Suomen kansantalouden suurten haasteiden kannalta tärkeitä kysymyksiä. Vuonna 2005 kiinnitetään erityistä huomiota julkisen sektorin rooliin, palvelualoihin ja kilpailuun. Talousneuvosto pyritään kutsumaan kokoon 11 kertaa siten, että jokaiseen kokoukseen on valmisteltu ennakoita materiaali. Talousneuvostolle tuotetaan vähintään kahdesta temasta laajempi selvitys.

Vuonna 2005 jäsenvaltiot pyrkivät neuvotteluratkaisuun Euroopan unionin vuosien 2007—2013 rahoituskeh്യksistä. Rahoituskeh്യksiä koskevissa neuvotteluissa Suomen tavoitteena on tasapainoinen ratkaisu, joka vastaa laajentuneen unionin tarpeisiin, toteuttaa budjettikuria ja mahdollistaa korkeimman mahdollisen aluetuen Suomen pohjoisilla ja itäisillä alueilla. Unionin yhteisellä politiikalla on tulevallakin kaudella vastattava alueellisten erojen tasoittamisen tarpeisiin kaikissa jäsenmaissa.

Suomessa tiivistyvät vuoden 2006 EU-puheenjohtajuuskauden valmistelut. EU-puheenjohtajuuskauden 2006 valmistelujen myötä Suomelle tavoitellaan unionissa kasvanutta painoarvoa ja laajentunutta yhteistyöverkostoa, joiden avulla tehostetaan vaikuttamista yhteisessä päätöksenteossa. EU-puheenjohtajuuskauden valmisteluissa tavoitellaan Suomen keskeisten tavoitteiden sisällyttämistä Itävallan kanssa neuvoteltavaan vuoden 2006 ohjelmaan ja Euroopan komission vuonna 2005 valmisteltavaan lainsäädäntöohjelmaan. Puheenjohtajuuteen valmistaudutaan rakentamalla eurooppalaisia yhteistyöverkostoja poliittisella ja virkamiestasolla.

Valtioneuvoston kanslia on käynnistänyt hankkeen valtionhallinnon viestinnän pysyvän seuranta- ja arviointijärjestelmän luomiseksi. Tavoitteena on, että viestinnän seuranta- ja arviointikäytäntö vakiintuu osaksi hallinnossa sovellettavaa yksikkökohtaista tulosohjausta.

Valtioneuvoston toimintaedellytykset paranevat, kun uudistettu valtioneuvoston päätöksenteokjärjestelmä (PTJ2) otetaan käyttöön vuoden 2005 aikana.

Tavoitteena on vahvistaa ministeriöiden johtamisjärjestelmää. Ministerin tueksi voidaan tarvittaessa nimittää ministerin toimikaudeksi valtiosihteeri. Ministerin henkilökohtaisen luottamuksen varassa toimiva valtiosihteeri toimisi ministerin apuna poliittiseen ohjaukseen ja asioiden valmisteluun liittyvissä tehtävissä. Valtiosihteeri toimisi ministeriön johdossa esikunta-asemassa. Valtiosihteerin tarve muulloin kuin uudistusta ensimmäistä kertaa toteutettaessa arvioitaisiin hallituksen muodostamisen yhteydessä.

Oikeuskanslerinviraston työn tarkoituksena on tukea viranomaisten toiminnan lainmukaisuuden ylläpitämistä sekä ihmisten oikeusturvan edistämistä. Tämä toteutuu valvomalla viranomaisten ja muiden julkista tehtävää hoitavien sekä asianajajien toimintaa. Oikeuskansleri seuraa, että valtioneuvostossa asiat ratkaistaan laillista järjestystä ja voimassa olevia säännöksiä noudattaen. Kaikessa toiminnassa oikeuskansleri valvoo perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista.

Hallinnonalan määrärahat luvuittain vuosina 2003—2005

	v. 2003 tilinpäätös 1000 €	v. 2004 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2005 esitys 1000 €	Muutos 2004—2005	
				1000 €	%
01. Valtioneuvosto	3 624	3 809	5 322	1 513	40
02. Valtioneuvoston kanslia	23 669	25 201	27 050	1 849	7
03. Oikeuskanslerinvirasto	2 575	2 702	2 740	38	1
27. Poliittisen toiminnan avustaminen	11 807	14 888	12 020	- 2 868	- 19
99. Valtioneuvoston muut menot	3 509	1 283	1 767	484	38
Yhteensä	45 184	47 883	48 899	1 016	2

Henkilöstön kokonaismäärä¹⁾ 264 260 287

¹⁾ Henkilöstön kokonaismäärään ei sisälly valtioneuvoston jäseniä.

01. Valtioneuvosto

01. Palkkaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 322 000 euroa.

Perustetaan yhdeksän valtiosihteerin virkaa (A33). Henkilöstön määrä on enintään 63, joista 18 valtioneuvoston jäsentä, 9 valtiosihteeriä, 27 erityisavustajaa ja 9 valtiosihteerin sihteeriiä.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 1 500 000 euroa valtiosihteerin virkojen ja heidän sihteeriensä virkojen perustamisen sekä määrärahan

tarkistuksen johdosta. Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen valtioneuvostosta annetun lain (175/2003) 6 §:n ja valtion virkamieslain (750/1994) 5 §:n muuttamisesta siten, että ministerien tueksi voitaisiin tarvittaessa nimittää valtiosihteerejä.

2005 talousarvio	5 322 000
2004 talousarvio	3 809 000
2003 tilinpäätös	3 624 143

02. Valtioneuvoston kanslia

19. Arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten hallinnonalan virastojen ja laitosten tavaroiden ja palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonlisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

2005 talousarvio	2 500 000
2004 talousarvio	2 300 000
2003 tilinpäätös	2 238 844

21. Valtioneuvoston kanslian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 21 550 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 480 000 euroa, joka on tarkoitettu tietoyhteiskuntaohjelman rahoitukseen.

Lisäksi määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 1 169 000 euroa, mistä 400 000 euroa aiheutuu valtioneuvoston valvomon modernisoinnista sekä 769 000 euroa lähinnä ministeriöiden yhteiskäyttöisten EU-TORI- ja PTJ -järjestelmien uudistamisesta, vuonna 2004 voimaan tulleen kielilain aiheuttamista käännösmenoista sekä yhden henkilön palkkausmenoista.

Toiminnan menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Menot	18 974	19 983	21 550
— henkilöstömenot	8 069	9 750	9 721
— toimitilavuokrat	3 823	3 810	4 050
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	4 560	4 064	5 010
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	2 522	2 359	2 769
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 942		
— myönnetty	21 430		
— käytetty	18 974		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 399		

2005 talousarvio	21 550 000
2004 lisätalousarvio	82 000
2004 talousarvio	19 901 000
2003 tilinpäätös	21 430 000

Määrärahaa saa käyttää Suomen vuoden 2006 EU-puheenjohtajuuskauteen valmistautumisen ja suunnittelun aiheuttamien menojen, mukaan lukien määräaikaisen henkilöstön palkkausten, maksamiseen.

22. EU-puheenjohtajuus (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

2005 talousarvio	3 000 000
2004 talousarvio	3 000 000

03. Oikeuskanslerinvirasto

Selvitysosa: Valtioneuvoston toiminnan laillisuusvalvonta suoritetaan ensisijaisesti tarkastamalla yleisistuntojen ja tasavallan presidentin istuntojen esittelylistat ennakolta siten, että havaitut virheet voidaan korjata. Vuonna 2003 tarkastettiin noin 2 300 lista-asiaa.

Vuonna 2003 oikeuskanslerinvirastossa ratkaistiin 1 489 yksityisiltä tullutta kanteluasiata. Käsitellyn median mediaani oli noin 15 viikkoa ja keskiarvo noin 30 viikkoa. Vuonna 2003 ns. toimenpideratkaisujen osuus on ollut noin 17 % tutkituista kanteluasioista. Omasta aloitteesta tutkittavaksi otettuja ja rangaistustuomioiden tarkastusten johdosta vireille pantuja asioita vuonna 2003 oli 176. Tavoitteena on käsitellä asiat mahdollisimman nopeasti ja antaa oikeita, asianmukaisesti perusteltuja ja laadukkaita ratkaisuja.

21. Oikeuskanslerinviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 740 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 15 000 euroa kertaluonteisena menona Itämeren maiden yh-

teisen laillisuusvalvontaseminaarin järjestämistä varten ja 15 000 euroa oikeuskanslerinviraston 200-vuotisjuhlahistoriikin kirjoittavan tutkijan palkkaamista varten loppuvuodesta 2005 alkaen.

Toiminnan menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Menot	2 445	2 702	2 740
— henkilöstömenot	1 969	2 153	2 176
— toimitilavuokrat	206	226	233
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	187	217	226
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	83	106	105
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	237		
— myönnetty	2 575		
— käytetty	2 445		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	367		

2005 talousarvio	2 740 000
2004 talousarvio	2 702 000
2003 tilinpäätös	2 575 000

27. Poliittisen toiminnan avustaminen

50. Puoluetoinnin tukeminen (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 12 020 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää puoluelain (10/1969) 9 §:n sekä puolueiden toiminnan tukemiseen

myönnettävistä avustuksista annetun asetuksen (27/1973) 1 §:n mukaisesti avustuksiin eduskunnassa edustettuina oleville puolueille niiden säännöissä ja yleisohjelmissa määritellyn julkisen toiminnan tukemiseen. Määrära-

hasta 11 959 900 euroa on tarkoitettu käytettäväksi puolueiden poliittisen toiminnan tukemiseen, mistä kahdeksan prosenttia on tarkoitettu puolueille naisten poliittiseen toimintaan sekä samoin kahdeksan prosenttia puolueille niiden piirijärjestöjen toimintaan samojen perusteiden mukaisesti kuin edellä mainitut avustukset. Lisäksi määrärahaa saa käyttää 60 100 euroa avustuksen suorittamiseen Ahvenanmaan maakuntahallitukselle poliittisen toiminnan tukemiseen Ahvenanmaan maakunnassa.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitettu rahoittamaan kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelmaa.

2005 talousarvio	12 020 000
2004 talousarvio	12 988 000
2003 tilinpäätös	11 807 000

(52.) *Kansalaisaktiivisuuden lisääminen Euroopan parlamentin Suomen edustajien vaaleissa* (kiinteä määräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2004 talousarvio	1 900 000
------------------	-----------

99. Valtioneuvoston muut menot

21. *Pääministerin ja hänen avustajiensa matkat* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 812 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Eurooppa-neuvoston kokouksista sekä pääministerin työvierailuista ja muista matkoista aiheutuvien menojen korvaamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös valtioneuvoston kansliassa toimivan muun ministerin valtioneuvoston kanslian toimialasta johdettujen matkustusmenojen korvaamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää pääministeriä välittömästi avustavien henkilöiden ja turvamiesten matkustusmenojen korvaamiseen.

2005 talousarvio	812 000
2004 talousarvio	812 000
2003 tilinpäätös	657 159

24. *Kunniamerkit* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 471 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion virkamiehille ja muille lunastuksetta annettavien kunniamerkkien kustannusten korvaamiseen.

2005 talousarvio	471 000
2004 talousarvio	471 000
2003 tilinpäätös	599 163

25. *Jatkosodan ihmisluovutukset -tutkimushanke* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 484 000 euroa.

Momentin määrärahaa saa käyttää tutkimuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään kahdeksaa henkilövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa: Tutkimushankkeessa selvitetään poliisilinjan ja sotilaslinjan luovutuksia Saksaan ja myöhemmin Neuvostoliittoon ja sotavankileirien kuolintapauksia sekä vangeiksi joutuneiden suomalaisten ja suomensukuisten sotavankien myöhempiä vaiheita. Tutkimushanke sijoitetaan Kansallisarkistoon. Tutkimusprojekti aloitetaan vuonna 2004 ja se kestää vuoteen 2008. Hankkeesta on arvioitu aiheutuvan menoja yhteensä 1 900 000 euroa.

2005 talousarvio	484 000
2004 lisätalousarvio	255 000

Pääluokka 24

ULKOASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Ulkoasiainhallinnon toiminta-ajatuksena on edistää suomalaisten turvallisuutta ja hyvinvointia. Syvenevän yhteistyön maailmassa tämä tarkoittaa kansainvälisen yhteisvastuun rakentamista ja rauhan vahvistamista demokratian, tasa-arvon, ihmisoikeuksien kunnioituksen, kestävän kehityksen ja oikeusvaltioperiaatteen pohjalta. Kansainvälisten suhteiden osajana ulkoasiainhallinto valmistele ja toteuttaa Suomen ulkopolitiikkaa sekä yhdistää eri tahojen asiantuntemuksen kansalliseksi toimintalinjaksi.

Hallitusohjelman ja sitä tukevan UM-strategia 2010:n pohjalta ulkoasiainministeriö on määritellyt ulkoasiainhallinnon keskeiset tavoitteet, joiden saavuttamiseen kaikessa toiminnassa tähdätään ja joiden mukaisesti voimavarat kohdennetaan:

— Suomen kansainvälisen aseman vahvistaminen ja talouden kansainvälisten toimintaedellytysten parantaminen

— suomalaisten etujen ja suomalaisuuden edistäminen maailmalla

— vakauden, turvallisuuden ja yhteistyön lisääminen lähialueilla

— Euroopan unionin laajentaminen ja kehittäminen

— kansainvälinen vakaus, turvallisuus ja hyvinvointi sekä globalisaation hallinnan kehittäminen.

Ulkoasiainhallinto jatkaa suunnitelmallisten uudistusten läpivientiä, jotka viitoitettiin ulkoasiainhallinnon 2000-luvun haasteita koskeneessa selvityksessä sekä selvityksen pohjalta käydyssä laajassa keskustelussa. Vuosituhannen alun jälkeen toimeenpantujen johtamis-, toimintatapa- ja organisaatiouudistusten pohjalta ulkoasiainministeriössä vuonna 2004 valmistuva UM-strategia 2010 linjaa ulkoasiainhallinnon kehittämisen entistä selkeämmin toiminnan ja tavoitteiden lähtökohdista tapahtuvaksi. Ulkoasiainhallinnon tulosjohtamista jatketaan UM-strategia 2010:n pohjalta. Strategian tavoitteiden saavuttamisen seurantamenetelmissä panostetaan hallinnonalan vaikuttavuus- ja tuloksellisuustavoitteiden arviointimenettelyiden kehittämiseen.

Ulkoasiainhallinto osallistuu mahdollisuuksien mukaan hallituksen ohjelmajohtamistyöskentelyyn tietoyhteiskuntaohjelman, yrittäjyyden politiikkaohjelman ja kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman kautta. Tämän lisäksi ulkoasiainhallinto edistää omalta osaltaan muita hallitusohjelman keskeisiä asiakokonaisuuksia ohjelmajohtamisen kautta.

Kansainvälistä toimintaympäristöä leimaa eri politiikka-alojen kasvava keskinäinen riippuvuus. Se on noussut tärkeäksi yhdistäväksi elementiksi ulkoasiainministeriön valmistelemissä eri alojen selvitysten ja selontekojen linjausten välillä. Vuoden 2004 aikana valmistuvat valtioneuvoston kehityspoliittinen ohjelma, ihmisoikeusselonteko, globalisaatioselvitys sekä turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko.

Tarve vahvistaa monenkeskisen järjestelmän toimintakykyä on avainkysymyksiä. Suomi pyrkii monenkeskisen yhteistyön ja kansainvälisen oikeuden vahvistamiseen sekä globalisaation hallin-

taan turvallisuuden lisäämiseksi eriarvoisuutta ja syrjäytymistä vähentämällä. Globalisaation tuomiin haasteisiin pyritään vastaamaan vuonna 2004 eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle annettavan globalisaatio selvityksen pohjalta. Globalisaation hallinnan kehittämisessä korostuvat myös YK:n vuosituhatjulistus, YK-järjestelmän toiminnan tehostaminen ja Helsinki-prosessi.

Valtioneuvosto teki periaatepäätöksen kehityspoliittisesta ohjelmasta helmikuussa 2004. Ohjelmassa kehityspoliittikka määritellään johdonmukaisena toimintana kaikilla niillä kansainvälisen yhteistyön ja kansallisen politiikan lohkoilla, joilla vaikutetaan kehitysmaiden asemaan. Suomen kehityspoliittikan keskeisimpänä päämääränä on vaikuttaa äärimmäisen köyhyyden poistamiseen maailmasta. Tämän päämäärän saavuttamista tukevat ympäristöuhkien torjuminen, tasa-arvon, ihmisoikeuksien, kansanvallan ja hyvän hallinnon edistäminen, maailmanlaajuisen turvallisuuden sekä taloudellisen vuorovaikutuksen lisääminen. Ulkoasiainministeriön valmisteleva ihmisoikeus selvitys valmistui maaliskuussa 2004.

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa kehitetään eduskunnalle syksyllä 2004 annettavan turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selvityksen mukaisesti. Suomi toimii Euroopan unionin jäsenenä unionin vahvistamiseksi turvallisuusyhteisönä ja kansainvälisenä toimijana, joka kantaa vastuuta kansainvälisestä vakaudesta ja turvallisuudesta uuden turvallisuusstrategiansa mukaisesti. Euroopan unionin laajentuminen ja uudistumistarpeet luovat haasteita EU:n ulkoisen toimintakyvyn ja erityisesti yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tehokkuudelle. Suomi osallistuu täysimääräisesti unionin yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämiseen ja toteuttamiseen. Unionin yhtenäisyys, keskinäinen yhteisvastuu ja yhteiset sitoumukset lisäävät Suomen turvallisuutta. Kansainvälisen kriisinhallinnan tarve kasvaa samalla kun sen toimintaympäristö monimutkaistuu. Monipuolinen kriisinhallintaan osallistuminen tukee Suomen ulkopoliittisia tavoitteita. Suomi painottaa Euroopan unionin siviili- ja sotilaallisen kriisinhallinnan kehittämistä kokonaisuutena. Eduskunnalle annettava lakiesitys siviilihenkilöstön osallistumisesta kriisinhallintaan selkeyttää osaltaan toimintaan osallistuvien tahojen vastuita ja toimintatapoja.

Venäjän kehitys on keskeinen Suomen lähialueiden turvallisuuteen ja vakauteen vaikuttava tekijä. Ulkoasiainministeriö kehittää kahdenvälistä ja monenkeskistä yhteistyötä eri aloilla Venäjän kanssa. Monenkeskisen Venäjä-yhteistyön kehittämiseen Suomi osallistuu erityisesti EU:ssa, muun muassa Venäjän WTO-jäsenyysneuvotteluiden edistämiseksi ja pohjoisen ulottuvuuden puitteissa. EU:n jäsenenä Suomi edistää EU—Venäjä yhteistyön, EU:n uuden naapuruuspolitiikan ja transatlanttisten suhteiden kehitystä keskeisinä Euroopan vakauteen ja lähialueiden turvallisuuteen vaikuttavina tekijöinä.

Suomen kansainvälistä asemaa vahvistetaan toimimalla aktiivisesti ja vastuullisesti Suomelle tärkeissä kansainvälisissä kysymyksissä niin kahdenvälisesti, EU-tasolla kuin monenkeskisesti. Työssä korostuvat mm. YK:n ja muiden laajaan kansainväliseen yhteistyöhön perustuvien rakenteiden vahvistaminen, aktiivinen toiminta EU:n ulkoisen toimintakyvyn vahvistamiseksi sekä kriisinhallinnan ja rauhankumppanuuden kehittäminen Suomen tavoitteiden mukaisesti.

Ulkoasiainhallinnon tehtävänä on valmistella ja toteuttaa Suomen kauppapolitiikkaa luomalla kansalliset toimintalinjaukset eri tahojen asiantuntemuksen pohjalta, mukaan lukien Suomen toiminta EU:n yhteisen kauppapolitiikan puitteissa. Talouden kansainvälisten toimintaedellytysten parantamisessa haasteina ovat suomalaisten hyvinvoinnin edistäminen turvaamalla elinkeinoelämän etuja kansainvälisessä taloudellisessa yhteistyössä, valtioiden välisen taloudellisen yhteistyön edistäminen vahvistamalla kansainvälistä kauppajärjestelmää ja Dohan kierroksen onnistuminen Suomen tavoitteiden mukaisesti. Ulkoasiainhallinnon toiminta kansainvälisen kaupan sääntökysymyksissä ja vienninedistämiseksi tukee osaltaan hallituksen yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Suomalaisten etujen ja suomalaisuuden edistämiseksi maailmalla korostuvat konsulipalveluiden laadun kehittäminen, ulkomailla toimivien suomalaisten yritysten, elinkeinoelämän, kulttuu-

ri-, tutkimus- ja muiden yhteisöjen tukeminen sekä Suomen arvostuksen ja tunnettuuden lisääminen julkisuusdiplomatian keinoin.

Vakauden, turvallisuuden ja yhteistyön lisäämiseksi lähialueilla panostetaan huhtikuussa 2004 valtioneuvostossa hyväksytyyn lähialuestrategian toteuttamiseen, tiivistyvään pohjoismaiseen yhteistyöhön sekä Baltian ja pohjoismaiden yhteistyön kehittämiseen. Lähialuestrategian mukaisesti yhteistyötä toteutetaan erityisesti seuraavilla aloilla: ympäristö, maa- ja metsätalous, sosiaali- ja terveydenhuolto, oikeuslaitos, liikenne ja tietoliikenne, energia, ydinturvallisuus sekä koulutus ja kansalaisyhteiskunta. Samoin tuetaan Venäjän uudistusprosesseja ja lähentymistä läntisiin yhteistyöjärjestelyihin. Itämeren ympäristökysymysten hoito yhteistyön keinoin on noussut tärkeäksi aiheeksi.

Euroopan unionin laajentumisen myötä yhteistyötä tiivistetään uusien jäsenmaiden kanssa kahdenvälisiä suhteita syventämällä mm. vuonna 2004 uusiin EU-maihin avattuja edustustoja hyödyntämällä. EU:n käynnissä olevaan uudistusprosessiin osallistutaan aloitteellisesti. Ulkoasiainhallinnon kannalta unionin ulkoisen toimintakyvyn vahvistaminen jäsenmaita yhdistävien arvojen pohjalta on keskeisessä asemassa.

Kansainvälisen vakauden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin sekä globalisaation hallinnan kehittämiseksi osallistutaan aktiivisesti kansainväliseen yhteistyöhön muun muassa kriisinhallinnan kehittämiseksi, terrorismin torjumiseksi, YK:n vuosituhatjulistuksen ja Helsinki-prosessin tavoitteiden toteuttamiseksi sekä ihmisoikeuksien, kansanvallan, kestävän kehityksen ja oikeusvaltion periaatteiden edistämiseksi.

Tavoitteiden saavuttamiseksi määritellään keskeiset ulkoasiainhallinnon toimintatapoja, tarvittavia voimavaroja ja osaamisen kehittämistä koskevat tavoitteet sekä tavoitteiden saavuttamista ilmaisevat tuloksellisuusindikaattorit.

Toimintatapojen osalta ulkoasiainhallinto kehittää tulosohjausta ja strategista johtamista sekä organisaatiota, mukaan lukien edustustoverkko UM-strategia 2010:n pohjalta. Tavoitteiden saavuttamisen seurantamenetelmien kehittäminen jatkuu aikaisempien perusselvitysten pohjalta.

Voimavarojen osalta avainasemassa ovat riittävien toimintamäärärahojen varmistaminen käynnissä olevien uudistusprosessien tukemiseksi, määrällisesti ja laadullisesti riittävän henkilöstön ylläpitämiseksi sekä tavoitteiden kannalta riittävien toimitilojen ylläpito Suomessa ja ulkomailla. Ulkoasiainministeriössä vuonna 2004 laaditun henkilöstöstrategian toimeenpano aloitetaan vuonna 2005. Strategia antaa suuntaviivat ministeriön henkilöstön pitkän aikavälin kehittämiselle mukaan lukien urasuunnittelu ja osaamistarpeet.

Vuoden 2005 alusta yhtenäiset toiminnan suunnittelun ja ohjauksen menetelmät on laajennettu myös edustustoverkon piiriin. Hallinnonalan osaamisen kehittämisessä panostetaan uusien toimintatapojen ja muuttuneen organisaation edellyttämiin koulutustarpeisiin, mukaan lukien suunnitelmallinen esimieskoulutus. Vuonna 2005 toteutettava uudistettu ulkomaanedustuksen korvausjärjestelmä täydentää aiemmin toteutettua palkkausjärjestelmän uudistusta.

Ulkoasiainministeriön hallinnonalan valtuusyhteenveto (milj. euroa)

	2005	2006	2007	2008	2009—	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
Ennen vuotta 2005 tehdyt sitoumukset	363,04	293,64	214,50	181,30	168,90	1 221,38
Vuoden 2005 sitoumukset	-	120,75	129,00	150,10	156,00	555,85
Valtuudet yhteensä	363,04	414,39	343,50	331,40	324,90	1 777,23

Hallinnonalan määrärahat luvuittain vuosina 2003—2005

	v. 2003 tilinpäätös 1000 €	v. 2004 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2005 esitys 1000 €	Muutos 2004—2005	
				1000 €	%
01. Ulkoasiainhallinto	177 042	192 883	196 440	3 557	2
30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö	372 504	412 155	460 222	48 067	12
50. Lähialueyhteistyö	30 274	25 374	24 208	- 1 166	- 5
99. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muut menot	129 486	135 635	141 149	5 514	4
Yhteensä	709 306	766 047	822 019	55 972	7
Henkilöstön kokonaismäärä ¹⁾	1 550	1 570	1 590		

¹⁾ Hallinnonalla arvioidaan olevan lisäksi kriisinhallinta- ja rauhanturvaoperaatioihin palkattua henkilöstöä vuosina 2004 ja 2005 noin 1 000 henkilötyövuotta sekä ulkomaanedustuksen toimipisteisiin asemamaasta palkattua henkilöstöä vuosina 2004 ja 2005 920 henkilötyövuotta.

01. Ulkoasiainhallinto

Selvitysosa: Ulkoasiainhallintoa kehitetään UM-strategia 2010:n pohjalta entistä selkeämmin toiminnan ja tavoitteiden lähtökohdista. Toiminnan tuloksellisuusindikaattorit otetaan käyttöön vuoden 2005 alusta. Niitä hyödynnetään painopisteiden määrittelyssä ja toiminnan tuloksellisuuden arviointimenetelmien edelleen kehittämisessä.

Ministeriön alustavat tulostavoitteet toiminnalleen vuodelle 2005 ovat seuraavat:

Hallinnon virtaviivaistaminen

— Tavoitteena on asiakaslähtöinen, tehokas ja joustava palvelutuotanto. Vuoden 2005 aikana vähennetään 25 henkilötyövuotta hallinnon tehtävistä, pl. kehitysyhteistyöhallinnon tehtävät, rationalisoimalla edustustojen hallinnollisia tukitehtäviä ja vähentämällä ministeriön osastojen hallintotehtäviä muun muassa vuonna 2004 käyttöönotettuja tietoteknisiä ratkaisuja hyväksikäyttämällä. Tämä mahdollistaa tehokkaamman politiikkavalmistelun sekä nykylaajuisen edustustoverkon ylläpidon.

Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö

— Vuoden 2005 merkittävin tavoite on vuonna 2004 valmistuneen henkilöstöstrategian toimeenpanon aloittaminen. Strategia antaa suuntaviivat ministeriön henkilöstöresurssoinnin pitkän aikavälin suunnittelulle samoin kuin osaamisen hallinnalle ja urasuunnittelulle.

— Vuoden 2005 alusta ministeriö ottaa käyttöön uudistetun ulkomaanedustuksen korvausjärjestelmän, jonka avulla pyritään turvaamaan ulkoasiainhallinnon virkamiesten siirtohalukkuus. Uudistuksessa on sen vuoksi erityisesti huomioitu myös perhepoliittiset kysymykset.

— Keskeisiä tavoitteita ovat tavoite- ja kehityskeskustelujen toteutuminen täysimääräisesti sekä henkilöstön tehtävien ja suoritusarviointien ja palkkakehityksen nivominen saumattomasti ulkoasiainhallinnon tavoitteisiin ja niiden toteutumiseen. Toimenpiteillä lisätään ulkoasiainhallinnon houkuttelevuutta motivoituneen ja osaavan henkilöstön työnantajana ja varaudutaan näin selviämään kasvavasta eläköitymisestä.

Toiminnan edellyttämän perusinfrastruktuurin rakentaminen ja ylläpito

— Ulkoasiainministeriö hallinnoi kirjanpitoarvoltaan lähes 220 miljoonan euron kiinteistöomaisuutta. Kiinteistöomaisuuden arvon säilyttäminen edellyttää säännöllistä korjausta ja kunnossapitoa. Kiinteistöhallinnon tukena ministeriöllä on myös tietojärjestelmä, jota hyödynnetään laajemmin vuoden 2005 alusta mm. kiinteistökohtaisten kulujen ja tuottojen seurannassa.

— Suomi liittyi vuonna 2001 Schengen-viisumialueeseen ja uudisti sen myötä viisumijärjestelmänsä. Viisumijärjestelmän uusimista jatketaan EU:n uusien vaatimusten mukaiseksi. Uudistukset asettavat suuria haasteita laitteille, tietoliikenteen kapasiteetille, ohjelmistojen toimivuudelle ja niiden yhteistoiminnalle. Viisumijärjestelmästä tulee ulkoasiainhallinnon suurin tietojärjestelmä.

— Vuoden 2005 aikana koko edustustoverkko saatetaan ulkoasiainhallinnon sisäisen tietoverkon piiriin.

19. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 14 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten hallinnonalan virastojen ja laitosten tavaroiden ja palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen sekä kehitysyhteistyöhön ja lähialueyhteistyöhön käytettyjen ja kotimaasta hankittujen palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäveromenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonlisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin. Arvonlisäverolain mukaan ministeriöiden kehitysyhteistyötä varten kotimaasta ostamat palvelut ovat arvonlisäverollisia. Jotta arvonlisäverolla ei rasiteta Suomen kehitysyhteistyötä ja lähialueyhteistyötä arvonlisäveromenot budjetoidaan erikseen.

2005 talousarvio	14 800 000
2004 talousarvio	14 800 000
2003 tilinpäätös	5 748 978

21. Ulkoasiainhallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 174 985 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kunniakonsulien menojen, valtion virastoille maksettavien tutkimus- ja kehittämistoiminnasta aiheutuviin kulutusmenojen sekä tutkimusapurahojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 2 530 000 euroa kehitysyhteistyön operatiivisten määrärahojen kasvun vaikutuksena kehitysyhteistyöhallinnon menoihin ja 157 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina tuloina ulkoasiainhallinnon suoritteiden maksuista annetun asetuksen (1243/2003) mukaiset tulot sekä edustustojen pankkitilien korkotulot.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Tulot	20 403	21 000	17 100
— maksullinen toiminta	19 614	20 200	16 761
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot muulta valtion virastolta	45	30	20
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta (myös EU:lta saatava rahoitus)	331	280	100
— muut tulot	413	490	219

Menot	179 795	193 028	192 085
— henkilöstömenot	79 993	84 005	84 087
— toimitilavuokrat	15 437	16 500	16 038
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	24 823	27 500	26 980
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	59 542	65 023	64 980
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	20 403	21 000	17 100
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	179 795	193 028	192 085
— toimintamenorahoitus, netto	159 392	172 028	174 985
— muu erittelemätön talousarviorahoitus	8 819	-	-
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	10 108		
— myönnetty	161 929		
— käytetty	159 392		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	12 645		

Ulkoasianhallinnolle asetettujen tavoitteiden mukaiset tunnusluvut

	2003 toteutuma	2004 ennakoitu	2005 tavoite
<i>Hallinnon virtaviivaistaminen</i>			
1. Edustuston kirjanpito hoidetaan ministeriössä, kpl	1	5	10
2. Edustusto käyttää sähköistä Rondo-järjestelmää, kpl	-	2	10
3. Arkki-arkistojärjestelmän peitto edustustoverkosta, kpl	24	40	60
4. Ministeriö vastaanottaa laskuistaan sähköisesti, %	-	15	50
5. Henkilötietojärjestelmän käyttö TAKE-keskusteluissa, %	-	95	97
6. Henkilötietojärjestelmän käyttö lomahallinnossa, %	-	100	100
7. Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus, %	133	129	135
<i>Osaava ja hyvinvoiva henkilöstö</i>			
1. Tavoite- ja kehityskeskustelujen käymisaste, %	80	95	98
2. Työtyytyväisyysbarometriin osallistumisaste, %	-	50	55
3. Työtyytyväisyys barometrin mukaan	-	tydyttävä	tydyttävä+
	-	(3)	(3,1)
4. TAKE-keskusteluissa sovitun koulutuksen toteutumisaste, %	-	50	75
5. Urasuunnittelukeskusteluiden osallistumisaste määritellyillä kohderyhmillä, %	-	20	50
6. EU-puheenjohtajuuskoulutuksen toteutumisaste, %	-	25	80
<i>Toiminnan edellyttämän perusinfrastruktuurin rakentaminen ja ylläpito</i>			
1. Kiinteistöhallinnon tietojärjestelmän hyödyntämisaste, %	-	50	80
2. UH:n sisäisen tietoverkon peitto edustustoverkosta, kpl	79	88	92
	(90%)	(96%)	(100%)

Ulkoasiainhallinnon toimintamenot toimialoittain v. 2005 €

Edustustojen toimintamenot	53 708 000
Ministeriön johdon, osastojen ja erillisten yksiköiden toimintamenot	14 600 000
Henkilöstölinjan toimintamenot	84 997 000
Kiinteistö- ja materiaalinjan toimintamenot	9 000 000
Tietohallintolinjan toimintamenot	12 680 000
Yhteensä	174 985 000

2005 talousarvio	174 985 000	2005 talousarvio	4 805 000
2004 talousarvio	172 028 000	2004 talousarvio	4 205 000
2003 tilinpäätös	161 928 916	2003 tilinpäätös	7 000 000

74. Talonrakennukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 805 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös valtiolle vuokrattujen tilojen peruskorjausluonteisten korjaus- ja muutostöiden maksamiseen.

Vuonna 2005 saa tehdä käynnissä oleviin talonrakennushankkeisiin liittyviä sitoumuksia siten, että niistä aiheutuu valtiolle menoja vuoden 2005 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 3 000 000 euron arvosta.

76. Kiinteistöjen ja huoneistojen hankkiminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 850 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää rakennusten, huoneistojen ja tonttien ostohinnan sekä kiinteistölainojen korkojen ja kuoletusten maksamiseen.

Vuonna 2005 saa tehdä kiinteistöjen ja huoneistojen hankkimista koskevia sopimuksia siten, että niistä aiheutuu valtiolle menoja vuoden 2005 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 1 850 000 euron arvosta.

Käyttösuunnitelma €

Hanke	
2. Peruskorjaushankkeet	4 788 000
3. Nimetyille hankkeille jakamaton	17 000
Yhteensä	4 805 000

2005 talousarvio	1 850 000
2004 talousarvio	1 850 000
2003 tilinpäätös	2 364 000

30. Kansainvälinen kehitysyhteistyö

Selvitysosa: Valtioneuvoston 5.2.2004 hyväksymä kehityspoliittinen ohjelma asettaa Suomen kehityspoliitiikan YK:n vuosituhajulistuksen, sen arvojen ja kehityspäämäärien (Millennium Development Goals) puitteisiin. Suomen kehityspoliitiikan päämääränä on äärimmäisen köyhyyden poistaminen. Kehityspoliitiikan toimeenpano pohjautuu oikeuspohjaiseen lähestymistapaan ja kestäväen kehityksen periaatteisiin. Läpileikkaavina teemoina kaikessa kehityspoliitiikan toteutuksessa ovat tasa-arvon edistäminen parantamalla erityisesti naisten ja tyttöjen oikeuksia ja asemaa, helposti syrjäytyvien ihmisten oikeuksien ja tasavertaisten osallistumismahdollisuuksien edistäminen sekä ympäristökysymysten huomioiminen. Moniulotteiseen köyhyysongelmaan puututaan toimimalla kokonaisvaltaisesti ja johdonmukaisesti useilla poliittikalohkoilla ja vaikuttamisen tasoilla.

Hallitus on sitoutunut YK:n vuosituhajulistuksen mukaisesti globaalin kumppanuuden vahvistamiseen kehityksen edistämiseksi. Sitoumus merkitsee Suomelle velvoitteita, joita toteutetaan

kasvattamalla kehitysyhteistyömäärärahoja hallitusohjelman mukaisesti sekä mm. tukemalla kehitysmaiden velkaongelman ratkaisua, niiden etujen huomioon ottamista WTO-kauppaneuvotte- luissa ja tietoyhteiskuntakehitystä köyhissä maissa. Hallitus edistää yhteiskunnan tukea vuositu- hatjulistuksen arvoille ja päämäärille sekä Suomen velvoitteiden täyttämiseksi lisäämällä kehitys- poliittista tiedotusta ja viranomaisten yhteistyötä kehityskasvatuksessa.

Suomi tukee yhteistyömaita vuosituhatjulistuksen toimeenpanossa hyödyntäen omaa osaamis- taan ja vahvuuksiaan. Tuki kohdistuu kehitykselle suotuisan toimintaympäristön luomiseen vah- vistamalla demokratiaa, hyvää hallintoa ja taloudenpitoa, edistämällä ihmisoikeuksien kunnioit- tamista ja tasa-arvoa, edistämällä rauhaa ja turvallisuutta sekä vahvistamalla yksityisen sektorin toimintaedellytyksiä. Toimintaympäristön kehittämisen rinnalla Suomi tukee kehitysmaita nii- den ponnisteluissa vuosituhatavoitteiden saavuttamisessa opetuksen, terveyden, HIV/AIDS-ky- symysten, sosiaaliturvan, työllisyyden ja työelämän, veden ja sanitaation, ympäristö- ja luonnon- varakysymysten, ruokaturvan ja maaseutukehityksen, metsätalouden sekä tietoyhteiskunnan alu- eilla.

Hallituksen uutta kehityspoliitikkaa toteutetaan lisäämällä johdonmukaisuutta kehityksen kan- nalta merkittävien politiikkalohkojen kesken. Kehityskysymyksiä käsitellään kokonaisvaltaisesti ulkopoliitikan kaikilla aloilla turvallisuus-, kauppa-, kehitys- ja ihmisoikeuspolitiikassa. Lisäksi tarkastellaan kehityspoliitikan liittymiä useille muille politiikan aloille ympäristö-, maa- ja met- sätalous-, koulutus-, tietoyhteiskunta-, terveys-, sosiaali- sekä maahanmuuttokysymyksissä. Ke- hitysyhteistyö on Suomen kehityspoliitikan perinteinen väline.

Hallituksen päättämän kehityspoliittisen ohjelman toteuttamisen vaikuttavuustavoitteet vuo- delle 2005:

1. Suomi toteuttaa kehityspoliitikkaa osana yleistä ulkopoliitikkaansa johdonmukaisesti kan- sallisen politiikkansa ratkaisuilla, monenkeskisessä yhteistyössään sekä EU-politiikassa.

2. Suomi perustaa tukensa kehitysmaiden omiin köyhydenvähentämisohjelmiin, keskittää yh- teistyön harvempiin maihin ja järjestöihin, suurempiin ohjelmakokonaisuuksiin ja lisää ohjelma- muotoista yhteistyötä. Kumppanimaiden vuosituhatjulistuksen kehityspäämääriin liittyvien ta- voitteiden saavuttamista tuetaan kahdenvälisen, monenkeskisen ja EY-yhteistyön kautta.

3. Suomi tehostaa kehitysyhteistyön vaikuttavuutta avunantajien toimintatapojen yhdenmu- kaistamisen eli harmonisaation kautta kahdenvälisessä, monenkeskisessä ja EY-yhteistyössä sekä niiden kesken.

4. Yhteistyötä yksityisen sektorin kanssa vahvistetaan kehittämällä kahdenväliseen toimintaan tarkoitukseen sopivia uusia kaupallis-taloudellisen yhteistyön instrumentteja ja tehostamalla kor- kotukiluottojen käyttöä sekä vaikuttamalla yksityisen sektorin yhteistyömuotojen kehittämiseen monenkeskisten kanavien kautta.

Kaikkien vaikuttavuustavoitteiden saavuttamiseksi vaadittavat tärkeimmät toimenpiteet ja vai- kuttavuuden arvioimista koskevat mittarit tullaan määrittelemään ja niitä koskevasta seurannasta sopimaan valmisteilla olevan kehityspoliittisen ohjelman toimeenpanosuunnitelman osana. Val- tioneuvoston asettamalla kehityspoliittisella toimikunnalla on tärkeä rooli tässä seurannassa.

Kehityspoliittisen ohjelman määrärahojen tasoa ja kohdentamista koskevat tavoitteet vuodelle 2005:

1. Hallitus kasvattaa kehitysyhteistyömäärärahoja tavoitteena nostaa niiden osuus 0,7 prosent- tiin BKTL:sta vuoteen 2010 mennessä yleinen talouskehitys kuitenkin huomioon ottaen. Valtio- neuvoston maaliskuussa 2004 tekemän kehyspäättöksen perusteella Suomen julkisen kehitysyh- teistyön määrärahat tulevat vastaamaan tällä hetkellä käytössä olevien BKTL-ennusteiden mu- kaan noin 0,41 prosenttia BKTL:sta vuonna 2006 sekä noin 0,44 prosenttia vuonna 2007. Kehitysyhteistyön arvioidaan olevan tässä talousarvioesityksessä noin 0,39 prosenttia BKTL:sta.

2. Suomi ohjaa valtaosan varsinaisen kehitysyhteistyön rahoituksesta kahdenväliseen yhteistyöhön omia vahvuuksiaan painottaen. Keskittämisen kautta Suomi pyrkii toimintansa vaikuttavuuden parantamiseen. Maa- ja aluekohtaisessa kehitysyhteistyössä toiminta on keskittymässä. Tämänhetkisten suunnitelmien mukaan tukea saavien maiden lukumäärä (pl. alueellinen yhteistyö sekä maat, joissa pelkkää paikallista yhteistyötä) tulee selkeästi vähenemään vuoteen 2007 mennessä.

3. Monenkeskinen ja EY:n kehitysyhteistyö ovat tärkeä osa Suomen kehitysyhteistyön kokonaisuutta. Suomi tehostaa vaikuttamistaan näiden apumuotojen laatuun hallituksen kehityspoliittisen ohjelman painotusten mukaisesti sekä pyrkii osallistumaan keskeisten järjestöjen ja ohjelmien rahoitukseen vertaismaiden tasoisesti. Tavoitteena on monenkeskisen järjestelmän vahvistaminen ja kehitysmaiden vaikutusmahdollisuuksien lisääminen. Monenkeskisen yhteistyön määrärahat ja valtuudet on arvioitu niin, että ne mahdollistavat tällä hetkellä käytettävissä olevien arvioiden mukaan osallistumisen keskeisiin uusiin lisärahoituksiin, ml. Kansainvälisen Kehitysjärjestön (IDA) ja Afrikan kehitysrahaston seuraava neuvottelukierros sekä YK-järjestöjen kolmivuotiset sopimukset vähintään nykyisellä määrärahasolla.

4. Köyhimpiin maihin (LDC-maat) kohdistuvan rahoituksen osuus kasvaa 0,15 prosenttiin BKTL:sta kokonaisavun noustessa kohti 0,7 prosenttia. LDC-maiden osuus nousee lähemmäksi tavoitetasoa tuen lisääntyessä Suomen pitkäaikaisille yhteistyömaille. Maa- ja aluekohtaisessa kehitysyhteistyössä LDC-maiden osuudeksi vuonna 2005 arvioidaan noin 72 milj. euroa (46 %). Myös monenkeskisessä toiminnassa tuen painopiste on järjestöillä, jotka keskittävät toimintansa köyhimpiin kehitysmaihiin.

5. Kahdenvälisessä yhteistyössä pitkäaikaisten yhteistyömaiden osuutta kasvatetaan 60 prosenttiin maa- ja aluekohtaisesta lahjajamatoisesta yhteistyöstä. Pitkäaikaisille yhteistyömaille kohdennetaan vuonna 2005 vähintään noin 90 milj. euroa, jolloin pitkäaikaisten yhteistyömaiden osuus maa- ja aluekohtaisesta yhteistyöstä olisi noin 58 %. Mosambikin määrärahatason arvioidaan olevan noin 24 milj. euroa, Tansanian noin 15 milj. euroa, Vietnamin noin 15 milj. euroa, Sambian noin 8 milj. euroa, Nicaraguan noin 10 milj. euroa, Kenian noin 5 milj. euroa, Etiopian noin 10 milj. euroa ja Nepalín noin 4 milj. euroa.

6. Saharan eteläpuoleisten maiden osuuden arvioidaan kasvavan tuen lisääntyessä Suomen pitkäaikaisille yhteistyömaille, joista suurin osa on Saharan eteläpuolisessa Afrikassa. Saharan eteläpuoleisten Afrikan maiden osuudeksi maa- ja aluekohtaisessa yhteistyössä vuonna 2005 arvioidaan noin 86 milj. euroa (55 %). Afrika on painopiste myös muussa kehitysyhteistyössä.

7. Kansalaisjärjestöjen kapasiteetin lisääntyessä kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyön osuutta nostetaan hallitusti asteittain 14 prosenttiin varsinaisesta kehitysyhteistyöstä vuoteen 2007 mennessä.

8. Humanitaarisen avun osuus säilytetään 10—15 prosentin tasolla varsinaisen kehitysyhteistyön määrärahoista.

Talousarvion puitteissa valtioneuvosto tekee erillisen päätöksen kunakin vuonna seuraavien vuosien toimintaa ohjaavien monenkeskisen ja maa- ja aluekohtaisen kehitysyhteistyön myöntö- ja sopimusvaltuuksien kohdentamisesta.

Julkisen kehitysavun määrärahat ja maksatukset (milj. euroa) sekä maksatusten %-osuus BKTL:sta

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Määrärahat yhteensä	348,4	373,9	401,6	421,2	452,0	479,2	506,8	545,6
Maksatukset	330,5	356,3	390,9	402,4	434,4	490,4	491,7 ¹⁾	
%-osuus BKTL:sta	0,32	0,31	0,33	0,31	0,32	0,35	0,34	

¹⁾ ennakkotieto

Valtion kehitysyhteistyömenot v. 2005 pääluokittain

milj. €

Luvussa 24.30	460,222
Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muissa luvuissa	50,498
Sisäasiainministeriön hallinnonalalla	0,300
Valtiovarainministeriön hallinnonalalla	70,339
Opetusministeriön hallinnonalalla	1,344
Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla	0,911
Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla	0,194
Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalla	0,940
Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla	1,540
Työministeriön hallinnonalalla	11,771
Ympäristöministeriön hallinnonalalla	2,027
Yhteensä	600,086

66. Varsinainen kehitysyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 457 922 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää käyttösuunnitelmasa yksilöidystä käyttötarkoituksista aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää aikaisemmin myönnettyjen valtuuksien nojalla tapahtuviin maksatuksiin ja vuoden 2005 kuluessa sovittavien maksujärjestelyjen aiheuttamiin menoihin.

Määrärahaa saa käyttää myös kehitysyhteistyöhallinnon menojen maksamiseen, kun ne aiheutuvat henkilökunnan koulutuksesta, kohdemaihin ja kohdemaissa tehtävistä kehitysyhteistyöhallinnon virkamatkoista, toimistoautomaatiikan hankinnasta sekä kehitysyhteistyöhankkeisiin liittyvien asiantuntijapalkkioiden maksamisesta. Humanitaariseen apuun tarkoitettuja määrärahoja saa käyttää myös muiden kuin kehitysmaiden avustamiseen. Momentin määrärahoista veloitetaan valtion virastojen ja laitosten osallistumisesta ke-

hitysyhteistyöhön annetussa laissa (382/1989) tarkoitetuista kehitysyhteistyötehtävistä virastolle tai laitokselle aiheutuvat kustannukset. Momentilta voidaan myöntää valtionavustusta sekä maksaa valtuuksien käytöstä aiheutuviin menoihin liittyviä ennakkomaksuja enintään 1 000 000 euroa.

Käyttösuunnitelma

€

1. Monenkeskinen kehitysyhteistyö	113 752 000
2. Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö	155 470 000
3. Euroopan kehitysrachasto	43 000 000
4. Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö	30 000 000
5. Humanitaarinen apu	46 000 000
6. Kehitysyhteistyön suunnittelu ja tukitoiminnot sekä kehityspoliittinen tiedotus	7 270 000
7. Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus	920 000

8. Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle, Kehitysyhteistyön Palvelukeskukselle (KePa) ja kehitysyhteistyötiedotukselle	51 550 000
9. Korkotuki	9 960 000
Yhteensä	457 922 000

Vuoden 2005 aikana saa tehdä uusia kehitysyhteistyösopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 2005 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 540 000 000 euron ja korkotukiluottoja myöntää enintään 80 000 000 euron arvosta. Korkotuen osuus on 28 000 000 euroa.

Myöntö- ja sopimusvaltuuksien jakautuminen

	€
1. Monenkeskinen kehitysyhteistyö	191 600 000
2. Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö	257 800 000
3. Euroopan kehitysrahasto	-
4. Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö	16 700 000
5. Humanitaarinen apu	-

6. Kehitysyhteistyön suunnittelu ja tukitoiminnot sekä kehityspoliittinen tiedotus	3 000 000
7. Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus	-
8. Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle, Kehitysyhteistyön Palvelukeskukselle (KePa) ja kehitysyhteistyötiedotukselle	42 900 000
9. Korkotuki	28 000 000
Yhteensä	540 000 000

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon kehitysyhteistyön hallintoresurssien lisääminen samassa suhteessa kuin kehitysyhteistyön kokonaismäärärahat kasvavat. Kehitysyhteistyön hallinnon ja operatiivisten määrärahojen suhde pysyy samana kuin aikaisempina vuosina sillä operatiivisten määrärahojen lisäyksestä 5 % on ohjattu toimintamäärärahoihin.

Valtuuksien perusteella tehdyistä ja tehtävistä myöntöpäätöksistä aiheutuvat menot (milj. euroa)

	2005	2006	2007	2008	Myöhemmille vuosille yhteensä
Ennen vuotta 2004 myönnetyt valtuudet ¹⁾	250,0	159,4	124,1	96,8	152,5
Vuonna 2004 myönnetyt valtuudet ²⁾	103,1	126,7	86,9	81,9	16,4
Vuonna 2005 myönnetyt valtuudet	-	111,9	125,0	147,1	156,0
Yhteensä	353,1	398,0	336,0	325,8	324,9

¹⁾ luvussa mukana v. 2000 lisätalousarvion EKR-valtuus

²⁾ luvussa mukana v. 2004 lisätalousarvioehdotuksen maa- ja aluekohtainen valtuus

Hallituksen kehityspoliittisen ohjelman mukaisesti määrärahat kasvavat vuodesta 2004

suhteellisesti vain kahdenvälisessä kehitysyhteistyössä käyttösuunnitelmakohdissa 2 ja 8.

Määrärahakehitys momentin eri käyttösuunnitelmakohdilla vuodesta 2004 vuoteen 2005

	2004 (milj. €)	2004 (%)	2005 (milj. €)	2005 (%)	Kasvu 2004	Kasvu 2004
					> 2005 (milj. €)	> 2005 (%)
1. Monenkeskinen kehitysyhteistyö	109,0	26,6	113,7	24,8	4,8	+4,4
2. Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö	128,0	31,2	155,4	34,0	27,4	+21,5
3. Euroopan kehitysrahasto	40,0	9,8	43,0	9,4	3,0	+7,5
4. Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö	29,7	7,2	30,0	6,6	0,3	+1,0
5. Humanitaarinen apu	41,5	10,1	46,0	10,0	4,5	+10,8
6. Kehitysyhteistyön suunnittelu ja tukitoiminnot sekä kehityspoliittinen tiedotus	6,6	1,6	7,3	1,6	0,7	+11,0
7. Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus	0,9	0,2	0,9	0,2	0,1	+8,2
8. Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle, Kehitysyhteistyön Palvelukeskukselle (KePa) ja kehitysyhteistyötiedotukselle	44,4	10,8	51,6	11,3	7,2	+16,2
9. Korkotuki	10,0	2,4	10,0	2,2	-0,0	-0,4
Yhteensä	410,0	100,0	457,9	100,0	48,0	+11,7

1. Monenkeskinen kehitysyhteistyö

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 113 752 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2005 jälkeisille vuosille yhteensä 191 600 000 euroa.

Suomi toimii pitkäjänteisesti ja ennakoitavasti yhteistyössä vuosituhatjulistuksen toimeenpanon kannalta keskeisimpien monenkeskisten YK:n operatiivisten kehitysjärjestöjen ja kansainvälisten kehitysrahoituslaitosten kanssa. Suomen lähtökohtana on monenkeskisen järjestelmän toimintakyvyn ja tuloksellisuuden vahvistaminen. Tämä tapahtuu osoittamalla pääosa rahoituksesta sitomattomana yleisavustuksena budjettiin sekä toimimalla tavoitteellisesti järjestöjen päättävissä elimissä. Suomi yrittää parantaa monenkeskisen järjestelmän tuloksellisuutta kiinnittämällä erityisesti huomiota YK-järjestöjen ja rahoituslaitosten yhteistyön edistämiseen ja työnjakoon, erityisesti maakohtaisten köyhydenvähentämisstrategioiden tukemiseksi.

Pääosa YK-järjestöjen kehitysrahoituksesta kohdistetaan yleisavustuksena neljälle operatiiviselle kehitysjärjestölle: YK:n kehitysohjelmalle (UNDP), YK:n lastenrahastolle (UNICEF), YK:n väestörahoitukseen (UNFPA) ja Maailman elintarvikeohjelmalle (WFP). Rahoitus toteutetaan monivuotisin sitoumuksin, poikkeuksena WFP, jonka työ painottuu yhä enemmän humanitaariseen avustustoimintaan. YK:n operatiivisista kehitysjärjestöistä tuetaan myös UNDP:n alaista YK:n naisten kehitysrahastoa (UNIFEM). Järjestöille annettavien avustusten määrä on jäsenvaltioiden määriteltävissä.

Näiden järjestöjen lisäksi Suomi kehittää pitkäjänteistä yhteistyötä sellaisten monenkeskisten järjestöjen, ohjelmien tai rahastojen kanssa, joilla on huomattava merkitys vuosituhatjulistuksen päämäärien saavuttamisessa ja sen seurannassa. Näitä ovat erityisesti Maailman terveysjärjestön (WHO) sekä Kansainvälisen työjärjestön (ILO) kehitysohjelmat. Suomen monenkeskinen tuki HIV/AIDS:in ehkäisyssä

on tähän saakka kanavoitu pääasiallisesti YK-järjestelmän ja erityisesti YK-järjestöjen AIDS-ohjelman (UNAIDS) kautta.

Suomen hallituksen ja YK-yliopiston 4.2.1984 allekirjoittaman WIDER-instituutin isäntämaasopimuksen mukaan Suomen pysyviin velvoitteisiin kuuluu antaa instituutin käyttöön toimitilat ja johtajan asunto. Kehityspoliittista ohjelmaa tukevan tutkimustiedon saamiseksi Suomi tukee myös WIDER-instituutin vuosittain julistuksen kehityspäämäärään, köyhyyden vähentämiseen sekä kehityksen innovatiivisiin rahoituslähteisiin liittyvää tutkimusta, YK:n sosiaalisen kehityksen tutkimusohjelmaa (UNRISD) sekä kansainvälisten maataloustutkimuslaitosten konsultatiiviryhmään (CGIAR) kuuluvia tutkimuslaitoksia.

Suomen tuessa kansainvälisille kehitysrahoituslaitoksille on ensisijainen kanava Maailmanpankkiryhmään kuuluva Kansainvälinen kehitysjärjestö (IDA). Muita tuettavia rahoituslaitoksia ovat alueelliset kehitysrahoituslaitokset Aasian kehityspankkiryhmä (AsDB), Afrikan kehityspankkiryhmä (AfDB) ja Latinalaisen Amerikan kehityspankki (IDB), YK:n alainen Kansainvälinen maatalouden kehittämisrahasto (IFAD) sekä pohjoismaiset kehitysrahastot (Pohjoismaiden kehitysrahasto NDF ja NORRAD).

Pääoma- ja rahastomaksujen lisäksi Suomi kehittää edelleen viime vuosina käyttöön otettuja kumppanuuteen perustuvia monenkeskisen kehitysyhteistyön muotoja kehitysrahoituslaitosten kanssa. Tällä pyritään tukemaan laitosten toiminnassa sellaisia tavoitteita ja toimialoja, jotka ovat Suomelle tärkeitä ja joilla Suomella on tarjottavanaan osaamista ja kokemusta. Monenvälinen kumppanuus vahvistaa myös Suomen osaamista kehitysyhteistyössä.

Suomi osallistuu aktiivisesti köyhimpien maiden velkakäsymyksen käsittelyyn ja niiden velanhallintakyvyn parantamiseen, erityisesti kansainvälisen, Maailmanpankin koordinoiman raskaimmin velkaantuneille köyhille kehitysmaille (HIPC) tarkoitetun velkahelpotusohjelman kautta. Suomi on mukana HIPC:n rahoituksessa jatkossakin ja varautuu kasvaviin rahoitustarpeisiin noudattaen ohjelman perus-

tamisvaiheessa sovittua periaatetta siitä, että HIPC-rahoitus ei ole pois muulta monenkeskiseltä tai kahdenväliseltä kehitysyhteistyöltä.

2. Maa- ja aluekohtainen kehitysyhteistyö

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 155 470 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2005 jälkeisille vuosille yhteensä 257 800 000 euroa.

Kahdenvälinen kehitysyhteistyö perustuu yhteistyömaiden tai alueellisten toimijoiden omiin kehitysuunnitelmiin. Suomalaisten panosten tarkoituksenmukaisuutta ja suomalaista lisäarvoa tarkastellaan kaikissa tilanteissa suhteessa yhteistyökumppanien omiin prioriteetteihin ja maan saaman avun kokonaisuuteen. Suomi hakee aktiivisesti yhteistyö- ja harmonisointimahdollisuuksia muiden avunantajien ja rahoittajien kanssa. Suomi keskittää kahdenvälisen yhteistyönsä harvempiin maihin ja suurempiin yhteistyökokonaisuuksiin. Keskittämällä pyritään parantamaan yhteistyön vaikuttavuutta.

Suomen pitkäaikaisia yhteistyömaita ovat Afrikassa Mosambik, Tansania, Etiopia, Sambia ja Kenia, Latinalaisessa Amerikassa Nicaragua sekä Aasiassa Vietnam ja Nepal. Pitkäaikaisen yhteistyön edellytyksiä seurataan kaikissa maissa jatkuvasti seuraavilla kriteereillä: maan tarve avulle, kehitystahto, Suomen kyky antaa apua sekä muut tulokellisuuden edellytykset. Edellytysten kehittymistä käsitellään säännöllisesti yhteistyömaan hallituksen kanssa käytävässä vuoropuhelussa. Kansalliset köyhyyden vähentämistästrategiat ovat yhteistyön perusta.

Hallitusten välistä, lahjamuotoista yhteistyötä lisätään niissä pitkäaikaisissa yhteistyömaissa, joissa yhteistyön edellytykset kehittyvät myönteiseen suuntaan. Vuosittaisia maksatuk- sia kasvatetaan siten, että kaikissa maissa asteittain saavutetaan 10 milj. euron vähimmäistaso vuoteen 2010 mennessä. Nepalin kohdalla edellytyksiä yhteistyön välittömään kasvattamiseen ei tällä hetkellä ole. Suomen tuki keskitetään pitkäaikaisissa yhteistyömaissa korkeintaan kolmelle sektorille tai kolmeen kehitysohjelmaan. Lisäksi voidaan tukea yhteistyömaan

köyhyydenvähentämisstrategioiden toteuttamista budjettituella.

Egyptissä, Perussa ja Namibiassa tavoitteena on asteittainen siirtyminen lahjaperustaisesta kehitysyhteistyöstä kohti monipuolisempaa maiden välistä kanssakäymistä vuoteen 2007 mennessä toimeenpantavien siirtymästrategioiden avulla.

Määräaikaista yhteistyötä tuetaan tilanteissa, joissa osallistuminen on perusteltua osana kansainvälisen yhteisön ponnisteluja väkivaltaisten kriisien ennaltaehkäisemiseksi tai kriiseistä toipuvien valtioiden kehittämiseksi ja jälleenkäytämiseksi. Määräaikaista yhteistyötä tuetaan Etelä-Afrikassa, Palestiinalaisalueilla, Länsi-Balkanilla, Itä-Timorilla ja Afganistanissa.

Suomi vähentää hallituskauden aikana kahdenvälistä lahjamoitoista kehitysyhteistyötä muissa kuin pitkäaikaisissa ja määräaikaisen yhteistyön maissa. Muissa maissa kahdenvälistä kehitysyhteistyötä toteutetaan vain silloin, kun Suomen kahdenvälisellä panoksella on todellista lisäarvoa ja hallinnollisten resurssien käyttö siihen on perusteltua. Paikallisen yhteistyön määräraha on soveltuvien kahdenvälisen yhteistyön muoto näissä maissa.

Hallitus suuntaa alueellisen yhteistyön pääasiallisesti alueellisten toimijoiden kautta sellaisiin hankkeisiin, jotka edistävät alueellista integraatiota ja vakautta tai vaikuttavat alueellisia ulottuvuuksia sisältävän kehitysongelman (esim. ympäristöuhat, tartuntataudit, rikollisuus) ratkaisemiseen. Suomi tukee pitkäjänteisesti alueellista yhteistyötä Eteläisessä Afrikassa, Keski-Amerikassa ja Mekong-joen alueella. Muita yhteistyöalueita ovat Afrikan sarvi, Itä-Afrikka, Lähi-itä, Länsi-Balkan, Keski-Aasia ja Andi-yhteisön maat. Afrikassa koko mantereen kattavaa yhteistyötä tehdään Afrikan Unionin ja NEPAD:n puitteissa.

Maa- ja aluekohtaisen kehitysyhteistyön instrumentteja ovat ohjelmayhteistyö, hankeyhteistyö, institutionaalinen yhteistyö sekä paikallinen yhteistyö. Edellytyksiä ohjelmayhteistyölle ovat mm. yhteistyö useamman avunantajamaan kanssa, apua saavan maan yhteistyöhallituksen budjettiprosessin avoimuus ja

riittävä taloushallintokapasiteetti. Budjettituen osalta edellytyksenä on lisäksi pitkäaikaisen avunsaajamaan status. Määrärahaa voidaan käyttää myös Suomen suurlähetystöjen tai kiertävien suurlähettiläiden hallinnoimaan paikalliseen yhteistyöhön, ensisijaisesti paikallisen kansalaisyhteiskunnan toimijoiden toteuttamiin hankkeisiin.

3. Euroopan kehitysrahasto

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 43 000 000 euroa.

EY:n kehitysyhteistyö muodostaa merkittävän osan Suomen kehitysavusta ja kuuluu Suomen kehitysyhteistyön kokonaisuuteen. Suomen kehitysyhteistyön tavoitteena on parantaa yhteisöavun laatua ja tehostaa sen perillemenoaa, sekä varmistaa avun suuntaaminen köyhyyden vähentämiseen. Suomi edistää yhteisöavun ja jäsenvaltioiden kahdenvälisen avun koordinaatiota ja täydentävyyttä sekä eri politiikkalohkojen välistä koherenssia.

Vaikuttamista EY:n kehitysyhteistyöhön tehostetaan. Lähtökohtana on Suomen yleinen EU-politiikka ja Suomen johdonmukainen toiminta myös kehityspoliittisesta näkökulmasta. Suomi hyödyntää entistä vahvemmin EY:n kehitysyhteistyön instrumentteja omien kehityspoliittisten tavoitteidensa saavuttamiseksi. EY:n kehitysyhteistyön kattava verkosto toimii kahdenvälisen avun keskittämisen vastapainona.

Suomi osallistuu Cotonoun sopimuksen rahoittamiseen maksamalla osuutensa yhdeksänten Euroopan kehitysrahastoon (EKR-9). Euroopan yhdeksänestä kehitysrahastosta rahoitetaan AKT-EU kumppanuussopimuksessa (ns. Cotonoun sopimus) sovittua EU:n ja 77 Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren maan (ns. AKT-maat) välistä yhteistyötä sekä yhteisön tukea merentakaisille maille ja alueille (MMA).

Suomi toimii Cotonoun sopimukseen liittyvän EU:n jäsenvaltioiden sisäisen rahoitusso-
pimuksen mukaisesti takaajana Euroopan investointipankin (EIP) AKT-maille myöntämissä lainoissa. Lainojen takausvastuu jakaantuu EU:n jäsenvaltioiden kesken niiden EIP:iin tekemien pääomasijoitusten suhteessa. Määrära-

haa voidaan käyttää myös tähän tarkoitukseen. Jäsenmaat eivät kuitenkaan ole tähän mennessä joutuneet maksamaan takuita.

4. Maittain kohdentamaton kehitysyhteistyö

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 30 000 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2005 jälkeisille vuosille yhteensä 16 700 000 euroa.

Määrärahoja ohjataan kansainvälisten ja kehitysmaiden järjestöjen ja laitosten, erityisesti kansainvälisten kansalaisjärjestöjen ja YK:n erityisjärjestöjen kautta temaattisesti vuosituhattulistuksen kehityspäämäärien kannalta tärkeisiin toimintoihin. Toiminnassa Suomi keskittyy aiempaa harvempiin järjestöihin ja käy niiden kanssa aktiivista vuoropuhelua. Painopisteet pohjautuvat Suomen erityisosaamiseen ja ne ovat tärkeitä kehityspoliittikan alueita ja tarvitsevat vahvistusta kyseisen järjestön toimintapolitiikassa. Suomi kehittää temaattisen tukensa järjestelmällisyyttä ja ennakoitavuutta.

Määrärahoja käytetään rahoittamaan suomalaisten asiantuntijoiden työskentelyä kansainvälisissä järjestöissä uusien kehitysyhteistyöinstrumenttien kehittämiseen erityisesti kaupallis-taloudellisen kehitysyhteistyön sekä koulutuksen alalla sekä konfliktien ehkäisyyn, hallintaan ja jälleenrakennukseen.

Lisäksi osa määrärahasta varataan varainhoitovuoden aikana ilmeneviin ennakoimattomiin tarpeisiin, kuten esim. siviilikriisinhallintaan kehitysmaissa. Irakille annetun maksusitoumuksen toteutusta suunnitellaan. Suomi jatkaa myös osallistumistaan humanitaariseen miinanraivaukseen.

5. Humanitaarinen apu

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 46 000 000 euroa.

Suomi antaa humanitaarista apua ihmishenkien pelastamiseksi, inhimillisen hädän lievittämiseksi ja kaikkein heikoimmassa asemassa olevien ihmisten avustamiseksi. Avun painopiste on köyhimmässä kehitysmaissa. Suomi edistää humanitaarisen avun tehostamista ja avustusstandardien käyttöönottoa sekä sovittaa kehitysyhteistyötä ja humanitaarista apua entistä paremmin yhteen.

Apua annetaan aseellisten konfliktien ja luonnonkatastrofien uhreille, noudattaen puolueettomuuden, tasapuolisuuden ja humanisuuden periaatteita. Humanitaarisen avun määrärahoilla tuetaan kriisialueiden väestöä välittömässä jälleenrakennustyössä ja katastrofivalmiuksien parantamisessa rakentamisen siltaa humanitaarisen avun ja pitkäjänteisemmän kehitysyhteistyön välille. Avustustoiminta tapahtuu pääsääntöisesti vastaanottavan maan viranomaisten suostumuksella, maan kulttuuriperinteitä ja tapoja kunnioittaen.

Humanitaarinen apu ohjataan kansainvälisten ja kotimaisten humanitaaristen avustajajärjestöjen kautta ja niiden tarvearvion perusteella. Suomi tunnustaa humanitaaristen järjestöjen riippumattomuuden, mutta edellyttää samalla niiden toiminta on avointa ja vastuullista. Apua kohdennettaessa otetaan huomioon avun kokonaistarve sekä maan oma taloudellinen tilanne ja selviytymismahdollisuudet. Avun kanavien valinta perustuu järjestön mandaattiin ja toimintakykyyn kyseisessä kriisitilanteessa. Valtaosa humanitaarisesta avusta annetaan kohdennettuina avustuksina kriisitilanteisiin. Humanitaarisesta avusta rahoitetaan myös keskeisten kansainvälisten humanitaaristen järjestöjen yleisavustukset. Näitä ovat YK:n pakolaisjärjestö (UNHCR), palestiinalaisia pakolaisia avustava UNRWA ja Punaisen Ristin Kansainvälinen Komitea (ICRC).

6. Kehitysyhteistyön suunnittelu ja tukitoiminnot sekä kehityspoliittinen tiedotus

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 7 270 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2005 jälkeisille vuosille yhteensä 3 000 000 euroa.

Ulkoasiainministeriön ohjausjärjestelmää hallituksen kehityspoliittisen ohjelman toimeenpanemiseksi ja seuraamiseksi kehitetään ja vahvistetaan. Ulkoasiainministeriön kehityspoliittinen osasto suunnittelee, ohjaa ja seuraa Suomen kehityspoliittikkaa ja kehitysyhteistyötä. Se toimii myös kehitysyhteistyön instrumenttien kehittäjänä ja osaamiskeskuksena. Määrärahalla tehostetaan kehitysyhteistyön tietohallintojärjestelmää kehityspoliittisen ohjelman seurannan paranta-

miseksi ja kehitetään ohjelman edellyttämiä uusia instrumentteja sekä henkilöstön kehityspoliittista osaamista.

Määrärahalta teetetään tutkimuksia kehityspoliittisen päätöksenteon tueksi sekä rahoitetaan kehityskaatutkimusta yhteistyössä Suomen Akatemian sekä kansainvälisten tutkimuslaitosten kanssa. Muita rahoitettavia toimintoja ovat kehitysyhteistyön valmennustoiminta sekä toimialakohtainen kehittämis-työ. Määrärahaa käytetään myös kehityspoliittiseen tiedotukseen.

7. Kehitysyhteistyön evaluointi ja sisäinen tarkastus

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 920 000 euroa.

Hallituksen kehityspoliittisen ohjelman toimeenpano edellyttää jatkuvaa ja kattavaa seuranta- ja arviointia. Selvitys- ja arviointitoimintaa kehitetään siten, että politiikan ja toimeenpanon tukena voidaan aina käyttää ajankohtaista tietoa. Riippumattomien arviointien tuloksia pyritään hyödyntämään entistä järjestelmällisemmin yhteistyön suunnittelussa.

Evaluoinnin ja sisäisen tarkastuksen tavoitteena on kehitysyhteistyön laadun parantaminen ja menettelytapojen kehittäminen. Ne ovat keskeisiä hallinnon ja päätöksenteon välineitä niin nykyisen toiminnan ohjaamisessa kuin uuden suunnittelussa. Toisaalta evaluaatio ja sisäinen tarkastus antavat muillekin tahoille, kuten eduskunnalle, veronmaksajille ja yhteistyömaiden viranomaisille mahdollisuuden muodostaa käsityksen kehitysyhteistyön vaikutuksista, tuloksellisuudesta, tehokkuudesta ja kestävydestä.

Evaluaatiot voivat kohdistua yksittäisiin hankkeisiin tai ohjelmiin, eri apumuotoihin, kokonaisiin maaohjelmiin tai toimintaan tietyllä sektorilla. Kaikki evaluaatiot teetetään ulkopuolisilla, riippumattomilla asiantuntijoilla tai konsulttiyrityksillä. Vuonna 2005 on tarkoitus suorittaa 8—10 evaluaatiota myöhemmin vahvistettavan toimintasuunnitelman pohjalta. Yhteistyömaiden oman evaluaatio- ja tarkastustoiminnan vahvistamiseksi evaluaatiota suoritetaan lisääntyvässä määrin paikalliseva-

luaatioina ja paikallisten asiantuntijoiden voimin.

Vuonna 2005 jatketaan systemaattista hankkeiden ja ohjelmien tarkastamista sekä pyritään tukemaan kehitysmaiden omaa toimintaa kehitysavun tarkastettavuuden kehittämisessä.

8. Tuki kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyölle, Kehitysyhteistyön Palvelukeskukselle (KePa) ja kehitysyhteistyötiedotukselle

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 51 550 000 euroa sekä uusia myöntö- ja sopimusvaltuuksia vuoden 2005 jälkeisille vuosille yhteensä 42 900 000 euroa.

Hallitus arvostaa kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyön moninaisuutta ja luovuutta sekä painottaa sen merkitystä erityisesti kehitysmaiden kansalaisyhteiskuntien tukemisessa ja demokraattisten yhteiskuntien rakentamisessa.

Määrärahalta tuetaan pääasiassa suomalaisten kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyöhankkeita.

Hallitus vahvistaa kansalaisjärjestökumppanuutta, jossa molemmat osapuolet sitoutuvat yhteisesti sovittuihin sisältö- ja laatupäämääriin järjestöjen itsenäisyyttä ja omaehtoisuutta kunnioittaen. Määrän ja laadun mittareissa huomioidaan erilaiset resurssit, kapasiteetti ja tavoitteet. Laatukriteereillä varmistetaan myös kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyön tuoman lisäarvon aikaisempaa parempi täydentävyys Suomen kahdenväliseen kehitysyhteistyöhön. Kansalaisjärjestötoiminnan keskeisenä päämääränä on kehitysmaiden kansalaisyhteiskunnan kehittäminen.

Myönnettäessä määrärahaa suomalaisten kansalaisjärjestöjen hanketukeen omarahoitusosuuden tulee olla vähintään 20 % hankkeen kokonaiskustannuksista, josta korkeintaan puolet voi olla erikseen hyväksyttävällä tavalla laskettua vapaaehtoistyötä. Vammaishankkeissa, tiedotushankkeissa sekä järjestöjen yhteenliittymien toteuttamissa hankkeissa omarahoitusosuus voi olla vähäisempi. Myös muissa hankkeissa omarahoitusosuutta pienennetään vuoden 2005 hakukierroksella.

Määrärahaa käytetään myös Kehitysyhteistyön Palvelukeskuksen (KePa) tukemiseen. Kehityshankkeiden ja tiedotustoiminnan ohel-

la KePa:n toiminta keskittyy suomalaisten ja kehitysmaiden omien kansalaisjärjestöjen yhteistyön kehittämiseen sekä yleensä kansalaisjärjestöjen neuvonta- ja palvelutoimintaan. Lisäksi määrärahaa voidaan käyttää kansalaisjärjestöjen yhteenliittymien, kuten säätiöiden, toimintaan, jonka tarkoituksena on kehitysmaiden kansalaistoiminnan tukeminen.

9. Korkotuki

Käyttökohteeseen ehdotetaan määrärahoja 9 960 000 euroa. Lisäksi ehdotetaan, että uusia korkotukiluottoja saa vuonna 2005 myöntää enintään 80 000 000 euroa.

Korkotuen osuuden arvioidaan olevan yhteensä 28 000 000 euroa.

Korkotuki on Suomen kehityspolitiikan instrumentti, joka ennen muuta palvelee kaupallistaloudellista yhteistyötä. Korkotukiluotoilla tuetaan kehitysmaiden pyrkimyksiä taloudelliseen kasvuun ja sosiaaliseen kehitykseen. Edellytyksenä korkotukiluottojen myöntämiselle ovat hankkeiden myönteiset kehitysvai-
kutukset.

OECD:n vientiluottoja ja korkotukiluottoja koskevan ns. konsensussopimuksen tavoitteena on rajoittaa rahoitusehdoilla tapahtuvaa epätervettä kilpailua ja kehitys yhteistyövarojen käyttöä tähän tarkoitukseen.

Korkotukiluottojen käyttöä tehostetaan ja monipuolistetaan sekä pyritään yhteistyöhön nykyistä useampien maiden kanssa yritysten osoittaman kiinnostuksen puitteissa. Varsinkin Suomen pitkäaikaisissa yhteistyömaissa ja siirtymästrategiaissa vahvistetaan mahdollisuuksien mukaan korkotuen ja muun kehitys yhteistyömme välisiä yhteyksiä. Hankkeiden valmistelussa ja arvioinnissa varmistetaan yhteensopivuus yhteistyömaan omien kehitys suunnitelmien kanssa. Päätöksenteossa ja seu-

rannassa vahvistetaan kehitysvaikutusten ja OECD-ehtojen toteutumisen arviointia. Korkotukihankkeiden hankehallintoa tehostetaan ja yhdenmukaistetaan muun kehitys yhteistyöhallinnon kanssa.

Määrärahaa käytetään korkotuen maksamiseen ja sen lisäksi myös jo myönnettyjen luottojen käytön seurantaan ja valvontaan, uusien hanke-ehtotusten arviointiin sekä muuhun hanke-, sektori- ja maatason valmisteluun. Hankevalmisteluun panostetaan enemmän teknistä apua kehitysvaikutusten takaamiseksi. Määrärahaa voidaan käyttää myös erityisissä tapauksissa luottoon liittyvän takuumaksun tukemiseen

2005 talousarvio	457 922 000
2004 lisätalousarvio	—
2004 talousarvio	409 955 000
2003 tilinpäätös	371 246 000

67. Taloudellinen, teollinen ja teknologinen yhteistyö kehitysmaiden kanssa (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää taloudelliseen, teolliseen ja teknologiseen yhteistyöhön kehitysmaiden kanssa. Momentilta voidaan myöntää valtionavustusta.

Selvitysosa: Momentin määräraha on muutettu kolmevuotiseksi siirtomäärärahaksi. Momentille ei esitetä valtuuksia, vaan sitoumukset hoidetaan vuosittain myönnettävän määrärahan puitteissa.

2005 talousarvio	2 300 000
2004 talousarvio	2 200 000
2003 tilinpäätös	1 258 288

50. Lähialueyhteistyö

Selvitysosa: Suomen lähialueyhteistyötä toteutetaan valtioneuvoston 22.4.2004 vahvistaman lähialuestrategian pohjalta. Suomen lähialueyhteistyön tavoitteena on edistää alueellista vakautta ja tukea lähialueiden tasapainoista taloudellista ja yhteiskunnallista kehitystä. Pyrkimyksenä on edistää ympäristönsuojelua ja ydinturvallisuutta sekä tukea hallinnon ja oikeusjärjes-

FINNFUNDin osakepää- oman korottaminen	5,0							5,0
Puolan velan anteeksianto	68,1							68,1
Lahja-apu yhteensä	438,2	38,3	38,6	38,8	42,7	38,3	32,5	667,4
Luotot								
Rakennesopeutusluotot	115,7							115,7
G-24 maksutaseluotot	45,6							45,6
FINNFUND-luotot	29,6	1,9	3,7	1,6	4,0		5,0	45,8
Luotot yhteensä	190,9	1,9	3,7	1,6	4,0		5,0	207,1
Takuut								
Takuut humanitaarisen avun toimituksiin	41,4							41,4
EBRD:n takuupääoma	192,6							192,6
Baltian investointi- ohjelman takuuosuus	11,2							11,2
Takuut Baltian energia- sektorille	16,8							16,8
Takuut yhteensä	262,0							262,0
Yhteensä	891,1	40,2	42,3	40,4	46,7	38,3	37,5	1 136,5

Lahja-avun jakautuminen pääluokittain (milj. euroa)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Pääluokka 24	31,4	29,7	30,4	31,2	35,3	30,3	25,4	24,2
Pääluokka 25		0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Pääluokka 26								
Pääluokka 27		0,5	0,5	0,5	0,5	1,0	0,2	
Pääluokka 28	1,1	1,1	1,1	0,6	0,6	1,2	1,2	1,2
Pääluokka 29	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Pääluokka 30	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4
Pääluokka 31	1,5	1,2	1,1	1,1	1,0	0,9	0,9	0,9
Pääluokka 32		0,1	0,1	0,1	0,1			
Pääluokka 33		0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,1	0,2
Pääluokka 34	0,4	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Pääluokka 35	3,9	3,5	3,3	3,3	3,3	3,1	3,1	3,1
Yhteensä	39,4	38,3	38,6	38,8	42,7	38,3	32,5	31,2

Vuodesta 1997 lähialueyhteistyömäärärahat on pääosin keskitetty ulkoasiainministeriön pääluokkaan. Sektoriministeriöiden vastuulla ovat normaalit kansainväliseen yhteistyöhön käytettävät hallintomenot, virkamiesvaihto, korkeakoulujen välinen yhteistyö sekä pienimuotoiset seminaari- ja koulutushankkeet.

Vuonna 2005 ehdotetaan momentille 24.50.66 Lähialueyhteistyö 8 milj. euron sopimuksente-kovaltuuksia.

66. Lähialueyhteistyö (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 24 208 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ensisijaisesti ympäristö-, maa- ja metsätalous-, sosiaali- ja terveydenhuollon, hallinnon kehittämisen, energia-, ydinturvallisuus- sekä kansalaisyhteiskuntaa tukeviin hankkeisiin. Lähialueyhteistyön kehittämislouheen huomioiden hankkeet toteutetaan useampivuotisia toimialakohtaisina ohjelmina. Hankkeiden suunnittelussa huomioidaan tasa-arvo- ja vähemmistökykyt, ympäristönäkökohdat sekä korruption vastainen toiminta.

Määrärahaa saa käyttää lähialuestrategian mukaisiin kahdenvälisen ja monenkeskisten hankkeiden suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin rahoittamiseen Venäjän federaatiossa ja kotimaisten sekä kansainvälisten rahoituslaitosten ja järjestöjen yhteydessä toimivien Keski- ja Itä-Euroopan maiden kehitystä tukevien investointi-, teknisen avun ja muiden rahastojen tukemiseen sekä näiden rahastojen toteuttamien hankkeiden rahoittamiseen. Määrärahaa saa käyttää tapauskohtaisesti Euroopan unionin uusissa itäisissä naapurimaissa, erityisesti Ukrainassa ja Valko-Venäjällä toteutettaviin hankkeisiin sekä vielä vuonna 2004 tai aikaisemmin tehtyjen sitoumusten täyttämiseen Baltian maissa toteutettavissa hankkeissa.

Määrärahaa saa käyttää myös kansainvälisissä järjestöissä ja rahoituslaitoksissa sekä kohdemaissa toimivien asiantuntijoiden rahoittamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös edellä mainittuun toimintaan liittyvien valtion kulusmenojen maksamiseen sekä muille valtion virastoille maksettavien lähialuehankkeista aiheutuvien kulusmenojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös enintään neljää henkilötyövuotta vastaavan henkilömäärän palkkaamiseen määräaikaiseen työsopimus-suhteeseen lähialueyhteistyön koordinointiin, hankevalmisteluun, yhteisrahoitukseen, arviointiin ja hallintoon sekä sen kehittämiseen liittyviin asiantuntijatehtäviin. Momentilta voidaan myöntää valtionavustusta.

Vuoden 2005 aikana saa tehdä lähialueyhteistyötä koskevia sopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 2005 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 8 000 000 euron arvosta.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 675 000 euroa Global Partnership -ohjelmaan osallistumisen kustannuksina.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	€
Ympäristö	6 900 000
Maa- ja metsätalous	1 300 000
Sosiaali- ja terveydenhuolto	2 100 000
Hallinnon kehittäminen	1 700 000
Energia ja ydinturvallisuus	2 600 000
Kansalaisjärjestömääräraha	1 200 000
Muut toimialat	2 200 000
EBRD:n opo:n lisäys (viimeinen maksuosuus)	3 516 250
Kansainvälinen yhteistyö sekä teknisen avun rahastot	2 000 000
Varalla käynnissä olevien lähialuehankkeiden lisärahoitukseen ja mahdollisiin uusiin hankkeisiin	691 750
Yhteensä	24 208 000

Valtuuksien perusteella tehdyistä ja tehtävistä myöntöpäätöksistä arvioidut menot (milj. euroa)

	2005	2006	2007	2008—
Ennen vuotta 2004 myönnettyt valtuudet	5,8	3,3	0,1	0,1
Vuonna 2004 myönnettyt valtuudet	2,5	2,5	2,5	2,5
Vuonna 2005 myönnettyt valtuudet		3,0	3,0	2,0
Yhteensä	8,3	8,8	5,6	4,6

Sopimuksentekovaltuudesta on tarkoitus käyttää pääosa lähialueiden ympäristö-, energia- ja ydinturva- sekä sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeisiin.	2005 talousarvio	24 208 000
	2004 talousarvio	25 374 000
	2003 tilinpäätös	30 274 000

99. Ulkoasiainministeriön hallinnonalan muut menot

Selvitysosa: Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ml. kriisinhallinta kehitetään eduskunnalle syksyllä 2004 annettavan turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon mukaisesti. Suomen kriisinhallintatoiminnan tavoitteena on vahvistaa kansainvälisen yhteisön kykyä puuttua kansainvälisiin konflikteihin ja kriisitilanteisiin sekä kehittää kansallisia valmiuksia, ottaen huomioon Suomen kansainväliset velvoitteet. Suomi on mukana kaikkien keskeisten kriisinhallintaa toteuttavien järjestöjen rauhanturvaamistoiminnassa. Järjestöjen välinen yhteistyö operaatioiden toteuttamisessa on lisääntymässä mm. EU:n ja YK:n välillä. Suomi tukee omistajuuden huomiointia osallistumalla rauhanturvakoulutushankkeisiin Afrikassa sekä Länsi-Balkanilla.

Suomi osallistuu rauhanturvaoperaatioihin ja siviilikriisinhallintatehtäviin Euroopan lähialueilla, Kaukasiassa, Keski-Aasiassa, Afganistanissa, Lähi-idässä sekä Afrikassa. Kriisinhallintatoiminnan painopiste tulee olemaan edelleen Länsi-Balkanilla. Suomen on tarkoitus osallistua laajaan EU:n kriisinhallintaoperaatioon Bosnia-Hertsegovinassa. SFOR-toimintojen siirtyessä Natoilta EU:lle Bosnia-Hertsegovinan sotilaallinen sekä siviilikriisinhallintatoiminta tulevat olemaan EU-johtoisia. Rauhanturvaoperaatioihin ja siviilikriisinhallintatehtäviin palkattua henkilöstöä arvioidaan olevan noin 1 100 henkilötyövuotta.

Siviilikriisinhallinnan kehittämistä jatketaan unionin prioriteettialueilla poliisitoiminnassa, oikeusvaltiokehityksessä, siviilihallinnon kehittämisesä ja pelastustoimessa sekä vahvistamalla osallistumista muiden kansainvälisten järjestöjen kuten YK:n, ETYJ:n, EN:n ja muiden toimijoiden johtamiin operaatioihin. Tavoitteena on EU:n konseptuaalisen työn, voimavarojen vahvistaminen ja operationaalisuuden saavuttamisen edistäminen kaikilla prioriteettialueilla. Prioriteettialueista painotetaan etenkin oikeusvaltioperiaatetta, sen laajamittaista kehitystä ja sisällyttämistä tuleviin operaatioihin. Siviilikriisinhallinnan kehittämiseen kohdistuu kasvavia haasteita myös unionin mahdollisten laajentuvien kriisinhallintatehtävien myötä. Tavoitteena on kehittää siviilikriisinhallinnan toimintakykyä edistämällä siviili- ja sotilaallisen kriisinhallintaosallistumisen keskinäistä synergiaa ja yhteistoimintaa.

Ulkoasiainministeriö kehittää yhdessä sisäasiainministeriön kanssa Suomen valmiuksia osallistua siviilikriisinhallintaoperaatioihin. Lisäksi tavoitteena on saada lisää suomalaisia merkittäviin siviilikriisinhallinnan johtotehtäviin järjestöihin ja operaatioihin.

Hallitusohjelman mukaisesti tavoitteena on vahvistaa Suomen toimintaa kansainvälisessä ympäristöpolitiikassa toteuttamalla ns. Kioton mekanismien kokeiluvaiheen CDM-hankkeita kehitysmaissa.

01. Euroopan parlamentin jäsenten palkkaukset (arviomääräraha)	2005 talousarvio	960 000
	2004 talousarvio	960 000
Momentille myönnetään 960 000 euroa.	2003 tilinpäätös	989 724

Määrärahaa saa käyttää Euroopan parlamentin Suomen edustajien palkkausmenojen maksamiseen.

21. Tilapäinen edustus kansainvälisissä neuvotteluissa (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 213 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtio- ja ministerivierailuista aiheutuvien menojen maksamiseen Suomessa ja ulkomailla. Määrärahaa saa käyttää myös valtio- ja ministerivierailuihin liittyvän tilapäisen työvoiman palkkioiden ja työnantajamaksujen maksamiseen.

2005 talousarvio	2 213 000
2004 talousarvio	2 213 000
2003 tilinpäätös	5 380 309

22. Suomalaisen rauhanturvajoukkojen ylläpitomenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 46 640 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää rauhanturvaamislaissa (514/1984) tarkoitetun rauhanturvaamishenkilöstön palkkaus-, päiväraha-, muonaparransuora- ja koulutusmenojen sekä valtion eläkemaksun ja rauhanturvaamishenkilöstölle palvelusajaksi otetun henkilövakuutuksen kustannusten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös kansainvälisen rauhanturvaamisjärjestöjen puitteissa annettavaan koulutukseen ja sen materiaalikuluihin sekä kansainvälisen kriisinhallintatyön puitteissa yksittäisille maille annettavaan tukeen puolustussektorilla ja vakauttamistehtäviin konfliktien jälkeen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää sellaisten kansainvälisten rauhanturvaamisoperaatioiden taloudelliseen tukemiseen, joihin Suomi ei lähetä henkilöstöä tai muutoin osallistu.

Siinä tapauksessa, että Suomelle esitetään pyyntö uuden rauhanturvajoukon lähettämisestä kansainvälisiin rauhanturvaamistehtäviin, ja Suomi päättää rauhanturvajoukon asettamisesta tai että Suomi päättää jatkaa osallistumisestaan jo käynnissä olevan operaation seuraavaan vaiheeseen, saa näihin menoihin

käyttää tälle momentille myönnettyjä määrärahoja.

Käyttösuunnitelma	€
01. YKSO:n menot (UNFICYP-operaatio)	225 000
03. Liberian rauhanturvaoperaation menot (UNMIL-operaatio)	182 000
04. Suomen Kosovon rauhanturvajoukon menot (KFOR-operaatio)	26 725 000
05. Yhteiset menot	1 892 000
08. SOAF:n menot (ISAF-operaatio)	5 323 000
09. Varalla käynnissä olevien operaatioiden lisämenoihin ja niiden jatkamiseen, mahdollisiin uusiin rauhanturvaamisoperaatioihin sekä muihin rauhanturvaamisiin	12 293 000
Yhteensä	46 640 000

Selvitysosa: Määräraha on mitoitettu Suomen rauhanturvajoukkojen vahvuuksien ja tehtävävaatimusten mukaisesti ottaen huomioon ne rauhanturvaamisoperaatiot, joihin Suomi todennäköisesti tulee osallistumaan vuonna 2005. Operaatioissa toimivien suomalaisten rauhanturvajoukkojen yhteisvahvuus on noin 1 000 sotilasta. YK:n maksamat palkkausmenokorvaukset tuloutetaan momentille 12.24.99.

2005 talousarvio	46 640 000
2004 lisätalousarvio	-2 395 000
2004 talousarvio	51 971 000
2003 tilinpäätös	47 889 858

25. Siviilihenkilöstön osallistuminen kriisinhallintaan (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 14 392 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kriisinhallintatoimintaan ulkomailla osallistuvasta suomalaisesta siviilihenkilöstöstä aiheutuvien erityismenojen ja Suomen siviilikriisinhallintatoiminnasta aiheutuvien muiden menojen maksamiseen sekä muiden hallinnonalojen siviilikriisinhallintaan osallistuvien virkamiesten menojen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää myös siviilikriisinhallinnan projek-

teihin ja koulutukseen Suomessa, vaalitarkkailijoiden aiheuttamien menojen maksamiseen, siviilikriisinhallintatoimintaa harjoittavien järjestöjen toiminnan tukemiseen sekä siviilikriisinhallinnan tehtävissä toimivalle henkilöstölle otetun henkilövakuutuksen kustannusten maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää 4 000 000 euroa uusiin siviilikriisinhallinta-projekteihin tai käynnissä olevien siviilikriisinhallintaprojektien mahdollisiin lisämenoihin.

Selvitysosa: Määräraha on mitoitettu siviilikriisinhallintatoimintaan osallistuvan 100 henkilötyövuoden mukaisesti ottaen huomioon ne siviilikriisinhallinnan projektit, joihin Suomi todennäköisesti tulee osallistumaan muun muassa Euroopan unionin mahdollisten laajentuvien siviilikriisinhallintatehtävien myötä. Järjestöiltä saatavat tulot on budjetoitu momentille 12.24.99.

2005 talousarvio	14 392 000
2004 talousarvio	10 363 000
2003 tilinpäätös	10 925 237

50. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 383 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten maksamiseen käyttösuunnitelmassa mainituille yhteisöille. Kansalaisjärjestöjen Eurooppatiedotukseen varatusta määrärahasta osoitetaan Eurooppalainen Suomi ry:lle 219 000 euroa ja Vaihtoehto EU:lle Tiedotuskeskus ry:lle 51 000 euroa.

Käyttösuunnitelma	€
Kansalaisjärjestöjen Eurooppa-tiedotus	505 000
Suomen YK-liitto ry	240 000
Suomen Pakolaisapu ry	202 000
Suomen toimikunta Euroopan turvallisuuden edistämiseksi	109 000
Suomen YK:n lastenapu UNICEF ry	84 000
YK:n Naisten Kehitysrahasto, Suomen Yhdistys ry	50 000
Saamelaisneuvosto	47 000

Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökongressin toimintaa tukevat järjestöt sekä ihmisoikeusjärjestöt	42 000
SPR:n kansainvälisen humanitaarisen oikeuden ja Geneven sopimusten tunnetuksi tekeminen Suomessa	54 000
Muut kansainvälistä toimintaa harjoittavat yhteisöt	50 000
Yhteensä	1 383 000

2005 talousarvio	1 383 000
2004 talousarvio	1 508 000
2003 tilinpäätös	1 367 021

51. Häädänalaisten avustaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 39 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää konsulipalvelulain mukaan häädänalaisessa asemassa olevien henkilöiden kotiuttamisesta ja avustamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen, tileistä poistoihin sekä avustuksien maksamiseen ulkomailla.

2005 talousarvio	39 000
2004 talousarvio	39 000
2003 tilinpäätös	10 495

66. Eräät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 74 505 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ulkoasiainministeriön toimialaan liittyvien järjestöjen jäsenmaksujen ja vapaaehtoisten rahoitusavustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksen muutos johtuu Suomen maksuosuuden kasvusta YK:n rauhanturvajoukoille.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen	€
Maksuosuus Pohjoismaiden ministerineuvoston talousarvioon	21 884 000
Maksuosuus YK:n talousarvioon	6 830 000
Maksuosuus YK:n ympäristörahasolle (UNEP)	2 860 000
Maksuosuus otsonirahasolle	1 110 000

Maksuosuus YK:n rauhanturva-	
joukoille	17 600 000
Maksuosuus YK:n asuinyhdyskunta-	
rahastolle (UNCHS)	460 000
Kemiallisen aseiden kieltojärjestön	
jäsenmaksu (OPCW)	385 000
Maksuosuudet muille YK:n alaisille	
järjestöille ja rahastoille	3 846 000
Euroopan Neuvoston jäsenmaksut	2 500 000
OECD:n jäsenmaksu	1 820 000
WTO:n jäsenmaksu	676 000
Maksuosuudet ETYJ:n talousarvioihin	4 309 000
Maksuosuus maailmanlaajuiselle	
ympäristörahastolle (GEF)	7 043 000
Ydinkoekieltosopimus; Suomen	
maksuosuus valmistelukomitean	
kustannuksista	500 000
Muut jäsenmaksut	2 682 000
Yhteensä	74 505 000

2005 talousarvio	74 505 000
2004 talousarvio	67 723 000
2003 tilinpäätös	62 082 567

67. Kansainvälisen ilmastopimuksen alaisen yhteistyön menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kansainvälisen ilmastopimuksen alaiseen yhteistyöhön kehitysmaiden kanssa sekä edellä mainitun yhteistyön valmisteluun. Tavoitteena on päästä ensimmäisten kehitysmaita koskevien

koeohjelmahankkeiden osalta tarvittaviin päästökauppasopimuksiin aikaisemman valmistelutyön pohjalta.

Vuoden 2005 aikana saa tehdä yhteistyötä koskevia sopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 2005 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 3 000 000 euron arvosta.

Selvitysosa: Momentille vuoden 2003 talousarviossa myönnetyn valtuuden käytöstä arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja 1 000 000 euroa vuonna 2005.

2005 talousarvio	1 000 000
2004 talousarvio	841 000
2003 tilinpäätös	841 000

95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 17 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ulkoasiainministeriön vahvistamien tilikurssien ja pankkien virallisten päivänkurssien välisten laskennallisten sekä muiden valuuttamääräisten ulkomaisten maksujen laskennallisten kurssierojen kattamiseen.

2005 talousarvio	17 000
2004 talousarvio	17 000
2003 tilinpäätös	—

Pääluokka 25

OIKEUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Valtioneuvosto asettaa talousarvion valmistelun yhteydessä seuraavat oikeusministeriön toimialaa koskevat tavoitteet:

Oikeuden saatavuuden nopeuttamiseksi ja varmistamiseksi parannetaan valtioneuvoston lainvalmistelua ja lakiehdotusten vaikutusten arviointia, kehitetään oikeudellisia neuvonta- ja sovittelumenettelyjä, parannetaan oikeusturvan joutuisuutta, alueellista tasapuolisuutta ja huolehditaan kustannusten kohtuullisuudesta. Valmistellaan toimenpiteet, joilla vähennetään erityisesti huumausaine-, väkivalta-, talous- ja uusintarikollisuutta ja lisätään kiinnijäämisriskiä sekä parannetaan rikoksen uhrin asemaa ja todistajansuojaa. Uusintarikollisuuden alentamiseksi kehitetään rangaistuksen suunnitelmallista toimeenpanoa ja parannetaan vapautuvien vankien jälkihuoltoa. Velkahallintaohjelman mukaisin toimenpitein vähennetään maksuhäiriöitä ja niiden haittoja. Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman mukaisin toimenpitein parannetaan kansalaisten osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia, aktivoidaan osallistumista, tuetaan kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä sekä selvitetään demokratia-asioiden hallinnon kehittämistarpeita ja -mahdollisuuksia.

Oikeusministeriö asettaa valtioneuvoston asettamien tavoitteiden pohjalta niitä täydentävät seuraavat alustavat tulostavoitteet:

Oikeusturva

Oikeudellinen sääntely lisääntyy ja kohdistuu uusille erityisasiantuntemusta vaativille elämän-alueille kuten ympäristönsuojeluun liittyvä päästökauppa, tekijänoikeudet verkkoympäristössä ja geeniteknologia. Lainsäädännön kansainvälistyminen ja monikulttuurisuuden lisääntyminen muodostavat oikeusturvajärjestelmän kehittämisessä huomioon otettavan tekijän. Väestön muutoliikkeen myötä oikeuspalvelujen kysyntä siirtyy yhä selvemmin suuriin asutuskeskuksiin.

Tavoitteena on parantaa kansalaisten mahdollisuuksia saada oikeusturvaa joutuisasti asiaan parhaiten soveltuvassa menettelyssä, kohtuullisin kustannuksin ja tasapuolisesti maan eri osissa. Kaava-, rakennuslupa- ja tieasioita koskevien valitusten käsittelyn nopeuttaminen on tärkeää yhteiskunnan ja alueiden kehittämisen kannalta. Lisääntyneiden ulkomaalaisasioiden joutuisa käsittely on tärkeää ihmisoikeuksien toteuttamiseksi ja myös yhteiskunnalle aiheutuvien kustannusten välttämiseksi. Esimerkiksi talousrikosasioiden käsittelyn viiveet aiheuttavat taloudellisia menetyksiä ja haittaa normaalille liiketoiminnalle. Erityisesti asumiseen ja lastenhuoltoon liittyvien riita-asioiden tarkoituksenmukainen käsittely parantaa perheiden ja lasten elinolosuhteita.

Resursseja kohdennetaan uudelleen, tuomioistuinyksiköitä yhdistetään ja niiden piirirajoja muutetaan. Oikeudellista neuvontaa tehostetaan. Lisäämällä menettelyn joustavuutta, avoimuutta ja vuorovaikutteisuutta niin oikeudenkäynnissä kuin vaihtoehtoisessa riidanratkaisussakin pyritään alentamaan osapuolille aiheutuvia kustannuksia ja lyhentämään prosessin kokonaiskestoa. Parannetaan erikoistumismahdollisuuksia tuomioistuinten sisällä ja niiden kesken. Selvitetään

laajapohjaisesti muutoksenhaun merkitys oikeusturvan ja oikeusvarmuuden lisääjänä. Parannetaan rikosasioiden käsittelyketjun toimivuutta.

Kriminaalipolitiikka

Rikollisuustilanne on viime vuosina ollut jokseenkin vakaa. Kuitenkin väkivaltarikollisuuden taso on jatkuvasti korkea verrattuna läntisiin naapurimaihin ja huumausainerikollisuus on viimeisen vuosikymmen aikana voimakkaasti lisääntynyt, joskin jyrkin kasvu näyttää taittuneen. Alkoholin kulutuksen ennakoitu lisääntyminen on omiaan lisäämään erityisesti liikenne- ja väkivaltarikollisuutta. EU:n laajeneminen voi lisätä myös rajat ylittävää järjestäytyntä rikollisuutta. Vaikka terrorismiyhteyksiä esiintyy Suomessa vähän, uhkaan on varauduttava.

Rikollisuutta vähennetään laaja-alaisen kriminaalipolitiikan, ennakkolisten toimenpiteiden ja rikosentorjunnan keinoin. Erityisesti pyritään vähentämään väkivalta-, huume-, talous- ja uusintarikollisuutta sekä nuorten rikoksia. Rikoksen uhrin asemaa parannetaan. Tavoitteena on, että Suomi on Euroopan turvallisimaa maa.

Rikosvastuun toteuttamista joudutetaan. Seuraamusjärjestelmää monipuolistetaan ja tehostetaan rangaistusjärjestelmän toimintaa ja sosiaalisia tukitoimia. Rikoksen uhrin tuki- ja korvausjärjestelmää kehitetään.

Rikoksia ennalta estävää työtä tehostetaan. Paikallisia turvallisuussuunnitelmia kehitetään ja keskitytään väkivaltarikollisuuden vähentämiseen. Väkivalta- ja seksuaalirikoksista tuomittujen toimintaohjelmia tehostetaan vankiloissa ja yhdyskuntaseuraamuksissa. Huumausaineiden ongelmakäyttäjien hoitoonohjausta parannetaan. Talousrikosten käsittelyä tehostetaan syyttäjäntoimessa ja kehitetään rikosshyödyn jäljittämistä ja takaisinsaantia ulosotossa ja konkurssivalvonnassa. Vankeinhoidon suunnitelmallisuutta parannetaan ja lisätään tavoitteellisia toimintoja, mm. päihdetyötä sekä tehostetaan vapautuvien vankien jälkihuoltoa ja sosiaalisia tukitoimia.

Maksuhäiriöt ja velkahallinta

Kotitalouksien velkaantumistaso on viime vuosikymmenen loppupuolelta alkaen tasaisesti kasvanut, mikä hitaan taloudellisen kasvun ja korkean työttömyyden olosuhteissa lisää riskejä ylivelkaantumiseen. Kuluvan vuosikymmenen alkuvuosina yksityishenkilöiden ja yritysten velkaongelmien määrä on kuitenkin pysynyt useimmilla mittareilla tarkasteltuna jokseenkin vakaana. Kulutusluotoista aiheutuvien maksuhäiriöiden määrä on kuitenkin noussut vuonna 2003.

Tavoitteena on vähentää velkaongelmia, tehostaa ja nopeuttaa maksukyvyttömyystilanteiden selvittämistä sekä alentaa perintäkustannuksia. Tavoitteiden saavuttamiseksi on luotava kestävä puitteet sekä tehokkaat ja joustavat toimintatavat, joilla velkaongelmien syntymistä ja syvenemistä voidaan ehkäistä ja joilla maksukyvyttömyystilanteita voidaan hoitaa. Näin vahvistetaan osaltaan tervettä taloutta ja luotonantoa, ehkäistään sosiaalista ja taloudellista syrjäytymistä sekä vastustetaan harmaata taloutta ja talousrikollisuutta.

Eri hallinnonalojen ja viranomaistahojen sekä keskeisten velkoja- ja velallistahojen yhteistyönä on valmisteltu velkahallintaohjelma, jossa täsmennetään pitkän aikavälin kehittämissuunnitelmat ja toimenpiteet erityisesti velkaongelmien syntymisen ja syvenemisen estämiseksi. Maksukyvyttömyystilanteiden ja maksukyvyttömyyden jälkitilanteen hoitamiseksi parannetaan ulosoton palvelukykyä sekä kehitetään ulosottomenettelyä ja ulosoton organisaatiota.

Kansalaisten oikeussuhteet

Väestön elinikä on pidentynyt ja perheellistymisen muodot ovat muuttuneet moninaisemmiksi. Perimystä koskevan lainsäädännön uudistamisen kannalta keskeiseksi kysymykseksi nousee tasanon löytäminen yksilöllisyyttä ja perhevastuuta korostavien näkökulmien välillä.

EU:n laajeneminen lisää yritysten mahdollisuuksia siirtää toimintaansa uusiin matalalampien kustannusten jäsenvaltioihin. Yleisen yhteiskuntapolitiikan, verotuksen ja sosiaaliturvan ohella yritysten kotipaikan valinnassa tärkeä osatekijä on jäsenvaltion yhtiöoikeudellisen sääntelyn kilpailukyky.

Osakeyhtiölainsäädäntöä uudistetaan niin, että se turvaa Suomen kilpailukykyä ja antaa yrityksille mahdollisuudet järjestää toimintansa tehokkaalla tavalla samalla kun turvataan riittävä oikeussuoja osakkeenomistajille ja velkojille.

Säädösvalmistelun johdonmukaisuus

Suomessa säädöskokoelmassa vuosittain julkaistujen säädösten määrä lisääntyi selvästi 1980-luvun lopulla, minkä jälkeen erityisesti säädösten laajuus ja lakien suhteellinen osuus säädöksistä ovat kasvaneet. Lisääntynyt lainvalmistelutyö on aiheuttanut ongelmia sääntelyn laadun ja hallittavuuden kannalta.

Tavoitteena on lainsäädännön ja lainvalmistelun johdonmukaisuuden parantaminen sekä sen varmistaminen, että lainsäädäntöä käytetään vain silloin, kun se on tarkoituksenmukaista ja että sääntely on selkeää ja korkeatasoista. Lainsäädännön laadun parantaminen edistää kansalaisten oikeuksien toteutumista, julkisen hallinnon toimivuutta ja luotettavuutta sekä estää tarpeettomia kustannuksia ja edistää yritysten kilpailukykyä.

Vakiinnutetaan säädösvalmistelun suunnittelua, johtamista ja laadunvalvontaa koskevat valtioneuvoston yhteiset toimintaperiaatteet ja työskentelytavat. Tehostetaan niin kansallista kuin EU-liitännäistä säädösvalmistelua koskevia menettelyjä sääntelyn vaikutusten arvioimiseksi. Varmistetaan säädösten toimivuus kiinnittämällä riittävästi huomiota niiden soveltamiseen hallinnossa ja lainkäytössä.

Euroopan oikeudellinen kehittäminen

Oikeus- ja sisäasioiden painoarvo EU:ssa kasvaa edelleen erityisesti laajentumisen myötä. Ehdotus EU:n perustuslailliseksi sopimukseksi siirtäisi merkittävän osan rikosoikeutta yhteisen päätöksenteon piiriin. Terrorismin ja järjestäytyneen rikollisuuden vastainen kansainvälinen yhteistyö on vahvistunut.

Tavoitteena on Tampereen Eurooppa-neuvoston päätelmien mukaisesti todellinen eurooppalainen oikeusalue, jolla kansalaiset voivat käyttää oikeuksiaan yhtenäisin perustein. Edistetään erityisesti tuomioiden ja päätösten vastavuoroiselle tunnustamiselle perustuvia hankkeita. Kuluttajansuojassa pyritään korkeaan kuluttajansuojan tasoon koko unionin alueella ja huolehditaan siitä, ettei Suomen kuluttajansuojan taso heikkene. Tavoitteena on myös EU:n säännösten täysimääräinen soveltaminen uusissa jäsenvaltioissa. Jatketaan yhteistyötä erityisesti Baltian maiden ja Venäjän kanssa tavoitteena Suomen lähialueiden vakauden edistäminen ja kansainvälisen rikollisuuden torjunta. Kehitetään sujuvia kansainvälisen oikeusavun yhteistyömuotoja myös EU:n ulkopuolisten maiden kanssa.

Valmistaudutaan huolellisesti Suomen puheenjohtajuuskauteen vuonna 2006 muun muassa osallistumalla neuvoston työohjelman valmisteluun ja kohdentamalla oikeusasioiden puheenjohtajuustehtäviin korkealuokkaista osaamista. EU:n perustuslaillisen sopimuksen voimaantulon valmistelussa korostetaan mm. perusoikeuksien merkitystä ja hyvän hallinnon periaatteiden vakiinnuttamista unionin toiminnassa.

Tuottavuuden parantaminen ja henkilöstön kehittäminen

Lähivuosien kehittämislinjat oikeusturvassa, rikosvastuun toteuttamisessa, rangaistusten täytäntöönpanossa ja ulosottoimessa edellyttävät organisaation, viranomaisten palvelujen ja työprosessien sekä henkilöstön osaamisen ja ammattitaidon pitkäjänteistä kehittämistyötä. Kehittäminen voi perustua pääosin vain tuottavuuden parantamiseen, missä kehittyneen tietotekniikan soveltaminen on avainasemassa, ja hallinnonalojen voimavarojen uudelleen suuntaamiseen. Tämän vuoksi — ja ottaen huomioon ammattitaitoisen työvoiman saatavuuden vaikeutumisen ja henkilöstön kasvavan eläkkeelle siirtymisen lähivuosina — johdonmukainen ja pitkäjänteinen henkilöstöstrategia ja sen toteuttaminen on uudistumisen kannalta avainasemassa.

Hallinnonalan määrärahat luvuittain vuosina 2003—2005

	v. 2003	v. 2004	v. 2005	Muutos 2004—2005	
	tilinpäätös	varsinainen		esitys	1000 €
	1000 €	1000 €	1000 €		
01. Ministeriö ja sen yhteydessä toimivat viranomaiset	80 119	87 112	85 465	- 1 647	- 2
10. Tuomioistuinlaitos	211 544	218 673	219 920	1 247	1
30. Oikeudelliset palvelut ja julkinen oikeusapu	48 064	54 514	55 300	786	1
40. Maksuhäiriöt, ulosotto ja konkurssi-valvonta	78 568	78 937	79 056	119	0
50. Rangaistusten täytäntöönpano	179 090	186 303	188 850	2 547	1
60. Syyttäjälaitos	29 553	30 061	30 411	350	1
70. Vaalimenot	13 775	14 966	3 210	- 11 756	- 79
Yhteensä	640 714	670 566	662 212	- 8 354	- 1
Henkilöstön kokonaismäärä	9 531	9 500	9 530		

01. Ministeriö ja sen yhteydessä toimivat viranomaiset

Selvitysosa: Oikeusministeriö toiminta-ajatuksensa mukaisesti osana valtioneuvostoa luo oikeuspolitiikan linjoja, kehittää säädöspolitiikkaa ja ohjaa hallinnonala. Oikeusministeriön tavoitteena on avoin, aktiivinen ja turvallinen yhteiskunta, jossa ihmiset voivat luottaa oikeuksiansa toteutumiseen.

Oikeusministeriön pitkän aikavälin tavoitteet ja kehittämissuunnitelmat vuoteen 2012 on määritetty ministeriön strategia-asiakirjassa. Pääluokkaperustelujen selvitysosassa on esitetty keskeiset näiden linjausten mukaiset vaikuttavuustavoitteet. Näitä sekä hallitusohjelman ja hallituksen strategia-asiakirjassa esitettyjä tavoitteita toteuttavat toiminnalliset ja muut tavoitteet on esitetty tässä ja muissa pääluokan luvuissa.

Oikeusministeriön alustavat tavoitteet vuodelle 2005 ovat:

Kehitetään oikeudellista neuvontaa ja vaihtoehtoisia riidanratkaisumenettelyjä, jatketaan tuomioistuinorganisaation, menettelyn, työmenetelmien ja sähköisten palvelujen kehittämistä resurssien kohdentamiseksi oikeusturvatarpeiden kannalta tasapainoisesti ja tuetaan oikeusturvasektorin henkilöstön osaamisen ja ammattitaidon kehittämistä. Kehitetään oikeusturvan saataavuutta, kustannuksia ja oikeuspalvelujen laatua koskevia seuranta- ja arviointimenetelmiä.

Tuetaan rikosasiain toimintaketjun kehittämistyötä, jatketaan vankeudelle vaihtoehtoisten seuraamusten kehittämistä, rangaistusten täytäntöönpanojärjestelmän uudistamista ja tähän liittyvää sosiaalisten tukitoimien kehittämistä sekä kehitetään yhteistyössä rikosentorjunnan neuvottelukunnan kanssa rikosentorjuntaa.

Koordinoidaan velkahallintaohjelman toteuttamista ja huolehditaan ohjelman toteuttamisesta oikeusministeriön toimialalla, huolehditaan ulosoton ja konkurssivalvonnan organisaation, menettelyjen ja työmenetelmien sekä ulosotto- ja konkurssivalvontahenkilöstön osaamisen ja ammattitaidon kehittämisestä uudistettujen lainsäädännön ja tietojärjestelmän pohjalta. Jatketaan

ylivelkaantumiseen ja maksuhäiriömenettelyyn liittyvien seuranta- ja arviointimenettelyjen kehittämistä.

Annetaan esitys uudeksi osakeyhtiölainsäädännöksi ja jatketaan perimystä koskevan lainsäädännön valmistelua.

Jatketaan yhteistyötä valtioneuvostossa säädösvalmistelun yhteisten toimintaperiaatteiden ja työskentelytapojen vakiinnuttamiseksi, vahvistetaan oikeusministeriön koordinoivaa roolia valtioneuvoston säädösvalmistelun kehittämisessä ja turvataan laintarkastuksen asianmukainen toteutus.

Valmistaudutaan Suomen EU-puheenjohtajuuskauteen kehittämällä oikeusasiain EU-koordinaatiota ja puheenjohtajuustehtävissä toimivan henkilöstön valmiuksia. Jatketaan eurooppalaisen oikeusalueen edistämistä EU:ssa ja kansallisesti, kehitetään yhteistyötä kansainvälisessä oikeusavussa EU:ssa ja myös suhteessa Suomelle tärkeisiin EU:n ulkopuolisiin maihin kuten Venäjään. Jatketaan oikeusvaltiokehityksen ja siviilikriisinhallinnan tukemista sekä järjestetään Euroopan Neuvoston oikeusministerikokous keväällä 2005.

Jatketaan hallinnonalan tuottavuusohjelman kehittämistä ja toimeenpanoa osana valtionhallinnon yleistä tuottavuusohjelmaa. Keskeisiä tuottavuuden kehittämiskohteita ovat hallinnonalan viranomaismenettelyjen keventäminen, tehostaminen ja sähköisten palveluiden lisääminen sekä viranomaisten välisen työnjaon ja organisaation kehittäminen, hankintatoimi, hallinnonalan tukipalvelut ja johtamisen tietotuen kehittäminen.

Hallinnonalan pitkän aikavälin tavoitteiden toteuttamisessa henkilöstö ja työyhteisöjen tila ovat avainasemassa. Osaavan henkilöstön saaminen palvelukseen myös pitkällä tähtäimellä, oikeushallinnon työyksiköissä työskentelevien hyvinvointi ja jaksaminen sekä kulttuurin luominen johtajuudelle ja esimiestyölle ovat oikeushallinnon henkilöstöjohtamisen kehittämisen lähtökohtia. Keskeinen lähivuosien haaste on tuottavuuden kehittämistoimista syntyvän liikkumavaran kohdentaminen niihin tehtäviin, jotka ovat kansalaisten ja yhteiskunnan kannalta kaikkein keskeisimpiä. Vuonna 2004 valmistunut oikeushallinnon henkilöstöstrategia sisältää keskeiset näiden tavoitteiden saavuttamisessa huomioon otettavan näkökulmat.

Tietojärjestelmien kehittämistä jatketaan, painopistealueina hallituksen tietoyhteiskuntaohjelmaan sisältyvät sähköinen oikeusprosessi, sähköiset palvelut kansalaisille ja sidosryhmille sekä oikeussaliteknologian kehittäminen samoin kuin poliisin, syyttäjien ja tuomioistuinten tiedonvaihdon kehittäminen rikosasiain toimintaketjun sujuvuuden parantamiseksi. Vankeinhoidon tietojärjestelmähankkeella on merkittävä osuus vankeinhoidon toimintaprosessien uudistamisessa. Vaalivarmuuden kannalta tärkeä hanke on vuoteen 2009 jatkuva vaalitietojärjestelmän uusimistyö. Sähköisten asiointipalvelujen edellytysten parantamiseksi kehitetään hallinnonalan verkkoviestintää ja internetpalveluja, sähköisiä lomakkeita ja sähköpostijärjestelmiä hyväksytyin verkkopalvelustrategian mukaisesti. Hallinnonalan tietoresurssien hyväksikäyttöä toiminnan johtamisessa ja kehittämisessä tehostetaan jatkamalla tietovarastojen rakentamista. Tietohallinnon palvelujen tehostamista ja kehittämistä jatketaan, tavoitteena nostaa käyttäjien tyytyväisyyttä ja alentaa tietohallinnon kustannuksia.

19. Oikeusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 39 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten hallinnonalan virastojen ja laitosten tavaroiden ja palvelujen

ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonlisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

2005 talousarvio	39 000 000
2004 talousarvio	41 000 000
2003 tilinpäätös	35 863 590

21. Oikeusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 30 415 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 350 000 euroa, joka on tarkoitettu kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman rahoitukseen.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	86	20	30
— maksullinen toiminta	33	20	30
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta	24	-	-
— muut tulot	29	-	-
Menot	24 420	29 318	30 445
— henkilöstömenot	16 082	17 478	18 449
— toimitilavuokrat	2 340	2 434	2 654
— palvelujen ostot	3 667	7 176	6 400
— muut toiminnan menot	2 331	2 230	2 942
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	86	20	30
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	24 420	29 318	30 445
— toimintamenorahoitus, netto	24 334	29 298	30 415
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 395		
— myönnetty	24 819		
— käytetty	24 334		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 879		

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 154 000 euroa kolmen henkilön palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentilta 25.40.21 sekä 100 000 euroa valtioneuvoston laintarkastuksen vahvistamiseksi.

Nettoutettavia tuloja ovat julkaisutoiminnasta sekä EU:lta saatavat tulot.

Varsinaisten ministeriötehtävien osuus ministeriön menoista on 65 % ja hallinnonalan yhteisten tukipalvelujen (tieto-, talous- ja henkilöstöhallinto) osuus 35 %.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	€	2005 talousarvio	30 415 000
Ministeriötehtävät	17 514 000	2004 talousarvio	29 298 000
Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma	491 000	2003 tilinpäätös	24 819 000
Komiteat ja neuvottelukunnat	310 000		
Ministeriön tietohallintomenot	1 400 000		
Hallinnonalan tukipalvelutehtävät	10 700 000		
Yhteensä	30 415 000		

22. *Eräiden virastojen toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 6 450 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös Kriminaalipoliitiikan instituutin apurahojen maksamiseen.

Selvitysosa: Oikeuspoliittisella tutkimuslaitoksella on päävastuu rikollisuuden määrää, laatua ja kehitystä koskevan tiedon tuottamisesta sekä keskeisten oikeusministeriön hallinnonalaan kuuluvien lainuudistusten seurannasta ja arvioinnista. Laitoksen tutkimus tukee oikeusministeriön lainvalmistelua ja tuottaa perustietoa oikeus- ja kriminaalipoliittikkaa koskevan yhteiskunnallisen suunnittelun ja päätöksenteon pohjaksi.

Rikollisuustilanteen seurannassa kehitetään henkirikollisuuden seurantajärjestelmää ja rikollisuuden alueellisia osoittimia sekä lisätään verkkotiedottamista. Rikollisuustutkimuksen erityispainotuksia ovat uusintarikollisuus ja nuorisorikollisuus, huumausainerikosten seuraamusjärjestelmän toimivuus sekä alkoholiohjelmien muutosten rikollisuusvaikutukset. Oikeusolot -projektissa tarkastellaan keskeisten oikeudellisten instituutioiden toimintaa sekä kansalaisten oikeusongelmia ja niiden ratkaisukeinoja. Jatketaan riitaprosessin ja oikeudenkäyntikulujen seuranta. Kartoitetaan parisuhteen osapuolten varallisuussuhteita koskevan sääntelyn toimivuutta, luottotietojen tietosuojaa ja otetaan tutkittavaksi kansalaisten arkielämän kannalta keskeisiä lakiuudistuksia. Kansallisia ja kansainvälisiä tutkimusyhteyksiä lisätään. Maksullisella tutkimustoiminnalla pyritään jatkossakin hankkimaan viidesosa laitoksen kokonaismenoista.

Kriminaalipoliitiikan instituutti tuottaa kansainvälisiä asiantuntijapalveluja kriminaalipoliitiikan alalla. Laitoksen toimintaa ohjaa keskeisesti YK:n kriminaalipoliittinen ohjelma ja siihen vuosittain liittyvät linjapäätökset.

Tietosuojavaltuutetun toimiston toiminnassa painottuvat erityisesti tietoyhteiskunnan kehittämiseen ja kansallisen tietoturvastrategian toteuttamiseen liittyvät tehtävät, joissa tärkeitä näkökulmia ovat kansalaisten luottamuksen li-

sääminen ja oikeudenloukkausten ennaltaehkäisy.

Keskeinen tavoite on integroida tietosuoja ja henkilötietojen käsittelyä koskeva lainsäädäntö kiinteäksi osaksi tietoyhteiskunnan kehitystä. Tähän pyritään lisäämällä kansalaisten tietoisuutta oikeuksistaan, edistämällä rekisterinpitäjien, opetushenkilöstön, järjestelmä- ja ohjelmistotoimittajien sekä kansalaisten tietosuoja- ja tietoturvaosaamista, edistämällä avoimuutta henkilötietojen käsittelyssä ja näin lisäämällä luottamusta tietoyhteiskunnan palveluihin, edistämällä tietosuoja- ja tietoturvaa koskevan opetuksen sisällyttämistä opetusohjelmiin kaikilla opetuksen tasoilla ja edistämällä yksityisyyttä suojaavien teknologioiden käyttöönottoa. Näiden tavoitteiden edistämiseksi tietosuojavaltuutetun toimisto osallistuu tietoyhteiskunnan kansalliseen ja kansainväliseen kehittämistyöhön.

Vuonna 2005 tavoitteena on saada aikaan ohjausmateriaalia tai käytännönsäätöjä ainakin viidellä toimialalla. Kirjallisesti vireilletulevien toimenpide- ja ohjauspyyntöjen kokonaismäärän arvioidaan pysyvän entisellä tasolla. Tarkastustoiminta kohdennetaan erityisesti verkossa tapahtuvaan henkilötietojen käsitteilyyn. Avoimuuden kehittymistä seurataan vuosittain tehtävän selvityksen avulla. Viestinnässä tehostetaan erityisesti ajankohtaisuutta, oikeaa kohdentamista sekä lisätään vuorovaikutteisuutta. Viestintää sekä ohjausta ja neuvontaa tehostamalla pyritään vähentämään oikeudenloukkauksia koskevien toimenpidepyyntöjen osuutta ja lisäämään toimiston oma-aloitteisten vireillepanojen määrää.

Kansalaisilta vireille tulleiden toimenpidepyyntöjen keskimääräinen käsittelyaikatavoite on 6 kk ja enimmäiskäsittelyaikatavoite ilman erityistä syytä enintään 10 kk. Kaikkien asioiden keskimääräinen käsittelyaikatavoite on 4 kk. Maksullisen koulutustoiminnan määräksi arvioidaan 10 000 euroa.

Tietosuojavaltuutetun kustannuksista 33 % aiheutuu ennaltaehkäisevän toiminnan toiminnoista, 31 % ratkaisutoiminnan ja neuvontapalvelujen toiminnoista, 8 % kansainvälisen

toiminnan toiminnoista, 5 % jälkikäteisvalvonnan toiminnoista ja 24 % tukitoiminnoista.

Onnettomuustutkintakeskuksen tavoitteena on selvittää tehokkaasti ja luotettavasti onnettomuuksia, niiden syitä sekä tiedottaa ja antaa suosituksia näistä syistä yleisen turvallisuuden parantamiseksi ja uusien onnettomuuksien estämiseksi. Tiedottamisen oikea suuntaaminen ja turvallisuussuositusten toimeenpanon aktiivinen seuranta varmistavat keskuksen toiminnan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden toteutumisen.

Onnettomuustutkintakeskus ylläpitää laadukasta ja joutuisaa tutkintaa, toteuttaa suuronnettomuusvalmiutta varten laaditun suunnitelman toimenpiteet sekä seuraa tutkinnan kustannuksia. Toimintakäsikirjan ja tutkijain ohjeiden perusteella kehitetään tutkintakäytäntöjä. Suuronnettomuuden tutkinta (A-tutkinta) tai suuronnettomuuden vaaratilanteen tai vakavan onnettomuuden tutkinta (B-tutkinta) valmistuu keskimäärin yhdessä vuodessa ja vähäisen onnettomuuden tutkinta (C-tutkinta) keskimäärin puolessa vuodessa. Lisäksi tavoitteena on, että 80 prosentista annettuja turvallisuussuosituksia tiedetään toteutuksen tilanne ja yhdestä kolmasosasta tutkintoja järjestetään

asianosaisille tutkinnan aikana informaatiotilaisuus.

Oikeusrekisterikeskuksen yleistavoitteena on, että perintä- ja rekisteröintitehtävät sekä tietojen luovutus hoidetaan nopeasti ja oikeusturvanäkökohdat huomioonottaen. Oikeusrekisterikeskuksen perustehtäviin liittyvä työmäärä on kasvanut merkittävästi ensinnäkin luovutettavien rikostaustaotteiden johdosta, kun laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä astui voimaan 1.1.2003. Vuonna 2003 annettiin ennakoitun 20 000 rikostaustaotteen sijasta yli 60 000 otetta. Toiseksi täytäntöönpanotehtävissä 1.10.2002 voimaan tullut laki sakon täytäntöönpanosta on lisännyt maksuaikahakemusten määrää. Erityistavoitteena vuonna 2005 on uuden toimintamallin ja uusitun rikosasioiden perintäjärjestelmän tehokas käyttöönotto sekä yksityisoikeudellisten rekisterien hallittu alustan vaihto.

Oikeusrekisterikeskuksen kustannuksista 56 % aiheutuu täytäntöönpanotoiminnoista, 22 % rekisteritoiminnoista ja 22 % tukitoiminnoista.

Määrärahaa on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Tulot	857	834	600
— maksullinen toiminta	336	670	350
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot muulta valtion virastolta	41	-	-
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta	356	-	250
— muut tulot	124	164	-
Menot	7 676	8 048	7 050
— henkilöstömenot	4 986	5 350	5 012
— toimitilavuokrat	552	557	533
— palvelujen ostot	1 746	1 720	1 163
— muut toiminnan menot	392	421	342
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	857	834	600
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	7 676	8 048	7 050
— toimintamenorahoitus, netto	6 819	7 214	6 450

Momentin käyttö

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	701
— myönnetty	6 992
— käytetty	6 819
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	874

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähenyksenä huomioon 1 090 000 euroa Konkursiasiamiehen toimiston toimintamenojen siirtona momentille 25.40.21.

Nettoutettavia tuloja ovat Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen, Oikeusrekisterikeskuksen, tietosuojavaltuutetun toimiston ja Kriminaalipolitiikan instituutin maksullisen toiminnan tulot sekä EU:lta saatavat tulot.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	€
Oikeusrekisterikeskus	2 730 000
Tietosuojavaltuutetun toimisto	1 350 000
Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos	1 060 000
Onnettomuustutkintakeskus	840 000
Kriminaalipolitiikan instituutti	450 000
Tietosuojalautakunta	20 000
Yhteensä	6 450 000
2005 talousarvio	6 450 000
2004 talousarvio	7 214 000
2003 tilinpäätös	6 992 000

29. Erityismenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää onnettomuuksien tutkinnasta annetun lain (373/1985) mukaan onnettomuustutkintaa varten asetetuista tutkintalautakunnista sekä valtioneuvoston päättämässä laajuudessa kansainvälisenä yhteistyönä toimitettavasta tutkinnasta aiheutuvien palkkioiden ja muiden kulutusmenojen maksamiseen. Määrärahaa saa lisäksi käyttää konkursiasiamiehen vähävaraisessa konkurssipesässä ottamaan kuluvastuuseen liittyen ulkomaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa antamasta sitoumuksesta mahdollisesti johtuvan korvausvastuun toteuttamiseen.

2005 talousarvio	500 000
2004 talousarvio	500 000
2003 tilinpäätös	1 975 750

51. Eräät valtion maksamat korvaukset ja avustukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 9 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää rikosvahinkolain (935/1973) nojalla maksettaviin rikosvahinkokorvauksiin sekä syyttömästi vangituille tai tuomituille valtion varoista vapauden menetyksen johdosta maksettavista korvauksista annetun lain (422/1974) nojalla maksettaviin korvauksiin, rikosvahinkokorvauksiin ja syyttömästi vangittujen korvauksiin liittyvien vähäisten asiamiespalkkioiden maksamiseen, avustuksiin rikollisuutta ehkäisevää työtä tekeville ja rikosten uhreista huolehtiville yhteisöille, avustuksiin saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon ylläpitämiseen, avustuksiin Julkisen Sanan Neuvostolle ja säädösaineistoa julkaiseville yhteisöille. Määrärahaa saa käyttää myös avustuksiin maakuntien liitoille, jotka alueellaan huolehtivat lainopillisen asiantuntija-avun hankkimisesta kalatalousyhteisöille eräisiin laajoihin vesiasioihin liittyvissä kysymyksissä, sekä oikeusjärjestyksen kehittämistä ja tunnetuksi tekemistä tukevan toiminnan avustamiseen.

Määrärahaa saa lisäksi käyttää painavasta syystä avustuksiin ympäristövahingoista johtuvien oikeudenkäyntien korvaamiseen sekä ympäristönsuojelua koskevissa hallintoasioissa aiheutuneisiin tarpeellisiin edunvalvontakustannuksiin. Avustusta voidaan suorittaa, jos asialla voidaan katsoa olevan tärkeää merkitystä yleisen ympäristönsuojelun edun kannalta tai huomattavaa vaikutusta lukuisten henkilöiden oloihin ja asianosaiselle tai kantajalle

aiheutuvia kuluja ei voida pitää kohtuullisina ottaen huomioon hänen maksukykynsä.		Avustukset saamelaisten kulttuuri- itsehallinnon ylläpitämiseen	1 280 000
		Muut avustukset	260 000
Käyttösuunnitelma	€	Yhteensä	9 100 000
Rikosvahinkokorvaukset sekä syyttömästi vangituille ja tuomituille maksettavat korvaukset	7 250 000	2005 talousarvio	9 100 000
Avustukset rikollisuutta ehkäisevää työtä tekeville ja rikosten uhreista huolehtiville yhteisöille	310 000	2004 talousarvio	9 100 000
		2003 tilinpäätös	10 468 718

10. Tuomioistuinlaitos

Selvitysosa: Kansalaisten yhdenvertaisuuden ja oikeusturvan takaamiseksi kiinnitetään erityistä huomiota lainsäädännön toteuttamisen ja tuomiovallan käytön edellytyksiin. Korkeimmat oikeudet edistävät perustuslaissa säädetyn asemansa mukaisesti tuomioistuinlaitoksen toimintaa ja oikeusturvan kehittämistä.

Tuomioistuimissa ratkaistavien asioiden käsittelyaikoja lyhennetään ja käsittelyaikojen tuomioistuinkohtaisia eroja vähennetään. Käsittelyaikaerojen tasoittamiseksi henkilöstöresursseja suunnataan palveluiden kysyntää vastaavasti. Tuomioistuinlaitoksen kanssa käytäviä tulosneuvotteluja varten määritellään tuomioistuimille kaikissa asteissa optimaaliset käsittelyajat asiaryhmittäin. Yleistavoitteena on, ettei mikään asia viivy tuomioistuimessa vuotta pidempään.

Tuomioistuinten tulohajasta lainkäytön laadullisten tavoitteiden määrittelyn ja arvioinnin osalta kehitetään. Yleisten tuomioistuinten osalta tämä toteutetaan korkeimman oikeuden ja hovioikeuksien yhteistyönä. Hallintolainkäytön arviointia ja siihen liittyvää vuorovaikutusta hallintotuomioistuinten välillä kehitetään korkeimman hallinto-oikeuden asettaman työryhmän esittämien suuntaviivojen mukaisesti.

Korkeimman oikeuden ratkaisukokoonpanoja kevennetään tietyissä asiaryhmissä.

Hovioikeuksien toiminta on vuonna 2004 tehostunut seulontamenettelyn käyttöönoton ansiosta. Hovioikeuksien asiamääriä tasataan tarkistamalla piirirajoja vuoden 2005 alusta lukien. Työmenetelmien ja hovioikeuksien henkilöstörakenteen kehittämistä uudistetun oikeudenkäyntimenettelyn vaatimuksia vastaavaksi jatketaan.

Käräjäoikeuksissa otetaan käyttöön selvien rikosasioiden kirjallinen käsittely. Riita-asioiden sovittelu otetaan käyttöön ja siihen liittyvä koulutus käynnistetään. Resursseja kohdennetaan uudelleen käräjäoikeusverkostoa kehittämällä tavoitteena yhdistää vuosittain 2–3 käräjäoikeutta.

Hovioikeuksien ja käräjäoikeuksien yhteistä laatutyötä tuetaan.

Hallintolainkäytön toimintaedellytyksiä vahvistetaan ja hallinto-oikeuksien käsittelykokoonpanoja joustavoitetaan ja henkilöstörakennetta kehitetään. Hallintotuomioistuimissa erityistä huomiota kiinnitetään yhteiskunnan tai alueiden kehittämisen kannalta merkittävien päätösten käsittelyaikoihin.

Luodaan tuomareiden koulutus- ja valvontajärjestelmä sekä laajennetaan asteittain oikeuslaitoksen kansliahenkilöstön ammatillista koulutusohjelmaa.

21. Korkeimman oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 7 100 000 euroa.

Selvitysosa: Korkeimman oikeuden tärkein tehtävä on oikeuskäytännön ohjaaminen ennakkopäätöksillä. Korkein oikeus valvoo alempien tuomioistuinten lainkäyttöä.

Vuonna 2003 korkeimpaan oikeuteen saapui 3 185 ja ratkaistiin 3 123 asiaa, myönnettiin 179 valituslupaa ja julkaistiin 138 ratkaisua. Valituslupahakemusten suurimpia asiaryhmiä riita-asioissa olivat ulosottovalitukset ja vahingonkorvauslakiin perustuvat riita-asiat. Rikosasioiden osalta yleisimmät nimikkeet olivat

pahoinpitely, törkeä pahoinpitely ja törkeä huumausainerikos. Oikeudenkäyntimenetelyyn ja oikeudenkäyntikulujen korvaukseen liittyvät asiat muodostivat edelleen huomattavan suuren osan julkaistuista ratkaisuista. Keskimääräinen käsittelyaika valituslupa-asioissa oli 4 kk ja asiaratkaisuissa 18,2 kk.

Korkein oikeus pyrkii edelleen kehittämään asiaratkaisujen perustelujen avoimuutta ja ymmärrettävyyttä. Huomiota kiinnitetään myös käsittelyaikojen lyhentämiseen. Vuosina 2004 ja 2005 arvioidaan saapuvan ja ratkaistavan 3 100 asiaa. Käsittelyajaksi arvioidaan valituslupa-asioissa 4 kk ja asiaratkaisuissa 16 kk.

Toiminnan menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Menot	6 884	7 298	7 100
— henkilöstömenot	5 658	5 850	5 830
— toimitilavuokrat	645	728	730
— palvelujen ostot	273	340	240
— muut toiminnan menot	308	380	300
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	522		
— myönnetty	7 034		
— käytetty	6 884		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	672		

Korkeimman oikeuden päätöksistä lain (701/1993) mukaisesti perittävänä maksuina arvioidaan kertyvän 120 000 euroa momentille 12.25.01.

2005 talousarvio	7 100 000
2004 talousarvio	7 298 000
2003 tilinpäätös	7 034 000

22. Korkeimman hallinto-oikeuden toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 8 600 000 euroa.

Selvitysosa: Hallintotuomioistuimissa ratkaistaan oikeusriitoja kaikilta julkishallinnon aloilta ja asteista. Päätöksillä on paitsi olennainen merkitys asianosaisille usein myös huomattavan laajoja yhteiskunnallisia ja kan-

santaloudellisia vaikutuksia. Erityisesti korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisemisissa asioissa on kysymys huomattavista lainsäädännön tulkintakysymyksistä ja siten oikeus- ja hyvinvointivaltion toimivuuden perusedellytyksistä.

Esimerkiksi maankäytön suunnittelua ja rakentamista sekä liikenneyhteyksien ja tietojärjestelmien muodostamista koskevien valitusten ratkaisemisella on laajalle ulottuvia vaikutuksia työllisyyteen. Verotusta, etenkin kansainvälistä tuloverotusta, sekä taloudellista kilpailua ja julkisia hankintoja koskevat ratkaisut vaikuttavat välittömästi taloudelliseen toimintaan. Kun väestörakenteen muutokset edellyttävät jatkuvasti lainsäädännön uudistamista, korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi tulee useita hyvinvointiyhteiskunnan peruste-

ta koskevia sosiaali- ja terveydenhoidon kysymyksiä.

Korkeimman hallinto-oikeuden käsiteltäväksi tulevista asioista pääosa on valituksia alueellisten hallinto-oikeuksien sekä valtioneuvoston ja ministeriöiden päätöksistä. Suurimpia asiaryhmiä ovat verotus, sosiaalitoimi ja terveydenhuolto, rakentaminen ja kaavoitus, ympäristöasiat, kunnallishallinto, kilpailuasiat ja julkiset hankinnat, virkamiesasiat sekä ulkomaalaisasiat. Korkeimman hallinto-oikeuden tehtävänä on lisäksi valvoa lainkäyttöä omalla toimialallaan.

Aineistoltaan laajojen ja oikeudellisesti vaativien asioiden määrän arvioidaan entisestään lisääntyvän. Yleisenä kehityspiirteenä on lisäksi oikeusjärjestyksen kansainvälistyminen. Noin kolmasosassa korkeimman hallinto-oike-

uden käsittelemistä asioista sovelletaan EY-oikeutta.

Vuonna 2003 korkeimpaan hallinto-oikeuteen saapui 3 806 asiaa. Näistä 81 prosentissa haettiin muutosta alueellisen hallinto-oikeuden päätökseen. Ratkaistujen asioiden määrä oli 3 879, joista yli puolet oli asiaratkaisuja. Keskimääräinen käsittelyaika oli 11 kuukautta.

Korkeimman hallinto-oikeuden päätösten yhteiskunnallisen merkityksen vuoksi on tärkeää, että lainkäyttöasiat voidaan ratkaista nykyistä joutuisammin. Vuonna 2005 arvioidaan saapuvan noin 3 800 asiaa ja tavoitteena on ratkaista noin 3 900 asiaa. Keskimääräinen käsittelyaikataavoite on 10 kuukautta siten, että asioista 25 % saadaan ratkaistuksi alle kuudessa kuukaudessa ja 35 % 6—9 kuukaudessa.

Toiminnan menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Menot	7 968	8 412	8 600
— henkilöstömenot	6 343	6 700	6 750
— toimitilavuokrat	838	980	1 010
— palvelujen ostot	423	420	480
— muut toiminnan menot	364	312	360
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	482		
— myönnetty	8 027		
— käytetty	7 968		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	541		

Korkeimman hallinto-oikeuden suoritteista lain mukaisesti perittävinä maksuina arvioidaan kertyvän 280 000 euroa momentille 12.25.01.

2005 talousarvio	8 600 000
2004 talousarvio	8 412 000
2003 tilinpäätös	8 027 000

23. *Muiden tuomioistuinten toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 197 820 000 euroa.

Lapuan ja Kauhavan sekä Alavuden ja Seinäjoen käräjäoikeuksien yhdistämiseen liittyen voidaan 1.1.2005 lukien perustaa kaksi käräjätuomarin virkaa (T11) edellyttäen, että samasta ajankohdasta lukien lakkautetaan kaksi laamannin virkaa (T15).

Hallinto-oikeuksiin voidaan henkilöstörakenteen kehittämiseksi 1.3.2005 lukien perustaa kuusi hallinto-oikeustuomarin virkaa (3 T13 ja 3 T11) edellyttäen, että samasta ajankohdasta lukien vähennetään vastaavasti määräraikaisia hallinto-oikeustuomareita ja hallinto-oikeussihteereitä.

Vakuutusoikeyteen voidaan 1.3.2005 perustaa neljä vakuutusoikeystuomarin virkaa (2 T13 ja 2 T11) edellyttäen, että samasta ajankohdasta lukien vähennetään neljä määräraikaista vakuutusoikeystuomaria.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon maanmittauslaitoksen kiinteistötietojärjestelmän tuloista asetuksen (278/2004) perusteella oikeusministeriölle jakamat osuudet sekä EU:lta saatavat tulot.

Selvitysosa: Hovioikeuksiin saapuvien asioiden määrän arvioidaan pysyvän nykyisellä tasollaan noin 12 500 asiana. Näistä 25 % on riita-asioita ja 67 % rikosasioita. Ratkaistujen asioiden määrän arvioidaan ns. seulontamenettelyn ja työmenetelmien kehittämisen vuoksi kasvavan ja käsittelyaikojen lyhenevän. Käsittelyajoissa on huomattavia hovioikeuskohtaisia eroja: kun vuonna 2003 asiat Rovaniemen hovioikeudessa ratkaistiin 5,5 kuukaudessa viipyivät ne Helsingin hovioikeudessa 11,7 kk. Vuonna 2003 ratkaistuista asioista neljäsosa oli viipynyt hovioikeuksissa yli vuoden. Työmäärin ja käsittelyaikojen tasoittamiseksi hovioikeuksien piirirajoja tarkistetaan vuoden 2005 alussa.

Hallinto-oikeuksien asiamäärien arvioidaan pysyvän samalla tasolla kuin vuonna 2003, jolloin asioita saapui noin 20 800. Suurimpia asiaryhmiä olivat sosiaalasiat (30 %), veroasiat (23 %), rakennus- ja ympäristöasiat (12 %) sekä ulkomaalaisasiat (10 %). Keskimääräinen käsittelyaika oli 9,4 kuukautta vaihdellen Vaasan hallinto-oikeuden 7 kuukaudesta Kouvolan hallinto-oikeuden 11,6 kuukauteen. Vuonna 2003 ratkaistuista asioista 29 % oli viipynyt hallinto-oikeuksissa yli vuoden. Ratkaistavien asioiden määrän arvioidaan vuonna 2005 kasvavan, kun ratkaisukokoonpanoja kevennetään.

Käräjäoikeuksiin saapui vuonna 2003 yhteensä 780 000 asiaa ja ratkaistiin 781 000 asiaa. Rikosoikeudellisia asioita ratkaistiin kaikkiaan noin 87 000 asiaa, joista 58 000 oli varsinaisia rikosasioita ja muut pakkokeinoasioita ja sakon muuntoasioita. Riita-asioiden määrä lisääntyi edellisestä vuodesta ja oli 160 000. Muutos johtui velkomusasioiden lisääntymi-

sestä. Suurimman asiaryhmän ratkaistuista asioista muodostivat kiinteistöasiat (62 %), joita ratkaistiin noin 485 000.

Vuonna 2003 lautamieskokoonpanossa ratkaistiin 41 000 rikosasiaa. Ratkaistuista varsinaisista rikosasioista noin 35 % oli rattijuopumuksia tai törkeitä rattijuopumuksia, 12 % pahoinpitelyjä ja 16 % varkauksia. Rikosasioiden määrän arvioidaan kokonaisuudessaan kasvavan ja erityisesti rattijuopumusten ja pahoinpitelyjen asiaryhmissä. Rikosprosessia kevennetään yksinkertaisissa rikosasioissa, mikä vähentää istunnossa ratkaistujen asioiden määrää.

Keskimääräiset käsittelyajat rikosasioissa pitenevät hieman vuonna 2003 ja vaihtelivat merkittävästi käräjäoikeuksittain. Keskimääräinen käsittelyaika rikosasioissa oli 3,9 kk ja pääkaupunkiseudun suurissa käräjäoikeuksissa 4,3–9,6 kk. Käsittelyaikaerojen tasaamiseksi kiinnitetään huomiota tiedoksiantomenettelyn toimivuuteen ja istuntojen peruuntumisten estämiseen. Vuonna 2005 tavoitteena on, että 50 prosentissa rikosasioista käsittelyaika on enintään kaksi kuukautta. Käsittelyaika saa ylittää yhdeksän kuukautta enintään 10 prosentissa rikosasioista.

Kirjallisessa valmistelussa ratkaistujen riita-asioiden käsittelyaika oli 2,2 kk, mutta istunnossa käsiteltyjen noin 6 000 riita-asian (3,8 % riita-asioista) 10,3 kk. Yhden tuomarin kokoonpanossa ratkaistiin 5 500 riita-asiaa ja loput istunnossa käsitellyt asiat ratkaistiin lautamieskokoonpanossa tai kolmen tuomarin kokoonpanossa. Hakemusasioista 4 700 asiaa käsiteltiin istunnossa, joista 150:ssä oli muu kuin yhden tuomarin kokoonpano. Vuonna 2005 tavoitteena on, ettei asioiden käsittely käräjäoikeudessa kestä yli vuotta. Tavoitteena on myös lyhentää istunnossa ratkaistavien riita-asioiden keskimääräistä käsittelyaikaa siten, että valtakunnallinen keskiarvo olisi 10 kk.

Markkinaoikeuteen saapui vuonna 2003 noin 250 asiaa, joista yli 80 % koski julkisia hankintoja. Ratkaistujen asioiden keskimääräinen käsittelyaika, 3,8 kk, vaihteli huomattavasti asiaryhmittäin: julkisia hankintoja koskevat asiat käsiteltiin 2,8 kuukaudessa, sen sijaan kilpailu-

rajoitusasioissa keskimääräinen käsittelyaika oli 14 kk. Vuonna 2004 saapuvien asioiden määrä on kasvussa ja käsittelyajat pidentymässä.

Vakuutusosoikeuteen saapuneiden asioiden määrä on kasvanut lähes joka vuosi. Vuonna 2003 asioita saapui noin 10 800, mikä on 8 % enemmän kuin edellisenä vuonna. Suurimpia asiaryhmiä ovat työttömyysturva-, opintotuki-, työtapaturma- sekä työ- ja kansaneläkeasiat. Vuonna 2003 vakuutusosoikeuden organisaatioita uudistettiin ja käynnistettiin työmenetelmien kehittämistyö. Ruuhkautumiskehitys jatkui

kun saapuneiden asioiden määrä ylitti runsaalla tuhannella asialla ratkaistujen määrän. Keskimääräinen käsittelyaika tosin jonkin verran lyheni, mutta oli silti 12,6 kuukautta.

Vuosina 2004 ja 2005 asiamäärien arvioidaan edelleen kasvavan. Työmenetelmien tehostamistoimenpiteitä on edelleen jatkettava.

Työtuomioistuimeen saapui vuonna 2003 noin 150 asiaa ja asiamäärien arvioidaan pysyvän tällä tasolla.

Tuomioistuimille asetetaan talousarvion valmistelun yhteydessä alustavasti vuodeksi 2005 seuraavat toiminnalliset tavoitteet:

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 tavoite
Hovioikeudet			
Ratkaistut asiat, kpl	12 413	13 550	13 700
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	8,7	8	7
Taloudellisuus (€/ratk. asia)	2 619	2 505	2 482
Tuottavuus (ratk. asiat/htv)	24	26	26
Käräjäoikeudet			
Ratkaistut asiat, kpl	781 397	770 000	750 000
Istuntoasiat, kpl	97 632	97 600	90 000
Painotettu työmäärä	179 616	178 800	178 000
Keskimääräinen käsittelyaika, kk			
— Rikosasiat	3,9	3,5	3,5
— Laajat riita-asiat	8,6	8,4	8
— Summaariset asiat	2,1	2,3	2,2
— Velkajärjestelyasiat	6,2	6,3	6,3
Taloudellisuus (€/ratk. asia)	656	700	710
Tuottavuus (pain. työmäärä/htv)	81	80	80
Istuntoasiat/tuomarihtv	113	113	100
Hallinto-oikeudet			
Ratkaistut asiat, kpl	21 236	21 000	21 500
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	9,4	8,5	8
Taloudellisuus (€/ratk. asia)	1 172	1 240	1 219
Tuottavuus (ratk. asiat/htv)	50	49	50
Vakuutusosoikeus			
Ratkaistut asiat, kpl	10 782	11 000	11 000
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	12,6	12	12
Taloudellisuus (€/ratk. asia)	538	534	536
Tuottavuus (ratk. asiat/htv)	104	111	111

Markkinaoikeus

Ratkaistut asiat, kpl	247	230	230
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	3,8	5	7
Taloudellisuus (€/ratk. asia)	3 700	4 130	4 130
Tuottavuus (ratk. asiat/htv)	19	18	18

Työtuomioistuin

Ratkaistut asiat, kpl	133	135	135
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	5,5	5	5
Taloudellisuus (€/ratk. asia)	6 586	6 704	6 741
Tuottavuus (ratk. asiat/htv)	5,5	5	5

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	4 441	3 430	2 160
— maksullinen toiminta	4 441	3 430	2 160
Menot	191 693	199 993	199 980
— henkilöstömenot	147 661	153 000	153 400
— toimitilavuokrat	21 157	23 800	25 000
— palvelujen ostot	14 046	14 000	13 500
— muut toiminnan menot	8 829	9 193	8 080
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	4 441	3 430	2 160
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	191 693	199 993	199 980
— toimintamenorahoitus, netto	187 252	196 563	197 820
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	7 570		
— myönnetty	189 533		
— käytetty	187 252		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	9 851		

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

Hovioikeudet	33 500 000
Hallinto-oikeudet	25 800 000
Käräjäoikeudet	125 000 000
Eryistuuomioistuimet	7 700 000
Tietohallinto- ja muut menot	5 820 000
Yhteensä	197 820 000

suoritteiden kokonaiskustannuksista, joista maksuja peritään, voidaan maksuilla kattaa noin 46 %.

2005 talousarvio	197 820 000
2004 talousarvio	196 563 000
2003 tilinpäätös	189 533 000

29. Eryistymenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää viranomaistoiminnasta lakien ja asetusten nojalla aiheutuvien oikeudenkäyntikulujen sekä valtion maksetta-

Tuomioistuinten suoritteista lain mukaisesti perittävinä maksuina arvioidaan kertyvän noin 29 600 000 euroa momentille 12.25.01. Niiden

vaksi vahingonkorvauslain (412/1974) nojalla määrättyjen korvausten maksamiseen.	2005 talousarvio	6 400 000
	2004 talousarvio	6 400 000
	2003 tilinpäätös	6 950 018

30. Oikeudelliset palvelut ja julkinen oikeusapu

Selvitysosa: Luvun nimike on muutettu.

Kesäkuussa 2002 voimaan tulleen oikeusapu-uudistuksen toteutumista seurataan. Oikeudellista neuvontaa oikeusavun laadun ja saatavuuden turvaamiseksi kehitetään.

Hallitus antaa eduskunnalle esityksen kuluttajavalituslautakunnan siirtämisestä oikeusministeriön hallinnonalalle 1.9.2005 lukien.

Henkilöstövoimavaroja suunnataan väestökehityksen myötä muuttuvaa kysyntää vastaavaksi ja Helsinkiin perustetaan toinen oikeusaputoimisto 1.9.2005. Henkilöstön ammatillista kehittämistä tuetaan.

21. Oikeusaputoimistojen ja kuluttajariitalautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 20 900 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon tulot oikeusapumaksusta, oikeusavun saajan osittaiset korvaukset samoin kuin hävinneen vastapuolen korvaukset oikeudenkäyntikuluista.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu.

Vuonna 2003 oikeusaputoimistoihin saapui noin 53 200 asiaa, mikä oli hiukan vähemmän kuin edellisenä vuonna. Asioista valtaosa oli perhe- ja perintöoikeudellisia asioita. Rikosaasioiden osuus oli 18 %. Saapuvien asioiden määrän arvioidaan pysyvän entisellä tasolla.

Käsitellyistä asioista 34 prosentissa annettiin oikeudellinen neuvo, 23 % käsiteltiin tuomioistuimessa, 24 % päättyi asiakirjan laatimiseen ja loput 19 % joko hallintoviranomaisen käsitelyyn tai muuhun toimenpiteeseen. Uuden oikeusapulain myötä oikeusaputoimistot tekevät oikeusapupäätökset sekä yksityisten asiamiesten hoitamissa että oikeusaputoimistoissa hoidettavissa asioissa. Vuonna 2003 yksityisten asiamiesten asiakkaille tehtiin noin 22 200 oikeusapupäätöstä ja noin 1 600 taloudellista selvitystä.

Talousarvion valmisteluun liittyen oikeusministeriö asettaa alustavasti oikeusaputoimistoille seuraavat toiminnalliset tavoitteet vuodelle 2005:

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 tavoite
Käsitellyt asiat, kpl	52 317	53 600	54 000
Oikeusapupäätökset, kpl	22 229	22 100	22 100
Taloudellisuus (€/painotettu työmäärä)	74	73	74
Tuottavuus (painotettu työmäärä/htv)	549	592	600

Näiden lisäksi oikeusaputoimistoissa seurataan myös jonotusaikoja, joille määritellään tavoitetaso vuoden 2005 aikana.

Oikeusaputoimistojen maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Maksullisen toiminnan tuotot			
— liikeloudellisten suoritteiden myyntituotot	790	900	900
— julkisoikeudellisten suoritteiden myyntituotot	2 749	2 800	2 800
Yhteensä	3 539	3 700	3 700
Maksullinen toiminnan kokonaiskustannukset			
— liikeloudelliset suoritteet	847	900	900
— julkisoikeudelliset suoritteet	5 062	5 000	5 000
Yhteensä	5 909	5 900	5 900
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)			
— liikeloudelliset suoritteet	-57	0	0
— julkisoikeudelliset suoritteet	-2 313	-2 200	-2 200
Yhteensä	-2 370	-2 200	-2 200
Kustannusvastaavuus, %			
— liikeloudelliset suoritteet	93	100	100
— julkisoikeudelliset suoritteet	54	56	56
Yhteensä	60	63	63

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Tulot	3 537	3 500	3 700
— maksullinen toiminta	3 537	3 500	3 700
Menot	23 561	24 214	24 600
— henkilöstömenot	18 200	18 700	19 100
— toimitilavuokrat	1 734	1 800	2 000
— palvelujen ostot	2 310	2 500	2 300
— muut toiminnan menot	1 316	1 214	1 200
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomentille budjetoidut tulot	3 537	3 500	3 700
— toimintamenomentille budjetoidut menot	23 561	24 214	24 600
— toimintamenorahoitus, netto	20 024	20 714	20 900
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 891		
— myönnetty	17 826		
— käytetty	20 024		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 693		

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 500 000 euroa 29 henkilön palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentilta 32.40.24, joka aiheutuu kuluttajavalituslautakunnan siirrosta oikeusministeriön hallinnonalalle 1.9.2005 lukien. Kuluttajavalituslautakunnan tavoitteet on esitetty momentin 32.40.24 selvitysosassa.

2005 talousarvio	20 900 000
2004 talousarvio	20 714 000
2003 tilinpäätös	17 826 000

50. Yksityisille oikeusavustajille maksettavat korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 34 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää oikeusapulain (257/2002), yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain (57/1993), oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) sekä kon-

kurssilain (120/2004) soveltamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Käyttösuunnitelma	€
Oikeusapu ja puolustus	30 400 000
Asianomistajan avustaminen	200 000
Yksityishenkilön velkajärjestely	1 600 000
Syytteestä vapautetun oikeudenkäyntikulujen korvaus	1 450 000
Konkurssilain mukaisten selvitysmiesten ja pesänhoitajien palkkiot	750 000
Yhteensä	34 400 000

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon oikeusavun palkkioperusteiden tarkistaminen 1.6.2004 lukien.

2005 talousarvio	34 400 000
2004 talousarvio	33 800 000
2003 tilinpäätös	30 238 343

40. Maksuhäiriöt, ulosotto ja konkurssivalvonta

Selvitysosa: Luvun nimike muutettu.

Hallitusohjelman mukaisesti vuonna 2004 valmistellun velkahallintaohjelman pohjalta kehitetään yhteistyössä eri hallinnonalojen sekä yksityisen sektorin toimijoiden kanssa menettelyjä ja käytäntöjä, jotka tehokkaasti ehkäisevät velkaongelmien syntymistä ja syvenemistä sekä parantavat ylivelkatilanteiden hallintaa. Ylivelkaantumis- ja maksukyvyttömyystilanteiden selvittämisen tehostamiseksi ja nopeuttamiseksi otetaan ulosotossa tehokkaasti käyttöön uudistetun ulosottolainsäädännön tavoitteita toteuttavia ja uudistetun tietotekniikan suomia mahdollisuuksia käytäviä joustavia velalliskohtaisia menettelyjä.

Ulosotto toimelle asetettavat kasvavat vaatimukset edellyttävät ulosoton henkilöstön osaamisen ja tehtäväarakenteen, ulosoton organisaation, menettelytapojen ja toimintaprosessien laaja-alaista kehittämistä. Ulosotto-organisaation osalta laaditaan vuonna 2005 pitkän aikavälin kehittämissuunnitelma. Ulosottolain uudistamisen III vaiheen yhteydessä ulosottomaksujen painopistettä siirretään pois heikoimmassa taloudellisessa asemassa olevilta velallisilta perittävistä taulukkomaksuista. Ulosottolainsäädännön kokonaisuudistusta jatketaan valmistelemalla uudistuksen viimeisen vaiheen (IV) käsittävä hallituksen esitys. Perintämenettelyn tehostamiseksi ja kustannusten alentamiseksi valmistellaan ehdotus riidattomien saatavien perinnän yksinkertaistamiseksi. Kehitetään velkojalle, velalliselle ja julkiselle taloudelle perintäprosessin eri vaiheissa koituvien kustannusten seuranta.

Muun muassa yrittäjyyden politiikkaohjelman tavoitteisiin liittyen valmistellaan ehdotukset yritystoimintaan liittyvien selvitysmenettelyjen kehittämiseksi. Vakiinnutetaan uuden konkurssilain mukaisen julkisselvityksen mukaiset käytännöt sekä jatketaan uudistettujen yksityishenkilöiden ja yritysten selvitysmenettelyjen toimivuuden seuranta ja arviointia. Kehitetään luottotieto-

lainsäädäntöä koskien myös yrittäjien ja yhteisöjen luottotietoja. Tehostetaan yhteistyössä ulosotto-, konkurssivalvonta- sekä muiden viranomaisten kanssa talousrikollisuuden ja harmaan talouden vastaista toimintaa vahvistamalla ulosoton erikoisperintää sekä parannetaan toiminnan tuloksellisuuden arviointia väärinkäytösten paljastamisen, rikosshyödyn ja keinotekoisin järjestelyin täytäntöönpanon ulottumattomiin saatetun omaisuuden takaisinsaannin suhteen.

21. Ulosottolaitoksen ja konkurssivalvonnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 79 056 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Konkurssiasiamiehen toimiston, kihlakuntien ulosottovirastojen ja Ahvenanmaan maakunnanvoudinviraston toimintamenojen sekä kihlakunnanvirastojen ulosotto-osastojen muiden kuin momentilta 26.07.21 (Kihlakunnanvirastojen yhteiset toimintamenot) rahoitettavien toimintamenojen maksamiseen. Momentin määrärahasta maksetaan myös ulosottolaitoksen osuus keskitettyjen tietojärjestelmien käytöstä, ylläpidosta ja kehittämisestä aiheutuvat menot.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon Konkurssiasiamiehen toimiston erityistilintarkastuksista takaisin perittävät korvaukset.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu.

Ulosottoon saapui perittäväksi vuonna 2003 noin 2,6 milj. asiaa ja noin 3 mrd. euroa. Ulosottovelallisten määrä oli vuoden lopussa

307 000. Ulosottoon saapuvien asiämäärien ja perittävien rahamäärien arvioidaan edelleen jonkin verran lisääntyvän. Perityksi saatavan rahamäärän arvioidaan säilyvän nykyisellä korkealla tasolla, vaikka maaliskuussa 2004 voimaan tulleen ulosottolain muutoksen ja uuden tietojärjestelmän käyttöönotto on hidastanut asioiden käsittelyä.

Oikeusministeriö asettaa talousarvion valmistelun yhteydessä *ulosottolaitoksen* toiminnalle vuodelle 2005 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Vuoden 2005 aikana otetaan käyttöön uusia täydentäviä tunnuslukuja, joiden perusteella voidaan arvioida saavutettuja tuloksia perintätuloksen, väärinkäytöksiin puuttumiskyvyn, ulosottovelallisten selviytymisen ja perintäkustannusten kannalta.

Ulosottoviranomaisten tavoitteena on laatia yksikkökohtaiset suunnitelmat henkilöstön rakenteesta ja määrästä. Suunnittelun pohjaksi tarvitaan oikea kuva tietojärjestelmien vaikutuksesta toimintaan. Tiedot ovat käytettävissä vasta vuoden 2005 alkupuolella.

Tunnuslukutaulukko

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 tavoite
Käsitellyt asiat (1 000 kpl)	2 773	2 654	2 790
Onnistunut perintä			
Asiamäärästä, %	36,5	38	36
Rahamäärästä, %	19,7	19	19
Keskimääräinen käsittelyaika, kk	6,1	7	7
Taloudellisuus (€/käsitelty asiat)			
Ulosottovirastot	26	30	30
Ulosotto-osastot	23	28	28
Tuottavuus (käsitellyt asiat/htv)	1 917	1 834	1 940

Konkurssiasiamiehen toimisto

Uuden konkurssilain myötä vuonna 2004 käynnistyneellä julkisselvitysmenettelyllä pyritään erityisesti torjumaan harmaata taloutta ja

talousrikollisuutta. Julkisselvitys käynnistetään konkurssiasiamiehen aloitteesta sellaisissa vähävaraisissa konkurssipesissä, joissa havaitaan velallisen toimintaan liittyviä erityisiä

selvitystarpeita. Ensi vaiheessa pyritään luomaan tehokkaat julkisselvityskäytännöt ja tukemaan tätä laajalla neuvonnalla ja koulutuksella. Myös konkurssipesien erityistarkastuksia kehitetään paremmin vähävaraisten

konkurssipesien ja julkisselvitystilanteiden tarpeet huomioon ottaviksi. Konkurssiasiamiehen varoin teetettävien erityistarkastusten kustannuksista arvioidaan saatavan perittyä valtiolle takaisin noin 25 %.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	-	-	120
— muut tuotot	-	-	120
Menot	80 017	78 937	79 176
— henkilöstömenot	61 744	63 900	64 780
— toimitilavuokrat	2 674	2 730	2 825
— palvelujen ostot	13 124	10 000	9 000
— muut toiminnan menot	2 475	2 307	2 571
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	-	-	120
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	80 017	78 937	79 176
— toimintamenorahoitus, netto	80 017	78 937	79 056
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 070		
— myönnetty	78 568		
— käytetty	80 017		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 621		

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 154 000 euroa kolmen henkilön palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentille 25.01.21 sekä lisäyksenä 1 090 000 euroa Konkurssiasiamiehen toimiston toimintamenojen siirtona momentilta 25.01.22 ja 120 000 euroa Heinolan ja Orimattilan kihlakunnanvirastojen ulosotto-osastojen yhdistämisestä Lahden kihlakunnan ulosottovirastoon siirtona momentilta 26.07.21.

Ulosottomaksutuloina arvioidaan momentille 12.25.47 kertyvän noin 48 000 000 euroa. Niiden suoritteiden kokonaiskustannuksista, joista ulosottomaksuja peritään, voidaan maksuilla kattaa 70 %.

2005 talousarvio	79 056 000
2004 talousarvio	78 937 000
2003 tilinpäätös	78 568 000

50. Rangaistusten täytäntöönpano

Selvitysosa: Vankien määrä lisääntyi vuodesta 1999 vuoteen 2003 noin 30 prosentilla. Vankeja oli vuonna 2003 keskimäärin 3 578. Määrän arvioidaan lähivuosina edelleen jossain määrin kasvavan. Kriminaalihuoltolaitoksen toimeenpantaviksi tulevien yhdyskuntaseuraamusten määrän arvioidaan pysyvän suunnilleen entisellään. Aiempaa suuremmasta vankimäärästä aiheutuvien ongelmien vähentämiseksi tasataan suljettujen laitosten kuormitusta ja tehostetaan avolaitospaikkojen käyttöä. Toimintaan päivittäin osallistuvien osuus on vähentynyt viime vuo-

sikymmenen lopun tasosta yli kymmenellä prosenttiyksiköllä ja oli vuonna 2003 keskimäärin 57 %.

Sekä vankeinhoitolaitoksessa että kriminaalihuoltolaitoksessa on keskeisenä tavoitteena parantaa tuomittujen valmiuksia rikoksettomaan elämään lisäämällä toiminnan suunnitelmallisuutta ja tehostamalla tavoitteellisia toimintoja. Edellytysten luomiseksi tälle Rikosseuraamusviraston toiminnan keskeisenä painopisteenä vuonna 2005 on vuoden 2006 alusta lukien voimaan tulevaisuun suunnitellun uudistetun vankeinhoidon lainsäädännön toimeenpanoon ja samanaikaisesti toteutettavaan vankeinhoitolaitoksen organisaatiouudistukseen liittyvien toimenpiteiden valmistelu. Kriminaalihuoltolaitoksen erityisenä tavoitteena vuonna 2005 on huolehtia siitä, että alueellisesti rajatun kokeilun päätyttyä portaittain valtakunnallisesti käyttöön otettavan nuorisorangaistuksen toimeenpano tapahtuu yhdenvertaisesti koko maassa.

Toiminnan laajuus

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 arvio
Vankeja keskimäärin	3 578	3 600	3 700
Täytäntöön pantaviksi tulevat yhdyskuntapalvelutuomiot	3 512	3 500	3 500
Täytäntöön pantavia yhdyskuntapalvelutunteja	249 226	245 000	250 000
Valvonnassa olevia ehdonalaisesti vapautuneita keskimäärin	1 300	1 400	1 300
Valvonnassa olevia ehdollisesti rangaistuja nuoria keskimäärin	1 624	1 600	1 600
Uusia nuorisorangaistuksia	23	40	60

21. Rangaistusten täytäntöönpanon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 182 950 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää vankeinhoitolaitoksen työtoiminnan liiketaloudellisten suoritteiden hintojen alentamiseen enintään 5 050 000 euroa ja vankeinhoitolaitoksen toiminnallisista tarpeista aiheutuvien palvelus-

suhdeasuntojen vuokraosuuksien maksamiseen enintään 2 000 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon laitospöytäkirjojen myyntitulot, Satakunnan vankilan toiminnan tulot, Vankeinhoidon koulutuskeskuksen tulot ja tulot mielentilatutkimuksista.

Selvitysosa: Oikeusministeriö asettaa talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä seuraavat alustavat toiminnalliset tulostavoitteet vuodelle 2005:

Vankeinhoitolaitos

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 tavoite
Rangaistusta suorittavien vankien osallistuminen toimintaan, %	61,7	62	65
Vankien osallistumis-% toiminta- ja päihdeohjelmiin	4	5	5
Avolaitoksiin sijoitetut vangit, %	24	25	25
Vankilaturvallisuus, %			
— karkaamiset ja luvatta poistumiset/ vuoden aikana vankilassa olleet, %	0,52	0,5	alle 0,5
— poistumislualta palaamatta jääneet/ vuoden aikana vankilassa olleet, %	2,56	2,5	alle 2,4

Taloudellisuus (toimintameno/vanki, €)	43 145	44 000	43 500
Henkilöstön mitoitus (htv/vanki)	0,75	0,75	0,75
Henkilöstön koulutustasoindeksi	4,0	4,0	4,1

Tavoitteena on, että kunkin vankilan käyttöaste poikkeaa enintään 10 prosenttiyksikköä suljettujen laitosten keskimääräisestä käyttöasteesta.

Vankeinhoitolaitoksen henkilöstörakennetta kehitetään siten, että vankien kanssa lähityötä tekevien osuus kasvaa.

Kriminaalihuoltolaitos

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 tavoite
Yhdyskuntapalvelun loppuun suorittaneet, %	82	85	85
Taloudellisuus (toimintamenot/tuomitut, €)	2 825	2 867	2 900
Tuottavuus (tuomiota suorittavat+soveltuvuus-selvitykset+henkilötutkinnot/htv)			64
Henkilöstön koulutustasoindeksi	5,8	5,8	5,9

Tavoitteena on, että 80 prosentille tuomitusta tehdään tilannearvio ja toimeenpanosuunnitelma.

Vankeinhoidon koulutuskeskus

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 tavoite
Koulutettavapäivät	16 687	18 850	19 140
Taloudellisuus (VHKK:n järjestämän perus- ja täydennyskoulutuksen yksikkökustannukset, €)	172	180	182

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	€
Vankeinhoitolaitos	163 100 000
Kriminaalihuoltolaitos	13 400 000
Yhteiset täytäntöönpano- ja hallinto-tehtävät	3 350 000
Vankeinhoidon koulutuskeskus	3 100 000
Yhteensä	182 950 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon nuorisorangeistuksen laajentamisesta valtakunnalliseksi aiheutuvat menot.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 2 000 000 euroa vankeinhoidon vaikuttavuuden ja toimintakyvyn turvaamiseksi.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	7 022	6 399	7 267
— maksullisen toiminnan tulot	6 321	5 699	6 538
— muut tuotot	701	700	729

Menot	179 875	186 802	190 217
— henkilöstömenot	106 233	107 800	110 000
— toimitilavuokrat	20 281	21 774	23 400
— palvelujen ostot	12 806	14 500	14 600
— muut toiminnan menot	40 555	42 728	42 217
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	7 022	6 399	7 267
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	179 875	186 802	190 217
— toimintamenorahoitus, netto	172 853	180 403	182 950
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 595		
— myönnetty	173 640		
— käytetty	172 853		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 382		

Vankeinhoitolaitoksen työtoiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	8 000	8 170	8 330
— muut tuotot	1 316	1 340	1 370
Tuotot yhteensä	9 316	9 510	9 700
— tästä toimintamenomomentille nettouttamattomat tuotot	7 080	7 610	7 600
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	15 248	15 690	15 800
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-5 932	-6 180	-6 100
Kustannusvastaavuus, %	61	61	61
Hintatuki	4 728	4 950	5 050
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen	-1 204	-1 230	-1 050

2005 talousarvio	182 950 000
2004 talousarvio	180 403 000
2003 tilinpäätös	173 640 000

74. Avolaitustyöt (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös maarakennustöihin. Määrärahasta saadaan lisäksi käyttää enintään 1 500 000 euroa työsiirtolaitoihin kunnan omistuksessa oleviin työkohteisiin, jotka ovat kulttuurihistoriallisesti arvokkaita

tai joihin voidaan liittää kuntouttavaa toimintaa, jonka kustannuksiin kunta osallistuu.

Selvitysosa: Tavoitteena on työllistää työsiirtolatyypisissä avolaitoksissa keskimäärin 200 avolaitosvankia, minkä lisäksi kyseisiin laitoksiin sijoitetaan arviolta keskimäärin 30 laitoksen ulkopuolella siviilityössä tai opiskelemissa käyvä. Avolaitosvankien työllistämisen ja ylläpitomenot ovat 25 600 euroa vankia kohti vuodessa.

2005 talousarvio	5 900 000
2004 talousarvio	5 900 000
2003 tilinpäätös	5 450 000

60. Syyttäjälaitos

Selvitysosa: Syyteharkintakäytännön yhdenmukaisuutta ja oikeudellista laatua koskevana tavoitteena on oikeudellisesti perusteltu ja valtakunnallisesti yhdenmukainen käytäntö niin, että erot perustuvat hyväksyttäviin syihin. Erityisesti talousrikosasioiden ja muiden vaativien rikosasioiden käsittelyä tehostetaan voimavaroja uudelleen kohdentamalla sekä lisäämällä esitutkintayhteistyötä muiden viranomaisten kanssa. Esitutkintayhteistyötä parantamalla vähennetään lisätutkintapyyntöjen määrää. Peruuntuneiden pääkäsittelyjen määrää vähennetään.

Valtakunnansyyttäjänvirasto kehittää yhteistoiminta-alueiden ohjausta nykyistä tehokkaammaksi. Yhteistoiminta-alueiden toimintaedellytyksiä parannetaan sekä työmääriä ja voimavaroja jaetaan tasaisesti alueiden välillä.

Syyttäjän tehtävä on esitutkinnaissa, syyteharkinnassa ja oikeudenkäynnissä toteuttaa tehokkaasti rikosoikeudellista vastuuta. Syyttäjille saapui vuonna 2003 noin 82 000 asiaa ja he ratkaisivat saman verran asioita. Määrän arvioidaan pysyvän tällä tasolla. Vuoden 2003 alusta muodostettiin 16 yhteistoiminta-aluetta, joihin Helsingin ja Ahvenanmaan syyttäjäyksiköitä lukuun ottamatta maan 69 syyttäjäyksikköä kuuluu. Syyttäjille saapuneiden rikosasioiden määrälliset ja laadulliset erot yhteistoiminta-alueiden välillä ja niiden sisällä saattavat olla suuret.

21. Syyttäjälaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 30 411 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtakunnansyyttäjänviraston, kihlakuntien syyttäjänvirastojen ja Ahvenanmaan maakunnansyyttäjänviraston toimintamenojen sekä kihlakunnanvirastojen syyttäjäsastojen muiden kuin momentilta 26.07.21 (Kihlakunnanvirastojen yhteiset toimintamenot) rahoitettavien toimintamenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Oikeusministeriö asettaa talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä alustavasti syyttäjälaitokselle seuraavat joutuisuutta, taloudellisuutta ja tuottavuutta koskevat tulostavoitteet:

— Keskimääräistä syyteharkinta-aikaa, joka vuonna 2003 oli 1,7 kk, nopeutetaan asteittain.

— Yli kuusi kuukautta syyteharkinnassa avoimena olleiden asioiden määrä vähennetään vuoden 2004 loppuun mennessä 1 500 asiaan ja yli vuoden syyteharkinnassa avoimena olleiden asioiden määrä 120 asiaan.

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 tavoite
Taloudellisuus (yksikkökustannukset €/ratkaisu)	314	314	315
Tuottavuus (ratkaisut/henkilötyövuosi)	160	164	168

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 350 000 euroa talousrikolli-

suuden torjuntaa varten sisäisen turvallisuuden ohjelmaan liittyen.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

€

Valtakunnansyyttäjänvirasto	2 916 000
Paikalliset syyttäjyksiköt	26 495 000
Atk- ja muut tietohallintopalvelut	1 000 000
Yhteensä	30 411 000

Toiminnan menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Menot	29 167	30 061	30 411
— henkilöstömenot	25 235	25 775	25 872
— toimitilavuokrat	1 135	1 286	1 539
— palvelujen ostot	1 384	1 500	1 500
— muut toiminnan menot	1 413	1 500	1 500
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 446		
— myönnetty	29 553		
— käytetty	29 167		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 832		

2005 talousarvio	30 411 000
2004 talousarvio	30 061 000
2003 tilinpäätös	29 553 000

70. Vaalimenot*21. Vaalimenot (arviomääräraha)*

Momentille myönnetään 3 210 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vaalilain (714/1998), saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) ja menettelystä neuvoa-antavissa kansanäänestyksissä annetun lain (571/1987) mukaisesti eduskuntavaaleista, presidentinvaalista, kunnallisvaaleista, europarlamenttivaaleista, saamelaiskäräjävaaleista ja neuvoa-antavista kansanäänestyksistä sekä niiden tulosten kokoaamisesta ja tietojenkäsittelystä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitettu 440 000 euroa kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman rahoitukseen.

Vuonna 2005 ei toimiteta yleisiä vaaleja. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vaalitietojärjestelmän ylläpidosta (vaalivalmius) ja kehittämisestä aiheutuvat menot sekä ne vuoden 2006 presidentinvaalia koskevat menot, jotka aiheutuvat jo vuoden 2005 puolella.

2005 talousarvio	3 210 000
2004 talousarvio	14 966 000
2003 tilinpäätös	13 775 445

Pääluokka 26

SISÄASIAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa:

Toimintaympäristön kuvaus

Talouden hidastuneen kasvun myötä vuosien 2001—2003 aikana alueelliset erot kaventuivat tuotannossa ja työllisyydessä hieman. Niiden arvioidaan pysyvän ennallaan, jos tuotannon kasvu ei nouse merkittävästi. Myös muuttoliike tasoittui vähentäen erityisesti Uudenmaan maakunnan muuttovoittoa. Kansainvälistyvät markkinat kiristävät kilpailua yritysten ja alueiden välillä. Osaamiseen perustuva kilpailukyky on noussut menestystekijäksi, jonka vahvistaminen edellyttää julkiselta vallalta monipuolista tukea. EU:n laajeneminen ja rakennerahastopolitiikan uudistuminen vuoden 2007 alussa edellyttävät muutoksia kansallisessa aluepolitiikassa. Myös Venäjän talouden uudistuminen hyödyttää erityisesti Itä- ja Kaakkois-Suomen maakuntia. Hallinnon kehittämässä painopiste siirtyy aikaisempaa enemmän valtion tehtävien tuloksellisuuden turvaamiseen parantamalla toimintojen laatua ja palvelujen saatavuutta sekä edistämällä pätevän henkilöstön saamista valtion palvelukseen muun muassa yksikköjen sijoittamis päätöksillä.

Kuntien talouden arvioidaan vahvistuvan vuodesta 2005 lähtien, mutta kuntatalous pysyy kireänä lähivuosina. Vuosikate ei riitä kattamaan kuntien nettoinvestointien rahoitustarpeita ja kuntien lainakanta kasvaa. Erityisissä vaikeuksissa tulevat olemaan pienet, taantuvan talouden ja vähenvän väestön kunnat.

Suomen rikollisuustilanne on seurannut EU-maiden kehitystä. Tilastoidun rikollisuuden määrä on vakiintunut lukuunottamatta huumausaine- ja pahoinpitelyrikollisuutta, jotka ovat edelleen kasvussa. Rikosten selvitystaso parani vuonna 2003 pitkään jatkuneen laskun jälkeen. Tähän vaikutti järjestelmällinen rikostutkinnan ja -torjunnan kehittämistyö, joka jatkuu edelleen hallitusohjelman painotusten mukaisesti. Huumausainerikosten määrä kääntyi uudelleen kasvuun. Talousrikostorjunnassa kokonaisuudessaan saavutettiin hyviä tuloksia, mutta pääkaupunkiseudun talousrikostorjunnan ongelmien ratkaisu vaatii erityistoimenpiteitä. Järjestäytyneen rikollisuuden kasvua hillittiin kehittämällä ns. suunnitelmallista kohdevalintamallia, joka osoittautui tehokkaaksi menetelmäksi. Väkivaltarikollisuuden taso on Suomessa korkea verrattuna muihin Euroopan maihin. Suomessa tehdään kansainvälisten tutkimusten mukaan 2,60 henkirikosta 100 000 asukasta kohden EU:n keskitason ollessa 1,70 henkirikosta 100 000 asukasta kohti. Alkoholien käytön lisääntyminen lisää väkivaltarikollisuutta ja rattijuoppojen määrää. Seudullinen ja paikallinen turvallisuussuunnittelu on vakiintunut tärkeimmäksi turvallisuusyhteistyön muodoksi ja poliisin ennalta estävän työn välineeksi. Viranomaisten yhteistyön merkitys kasvaa edelleen. Poliisin palvelujen saatavuuden varmistaminen erityisesti harvaanasutuilla alueilla asettaa suuria toiminnallisia ja taloudellisia haasteita poliisitoiminnalle, sillä samanaikaisesti palvelujen kysyntä lisääntyy kasvukeskuksissa.

Väestön ikääntyminen ja keskittyminen kasvukeskusalueille vaikuttaa myös pelastustoimen palvelujen tarpeeseen ja järjestämistapaan. Palvelujen tarve kasvukeskusalueilla lisääntyy, kun taas palvelujen turvaaminen väestökatoalueilla vaikeutuu. Ikääntyneille ihmisille tyypilliset onnettomuusriskit kasvavat. Myös tuhopolttojen määrä on ollut kasvussa. Vakavien luonnononnettomuuksien kuten myrskyjen, tulvien ja metsäpalojen riskin arvioidaan lisääntyvän. Palokuntien tehtävämäärät ovat viime vuosina lisääntyneet ja tämä kehitys jatkunee. Kyse on osin tehtäväkentän laajenemisesta erityisesti lääkinnällisen pelastustoimen tehtävissä (ensivastetehtävät). Myös kynnys avun pyytämiseen palokunnalta on madaltunut. Eläköitymisestä johtuva henkilöstön nopea poistuma vaikuttaa lähivuosina myös pelastustoimeen ja aiheuttaa paineita erityisesti koulutuksen järjestämiseen. Myös kohonneen eläkeiän vaikutukset alkavat näkyä henkilöstörakenteessa.

Ulkomaalaishallinnon palvelujen kysyntä tulee kasvamaan. Työvoiman maahanmuuttoa pyritään aktiivisesti lisäämään lähivuosina. Myös turvapaikanhakijoiden määrän nopeisiin muutoksiin tulee varautua. Tämä edellyttää hallinnon tehostamista ja tarvittaessa myös sen uudelleenjärjestämistä. Turvapaikanhakijoiden vastaanotto ja heitä koskeva päätöksenteko tulee yhteensovittavaa. Turvapaikkajärjestelmän väärinkäyttö, turvapaikanhakijoiden epäselvä henkilöllisyys, ihmiskauppa ja -salakuljetus, palautusten tehokkuus sekä laiton työnteko ovat kasvavia ongelmia, jotka vaativat lisähuomiota.

Rajaliikenteen arvioidaan vilkastuvan, viisumivollisten matkustajien osuuden kasvavan ja laittoman maahantulon pyrkimysten lisääntyvän. Nuijamaan uusi kansainvälinen rajanylityspaikka avataan ja vilkkaimpien rajanylityspaikkojen läpäisykykyä parannetaan. Venäjän rajavartiolaitos vähentää joukkojaan. Vakavien ympäristö- ja merionnettomuuksien riski kasvaa risteävien öljykuljetusten ja matkustaja-alusliikenteen vuoksi Suomenlahdella. Rajavartiolaitosta koskevat keskeiset säännökset uudistetaan muun muassa selkeyttämällä toimivaltuuksia ja varautumalla automaation lisäämiseen rajatarkastuksissa. Rajavartiolaitoksen nykyiset päätehtävät säilyvät.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Sisäasiainministeriö asettaa seuraavat alustavat vaikuttavuustavoitteet:

Tasapainoinen alueellinen kehittäminen ja ihmisten ja yritysten hallittu liikkuvuus

Alueiden kilpailukykyä vahvistetaan ja tasapainoista aluerakennetta kehitetään tukemalla alueiden osaamista, yrittäjyyttä ja työllisyyttä sekä luomalla edellytyksiä hyvinvointiyhteiskunnan perusrakenteiden ylläpitämiselle.

Kunnallisten peruspalvelujen saatavuus ja laatu turvataan koko maassa kohtuullisella vero- ja maksurasitteella. Kuntatalouden tasapaino turvataan ja kuntatalouden ennakoitavuutta sekä vakautta lisätään.

Toimivan, luotettavan ja yhteistyökykyisen palveluhallinnon turvaaminen

Valtion palvelujen saatavuus turvataan kaikilla seuduilla kehittämällä valtion alue- ja paikallishallinnon palvelutuotantoa ja ottamalla käyttöön palvelujen tarjontaa entistä enemmän verkko- ja yhteispalveluna. Valtion keskushallinnon toimintoja ja muita valtakunnallisia uusia, laajenevia sekä uudistettavia yksiköitä ja toimintoja sijoitetaan ensisijaisesti pääkaupunkiseudun ulkopuolelle.

Kainuun hallintokokeilulla turvataan kunnallisten palvelujen laatu ja saatavuus kokeilualueella. Kokeilussa turvataan kansalaisten osallistuminen kuntien yhteistyönä hoidettavia palveluita koskevaan päätöksentekoon.

Maahanmuutto- ja pakolaispolitiikassa toteutuvat ihmis- ja perusoikeudet, hyvä hallinto, oikeusturva ja kansallisten etujen huomioon ottaminen. Maahanmuutto on hallittua, kansainvälistä suojelua annetaan ja laiton maahanmuutto torjutaan.

Hyvän turvallisuustilanteen ja myönteisen turvallisuuskulttuurin vahvistaminen

Suomi on Euroopan turvallisin maa. Turvallisuuden takeena on hyvin toimiva julkinen sektori, jonka toiminta painottuu ennalta estävään työhön. Yhteistyössä viranomaisten kesken sekä solmien kumppanuuksia sidosryhmien ja yksityisen sektorin kanssa varmistetaan laadukkaat ja ihmisten turvallisuusodotuksia vastaavat sisäisen turvallisuuden palvelut.

Sisäisen turvallisuuden ohjelman laadintaa jatketaan hallitusohjelman mukaisesti. Ohjelmassa tarkastellaan erityisesti järjestäytyneeseen rikollisuuteen, talousrikollisuuteen, biometriaan, siviilikriisinhallintaan, ulkomaisen työvoiman valvontaan sekä rajavalvontaan liittyviä kysymyksiä ja näiden vaatimia toimenpiteitä. Ohjelman rahoitus sovitetaan vuosien 2006—2009 kehyksen puitteisiin.

Sisäasiainministeriön hallinnonalan valtuusyhteenvedo (milj. euroa)

	2005	2006	2007	2008	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
Ennen vuotta 2005 tehdyt sitoumukset	127,431	79,819	16,352	-	223,603
Vuoden 2005 sitoumukset	46,479	79,840	52,170	13,735	192,224
Valtuudet yhteensä	173,910	159,659	68,522	13,735	415,826

Hallinnonalan määrärahat luvuittain vuosina 2003—2005

	v. 2003 tilinpäätös 1000 €	v. 2004 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2005 esitys 1000 €	Muutos 2004—2005	
				1000 €	%
01. Sisäasiainministeriö	119 308	86 998	87 716	718	1
02. Ulkomaalaisvirasto	12 536	9 124	12 960	3 836	42
05. Lääninhallitukset	49 675	51 480	52 110	630	1
06. Rekisterihallinto	24 386	27 818	27 971	153	1
07. Kihlakunnat	43 387	43 885	43 937	52	0
75. Poliisitoimi	552 611	553 089	559 705	6 616	1
80. Pelastustoimi	42 004	48 909	66 463	17 554	36
90. Rajavartiolaitos	200 832	200 876	190 417	- 10 459	- 5
97. Avustukset kunnille	223 940	223 300	232 453	9 153	4
98. Alueiden kehittäminen	149 953	197 099	230 328	33 229	17
Yhteensä	1 418 632	1 442 578	1 504 060	61 482	4
Henkilöstön kokonaismäärä	17 120	17 340	17 535		

01. Sisäasiainministeriö

Selvitysosa: Sisäasiainministeriö rakentaa toiminta-ajatuksensa mukaisesti turvallista ja tasapainoisesti kehittyvää Suomea.

Sisäasiainministeriön vision mukaan Suomi on Euroopan turvallisin maa, jossa on elinvoimaiset alueet ja hyvä hallinto takaa laadukkaat ja tasapuoliset palvelut. Sisäasiainministeriö on hyvin johdettu, yhteistyökykyinen ja ihmisten osaamista arvostava asiantuntijaorganisaatio.

Sisäasiainministeriö arvostaa toiminnassaan luotettavuutta, muutos- ja yhteistyökykyisyyttä sekä avoimuutta.

Ministeriön toiminnan tavoitteet ovat:

Aluekehitys ja aluehallinto

- kansallisen aluepolitiikan ja sen välineistön vahvistaminen,
- aluehallinnon toimivuuden ja yhteistyön parantaminen,
- valtion alue- ja paikallishallinnon palvelujen saatavuuden turvaaminen ja niiden tehokas tuottaminen sekä
- vaikuttaminen EU:n alue- ja rakennepolitiikan uudistukseen ja Suomen etujen valvominen siinä.

Valtioneuvoston päätöksen mukaisten valtakunnallisten alueiden kehittämisen tavoitteiden ja maakuntaohjelmissä asetettujen tavoitteiden toteutumista seurataan. Maakunnittaisten suunnitelmien ohjaus sekä koko hallinnonalan alueiden kehittämisen tavoitteiden ja toimenpiteiden määrittely vakiinnutetaan osaksi kehys- ja talousarviovalmistelua.

Aluehallintoa vahvistetaan hallituksen esityksen pohjalta siirtämällä tehtäviä ja päätösvaltaa keskushallinnosta aluehallintoon. Helsingin seudun yhteistyön kehittämishankkeessa tavoitteena on päätöksentekokyvyn vahvistaminen seudullisesti vaikuttavissa asioissa. Seudun kuntien yhteistyötä pyritään laajentamaan eri politiikan sektoreilla.

Seutu-yhteistyötä laajennetaan, sen organisointia ja päätöksentekorakenteita kehitetään ja lisätään valtion ja kuntien yhteistyötä paikallistasolla palvelujen tuottamisessa.

Suomen tavoitteena EU:n alue- ja rakennepolitiikkaneuvotteluissa on muun muassa, että Suomen pohjoiset ja itäiset alueet sisällytetään korkeimman aluetuen piiriin myös jatkossa.

Kunnat

Kireän julkisen talouden ja kasvavien menojen haasteeseen vastataan tehostamalla kunnallisten palvelujen järjestämistä, kehittämällä valtion ja kuntien välistä peruspalveluohjelmaa ja -budjetteja sekä uudistamalla kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmää siten, että uudistus tulee voimaan vuoden 2006 alusta.

Kunnallista itsehallintoa kehitetään turvaamalla kansalaisten vaikutusmahdollisuudet seutuisuuden, yhtiöittämisen ja muiden uudentyypisten palveluiden tuotantomuotojen myötä syntyneissä tilanteissa. Kunnallista demokratiaa kehitetään osana kansalaisvaikuttamista koskevaa politiikkaohjelmaa.

Peruspalveluiden arvioinnilla tuetaan palveluiden saatavuuden, laadun ja rahoituksen kehittämistä sekä palveluiden järjestämistä taloudellisesti ja tuloksellisesti.

Poliisitoimi

Poliisitoimen keskeiset strategiset linjaukset vahvistetaan sisäisen turvallisuuden ohjelmassa. Ohjelman keskeisimmät linjaukset tulevat olemaan ennalta estävän työn tehostaminen rikosten ja häiriöiden estämiseksi, kiinnijäämisriskin lisääminen, rikosten määrän vähentäminen ja niiden selvitystason parantaminen sekä liikennevalvonnan lisääminen.

Sisäisen turvallisuuden ohjelman toimeenpano edellyttää viranomaisyhteistyön kehittämistä edelleen sekä tavoitteellisten kumppanuussuhteiden luomista muiden toimijoiden kanssa.

Poliisitoimi varautuu kansainvälisen tilanteen vaatimusten mukaisesti torjumaan terrorismia kotimaassa erityisesti suurten kansainvälisten tapahtumien yhteydessä sekä osallistuu terrorismin vastaiseen kansainväliseen yhteistyöhön.

Pelastustoimi

Väestönsuojelua kehitetään käynnistämällä toimenpiteet pelastustoimen johtamis-, valvonta- ja hälytysjärjestelmän sekä tilanekuvan muodostamiseksi tarvittavan järjestelmän uudistamiseksi. Toimenpiteet perustuvat valtioneuvoston periaatepäätökseen ja siihen liittyvään strategiaan yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisesta.

Ulkomaalaishallinto

Ulkomaalaislain ja kansalaisuuslain toimivuutta seurataan ja tehdään tarvittavat muutokset. Ulkomaalaishallinnon toimintakyvystä huolehditaan ja kootaan hallinto tarkoituksenmukaisin osin sisäasiainministeriön hallinnonalalle. Maahanmuuttopolitiikan valmisteluun osallistutaan aktiivisesti tuoden esille sekä ihmis- ja perusoikeuksien kunnioittamisen että sisäisen turvallisuuden ja kansallisten etujen vaatimukset. EU:n yhteisen turvapaikka- ja maahanmuuttopolitiikan luomisessa vaikutetaan edistämällä lainsäädännön harmonisointia tuoden esille Suomen kansalliset edut.

Siviilikriisinhallinta

Sisäasiainministeriön ensisijaisena tavoitteena on yhteisen, kriisinhallintatehtäviin lähtevälle siviilihenkilöstölle suunnatun koulutuksen luominen vuoden 2005 aikana. Samalla ulkomaille lähetettävän siviilihenkilöstön rekrytointijärjestelmää kehitetään siten, että asiantuntijoiden valinta tapahtuu tehokkaasti ja asiantuntijoiden henkilökohtainen soveltuvuus, ammatillinen osaaminen sekä valmiudet kriisinhallintatehtäviin ovat korkealla tasolla.

Sisäasiainministeriö asettaa ministeriön henkisten voimavarojen kehittämiseksi seuraavat tavoitteet:

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 tavoite
Sairauspoissaolot (pv/htv)	11,3	10,0	9,0
Henkilöstön kehittämiseen käytetyt määrärahat (euroa/htv)	524	550	550
Henkilöstön kehittämiseen käytetyt määrärahat, % palkkaus-			
kustannuksista	1,04	1,50	1,50
Henkilöstökoulutukseen osallistuneiden %-osuus	47	55	55
Työtyytyväisyysindeksi	3,2	3,5	3,5

19. Sisäasiainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 60 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten hallinnonalan virastojen ja laitosten tavaroiden ja palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös momentilta 26.98.63 hankittavaan työvoimapolitiiseen aikuiskoulutukseen ja työllisyysperusteisiin valtion investointihankkeisiin liittyvien arvonlisävero-osuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonlisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

2005 talousarvio	60 000 000
2004 talousarvio	60 000 000
2003 tilinpäätös	58 580 816

21. Sisäasiainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 21 704 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitettu kertaluonteisena menona 250 000 euroa kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman rahoitukseen ja kertaluonteisena menona 45 000 euroa hallitusohjelman mukaisiin kuntapolitiikan kehittämistoimiin. Lisäksi määrärahasta on tarkoitettu kertaluonteisena menona 60 000 euroa kunnallisen demokratiatilinpäätöksen kehittämiseen ja kokeiluun yhdessä Kuntaliiton kanssa kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman mukaisesti.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	1 240	390	800
— maksullinen toiminta	23	35	35
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta (myös EU:lta saatava rahoitus)	858	300	710
— muut tulot	359	55	55
Menot	21 503	22 176	22 504
— henkilöstömenot	15 436	15 481	15 717
— toimitilavuokrat	1 892	2 085	2 127
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	1 738	1 988	2 060
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	2 437	2 622	2 600
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	1 240	390	800
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	21 503	22 176	22 504
— toimintamenorahoitus, netto	20 263	21 786	21 704
26.75.21 Poliisitoimen toimintamenot	17 043	17 500	17 500
26.80.21 Pelastustoimen toimintamenot	1 788	1 800	1 800
26.98.43 Maakunnan kehittämisasiä	1 644	1 700	1 700
— muu erittelemätön talousarviorahoitus	7 249	7 200	7 200
Muilta momenteilta tuleva rahoitus yhteensä	27 724	28 200	28 200
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 423		
— myönnetty	20 615		
— käytetty	20 263		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 775		

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 42 000 euroa vuokrien indeksitarkistuksina.

2005 talousarvio	21 704 000
2004 talousarvio	21 786 000
2003 tilinpäätös	20 615 000

22. Tietohallinnon yhteiset menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 5 212 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sisäasiainhallinnon yhteisen tietoverkon ja yhteiskäytössä olevien tietojärjestelmien ylläpito- ja kehittämismenoihin.

*Selvitysosa:***Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen**

	€
Runkoverkko	1 260 000
Hallinnonalan tietoliikenneverkot	2 150 000
Asiankäsittelyjärjestelmät	340 000
Sähköposti	380 000
Talous- ja henkilöstöhallinnon järjestelmät	250 000
Muut järjestelmät	220 000
Sähköinen asiointi	377 000
Muut tietohallintomenot	235 000
Yhteensä	5 212 000
2005 talousarvio	5 212 000
2004 talousarvio	5 212 000
2003 tilinpäätös	5 112 000

63. *Julkiset palvelut verkkoon -hanke* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää hallituksen tietoyhteiskuntaohjelmaan sisältyvän Julkiset palvelut verkkoon -hankkeen käyttöönottoprojektien kustannuksiin. Määrärahaa saa käyttää enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen ja palkkaamisesta aiheutuvien muiden menojen maksamiseen hankkeen käyttöönottoprojekteissa.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa.

Hallituksen tietoyhteiskuntaohjelmaan sisältyy Julkiset palvelut verkkoon -hanke (JUPA), joka on käynnistynyt sisäasiainministeriön

johtamana helmikuussa 2004. Vuonna 2005 toteutetaan ja otetaan käyttöön määriteltyjä verkkopalveluita.

Hankkeen tavoitteena on:

— kehittää ja tehostaa julkista palvelutuotantoa ja tuottavuutta sekä turvata julkisten palveluiden saatavuus ja laatu

— tukea kuntien välistä sekä kuntien ja muiden julkisten ja yksityisten tahojen ja toimijoiden välistä yhteistyötä

— edistää julkisten verkkopalveluiden käyttöä

— mahdollistaa seuduilla ja alueilla tehty työ siirrettäväksi kaikkien käyttöön.

2005 talousarvio

800 000

02. Ulkomaalaisvirasto

Selvitysosa: Ulkomaalaisviraston yhteiskunnallisena vaikuttavuustavoitteena on päätöksenteossa huolehtia, että maahanmuutto on hallittua ja kansainvälistä suojelua annetaan ihmis-oikeuksia kunnioittaen.

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 TAE
Perustiedot			
Toimintamenot (1000 €)	12 536	9 124	12 960
Henkilötyövuodet (htv)	176	200	208
Henkiset voimavarat			
Lähtövaihtuvuus %	23	20	20
Ylemmän korkeakoulu- ja yliopistotason tutkinnon suorittaneiden osuus %	47	50	52
Koulutuspäivät	415	600	420
Sairaspoissaolot työpäivää /henkilötyövuosi	16,0	14	12
Tulosmittarit			
Toiminnallinen tuloksellisuus			
— tuottavuus (pääöstä/htv)	226	236	240
— taloudellisuus (nettomenot € /pääöstä)	214	183	180

Sisäasiainministeriö asettaa Ulkomaalaisvirastolle seuraavat alustavat toiminnalliset tulosta-voitteet:

Päätöksenteko on nopeaa ja oikeusvarmaa. Päätösten määrä vastaa vähintään vireille tulleiden asioiden määrää. Vireille tulleiden hakemusten läpivientiaikoja nopeutetaan heikentämättä oikeusturvaa käyttämällä sekä henkilö- että teknisiä resursseja joustavasti ja tehokkaasti. Päätöksentekoprosessit ovat laadullisesti mitattavia ja oikeita.

Maahanmuutto

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 tavoite
Tulosmittarit			
Käsittelyaika, vrk:			
— oleskelulupa	181	120	90
— työntekijän tai elinkeinonharjoittajan oleskelulupa		90	60
— turvapaikka, normaali menettely	435	210	180
— turvapaikka, nopeutettu menettely (ilm. perusteeton)	223	120	100
— matkustusasiakirjat	269	150	120
Päätösten pysyvyys muutoksenhaussa, %			
— oleskelulupa	67	70	75
— työntekijän tai elinkeinonharjoittajan oleskelulupa		80	85
— turvapaikka, normaali menettely	81	90	95
— turvapaikka, nopeutettu menettely (ilm. perusteeton)	97	97	98
— matkustusasiakirjat	91	90	92
— käännytys	86	85	87
— karkotus	75	75	77
Ratkaistu vireille tulleista, %	100	102	104
Ratkaisut/htv	372	380	390
Tuottavuus (ind)	97	99	101
Taloudellisuus (ind)	111	100	97
Perustiedot			
Vireille tulleet (kpl)			
— oleskelulupa	11 789	15 000	18 000
— maastapoistaminen	2 976	3 000	3 000
— turvapaikka	2 363	2 500	2 500
— matkustusasiakirjat	2 994	3 000	3 000
Ratkaisut (kpl)			
— oleskelulupa	11 612	15 300	18 700
— maastapoistaminen	3 076	3 000	3 000
— turvapaikka	2 719	2 500	2 500
— matkustusasiakirjat	3 290	3 000	3 000
euroa/htv	61 839	62 000	60 000
Vireillä vuoden lopussa	9 963	9 600	9 000

Kansalaisuus

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 tavoite
Tulosmittarit			
Käsittelyaika, vrk:			
— kansalaisuushakemukset	1 100	540	360
— kansalaisuusilmoitukset	75	60	50
— kansalaisuusselvitykset ja tiedustelut	467	400	360
Päätösten pysyvyys muutoksenhaussa, %	86	86	88
Ratkaistu vireille tulleista, %	105	140	150
Ratkaisut/htv	190	200	210
Tuottavuus (ind)	110	116	122
Taloudellisuus (ind)	100	95	90

Perustiedot

Vireille tulleet (kpl)			
— kansalaisuushakemukset	2 605	2 600	2 600
— kansalaisuusilmoitukset	1 918	2 400	2 000
— kansalaisuusselvitykset ja tiedustelut	1 378	1 400	1 400
Ratkaisut (kpl)			
— kansalaisuushakemukset	3 039	3 800	4 000
— kansalaisuusilmoitukset	1 479	2 400	2 000
— kansalaisuusselvitykset ja tiedustelut	1 666	1 700	1 700
euroa/htv	62 946	63 000	60 000
Vireillä vuoden lopussa	9 086	7 500	5 800

Ulkomaalaisrekisterin ylläpito ja tietopalvelu

Ulkomaalaisrekisteri tarjoaa luotettavan ja ajantasaisen perustan ulkomaalaisasioiden päätöksenteolle. Ulkomaalaisvirasto tuottaa riittävästi ajankohtaisia tilastotietoja ja tietoja ulkomaalaislain soveltamisesta ja muusta toiminnastaan siten, että ministeriöllä on käytettävissään kotimaisen politiikan valmistelun, toiminnan suunnittelun ja EU:n tilastoyhteistyön edellyttämät tiedot.

Ulkomaalaisrekisterin toimivuus oli vuonna 2003 98 prosenttia, vuonna 2004 sen arvioidaan olevan 99,5 prosenttia ja vuoden 2005 tavoite on 99,8 prosenttia.

21. *Ulkomaalaisviraston toimintamenot Selvitysosa:*
(siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa
12 960 000 euroa.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	2 456	3 800	3 000
— maksullinen toiminta	2 418	3 800	3 000
— muut tulot	38	-	-

Menot	11 219	12 924	15 960
— henkilöstömenot	6 224	8 144	9 560
— toimitilavuokrat	1 772	1 580	1 900
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	1 950	1 900	3 000
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	1 273	1 300	1 500
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	2 456	3 800	3 000
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	11 219	12 924	15 960
— toimintamenorahoitus, netto	8 763	9 124	12 960
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	478		
— myönnetty	12 536		
— käytetty	8 763		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 251		

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyk-	2005 talousarvio	12 960 000
senä huomioon 3 800 000 euroa siirtana mo-	2004 talousarvio	9 124 000
mentilta 34.07.63 ulkomaalaislain (301/2004)	2003 tilinpäätös	12 536 000
johdosta.		

05. Lääninhallitukset

Selvitysosa: Lääninhallitus on seitsemän ministeriön ohjaama valtion aluehallintoviranomainen ja monialainen asiantuntija. Lääninhallitukset edistävät, arvioivat ja valvovat läänin elinoloja, asukkaiden hyvinvointia ja perusoikeuksien toteutumista.

Sisäasiainministeriö asettaa lääninhallituksille seuraavat alustavat tulostavoitteet:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Lääninhallitusten tärkeä yhteiskunnallinen vaikuttavuustavoite on huolehtiminen eri toimialojensa kautta siitä, että väestön oikeudet toteutuvat koko maassa.

Lääninhallitukset edistävät alueellista kehitystä ja varmistavat, että alueellinen ja seudullinen hyvinvointi ja kansalaisten turvallisuus paranevat. Lääninhallitukset toimivat sosiaalisen turvallisuuden ja terveyden yhdenvertaisuuden edistämiseksi sekä syrjäytymisen vähentämiseksi. Lääninhallitukset tukevat erityisesti lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämistä.

Perustietoja lääninhallituksista

Lääninhallitusten suurimmat toimialat ovat sosiaali- ja terveystoimi ja sivistystoimi. Lääninhallitusten poliisiosastojen menot maksetaan poliisin toimintamäärärahoista lukuun ottamatta lääninhallituksen virastona tarjoamia palveluja, joita ovat mm. toimitilat, henkilöstö- ja taloushallinto sekä virastopalvelut. Ahvenanmaan lääninhallituksella on Manner-Suomen lääninhallitusten tehtävistä poikkeavia tehtäviä, jotka johtuvat valtionhallinnon ja maakunnallisen itsehallinnon erityispiirteistä Ahvenanmaalla.

Eräitä resurssitietoja

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 arvio
Määrärahojen käyttö, 1 000 euroa	51 005	51 480	52 110
Henkilövuodet (htv)	1 045	1 046	1 052

Toiminnan painopisteet

Sosiaali- ja terveysosastoissa (262 htv) hoidetaan kolmen eri ministeriön toimialaan kuuluvia tehtäviä. Sosiaali- ja terveystoimissa (212 htv) toteutetaan sosiaali- ja terveystoiminnan strategisia linjauksia yhteistyössä kuntien kanssa. Lähivuosien tavoitteena ovat toimivat sosiaali- ja terveyspalvelut sekä hoitoon pääsyn turvaaminen. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi kehitetään toimintakäytäntöjä ja alueellista yhteistyötä. Lääninhallitukset ohjaavat, seuraavat ja valvovat sekä kunnallista että yksityistä palvelutuotantoa ja ehkäisevää työtä. Sosiaali- ja terveydenhuollon ohjaus- ja valvontatehtävät ovat lääninhallitusten eräitä tärkeimpiä tehtäviä. Näihin liittyvien kantelujen määrä on lisääntynyt ja käsiteltävät asiat vaikeutuneet huomattavasti viime vuosina. Lääninhallituksilla on merkittävä rooli kuntien ja kuntayhtymien sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämishankkeisiin suunnattavan määrärahan hallinnoinnissa. Tavoitteena on myös alueellista EU-rakennerahastojen hallintointiin kuuluvia tehtäviä sosiaali- ja terveysministeriöstä lääninhallituksiin. Alkoholilupahallinnon valvontatehtävät siirtyvät suurimmalta osin lääninhallituksiin. Eläinlääkinnän ja ympäristöterveydenhuollon (50 htv) keskeisinä kehittämissuunnitelmina ovat eläinten terveydenhuoltojärjestelmä, eläintautien valmiussuunnitelmat, ympäristöterveydenhuollon valvonnan vahvistaminen paikallistasolla, eläinsuojeluvalvonnan tehostaminen sekä eläimistä ihmisiin leviävien tautien valvonnan tehostaminen.

Lääninhallituksiin osoitettujen kanteluiden määrä oli vuonna 2003 2 600. Vuonna 2004 määrän arvioidaan olevan 2 800 ja vuonna 2005 3 000.

Sivistysosastot (235 htv) hoitavat niille säädöksissä osoitettuja ja delegoituja opetus- ja kulttuurihallinnon sekä liikunta- ja nuorisotoimen tehtäviä. Lääninhallitukset huolehtivat rakennerahastojen (EAKR, ESR) tavoiteohjelmissa noin 33 milj. euron rahoituksesta. Lääninhallituksissa päätetään entistä merkittävämmiin kirjasto-, nuoriso- ja liikuntatoimeen liittyvistä valtionavustuksista sekä liikuntapaikkarakentamisesta.

Liikenneosastojen (86 htv) toiminnan kehittämisen painopisteenä on alueellisen roolin vahvistaminen edelleen ja operatiivisten tehtävien vastaanotto liikenne- ja viestintäministeriöstä. Liikenneosastojen asema turvallisuusviranomaisten infrastruktuuripalvelujen tuotannossa korostuu.

Kilpailu- ja kuluttajayksiköissä (56 htv) panostetaan kilpailun valvontaan, markkinoiden toiminnan edistämiseen ja puuttumiseen haitallisiin kilpailurajoituksiin aluetasolla. Tuoteturvallisuusvalvonnan, talous- ja velkaneuvonnan sekä kuluttajien hintatietoisuuden edistämiseksi alueilla tehdään tiiviistä yhteistyötä keskusvirastojen ja lääninhallitusten eri osastojen kesken. Kilpailu- ja kuluttaja-asioissa painopisteenä on erityisesti valistuksen tehostaminen.

Pelastusosastot (45 htv) toteuttavat sisäisen turvallisuuden ohjelmaa ja pelastustoimen yleisiä tavoitteita päämääränään hyvä turvallisuuskulttuuri ja Euroopan tehokkain pelastustoimi. Tätä varten osastot yhteensovittavat aluehallinnon viranomaisten toimintaa pelastustoimen tehtävissä sekä arvioivat ja ohjaavat pelastustoimen alueiden toimintaa ja palvelujen tasoa.

Oikeushallinto-osastoja (35 htv) kehitetään osana ulosottolaitoksen uudistusta, jossa korostuu ulosoton yhtenäisyys, vaikuttavuus ja lainmukaisuus. Oikeushallinto-osastojen erityisenä osana tässä uudistuksessa on ohjaustehtävän tehostuminen.

Poliisiosastot toteuttavat paikallispoliisin ohjaajina ja alueellisina yhteistyökumppaneina sisäisen turvallisuuden ohjelmaa, jossa varaudutaan määriteltyihin turvallisuusuhkiin.

Hallinto-osastojen ja viraston yhteisten toimintojen (322 htv) painopisteenä on palvelun ja asiain turvaaminen, hallinnon ohjattavuuden parantaminen sekä tukipalvelujen tehokas tuottaminen.

Palvelujen sekä tuottavuuden ja taloudellisuuden parantamiseksi lääninhallitusten verkkopalveluja kehitetään kaikilla toimialoilla verkkopalvelustrategian mukaisesti. Vuorovaikutteinen verkkoasiointi otetaan käyttöön alkoholilupahallinnossa ja liikennelupajärjestelmässä. Samoin kehitetään edelleen peruspalvelujen arviointia palvelemaan yhteiskunnan tietotarpeita.

Laadunhallinta

Lääninhallitukset yhteensovittavat eri osastojen osaamisen kehittämistyötä sekä strategia- ja laatutyötä tavoitteena toiminnan tehostaminen ja palvelun parantaminen.

Henkiset voimavarat

Henkilöstön hyvinvointiin ja kehittämiseen kiinnitetään järjestelmällistä huomiota. Kaikki lääninhallitukset tekevät ns. henkilöstötilinpäätöksen. Työtyytyväisyyttä mitataan säännönmukaisesti.

Eräitä henkilöstötilinpäätöksen tietoja

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 arvio
Henkilöstön keski-ikä, vuotta	47,8	48	48
Sairauspoissaoloja henkilötyövuotta kohti (työpä)	11,0	10,0	10,0

21. Lääninhallitusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 52 110 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös hankkeisiin, joihin saadaan EU-rahoitusta.

Selvitysosa:

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	4 963	5 500	5 900
— maksullinen toiminta	4 283	4 800	5 200
— muut tulot	680	700	700
Menot	55 963	56 980	58 010
— henkilöstömenot	41 103	42 000	43 060
— toimitilavuokrat	6 329	6 400	6 450
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	4 762	4 800	4 800
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	3 769	3 780	3 700
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	4 963	5 500	5 900
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	55 963	56 980	58 010
— toimintamenorahoitus, netto	51 000	51 480	52 110

Momentin käyttö

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 793
— myönnetty	49 675
— käytetty	51 000
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 468

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 350 000 euroa viiden läänineläinlääkäriin palkkaamiseksi CAP-tuen valvontatehtäviin, 75 000 euroa yhden viran perustamista varten siirtona momentilta 33.33.23 ja 39 000 euroa yhden henkilötyövuoden siirtona momentilta 26.75.21 sekä 94 000 euroa

uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta.

2005 talousarvio	52 110 000
2004 talousarvio	51 480 000
2003 tilinpäätös	49 675 000

06. Rekisterihallinto

Selvitysosa: Rekisterihallinnon paikallisviranomaisina toimii 37 maistraattia, joiden toimialueena on yksi tai useampia kihlakuntia. Maistraateista 24 toimii kihlakunnan viraston osastona ja 13 erillisenä virastona. Ahvenanmaalla rekisterihallinnon paikallisviranomaisen tehtävät hoitaa lääninhallitus. Maistraatit tarjoavat ihmisen koko elämänkaaren kattavia, laadukkaita rekisteri- ja oikeusturvapalveluja. Maistraatit hoitavat väestökirjanpidon, kaupparekisterin ja yhdistysrekisterin paikallisviranomaisen tehtäviä sekä yleishallintotehtäviä ja holhousviranomaisen tehtäviä.

Väestökirjanpidon keskusviranomaisena toimii Väestörekisterikeskus. Väestörekisterikeskus kehittää ja ohjaa väestökirjanpitoa sekä pitää yllä valtakunnallista väestötietojärjestelmää yhdessä maistraattien kanssa. Väestörekisterikeskus vastaa myös väestötietojärjestelmän valtakunnallisista tieto- ja verkkopalveluista. Väestörekisterikeskuksen tehtäviin kuuluvat myös varmenteen tuottaminen sähköiseen henkilökorttiin ja muut varmennepalvelut, vaalien äänioikeusrekisteri, julkishallinnon yhteyspalveluhakemisto – Julha sekä holhousrekisteri.

Sisäasiainministeriö asettaa rekisterihallinnolle seuraavat alustavat tulostavoitteet:

Väestökirjanpito toiminnan vaikuttavuus ja painopisteet

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 tavoite
--	-------------------	---------------	-----------------

Vaikutavuustavoite

Väestötietojärjestelmän tiedot ovat oikeita ja ajantasaisia

Toiminnalliset tulostavoitteet

Osoitteista vastaa tosiasiallisen kotikunnan ja asuinpaikan osoitetta, %	99	99	99
Tilapäisistä osoitteista on oikein, %	71,1	75	77
Muuttoilmoituksista saadaan puhelimitse tai verkon välityksellä, %	32,2	35	45

Muiden henkilötietojen konekielistä ilmoitusliikennettä edistetään siten, että vuoden lopussa viranomaisten tekemistä ilmoituksista tulisi väestötietojärjestelmään konekielisesti, %	57	65	68
Tuottavuustavoite			
Väestörekisterikeskuksen antaman tietopalvelun kokonaistulot, milj. euroa	9,1	9,0	9,4

Lisäksi rekisterihallinnossa painottuvat seuraavat seikat:

Yleistä

Puhelinpalveluja järjestetään aikaisempaa tehokkaammin ja taloudellisemmin toimiviksi.

Työmäärää maistraattien kesken tasataan ja maistraattien erikoistumista edistetään.

Maistraateille siirtyy vastuu rekisterinpitäjänä avioehtoasioiden ja lahjoitusasioiden rekisteristä.

Väestörekisterikeskuksen alueellinen palveluyksikkö aloittaa toimintansa 1.9.2005 lukien Kokkolassa.

Rekisterihallinnon vastuulla olevien järjestelmien tietojen laatua parannetaan ja kansalaisvarmenteeseen pohjautuvan turvatus sähköisen asioinnin toimintaedellytyksiä laajennetaan.

Väestötietojärjestelmä

Maistraatit huolehtivat henkilöiden osoitetietojen korkeasta tasosta tarkistaen erityisesti tilapäisiä ja postiosoitteita.

Maistraatit kehittävät paikallistason yhteistyötä rakennusten osoite-, koordinaatti- ja tunnistietojen laadun parantamiseksi ja osallistuvat näiden tietojen korjaamiseen.

Taloyhtiöille tarjotaan asukastietopalveluja verkkopalveluna kehitettyjen menetelmien avulla. Eri tavoin tehostetun tietojenvaihdon tarkoituksena on erityisesti tietojen oikeellisuuden tarkistaminen.

Holhoustoimi

Maistraatit parantavat edunvalvonnan laatua huolehtimalla erityisesti siitä, että vuositilit tarkastetaan entistä nopeammin ja riittäväällä tarkkuudella.

Maistraatit neuvottelevat alueensa kuntien kanssa, milloin asiakkaiden palvelutarpeet edellyttävät edunvalvontaa ja milloin niihin voidaan vastata sosiaalipalvelujen avulla.

Kauppa- ja yhdistysrekisteri

Maistraatit käsittelevät toimivaltaansa kuuluvat asunto-osakeyhtiöiden kaupparekisteri-ilmoitukset siten, että niiden käsittelyaikatavoite on 0,5 kuukautta.

Maistraatit pyrkivät yhtenäiseen ja yhdenmukaiseen neuvontaan asiakkaille alueesta riippumatta.

Vesikulkuneuvorekisteri

Maistraatit osallistuvat vesikulkuneuvojen rekisteröinnistä annettavaa lakia koskevaan koulutukseen.

Henkiset voimavarat

Maistraattikohtaisilla työyhteisön kehittämistoimenpiteillä tuetaan maistraattien kehittymistä entistä toimivammiksi, vuorovaikutteisemmiksi ja paremmin johdetuiksi työyhteisöiksi.

Eräitä rekisterihallinnon volyymitietoja

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 arvio	2005 htv
Väestötietojärjestelmä				364
Ylläpito				
— Maistraatit (tallennetut ilm.)	2 196 092	2 158 604	2 130 393	
— Konekielisesti (tietoyks. lkm)	1 521 000	1 661 000	1 522 000	
Tietopalvelu (tietoyks. lkm)				
— VRK (milj. kpl)	200	216	221	
— Maistraatit (milj. kpl)	1,1	1,1	1,1	
Kauppa- ja yhdistysrekisteri				58
Kaupparekisteri				
— asunto-osakeyhtiöiden ilmoitukset	18 632	19 313	19 548	
— muut ilmoitukset	15 138	14 161	14 221	
— tietopalvelu (otteiden lkm)	32 963	30 470	29 815	
Yhdistysrekisteri				
— tietopalvelu (otteiden lkm)	7 075	6 985	6 940	
Holhous (julkisoikeudelliset suoritteet)				185
— holhousrekisteristä annetut otteet	10 338	10 080	9 795	
— lupapäätökset	6 605	6 610	6 788	
— tilintarkastukset	32 596	34 659	35 670	
— edunvalvojan määrääminen	3 202	3 568	3 785	
— hakemukset käräjäoikeudelle edunvalvonnan määräämiseksi	4 722	5 932	5 101	
Yleishallinto (todistajapalvelut)				70
— kaupanvahvistukset	10 915	10 265	10 115	
— julkisen notaarin tehtävät	136 266	134 780	135 540	
— venerekisteristä annettavat otteet	17 552	17 335	17 410	
— nimenmuutoshakemukseen annetut päätökset	2 870	2 865	2 964	
— vihkimiset ja parisuhteen rekisteröinnit	8 916	9 011	9 196	

21. Rekisterihallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 27 971 000 euroa.

Selvitysosa:

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	18 934	16 950	19 400
— maksullinen toiminta	17 221	16 950	17 900
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta (myös EU:lta saatava rahoitus)	92	-	-
— muut tulot	1 621	-	1 500

Menot	47 714	44 768	47 371
— henkilöstömenot	30 348	29 838	30 291
— toimitilavuokrat	3 261	3 280	3 280
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	11 520	9 900	11 400
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	2 585	1 750	2 400
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	18 934	16 950	19 400
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	47 714	44 768	47 371
— toimintamenorahoitus netto	28 780	27 818	27 971
— muu erittelemätön talousarviorahoitus	2 247	2 490	2 630
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	7 026		
— myönnetty	24 386		
— käytetty	28 780		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 632		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Maksullisen toiminnan tuotot	17 266	17 400	17 900
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	23 130	24 200	25 600
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-5 864	-6 800	-7 700
Kustannusvastaavuus, %	75	72	70

Edunvalvojan määräämisestä holhoustoimilain (422/1999) 12 §:n mukaisesti maistraatti perii valtion maksuperustelain (150/1992)

6 §:n 3 momentin perusteella omakustannusarvoa alemman kiinteän maksun. Lisäksi eräät	holhoustoimen suoritteet ovat kokonaan maksuttomia.	
	2005 talousarvio	27 971 000
	2004 talousarvio	27 818 000
	2003 tilinpäätös	24 386 000

07. Kihlakunnat

Selvitysosa: Poliisi-, syyttäjä-, ulosotto- ja rekisteritoimen sekä paikallistason yleishallintotehtävät on organisoitu kihlakunnittain. Yhtenäisjärjestelmän mukaiset kihlakunnanvirastot toimivat 77 kihlakunnassa ja erillisvirastot 13 kihlakunnassa. Kihlakunnanvirasto toimii valtion paikallisena yleis- ja erityishallintoviranomaisena kihlakunnan alueella. Tehtäviä hoitaessaan kihlakunnanvirasto toteuttaa valtakunnallisia, alueellisia ja paikallisia tavoitteita. Yhtenäisvirastojen kokonaishenkilöstö vuonna 2003 oli noin 6 227.

Sisäasiainministeriö asettaa kihlakunnanvirastoille seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2005:

— Kihlakunnanvirastojen asiakaspalvelut palvelutoimistoissa ja palvelupisteissä järjestetään pääsääntöisesti yhteispalveluna. Kihlakunnanvirastot toimivat myös alueensa valtionhallinnon

asiakaspalvelujen järjestämisen yhteen kokoajina ja koordinaattoreina kehittämien ja laajentaen yhteispalvelua muiden paikallishallintoviranomaisten ja lääninhallitusten kanssa.

— Kihlakuntahallinnon valtakunnallinen strategiatyö käynnistetään eduskunnalle annettavan selonteon jälkeen huomioiden eduskunnan antamat linjaukset. Valtakunnallisen strategian toimeenpano käynnistyy kihlakunnanvirastoissa.

— Kihlakunnanvirastojen toimitilojen vuokraamismenettelyä kehitetään ja vuokrasopimukset tarkistetaan ja yhtenäistetään tarvittavin osin valtakunnallisen mallisopimuksen pohjalta.

21. *Kihlakunnanvirastojen toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v) Momentille myönnetään 43 937 000 euroa. Määrärahaa saa käyttää kihlakunnanviraston yhteisen henkilökunnan palkkauksiin sekä yhteisiin toimitila- ja muihin menoihin.
Selvitysosa:

Toiminnan menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Menot	41 937	43 885	43 937
— henkilöstömenot	6 027	6 320	6 400
— toimitilavuokrat	26 757	26 665	26 837
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	5 777	8 000	7 900
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	2 836	2 900	2 800
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 384		
— myönnetty	43 387		
— käytetty	41 397		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 374		

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 140 000 euroa vuokrien indeksitarkistuksista aiheutuvina menoina ja vähennyksenä 120 000 euroa siirtona momentille 25.40.21.

2005 talousarvio	43 937 000
2004 talousarvio	43 885 000
2003 tilinpäätös	43 387 000

75. Poliisitoimi

Selvitysosa: Poliisi turvaa oikeus- ja yhteiskuntajärjestystä, ylläpitää yleistä järjestystä ja turvallisuutta sekä ennalta estää rikoksia, selvittää niitä ja saattaa ne syyteharkintaan. Poliisin tavoitteena on, että Suomi on Euroopan turvallisimaa maa, minkä takeena on ammattitaitoinen, palveluvalta, luotettava, yhteistyöhakuinen ja tehokkaasti organisoitu poliisi.

Keskeiset poliisin toimintaan vuonna 2005 vaikuttavat tekijät

Alkoholin käytön haittoja torjutaan suunnitelmallisella ennalta estävällä työllä.

Terrorismi on sisäiseen turvallisuuteen vaikuttava tekijä siitä huolimatta, että Suomeen ei arvioiden mukaan kohdistu suoraa uhkaa.

Yleisurheilun MM-kisat järjestetään kesällä 2005. Kisat vaativat asianmukaiset turvajärjestelyt. Järjestäjien osallistumisvastuuta kisapaikkojen ja urheilijoiden majoitustilojen turvallisuusjärjestelyihin korostetaan.

Kansainvälisestä tilanteesta johtuen Suomen valmistautuminen EU-puheenjohtajuuteen vaatii laajemmat turvatoimet kuin edellisellä puheenjohtajuuskaudella vuonna 1999. Puheenjohtajuuskauden turvajärjestelyihin varautuminen käynnistyy vuonna 2005.

Kielteisen käännyttämisen- tai karkottamispäätöksen saaneet ulkomaalaiset poistetaan maasta mahdollisimman nopeasti. Poliisi tekee tarvittavat käännyttämisen- ja maastakarkottamisesitykset Ulkomaalaisvirastolle mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Myös ylläpitomenoja vähentävään omaehtoiseen maasta poistumiseen annetaan mahdollisuus, mikäli se on mahdollista.

Perustietoja poliisista

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 tavoite
Rikosten määrä/kaikki rikokset, kpl	762 553	763 000	762 000
Rikosten määrä/rikoslakirikokset, kpl	538 397	530 000	525 000
Henkeen ja terveyteen kohdistuneiden rikosten määrä, kpl	31 669	31 000	30 000
Omaisuusrikosten määrä, kpl	289 128	290 000	287 000
Poliisiin tietoon tulleiden huumausainerikosten määrä, kpl	15 105	15 200	14 500
Poliisien määrä (ei sisällä opiskelijoita), hlöä	7 764	7 745	7 717
Opiskelijoiden määrä, hlöä	486	533	550
Muun henkilöstön määrä, hlöä	2 738	2 700	2 700
Poliisin henkilöstö yhteensä, hlöä	10 988	10 978	10 967
Asukkaiden lukumäärä/poliisi (ei sisällä opiskelijoita), hlöä	672	674	674
Poliisien vuotuinen poistuma, hlöä	348	407	359
Poliisin peruskoulutuksen aloituspaikat	360	408	408
Poliisikoulutuksesta valmistuvien määrä, hlöä	362	360	360
Poliisien määrän nettomuutos, hlöä	14	-51	-3
Poliisitoimen kokonaiskustannukset/asukas, euroa	116	120	125
Poliisikoulun koulutuspäivän hinta, euroa	113	112	112
Poliisin ammattikorkeakoulun koulutuspäivän hinta, euroa	95,54	96	96
Poliisin henkilöstön sairaspöytä kiinteästä työajasta, prosenttia	4,14	4,15	4,15

Sisäasiainministeriö asettaa poliisille seuraavat alustavat tulostavoitteet:

Valvonta

Valvontaa kohdistetaan erityisesti järjestyslain noudattamiseen, järjestyshäiriöihin sekä liikenteen riskikäyttäytymiseen.

Rikosten, järjestyshäiriöiden ja onnettomuuksien uhkien torjumiseksi poliisin ja muiden viranomaisten ja tahojen suunnitelmallista yhteistyötä lisätään. Ennalta estävän työn perustana ovat seudulliset ja paikalliset turvallisuussuunnitelmat.

Liikennevalvonnan vaikuttavuutta lisätään laajentamalla automaattista liikennevalvontaa yhdessä tiehallinnon kanssa ja ottamalla käyttöön uutta liikennevalvontatekniikkaa. Liikennevalvonnan puuttumiskynnystä ja seuraamuskäytäntöä yhdenmukaistetaan.

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 tavoite
Valvonta			
Katurvallisuusindeksin arvo	93,49	96	96
Liikenneturvallisuusindeksin arvo	131	125	128
Liikenteessä kuolleiden määrä, hlöä	371	400	390
Vakavien liikenneonnettomuuksien lukumäärä, kpl	6 277	6 400	6 300
Liikennevalvontasuoritteiden kustannus, euroa	15	15	15
Toimintameno/määräraha, 1000 euroa	158 162	165 482	165 947
Henkilöstö			
Henkilömäärä, hlöä	4 280	4 274	4 259
Osuus käytetystä työajasta, prosenttia	38,96	38,96	38,96

Hälytyspalvelut

Turvataan hälytyspalvelujen saatavuus. Varmistetaan riittävä määrä asiantuntevaa poliisin henkilöstöä perustettaviin hätäkeskuksiin. Tehostetaan poliisin yksiköiden välistä yhteistyötä hälytystehtävien hoitamisessa.

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 tavoite
Hälytyspalvelut			
Toimintavalmiusaika A-luokan tehtävissä, min	11,2	12	12
Toimintavalmiusaika A ja B -luokan tehtävissä, min	21,1	21	21
A ja B hälytystehtävien määrä, kpl	891 500	894 000	890 000
Kustannukset/hälytystehtävä, euroa	70,63	73	76
Toimintameno/määräraha, 1000 euroa	50 065	52 300	52 763
Henkilöstö			
Henkilömäärä, hlöä	1 060	1 058	1 055
Osuus käytetystä työajasta, prosenttia	9,65	9,65	9,65

Rikostorjunta

Huumausainerikollisuutta paljastetaan ja järjestäytyneen rikollisuuden toimintaedellytyksiä heikennetään. Keskeisimpänä keinona on kansainvälisten yhteyksien lisääminen, huumeiden pysäyttäminen rajoilla, ulkomaalaisten rikosentekijöiden rikosvastuun toteuttaminen heidän kotimaassaan ja viranomaisten yhteisen analyysitoiminnan ja koordinoinnin lisääminen.

Talousrikollisuutta estetään ja yksittäisten rikosasioiden tutkintaa nopeutetaan. Tutkintaa tehostetaan yhdenmukaistamalla esitutkintaprosessia ja järjestämällä tehtyjen rikosilmoitusten esikäsittely. Tavanomaisen rikollisuuden selvitystasoa nostetaan lisäämällä rikosentekijöiden rekisteröintiä, rikospaikkakäyntejä ja rikoskokonaisuuksia sarjoittamalla.

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 tavoite
Rikostorjunta			
Poliisin tietoon tulleiden törkeiden huumausainerikosten määrä, kpl	747	850	860
Rikoslakirikosten selvitystaso, prosenttia	61,7	62,5	63,5
Henkeen ja terveyteen kohdistuneiden rikosten selvitystaso, prosenttia	78,5	79	80

Omaisuusrikosten selvitystaso, prosenttia	36,2	37	38
Takaisin saatu rikoshyöty talousrikoksissa (netto), milj.euroa	17,5	32	35
Kustannukset/poliisin tietoon tullut rikos, euroa	326	330	335
Kustannukset/selvitetty rikoslakirikos, euroa	453	450	450
Toimintameno/määräraha, 1000 euroa	188 705	197 128	201 693
Henkilöstö			
Henkilömäärä, hlöä	3 777	3 772	3 759
Osuus käytetystä työajasta, prosenttia	34,38	34,38	34,38

Lupapalvelut

Lupapalvelujen toiminnalliset resurssit järjestetään joustavasti ja kustannustehokkaasti. Lupa-suoritteiden hinnoittelua tarkistetaan vuosittain kustannusvastaavuuslaskelmien pohjalta. Yhteis-palveluja ja sähköistä asiointia edistetään lupapalvelujen saatavuuden varmistamiseksi.

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 tavoite
Lupapalvelut			
Poliisin myöntämät keskeiset luvat (ajoluvat, ampuma-aseluvat, passit, henkilökortit), kpl	765 756	620 000	660 000
Poliisin myöntämien ulkomaalaislupien määrä, kpl	59 764	50 000	50 000
Kustannukset / poliisin myöntämät keskeiset luvat, euroa/kpl	42,3	48,9	47,1
Lupapalvelujen kustannusvastaavuus, prosenttia	98	100	100

21. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomää- *Selvitysosa:*
räraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa
556 205 000 euroa.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	38 590	38 257	34 077
— maksullinen toiminta	33 868	35 163	32 032
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot muulta valtion virastolta	1 551	550	300
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallin- non ulkopuolelta (myös EU:lta saatava rahoitus)	385	222	145
— muut tulot	2 786	2 322	1 600
Menot	567 653	591 646	590 282
— henkilöstömenot	434 811	458 000	467 298
— toimitilavuokrat (vuokrat+LVIS+kiint.palv)	30 980	31 940	32 926
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	44 094	47 461	46 472
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	57 768	54 245	43 586
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	38 590	38 257	34 077
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	567 653	591 646	590 282
— toimintamenorahoitus, netto	529 063	553 389	556 205

Momentin käyttö

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	31 312
— myönnetty	532 221
— käytetty	529 063
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	34 470

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Maksullisen toiminnan tuotot	33 868	35 163	32 032
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	34 637	35 163	32 032
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-769	0	0
Kustannusvastaavuus, %	98	100	100

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon sisäisen turvallisuuden ohjelmaan liittyen 2 820 000 euroa talousrikollisuuden torjuntaan ja 500 000 euroa kertaluonteisina menoina terrorismin torjunnan kalustomenoihin, 2 000 000 euroa yleisurheilun MM-kisoista aiheutuvina kertaluonteisina menoina, 1 800 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta ja 450 000 euroa vuokrien indeksitarkistuksesta aiheutuvina menoina sekä vähennyksenä 7 317 000 euroa hätäkeskustoiminnan menojen siirtona momentille 26.80.21, 3 500 000 euroa siirtona momentille 26.75.22 maasta poistamis- ja noutokuljetuksista aiheutuviin menoihin ja 39 000 euroa yhden henkilötyövuoden siirtona momentille 26.05.21.

2005 talousarvio	556 205 000
2004 lisätalousarvio	300 000
2004 talousarvio	553 089 000
2003 tilinpäätös	532 221 000

22. Maasta poistamis- ja noutokuljetuksista aiheutuvat menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää poliisin vastuulla olevien maasta poistettavien henkilöiden maasta poistamiskuljetuksista ja turvapaikanhakijoiden tulkkaus- ja käännöspalveluista sekä Suomeen luovutettavien rikosentekijöiden noutokuljetuksista aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Tarkoitus on kolmen vuoden aikana kokeille arviomäärärahan käyttöä. Käytäntöä on tarkoitus jatkaa, mikäli määräraha ei kokeilun aikana ylity ilman poikkeuksellisia syitä.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	€
Maasta poistamiskuljetukset	2 400 000
Tulkkaus- ja käännöspalvelut	900 000
Noutokuljetukset	200 000
Yhteensä	3 500 000

2005 talousarvio 3 500 000

80. Pelastustoimi

Selvitysosa:

Sisäasiainministeriö asettaa pelastustoimelle seuraavat alustavat tulostavoitteet:

Toimintalinjat ja tavoitteet

Pelastustoimi vastaa pelastustoimen palvelukyvyistä tavoitteena hyvä turvallisuuskulttuuri, vähemmän onnettomuuksia ja pienemmät vahingot, nopea ja tehokas apu onnettomuuksissa ja poikkeusoloissa sekä hyvä yhteistyö.

Pelastustoimen visio vuonna 2010: Suomessa on hyvä turvallisuuskulttuuri ja Euroopan tehokain pelastustoimi. Tämä tarkoittaa turvallista yhteiskuntaa, jossa onnettomuuksia estetään tehokkaasti ennakolta, motivoitunutta ja osaavaa henkilöstöä, uhkiin mitoitettuja, asiakaslähtöisiä ja taloudellisesti tuotettuja palveluita sekä hyvää kumppanuusverkostoa.

Onnettomuusriskien hallinta

Alustavat toiminnalliset tuloksellisuustavoitteet

Pelastustoimen palvelut tuotetaan kiinteässä yhteistyössä keskeisimpien yhteistyötahojen kanssa. Yhteistoiminta onnettomuuksien ehkäisyssä eri toimijoiden välillä on järjestetty kaikilla hallinnon tasoilla sisäisen turvallisuuden ohjelmaan perustuen.

Tunnusluvut	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 tavoite
Palokuolemien määrä, hlö	84	60	60
Pelastuslaitosten keskimääräinen toimintavalmiusaika, min	8,45	11	11
Erityiskohteiden palotarkastus, %	88	100	100

Poikkeusoloihin varautuminen

Alustavat toiminnalliset tuloksellisuustavoitteet

Evakuointisuunnitelmat pelastustoimen alueilla on laadittu ja hyväksytty. Väestönsuojeluorganisaatio pelastustoimen alueilla on tarkistettu. Pelastustoimen alueiden, kuntien ja yhteistoimintaviranomaisten välinen työnjako poikkeusolojen tehtävissä on määritelty.

Pelastustoimen koulutus sekä tutkimus- ja kehittämistoiminta

Pelastusopiston alustavat toiminnalliset tuloksellisuustavoitteet

Pelastusopiston ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärä kasvaa noin 50:llä.

Pelastusopiston lisärakennus valmistuu siten, että toiminta uusissa tiloissa voidaan aloittaa syksyllä 2005.

Pelastusopiston tutkimustoimintaa kehitetään vastaamaan koko pelastustoimen tarpeisiin.

Pelastajatutkinnon sekä AMK-päällystön opetussuunnitelmat uudistetaan.

Tunnusluvut	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 tavoite
<i>Taloudellisuus</i>			
Koulutettavapäivän hinta, euroa	139	127	135
Vuotuinen käyttömeno/opiskelija, euroa	28 950	23 500	26 200
<i>Suoritteet</i>			
Tutkinnot yhteensä	146	170	223
— AMK-tutkinnot	12	45	43
— Pelastusopiston tutkinnot	134	125	180

Koulutettavapäivät yhteensä	74 668	89 490	97 370
Ammatillinen peruskoulutus	52 682	70 490	77 710
Ammatillinen lisäkoulutus	21 986	19 000	19 660
— varautumiskoulutus	12 307	11 500	11 500
— muu ammatillinen lisäkoulutus	9 679	7 500	8 160
<i>Palvelukyky ja laatu</i>			
Opiskelijapalaute (kurssien kokonaispalaute asteikolla 1—5)	4,01	4,0	4,0
Hakeneiden lukumäärä/aloituspaikat	4,7	> 2,5	> 3,0
Opiskelun lopetusprosentti	0,7 %	< 3 %	< 1,5 %
<i>Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittyminen</i>			
Henkilötyövuodet	84,9	92	96
Koulutustasoindeksi	5,0	5,0	5,1
Henkilöstökulut (1 000 euroa)	3 800	4 600	5 000
Henkilöstökoulutus (% työvoimakustannuksista)	1,1	2,2	2,0

Pelastusopiston bruttomenot ja tulot (1 000 euroa)

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 tavoite
Bruttomenot ¹⁾	10 704	11 543	13 336
Tulot	3 255	2 667	2 789

¹⁾ Luvuissa on huomioitu Pelastusopiston saama kehittämisraha momentilta 26.80.21.4

Hätäkeskustoiminta

Alustavat toiminnalliset tuloksellisuustavoitteet

Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun hätäkeskus aloittaa toimintansa. Helsingin, Länsi-Uudenmaan ja Keski- ja Itä-Uudenmaan hätäkeskusten osalta vastuu hätäkeskustoiminnasta siirtyy valtiolle. Henkilöstö on koulutettu niin, että toiminnan laatu ja varmuus kyetään takaamaan käynnistysvaiheessa sekä apua tarvitsevien että yhteistoimintaviranomaisten kannalta.

Tunnusluvut	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 tavoite
<i>Taloudellisuus</i>			
Hätäkeskustoiminnasta aiheutuvat kustannukset, euroa/asukas/vuosi ¹⁾	8,4	8,4	8,9
<i>Suoritteet</i>			
Hätäpuheluun vastataan alle 10 sekunnissa, % hätäpuheluista ²⁾	8,6 s	90 %	90 %
Kiireellisissä tapauksissa aika hätäilmoituksesta tehtäväksiäntoon on enintään 90 sekuntia	90 %	90 %	90 %

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittyminen

Henkilötyövuodet	343	485	610
Henkilöstökulut, 1 000 euroa	15 651	21 064	28 438
Henkilöstökoulutus, % työvoimakustannuksista	3,6	3,7	3

¹⁾ Kustannukset sisältävät hätäkeskusjärjestelmän rakentamisesta aiheutuneet investoinnit. Vuosina 2002—2004 tavoitteena oli hälytystoiminnasta aiheutuvat kustannukset.

²⁾ Vuoden 2003 toteumaluku kuvaa hätäpuheluihin vastausaikaa sekunteina ja vuosien 2004—2005 luvut prosentteina. Tulostavoitetta on muutettu vuodesta 2004 lukien.

Hätäkeskuksen bruttomenot ja tulot (1 000 euroa)

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 tavoite
Bruttomenot	30 624	32 336	48 505
Tulot	372	562	400

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot	1 336	1 099	1 250
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	1 762	1 578	1 622
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-426	-479	-372
Kustannusvastaavuus, %	75,8	69,6	77,1
Hintatuki	335	359	292
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen	-91	-120	-80

21. Pelastustoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 61 103 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maksullisen koulutustoiminnan liiketaloudellisten suoritteiden hintojen alentamiseen enintään 292 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös hankkeisiin, joihin saadaan EU -rahoitusta.

Selvitysosa:

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	3 715	3 194	3 189
— maksullinen toiminta	2 746	1 064	1 250
— muut tulot	969	2 130	1 939
Menot	43 886	46 743	64 292
— henkilöstömenot	20 156	25 200	33 400
— toimitilavuokrat	3 564	5 200	6 600
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	7 229	7 900	10 100
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	12 937	8 443	14 192

Toiminnan rahoitus

— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	3 715	3 194	3 189
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	43 886	46 743	64 292
— toimintamenorahoitus, netto	40 171	43 549	61 103

Momentin käyttö

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	7 872
— myönnetty	35 584
— käytetty	40 171
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 285

Muissa tuloissa on huomioitu 1 939 000 euroa, Savonia ammattikorkeakoulun maksamina korvauksina Pelastusopiston antaman ammattikorkeakouluopetuksen johdosta.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 7 317 000 euroa siirtona momentilta 26.75.21 ja 6 146 000 euroa siirtona momentilta 26.97.31 liittyen valtion hätäkeskustoiminnan laajenemiseen. Lisäksi määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 1 400 000 euroa Pelastusopiston kehittämiseen.

Hintatukea käytetään Pelastusopiston liikeloudellisesti hinnoiteltujen suoritteiden alentamiseen. Hintatuetut suoritteet liittyvät sellaiseen täydennyskoulutukseen, johon muutoin olisi vaikea saada osallistujia kalliin kurssihinnan vuoksi. Hintatuen käyttäminen ko. olevien kurssien hintojen alentamiseen on perusteltua, koska lisääntynyt pätevyys koituu yleiseksi hyödyksi tasokkaina turvallisuuspalveluina.

2005 talousarvio	61 103 000
2004 talousarvio	43 549 000
2003 tilinpäätös	35 584 000

22. Erityismenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 650 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää pelastuslain (468/2003) 76 §:n ja 77 §:n 1 momentin nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen, sekä toimintakustannuksiin, jotka aiheutuvat ilma-alusten käytöstä pelastuspalveluun ja siihen liittyvän hälytys- ja johtamisjärjestelmän välittömien kustannusten korvaamisesta ilmailulaitokselle, metsäpalojen tähystystoiminnasta sekä kansainvälisen hätäavun antamisesta ja

vastaanottamisesta sekä siihen varautumisesta. Määrärahaa voidaan käyttää myös pelastuslain 87 §:n 2 momentin mukaisten erityisten palontai onnettomuuden syiden tutkimusten aiheuttamien menojen suorittamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös kansainvälisen avun antamiseen EU:n ja muiden kansainvälisten järjestöjen siviilikriisinhallintajärjestelmien puitteissa sekä YK:n alaisena toimivien katastrofien arviointi- ja koordinoitiryhmän, NATO:n Euro-Atlanttisen kumppanuusneuvoston (EAPC) asiantuntijoiden, Suomen pelastuspalvelun kansainvälisen komennuskunnan (FRF) kahden- tai monenvälisistä komenuksista johtuviin palkkaus-, varautumis- ja toimintakustannuksiin sekä sisäasiainministeriön määräämistä kuntien pelastustehtävistä lähialueilla aiheutuviin toimintakustannuksiin.

Selvitysosa:**Vaikuttavuustavoitteet**

Ilma-alusten käytöllä kyetään pelastamaan ihmisiä onnettomuus- ja vaaratilanteissa. Metsäpalojen tähystoiminta vähentää metsäpaloista aiheutuvien vahinkojen määrää. Pelastustoimi kykenee antamaan apua kansainvälisen avunpyynnön tullessa. Onnettomuustutkinnalla selvitetään onnettomuuden syyt, joihin vaikuttamalla voidaan ehkäistä onnettomuuksia.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	€
Ilma-alusten käyttö pelastuspalveluun	1 080 000
Metsäpalojen tähystystoiminta	286 000
Kansainvälisen hätäavun antaminen ja vastaanottaminen sekä siihen varautuminen	190 000

Pelastuslain 87 §:n 2 momentin mukaiset tutkimukset	10 000
Pelastuslain 77 §:n mukaiset avustukset	84 000
Yhteensä	1 650 000
2005 talousarvio	1 650 000
2004 talousarvio	1 650 000
2003 tilinpäätös	2 029 927

31. Valtionosuudet ja -avustukset (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 710 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää pelastustoimen alueille myönnettävien valtionavustusten maksamiseen alueen pelastustoimen valtionavustuksesta annetun lain (1122/2003) nojalla pelastustoimen hoidon kannalta tarpeellisen kaluston tai järjestelmän hankinnasta aiheutu-

viin huomattaviin kustannuksiin sekä kehittämishankkeisiin, viranomaisradioverkon pääte-laitteiden hankinnasta aiheutuvien valtion-osuuksien maksamiseen kunnille pelastustoimen kustannuksiin suoritettavista valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain (560/1975) nojalla sekä pelastuslain (468/2003) 77 §:n 2 momentin mukaisten avustusten maksamiseen väestönsuojelumenoihin kunnille ja pelastustoimen alueille.

Selvitysosa:

Vaikuttavuustavoitteet

Momentilta myönnetyn rahoituksen tavoitteena on edistää valmiutta pelastustoiminnassa ja väestönsuojelussa sekä edistää pelastustoimen palvelujen laatua ja tehostaa voimavarojen käyttöä. Lisäksi määrärahan avulla edistetään pelastustoimen alueiden tasapainoista kehittymistä.

Tuloksellisuustavoitteet

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 tavoite
Tuettujen VIRVE -pääte-laitteiden määrä	1 490	588	300
Tuettujen kehittämishankkeiden määrä	-	10	10
Tuettujen paloautojen määrä	22	30	30
Tuettujen kuntien johtokeskusten määrä	2	1	2

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen	€	2005 talousarvio	3 710 000
		2004 talousarvio	3 710 000
		2003 tilinpäätös	4 390 000
Valtionosuus pelastustoimen kalustohankintoihin kunnille ja valtionavustus pelastustoimen alueille	3 610 000		
Pelastuslain 77 §:n 2 momentin mukaiset avustukset	100 000		
Yhteensä	3 710 000		

90. Rajavartiolaitos

Selvitysosa: Sisäasiainministeriö asettaa rajavartiolaitokselle seuraavat alustavat tulostavoitteet:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Rajavartiolaitoksen yhteiskunnallisena vaikuttavuustavoitteena on huolehtia, että Suomessa ovat Euroopan turvallisimmat ulkorajat ja Suomen meripelastustoimi on Euroopan paras.

Henkiset voimavarat

Rajavartiolaituksen henkilökunta on ammattitaitoista ja työkykyistä. Henkilökunta pysyy ja jaksaa työskennellä rajavartiolaituksen palveluksessa ja on tyytyväinen työhönsä. Henkilöstön työympäristö on työturvallista. Tavoitetasot on asetettu seuraavan taulukon mukaisiksi.

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 tavoite
Tulosmittarit			
Ammattitaito (koulpv/htv)	20,5	21,0	20,0
Lähtövaihtuvuus (%)	7,2	7,7	8,0
Kenttäkelpoisuus (1,0—5,6)	4,21	4,3	4,3
Fyysinen kunto (1,0—5,9)	3,97	4,0	4,0
Sairastavuus (sa pv/htv)	8,6	8,5	8,0
Tapaturmat (sa pv/htv)	0,7	0,7	0,65
Työilmapiiri (1—5)	3,45	3,45	3,50

*Toiminnallinen tuloksellisuus**Tulosalueet yhteensä*

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 tavoite
Tulosmittarit (kokonaisindeksit)			
Toiminnallinen tuloksellisuus (ind)	112	112	113
Laadunhallinta (ind)	126	127	125
Tuottavuus (ind)	98	98	100
Taloudellisuus (ind)	99	98	102
Panokset			
Toimintamenot (milj. euroa) ¹⁾	185	193	190
Henkilötyövuodet (htv)	3 089	3 130	3 070

¹⁾ Toimintamenot ovat kassamenoja ko. vuoden hintatasossa

Rajavalvonta

Päätöksentekijöille välitetään ajantasainen ja rajatilanetta vastaava rajatilannekuva. Rajavalvonta kohdennetaan ja valmiutta ylläpidetään siten, että tärkeimmillä alueilla luvattomat rajanylitykset estetään tai havaitaan välittömästi. Muilla alueilla luvattomat rajanylitykset paljastetaan. Luvattomat rajanylitykset ja muut merkittävät rajatapahtumat selvitetään viipymättä rajavaltuutettujen käsittelyä ja muita jatkotoimenpiteitä varten. Rajavalvonta järjestetään tuottavasti ja taloudellisesti. Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitetasot on asetettu seuraavan taulukon mukaisiksi.

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 tavoite
Tulosmittarit			
Toiminnallinen tuloksellisuus (ind)	115	115	115
Laadunhallinta (ind)	130	130	126
Rajatilannekuva (0—10)	7,6	7,6	7,6
Rajatapahtumien estäminen (%)	97	97	97
Rajatapahtumien paljastaminen (%)	76	76	72
Rajatapahtumien selvitysaika (pv)	3,4	3,4	3,4

Rajatapahtumien selvitystaso (%)	64	64	60
Rajatapahtumien käsittely (%)	100	100	100
Tuottavuus (ind)	100	100	102
Taloudellisuus (ind)	102	100	104
Tuotokset			
Partiointi (tuntia)	392 000	400 000	395 000
— josta itärajalla (tuntia)	313 000	320 000	316 000
Kiinteä valvonta (tuntia)	884 000	890 000	890 000
Tarkastukset (kpl)	98 000	95 000	95 000
Havaitut rajatapahtumat (kpl) ¹⁾	92	82	82
Havaitut rikkomukset (kpl) ²⁾	2 086	2 490	2 490
Panokset			
Toimintamenot (milj. euroa)	103	106	104
Henkilötyövuodet (htv)	1 710	1 718	1 680

¹⁾ Henkilön, ilma-aluksen tai aluksen luvaton rajanylitys tai muu rajatapahtuma.

²⁾ Valtioraja-, rajavyöhyke-, metsästys-, kalastus-, vene- ja maastoliikenne- jne. rikkomukset ja rikokset.

Rajatarkastukset

Kaikki Schengenin alueen ulkorajan ylittävät henkilöt tarkastetaan. EU/ETA:n kansalaisille tehdään vähimmäistarkastus ja muille perusteellinen tarkastus. Schengenin sisärajoilla valmius rajatarkastuksiin ylläpidetään. Rajatarkastukset toteutetaan laadukkaasti turvaten sujuva rajaliikenne. Rajatarkastuksissa ja niihin liittyvissä tutkimuksissa ja hallintopäätöksissä huolehditaan henkilön oikeusturvasta. Rajatarkastukset järjestetään tuottavasti ja taloudellisesti. Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitetasot on asetettu seuraavan taulukon mukaisiksi.

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 tavoite
Tulosmittarit			
Toiminnallinen tuloksellisuus (ind)	99	99	100
Laadunhallinta (ind)	104	103	102
Tarkastusten kattavuus (%)	99,5	99,5	99,5
Tarkastusten laatu (%)	100,0	99,9	99,9
Tarkastusten sujuvuus maarajoilla ja lento- asemilla (min)	9	8	10
Tarkastusten sujuvuus satamissa (min)	34	30	33
Oikeusturva (%)	99,9	99,9	99,9
Tuottavuus (ind)	94	95	96
Taloudellisuus (ind)	95	94	98
Tuotokset			
Rajatarkastukset ulkorajalla (milj. hlöä) ¹⁾	14,4	15,0	15,2
— josta viisumivollisia (milj. hlöä) ²⁾	4,1	4,3	4,5
Havaitut rikkomukset (kpl) ³⁾	4 689	4 780	4 830
Panokset			
Toimintamenot (milj. euroa)	71	75	76
Henkilötyövuodet (htv)	1 188	1 224	1 224

¹⁾ Rajatarkastukset ulkorajalla 1999/12,8 milj., 2000/13,9 milj., 2001/14,5 milj., 2002/14,7 milj.

²⁾ Viisumivolliset 1999/2,5 milj., 2000/2,9 milj., 2001/3,4 milj., 2002/4,1 milj.

³⁾ Rajatarkastusten yhteydessä havaitut rikos-, ulkomaalais- ja tieliikennelain rikkomukset ja rikokset.

Meri- ja muu pelastustoiminta

Meripelastussuunnitelmat pidetään ajan tasalla. Välitön johtamisvalmius ylläpidetään. Rajavartiolaituksen meripelastusyksiköiden suorituskyvystä huolehditaan. Kaikille merihätään joutuville osoitetaan apua viivytyksettä. Meripelastustilanteiden havaitsemiseksi ja ennalta ehkäisemiseksi huolehditaan merialueiden riittävästä valvonnasta rajavalvonnan yhteydessä. Meripelastuksen toimivuutta tuetaan johtamiskoulutuksella ja vaikuttamalla sidosryhmiin. Naapurimaiden meripelastusta tuetaan ja tarvittaessa apua annetaan ulkomaille. Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitetasot on asetettu seuraavan taulukon mukaisiksi.

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 tavoite
Tulosmittarit			
Toiminnallinen tuloksellisuus (ind)	115	116	116
Laadunhallinta (ind)	115	116	116
Suunnitelmavalmius (0—10)	8,3	8,5	8,5
Johtamisvalmius (0—10)	6,8	6,8	6,8
Suorituskyky (%)	100,0	100,0	100,0
Saatavuus (tuntia)	0,7	0,6	0,6
Tuotokset			
Pelastussuoritteet (kpl)	1 519	1 700	1 700
Harjoitus ym suoritteet (kpl)	501	500	500
RVL:n yksiköiden toiminta-aika (tuntia) ¹⁾	2 442	2 500	2 500
Estetyt merionnettomuudet (kpl)	1	10	10
Pelastettu avuntarpeesta (hlöä)	2 919	3 000	3 000
Pelastettu hengenvaarasta (hlöä)	82	200	200
Panokset			
Toimintamenot (milj. euroa)	3	3	3
Henkilötyövuodet (htv)	48	47	47

¹⁾ Pl. meripelastuskeskukset

Sotilaallinen maanpuolustus

Puolustussuunnitelmat, tilanteen edellyttämä johtamis- ja toimintavalmius sekä kyky joukkojen perustamiseen ylläpidetään. Palvelukseen astunut henkilöstö kotiutetaan tehtävien mukaisesti koulutettuna ja sijoituskelpoisena. Tehtävien edellyttämät rajajoukot tuotetaan. Rajajoukoille varataan tehtävien edellyttämä sotavarustus. Sotilaallinen maanpuolustus järjestetään tuottavasti ja taloudellisesti. Varusmieskoulutuspaikkoja vähennetään ja koulutusta keskitetään. Toiminnallisen tuloksellisuuden tavoitetasot on asetettu seuraavan taulukon mukaisiksi.

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 tavoite
Tulosmittarit			
Toiminnallinen tuloksellisuus (ind)	99	103	102
Laadunhallinta (ind)	99	100	102
Suunnitelmavalmius (0—10)	5,5	5,8	6,0
Sijoitettavuus (%)	81	82	83
Koulutettavuus (%)	83	83	85
Sijoitustilanne (0—10)	9,3	9,5	9,5
Sotavarustus (0—10)	5,9	5,8	5,7

Koulutus (0—10)	6,6	6,7	6,7
Tuottavuus (ind)	100	106	102
Taloudellisuus (ind)	101	105	104
Tuotokset			
Koulutusvuorokaudet	157 900	165 000	135 000
Panokset			
Toimintamenot (milj. euroa)	9	9	7
Henkilötyövuodet (htv)	143	141	119

21. Rajavartiolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 189 155 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös koneiden, laitteiden ja kaluston hankintamenojen maksamiseen sekä rakennusten, rakenteiden ja kiinteis-

töjen perusparannuksesta ja uudisrakentamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen silloin, kun hankkeen hankintameno tai kustannusarvio on alle 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n rahoittamiin hankkeisiin.

Selvitysosa:

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Tulot	2 012	2 750	2 750
— maksullinen toiminta	6	2 750	2 750
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta (myös EU:lta saatava rahoitus)	140	-	-
— muut tulot	1 866	-	-
Menot	187 422	193 842	191 905
— henkilöstömenot	134 740	140 000	139 000
— toimitilavuokrat	3 983	4 042	4 500
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	19 439	21 000	21 905
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	29 260	28 800	26 500
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	2 012	2 750	2 750
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	187 422	193 842	191 905
— toimintamenorahoitus, netto	185 410	191 092	189 155
— muu erittelemätön talousarviorahoitus	298	252	260
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	13 822		
— myönnetty	185 743		
— käytetty	185 410		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	14 155		

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäksi huomioon 500 000 euroa yleisurheilun MM-kisoista aiheutuvina kertaluonteisina menoina.

2005 talousarvio	189 155 000
2004 talousarvio	191 092 000
2003 tilinpäätös	185 743 000

(70.) Ilma- ja vartioalusten hankinta (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2004 talousarvio	8 522 000
2004 lisätalousarvio	151 000
2003 tilinpäätös	13 305 000

74. Rakentaminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 262 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää enintään 406 000 euroa vuoden 2003 talousarviossa myönnetyn rakentamisvaltuuden mukaisesti Porkkalan merivartioaseman rakentamiseen.

Määrärahaa saa käyttää enintään 856 000 euroa Rovaniemen asuinrakennusten perusparannukseen. Hankkeen hyötyala on 2 240 m² ja kustannusarvio 1 197 000 euroa eli 534 euroa/m².

Selvitysosa: Porkkalan merivartioaseman rakentaminen valmistuu vuonna 2005. Määrärahalla käynnistetään rajavartiolaitoksen Rovaniemen asuinrakennusten peruskorjaus, josta arvioidaan aiheutuvan menoja 341 000 euroa vuonna 2006.

2005 talousarvio	1 262 000
2004 talousarvio	1 262 000
2003 tilinpäätös	1 784 000

97. Avustukset kunnille

Selvitysosa:

Tulostavoitteet

Kuntien yleisellä valtionosuudella ja verotuloihin perustuvalla tasauksella pyritään osaltaan siihen, että kuntien lakisääteiset tehtävät ja niiden kokonaisrahoitus ovat tasapainossa alueittain ja kuntaryhmittäin.

Kuntien yhdistymisavustuksilla edistetään vapaaehtoiselta pohjalta kuntien yhdistymisiä sekä muita sellaisia kunta- ja seuturakenteen muutoksia, jotka edesauttavat laadukkaiden ja tasaverstaisten kunnallisten peruspalveluiden tuottamista taloudellisemmin.

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 tavoite
Kuntien yhdistymisiä	2	1	10
Määräraha (milj. euroa)	8,4	7,7	41

Kuntien harkinnanvaraiselle rahoitusavustuksella pyritään huolehtimaan, että vaikeimmassakin taloudellisessa asemassa olevat kunnat pystyvät suoriutumaan peruspalveluiden tuottamisesta ja näiden kuntien talouden tasapainoa voidaan parantaa.

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 tavoite
Kuntien lukumäärä	95	85	50
Rahoitusavustus yht. milj. euroa	47,1	48,1	30
Vuosikate neg., lukumäärä	64	75	75
Vuosikate neg. ilman avustusta	90	104	104

Valtionosuuksien ja -avustusten tarkoituksena on turvata kuntien mahdollisuudet pitää yllä riittävät kunnalliset palvelut eri osissa maata kohtuullisella veroasteella siten, että kuntien tulopohja on riittävä suhteessa niiden tehtäviin ja velvoitteisiin. Valtionosuudet ovat yli 60 prosentissa kuntia vähintään kolmannes verotulojen ja valtionosuuksien yhteismäärästä.

Valtionosuus- ja avustusjärjestelmä muodostuu tehtäväkohtaisista opetus- ja kulttuuritoimen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksista, yleisestä valtionosuudesta ja verotuloihin perustuvista valtionosuuksien tasauksesta. Järjestelmää täydentää harkinnanvarainen rahoitusavustus tilapäisissä tai poikkeuksellisissa talousvaikeuksissa oleville kunnille. Kunnille myönnetään lisäksi valtionosuutta perustamiskustannuksiin.

Tehtäväkohtaiset valtionosuudet sekä perustamiskustannusten ja kehittämishankkeiden valtionosuudet on budjetoitu sosiaali- ja terveysministeriön ja opetusministeriön hallinnonaloille. Lisäksi sisäasiainministeriö voi myöntää kuntajaon muutosten tukemiseksi investointi- ja kehittämishankkeiden tukea. Valtionosuusjärjestelmässä kuntien oman tulopohjan eroja ja edellytyksiä selviytyä tehtävistään tasataan kuntien verotuloihin perustuvalla valtionosuuksien tasauksella. Tasauksesta osa on budjetoitu sisäasiainministeriön hallinnonalalle. Hallinnonalalle on budjetoitu myös kuntien yleinen valtionosuus ja kuntien harkinnanvarainen rahoitusavustus. Valtionosuuksien tasauslisää saavat kunnat, joiden laskennallinen verotulo asukasta kohden alittaa koko maan tasausrajan, joka on 90 % maan keskimääräisestä verotulosta. Tasausvähennys tehdään, mikäli kunnan verotulo ylittää tasausrajan. Vuoden 2005 valtionosuuksien tasauslaskelma perustuu verovuoden 2003 verotustietoihin. Noin 340 kuntaa kuuluu tasauslisää saaviin kuntiin. Muiden kuntien valtionosuuksiin tehdään tasausvähennys. Tasaukset muuttuvat vuosittain kuntien verotietojen perusteella.

Kuntien valtionosuuslain (1147/1996) mukainen tasaus on jaettu kolmelle edellä mainitulle hallinnonalalle siten, että sosiaali- ja terveydenhuollon osuus on 57 %, opetus- ja kulttuuritoimen 37 % ja sisäasiainministeriön yleisen valtionosuuden määrärahan momentilta maksettavan tasauksen osuus 6 % tasauksen kokonaismäärästä. Tasauslisät ovat vuonna 2005 yhteensä 649 977 727 euroa ja -vähennykset 790 993 445 euroa. Tasaus vähentää nettomääräisesti valtionosuuksia 141 015 718 euroa. Tasauksen nettovaikutus edelliseen vuoteen verrattuna muuttuu siten, että valtionosuusmenot pienenevät 35 525 000 euroa.

Verotuloihin perustuvat valtionosuuksien tasauslisät ja -vähennykset hallinnonaloittain (euroa)

	lisäykset	vähennykset
Sosiaali- ja terveysministeriö	370 487 305	-450 866 264
Opetusministeriö	240 491 759	-292 667 575
Sisäasiainministeriö	38 998 664	-47 459 607
Yhteensä	649 977 728	-790 993 446

Vuonna 2005 korotetaan valtionosuuksia 75 prosentilla täydestä indeksikorotuksesta eli 2,3 prosenttia. Tämä lisää sisäasiainministeriön, opetusministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonaloille budjetoituja valtionosuuksia yhteensä 149 900 000 euroa, josta kuntien ja kuntayhtymien osuus on 135 500 000 euroa. Kuntien yhdistymisavustuksiin sekä investointi- ja kehittämishankkeiden tukeen tarkoitetuissa määrärahoissa on varauduttu kymmenen uuden yhdistymisen voimaantuloon vuonna 2005. Kuntien harkinnanvarainen rahoitusavustus on 30 000 000 euroa, mikä on 18 068 000 euroa vähemmän kuin vuonna 2004.

31. Kuntien yleinen valtionosuus ja verotuloihin perustuvat tasaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 157 853 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kuntien valtionosuuslain (1147/1996) mukaisen kuntien yleisen valtionosuuden ja verotuloihin perustuvan tasauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Kunnan yleinen valtionosuus määräytyy etukäteen vahvistettavan keskimääräisen asukasta kohden myönnettävän euromäärän ja kuntakohtaisten määräytymisperusteiden mukaisena. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon yleisen valtionosuuden perusteena oleva vuodenvaihteen 2003/2004 asukasluku sekä sen ja keskimääräisen euromäärän perusteella määräytyvä yleisen valtionosuuden perusosa sekä valtionosuuslain mukainen saaristolisa, syrjäisyyslisa, liikenteen taajamalisa ja kielilisa.

Yleisen valtionosuuden keskimääräiseen euromäärään on tehty 2,3 prosentin kustannustason tarkistus, mikä on otettu huomioon 3 758 000 euron lisäyksenä määrärahan mitoituksessa. Yleisen valtionosuuden asukasta kohti laskettava keskimäärä on 27,32 euroa.

Luvun perustelujen selvitysosaan viitaten momentin laskelmassa on otettu huomioon verotuloihin perustuvat valtionosuuksien tasauslisät sekä -vähennykset, nettomäärältään -8 461 000 euroa. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon verotuloihin perustuvan valtionosuuden tasauksen muutos siten, että valtionosuusmenot vähenevät 2 131 000 euroa vuoteen 2004 verrattuna. Luvun perustelujen selvitysosaan viitaten verotuloihin perustuvat tasauslisät ja -vähennykset tehdään tämän momentin lisäksi talousarvion momenteille 29.40.30, 29.90.30 ja 33.32.30.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 6 146 000 euroa hätäkeskustoiminnan menojen siirtona momentille 26.80.21.

2005 talousarvio	157 853 000
2004 talousarvio	162 471 000
2003 tilinpäätös	165 119 511

32. Kuntien yhdistymisavustukset ja kuntajakoko sekä kuntien yhteistoiminnan tukeminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 41 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kuntajakolain (1196/1997) 38 §:n mukaisten laskennallisten yhdistymisavustusten, lain 39 §:n mukaisten valtionosuuksien vähenemisen korvaamiseen, lain 40 §:n mukaisten investointi- ja kehittämishankkeiden tukeen sekä lain 8 §:n mukaisten erityisten selvitysten toimittamisesta aiheutuneiden kustannusten maksamiseen.

Määrärahasta saa käyttää enintään 200 000 euroa kuntajakolain mukaisiin selvityskustannuksiin ja enintään 150 000 euroa avustuksiin kunnille niistä kustannuksista, joita niille aiheutuu yhdistymiseen liittyvistä esiselvityksistä.

Lisäksi määrärahasta saa käyttää enintään 500 000 euroa kuntien syvällisen, laaja-alaisen yhteistoiminnan tukemiseen muutosvaiheessa.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon kymmenen uuden, vuoden 2005 alusta voimaan tulevan kokonaisia kuntia koskevan kuntajaon muutoksen perusteella maksettavat laskennalliset yhdistymisavustukset 18 574 000 euroa, vuonna 2003 toteutuneen kahden kuntaliitoksen kolmannen vuoden yhdistymisavustus 2 691 000 euroa, vuonna 2004 toteutuneen yhden kuntaliitoksen toisen vuoden yhdistymisavustus 1 501 000 euroa, valtionosuuden vähenemisen korvaus 564 000 euroa, investointi- ja kehittämishankkeiden tuki 16 820 000 euroa, kuntajakolain mukaiset selvityskustannukset 200 000 euroa ja yhdistymisiin liittyviin esiselvityksiin myönnettävä avustus 150 000 euroa sekä yhteistoiminta-avustukset 500 000 euroa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi kuntien valtionosuuslain (1147/1996) muuttamiseksi siten, että lakiin lisätään kuntien yhteistoiminta-avustusta koskeva määräaikainen säännös, jonka mukaan kunnille voidaan myöntää harkinnanvaraista avustusta laaja-alaiseen sekä

kuntien palvelujen järjestämisen, talouden ja kehittämisen kannalta merkittävään yhteistoi-
mintaan vuosina 2005—2008.

2005 talousarvio	41 000 000
2004 talousarvio	7 732 000
2003 tilinpäätös	7 932 102

34. Kuntien harkinnanvarainen rahoitus- avustus (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 30 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kuntien valtion-
osuuslain 13 §:n mukaisten harkinnanvarais-
ten avustusten maksamiseen kunnille. Avus-
tusta voidaan myöntää kunnalle, joka ensisijai-
sesti poikkeuksellisten tai tilapäisten
taloudellisten vaikeuksien vuoksi on lisätyn ta-
loudellisen tuen tarpeessa. Siihen vaikuttavina
tekijöinä otetaan huomioon myös paikalliset
erityisolosuhteet. Avustusta saavilta kunnilta
sisäasiainministeriö edellyttää suunnitelmaa
kunnan talouden tervehdyttämiseksi tarkoite-
tuista toimenpiteistä.

2005 talousarvio	30 000 000
2004 talousarvio	48 068 000
2003 tilinpäätös	47 092 000

35. Holhoustoimen edunvalvonta (arvio- määräraha)

Momentille myönnetään 3 550 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yleisen edunvalvon-
nan järjestämisestä annetun lain (443/1999)
6 §:ssä tarkoitettuihin edunvalvontapalvelun
tuottajille maksettaviin korvauksiin.

Selvitysosa: Edunvalvontapalveluiden
tuottajalle maksetaan korvaus sisäasiainmini-
steriön vahvistamien perusteiden mukaisesti.
Korvausperusteena on vuodesta 2004 lukien
käytetty edunvalvontakohtaisesti määräytyvää
korvausta. Korvausta suoritetaan vähintään 70
euroa ja enintään 240 euroa edunvalvontaa
kohti talousarvioon tarkoitusta varten varatun
määrärahan rajoissa. Määrärahan mitoitukses-
sa on otettu lisäyksenä huomioon 203 000 eu-
roa päämiesten lukumäärän vuotuisen kasvun
johdosta.

2005 talousarvio	3 550 000
2004 lisätalousarvio	182 000
2004 talousarvio	3 347 000
2003 tilinpäätös	3 260 606

80. Korkotuet ja velkojen vakautuslainat kunnille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 50 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kunnan talouden va-
kauttamisesta ja kuntaselvityksestä annetun
lain (658/1994) mukaisten korkotukien maksa-
miseen.

Selvitysosa: Määrärahalla on varau-
duttu tehtyjen korkotukipäätösten mukaisiin
menoihin. Lain voimassaolo päättyi vuoden
2001 lopussa. Lain voimassaoloaikana tehdyt
korkotukipäätökset päättyvät vuonna 2005.

2005 talousarvio	50 000
2004 talousarvio	1 682 000
2003 tilinpäätös	536 093

98. Alueiden kehittäminen

Selvitysosa: Alueiden kehittämisen yhteiskunnallisena vaikuttavuustavoitteena on aluei-
den kilpailukykyyn vahvistaminen ja tasapainoisen aluerakenteen kehittäminen. Tavoitteeseen py-
ritään kansallisen aluekehittämisrahoituksen suuntaamisella pääasiassa maakunnan liittojen käyt-
töön alueiden elinkeinoelämän kehittämiseen, aluekeskuksiin, osaamiskeskuksiin, kaupunkipo-
liittisiin toimenpiteisiin, Kainuun hallintokokeiluun ja seutuyhteistyöhön sekä EU-ohjelmien
määrärahojen täysimääräisellä hyödyntämisellä ja siten edistämällä EU-ohjelmissa asetettuja ta-
voitteita. Määrärahoilla tuetaan myös hallituksen politiikkaohjelmien toteutusta.

EU-osarahoitteista ohjelmatyötä jatketaan ohjelmissa määriteltyjen toimintalinjojen ja tavoitteiden mukaisesti. Euroopan aluekehitysrahaston varojen käytön painopiste on myös loppukaudella uusien yritysten luomisessa, toimivien yritysten uusiutumiskyvyn tukemisessa, osaamisen kehittämisessä ja verkostoyhteistyön vahvistamisessa. Euroopan aluekehitysrahaston osarahoittamien tukitoimien yhteydessä korostetaan yhteisvaikutuksen merkitystä muiden rakennerahastotoimien kanssa. Tavoite 1- ja 2 -ohjelmissa rakennerahastovarojen ja valtion rahoitusosuuden budjetointi toteutetaan aluehallintoviranomaisten yhteistyössä valmisteleminen maakunnan yhteistyöasiakirjojen perusteella, joissa esitetään arviot rakennerahastovarojen ja vastaavan kansallisen valtion rahoitusosuuden myöntämisvaltuudesta hallinnonaloittain.

Interreg III- ja Urban II -yhteisöaloiteohjelmien hallintomallin mukaan niiden EU-tukiosuudet tuloutuvat suoraan alueille, eikä Euroopan aluekehitysrahaston osuutta budjetoida valtion talousarvioon. EU-tukea vastaava valtion rahoitusosuus sisältyy kuitenkin valtion talousarvioon. Valtion rahoitusosuuden budjetointi toteutetaan Interreg III A- ja Urban II -ohjelmien osalta hallintokomiteoiden tai kansallisten rahoittajien yhteistyössä valmisteleminen arvioiden pohjalta. Muiden yhteisöaloitteiden hallinnonaloittaiset rahoitusosuudet on sovittu toteuttajaministeriöiden välisissä neuvotteluissa. Interreg -ulkorajaohjelmien tavoitteena on aikaansaada selkeitä yhteishankkeita, joissa on kumppanit ja rahoitus molemmin puolin rajaa. Määrällisenä tavoitteena on, että ohjelmakauden loppuun mennessä suurin osa hankkeista on tällaisia. Sisärajaohjelmissa hankkeiden valinnan lähtökohtana on, että hankkeet ovat selkeitä yhteishankkeita, joten tavoitteena on uusien, rajat ylittävien yhteistyöverkostojen ja muotojen aikaansaaminen.

Tavoite 1- ja 2 -ohjelmissa asetetut, tarkistetut määrälliset tavoitteet vuosiksi 2000—2006

	Tavoite 1	Tavoite 2
Uudet työpaikat	37 000	50 000
Säilytetyt työpaikat	62 000	40 000
Uudet yritykset	5 600	15 000
Toimenpiteissä aloittaneet	190 000	102 000

Euroopan aluekehitysrahaston varojen käytön tavoitetasot tavoite 1- ja 2 -ohjelmissa

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 tavoite
Myöntämisvaltuutta käytettävissä TA-vuoteen mennessä, milj. euroa	532,052	660,837	799,971
Myöntämisvaltuuden toteutunut käyttö, %	91	95	98
Sidottu vuosien 2000—2006 kehyksistä, %	54	70	87
Maksettu vuosien 2000—2006 kehyksistä, %	34	48	62

Kansallisten vastinrahojen käytön tavoitetasot ovat vastaavat. Ohjelmakohtaisesti varmistetaan maksatusten toteutuminen siten, että ns. n + 2 -säännön perusteella varoja ei jouduta palauttamaan EU:n talousarvioon.

Osaamiskeskusohjelma on alueiden kehittämislain (602/2002) mukainen erityisohjelma. Ohjelmalla edistetään huippuosaamisen hyödyntämistä valtioneuvoston vuosiksi 2003—2006 nimeämässä 20 osaamiskeskuksessa sekä puutuote- ja elintarvikealan valtakunnallisissa verkosto-osamiskeskustoimissa. Ohjelmalla tuetaan alueellista erikoistumista ja työnjakoa osaamiskeskusten välillä. Tavoitteena on parantaa alueiden kansainvälistä kilpailukykyä lisäämällä eri toimijoiden yhteistyöllä huippuosaamiseen perustuvia uusia innovaatioita, yrityksiä ja työpaikkoja sekä vahvistaa ja uudistaa alueilla olevaa korkeatasoista osaamista. Osaamiskeskustoiminta parantaa osal-

taan myös alueiden valmiuksia hyödyntää kansallisesti ja kansainvälisesti kilpailtua tutkimus- ja kehittämisrahoitusta ja lisää alueiden vetovoimaa erityisesti kansainvälisten investointien ja huippuosaajien saamiseksi alueille.

Osaamiskeskusohjelman painopisteenä vuosina 2005—2006 on myös keskusten ulkopuolisten alueiden osaamis- ja teknologiaperustan vahvistaminen lisäämällä keskusten ja muiden osaamiskeskittymien välistä osaamisalapohjaista yhteistyötä. Yhteistyötä kehitetään Pohjois-Suomen Multipolis-verkoston toiminnasta saatujen kokemusten pohjalta. Lisäksi painopisteenä on osaamiskeskusten kansainvälisen ja kansallisen verkottumisen edistäminen. Ohjelmakauden loppuarviointityö käynnistetään vuonna 2005.

Osaamiskeskusohjelman kaudelle 2003—2006 asetetut tavoitteet

	1999—2002 toteutuma (16 osaamiskeskusta)	2003—2006 tavoite (22 osaamiskeskusta)
Päätavoitteet		
Korkean osaamisen työpaikkoja	5 700	13 000
Uudet high-tech-yritykset	300	1 200
T & K -rahoituksen määrä	30	280

Ohjelman perusrahoituksen avulla osaamiskeskuksissa käynnistetään hankkeita, joiden tavoitteena on vuosina 2003—2006 synnyttää 13 000 uutta korkeaan osaamiseen perustuvaa työpaikkaa ja 1 200 osaamisintensiivistä yritystä. Vuosina 1999—2002 toteutettiin 20 milj. euron valtion perusrahoituksen avulla yhteistyössä eri toimijoiden kanssa 900 hanketta, joiden kokonaisrahoitus (EU, valtio, kunta, yksityinen) oli yhteensä 150 milj. euroa. Vuosina 2003—2006 ohjelmassa käynnistettävien hankkeiden kokonaisrahoituksen määräksi arvioidaan noin 580 milj. euroa. Osaamiskeskusten tavoitteena on hyödyntää kansallisesti ja kansainvälisesti kilpailtua rahoitusta aiempaa enemmän.

Aluekeskusohjelma on alueiden kehittämislain (602/2002) mukainen erityisohjelma. Ohjelmalla vahvistetaan erikokoisten kaupunkiseutujen kilpailukykyä ja kehitetään kaikki maakunnat kattavaa aluekeskusverkostoa. Asetettujen vaikuttavuustavoitteiden mukaan aluekeskuksilla on vuoden 2006 loppuun mennessä toimivat seudulliset yhteistyöstrategiat, päätöksentekorakenteet ja yhteistyöverkostot ympäröivien seutujen kanssa sekä vuoteen 2000 verrattuna myönteistä kehitystä elinvoimassa (väestö, työpaikat, osaaminen, toimialat, palvelut, turvallisuus, ympäristö). Tavoitteen toteutumisen arviointia varten kehitetään seurantamittarit.

Aluekeskusohjelmaa toteutetaan 34 siihen nimetyllä kaupunkiseudulla, joihin kuuluu 269 kuntaa. Ohjelmakaudella 2004—2006 sen toteutusta eriytetään eri tyyppisten ja erikokoisten aluekeskuseutujen tarpeiden ja kehitysmahdollisuuksien perusteella. Ohjelman alueellista vaikuttavuutta tehostetaan. Kaupunki- ja maaseutupolitiikan toisiaan tukevaa yhteistyötä lisätään. Maakuntien keskuseutujen ja vahvojen teollisten keskusten yhteistyötä tuetaan valtion toimenpitein.

Helsingin seudun ja muiden suurten kaupunkiseutujen kansainvälistä kilpailukykyä vahvistetaan: Valmistellaan suurten kaupunkiseutujen politiikkakokonaisuus. Sisäasiainministeriö osallistuu kaupunkipolitiikan määrärahoillaan ohjelmamuotoiseen kehittämiseen metropolialueella ja sen eri osa-alueilla. Valtion panostuksia pyritään kohdistamaan alueiden omien kehittämisstrategioiden perusteella. Edistetään Saimaankaupunki -hankkeen yhteistyötä ja laajennetaan Venäjän raja-alueen yhteistyötä Etelä-Karjalan ja Kaakkois-Suomen alueen kilpailukykyyn vahvistamiseksi sekä vahvistetaan Oulun seudun Multipolis-verkoston toimintaa. Äkillisten rakennemuutosalueiden erityistoimet rahoitetaan eri hallinnonalojen määrärahoilla.

Maaseutupolitiikan toimenpiteitä toteutetaan eri hallinnonaloilla maaseutupolitiikan kokonaisuudessa asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Saaristopolitiikassa sisäasiainministeriön määrä-

rahoilla edistetään valtioneuvoston periaatepäätöksessä mainittuja toimenpiteitä liittyen mm. vapaa-ajan asumiseen, saaristomatkoilun kehittämiseen ja uusien mallien luomiseen saariston peruspalvelujen järjestämisessä.

Kainuun kehittämisrahalla alennetaan alueen työttömyyttä lähemmäs valtakunnan tasoa, turvataan tienpidon taso kokeilualueella, pidetään yllä julkisen liikenteen palvelukykyä, toteutetaan metsä- ja muun ympäristön hoitoa sekä turvataan ja kehitetään elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä aluekehitystoimenpitein ja yritystukien kautta.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi, jolla Kainuun hallintokokeilun piirissä olevissa kunnissa työnantajan sosiaaliturvamaksua alennetaan vuosien 2005—2009 aikana. Alentamisen piiriin kuuluvat myös kuntatyönantajat ja alennus toteutetaan julkisen talouden kannalta neutraalisti.

43. *Maakunnan kehittämisraha* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 29 905 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää lähinnä alueiden elinkeinotoiminnan omaehtoiseen kehittämiseen mukaan lukien osaamiskeskus-, aluekeskus- ja kaupunkipoliittiset toimenpiteet sekä seudullisiin yhteistyöhankkeisiin. Määrärahaa saa käyttää myös maakunnan kehittämisrahasta rahoitettavien ohjelmien ja hankkeiden toteuttamiseen tarvittavan enintään 24 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen sekä henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien tila- ja muiden kustannusten maksamiseen.

Määräraha on alueiden kehittämisestä annetun lain 20 §:ssä tarkoitettu maakunnan kehittämisraha.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta, jota suunnataan erityisesti alueellisiin osaamispanostuksiin.

Määrärahasta on tarkoitettu rahoittamaan tietoyhteiskuntaohjelmaa ja yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Osaamiskeskusohjelman toteuttamiseen arvioidaan käytettävän 8 600 000 euroa, aluekeskusten kehittämiseen ja kaupunkipoliittisten toimenpiteiden rahoittamiseen 9 100 000 euroa ja ohjelmiin sitomattomaan rahoitukseen, jota käytetään myös maaseudun ja saariston kehittämiseen, arvioidaan käytettävän 12 205 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 1 795 000 euroa siirtona

momentille 26.98.63 Kainuun hallintokokeilusta annetun lain (343/2003) tarkoittamana määrärahana.

2005 talousarvio	29 905 000
2004 talousarvio	33 900 000
2003 tilinpäätös	19 800 000

61. *Euroopan aluekehitysrahaston osallistuminen EU:n rakennerahasto-ohjelmiin* (arvio määräraha)

Momentille myönnetään 126 426 000 euroa.

Vuonna 2005 saa uusia myöntämispäätöksiä tehdä yhteensä 139 194 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2004 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saadaan käyttämättä jääneestä osasta Kainuun maakunnassa toteutettava tavoite 1 -ohjelmaa lukuun ottamatta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2005.

Määrärahaa saa käyttää EU:n ohjelmakauden 2000—2006 tavoiteohjelmia 1 ja 2 toteutettavien hankkeiden EU-rahoitusosuuden maksamiseen sekä ohjelmien toteutukseen liittyvään tekniseen apuun Euroopan aluekehitysrahastosta maksettavan EU-rahoitusosuuden maksamiseen.

Määrärahaa saa yhdessä hallinnonalojen vastinrahoitusmomenttien määrärahojen kanssa käyttää myös Euroopan aluekehitysrahaston osarahoittamien ohjelmien toteuttamiseen tarvittavan enintään 100 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen. Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Kainuun hallintokokeilusta annetun lain mukaisesti kohdistuu momentin myöntämisval-

tuudesta 6 729 000 euroa ja määrärahasta 1 855 000 euroa Kainuun maakuntaan.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämislaisissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa työllisyysohjelmaa ja yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän 68 156 000 euroa tavoiteohjelmassa 1 ja 58 270 000 euroa tavoiteohjelmassa 2.

Myöntämisvaltuuden mitoituksessa on otettu huomioon 60 000 euron tavoite 2 -ohjelmien suoritusvaraukset teknisen avun osalta siirtymäkauden alueiden tavoite 2 -ohjelmien toimeenpanoa varten.

Myöntämisvaltuuden käytöstä valtiolle aiheutuvat menot (milj. euroa)

Myöntämisvaltuusvuosi	2005	2006	2007	2008	Yhteensä
Vuosien 2000—2004 sitoumukset	95,457	73,789	16,352	-	185,598
Vuoden 2005 sitoumukset	29,114	54,674	40,833	7,844	132,465
Kainuu	1,855	2,868	1,803	0,203	6,729
Yhteensä	126,426	131,331	58,988	8,047	324,792

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmiin (milj. euroa)

Ohjelma	Kauden 2000—2006 rahoituskehys valtuutena	Budjetoitu valtuutta v. 2002—2004 talousarvio+ lisätalousarviot	Myöntämis- valtuus v. 2005	Budjetoitu määrärahaa v. 2000—2004 talousarvio+ lisätalousarviot	Määräraha v. 2005
Tavoite 1, Itä-Suomi	328,922	236,201	51,094	218,558	43,689
— josta Kainuu	-	-	6,729	-	1,855
Tavoite 1, Pohjois-Suomi	169,719	117,530	27,617	100,486	24,467
Tavoite 2, Länsi-Suomi	227,507	164,117	33,360	148,990	33,135
Tavoite 2, Etelä-Suomi	179,898	127,769	27,123	116,588	25,135
Yhteensä	906,046	645,617	139,194	584,622	126,426

Vuoden 2005 myöntämisvaltuuden arvioitu jakautuminen hallinnonaloittain (milj. euroa)

	EU:n osuus			Valtion rahoitusosuus			Yhteensä
	Tavoite 1	Tavoite 2	Yhteensä	Tavoite 1	Tavoite 2	Yhteisöal.	
SM	10,813	13,171	23,984	5,783	9,046	11,934	26,763
OPM	11,688	10,801	22,489	8,191	8,409	2,908	19,508
MMM	1,288	1,032	2,320	0,923	0,855	0,682	2,460
LVM	3,773	2,929	6,702	3,205	5,622	2,016	10,843
KTM	34,464	21,003	55,467	35,750	29,027	0,858	65,635
STM	0,696	-	0,696	0,521	-	0,401	0,922
TM	6,164	5,732	11,896	3,678	4,489	1,868	10,035
YM	3,096	5,815	8,911	2,350	4,226	3,515	10,091
VM	-	-	-	-	-	0,191	0,191
Kainuu	6,729	-	6,729	5,317	-	-	5,317
Yhteensä	78,711	60,483	139,194	65,718	61,674	24,373	151,765

Tulot on merkitty momentille 12.26.98 ja valtion rahoitusosuus momenteille 26.98.62, 28.01.62, 29.01.62, 30.10.62, 31.99.62, 32.30.62, 33.01.62, 34.05.62 ja 35.99.62.

2005 talousarvio	126 426 000
2004 lisätalousarvio	—
2004 talousarvio	135 354 000
2003 tilinpäätös	107 064 551

62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus sisäasiainministeriön osalta (arvio-määräraha)

Momentille myönnetään 29 402 000 euroa.

Vuonna 2005 saa uusia myöntämispäätöksiä tehdä yhteensä 35 910 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2004 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saadaan käyttämättä jääneestä osasta Kainuun maakunnassa toteutettava tavoite 1 -ohjelmaa lukuun ottamatta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2005.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan aluekehitysrahastosta ja Euroopan sosiaalirahastosta rahoitettavien, tavoite 1- ja 2 -ohjelmien sekä yhteisöaloitteiden ja innovatiivisten toimien hankkeiden valtion rahoitusosuuden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös teknisen avun ja edellä mainittujen ohjelmien toteuttamiseen tarvittavan henkilöstön palkkaamiseen yhdessä momenteilla 26.98.61 ja 34.05.61 olevien EU-osuuksien kanssa sekä EU:n ohjelmakauden 1995—1999 sitoumusten maksamiseen. Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Kainuun hallintokokeilusta annetun lain mukaisesti kohdistuu momentin myöntämisvaltuudesta 5 317 000 euroa ja määrärahasta 1 565 000 euroa Kainuun maakuntaan.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Määräraha on tarkoitettu rahoittamaan työllisyysohjelmaa ja yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Määräraha arvioidaan käytettävän 26 156 000 euroa Euroopan aluekehitysrahaston hankkeiden valtion rahoitusosuutena ja 3 246 000 euroa Euroopan sosiaalirahaston hankkeiden valtion rahoitusosuutena.

Myöntämisvaltuuden mitoituksessa on otettu huomioon 20 000 euroa tavoite 2 -ohjelmien suoritusvaraukset teknisen avun osalta siirtymäkauden alueiden tavoite 2 -ohjelmien toimeenpanoa varten.

Myöntämisvaltuuden käytöstä valtiolle aiheutuvat menot (milj. euroa)

Myöntämisvaltuusvuosi	2005	2006	2007	2008	Yhteensä
Vuosien 2000—2004 sitoumukset	14,748	6,030	-	-	20,778
Vuoden 2005 sitoumukset	13,089	11,584	5,920	-	30,593
Kainuu	1,565	2,316	1,328	0,108	5,317
Yhteensä	29,402	19,930	7,248	0,108	56,688

Myöntämisvaltuuden arvioitu jakautuminen rahastoittain ja ohjelmittain (milj. euroa)

	Tavoite 1	Tavoite 2	Yhteisöaloitteet	Yhteensä
Euroopan aluekehitysrahasto	5,783	9,046	11,934	26,763
Euroopan aluekehitysrahasto/Kainuu	5,317	-	-	5,317
Euroopan sosiaalirahasto	0,863	2,967	-	3,830
Yhteensä	11,963	12,013	11,934	35,910

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmiin (milj. euroa)

Ohjelma	Kauden	Budjetoitu	Myöntämis-	Budjetoitu	Määräraha
	2000—2006	v. 2000—2004		v. 2000—2004	
	rahoituskehys	talousarvio+	valtuus	talousarvio+	
	valtuutena	lisätalousarviot	v. 2005	lisätalousarviot	v. 2005
Euroopan					
aluekehitysrahasto (EAKR)					
Tavoite 1	422,687	30,255	11,100	24,402	8,408
— josta Kainuu	-	-	5,317	-	1,565
Tavoite 2	418,347	44,357	9,046	32,799	7,158
Yhteisöaloitteet	137,180	38,477	11,934	35,340	10,590
EAKR yhteensä	978,214	113,089	32,080	92,541	26,156
Euroopan					
sosiaalirahasto (ESR)					
Tavoite 1	227,627	4,740	0,863	4,017	0,971
Tavoite 2	143,152	9,053	2,967	6,814	2,275
ESR yhteensä	370,779	13,793	3,830	10,831	3,246
EAKR + ESR YHTEENSA	1 348,993	126,882	35,910	103,372	29,402

2005 talousarvio	29 402 000
2004 lisätalousarvio	—
2004 talousarvio	27 845 000
2003 tilinpäätös	23 088 338

63. *Kainuun kehittämisraha* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 44 595 000 euroa.

Vuonna 2005 saa tehdä päätöksiä siten, että niistä saa aiheutua valtiolle menoja vuosina 2006—2008 enintään 8 160 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Kainuun hallintokokeilusta annetun lain (343/2003) 6 ja 10 §:n mukaisten menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös aiempina vuosina momenteilla 34.06.51 (27, 29) ja 34.06.64 (77) tehdyistä päätöksistä vuonna 2005 aiheutuvien menojen maksamiseen siltä osin kuin ne ovat kohdistuneet Kainuun hallintokokeilu-alueelle.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämislaisissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Momentille on otettu kansallinen kehittämisraha Kainuun hallintokokeilusta annetun lain 6 §:n nojalla kokeilualueen kehittämistä varten. Lain 10 §:ssä luetellaan Kainuun kehittämisen rahan käyttötarkoitukset.

Määräraha on siirtoa momentilta 26.98.43 (Maakunnan kehittämisraha) 1 795 000 euroa, momentilta 30.50.31 (30.51.31) (Avustukset yhdyskuntien vesihuoltotoimenpiteisiin) 128 000 euroa, momentilta 30.50.77 (30.51.77) (Vesistö- ja vesihuoltotyöt) 7 000 euroa, momentilta 30.60.45 (30.31.45) (Metsäluonnon hoidon edistäminen) 80 000 euroa, momentilta 31.24.21 (Perustienpito) 16 380 000 euroa, momentilta 31.60.63 (Joukkoliikenteen palvelujen ostojen ja kehittäminen) 743 000 euroa, momentilta 31.99.19 (Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot) 3 603 000 euroa, momentilta 32.30.44 (Alueellinen kuljetustuki) 810 000 euroa, momentilta 32.30.45 (Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen) 300 000 euroa, momentilta 34.06.51 (29) (Työllistämisen-, koulutuksen-, ja erityistoimet)

18 072 000 euroa, momentilta 34.06.64 (Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin) 1 907 000 euroa, momentilta 35.10.63 (Ympäristönsuojelun edistäminen) 50 000 euroa, momentilta 35.10.77 (Ympäristötyöt) 600 000 euroa ja momentilta 35.99.19 (Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonnäköveromenot) 120 000 euroa.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän työministeriön hallinnonalan vanhojen päätösten maksamiseen 7 600 000 euroa.

Vuoden 2005 valtuuden käytön johdosta arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja 7 060 000 euroa vuonna 2006 ja 1 100 000 euroa vuonna 2007.

2005 talousarvio

44 595 000

Pääluokka 27

PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa:

Toimintaympäristö

YK on toistaiseksi säilynyt globaalina rauhanturvaoperaatioiden toimeenpanijana ja valtuuttajana. Euroopan unionia on kehitetty vahvemaksi turvallisuus- ja puolustuspoliittiseksi toimijaksi, mikä on lujittanut myös Suomen turvallisuutta. EU:n turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa rakennetaan edelleen läheisessä yhteistyössä Naton kanssa.

Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö (ETYJ) on sopeuttanut rooliaan ja tehtäviään nopeasti muuttuvassa kansainvälisessä turvallisuusympäristössä. Sen tärkeiksi alueellisiksi painopisteiksi ovat muotoutuneet viime vuosina etenkin Keski-Aasia ja Kaukasia. Nato on uudistunut merkittävästi. Järjestöä muokataan kykeneväksi torjumaan terrorismin, joukkotuhousteiden ja alueellisten kriisien aiheuttamia uhkia. Uusien tehtävien ohella Nato säilyy edelleen laajan euro-atlanttisen alueen ainoana puolustusliittona. Naton laajentuminen lisää vakautta myös Itämeren piirissä.

Pohjoismailla on toisistaan poikkeavat turvallisuus- ja puolustuspoliittiset ratkaisut. Puolustuspoliittinen yhteistyö on ollut siitä huolimatta aktiivista ja sama suuntaus jatkuu myös tulevina vuosina. Yhteistyön tärkein ilmentymä on NORDCAPS-järjestely, jonka tavoitteena on kehittää ja tiivistää pohjoismaista sotilaallista kriisinhallintayhteistyötä.

Venäjä on painottanut kansainvälisessä toiminnassaan moninapaisen maailmanjärjestyksen tärkeyttä pyrkien kuitenkin samalla välttämään vastakkainasettelua Yhdysvaltain kanssa. Sotilaalliset levottomuudet kohdistuvat Venäjän eteläisille raja-alueille, erityisesti Kaukasiaan. Suomen lähistöllä sijaitsevilla Pietarilla ja Kuolan alueella on edelleen strategista merkitystä. Venäjä ylläpitää molemmilla alueilla merkittävää sotilaallista valmiutta.

Globalisaatio ja valtioiden kasvava riippuvuus toisistaan on lisännyt ja lisää edelleen rajat ylittävien turvallisuushäiriöiden todennäköisyyttä, mikä edellyttää kasvavaa yhteistyötä niiden ennaltaehkäisyssä ja torjunnassa. Suomen kansallinen toimintaympäristö on säilynyt vakaana. Vaikka lähitulevaisuudessa maamme vastaan ei kohdistune sotilaallista uhkaa, säilyy lähiympäristössämme edelleen kyky myös sotilaallisen voiman käyttöön. Tämä edellyttää sotilaallisen puolustuskyvyn aikaansa seuraavaa pitkäjänteistä kehittämistä. Kansallisen puolustuskyvyn kehittämisessä keskeisiä tekijöitä ovat mm. kansantalouden kehittyminen, sotateknologian kallistuminen ja puolustusmateriaalin lyhenevä käyttöikä sekä lisääntyvät kansainvälisen yhteistyön tarpeet.

Tulevaisuudessa kilpailu työvoimasta kiristyy ja poistuvan henkilöstön tilalle on kyettävä rekrytoimaan uutta henkilöstöä. Lisääntyvä kansainvälinen yhteistyö sekä ase- ja muiden järjestelmien teknistyminen asettaa korostuneita ammattitaitovaatimuksia henkilöstölle. Tämä asettaa erityisiä vaatimuksia puolustusvoimien koulutusjärjestelmälle. Onnistuakseen pätevän työvoiman saannissa puolustushallinnon on oltava esimerkillinen työnantaja ja huolehdittava yleisestä

työnantajakuvastaan, tehtävien houkuttelevuudesta, kannustavien palkkausperusteiden ja -järjestelmien kehittämisestä, kannustavasta työilmapiiristä sekä henkilöstön asemasta ja osaamisen kehittämisestä. Kansainvälinen sotilaallinen kriisinhallinta asettaa vaatimuksia puolustusvoimien henkilöstöjärjestelmälle.

Puolustusministeriön toimialan politiikkasektorit

Puolustuspolitiikka

Puolustuspolitiikan tavoitteena on turvata Suomen puolustuspoliittiset edut parhaalla mahdollisella tavalla. Puolustuksen päämääränä on kaikissa tilanteissa taata maan itsenäisyys, turvata kansalaisten elinmahdollisuudet, estää alueen hyväksikäyttö sekä turvata valtionjohdon toimintaedellytykset ja toimintavapaus. Kansainvälinen sotilaallinen yhteistyö on oleellinen osa Suomen puolustus- ja turvallisuuspolitiikkaa ja se tukee Suomen omaa puolustusta.

Suomen puolustusratkaisu perustuu uskottavaan kansalliseen puolustuskykyyn, sotilaalliseen liittoutumattomuuteen, alueelliseen puolustusjärjestelmään, yleiseen asevelvollisuuteen ja osallistumiseen kansainväliseen yhteistyöhön. Puolustuskyky mitoitetaan siten, että koko maata puolustetaan. Samaan aikaan jatketaan valmiuksien luomista sotilaalliseen yhteistyöhön erilaisissa kriisitilanteissa.

Puolustuspolitiikan osalta vuoden 2005 merkittävimmät tehtävät tulevat olemaan EU:n yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämisen edellyttämien muutosten toimeenpano puolustushallinnon osalta.

Vuonna 2004 annetaan turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko, joka vaikuttaa osaltaan hallinnonalan toimintaan vuonna 2005.

Sotilaallinen maanpuolustus

Puolustusvoimat ylläpitää sellaista sotilaallista puolustuskykyä, jolla hallitaan eriasteiset kriisitilanteet sekä pystytään torjumaan Suomen alueelle suunnatut eritasoiset sotilaalliset toimenpiteet. Vuoteen 2008 mennessä puolustusvoimille luodaan strategisen iskun ennaltaehkäisy- ja torjuntakyky. Epäsymmetriset uhat otetaan huomioon kaikissa uhkamalleissa. Sotilaallista puolustusta kehitetään niin, että Suomi voi toimia aktiivisena jäsenenä Euroopan unionin muodostamassa turvallisuusyhteisössä ja osoittaa tarvittavat sotilaalliset voimavarat unionin jäsenyyden edellyttämiin toimiin.

Vapaaehtoisella maanpuolustuskoulutuksella tuetaan yhteiskunnallista varautumista. Uusi vapaaehtoisen maanpuolustuksen järjestelmä otetaan käyttöön vuodesta 2008 alkaen. Kansalaisten maanpuolustustahtoa ja myönteistä suhtautumista puolustusvoimiin ylläpidetään viestinnällä sekä kehittämällä vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta ja puolustusvoimien koulutus- ja johtamiskulttuuria.

Puolustuskyvyn edellyttämän suorituskyvyn kehittämiseksi ja ylläpitämiseksi puolustusbudjetista pyritään käyttämään noin kolmannes materiaalihankintoihin. Tämän mahdollistamiseksi puolustusvoimien toimintamenojen kasvu pysäytetään toimintoja ja organisaatiota rationalisoidulla. Johtamis- ja hallintojärjestelmän muutoksen sekä sodan ajan joukkojen supistamisen yhteydessä tarpeettomaksi jääviä toimintoja lakkautetaan sekä tilojen ja materiaalin kunnossapitoa kevennetään mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.

Kokonaismaanpuolustuksen yhteensovittaminen

Kokonaismaanpuolustuksella tarkoitetaan kaikkia niitä sotilaallisia ja siviilialojen toimia, joilla turvataan Suomen valtiollinen itsenäisyys sekä kansalaisten elinmahdollisuudet ja turvallisuus ulkoista, valtioiden aiheuttamaa tai muuta uhkaa vastaan. Kokonaismaanpuolustuksen kehittämisen tavoitteena on vahvistaa säännönmukaista yhteistoimintaa turvallisuusviranomaisten ja kansalaisjärjestöjen välillä. Puolustushallinnon sotilaallista asiantuntemusta hyödynnetään yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden varmistamisessa.

Sotilaallinen kriisinhallinta ja rauhanturvaamistoiminta

Sotilaalliseen kriisinhallintaan ja rauhanturvaamistoimintaan kuuluvat osallistuminen kriisinhallintayhteistyöhön YK:n, EU:n sekä Naton rauhankumppanuusyhteistyön piirissä. Suomen sotilaallisen kriisinhallinnan kehittämisen tavoitteena on eurooppalaisia kriisinhallintatavoitteita vastaava yhteistoimintakyky. Osallistuminen kansainvälisiin operaatioihin lisää Suomen puolustuksen yleistä uskottavuutta ja vahvistaa kansallista puolustuskykyämme.

Kansainvälistä kriisinhallintakykyä kehitetään Euroopan unionin joukkotavoitteiden, PARP:n suoritevaatimusten ja pohjoismaisen yhteistyön periaatteiden mukaisesti. Erikoistumista kansainvälisen kriisinhallinnan kannalta keskeisten ja kansallisen puolustuksen näkökulmasta tarkoituksenmukaisten kykyjen ja yksiköiden kehittämiseen ja sisällyttämiseen kansainvälisiin valmiusjoukkoihin jatketaan. Nykyisten joukkojen lisäksi kehitetään suojelu- ja erikoisjoukkotoiminnan osaamista sekä nopean toiminnan kykyä. Rauhankumppanuusohjelma säilyy keskeisenä välineenä puolustusvoimien yhteistoimintakyvyn kehittämisessä. Yhteistoimintakykyä kehitetään osallistamalla myös Naton kumppanuusmaille avaamiin harjoituksiin. Osallistuminen rauhanturvaamisoperaatioihin pyritään säilyttämään määrällisesti keskimäärin noin 1 000 hengen tasolla (vuosikustannukset maksimissaan keskimäärin 100 milj. euroa). Tavoitteena on pyrkiä säilyttämään pataljoona/taisteluosastotasoinen Lead Nation -kyky johtamisjärjestelmän kehittämiseksi sekä komentajien ja esikuntaupseereiden kouluttamiseksi.

Alustavat tulostavoitteet

Puolustushallinnon alustavat tulostavoitteet vuodelle 2005 ovat seuraavat:

Puolustuspolitiikka

Valtioneuvoston asettama yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tulostavoite:

— Puolustusvoimia kehitetään vuoden 2001 turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon mukaisesti

Ministeriön esittämä yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tulostavoite:

— Turvataan valtiojohdolle mahdollisimman laaja turvallisuuspoliittinen toimintavapaus:

— ylläpitämällä ja kehittämällä uskottavaa kansallista puolustuskykyä, joka mahdollistaa liittoutumisen

— jatkamalla valmiuksien luomista sotilaalliseen yhteistyöhön erilaisissa kriisitilanteissa

Sotilaallinen maanpuolustus

Valtioneuvoston asettamat yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tulostavoitteet vuodelle 2005:

— Kansallisessa varautumisessa ja maanpuolustuksen kehittämisessä otetaan huomioon myös uudenlaiset riskit ja uhat

— Suomen omaa puolustusvälineteollisuutta tuetaan

— Asevientipolitiikassa noudatetaan EU:n yhteistä säännöstöä

Ministeriön esittämät yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tulostavoitteet:

— Parannetaan uskottavaa puolustuskykyä jatkamalla strategisen iskun ennaltaehkäisy- ja torjuntakyvyn luomista:

— Aloitetaan puolustusvoimien yhteisen iTVJ-järjestelmän kehittäminen luomalla vuoden 2005 aikana yhteisen integroidun tietoverkon ja kansainvälisen yhteentoimivuuden vaatimusten mukainen arkkitehtuuri.

— Jatketaan maavoimien valmiusprikaatien varustamista ja koulutusta siten, että valmiusyhtymät ovat operatiivisesti valmiina vuoden 2008 loppuun mennessä. Vuoden 2005 aikana otetaan tärkeimmät uudet järjestelmät koulutuskäyttöön.

— Kehitetään merivoimien kykyä meriyhteyksien suojaamiseen ylläpitämällä merivoimien pintatorjuntakykyä, kehittämällä liikkuvaa rannikopuolustusta ja aloittamalla miinantorjuntakyvyn luominen. Vuoden 2005 aikana jatketaan Laivue 2000:een liittyviä hankintoja,

modernisoidaan meritorjuntaohjuskalusto sekä aloitetaan miinantorjuntakyvyn kehittämiseen liittyvien järjestelmien hankinta.

— Kehitetään ilmavoimien hävittäjätorjunnan ja ilmapuolustuksen tulenkäytön johtamisjärjestelmän suorituskykyä ja tukeutumisjärjestelmän taistelunkestävyyttä.

Vuoden 2005 aikana jatketaan torjuntahävittäjäkaluston ylläpitopäivitystä, kehitetään johtoportaiden kriisiajan tilannetietoisuutta ja johtamiskykyä sekä parannetaan päätukikohtien taistelunkestävyyttä.

— Jatketaan puolustusvoimille eurooppalaisia kriisinhallintavoitteita vastaavan kyvyn kehittämistä ottaen huomioon EU:n kriisinhallinnan kehittämistä koskevat päätökset. Vuoden 2005 aikana laaditaan suunnitelma nopean toiminnan kyvyn luomiseksi ja lisäämiseksi kansainvälisiin valmiusjoukkoihin.

— Ylläpidetään yleistä asevelvollisuutta. Pyrkimyksenä on että, ikäluokasta koulutetaan kaikki varusmiespalvelukseen terveydentilansa puolesta sopivat miehet. Kertausharjoituksissa koulutetaan 30 000 henkilöä.

— Aloitetaan toimintavuonna toimenpiteet, joilla puolustusvoimien henkilöstömenot käännetään laskuun kohti vuoden 2004 tasoa vuoden 2008 loppuun mennessä.

— Ylläpidetään kansalaisten kestävästä maanpuolustustahtoa siten, että kansalaisista 76—80 % katsoo, että mikäli Suomeen hyökättäisiin, suomalaisten olisi puolustauduttava aseellisesti kaikissa tilanteissa, vaikka tulos näyttäisi epävarmalta.

Kokonaismaanpuolustuksen yhteensovittaminen

Ministeriön esittämä yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tulostavoite:

— Kehitetään ja ylläpidetään kokonaismaanpuolustuksen yhteensovittamisella yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen edellyttämää suorituskykyä takaamaan valtiojohdolle toimintavapaus erilaisissa kansallista turvallisuutta uhkaavissa tilanteissa:

— seuraamalla miten ministeriöt sisällyttävät kehittämissuunnitelmat hallinnonalansa talousarvioehdotuksiin ja toiminta- ja taloussuunnitelmiin

— järjestämällä valtionhallinnon valmiusharjoitus VALHA 2005.

Sotilaallinen kriisinhallinta ja rauhanturvaamistoiminta

Valtioneuvoston asettama yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tulostavoite:

— Puolustusvoimien mahdollisuuksia osallistua kansainvälisiin kriisinhallinta- ja rauhanturvaamistehtäviin kehitetään ottaen huomioon myös kansallisen puolustuksen tarpeet.

Ministeriön esittämä yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tulostavoite:

— Vahvistetaan pohjoisen Euroopan vakautta ja lisätään kansainvälistä turvallisuutta osallistamalla kriisinhallintaoperaatioihin valtiojohtoon päätösten mukaisesti sekä ylläpitämällä valmiutta osallistua uusiin operaatioihin lyhyelläkin varoitusaikalla.

Hallinnon organisaation ja toimintatapojen kehittäminen ja tutkimustoiminta

Ministeriön esittämä yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tulostavoite:

— Hallinnonalan toiminnan ja rakenteiden kokonaiskehittämistä jatketaan. Suuntalinjoina korostuvat uusien joustavien verkottumiseen perustuvien toimintamallien kehittäminen sekä tietohallinnon uudelleen järjestelyt.

— Tutkimustoiminta tukee hallinnonalan strategista päätöksentekoa ja kehittämistä tuottamalla relevanttia tutkimustietoa. Painopisteenä on valmistella ja käynnistää turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon edellyttämät tutkimustehtävät.

Puolustusministeriön hallinnonalan valtuusyhteenvedo (milj. euroa)

	2005	2006	2007	2008	2009—	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä ¹⁾
Ennen vuotta 2005 tehdyt sitoumukset	563	421	310	200	25	1 519
Vuoden 2005 sitoumukset	32	107	73	45	-	256
Valtuudet yhteensä	595	528	383	245	25	1 776

¹⁾ Ei sisällä indeksien ja valuuttakurssien muutoksista aiheutuvia menoja.

Hallinnonalan määrärahat luvuittain vuosina 2003—2005

	v. 2003 tilinpäätös 1000 €	v. 2004 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2005 esitys 1000 €	Muutos 2004—2005	
				1000 €	%
01. Puolustusministeriö	202 174	185 136	209 684	24 548	13
10. Puolustusvoimat	1 750 990	1 843 036	1 885 858	42 822	2
30. Kansainvälinen rauhanturvaamis- toiminta	50 990	43 424	40 209	- 3 215	- 7
99. Puolustusministeriön hallinnonalan muut menot	1 618	1 660	1 660	—	—
Yhteensä	2 005 772	2 073 256	2 137 411	64 155	3

Henkilöstön kokonaismäärä 17 810 18 110 18 060¹⁾

¹⁾ Hallinnonalalla arvioidaan lisäksi olevan 30 henkilötyövuotta YK:n käyttöön asetettuja sotilastarkkailijoita, joiden palkan Suomi maksaa.

01. Puolustusministeriö

Selvitysosa: Puolustusministeriö vastaa puolustuspolitiikkaan, sotilaalliseen maanpuolustukseen, puolustusvoimiin sekä kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan liittyvistä asioista ja sovittaa yhteen eri hallinnonalojen toimenpiteet kokonaismaanpuolustukseen kuuluvissa asioissa.

Puolustuspolitiikan valmisteluun ja täytäntöönpanoon kuuluvina tehtävinä puolustusministeriö määrittää sotilaallisen maanpuolustuksen suuntalinjat ja tavoitteet. Tähän toimintaan sisältyy sotilaallisen maanpuolustuksen toimintaedellytysten, voimavarojen ja yleisjärjestelyjen sekä puolustusratkaisun keskeisten periaatteiden määrittäminen, sotilaalliseen maanpuolustukseen liittyvä päätöksenteko ja hallinnonalan poliittinen ohjaus. Lisäksi puolustusministeriö vastaa puolustus-

politiikan alalla osallistumisesta kansainvälistä turvallisuutta ja vakautta ylläpitävään toimintaan niin kansainvälisten järjestöjen puitteissa kuin myös kahden- ja monenvälisen puolustuspoliittisen sekä sotilaallisen yhteistyön keinoin.

Sotilaalliseen maanpuolustukseen sisältyvät sotilaallisen maanpuolustuksen suorituskykyvaatimusten määrittäminen ja yhteensovittaminen, hallinnonalan materiaalipolitiikka ja hankeohjaus, hallinnonalan henkilöstö- ja työnantajapolitiikan linjaukset, henkilöstövoimavarojen ohjaus ja muut laaja-alaiset henkilöstöasiat. Lisäksi sotilaalliseen maanpuolustukseen kuuluvat virka-apu- ja työvoima-apuasoiden sekä pelastustoimintaan osallistumisen perusteiden määrittäminen, kehittäminen ja ohjaaminen sekä vapaaehtoisen maanpuolustustyön tukeminen, ohjaaminen, kehittäminen ja yhteensovittaminen puolustusvoimien suuntaan.

Puolustusministeriö vastaa myös sotilaallisen kriisinhallinnan toimintaedellytysten, voimavarojen ja yleisjärjestelyjen sekä keskeisten toimintaperiaatteiden määrittämisestä.

Puolustusministeriön yhteydessä toimii turvallisuus- ja puolustusasian komitea, jonka tehtävänä on avustaa puolustusministeriötä sekä ulko- ja turvallisuuspoliittista ministerivaliokuntaa kokonaisuusmaapuolustusta koskevilla asioilla.

Kokonaisuusmaapuolustuksen yhteensovittamiseen kuuluvat julkisen sektorin eli valtioneuvoston, valtion viranomaisten ja kuntien sekä yksityisen sektorin toimenpiteiden ja kansalaisten vapaaehtoisen toiminnan yhteensovittaminen yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen ylläpitämiseksi kaikissa tilanteissa. Lisäksi yhteensovittamiseen sisältyy turvallisuus- ja puolustusasiainkomitealle kuuluvien tehtävien hoitaminen.

Ministeriön alustavat tulostavoitteet vuodelle 2005 ovat:

Puolustuspolitiikka

— Tarkistetaan sotilaallisen maanpuolustuksen perusteet, joilla ohjataan puolustusjärjestelmän ylläpitämistä ja kehittämistä turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa esitettyjen keskeisten periaatteiden mukaisesti koko PTS-kaudelle.

— Vaikutetaan aktiivisesti kansainväliseen puolustuspoliittiseen yhteistyöhön.

— Valmistaudutaan EU-puheenjohtajakautteen asettamalla tavoitteet ja sijoittamalla tarvittava lisähenkilöstö tehtäviin.

Sotilaallinen maanpuolustus

— Annetaan puolustusvoimille tutkimuksiin perustuvat suunnitteluperusteet ja ohjaus, jossa on huomioitu suorituskykyvaatimukset, resurssit, johtamis- ja hallintojärjestelmä ja toimintatavat.

— Kehitetään puolustushallinnon henkilöstöjärjestelmää puolustushallinnon henkilöstöpoliittisen ohjelman mukaisesti. Toteutetaan hallinnonalan henkilöstön asemaan vaikuttavat kehittämishankkeet noudattaen esimerkillisen työnantajan menettelytapoja.

— Lisätään materiaaliyhteistyötä Pohjoismaiden, EU:n ja muiden Suomen kannalta keskeisten maiden kanssa.

— Kootaan puolustusmateriaalihankintoja koskevat uudet tilausvaltuudet hyväksytyjen linjausten mukaisesti ja varmistetaan tilausvaltuushankintojen riittävä valmiusaste.

— Kehitetään puolustushallinnon alue-, toimitila- ja ympäristöhallintaa kansallisten ja kansainvälisten vaatimusten edellyttämällä tavalla.

— Ohjataan johtamis- ja hallintojärjestelmämuudistusta sekä turvallisuus- ja puolustuspoliittiseen selontekoon sisältyvien muiden rakenteellisten uudistusten toteuttamista.

— Toteutetaan hallinnonalan tukitoiminnan ja -rakenteen kokonaistarkastelu, jonka lähtökohdana on verkottumiseen perustuva yhteistyö tilaaja-tuottaja -mallin pohjalta.

— Käynnistetään tutkimustoiminnan vaikuttavuuden arviointi ja osallistutaan siihen liittyviin kehittämishankkeisiin.

Kokonaismaanpuolustuksen yhteensovittaminen

— Kootaan yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategian tarkistamiseen liittyvä tausta-aineisto.

— Vahvistetaan kokonaismaanpuolustusta ja yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamista tukevaa tutkimusta.

Sotilaallinen kriisinhallinta ja rauhanturvaamistoiminta

— Kehitetään EU:n turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa erityisenä painopisteenä kansallisen kriisinhallintakyvyn kehittäminen erikoisosaamisen alueilla ml. nopean toiminnan kyvyn kehittäminen.

— Valmistellaan Suomen osallistuminen kriisinhallintaoperaatioihin valtiojohdon päätösten mukaisesti erityisenä painopisteenä määräaikainen osallistuminen kansallisen kyvyn kehittämisen kannalta tarkoituksenmukaisiin operaatioihin

— Ohjataan PARP-prosessissa kumppanuustavoitteiden valintaa ja toteuttamista.

— Toteutetaan EU:n kriisinhallintavalmius Suomen osalta vuoteen 2006 mennessä Helsinki Headline Goal mukaisesti.

— Ohjataan kansainvälisten joukkojen materiaalisen kehittämisohjelman toteuttaminen.

— Osallistutaan kansainväliseen asevalvonta- ja aseidenriisuntatoimintaan ja seurataan puolustushallinnon toimintalinjausten toteutumista kansallisesti ja kansainvälisesti. Valmistellaan tarvittavat kansalliset toimenpiteet.

Hallinnon, organisaation ja toimintatapojen kehittäminen

— Ministeriön tilannekeskus on perustettu, runkohenkilöstö on sijoitettu, suojatut yhteydet yhteistoimintaosapuoliin on käytössä ja tilannekeskus on osallistunut valmiusharjoituksiin.

— Ministeriön kriisinajan toimintakyky on testattu valtiohallinnon valmiusharjoituksessa ja valmiussuunnitelmat on päivitetty harjoituksen kokemusten perusteella.

19. Puolustusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 196 350 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten hallinnonalan virastojen ja laitosten tavaroiden ja palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonlisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille myönnetään määrärahat verotomin hinnoin.

2005 talousarvio	196 350 000
2004 lisätalousarvio	26 400 000
2004 talousarvio	172 500 000
2003 tilinpäätös	190 476 380

21. Puolustusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 13 334 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös Länsi-Euroopan puolustusmateriaaliryhmän (WEAG), Naton tiloissa toimivan räjähtävän materiaalin turvallisuuteen keskittyvän järjestön (NIMIC) ja Euroopan puolustusviraston maksuosuuksien maksamiseen sekä ETY-järjestön luottamusta ja turvallisuutta lisäävien toimien täytäntöönpanosta sekä näistä johtuvista hallinnollisista toimista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 1 000 000 euroa siirtona momentilta 27.10.21 Euroopan puolustusviraston toiminnan käynnistymisestä, ministeriön toimitila-

vuokrasta sekä henkilöstörakenteen kehittämistä aiheutuviin menoihin.

Toiminnan menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Menot	10 854	12 136	13 334
— henkilöstömenot	6 063	6 800	7 113
— toimitilavuokrat	267	270	789
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	2 662	3 000	3 932
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	1 861	2 066	1 500
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 135		
— myönnetty	11 411		
— käytetty	10 854		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 692		

2005 talousarvio	13 334 000	(22.) Ympäristövahinkojen korvaamisesta
2004 talousarvio	12 136 000	aiheutuvat menot (arviomääräraha)
2003 tilinpäätös	11 411 000	<i>Selvitysosa:</i> Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta sekä sen määräraha budjetoitavaksi momentille 27.10.21.

2004 talousarvio	500 000
2003 tilinpäätös	286 255

10. Puolustusvoimat

Selvitysosa: Puolustusvoimien tehtävänä on:

- huolehtia valtakunnan maa- ja vesialueen sekä ilmatilan valvonnasta yhteistoiminnassa muiden valvontaviranomaisten kanssa
- turvata valtakunnan alueellinen koskemattomuus tarvittaessa voimakeinoja käyttäen
- puolustaa valtakuntaa ja sen oikeusjärjestystä sekä kansan elinmahdollisuuksia ja perusoikeuksia
- huolehtia valtakunnan sotilaallisen puolustusvalmiuden ylläpidosta ja kehittämisestä
- antaa sotilaskoulutusta
- tukea vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta sekä muutoinkin edistää maanpuolustustahtoa ja kansalaisten ruumiillista kuntoa kohottavaa toimintaa
- antaa tarvittaessa virka-apua yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen
- osallistua pelastustoimintaan antamalla käytettäväksi pelastustoiminnassa tarvittavaa kalustoa, henkilövoimavaroja ja erityisasiantuntijapalveluja, jos se onnettomuuden laajuus tai erityisluonne huomioon ottaen on tarpeen
- osallistua rauhanturvaamistoimintaan
- osaltaan huolehtia hallinnonalan kansainvälisestä toiminnasta sekä
- suorittaa muut sille laissa määrätyt tehtävät.

Puolustusvoimien menojen jakauma tulosalueille (milj. euroa)

	2003 kassaperust. toteutuma	2004 ennakoitu	2005 arvio
Tuloslue			
1. Strateginen ja operatiivinen suunnittelu ja johtaminen, tilannekuvan ylläpito, aluevalvonta ja sotilastiedustelu	160	174	177
2. Asevelvollisten ylläpito ja koulutus	408	417	422
3. Puolustusvoimien palkatun henkilöstön koulutus	75	78	79
4. Puolustusvoimien materiaallinen valmius (materiaalin käyttö, huolto, ylläpito, hankinta, kehittäminen ja hävittäminen)	1 053	1 100	1 133
5. Kansainvälinen yhteistyö ja sotilaallinen kriisinhallinta	16	16	16
6. Tutkimus ja kehittäminen	24	24	25
7. Maanpuolustustahdon ylläpito ja vapaaehtoisen maanpuolustuksen tukeminen	33	34	34
Yhteensä	1 769	1 843	1 886

Puolustusvoimien menojen jakauma tulosyksiköittäin (milj. euroa)

	2003 kassaperust. toteutunut	2004 ennakoitu	2005 arvio
Maavoimat	915	962	1 000
Merivoimat	253	244	182
Ilmavoimat	406	396	347
Pääesikunta ¹⁾	195	232	333
Yhteiset menot	-	8	23
Yhteensä	1 769	1 843	1 886

¹⁾ Sisältää vuoden 2003 osalta myös yhteiset menot.

Puolustusvoimien kehittämisen suuntaviivat vuoteen 2008 saakka on määritetty valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa 2001.

Puolustuksen kehittämisen lähtökohtana on kansallinen puolustus, joka mahdollistaa liittoutumisen. Päämääränä on turvata valtiojohdolle mahdollisimman laaja turvallisuuspoliittinen toimintavapaus. Puolustuksen kehittämisen voimavaroja suunnataan ensisijaisesti strategisen iskun ennaltaehkäisy- ja torjuntakyvyn saavuttamiseen vuoteen 2008 mennessä. Laajamittaisen hyökkäyksen ennaltaehkäisy- ja torjuntakyky ylläpidetään turvallisuusympäristön kehityksen mukaisesti.

Puolustusjärjestelmän kehittämisen painopistealueet ovat johtamisjärjestelmä, maavoimien valmiusyhtymät, ilmapuolustus, yhteentoimiva sotilaallinen kriisinhallintakyky ja tietoyhteiskunnan sotatalousjärjestelmä. Puolustusvoimien sodan ajan vahvuuden supistamista jatketaan siten, että enimmäisvahvuus pienennetään 350 000 henkilöön vuoden 2008 loppuun mennessä.

Puolustusvoimien johtamis- ja hallintojärjestelmän kehittämisessä on otettava ensisijaisesti huomioon kriisiajan tarpeiden mukaiset operatiiviset perusteet kuten rakennetut suojatilat ja kiinteiden viestiyhteyksien solmukohdat. Puolustusvoimien toimintojen sijaintia arvioitaessa on lisäksi otettava huomioon taloudelliset tekijät sekä henkilöstöpoliittiset näkökulmat, joiden avulla

vahvistetaan puolustusvoimien kilpailukykyä työnantajana ja luodaan puolustusvoimien tehtävien kannalta vuorovaikutteinen toimintaympäristö.

Puolustusministeriö asettaa talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä alustavasti puolustusvoimille vuodelle 2005 seuraavat tulostavoitteet:

1. KEHITTÄMISOHJELMAT

Puolustusvoimien kehittäminen toteutetaan kehittämisohjelmittain. Kehittämisohjelmille asetetut tulostavoitteet ovat seuraavat:

Tiedustelu-, valvonta- ja johtamisjärjestelmä

Aloitetaan puolustusvoimien 2010-luvun tarpeita vastaavan kaikkien puolustushaarojen yhteisen tiedustelu-, valvonta- ja johtamisjärjestelmän arkkitehtuurin luominen. Järjestelmän on mahdollistettava sähköinen tietojen ja tilannekuvan vaihto EU:n ja Naton käytössä olevien vastaavien järjestelmien kanssa. Tavoitteena on, että uusi järjestelmä on käytössä vuonna 2010. Vanhoista, nyt käytössä olevista järjestelmistä luovutaan.

Vuosi 2005

Luodaan koko puolustusvoimille yhteisen tietoverkon ja kansainvälisen yhteentoimivuuden vaatimusten mukainen TVJ-arkkitehtuuri.

Johtamis- ja hallintojärjestelmä

Puolustusvoimien johtamis- ja hallintojärjestelmän uudistaminen valmistellaan siten, että uusi, strategisen suunnitelman vaatimuksia vastaava johtamis- ja hallintojärjestelmä astuu voimaan kokonaisuudessaan 1.1.2008.

Luodaan puolustusvoimille strategisen iskun ennaltaehkäisy- ja torjuntakyky vuoteen 2008 mennessä.

Puolustushaarat

1. Maavoimat saavuttaa strategisen iskun ennaltaehkäisyn ja torjunnan kyvyn vuonna 2008 varustamalla kolme jääkäriprikaatia valmiusprikaateiksi valmiusyhtymäkonseptin mukaisesti kaikilla prikaati 2005 järjestelmillä.

Joukko ¹⁾	2005	2006	2007	2008
Jääkäripataljoona (XA 203 -panssari-ajoneuvot)	Koulutus	Operatiivinen valmius	Operatiivinen valmius	Operatiivinen valmius
Jääkäripataljoona (CV9030 -taistelujoneuvot)	Koulutus	Koulutus	Koulutus	Operatiivinen valmius
Jääkäripataljoona (AMV -taistelujoneuvot)		Koulutus	Koulutus	Operatiivinen valmius Koulutus (Operatiivinen valmius 2010—2012)
Mekanisoidut taisteluosastot (Leopard 2A4 -taistelupanssarivaunut)	Koulutus	Koulutus	Koulutus	Operatiivinen valmius
Tykistöpatteristot	Koulutus	Operatiivinen valmius	Operatiivinen valmius	Operatiivinen valmius
Ilmatorjuntapatteristot	Koulutus	Koulutus	Operatiivinen valmius	Operatiivinen valmius

Esikunta- ja viestipataljoonat	Koulutus	Operatiivinen valmius	Operatiivinen valmius	Operatiivinen valmius
Pioneeripataljoonat		Koulutus	Koulutus	Operatiivinen valmius
Helikopteripataljoona	Koulutus	Koulutus	Koulutus	Operatiivinen valmius

¹⁾ Prikaatin jääkäripataljoonista osa varustetaan nykyaikaisilla taistelujoneuvoilla ja ne ovat koulutettuina operatiivisessa valmiudessa vuodesta 2008 alkaen. Leopard 2 A 4 -taistelupanssarivaunuilla varustetut mekanisoidut taisteluosastot saataan operatiiviseen valmiuteen vuosina 2010—2012. Valmiusyhtymien tykistö- ja ilmatorjuntapatteristot saadaan varustettua ja koulutettua vuosien 2005 ja 2006 aikana. Prikaatin esikunta- ja viestipataljoona ovat vuodesta 2006 ja pioneeripataljoonat vuodesta 2008 alkaen varustettu ja operatiivisesti valmiita. Helikopteripataljoonan kehittäminen etenee siten, että se saavuttaa operatiivisen valmiuden vuoden 2008 aikana.

2. Merivoimat kehittää strategisen iskun torjuntakykyä vuoteen 2008 mennessä toteuttamalla Laivue 2000:n hankinnat, aloittamalla miinantorjuntalaivueen hankinnat, peruskorjaamalla Hämeenmaa-lk:n, modernisoimalla MTO-85:n sekä parantamalla rannikkojoukkojen liikkuvuutta ja suorituskykyä hankkimalla uutta kalustoa ja kouluttamalla uudet joukot.

Vuosi 2005

Meritorjuntaohjuksen (MTO-85) modernisointi on viety päätökseen ja miinantorjuntakyvyn kehittämiseksi on luotu hankintavalmius.

3. Ilmavoimat kehittää strategisen iskun ennaltaehkäisy- ja torjuntakykyä vuoteen 2008 mennessä:

— varustamalla ja kouluttamalla kokoonpanoiltaan ja sotavarustukseltaan uudistetut sodan ajan joukot ja näihin liittyen toteuttamalla valmiustukikohtien taistelukestävyyden parantamisen kehittämällä passiivista puolustusta ja toimintakyvyn palauttamista,

— valvonta- ja johtamisjärjestelmän kehittämisen toteuttamalla sensorifuusiohankkeen ja operatiivisen ja tulenkäytön johtamisjärjestelmän yhteensopivuus- ja liikkuvuushankkeet ml Opnet-1 alustan kehittäminen,

— toteuttamalla torjuntahävittäjäkaluston ylläpitopäivitys 1 -hankkeen (kaksi kolmesta hävittäjälentolaivueesta varustettu vuoden 2008 loppuun mennessä),

— toteuttamalla lentokoulutusjärjestelmän uudistuksen ja kevyen kuljetuskonekaluston uusinnan.

Vuosi 2005

Kolmen valmiustukikohdan raivaamiskyky ja välttävä suojelevalvontakyky on luotu. Ilmavoimien Esikunnan ja pääosa lennostojen operaatiokeskuksista on perusvarusteltu. Sensorifuusiohankkeen (MST, Multi Sensor Tracking) 1. vaihe on käynnistetty. Torjuntahävittäjäkaluston ylläpitopäivitys 1 -hankkeen prototyypivaihe on viety päätökseen.

Kansainvälisten joukkojen kehittämisohjelma

Jatketaan puolustusvoimille eurooppalaisia kriisinhallintatavoitteita vastaavan kyvyn kehittämistä, ottaen huomioon EU:n kriisinhallinnan kehittämistä koskevat päätökset.

Vuosi 2005

Laaditaan suunnitelma nopean toiminnan kyvyn luomiseksi ja lisäämiseksi kansainvälisiin valmiusjoukkoihin.

Joukko ¹⁾	2005	2006	2007
Jääkäripataljoona	IOC	FOC	FOC
Prikaatin johtamiskyky (Esikuntakomppania ja viestikomppania)	IOC	FOC	FOC
Pioneeripataljoona	IOC	FOC	FOC
Kuljetuskomppania	IOC	FOC	FOC
CIMIC-komppania	IOC	IOC	FOC
Miinalaiva	IOC	IOC	IOC
NBC-osasto	IOC	FOC	FOC
Erikoisoperaatiojoukko	IOC	FOC	FOC

¹⁾ Taulukossa käytetyt lyhenteet: IOC = Initial Operational Capability (alustava operointikyky), FOC = Full Operational Capability (täysi operointikyky)

Henkilöstöjärjestelmä

Henkilöstöalan kehittämisohjelman hankkeiden kautta turvataan puolustusvoimille ammattitaitoinen ja motivoitunut henkilöstö, joka on laadultaan ja määrältään riittävä kriisin ja rauhan ajan tarpeisiin. Kehittämisohjelman tavoitteet ja resurssien käytön painopisteet ovat:

Henkilöstöjohtaminen

Henkilöstörakennetta ja -määrää tarkistetaan koko palkatun henkilöstön osalta. Palkatun sotilashenkilöstön rakenteen painotuksia tarkistetaan.

Vuosi 2005

Toimintavuonna jatkettavilla toimilla tähdätään henkilöstömenojen kasvun pysäyttämiseen ja henkilötövuosimäärien vähentämiseen alkavalla TTS-kaudella:

— sopimussotilaiden määrän vähentäminen

— siviilihenkilöstömäärän vähentäminen

— palkatun sotilashenkilöstön rakenteen ja tehtävätasojen tarkistaminen (perustutkintojen valmistumisvahvuuksien laskeminen ja sotilasammattihenkilöstön määrän ja tehtävien tarkistaminen).

Henkilöstön osaaminen

Henkilöstön osaamisen ja rekrytoinnin varmistaminen kehittämällä palkatun henkilöstön ja asevelvollisten koulutusjärjestelmiä, työskentely- ja opiskeluympäristöjä sekä rekrytointia ja osaamisen hallintaa.

Henkilöstön toimintakyky ja hyvinvointi

Henkilöstön toimintakyvyn, hyvinvoinnin ja henkilöstöalan toimintakulttuurin muutoksen vahvistaminen tasapainottamalla organisaation tehtäviä ja henkilöstövoimavaroja sekä ylläpitämällä ja kehittämällä henkilöstön henkistä ja fyysistä toimintakykyä.

2. TOIMINNAN TULOKSELLISUUS

Puolustusvoimien toiminnan ohjaus ja tavoitteiden saavuttaminen toteutetaan tulosalueittain. Tulosalueille asetetut tulostavoitteet 2005 ovat seuraavat:

Tulosalue 1. Strateginen ja operatiivinen suunnittelu ja johtaminen, tilannekuvan ylläpito, aluevalvonta ja sotilastiedustelu

— Puolustusvoimien tilannekuva pidetään ajantasaisena siten, että se mahdollistaa puolustus-suunnittelun ja oikea-aikaisen päätöksenteon siten, että aluevalvontalain ja puolustusvoimista annetun lain mukaiset tehtävät kyetään täyttämään.

— Puolustusvoimien valmius ja suorituskyky muodostavat ajantasaisen ja turvallisuusympäristöä vastaavan ennaltaehkäisevän sotilaallisen pidäkkeen.

Tulosalueen 1 välitön henkilöstön määrä oli vuonna 2003 2 005 henkilötyövuotta. Vuonna 2004 määrän arvioidaan olevan 2 017 henkilötyövuotta ja vuonna 2005 samoin 2 017 henkilötyövuotta.

Tulosalue 2. Asevelvollisten ylläpito ja koulutus
Toteutetaan asevelvollisten koulutus vuonna 2005.

	2003 toteutunut	2004 ennakoitu	2005 arvio
Varusmieskoulutus			
Varusmieskoulutus ja naisten vapaaehtoinen asepalvelus, muonitus, terveydenhuolto ja muu asevelvollisten ylläpito			
Saapumiserien koulutetut	25 901	25 500	23 000
Varusmieskoulutuksen työn tuottavuus	Lasketaan kotiutuneiden koulutettujen varusmiesten ja tulosalueen htv:ien suhteena		
Joukkotuotantoyksiköiden varusmiesten koulutustaso (1—5) on vähintään	3,6	3,5	3,5
Palvelusvuorokauden hinta, euroa	36	40	40
Reserviläiskoulutus			
Kertausharjoituksissa koulutetaan, vähintään	34 188	35 000	30 000
Kertausharjoituksissa koulutettavien reserviläisyksiköiden koulutustaso (1—5) on vähintään	3,9	3,5	3,5
Kertausharjoitusvuorokauden hinta, euroa	112	117	117
Vapaaehtoisissa harjoituksissa koulutettujen määrä, vähintään	12 249	13 000	12 000
Tulosalueelle suunnitellut välittömät htv:t	4 384	4 430	4 510

Tulosalue 3. Puolustusvoimien palkatun henkilöstön koulutus

— Toteutetaan erikseen käsketyt perus-, jatko- ja koulutuskurssit laadukkaasti.

— Puolustusvoimat valmistelee palkatun henkilöstön koulutus- ja osaamistarpeiden mitoittamisen sekä toiminnan ja resurssien seuraamisen edellyttämät toimintatavat ja mittarit osana osaamisen hallinta -hanketta.

— Puolustusvoimat toteuttaa henkilöstönsä osaamiskartoituksen ja ottaa käyttöön henkilökohtaisen osaamisen kehittämisen suunnittelun osana kehittämiskeskustelun toimintatapamallia.

— Täydennyskoulutusjärjestelmää kehitetään puolustushaara- ja toimialakohtaisen tarpeiden mukaisesti ottaen huomioon sotilasammattihenkilöstön laajenevat tehtävät.

	2003 toteutunut	2004 ennakoitu	2005 arvio
Peruskoulutetut			
— sotatieteiden maisterit	0	0	105
— sotatieteiden kandidaatit	0	71	121
— määräaikaiset reservin upseerit	0	71	60
— upseerin tutkinto	119	104	0
— opistoupseerit	159	0	0
Täydennyskoulutetut EuK	30	68	55
MpKK	811	781	769
Tohtorin tutkinto	2	2	2
Opistoupseerin jatkokurssi	143	155	0
Tulosalueelle suunnitellut välittömät htv:t			680

Tulosalue 4. Puolustusvoimien materiaallinen valmius (materiaalin käyttö, huolto, hankinta, kehittäminen ja hävittäminen)

— Maavoimien, ilmavoimien ja merivoimien hallinnassa oleva materiaali kohdennetaan sodan ajan joukoille operatiivisen suunnitelman mukaisesti.

— Materiaalin varastointijärjestelmää kehitetään tehokkaasti siten, että vuoden 2012 loppuun mennessä varastoinnissa on otettu huomioon sodan ajan joukoille asetetut valmiusvaatimukset sekä annetut PRP-määräykset.

— Puolustusvoimien kehittämisohjelmiin sisällytetään materiaalin elinjakson hallinta sisältäen kunnossapitoon ja materiaalista luopumiseen liittyvät asiat. Materiaalista luopuminen on ennakoitava niin, että materiaali, josta luovutaan, kyetään hyödyntämään sodan ajan joukkojen koulutuksessa.

Tulosalueen 4 välitön henkilöstön määrä oli vuonna 2003 5 398 henkilötyövuotta. Vuonna 2004 määrän arvioidaan olevan 5 511 henkilötyövuotta ja vuonna 2005 5 551 henkilötyövuotta.

Tulosalue 5. Kansainvälinen yhteistyö ja sotilaallinen kriisinhallinta

— Toimeenpannaan PARP-prosessissa hyväksytyt kumppanuustavoitteet

— Osallistutaan EU:n puolustusmateriaali-, voimavara- ja tutkimusviraston toiminnan käynnistämiseen ja toimintaan

— Valmistaudutaan EU-puheenjohtajakauteen

	2003 toteutunut	2004 ennakoitu	2005 arvio
Valmiusjoukon toimeenpanovalmius ylläpidetään tasolla (1—5) (ml. materiaallinen valmius)	3,2	4	4
Tulosalueelle suunnitellut välittömät htv:t	135	135	140

Tulosalue 6. Tutkimus ja kehittäminen

Tulosalueen 6 välitön henkilöstön määrä oli vuonna 2003 285 henkilötyövuotta. Vuonna 2004 määrän arvioidaan olevan samoin 285 henkilötyövuotta ja vuonna 2005 295 henkilötyövuotta.

Tulosalue 7. Maanpuolustustahtoon ylläpito ja vapaaehtoisen maanpuolustuksen tukeminen

Kansalaisten maanpuolustustahtoa ja myönteistä suhtautumista puolustusvoimiin ylläpidetään ja edistetään.

	2003 toteutunut	2004 ennakoitu	2005 arvio
Varusmiesten maanpuolustustahto on tasolla (1—5)	4,3	4	4
Reserviläisten maanpuolustustahto on tasolla (1—5)	2	3	3
Tulosalueelle suunnitellut välittömät htv:t	352	353	353

3. KOKONAISRESURSSIEN KÄYTTÖ

Kokonaisresurssien käytölle puolustusministeriö asettaa vuodelle 2005 seuraavat alustavat tulostavoitteet:

— Käytetään tehokkaasti taloudellisia resursseja.

Tulostavoite, %

	2003 toteutunut	2004 ennakoitu	2005 arvio
Puolustusmateriaalihankintojen suunnittelun luotettavuutta parannetaan ja hankintojen toteuttamista tehostetaan siten, että puolustusmateriaalin hankintamäärärahojen siirtyvien erien suuruus on enintään	25,5	15	14
ja käytettävissä olevien puolustusmateriaalin hankintamäärärahojen sitomaton osuus on korkeintaan	2,5	5	5
Tilausvaltuuksien kokonaisuudesta tulee olla sidottu valtuuden myöntämivuonna vähintään	1)	80	85
Puolustusvoimien maksuperustelain mukaisen toiminnan liiketaloudellinen ylijäämä on vähintään	8	4	4
Vähintään puolet puolustusmateriaalihankintoihin käytettävistä määrärahoista kohdistetaan kotimaahan ottaen huomioon vasta-kaupat ja materiaalin elinjaksokustannukset.	78,7	50	50

1) Vastaavaa tulostavoitetta ei ole asetettu vuonna 2003

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen.

— Puolustusvoimien henkilöstöjohtamista toteutetaan ja kehitetään puolustushallinnon henkilöstöpoliittisen ohjelmanstrategian linjausten ja PTS:n tarkennusten mukaisesti - työyhteisö, työilmapiiri ja työnantajakuva.

	2003 toteutunut	2004 ennakoitu	2005 arvio
Pv:n työilmapiirin taso (1—5), mittaus joka toinen vuosi	3,9	3,9	--
Henkilöstön motivoituneisuus (1—5), mittaus joka toinen vuosi	3,5	3,6	--
Palkatun sotilashenkilöstön kenttäkelpoisuus (1—5)	3,8	3,9	3,9
Henkinen työkyky (1—7)	5,1	5,1	--
Puolustusvoimien ulkoinen työnantajakuva taso (1—5)	3,2	3,2	3,2

Kumppanuusohjelma

— Laaditaan kumppanuus selvitykset käynnissä olevista kumppanuusohjelman pilottihankkeista.

Alue-, toimitila- ja ympäristönhallinta

— Päivitetään alue-, toimitila- ja ympäristöstrategiat.

— Kiinteistöalan kehittämisohjelma viimeistellään ottaen huomioon kiinteistöhallintouudistusta käsittelevän neuvottelukunnan uudistuksesta tekemät arviot.

— Tarkistetaan ympäristöalan kehittämisohjelma.

— Puolustusvoimat osallistuu omalta osaltaan Puolustushallinnon rakennuslaitoksen uudistuksen toteutukseen vuonna 2004 valmistuvan suunnitelman mukaisesti.

16. Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 577 129 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää puolustusmateriaalin sekä puolustusvoimien muun kaluston ja välineistön hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen ja hankintaan välittömästi liitty-

vään tutkimus- ja kehittämistoimintaan, järjestelmien testaukseen ja käyttökoulutukseen. Määrärahaa saa käyttää 531 500 000 euroa aikaisemmin myönnettyistä tilausvaltuuksista ja niihin liittyvistä indeksi- ja valuuttakurssimuutoksista aiheutuvien menojen maksamiseen sekä 32 129 000 euroa muihin puolustusmateriaalihankintoihin.

Sen johdosta, että aikaisemmissa talousarvioissa hyväksytyjen tilausvaltuuksien perusteella ei kaikilta osin ole ollut mahdollista tehdä sopimuksia, saa vuoden 2005 aikana tehdä sopimuksia Valmiusyhtymien varustamisen (VYV 1), Helikopterien huolto- ja tukeutumisenjärjestelmien kehittämisen (HTH), Pääkaupunkiseudun puolustuksen kehittämisen (PPK), Puolustusvoimien teknisen tutkimuksen ja tuotekehityksen (TTK) sekä Valmiusyhtymien varustamisen täydentämisen (VYV 2) tilausvaltuuksien sitomatta olevaa määrää vastaavasti edellyttäen, että näistä sopimuksista aiheutuvat vuotuiset maksut eivät ylitä kyseisten tilausvaltuuksien rahoitussuunnitelmissa esitettyjä rahamääriä.

Vuonna 2005 saa tehdä merivoimien ja tiedustelun kehittämiseksi (Merivoimien ja tiedustelun kehittämisen tilausvaltuus, PVKEH 2005) sopimuksia siten, että niistä aiheutuu talousarvion voimaantulopäivän valuuttakurssitasolla valtiolle menoja vuosina 2005—2008 enintään 114 600 000 euroa. Valtuuden käytöstä saa aiheutua mainitulla valuuttakurssitasolla valtiolle menoja vuoden 2005 loppuun mennessä enintään 13 500 000 euroa, vuoden 2006 loppuun mennessä enintään

36 800 000 euroa, vuoden 2007 loppuun mennessä enintään 82 600 000 euroa ja vuoden 2008 loppuun mennessä enintään 114 600 000 euroa.

Valmiusyhtymien varustamisen tilausvaltuuden (VYV 1) menojen, yhteensä 1 034 019 372 euroa, vuosittaista ajoittumista muutetaan siten, että valtuuden käytöstä saa aiheutua menoja valtiolle vuoden 2005 loppuun mennessä enintään 850 400 000 euroa, vuoden 2006 loppuun mennessä enintään 961 700 000 euroa, vuoden 2007 loppuun mennessä enintään 994 500 000 euroa ja vuoden 2008 loppuun mennessä enintään 1 034 019 372 euroa.

Tiedustelu-, valvonta- ja johtamisjärjestelmien hankkiminen -tilausvaltuuden (TVJ 2000) menojen, yhteensä 448 220 824 euroa, vuosittaista ajoittumista muutetaan siten, että valtuuden käytöstä saa aiheutua menoja valtiolle vuoden 2005 loppuun mennessä enintään 443 220 824 euroa ja vuoden 2006 loppuun mennessä enintään 448 220 824 euroa.

Uusien tilausvaltuuksien enimmäismäärien mukaiset suoritukset voidaan sitoa alaa kuvaavaan hintakehitykseen vuoden 2005 ensimmäisestä vuosineljänneksestä alkaen.

Tilausvaltuuksien maksatusmäärärahat ja niihin liittyvät indeksien ja valuuttakurssien noususta aiheutuvat lisätarpeet sekä indeksien ja valuuttakurssien alenemisesta syntyvät vähennykset budjetoidaan talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluviksi maksuperusteisina.

Selvitysosa:

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2005	2006	2007	2008	2009—	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä ¹⁾
Valmiusyhtymien varustaminen (VYV 1)						
Ennen vuotta 2005 tehdyt sitoumukset	77 200	109 800	32 800	39 519		259 319
Vuoden 2005 sitoumukset	500	1 500				2 000
VYV 1 yhteensä	77 700	111 300	32 800	39 519		261 319

Tiedustelu-, valvonta- ja johtamisjärjestelmien hankkiminen (TVJ 2000)

Ennen vuotta 2005 tehdyt sitoumukset	78 535	5 000				83 535
TVJ 2000 yhteensä	78 535	5 000				83 535

Ilmapuolustuksen tukeutumisen ja toimintamahdollisuuksien turvaaminen (ITTT)

Ennen vuotta 2005 tehdyt sitoumukset	44 711	10 300				55 011
ITTT yhteensä	44 711	10 300				55 011

Merivoimien uudistaminen (MUT)

Ennen vuotta 2005 tehdyt sitoumukset	24 274	27 888				52 162
MUT yhteensä	24 274	27 888				52 162

Helikopterien huolto- ja tukeutumisen järjestelmien kehittäminen (HTH)

Ennen vuotta 2005 tehdyt sitoumukset	31 600		11 600			43 200
Vuoden 2005 sitoumukset	15 493	29 265	8 919	11 605		65 281
HTH yhteensä	47 093	29 265	20 519	11 605		108 481

Pääkaupunkiseudun puolustuksen kehittäminen (PPK)

Ennen vuotta 2005 tehdyt sitoumukset	28 600	64 900	16 500			110 000
Vuoden 2005 sitoumukset	1 000	5 000	2 000			8 000
PPK yhteensä	29 600	69 900	18 500			118 000

Puolustusvoimien tekninen tutkimus ja tuotekehitys (TTK)

Ennen vuotta 2005 tehdyt sitoumukset	26 900	28 700	28 500			84 100
TTK yhteensä	26 900	28 700	28 500			84 100

Valmiusyhtymien varustamisen täydentäminen (VYV 2)

Ennen vuotta 2005 tehdyt sitoumukset	136 100	111 900	153 500	97 600		499 100
Vuoden 2005 sitoumukset	1 000	5 000	8 000	1 000		15 000
VYV 2 yhteensä	137 100	116 900	161 500	98 600		514 100

Suomen sotataloudellisen valmiuden kehittäminen (STALVA)

Ennen vuotta 2005 tehdyt sitoumukset	33 600	33 600	33 600	33 600		134 400
STALVA yhteensä	33 600	33 600	33 600	33 600		134 400

Suomen ja Venäjän velkakonversiosopimukseen liittyvät hankinnat

Ennen vuotta 2005 tehdyt sitoumukset	9 300					9 300
Velkakonversiosopimus yhteensä	9 300					9 300

Hankevalmistelu ja proto 2004 (PROTO 2004)

Ennen vuotta 2005 tehdyt sitoumukset	9 500	6 300				15 800
PROTO 2004 yhteensä	9 500	6 300				15 800

Ilmavoimien hävittäjätorjuntakyky 2004 (IHT 2004)

Ennen vuotta 2005 tehdyt sitoumukset	2 159	12 671	31 154	26 798	14 678	87 460
IHT 2004 yhteensä	2 159	12 671	31 154	26 798	14 678	87 460

**Merivoimien ja tiedustelun
kehittäminen (PVKEH 2005)**

Vuoden 2005 sitoumukset	13 500	23 300	45 800	32 000		114 600
PVKEH 2005 yhteensä	13 500	23 300	45 800	32 000		114 600
Valtuudet yhteensä	533 971	475 124	372 373	242 122	14 678	1 638 268

¹⁾ Ei sisällä indeksien ja valuuttakurssien muutoksista aiheutuvia menoja.

Momentin määräraha on muutettu kaksivuotiseksi siirtomäärärahasi. Tilausvaltuuksien sopimusten mukaisten maksatusten lisäksi tilausvaltuuksiin liittyvien indeksien ja valuuttakurssien noususta aiheutuvien lisätarpeiden ja indeksien ja valuuttakurssien alenemisesta syntyvien vähennysten erotuksesta arvioidaan aiheutuvan 11 029 182 euron menot vuonna 2005.

Tilausvaltuuksien vuosittaiseen menojen ajoitukseen esitetyt muutokset eivät vaikuta myönnettyjen tilausvaltuuksien kokonaismääriin. VYV 1- ja TVJ 2000 -tilausvaltuuksiin esitetyt muutokset johtuvat valtionalouden vuosien 2005—2008 kehyspäätökseen sisältyvästä, puolustusmateriaalihankintoihin kohdistetusta, 40 milj. euron maksatusmäärärahojen siirrosta vuodelta 2005 vuodelle 2006.

VYV 1-, HTH-, PPK-, TTK- ja VYV 2 -tilausvaltuuksien uudistaminen johtuu siitä, että näihin tilausvaltuuksiin sisältyy materiaalihankintoja, joita koskevia sopimuksia ei ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista tehdä vielä vuonna 2004. Tilausvaltuuksilla suunniteltuihin hankintoihin sisältyy myös tutkimus- ja kehittämistoimintaa, järjestelmien testausta ja käyttökoulutusta, joista ei ole mahdollista tehdä sopimuksia vielä tässä vaiheessa. Arvio kunkin uusittavan valtuuden määrästä ilmenee edellä olevan valtuuksien menoselvitystaulukon riviltä Vuoden 2005 sitoumukset ja sarakkeesta Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä.

2005 talousarvio	577 129 000
2004 lisätalousarvio	-1 035 000
2004 talousarvio	572 600 000
2003 tilinpäätös	519 000 000

21. Puolustusvoimien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 308 729 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös ulkomaalaisille oppilaille annettavasta sotilaskoulutuksesta ja puolustusvoimien joukkojen kansainvälisestä harjoitustoiminnasta ja sen valmisteluista sekä muusta puolustusvoimien kansainvälisestä yhteistoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen, palvelussuhdeasuntojen vuokrien alentamiseen sekä Vapaudenristin Ritarikunnan menoihin. Määrärahaa saa käyttää enintään 4 500 000 euroa puolustusvoimien toiminnallisista tarpeista aiheutuvien palvelussuhdeasuntojen vuokraosuuksien maksamiseen sekä enintään 336 000 euroa sotainvalideille ja sotaveteraaneille, maanpuolustustyölle sekä merkittäville urheilutapahtumille suoritettavan liiketaloudellisiin perusteisiin hinnoitellun maksullisen palvelutoiminnan hintojen alentamiseen. Vuonna 2005 saa tehdä puolustusvoimien toiminnan edellyttämiä materiaalin ja palvelujen hankintaan liittyviä pitkäaikaisia sopimuksia siten, että niistä saa aiheutua valtiolle menoja vuoden 2006 loppuun mennessä enintään 42 507 000 euroa ja vuoden 2007 loppuun mennessä enintään 50 878 000 euroa.

Tilausvaltuuksien maksatusmäärärahat ja niihin liittyvät indeksien ja valuuttakurssien noususta aiheutuvat lisätarpeet sekä indeksien ja valuuttakurssien alenemisesta syntyvät vähennykset budjetoidaan talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluviksi maksuperusteisina.

Sen johdosta, että vuoden 2003 talousarviossa puolustusvoimien toiminnan edellyttämiä materiaalin ja palvelujen hankintaan liittyviä pitkäaikaisia sopimuksia varten hyväksytyn tilausvaltuuden perusteella ei kaikilta osin ole

ollut mahdollista tehdä sopimuksia, saa vuoden 2005 aikana tehdä sopimuksia sanotun tilausvaltuuden sitomatta olevaa määrää vastavasti edellyttäen, että näistä sopimuksista aiheutuvat vuotuiset maksut eivät ylitä kyseisen

tilausvaltuuden rahoitussuunnitelmassa esitettyjä rahamääriä.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu rahoittamaan tietoyhteiskuntaohjelmaa.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2005	2006	2007	2008	2009—	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
Vuoden 2003 toimintamenojen tilausvaltuus						
Ennen vuotta 2005 tehdyt sitoumukset	14 380					14 380
Vuoden 2005 sitoumukset	620					620
Vuoden 2003 toimintamenojen tilausvaltuus yhteensä	15 000					15 000
Vuoden 2004 toimintamenojen tilausvaltuus						
Ennen vuotta 2005 tehdyt sitoumukset	45 000	8 000				53 000
Vuoden 2004 toimintamenojen tilausvaltuus yhteensä	45 000	8 000				53 000
KASI-järjestelmän huolto- ja ylläpito-tilausvaltuus						
Ennen vuotta 2005 tehdyt sitoumukset	1 200	2 469	2 468	2 428	9 868	18 433
KASI-järjestelmän tilausvaltuus yhteensä	1 200	2 469	2 468	2 428	9 868	18 433
Vuoden 2005 toimintamenojen tilausvaltuus						
Vuoden 2005 sitoumukset		42 507	8 371			50 878
Vuoden 2005 toimintamenojen tilausvaltuus yhteensä		42 507	8 371			50 878
Valtuudet yhteensä	61 200	52 976	10 839	2 428	9 868	137 311

Momentin bruttomenojen arvioidaan jakaantuvan seuraavasti: palkkausmenot 708,9 milj. euroa, varusmiesten päivärahat sekä reserviläispalkat ja -päivärahat 37,3 milj. euroa, vuokrat 208,1 milj. euroa, aineet, tarvikkeet ja tavarat 142,6 milj. euroa, palvelujen ostot 127,7 milj. euroa, muut kulut 77,6 milj. euroa ja investoinnit 34,8 milj. euroa. Lisäksi momentille arvioidaan kertyvän tuloja 28,5 milj. euroa. Bruttomenoihin ja -tuloihin on sisällytetty myös palvelussuhdeasunnoista puolustusvoimille aiheutuvat vuokramenot sekä niistä kertyvät vuokratulot.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 1 907 000 euroa uuteen palk-

kausjärjestelmään siirtymisen johdosta sekä aiemmin momentille 27.01.(22) budjetoitu 500 000 euroa puolustusvoimien harjoittamasta toiminnasta syntyvien ympäristövahinkojen korvaamisesta ja saastuneiden alueiden puhdistamisesta aiheutuviin menoihin.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähenyksenä huomioon 880 000 euroa EU:n sotilaskomitean suomalaisen puheenjohtajan tehtävien päättymisen johdosta ja 1 000 000 euroa siirtona momentille 27.01.21 Euroopan puolustusviraston toiminnan käynnistymisestä, ministeriön toimitilavuokrista sekä henkilöstörakenteen kehittämistä aiheutuviin menoihin.

Aiemmin myönnettyjen tilausvaltuuksien käytöstä aiheutuu maksuja vuonna 2005 enintään 61 200 000 euroa.

Vuoden 2003 talousarviossa puolustusvoimien toiminnan edellyttämiä materiaalin ja palvelujen hankintaan liittyviä pitkäaikaisia

sopimuksia varten hyväksytyyn tilausvaltuuden uudistaminen johtuu siitä, että tilausvaltuuteen sisältyy 620 000 euroa sellaisia materiaalihan- kintoja varten, joita koskevia sopimuksia ei ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista tehdä vielä vuonna 2004.

Eräitä puolustusvoimien toimintaa kuvaavia tietoja

	2003 toteutuma	2004 ennakoitu	2005 arvio
Saapumiserien koulutetut varusmiehet	25 901	26 190	23 000
Varusmiesten ja vapaaehtoisten naisten palvelus- vuorokaudet	6 652 399	6 704 640	6 144 000
Kertausharjoitusvuorokaudet	173 827	180 000	150 000
Kertausharjoituksissa koulutetut	34 188	35 000	30 000
Puolustusvoimien palkatun henkilöstön määrä (htv)	16 413	16 560	16 730
Toimitilat (milj. htm ²)	3,63	3,60	3,57
Hornet-torjuntahävittäjiä	63	63	63
Hawk-harjoituskoneita	52	51	51

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	27 678	8 132	28 519
— maksullinen toiminta	7 397	6 681	6 810
— muut tulot	20 281	1 451	21 709
Menot	1 256 563	1 278 568	1 337 248
— henkilöstömenot	708 545	749 300	746 225
— toimitilavuokrat	175 771	177 515	182 140
— palvelujen ostot (myös toiselta virastolta)	120 292	118 500	127 698
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	251 955	233 253	281 185
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	27 678	8 132	28 519
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	1 256 563	1 278 568	1 337 248
— toimintamenorahoitus, netto	1 228 885	1 270 436	1 308 729
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	38 125		
— myönnetty	1 231 990		
— käytetty	1 228 885		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	41 229		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myyntituotot	7 397	6 681	6 810
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	7 867	7 180	7 597
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-469	-499	-786
Kustannusvastaavuus, %	94	93	90
Hintatuki	352	336	336
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen	-117	-163	-450

2005 talousarvio	1 308 729 000
2004 lisätalousarvio	—
2004 talousarvio	1 270 436 000
2003 tilinpäätös	1 231 990 000

30. Kansainvälinen rauhanturvaamistoiminta

Selvitysosa: Rauhanturvaamislain (514/1984) mukaan rauhanturvaamistoiminnan määrärahat budjetoidaan ulkoasiainministeriön ja puolustusministeriön pääluokissa. Ulkoasiainministeriön pääluokassa momentilla 24.99.22 budjetoidaan määrärahat suomalaisten rauhanturvajoukkojen palkkaus- ja koulutusmenoihin ja puolustusministeriön pääluokassa momentilla 27.30.22 suomalaisten rauhanturvajoukkojen hallinto- ja varustamismenoihin sekä tarkkailijatoiminnan menoihin.

Sotilaallisen kriisinhallinnan- ja rauhanturvaamistoiminnan tulostavoitteet vuodelle 2005 ovat alustavasti:

— Osallistutaan valtiojohdon päätösten mukaisesti kansainväliseen kriisinhallintaan ja rauhanturvaamistoimintaan

— Jatketaan kansainvälisiin kriisinhallintatehtäviin tarkoitettujen joukkojen varustamista siten, että Euroopan unionille ilmoitettu joukkojen valmius toteutuu. Suunnitelma tarkistetaan vuosittain.

22. Rauhanturvaamistoiminnan kalusto- ja hallintomenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 40 209 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sotilastarkkailijoiden palkkojen ja kansallisen päivärahan maksamiseen, valmiusjoukon palkkaus-, koulutus-, ylläpito-, varustamis-, hallinto- ja muiden kulutusmenojen ja pohjoismaisten rauhantur-

vakurssien menojen maksamiseen, Kosovossa olevan suomalaisen rauhanturvajoukon, Afganistanissa ja Kyproksella olevien Suomen osastojen sekä Liberiassa olevien suomalaisten esikuntaupseerien matkakustannusten, terveydenhoito-, kuljetus-, varustamis-, huolto-, edustus- ja hallintomenojen maksamiseen ja Suomen kansainväliseen kriisinhallintaan ni-

meämien joukkojen kehittämisohjelmasta aiheutuviin menoihin. Määrärahaa saa käyttää myös UNMEE-operaatiosta evakuoitun materiaalin korjaus- ja huoltomenoihin.

Siinä tapauksessa, että Suomelle esitetään pyyntö uuden rauhanturvajoukon lähettämistä kansainvälisiin rauhanturvaamistehtäviin ja Suomi päättää rauhanturvajoukon asettamisesta tai että Suomi päättää jatkaa osallistumisestaan jo käynnissä olevan operaation seuraavaan vaiheeseen, saa näihin menoihin käyttää tälle momentille myönnettyjä määrärahoja.

Kansainvälisen kriisinhallinnan joukkojen kehittämisohjelman määrärahat budjetoidaan talousarviossa varainhoitovuoteen kuuluviksi sitoutumisperusteisena.

Käyttösuunnitelma	€
01. Sotilastarkkailijatoiminnan menot	2 310 000
02. YKSO:n menot (UNFICYP-operaatio)	60 000
04. Liberian rauhanturvaoperaation menot (UNMIL-operaatio)	36 000
05. Suomen Kosovon rauhanturvajoukon menot (KFOR-operaatio)	13 500 000
06. Yhteiset menot	1 077 000
07. Kriisinhallinnan joukkojen kehittämisohjelma	16 000 000
10. SOAF:n menot (ISAF-operaatio)	5 900 000
11. UNMEE- operaatiosta evakuoitun materiaalin korjaus- ja huoltomenot	444 000
20. Varalla käynnissä olevien operaatioiden lisämenoihin ja niiden jatkamiseen sekä mah dollisiin uusiin rauhanturvaamisoperaatioihin	882 000
Yhteensä	40 209 000

Selvitysosa: Määräraha on mitoitettu Suomen rauhanturvajoukkojen vahvuuksien ja tehtävävaatimusten mukaisesti ottaen huomioon ne rauhanturvaamisoperaatiot, joihin Suomi todennäköisesti tulee osallistumaan vuonna 2005. Valmiusjoukko on Suomessa toiminta- valmiussitoumuksen tehneistä henkilöistä kansainvälisiä rauhanturvaamistehtäviä varten koottava ja varustettava joukko. Suomi on asettanut YK:n käyttöön aseettomia sotilastarkkailijoita Lähi-itään, Kashmiriin, entisen Jugoslavian alueelle ja Etiopia-Eritrean alueelle yhteensä 30 sotilastarkkailijaa. Suomalaiset rauhanturvajoukot toimivat Kosovossa KFOR-operaatioissa, Kyproksella UNFICYP-operaatioissa, Afganistanissa ISAF-operaatioissa ja Liberiassa UNMIL-operaatioissa yhteisvahvuudella noin 1 000 sotilasta.

Rauhanturvaamistoiminnan kustannusten korvaukset ja muut tulot tuloutetaan momentille 12.27.99.

2005 talousarvio	40 209 000
2004 lisätalousarvio	9 381 000
2004 talousarvio	43 424 000
2003 tilinpäätös	50 989 624

92. Puolustushallinnon rakennuslaitos

Selvitysosa: Rakennuslaitoksen toiminta-ajatuksena on järjestää maanpuolustukselle parhaat kiinteistöpalvelut kaikissa oloissa.

Rakennuslaitoksen ylläpidettävä rakennuskanta on vuonna 2005 yhteensä 3,25 milj. htm². Lisäksi ylläpidon kohteena ovat energiaverkostot sekä puolustusvoimien käytössä olevat erilaiset aluerakenteet ja laitteet.

Puolustusministeriö asettaa talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä alustavasti Puolustushallinnon rakennuslaitokselle vuodelle 2005 seuraavat tulostavoitteet:

Yleiset kehittämistavoitteet

— Puolustushallinnon rakennuslaitoksen toiminta, osaaminen ja organisaatio kehitetään vastaamaan puolustusvoimien tarpeita. Laitoksesta kehitetään puolustusministeriön ohjauksen mukaisesti puolustushallinnon kansallisia ja kansainvälisiä haasteita vastaava kiinteistö-, rakennus-, ylläpito- ja ympäristöalan asiantuntija-, hankinta- ja tuottajaorganisaatio.

— Edistetään kiinteistöuudistuksen tavoitteiden saavuttamista ja osapuolten hyvää yhteistyötä ja osallistutaan aktiivisesti kiinteistöuudistuksen seuraamista varten perustettujen eri työryhmien ja neuvottelukuntien työskentelyyn.

— Parannetaan Rakennuslaitoksen toiminnan tuloksellisuutta, läpinäkyvyyttä, kilpailukykyä ja vertailukelpoisuutta toimintojen rationalisoinnin, ulkoistamisen sekä palvelujen tuotteistamisen avulla.

— Nostetaan asiakastytyväisyyden tasoa. Kokonaistyytyväisyyden keskiarvona laskettu tavoitearvo on 3,8 asteikolla 1—5. Nykyinen arvo on 3,64.

— Nostetaan työtytyväisyyden tasoa panostamalla valittuihin henkilöstöpolitiikan painopistealueisiin. Työtytyväisyyden tavoitearvo on 3,70 asteikolla 1—5. Nykyinen työtytyväisyysindeksi on 3,54.

— Kehitetään erikseen sovittavalla tavalla kiinteistötoimen tiedonhallintajärjestelmiä palvelemaan tehokkaasti puolustushallinnon ja omistajien tiedonhallintatarpeita.

— Kehitetään ja koordinoidaan pohjoismaista kiinteistö- ja ympäristöalan yhteistyötä osallistumalla yhteistyökokousten ja työryhmien toimintaan Pääesikunnan kanssa tehtävässä asiantuntijapalvelusopimuksessa tarkemmin määritellyllä tavalla.

— Kehitetään Rakennuslaitoksen kansainvälistä osaamista ja yhteistyötä puolustushallinnon kiinteistöalalla.

Rakennuttamispalvelujen tulostavoitteet

— Rakennuttamispalvelut ja asiantuntijapalvelut tuotetaan laadukkaasti ja kilpailukykyisesti tehtyjen kumppanuussopimusten ja asiantuntijapalvelusopimuksen mukaisesti.

— Toteutetaan Senaatti-kiinteistöjen ja Pääesikunnan sopiman investointiohjelman hanke-suunnittelutehtävät annetussa aikataulussa Pääesikunnan tilausten mukaisesti.

*Ylläpidon tulostavoitteet**Kiinteistönhoidon tulostavoitteet*

— Tuotetaan kiinteistönhoitopalvelut sopimusten ja palveluliitteen sekä mahdollisten lisä- ja käyttäjäpalvelusopimusten mukaisessa laajuudessa, aikatauluissa ja kustannuksissa.

Kunnossapidon tulostavoitteet

— Tehdään vuosikorjaukset käyttäjän tarpeet ja omistajien tavoitteet huomioiden rakennuksiin, ulkoalueisiin ja rakenteisiin korjausohjelman mukaisesti.

— Toteutetaan erillistilaukset sopimusten mukaisessa laajuudessa, aikatauluissa ja kustannuksissa.

Siivouspalvelujen tulostavoitteet

— Tuotetaan siivouspalvelut sopimusten ja palveluliitteen sekä mahdollisten lisä- ja käyttäjäpalvelusopimusten mukaisessa laajuudessa, aikatauluissa ja kustannuksissa.

Energiapalvelujen tulostavoitteet

— Parannetaan energian toimintavarmuutta erityisesti kriittisissä kohteissa.

— Varmistetaan kustannuskilpailukyky energian hankinnassa.

— Parannetaan kiinteistöjen energiatehokkuutta Senaatti-kiinteistöjen kanssa tehdyn kumppanuussopimuksen mukaisesti teettämällä energiakatselmuksia ja toteuttamalla katselmusten edellyttämät energiansäästötoimet omistajan osoittamien varojen puitteissa.

— Lisätään käyttäjän tietoisuutta energian kustannuksista ja kulutuksista lisäämällä käyttäjäkoulutusta.

Hallinnon tulostavoitteet

- Tuotetaan hallintopalvelut tehokkaasti ja kilpailukykyiseen hintaan.
- Lisätään laitoksen toiminnan tuloksellisuusinformaatiota ja toiminnan läpinäkyvyyttä raportoinnin avulla.
- Kehitetään henkilöstön osaamista liittyen Rakennuslaitoksen asiantuntijaroolin kehittämiseen, kansainvälisen yhteistyön lisääntymiseen ja maanpuolustustietämyksen syventämiseen.
- Parannetaan Rakennuslaitoksen henkilöstön työhyvinvointia ja vähennetään eläke- ja sairauskuluja työhyvinvointia tukevan toimintamallin avulla.

Ulkopuolisia palveluja koskevat tulostavoitteet

- Puolustushallinnon ulkopuolelle tuotettujen palvelujen liiketaloudellinen kannattavuus varmistetaan sisällyttämällä riittävä kate palvelujen hintaan.

99. Puolustusministeriön hallinnonalan muut menot

<p><i>50. Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukeminen (kiinteä määräraha)</i></p> <p>Momentille myönnetään 1 650 000 euroa.</p> <p>Määrärahaa saa käyttää maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukemiseen.</p> <p><i>Selvitysosa:</i> Määrärahaa käytetään puolustusvalmiutta tukevaan puolustushallinnon ulkopuoliseen vapaaehtoiseen maanpuolustuskoulutukseen sekä vapaaehtoisen maanpuolustusjärjestelmän alue- ja paikallistason toimintaan.</p> <p>Maanpuolustusjärjestöjen toiminnan tukemisen alustavat tulostavoitteet vuodelle 2005 ovat:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Määrärahaa käytetään erityisesti puolustusvalmiutta tukevaan vapaaehtoiseen maanpuolustuskoulutukseen — Pidetään vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen määrä ja laatu vähintään edellisen vuoden tasolla. 	<table border="0"> <tr> <td>2005 talousarvio</td> <td style="text-align: right;">1 650 000</td> </tr> <tr> <td>2004 talousarvio</td> <td style="text-align: right;">1 650 000</td> </tr> <tr> <td>2003 tilinpäätös</td> <td style="text-align: right;">1 600 000</td> </tr> </table>	2005 talousarvio	1 650 000	2004 talousarvio	1 650 000	2003 tilinpäätös	1 600 000
2005 talousarvio	1 650 000						
2004 talousarvio	1 650 000						
2003 tilinpäätös	1 600 000						
<p><i>95. Kurssivaihtelut (arviomääräraha)</i></p> <p>Momentille myönnetään nettomäärärahaa 10 000 euroa.</p> <p>Määrärahaa saa käyttää suomalaisista rauhanturvajoukoista aiheutuvien puolustusministeriön hallinnonalan menojen laskutuksessa ja sotilasasiamestoiminnan tilinpidossa syntyviin kurssieroihin.</p>	<table border="0"> <tr> <td>2005 talousarvio</td> <td style="text-align: right;">10 000</td> </tr> <tr> <td>2004 talousarvio</td> <td style="text-align: right;">10 000</td> </tr> <tr> <td>2003 tilinpäätös</td> <td style="text-align: right;">18 489</td> </tr> </table>	2005 talousarvio	10 000	2004 talousarvio	10 000	2003 tilinpäätös	18 489
2005 talousarvio	10 000						
2004 talousarvio	10 000						
2003 tilinpäätös	18 489						

Pääluokka 28

VALTIOVARAINMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa:

Toimintaympäristö

Talouspolitiikan haasteisiin joudutaan vastaamaan tilanteessa, jossa Suomen taloudellinen toimintaympäristö on voimakkaassa murroksessa. Kyky sopeutua globaalitalouden muutokseen ja teknologian hyödyntäminen ovat avainasemassa työllisyysasteen nostamisen ja suotuisan tuottavuuskehityksen kannalta.

Erityisesti kansainvälisen toimintaympäristön kehitykseen liittyvä epävarmuus korostaa talouspoliittisten valintojemme merkitystä Suomen keskipitkän ajan kasvunäkymien ja hyvinvointivaltion rahoituksen kannalta. Kansainvälisen kilpailun kiristyminen sekä pääomamarkkinoiden nopea kehitys edellyttävät nykyisten tavoitteiden, järjestelmien ja toimintatapojen sekä niiden taustalla vaikuttavien perusoletusten kriittistä ja avointa arviointia. Myös Euroopan unionin tulevaisuus sisältää joukon epävarmuuksia ja epäselvyyksiä, joiden kohtaamisessa korostuvat enakoiva vaikuttaminen ja resurssien oikea kohdentaminen asioita priorisoimalla. Tämä edellyttää mm. Suomen tavoitteiden aktiivista esiintuomista EU:n tulevien rahoituskehysten valmistelussa sekä EU:n rahoitusjärjestelmän uudistamisessa.

Talouspolitiikan päätavoitteet ovat työllisyysasteen ja tuottavuuden nostaminen. Talouspolitiikalla tulee varautua väestön ikääntymisestä aiheutuviin menopaineisiin ja vastaamaan kansainvälisestä verokilpailusta aiheutuviin verotulojen menetyksiin samanaikaisesti kun väestötekijät heikentävät talouden kasvumahdollisuuksia.

Työllisyysastetta ja kansantalouden tuottavuutta on kyettävä tuntuvasti nostamaan, jotta suurten ikäluokkien eläkkeelle siirtymisestä ei muodostu lähivuosina talouskasvun rajoitetta. Osana tarvittavia toimenpiteitä eläkejärjestelmien uudistus toteutuu vuoden 2005 alusta tavoitteena kannustaa ihmisiä jatkamaan työelämässä nykyistä pidempään.

Julkisen talouden vahvistamiseksi on rajoitettava julkisten menojen kasvuvauhtia ja osin myös arvioitava uudelleen julkisen sektorin tehtäviä. Hyvinvointipalvelujen rahoittamiseksi on huolehdittava taloudellisen kasvun edellytyksistä ja työllisyydestä. Hallitusohjelman tavoitteiden toteuttamiseksi julkisen talouden tehostamispyrkimyksiä on vahvistettava. Julkisen palvelutuotannon tehostaminen ja sen tuottavuuskehityksen turvaaminen ovat välttämättömiä palvelujen turvaamiseksi ja niiden laadun kehittämiseksi. Erityisen tärkeää on varmistaa palvelutuotannon ja voimavarojen uudelleen suuntaaminen väestö-, alue- ja elinkeinorakenteen muutosten mukaisesti.

Verotuksen toimeenpanon haasteet liittyvät yhtäältä kansainvälisestä verokilpailusta aiheutuviin verotulojen menetyksiin, toisaalta työntekoon kannustamiseen.

Valtiovarainministeriö asettaa toimialallaan seuraavat tulostavoitteet:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Talouden kasvuun ja vakauteen pyritään talouspoliittisilla toimilla, jotka parantavat tuottavuutta, talouden ja markkinoiden vakaata kehitystä ja rakenteellista toimivuutta sekä julkisen talouden kestävyyttä. Näin voidaan parhaiten varautua myös mahdollisiin uusiin ongelmiin.

Työllisyyden parantamiseen pyritään valmistelemalla työllisyysastetta nostavaa talous- ja rakennepoliittikkaa. Työhön kohdistuvan verotuksen alentamista jatketaan ottaen huomioon valtiontalouden liikkumavara. Tavoitteena on korkeampi työllisyysaste työpanosta lisäämällä, mikä edellyttää työelämään tulon aikaistamista ja työurien keston pidentämistä.

Veroeurojen käytön tehostumiseen pyritään julkisen sektorin tuottavuutta parantamalla. Tuottavuuskehityksestä ja siihen vaikuttaneista tekijöistä esitetään raportti, jossa tuottavuuskehitys todetaan Tilastokeskuksen julkisen sektorin tuottavuustilaston, keskeisiä palvelualoja koskevien selvitysten ja hallinnonalojen toimintakertomusten nojalla. Tuottavuuskehitykseen vaikutetaan mm. osallistumalla kuntien peruspalveluohjelman, talousarvioesitykseen liitettävän peruspalvelubudjettitarkastelun ja kuntien rahoitus- ja valtionosuusuudistuksen toteuttamiseen. Julkisen hallinnon ja julkisten palveluiden tuottavuutta kohotetaan Tuottavuuden toimenpideohjelmalla, jonka tavoitteena on parantaa hallinnon ohjausta ja rakenteita sekä hyödyntää uutta teknologiaa mm. lisäämällä sähköisesti tuotettuja palveluja ja asiakirjojen paperitonta käsittelyä. Ministeriöiden tulosohtauksen ja strategiatyön kehittämistä jatketaan tavoitteena ministeriöiden keskittymisen poliittisen päätöksenteon valmisteluun ja hallinnonalojensa strategisen ohjaustehtävän hoitoon.

Tullitoimessa keskeisenä tavoitteena on toiminnan sopeuttaminen EU:n laajentumiseen muun muassa siten, että tulliselvityksestä vapautunutta henkilöstöä siirretään yhteiskunnan suojaamistehtäviin sekä toimintaan, joka lisää ulkomaankaupan sujuvuutta erityisesti itäisen maarajan ja Kaakkois-Suomen satamien tullitoimipaikoissa. Myös toimipaikkaverkostoa tarkistetaan muutuneita tarpeita vastaavaksi. Tulliyhteistyötä pyritään tehostamaan Venäjän kanssa ja kehittämään Venäjän tullin toimintatapoja sekä erityisesti edistämään niin sanotun vihreän linjan laajentamista ja toimivuutta.

Veropolitiikan haasteet liittyvät yhtäältä kansainvälisestä verokilpailusta aiheutuviin verotulojen menetyksiin ja toisaalta työntekoon kannustamiseen mm. tuloverotusta alentamalla. Ansiotuloverotuksen keventämistä jatketaan työllisyyttä tukevalla tavalla. Yritysverotusta kevennetään Suomen verojärjestelmän kansainvälisen kilpailukykyyn vahvistamiseksi. Uudet verolait tulevat voimaan pääosin vuoden 2005 alusta.

Valtion tilastotoimen kehittäminen liittyy kiinteästi työhön, jota tehdään Euroopan tilastojärjestelmän kehittämiseksi. Tilastokeskus jatkaa osana Suomen EU-velvoitteita yritysten lyhyen aikavälin tilastojen, palvelualojen hintaindeksijärjestelmän ja julkisyhteisöjen neljännesvuositilastojärjestelmän kehittämistä. Sähköisen tiedonkeruun osuutta tilastotuotannossa kasvatetaan edelleen sekä lisätään tilastotietojen verkkopalvelutarjontaa.

Kansantalouden kilpailukykyä koskevassa tutkimustyössä painottuvat verotukseen, kasvu- ja teknologiapoliittikkaan sekä yrittäjyyteen ja julkisten tukien vaikuttavuuteen liittyvät kysymykset. EU:n laajentumisesta ja talouden globalisaatiosta johtuvia erityisiä tutkimuskohteita ovat julkisen talouden pitkän ajan näkymät ja verotuksen kasvuvaiikutukset, tuotannontekijöiden liikkeet laajenevan EU:n sisällä sekä verokilpailu. Tutkimuksessa kartoitetaan myös hyvinvointivaltion pitkän ajan taloudellista kestävyyttä ja siihen liittyviä tekijöitä kuten Suomen houkuttelevuutta yritysten sijaintipaikkana sekä ikääntymisen vaikutusta tuottavuuden kehitykseen. Väestön ikääntyminen ja sen vaikutukset työvoiman tarjontaan sekä työmarkkinoiden rakenneongelmat ovat niinkään keskeisiä tutkimuskysymyksiä. Työmarkkinoiden toimivuuteen vaikuttavat politiikkatoimenpiteet niin verotuksen, etuuksien kuin työvoimapolitiikankin kannalta kuuluvat ana-

lysoitaviin ongelma-alueisiin. Terveydenhuollon, sosiaalitoimen ja koulutuspalvelujen tuottavuuden ja tehokkuuden arvioinnin kehittämishanke jatkuu (valtiovarainministeriön tuottavuushankkeeseen liittyen) osana tuottavuuden toimenpideohjelman.

Ministeriöiden tulosohjauksen ja strategiatyön kehittämistä jatketaan tavoitteena ministeriöiden keskittyminen poliittisen päätöksenteon valmisteluun ja hallinnonalojensa strategisen ohjaustehtävän hoitamiseen.

Tuottavuuden edistäminen

Valtiovarainministeriö käynnistää uuden neuvottelu- ja sopimismenettelyn eri hallinnonalojen tuottavuutta parantavien hankkeiden rahoittamiseksi. Rahoituksen saaminen edellyttää, että valtiovarainministeriö ja tuottavuushankkeelleen rahoitusta hakeva ministeriö sopivat hankkeen tavoitteista ja saavutettavien hyötyjen jakamisesta toteutuksen eri vuosina.

Valtiotyönantajan kilpailukykyä vahvistetaan mm. saattamalla loppuun eläkejärjestelmän uudistaminen, varmistamalla uuden palkkausjärjestelmän laaja-alainen käyttöönotto sekä jatkamalla valtionhallinnon ylimmän johdon rekrytointi- ja liikkuvuusjärjestelmän uudistamista.

Valtiovarainhallinnon toimialaan kuuluvan omaisuuden hallinta

Ministeriön ohjausvastuulla olevien yhtiöiden omistajaohjausta toteutetaan määriteltyjen periaatteiden mukaisesti, joita ovat ennustettavuus, aktiivisuus ja markkinaehtoisuus. Tavoitteena on mahdollisimman hyvä kokonaistulos ja yhtiöiden kehittäminen.

Valtiovarainministeriön hallinnonalan valtuusyhteenveto (milj. euroa)

	2005	2006	2007	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
Ennen vuotta 2005 tehdyt sitoumukset	0,105	0,056	-	0,161
Vuoden 2005 sitoumukset	0,064	0,070	0,057	0,191
Valtuudet yhteensä	0,169	0,126	0,057	0,352

Hallinnonalan määrärahat luvuittain vuosina 2003—2005

	v. 2003	v. 2004	v. 2005	Muutos 2004—2005	
	tilinpäätös 1000 €	varsinainen talousarvio 1000 €	esitys 1000 €	1000 €	%
01. Valtiovarainministeriö	75 205	90 994	81 099	- 9 895	- 11
03. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus	3 775	3 695	3 678	- 17	- 0
05. Valtiokonttori	37 855	39 567	41 582	2 015	5
07. Valtion maksamat eläkkeet ja korvaukset	2 830 420	3 024 149	3 059 380	35 231	1
18. Verohallinto	326 894	343 798	344 890	1 092	0
39. Eräät siirrot Ahvenanmaan maakunnalle	178 907	176 560	183 904	7 344	4
40. Tullilaitos	128 038	125 967	131 052	5 085	4
52. Tilastokeskus	38 051	40 614	40 626	12	0
80. Hallinnon uudistaminen ja eräät henkilöstö- hallinnon tukitoimenpiteet	6 221	8 493	17 399	8 906	105
81. Eräät hallinnonaloittain jakamattomat menot	8 369	14 362	84 562	70 200	489
82. Korvaukset rahastoille ja rahoituslaitoksille	4 467	4 870	5 165	295	6
84. Kansainväliset rahoitusosuudet	1 232	1 405	1 405	—	—
90. Suomen maksuosuudet Euroopan unionille	1 338 248	1 415 000	1 513 000	98 000	7
99. Muut valtiovarainministeriön hallinnonalan menot	9 036	55 050	58 050	3 000	5
Yhteensä	4 986 719	5 344 524	5 565 792	221 268	4
Henkilöstön kokonaismäärä	10 650	10 790	10 700		

01. Valtiovarainministeriö

Selvitysosa: Ministeriö pyrkii toiminnallaan vaikuttamaan tulevien sukupolvien talouden perustan ja valinnanmahdollisuuksien turvaamiseen. Tämän toteuttamiseksi valtiovarainministeriö vastaa valtioneuvoston osana, taloudellisena yhteensovittajana ja hallinnonalansa ohjaajana tasapainoisen ja kestäväen kasvun talouspolitiikasta, valtiontalouden hyvästä hoidosta ja tuloksellisesta julkisesta hallinnosta.

Valtiovarainministeriö asettaa toiminnalleen seuraavat tulostavoitteet:

Toiminnallinen tehokkuus ja laatu

Valtiovarainministeriön toiminnallisen tuloksellisuuden haasteet liittyvät sekä ministeriön ulkoiseen että sisäiseen toimintaympäristöön. Ministeriö on uudistanut toimintastrategiansa vuosille 2004—2007. Strategiaprosessin aikana sekä sen toimeenpanossa on tavoitteena selkiyttää ministeriön roolia lähivuosien keskeisten muutosteemojen tunnistamisessa sekä niihin liittyvien yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden edistämässä. Tähän pyritään mm. arvioimalla, tarjoavatko ministeriön nykyiset toimintatavat, rakenteet sekä osaaminen hyvin toimivan perustan toimintaympäristön ja siihen liittyvien haasteiden ratkaisemiselle.

Keskeisiä prosesseja (kehys- ja budjettiprosessi, talouspolitiikan strategiaprosessi, ennakoiva vaikuttaminen ja valmiuksien luominen, valtion työnantaja- ja henkilöstöpolitiikan valmistelu,

säädösvalmistelu, ulkoinen ja sisäinen viestintä sekä hallinnonalan ohjaus ja sidosryhmäsuhteen hallinta) kriittisesti arvioimalla sekä edelleen kehittämällä pyritään varmistamaan ministeriön toiminnan tuloksellisuus ja laatu.

Ministeriön toiminnan tuottavuuden seurantaan parannetaan luomalla kustannuslaskentajärjestelmä, joka yhdistää työajan käytön seurannan ja muut kustannustiedot niin, että saadaan selville keskeisten toimintojen kokonaiskustannukset. Ministeriön ja sen hallinnonalan virastojen hankinnoissa sovelletaan hallinnonalan hankintastrategiassa tehtyjä linjauksia. Tavoitteena on tuottavuuden lisääminen hankinnan prosessikustannukset minimoimalla.

Hallinnonalaan koskevan tuottavuusohjelman valmistelua jatketaan. Tavoitteena on kustannuskehityksen hallinta sekä liikkumatilan luominen niin rakenteita kuin toimintatapoja kehittämällä. Henkilöstövoimavarojen hallintaa parannetaan panostamalla pitkän tähtäimen henkilöstösuunnitteluun ja tarvittavan osaamisen hankintaan. Tavoitteena on asiakkaiden ja yhteiskunnan tasolla todennettavan vaikuttavuuden ja tuottavuuden parantaminen. Hallinnonalan tuottavuusohjelman toteutuksella tavoitellaan merkittävää ja todennettavaa tuottavuuden parantumista vuosina 2005—2010.

Henkilöstövoimavarojen hallinta

Ministeriön henkilöstövoimavarojen hallintaa tukevat tavoitteet ovat tehokas ja substanssitointoja tukeva johtaminen, riittävien henkilöresurssien takaaminen sekä innostava ja palkitseva työyhteisö. Henkilöstösuunnittelun tavoitteena on oikein mitoitettu ja osaava henkilöstö ja se että henkilöstövoimavaroja koskevat päätökset perustuvat laadullisesti hyvään pitkän tähtäimen henkilöstösuunnitteluun. Ministeriön henkilöstön työtyytyväisyyttä seurataan ja kehitetään.

19. Valtiovarainministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 45 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten hallinnonalan virastojen ja laitosten tavaroiden ja palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonlisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

2005 talousarvio	45 000 000
2004 talousarvio	55 000 000
2003 tilinpäätös	38 100 743

21. (28.01.21 ja 80.20) Valtiovarainministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 27 736 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös vastikkeettomien menojen maksamiseen kansainvälisille yhteisöille. Määrärahaa saa käyttää myös koko

hallintoa koskeviin hallinnon kehittämishankkeisiin sekä EU-yhteistyöhön hallinnon kehittämisessä.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon siirtyvän omaisuuden väliaikaisesta hallinnasta valtiovarainministeriölle saatavat tulot, Pohjoismaiden ministerineuvoston rahoittaman hankkeen tulot sekä EIPA:lta saatavat tulot yhteisrahoitteisesta toiminnasta.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa ja kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelmaa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 29 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta.

Omaisuuden väliaikaisesta hallinnasta saatavia tuloja arvioidaan kertyvän 60 000 euroa ja vastaavien bruttomenojen arvioidaan olevan 60 000 euroa. Pohjoismaiden ministerineuvoston rahoittaman hankkeen bruttomenojen arvioidaan olevan 121 000 euroa ja vastaavien tulojen 121 000 euroa. EIPA:n ja valtiovarainministeriön välisen yhteistoiminnan bruttomenojen arvioidaan olevan talousarviovuonna

44 400 euroa ja vastaavien tulojen 11 100 euroa.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	1 243	387	267
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta	419	252	132
— muut tulot	824	135	135
Menot	28 387	28 091	28 003
— henkilöstömenot	16 813	17 788	18 089
— toimitilavuokrat	2 296	2 532	2 640
— palvelujen osto	5 296	4 699	4 024
— muut toiminnan menot	3 982	3 072	3 250
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	1 243	387	267
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	28 387	28 091	28 003
— toimintamenorahoitus, netto	27 144	27 704	27 736
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	6 151		
— myönnetty	28 836		
— käytetty	27 144		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	7 844		

2005 talousarvio	27 736 000
2004 lisätalousarvio	—
2004 talousarvio	27 704 000
2003 tilinpäätös	28 836 000

22. Valtioneuvoston tietohallintoyksikön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 7 353 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 1 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta.

Valtioneuvoston tietohallintoyksikön (VNT-HY) keskeisiä tehtäviä ovat valtioneuvoston

yhteisen tietohallinnon ja -turvallisuuden ylläpito, käytön tuki, valvonta ja kehittäminen. Lisäksi keskeisiin tehtäviin kuuluu hallitusohjelman sähköistä asiointia koskevien tavoitteiden saavuttamisen tukeminen muun muassa kehittämällä ja ylläpitämällä julkishallinnon yhteisiä portaaleja ja koordinoimalla niiden sisältötuotantoa. Määrärahasta rahoitetaan tietoyhteiskuntaohjelmaan kuuluvina kehittämissankkeina Suomi.fi kansalaisportaalin kehittämistä sekä tähän portaaliperheeseen kuuluvien sähköisten asiointi- ja vuorovaikutuspalvelujen kehittämistä (lomake.fi, otakantaa.fi, asiointiopas.fi).

Toiminnan menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Menot	7 042	7 352	7 353
— henkilöstömenot	1 417	1 568	1 595
— toimitilavuokrat	97	169	169
— palvelujen ostot	4 353	4 426	4 364
— muut toiminnan menot	1 175	1 190	1 225
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	487		
— myönnetty	7 298		
— käytetty	7 042		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	743		

2005 talousarvio	7 353 000
2004 talousarvio	7 352 000
2003 tilinpäätös	7 298 000

62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus valtiovarainministeriön osalta (arvionmääräraha)

Momentille myönnetään 169 000 euroa.

Vuonna 2005 saa tehdä myöntämispäätöksiä yhteensä 191 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2003 ja 2004 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2005.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan aluekehitysrahastosta rahoitettavien Interreg-yhteisöaloitteiden valtion rahoitusosuuden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena. *Selvitysosa*: Määräraha on alueiden kehittämissuunnitelmissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Myöntämisvaltuuden käytöstä valtiolle aiheutuvat menot (milj. euroa)

Myöntämisvaltuusvuosi	2005	2006	2007	Yhteensä
Vuosien 2003—2004 sitoumukset	0,105	0,056	-	0,161
Vuoden 2005 sitoumukset	0,064	0,070	0,057	0,191
Yhteensä	0,169	0,126	0,057	0,352

Valtiovarainministeriö päättää vastinrahoituksen käytöstä ministeriön hallinnonalan sisällä EU-ohjelmien rahoituskehysten mukaisesti.

2005 talousarvio	169 000
2004 talousarvio	97 000
2003 tilinpäätös	129 298

89. Osakkeiden myyntijärjestelyt ja hankinnat (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 841 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää osake- ja muista omaisuusjärjestelyistä ja omaisuuden hallinnoinnista aiheutuvien sekä valtionyhtiöiden yksityistämiseen liittyvien menojen maksamiseen.

<i>Selvitysosa:</i> Valtiovarainministeriön hallinnonalan yhtiöitä, valtion kiinteistövarallisuutta ja muuta valtion omaisuutta koskevat mahdolliset järjestelyt edellyttävät määrärahaa järjestelyistä sekä niihin liittyvistä hallinnoin-	ti- ja hoitotoimenpiteistä johtuvien menojen maksamiseen.	
	2005 talousarvio	841 000
	2004 talousarvio	841 000
	2003 tilinpäätös	841 000

03. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus

Selvitysosa: Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT) on soveltavan taloudellisen tutkimuksen yksikkö, joka tuottaa talouspoliittisen päätöksenteon tueksi tutkimustietoa julkisen sektorin voimavarojen tehokkaasta käytöstä ja sopeutumisesta muuttuviin vaatimuksiin ja toimintaympäristöön sekä julkisen sektorin toimenpiteiden vaikutuksista kansantalouden kasvuun ja toimintaan.

Valtiovarainministeriö asettaa talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä tutkimuskeskuk-
selle vuodelle 2005 seuraavat alustavat tulostavoitteet:

Talouden kehitykseen vaikuttaa voimistuvasti väestön ikärakenteen muutos ja kasvava eläkkeelle siirtyminen. Globaalinen kilpailu muuttaa työllisyyden rakenteita Suomessa. Samanaikaisesti tapahtuva maailmankaupan kasvu ja EU:n laajentuminen luovat kuitenkin uusia kasvumahdollisuuksia, joiden hyödyntäminen edellyttää uutta yrittäjyyttä, hyvää osaamista ja kilpailukykyä. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen tutkimustoiminnassa arvioidaan näiden eri tekijöiden vaikutuksia talouspolitiikan tavoitteiden saavuttamiseen. Erityisesti tarkastellaan julkisen vallan politiikkatoimenpiteitä, kuten verotusta, tulonsiirtoja, tukia, julkisia investointeja sekä julkisia palvelumenoja.

Suomen kansantalous ja julkinen talous joutuvat lähivuosina sopeutumaan muuttuvaan toimintaympäristöön globalisaation ja Euroopan integraatiokehityksen myötä. Kansantalouden kilpailukykyä koskevassa tutkimustyössä painottuvat tämän vuoksi verotukseen, kasvu- ja teknologia-politiikkaan sekä yrittäjyyteen ja julkisten tukien vaikuttavuuteen liittyvät kysymykset. EU:n laajentumisesta ja talouden globalisaatiosta johtuvia erityisiä tutkimuskohteita ovat julkisen talouden pitkän ajan näkymät ja verotuksen kasvuaikutukset, tuotannontekijöiden liikkeet laajenevan EU:n sisällä sekä verokilpailu. Tutkimuksessa kartoitetaan myös hyvinvointivaltion pitkän ajan taloudellista kestävyyttä ja siihen liittyviä tekijöitä kuten Suomen houkuttelevuutta yritysten sijaintipaikkana sekä ikääntymisen vaikutusta tuottavuuden kehitykseen.

Väestön ikääntyminen ja sen vaikutukset työvoiman tarjontaan sekä työmarkkinoiden rakenneongelmat ovat keskeisiä tutkimuskysymyksiä. Työmarkkinoiden toimivuuteen vaikuttavat politiikkatoimenpiteet niin verotuksen, etuuksien kuin työvoimapolitiikankin kannalta kuuluvat analysoitaviin ongelma-alueisiin. Hallituksen työllisyyden politiikkaohjelmaan kytkeytyviä julkisen työvoimapolitiikan toimivuuden ja tuloksellisuuden kysymyksiä selvitetään. Työvoimapolitiikan vaikuttavuustutkimuksessa aloitettua kysyntä- ja tarjontaperusteista lähestymistapaa syvennetään. Tulonsiirtojen ja verotuksen yhteisvaikutuksia analysoidaan. Tulonjaon ja köyhyyden rakennetta ja niiden yhteyttä työmarkkinoiden kehitykseen tutkitaan. Erityisesti tarkastellaan taloudellisilta vaikutuksiltaan merkittäviä kulutuksen ikärakennetekijöitä. Yksilö- ja kotitaloustasoi-
siin tarkasteluihin perustuvaa mallityötä, sen organisointia ja tutkimuksellista hyödyntämistä uudistetaan. Erityistä huomiota kiinnitetään tutkimustulosten levittämiseen ja hyödyntämiseen.

Terveydenhuollon, sosiaalitoimen ja koulutuspalvelujen tuottavuuden ja tehokkuuden arvioinnin kehittämishanke jatkuu valtiovarainministeriön tuottavuushankkeeseen liittyen. Erityishuo-

mio hankkeessa kiinnittyy laatu- ja vaikuttavuustekijöiden yhdistämiseen panos- ja tuotosaineis-tojen kanssa. Palvelujen rahoitusjärjestelmien toimivuus, vanhuspalvelujen kysyntä ja tarjonta sekä väestön ikääntymisen vaikutus hyvinvointipalveluihin ovat myös tutkimuksen kohteina. Kuntataloustutkimuksessa kiinnitetään huomiota kuntakoon tuomiin tehokkuusvaikutuksiin julkisten palvelujen järjestämisessä sekä kuntien väliseen verokilpailuun. Aluetutkimuksessa perehdytään aluepoliittisten toimien vaikuttavuuteen sekä alueellisten työmarkkinoiden ja julkisten palvelujen tuottamisen alueellisten erojen tutkimukseen. Asuntomarkkinatutkimuksen painopisteet ovat asumisen hinnanmuodostuksessa maa-, rakennus- ja kiinteistömarkkinoilla sekä asumisen vero- ja tukipolitiikan vaikutukset asuntomarkkinoilla ja julkistaloudessa.

Ympäristötalouden ja infrastruktuurien tutkimus tarkastelee kestävän kehityksen mukaista politiikkaa erityisesti ympäristö- ja energiapolitiikan sekä kestävän tuotannon ja kulutuksen näkökulmista. Kioto-ilmastosopimuksen toteuttaminen ja uusista velvoitteista käytäviin neuvotteluihin valmistautuminen edellyttävät tutkimuksen voimavarojen suuntaamista näihin kysymyksiin. Myös ilmastonmuutokseen sopeutuminen on nousmassa uutena tutkimuskysymyksenä esiin. Infrastruktuurien tutkimuksessa keskeisiä tutkimuskohteita ovat myös taloudellisen kasvun ja infrastruktuurien väliset yhteydet sekä uusien infrastruktuuri-investointien rahoituksessa ja palvelutuotannossa käytettävien uusien sopimuskäytäntöjen arvioiminen.

Yleisen tasapainon mallit ovat muodostuneet keskeisiksi rakenne- ja ympäristöpolitiikan analyysin ja vaikutusarvioinnin työvälineeksi. VATT-mallihankkeessa on kehitetty dynaaminen yleisen tasapainon malli talouspolitiikan keskipitkän aikavälin arviointiin. Mallin keskeinen sovellus vuoden 2005 aikana on VATT:n skenaariokirjahanke.

21. Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 3 678 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu rahoittamaan tietoyhteiskuntaohjelmaa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 9 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Tulot	894	750	800
— maksullinen toiminta	146	-	-
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot muulta valtion virastolta	499	350	600
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta (myös EU:lta saatava rahoitus)	249	400	200
Menot	4 481	4 445	4 478
— henkilöstömenot	2 905	3 156	3 178
— toimitilavuokrat	349	400	400
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	794	609	610
— muut toiminnan menot	433	280	290
Toiminnan rahoitus			
— toimintamomentille budjetoidut tulot	894	750	800
— toimintamomentille budjetoidut menot	4 481	4 445	4 478
— toimintamenorahoitus, netto	3 587	3 695	3 678
— muu erittelemätön talousarviorahoitus	188	-	-

Momentin käyttö	
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	416
— myönnetty	3 775
— käytetty	3 587
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	604

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Yhteisrahoitteisen toiminnan tulot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	499	350	600
— EU:lta saatava rahoitus	201	400	200
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	48	-	-
Tulot yhteensä	748	750	800
Hankkeiden kokonaiskustannukset	4 284	4 421	4 478
Kustannusvastaavuus (tulot - kustannukset)	-3 536	-3 671	-3 678
Kustannusvastaavuus, %	17	17	17

2005 talousarvio	3 678 000
2004 talousarvio	3 695 000
2003 tilinpäätös	3 775 000

05. Valtiokonttori

Selvitysosa: Valtiokonttori on valtion konsernihallinnon laatujohtettu palveluvirasto, joka valtiovarainministeriön ohjauksessa tuottaa koko valtionhallinnon yhteisesti tarvitsemat hallinnolliset tukipalvelut sekä ohjaa virastojen ja laitosten tukiprosesseja ja tukee niiden kehittämistä. Valtiokonttori on myös valtion vakuutuslaitos, joka edistää riskienhallintaa koko valtionhallinnossa ja tarjoaa lakisääteiset vakuutuspalvelut kaikille valtion yksiköille sekä säädetty korvauspalvelut sotien veteraaneille ja muille edunsaajille.

Valtiokonttori muodostuu kolmesta toimialasta:

Hallinnon ohjaus -toimialan tehtävänä on toimia valtionhallinnon yhteisenä taloushallinnon osaamis- ja palvelukeskuksena, joka tuottaa erityisesti valtion konserniohjaukseen tarvittavat laskelmat ja analyysit.

Rahoitustoimialan tehtävänä on tarjota rahoitusvarallisuuden ja valtion velan hallintapalvelut ensisijaisesti valtion budjettitalousyksiköille.

Vakuutustoimialan tehtävänä on toimia valtion vakuutuslaitoksena ja tuottaa korvauspalveluita muille hallinnonaloille.

Valtiovarainministeriö asettaa talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä Valtiokonttorille vuodelle 2005 seuraavat alustavat tulostavoitteet:

Valtiokonttorin yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Valtiokonttorin strategisena tavoitteena on yhteistoiminnassa valtiovarainministeriön kanssa maksimoida valtion kokonaisuus, minkä saavuttamiseksi

— Hallinnon ohjaus -toimialan keskeisenä tavoitteena on viedä läpi kehittämishanke (KIEKU), jonka lopputuloksena virastojen hallinnolliset tukipalvelut on uudelleen organisoitu tuottavuuden oleelliseksi paranemiseksi valtionhallinnon tasolla

— Rahoitustoimialalla kehitetään riskienhallintaa ja rahoitustoimintojen tuloksellisuusmittausta sekä sopimusperusteista yhteistoimintaa toimeksiantajavirastojen kanssa

— Vakuutustoimialalla kehitetään riskienhallintakulttuuria valtiotyönantajien piirissä mm. viemällä läpi työkyvyn ylläpitämiseen tähtäävä KAIKU -hanke sekä parantamalla työnantaja-asiakkuuden hallintaa, toteutetaan eläkelakien muutokset oikeassa ajassa ja kustannustehokkaasti sekä sopeutetaan hallitusti Sotilasvamman ja veteraaniasioiden hoito alenevaan kysyntään

— Valtiokonttorin kaikki perustoiminta hoidetaan laadukkaasti, mutta entistä taloudellisemmin.

Strategisesti tärkeimpinä tuloksia ovat:

— *Hallinnon ohjauksessa* luotettavan, oikea-aikaisen ja helposti hyödynnettävän tietotuotannon lisäksi kehittämisprojektien onnistunut läpiviemi.

— *Rahoituksessa* valtion lainanoton korkoeron pysyminen pienenä suhteessa muihin euroopalaisiin valtioihin ja sijoittajakunnan huomattava laajeneminen ja monipuolistuminen ulkomailta.

— *Vakuutuksessa* hakemusten käsittelyajat, työkykyä ylläpitävän toiminnan tulokset sekä eläkepalveluiden hallintokulujen alhaisuus verrattuna muihin työeläkelaitoksiin.

21. *Valtiokonttorin toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 41 218 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähenyksenä huomioon maksullisesta toiminnasta saatavat tulot.

Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 3 000 000 euroa VEL-2005 hankkeen menojen johdosta.

Valtiokonttorin tärkeimmät tuotokset/panokset

Suoritteiden nimi	Suoritekappaleet		
	2003	2004	2005
Paperittoman kirjanpidon käyttäjävirastot	33	70	81
Netran avatut sivut/pv	800	800	1 100
Maksuliikennevaltuutukset, kpl	700	230	250
Hoidettujen antolainojen kanta, lkm	36 823	34 000	32 000
Omistusasuntolainatakaukset, lkm	137 159	170 000	190 000
Korkotukilainojen kanta, lkm	30 551	29 000	28 000
Eläkepäätösten määrä (kaikki eläkelajit)	34 511	36 000	36 000
Eläkkeiden ennakkotiedusteluvastaukset	22 896	27 000	28 000
Maksettujen eläkkeiden kanta, lkm	297 288	299 000	301 000
Vahingonkorvauspäätösten määrä (tapaturma-, rikos-, liikenne- ja hirtvivahingot)	35 210	34 000	35 200
Sotainvalidi- ja veteraaniasioiden päätösten määrä (kaikki päätöslajit)	159 255	141 300	124 800
Elinkorkojen maksukanta, lkm	36 022	43 000	43 000

Suoritteen nimi	Suoritekustannukset (1 000 euroa)		
	2003	2004	2005
Keskuskirjanpidon hoito	636	744	776
Valtion maksuliikenteen hallinnointi	253	215	215
Valtion velan hallinnointi	5 550	6 002	6 422
Asuntolainojen hallinnointi	3 938	3 648	3 660
Korkotukilainojen hallinnointi	499	397	401
Eläkepäättökset	6 433	8 478	9 226
Eläkkeiden ennakkotiedusteluvastaukset	1 131	1 293	1 271
Maksetut eläkkeet	2 277	2 475	2 399
Vahingonkorvauspäättökset	4 223	4 687	4 691
Sotainvalidi- ja veteraanipäättökset	5 154	4 511	3 903
Elinkorkojen maksu	2 217	1 751	1 467

Asiakastyytyväisyystutkimusten yleisarvosanojen painottamaton keskiarvo

Toimiala	2003	2004	2005
Hallinnon ohjaus	8,3	8,3	8,3
Rahoitus	8,4	8,3	8,4
Vakuutus	8,4	8,5	8,5

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Tulot	3 727	3 377	3 643
— maksullinen toiminta	3 713	3 363	3 528
— muut tulot	14	14	115
Menot	43 405	42 591	44 861
— henkilöstömenot	22 088	23 181	23 630
— toimitilavuokrat	2 958	2 954	2 851
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	10 684	11 716	13 063
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	7 675	4 740	5 317
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	3 727	3 377	3 643
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	43 405	42 591	44 861
— toimintamenorahoitus, netto	39 679	39 214	41 218
— 28.01.21 Valtiovarainministeriön toimintamenot	150	-	-
— 28.80.20 Kehittämisen- ja koulutustoiminta	170	641	-
— 28.80.23 Työsuojelun edistäminen	258	133	-
Muilta momenteilta tuleva rahoitus yhteensä	578	774	-
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	6 024		
— myönnetty	37 469		
— käytetty	39 679		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 815		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	3 685	3 363	3 528
— muut tuotot	28	-	-
Tuotot yhteensä	3 713	3 363	3 528
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	2 597	2 536	2 654
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1 116	827	874
Kustannusvastaavuus, %	143	133	133

2005 talousarvio	41 218 000
2004 talousarvio	39 214 000
2003 tilinpäätös	37 469 000

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon valtion eläkelautakunnan taloudelliset, tuotannolliset ja laadulliset tavoitteet. Määrärahasta maksetaan valtion eläkelautakunnassa hallintolainkäyttölain nojalla järjestettyjen suullisten käsittelyjen aiheuttamat oikeudenkäyntikulut ja korvaukset.

22. Valtion eläkelautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 364 000 euroa.

Toiminnan menot (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Menot	338	353	364
— henkilöstömenot	235	258	253
— toimitilavuokrat	30	32	31
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	55	39	53
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	7	13	13
— investoinnit	11	10	12
— kulut suullisista käsittelyistä	-	1	2
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	0		
— myönnetty	386		
— käytetty	338		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	48		

2005 talousarvio	364 000
2004 talousarvio	353 000
2003 tilinpäätös	386 000

07. Valtion maksamat eläkkeet ja korvaukset

05. *Vakinaiset eläkkeet, perhe-eläkkeet sekä kuntoutustuet* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 966 370 000 euroa.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Määrärahaa saa käyttää valtion eläkelain (280/1966) ja siihen liittyvän lainsäädännön mukaisten eläkkeiden, perhe-eläkkeiden, kuntoutustukien ja muiden kuntoutusetuuksien ja niiden lisien sekä viivästyskorotusten ja mahdollisten oikeudenkäyntikulujen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää valtion eläkelain muuttamisesta annetun lain (381/2001) nojalla viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuvien ennakkomenojen maksamiseen, jotka aiheutuvat siitä, että muut eläkelaitokset maksavat valtion puolesta myöntämiään valtion vasuulle kuuluvia eläkkeitä.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 2 900 000 euroa valtion eläkelain (280/1966) mukaisista kuntoutusetuuksista aiheutuvia menoja siirtona momentilta 28.80.24.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon arvioitu eläkekannan volyymikasvu. Määräraha on laskettu vuodelle 2005 arvioidussa TEL-indeksitasossa (2046/2170).

Määrärahan käytön arvioitu

jakautuminen €

Valtion palveluksen perusteella myönnetty eläkkeet, kuntoutustuet ja perhe-eläkkeet	2 054 640 000
Kunnan, seurakunnan ja yksityisen palveluksen perusteella myönnetty eläkkeet, kuntoutustuet, perhe-eläkkeet sekä valtionapulaitosten vastaavat eläkkeet	822 340 000
Kansanedustajain eläkkeet ja perhe-eläkkeet	9 030 000
Toisen korvauslain 7 §:n 2 momentissa tarkoitettut eläkkeet	20 000

Liikelaitosten ja liiketoimintaa harjoittavien valtion virastojen ja laitosten eläkkeet, kuntoutustuet ja perhe-eläkkeet	77 440 000
Valtion eläketurvan piiriin kuuluville henkilöille myönnetty kuntoutusetuudet	2 900 000
Yhteensä	2 966 370 000

2005 talousarvio	2 966 370 000
2004 talousarvio	2 928 120 000
2003 tilinpäätös	2 750 855 754

06. *Ylimääräiset eläkkeet* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 20 350 000 euroa.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Määrärahaa saa käyttää ylimääräisten eläkkeiden myöntämiseen voimassa olevien valtioneuvoston päätösten mukaisesti sekä aiemmin myönnettyjen ylimääräisten eläkkeiden maksamiseen.

Määrärahasta saadaan myöntää uusia ylimääräisiä eläkkeitä ja perhe-eläkkeitä Sotainvalidien Veljesliiton päätoimisille huoltotehtävissä toimiville toimihenkilöille, jotka siirtyvät eläkkeelle viimeistään vuonna 2006. Mikäli Sotainvalidien Veljesliiton omistamien laitosten, Kaunialan ja Kyyhkylän omistuspuhassa tapahtuu muutoksia, saadaan ylimääräisiä eläkkeitä ja perhe-eläkkeitä myöntää myös uuden omistajan palvelukseen siirtyneille, aiemmin Sotainvalidien Veljesliiton päätoimisille huoltotehtävissä toimineille toimihenkilöille.

Eläkkeet myönnetään noudattaen soveltuvin osin valtion eläkelain ja valtion perhe-eläkelain säännöksiä. Ylimääräisestä eläkkeestä vähennetään samasta palveluksesta työntekijäin eläkelain nojalla myönnettävä eläke.

Edelleen määrärahaa saa käyttää valtion palveluksesta aiemmin ylimääräisen eläkkeen saaneiden toimihenkilöiden määräaikaisten eläkkeiden jatkamiseen sekä heidän jälkeensä myönnettävien perhe-eläkkeiden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää enintään 729 000 euroa ylimääräisistä taiteilijaeläkkeistä annetun valtioneuvoston päätöksen (75/1974) mukaisen taiteilijaeläkkeiden ja ylimääräisistä sanomalehtimieseläkkeistä annetun valtioneuvoston päätöksen (37/1977) mukaisten sanomalehtimieseläkkeiden myöntämiseen kuitenkin siten, että enintään saadaan myöntää täyttä eläkettä vastaavina 35 ylimääräistä taiteilijaeläkettä ja 10 ylimääräistä sanomalehtimieseläkettä. Lisäksi määrärahaa saadaan käyttää enintään 9 000 euroa eduskunnan kansliatoimikunnan myöntämien ylimääräisten eläkkeiden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää ylimääräisten eläkkeiden ja perhe-eläkkeiden myöntämiseen Maatalousseurojen Keskusliiton, sittemmin Maatalouskeskusten liiton, ja niiden jäsenjärjestöinä toimineiden maanviljelys- ja talousseurojen päätoimisesta palveluksesta asutuslainsäädännössä annetun toimivallan käyttämistä varten muodostetuissa toimitelmissä. Edellytyksenä on lisäksi, että henkilöllä on tai olisi ollut oikeus eläkkeeseen valtion varoista tai kunnallisesta eläkejärjestelmästä ns. lisäeläketurvan mukaisesti ja että eläketurva muuten jäisi olennaisesti pienemmäksi siitä, mitä se olisi ollut, jos asutustehtävissä palveltu aika olisi luettu eläkeajaksi mainittuja eläkkeitä varten.

Selvitysosa: Määräraha on laskettu vuodelle 2005 arvioidussa TEL-indeksitasossa (2046/2170). Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon se, että vuonna 2005 myönnetään uusia taiteilijaeläkkeitä 35 ja sanomalehtimieseläkkeitä 10 kpl. Uusien ylimääräisten eläkkeiden määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon ns. paikalta palkattujen ulkomaan kansalaisten Suomen valtion palveluksesta kertyneen eläketurvan maksaminen kertasuorituksena (VNp 195/1989) nojalla.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	€
Ennen myönnetyt ylimääräiset eläkkeet	19 360 000
Vuoden kuluessa myönnettävät taiteilija- ja sanomalehtimieseläkkeet (enintään)	727 000
Vuoden kuluessa myönnettävät muut ylimääräiset eläkkeet	254 000
Eduskunnan kansliatoimikunnan ylimääräiset eläkkeet (enintään)	9 000
Yhteensä	20 350 000
2005 talousarvio	20 350 000
2004 talousarvio	21 546 000
2003 tilinpäätös	18 976 365

07. Muut eläkemenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 27 630 000 euroa.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Määrärahaa saa käyttää korvausten maksamiseen Kuntien eläkevakuutukselle eri lakien nojalla valtion toimintojen kunnallistamisen yhteydessä suoritetuista eläkejärjestelyistä ja Eläkekassa Maalle siitä eläkemenojen lisäyksestä, mikä aiheutuu asutustehtävissä palvelun ajan huomioon ottamisesta eläkekassan myöntämässä eläkkeessä. Edelleen määrärahaa saa käyttää korvausten maksamiseen Nokia Oyj:lle, Vapo Oy:lle, Vammass Oy:lle ja Lapua Oy:lle siitä valtion eläkelain tasoisen eläketurvan säilyttämisestä syntyvästä lisärasituksesta, joka näille yhtiöille aiheutuu 31.8.1976 Televan, 31.12.1983 Valtion polttoainokeskuksen, 31.12.1990 Vammasskosken tehtaan ja Lapuan patruunatehtaan palveluksessa olleen henkilöstön siirrosta näiden yhtiöiden palvelukseen.

Määrärahaa saa käyttää myös korvausten maksamiseen yrityskauppojen tai vastaavien yritysten omistuspohjan uudelleenjärjestelyjen yhteydessä tai konsernin sisällä yhtiöstä toiseen vanhana työntekijänä ennen 1.1.1994 siirretyn henkilön työnantajalle sekä Patria Vammass Oy:n tai Patria Lapua Oy:n palveluksesta yrityskauppojen, liikkeen luovutuksen tai vastaavien uudelleenjärjestelyjen yhteydessä vanhana työntekijänä siirretyn henkilön työnanta-

jalle, jolloin vanhana työntekijänä tarkoitetaan 31.12.1990 Vammaskosken tehtaan tai Lapuan patruunatehtaan palveluksesta Vammass Oy:n tai Patruunatehdas Lapua Oy:n palvelukseen ja myöhemmin Patria-konserniin siirtyneitä henkilöitä. Valtiokonttori saa sopia vakuutusmatemaattisin perustein lasketusta eläkevastuiden kertasuorituksesta. Lisäksi määrärahaa saa käyttää eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä suoritettuihin eläkeoikeuksien pääoma-arvojen siirtoihin valtion eläkejärjestelmästä asiaa koskevan lain mukaisesti.

Selvitysosa: Korvaukset maksetaan pääasiassa vakuutusmatemaattisesti laskettuihin kertasuorituksina. Määrärahaa ei tulla käyttämään eläkekorvausten maksamiseen vuoden 1992 jälkeen perustettaville yhtiöille.

Määräraha on laskettu vuodelle 2005 arvioidussa TEL-indeksitasossa (2046/2170). Määrärahassa on huomioitu laki eläkeoikeuden siirtämisestä Suomen työeläkejärjestelmän ja Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmän välillä (165/12.2.1999; HE 258/1998).

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	€
Korvaus Kuntien eläkevakuutukselle	22 192 000
Korvaus Nokia Oyj:lle	504 000
Korvaus Vapo Oy:lle	908 000
Korvaus Vammass Oy:lle	301 000
Korvaus Lapua Oy:lle	202 000
Muut korvaukset	31 000
Eläkeoikeuksien pääoma-arvojen siirrot Euroopan yhteisöjen eläkejärjestelmään	3 492 000
Yhteensä	27 630 000
2005 talousarvio	27 630 000
2004 talousarvio	28 518 000
2003 tilinpäätös	25 606 602

50. Tapaturmakorvaukset ja muut vahingonkorvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 38 830 000 euroa.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Määrärahaa saa käyttää tapaturmavakuutuslain ja liikennevakuutuslain sekä mainittuihin korvausjärjestelmiin liittyvän muun lainsäädännön mukaisten korvausten maksamiseen, valtion palveluksessa olleiden henkilöiden ja eräiden heihin verrattavien henkilöiden kuoltua suoritettavan taloudellisen tuen maksamiseen, valtion virkamieslain ja eroraha-asetuksen mukaisten erorahojen ja toistuvien korvausten maksamiseen sekä valtion palveluksessa oleville virantoimituksesta tai työtehtävien suorittamisesta aiheutuvien eräiden kustannusten ja vahinkojen korvaamiseen, valtion liikelaistosten vahinkoturvajärjestelmästä suoritettavien korvausten sekä rautatien käytöstä johtuvan vahingon vastuusta annetun lain mukaisten korvausten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös tapaturma- ja liikennevahinkojen korvauksiin liittyvien asiantuntijalääkäripalkkioiden maksamiseen.

Selvitysosa: Momentilla on lisäyksenä otettu huomioon vuoden 2005 alusta toteutettavaksi valmisteltu tapaturma- ja liikennevakuutusten ns. täyskustannusvastaavuusmuutos julkisen sektorin sairaanhoitokulujen korvaamisessa, mikä edellyttää lakimuutoksia Tapaturma- ja liikennevakuutuslainsäädännössä ja laissa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista. Muutokset on tarkoitus toteuttaa budjettilakeina. Muutos koskisi vain 1.1.2005 jälkeen sattuvia tapaturmia ja ammattitaitteja. Sen on Valtiokonttorissa arvioitu merkitsevän vuoden 2005 tapaturmamenoissa noin 5 prosentin nousua ja liikennevahingoissa noin 2,2 prosentin nousua ja siten koko momentille noin 3,9 prosentin nousua.

Lisäyksenä on otettu huomioon käräjäoikeuslakiin (581/1993) suunniteltu käräjäoikeustyöryhmän mietintöön (OM 2003:12) perustuva muutosesitys, jossa mm. lautamiehille tulee oikeus tapaturmakorvaukseen valtion varoista samoin perustein kuin työtapaturmissa.

Tapaturma- ja liikennevahinkojen korvauksiin liittyvien asiantuntijalääkäripalkkioiden menovaikutus on alle 20 000 euroa vuodessa.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

€

Tapaturmavakuutuslain (608/1948), ammattitautilain (1343/1988), valtion virkamiesten tapaturmakorvauksesta annetun lain (449/1990), julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (1295/2002) 6 luvun 14 §:n, sotilastapaturmalain (1211/1990), valtion eläkelain (280/1966) 18 b §:n, käräjäoikeuslain (581/1993) ja tapaturmakorvausjärjestelmään liittyvän muun lainsäädännön nojalla maksettavat tapaturmakorvaukset	29 925 000
Liikennevakuutuslain (279/1959) ja liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta untoutuksesta annetun lain (626/1991) nojalla maksettavat liikennevakuutuskorvaukset	1 995 000
Eräistä oikeudenkäynneistä valtion palveluksessa oleville aiheutuvien kustannusten korvaamisesta annetun lain (269/1974) ja valtion virantoimituksesta tai työtehtävistä aiheutuneiden eräiden vahinkojen korvaamisesta annetun lain (794/1980) nojalla maksettavat valtion henkilöstölle aiheutuvien eräiden kustannusten ja vahinkojen korvaukset	60 000
Valtion virkamieslain (750/1994) ja eroraha-asetuksen (1350/1994) nojalla maksettavat virkamiesten erorahat, aikuiskoulutuslisät ja toistuvat korvaukset	3 800 000
Ryhmähenkivakuutusta vastaavan edun järjestämisestä aiheutuvat menot virka- ja työehtosopimusten nojalla sekä kansanedustajana toimineen henkilön, eduskunnan virkamiesten ja rauhanturvaamishenkilöstön vastaavaa etua koskevan lainsäädännön nojalla sekä asevelvollisen kuoltua suoritettava taloudellinen tuki	2 600 000
Valtion liikelaitoksille valtion liikelaitosten vahinkoturvajärjestelmästä annetun valtioneuvoston päätöksen (1422/1991) nojalla maksettavat korvaukset	200 000
Rautatien käytöstä johtuvan vahingon vastuusta annetun lain (8/1898) nojalla maksettavat korvaukset	170 000
Lapuan patruunatehtaan onnettomuuden tapaturmakorvaukset	80 000
Yhteensä	38 830 000

2005 talousarvio	38 830 000
2004 talousarvio	39 965 000
2003 tilinpäätös	34 981 062

63. Muiden eläkelaitosten vastattavaksi kuuluvat eläkemenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 000 000 euroa.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Määrärahaa saa käyttää valtion eläkelain muuttamisesta annetun lain (381/2001) nojalla viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuvien Valtiokonttorin toisten eläkelaitosten puolesta myöntämien eläkkeiden maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on laskettu vuodelle 2005 arvioidussa TEL-indeksitasossa (2046/2170).

2005 talousarvio	6 000 000
2004 talousarvio	6 000 000

95. Valtion maksettavaksi tulevat korot liikaa saaduista ennakkotuloista viimeisenä eläkelaitoksena (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 200 000 euroa.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Määrärahaa saa käyttää valtion eläkelain muuttamisesta annetun lain (381/2001) nojalla viimeisen eläkelaitoksen periaatteesta johtuvien Valtiokonttorin toisten eläkelaitosten puolesta myöntämien eläkkeiden maksamisesta aiheutuvien korkomenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtiokonttori saa muiden eläkelaitosten vastuulla olevien eläkemenojen maksamisesta vastaavan korvauksen ennakkotulona momentille 12.28.63. Jos ennakkotulo on todellista eläkemenoa suurempi, valtiolle aiheutuu korkomenoja.

2005 talousarvio	200 000
------------------	---------

18. Verohallinto

Selvitysosa: Verohallinto toimii valtiovarainministeriön hallinnonalan verotuksen keskeisenä organisaationa. Sen asiakkaita ovat veronsaajat, veronmaksajat sekä tieto- ja asiantuntijapalvelujen käyttäjät.

Valtiovarainministeriö asettaa talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä verohallinnolle vuodelle 2005 seuraavat alustavat tulostavoitteet:

1. YHTEISKUNNALLINEN VAIKUTTAVUUS

Verohallinnon perustehtävänä on toimittaa verotus ja tilittää verot ja veronluonteiset maksut veronsaajille siten, että veronsaajat saavat tulonsa oikeamääräisinä, oikea-aikaisesti ja kustannustehokkaasti. Perustehtävän yhteiskunnallisen vaikuttavuuden vuoksi ensisijaisena tavoitteena on toimintavarmuus — verohallinnon toiminnan on sujuttava häiriöttä ja säädettyissä määrärajoissa.

Yhteiskunnallista vaikuttavuutta tuetaan niillä toimenpiteillä, joilla varmistetaan veronsaajille tilitettävien verotulojen oikeamääräistä ja oikea-aikaista kertymistä kuten asiakkaiden riittävällä palvelulla ja ohjauksella, optimaalisesti kohdistetulla verovalvonnalla sekä verojen tehokkaalla perinnällä. Veronmaksajien käyttäytyminen vaikuttaa ratkaisevasti verohallinnon toiminnan tuloksellisuuteen. Verohallinto edistää sitä, että veronmaksajat voivat suoriutua lakisääteisistä velvoitteistaan mahdollisimman vähällä vaivannäöllä. Asiakkaat saatetaan myös tietoisiksi oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan veroasioissa.

Verohallinnon keräämien nimellisarvoisten verotulojen ja nettomenojen kehitys sekä nettomenojen ja verotulojen suhde vuosina 1999—2003 (1 000 euroa)

	1999	2000	2001	2002	2003
Nettomenot	285 656	298 210	307 761	325 275	319 922
Bruttoverotulot	42 430 618	48 862 797	49 765 614	49 376 972	48 601 245
— suhde %	0,67	0,61	0,62	0,66	0,66
Nettoverotulot	34 970 475	39 314 432	39 360 000	40 220 240	39 227 000
— suhde %	0,82	0,76	0,78	0,81	0,82

2. TOIMINNAN TULOKSELLISUUS

2.1. Toiminnan tehokkuus

Työn tuottavuuden kasvutavoite 2,2 prosenttia ja taloudellisuuden (yksikkökustannukset) 0,8 prosenttia vuoden 2004 arvioituihin toteutumiin verrattuna.

	2002 toteutuma	2003 toteutuma	2004 ennuste	2005 ennuste
Tuottavuusindeksi	100,0	101,3		
Taloudellisuusindeksi	100,0	93,4		
Tuottavuusindeksi		100,0	101,1	
Taloudellisuusindeksi		100,0	104,3	
Tuottavuusindeksi			100,0	102,2
Taloudellisuusindeksi			100,0	99,2

2.2. Tuotokset ja laadunhallinta

Toiminnan yhdenmukaisuutta ja oikeellisuutta seurataan verohallinnossa muun muassa evaluointitutkimusten avulla. Tavoitteena on, että henkilöverotuksen ja yritysverotuksen yhdenmukaisuus ja oikeellisuus paranevat vuonna 2001 ja 2002 toteutettujen tutkimusten tuloksiin verrattuna.

Seuraavat tutkimukset tehdään 2—3 vuoden kuluessa, jolloin nyt käynnissä olevat yhdenmukais-
tamiseen liittyvät toimenpiteet on tehty. Lisäksi tavoitteena on, että verotuksen toimenpiteiden lä-
pimenoajat ovat yhdenmukaisia eri osissa Suomea ja käsittelyajat ovat veronmaksajien tarpeisiin
nähteen kohtuulliset.

Veronmaksaja- ja veronsaaja-asiakkaiden tyytyväisyyttä verohallinnon palveluihin seurataan
joka kolmas vuosi tehtävillä asiakastyytyväisyystutkimuksilla. Veronmaksaja-asiakastutkimus-
ten toteutumien ja vuoden 2007 kouluarvosanatavoite ovat:

Asiakastyytyväisyys (kouluarvosana)

	1995 tot.	1998 tot.	2001 tot.	2004 tot.	2007 tavoite
Veronmaksaja-asiakas					
— henkilöasiakas	7,3	7,7	7,8	7,9	8,0
— yritysasiakas	ei tutkittu	7,3	7,6	7,8	7,9

Veronsaaja-asiakkaiden asiakastyytyväisyyden kouluarvosanat ja vuoden 2007 tavoite ovat:

Asiakastyytyväisyystutkimus (kouluarvosana)

	2001 toteutuma	2004 tavoite	2007 tavoite
Veronsaaja	8,1	8,1	8,1

Verovalvonnassa toiminnan painopistealueena ovat veroja kerryttävä verovalvonta ja harmaan
talouden torjunta. Vuosittaiset verovalvontasuunnitelmat sisältävät verovalvonnan tavoitteet. En-
nakkoperinnän ja lopullisen verotuksen vastaavuudessa tavoitteena on, että kokonaispoikkeama
voi verovuonna 2004 olla enintään 11 prosenttia maksuunpannuista veroista ja maksuista.

Verovuosi	Tuloverot ja maksut yhteensä	Palautettava ennakko	Jäännösverojen määrä	Palautuksien ja jäännösverojen itseisarvo	Itseisarvon poikkeama veroista ja maksuista, %	Verot ja maksut yht. (sis. yhtiöveron hyvitykset)
2001	25 956 529	1 596 191	1 232 717	2 828 908	10	28 191 280
2002	25 941 132	1 702 981	1 145 942	2 848 923	10	28 115 134
2003					11	
2004					11	

Jäämäperinnän kertymä on 45 prosenttia vuoden 2005 aikana perintään otettujen ja niiden
vuonna 2004 maksuunpantujen verojen, jotka ovat maksamatta (verojääminä) 1.1.2005, yhteis-
määrästä.

Harmaan talouden torjunnassa otetaan huomioon valtioneuvoston 20.6.2001 tekemä periaate-
päätös hallituksen toimintaohjelmaksi talousrikollisuuden ja harmaan talouden vähentämiseksi.
Periaatepäätöksen ja valtiovarainministeriön perustaman viranomaisyhteistyön kehittämispro-
jektin asettamispäätöksen mukaisesti verohallinto maksaa viranomaisyhteistyön kehittämispro-
jektin menoja vuonna 2005 yhteensä enintään 587 555 euroa.

2.3. Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittyminen

Verohallinnon henkilöstömäärän annetaan vähentyä eläköitymisen mahdollistamissa rajoissa, mikäli verotusprosessien kehittäminen etenee suunnitellulla tavalla eikä lainsäädännön muuttamisesta aiheudu merkittäviä lisätehtäviä.

	2003 tot.	2004 arvio	2005 tav.	2006 tav.	2007 tav.	2008 tav.
Henkilötyövuodet	6 297	6 290	6 232	6 150	6 000	5 800

Henkilöstön hyvinvoinnin ja työilmapiirin kehitystä seurataan verohallinnossa vähintään joka kolmas vuosi tehtävillä kyselytutkimuksilla (asteikko 1—5). Vuonna 2007 tavoitteena on, että organisaation työilmapiirin ja esimiestyön arvosanat nousevat vuoden 2004 tasoon verrattuna.

	1991 tot.	2001 tot.	2004 tav.	2007 tav.
Työilmapiiri	3,3	3,3	3,3	3,5
Esimiestyö	2,4	2,6	2,8	3,0

3. HANKKEET

Verohallitus varautuu toimeenpanemaan yritys- ja pääomaverotuksen uudistuksen siten, että se voidaan ottaa käyttöön verovuodesta 2005 alkaen.

Yrittäjyyden politiikkaohjelmassa mainittu pientyönantajien internet-pohjainen maksupalvelujärjestelmä on tarkoitus ottaa pilottikäyttöön vuoden 2005 alkupuolella. Verotilijärjestelmän suunnittelua ja toteutusta jatketaan siten, että järjestelmä voidaan ottaa vaiheittain käyttöön vuodesta 2007 alkaen. Verohallinto edistää tietoyhteiskuntaohjelman tavoitteita mm. laajentamalla TYVI-palveluja sekä ottamalla käyttöön vuorovaikutteisia palveluja.

Verohallitus jatkaa vuonna 2001 aloitettua verotusprosessien kehittämistä annettujen voimavarojen puitteissa. Tavoitteena on rationalisoida verotusprosesseja siten, että verotustyössä hyödynnetään yhä enenevässä määrin automaattista menettelyä, systemaattista asiakasanalyysiin perustuvaa valvonnan kohdentamista sekä sähköisiä palveluja ja sähköistä tiedonsiirtoa. Henkilöverotuksessa siirrytään verovuonna 2005 uuteen menettelyyn, jossa kaikille henkilöasiakkaille lähetetään esitäytetty veroilmoitus.

21. Verohallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 344 890 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa yrittäjyyden politiikkaohjelmaan kuuluvia pientyönantajien internet-pohjaista maksupalvelujärjestelmä- ja verotilihanketta sekä tietoyhteiskuntaohjelmaan kuuluvia

TYVI-palvelujen jatkokehitystä ja markkinointia sekä verotukseen liittyvän sähköisen asioinnin mahdollistamista.

Määrärahan mitoituksessa on huomioitu oikeudenhoidollisista syistä alle omakustannusarvon hinnoitelluista julkisoikeudellisista suoritteista aiheutuvien menojen kattaminen sekä Ahvenanmaan ajoneuvoverotuksen kustannukset vuonna 2005.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Tulot	8 008	6 940	7 840
— maksullinen toiminta	3 749	3 300	3 300
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta (myös EU:lta saatava rahoitus)	185	110	-
— muut tulot ¹⁾	4 074	3 530	4 540
Menot	327 930	350 738	352 730
— henkilöstömenot	219 300	226 950	227 050
— toimitilavuokrat	23 166	24 500	24 500
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	73 462	84 138	88 030
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	12 002	15 150	13 150
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	8 008	6 940	7 840
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	327 930	350 738	352 730
— toimintamenorahoitus, netto	319 922	343 798	344 890
28.80.24 Työhyvinvoinnin tuki	13	100	100
34.06.29 Työllistämis-, koulutus- ja erityistoimet	1 736	1 750	1 750
— muu erittelemätön talousarviorahoitus	29	-	-
Muilta momenteilta tuleva rahoitus yhteensä	1 778	1 850	1 850
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	17 338		
— myönnetty	326 894		
— käytetty	319 922		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	24 310		

¹⁾ Muissa tuloissa mm. sairausvakuutus- ym. lakien mukaiset palautukset ja työterveyshuollon kustannusten mukaiset palautukset.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot			
— julkisoikeudelliset suoritteet	2 585 196	2 160 000	2 270 000
(Ennakkotiedot ja ratkaisut ¹⁾)	(965 087)	(800 000)	(850 000)
— muut suoritteet	732 038	650 000	700 000
— erityislakien mukaiset suoritteet	431 734	490 000	330 000
Tuotot yhteensä	3 748 968	3 300 000	3 300 000

Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	4 512 058	4 935 000	4 946 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-763 090	-1 635 000	-1 646 000
Kustannusvastaavuus, %	83	67	67

¹⁾ Ennakkotiedot ja ratkaisut maksut on määrätty asetuksen mukaisesti alle omakustannusarvon. Luvut suluisissa sisältyvät julkisoikeudellisiin suoritteisiin.

2005 talousarvio	344 890 000
2004 talousarvio	343 798 000
2003 tilinpäätös	326 894 000

39. Eräät siirrot Ahvenanmaan maakunnalle

Selvitysosa: Yleisiä veroja ja maksuja koskeva lainsäädäntövalta sekä oikeus kantaa veroja kuuluu Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) mukaan valtakunnalle. Tämän vuoksi Ahvenanmaan maakunnalle suoritetaan itsehallinnosta aiheutuvien menojen kattamiseksi vuosittain valtion varoista määrä, joka vahvistetaan itsehallintolain tarkoittamassa tasoituksessa. Ahvenanmaan valtuuskunta toimittaa tasoituksen vuosittain jälkikäteen kultakin kalenterivuodelta. Tasoitusmäärä lasketaan siten, että valtion tilinpäätöksen mukaiset asianomaisen vuoden tulot lukuunottamatta uusia valtion lainoja, kerrotaan itsehallintolain mukaisella tasoitusperusteella, joka on 0,45 prosenttia.

Tasoitusmäärästä maksetaan vuosittain ennakkoa, joka on otettava valtion talousarvioesitykseen. Ahvenanmaan valtuuskunta vahvistaa ennakon suuruuden. Myös vuotuisen ennakon arviointi määrä lasketaan edellä tarkoitetulla tavalla.

Ahvenanmaan maakunnalle voidaan itsehallintolain mukaan myöntää myös ylimääräistä määrärahaa, verohyvitystä ja erityistä avustusta itsehallintolaissa tarkemmin säädetyn perustein. Myös näistä määrärahoista päättää Ahvenanmaan valtuuskunta. Itsehallintolain mukaan tasavallan presidentti vahvistaa tasoitusta koskevan valtuuskunnan päätöksen sekä edellä tarkoitettuja muita määrärahoja koskevat valtuuskunnan päätökset. Ahvenanmaan valtuuskunnan päätökset on vahvistettava niitä muuttamatta tai jätettävä vahvistamatta.

30. Ahvenanmaan tasoitusmaksu (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 168 404 000 euroa.

Määrärahaa saa Ahvenanmaan valtuuskunnan päätöksen mukaisesti käyttää Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) mukaista tasoitusta ja tasoitusmäärää koskevien ennakkomaksujen suorittamiseen. Kun tasoitus lain mukaan suoritetaan jälkikäteen, saattavat tällöin vielä vahvistamattomien tasoitusten määrät nousta ennakkomaksuja suuremmiksi. Tämän johdosta määrärahaa saa käyttää ennen lopullisen tasoituksen vahvistamista myös

lisäennakon myöntämiseen varainhoitovuotta edeltäneiden vuosien menoihin.

2005 talousarvio	168 404 000
2004 lisätalousarvio	3 277 000
2004 talousarvio	161 060 000
2003 tilinpäätös	164 789 258

31. Verohyvitys (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 12 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Ahvenanmaan itsehallintolain 49 §:n mukaisen verohyvityksen maksamiseen Ahvenanmaan maakunnalle.

Selvitysosa: Ahvenanmaan itsehallintolain 49 §:n mukaan Ahvenanmaan maakunnalle on maksettava ylimenevä osa, jos maakunnassa verovuodelta maksuunpantu tulo- ja varallisuusvero ylittää 0,5 prosenttia vastaavasta verosta koko maassa (verohyvitys).

2005 talousarvio	12 000 000
2004 lisätalousarvio	4 653 000
2004 talousarvio	12 000 000
2003 tilinpäätös	11 848 146

40. *Arpajaisveron tuoton palauttaminen Ahvenanmaan maakunnalle* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää arpajaisveron tuoton palauttamiseen Ahvenanmaan maakunnalle.

2005 talousarvio	3 500 000
2004 lisätalousarvio	-878 000
2004 talousarvio	3 500 000
2003 tilinpäätös	2 270 034

40. Tullilaitos

Selvitysosa: Tullilaitos määrää ja kantaa tehtäväalueellaan tullit, verot ja muut maksut oikein, edistää ulkomaankaupan sujuvuutta ja yleistä turvallisuutta torjumalla luvatonta tuontia ja vientiä sekä muuta rikollisuutta ja huolehtii kansallisesta ja Euroopan unionin edusta sekä elinkeinoelämän tietotarpeista samoin kuin kauppaa-, kilpailu- ja maatalouspoliittisten velvoitteiden täytäntöönpanosta.

Valtiovarainministeriö asettaa talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä tullilaitokselle vuodelle 2005 seuraavat alustavat tulostavoitteet:

Toiminnan sopeuttaminen EU:n laajentumiseen

Unionin laajentumisen johdosta tullilaitos siirtää kolmansien maiden kaupan tehtävistä vapautuvaa henkilöstöä lähinnä talous- ja huumerikollisuuden torjuntaan ja kauttakulkuliikenteen sujuvuuden varmistamiseen pääasiassa itäisen maarajan ja Kaakkois-Suomen satamien tullitoimipaikkoihin. Yhteiskunnan suojaamistehtävät sopeutetaan tarvittavilta osin laajentuneiden sisämarkkinoiden vaatimuksiin. Myös toimipaikkaverkostoa tarkistetaan vastaamaan paremmin muuttuneen tilanteen tarpeita.

Itärajan ylittävän kaupan ja liikenteen sujuvuuden edistäminen

Suomen ja Venäjän kaupan ja kauttakulkuliikenteen ruuhkia ja muita ongelmia pyritään helpottamaan, mutta samalla torjumaan niihin liittyvää rikollisuutta. Venäjän viranomaisien kanssa pyritään tehostamaan yhteistyötä ja kehittämään Venäjän tullin menettelyjä ja toimintatapoja, erityisesti edistämään niin sanotun vihreän linjan laajentamista ja toimivuutta.

Asiakasyhteistyö

Asiakasstrategian laatiminen saatetaan loppuun, ottaen huomioon myös EU-lainsäädännön päätetyt ja vireillä olevat muutokset sekä sähköisen toimintaympäristön kehitys.

Autoverotus

Vuonna 2003 voimaan tulleiden autoverolain muutosten mukainen verotus vakiinnutetaan. Hallintotuomioistuinten ratkaisuksista mahdollisesti aiheutuvat muuttoautojen verotusta koskevat oikaisut suoritetaan viimeistään vuoden 2005 aikana.

Tullilaitoksen resurssien jakautuminen päätehtävittäin

	2003		2004		2005	
	htv	milj. €	htv	milj. €	htv	milj. €
Ulkomaankaupan sujuvuus	967	43,343	934	43,512	937	43,749
Yhteiskunnan suojaaminen	439	20,583	494	24,351	497	24,172
Fiskaalisuus	502	23,929	555	28,037	480	24,103
Tuki¹⁾	580	32,079	601	37,222	607	35,027
Yhteensä	2 488	119,934	2 584	133,122	2 521	127,051

¹⁾ Tuki sisältää: Hallinnon, koulutuksen, tietotekniikan, tietopalvelun ja tilastoinnin.

Tullilaitoksen tunnusluvut vuosilta 2002—2005 (vuosi 2003=100)

	2002	2003	2004	2005
	tilinpäätös	tilinpäätös	talousarvio	esitys
Menot	95,2	100	111,0	95,4
Htv	97,6	100	103,8	97,6
Työpanoksella painotetut suoritteet	97,0	100	98,4	93,6
Työn tuottavuus	99,4	100	94,7	95,9
Taloudellisuus (menot/painotetut suoritteet)	98,2	100	112,8	102,0

Tullilaitoksen kantamat verot ja maksut

Euroopan unioni laajeni 1.5.2004 kymmenellä uudella jäsenmaalla. Tullilaitoksen tekemien kolmansien maiden tuonti- ja vientitullausten määrän on arvioitu laskevan noin neljänneksellä uusista jäsenmaista tulevien tavaralähetysten muuttuessa EU:n sisäkaupaksi. Laajentumisen vaikutukset kolmansien maiden tuonnin veronkantoon selvinnevät syksyyn 2004 mennessä, joten arviota tullilaitoksen kantamien verojen ja maksujen kokonaismäärästä ei esitetä.

21. *Tullilaitoksen toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 127 052 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon huumekoiratoimintaan saatavat lahjoitukset sekä EU:lta saatavat tulot pois lukien EU:lle

kannettavista kolmansien maiden tulleista saatava kantopalkkio.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon Niiralan rajanylityspaikan aukioloajan laajentamisesta ympärivuorokautiseksi 630 000 euroa.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Tulot	796	510	510
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta (myös EU:lta saatava rahoitus)	745	500	500
— muut tulot	51	10	10

Menot	120 361	126 777	127 562
— henkilöstömenot	92 374	97 400	98 057
— toimitilavuokrat	8 180	9 851	9 953
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	11 594	8 482	7 175
— muut toiminnan menot (aineet ja tarvikkeet yms.)	5 317	5 340	5 500
— hankintamenot	2 896	5 704	6 877
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	796	510	510
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	120 361	126 777	127 562
— toimintamenorahoitus, netto	119 565	126 267	127 052
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 417		
— myönnetty	123 038		
— käytetty	119 565		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 890		

2005 talousarvio	127 052 000
2004 lisätalousarvio	300 000
2004 talousarvio	125 967 000
2003 tilinpäätös	123 038 000

Selvitysoasa: Valvontatoimintaa palvelevan läpivalaisulaitteiston sekä rekisterikilpien ja konttien tunnistusjärjestelmän avulla pystytään tehokkaasti ja varmasti erottamaan liikennevirroista ne ajoneuvot ja kontit, jotka halutaan pysäyttää tarkastettavaksi.

70. *Kaluston hankinta* (siirtomääräraha 2 v)
Momentille myönnetään 4 000 000 euroa.
Määrärahaa saa käyttää liikuteltavien läpivalaisulaitteiden sekä hahmontunnistusvälineistön hankintaan ja ylläpitomenoihin.

2005 talousarvio	4 000 000
2003 tilinpäätös	5 000 000

52. Tilastokeskus

Selvitysoasa: Tilastokeskus laatii yhteiskuntaoloja koskevia tilastoja ja selvityksiä sekä huolehtii kansallisen tilastotoimen yleisestä kehittämisestä yhteistyössä muiden valtion viranomaisten kanssa.

Valtiovarainministeriö asettaa talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä Tilastokeskukselle vuodelle 2005 seuraavat alustavat tulostavoitteet:

1. Vaikuttavuus

Tilastokeskus tuottaa nykyisin voimassa olevien EU-säädösten ja -sitoumusten sekä kansallisten tarpeiden edellyttämät tilastot ja palvelut, toteuttaa tilastojen välttämättömät ajanmukaistukset ja uudistukset sekä hoitaa kasvihuonekaasujen inventaariolaitoksen tehtävät. Tilastokeskus jatkaa Suomen EU-velvoitteisiin liittyvien yritysten lyhyen aikavälin tilastojen, palvelualojen hintaindeksijärjestelmän ja julkisyhteisöjen neljännesvuositilastojärjestelmän kehittämistä.

2. Suoritteet ja palvelukyky

Tilastokeskus jatkaa tuotteiden ja palvelujen laadun parantamista sekä palvelukyvyn kehittämistä mm. uudistamalla palveluvalikoimaa ja siirtämällä standardipalveluja verkkopalveluiksi.

Keskeiset yleisen yhteiskuntatilaston tiedot tarjotaan nykyisessä laajuudessa maksuttomana julkis palveluna.

Säännöllisesti ilmestyvien tilastojen¹⁾ julkistamisnopeus viikkoina tilastoaikajankohdan päättymisestä

	2003	2004	2005
Vuositilastot	38,2	39,6	39,6
¼ -vuositilastot	8,2	7,9	7,9
Kuukausitilastot	5,3	5,0	5,0

¹⁾ Tilastotuotteiksi luetaan painetut julkaisut, niiden sähköiset vastineet, tietokantapäivitykset, lehdistötiedotteet, taulukko-/graafiset paketit sekä staattiset verkkosivut.

3. Toiminnallinen tehokkuus

Tilastotietojen tuotannon yksikkökustannukset ja kiinteiden kustannusten osuus kokonaiskustannuksista pidetään vuoden 2003 tasolla. Tuottavuuden arvioidaan kasvavan 2 prosentilla vuodesta 2004.

Sähköistä tiedonsiirtoa lisätään koko tuotantoketjussa. Tietojärjestelmiä integroidaan siten, että kerättyjen tietojen monikäyttöisyyttä voidaan lisätä. Tilastokeskus rakentaa palvelutoiminnan tehostamiseksi tuotantomallia, joka perustuu tietovarasto -ajatteluun, ja jatkaa keskuskoneesta luopumisen toteuttamista.

Tilastokeskuksen kokonaiskustannukset (1 000 euroa)

	2003	2004	2005	Muutos, %
Tuotteet ja palvelut	24 941	25 700	26 500	+3,1
Tietovarannot	22 329	23 000	23 700	+3,0
Kokonaiskustannukset	47 270	48 700	50 200	+3,1

Maksullisen palvelutoiminnan tavoitteena on keskimääräinen 100 prosentin kustannusvastaavuus kolmivuotisjaksona 2003—2005.

4. Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Tilastokeskuksen Henkilöstö 2010 -linjausten mukaisesti jatketaan panostamista henkilöstön avainosaamisen, palkitsemisen ja esimiestyön kehittämiseen sekä henkilöstön työhyvinvoinnin parantamiseen.

21. Tilastokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 40 626 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös jäsenmaksujen maksamiseen ja EU:n jäsenyyteen liittyvien tilastohankkeiden rahoitukseen.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu rahoittamaan tietoyhteiskuntaohjelmaa.

Määrärahan mitoituksessa on nettobudjetoidavina tuloina otettu huomioon maksullisen toiminnan tulot sekä EU:lta ja yhteishankkeista talousarvion ulkopuolisilta tahoilta saatavat tulot.

Lisäksi määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 15 000 euroa siirtona momentilta 29.01.22.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	9 865	9 810	9 960
— maksullinen toiminta	8 057	8 000	8 150
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta (myös EU:lta saatava rahoitus)	1 803	1 800	1 800
— muut tulot	5	10	10
Menot	45 541	50 424	50 586
— henkilöstömenot	33 309	35 300	35 500
— toimitilavuokrat	4 426	4 500	4 600
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	5 080	6 700	6 700
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	2 726	3 924	3 786
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	9 865	9 810	9 960
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	45 541	50 424	50 586
— toimintamenorahoitus, netto	35 676	40 614	40 626
— muu erittelemätön talousarviorahoitus	1 647	1 600	1 600
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 043		
— myönnetty	38 051		
— käytetty	35 676		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 418		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	7 972 632	7 930 000	8 087 000
— muut tuotot	35 587	70 000	63 000
Tuotot yhteensä	8 008 219	8 000 000	8 150 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	7 420 610	8 000 000	8 300 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	587 609	-	-150 000
Kustannusvastaavuus, %	108	100	98

2005 talousarvio	40 626 000
2004 talousarvio	40 614 000
2003 tilinpäätös	38 051 000

60. Senaatti-kiinteistöt

1. Palvelu- ja muut toimintatavoitteet

Senaatti-kiinteistöt on valtiovarainministeriön hallinnonalalla toimiva valtion liikelaitos. Senaatti-kiinteistöjä koskevan lain (1196/2003) mukaan Senaatti-kiinteistöjen tehtävänä on tuottaa ja kehittää tilapalveluja ja niihin läheisesti liittyviä muita palveluja ensi sijassa valtion virastoille ja laitoksille sekä huolehtia hallinnassaan olevasta kiinteistövarallisuudesta.

Senaatti-kiinteistöjen arvoperusta on yhteiskuntavastuullinen toiminta osana valtioyhteisöä. Tehtävänä on tarjota tilapalveluja, jotka ovat taloudelliselta, sosiaaliselta ja ympäristön näkökulmasta vastuullisesti tuotettu ja hinnoiteltu.

Senaatti-kiinteistöt muodostaa liikelaitoskonsernin, johon kuuluu 48 tytäryhtiönä toimivaa kiinteistöosakeyhtiötä.

Valtion kiinteistöhallinnon uudelleenjärjestelyjä jatketaan vuonna 2005 siten, että opetusministeriön hallinnassa ollutta rakennusvarallisuutta siirretään Senaatti-kiinteistöjen hallintaan 1.1.2005 alkaen yhteensä noin 15 milj. euron arvosta. Siirrettävään rakennusvarallisuuteen kuuluvat ulkomailla seuraavat tiedeinstituuttien käytössä olevat kiinteistöt, toimitilat ja asunnot: Villa Lante, asunto Roomassa, toimitilat ja asuntolarakennus Ateenassa sekä kulttuuri-instituuttien ja kulttuurilaitosten käytössä olevat kiinteistöt ja toimitilat Lontoossa ja Pariisissa, Aalto-paviljonki Venetsiassa sekä kolmanneksen omistusosuus yhteispohjoismaisesta Biennale-paviljongista Venetsiassa. Suomessa siirrettäviin kulttuuritoimen kohteisiin kuuluu Hanasaaren ruotsalais-suomalainen kulttuurikeskus Espoossa. Mainittujen kiinteistöjen ja toimitilojen käyttäjille on tarkoitus osoittaa valtionavustus Senaatti-kiinteistöille maksettavia vuokria varten siirtoajankohdasta lukien. Lisäksi siirrettäviin kohteisiin kuuluvat Aleksanterin teatterin kiinteistö Helsingissä sekä saksalainen sotilashautausmaa Vantaalla. Siirrettävästä rakennusvarallisuudesta Villa Lante ja Aleksanterin teatteri ovat kulttuurihistoriallisesti ja rakennustaiteellisesti merkittäviä ja suojeltavia kohteita. Omaisuus merkitään Senaatti-kiinteistöjen muuhun omaan pääomaan. Valtioneuvosto valtuutetaan päättämään tarkemmin siirrettävästä valtion omaisuudesta.

Lisäksi Senaatti-kiinteistöille asetetaan seuraavat palvelutavoitteet:

— Senaatti-kiinteistöjen vuokrajärjestelmää kehitetään edelleen painottaen järjestelmän selkeyttä ja läpinäkyvyyttä ja ottamalla käyttöön porrastettu tuottovaatimus.

— Senaatti-kiinteistöt kehittää asiantuntijapalveluita tukemaan valtioasiakkaiden rakenteellisia muutoksia.

— Senaatti-kiinteistöt kehittää tilahallintapalveluita asiakkaiden toimitilojen käytön tehostamiseksi.

2. Investoinnit

Senaatti-kiinteistöjen investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 2005 enintään 340 milj. euroa. Lisäksi Senaatti-kiinteistöt saa tehdä sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja seuraavina varainhoitovuosina enintään 300 milj. euroa. Tämän lisäksi Senaatti-kiinteistöt saa suorittaa investointeja, jotka työministeriö rahoittaa.

Uudisinvestoinnit painottuvat korkeakoulu- ja tutkimusrakennuksiin, vankilarakennuksiin sekä puolustushallinnon rakennuksiin. Muut investoinnit ovat rakennuskannan arvoa säilyttäviä ja sen toimintakelpoisuutta parantavia peruskorjausinvestointeja.

Senaatti-kiinteistöt saa antaa lainaa samaan liikelaitoskonserniin kuuluvalla osakeyhtiömuotoiselle tytäryhtiölle tai osakkuusyhtiölle enintään 30 milj. euroa. Lisäksi Senaatti-kiinteistöt saa antaa vastavakuutta vaatimatta omavelkaisia takauksia tytäryhtiönä toimivien kiinteistöosakeyhtiöiden lainoista sekä riittävää vakuutta vastaan osakkuusyhtiöidensä lainoista yhteensä enintään 35 milj. euron arvosta.

3. Lainanotto

Senaatti-kiinteistöt oikeutetaan ottamaan vuoden 2005 aikana tehtäviä investointisitoumuksia varten valtion liikelaitoksista annetun lain (1185/2002) 5 §:n 1 momentissa tarkoitettua lainaa enintään 250 milj. euroa.

Selvitysoasa: Valtiovarainministeriö on huomioon ottaen palvelu- ja muut toimintatavoitteet asettanut alustavasti Senaatti-kiinteistöjen tulostavoitteeksi 122 milj. euroa vuodelle 2005.

Vuonna 2005 Senaatti-kiinteistöt tulouttaa valtion talousarvioon yhteensä 264 milj. euroa vuoden 2004 voiton tuloutuksena ja perustamislainan korkoina ja lyhennyksinä. Vuoden 2005 rahoitussuunnitelmassa korkojen ja lainanlyhennysten osuudeksi on arvioitu 232 milj. euroa ja voiton tuloutukseksi 32 milj. euroa.

Tulos- ja rahoitussuunnitelmaan perustuva alustava investointisuunnitelma vuodelle 2005 (milj. euroa)

Rakennuskannan arvoa ja käyttökelpoisuutta parantavat korjausinvestoinnit	160
Uudisrakennusinvestoinnit	180
Yhteensä	340

Tunnuslukutaulukko

	2003 toteutuma		2004 ennakoitu		2005 arvio	
	liikelaitos	konserni	liikelaitos	konserni	liikelaitos	konserni
Liikevaihto, milj. €	504,7	507	536,6	539	564	567
— muutos, %	24,6	24	6,3	6,3	5,1	5,2
Vuokratate, milj. €	364,6	364,8	374,9	376	396,7	397
— % liikevaihdosta	72,2	71,9	69,9	69,8	70,3	70
Liikevoitto, milj. €	210,8	203,6	214,8	210	226,5	224
— % liikevaihdosta	41,8	40,2	40,1	39,0	40,2	39,5
Tilikauden tulos, milj. €	113,6	108,9	112,9	110	122,3	119
— % liikevaihdosta	22,5	21,5	21,1	20,4	21,7	21
— % peruspääomasta	16,9	16,2	16,8	16,4	18,2	17,7
Tuloutus valtion talousarvioon, milj. €	31	31	32	32	32	32
Sijoitetun pääoman tuotto, %	4,0	3,9	4,1	4,0	4,2	4,1
Investoinnit, % liikevaihdosta	60,8	60,6	65,2	65	60,3	60
Omavaraisuusaste, %	59,5	60,5	59,3	60	59,2	60
Taseen loppusumma, milj. €	5 268	5 280	5 403	5 420	5 588	5 608
Henkilöstömäärä	223	223	235	235	240	240

Liikelaitosta koskevat tulomomentit (milj. euroa)

	2003 toteutuma	2004 ennakoitu	2005 arvio
Tuloutus tulomomenteille			
12.28.99 Takausmaksut	0,7	1,3	2,6
13.01.04 Korot	90,8	86,1	81,4
13.05.01 Voiton tuloutus	31	32	32
15.01.02 Lainat	104	74	151
Yhteensä	226,5	193,4	267

80. Hallinnon uudistaminen ja erät henkilöstöhallinnon tukitoimenpiteet

(20.) *Kehittämisen- ja koulutustoiminta* (siirtomääräraha 2 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen määräraha budjetoitavaksi momentille 28.01.21.

21. *Henkilöstön sopeuttamisen tukeminen* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 169 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää hallinnon rationalisoinnin yhteydessä tarvittavista henkilöstön uudelleen sijoittamisen tukitoimista aiheutuviin menoihin.

2005 talousarvio	169 000
2004 talousarvio	169 000
2003 tilinpäätös	169 000

23. *Työsuojelun edistäminen* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 050 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää työsuojelurahastosta annettua lakia (407/1979) vastaavan järjestelyn toteuttamiseksi valtionhallinnossa työsuojelututkimukseen, työsuojelukoulutukseen, työsuojelutietojen keräämiseen ja työsuojelua koskevaan tiedottamiseen sekä valtiotyönantajan ja sen palveluksessa olevan henkilöstön välisten työelämän suhteiden edistämistä tarkoittavaan tutkimukseen, koulutukseen ja tiedotukseen.

2005 talousarvio	1 050 000
2004 talousarvio	981 000
2003 tilinpäätös	940 000

24. *Työhyvinvoinnin tuki* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Valtiokonttorin antamien ohjeiden mukaisesti myönnettävien työhyvinvointia edistävien hankkeiden toteuttamiseen sekä kuntoutus- ja työhyvinvointitoiminnan kehittämisestä ja koulutuksesta aiheutuviin menoihin. Määrärahaa saa käyttää myös tuettavien työhyvinvointihankkeiden virastokohtaisen toteuttamisen palkkauskustannuksiin kuuden henkilötyövuoden verran.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu.

Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 2 900 000 euroa siirtoma-mentille 28.07.05 valtion eläkelain (280/1966) mukaisista kuntoutusetuuksista aiheutuvia menoja varten. Palkkausmenoihin myönnettävällä tuella on tarkoitus vaikuttaa kehitysohjelmassa syntyvän osaamisen jäämiseen aiempaa enemmässä määrin virastojen omalle henkilökunnalle.

KAIKU-ohjelman tavoitteena on vaikuttaa positiivisesti valtion palveluksessa olevan henkilöstön eläkeiän odotteen kasvuun. Hanketö- teutuksen ohella keinona on työhyvinvointi-

työhön liittyvien vaikuttavuustavoitteiden aikaansaaminen ministeriöiden ja virastojen tulossopimuksiin.

2005 talousarvio	500 000
2004 talousarvio	6 368 000
2003 tilinpäätös	3 867 999

25. *Valtion henkilöstöjärjestelyt* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 530 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää lakkautuspalkkalain (182/1931) mukaisten lakkautuspalkkojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös ennen vuotta 1992 päätetyn viraston toiselle paikkakunnalle siirron johdosta työpaikan järjestämiseen henkilölle, joka ei ole voinut siirtyä viraston uudelle sijaintipaikkakunnalle.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä edelliseltä vuodelta siirtyväksi arvioitu määrä ja lakkautuspalkkaa saavien henkilöiden eläkkeelle siirtyminen. Vanhuuseläkkeelle arvioidaan siirtyvän vuonna 2005 keskimäärin 10 henkilöä.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	€
Lakkautuspalkat	508 000
Henkilöstöjärjestelyt	22 000
Yhteensä	530 000

2005 talousarvio	530 000
2004 talousarvio	725 000
2003 tilinpäätös	1 177 000

26. *EU-puheenjohtajuus* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Suomelle vuonna 2006 tulevan Euroopan unionin puheenjohtajuuden johdosta välttämättömän lisähenkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin palvelussuhteisiin ja tehtäviin. Määrärahaa saa käyttää myös EU-puheenjohtajuudesta tai siihen val-

mistautumisesta johtuviin ylityökorvausten maksamiseen, lisähenkilökunnan tarvitsemista toimitiloista aiheutuviin menoihin, matka- ja edustuskustannusten maksamiseen, tiedotus-, käännös- ja postituskustannusten maksamiseen, julkaisu- ja tiedotusmateriaalin tuottamiseen sekä muihin EU-puheenjohtajuudesta tai siihen valmistautumisesta aiheutuviin menoihin, ei kuitenkaan kokousten, seminaarien ja muiden niitä vastaavien EU-puheenjohtajuuteen liittyvien tilaisuuksien järjestämisestä välittömästi aiheutuviin menoihin.

Määrärahaa saa käyttää myös Suomen EU-puheenjohtajuuteen valmistautumiseksi järjestettävän EU-avustajaohjelman järjestämiseen, ohjelman suunnittelu-, valinta-, valmennus- ja palkkausmenojen maksamiseen sekä ohjelman arviointiin.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus käyttää 1 400 000 euroa 45 henkilön palkkaamiseen vuonna 2005 EU-avustajiksi kahden vuoden määräajaksi. Palkkauksen kokonaiskustannus on 3 600 000 euroa, josta suurin tarve kohdistuu vuodelle 2006. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon henkilöstön palkkausmenojen lisäksi eräitä muita puheenjohtajuuteen valmistautumisesta aiheutuvia menoja. Määrärahasta maksetaan keskitetysti puheenjohtajuudesta aiheutuvat henkilöstö- ja muut menot, ei kuitenkaan kokousten järjestämisestä välittömästi aiheutuvia menoja, jotka maksetaan momentin 23.02.22 määrärahasta.

2005 talousarvio	5 000 000
------------------	-----------

27. *Tuottavuuden edistäminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 10 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää julkisen hallinnon tuottavuuden edistämiseen tähtävien tietohallintoinvestointien, tutkimusten, selvitysten sekä koulutus- ja muiden palvelujen hankkimiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään 25 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää sellaisten hallinnon tuottavuutta edis-

tävien hankkeiden rahoittamiseen, joista valtiovarainministeriö on tehnyt ao. ministeriön kanssa tuottavuuden lisäämistä ja tuottavuushyötyjen toteuttamista koskevan yhteistoimintasopimuksen.

2005 talousarvio 10 000 000

60. Valtion maksu Koulutusrahastosta johtuvista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 150 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Koulutusrahastosta annetun lain (1306/2002) 13 §:n mukaisen valtion maksun maksamiseen Koulutusrahastolle.

Selvitysosa: Valtio suorittaa palveluksessaan olevan henkilöstönsä osalta Koulutusrahastolle sen tilinpäätöksessä vahvistetun valtion henkilöstölle myönnettyistä ammattitukintostipendeistä aiheutuneet kustannukset rahastolle.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lakanneesta erorahajärjestelmästä mahdollisesti vielä vuonna 2005 valtion maksettavaksi tulevat etuudet, joita voi hakea vuoden 2004 loppuun.

2005 talousarvio	150 000
2004 talousarvio	250 000
2003 tilinpäätös	67 496

81. Eräät hallinnonaloittain jakamattomat menot

01. Euroopan unionin kansallisten asiantuntijoiden palkkaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 177 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan unionin toimielimissä toimivien suomalaisten kansallisten asiantuntijoiden palkkaus- ja sosiaaliturvakustannusten maksamiseen. Määrärahalla saa palkata enintään 25 henkilötyövuotta vastaavan määrän henkilöstöä määräaikaisiin kansallisten asiantuntijoiden tehtäviin.

Selvitysosa: Euroopan unionissa palvelevien suomalaisten kansallisten asiantuntijoiden palkkauksen ja sosiaaliturvan maksaa kotimainen työnantaja, mutta Euroopan unioni maksaa heille tiettyjä korvauksia. Kansallisten asiantuntijoiden palvelussuhteen ehdot unionin toimielimissä perustuvat komission 30.4.2002 (artikla 17 kohta 1 on muutettu 31.1.2003) antamaan päätökseen. Kansalliset asiantuntijat työskentelevät Euroopan unionin toimielimissä määräajan, vähintään kolme kuukautta ja enintään kolme vuotta. Henkilö voi toimia kansallisena asiantuntijana pääsääntöisesti vain yhden kerran.

2005 talousarvio	1 177 000
2004 talousarvio	1 177 000
2003 tilinpäätös	941 162

02. Eräät muut palkat ja virkasuhteen ehtoja koskevat päätökset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 168 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää välttämättömän lisähenkilökunnan palkkausten maksamiseen sellaisissa tapauksissa, joissa henkilöstön lisätarve ei ole ollut tiedossa varsinaista talousarvioesitystä laadittaessa, sekä valtiovarainministeriön tekemistä virkasuhteen ehtoja koskevista päätöksistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

2005 talousarvio	168 000
2004 talousarvio	168 000
2003 tilinpäätös	—

25. Euroopan unionin osallistuminen matkakustannusten korvauksiin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää EU:n jäsenvaltioiden valtuuskuntien matkakulujen korvaamisesta

annetun päätöksen mukaisten matkustusmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Euroopan unioni maksaa neuvoston ja sen työryhmien kokouksiin osallistumisesta aiheutuvien matkakustannusten korvauksen ennakoon jäsenmaille. Jäsenvaltio saa vuotuisen kokonaismäärärahan, joka on kullekin jäsenvaltiolle vahvistettu prosentuaalinen osuus EU:n talousarvion yleiset kokouskulut -alamomentin määrärahasta. Siltä osin kuin matkustamisesta aiheutuu menoja, joita EU ei hyväksy korvattavaksi, ne maksetaan toimintamäärärahoista. Jäsenvaltioiden on toimitettava vuosittain helmikuun loppuun mennessä neuvoston pääsihteerille tilitys jäsenvaltiolle osoitetun määrärahan käytöstä. Vastaava tulo on merkitty momentille 12.28.91.

Määrärahan arvioitu jakautuminen hallinnonaloittain

Hallinnonala	€
21. Eduskunta	-
22. Tasavallan Presidentti	-
23. Valtioneuvosto	71 000
24. Ulkoasiainministeriö	607 900
25. Oikeusministeriö	177 000
26. Sisäasiainministeriö	280 000
27. Puolustusministeriö	24 000
28. Valtiovarainministeriö	302 800
29. Opetusministeriö	97 000
30. Maa- ja metsätalousministeriö	355 000
31. Liikenne- ja viestintäministeriö	153 000
32. Kauppa- ja teollisuusministeriö	650 000
33. Sosiaali- ja terveysministeriö	194 000

34. Työministeriö	75 300
35. Ympäristöministeriö	213 000
Yhteensä	3 200 000

2005 talousarvio	3 200 000
2004 talousarvio	3 000 000

95. Lakiin tai asetukseen perustuvat menot, joita varten talousarvioon ei ole erikseen merkitty määrärahaa (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 17 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sellaisten lakiin tai asetukseen perustuvien menojen maksamiseen, joita varten talousarvioon ei ole erikseen myönnetty määrärahaa.

2005 talousarvio	17 000
2004 talousarvio	17 000
2003 tilinpäätös	238 329

96. Edeltä arvaamattomat tarpeet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 80 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sellaisten edeltä arvaamattomista tarpeista aiheutuvien välttämättömien menojen maksamiseen, joita varten talousarviossa ei ole määrärahaa.

Selvitysosa: Momentin määräraha on muutettu kolmevuotiseksi siirtomäärärahaksi.

2005 talousarvio	80 000 000
2004 talousarvio	10 000 000
2003 tilinpäätös	—

82. Korvaukset rahastoille ja rahoituslaitoksille

44. Isäntämaakorvaus Pohjoismaiden Investointipankille (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 5 165 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sen taloudellisen hyödyn korvaamiseksi, minkä Suomen Poh-

joismaiden Investointipankin isäntämaana katsotaan saavan.

Selvitysosa: Pohjoismaat katsovat Suomen hyötyvän Pohjoismaiden Investointipankin sijainnista Helsingissä vuosittain noin 5 165 000 euroa, mikä vastaa pankin vuonna

2003 henkilökuntansa palkoista pidättämien verojen määrää. Määrärahan tarkoituksena on vahvistaa pankin asemaa erityisesti kansainvälisillä markkinoilla. Sitä ei ole tarkoitettu käytettäväksi lisäetujen antamiseksi pankin henkilökunnalle. Järjestelystä on sovittu 10.11.1997 Helsingissä pidetyssä Pohjoismaiden valtiovainministeriöiden kokouksessa. Koska Pohjoismaiden Ympäristörahoitusyhtiön ja Pohjoismaiden Kehitysrahaston työntekijät ovat muodollisesti Pohjoismaiden investointipan-

kin palkkaamia, sisältyy isäntämaakorvaukseen myös edellä mainittujen instituutioiden työntekijöiden maksamat palkkaverot. Vuonna 2005 suoritettavaa isäntämaakorvausta varten momentille ehdotetaan 5 165 000 euroa.

2005 talousarvio	5 165 000
2004 talousarvio	4 870 000
2003 tilinpäätös	4 466 707

84. Kansainväliset rahoitusosuudet

66. *Kansainvälisille rahoituslaitoksille annettujen sitoumusten lunastaminen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 170 000 euroa.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Määrärahaa saa käyttää kansainvälisille rahoituslaitoksille jäsenyyden perusteella vuosina 1982—1986 annettujen sitoumusten lunastamiseen sekä lunastamisesta aiheutuvien kustannusten maksamiseen. Määrärahaa saa myös käyttää vuoden 1986 jälkeen annettujen sitoumusten lunastamisen yhteydessä aiheutuvien valuuttakurssitappioiden ja lunastamiskustannusten maksamiseen.

Selvitysosa: Vuosina 1982—1986 annettuja sitoumuksia oli 31.3.2004 lunastamatta noin 1,1 milj. euroa.

2005 talousarvio	170 000
2004 talousarvio	170 000
2003 tilinpäätös	135

68. *Suomen maksuosuus Pohjoismaiden Ympäristörahoitusyhtiön pääomasta* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 235 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Pohjoismaiden Ympäristörahoitusyhtiön peruspääoman korotuksen vuonna 2005 suoritettavan maksuosuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Pohjoismaiden Ympäristörahoitusyhtiön (NEFCO) peruspääomaa oli tarkoitus korottaa vuosien 2002—2007 aikana 80 milj. eurosta 120 milj. euroon, jotta yhtiön pitkän aikavälin pysyvät toimintaedellytykset voidaan turvata. Tanska päätti jättäytyä pois korotuksen suorittamisesta vuoden 2003 jälkeen muiden Pohjoismaiden jatkaessa osuuk-sien suorittamista alkuperäisen suunnitelman mukaisesti, jolloin NEFCO:n peruspääoma nousee 113,4 milj. euroon. Suomen osuus korotuksesta on yhteensä 7 400 000 euroa, joka tulee maksettavaksi kuudessa erässä vuosina 2002—2007. Vuonna 2005 suoritettavaa maksuerää varten momentille ehdotetaan 1 235 000 euroa.

2005 talousarvio	1 235 000
2004 talousarvio	1 235 000
2003 tilinpäätös	1 232 143

90. Suomen maksusuudet Euroopan unionille

69. *Maksut Euroopan unionille* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 513 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan unionille suoritettavien arvonlisäveropohjaan ja bruttokansantuloon perustuvien Suomen maksusuuksien sekä Yhdistyneille kuningaskunnille myönnettävän maksuhelpotuksen rahoituksen maksamiseen.

Selvitysosa: EU:n talousarvion rahoittamiseen annettavista varoista ja jäsenvaltioiden maksusuuksista niihin säädetään EU:n omia varoja koskevassa neuvoston päätöksessä 2000/597/EY.

EU:n omat varat käsittävät sekalaisten tulojen ja perinteisten omien varojen eli tullien ja sokerimaksujen lisäksi jäsenvaltioiden suoritettavat arvonlisäveropohjaan perustuvan maksun (ALV-maksu) ja bruttokansantuloon perustuvan maksun (BKTL-maksu). Suomen EU:n puolesta keräämät perinteiset omat varat eivät sisälly Suomen valtion talousarvioon.

ALV-maksun ja BKTL-maksun tarkemmat laskentaperusteet sisältyvät neuvoston asetuk-

siin (EY) N:o 1150/2000 EU:n omista varoista tehdyn päätöksen soveltamisesta, N:o 1553/89 arvonlisäverosta kertyvien omien varojen kannon lopullisesta menettelystä ja N:o 2223/96 markkinahintaisen bruttokansantulon muodostamisesta.

Määräraha perustuu EU:n komission esitykseen vuoden 2005 talousarvioksi.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	€
Arvonlisäveropohjaan perustuvat maksut	208 700 000
Yhdistyneille kuningaskunnille myönnettävän maksuhelpotuksen rahoitus	131 000 000
Bruttokansantuloon perustuvat maksut	1 173 300 000
Yhteensä	1 513 000 000
2005 talousarvio	1 513 000 000
2004 talousarvio	1 415 000 000
2003 tilinpäätös	1 338 247 972

99. Muut valtiovarainministeriön hallinnonalan menot

63. *Verosta vapautuksen johdosta takaisin maksetut verot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 8 000 000 euroa.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Määrärahaa saa käyttää veron takaisin maksamiseen tapauksissa, joissa maksuvelvollinen on sosiaalisista tai muista veronhuojennussäännöksissä taikka verosopimuksissa tarkoitettuista syistä valtiovarainministeriön, Verohallituksen tai Tullihallituksen päätöksen nojalla oikeutettu saamaan takaisin jo maksetun veron. Lisäksi määrärahaa saa käyttää tuomioistuimen päätöksellä palautettavaksi määrättyjen verojen, korkojen ja oikeudenkäyntikulujen maksamiseen tapauksissa, joissa vastaavaa tulo- tai muuta momenttia ei ole käytettävissä.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää tullilaitoksen maksamien verojen, tullien ja muiden maksujen palautuskorkojen maksamiseen.

2005 talousarvio	8 000 000
2004 talousarvio	5 000 000
2003 tilinpäätös	9 028 151

95. *Valtion saatavien turvaaminen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 50 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion laina- ja taussaataavien perintään ja näiden sekä perintö-

omaisuuden turvaamiseen ja hoitoon samoin kuin aiheettomasti maksettujen etuuksien takaisin perimisestä ja valtion takautumisoikeuden käyttämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen sekä kiinnityksen haltijan vastuuvakuutuksen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös kiinteistön tai muun omaisuuden ostamiseen konkurssi- tai pakkohuutokaupassa tai muussa realisointijärjestelyssä, milloin se on valtion laina-, takaus- tms. saatavien turvaamiseksi tai takausvastuiden minimoimiseksi tarpeen, sekä valtiolle näin tulleen omaisuuden hoidosta ja realisoinnista aiheutuvien menojen maksamiseen.

2005 talousarvio	50 000
2004 talousarvio	50 000
2003 tilinpäätös	8 266

97. Verotukseen liittyvät korkomenot (arvio-määräraha)

Momentille myönnetään 50 000 000 euroa.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Määrärahaa saa käyttää tulo- ja varallisuusverotuksen toimittamiseen liittyvien korkojen, verontilityslain mukaisten korkojen sekä veronkantolain 27 b §:n ja siihen liittyvän voimaantulosäännöksen (568/2004), valmisteve-rotuslain 39 §:n 1 momentin (569/2004) ja tullilain 39 §:n 2 momentin (570/2004) mukaisten palautuskorkojen maksamiseen.

Selvitysosa: Verotukseen liittyvien korkomenojen määräksi vuonna 2005 arvioidaan 50 000 000 euroa.

2005 talousarvio	50 000 000
2004 talousarvio	50 000 000

Pääluokka 29

OPETUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Opetusministeriön hallinnonalalla myönnettävät valtionosuudet ja -avustukset budjetoidaan vuonna 2005 myöntöpäätöksen perusteella poiketen tulojen ja menojen kohdentamista koskevista yleisistä määräyksistä. Valtuusmenettelyn piiriin kuuluvat valtionosuudet ja -avustukset budjetoidaan kuitenkin maksuperusteisesti.

Selvitysosa: Tutkimuksen, innovaatioiden ja tuotekehittelyn sekä erikoistuvan huippuosaamisen merkitys korostuu osana globaalia kilpailukykyä. Suomen kansainvälinen menestyminen perustuu korkeatasoiseen koulutukseen ja tutkimukseen, luovuuteen ja omaleimaiseen kansalliseen kulttuuriin sekä modernin tieto- ja viestintätekniikan hyödyntämiseen. Väestön ikääntymisestä johtuvat poistumat työelämästä vaikuttavat myös koulutustarpeisiin. Työvoiman saatavuus vaikeutuu. Ammattirakenne kehittyä kaikilla aloilla yhä korkeampaa tietotaitoa ja osaamista vaativaksi. Työvoiman ja palvelujen keskittyessä uhkana on työvoimatarpeen ja koulutuksen alueellinen kohtaamattomuus. Tietoyhteiskuntakehityksessä on kiinnitettävä erityistä huomiota demokratian ja yhteiskunnallisen tasa-arvon toteutumiseen. Väestön työ- ja toimintakyvyn merkitys korostuu.

Opetusministeriö toteuttaa hallituksen koulutus-, tiede-, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikka yhdessä hallinnonalan virastojen ja laitosten sekä toimialan yhteisöjen kanssa. Hallinnonalan arvoja ovat sivistys, tasa-arvo, luovuus ja hyvinvointi. Tavoitteena on vahvistaa sivistystä, jonka varaan talouden kestävä kasvu ja Suomen henkinen ja aineellinen hyvinvointi rakentuvat.

Hallitus asettaa hallitusohjelman, hallituksen strategia-asiakirjan, koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman ja muiden valtioneuvoston periaatepäätösten mukaisesti opetusministeriön toimialalle vaikuttavuustavoitteet.

Koulutuksellista ja kulttuurista tasa-arvoa edistetään turvaamalla eri väestöryhmien ja alueiden tasavertaiset ja monipuoliset mahdollisuudet koulutukseen ja kulttuuripalveluihin. Koulutuksen perusturvan toteutumista vahvistetaan. Kulttuuri-, taide- ja liikuntapalvelujen saatavuutta, tarjontaa ja saavutettavuutta vahvistetaan kattavasti koko maassa.

— Vähintään 96 % peruskoulun päättävistä aloittaa samana vuonna lukiossa, ammatillisessa koulutuksessa tai perusopetuksen lisäopetuksessa vuonna 2008.

— Taide- ja kulttuurilaitosten toimintaedellytyksiä kehitetään. Lisätään teattereiden, orkestrojen ja museoiden valtionosuuden piirissä olevia henkilötyövuosimääriä.

— Vahvistetaan kirjastojen monipuolisten ja laadukkaiden palveluiden tuottamista ja saatavuutta.

Yhteiskunnan sivistyksellistä ja taloudellista kilpailukykyä edistetään vahvistamalla osaamista ja luomalla edellytyksiä innovaatiotoiminnalle. Tavoitteena on osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen ja työurien pidentäminen. Vahvistetaan tietoyhteiskunnan toimivuutta. Tieteen ja kulttuurin keinoin vahvistetaan luovan hyvinvointiyhteiskunnan innovaatioperustaa.

— Laaditaan luovuusstrategia, minkä pohjalta parannetaan luovan työn ja osaamisen edellytyksiä. Tutkimus- ja innovaatiotoimintaa vahvistetaan lisäämällä kilpailtavaa tiederahoitusta.

— Tutkimusjärjestelmää kehitetään vuoden 2004 aikana toteutetun rakenteiden arvioinnin pohjalta.

— Koulutuksen läpäisy paranee lukiossa ja toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa ja korkeakoulutuksessa.

— Korkeakoulutuksen aloittamisikä alenee yhdellä vuodella vuoteen 2008 mennessä ja tutkinon suorittamisikä vähintään vuodella vuoteen 2012 mennessä.

— Yrittäjyyden ja yritystoiminnan osaamista vahvistetaan koko koulutusjärjestelmässä.

— Luodaan edellytyksiä kulttuuriyrittäjyydelle. Kulttuuriviennin edellytyksiä, rakenteita ja yhteistyömuotoja kehitetään. Kulttuuriviennin osuus Suomen kokonaisviennistä kasvaa.

— Vuoteen 2007 mennessä kaikilla opintonsa päättävillä on mahdollisuus omaksua tietoyhteiskunnassa tarvittavat perustiedot ja taidot, opettajista 75 % saavuttaa tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön taidot ja verkko-opetus vakiinnutetaan.

— Vahvistetaan kotimaisen sisällöntuotannon monipuolisuutta, runsautta ja saatavuutta sekä edistetään kansallisen kulttuuriperinnön digitointia.

Väestön henkistä ja fyysistä hyvinvointia sekä yhteiskunnallista osallisuutta ja osallistumista edistetään. Lisätään aikuisten mahdollisuuksia opiskeluun. Edistetään lasten kasvuympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta, parannetaan nuorten elinoloja ja jatketaan syrjäytymisen ehkäisyä. Edistetään väestön terveyttä ja toimintakykyä. Maahanmuuttajien kotoutumista edistetään.

— Vuosittain koulutukseen osallistuvien osuus työikäisestä aikuisväestöstä kasvaa vähintään 60 %:iin vuoteen 2008 mennessä.

— Ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa olevien ja syrjäytymisuhan alaisten aikuisten osallistuminen koulutukseen kasvaa maan kaikilla alueilla.

— Väestön terveyttä edistävää liikuntatoimintaa vahvistetaan. Väestön liikunta-aktiivisuus lisääntyy.

— Nuorten aktiivinen osallistuminen yhteiskuntaan kasvaa ja nuorten elämänhallinnan edellytykset paranevat.

Hallinnonalan määrärahat luvuittain vuosina 2003—2005

	v. 2003 tilinpäätös 1000 €	v. 2004 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2005 esitys 1000 €	Muutos 2004—2005	
				1000 €	%
01. Opetusministeriö	208 444	244 108	229 610	- 14 498	- 6
05. Kirkollisasiat	2 104	2 417	2 542	125	5
07. Opetushallitus	17 633	18 403	18 409	6	0
08. Kansainvälinen yhteistyö	15 313	15 420	10 821	- 4 599	- 30
10. Yliopisto-opetus ja -tutkimus	1 244 652	1 298 612	1 322 692	24 080	2
20. Ammattikorkeakouluopetus	330 466	343 451	348 311	4 860	1
40. Yleissivistävä koulutus	1 782 843	1 842 251	1 871 400	29 149	2
60. Ammatillinen koulutus	523 559	557 808	573 506	15 698	3
69. Ammatillinen lisäkoulutus ja vapaa sivistystyö	293 693	305 194	320 066	14 872	5
70. Opintotuki	733 423	737 968	745 144	7 176	1
88. Tiede	210 515	239 554	239 883	329	0
90. Taide ja kulttuuri	315 499	331 360	344 218	12 858	4
98. Liikuntatoimi	85 745	86 389	88 297	1 908	2
99. Nuorisotyö	22 314	30 813	32 368	1 555	5
Yhteensä	5 786 203	6 053 748	6 147 267	93 519	2
Henkilöstön kokonaismäärä	29 500	30 360	30 790		

Valtionosuudet opetusministeriön hallinnonalalla (1 000 euroa)

		2004 varsinainen talousarvio	2005 esitys	2004/2005 lisäys
29.20.30	Ammattikorkeakoulut	336 797	341 357	4 560
29.40.30	Yleissivistävä koulutus	1 727 460	1 756 430	28 970
29.60.30	Ammatillinen koulutus	417 510	429 502	11 992
29.60.31	Oppisopimuskoulutus	104 238	107 140	2 902
29.69.30	Kansalaisopistot	75 068	76 780	1 712
29.69.50	Kansanopistot	45 282	46 627	1 345
29.69.51	Ammatilliset erikoisoppilaitokset	17 033	17 425	392
29.69.55	Opintokeskukset	12 878	13 226	348
29.69.56	Kesäyliopistot	4 115	4 413	298
29.90.30 ja 52	Kirjastot	91 406	93 566	2 160
29.90.31 ja 52	Teatterit ja orkesterit	42 557	43 013	456
29.90.32 ja 52	Museot	16 878	18 036	1 158
29.98.50 ja 52	Liikunnan koulutuskeskukset	15 519	15 984	465
29.90.33	Kuntien kulttuuritoiminta	6 633	6 650	17
29.98.50	Kuntien liikuntatoimi	15 363	15 435	72
29.99.50	Kuntien nuorisotyö	6 024	6 100	76
Yhteensä		2 934 761	2 991 684	56 923

Arvio valtionosuuksien jakautumisesta

Kunnat ja kuntayhtymät (77 %)	2 259 766	2 303 597	43 831
* Kunnat	1 242 871	1 266 978	24 107
* Kuntayhtymät	1 016 895	1 036 619	19 724
Yksityiset (23 %)	674 995	688 087	13 092

Valtionosuuksien mitoituksessa on otettu huomioon valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistuksen aiheuttamien menolisäysten jaksottaminen neljälle vuodelle. Hallitus antaa talararvioesitykseen liittyvän esityksen valtionosuuslainsäädännön muuttamisesta.

Opetusministeriön hallinnonalan valtuusyhteenveto (milj. euroa)

	2005	2006	2007	2008	2009—	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
Ennen vuotta 2005 tehdyt sitoumukset	242,9	158,5	74,6	32,0	63,9	571,9
Vuoden 2005 sitoumukset	57,3	101,0	79,3	33,7	50,2	321,5
Valtuudet yhteensä	300,2	259,5	153,9	65,7	114,1	893,4

01. Opetusministeriö

Selvitysosa: Opetusministeriö asettaa toiminnalleen seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2005:

Opetusministeriön strategista ohjausta vahvistetaan. Hallinnonalan tulossuunnittelussa ja -seurannassa käytetään vaikuttavuuden, laadun ja kustannusten tunnuslukuja ja laadullista arviointia. Delegointi- ja alueellistamisselvitysten perusteella valmistellaan tehtävien mahdollista siirtämistä.

Valmistellaan opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuusjärjestelmän uudistus osana kuntien rahoitusjärjestelmän kokonaisuudistamista. Tavoitteena on turvata koko maassa tasapuoliset lakisäätteiset opetus- ja kulttuurihallinnon palvelut.

Vakiinnutetaan arviointitoiminta osaksi opetus- ja kulttuurihallinnon toiminnan kehittämistä.

Opetus- ja kulttuurihallinnon tuottavuushankkeella tuetaan ja vauhditetaan hallinnonalalla toteutettavia tuottavuuden lisäämiseen johtavia toiminnallisia ja rakenteellisia uudistuksia ja tietotekniikan käyttöä.

Verkkopalvelu- ja verkkotoimintastrategian toteuttamista jatketaan tavoitteena siirtyä pääsääntöisesti sähköisiin prosesseihin vuonna 2010. Verkkopalveluja parannetaan uudistamalla www-sivusto, kehittämällä tulosohjauksen tueksi vuorovaikutteista sähköistä asiointia tukeva yliopistojen tulosohjausportaali ja lisäämällä valtionavustusprosessissa sähköisiä osuuksia.

Pääosa opetusministeriön hallinnonalan virastoista ja laitoksista on uuden palkkausjärjestelmän piirissä vuoden 2005 loppuun mennessä. Strategisella henkilöstösuunnittelulla varaudutaan opetus- ja kulttuurihallinnon henkilöstön ikärakenteen muutokseen.

(10.) Eräiden kiinteistöjen käyttö ja kunnosapito (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen määräraha budjetoitavaksi momentille 29.90.53.

19. Opetusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 125 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten hallinnonalan virastojen ja laitosten tavaroiden ja palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonlisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

2005 talousarvio	125 000 000
2004 talousarvio	140 000 000
2003 tilinpäätös	120 742 223

21. Opetusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 21 648 000 euroa.

Selvitysosa: Opetusministeriö on vastuullinen, avoin, yhteistyöhakuinen ja tulevaisuuteen suuntautunut sivistyspolitiikan asiantuntijaorganisaatio.

Ministeriö vastaa hallinnonalan strategisesta ohjauksesta ja toimii taloudellisesti, tuottavasti ja laadukkaasti sekä kehittää henkisiä voimavarojaan.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Tulot	78	180	180
— maksullinen toiminta	66	140	140
— muut tulot	12	40	40
Menot	19 070	21 354	21 828
— henkilöstömenot	13 942	15 292	15 898
— toimitilavuokrat	1 625	2 359	2 656
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	2 353	2 630	2 374
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	1 150	1 073	900
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	78	180	180
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	19 070	21 354	21 828
— toimintamenorahoitus, netto	18 992	21 174	21 648
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 554		
— myönnetty	19 833		
— käytetty	18 992		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 396		

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäksi huomioon 181 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta ja 55 000 euroa yhden henkilötyövuoden palkkausmenojen siirtona momentilta 29.07.21.

2005 talousarvio	21 648 000
2004 lisätalousarvio	132 000
2004 talousarvio	21 042 000
2003 tilinpäätös	19 833 000

22. *Kehittämistoiminta* (siirtomääräraha 3 v)
Momentille myönnetään 3 785 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetusministeriön hallinnonalan kehittämis-, kokeilu-, suunnittelu-, tutkimus- ja tiedotustoiminnasta, koulutuksen arviointitoiminnasta, niihin liittyvästä kansainvälisestä yhteistyöstä sekä eri hallinnonalojen yhteishankkeista aiheutuvien toimintamenojen ja avustusten maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös sisältötuotannon edistämiseen, kulttuuriperinnön digitointiin, kirjastojen sisältöpalveluiden ja tekijänoikeusjärjestelmän kehittämiseen sekä opettajien täydennyskoulutukseen ja digitaalisen opetusmateriaalin tuotannon tukemiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimus-, koulutus- ja kulttuurihankkeiden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös enintään 11 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa ja kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelmaa.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	€
Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisotoimen toimialan hankkeet	598 000
Nuorten osallisuushanke	1 000 000
Koulutuksen arviointi	600 000
Koulutuksen ja tieteen toimialan hankkeet	287 000
Tietoyhteiskuntaohjelma	760 000
Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma	540 000
Yhteensä	3 785 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 760 000 euroa tietoyhteiskuntaohjelman ja 540 000 euroa kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman rahoitukseen ja vähennyksenä 15 000 euroa siirtona momentille 28.52.21.

2005 talousarvio	3 785 000
2004 talousarvio	3 008 000
2003 tilinpäätös	5 595 000

26. *Eräät kopiointi- ja käyttöoikeuskorvaukset* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 10 063 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tekijänoikeuslakiin (404/1961) perustuvien kopiointi- ja muiden käyttökorvausten sekä kopiointia, tallennusta ja käyttöoikeuksia koskevan tiedotus- ja selvitystoiminnan menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Momentin määräraha on muutettu kaksivuotiseksi siirtomäärärahaksi.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 3 000 000 euroa valokopiointimäärien kasvun johdosta ja korvaustason jälkeensä jääneisyyden korjaamiseksi, johon sisältyy 828 000 euroa opetustoiminnan ja yleisten kirjastojen digitaalisten käyttöoikeuksien hankintaan.

2005 talousarvio	10 063 000
2004 talousarvio	7 063 000
2003 tilinpäätös	6 222 000

50. *Eräät avustukset* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 485 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää 475 000 euroa Svenska Finlands folkting -nimisestä järjestöstä annetun lain (1331/2003) mukaisen valtionavustuksen ja 10 000 euroa Paasikivi-Seuralle myönnettävän valtionavustuksen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 118 000 euroa siirtona momentille 29.05.50.

2005 talousarvio	485 000
2004 talousarvio	503 000
2003 tilinpäätös	502 330

62. *EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus opetusministeriön osalta* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 67 129 000 euroa.

Vuonna 2005 saa uusia myöntämispäätöksiä tehdä yhteensä 66 615 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2004 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta Kainuun maakunnassa toteutettavaa tavoite 1 -ohjelmaa lukuun ottamatta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2005.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan aluekehitys- ja sosiaalirahastosta rahoitettavien tavoite 1-, 2- ja 3 -ohjelman sekä Equal-, Interreg- ja Urban-yhteisöaloitteiden ja innovatiivisten toimien hankkeiden valtion rahoitusosuuden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös teknisen avun ja edellä mainittujen ohjelmien toteuttamiseen tarvittavan henkilöstön palkkaamiseen yhdessä momenteilla 26.98.61 ja 34.05.61 olevien EU-osuuksien kanssa. Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämislaisissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Määräraha on tarkoitus rahoittaa työllisysohjelmaa ja yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Huolehditaan ohjelmakauden 2000—2006 EU:n rakennerahasto-ohjelmien tehokkaasta toimeenpanosta ja koordinoinnista. Tavoitteena on tukea kansallista koulutus- ja kulttuuripolitiikkaa hyödyntämällä täysimääräisesti hallinnonalalle kohdistetut EU:n rakennerahastoresurssit.

Määrärahaa arvioidaan käytettävän 19 107 000 euroa Euroopan aluekehitysrahaston hankkeiden valtion rahoitusosuutena ja 48 022 000 euroa Euroopan sosiaalirahaston hankkeiden valtion rahoitusosuutena.

Myöntämisvaltuuksien käytöstä valtiolle aiheutuvat menot (milj. euroa)

Myöntämisvaltuusvuosi	2005	2006	2007	Yhteensä
Vuosien 2002—2004 sitoumukset	49,509	18,312	-	67,821
Vuoden 2005 sitoumukset	17,620	29,007	19,988	66,615
Yhteensä	67,129	47,319	19,988	134,436

Momentin myöntämisvaltuuden arvioitu jakautuminen rahastoittain ja ohjelmittain (milj. euroa)

	Tavoite 1	Tavoite 2	Tavoite 3	Interreg	Urban	Yhteensä
Euroopan aluekehitysrahasto	8,191	8,409	-	2,764	0,144	19,508
Euroopan sosiaalirahasto	13,295	8,491	25,321	-	-	47,107
Yhteensä	21,486	16,900	25,321	2,764	0,144	66,615

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmiin (milj. euroa)

Ohjelma	Budjetoitu valtuutta v. 2000—2004 talousarvio+ lisätalousarviot	Myöntämis- valtuus v. 2005	Budjetoitu määrärahaa v. 2000—2004 talousarvio+ lisätalousarviot	Määräraha v. 2005

Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR)

Tavoite 1	34,515	8,191	28,352	7,189
Tavoite 2	39,631	8,409	34,505	8,794
Interreg	11,284	2,764	8,527	2,985
Urban	0,592	0,144	0,392	0,139
Yhteensä	86,022	19,508	71,776	19,107

Euroopan sosiaalirahasto (ESR)

Tavoite 1	67,416	13,295	59,679	12,867
Tavoite 2	37,152	8,491	30,608	7,606
Tavoite 3	126,808	25,321	103,595	24,749
Equal	7,792	-	6,016	2,800
Yhteensä	239,168	47,107	199,898	48,022
EAKR + ESR YHTEENSÄ	325,190	66,615	271,674	67,129

2005 talousarvio	67 129 000	tehankintojen sekä niiden suunnittelumenojen maksamiseen.
2004 lisätalousarvio	—	
2004 talousarvio	70 992 000	Määrärahaa saa käyttää myös yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.
2003 tilinpäätös	55 548 985	
<i>70. Kaluston hankinta (siirtomääräraha 3 v)</i>		
Momentille myönnetään 1 500 000 euroa.	2005 talousarvio	1 500 000
Määrärahaa saa käyttää opetusministeriön tilajärjestelyjen aiheuttamien kalusto- ja varus-	2004 talousarvio	1 500 000

05. Kirkollisasiat

Selvitysosa: Opetusministeriön tavoitteena on turvata suotuisat toimintaedellytykset evankelis-luterilaiselle kirkolle, ortodoksiselle kirkkokunnalle ja muille uskonnollisille yhdyskunnille, edistää mahdollisuuksia uskonnon tunnustamiseen ja harjoittamiseen sekä muilla tavoin edistää uskonnonvapauden toteutumista. Pääasiallisena keinona on kirkollisasioiden toimialan lainsäädännön valmistelu. Tavoitteena on kansankirkkojen itsehallinnon vahvistaminen niiden sisäistä toimintaa ja hallintoa koskevissa asioissa. Lisäksi toimialaan kuuluu hautaustoimen yleinen järjestäminen. Lähtökohtana on uskonnonvapauden ja yhdenvertaisuuden sekä arvokkuuden ja kunnioittavuuden toteutuminen hautaustoimessa.

Vuoden 2005 aikana uudistetaan ortodoksista kirkkokuntaa koskeva lainsäädäntö. Uudistuksella pyritään mm. vahvistamaan kirkon itsehallintoa sen sisäistä toimintaa ja hallintoa koskevissa asioissa, kehittämään kirkon päätöksentekoa ja hallintoa nykyistä selkeämmäksi, tehokkaammaksi ja joustavammaksi.

21. Ortodoksisen kirkollishallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 787 000 euroa.

Toiminnan menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Menot	1 710	1 780	1 787
— henkilöstömenot	1 350	1 436	1 452
— toimitilavuokrat	44	44	45
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	114	100	90
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	202	200	200
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	-		
— myönnetty	1 717		
— käytetty	1 710		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	7		

2005 talousarvio	1 787 000
2004 talousarvio	1 780 000
2003 tilinpäätös	1 717 000

50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 755 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää käyttösuunnitelmasa yksilöityjen avustusten maksamiseen. Suomen Merimieskirkolle myönnettävästä avustuksesta saa käyttää enintään 152 000 euroa Hampurin merimieskirkon ja enintään 250 000 euroa Lontoon merimieskirkon rakennusavustuksiin ja rakennuslainojen hoitoon edellyttäen, että evankelisluterilaisen kirkon keskusrahasto suorittaa vähintään vastaavat osuudet.

Käyttösuunnitelma €

Eräät avustukset ortodoksisen kirkkokunnan seurakunnille ja laitoksille	152 000
Avustus Suomen Merimieskirkolle	485 000
— mistä Lontoon merimieskirkon rakentamisavustuksiin (enintään)	250 000

— mistä Hampurin merimieskirkon rakentamisavustuksiin (enintään)	152 000
— mistä yleisavustus toimintaan	83 000
Eräiden siirtoväen sankarihautojen hoito	15 000
Kaatuneiden muiston vaaliminen sekä luovutetun alueen hautausmaiden kunnostaminen	103 000
Yhteensä	755 000

Selvitysosa: Ortodoksisen kirkkokunnan seurakunnille ja laitoksille myönnettävät avustukset on tarkoitus käyttää muun ohella Suomen ortodoksisen kirkkomuseon, Lapin ortodoksisen seurakunnan ja Valamon konservointilaitoksen toiminnan tukemiseen.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 118 000 euroa siirtona momentilta 29.01.50.

2005 talousarvio	755 000
2004 talousarvio	637 000
2003 tilinpäätös	387 000

07. Opetushallitus

Selvitysosa: Opetusministeriö asettaa talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä alustavasti Opetushallitukselle vuodelle 2005 seuraavat tulostavoitteet:

Opetushallitus

— seuraa ja tukee koulutuksen järjestäjiä ja oppilaitoksia opetussuunnitelmatyössä ja opetuksen kehittämisessä, koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan kehittämisessä ja oppilashuollon lainsäädännön toteuttamisessa,

— kehittää ammatillisen koulutuksen tutkintoja, opetussuunnitelman perusteita, työssäoppimista ja näyttöjä sekä ennakoi koulutustarpeita ja hallinnoi ESR-rahoituksella rahoitettuja ammatillisen koulutuksen kehittämishankkeita,

— tarkistaa ja uudistaa aikuisten näyttötutkintojen perusteita yhteistyössä työelämän järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa, kehittää kielitutkintojärjestelmää ja kielitutkintojen järjestäjäverkostoa, tukee oppisopimuskoulutuksen aseman vahvistamista sekä kehittää vapaan sivistystyön ohjaus- ja seurantajärjestelmiä yhteistyössä opetusministeriön ja alan toimijoiden kanssa,

— kehittää oppilaan- ja opinto-ohjausta sekä koulutustiedotusta ja -neuvontaa,

— tukee eri koulumuotojen paikallisen ja seudullisen yhteistyön lisäämistä,

— kehittää yksilöllisiin lähtökohtiin ja tarpeisiin perustuvaa opetusta ja erilaisten oppijoiden edellytysten huomioon ottamista sekä kaventaa poikien ja tyttöjen välisiä osaamiseroja,

— kehittää ja tukee maahanmuuttajien koulutusta ja opintoja,

— tukee opetustoimen henkilöstön kehittämistä järjestämällä täydennyskoulutusta,

— käyttää arviointituloksia opetuksen kehittämistyössä, osallistuu osana koulutuksen arviointiverkostoa oppimistulosten arviointiin ja kehittää koulutuksen järjestäjien käyttöön laadunhallinnan ja arvioinnin malleja,

— kehittää toimialansa tietovaraston sisältöä ja parantaa tuotteiden laatua ja saatavuutta sekä tekee tietovarantojen pohjalta temaattisia selvityksiä ja raportteja koulutuksen kehittämiseen yhdessä koulutuksen järjestäjien kanssa, tuottaa koulutuksen indikaattoreita ja ennakoitietoa kansallisiin, maakuntien, seutukuntien ja koulutuksen järjestäjien tarpeisiin sekä osallistuu kansallisten tietojen tuottajana kansainvälisten järjestöjen indikaattorien tuotantoon,

— tukee suomalaisen koulutuksen kansainvälistymistä Euroopan unionin sopimien ja kansallisten tavoitteiden mukaisesti, vastaa kansallisen ja EU-rahoituksen suuntaamisesta koulutuspolitiikkaa tukevalla tavalla, osallistuu Venäjä- ja lähialueyhteistyö -ohjelmien toimeenpanoon sekä pohjoismaiseen yhteistyöhön,

— vahvistaa asemaansa opetustoimialan kansainvälisenä osaamis- ja palvelukeskuksena,

— ylläpitää ja kehittää valtakunnallisia opiskelijavalinta- ja koulutustiedotusjärjestelmiä,

— hoitaa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslainsäädännön edellyttämät valtionosuuslaskelmat,

— hoitaa tutkintojen kansalliseen ja kansainväliseen tunnustamiseen kuuluvat tehtävät sekä

— hoitaa Opetushallituksen tehtäväksi säädetyt ja määrätyt viranomaistehtävät ja tuottaa palveluja koulutusalan toimijoille.

Opetushallitus parantaa toimintansa laatua toiminnan arvioinnista saatujen tulosten perusteella sekä tukee henkilöstönsä työhyvinvointia ja kehittymistä.

Opetushallituksen tulostavoitteiden toteuttamiseen käytetään myös momenttien 29.10.22, 20.22, 20.25, 40.25, 60.25, 69.22 ja 69.25 määrärahoja.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot	6 997	7 000	7 020
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	5 694	6 461	5 944
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1 303	539	1 076
Kustannusvastaavuus, %	123	108	118

Opetushallituksen maksullisen palvelutoiminnan suoritteita, kpl

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 arvio
Koulutus- ja konsultointi			
— Koulutettavapäiviä	16 194	16 200	16 200
— Ulkomaisen tutkinnon vastaavuus	23	23	23
— Näyttötutkintojen järjestämisedellytysten arviointi	175	175	175
Julkisoikeudellisia suoritteita			
— Opetushallinnon tutkinto	470	470	470
— Korkeakouluopintojen rinnastaminen	292	290	290
— Valtion kielitutkinnot	3 421	3 400	3 400
Oppimateriaali			
— Myytävien tuotteiden nimikkeitä	1 529	1 530	1 530
— Myydyt oppimateriaalituotteet	50 585	50 600	50 600
— Myydyt julkaisut	45 626	45 600	45 600

Opetushallituksen viranomaissuoritteita, kpl

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 arvio
Opetussuunnitelman perusteet	5	5	5
Ammattitutkinnon perusteet	50	50	50
Oppimistulosten arvioinnit	8	10	5
Koulutustiedon haut oppilaitostietojärjestelmästä	1 160 000	1 450 000	1 500 000

21. Opetushallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 18 409 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös oppimateriaalin kehittämiseen sekä ruotsinkielisen ja muun vähälevikkisen oppimateriaalin tuottamiseen. Määrärahasta käytetään 258 000 euroa avustuksena saamelaiskäräjille jaettavaksi saamenkielisen oppimateriaalin tuottamista varten.

*Selvitysosa:***Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)**

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	7 579	7 187	7 210
— maksullinen toiminta	6 997	7 000	7 020
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot muulta valtion virastolta	2	-	-
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta (myös EU:lta saatava rahoitus)	461	-	-
— muut tulot	119	187	190
Menot	24 531	25 590	25 619
— henkilöstömenot	14 120	14 729	14 746
— toimitilavuokrat	1 803	1 880	1 883
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	6 621	6 907	6 914
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	1 987	2 074	2 076
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	7 579	7 187	7 210
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	24 531	25 590	25 619
— toimintamenorahoitus, netto	16 952	18 403	18 409
— muu erittelemätön talousarviorahoitus	2 479	-	-
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 430		
— myönnetty	17 633		
— käytetty	16 952		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 111		

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 55 000 euroa yhden henkilövuoden palkkausmenojen siirtona momentille 29.01.21.	2005 talousarvio	18 409 000
	2004 talousarvio	18 403 000
	2003 tilinpäätös	17 633 000

08. Kansainvälinen yhteistyö

Selvitysosa: Kansainvälisen yhteistyön tarkoituksena on edistää korkeatasoisen suomalaisen koulutuksen, kulttuurin ja sivistyksen kansainvälistä näkyvyyttä sekä muiden kulttuurien esittäytymistä Suomessa ja lisätä tietoutta muiden maiden ja alueiden yhteiskunta- ja kulttuurielämästä.

Opetusministeriön merkittäviä kansainvälisiä toimintafoorumeita ovat mm. YK, erityisesti Unesco, WIPO, WTO, Euroopan unioni, Euroopan neuvosto ja Pohjoismaiden ministerineuvosto sekä muut alueneuvostot. Näiden piirissä tehdyt strategiat, toimintaohjelmat ja linjaukset samoin kuin kansainväliset sopimukset ohjaavat osaltaan myös opetusministeriön toimintaa. Toimintaan vaikuttavat lisäksi hallinnonalan järjestöjen hallitustenväliset kokoukset ja huippukokoukset kes-

tävästä kehityksestä ja tietoyhteiskunnasta, joiden koordinaatiosta ja seurannasta huolehditaan. Myös tulevan EU- puheenjohtajuuskauden valmistelut ohjaavat osaltaan toimintaa.

Talousarvioesityksen valmisteluun yhteydessä opetusministeriö asettaa alustavasti seuraavat kansainvälisen yhteistyön toteuttamista koskevat tulostavoitteet vuodelle 2005:

— Opetusministeriö huolehtii osaltaan Suomen etujen varmistamisesta ja toimintatavoitteiden edistämisestä sekä vaikuttavuuden lisäämisestä monenkeskisissä hallitustenvälisissä järjestöissä sekä globaalilla, alueellisella että kansallisella tasolla. Ministeriö vaikuttaa osaltaan kansainvälisten järjestöjen työhön ja sen kehittämiseen sekä on aktiivinen neuvoteltaessa uusista kansainvälisistä yleissopimuksista, suosituksista ja päätöslauselmista vaikuttaen Suomen kannalta edullisten ratkaisujen etsimiseen ja konsensuksen löytymiseen.

— Edistetään suomalaisen kulttuurin vientiä ja kansainvälistä näkyvyyttä. Tuetaan korkeatasoisen suomalaisen kulttuurin esittäytymistä merkittävillä ulkomaisilla foorumeilla.

— Kehitetään toimia, jotka edistävät muiden kulttuurien esittäytymistä Suomessa, ulkomailla asuvien suomalaisten koulutus- ja kulttuuritoimintaa sekä suomensukuisten kansojen kielten ja kulttuurin säilymistä ja elpymistä.

22. Venäjän ja Itä-Euroopan instituutin toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 790 000 euroa.

Selvitysosa: Opetusministeriö asettaa talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä alustavasti Venäjän ja Itä-Euroopan instituutille vuodelle 2005 seuraavat tulostavoitteet:

— Keskitetään toiminta strategisiin painopistealueisiin, joita ovat kirjasto- ja tietopalvelun sekä julkaisu toiminnan kehittäminen. Eri-tyistä huomiota kiinnitetään asiakastytyvyyden lisäämiseen ja uuden tekniikan hyväksikäyttöön. Instituutti kehittää mittarit, joiden avulla voidaan seurata asiakaskunnan rakennetta, sen kasvua ja palvelujen saatavuutta sekä asiakastytyvyyttä, erityisesti maa-

hanmuuttajille tarkoitettun kirjallisuuden sekä tietopalvelun osalta.

— Kehitetään yhteistoimintaa eri sidosryhmien kanssa maahanmuuttajien kielen ja kulttuurin tukemiseksi. Yhteistyötä kehitetään kansalaisjärjestöjen, oppilaitosten, viranomaisten ja muiden alan toimijoiden kanssa. Instituutti lisää yhteisrahoitteisia hankkeita yhteistyötahojen kanssa.

— Lisätään ulkopuolisen rahoituksen avulla toteutettavia monenkeskisiä hankkeita merkittävemmän yhteiskunnallisen vaikuttavuuden saavuttamiseksi. Instituutti kehittää ja lisää hanketoimintaansa ulkopuolisen rahoituksen avulla siten, että sen osuus nousee eri hankkeissa vuosittain.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Tulot	4	10	10
— maksullinen toiminta	4	10	10
Menot	733	797	800
— henkilöstömenot	498	542	570
— toimitilavuokrat	146	159	155
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	45	49	40
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	44	47	35

Toiminnan rahoitus

— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	4	10	10
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	733	797	800
— toimintamenorahoitus, netto	729	787	790

Momentin käyttö

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3
— myönnetty	768
— käytetty	729
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	42

2005 talousarvio	790 000
2004 talousarvio	787 000
2003 tilinpäätös	768 000

25. *Kansainvälinen kulttuuriyhteistyö* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 6 019 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää menoihin, jotka aiheutuvat osallistumisesta kansainvälisten järjestöjen toimintaan ja pohjoismaiseen kulttuuriyhteistyöhön sekä kulttuurisopimusten ja vaihto-ohjelmien toimeenpanosta. Määrärahaa saadaan myöntää ulkomaille suuntautuvan kulttuuri- ja sivistystoiminnan edellyttämiin palkkaus- ja ohjelmamenoihin tarkoitettuja avustuksia ja apurahoja henkilöille ja yhteisöille, jotka edistävät opetus-, tiede- ja kulttuurivaihtoa sekä Suomen kulttuurin tunnetuksi tekemistä ulkomailla.

Määrärahaa saa lisäksi käyttää määräaikaisten henkilöstön palkkaamiseen enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavasti.

Selvitysosa: Monenkeskisessä, pohjoismaisessa ja EU-yhteistyössä edistetään Suomen tavoitteita opetusministeriön hallinnonalalla mahdollisimman tehokkaasti, yhteistyöhakuisesti ja avoimesti. Painopisteenä on globalisaation vaatimusten huomioiminen vuonna 2004 opetusministeriössä tehtävän selvityksen tulosten perusteella. Globalisaatiokehitys huomioidaan myös tukemalla kahdenvälisiä korkeatasoisia hankkeita EU:n ulkopuolissa maissa.

Kulttuurisen moninaisuuden ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi erityisesti monenkeskisessä yhteistyössä osallistutaan opetusministeriön

hallinnonalaan koskevan kansainvälisen sopimusjärjestelmän ajantasaistamiseen sekä kansainvälisen, oikeudellisesti sitovan kehityksen luomiseen kansalliselle, alueelliselle ja kansainväliselle politiikalle ja toiminnalle. Lisäksi osallistutaan Unescon 33. yleiskokoukseen ja vastataan Suomen osalta kokouksen sisältövalmisteluista laajapohjaisesti.

Harkinnanvaraisten valtionavustusten myöntämisessä keskitytään yhä enemmän strategisesti merkittäviin hankkeisiin. Tavoitteena on vähentää käsiteltävien hakemusten määrää vähintään 10 %. Lisäksi yksittäisiä hankkeita ohjataan entistä enemmän opetusministeriön alaisille toimijoille ja muille yhteistyötahoille.

Kehitetään avustettavien hankkeiden rahoitusperiaatteita priorisoimalla yhteisrahoitteisia, laajan rahoituspohjan omaavia projekteja.

Selvitetään mahdollisuuksia tehostaa ulkomailla asuvien suomalaisten koulutus- ja kulttuuritoimintaa sekä kehittää ulkосуomalaisten medioiden ja järjestöjen rahoitusmalleja.

Sukukansaohjelma arvioidaan ja ohjelmaan liittyviä toimintamalleja kehitetään.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	€
Monenkeskinen yhteistyö	771 000
Kahdenkeskinen yhteistyö	2 161 000
Euroopan integraatiosta aiheutuvat menot	559 000
Ulkosuomalaisten sivistysolojen edistäminen	1 455 000
Pohjoismaainen yhteistyö	720 000
Sukukansaohjelma	353 000
Yhteensä	6 019 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 965 000 euroa kulttuuri-instituuttien projektitoiminnan määrärahojen siirtona momentille 29.90.50.

2005 talousarvio	6 019 000
2004 talousarvio	6 984 000
2003 tilinpäätös	7 130 000

50. Eräät avustukset (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 860 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää eräiden kulttuuri- ja koulutusyhteistyötä tekevien ulkomaanyhdistysten toimintaan myönnettävien avustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 3 249 000 euroa kulttuuri-instituuttien toiminta-avustusten ja 253 000 euroa kansainväliseen levitykseen tarkoitettujen julkaisujen tuen siirtona momentille 29.90.50.

2005 talousarvio	1 860 000
2004 talousarvio	5 362 000
2003 tilinpäätös	5 197 629

66. Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 152 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Unescon ja muiden hallitustenvälisten monenkeskisen sivistyksel-

lisen yhteistyön järjestöjen ja ohjelmien jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	€
Unescon jäsenmaksu	1 550 000
Suomen maksuosuus Euroopan nuorisosäätiöön	33 000
Suomen maksuosuus Euroopan neuvoston nuorisokortin osittais sopimuksesta	6 000
Suomen maksuosuus WIPOLle/Bernin unionille	81 000
Suomen maksuosuus ICCROMille	19 000
Maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelua koskevasta sopimuksesta aiheutuva meno	15 000
OECD/CERI jäsenmaksu	19 000
Suomen maksuosuus Euroopan neuvoston EURIMAGES-rahastoon	300 000
Suomen maksuosuus Euroopan audiovisuaaliselle observatoriolle	21 000
Suomen maksuosuus Euroopan nykykielten keskukselle	35 000
Suomen maksuosuus WADAlle	60 000
OECD/INES jäsenmaksu	13 000
Yhteensä	2 152 000

2005 talousarvio	2 152 000
2004 talousarvio	2 287 000
2003 tilinpäätös	2 217 286

10. Yliopisto-opetus ja -tutkimus

Selvitysosa: Yliopistojen, teknillisten korkeakoulujen, kauppakorkeakoulujen ja taidekorkeakoulujen (jäljempänä yliopistot) kehittäminen perustuu korkeakoululaitoksen kehittämisestä annettuun lakiin (1052/1986) ja valtioneuvoston 4.12.2003 vahvistamaan koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmaan. Korkeakoululaitoksen kehittämisestä annetun lain mukaan yliopistojen toimintamomentille osoitettua määrärahaa korotetaan vuosittain vähintään määrällä, mikä vastaa valtion keskustason palkkauksia koskevista sopimusratkaisuista aiheutuvaa palkkausmenojen kasvua. Säännös koskee vuosia 2002—2005.

Eduskunta on hyväksynyt hallituksen esityksen laiksi korkeakoululaitoksen kehittämisestä annetun lain 3 §:n muuttamisesta (HE 18/2004 vp).

Yliopistojen merkitys korostuu kansallisessa ja alueellisessa innovaatiojärjestelmässä sekä kansallisen kilpailukykyämme ja hyvinvointimme kehittämisessä. Tämä edellyttää yliopistojen

kansainvälistymisen ja innovaatiotoiminnan edellytysten kehittämistä lähivuosina. Tavoitteena on yliopistojen tutkimuksen, tutkijankoulutuksen, opetuksen ja taiteellisen toiminnan korkea kansainvälinen taso ja laatu.

Opetusministeriö asettaa yliopistoille vuodelle 2005 seuraavat tavoitteet:

Vaikuttavuus ja laadunhallinta

Yliopistoissa harjoitettavassa tieteellisessä tutkimuksessa painotetaan korkealaatuista, kansainvälisesti kilpailukykyistä ja eettisesti kestävästä tutkimusta. Yliopistot vahvistavat ammattimaisen tutkijanuran edellytyksiä. Tutkijakouluja kehitetään tärkeimpänä väylänä tohtorintutkintoon.

Yliopistot tiivistävät ja lisäävät kansainvälistä yhteistyötä ja verkostoitumista. Yliopistot lisäävät yhteistyötä Venäjän kanssa ja vahvistavat suomalaista Venäjän-asiantuntemusta. Yliopistot lisäävät englanninkielistä opetustarjontaa vahvuusaloillaan ja kiinnittävät erityistä huomiota opetuksen ja opetusmenetelmien laatuun. Suomen tai ruotsin kielen ja suomalaisen kulttuurin opetusta ulkomaisille tutkinto-opiskelijoille lisätään.

Yliopistot vahvistavat tutkimuksen ja opetuksen perusedellytyksiä kehittämällä niitä tukevia kirjasto- ja tietopalvelujaan sekä tieto- ja viestintätekniikan infrastruktuuriaan. Yliopistot kehittävät virtuaaliopetuksen tarjontaa osana muuta opetuksen kehittämistä.

Yliopistot ottavat käyttöön kaikilla aloilla opiskelijoiden kanssa laadittavan henkilökohtaisen opintosuunnitelman vuoteen 2006 mennessä. Yliopistot valmistelevat ja toteuttavat kaksiportaisen tutkintorakenteen toimeenpanon ja opintojen mitoituksen uudistuksen niin, että uuteen rakenteeseen voidaan siirtyä joustavasti syyslukukaudesta 2005—2006 lähtien. Työelämässä toimiville kehitetään täydennyskoulutusta, soveltuvaa tutkintoon johtavaa koulutusta ja avoimen yliopisto-opetuksen tarjontaa.

Yliopistot kehittävät yhteyksiään elinkeinoelämään tehostamalla liiketoimintaosaamistaan, innovaatiopalvelujaan sekä tutkimustulosten kaupallista hyödyntämistä. Yliopistojen alueellista vaikuttavuutta vahvistetaan verkostoitumalla alueiden keskeisten toimijoiden kanssa.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Yliopistot kehittävät työyhteisöään siten, että niiden kilpailukyky työnantajina paranee ja henkilöstön työkyky ja -tyytyväisyys lisääntyvät. Yliopistot edistävät tasa-arvoisen työ- ja tiedeyhteisön kehittymistä.

Toiminnallinen tehokkuus

Yliopistot kehittävät toiminnallista tehokkuuttaan ja rakenteita siten, että perusvoimavaroja voidaan uudelleen kohdentaa opetuksen ja tutkimuksen edellytysten parantamiseen ja painoalojen vahvistamiseen.

Yliopistot laajentavat toimintansa rahoitus pohjaa suoran budjettirahoituksen lisäksi hankkimallaan täydentävällä rahoituksella. Täydentävän rahoituksen tulee tukea yliopistojen perusteh- täviä ja niihin liittyviä tavoitteita.

Opiskelijavalintojen kehittämiseksi laaditaan toimenpideohjelma, jonka avulla nopeutetaan opintoihin sijoittumista, alennetaan opintojen aloittamisikää, vähennetään valintayksiköiden määrää sekä kevennetään yleisesti valintamenettelyjä.

Opetuksen laatua ja opintojen suunnittelu-, ohjaus- ja seurantajärjestelmiä kehitetään niin, että opintojen läpäisy tehostuu ja tutkintojen suorittamisajat lyhenevät erityisesti humanistisella, matemaattis-luonnontieteellisellä ja teknistieteellisellä koulutus alalla.

Yliopistojen keskimääräiset määrälliset tavoitteet vuosiksi 2004—2006

	2001 toteutuma	2002 toteutuma	2003 toteutuma	2004—2006 tavoite
Ylemmät korkeakoulututkinnot	11 581	12 075	12 411	14 000
Tohtorin tutkinnot	1 206	1 224	1 257	1 450
Uusien opiskelijoiden määrä	22 687	22 419	22 527	22 500
Uusista opiskelijoista samana vuonna toisen asteen koulutuksen päättäneitä (%)	34,9	1)	1)	50
Ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden määrä	4 063	4 186	1)	5 000
Perustutkintoa suorittavista ulkomailla opiskelemissa yli 3 kk jakson	3 983	3 807	3 863	5 400
Avoimen yliopisto-opetuksen laskennalliset kokovuotiset opiskelijapaikat	18 091	17 732	16 808	20 000
Avoimen yliopisto-opetuksen väylän kautta tutkinto-opiskeluun siirtyvät	661	696	607	1 200
Budjettirahoitusta täydentävän rahoituksen osuus vähintään kokonaisrahoituksesta (%)	36,4	36,5	35,0	36,0

1) Tieto ei vielä saatavilla

Yliopistoilla arvioidaan olevan käytössä EU:n maataloustuotannon tukia noin 336 000 euroa.

Yliopistoilla säilytetään oikeus luovuttaa tiloja opiskelijaruokaloille sekä opinala- ja harrastejärjestöille vastikkeetta siitä huolimatta, että Senaatti-kiinteistöt perii yliopistoilta vuokraa näistä tiloista.

21. Yliopistojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 220 197 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää täydennyskoulutuksen hintojen alentamiseen enintään 510 000 euroa yliopistojen omien päätösten mukaisesti.

Määrärahasta saa käyttää 1.8.2005 lähtien myös enintään 270 000 euroa opetusministeriön päätöksellä tarkemmin määrättävissä yliopistoissa ja päätöksessä tarkemmin osoituissa rajoissa yliopistolaisissa yliopistojen tehtäväksi säädetyssä yhteiskunnallisessa vuorovaikutuksessa sekä tutkimustulosten ja taiteellisen toiminnan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden edistämiseksi ja erityisesti yliopistojen tutkimustulosten ja taiteellisen toiminnan kaupallisessa hyödyntämisen samoin kuin yliopistojen koulutus- ja tutkimuspalveluiden kansainvälisen kaupallisen hyödyntämisen lisäämisessä tarvittavien, yliopiston yksin tai yhdessä muiden kanssa perustamien osakeyhtiöiden perustamisesta ja valtiolle kuu-

luvien osakkeiden merkitsemisestä, käynnistämisestä ja muista omistusjärjestelyistä aiheutuviin menoihin. Edellytyksenä määrärahan käytölle tähän tarkoitukseen on, että perustettava osakeyhtiö toteuttaa välittömästi yliopistolaisissa yliopiston tehtäväksi säädettyä yhteiskunnallista vuorovaikutusta sekä tutkimustulosten ja taiteellisen toiminnan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden edistämistä tai vahvistamalla mahdollisuuksia hyödyntää yliopistojen koulutus- ja tutkimuspalveluita kaupallisesti myös kansainvälisesti ja että tämä on määrätty asianmukaisella tavalla yhtiön toimialaksi. Yliopistot oikeutetaan luovuttamaan hallinnassaan olevia valtiolle kuuluvia immateriaalioikeuksia apporttina perustettaville yhtiöille enintään 25 000 euron arvosta. Tässä tarkoitetuissa osakeyhtiöissä valtiolle kuuluvien osakkeiden hallinnointi on asianomaisen yliopiston tehtävänä. Yliopistot oikeutetaan hyväksymään tässä tarkoitettujen yhtiöiden valtiolle kuuluvien osakkeiden luovutus, merkitsemättä jättäminen tai muu vastaava osake-

järjestely, joka aiheuttaa valtion määräysvallan tai määräänemistövallan menetyksen taikka, muussa kuin valtionyhtiössä, määrävähemmistön hallinnan menetyksen. Toimialaltaan ja toiminnaltaan yliopistolaissa säädettyä yliopiston yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen sekä tutkimustulosten ja taiteellisen toiminnan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden edistämistä välittömästi toteuttavien osakeyhtiöiden osakkeiden hallinnoinnista ja myynnistä saatavat tulot otetaan 5 000 000 euroon saakka nettobudjetoinnissa huomioon asianomaisen yliopiston tuloina.

Määrärahaa saa käyttää myös yliopistojen opettajille, tutkijoille ja opiskelijoille myönnettävien tutkimusta ja koulutusta edistävien apurahojen maksamiseen, opiskelijoille opintoihin liittyvän harjoittelun järjestämiseen sekä yliopistojen toimintaan liittyvien kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuista ja rahoitusosuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Vuoden 2005 aikana saa tehdä sellaisia yliopistojen tiloja lisääviä vuokrasopimuksia, joista aiheutuu menoja vasta vuoden 2005 jälkeen siten, että nettomenojen lisäys on vuositasolla enintään 5 500 000 euroa.

Selvitysosa: Momentin määräraha on muutettu kaksivuotiseksi siirtomäärärahaksi.

Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa ja yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Teknologian siirtotoiminnan tehostamiseksi sekä tutkimuksesta ja koulutuspalvelujen kehittämisestä syntyvien tulosten kaupalliseksi hyödyntämiseksi opetusministeriön päätöksellä määrätyt yliopistot voivat perustaa osakeyhtiöitä sekä hallinnoida, hankkia ja myydä tai muutoin luovuttaa osakkeita näitä tarkoituksia varten perustetuista osakeyhtiöistä. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon osakeyhtiöistä saatavat osinko- ja muut tulot sekä osakkeiden myynnistä saatavat tulot. Hallitus antaa eduskunnalle esityksen valtion talousarviosta annetun lain nettobudjetointia koskevan 3 a §:n muuttamisesta. Yliopistoille annettavassa osakeyhtiöiden valtiolle kuuluvien osakkeiden hallinnoinnissa noudatetaan muutoin mitä laissa valtion osakasvallan käytöstä eräissä taloudellista toimintaa harjoittavissa osakeyhtiöissä (740/1991) säädetään.

Tulot maksullisesta palvelutoiminnasta perustuvat opetusministeriön asetukseen yliopistojen eräistä suoritteista perittävistä maksuista (1317/2001) sekä opetusministeriön päätöksiin kirjasto- ja tietopalveluista perittävistä maksuista (82/1993) ja avoimesta korkeakouluopetuksesta korkeakouluissa perittävistä maksuista (83/1993).

Yliopistokohtaiset tutkintotavoitteet keskimäärin vuosiksi 2004—2006

	Ylemmät korkeakoulututkinnot		Tohtorintutkinnot	
	toteutuma 2003	tavoite 2004—2006	toteutuma 2003	tavoite 2004—2006
Helsingin yliopisto	2 349	2 500	355	396
Jyväskylän yliopisto	1 236	1 285	106	119
Oulun yliopisto	1 181	1 510	120	158
Joensuun yliopisto	620	760	46	68
Kuopion yliopisto	398	445	78	77
Turun yliopisto	1 090	1 285	130	137
Tampereen yliopisto	1 050	1 041	95	105
Åbo Akademi	477	563	41	63
Vaasan yliopisto	348	400	15	18
Lapin yliopisto	339	395	14	17
Teknillinen korkeakoulu	953	1 150	124	131
Tampereen teknillinen yliopisto	713	880	51	65
Lappeenrannan teknillinen yliopisto	434	570	29	30

Helsingin kauppakorkeakoulu	378	380	18	19
Svenska handelshögskolan	213	250	10	12
Turun kauppakorkeakoulu	243	270	9	13
Sibelius-Akatemia	153	140	9	9
Teatterikorkeakoulu	65	45	2	3
Taideteollinen korkeakoulu	137	165	5	8
Kuvataideakatemia	34	30	-	2
Yhteensä	12 411	14 064	1 257	1 450

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

Helsingin yliopisto, mistä 2 621 000 euroa Svenska social- och kommunalhögskolanille ja 11 900 000 euroa kansalliskirjas- ton valtakunnallisena osuutena	288 657 000
Jyväskylän yliopisto	95 401 000
Oulun yliopisto	124 581 000
Joensuun yliopisto	56 408 000
Kuopion yliopisto	51 180 000
Turun yliopisto	108 268 000
Tampereen yliopisto	81 807 000
Åbo Akademi	46 848 000
Vaasan yliopisto	21 027 000
Lapin yliopisto	28 430 000
Teknillinen korkeakoulu	108 830 000

Tampereen teknillinen yliopisto	61 178 000
Lappeenrannan teknillinen yliopisto	32 293 000
Helsingin kauppakorkeakoulu	23 127 000
Svenska handelshögskolan	12 537 000
Turun kauppakorkeakoulu	13 541 000
Sibelius-Akatemia	23 215 000
Teatterikorkeakoulu	10 441 000
Taideteollinen korkeakoulu	26 435 000
Kuvataideakatemia	4 273 000
Opetusministeriön käytettäväksi	1 720 000
Yhteensä	1 220 197 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 20 000 000 euroa yliopistojen perusrahoituksen vahvistamiseen ja 28 000 euroa yhden henkilötyövuoden palkkausmenojen siirtona momentilta 31.30.21.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	444 563	485 640	532 900
— maksullinen toiminta	196 662	216 840	213 900
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot muulta valtion virastolta	95 547	128 400	145 500
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta (myös EU:lta saatava rahoitus)	125 021	101 600	134 500
— muut tulot	27 333	38 800	39 000
Menot	1 573 106	1 682 089	1 753 097
— henkilöstömenot	971 778	1 039 102	1 083 414
— toimitilavuokrat	203 206	217 284	226 150
— palvelujen osto (myös ostot toiselta virastolta)	144 406	154 411	161 285
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	253 716	271 292	282 248

Toiminnan rahoitus

— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	444 563	485 640	532 900
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	1 573 106	1 682 089	1 753 097
— toimintamenorahoitus, netto	1 128 543	1 196 449	1 220 197
29.88.50 Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat	58 560	65 000	85 000
29.88.53 Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarot tieteen edistämiseen	61 395	61 500	59 000
— muu erittelemätön talousarviorahoitus	12 396	12 400	12 400
Muilta momenteilta tuleva rahoitus yhteensä	132 351	138 900	156 400

Momentin käyttö

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	205 936
— myönnetty	1 142 175
— käytetty	1 128 543
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	219 568

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myyntituotot	196 662	216 840	213 900
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	185 804	207 810	202 700
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	10 858	9 030	11 200
Kustannusvastaavuus, %	106	105	106
Hintatuki	447	830	510
Kustannusvastaavuus tuen jälkeen	11 305	9 860	11 710

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Yhteisrahoitteisen toiminnan tulot			
— Muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	95 547	128 400	145 500
— EU:lta saatava rahoitus	28 792	76 500	87 500
— Muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	96 299	25 100	47 000
Tulot yhteensä	220 638	230 000	280 000
Hankkeiden kokonaiskustannukset	234 500	245 400	294 500
Kustannusvastaavuus (tulot - kustannukset)	-13 862	-15 400	-14 500
Kustannusvastaavuus, %	94	94	95

2005 talousarvio	1 220 197 000
2004 talousarvio	1 196 449 000
2003 tilinpäätös	1 142 175 000

22. *Yliopistolaitoksen yhteiset menot* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 23 892 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yliopistoja koskevan tutkimus-, arviointi-, selvitys- ja kehittämistoiminnan, näihin liittyvän kansainvälisen yhteistyön sekä työllistymistä edistävän toiminnan ja opettajien kouluttajien täydennyskoulutuksen menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää yliopistojen käyttöön tarkoitetun oppimateriaalin kustannustoiminnan sekä opetuksen ja tutkimuksen toimintaedellytysten turvaamiseksi tarvittavien menojen ja avustusten maksamiseen.

Käyttösuunnitelma	€
1. Tutkimus-, kehittämis- ja julkaisu-toiminta	8 892 000
2. Yliopistojen yhteinen atk-toiminta ja tietoliikenneyhteydet	9 000 000
3. Yliopistojen aikuiskoulutuksen kehittäminen	3 000 000
4. Yliopistokeskusten kehittäminen	3 000 000
Yhteensä	23 892 000

Määrärahaa saa käyttää enintään 207 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Yliopistojen aikuiskoulutuksen kehittämiseen tarkoitettua määrärahaa voidaan käyttää pitkäkestoisen täydennyskoulutuksen tuotekehitystyöstä aiheutuviin kustannuksiin yliopis-

tojen esittämällä alueilla osana niiden yhteiskunnallista tehtävää.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitettu rahoittamaan kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelmaa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäksi 80 000 euroa kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman rahoitukseen.

2005 talousarvio	23 892 000
2004 talousarvio	23 772 000
2003 tilinpäätös	24 676 000

23. *Kansainvälisen henkilövaihdon keskuksen toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 7 851 000 euroa.

Määrärahasta käytetään 2 802 000 euroa opiskelija-, harjoittelija-, nuoriso- ja asiantuntijavaihtoon myönnettäviin stipendeihin, apurahoihin ja avustuksiin, 1 684 000 euroa ulkomaisissa yliopistoissa palvelevien suomalaisten ulkomaanlehtoreiden ja vierailevien professorien sekä muiden ulkomailla toimivien opetushallintoviranomaisten, yhteensä enintään 47 henkilöä, palkkoja varten soveltuvin osin ulkomailla työskentelevien Suomen kielen ja kulttuurin yliopistonopettajien ohjesäännön mukaisesti ja ulkomailla tapahtuvan suomen kielen ja kulttuurin opetuksen järjestämiseen.

Määrärahasta saa käyttää enintään 144 000 euroa maksullisen palvelutoiminnan tukemiseen.

Selvitysosa:

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Tulot	1 649	1 260	1 260
— maksullinen toiminta	-	400	400
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot muulta valtion virastolta	149	-	-
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta (myös EU:lta saatava rahoitus)	992	680	660
— muut tulot	508	180	200

Menot	9 328	9 095	9 111
— henkilöstömenot	3 505	3 417	3 424
— toimitilavuokrat	698	681	682
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	761	742	743
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	4 364	4 255	4 262
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	1 649	1 260	1 260
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	9 328	9 095	9 111
— toimintamenorahoitus, netto	7 679	7 835	7 851
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	513		
— myönnetty	7 731		
— käytetty	7 679		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	565		

Opetusministeriö asettaa talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä alustavasti kansainvälisen henkilövaihdon keskukselle vuodelle 2005 seuraavat tulos- ja palvelutavoitteet:

Kansainvälisen henkilövaihdon keskuksen CIMOn tavoitteena on edistää kansainvälistä vuorovaikutusta koulutuksessa ja työelämässä sekä kulttuuri- ja nuorisotoiminnan alueella. CIMO koordinoi ja toteuttaa stipendi- ja henkilövaihto-ohjelmia ja vastaa useiden Euroopan unionin koulutus-, kulttuuri- ja nuoriso-ohjelmien kansallisesta toimeenpanosta sekä pohjoismaisen Nordplus-ohjelman toimeenpanos-

ta. CIMO järjestää ja kehittää toimialansa neuvonta- ja tietopalvelua sekä koulutusta ja markkinoi suomalaista koulutusta ulkomaalaisille. Ulkomaisten yliopistojen Suomen kielen ja kulttuurin opintojen neuvottelukunta tukee Suomen kielen ja kulttuurin opetusta ulkomaisissa yliopistoissa sekä järjestää ulkomaisille yliopisto-opiskelijoille suomen kielen kursseja Suomessa.

Yhteyksiä yritystoimintaan kehitetään henkilövaihdon keinoin. Uuden tietotekniikan hyväksikäyttöä lisätään edelleen tiedotuksessa, neuvonnassa ja koulutuksessa.

Määrälliset tavoitteet vuodelle 2005

	2001 toteutuma	2002 toteutuma	2003 toteutuma	2005 tavoite
Erasmus-opiskelijavaihto	8 352	8 966	10 051	9 000
— Suomesta lähtevät	4 172	4 253	4 561	4 500
— Suomeen saapuvat	4 180	4 713	5 490	4 500
EU:n nuoriso-ohjelmaan osallistuvat ¹⁾	4 354	4 445	4 996	4 800
Kv -harjoittelijavaihto ²⁾	1 729	1 504	1 332	1 500
Kahden välisen ja monenkeskisen yhteistyön henkilövaihto	1 174	1 333	1 074	1 200
Suomen kielen ja kulttuurin opiskelijoille kesäkurssipaikka	222	231	257	250
Tukea yliopistonopettajien opetustoiminnalle ulkomaisissa yliopistoissa	33	36	34	40

¹⁾ Luvut kuvastavat ohjelmaan osallistuneiden määrää

²⁾ Sisältää myös CIMOn tukemien opiskelijajärjestöjen organisoiman harjoittelijavaihdon

2005 talousarvio	7 851 000
2004 talousarvio	7 835 000
2003 tilinpäätös	7 731 000

ja opetusharjoittelijoille aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Opetusministeriö asettaa alustavasti harjoittelukouluille osana yliopistolaitosta seuraavat tulostavoitteet:

24. Harjoittelukoulujen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 70 752 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös oppilasavustuksista aiheutuvien menojen sekä maksullisen kouluruokailun tarjoamisesta henkilökunnalle

Harjoittelukoulujen tavoitteena on opettajan-koulutusta palvelevan toiminnan korkea taso ja läheinen vuorovaikutus yliopiston kanssa. Harjoittelukoulut huolehtivat opetussuunnitelmityön ja opetuksen laadusta sekä kehittävät monipuolista opetusharjoittelua ja opetusteknologian käyttöä.

Määrälliset tavoitteet vuodelle 2005

	2001 toteutuma	2002 toteutuma	2003 toteutuma	2005 tavoite
Oppilaita	7 821	7 819	7 836	7 900
— peruskoulu	5 677	5 633	5 657	5 700
— lukio	2 144	2 186	2 179	2 200
Opettajaksi opiskelevien opintoviikkomäärä	22 641	21 158	20 977	21 200

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	978	745	745
— maksullinen toiminta	561	445	445
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot muulta valtion virastolta	12	39	39
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta (myös EU:lta saatava rahoitus)	72	235	235
— muut tulot	333	26	26
Menot	70 221	71 301	71 497
— henkilöstömenot	47 135	47 860	47 974
— toimitilavuokrat	10 688	10 853	10 867
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	4 851	4 926	4 933
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	7 547	7 662	7 723
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	978	745	745
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	70 221	71 301	71 497
— toimintamenorahoitus, netto	69 243	70 556	70 752
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 742		
— myönnetty	68 902		
— käytetty	69 243		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 401		

Kuntien osuus harjoittelukouluissa annettavan opetuksen kustannuksiin, 16 822 000 euroa, on otettu huomioon momentin 29.40.30 mitoituksessa.	2005 talousarvio	70 752 000
	2004 talousarvio	70 556 000
	2003 tilinpäätös	68 902 000

20. Ammattikorkeakouluopetus

Selvitysosa: Ammattikorkeakoulut asettavat kehittämistoiminnan lähtökohdaksi valtioneuvoston 4.12.2003 hyväksymässä koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 2003—2008 määritellyt suuntaviivat ja tavoitteet. Tavoitteena on ammattikorkeakouluverkon toimintakyvyn tehostaminen, koulutuksen laatutason kohottaminen ja alueellisen vaikuttavuuden parantaminen. Ammattikorkeakoulut vahvistavat yhteyksiään elinkeino- ja muuhun työelämään sekä korkeakouluihin ja muihin oppilaitoksiin. Ammattikorkeakoulujen roolia innovaatiojärjestelmässä vahvistetaan tehostamalla niiden opetusta palvelevaa ja työelämää sekä aluekehitystä tukevaa soveltavaa tutkimus- ja kehitystyötä. Ammattikorkeakoululain (351/2003) mukaisesti opetusministeriö ja ammattikorkeakoulun ylläpitäjä yhdessä ammattikorkeakoulun kanssa sopivat määrävuosiksi kerrallaan ammattikorkeakoulujen toiminnan keskeisistä tavoitteista ja seurannasta. Kuluva sopimuskausi koskee vuosia 2004—2006.

Ammattikorkeakoulut huolehtivat riittävän monipuolisesta opintojen ja harjoittelun järjestämisestä ja kiinnittävät erityistä huomiota yksilöllisiin opetussuunnitelmiin, hyväksilukemiskäytäntöihin ja tutkintojen läpäisyyn. Kehittämisen painopisteinä ovat ohjaus- ja neuvontapalvelut, työharjoittelu ja virtuaaliopetus, joiden tueksi sopimuskaudeksi asetettuihin kehittämisverkostoihin kaikki ammattikorkeakoulut osallistuvat. Verkostoja tuetaan opetusministeriön hankerahoituksella. Pidemmällä aikavälillä opintojen aloittamisikä ja tutkinnon suorittamisikä alenevat. Kehittämissuunnitelman mukaan virtuaaliopintojen tarjonta kaikissa koulutusohjelmissä on vähintään 20 opintoviikkoa vuoteen 2008 mennessä.

Ammattikorkeakoulut kehittävät ja suuntaavat tutkimus- ja kehittämistyötänsä asiaa selvittäneen työryhmän linjausten mukaisesti.

Opetusministeriö tukee ammattikorkeakoulujen kehittämistoimintaa hankerahoituksella, jota kohdistetaan tutkimus- ja kehitystyöhön, ammattikorkeakoulujen yhteisiin kehittämishankkeisiin, virtuaaliammattikorkeakoulun sisällöntuotannon toteuttamiseen, harjoittelun tukemiseen sekä ammattikorkeakoulu-uudistuksen tukiohjelman toteuttamiseen. Ammattikorkeakoulujen yhteisiä verkostoperiaatteella toimivia kehittämishankkeita ovat harjoittelun kehittäminen, opinnäytetöiden kehittäminen ja valtakunnallinen opinnäytetyökilpailu, opinto-ohjauksen kehittäminen, ura- ja rekrytointipalvelujen kehittäminen, virtuaaliammattikorkeakoulun kehittäminen sekä Itä- ja Kaakkois-Aasian yhteistyöverkosto. Osa hankerahoituksesta suunnataan erillishankerahoituksena hankkeille, jotka tukevat pk-sektorin toimintaa ja edistävät yrittäjyyttä, hankkeille, jotka edistävät alueellisia innovaatiojärjestelmiä, ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen yhteisille maakuntakorkeakouluhankkeille sekä hankkeille, jotka tukevat ammattikorkeakoulujen keskinäistä verkottumista ja verkottamista yliopistojen kanssa. Ammattikorkeakoulut lisäävät sopimustensa mukaisesti ulkopuolista rahoitustaan toimintaansa ja tutkimus- ja kehitystyöhön.

Ammattikorkeakoulut vahvistavat toimintansa kansainvälistymistä ja osallistuvat aktiivisesti eurooppalaisen ja kansainvälisen korkeakoulu yhteisön kehittämiseen.

Opetusministeriö myöntää ammattikorkeakouluille tuloksellisuusrahoitusta vuosittain yleisten tuloksellisuuskriteerien perusteella ja joka toinen vuosi lisäksi koulutuksen laatuyksikkökriteerien ja aluekehityksen huippuyksikkökriteerien perusteella. Tuloksellisuusrahoituksen tavoitteena

on kannustaa ammattikorkeakouluja tehokkaaseen ja taloudelliseen toimintaan sekä laadun ja vaikuttavuuden parantamiseen. Yleisinä palkitsemiskriteereinä ovat opetuksen ja opetusmenetelmien kehittyminen, koulutuksen vetovoima- ja opintojen kulku, työelämäyhteydet sekä tutkimus- ja kehittämistyö, aluevaikuttavuus sekä ammattikorkeakoulujen toiminta- ja uusiutumiskyky.

Ammatillisen opettajankoulutuksen lisäaloituspaikoilla vahvistetaan pienimpien opettajakorkeakoulujen asemaa ja erityisopettajien ja opinto-ohjaajien koulutusta. Aloituspaiikkoja vuonna 2005 on nuorten tutkintoon johtavassa koulutuksessa 24 755 ja opettajankoulutuksessa 1 745.

Hallituksen esitys ammattikorkeakoulujen jatkotutkintojärjestelmän vakinaistamisesta annetaan eduskunnalle tavoitteena tutkintoon johtavan koulutuksen vakinaistaminen 1.8.2005 lukien. Ammattikorkeakoulututkintoon johtavaa koulutusta suunnataan erityisesti kone- ja metallialan ja rakennusalan koulutuksen lisäämiseen. Erikoistumisopinnot suunnataan ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneen väestön osaamisen kehittämiseksi erityisesti pk-sektorin ja hyvinvointipalvelujen alueella. Avointa ammattikorkeakouluopetusta kehitetään laaditun toimenpideohjelman mukaisesti.

Ammattikorkeakoulujen keskimääräiset määrälliset tavoitteet vuosiksi 2004—2006

	toteuma 2001	toteuma 2002	toteuma 2003	tavoite 2004—2006
<i>Tutkinnot</i>				
Nuorten koulutus	14 096	16 167	16 049	16 500
Aikuiskoulutus	3 862	4 311	4 453	4 500
Yhteensä	17 958	20 478	20 502	21 000
<i>Opinnot</i>				
Avoin amk-opetus, opintoviikkoina		14 397	17 875	20 000
Virtuaaliopetus opintoviikkoina	35 933	46 270	65 806	85 000
Päätoiminen opiskelu (30 opintoviikkoa tai enemmän suorittaneet), % opiskelijoista		60,0	60,5	62,0
<i>Päätoimiset opettajat</i>				
Yliopettajista tohtoreita tai lisensiaatteja, %	54,5	58,7	64,3	70,0
<i>Kansainvälisyys</i>				
Ulkomaiset tutkinto-opiskelijat	2 780	3 131	3 479	4 500
Yli 3 kk:n opiskelija- ja harjoittelijavaihto Suomesta	3 323	3 627	3 691	3 800
Yli 3 kk:n opiskelija- ja harjoittelijavaihto Suomeen	1 942	2 242	2 635	3 000
<i>T&K-toiminta</i>				
Tutkimustoiminnan htv:t, % päätoimisten opettajien määrästä	11,6	16,2	1)	20,0

1) Tietoa ei ole saatavilla

Opetusministeriön ja ammattikorkeakoulujen välisissä tavoitesopimuksissa vuosille 2004—2006 on sovittu määrälliset tavoitteet seuraaville asioille: kansainvälinen opiskelijavaihto, ammatillista tietä tulevien opiskelijoiden osuus, avoimen ammattikorkeakoulun opintoviikkojen määrä, virtuaaliammattikorkeakouluopintojen tarjoaminen, opettajien koulutusrakenteen kehittä-

minen sekä toimintaan ja tutkimus- ja kehittämistoimintaan tulevan ulkopuolisen rahoituksen lisääminen.

Ammattikorkeakoulujen rahoituksen perusteena olevat opiskelijamäärät vuosina 2003—2005

	Koulujen lkm	Opiskelijoiden lukumäärä			Opisk. määrän muutos 2004/2005
		2003	2004	2005	
Kunnalliset ammattikorkeakoulut	18	68 450	69 050	69 050	-
Yksityiset ammattikorkeakoulut	11	32 220	32 490	32 490	-
Kaikki ammattikorkeakoulut yhteensä ¹⁾ , joista	29	100 670	101 540	101 540	-
— nuorten amk-tutkintoon johtava koulutus		81 200	82 000	82 000	-
— aikuisten amk-tutkintoon johtava koulutus		14 920	15 540	15 540	-
— jatkotutkinnot		350	350	800	+450
— erikoistumisopinnot		4 200	3 650	3 200	-450
Ammatillinen opettajankoulutus	5	1 445	1 675	1 745	+70
Liikenneopettajankoulutus	1	75	80	80	-

¹⁾ Opiskelijamäärät on ilmoitettu keskimääräisinä vuosiopiskelijoina.

22. Ammattikorkeakoululaitoksen yhteiset menot (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 4 886 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ammattikorkeakoulujen tietoyhteyksien ja -verkon (FUNET), korkeakoulukirjastojärjestelmien, ammattikorkeakoulujen seurannan ja arvioinnin tietokannan (AMKOTA), ammattikorkeakoulujen opiskelijavalintajärjestelmän sekä ammattikorkeakoulujen muiden vastaavien yhteisten menojen keskitettyyn rahoittamiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään neljää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

2005 talousarvio	4 886 000
2004 talousarvio	4 586 000
2003 tilinpäätös	4 886 000

25. Ammattikorkeakoulujen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 068 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ammattikorkeakoulujen arvioinnista, ammattikorkeakoulututkimuksesta ja muista selvitys- ja kehittämishankkeista aiheutuvien suunnittelu-, käynnistämisen- ja toimintamenojen ja avustusten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös

EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimus- ja koulutus-hankkeiden maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään neljää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

2005 talousarvio	2 068 000
2004 talousarvio	2 068 000
2003 tilinpäätös	4 568 000

30. Valtionosuus ja -avustus kunnallisten ja yksityisten ammattikorkeakoulujen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 341 357 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ammattikorkeakoululain (351/2003) ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) mukaisen valtiosuuden ja -avustuksen sekä ammattikorkeakoulujen opettajankoulutuksen valtionavustuksen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää ammattikorkeakoululain mukaisena hankerahoituksena toiminnan kehittämiseen ja tukemiseen sekä tuloksellisuusrahoitukseen enintään 24 349 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa ja yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Valtionosuuden ja -avustuksen arvioitu jakautuminen		€
Laskennalliset kustannukset		
— kunnalliset	454 785 000	
— yksityiset	222 000 000	
Kuntien rahoitusosuus	-371 277 000	
Opettajankoulutuksen valtionavustuksiin	11 500 000	
Valtionavustuksiin (enintään)	24 349 000	
Yhteensä	341 357 000	

Määräraha on mitoitettu keskimääräisen yksikköhinnan 6 316 euroa (ei sis. alv) mukaisesti.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 156 000 euroa rikosseuramusalan ammattikorkeakouluopetukseen ja 444 000 euroa opettajankoulutuksen laajentamisen johdosta.

2005 talousarvio	341 357 000
2004 talousarvio	336 797 000
2003 tilinpäätös	321 012 497

40. Yleissivistävä koulutus

Selvitysosa: Yleissivistävän koulutuksen kehittäminen perustuu valtioneuvoston 4.12.2003 hyväksymään koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmaan vuosille 2003—2008.

Yleissivistävän koulutuksen (esiopetus, perusopetus, lisäopetus, lukiokoulutus, taiteen perusopetus ja aamu- ja iltapäivätoiminta) kehittämisen lähtökohtana on koulutuksen perusturvan takaaminen ja vahvistaminen kaikille asuinpaikasta, kielestä ja taloudellisesta asemasta riippumatta. Toiminnan keskeisiä tavoitteita on varmistaa lasten ja nuorten oikeuksien toteutuminen ammattitaitoiseen opetukseen ja ohjaukseen sekä turvalliseen opiskeluympäristöön ja oppilaiden ja opiskelijoiden hyvinvointiin. Tavoitteena on perusopetuksen toteuttaminen laadukkaasti ja tuloksellisesti ja siten, että oppilaat saavuttavat jatko-opintojen edellyttämät valmiudet ja että entistä suurempi osuus peruskoulunsa päättävistä nuorista aloittaa jatko-opinnot samana vuonna. Lukio-koulutuksen tehokkuuden lisäämiseen pyritään läpääsyä parantamalla ja keskeyttämistä vähentämällä.

Esiopetusta kehitetään varhaiskasvatuksen jatkumona. Kehittämisessä otetaan huomioon esiopetusta koskevan selonteon edellyttämät toimenpiteet. Aamu- ja iltapäivätoiminnan toimeenpanoa tuetaan ja seurataan toiminnan laadun, laajuuden ja palvelutarjonnan monipuolisuuden kehittymistä sekä lain vaikutuksia palvelujen rahoitukseen.

Perusopetuksen uudet opetussuunnitelmat vuosiluokkien 1.—2. osalta ovat olleet käytössä syksystä 2003, muiden vuosiluokkien osalta ne otetaan käyttöön asteittain vuoteen 2006 mennessä. Lukion uudet opetussuunnitelmat otetaan käyttöön vuonna 2005. Tuetaan opetussuunnitelmien toimeenpanoa ja opetuksen ja ohjauksen tukipalvelujen kehittämistä.

Erityisopetusta kehitetään jatkamalla Erilaiset oppijat — yhteinen koulu -hanketta. Erityisesti kiinnitetään huomiota oppimistuloksissa havaittujen erojen kaventamiseen. Tavoitteena on kehittää oppimisympäristöjä, opetusmenetelmiä ja työtapoja sekä oppimateriaaleja erilaiset oppimistavat huomioonottaviksi. Opetuksen kehittämisessä kiinnitetään erityistä huomiota myös yhteisöllisyyden vahvistamiseen.

Koulutuksen ohjausjärjestelmän tuloksellisuutta tehostetaan. Jatketaan perusopetuksen laatusuosituksen valmistelua. Käynnistetään yleissivistävän koulutuksen päätöksenteon, strategisen suunnittelun ja seurannan sekä tietojohdamisen tueksi tarvittavan tietojärjestelmän kehittämistyö.

Tavoitteena on mahdollistaa ajantasaisen, kattavan ja luotettavan tiedon tuottaminen, hallinta ja siirtäminen mahdollisimman tuloksellisesti eri toimijoiden välillä.

Oppilashuoltoa koskevan lainsäädäntöuudistuksen vaikutuksista annetaan selonteko eduskunnalle. Selvitetään erityisopetuksen ja tukiopetuksen toteutumista ja laaditaan toimenpideohjelma tukemaan oppimis- ja sopeutumisvaikeuksien varhaista tunnistamista ja opetusjärjestelyiden kehittämistä.

Oppilaan- ja opinto-ohjausta kehitetään valmistelemalla ratkaisuja, jotka tähtäävät riittävän opinto-ohjauksen ja korkean laatutason turvaamiseen perusopetuksen ylemmillä vuosiluokilla. Koulutuksen kehittämisessä kiinnitetään erityistä huomiota syrjäytymisriskien ja koulutuksen keskeyttämisen ehkäisyyn sekä syrjäytyneiden koulutuspalvelujen ja ohjaustoiminnan kehittämiseen.

Koulutuksen paikallisella, kansallisella ja kansainvälisellä kehittämisellä tähdätään vaikuttavuuden ja laadun parantamiseen. Oppilaan ja opiskelijan oikeuksien, koulutuksen saavutettavuuden ja yhdenvertaisuuden toteutumista sekä käytettävissä olevien toimenpiteiden tehokkuutta selvitetään koulutuksen perusturvan vahvistamiseksi. Kehitetään edelleen virtuaaliopetusta ja jatketaan luovuus- ja kulttuurikasvatushanketta.

Aikuisten lukiokoulutuksen tarjontaa maan eri osissa vahvistetaan. Tavoitteena on, että lukio-opintoihin voi osallistua noin 11 000 ja aineopintoihin noin 13 000 aikuista vuonna 2005. Etälukioverkostoa laajennetaan tasapuolisten opiskelumahdollisuuksien turvaamiseksi.

Ylioppilastutkintoa kehitetään ja ylioppilastutkintolautakunnan tietojärjestelmää uudistetaan. Erityisen tehtävän saaneiden lukiodien määrä säilytetään pääosin nykyisellään.

Opettajien ammatillista osaamista vahvistetaan kehittämällä toimintamalleja syrjäytymisvaarassa olevien ja erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden ja opiskelijoiden opetukseen, oppilashuoltoon sekä maahanmuuttajien opetukseen. Moniammatilliseen yhteistyöhön kehitetään uusia muotoja.

Yleissivistävän koulutuksen oppilasmäärät vuosina 2003—2005

	2003	2004	2005	2004/2005
	syksy	syksy	syksy	syksy
	toteutuma	arvio	arvio	muutos
Esiopetus	59 000	59 000	59 000	0
Perusopetus	586 000	586 000	580 000	-6 000
— josta lisäopetus	2 000	4 000	4 000	0
Päivälukiot	110 000	110 000	110 000	0
Aikuislukiot	24 000	24 000	24 000	0
— josta aineopiskelijat	13 000	13 000	13 000	0

Ylioppilastutkintoon osallistuu vuonna 2005 noin 79 300 kokeilasta ja heidän arvioidaan suorittavan yhteensä noin 222 300 koetta. Helsingin ranskalais-suomalaisen koulun ja Suomalais-venäläisen koulun tulosalueet ovat esiopetus, perusopetus ja lukiokoulutus, joissa painottuvat asianomaisen kielialueen kieli ja kulttuuri. Vuoden 2005 aikana kyseiset koulut kehittävät asianomaisen kielialueen kielen opetusta, venäjän- ja ranskankieliseen opetukseen tarvittavaa oppimateriaalia ja opettajien koulutusta. Oppilaita Helsingin ranskalais-suomalaisessa koulussa arvioidaan vuonna 2005 olevan 866 ja Suomalais-venäläisessä koulussa 710. Oppilaitoksissa on tarkoitus suorittaa vuoden 2005 aikana yhteensä 110 perusopetuksen päättötodistusta sekä 88 ylioppilastutkintoa.

Valtion kuulo-, näkö- ja liikuntavammaisten koulujen tulosalueet ovat perusopetuksen antaminen vaikeasti vammaisille ja monivammaisille oppilaille sekä tukipalvelut. Näiden kahdeksan

koulun toimintaa tehostetaan edelleen erityisesti tukipalvelujen alueella. Vuoden 2005 aikana on tarkoitus antaa opetusta 494 oppilaalle.

Perusopetuksen ja lukiokoulutuksen järjestäjien määrät ilmenevät oheisesta taulukosta.

Perusopetuksen järjestäjät vuosina 2003—2005

	2003 toteutuma	2004 toteutuma	2005 arvio	2004/2005 muutos
Kunnat	430	428	416	-12
Kuntayhtymät	12	12	12	0
Valtio	30	30	30	0
Yksityinen	88	88	88	0
Perusopetus yhteensä	560	558	546	-12

Lukiokoulutuksen järjestäjät vuosina 2003—2005

	2003 toteutuma	2004 toteutuma	2005 arvio	2004/2005 muutos
Kunnat	275	275	266	-9
Kuntayhtymät	2	2	3	+1
Valtio	10	10	10	0
Yksityinen	35	35	35	0
Lukiokoulutus yhteensä	322	322	314	-8

21. Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 42 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n Eurooppa-koulujen opettajien ja hallintohenkilökunnan palkkaus- ja eräiden muiden menojen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää valtion yleissivistävien oppilaitosten kansainvälistämiseen, maahanmuuttajien täydentävään opetukseen, vammaisten lasten koulujen palvelu- ja kehittämiskeskustoimintaan, avustuksina oppimisympäristöjen kehittämiseen ja tietoverkkojen rakentamiseen sekä tieto- ja viestintätekniikan hyväksikäyttöön opetuksessa ja opiskelussa.

Selvitysosa:

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

€

Valtion yleissivistävät oppilaitokset

Helsingin ranskalais-suomalainen koulu	4 737 000
Suomalais-venäläinen koulu	4 585 000
Vammaisten lasten koulut	29 970 000
Yhteensä	39 292 000

Muu opetus

Koulukotien perusopetus	1 923 000
EU:n Eurooppa-koulut	885 000
Yhteensä	2 808 000

Kaikki yhteensä

42 100 000

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	2 836	2 210	2 800
— maksullinen toiminta	2 220	2 050	2 600
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot muulta valtion virastolta	1	-	-
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta (myös EU:lta saatava rahoitus)	71	-	-
— muut tulot	544	160	200
Menot	44 300	44 181	44 900
— henkilöstömenot	29 586	29 879	30 408
— toimitilavuokrat	5 638	5 599	5 795
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	3 773	3 747	3 878
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	5 303	4 956	4 819
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	2 836	2 210	2 800
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	44 300	44 181	44 900
— toimintamenorahoitus, netto	41 464	41 971	42 100
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 471		
— myönnetty	40 063		
— käytetty	41 464		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 070		

Kuntien osuus valtion yleissivistävän koulutuksen kustannuksiin 4 867 000 euroa on otettu huomioon momentin 29.40.30 mitoituksessa.

2005 talousarvio	42 100 000
2004 lisätalousarvio	800 000
2004 talousarvio	41 171 000
2003 tilinpäätös	40 063 000

25. Yleissivistävän koulutuksen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 649 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yleissivistävän koulutuksen kokeilu-, tutkimus-, kehittämis- ja arvointihankkeista aiheutuvien suunnittelu-, käynnistämisen- ja toimintamenojen ja avustusten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien muiden kuin raken-

nerahastoista rahoitettavien tutkimus- ja koulutushankkeiden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa: Määrarahasta on tarkoitus rahoittaa yrittäjyyden politiikkaohjelmaa ja tietoyhteiskuntaohjelmaa.

Määrarahasta on tarkoitus käyttää 300 000 euroa oppilaitosten toimitiloja ja niiden varustamista koskevaan kehittämistoimintaan.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 750 000 euroa tietoyhteiskuntaohjelman rahoitukseen siirtona momentilta 29.40.30.

2005 talousarvio	2 649 000
2004 talousarvio	1 899 000
2003 tilinpäätös	1 679 000

30. *Valtionosuus ja -avustus yleissivistävän koulutuksen käyttökustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 756 430 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) mukaisten valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen. Määrärahaa saa lisäksi käyttää kuntien valtionosuuslain mukaisten verotuloihin perustuvan valtionosuuksien tasauksen maksamiseen kunnille. Määrärahasta saa käyttää enintään 5 105 000 euroa avustuksina tietojen ja viestintätekniikan käyttöön opetuksessa ja opiskelussa, oppimisympäristöjen kehittämiseen ja tietoverkkojen rakentamiseen, tietohuollon ja tietohallinnan kehittämiseen sekä resurssikeskusverkostojen kehittämiseen. Määrärahasta saa käyttää opetusministeriön määräämin perusteella opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 42 §:n mukaisina avustuksina enintään 8 241 000 euroa avustusten maksamiseen oppilaitosten kokeilu- ja kehittämistoimintaan ja oppilaitosten kansainvälistämiseen, kunnalle tai rekisteröidylle yhdistykselle Ruotsissa rajakuntien yhteistoimintaan perustuvasta suomalaisoppilaiden koulunkäynnistä aiheutuviin kustannuksiin, ulkomailta muuttaneiden oppilaiden tukiovetuksen järjestämiseen sekä avustuksen maksamiseen saamenkielisten, romanikielisten ja vieraskielisten oppilaiden äidinkielen opetuksen järjestämiseen ja ulkomailta palaavien suomalaisten oppilaiden ulkomailta hankkimien kielitaidon ylläpitämiseen peruskoulussa ja lukiossa.

Määrärahaa saa käyttää myös opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta annetun lain (1137/2003) mukaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan valtionosuuksien maksamiseen. Valtionosuuden laskentaperusteena käytettävä ohjaustuntien määrä on enintään 3 841 500. Ohjaustuntien hinta on 20,46 euroa tuntia kohden.

Määrärahasta saa käyttää myös enintään 200 000 euroa aamu- ja iltapäivätoimintaa koskevan lainsäädännön toimeenpanon tukemi-

sestä, seurannasta ja toiminnan kehittämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää Suomen, Norjan ja Ruotsin välillä yhteistyöstä ulkomaanopetuksen alalla tehdyn sopimuksen mukaisten menojen maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää enintään 136 000 euroa taiteen perusopetusta antavien oppilaitosten harkinnanvaraisiin valtionavustuksiin.

Taiteen perusopetuksen asukaskohtaisen valtionosuuden perusteena käytettävä yksikköhinta on 1,4 euroa asukasta kohti. Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä tuntimäärä on musiikin perusopetuksessa enintään 1 505 000 ja muussa tuntiperusteisen valtionosuuden piiriin kuuluvassa taiteen perusopetuksessa enintään 69 044 tuntia.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa.

Valtionosuuden ja -avustuksen arvioitu jakautuminen

€

Laskennalliset kustannukset	
— kunnallinen perusopetus	2 822 805 000
— yksityinen perusopetus	59 630 000
— kunnallinen lukio-opetus	476 445 000
— yksityinen lukio-opetus	42 822 000
— taiteen perusopetus (asukaskohtainen)	7 271 000
— esiopetus	266 637 000
Kuntien rahoitusosuus	-1 979 459 000
Tasauserät	-49 045 000
Valtionosuus taiteen perusopetukseen (opetustuntikohtainen)	49 150 000
Valtionosuus aamu- ja iltapäivätoimintaan	44 800 000
Aamu- ja iltapäivätoiminnan seuranta ja kehittäminen (enintään)	200 000
Valtionosuus ulkomailta toimivien koulujen käyttökustannuksiin	1 490 000
Rahoituslain mukaiset avustukset (enintään)	8 241 000
Tietoyhteiskunta ja tietohallinta (enintään)	3 105 000
Valtionavustus laajakaistayhteyksien hankkimiseen (enintään)	2 000 000

Eräät ulkomaanopetuksen menot	202 000
Taiteen perusopetusta antavien oppilaitosten harkinnanvaraiset valtionavustukset (enintään)	136 000
Yhteensä	1 756 430 000

Valtionosuuden mitoituksessa huomioon otettu kuntien omarahoitusosuus sisältää kuntien osuutena harjoittelukouluista ja valtion yleissivistävästä koulutuksesta 21 689 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa käytetyt keskimääräiset yksikköhinnat (ei sis. alv)

Lukio-opetus	4 441 euroa/opisk.
Perusopetus	4 966 euroa/opp.
Esiopetus	4 519 euroa/opp.
Taiteen perusopetus	
— asukaskohtainen valtionosuus	1,4 euroa/asukas
— opetustuntikohtainen valtionosuus	55 euroa/opetustunti
Aamu- ja iltapäivätoiminta	20,46 euroa/ohjaustunti

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 5 000 000 euroa esiopetuksen kuljetusedun sekä 25 000 000 euroa aamu- ja iltapäivätoiminnan ja 1 000 000 euroa laaja-kaistayhteyksien rakentamisen johdosta.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 16 600 000 euroa oppilasmäärän vähentymisen johdosta sekä 750 000 euroa tietoyhteiskuntaohjelman rahoituksen siirtona momentille 29.40.25.

2005 talousarvio	1 756 430 000
2004 talousarvio	1 727 460 000
2003 tilinpäätös	1 666 110 306

34. *Valtionosuus yleissivistävien ja ammattilisten oppilaitosten sekä ammattikorkeakoulujen perustamiskustannuksiin* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 69 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää perusopetuksen, lukiokoulutuksen, taiteen perusopetuksen, ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakou-

lujen opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) sekä peruskoulujen, lukioiden, musiikkioppilaitosten, ammatillisten oppilaitosten ja ammattikorkeakoulujen opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (705/1992) mukaisten perustamishankkeiden sekä peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain (1112/1978) mukaisten perustamiskustannusten valtionosuuksien maksamiseen.

Vuonna 2005 saa myöntää valtionosuutta perustamishankkeille siten, että hankkeista aiheutuvat valtionosuudet ovat tammikuun 2005 kustannustasossa yhteensä enintään 63 000 000 euroa. Valtionosuuksista yhteensä enintään 27 000 000 euroa saa myöntää toteutusaikaisena. Vuonna 2005 saa edellisen lisäksi vahvistaa laajuuksia sellaisille perustamishankkeille, joille valtionosuus tullaan myöntämään vuonna 2006 tai sen jälkeen siten, että arvio hankkeista aiheutuvista valtionosuuksista vuoden 2005 tammikuun kustannustasossa on yhteensä enintään 80 000 000 euroa.

Selvitysosa: Myönnettävillä valtionosuuksilla arvioidaan voitavan rakentaa tai peruskorjata tilat 9 300 oppilaalle.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

€

Vuonna 2005 myönnettävät valtionosuudet

— yleissivistävä koulutus	16 400 000
— kunnallinen ammatillinen koulutus ja ammattikorkeakoulut	1 675 000
— yksityinen ammatillinen koulutus ja ammattikorkeakoulut	2 450 000

Vuosina 1993—2004 myönnetty valtionosuudet

— yleissivistävä koulutus	34 000 000
— kunnallinen ammatillinen koulutus ja ammattikorkeakoulut	14 000 000
— yksityinen ammatillinen koulutus ja ammattikorkeakoulut	1 100 000

Ennen vuotta 1993 myönnettyjen rakentamislupien edellyttämät valtionosuudet ja muut lakisääteiset menot

— yleissivistävät oppilaitokset	75 000
Yhteensä	69 700 000

Rakentamisluvista ja myönnettyistä valtionosuuksista valtiolle aiheutuvat menot (milj. euroa)

	2006	2007	2008	2009—
Ennen vuotta 2005 hyväksytyt hankkeet				
— yleissivistävät oppilaitokset	28,9	25,0	20,0	42,9
— ammatilliset oppilaitokset ja ammattikorkeakoulut	14,0	9,9	8,0	13,8
Vuonna 2005 myönnettävät valtionosuudet				
— yleissivistävät oppilaitokset	7,0	4,3	5,3	22,5
— ammatilliset oppilaitokset ja ammattikorkeakoulut	1,5	1,3	1,5	6,2
Yhteensä	51,4	40,5	34,8	85,4

2005 talousarvio	69 700 000
2004 talousarvio	71 200 000
2003 tilinpäätös	74 470 000

ry:lle, koulun vapaan harrastustoiminnan tukemiseen, Suomen lasten ja nuorten kuvataidekoulujen liitto ry:lle, Ympäristökasvatuksen seura ry:lle, Kesälukioseura ry:lle ja eräiden vaihto-oppilasjärjestöjen toiminnan tukemiseen.

51. Valtionavustus järjestöille (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 521 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen kodin ja koulun yhteistyöstä huolehtiville järjestöille, Kerhokeskus - koulutyön tuki

2005 talousarvio	521 000
2004 talousarvio	521 000
2003 tilinpäätös	521 000

60. Ammatillinen koulutus

Selvitysosa: Ammatillisen koulutuksen kehittäminen perustuu valtioneuvoston 4.12.2003 hyväksymään koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmaan vuosille 2003—2008.

Ammatillisen koulutuksen keskeisimpiä tavoitteita ovat koulutuksen ja työelämän lähentäminen sekä koulutuksen laadun ja vaikuttavuuden parantaminen.

Koulutuksen vaikuttavuutta kuvataan tutkinnon suorittaneiden sijoittumisella työelämään tai jatko-opintoihin. Koulutusjärjestelmän tehokkuuden lisäämiseen pyritään keskeyttämistä vähentämällä ja läpäisyä parantamalla sekä koulutusasteiden nivelvaiheiden toimivuutta tehostamalla. Tavoitteenasettelut esitetään oheisessa taulukossa.

Koulutuksen läpäisylle asetetaan tavoitteet vuoden 2005 aikana. Tavoitteenasettelun pohjaksi selvitetään erilaisten pohjakoulutusten, aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustamisen ja opetusjärjestelyjen sekä erityisopetuksen järjestämisen vaikutuksia koulutuksen kestoan.

Ammatillisen peruskoulutuksen vaikuttavuus- ja tulostavoitteet vuosille 2005 ja 2008 sekä vastaavat toteutumatiiedot vuosilta 2000—2002

Vaikuttavuutta/toiminnan tehokkuutta kuvaava mittain	2000	2001	2002	2005	2008
Työllistyminen tai jatko-opintoihin sijoittuminen ¹⁾ , %	72,0	72,1	73,2	73,5	75
Koulutuksen keskeyttäminen, %	..	13,2	12,3	11,5	10
Perusopetuksen päättävien välitön sijoittuminen ammatilliseen koulutukseen					
— %	36,3	36,1	36,7	37	38
— lkm	24 050	23 100	22 600	23 700	25 400

¹⁾ Kuvaa työllistymisen ja jatko-opintoihin sijoittumisen tilannetta vuoden lopussa. Tarkastelussa ovat kyseisen vuoden heinäkuun alkuun mennessä ja kolmen edeltävän vuoden aikana suoritettut ammatilliset perustutkinnot.

Ammatillisen peruskoulutuksen rahoitusjärjestelmää kehitetään tuloksellisuuteen ja kannustavuuteen perustuvana siten, että tuloksellisuus otetaan huomioon käyttökustannusten laskennallisessa rahoituksessa. Tuloksellisuusrahoituksella ammatillisen koulutuksen järjestäjiä kannustetaan toimiin, jotka tähtäävät tutkinnon suorittaneiden nopeaan työllistymiseen tai jatko-opintoihin sijoittumiseen, koulutuksen keskeyttämisen vähenemiseen sekä koulutuksen laadun parantamiseen.

Ammatillisen erityisopetuksen toimenpideohjelman toteutusta jatketaan.

Valmistellaan näyttöjärjestelmän käyttöönottoa kaikilla aloilla. Näyttöjärjestelmä toimisi pohjana kansalliselle ammatillisen koulutuksen oppimistulosten arvioinnille.

Työssäoppimisen vakiinnuttamiseksi ja laadukkaan toteutuksen varmistamiseksi jatketaan työssäoppimisen tukiohjelmia. Tavoitteena on, että vuonna 2005 työpaikkaohjaajakoulutukseen osallistuu 4 000 henkilöä sekä opettajien täydennyskoulutukseen tai oppilaitosten ulkopuolisille työelämäjaksoille yhteensä 2 450 opettajaa. Työssäoppimisen tukiohjelmaan kuuluvia toimenpiteitä toteutetaan etupäässä Euroopan sosiaalirahastohankkeina ja kohdentamalla tarkoitukseen opetustoimen henkilöstökoulutuksen määrärahoja.

Vuosi 2005 on ammattiosaajan teemavuosi ja sen osana järjestetään ammattitaidon MM-kilpailut (The 38th World Skills Competition) Helsingissä.

Ammatillisen peruskoulutuksen tarjontaa suunnataan työvoiman kysynnän mukaisesti pitäen samanaikaisesti tavoitteena tasavertaisia koulutusmahdollisuuksia maan eri osissa. Tarjonta mitoitetaan siten, että koko peruskoulun päättävälle ikäluokalle voidaan tarjota mahdollisuus lukio- tai ammatillisiin opintoihin. Tämän lisäksi tarjonnan mitoittamisessa otetaan huomioon lukiosta ammatilliseen koulutukseen siirtyvät, ilman ammatillista koulutusta jääneet nuoret sekä työelämästä tai muutoin koulutusjärjestelmän ulkopuolelta tulevat erityisesti ilman ammatillista koulutusta olevat aikuiset. Tavoitteeksi vuodelle 2005 asetetaan yhteensä 60 500 ammatilliseen perustutkintoon johtavan koulutuksen aloittajaa, joista oppilaitosmuotoisen opetussuunnitelmaperusteisen koulutuksen aloittajataavoitteeksi asetetaan 45 000 ja näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen aloittajataavoitteeksi 8 500 sekä oppisopimuskoulutuksena ammatillisen perustutkinnon aloittavien tavoitteeksi 7 000.

Oppilaitosmuotoisen ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjien määrät ilmenevät oheisesta taulukosta. Lisäksi valtion omistuksessa on viisi erityisopetusta antavaa oppilaitosta sekä Saamelaisalueen koulutuskeskus ja Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskus.

Oppilaitosmuotoisen ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjät vuosina 2003—2005¹⁾

	2003 toteutuma	2004 toteutuma	2005 arvio	2004/2005 muutos
Kunnat	42	36	30	-6
Kuntayhtymät	58	56	56	0
Yksityiset yhteisöt ja säätiöt	92	92	91	-1
Koulutuksen järjestäjät yhteensä	192	184	177	-7

¹⁾ Kuvaa kyseessä olevan vuoden alun tilannetta.

Ammatillista peruskoulutusta oppisopimuskoulutuksena järjestäviä koulutuksen järjestäjiä on vuoden 2005 alussa arviolta 73 ja ammatillista lisäkoulutusta oppisopimuskoulutuksena järjestäviä koulutuksen järjestäjiä arviolta 78.

Oppilaitosmuotoisen ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijamääräarviot ilmenevät oheisesta taulukosta. Sääteilyjärjestelmän avulla huolehditaan siitä, että opiskelijamäärät pysyvät talousarvioesityksen tavoitteiden puitteissa. Koulutuksen järjestämislupien täyttöasteeksi on arvioitu keskimäärin 98 %.

Oppilaitosmuotoisen ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijamäärät vuosina 2003—2005

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 arvio	2004/2005 muutos
Valtio koulutuksen järjestäjänä	987	1 000	1 000	0
Kunnat koulutuksen järjestäjinä	32 172	31 300	28 500	-2 800
Kuntayhtymät koulutuksen järjestäjinä	79 860	83 300	86 200	+2 900
Yksityiset yhteisöt ja säätiöt koulutuksen järjestäjinä	16 515	17 400	17 300	-100
Oppilaitosmuotoinen peruskoulutus yhteensä	129 534	133 000	133 000	0
— opetussuunnitelmaperusteinen koulutus	118 112	120 500	120 000	-500
— näyttötutkintoon valmistava koulutus	11 422	12 500	13 000	+500

Oppisopimuskoulutuksen opiskelijamääräarviot ilmenevät oheisesta taulukosta.

Oppisopimuskoulutuksen opiskelijamäärät vuosina 2003—2005

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 arvio	2004/2005 muutos
Peruskoulutus	12 492	12 500	12 500	0
Lisäkoulutus	19 953	22 000	21 920	-80
— tutkintoon johtava lisäkoulutus	16 713	18 500	18 500	0
— ei-tutkintotavoitteinen lisäkoulutus	3 240	3 500	3 420	-80
Oppisopimuskoulutus yhteensä	32 445	34 500	34 420	-80

21. Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 30 959 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös ammatillista koulutusta järjestävien valtion oppilaitosten kansainvälistämiseen, oppimisympäristöjen kehittämiseen ja tietoverkkojen rakentamiseen sekä tieto- ja viestintätekniikan käyttöön opetuksessa ja opiskelussa, maahanmuuttajien tu-

kiopetukseen, valtion erityisopetusta antavien oppilaitosten palvelu- ja kehittämiskeskustoimintaan, ammatilliseen lisäkoulutukseen sekä työnantajille maksettaviin koulutuskorvauksiin.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään valtion oppilaitoksissa järjestettävän ammatillisen erityisopetuksen, Saamelaisalueen koulutuskeskuksen ja Merenkulun turvallisuuskoulutuskeskuksen toimintaan.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Tulot	2 092	1 800	1 900
— maksullinen toiminta	1 462	1 400	1 500
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot muulta valtion virastolta	3	-	-
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta (myös EU:lta saatava rahoitus)	32	-	-
— muut tulot	594	400	400
Menot	30 985	31 930	32 859
— henkilöstömenot	18 711	19 282	19 843
— toimitilavuokrat	5 060	5 214	5 365
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	2 450	2 524	2 598
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	4 764	4 910	5 053
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	2 092	1 800	1 900
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	30 985	31 930	32 859
— toimintamenorahoitus, netto	28 893	30 130	30 959
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 246		
— myönnetty	29 074		
— käytetty	28 893		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 426		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Maksullisen toiminnan tuotot	1 462	1 400	1 500
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	1 174	1 400	1 500
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	288	0	0
Kustannusvastaavuus, %	125	100	100

Kuntien osuus valtion ammatillisissa oppilaitoksissa annettavan opetuksen kustannuksiin, 3 272 000 euroa, on otettu huomioon momentin 29.60.30 mitoituksessa.

2005 talousarvio	30 959 000
2004 talousarvio	30 130 000
2003 tilinpäätös	29 074 000

24. Työssäoppiminen ja harjoittelutoiminta (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 026 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää toisen asteen ammatillisen koulutuksen työssäoppimisen rahoittamiseen, työssäoppimiskäytäntöjen kehittämiseen ja opiskelijoiden palkkaamiseen harjoittelijoiksi.

2005 talousarvio	3 026 000
2004 talousarvio	3 026 000
2003 tilinpäätös	3 026 000

25. Ammatillisen koulutuksen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 499 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ammatillisen koulutuksen kokeilu-, tutkimus-, kehittämis- ja arviointihankkeista aiheutuvien suunnittelu-, käynnistämisen- ja toimintamenojen ja avustusten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimus- ja koulutushankkeiden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa yrittäjyyden politiikkaohjelmaa ja tietoyhteiskuntaohjelmaa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 200 000 euroa tietoyhteiskuntaohjelman rahoituksen siirtana momentilta 29.60.30.

2005 talousarvio	1 499 000
2004 talousarvio	1 299 000
2003 tilinpäätös	1 883 000

30. Valtionosuus ja -avustus ammatillisen koulutuksen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 429 502 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) mukaisten valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen.

Määrärahasta saa käyttää enintään 5 976 000 euroa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 42 §:n 1 momentin ja opetusministeriön määräämin perustein 42 §:n 2 momentin mukaisten avustusten maksamiseen sekä Örebron kuulovammaisten oppilaitoksen suomalaisten ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden kustannusten kattamiseen.

Määrärahasta saa käyttää enintään 961 000 euroa avustuksina oppimisympäristöjen kehittämiseen ja tietoverkkojen rakentamiseen sekä tieto- ja viestintäteknikan käyttöön opetuksessa ja opiskelussa.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa ja yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Valtionosuuden ja -avustuksen arvioitu jakautuminen

€

Laskennalliset kustannukset	
— kunnallinen ammatillinen koulutus	909 015 000
— yksityinen ammatillinen koulutus	146 190 000
Kuntien rahoitusosuus	-632 640 000
Rahoituslain mukaiset avustukset (enintään)	5 976 000
Tietoyhteiskuntaohjelma (enintään)	961 000
Yhteensä	429 502 000

Valtionosuuden mitoituksessa huomioon otettu kuntien omarahoitusosuus sisältää kuntien osuutena valtion ammatillisista oppilaitoksista 3 272 000 euroa.

Määräraha on mitoitettu keskimääräisen yksikköhinnan 7 610,35 euroa/opiskelija (ei sis. alv) mukaisesti.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 200 000 euroa tietoyhteiskuntaohjelman rahoituksen siirtona momentille 29.60.25.

2005 talousarvio	429 502 000
2004 talousarvio	417 510 000
2003 tilinpäätös	388 136 737

31. Valtionosuus oppisopimuskoulutukseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 107 140 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuri-toimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) mukaisten valtionosuuksien maksamiseen. Oppisopimusopiskelijoiden enimmäismäärä ammatillisessa lisäkoulutuksessa vuonna 2005 on 21 920.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa työllisyysohjelmaa ja yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Oppisopimuskoulutuksena järjestetään ammatillista perus- ja lisäkoulutusta. Vuonna 2005 tavoitteena on 34 420 vuotuista oppisopimuspaikkaa. Tämän lisäksi EU:n sosiaalirahasto rahoittaa oppisopimuskoulutusta, jonka

kansallinen rahoitusosuus myönnetään momentilta 29.01.62.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon kuntien rahoitusosuutena oppisopimuskoulutuksen peruskoulutukseen 32 937 000 euroa.

2005 talousarvio	107 140 000
2004 talousarvio	104 238 000
2003 tilinpäätös	99 819 564

76. Kiinteistöjen hankinta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 380 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion tekemän kauppasopimuksen perusteella kunnallistetun Vaasan teknillisen oppilaitoksen sekä Vaasan yliopiston yhteisten laboratoriotilojen kauppahinnan ja koron maksamiseen.

Selvitysosa: Kauppahinta on 13 981 000 euroa. Hankkeeseen on aikaisemmin myönnetty 12 575 000 euroa. Tehdyistä sopimuksesta arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja 1,4 milj. euroa vuonna 2006.

2005 talousarvio	1 380 000
2004 talousarvio	1 605 000
2003 tilinpäätös	1 620 000

69. Ammatillinen lisäkoulutus ja vapaa sivistystyö

Selvitysosa: Aikuiskoulutusta järjestetään lähes tuhannessa julkisen valvonnan alaisessa oppilaitoksessa ja korkeakoulussa. Tästä luvusta rahoitetaan pääosin vapaan sivistystyön piiriin kuuluvien ja ammatillista lisäkoulutusta järjestävien oppilaitosten (kansalaisopistot, kansanopistot, kesäyliopistot, opintokeskukset, ammatilliset aikuiskoulutuskeskukset, valtakunnalliset ammatilliset erikoisoppilaitokset, ammatilliset erikoisoppilaitokset) sekä sivistys- ja neuvontajärjestöjen toimintaa. Tämän luvun lisäksi aikuiskoulutuksen voimavaroja sisältyy opetusministeriön talousarviossa muiden lukujen määrärahoihin jäljempänä tässä luvussa esitettävän taulukon mukaisesti.

Aikuiskoulutusta kehitetään parlamentaarisen aikuiskoulutustyöryhmän ehdotusten pohjalta hallitusohjelmassa sekä koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 2003—2008 esitettyjen tavoitteiden mukaisesti. Tavoitteena on, että omaehtoinen aikuiskoulutus yhdessä työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen ja henkilöstökoulutuksen kanssa muodostaa toimivan kokonaisuuden.

Opetusministeriön hallinnonalan aikuiskoulutuksen yleistavoitteena on elinikäisen oppimisen edellytysten, kansalaisyhteiskunnan toiminnan ja tasa-arvon vahvistaminen, keski-ikäisen aikuisväestön koulutustason nostaminen ja aliedustettujen ryhmien osallistumisen laajentaminen, riittävien ja vakaiden toimintaedellytysten turvaaminen aikuiskoulutuksen järjestäjille, aikuiskoulutuksen laadun parantaminen, alueellisen vaikuttavuuden lisääminen, sekä aikuiskoulutuksen ohjauksen ja seurannan kehittäminen koulutuksen kaikilla tasoilla. Työikäiselle aikuisväestölle soveltuvia koulutusjärjestelyjä lisätään ja hyväksilukemista tehostetaan tutkintotavoitteisessa koulutuksessa kaikilla tasoilla koulutusresurssien käytön tehostamiseksi.

Tavoitteita edistetään erityisesti seuraavilla toimenpiteillä:

— Laajennetaan vuonna 2003 käynnistynyttä viisivuotista aikuisten koulutustason kohottamisohjelmaa (Noste-ohjelma) siten, että koulutuksen voi vuonna 2005 aloittaa noin 8 000 henkilöä. Lisäksi perusrahoitteiseen ammatilliseen perus- ja lisäkoulutukseen ja oppisopimuskoulutukseen osallistuu arviolta noin 15 000 Noste-ohjelman kohderyhmään kuuluvaa aikuista.

— Aikuisille suunnatun näyttötutkintoon valmistavan ammatillisen peruskoulutuksen, oppisopimuskoulutuksen mukaan lukien, aloittaa noin 13 000 opiskelijaa vuonna 2005. Koulutuksen kohderyhmänä ovat erityisesti vailla toisen asteen tutkintoa olevat.

— Ammatillisena lisäkoulutuksena järjestettävän koulutuksen voimavaroja vahvistetaan asteittain siten, että tutkintotavoitteista ammatillista lisäkoulutusta voidaan tarjota noin 21 400 aloittajalle ja oppisopimuskoulutuksena järjestettävää ammatillista lisäkoulutusta noin 18 500 opiskelijalle vuonna 2005. Lisäkoulutuksen järjestämisluvat uudistetaan vuoden 2005 aikana rahoituksen ja koulutuksen ennakoitavuuden lisäämiseksi. Samassa yhteydessä selvitetään rahoitusta koskevat uudistamistarpeet.

— Ammatillisena aikuiskoulutuskeskusten ja valtakunnallisten erikoisoppilaitosten asema ja tehtävät määritellään nykyisessä koulutuslainsäädännössä ja samassa yhteydessä selvitetään perusteet ja menettelyt, joita noudatetaan ammatillista aikuiskoulutusta järjestävien oppilaitosten kehittämisessä valtakunnallisesti ja alueellisesti toimivaksi verkostoksi sekä niiden laadunarvioinnissa.

— Vapaan sivistystyön oppilaitosten toimintaedellytyksiä vahvistetaan tasa-arvoa, sosiaalista koheesiota sekä aktiivista kansalaisuutta kannustavan aikuiskoulutuksen järjestäjinä. Koulutuksen suuntaamiseksi otetaan asteittain käyttöön uudenlainen informaatio-ohjaus vuosina 2005—2008. Sen toimeenpanoa tuetaan kehittämisavustuksilla, opettajien täydennyskoulutuksella sekä aikuisopiskelun taloudellisia edellytyksiä kehittämällä.

— Kansalaisopistojen, kesäyliopistojen, kansanopistojen ja opintokeskusten rahoitusjärjestelmien uudistamisen tarpeet selvitetään kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmän uudistamisen yhteydessä.

— Aikuisten lukiokoulutuksen tarjontaa maan eri osissa vahvistetaan. Tavoitteena on, että lukio-opintoihin voi osallistua noin 11 000 ja aineopintoihin noin 13 000 aikuista vuonna 2005. Etälukioverkostoa laajennetaan tasapuolisten opiskelumahdollisuuksien turvaamiseksi. Etälukio-toiminta vakiinnutetaan lukuvuoden 2006—2007 aikana.

— Ammattikorkeakoulujen koulutustarjonnasta noin viidennes suunnataan aikuiskoulutukseen. Ammattikorkeakoulujen jatkotutkinnot vakinaistetaan 1.8.2005 alkaen. Tavoitteena on, että jatkotutkintokoulutukseen osallistuu noin 800 opiskelijaa vuonna 2005. Avoimen ammattikorkeakouluopetuksen järjestelyjä monipuolistetaan laaditun toimenpideohjelman pohjalta ja tarjontaa laajennetaan siten, että laskennallisia vuotuisia opintoviikkoja on 20 000 vuonna 2005.

— Yliopistot vahvistavat aikuiskoulutustehtäväänsä lisäämällä maisteriohjelmissa aloittavien määrää ja järjestämällä muuntokoulutusta. Avoimen yliopiston väylää laajennetaan siten, että sitä kautta tutkinto-oikeuden saa vuosittain noin 1 200 opiskelijaa ja että laskennallisia vuotuisia opiskelijapaikkoja on noin 20 000 vuonna 2005. Täydennyskoulutus suunnataan pääosin yliopis-

tokoulutuksen suorittaneen väestön osaamis- ja pätevöittämistarpeisiin ja sen alakohtaiset järjestämisedellytykset ja saavutettavuus varmistetaan.

— Aikuisopiskelijoiden toimeentulojärjestelyjen kattavuutta, aikuiskoulutuksen opintomaksujen kohtuullistamista ja koulutuksen verotuskohtelun selkeyttä pyritään kehittämään selvitysmiehen laatimien ehdotusten pohjalta.

— Valtion rahoittamaa opetustoimen henkilöstökoulutusta suunnataan koulutuspoliittisten painopisteiden mukaisesti. Tavoitteena on rahoittaa jatko- ja täydennyskoulutusta noin 22 000 opettajalle vuonna 2005. Aikuisten opetushenkilöstön koulutus- ja osaamistason kehittämistä tuetaan kohdennetuilla koulutus- ja kehittämissohjelmilla.

— Tavoite- ja tulosohjausta, järjestämislupia, rahoitusperusteita ja informaatio-ohjausta kehitetään siten, että aikuiskoulutusta voidaan suunnitella ja seurata sekä suunnata tarpeita vastaavasti. Alueellista vaikuttavuutta parannetaan aikuiskoulutuksen alueellisten toimenpideohjelmien kehittämisesitysten pohjalta siten, että koulutustarjonta ja saavutettavuus turvataan myös harvaanasutuilla alueilla.

— Aikuiskoulutuksen laatu varmistetaan valtakunnallisilla arvioinneilla sekä eri tavoin hankittuun osaamisen osoittavilla tutkintojärjestelmillä. Koulutuksen arviointineuvosto toteuttaa arvioinnit aikuisille soveltuvien koulutusjärjestelyjen ja koulutukseen pääsyn toteutumisesta ammatillisessa aikuiskoulutuksessa sekä vapaan sivistystyön oppilaitosverkoston toimintaedellytyksistä ja palvelukyvystä.

Aikuiskoulutuksen rahoitus opetusministeriön hallinnonalalla esitetään alla olevassa taulukossa.

Aikuiskoulutuksen rahoitus opetusministeriön hallinnonalalla vuosina 2004—2005 (euroa)

	2004	2005
	TA	TAE
29.10 Yliopisto-opetus ja -tutkimus ¹⁾		
21. Yliopistojen toimintamenot		
avoin yliopisto-opetus	13 000 000	13 000 000
täydennyskoulutuksen hintojen alentaminen (enintään)	830 000	510 000
22. Yliopistolaitoksen yhteiset menot		
täydennyskoulutuksen tuotekehitystyö	3 000 000	3 000 000
29.20 Ammattikorkeakouluopetus		
30. Valtionosuus käyttökustannuksiin		
aikuisten ammattikorkeakoulututkintoon johtava koulutus (arvio)	55 000 000	55 900 000
erikoistumisopinnot ja jatkotutkintokeilu (arvio)	14 100 000	14 400 000
avoin ammattikorkeakouluopetus (arvio)	3 200 000	3 200 000
29.40 Yleissivistävä koulutus		
30. Valtionosuus käyttökustannuksiin		
lukion aikuisopiskelijat (arvio)	16 100 000	16 700 000
29.60 Ammatillinen koulutus ²⁾		
21. Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot		
ammatillinen lisäkoulutus (arvio)	600 000	600 000
30. Valtionosuus käyttökustannuksiin		
näyttötutkintona suoritettavaan ammatilliseen perustutkintoon		
valmentava koulutus (arvio)	52 800 000	56 400 000
31. Valtionosuus oppisopimuskoulutukseen		
oppisopimuskoulutuksena suoritettava ammatilliseen perustutkintoon		
johtava koulutus (arvio) ³⁾	28 700 000	27 800 000

oppisopimuskoulutuksena suoritettava ammatillinen lisäkoulutus (arvio)	66 600 000	66 600 000
29.69 Ammatillinen lisäkoulutus ja vapaa sivistystyö	305 194 000	321 446 000
29.98 Liikuntatoimi		
50. Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarot liikunnan koulutuskeskukset	13 100 000	12 011 000
52. Valtionosuus liikunnan koulutuskeskuksille	1 925 000	1 973 000
Yhteensä	574 149 000	593 540 000

¹⁾ Taulukko ei sisällä yliopiston perustutkintoa opiskelevia aikuisia (yli 25 vuotiaina aloittaneita), joita oli n. 40 000 vuonna 2003 ja joista aiheutuvat kustannukset ovat arviolta noin 146 miljoonaa euroa vuonna 2005.

²⁾ Taulukko ei sisällä ammatillista perustutkintoa opetussuunnitelman mukaan opiskelevia aikuisia (yli 25 vuotiaina aloittaneita), joita on n. 9 500 vuonna 2005 ja joista aiheutuvat kustannukset ovat arviolta noin 41 miljoonaa euroa vuonna 2005.

³⁾ Luvussa on otettu huomioon vain ammatilliseen perustutkintoon tähtäävän oppisopimuskoulutuksen yli 25 vuotiaina aloittaneet (noin 64 % opiskelijoista).

21. Opetusalan koulutuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 412 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Opetusalan koulutuskeskuksen palvelutoiminnan tukemiseen.

Selvitysosa: Opetusalan koulutuskeskuksesta annetun lain (1259/1997) mukaisesti

koulutuskeskus keskittyy erityisesti opetusalan kehittämisen ja uudistusten edellyttämään opettajien ja muun henkilöstön koulutukseen.

Tavoitteena on järjestää koulutusta noin 10 200 opetushenkilöstöön kuuluvalla vuonna 2005. Toiminnasta arvioidaan toteutettavan yli puolet Heinolan ja Tampereen toimipisteiden ulkopuolella noin 80 eri paikkakunnalla.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Tulot	5 153	4 541	4 541
— maksullinen toiminta	5 097	4 541	4 541
— muut tulot	56	-	-
Menot	5 607	4 953	4 953
— henkilöstömenot	2 813	2 488	2 488
— toimitilavuokrat	473	418	418
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	1 589	1 405	1 405
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	732	642	642
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	5 153	4 541	4 541
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	5 607	4 953	4 953
— toimintamenorahoitus, netto	454	412	412
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	47		
— myönnetty	412		
— käytetty	454		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot	5 097	4 541	4 541
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	5 607	4 953	4 953
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-510	-412	-412
Kustannusvastaavuus, %	91	92	92
Hintatuki	412	412	412
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen	-98	0	0

2005 talousarvio	412 000
2004 talousarvio	412 000
2003 tilinpäätös	412 000

osallistuu yhteensä noin 22 000 henkilöä vuonna 2005.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

€

22. Opetustoimen henkilöstökoulutus ja eräät muut menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 13 904 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetustoimen henkilöstön lisäkoulutuksesta, ammattitutkintojen ja kielitutkintojen kehittämistä sekä lähi-alueyhteistyöstä ja erityisryhmien koulutuksesta aiheutuviin menoihin ja avustuksiin.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa, yrittäjyyden politiikkaohjelmaa ja kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelmaa.

Määrärahaa käytetään opetustoimen henkilöstön ammattitaitoa ylläpitäviin ja laajentaviin koulutusohjelmiin opetusministeriön määräämillä koulutuspoliittisesti merkittäville alueille, ammattitutkintojen ja kielitutkintojen kehittämiseen ja toimeenpanoon sekä lähi-alueyhteistyöhön ja erityisryhmien koulutukseen.

Tavoitteena on, että momentilta rahoitettavaan opetustoimen henkilöstökoulutukseen

1. Koulutuspoliittisesti merkittävien alueiden koulutus

Verkko-opiskelun edistäminen	2 900 000
Oppimisen perusteiden ja ainekohtaisten taitojen kehittäminen sekä yrittäjyyskasvatus	1 450 000
Yrittäjyyskoulutuksen edistäminen	500 000
Opiskelijoiden hyvinvoinnin edistämisen ja ohjauksen kehittäminen	850 000
Työssäoppiminen ja näyttöjen kehittäminen	1 100 000
Kansalaisvaikuttamisen sekä eri kieli- ja kulttuuritaustan omaavien koulutuksen edistäminen	600 000
Oppilaitosjohdon koulutus	844 000
Ammatillisen aikuiskoulutuksen ja vapaan sivistystyön opetus- ja muun henkilöstön lisäkoulutusohjelmat	2 150 000
Opetusministeriön käytettäväksi	500 000
Yhteensä	10 894 000

2. Ammattitutkintojen ja kielitutkintojen kehittäminen ja toimeenpano

Ammattitutkintojen kehittäminen ja toimeenpano	1 682 000
Kielitutkintojen kehittäminen ja toimeenpano	235 000
Yhteensä	1 917 000

3. Lähialueyhteistyö ja erityisryhmien koulutus

Lähialueyhteistyö	538 000
Suomessa asuvien ulkomaalaisten opetus	336 000
Romanien aikuiskoulutus ja sen kehittäminen	219 000
Yhteensä	1 093 000

Kaikki yhteensä 13 904 000

2005 talousarvio	13 904 000
2004 talousarvio	13 904 000
2003 tilinpäätös	12 975 000

25. Aikuiskoulutuksen kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 927 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää aikuiskoulutuksen kokeilu-, tutkimus-, kehittämis- ja arviointihankkeista aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää EU:n muista kuin rakennerahastoista rahoittamista tutkimus- ja koulutushankkeista aiheutuvien menojen ja avustusten maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös enintään 11 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelmaa.

Määrärahaa on tarkoitus käyttää koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmaan sisältyvien uudistusten jatkovalmisteluun, elinikäisen oppimisen edellytyksiä ja aikuisopiskeluun osallistumista edistäviin hankkeisiin, aikuiskoulutuksen arvioinnin ja seurannan tehostamiseen, aikuisopiskelua tukevien tiedotus- ja neuvontapalveluiden kehittämiseen,

kansalaisten tietoyhteiskuntavalmiuksia edistäviin hankkeisiin, aikuisille soveltuvien tutkintojen sekä verkko-opetuksen kehittämiseen sekä muihin aikuiskoulutuksen valtakunnallisiin ja kansainvälisiin kehittämishankkeisiin.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 120 000 euroa kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman rahoitukseen.

2005 talousarvio	2 927 000
2004 talousarvio	2 807 000
2003 tilinpäätös	3 246 000

30. Valtionosuus kansalaisopistojen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 76 780 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) mukaisen valtionosuuden maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää lain 14 §:n mukaisiin kehittämisavustuksiin, mukaan lukien tietoyhteiskunnan koulutushankkeet, sekä ylimääräisiin avustuksiin yhteensä enintään 1 782 000 euroa. Valtionosuuteen oikeuttavia laskennallisia tunteja on 2 062 000. Tuntikiintiön estämättä määrärahaa saa käyttää oikaisupäätöksistä aiheutuvien valtionosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa:

Valtionosuuden ja -avustuksen arvioitu jakautuminen

	€
Valtionosuus käyttökustannuksiin	74 998 000
Valtionavustukset (enintään)	1 782 000
Yhteensä	76 780 000

Valtionosuuden perusteena käytettävä keskimääräinen yksikköhinta on 64 euroa opetustuntia kohti.

Kansalaisopistojen koulutusta suunnataan informaatio-ohjauksen avulla alan valtakunnallisten järjestöjen kanssa määriteltäville painopistealueille ja kohderyhmille vuosina 2005—2008. Valtionavustuksia on tarkoitus käyttää koulutuksen kehittämiseen ja uusien osallistujaryhmien koulutukseen rekrytoinnin kehittämiseen.

2005 talousarvio	76 780 000
2004 talousarvio	75 068 000
2003 tilinpäätös	72 856 694

31. Valtionosuus ja -avustus ammatilliseen lisäkoulutukseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 109 171 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuri-toimen rahoituksesta annetun lain mukaisten valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös avustuksina maksullisena palvelutoimintana järjestettävään ammatilliseen koulutukseen enintään 8 107 000 euroa. Määrärahaa saa lisäksi käyttää ammatillisten kurssikeskusten muuttumisesta ammatillisiksi aikuiskoulutuskeskuksiksi annetun lain (761/1990) mukaisten toimitiloista aiheutuvien vuokrien korvaamiseen sekä vuokratiloja korvaavien omien tilojen hankinnan valtionavustuksiin enintään 92 000 euroa. Määrärahasta saa käyttää enintään 5 053 000 euroa kehittämisavustuksina sekä edellisiin vuosiin kohdistuviin loppusuorituksiin ja oikaisuihin. Valtionosuuteen oikeuttavia laskennallisia opiskelijatyövuosia on enintään 12 910. Opiskelijatyövuosikiintiön estämättä määrärahaa saa käyttää oikaisupäätöksistä aiheutuvien valtionosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa:

Valtionosuuden ja -avustuksen arvioitu jakautuminen	€
Valtionosuus käyttökustannuksiin	95 919 000
Valtionavustukset maksullisena palvelutoimintana järjestettävään ammatilliseen koulutukseen (enintään)	8 107 000
Valtionavustus toimitiloista aiheutuvien vuokrien korvaamiseen sekä vuokratiloja korvaavien omien tilojen hankkimiseen (enintään)	92 000
Valtionavustus ammatillisen aikuis-koulutuksen kehittämiseen sekä edellisvuosien loppusuoritukset ja oikaisut (enintään)	5 053 000
Yhteensä	109 171 000

Valtionosuuden laskennan pohjana käytettävä yksikköhinta on ammatillisen koulutuksen keskimääräinen yksikköhinta 7 610 euroa opiskelijatyövuotta kohden, jota porrastetaan eri hintaryhmissä. Toteutuneen koulutuksen mukaan laskettu todellinen keskimääräinen hinta omaehtoisessa lisäkoulutuksessa on noin 8 700 euroa opiskelijatyövuotta kohden (ei sis. alv). Noin 90 % lisäkoulutuksesta on omaehtoista ammatillista lisäkoulutusta. Vähintään 80 % koulutuksesta suunnataan ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin valmentavaan koulutukseen sekä työelämässä tarvittavien tietotekniikkataitojen hankkimiseen. Maksullisena palvelutoimintana järjestettävään ammatilliseen koulutukseen tarkoitetuista valtionavustuksista on siirretty 8 085 000 euroa valtionosuuksiin ja valtionosuuksista 1 500 000 euroa kehittämisavustuksiin. Kehittämisavustuksilla tuetaan yhteistyössä työelämän kanssa tehtävää lisäkoulutuksen laatu- ja tuotekehitystyötä. Tavoitteena on, että tutkintotavoitteisen ammatillisen lisäkoulutuksen aloittaa vuonna 2005 yhteensä noin 21 400 henkilöä, joista n. 80 % suorittaa näyttötutkinnossa ammatillisen tutkinnon tai sen osan vuoteen 2008 mennessä.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 2 000 000 euroa käyttökustannusten valtionosuuksiin.

2005 talousarvio	109 171 000
2004 talousarvio	105 014 000
2003 tilinpäätös	107 495 272

34. Valtionavustus aikuisten koulutustason kohottamisohjelmaan (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 26 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää aikuisten koulutustason kohottamiseksi myönnettävän valtionavustuksen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa työllisyyden politiikkaohjelmaa.

Määrärahalla on tarkoitus jatkaa vuonna 2003 käynnistyneeseen viisivuotiseen aikuisten koulutustason kohottamisohjelmaan (Noste-ohjelma) kuuluvia lisätoimenpiteitä ensisijaisesti työssäolevan alhaisen koulutustason

omaavan aikuisväestön koulutustason kohottamiseksi. Rahoitettavan toiminnan tarkoituksena on ennen muuta ammatillisten tutkintojen ja tietokoneen ajokorttien suorittaminen. Osa avustuksesta suunnataan koulutukseen hakeutumista edistäviin toimiin ja opiskelun tukitoimiin. Edellytyksenä valtionavustuksen myöntämiseksi ammattilliseen tutkintoon tähtäävään koulutukseen on, että hakija järjestää valtionosuusrahoituksella koulutusta siinä laajuudessa, jota opetusministeriö on käyttänyt valtionosuusrahoituksen mitoittamisen perusteena. Avustuksen myöntää lääninhallitus yhteistyössä työvoima- ja elinkeinokeskusten kanssa. Ohjelman tavoitteiden mukaisesti suunnataan myös osa momenttien 29.40.30, 29.60.30, 29.60.31, 29.69.31 ja 34.06.29 määrärahoista.

Tavoitteena on, että Noste-ohjelmassa aloitetaan koulutuksen yhteensä 8 000 henkilöä vuonna 2005, joista ammatillisen tutkinnon tai sen osan suorittamisen aloittaa yhteensä noin 5 500 henkilöä ja tietokoneen ajokortin tai vastaavan koulutuksen yhteensä noin 2 500 henkilöä. Lisäksi perusrahoitteiseen ammatilliseen perus- ja lisäkoulutukseen sekä oppisopimus-koulutukseen osallistuu arviolta noin 15 000 Noste-ohjelman kohderyhmään kuuluvaa aikuista.

2005 talousarvio	26 000 000
2004 talousarvio	19 500 000
2003 tilinpäätös	12 000 000

50. Valtionosuus kansanopistojen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 46 627 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) mukaisen valtionosuuden maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää yhteensä enintään 1 800 000 euroa lain 14 §:n mukaisiin kehittämisavustuksiin mukaan lukien tietoyhteiskuntahankkeet ja ylimääräisiin avustuksiin. Valtionosuuteen oikeuttavia laskennallisia opiskelijaviikkoja on 292 250, josta noin 4 700 opiskelijaviikkoa suunnataan Snellman-korkeakoulu -nimiselle vapaan sivistystyön oppilaitokselle. Opiskeli-

javiikkokiintiön estämättä määrärahaa saa käyttää oikaisupäätöksistä aiheutuvien valtionosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa:

Valtionosuuden ja -avustuksen arvioitu jakautuminen

	€
Valtionosuus käyttökustannuksiin	44 677 000
Valtionavustukset (enintään)	1 800 000
Valtionavut vuokra-arvoihin ja oikaisuerät	150 000
Yhteensä	46 627 000

Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä yksikköhinta opiskelijaviikkoa kohti on noin 268 euroa. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon valmisteilla olevan uuden vapaan sivistystyön opintojen suuntaamismenettelyn kehittämistarpeet.

Kansanopistojen koulutusta suunnataan informaatio-ohjauksen avulla alan valtakunnallisen järjestön kanssa määriteltäville painopistealoille ja kohderyhmille vuosina 2005—2008. Valtionavustuksia on tarkoitus käyttää koulutuksen suuntaamisen kehittämiseen ja uusien osallistujaryhmien koulutukseen rekrytoinnin kehittämiseen.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäksi huomioon 350 000 euroa käyttökustannusten valtionosuuksiin.

2005 talousarvio	46 627 000
2004 talousarvio	45 282 000
2003 tilinpäätös	44 130 818

51. Valtionosuus ammatillisten erikoisoppilaitosten käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 17 425 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) mukaisen valtionosuuden maksamiseen. Valtionosuuteen oikeuttavia laskennallisia tunteja on enintään 358 741.

Selvitysosa: Valtionosuuden perusteena käytettävä yksikköhinta on 49 euroa opetus tuntia kohti.

2005 talousarvio	17 425 000
2004 talousarvio	17 033 000
2003 tilinpäätös	15 885 081

52. *Valtionosuus ja -avustus aikuiskoulutuksen perustamiskustannuksiin* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuri-toimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) mukaisten ammatillisen aikuiskoulutuksen ja vapaan sivistystyön perustamishankkeiden valtionavustusten maksamiseen.

Vuonna 2005 saa myöntää perustamishankkeisiin valtionavustusta yhteensä enintään 2 150 000 euroa. Edellisen lisäksi vuonna 2005 saadaan määrätä valtionavustuksen enimmäismääriä sellaisille perustamishankkeille, joille valtionavustus tullaan myöntämään vuonna 2006 tai sen jälkeen siten, että arvio hankkeista aiheutuvista valtionavustuksista on vuoden 2005 tammikuun kustannustasossa yhteensä enintään 2 500 000 euroa.

Selvitysosa: Myönnettävillä valtionavustuksilla arvioidaan voitavan rakentaa tai peruskorjata opiskelu- tai asuintilat 350 opiskelijalle.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen €

Vuonna 2005 myönnettävät valtionavustukset	1 580 000
Ennen vuotta 2005 myönnetty valtionavustukset	420 000
Yhteensä	2 000 000

Myönnettävistä valtionavustuksista arvioidaan vuonna 2006 aiheutuvan valtiolle menoja 570 000 euroa.

2005 talousarvio	2 000 000
2004 talousarvio	2 000 000
2003 tilinpäätös	1 173 000

53. *Valtionavustus järjestöille* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 7 181 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry:lle, Marttaliitto ry:lle ja Käsi- ja taideteollisuusliitto ry:lle ja niiden edelleen jaettavaksi piiri- tai jäsenjärjestöilleen, Finlands svenska Marthaförbund rf:lle, Sami Duodji ry:lle, Karjalan Liitto ry:lle, järjestöille vapaaseen sivistystyöhön, Naisjärjestöjen Keskusliitto ry:lle, Naisjärjestöt Yhteistyössä -yhteenliittymälle sekä Kriittiselle korkeakoululle.

Selvitysosa:

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen €

Kotitalousneuvontajärjestöille	2 212 000
Käsi- ja taideteollisuusjärjestöille	2 527 000
Opintokeskusta ylläpitävien järjestöjen sivistystyöhön	1 253 000
Laitosmuotoisen sivistystyön keskusjärjestöille ja muille järjestöille	791 000
Suomen kieltä ja kulttuuria koskevaan yhteistyöhön sekä järjestöjen muuhun kansainväliseen yhteistyöhön	100 000
Naisjärjestöille, -organisaatioille ja -projekteille	109 000
Naisjärjestöt Yhteistyössä -yhteenliittymälle	84 000
Kriittiselle korkeakoululle	105 000
Yhteensä	7 181 000

2005 talousarvio	7 181 000
2004 talousarvio	7 181 000
2003 tilinpäätös	7 231 000

55. *Valtionosuus opintokeskusten käyttökustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 13 226 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) mukaisen valtionosuuden maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää lain 14 §:n mukaisiin kehittämisavustuksiin, mukaan lukien tietoyhteiskuntahankkeet, ja ylimääräisiin avustuksiin yhteensä enintään 773 000 euroa. Valtionosuuteen oi-

keuttavia laskennallisia opetustunteja on enintään 191 600. Tuntikiintiön estämättä määrärahaa saa käyttää oikaisupäätöksistä aiheutuvien valtionosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa:

Valtionosuuden ja -avustuksen arvioitu jakautuminen		€
Valtionosuus opintokerhotoimintaan	1 424 000	
Valtionosuus muuhun opintotoimintaan	11 029 000	
Valtionavustukset (enintään)	773 000	
Yhteensä	13 226 000	

Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä keskimääräinen yksikköhinta muuhun kuin opintokerhotoimintaan opetustuntia kohden on noin 89 euroa. Opintokerhotunnin laskennallinen yksikköhinta on noin 4 euroa.

Opintokeskusten koulutusta suunnataan informaatio-ohjauksen avulla opintokeskusten kanssa määriteltäville painopistealoille ja kohderyhmille. Valtionavustuksia on tarkoitus käyttää koulutuksen suuntaamisen kehittämiseen ja uusien osallistujaryhmien koulutukseen rekrytoinnin kehittämiseen.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 100 000 euroa muun opintotoiminnan valtionosuuksiin.

2005 talousarvio	13 226 000
2004 talousarvio	12 878 000
2003 tilinpäätös	12 291 999

56. *Valtionosuus kesäyliopistojen käyttökustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 413 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) mukaisen valtionosuuden maksamiseen. Määrarahasta saa käyttää lain 14 §:n mukaisiin kehittämisavustuksiin, mukaan lukien tietoyhteiskuntahankkeet, sekä ylimääräisiin avustuksiin yhteensä enintään 386 000 euroa. Valtionosuuteen oikeuttavia laskennallisia opetustunteja on enintään 96 050. Tuntikiintiön estämättä määrärahaa saa käyttää oikaisupäätöksistä aiheutuvien valtionosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa:

Valtionosuuden ja -avustuksen arvioitu jakautuminen		€
Valtionosuus käyttökustannuksiin	4 027 000	
Valtionavustukset (enintään)	386 000	
Yhteensä	4 413 000	

Valtionosuuden perusteena oleva yksikköhinta on keskimäärin 72 euroa. Kesäyliopistojen koulutusta suunnataan informaatio-ohjauksen avulla alan valtakunnallisen järjestön kanssa määriteltäville painopistealoille ja kohderyhmille vuosina 2005—2008. Valtionavustuksia on tarkoitus käyttää koulutuksen suuntaamisen kehittämiseen ja uusien osallistujaryhmien koulutukseen rekrytoinnin kehittämiseen.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 100 000 euroa käyttökustannusten valtionosuuksiin.

2005 talousarvio	4 413 000
2004 talousarvio	4 115 000
2003 tilinpäätös	3 995 670

70. Opintotuki

Selvitysosa: Opintotukilain (65/1994) mukainen opintotuki koostuu opintorahasta, opintotuen asumislisästä sekä opintolainan valtiontakauksesta. Opintoraha on veronalainen etuus. Korkeakouluopiskelijoiden ennen 1.7.1992 ja muiden opiskelijoiden ennen 1.7.1994 nostamille opintolainoille suoritetaan lisäksi opintotukilain (28/1972) nojalla määräytyvää korkotukea.

Opintotuen toimeenpanotehtävät hoitaa Kansaneläkelaitos. Korkeakoulujen opintotukilautakunnat voivat myöntää opintotuen oman korkeakoulunsa opiskelijoille Kansaneläkelaitoksen kanssa solmitun sopimuksen perusteella. Kansaneläkelaitos maksaa korvauksen sopimuksen perusteella korkeakouluissa hoidettavista tehtävistä. Myös muilla oppilaitoksilla on opintotukiasioiden hoitamiseen liittyviä tehtäviä. Opetusministeriö vastaa opintotukitoiminnan yleisestä johtamisesta, ohjauksesta ja kehittämisestä.

Opintotukea myönnettiin vuonna 2003 seuraavasti

	Saajamäärä	Tuki keskimäärin €/kk	Tukimenot yhteensä milj. €
Opintoraha			
— korkeakoulut	149 900	250	328,0
— muut oppilaitokset	94 300	133	110,3
Asumislisä	159 600	156	224,8
Koulumatkatuki	51 100	98	25,6

Vuonna 2003 opintolainan valtiontakaus myönnettiin 145 977 henkilölle. Valtion takaamien opintolainojen lainakanta oli vuoden 2003 lopussa 1 388 milj. euroa, josta ns. vanhojen opintolainojen osuus oli 217 milj. euroa. Opintolainaa oli vuoden lopussa 351 613 henkilöllä.

Vuonna 2005 opintorahan saajien määräksi arvioidaan 244 500, joista korkeakouluopiskelijoita 151 500 ja muita opiskelijoita 93 000. Asumislisän saajamääräksi arvioidaan 161 500. Koulumatkatuen saajamäärän arvioidaan olevan noin 51 000 opiskelijaa.

Opintotukilain mukaisen opintorahan kuukausittaiset enimmäismäärät vuonna 2005 (€/kk)

Korkeakouluopiskelijat

— vanhempiensa luona asuvat, alle 20-vuotiaat	38,68
— vanhempiensa luona asuvat, 20 vuotta täyttäneet	105,96
— muualla asuvat, alle 18-vuotiaat	126,14
— muualla asuvat, 18 vuotta täyttäneet	259,01

Muissa oppilaitoksissa opiskelevat

— vanhempiensa luona asuvat, alle 20-vuotiaat	21,86
— vanhempiensa luona asuvat, 20 vuotta täyttäneet	63,91
— muualla asuvat, alle 18-vuotiaat	84,09
— muualla asuvat, 18 vuotta täyttäneet	213,60

Opintotuen asumislisän määrä on 80 prosenttia määritellystä asumismenosta.

Opintotukitoiminnan tavoitteena on opiskeluaikaisen toimeentulon turvaaminen ja opintotuen mitoittaminen siten, että tuetaan omaehtoiseen koulutukseen hakeutumista ja päätoimista opiskelua.

Koulumatkatuen tarkoituksena on korvata lukiodien ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden kohtuulliset päivittäiset koulumatkakustannukset.

Opintotukea kehitetään koulutuspoliittisten tavoitteiden pohjalta. Tavoitteena on riittävä ja kannustava opintotuki.

Korkeakouluopiskelijoiden opintolainan valtiontakauksen määrä korotetaan 300 euroon 1.8.2005 lukien. Samalla otetaan käyttöön verotuksen opintolainavähennys, joka voidaan myöntää 1.8.2005 jälkeen opintonsa aloittaville korkeakouluopiskelijoille tutkinnon suorittamisen jäl-

keen. Tutkinto tulee olla suoritettu tavoiteajassa. Opetusministeriön asettamassa työryhmässä valmistellaan tarvittavat opintolainajärjestelmää koskevat muutokset ja tutkinnon tavoiteajassa suorittamisen perusteella myönnettävän verovähennyksen perusteet. Ohjelman toteuttaminen ei vaikuta opintotuen määrärahatarpeisiin vuonna 2005.

Opintotuen myöntämisen yhteydessä käytettävät opintojen edistymisen seurantakriteerit ja korkeakouluopintojen opintotukeen oikeuttava aika määritellään uudelleen korkeakouluopintojen uuden mitoitussjärjestelmän ja kaksiportaiseen tutkintorakenteeseen siirtymisen seurauksena 1.8.2005 lukien. Muutokset eivät vaikuta opintotuen määrärahatarpeisiin vuonna 2005.

22. Opintotuen muutoksenhakulautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 586 000 euroa.

Selvitysosa: Opintotuen muutoksenhakulautakunta toimii ensimmäisenä muutok-

senhakuasteena opintotukiasioissa. Saapuvien valitusten määrän arvioidaan vuonna 2005 olevan noin 4 000. Valitusten tavoitteellinen keskimääräinen käsittelyaika on viisi kuukautta.

Toiminnan menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Menot	561	584	586
— henkilöstömenot	440	464	466
— toimitilavuokrat	36	37	37
— palvelujen osto (myös ostot toiselta virastolta)	42	43	43
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	43	40	40
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	117		
— myönnetty	560		
— käytetty	561		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	116		

2005 talousarvio	586 000
2004 talousarvio	584 000
2003 tilinpäätös	560 000

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon takausvastuuosoritusten määrän väheneminen.

52. Opintolainojen valtioneuvoston ja korkotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 24 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opintotukilain (28/1972) mukaisten opintolainojen korkotukeen sekä opintotukilain (65/1994) mukaisista valtiotakauksista aiheutuviin menoihin.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	€
Opintolainojen korkotuki	100 000
Takausvastuuosoritukset	16 000 000
Maksuvapautukset	5 000 000
Korkoavustukset	3 000 000
Yhteensä	24 100 000

2005 talousarvio	24 100 000
2004 talousarvio	33 046 000
2003 tilinpäätös	26 117 712

55. *Opintoraha ja asumislisä* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 672 000 000 euroa. Määrärahaa saa käyttää opintotukilain (65/1994) mukaisten opintorahojen ja opintotuen asumislisien maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon saajamäärän kasvu.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	€
Korkeakouluopiskelijoiden opintorahat	334 200 000
Muiden oppilaitosten opiskelijoiden opintorahat	110 000 000
Asumislisä	227 800 000
Yhteensä	672 000 000
2005 talousarvio	672 000 000
2004 talousarvio	657 000 000
2003 tilinpäätös	663 138 216

57. *Korkeakouluopiskelijoiden ateriatuki* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 18 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustuksen maksamiseen opiskelijaravintoloille alempaa tai ylempää korkeakoulututkintoa tai ammattikorkeakoulututkintoa suorittavien korkeakouluopiskelijoiden sekä opintotukeen oikeuttaviin ammatillisiin tai erikoistumiskoulutusohjelmiin taikka poikkeuskoulutukseen osallistuvien opiskelijoiden aterioiden hinnan alentamiseksi. Ateriatuen määrä on 1,47 euroa ateriala kohti. Muualla kuin korkeakoulun tiloissa sijaitsevan opiskelijaravintolan pitäjälle voidaan lisäksi myöntää ylimääräistä avustusta enintään 0,84 euroa sellaista ateriala kohden, josta maksetaan ateriatukea, kuitenkin enintään opiskelijaruokailusta aiheutuvien tila- ja laitekustannusten määrä.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon tuettujen aterioiden määrän kasvu.

2005 talousarvio	18 800 000
2004 talousarvio	18 700 000
2003 tilinpäätös	16 590 115

58. *Avustus vuokratilakustannusten korvaamiseen* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 958 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustuksen maksamiseen Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiölle korkeakouluopiskelijoiden terveydenhoitoa varten tarvittavien tilojen vuokratilakustannusten korvaamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös avustuksen maksamiseen opiskelija-asuntotarkoitukseen luovutettujen valtion maa-alueiden vuokratilakustannusten korvaamiseen silloin, kun kiinteistöä käytetään lähinnä opintotuen asumislisään tai asumistukeen oikeutettujen opiskelijoiden asumiseen edellyttäen, että asianomainen kunta tukee opiskelija-asumista vastaavalla määrällä.

Käyttösuunnitelma

	€
Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö	1 780 000
Opiskelija-asuntoyhteisöt	1 178 000
Yhteensä	2 958 000

Selvitysosa: Momentin määräraha on muutettu kaksivuotiseksi siirtomäärärahasiksi.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 320 000 euroa Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön uusien toimitilojen tilakustannusten korvaamiseen.

2005 talousarvio	2 958 000
2004 talousarvio	2 638 000
2003 tilinpäätös	1 460 000

59. *Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuki* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 26 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatuesta annetun lain (48/1997) mukaisen tuen maksamiseen.

<i>Selvitysosa:</i> Momentin nimike on	2005 talousarvio	26 700 000
muutettu. Määrärahan mitoituksessa on otettu	2004 talousarvio	26 000 000
lisäyksenä huomioon 700 000 euroa julkisen liikenteen taksojen korotusten johdosta.	2003 tilinpäätös	25 556 608

Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarot

(Luvut 29.88, 90, 98 ja 99)

Selvitysosa: Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroja arvioidaan vuonna 2005 kertyvän 381,4 milj. euroa. Lisäksi voittovaroista aikaisemmin myönnettyjen lainojen kuoletuksia ja korkoja arvioidaan kertyvän 0,5 milj. euroa. Yhteensä edunsaajien käytettävissä veikkausvoittovaroja on 381,9 milj. euroa.

Voittovaroista ehdotetaan myönnettäväksi momentilta 29.88.53 tieteen tukemiseen 75,7 milj. euroa, momentilta 29.90.52 taiteen tukemiseen 190,4 milj. euroa, momentilta 29.98.50 liikunnan tukemiseen 86,3 milj. euroa ja momentilta 29.99.50 nuorisokasvatustyön tukemiseen 29,5 milj. euroa.

Arpajaislain (1047/2001) mukaisesti raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuotto käytetään urheilun ja liikuntakasvatuksen, tieteen, taiteen ja nuorisotyön edistämiseen. Arpajaislain mukaan em. pelejä toimeenpanevan rahapeliyhteisön asianomaisen tilikauden voittoa sekä voittovaroista myönnettyistä lainoista kertyviä kuoletuksia ja korkoja vastaavaksi arvioitu määräraha otetaan vuosittain valtion talousarvioon. Raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuoton käyttämisestä annetun lain (1054/2001) 2 §:ssä tarkoitettujen veikkausvoittovarojen tuotosta rahoitettavien kirjaston valtionosuuksien määräksi ehdotetaan 58,4 milj. euroa, mikä on 65 % näiden valtionosuuksien kokonaismäärästä. Muihin tarkoituksiin käytettävä veikkausvoittovarojen tuotto on siten 323,5 milj. euroa. Viimeksi mainitusta euromäärästä ehdotetaan mainitun lain 1 §:ssä säädettyissä rajoissa käytettäväksi 26,7 % urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen, 9,1 % nuorisotyön edistämiseen, 23,4 % tieteen edistämiseen ja 40,8 % taiteen edistämiseen.

Veikkausvoittovaroilla on katettu edunsaajien kokonaisrahoituskehyksistä seuraavat osuudet vuosina 2000—2005 (milj. euroa)

	2000 TP	2001 TP	2002 TP	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tiede	171,7	179,8	188,9	206,9	239,6	239,9
— veikk.varat	74,5	75,9	76,2	75,7	75,7	75,7
— budj.varat	97,2	103,8	112,7	131,2	163,8	164,1
Kirjastojen valtionosuus	80,1	82,7	80,1	92,2	88,0	90,2
— veikk.varat	73,8	67,2	35,5	62,2	59,4	58,4
— budj. varat	6,3	15,5	44,5	30,1	28,7	31,8
Taide	212,8	209,9	222,2	223,1	242,2	254,9
— veikk.varat	135,0	137,3	144,2	129,0	128,6	132,0
— budj.varat	77,8	72,6	78,0	94,0	113,6	122,9

		29.88				281
Liikunta	79,9	81,6	84,4	85,4	86,4	88,3
— veikk.varat	79,0	80,7	83,3	84,0	84,5	86,3
— budj.varat	0,9	0,9	1,0	1,5	1,9	2,0
Nuoriso	20,7	21,1	22,0	22,4	30,8	32,4
— veikk.varat	19,9	20,3	20,3	20,8	28,6	29,5
— budj.varat	0,8	0,8	1,6	1,6	2,2	2,8
Veikkausvoittovarat						
yhteensä	382,2	381,4	359,5	371,7	376,8	382,0

88. Tiede

Suomen Akatemian momenteilta 29.88.50 ja 29.88.53 rahoitettaviin tutkimushankkeisiin saa vuonna 2005 hyväksyä sitoumuksia 175 590 000 euron arvosta.

Tieteellisten seurain valtuuskunnalle voidaan edelleen luovuttaa tilat vastikkeetta.

Selvitysosa:

Tutkimushankkeiden myöntämisvaltuuden käytöstä valtiolle aiheutuvat menot

Vuosi	Myöntämisvaltuus milj. €	Menot, milj. €				
		2004	2005	2006	2007	2008
2000	112,7	20,4				
2001	140,4	23,9	12,6			
2002	148,1	41,5	21,9	7,2		
2003 + LTA	152,6	53,4	45,8	30,9		
2004	172,6	25,2	60,4	51,8	35,2	
2005	175,6		17,6	61,5	52,7	26,3
Yhteensä		164,4	158,3	151,4	87,9	26,3

Tiedepolitiikan tavoitteena on edistää tiedettä, turvata suomalaisen tutkimuksen ja tutkijankoulutuksen laadun, vaikuttavuuden ja kansainvälisen näkyvyyden myönteinen kehitys sekä edistää tehokkaan ja tasapainoisen tutkimusjärjestelmän kehittämistä. Tavoitteita toteutetaan pääosin Suomen Akatemian ja yliopistojen toimenpitein.

Tieteellisen tutkimuksen kehittäminen perustuu valtioneuvoston hyväksymään koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmaan sekä valtion tiede- ja teknologianeuvoston linjauksiin.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen opetusministeriö asettaa alustavasti tiedepolitiikan toimialan toiminnan ja rahoituksen kehitykselle seuraavat tulostavoitteet:

— Julkisella tutkimusrahoituksella taataan pitkäjänteinen, kattava ja uusiutumiskykyinen perustutkimus ja tutkijankoulutus sekä edistetään uusien innovaatioiden syntymistä.

— Kansainvälinen tieteellinen yhteistyö laajenee ja suomalaisen tutkimuksen kansainvälinen näkyvyys lisääntyy. Tavoitteena on vahvistaa suomalaisen tutkimuksen kansainvälistä menestymistä rahoittamalla korkeatasoista tutkimusta, edistämällä luovien tutkimusympäristöjen syntyä ja kehittymistä sekä tukemalla erityisesti sellaisia tutkimusaloja, joiden odotetaan lisäpanostuksella yltyvän kansainvälisiin läpimurtoihin.

— Tutkijankoulutuksen määrä vastaa tarpeita ja laatu paranee entisestään. Tutkijanuran houkuttelevuus paranee ja sukupuolten tasa-arvon toteutuminen tutkijanuralla vahvistuu.

— Hyvä tieteellinen käytäntö vahvistuu tutkimuksessa ja tutkijankoulutuksessa.

— Kansalaisten ymmärrys tieteestä paranee ja tieteen myönteinen julkinen kuva yhteiskunnassa vahvistuu.

— Tiedepoliittinen suunnittelu, arviointi ja ennakoitointitoiminta vahvistuvat.

— Tutkimustoiminnan ja tietoyhteiskunnan kehittäminen taataan tukipalveluilla ja tutkimuksen tietohuollolla.

21. Suomen Akatemian toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 31 440 000 euroa.

Selvitysosa: Suomen Akatemian tehtävänä on edistää korkeatasoista tutkimusta tieteelliseen laatuun perustuvalla pitkäjänteisellä mutta määräaikaisella rahoituksella, luotettavalla arvioinnilla, tiedepoliittisella asiantuntemuksella sekä monipuolisella ja globaalilla yhteistyöllä.

Opetusministeriö asettaa talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä vuodelle 2005 alustavasti seuraavat tavoitteet Suomen Akatemian toiminnalliselle tuloksellisuudelle päätulosalueilla: tutkimusedellytysten ja -ympäristöjen yleinen kehittäminen, tutkijanuraan liittyvät toimet, tiedepoliittinen asiantuntemus sekä tieteen ja yhteiskunnan vuorovaikutus.

— Suomen Akatemia rahoittaa korkeatasoista tutkimusta, suuntaa voimavaroja ajankoh- taisten tutkimusongelmien sekä tieteellisen kehityksen myötä syntyvien uusien tutkimusalo- jen tukemiseen. Akatemia tehostaa kansallista ja kansainvälistä tutkimusohjelmayhteistyö-

tään ja edistää huippututkimuksen kansainvä- listä verkottumista sekä vahvistaa Suomen osallistumista kansainvälisten tieteellisten jär- jestöjen toimintaan.

— Akatemia panostaa tohtorin tutkinnon jäl- keisen tutkijanuran ja virkarakenteen kehittä- miseen. Akatemia edistää tehokasta tutkijan- koulutusta tukemalla tutkijakoulujen toimintaa ja kansainvälistämistä sekä tohtorin tutkinnoil- le asetettujen määrällisten ja laadullisten ta- voitteiden saavuttamista.

— Akatemia seuraa, arvioi ja kehittää oman toimintansa laatua ja tehokkuutta, parantaa toi- mintatapojaan ja -rakenteitaan sekä tietohallin- toaan.

— Akatemia vastaa osaltaan tieteen aseman ja myönteisen julkisen kuvan vahvistamisesta yhteiskunnassa.

Suomen Akatemian tulostavoitteiden toteut- tamiseen käytetään myös momenttien 29.88.50, 29.88.53 ja 29.88.66 määrärahoja.

Tulot maksullisesta palvelutoiminnasta pe- rustuvat opetusministeriön päätökseen Suo- men Akatemian eräistä suoritteista perittävistä maksuista (1109/1993).

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	270	849	888
— maksullinen toiminta	32	10	15
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallin- non ulkopuolelta (myös EU:lta saatava rahoitus)	214	775	808
— muut tulot	23	64	65
Menot	26 121	32 182	32 328
— henkilöstömenot	21 174	26 374	26 496
— toimitilavuokrat	1 421	1 769	1 777
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	1 954	2 433	2 443
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	1 572	1 606	1 612

Toiminnan rahoitus

— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	270	849	888
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	26 121	32 182	32 328
— toimintamenorahoitus, netto	25 851	31 333	31 440
— muu erittelemätön talousarviorahoitus	56	-	-

Momentin käyttö

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 427
— myönnetty	27 649
— käytetty	25 851
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 225

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 12 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta.

2005 talousarvio	31 440 000
2004 talousarvio	31 333 000
2003 tilinpäätös	27 649 000

22. Arkistolaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 13 608 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös arkistolaitoksen kansainvälisen yhteistyön järjestöjen ja ohjelmien jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien sekä EU:n hyväksymien hankkeiden maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa.

Arkistolaitos on asiantuntija- ja palveluorganisaatio, jonka toiminnan tuloksena yhteiskunnalle ja yksilöille merkittävä arkistoina säilyy suppeassa ja käyttökelpoisessa muodossa ja tehokkaasti käytettävissä.

Opetusministeriö asettaa alustavasti talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä arkistolaitokselle vuodelle 2005 alustavasti seuraavat tavoitteet arkistolaitoksen toiminnalliselle tu-

loksellisuudelle päätulosalueilla: arkistotoimen yleinen kehittäminen ja ohjaus, arkistoinneksen säilyttäminen ja käytettävyyden kehittäminen sekä tietopalvelu.

— Arkistolaitos kehittää ja ohjaa arkistotointa siten, että julkisen sektorin asiakirjahallintoa ja arkistointia hoidetaan tehokkaasti ja taloudellisesti. Ohjauksen painopisteinä ovat viranomaisten tuottamien sähköisten asiakirjojen käsittelyn ja säilytyksen ohjeistaminen, arkistoinneistojen arvonmäärityksen ja seulonnan kriteereiden kehittäminen sekä arkistokoulutus. Arkistolaitos määrittelee, mitkä julkiset asiakirjat säilytetään pysyvästi pitäen tavoitteena noin 15 %:n säilytysosuutta.

— Arkistolaitos säilyttää hallussaan olevat arkistoinneksat tehokkaasti ja turvallisesti sekä parantaa niiden käytettävyyttä ja saatavuutta.

— Arkistolaitos tarjoaa asiakkailleen monipuolista, luotettavaa ja nopeaa, maksutonta ja maksullista tietopalvelua. Asiakaspalvelussa lisätään edelleen itsepalvelua sekä kehitetään sähköisiä asiointipalveluja. Viralliseen tarkoitukseen tilattujen selvitysten toimitusaikataavoite on kaksi viikkoa.

Maksullisen palvelutoiminnan liiketaloudellisten suoritteiden tuottotavoite on 5 000 euroa.

Eräitä arkistolaitoksen palveluita ja suoritteita

	2003 toteutuma	2004 ennakoitu	2005 arvio
Tutkijakäynnit	79 382	78 000	78 000
Annetut todistukset ja selvitykset	18 016	19 000	17 000
Järjestetyt arkistot (hyllymetriä)	1 846	1 500	1 500
Annettu koulutus (luentotunteja)	1 015	700	750

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 59 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	879	590	630
— maksullinen toiminta	673	590	590
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot muulta valtion virastolta	6	-	-
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta (myös EU:lta saatava rahoitus)	1	-	40
— muut tulot	200	-	-
Menot	13 823	14 150	14 238
— henkilöstömenot	6 967	7 153	7 252
— toimitilavuokrat	5 081	5 224	5 259
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	977	1 004	1 011
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	798	769	716
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	879	590	630
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	13 823	14 150	14 238
— toimintamenorahoitus, netto	12 944	13 560	13 608
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	385		
— myönnetty	12 977		
— käytetty	12 944		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	418		

2005 talousarvio	13 608 000
2004 lisätalousarvio	48 000
2004 talousarvio	13 512 000
2003 tilinpäätös	12 977 000

23. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 740 000 euroa.

Selvitysosa: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus on kielitieteellinen tutkimuslaitos, jonka tehtävänä on lisätä tietoa kotimaisista kielistä ja niiden asemasta kulttuurissa ja yhteiskunnassa sekä näin osaltaan luoda edellytyksiä kielelliselle tasa-arvolle Suomessa.

Opetusministeriö asettaa talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä tutkimuskeskuk-

selle vuodelle 2005 alustavasti seuraavat tavoitteet tutkimuskeskuksen toiminnalliselle tu-
loksellisuudelle päätulosalueilla:
kielentutkimus, kielenhuolto ja tietohuolto:

— Tutkimuskeskus selvittää suomalaista kielenkäyttöä ja kieliyhteisön nykytilaa sekä edistää tutkimustulosten leviämistä tieteellisen ja yleistajuisen julkaisutoiminnan, tieteellisten asiantuntijatehtävien ja tutkimushankkeiden avulla.

— Tutkimuskeskus lisää tietoa yleiskielestä, ottaa huomioon suomen ja ruotsin kielen käytön säilymisen sekä huoltaa saamea, romania ja viittomakieltä julkaisutoiminnan, kielineuvonnan, asiantuntijatehtävien ja kielenhuollon suositusten avulla.

— Tutkimuskeskus ylläpitää, tuottaa ja kehittää kielentutkimusaineistoja sekä tiedeyh-

teisön että suuren yleisön käyttöön. Kirjaston kokoelmat ovat ajantasaisia ja tietopalvelu nopeaa ja luotettavaa.

Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen tulostavoitteiden toteuttamiseen käytetään myös momentin 29.88.53 määrärahoja.

Maksullisen palvelutoiminnan liiketaloudellisten suoritteiden tuottotavoite on 3 300 euroa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 50 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	614	638	673
— maksullinen toiminta	598	590	630
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta (myös EU:lta saatava rahoitus)	5	15	14
— muut tulot	11	33	29
Menot	2 912	3 300	3 413
— henkilöstömenot	1 959	2 242	2 308
— toimitilavuokrat	518	584	610
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	265	299	312
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	170	175	183
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	614	638	673
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	2 912	3 300	3 413
— toimintamenorahoitus, netto	2 298	2 662	2 740
29.88.53 Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarot tieteen edistämiseen	2 078	2 175	2 175
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	208		
— myönnetty	2 565		
— käytetty	2 298		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	475		

2005 talousarvio	2 740 000
2004 lisätalousarvio	32 000
2004 talousarvio	2 630 000
2003 tilinpäätös	2 565 000

24. Varastokirjaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 498 000 euroa.

Selvitysosa: Varastokirjaston tehtävänä on vastaanottaa ja säilyttää tieteellisistä ja yleisistä kirjastoista siirrettävää aineistoa sekä asettaa se tarvitsijoiden käyttöön.

Opetusministeriö asettaa talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä alustavasti vuodelle 2005 seuraavat tavoitteet Varastokirjaston toiminnalliselle tuloksellisuudelle päätulosalueilla: tilan vapauttaminen muissa kirjastoissa, aineiston käsittely ja säilyttäminen sekä kaukopalvelu.

— Varastokirjasto ottaa vastaan kirjastojen siirtotarpeiden edellyttämän määrän aineistoa.

— Vastaanotettu aineisto käsitellään yleensä kuuden kuukauden kuluessa saapumisesta.

— Kaukopalvelutilaukset toimitetaan vuorokauden sisällä. Palvelut ovat maksuttomia.

Toiminnan menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Menot	1 384	1 494	1 498
— henkilöstömenot	670	723	727
— toimitilavuokrat	423	457	457
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	128	138	138
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	163	176	176
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	36		
— myönnetty	1 468		
— käytetty	1 384		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	120		

2005 talousarvio	1 498 000
2004 talousarvio	1 494 000
2003 tilinpäätös	1 468 000

25. Eräiden teosten laatiminen ja hankkiminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää historiateossarjojen, elämäkertojen ja eräiden muiden teosten laadinta- ja hankintamenojen sekä laadintamenoihin myönnettävien avustusten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	€
J. V. Snellman 200 vuotta -hanke	225 000
Väinö Linna -elämäkerta	75 000
Yhteensä	300 000

2005 talousarvio	300 000
2004 talousarvio	350 000
2003 tilinpäätös	400 000

50. Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 102 298 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tutkimusohjelmista, tutkimuksen huippuyksiköistä, tutkijankoulutuksesta, kansainvälisestä yhteistyöstä, muista tutkimushankkeista, tutkimuksen erityisrahoituksesta, valtionavustuksista, apurahoista, tieteellisestä julkaisu- ja tiede- ja tutkimus- ja tieteen tunnetuksi tekemisestä sekä kansainvälisten järjestöjen rahoitusosuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimus- ja koulutushankkeiden maksamiseen sekä Suomen sopimuksesta liittyä Euroopan eteläiseen observatorioon (ESO) aiheutuvien liittymismaksujen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää Suomen Akatemian rahoittamiin tutkimushankkeisiin ja -ohjelmiin liittyviin palkkaus-, eläkemaksu- ja muihin kuluksimenoihin, laite- ja ohjelmistohankintojen menoihin ja yleiskustannuksiin.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa.

Määrärahaan sisältyy 1 647 000 euroa yhteisrahoitteisten tutkimushankkeiden rahoitukseen, mitä vastaavat tulot kertyvät momentille 12.29.99.

2005 talousarvio	102 298 000
2004 talousarvio	104 184 000
2003 tilinpäätös	79 655 000

53. *Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarat tieteen edistämiseen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 75 739 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tutkimusohjelmista, tutkimuksen huippuyksiköistä, tutkijankoulutuksesta, kansainvälisestä yhteistyöstä, muista tutkimushankkeista, tutkimuksen erityisrahoituksesta, tieteellisestä julkaisutoiminnasta ja tieteen tunnetuksi tekemisestä sekä kansainvälisten järjestöjen rahoitusosuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimus- ja koulutushankkeiden maksamiseen sekä Suomen sopimuksesta liittyä Euroopan eteläiseen observatorioon (ESO) aiheutuvien liittymismaksujen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää palkkaus-, eläkemaksu- ja muihin kulutusmenoihin sekä Suomen Akatemian rahoittamiin tutkimushankkeisiin liittyvien laitehankintojen menoihin ja yleiskustannuksiin.

Määrärahaa saa käyttää yksityisluontoisten arkistojen valtionavusta annetun lain (998/1974) mukaisten menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää 50 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen Kotimaisten kielten tutkimuskeskukseen tutkimus-, keuru- ja sanakirjahankkeisiin sekä em. hankkeista aiheutuvien muiden kulutusmenojen ja apurahojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös tieteen edistämiseksi myönnettävien valtionavustusten, -palkintojen ja apurahojen, tieteellisen kirjallisuuden kääntämis- ja painattamismenojen, tiedonjulkistamisen edistämismenojen, kansainväliseen yhteistyöhön osallistumisesta aiheutuvien menojen sekä tieteen tukemiseen liittyvistä tutkimuksista, selvityksistä ja julkaisuista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	€
Suomen Akatemian käytettäväksi tutkimushankkeiden rahoittamiseen ja tieteellisen tutkimuksen edistämiseen	60 000 000
Yksityisluontoisten arkistojen valtionavusta annetun lain (998/1974) mukaisiin menoihin	3 715 000
Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen toimintaan	2 175 000
Tutkimusinstituuttien ja -laitosten, Tiedekeskus Heurekan sekä eräiden tieteellisten seurojen ja yhdistysten toiminta-avustuksiin	7 643 500
Eräisiin kansainvälisen tieteellisen yhteistyön menoihin, jäsenmaksuihin ja rahoitusosuuksiin	521 500
Tieteen ja yhteiskunnan vuoro-vaikutuksen edistämiseen	700 000
Muihin tieteen tukemisesta aiheutuviin menoihin	984 000
Yhteensä	75 739 000

2005 talousarvio	75 739 000
2004 talousarvio	75 739 000
2003 tilinpäätös	75 783 083

66. *Rahoitusosuudet kansainvälisille järjestöille* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 12 260 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Suomen maksuosuuksien maksamiseen Euroopan hiukkasfyysiikan tutkimuskeskukselle (CERN), Euroopan eteläiselle observatoriolle (ESO), Euroopan molekyylibiologian laboratoriolle (EMBL), Euroopan molekyylibiologian konferenssille (EMBC) ja Euroopan Yliopistoinstituutille (EUI) sekä vastaaville kansainvälisille tieteellisille järjestöille.

<i>Selvitysosa:</i> Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 1 948 000 euroa Suomen ESO:oon liittymisen ja jäsenmaksujen korotusten johdosta. Jäsenmaksu- osuudet määräytyvät pääsääntöisesti jäsenmaiden kansantuoteosuuksien perusteella järjestö-	jen hallintoelinten tekemien päätösten mukaisesti.	
	2005 talousarvio	12 260 000
	2004 talousarvio	10 312 000
	2003 tilinpäätös	10 017 559

90. Taide ja kulttuuri

Selvitysosa: Taide- ja kulttuuripolitiikan tavoitteena on turvata suotuisat toimintaedellytykset taiteen- ja kulttuurikentän toimijoille, kansalaisten mahdollisuudet monipuolisiin ja laadukkaisiin taide-elämyksiin ja kulttuuripalveluihin sekä edistää toimijoiden kansallista ja kansainvälistä verkostoitumista. Lisäksi kiinnitetään huomiota laajemmin kulttuuriin yhteiskunnan kehittämisen voimavarana ja mahdollisuutena.

Valtioneuvoston taide- ja taiteilijapoliittista periaatepäätöstä toteutetaan

- jatkamalla taide- ja kulttuurilaitosten henkilötyövuosivajeen kattamista,
- parantamalla lasten ja nuorten taide- ja kulttuuripalveluiden saatavuutta suuntaamalla tukea eri taiteenalojen toimintaan, tukemalla laadukasta lasten ja nuorten mediakulttuurin kehitystä sekä vakiinnuttamalla lastenkulttuurikeskusten toimintaa,
- tukemalla kulttuuripalvelujen saavutettavuutta erityisryhmille sekä vammaisten ja kulttuurivähemmistöjen omaehtoista kulttuuritoimintaa,
- parantamalla taide- ja kulttuuripalveluiden saatavuutta lisäämällä yleisesti kulttuuripalvelujen tarjontaa sekä
- käynnistämällä tanssin aluekeskustoiminta 3—5 paikkakunnalla.

Tuetaan kirjastojen tehtävää kirjallisen kulttuurin asiantuntijana, tunnetuksi tekijänä ja kirjallisuuskasvattajana. Yleisiä kirjastoja ja lastenkulttuuria kehitetään ministeriön strategioiden ja ohjelmien mukaisesti. Nopeiden tietoliikenneyhteyksien saamisen ja sähköisen asioinnin edellytyksiä kirjastoissa tuetaan, jolloin voidaan nopeuttaa tietoyhteiskunnan kehittymistä. Kuntien välistä yhteistyötä (kahden- tai monenkeskistä, seutukunnallista tai maakunnallista) kirjastopalvelujen järjestämiseksi laadukkaammin edistetään tukemalla kuntien yhteistyöhankkeita.

Jatketaan audiovisuaalisen tuotannon ja jakelun kehittämistä. Jatketaan Suomen elokuva-arkiston yhteyteen perustettavan Radio- ja televisioarkiston sisällöllisten ja toiminnallisten edellytysten selvittämistä. Toteutetaan toimintaohjelmaa lapsille haitallisen aineiston vähentämiseksi medioissa. Jatketaan tekijänoikeuslainsäädännön uudistamista, tekijänoikeusjärjestelmän toimivuuden kehittämistä, tekijänoikeudellisen tietämyksen lisäämistä ja alan käytäntöjen parantamista.

Tuetaan kulttuuriperintöaineistojen saattamista digitaaliseen muotoon ja verkon kautta haettavaksi museoiden, arkistojen ja kirjastojen yhteistyönä.

21. Taiteen keskustoimikunnan ja taidetoimikuntien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 3 341 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös taiteilijaprofessoreiden viroista aiheutuviin palkkausme-

noihin, taiteen edistämistä tarkoittavien toimienpiteiden rahoittamiseen ja avustamiseen sekä taide- ja kulttuuripolitiikan tutkimus- ja tiedotustoiminnan menojen maksamiseen.

Määrärahasta saa käyttää maksullisen palvelutoiminnan tukemiseen enintään 10 000 euroa.

Selvitysosa: Kulttuuripoliittisista syistä hintatuella katetaan noin 33 % maksullisen toiminnan erillismenoista.

Taiteen keskustoimikunnan, valtion taidetoimikuntien ja alueellisten taidetoimikuntien tulosalueet ovat yleinen taide- ja kulttuuripolitiikka, taiteellisen työskentelyn edistäminen, kulttuuriin osallistumisen edistäminen, taide- ja kulttuuripolitiikan tutkimus- ja tietopalvelu sekä taiteen alan kansainvälinen vuorovaikutus. Opetusministeriö asettaa talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä taiteen keskustoimikunnalle vuodelle 2005 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

— Korkeatasoisen ja innovatiivisen taiteellisen työskentelyn ja tuotannon edellytysten parantaminen sekä taiteen roolin kehittäminen tietoyhteiskunnassa jakamalla mm. apurahoja ja avustuksia.

— Taiteen tasa-arvoisen saavutettavuuden, kulttuurisen monimuotoisuuden ja taiteen soveltavan käytön lisääminen osallistumalla mm.

lastenkulttuuripoliittisen ohjelman toteutukseen.

— Taiteen alan kansainvälisen vuorovaikutuksen ja yhteistyön kehittäminen ylläpitämällä kansainvälisiä suhteita ja verkostoja.

— Taiteen ja taidepolitiikan aseman vahvistaminen yhteiskunnallisessa toiminnassa ja päätöksenteossa viemällä eteenpäin taide- ja taiteilijapoliittisen ohjelman linjauksia.

— Monipuolisen taiteen asiantuntijajärjestelmän ja hanketoiminnan ylläpito ja kehittäminen.

— Taiteen ja taidepolitiikan toteuttamisen, kehittämisen ja arvioinnin kannalta relevantin tietoperustan tuottaminen ja välittäminen.

— Taiteen keskustoimikunnan asiakaskuntaa, sidosryhmiä ja taidehallinnon sisäisiä tarpeita palvelevan tiedotuksen ylläpito sekä taidepolitiikan ja sen tulosten yleinen esittely julkaisutoiminnan keinoin.

— Monimuotoisen taiteen tukijärjestelmän tehokas hallinnointi mm. kehittämällä verkko- palveluja.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Tulot	84	20	20
— maksullinen toiminta	12	20	20
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot muilta valtion virastoilta	4	-	-
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta	17	-	-
— muut tulot	51	-	-
Menot	3 073	3 317	3 361
— henkilöstömenot	1 386	1 495	1 515
— toimitilavuokrat	180	194	197
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	597	645	653
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	910	983	996
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	84	20	20
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	3 073	3 317	3 361
— toimintamenorahoitus, netto	2 989	3 297	3 341

Momentin käyttö

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	107
— myönnetty	3 248
— käytetty	2 989
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	366

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 38 000 euroa lisääntyneiden vuokratustannusten sekä 3 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta.

2005 talousarvio	3 341 000
2004 talousarvio	3 297 000
2003 tilinpäätös	3 248 000

22. Valtion taidemuseon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 16 550 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös siviilipalvelusmiehistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Määrärahasta saa käyttää näyttelytoiminnan ja muun maksullisen palvelutoiminnan tukemiseen enintään 3 861 800 euroa.

Selvitysosa: Kulttuuripoliittisista syistä hintatuella katetaan noin 60 % maksullisen toiminnan erillismenoista.

Opetusministeriö asettaa talousarvion valmistelun yhteydessä Valtion taidemuseolle vuodelle 2005 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Arvioidut näyttelyiden ja julkaisujen määrät

	2002	2003	2004	2005
Kokoelma- ja erikoisnäyttelyt	29	29	28	28
Tutkimus- ja näyttelyjulkaisut	11	14	16	20

Näyttelytoiminnan asiakasmäärätavoitteeksi asetetaan vähintään 330 000 kävijää, joista maksavia on noin 195 000. Alle 18-vuotiaat pääsevät sisään maksutta. Näyttelytoiminnan asiakastytyväisyystavoitteena on, että kävijöistä vähintään 80 % on tyytyväisiä palveluihin.

Kulttuuriperinnön hoidon tulosalueella taidekokoelmien ja tietovarantojen kartuttamista jatketaan taidekokoelmaohjessäännön mukaisesti. Kartuttamisen tavoitteet ovat lähes yksinomaan laadullisia. Kartunta on 150–300 taideteosta vuodessa. Taidekokoelmien hoidossa määrällisenä tavoitteena on noin 900 teokselle tehtävät konservointitoimenpiteet. Kuvataiteen dokumenttien kartuttamisessa pyritään tietovarantojen kasvuun ottaen samalla huomioon sisällölliset painotukset.

Näyttely- ja ohjelmistotuotannon tulosalueella tärkeimpänä tavoitteena on vahvistaa entisestään Valtion taidemuseon eri yksiköiden roolia monipuolisten ja korkealaatuisten kulttuuripalvelujen tarjoajana kehittämällä viestintä- ja markkinointipalveluja sekä turvaamalla tuotetun tiedon ja elämysten saavutettavuus. Kansainvälinen toiminta ja lasten kulttuuri muodostavat keskeisen osan museon toimintapolitiikkaa. Näyttely- ja ohjelmistotoiminnan tarjonta pyritään pitämään monipuolisena samalla kun kävijätutkimuksin seurataan yleisön tyytyväisyyttä ja pyritään vastaamaan sen toiveisiin.

Taidemuseoalan sekä tutkimus- ja muun yhteistyön kehittämisen tulosalueella Taidemuseoalan kehittämissyksikkö jatkaa koko taidemuseokenttää koskevia kehityshankkeita yhdessä maan taidemuseoiden kanssa.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Tulot	2 959	3 235	2 433
— maksullinen toiminta	2 136	2 267	1 640
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot muulta valtion virastolta	25	-	-
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta (myös EU:lta saatava rahoitus)	798	968	793
Menot	19 691	19 680	18 983
— henkilöstömenot	8 000	8 247	8 452
— toimitilavuokrat	6 664	6 691	6 773
— palvelujen osto (myös ostot toiselta virastolta)	3 141	2 963	2 348
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	1 886	1 779	1 410
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	2 959	3 235	2 433
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	19 691	19 680	18 983
— toimintamenorahoitus, netto	16 732	16 445	16 550
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 178		
— myönnetty	16 562		
— käytetty	16 732		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 008		

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 70 000 euroa vuokran indeksitarkistuksen johdosta.

2005 talousarvio	16 550 000
2004 talousarvio	16 445 000
2003 tilinpäätös	16 562 000

23. Suomenlinnan hoitokunnan toimintamomentit (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 555 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös rakennusten peruseräparannustöihin.

Selvitysosa: Opetusministeriö asettaa talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä Suomenlinnan hoitokunnalle vuodelle 2005 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Rakennusten tulosalue

Rakennusten korjaukset toteutetaan johtokunnan hyväksymien hankesuunnitelmien ja aikataulujen mukaan. Rakennuttamisen osuus ei ylitä normaalitapauksissa 15 % korjauskustannuksista. Asuinrakennusten kunnostustyö jatkuu kahdella työmaalla. Lisäksi tehdään kunnostusohjelman ja varainkäyttösuunnitelman mukaiset muut rakennustyöt. Helsingin kaupungin kanssa tehty Suomenlinnan rakentamisen ja käytön kustannustenjakoa koskeva sopimus saatetaan ajan tasalle.

Monumentin tulosalue

Suomenlinnaa rakennutetaan vankeinhoitolaitoksen kanssa tehdyn sopimuksen mukaan. Sanotun sopimuksen uudistamista jatketaan Rikosseuraamusviraston kanssa. Maiseman kunnostustöissä painopisteenä on muurien ja puistojen kunnostaminen.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	3 802	3 511	3 628
— maksullinen toiminta	173	160	166
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta (myös EU:lta saatava rahoitus)	101	93	96
— muut tulot	3 528	3 258	3 366
Menot	6 071	6 048	6 183
— henkilöstömenot	2 762	2 814	2 876
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	1 723	1 755	1 794
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	1 586	1 479	1 513
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	3 802	3 511	3 628
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	6 071	6 048	6 183
— toimintamenorahoitus, netto	2 269	2 537	2 555
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	125		
— myönnetty	2 522		
— käytetty	2 269		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	378		

2005 talousarvio	2 555 000
2004 talousarvio	2 537 000
2003 tilinpäätös	2 522 000

24. *Museoviraston toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 15 811 000 euroa.

Käyttösuunnitelma	€
Kansallismuseon toimintamenot	5 184 000
Museoviraston muut toimintamenot	10 627 000
Yhteensä	15 811 000

Selvitysosa: Opetusministeriö asettaa talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä Museovirastolle vuodelle 2005 alustavasti seuraavat tulostavoitteet tavoitekokonaisuuksittain ryhmiteltynä:

Kulttuuriympäristö

— Toteutetaan valtioneuvoston rakennusperintöstrategiaa. Keskeisimpiä hankkeita ovat valtakunnallisesti merkittävien kulttuuriympä-

ristöjen ja rakennusten ohjelmallinen suojeleminen, rakennussuojelun edellytysten parantaminen, kulttuuriympäristön inventointiprojektin jatkaminen sekä perinteisen rakennustekniikan tutkimus ja restauroinnin neuvontatoiminnan tehostaminen.

— Käynnistetään esihistoriallisten esinekokoelmien inventointi ja kunnostaminen lähivuosina tapahtuvaa muuttoa varten.

Museot ja näyttelyt

— Suomen kansallismuseon roolia valtakunnallisena kulttuurihistorian museona vahvistetaan. Yhteistyötä muun kulttuurihistoriallisen museolaitoksen kanssa jatketaan painopisteenä yhteisen kokoelmapolitiikan valmistelu.

— Museoiden yleisö- ja asiantuntijapalveluita kehitetään. Museot suunnittelevat näyttelynsä ja opetus- ja muun yleisötoimintansa palvelemaan kulttuuriperintökasvatusta. Vanhoja näyttelyitä uusitaan niin, että museoiden informatiivisuus, houkuttelevuus ja saavutettavuus paranevat. Vuonna 2005 pilottikohteena on

Louhisaaren kartano. Museoiden yhteinen kävijätavoite on 350 000—400 000 kävijää.

— Suomen merimuseon toimintojen ja henkilöstöresurssien kehittämistä jatketaan valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti.

Museotoimen kehittäminen

— Kehitetään Suomen museolaitoksen seurantaa ja toiminnan suunnittelua tukevia väli-

neitä. Museoalan kehitystä seurataan vuosittain laadittavalla tilastokyselyllä. Laaditaan museoiden ulkoisen arvioinnin toteuttamissuunnitelma.

— Lisätään kulttuuriperintöä koskevan tiedon saatavuutta tietoverkkojen kautta. Käynnistetään Suomen museot online -palvelu.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Tulot	4 101	2 547	3 005
— maksullinen toiminta	2 436	2 519	2 651
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot muulta valtion virastolta	15	-	4
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta (myös EU:lta saatava rahoitus)	319	6	78
— muut tulot	1 331	22	272
Menot	18 842	18 081	18 816
— henkilöstömenot	12 066	11 767	12 211
— toimitilavuokrat	1 802	1 758	1 824
— palvelujen osto (myös ostot toiselta virastolta)	2 763	2 695	2 796
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	2 211	1 861	1 985
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	4 101	2 547	3 005
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	18 842	18 081	18 816
— toimintamenorahoitus, netto	14 741	15 534	15 811
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	267		
— myönnetty	15 183		
— käytetty	14 741		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	709		

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti 85 000 euroa Suomen merimuseon toiminnan kehittämiseen ja 155 000 euroa meriarkeologian yksikön kehittämiseen.

2005 talousarvio	15 811 000
2004 talousarvio	15 534 000
2003 tilinpäätös	15 183 000

25. *Näkövammaisten kirjaston toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 855 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää maksullisen palvelutoiminnan hintatukeen enintään 434 000 euroa.

Selvitysosa: Kulttuuripoliittisista syistä hintatuella katetaan yli 99 % maksullisen toiminnan erillismenoista.

Näkövammaisten kirjastossa on neljä tulosaluetta: kirjastopalvelut, tuotanto- ja hankintapalvelut, asiantuntijatoiminta sekä hallinto- ja

atk-palvelut. Opetusministeriö asettaa talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä Näkövammaisten kirjastolle vuodelle 2005 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Kirjasto välittää kauno- ja tietokirjallisuutta asiakkaidensa käyttöön noin 444 000 lainaa.

Kirjasto tuottaa ja toimittaa näkövammaisten koululaisten ja opiskelijoiden käyttöön heidän tarvitsemansa oppikirjat, noin 550 nimikettä.

Kirjasto tuottaa ja hankkii noin 1 350 nimikettä ääni-, piste- tai elektronisia tuotteita näkövammaisten ja lukemisesteiden tarvitsemää kirjallisuutta yleisen lukemisharrastuksen ja tiedon tarpeiden tyydyttämiseksi.

Kirjasto saa valmiiksi digitaalisen kirjaston suunnittelun ja käynnistää digitaalisen arkiston muodostamisen.

Kirjasto jatkaa henkilöstön osaamisen kehittämissuunnitelmaa.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	30	37	32
— maksullinen toiminta	30	37	30
— muut tulot	-	-	2
Menot	4 851	5 787	5 887
— henkilöstömenot	2 122	2 230	2 277
— toimitilavuokrat	273	565	565
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	2 028	2 584	2 629
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	428	408	416
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	30	37	32
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	4 851	5 787	5 887
— toimintamenorahoitus, netto	4 821	5 750	5 855
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	165		
— myönnetty	5 177		
— käytetty	4 821		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	520		

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 5 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta.

2005 talousarvio	5 855 000
2004 talousarvio	5 750 000
2003 tilinpäätös	5 177 000

26. Suomen elokuva-arkiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 3 417 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää esitystoiminnan ja muun maksullisen palvelutoiminnan hintatukeen enintään 101 000 euroa.

Selvitysosa: Kulttuuripoliittisista syistä hintatuella katetaan noin 24 % maksullisen toiminnan erillismenoista.

Opetusministeriö asettaa talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä Suomen elokuva-arkistolle vuodelle 2005 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Kokoelma- ja arkistotyö

— Vuoden aikana kokoelmaan hankitaan laakisäateisen talletusvelvollisuuden alainen filmi- ja videotuotanto vuodelta 2000, johon si-

sältyy arviolta noin 600 pitkää ja lyhyttä esityskopiota.

— Vapaaehtoisina talletuksina otetaan vastaan noin 400 pitkää Suomessa esitettyä ulkomaista elokuvakopiota.

— Videokokoelma karttuu noin 3 000 uudella videotallenteella vuodessa, joista vapaakappaleita on noin kaksi kolmasosaa.

— Restaurointityössä pyritään hyödyntämään ja kehittämään sellaista digitaali-tekniikkaa, joka on kohtuukustannuksin käytettävissä.

— Jatketaan aktiivista osallistumista digitaalisen restaurointitekniikan kansainväliseen tutkimukseen.

— Teuvo Tulio -kokoelman pelastamista ja esityskopioiden tekoa jatketaan.

— Jatketaan Radio- ja televisioarkiston sisällöllisten ja toiminnallisten edellytysten selvittämistä.

Elokuvakulttuurin edistäminen

Tavoitteena on laajentaa tarjolla olevien elokuvakulttuurin palvelujen ulottuvuuksia kansalaisten käyttöön.

— Vuoden aikana järjestetään noin 1 000 elokuvaesitystä, joista 840 Helsingissä ja 160 pääkaupungin ulkopuolella.

— Julkistetaan kolme elokuvatutkimuskirjaa sekä Suomen Kansallisfilmografian 12. osa, jonka jälkeen filmografinen tietopalvelu siirretään verkkopalveluksi.

— Kotimainen elokuvan tietokanta avataan Elonet-portaalina kansalaisten käyttöön.

Museokokoelma ja perinne

Tavoitteena on valmistella elävän kuvan museoon liittyvät osa-alueet osaksi Suomen elokuva-arkiston toimintaa. Tätä työtä tehdään kartuttamalla, luettelomalla ja järjestämällä elokuvamuseaalista kokoelmaa ja tekemällä siitä aika ajoin näyttelyitä. Perinne- ja kulttuurin painopiste on esineistön luetteloinnissa ja digitaalisessa tallentamisessa. Varastotiloissa olevaa näyttelyä laajennetaan ja kehitetään.

Arkistopalvelut

Arkistopalvelujen tavoitteena on tuottaa arkiston kokoelmiin, laitteistoihin ja tietotaitoihin liittyviä palveluita Suomen elokuva-arkiston suoritteiden maksullisuudesta annetun opetusministeriön asetuksen säätämällä tavalla. Kokoelmia koskevien palvelutapahtumien määrän arvioidaan olevan noin 4 500.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Tulot	483	347	344
— maksullinen toiminta	362	324	324
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta (myös EU:lta saatava rahoitus)	73	-	-
— muut tulot	48	23	20
Menot	3 633	3 746	3 761
— henkilöstömenot	1 764	1 865	1 865
— toimitilavuokrat	742	843	843
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	669	560	557
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	458	478	496
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	483	347	344
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	3 633	3 746	3 761
— toimintamenorahoitus, netto	3 150	3 399	3 417
— muu erittelemätön talousarviorahoitus	70	-	-

Momentin käyttö

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	109
— myönnetty	3 483
— käytetty	3 150
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	442

Maksullisen toiminnan tulot perustuvat opetusministeriön asetukseen (1042/2002) Suomen elokuva-arkiston maksullisista suoritteista.

2005 talousarvio	3 417 000
2004 talousarvio	3 399 000
2003 tilinpäätös	3 483 000

27. Valtion elokuvatarkastamon toimintamenu (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 537 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää maksullisen toiminnan hintatukeen enintään 176 000 euroa.

Selvitysosa: Kulttuuripoliittisista syistä hintatuella katetaan noin 48 % maksullisen toiminnan erillismenoista.

Opetusministeriö asettaa talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä Valtion elokuvatarkastamolle vuodelle 2005 alustavasti seuraavat tulostavoitteet:

Kuvaohjelmien ja vuorovaikutteisten kuvaohjelmien ennakkotarkastus sekä esitysluvat

Kuvaohjelmien ennakkotarkastuksen tavoitteena on lasten kehityksen turvaaminen kuvaohjelmaympäristössä. Keinoja ovat alle 18-vuotiaille suunnattujen kuvaohjelmien tarkastaminen, sääntelyä koskeva valistus ja jälkivalvontatyö yhdessä poliisin kanssa. Vaikutavuutta mitataan yleisölle ja kuvaohjelmien levittäjille suunnatuilla kyselyillä.

Tarkastustoiminnan taloudellisuutta ja tuottavuutta seurataan.

— Tarkastettujen pitkien elokuvien lukumäärän arvioidaan olevan 770.

— Tarkastettujen lyhytelokuvien lukumäärän arvioidaan olevan 620.

— Tarkastettujen vuorovaikutteisten kuvaohjelmien esittämisen lukumäärän erityisissä tilaisuuksissa arvioidaan olevan 2.

Ilmoitusten käsittely ja rekisteröiminen

Tavoitteena on ilmoituskäsittelyn korkea laatu, joka saavutetaan muun muassa kehittämällä kustannustehokkaita ja asiakasystävällisiä sähköisiä ilmoitus- ja rekisteröintijärjestelmiä. Käytössä ovat porno- ja peli-ilmoitusjärjestelmät. Suunnitteilla on kaikki kuvaohjelmat kattava sähköinen ilmoitusjärjestelmä.

— Tarkastusviranomaiselle ilmoitettavia ohjelmia arvioidaan olevan 15 000.

Lausuntojen antaminen viranomaisille

Lausunnoilla viranomaisille pyritään edesauttamaan rikollisen toiminnan ehkäisemistä kuvaohjelmiin liittyvissä asioissa.

Asiakaspalvelu

Tavoitteena on asiakaslähtöinen toiminta, jota mitataan asiakaskyselyillä.

— Tarkastamon arkistoaineistoon kohdistuvia maksullisia asiakaspalveluja arvioidaan olevan 50.

— Tarkastetuista ohjelmista tehdään yksi kuvaohjelmaluettelo.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Tulot	208	160	193
— maksullinen toiminta	208	160	190
— muut tulot	-	-	3

Menot	757	694	730
— henkilöstömenot	455	430	452
— toimitilavuokrat	75	71	75
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	137	129	136
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	90	64	67
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	208	160	193
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	757	694	730
— toimintamenorahoitus, netto	549	534	537
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	143		
— myönnetty	505		
— käytetty	549		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	99		

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 4 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta.

2005 talousarvio	537 000
2004 lisätalousarvio	2 000
2004 talousarvio	532 000
2003 tilinpäätös	505 000

30. Valtionosuudet ja -avustukset yleisten kirjastojen käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 31 783 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuri-toimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) mukaisten kirjastojen valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen. Määrärahaa saa lisäksi käyttää kuntien valtionosuuslain (1147/1996) mukaisen verotuloihin perustuvan valtionosuuksien tasauksen maksamiseen kunnille. Määrärahasta saa käyttää enintään 336 000 euroa kirjastojen sisältötuotannon kehittämiseen.

Selvitysosa: Kirjastojen valtionosuuden perusteena käytettävä keskimääräinen yksikköhinta on 44,11 euroa asukasta kohden.

Valtionosuuksiin on lisäksi myönnetty 58 401 000 euroa ja valtionavustuksiin 3 382 000 euroa momentilla 29.90.52.

Määrärahan mitoitukseen sisältyy vähentävänä tekijöinä 136 101 000 euroa kuntien asukaskohtaisesti määräytyvänä osuutena toiminnan

kustannuksista ja 3 131 000 euroa verotuloihin perustuvina tasauserinä.

2005 talousarvio	31 783 000
2004 talousarvio	28 663 000
2003 tilinpäätös	28 718 000

31. Valtionosuus ja -avustus teattereiden ja orkestereiden käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 15 794 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuri-toimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) mukaisten teattereiden ja orkestereiden valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen. Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä henkilötövuosien määrä on teattereilla enintään 2 435 sekä orkestereilla enintään 1 019. Valtionosuuden perusteena käytettävä yksikköhinta on teattereilla 30 223 euroa henkilötövuotta kohden.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon valtioneuvoston taide- ja taiteilijapoliittiseen periaatepäätökseen perustuen 22 henkilötövuotta teattereille ja 8 henkilötövuotta orkestereille. Valtionosuuksiin ja -avustuksiin on lisäksi myönnetty 27 219 000 euroa momentilla 29.90.52. Valtionosuuden perusteena käytettävä yksikköhinta on orkestereilla 31 318 euroa henkilötövuotta kohden.

2005 talousarvio	15 794 000
2004 talousarvio	15 691 000
2003 tilinpäätös	5 270 000

32. Valtionosuudet ja -avustukset museoille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 098 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuri-toimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) mukaisten museoiden valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen. Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä henkilötyövuosien määrä on enintään 1 118.

Määrärahaa saa käyttää enintään 252 270 euroa avustusten maksamiseen museoiden koelmatietojen siirtämiseksi elektroniseen muotoon.

Selvitysosa: Määrärahan mitoitukseensa on otettu lisäyksenä huomioon 46 henkilötyövuotta.

Museoiden lakisääteisiin valtionosuuksiin ja -avustuksiin on lisäksi myönnetty 13 938 000 euroa momentilla 29.90.52. Valtionosuuden perusteena käytettävä yksikköhinta on 35 983 euroa henkilötyövuotta kohden.

2005 talousarvio	4 098 000
2004 talousarvio	4 010 000
2003 tilinpäätös	1 969 000

33. Valtionosuus ja -avustus kuntien kulttuuritoimintaan (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 650 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuri-toimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) mukaisten valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen kuntien kulttuuritoiminnasta annetun lain (728/1992) mukaista toimintaa var-

ten. Valtionosuuden perusteena käytettävä yksikköhinta on 4,2 euroa asukasta kohden.

Kuntien kulttuuritoimintaan myönnettävästä määrärahaa saa käyttää enintään 106 000 euroa rahoituslain 42 §:n mukaisen valtionavustuksen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoitukseen sisältyy 15 269 000 euroa kuntien asukaskohteisesti määräytyvänä osuutena toiminnan kustannuksista.

2005 talousarvio	6 650 000
2004 talousarvio	6 633 000
2003 tilinpäätös	6 721 358

34. Valtionosuus yleisten kirjastojen perustamiskustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuri-toimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) mukaisten perustamishankkeiden sekä peruskoulun, lukion ja yleisen kirjaston valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain (1112/1978) mukaisten perustamiskustannusten valtionosuuksien maksamiseen.

Vuonna 2005 saa tehdä opetus- ja kulttuuri-toimen rahoituksesta annetun lain mukaisia valtionosuuden myöntämispäätöksiä perustamishankkeille tammikuun 2005 hintatasossa yhteensä enintään 5 000 000 eurolla. Vuonna 2005 saa lisäksi vahvistaa mainitun lain 36 §:n tarkoittamia laajuuksia sellaisille perustamishankkeille, joille valtionosuus tullaan myöntämään vuonna 2006 tai sen jälkeen siten, että arvio hankkeista aiheutuvista valtionosuuksista vuoden 2005 hintatasossa on yhteensä enintään 4 000 000 euroa.

Selvitysosa:

Valtionosuuden myöntämisvaltuudesta valtiolle aiheutuvat menot (1 000 euroa)

	2006	2007	2008	Myöh. vuodet yht.
Ennen vuotta 2005 myönnetyt luvat ja tehdyt rahoituspäätökset	6 000	4 500	4 000	7 150
Vuonna 2005 tehtävät rahoituspäätökset		1 000	600	4 010
Yhteensä	6 000	5 500	4 600	11 160

2005 talousarvio	6 000 000
2004 talousarvio	6 000 000
2003 tilinpäätös	5 999 542

40. Korvaus Suomenlinnan Liikenne Oy:lle
(arviomääräraha)

Momentille myönnetään 252 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää korvauksen maksamiseen Suomenlinnan Liikenne Oy:lle tavara-liikenteen käyttötappioon ja lainanhoitomoihin.

Selvitysosa: Valtion ja Helsingin kaupungin kesken solmitun Suomenlinnan liikenteen hoitoa koskevan sopimuksen mukaisesti valtio korvaa puolet Suomenlinnan tavaraliikenteen käyttötappiosta.

2005 talousarvio	252 000
2004 talousarvio	252 000
2003 tilinpäätös	194 592

50. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 8 055 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää rakennusuojelulain (60/1985) 19 §:n nojalla sekä kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten kunnossapitoa tai parantamista ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden alusten entistämistä ja korjausta varten myönnettävien avustusten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös maailmanperintökohteiden entistämiseen sekä kohteisiin liittyvään tutkimus- ja valistustoimintaan. Määrärahaa saa lisäksi käyttää perinteen tallentamistyöhön, avustusten maksamiseen yhdistysten ja järjestöjen seurantaloiden korjauksiin, korjaustoimintaan liittyvään selvitys- ja tarkastustyöhön, valistus- ja neuvontatoimintaan sekä kulttuurin tukemiseen liittyvien avustusten, apurahojen ja palkintojen sekä projekteista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

€

Kulttuuri-instituuttien tukeminen	4 328 000
Kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten kunnossapitoa tai parantamista varten	800 000
Maailmanperintökohteiden entistäm-, tutkimus- ja valistustoimintaan	300 000
Kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden alusten entistäm- ja korjausavustuksiin	252 000
Avustukset seurantaloiden korjauksiin, korjaustoimintaan liittyvään selvitys- ja tarkastustyöhön sekä valistus- ja neuvontatoimintaan	335 000
Kulttuuriperinteen tallentamiseen ja tutkimiseen	99 000
Lehtimiespalkintoihin	34 000
Rauhantyon edistämiseen	420 000
Saamelaiskäräjille saamenkielisen kulttuurin edistämiseen ja saamelaisjärjestöjen toimintaan, mistä 12 000 euroa Utsjoen saamelaiskirkkotupien ylläpitoon	205 000
Eräiden kansalaisjärjestöjen toimintaan	116 000
Kulttuurilehtien tukemiseen	800 000
Kansainväliseen levitykseen tarkoitettujen julkaisujen tukeminen	298 000
Sibeliuksen kootut teokset -projektin julkaisemistyöhön	68 000
Yhteensä	8 055 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 4 328 000 euroa kulttuuri-instituuttien avustuksina, mistä 965 000 euroa siirtana momentilta 29.08.25 ja 3 249 000 euroa momentilta 29.08.50 sekä 298 000 euroa kansainväliseen levitykseen tarkoitettujen julkaisujen tukemiseen, mistä 253 000 euroa siirtana momentilta 29.08.50.

Entistäm- ja korjausavustuksiin on lisäksi myönnetty 925 000 euroa momentilla 29.90.52, mikä on tarkoitus käyttää seurantaloiden korjauksiin myönnettäviin avustuksiin.

2005 talousarvio	8 055 000
2004 talousarvio	3 713 000
2003 tilinpäätös	3 276 000

51. Apurahat taiteilijoille, kirjailijoille ja kääntäjille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 841 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää taiteilijaprofessoreiden viroista ja valtion taiteilija-apurahoista annetun lain (734/1969) mukaisten 445 apuraha-vuotta vastaavien taiteilija-apurahojen maksamiseen. Vuonna 2005 saadaan myöntää kohdeapurahoina 50 taiteilija-apurahaa vastaava määrä. Määrärahaa saa käyttää myös aikaisemmin myönnettyjen pitkäaikaisten taiteilija-apurahojen maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetun lain (1080/1983) mukaisiin apurahoihin ja avustuksiin.

Selvitysosa:

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen	€
Valtion taiteilija-apurahat ja kohdeapurahat	8 141 000
Kirjailijoiden ja kääntäjien apurahat ja avustukset	2 700 000
Yhteensä	10 841 000

Taiteilija-apurahat maksetaan palkkaluokan A9 mukaisen vuosipalkkion suuruusina. Kirjailijoiden ja kääntäjien apurahojen kokonaismäärä on 10 % edellisenä kalenterivuonna kuntien ylläpitämiin yleisiin kirjastoihin hankittuun kirjallisuuteen käytetystä rahamäärästä.

2005 talousarvio	10 841 000
2004 talousarvio	9 956 000
2003 tilinpäätös	10 212 708

52. Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarot taiteen edistämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 190 377 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisten valtionosuuksien ja -avustusten maksamiseen museoille, teattereille ja orkestereille sekä kirjastoille. Teattereille ja orkestereille myönnettävästä rahoituslain mukaisesta määrärahasta saa käyttää enintään 2 234 000 euroa teatteri- ja orkesterilain muuttamisesta annetun lain (1277/1994) 6 a §:n mukaisen valtionavustuksen maksamiseen. Kirjastoille myönnettävästä määrärahasta saa käyttää enintään 1 514 000 euroa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain mukaisen avustuksen maksamiseen kirjastoille, enintään 84 000 euroa avustuksen maksamiseen yhteispohjoismaiseen kirjastoautotoimintaan, enintään 135 000 euroa avustuksen maksamiseen kirjastoalan järjestöille ja enintään 1 474 000 euroa yleisten kirjastojen valtakunnallisten tietoverkkopalvelujen ylläpitämiseen ja kehittämiseen sekä kirjastohenkilöstön täydennyskoulutukseen sekä enintään 175 000 euroa kirjastojen muihin avustuksiin.

Alueelliset taidetoimikunnat saavat palkata 49 määräaikaista ohjaavaa taiteilijaa.

Määrärahasta saa käyttää 841 000 euroa eräistä kuvataiteen tekijöille suoritettavista apurahoista annetun lain (115/1997) mukaisiin apurahoihin.

Määrärahaa saa käyttää taiteen edistämistä tarkoittavien toimenpiteiden rahoittamiseen, taide- ja kulttuuripolitiikan tutkimus-, selvitys- ja tiedotustoiminnan palkkaus- ja muiden menojen maksamiseen sekä taideteosten hankkimiseen valtion julkisiin rakennuksiin. Määrärahaa saa käyttää myös museo- ja perinnealan tukemiseen sekä EU:n ohjelmien mukaisten kulttuurihankkeiden rahoitusosuuksien maksamiseen sekä tekijänoikeuslain (404/1961) 55 §:ssä säädetyn tekijänoikeusneuvoston toimintamenoihin.

<i>Selvitysosa:</i>			
Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen		€	
Elokuvataiteen edistämiseen	15 000 000		Tekijänoikeusjärjestelmien kehittämiseen 80 000
Kirjallisuuden edistämiseen	1 763 000		Tekijänoikeusneuvostolle 20 000
Kuvataiteen edistämiseen	1 814 000		Eräille taidekeskuksille 525 000
Näyttämötaiteen edistämiseen	1 990 000		Kuvittajien kirjastoapurahoihin 50 000
Rakennustaiteen edistämiseen	388 000		Säveltaiteen kirjastoapurahoihin 120 000
Säveltaiteen edistämiseen	2 373 000		Avustukset tilojen hankkimiseen, perustamiskustannuksiin ja peruskorjauksiin 2 500 000
Taideteollisuuden edistämiseen	431 000		Alvar Aalto -akatemialle 135 000
Tanssitaiteen edistämiseen	665 000		Valtakunnallisiin kulttuuri-tapahtumiin 3 473 000
Valokuvataiteen edistämiseen	437 000		Taiteen alan tiedotuskeskuksille 1 439 000
Monikulttuurisuuden tukemiseen ja rasismien vastaiseen työhön	325 000		Lastenkulttuurikeskuksille 806 000
Vammaisyhteisöjen kulttuuri-toimintaan ja kulttuurin saavutettavuuden edistämiseen	175 000		Tanssin aluekeskuksille 450 000
Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaisiin valtionosuuksiin ja -avustuksiin museoille	13 938 000		Taiteen keskustoimikunnan käytettäväksi lastenkulttuurin ja monitaiteellisen toiminnan tukemiseen sekä taiteenalan kansainvälisiin avustuksiin 1 116 000
Erikoismuseoiden erityisavustuksiin	2 617 000		Opetusministeriön käytettäväksi 1 848 000
Museoiden valtionavustuksiin	521 000		Yhteensä 190 377 000
Museo- ja perinnealan järjestöille	611 000		Kirjastojen valtionosuuksiin ja -avustuksiin on lisäksi myönnetty 31 783 000 euroa momentilla 29.90.30, teattereiden ja orkestereiden valtionosuuksiin ja -avustuksiin 15 794 000 euroa momentilla 29.90.31, museoiden valtionosuuksiin ja -avustuksiin 4 098 000 euroa momentilla 29.90.32, entistämis- ja korjausavustuksiin 1 347 000 euroa momentilla 29.90.50.
Entistämis- ja korjausavustuksiin	925 000		
Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaisiin valtionosuuksiin ja -avustuksiin teattereille ja orkestereille	27 219 000		2005 talousarvio 190 377 000
Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaisiin valtionosuuksiin kirjastoille	58 401 000		2004 talousarvio 187 982 000
Kirjastotoimen valtionavustuksiin	3 382 000		2003 tilinpäätös 188 743 243
Suomen Kansallisteatterin Osakeyhtiölle	8 568 000		
Suomen Kansallisoopperan Säätiölle	29 675 000		
Alueellisille taidetoimikunnille käytettäväksi taiteen edistämiseen	4 120 000		<i>53. (29.01.10 ja 29.90.53) Valtionavustus tilakustannuksiin (kiinteä määräraha)</i>
Taiteilijoiden valtionpalkintoihin	336 000		Momentille myönnetään 15 135 000 euroa.
Kuvataiteen tekijöille suoritettavista apurahoista annetun lain mukaisiin apurahoihin	841 000		Määrärahaa saa käyttää avustuksen myöntämiseen eräiden tiede- ja kulttuurilaitosten sekä -yhteisöjen tilakustannuksiin.
Kulttuuripolitiikan sektoritutkimukseen	250 000		<i>Selvitysosa:</i> Eräät tiede- ja kulttuuri-laitokset ja -yhteisöt maksavat vuokraa Senaatti-kiinteistöille tai valtion kiinteistövarallisuuden haltijavirastoille.
Audiovisuaaliseen sisältötuotantoon	500 000		
Taide- ja museoesineiden varastointiin	550 000		

Senaatti-kiinteistöjen hallintaan vuoden 2005 alusta siirrettävistä tiloista arvioidaan aiheutuvan Senaatti-kiinteistöille maksettavia uusia vuokramenoja 2 000 000 euroa (ei sis. alv).

Määrärahaa on tarkoitettu käyttää avustuksen maksamiseen Säätiölle Institutum Romanum Finlandiae, Suomen Ateenan -instituutin säätiölle, Suomen Kansallisoppperan säätiölle, Suomen rakennustaiteen museosäätiölle, Taideteollisuusmuseon säätiölle, Saamelaismuseosäätiölle, Ehrensvärd-seura ry:lle, Savonlinnan Oopperajuhlien Kannatusyhdistys ry:lle, Suomen Lontoon instituutin säätiölle, Suomen Ranskan instituutin säätiölle, Hanasaaren ruotsalais-suomalaiselle kulttuurikeskukselle ja Suomen taideakatemian säätiön näyttelyvaihtokeskus FRAME:lle.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen €

Tiedeinstituutit	450 000
Kulttuuri-instituutit ja -yhteisöt	14 685 000
Yhteensä	15 135 000

2005 talousarvio	15 135 000
2004 talousarvio	13 660 000
2003 tilinpäätös	13 605 104

54. *Valtionavustus Suomen Kansallisteatterin peruskorjauksen lainanhoitokuluihin* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 3 561 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustuksen myöntämiseen Suomen Kansallisteatterin peruskorjauksen lainan lyhennykseen sekä koron maksumiin.

Selvitysosa: Määrärahalla maksetaan lainan lyhennyksen ja koron vuoden 2005 osuus.

2005 talousarvio	3 561 000
2004 talousarvio	3 700 000

70. *Kaluston hankinta* (siirtomääräraha 3 v)
Momentille myönnetään 500 000 euroa.

Käyttösuunnitelma €	
1. Valtion taidemuseo	145 000
2. Museovirasto	145 000
3. Suomen elokuva-arkisto	100 000
4. Näkövammaisten kirjasto	110 000
Yhteensä	500 000

Määrärahaa saa käyttää myös toiminta- ja näyttelyvarustuksen sekä niiden suunnittelu-
menojen maksamiseen.

2005 talousarvio	500 000
2004 talousarvio	500 000
2003 tilinpäätös	1 009 000

72. *Valtion taidemuseon kokoelmien kartuttaminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 589 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Valtion taidemuseon taidehankinnoista aiheutuvien menojen maksamiseen.

2005 talousarvio	589 000
2004 talousarvio	589 000
2003 tilinpäätös	589 000

75. *Perusparannukset ja talonrakennukset* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös enintään yhdeksää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

Käyttösuunnitelma €	
1. Museoviraston perusparannukset ja pienet rakennushankkeet	1 000 000
2. Suomenlinnan perusparannukset	1 500 000
Yhteensä	2 500 000

Käyttösuunnitelman kohdan 1. hankkeita koskevia sitoumuksia saa tehdä siten, että niistä vuoden 2005 jälkeen aiheutuvat menot ovat yhteensä enintään 600 000 euroa. Käyttösuun-

nitelman kohdan 2. hankkeita koskevia sitoumuksia saa tehdä siten, että niistä vuoden 2005 jälkeen aiheutuvat menot ovat yhteensä enintään 1 000 000 euroa.

2005 talousarvio	2 500 000
2004 talousarvio	2 500 000
2003 tilinpäätös	2 511 000

95. *Kulttuuriympäristön suojelusta aiheutuvat menot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 17 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muinaismuistolain (295/1963) toteuttamisesta aiheutuvien menojen ja lain nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen.

2005 talousarvio	17 000
2004 talousarvio	17 000
2003 tilinpäätös	—

98. Liikuntatoimi

Selvitysosa: Liikuntatoimen tavoitteena on edistää väestön hyvinvointia sekä tasa-arvoisia osallistumismahdollisuuksia luomalla edellytyksiä koko elämänkulun jatkuvalla liikunta-aktiivisuudelle ja sitä tukevalle kansalaistoiminnalle. Toimialan johtamista tuetaan vaikuttavuustavoitteiden seurantaan koskevilla tutkimus- ja tilastotiedoilla, erityisesti Valtion liikuntaneuvoston arviointien sekä määrääjain toteutettavan suuren kansallisen liikuntatutkimuksen tiedoilla.

Opetusministeriö tukee lasten, nuorten ja aikuisten liikuntaa, kilpa- ja huippu-urheilua sekä niihin liittyvää kansalaistoimintaa, liikuntatieteellistä toimintaa, liikunnan koulutusta, liikuntapaikkarakentamista sekä kansainvälistä liikunta-alan yhteistyötä.

Vahvistetaan lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä tukevaa politiikkaa ja toteutetaan erityisesti paikallistasoista osaamista painottavaa liikuntaohjelmaa. Kehitetään hallinnonalojen välistä yhteistyötä väestön hyvinvoinnin ja terveyttä edistävän liikunnan edistämiseksi tukemalla liikunnan toimijoita sekä kehittämällä toimenpiteitä uusien liikunnan harrastajien ja ikääntyvien kansalaisten liikunta-aktiivisuuden lisäämiseksi. Luodaan edellytyksiä suomalaisen huippu-urheilun menestykselle vahvistamalla sen eettistä perustaa sekä selkeyttämällä valtion tukipolitiikkaa. Tehdään selvitys Suomessa vuonna 2005 järjestettävien Yleisurheilun MM -kilpailujen ja Vammaisten Yleisurheilun EM -kilpailujen yhteiskunnallisista vaikutuksista. Ohjataan liikuntapaikkojen rakentamispolitiikkaa laajoja väestöryhmiä palvelevien liikuntapaikkojen perustamiseen. Vahvistetaan liikunnan koulutuskeskusten toimintaedellytyksiä liikuntajärjestöjen koulutus- ja kehitystarpeita palvelevan koulutuksen, aktiivista kansalaisuutta rakentavan aikuiskoulutuksen sekä lasten ja nuorten liikunnan järjestäjinä. Lisätään liikuntatieteellisen tutkimuksen vaikuttavuutta suuntaamalla määrärahaa aikaisempaa laajempiin tutkimuskokonaisuuksiin sekä tehostetaan tiedon tarpeen ja tuotannon vastaavuutta. Liikunta-aktiivisuuden määrää ja laatua sekä osallistumista vapaaehtoistoimintaan seurataan sukupuolen mukaan eri ikä- ja väestöryhmissä.

Liikuntatoimen tunnuslukuja

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 arvio
Järjestöt ja seurat			
— liikuntajärjestöjen lukumäärä	123	124	124
— liikuntaseurojen lukumäärä	7 800	7 800	7 800
— liikkujien lukumäärä	1,1 milj.	1,1 milj.	1,1 milj.

Lasten ja nuorten liikuntaohjelma (hankkeet)	1 600	1 500	1 000 ¹⁾
Kunnossa kaiken ikää -ohjelma			
— hankkeiden lukumäärä	152	155	160
— osallistuvien kuntien lukumäärä	168	174	180
— liikkujien lukumäärä	49 200	52 000	55 000
Liikuntatieteen tutkimushankkeet	54	53	55
Liikuntapaikkojen rakentaminen			
— lääninhallitusten päätökset	142		
— opetusministeriön päätökset	25	22	

¹⁾ Vähennys aiheutuu koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan uudistuksesta, jolloin iltapäivätoiminnan kohderyhmä ja toimintamuodot muuttuvat.

50. *Veikkauksen ja raha-arpajaisten voitto-varat urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 86 324 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettuun lakiin, liikuntalakiin (1054/1998) sekä vapaasta sivistystyöstä annettuun lakiin perustuvien valtionosuuksien ja -avustusten sekä muiden urheilun ja liikuntakasvatuksen edistämiseen tarkoitettujen avustusten ja apurahojen maksamiseen. Kuntien liikuntatoiminnan osalta valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä yksikköhinta on 10,8 euroa asukasta kohti. Määrärahaa saa käyttää myös liikuntapaikkarakentamisen tukemiseen, liikunta- ja vapaa-aikarakentamisen tutkimukseen, urheilijoiden ja valmentajien apurahoihin, urheilijoiden tunnustuspalkintoihin, dopinginvastaiseen toimintaan, testausten lisäämiseen ja dopinginvastaisen kasvatuksen tehostamiseen, valtion liikuntaneuvoston sekä sen jaostojen, läänien liikuntatoimen, yhteisöjen ja valtionhallinnon kansainvälisen liikunta-alan yhteistyön, kokeilu- ja kehittämistoiminnan sekä liikuntatieteellisen toiminnan menoihin. Määrärahaa saa

käyttää myös korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten liikuntatieteellisten tutkimushankkeiden sekä näiden kanssa yhteistyössä toteutettavien tietojärjestelmä- ja muiden hankkeiden rahoittamiseen.

Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuden perusteena olevien opiskelijavuorokausien enimmäismäärä on 259 877 ja alueellisten koulutuskeskusten opiskelijapäivien enimmäismäärä 51 000. Alueellisten liikunnan koulutuskeskusten yksikköhinta on 14,8 euroa (sis. alv) opiskelijapäivää kohti. Opiskelijavuorokausien ja opiskelijapäivien enimmäismäärän estämättä määrärahaa saa käyttää oikaisupäätöksistä aiheutuvien valtionosuuksien maksamiseen.

Määrärahasta saa käyttää enintään 941 000 euroa vapaasta sivistystyöstä annetun lain 14 §:n mukaisiin avustuksiin. Lisäksi määrärahasta saa käyttää enintään 235 000 euroa opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 42 §:n mukaisen avustuksen maksamiseen Suomen Urheilumuseosäätiölle.

Määrärahaa saa käyttää enintään neljää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen	€
Valtionosuudet kuntien liikuntatoimintaan	15 435 000
Liikunnan kansalaistoiminta, mistä Suomen Liikunta ja Urheilu ry:lle 1 400 000 euroa, Suomen Olympiayhdistykselle 2 758 000 euroa, liikuntajärjestöille 23 461 000 euroa, arvokilpailumatkoihin, Euro-cup-kilpailumatkoihin ja tappiontakuisiin 555 000 euroa ja liikuntajärjestöjen kehittämisavustuksiin 700 000 euroa	28 874 000
Lasten ja nuorten liikuntaohjelma	2 900 000
Urheilijoiden apurahat ja valmentajien tuki	682 000
Urheilijoiden tunnustuspalkinnot	185 000
Liikuntapaikkarakentaminen	14 200 000
Kansainvälinen yhteistyö	700 000
Liikunnan koulutuskeskukset	12 011 000
Liikunnan koulutuskeskusten rakentamisavustukset	2 000 000
Liikunnan koulutukseen, tutkimukseen ja tiedonvälitykseen, mistä avustuksiin liikuntatieteellisiin tutkimusprojekteihin ja liikuntatieteellisille yhteisöille 4 262 000 euroa, liikunnan antidopingtoimintaan 1 300 000 euroa, Suomen Urheilumuseosäätiölle 235 000 euroa sekä muuhun toimintaan 277 000 euroa	6 074 000
Liikunnan terveysohjelma	1 500 000
Valtion liikuntaneuvosto	285 000
Läänien liikuntatoimi	350 000
Opetusministeriön käytettäväksi	1 128 000
Yhteensä	86 324 000

Valtakunnallisten liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuden perusteena käytettävä yksikköhinta on 74,31 euroa (sis. alv) opiskelija-vuorokautta kohti.

Määrärahan mitoitukseen sisältyy 5 317 000 euroa kuntien asukaskohtaisesti määräytyvänä osuutena toiminnan kustannuksista.

Liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuksiin on lisäksi myönnetty 1 973 000 euroa momentilta 29.98.52.

2005 talousarvio	86 324 000
2004 lisätalousarvio	3 700 000
2004 talousarvio	84 464 000
2003 tilinpäätös	83 852 351

52. Valtionosuus liikunnan koulutuskeskuksille (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 973 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vapaasta sivistystyöstä annetun lain mukaisten valtionosuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Liikunnan koulutuskeskusten valtionosuuksiin ja -apuihin on lisäksi myönnetty 12 011 000 euroa momentilla 29.98.50.

2005 talousarvio	1 973 000
2004 talousarvio	1 925 000
2003 tilinpäätös	1 893 000

99. Nuorisotyö

Selvitysosa: Nuorisotyön tavoitteet sijoittuvat kolmelle päätulosalueelle: nuorten aktiivisen kansalaisuuden edistämiseen, nuorten sosiaaliseen vahvistamiseen ja nuorten elinolojen parantamiseen nuorten itsenäistymisen näkökulmasta.

Aktiivisen kansalaisuuden edistämiseksi tuetaan monipuolisesti nuorten valtakunnallisia järjestöjä, nuorisotyötä tekeviä järjestöjä sekä nuorten uusien toimintatapojen kehittämistä, erityisesti uuden teknologian ja verkkomedioiden hyödyntämistä. Toimintaa arvioidaan seuraamalla nuor-

ten osallistumista erilaiseen yhteiskunnalliseen ja harrastustoimintaan sekä vaaleissa äänestämistä.

Nuorten sosiaalisen vahvistamisen keskeisinä keinoina ovat nuorten työpajatoiminnan kehittäminen ja vakiinnuttaminen niin että enemmistö pajanuorista sijoittuu koulutukseen tai työhön, koululaisten iltapäivätoiminnan lisääminen ja laadun parantaminen, Avartti -nuorisotoimintaohjelman laajentaminen sekä ennaltaehkäisevän päihde- ja huumetyön menetelmien kehittäminen ja käyttöönotto kunnissa ja järjestöissä tavoitteena nuorten päihteiden ja huumeiden käytön vähentäminen.

Nuorten elinolojen parantamisen tulosalueella kehitetään nuorten elinoloja kuvaavien indikaattorien ja barometrien osuvuutta ja lisätään niiden käyttöä hallinnon eri tasoilla ja sektoreilla. Nuorisopoliittisessa koordinaatiossa keskitytään nuorisoa koskevien hallinnon toimenpiteiden yhteensovittamiseen nuorten itsenäistymisen tukemiseksi.

Kuntia ja niiden alueellista yhteistyötä sekä valtakunnallisia nuorisokeskuksia ja nuorisotyön valtakunnallisia palvelujärjestöjä tuetaan tavoitteellisten peruspalvelujen tuottamiseksi kaikille nuorille. Nuorten tieto- ja neuvontapalvelujen kehittäminen on uusi painopiste ja niiden saataavuutta laajennetaan.

Nuorisotoimen kansainvälistä yhteistyötä ja nuorisopoliittikkaa kehitetään kahdenvälisen ja monenkeskisen yhteistyön keinoin YK:ssa, Euroopan neuvostossa sekä Pohjois-Euroopan alueellisissa rakenteissa. Huolehditaan EU:n piirissä sovittujen nuorisopoliittisten tavoitteiden kansallisesta toimeenpanosta.

Nuorisotyön tunnuslukuja

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 arvio
Nuorisojärjestöt (avustetut)			
— järjestöjen lkm	97	101	103
— nuoria	828 000	830 000	830 000
Kuntien nuorisotyö			
— nuorisotilojen lkm	1 100	1 100	1 100
— työntekijöitä	3 400	3 400	3 400
Nuorten työpajat			
— pajojen lkm	236	230	220
— nuoria	7 100	7 500	7 500
— työttömiä nuoria	35 000	32 500	30 000
Valtakunnalliset nuorisokeskukset			
— nuorisokeskusten lkm (avustetut)	10	10	10
— nuorisovuorokausia	148 700	150 000	152 000
Koululaisten iltapäivätoiminta			
— kerhojen lkm	500	550	550
Ennaltaehkäisevä huumetyö			
— hankkeiden lkm	70	64	65
Nuorisotutkimus			
— tutkimusten lkm	10	12	14
Avartti-toiminta			
— osallistuvien kuntien lkm	35	40	45
— nuoria	500	550	600

50. *Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovarav* nuorisotyön edistämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 29 520 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää opetus- ja kulttuuri-toimen rahoituksesta annettuun lakiin ja nuorisotyölakiin (235/1995) perustuvien valtionosuuksien ja -avustusten sekä muiden nuorisotyön ja -toiminnan tukemiseen tarkoitettujen avustusten ja apurahojen maksamiseen. Valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävä yksikköhinta on kuntien nuorisotyön osalta 12,5 euroa alle 29-vuotiasta asukasta kohden. Määrärahaa saa käyttää myös valtakunnallisten nuorisokeskusten tukemiseen, nuorisosiain neuvottelukunnan ja sen jaostojen, valtakunnallisten nuorisojärjestöjen avustustoimikunnan, läänien nuorisotoimen, yhteisöjen ja valtionhallinnon kansainvälisen nuorisolan yhteistyön, koululaisten iltapäivätoiminnan, nuorison kansainvälisten toimintaohjelmien, ennaltaehkäisevän huumetyön, nuorisotutkimuksen, nuorisotyön verkkomedioiden, nuorison tieto- ja neuvontapalvelujen ja niiden kehittämistoiminnan menoihin, Avartti-toimintaohjelman sekä nuorison kulttuuritapahtumien järjestämiseen.

Kansainväliseen yhteistyöhön varatusta määrärahasta nuorten kulttuuriryhmien ulkomaisiin esiintymismatkoihin tarkoitettu määräraha osoitetaan Kansainvälisen henkilöväihdon keskuksen käyttöön.

Määrärahaa saa käyttää enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen €

Valtionosuudet kuntien nuorisotyöhön	6 100 000
Nuorison kansalaistoiminta	9 500 000
Nuorisotyötä tekevät järjestöt	1 400 000
Valtakunnalliset nuorisokeskukset	4 000 000
Kansainvälinen yhteistyö	850 000
Nuorisotutkimus	800 000

Nuorisotyön kokeilu, tietohuolto, nuorisokulttuurit ym.	1 750 000
Nuorison verkkomediat, nuorten tieto- ja neuvontapalvelut	600 000
Koululaisten iltapäivätoiminta ja nuorisotyön alueellinen kehittäminen	1 800 000
Nuorisosiain neuvottelukunta ja avustustoimikunta	300 000
Läänien nuorisotoimi	400 000
Nuorten työpajat ja sosiaalinen vahvistaminen	1 000 000
Opetusministeriön käytettäväksi	1 020 000
Yhteensä	29 520 000

Määrärahan mitoitukseen sisältyy 16 646 000 euroa kuntien asukaskohtaisesti määräytyvänä osuutena toiminnan kustannuksista.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäksi huomioon 555 000 euroa raha-arpajaisten sekä veikkaus- ja vedonlyöntipelien tuoton käyttämisestä annetun lain (1054/2001) johdosta.

2005 talousarvio	29 520 000
2004 talousarvio	28 565 000
2003 tilinpäätös	20 666 491

51. *Nuorten työpajatoiminnan kehittäminen ja ennaltaehkäisevä huumetyö* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 848 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää nuorten työpajatoiminnan tukemiseen ja kehittämiseen sekä ennaltaehkäisevään huumetyöhön.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa työllisyysohjelmaa.

Määrärahasta on tarkoitus käyttää 848 000 euroa ennaltaehkäisevään huumetyöhön. Nuorten työpajatoiminnan tukemiseen käytetään 2 000 000 euroa.

2005 talousarvio	2 848 000
2004 talousarvio	2 248 000
2003 tilinpäätös	1 648 000

Pääluokka 30

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriön toimiala kattaa maaseudun kehittämisen, maatalouden, elintarvikkeiden turvallisuuden ja laadun, kala-, riista- ja porotalouden, vesitalouden, metsätalouden sekä maanmittauksen ja paikkatietojen yhteiskäytön. Yleistavoitteena on uusiutuvien luonnonvarojen kestävä ja monipuolinen käyttö sekä maaseudun elinvoimaisuus.

Toimialaan vaikuttavat vuonna 2005 seuraavat keskeiset muutokset ja haasteet:

— EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistus merkitsee olennaisia muutoksia maatalouden tukijärjestelmään lähivuosina. Vuonna 2005 tulee voimaan osa uudistukseen liittyvistä ns. täydentävistä ehdoista kuten hyvän maatalouden ja ympäristön vaatimus sekä lakisääteisiä hoitovaatimuksia ympäristön ja eläinten tunnistamisen ja rekisteröinnin alalta. Käyttöön otetaan myös luonnonhaittakorvauksen kansallinen lisäosa. Lisäksi luodaan pohja vuonna 2006 käyttöön otettavalle uudelle tilatukijärjestelmälle,

— EU:n laajeneminen keväällä 2004 kymmenellä uudella jäsenmaalla lisää kilpailua maataloustuotemarkkinoilla sekä maatalouden tuotantopanosten, kasvien ja kasviperaisten tuotteiden, elävien eläinten, eläimistä saatavien tuotteiden ja elintarvikkeiden sisämarkkinakauppaa. Tuonti lisää riskejä, jotka liittyvät eläin- ja kasvitautien sekä eläimistä ihmisiin tarttuvien tautien leviämiseen, ja

— EU:n komission elintarvikkeiden turvallisuudesta vuonna 2000 julkaiseman lainsäädäntöohjelman sisältämä elintarvikkeita ja maatalouden tuotantopanoksia sekä niiden valvontaa koskeva lainsäädäntö.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan menot politiikkasektoreittain, milj. euroa (suluissa on viittaus lukuun, jossa määrärahat on budjetoitu vuonna 2005)

	2004 TA	2005 TAE	Muutos 2004/2005
Maaseudun kehittäminen (30.10)	176,255	171,117	-5,138
Maatalous (30.20)	2 070,774	2 108,264	37,490
Kala-, riista- ja porotalous (30.40)	57,373	57,965	0,592
Vesitalous (30.50)	29,364	26,986	-2,378
Metsätalous (30.60 ja 63)	162,978	161,900	-1,078
Maanmittaus ja paikkatietojen yhteiskäyttö (30.70)	53,622	54,289	0,667
Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu (30.71, 72 ja 73)	44,001	45,575	1,574
Hallinto ja muut (30.90 ja 91)	92,678	95,983	3,305
Yhteensä	2 687,045	2 722,079	35,034

Vuonna 2005 hallinnonalan menoista noin 2 170 milj. euroa eli 80 % aiheutuu EU:n jäsenyydestä. Osaston 12 lukuun 30 tuloutuu vastaavasti EU:lta 916 milj. euroa. Suurin osa (77 %) määrärahoista ja niiden muutoksista 2004/2005 kohdistuu maatalouteen.

Muutosten perustelut:

Pääosa lisäyksistä aiheutuu EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistukseen liittyvästä tukien kasvusta ja hallintomenoista, maatalouden ympäristötuen erityissopimuksista Itämeren suoje-
luohjelman toteuttamiseksi sekä maatilatalouden rakenteen tukemisesta aiheutuvista menoista. Vastaavasti EU:lta tuloutuvien tulojen määrä kasvaa 22,862 milj. eurolla. Pääosa vähennyksistä aiheutuu EU-osarahoitteisten maaseudun kehittämisohjelmien maksatusten hitaasta toteutumisesta. Maksatusten painopiste ajoittuu vuodelle 2006.

Seuraavassa on toimialan politiikkasektoreiden toimintaympäristön kuvausta ja maa- ja metsätalousministeriön asettamat vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2005. Muut tulostavoitteet on esitetty luku- ja momenttiperusteluissa.

Maaseudun kehittäminen

Toimintaympäristö

Maaseutualueiden väestön keskittyminen entistä harvempiin kasvukeskuksiin jatkuu ja maaseudulta muuttavat erityisesti nuoret koulutetut työikäiset ja naiset. Joidenkin ennusteiden mukaan noin 30 vuoden kuluttua ydinmaaseudulla asuu noin 20 % vähemmän ja syrjäisellä maaseudulla noin 40 % vähemmän asukkaita kuin tällä hetkellä, lasten ja työikäisten määrä vähenee vielä jyrkemmin (30 % ja 50 %). Huoltosuhte on vaarassa heikentyä harvaan asutulla maaseudulla erityisesti vuoden 2010 jälkeen.

Maaseudun pienyritysten määrän, joita vuonna 2000 oli 64 600, arvioidaan edelleen supistuvan syrjäisellä maaseudulla ja lisääntyvän kaupunkien läheisellä maaseudulla. Monitoimisten maati-
lojen osuus (21 800 tilaa, 27 %) on kasvussa, mutta toiminta on vielä suhteellisen pientä ja keskittyy pääosin perinteisille tuotannonaloille maa- ja metsätalouden resurssien hyödyntämiseen.

Maaseudun paikalliset toimintaryhmät toimivat tällä hetkellä jo kaikilla maaseutualueilla ja samanaikaisesti kylätoiminta on aktivoitunut ja lisääntynyt.

Vaikuttavuustavoitteet

Hallitus on asettanut tavoitteeksi maaseudun elivoiman säilymisen kestäväällä tavalla. Maaseudun kehittämisen vaikuttavuustavoite on maaseutualueiden tasapainoinen kehitys suhteessa koko maan kehitykseen. Erityinen haaste on syrjäisen ja ydinmaaseudun väestökehityksen tasapainottaminen ja työllisyyden parantaminen. Keinoja tavoitteiden saavuttamiseksi ovat:

- maaseutuyritysten ja niissä olevien työpaikkojen määrän lisääminen,
- maaseudun vetovoiman lisääminen asuin-, vapaa-ajan ja työympäristönä,
- paikallisen kehittämistyön voimistaminen, ja
- osaamisen lisääminen ja vahvistaminen.

Vuonna 2005 ryhdytään toteuttamaan neljättä maaseutupoliittista kokonaisohjelmaa. Siinä painotetaan maaseudun yritystoiminnan toimintaedellytysten parantamista sekä julkisten peruspalveluiden saatavuuden turvaamista uusien toimintamallien avulla ja uutta viestintä- ja muuta teknologiaa hyödyntämällä.

Maatalous

Toimintaympäristö

EU:n yhteisen maatalouspolitiikan pitkän aikavälin uudistuksen linjat, joista jäsenmaat päättivät kesällä 2003, aiheuttavat olennaisia muutoksia maatalouden tukijärjestelmään. Uudistus merkitsee mm. maatalouspolitiikan markkinasuuntautuneisuuden ja kilpailukyvyyn lisäämistä, maaseudun kehittämistoimenpiteiden vahvistamista sekä viljelijöiden tulojen vakiinnuttamista. Uudistusesityksen keskeisiä muutoksia ovat tukien ja tuotannon välisen kytkennän poistaminen osittain tai kokonaan sekä suorien tukien leikkaaminen. Leikattavia varoja siirretään maaseudun

kehittämiseen. Tavoitteena on, että ne palautetaan täysimääräisesti maataloussektorille. Jäsenmaa voi tietyissä rajoissa valita millaisen tuotannosta irrotetun tuen mallin, ns. tilatukimallin se ottaa käyttöön, kuinka paljon ja mitä tukia se edelleen jättää tuotantoon sidotuiksi ja minä vuonna uusi tukimalli otetaan käyttöön. Suomessa toteutetaan tilatukijärjestelmä vuodesta 2006 lukien ns. yhdistelmämallin pohjalta. Yhdistelmämalli muodostuu alueellisesta tasatukimallista ja tilakohtaisesta ja tilakohtaisesti määräytyvästä lisäosasta tietyille tuotannonaloille sekä eräistä tuotantositonnaisista tuista. Hallinnollisesti uusi tilatukijärjestelmä on erittäin mittava ja edellyttää merkittävää henkilöstön ja resurssien lisäystä hallinnon eri tasoilla. Jo vuonna 2005 tulee voimaan osa maatalouspolitiikan uudistuksen ns. täydentävistä ehdoista.

EU:n laajeneminen ja Suomen kannalta erityisesti Baltian maiden jäsenyys kiristää kilpailua sisämarkkinoilla maa- ja elintarviketaloudessa ja voi supistaa markkinoilta saatavaa tuloa. Myös käynnissä oleva WTO:n Doha-kierros voi muuttaa toimintaympäristöä vuonna 2005, mikäli viennin eri muodoista, tuontisuojusta, sisäisestä tuesta ja maatalouden ei-kaupallisista kysymyksistä päästään sopimukseen. Maataloustuotteiden hintojen voidaan kuitenkin olettaa pysyvän vakaina. Maitotuotteiden interventiohinnat alenevat kuitenkin jo kesällä 2004 maatalouspolitiikan uudistukseen liittyen. Lihan tuottajahintojen arvioidaan nousevan hieman. Maataloustuotteiden tuotantomäärissä ei lyhyellä aikavälillä ole odotettavissa suuria muutoksia.

Maatilojen määrä on viimeisen vuosikymmenen aikana supistunut keskimäärin vajaalla 3 000 tilalla vuodessa. Tilojen keskikoko on samana aikana kasvanut yli 10 peltohehtaarilla noin 32 hehtaariin ja keskilehmäluku kasvanut 45 prosentilla. Viljelijöiden keski-ikä on asteittain nousut, mikä johtuu mm. nuorten viljelijöiden määrän voimakkaasta vähenemisestä. Maatilojen määrän vähenemisen arvioidaan lähivuosina hieman hidastuvan.

Tukia saaneiden tilojen määrän, maatalousyrittäjien keski-ikä ja tilojen keskipeltoalan kehitys

Vuosi	Maataloustukia saaneet tilat, kpl	Viljelijöiden keski-ikä, vuotta	Keskipeltoala tukia saaneilla tiloilla, ha
1995	95 161	46,7	22,70
2000	77 025	47,7	29,13
2001	74 674	47,7	30,17
2002	73 140	48,1	31,06
2003	71 814		31,79
MTT:n ennuste 2010	55 000—60 000		

Eri ikäryhmiin kuuluvien viljelijöiden määrän muutos vuosina 1995—2002

	Alle		Yli	Kaikki yhteensä
	40-vuotiaat	40—65-vuotiaat	65-vuotiaat	
1995	24 648	54 680	3 910	83 238
2002	14 971	48 035	3 624	66 630
Muutos	-9 677	-6 645	-286	-16 608
%	-39	-12	-7	-20

Maailmanmarkkinoiden kehityksen ohella maatalous- ja elintarvikesektorin tulevaisuuteen vaikuttavat oleellisesti elintarvikkeiden kulutuksen pidemmän aikavälin muutostrendit, jotka ovat osa kulutuskäyttäytymisen yleistä muutosta. Kuluttajan käyttäytymistä ohjaavat entistä enemmän mm. aistinautintojen hakeminen, mielikuvat, esteettiset seikat, tunne-elämykset ja sosiaaliset tekijät. Kulutuksen muuttuminen välttämättömydestä osaksi laaja-alaisempaa yhteiskunnallista vuorovaikutusprosessia on heijastunut myös elintarvikkeiden kulutukseen ja kysyntään, mikä

vaikeuttaa myös muutosten ennustettavuutta. Lähivuosina kotieläintuotteiden tuotannossa ja kulutuksessa ei arvioida tapahtuvan merkittäviä muutoksia.

Keskeisten kotieläintuotteiden omavaraisuus eräinä vuosina ja tuotantomäärät vuonna 2003

	Omavaraisuus, %			Tuotanto, milj. kg
	1994	2000	2002	2003
Maito, neste	112	112	115	2 477,2
Lihantuotanto yhteensä	110	99	105	372,9
Naudanliha	111	93	98	95,1
Sianliha	113	101	111	193,4
Lampaanliha		30		0,6
Siipikarjanliha		93		83,8
Kananmunat	130	113	110	56,5
Vehnä	86	101	97	679,0
Ruis	25	124	76	72,8

Vaikuttavuustavoitteet

Vaikuttavuustavoitteena on maatalouden tuottavuuden kasvu ympäristönäkökohdat huomioonottaen sekä maataloustuotannon säilyminen. Hallitusohjelman mukaan hallitus huolehtii perheviljelmien kannattavuus- ja kehitysedellytyksistä maaseudun elinvoiman säilyttämiseksi kestäväällä tavalla. Maaseutuelinkeinojen investointien ja maatilojen omistajanvaihdosten rahoitus turvataan huolehtimalla Maatilatalouden kehittämisrahaston toimintaedellytyksistä ja maaseutuelinkeinojen korkotukilainojen riittävästä myöntämisvaltuudesta. Investointien tukemisessa kiinnitetään huomiota yritysten kilpailukyvyyn parantamisen ohella ympäristönsuojelullisiin ja yrittäjän jaksamiseen liittyviin tekijöihin. Lisäksi maatalouden tukijärjestelmiä pyritään yksinkertaistamaan ja valvontaa kehittämään pitäen periaatteena hyvää hallintotapaa ja palvelulähtöisyyttä.

Kala-, riista- ja porotalous

Toimintaympäristö

Kalavesien tila on yleisesti hyvä, kalakantojen ennakoitaan säilyvän määrällisesti nykytasolla. Kalan kireän maailmanmarkkinahintatilanteen ennakoitaan jatkuvan. Ammattikalastuksen suurimpia lähijalan uhkia ovat merihylkeiden aiheuttamat vahingot pyydyksille ja saaliille sekä eräiden merikalalajien korkeat dioksiinipitoisuudet.

Suomen riistakannat ovat yleisesti tavoitteiksi asetetuilla tasoilla ja porolaitumien tilaa seurataan. Esimerkiksi suurpetokannat ovat runsastuneet ja niiden aiheuttamat vahingot lisääntyneet.

Vaikuttavuustavoitteet

Tavoitteena on kala- ja riistakantojen kestävään ja monipuoliseen hyödyntämiseen perustuva *kala- ja riistatalous* ja porolaidunten kestävään käyttöön perustuva *porotalous*.

Kalataloutta ohjataan elinkeinokalatalouden osalta EU:n yhteisen kalastuspolitiikan mukaisesti. Kalavarojen suojelun lisäksi otetaan huomioon kuluttajien ja kalatalouteen liittyvien elinkeinojen harjoittajien tarpeet. Hallitusohjelman mukaisesti kehitetään hylkeenkestäviä pyydysmaljeja ja turvataan rannikkokalastuksen toimintamahdollisuuksia.

Vapaa-ajan kalataloutta kehitetään kansallisin toimenpitein maa- ja metsätalousministeriön vapaa-ajan kalatalouden kehittämisstrategian mukaisesti.

Kalavesien ylläpidossa panostetaan kalakantojen hoitotoiminnan tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden parantamiseen. Hallitusohjelman mukaisesti turvataan luonnonlohikantojen säilyminen ja edistetään ympäristöystävällisten kalanviljelymenetelmien kehittämistä ja käyttöönottoa.

Riistataloudessa kehitetään erityisesti riistaeläinten aiheuttamien vahinkojen estämistoimenpiteitä sekä rajoitetaan vahinkoa aiheuttavien riistaeläinkantojen kasvua.

Porotaloudessa tuetaan porotalouden rakenteen ja kannattavuuden kehittymistä ja rajoitetaan poromääriä laidunten kestokyvyn mukaan.

Vesitalous

Toimintaympäristö

Vesivarojen voimakkaiden vaihteluiden arvioidaan yleistyvän. Vuonna 2003 virtaama Suomen alueelta oli noin 2 100 m³/s eli vain 65 % normaalista. Vuoden 2004 alussa vesitilanne oli palautunut suuressa osassa maata lähelle keskimääräistä. Vesivarojen käyttöön ja hoitoon kohdistuu kansallisesti ja kansainvälisesti kasvavia odotuksia ja vaatimuksia.

Vaikuttavuustavoitteet

Tavoitteena on yhteiskunnallisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä vesitalous. Haasteena on parantaa erityistilanteiden hallintaa vesiasioissa. Painotus on ennakoivissa toimenpiteissä, joilla aikaansaadaan pysyviä parannuksia vesistöjen käytön ja vesihuollon toimivuuteen ja turvallisuuteen kaikissa oloissa.

Metsätalous

Toimintaympäristö

Metsät uusiutuvana luonnonvarana ja kilpailukykyinen metsäklusteri tarjoavat luontevan ja hyvän pohjan maaseudun ja koko maan taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestäväälle kehitykselle. Metsillä ja puutuotteilla on merkitystä myös hiilinieluna ja -varastoina hidastamassa kasvihuoneilmiötä. Metsätalouden visiona on *kestävää hyvinvointia monimuotoisista metsistä*.

Valtioneuvosto päätti 18.11.1999 Kansallinen metsäohjelma 2010:n toteuttamisesta sekä teki 23.10.2002 kansalliseen metsäohjelmaan liittyvän periaatepäätöksen toimintaohjelmasta Etelä-Suomen, Oulun läänin länsiosan ja Lapin läänin lounaisosan metsien monimuotoisuuden turvaamiseksi (Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelma). Kansallisen metsäohjelman ja Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman toteuttamisen jatkamisesta on sovittu hallitusohjelmassa.

Puuston vuotuinen kasvu on viimeisimpien inventointitietojen mukaan 83 milj. m³. Vaikka teollisuuden raakapuun käyttö on lisääntynyt, ei hakkuukertymä ole kasvanut kansallisen metsäohjelman tavoitteen mukaisesti, sillä puun tuonti on lisääntynyt selvästi.

	1999	2000	2001	2002	2003	Kansallisen metsäohjelman tavoite v. 2010
	milj. m ³	milj. m ³	milj. m ³	milj. m ³	milj. m ³	milj. m ³
Hakkuukertymä ¹⁾	60,9	61,5	59,4	60,3	61,1	63—68
Markkinahakkuut ²⁾	55,3	55,9	53,3	54,2	55,0	
Puun tuonti	13,2	12,9	15,6	16,2	16,6	
Teollisuuden raakapuun käyttö	68,8	70,8	67,3	71,3	73,5	

¹⁾ Hakkuukertymällä tarkoitetaan kaikkea sitä puumäärää, joka on metsästä hakattu. Hakkuukertymässä ei ole mukana metsään jäänyt hukkapuu eikä luonnonpoistuma.

²⁾ Kun hakkuukertymästä vähennetään kotitarvekäyttöön ja kiinteistöjen polttopuiksi otetun raakapuun määrä, saadaan markkinahakkuuden määrä, mikä menee pääasiassa teollisuuden käyttöön ja vientiin.

Kansallista metsäohjelmaa valmisteltaessa arvioitiin, että metsätaloudessa ja metsäteollisuudessa olisi metsäohjelman avulla vuonna 2010 noin 10 000—15 000 työpaikkaa enemmän kuin ilman ohjelmaa. Tuottavuuden kasvun takia metsäsektorin työpaikkojen määrän arvioitiin kuitenkin

kin vähenevän noin 80 000:een. Ilman metsäohjelmaa työpaikkojen määrän arvioitiin putoavan 65 000—70 000:een.

Metsäsektorin työllisyyskehitys (työlliset, 1 000 henkilöä)

	1999	2000	2001	2002	2003	Arvioitu työllisyys v. 2010 metsä- ohjelman avulla	Arvioitu työllisyys v. 2010 ilman metsäohjelmaa
Metsätalous	23	24	23	21	22		
Metsäteollisuus	72	72	71	71	68		
Metsäsektori yhteensä	95	96	94	92	90	80	65—70

Kansallisen metsäohjelman toteuttaminen näyttää osaltaan hidastaneen metsäsektorin työpaikkojen vähenemistä.

Metsäsektorin työpaikkojen säilymisen ohella metsätalouden kannattavuus on tärkeää maaseudun elinvoimaisuuden turvaamiseksi.

Kaikkien metsänomistajaryhmien brutto- ja nettokantorahatulojen sekä yksityismetsätalouden nettotuloksen kehitys (luvut ovat vuoden 2003 rahanarvossa)

	1999 milj. euroa	2000 milj. euroa	2001 milj. euroa	2002 arvio milj. euroa	2003 arvio milj. euroa
Bruttokantorahatulot		1 898	1 908	1 706	1 767
Metsänhoito- ja perusparannustöiden kustannukset		223	222	238	232
Nettokantorahatulot		1 675	1 686	1 468	1 535

	1999 euroa/ha	2000 euroa/ha	2001 euroa/ha	2002 arvio euroa/ha	2003 arvio euroa/ha	Kansallisen metsäohjelman tavoite euroa/ha
Yksityismetsätalouden nettotulos	108,8	109,0	94,8	99,9	101,1	111—112

Metsätalouden kannattavuutta kuvaava yksityismetsätalouden nettotulos metsämaan pinta-alaa kohti on vuodesta 1999 reaalisesti heikentynyt, eikä kansallisen metsäohjelman tavoite kannattavuuden paranemiseksi ole toteutunut. Kannattavuuden heikko kehitys johtuu siitä, että hakkuukertymä ei ole kasvanut tavoitteen mukaisesti ja havupuun hinnat ovat kuusitukkia lukuun ottamatta reaalisesti laskeneet.

Vaikuttavuustavoitteet

Kansallisen metsäohjelman yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteena on vastata Suomen kansallisiin ja kansainvälisiin tarpeisiin kehittämällä metsien hoitoa, käyttöä ja suojelua siten, että metsät antavat suomalaisille mahdollisimman paljon työtä ja toimeentuloa, kehittyvät elinvoimaisina ja monimuotoisina sekä antavat henkistä ja fyysistä virkistystä kaikille suomalaisille.

Hakkuukertymän nouseminen kansallisessa metsäohjelmassa tavoitteena olevaan 63—68 miljoonaan kuutiometriin lisäisi kantorahatuloja ja parantaisi metsätalouden kannattavuutta ja maaseutuväestön toimeentuloa. Puukauppa on puun myyjien ja ostajien välinen asia, mutta valtio voi vaikuttaa siihen, että hakkuukertymää voidaan lisätä kestävästi. Tämä edellyttää, että huolehditaan metsänhoito- ja metsänparannustöistä ja metsäluonnon monimuotoisuuden säilyttämisestä.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa metsäpolitiikan lähivuosien tärkeimmiksi yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteiksi metsien hyvän puuntuotannollisen tilan ja metsien monimuotoisuuden. Tavoitteisiin pyritään toteuttamalla hallitusohjelman mukaisesti kansallista metsäohjelmaa ja siihen liittyvää Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelmaa.

Tavoitteiden kehitystä kuvaavat avainmittarit ja tunnusluvut

	2002	2003	2004	2005	2010
	toteutuma	toteutuma	arvio	tavoite	tavoite
Avainmittari					
1. Hyvän metsänhoidon suositusten mukaisten taimikoiden osuus perustetuista taimikoista, %					
	82	83	yli 80	yli 80	yli 90
2. Nuoren metsän hoidon määrä, 1000 ha/v					
	240	243	240	240	250
3. Kunnostusojitusten määrä, 1000 ha/v					
	82	67	77	76	110
4. Metsälain, luonnonsuojelulain ja metsäsertifioinnin mukaisten arvokkaiden elinympäristöjen ominaispiirteiden säilyminen ennallaan tai lähes ennallaan, %					
	95	94	noin 95	95	yli 95

Maanmittaus ja paikkatietojen yhteiskäyttö

Toimintaympäristö

Maanmittaustehtävät ovat osa valtion peruspalvelutehtävää, jolla ylläpidetään valtakunnallista kiinteistö- ja maastotietojärjestelmää. Nämä järjestelmät ovat perustana monissa yhteiskunnan ydintoiminnoissa ja niihin liittyvissä tietojärjestelmissä. Järjestelmien ja palvelujen nopea kehitys asettaa kasvavia odotuksia ja vaatimuksia paikka- ja rekisteritietojen ajantasaisuudelle ja laadulle.

Vaikuttavuustavoitteet

Uuden kiinteistötietojärjestelmän käyttöönoton kautta kiinteistörekisterin tietosisältö laajenee vuoden 2005 aikana myös kiinteistöjen sijainnillisiin tietoihin, mikä on merkittävä parannus tietopalvelun kannalta. Yleiseurooppalaisen koordinaattijärjestelmän käyttöönotto vuonna 2005 luo edellytyksiä Suomen maastotietojen yhteiskäyttöisyydelle EU:n alueella.

Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu

Toimintaympäristö

EU:n yhteisen maatalouspolitiikan pitkän aikavälin uudistuksen tavoitteisiin sisältyy elintarviketurvallisuuden varmistaminen, tuotteiden ja tuotannon laadun parantaminen, ympäristövaikutusten aiempaa parempi huomioonottaminen sekä eläinten hyvinvoinnin edistäminen. Nämä ns. täydentävät ehdot tulevat voimaan asteittain vuodesta 2005 lukien.

Elintarviketurvallisuutta koskevien EU:n säädösten perusteellinen uudistaminen jatkuu. Suuri osa annetuista ehdotuksista tulee hyväksytyiksi vuoden 2004 loppuun mennessä. Säädösten kansallinen toimeenpano on aloitettu ja sitä jatketaan vuonna 2005.

EU:n sisämarkkinoiden laajeneminen sekä kolmansissa maissa todentuneet riskit lisäävät Suomeen kohdistuvia uhkia, jotka liittyvät eläin- ja kasvitautien sekä elintarvikeväliaineiden ja eläimistä ihmisiin tarttuvien tautien leviämiseen sekä elintarvikkeiden ja maatalouden tuotantopäätösten laatuun.

Vaikuttavuustavoitteet

Tavoitteena on ihmisten ja eläinten terveyden sekä ympäristön suojeleminen sekä kannattava maatalous- ja elintarviketuotanto. Tämä edellyttää elintarvikkeiden ja maatalouden tuotantopa-

nosten turvallisuuden ja laadun, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä kasvinterveyden varmistamista.

Tavoitteena on kuluttajiin kohdistuvien riskien vähentäminen ja eläinten hyvinvoinnin lisääminen. Samalla edistetään suomalaisen maatalous- ja elintarviketuotannon kansainvälistä kilpailukykyä, lisätään elintarvikeketjun kuluttajalähtöisyyttä ja mahdollistetaan kestävä kehityksen periaatteiden soveltaminen.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan valtuusyhteenveto (milj. euroa)

	2005	2006	2007	2008	2009—	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
Ennen vuotta 2005 tehdyt sitoumukset	244	198	86	54	43	625
Vuoden 2005 sitoumukset	927	932	563	555	556	3 533
Valtuudet yhteensä	1 171	1 130	650	608	599	4 158

Hallinnonalan määrärahat luvuittain vuosina 2003—2005

	v. 2003 tilinpäätös 1000 €	v. 2004 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2005 esitys 1000 €	Muutos 2004—2005	
				1000 €	%
10. Maaseudun kehittäminen	113 113	176 255	171 117	- 5 138	- 3
20. Maatalous	1 993 242	2 070 774	2 108 264	37 490	2
40. Kala-, riista- ja porotalous	55 967	57 373	57 965	592	1
50. Vesitalous	30 842	29 364	26 986	- 2 378	- 8
60. Metsätalous	166 905	162 978	161 900	- 1 078	- 1
70. Maanmittaus ja paikkatietojen yhteiskäyttö	52 105	53 622	54 289	667	1
71. Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitos	24 214	24 848	25 288	440	2
72. Elintarvikevirasto	5 107	5 116	5 489	373	7
73. Kasvintuotannon tarkastuskeskus	13 164	14 037	14 798	761	5
90. Hallinto	89 086	92 054	95 272	3 218	3
91. Maaseutuelinkeinojen valituslautakunta ja eläinlääkintävahinkojen arviolautakunta	608	624	711	87	14
Yhteensä	2 544 353	2 687 045	2 722 079	35 034	1

Henkilöstön kokonaismäärä¹⁾ 5 410 5 550 5 600

¹⁾ Lisäksi pääluokan 30 määrärahoja (mom. 30.10.50, 30.10.61 ja 62, 30.20.47, 30.40.41, 42, 51, 62 ja 77) voidaan käyttää 140 henkilötyövuotta vastaavasti tilapäisluonteisiin tehtäviin palkattavien määräaikaisten henkilöiden palkkaamiseen valtion virastoihin tai laitoksiin. Lisäksi hallinnonalan tehtäviä hoitaa toisten pääluokkien henkilöstömäärissä: KTM, TE-keskukset: noin 669 EU:n maatalous-, maaseutu- ja kalastuspolitiikan toimeenpanotehtävissä, YM: 262 vesivarojen käyttö- ja hoitotehtävissä, SM: 21 läänineläinlääkäriä, UM: 7 erityisasiantuntijaa, VM: noin 50 tullilaitoksessa EMOTR-T tarkastustehtävissä. Lisäksi hallinnonalan virastoihin ja laitoksiin arvioidaan palkattavan noin 114 henkilötyövuotta valtion talousarvion ulkopuolisella rahoituksella.

(01.) Maa- ja metsätalousministeriö

Selvitysosa: Luku ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen momentit 19, 21, 22, 25, 26, 27, 41, 47 ja 66 siirrettäväksi luvun 30.90 vastaaviksi momenteiksi sekä momentti 48 luvun 30.50 vastaavaksi momentiksi.

(02.) Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus

Selvitysosa: Luku ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen momentti 21 siirrettäväksi momentiksi 30.90.23.

(03.) Maaseutuelinkeinojen valituslautakunta ja eläinlääkintävahinkojen arviolautakunta

Selvitysosa: Luku ehdotetaan siirrettäväksi luvuksi 30.91 ja sen momentti 21 momentiksi 30.91.21.

10. (30.14, osa ja 30.15) Maaseudun kehittäminen

Selvitysosa: Vaikuttavuustavoitteet on esitetty pääluokkaperusteluissa. Maaseudun kehittämistavoitteisiin, erityisesti syrjäisen ja ydinmaaseudun kehityksen parantamiseen pyritään tavoite 1-ohjelma-alueella antamalla näiden alueiden hankkeille etusija sekä alueellisen maaseudun kehittämisohjelman (ALMA) alueella jakamalla varat TE-keskuksille niiden syrjäisen ja ydinmaaseudun väkiluvun suhteessa ja porrastamalla yritysinvestointien tukitasot maaseututyypien mukaan. Paikalliset toimintaryhmät toimivat lähes kaikilla maaseutualueilla. Yritystoiminnan monipuolistaminen uusille kasvualoille ja toiminnassa olevien yritysten kasvun tukeminen ovat rahoitustoiminnan painopisteitä.

Maaseudun kestävä kehittäminen rahoittamista koskevat linjaukset EU:n ohjelmakaudella 2000—2006 määritellään asetuksessa Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston (EMOTR) tuesta maaseudun kehittämiseen (EY 1257/1999) sekä kansallisessa maaseutuelinkeinojen rahoituslaissa (329/1999). Tavoite 1- ja tavoite 2-ohjelmien sekä yhteisöaloiteohjelmien (Leader ja Interreg) osalta noudatetaan edellä mainittujen säännösten lisäksi asetusta rakennerahastoja koskevista yleisistä säännöksistä (EY 1260/1999). EU-osarahoitteen toiminnan rinnalla on käytössä myös kansallisesti rahoitettavia toimenpiteitä, jolloin luodaan hyvä suomalaista maaseutua ja maataloutta tukeva kokonaisuus.

Maaseudun kehittämisohjelmien rahoittaminen

Rahoitus ohjelmakauden 2000—2006 aikana yhteensä (milj. euroa)

Ohjelma	Rahoitus- lähde	EU		Muu		Yhteensä
		Valtio	julkinen	Yksityinen		
Alueellinen maaseudun kehittämisohjelma						
(ALMA)	EMOTR-T	116,33	232,65	38,79	279,23	667,00
Tavoite 1-ohjelmat	EMOTR-O	197,15	175,38	21,77	425,06	819,36
Leader+ -yhteisöaloiteohjelma	EMOTR-O	56,38	38,71	17,67	59,66	172,42
EAKR-osarahoitteiset	EAKR	23,81	22,05	8,25	12,34	66,45
Yhteensä		393,67	468,79	86,48	776,29	1 725,23
POMO+	MAKERA	-	15,13	3,78	7,06	25,97
Kaikki yhteensä		393,67	483,92	90,26	783,35	1 751,20

Ohjelmakauden 2000—2006 tavoitteet ja toteuma vuoden 2003 loppuun mennessä

Ohjelma	Tavoite 2000—2008			2000—2003		
	uusien yrityksiä	työpaikkoja	uudistetut/ säilytetyt työpaikat	luotu uusien yrityksiä	työpaikkoja	uudistetut/ säilytetyt työpaikat
ALMA		10 000		1 509	2 247	7 861
Tavoite 1-ohjelmat	1 605	3 955	19 100	1 478	1 578	9 772
Leader+ yhteisöaloite	500	2 400	600	116	710	996
POMO+	21	300	130	53	41	95
Yhteensä	2 126	16 655	19 830	3 156	4 576	18 724

Alueellisessa maaseudun kehittämisohjelmassa (ALMA) rahoitetaan maataloustuotteiden ensi asteen jalostukseen ja monipuolistamiseen liittyviä maatalainvestointeja, koulutusta, metsätaloustoimenpiteitä sekä maaseudun kehittämis- ja yritystukihankkeita. Välillisesti ohjelma synnyttäisi arvioiden mukaan noin 4 000 työpaikkaa. ALMA-alueella on vuonna 2005 mahdollista rahoittaa EU-osarahoitteisesti vain lyhytkestoisia hankkeita, joiden rahoitus voidaan saattaa loppuun vuonna 2006.

Pohjois- ja Itä-Suomen tavoite 1-ohjelmassa rahoitetaan alueellista maaseudun kehittämisohjelmaa vastaavien maaseudun kehittämis- ja yritystukihankkeiden lisäksi maatalouden uusien elinkeinojen kehitystä (rahoitus talousarviosta) sekä tiettyjä perusmaatalouden investointeja ja nuorten viljelijöiden tilanpidon aloittamista (rahoitus MAKERASTA). Ohjelmilla on myös välillisiä työpaikkavaikutuksia. Ohjelmien mukaisia päätöksiä voidaan tehdä vuoden 2006 loppuun ja päätöksen saaneiden hankkeiden rahoitus jatkuu vuoteen 2008.

Ohjelmakaudella 2000—2006 toteutetaan myös paikalliseen omaehtoisuuteen perustuvaa Leader+ -yhteisöaloiteohjelmaa. Sen tavoitteena on monipuolistaa maaseudun elinkeinotoimintaa pääasiassa pienimuotoisten, kunkin alueen erityispiirteisiin soveltuvien hankkeiden avulla sekä lisätä yhteistyötä paikallisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Leader+ -ohjelmaa toteuttavat maaseudun paikalliset toimintaryhmät. Sekä tavoite 1-ohjelmista että Alueellisesta maaseudun kehittämisohjelmista rahoitetaan myös paikallisia toimintaryhmiä niillä alueilla, joilla ei ole Leader+ -ohjelmaa. Vastaavaa toimintaa tapahtuu kokonaan kansallisin varoin POMO+ -ohjelman puitteissa.

Maa- ja metsätalousministeriö osallistuu ohjelmakaudella 2000—2006 Euroopan aluekehitysrahastosta (EAKR) rahoitettavien hankkeiden rahoitukseen myöntämällä valtion rahoitusosuutta

tavoite 1- ja 2-ohjelmissa vesistöjen kunnostamiseen, maaseudun vesihuollon edistämiseen ja seudullisen vesihuollon kehittämiseen ja *Interreg-yhteisöaloiteohjelmissa* raja-alueet ylittävään maaseudun kehittämiseen.

Valmisteilla on hallitusohjelman mukaisesti neljäs maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma. Sen tavoitteita ja toimenpiteitä ryhdytään toteuttamaan vuona 2005. Maaseutupoliitikalle on muotoutunut viisi pysyvää tavoitetta:

- maaseudun elinkeinojen uudistaminen
- osaamisjärjestelmän ja henkilöresurssien kehittäminen
- olemassa olevan palveluverkon toimivuuden vahvistaminen
- maaseudun asuinympäristön laadun ja yhdyskuntarakenteen kehittäminen
- uusiutuvien luonnonvarojen kestävä hyödyntäminen.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla kokonaan kansallisin maaseudun kehittämisvaroin rahoitetaan valtakunnallisia tutkimus- ja kehittämishankkeita, erityisesti laajoja verkostohankkeita. Varoja on tarkoitus käyttää myös kahdeksan maaseutuprofessorin osarahoitukseen vuosina 2003—2008.

Maaseudun neuvontajärjestöille myönnetään valtionapua maatilatalouden ja maaseudun muun yritystoiminnan kehittämiseen ja elinvoimaisen maaseudun säilyttämiseen yhteiskunnan kannalta tarpeellisenä pidettävällä tavalla. Valtionapua kohdennetaan niin, että turvataan neuvonnan vaikutusmahdollisuus alueelliseen kehittämiseen yhteistyössä muiden alueen toimijoiden kanssa. Luvun määrärahoilla edistetään myös hevostaloutta ja 4H-toimintaa sekä maksetaan vuonna 2004 perustetun maatalousmuseon vuokra- ja muita toimintamenoja.

50. (30.15.40) *Valtionapu maaseudun elinkeinojen kehittämiseen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 11 340 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maaseudun neuvontajärjestöjen valtionavustuksista annetun valtioneuvoston asetuksen (244/2002) mukaisesti yleisavustuksena neuvontaan ja tutkimukseen myönnettävien valtionapujen maksamiseen lähinnä valtakunnallista, koko maan kattavaa neuvontaa harjoittaville rekisteröidyille yhdistyksille ja muille yhteisöille. Erikseen haettaessa määrärahaa voidaan myöntää myös erityisavustuksena. Määrärahaa saa käyttää myös maatalousmuseon vuokra- ja muihin toimintamenoihin enintään 672 000 euroa. Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa:

Valtionapua arvioidaan myönnettävän seuraavasti €

Maatilatalouden ja muiden maaseutuelinkeinojen kehittäminen	8 400 000
Kotieläinjalostuksen ja -neuvonnan kehittäminen	769 000

Maaseutuelinkeinojen rationalisoinnin kehittäminen	190 000
Puutarhatalouden kehittäminen	679 000
Luonnonmukaisen tuotannon kehittäminen	630 000
Maatalousmuseon vuokra- ja muut toimintameno (enintään)	672 000
Yhteensä	11 340 000

Maaseudun neuvonnan osalta laaditaan kaksi tulossopimusta, jotka kattavat 21 elinkeinoneuvontaa harjoittavaa suomenkielistä alueellista maaseutukeskusta ja näiden valtakunnallisen keskusjärjestön sekä vastaavan ruotsinkielisen organisaation ja yhdeksän valtakunnan kattavaa elinkeinoneuvontaa harjoittavaa maatalouden erikoisjärjestöä.

Maaseudun elinkeinoneuvonnalle on asetettu seuraavat kolme avaintulosaluetta:

1. Maaseutuyritysten kilpailukykyyn sekä tuotteiden, toiminnan ja palvelujen laadun kehittäminen
2. Maaseutuympäristön hoidon ylläpito ja kehittäminen

3. Maaseudun toimivien ja uusien yritysten sekä kaupunkien ja maaseudun vuorovaikutuksen kehittäminen.

Neuvonnan vaikuttavuutta mitataan mm. kunkin järjestön osalta järjestöjen kattavuudella. Mittarina on vuotuinen asiakas- ja/tai jäsenmäärä.

Neuvontajärjestöt tukevat omalta osaltaan hallituksen yrittäjyyden politiikkaohjelman tavoitteita (yritysten liiketoimintaosaamista, sukupolvenvaihdoksia ja muunlaisia omistuksen siirtoja varten tarvittavaa yritysneuvontaa). Neuvontajärjestöt osallistuvat myös kansallisen elintarviketalouden laatustrategian toteuttamiseen tarjoamalla alkutuotannon laatuksellista. Neuvonnan vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden varmistaminen edellyttävät asiakasyrityksissä tapahtuvien muutosten seuranta sekä säännöllisesti toistuvaa neuvontatyötä maataloilla.

Loimaalle vuonna 2004 perustetun maatalousmuseon toiminnasta aiheutuviin menoihin varataan enintään 672 000 euroa.

2005 talousarvio	11 340 000
2004 talousarvio	12 170 000
2003 tilinpäätös	11 168 000

54. (30.15.44) *Hevostalouden edistäminen totopeleistä valtion osuutena kertyvillä varoilla* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 182 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää arpajaislain (1047/2001) 18 §:ssä tarkoitetusta valtion osuudesta suoritettavien avustusten maksamiseen, totopelien tuottojen käyttämisestä hevoskasvatukseen ja hevosurheilun edistämiseen annetun lain (1055/2001) mukaisesti ja hevostalousneuvottelukunnan sekä hevostalouslain (796/1993) mukaisten menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Totopeleistä arvioidaan valtionosuutena kertyvän 7 350 000 euroa, jota vastaava tulo on merkitty momentille 12.30.20. Kun valtion osuudesta käytetään mo-

mentilla 30.20.21 myönnettäviä määrärahoja vastaavasti Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskukselle hevostalouden tutkimukseen 168 000 euroa, valtion osuudesta jää tälle momentille 7 182 000 euroa käytettäväksi hevoskasvatukseen ja hevosurheilun edistämiseen.

Määrärahan arvioitu jakautuminen

	€
Avustus hevostalousjärjestöjen toiminnan tukemiseen	470 000
Avustus totopelilaitteiden linja-, huolto- ja asennuskuluihin	673 000
Avustus hevoskasvatukseen	1 950 000
Palkintotuki ja muut avustukset	3 788 000
Avustus raviratojen korjaus- ja korvausinvestointeihin	300 000
Hevostalousneuvottelukunnan menot	1 000
Yhteensä	7 182 000
2005 talousarvio	7 182 000
2004 talousarvio	6 832 000
2003 tilinpäätös	6 540 409

55. (30.15.45) *Valtionapu 4H-toimintaan* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 4 520 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maaseudun neuvontajärjestöjen valtionavustuksista annetun valtioneuvoston asetuksen (244/2002) mukaisesti 4H-toiminnan tukemiseen.

Selvitysosa: 4H-neuvontajärjestössä on yhteensä noin 350 valtionavustusta saavaa yhdistystä, joiden toiminta kattaa yli 90 % Suomen kunnista. Järjestö edistää maaseudun elinvoimaisuutta mm. palvelutarjonnan, yrittäjyyden, ympäristökasvatukseen, asuin ympäristön viihtyisyyden sekä metsä- ja luonto-osaamisen edistämisen avulla. 4H-neuvonnan tavoitteista sovitaan tarkemmin neuvonnan ja maa- ja metsätalousministeriön välisissä tulos-sopimuksissa.

2005 talousarvio	4 520 000
2004 talousarvio	4 720 000
2003 tilinpäätös	4 520 000

61. (30.14.61) Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston osallistuminen maaseudun kehittämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 60 574 000 euroa.

Vuonna 2005 saa uusia myöntämispäätöksiä tehdä yhteensä 46 933 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2004 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta Kainuun maakunnassa toteutettavaa tavoite 1 -ohjelmaa lukuun ottamatta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2005.

Määrärahaa saa käyttää EU:n ohjelmakauden 2000—2006 alueellista maaseudun kehittämisohjelmaa, tavoite 1-ohjelmia ja Leader+ -yhteisöaloiteohjelmaa toteuttavien hankkeiden Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahastosta (EMOTR) maksettavan EU-rahoitusosuuden maksamiseen sekä ohjelmien toteutukseen liittyvän teknisen avun EMOTR:n ohjausosastosta (EMOTR-O) maksettavan EU-rahoitusosuuden maksamiseen.

Määrärahaa saa yhdessä vastinrahoitusmomentin 30.10.62 määrärahojen kanssa käyttää myös EMOTR:n ohjausosaston (EMOTR-O) osarahoittamien tavoite 1- ja Leader+ -ohjel-

mien toteuttamiseen tarvittavan enintään 30 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen teknisen avun varoin.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Kainuun hallintokokeilusta annetun lain mukaisesti kohdistuu momentin myöntämisvaltuudesta 1 774 000 euroa ja määrarahasta 1 645 000 euroa Kainuun maakuntaan.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Määrarahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntapolitiikkaohjelmaa ja yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Määrarahasta arvioidaan käytettävän 28 318 000 euroa alueellisessa maaseudun kehittämisohjelmassa, 22 013 000 euroa tavoite 1-ohjelmissa ja 10 243 000 euroa Leader+ -yhteisöaloiteohjelmassa.

Vuonna 2003 käytössä olleesta 73,044 milj. euron myöntämisvaltuudesta käytettiin 54,689 milj. euroa, joten vuodelle 2004 siirtyi valtuutusta käytettäväksi 18,355 milj. euroa. Maksatusten hitaan edistymisen vuoksi vuodelle 2003 osoitetusta 52,946 milj. euron määrarahasta ehdittiin maksaa 37,218 milj. euroa. Tämän vuoksi maksatukset siirtyvät ohjelmissa arvioidua myöhäisemmiksi.

Myöntämisvaltuuksien käytöstä valtiolle aiheutuvat menot, milj. euroa

Myöntämisvaltuusvuosi	2005	2006	2007	2008	Yhteensä
Ennen vuotta 2005 tehdyt sitoumukset	52,769	39,981	9,530	5,335	107,615
Vuoden 2005 sitoumukset	7,805	22,492	9,270	7,366	46,933
Yhteensä	60,574	62,473	18,800	12,701	154,548

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmiin, milj. euroa

Ohjelma	Kauden 2000—2006 rahoituskehys valtuutena	Budjetoitu valtuutta v. 2000— 2004	Myöntämis- valtuus v. 2005	Käytetty määrärahaa v. 2000— 2003	Budjetoitu määrärahaa v. 2004	Määräraha v. 2005
Alueellinen maaseudun kehittämisohjelma (EMOTR-T)	116,330	101,112	15,624	31,144	24,473	28,318
Tavoite 1, Itä-Suomi	76,691	55,716	13,315	19,319	13,194	12,701
— josta Kainuu	-	-	1,774	-	-	1,645
Tavoite 1, Pohjois-Suomi	50,055	39,450	7,765	10,783	12,011	9,312
Leader+ -yhteisöaloite- ohjelma (EMOTR-O)	56,379	37,842	10,229	10,687	10,040	10,243
Yhteensä	299,455	234,121	46,933	71,933	59,718	60,574

Momentin menoihin liittyvät tulot on merkitty momenteille 12.30.01 ja 12.30.02 sekä valtion rahoitusosuus momentille 30.10.62.

2005 talousarvio	60 574 000
2004 lisätalousarvio	—
2004 talousarvio	59 718 000
2003 tilinpäätös	37 218 104

62. (30.14.62) *Valtion rahoitusosuus EU:n osaksi rahoittamasta maaseudun kehittämisestä* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 84 578 000 euroa.

Vuonna 2005 saa uusia myöntämispäätöksiä tehdä 54 261 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2004 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta Kainuun maakunnassa toteutettavaa tavoite 1 -ohjelmaa lukuun ottamatta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2005.

Määrärahaa saa käyttää EU:n ohjelmakauden 2000—2006 Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahastosta (EMOTR) ja Euroopan aluekehitysrahastosta (EAKR) rahoitettavien, alueellista maaseudun kehittämisohjelmaa, tavoite 1- ja tavoite 2-ohjelmia sekä Leader+ - ja Interreg-yhteisöaloiteohjelmia toteuttavien hankkeiden valtion rahoitusosuuden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös tekniseen apuun yhteisön tukiedellytysten mukaisesti yhdessä momenteilla 30.10.61 ja 26.98.61 olevien EU-osuuksien kanssa sekä alueellisen maaseudun kehittämisohjelman osalta kokonaan kansallisesti rahoitettavana osuutena sisältäen myös ohjelman arviointiin tarvittavat varat. Määrärahaa saa käyttää myös alueellisen maaseudun kehittämisohjelman toteuttamiseen tarvittavan enintään 60 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen kokonaan valtion varoin. Määrärahaa saa käyttää myös neuvoston asetuksen (EY 1260/1999) artiklan 30 (tukikelpoisuus) ja artiklan 39 (varainhoitoa koskevat oikaisut) ja neuvoston asetuksen (ETY 2082/1993) artiklan 24 (tuen vähentäminen, pidättäminen ja peruuttaminen) mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Kainuun hallintokokeilusta annetun lain mukaisesti kohdistuu momentin myöntämisvaltuudesta 1 605 000 euroa ja määrarahasta 1 850 000 euroa Kainuun maakuntaan.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Määrarahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntapolitiikkaohjelmaa ja yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Määrärahaista arvioidaan käytettävän 55 000 000 euroa Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosaston (EMOTR-T) hankkeiden valtion rahoitusosuutena, 24 256 000 euroa saman rahaston ohjausosaston (EMOTR-O) hankkeiden valtion rahoitusosuutena ja 3 421 000 euroa Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) hankkeiden valtion rahoitusosuutena. Lisäksi määrärahaista arvioidaan käytettävän 1 801 000 euroa teknisen avun kokonaan kansallisesti rahoitettavana osuutena sekä 100 000 euroa yhteisön varoista

vuosina 1995—1999 sidottujen hankkeiden maksatusten korjaamiseen.

Vuonna 2003 käytössä olleesta 105,659 milj. euron myöntämisvaltuudesta käytettiin 72,588 milj. euroa, joten vuodelle 2004 siirtyi valtuutusta käytettäväksi 33,071 milj. euroa. Maksatusten hitaan edistymisen vuoksi vuodelle 2003 osoitetusta 73,483 milj. euron määrärahaista ehdittiin maksaa noin 50,743 milj. euroa. Tämän vuoksi maksatukset siirtyvät ohjelmissa arvioitua myöhäisemmiksi.

Myöntämisvaltuuksien käytöstä valtiolle aiheutuvat menot, milj. euroa

Myöntämisvaltuusvuosi	2005	2006	2007	2008	Yhteensä
Ennen vuotta 2005 tehdyt sitoumukset	73,006	66,499	9,913	6,499	155,917
Vuoden 2005 sitoumukset	11,572	31,381	6,309	4,999	54,261
Yhteensä	84,578	97,880	16,222	11,498	210,178

Momentin myöntämisvaltuuden jakautuminen rahastoittain ja ohjelmittain, milj. euroa

Rahasto	Tavoite 1	Tavoite 2	Yhteisö-aloitteet	Alueellinen maaseudun kehittämisohjelma	Yhteensä
EMOTR-O-osarahoitteinen	14,430	-	4,273	-	18,703
EMOTR-T-osarahoitteinen	-	-	-	31,248	31,248
EAKR-osarahoitteinen	0,923	0,855	0,682	-	2,460
Kokonaan kansallinen	-	-	-	1,850	1,850
Yhteensä	15,353	0,855	4,955	33,098	54,261

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmiin, milj. euroa

Ohjelma	Kauden	Budjetoitu	Myöntämisvaltuus v. 2005	Käytetty	Budjetoitu	Määräraha v. 2005
	2000—2006 rahoituskehys valtuutena	valtuutta v. 2000—2004		määrärahaa v. 2000—2003	määrärahaa v. 2004	
EMOTR-osarahoitteiset						
Alueellinen maaseudun kehittämisohjelma (EMOTR-T)	232,654	202,182	31,248	61,360	53,246	55,000
Tavoite 1, Itä-Suomi	65,017	49,388	9,253	15,838	13,390	11,000
— josta Kainuu	-	-	1,605	-	-	1,850
Tavoite 1, Pohjois-Suomi	40,248	32,693	5,177	8,429	11,044	7,256
Leader+ (EMOTR-O)	38,717	28,130	4,273	6,774	6,673	6,000

EMOTR-osarahoitteiset yhteensä	376,636	312,393	49,951	92,401	84,353	79,256
EAKR-osarahoitteiset						
Tavoite 1	7,463	5,378	0,923	3,207	1,198	1,378
Tavoite 2	8,547	6,773	0,855	4,419	1,099	1,067
Interreg	5,693	3,791	0,682	0,293	1,151	0,976
EAKR-osarahoitteiset yhteensä	21,703	15,942	2,460	7,919	3,448	3,421
Alueellisen maaseudun kehittämissuunnitelman tekninen apu (kokonaan valtion osuutta)	12,103	8,403	1,850	5,475	1,891	1,801
Kauden 1995—1999 ohjelmien korjaukset (v. 2002—)	-	-	-	0,126	0,100	0,100
Kaikki yhteensä	410,442	336,738	54,261	105,921	89,792	84,578

2005 talousarvio	84 578 000
2004 lisätalousarvio	—
2004 talousarvio	89 792 000
2003 tilinpäätös	50 742 991

63. (30.14.63) Maaseudun kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 923 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maaseutuelinkeinojen rahoituslain (329/1999), maaseudun kehittämisestä annetun valtioneuvoston asetuksen (609/2000), maaseudun kehittämishankkeisiin myönnettävän tuen kohdentamisesta annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen (1289/2002) ja maaseudun kehittämistoimenpiteitä tuettaessa noudatettavasta menettelystä annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen (129/2002) mukaisessa laajuudessa valtakunnallisten maaseudun tutkimus- ja kehittämishankkeiden toteuttamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen mukaan lukien hankkeisiin sisältyvät kulutusmenot. Määrärahaa voidaan myöntää em. lainsäädännön edellyttämässä laajuudessa myös julkisyhteisöjen toteuttamiin hankkeisiin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahalla rahoitetaan valtakunnallisia hankkeita, joilla tuetaan maaseudun kehittämistä, maaseudun elinkeinotoiminnan edistämistä ja monipuolistamista. Määrärahalla rahoitetaan erityisesti vuoden 2004 aikana valmistuvan neljännen maaseutupoliittisen kokonaisohjelman (2005—2008) toimenpiteitä. Tarkoitus on rahoittaa lisäksi yrittäjyyden politiikkaohjelmaa. Määräraha on merkittävin maaseutututkimuksen rahoituslähde maassamme.

Kehittämishankkeiden rahoituksessa ovat etusijalla laajat, monien eri toimijoiden kanssa toteutettavat, tiettyä toimialaa koskevat verkostohankkeet ja hankkeet, jotka tukevat eri elinkeino- tai palvelualojen kehittämistyötä. Tutkimuksilla selvitetään maaseudun alue- ja yhteiskuntataloudellista merkitystä ja mm. syrjäisten maaseutukuntien elinkeinorakenteen ja palvelujen tuottamiseen liittyviä kysymyksiä, usein yhteistyössä eri ministeriöiden kanssa.

Määrärahalla vahvistetaan myös yhteiskunnallista ja taloudellista maaseutututkimusta. Maa- ja metsätalousministeriö osarahoittaa kahdeksaa maaseutuprofessuuria.

Määrärahasta osa on tarkoitus osoittaa kylätoiminnan valtakunnalliseen kehittämiseen. Varoista pääosa kanavoituu maakunnalliseen työhön. Vuonna 2003 toiminnassa oli 19 maa-

kunnallista kylien yhteenliittymää ja noin	2005 talousarvio	2 923 000
4 000 kylien omaehtoiseen kehittämiseen kes-	2004 talousarvio	3 023 000
kittyvää kyläyhdistystä tai toimikuntaa.	2003 tilinpäätös	2 923 000

(12.) Maa- ja puutarhatalouden tulotuet ja EU:n yhteisen maatalouspolitiikan liittämisestä

Selvitysosa: Luku ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen momentit 41, 43, 44, 45 ja 46 siirrettäväksi luvun 30.20 momenteiksi 40, 41, 42, 43 ja 44.

(13.) Maataloustuotteiden markkinointi ja tuotannon tasapainottaminen

Selvitysosa: Luku ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen momentit 43, 44, 48 ja 60 siirrettäväksi luvun 30.20 momenteiksi 46, 47, 48 ja 60 sekä momentit 42 ja 47 yhdistettäväksi luvun 30.20 momentiksi 45.

(14.) Maatilatalouden rakenteen ja maaseudun kehittäminen

Selvitysosa: Luku ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen momentit 61, 62 ja 63 siirrettäväksi luvun 30.10 vastaaviksi momenteiksi sekä momentti 49 luvun 30.20 vastaavaksi momentiksi.

(15.) Muut maatalouden menot

Selvitysosa: Luku ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen momentit 40, 44 ja 45 siirrettäväksi luvun 30.10 momenteiksi 50, 54 ja 55.

20. (30.12, 30.13, 30.14, osa ja 30.21) Maatalous

Selvitysosa: Vaikuttavuustavoitteet on esitetty pääluokkaperusteluissa. Maatalouden tuotantokustannuksia korottavat Suomessa useimpiin muihin EU:n jäsenmaihiin verrattuna epäedulliset luonnonolosuhteet ja epäedullinen tuotantorakenne. Tuotantorakenne on kuitenkin parantunut investointien myötä, ja mm. keskimääräinen tilakoko on kasvanut selvästi. Markkina- tuotot eivät kuitenkaan useimpien tuotteiden osalta kata tuotantokustannuksia kokonaisuudessaan, ja pääluokkaperusteluissa esitettyjen tavoitteiden saavuttamiseksi on tarpeellista tukea maa- ja puutarhataloutta kansallisin varoin. Maa- ja puutarhatalouden tukijärjestelmä muodostuu EU:n yhteisen maatalouspolitiikan mukaisista tukimuodoista, joita täydennetään kansallisella tukijärjestelmällä.

Maa- ja puutarhatalouden kokonaislaskelman mukaan tukien osuus maa- ja puutarhatalouden kokonaistuotosta oli 44 % vuonna 2003. Viljelijöiden työpalkaksi ja tuotantoon sijoitetun oman pääoman tuotoksi saatava maataloustulo jäi tukien määrää pienemmäksi, joten tukien merkitys viljelijöiden toimeentulon ja tuotannon jatkuvuuden turvaajana on keskeinen.

Maa- ja puutarhatalouden nimellishintainen kokonaislaskelma vuosina 2000—2003, milj. euroa

	2000	2001	2002	2003	Muutos 2002/2003
Kokonaistuotto yhteensä, josta	3 753,2	3 900,5	3 960,0	3 964,5	4,5
— markkinatuotot	2 027,1	2 142,3	2 166,8	2 147,8	-19,0
— tuet	1 632,9	1 691,7	1 723,8	1 750,7	26,9
— muut tuotot	93,2	66,5	69,3	66,0	-3,3
Kustannukset yhteensä, josta	2 721,9	2 798,1	2 811,6	2 791,0	-20,7
— poistot, korot ja vuokrat	940,6	961,9	972,6	980,5	7,9
— muut kustannukset	1 781,3	1 836,2	1 839,0	1 810,5	-28,5
Maataloustulo	1 031,3	1 102,4	1 148,3	1 173,5	25,2
Muutos edellisestä vuodesta					
— milj. euroa	90,4	71,1	45,9	25,2	
— %	9,6	6,9	4,2	2,2	

Keväällä 2005 tulee jatkettavaksi tai uusittavaksi pääosa horisontaalisen maaseudun kehittämisohjelman luonnonhaittakorvaus- ja maatalouden ympäristötukijärjestelmien sopimuksista ja sitoumuksista. Sitoumukset joudutaan EU-rahoituksen osalta tekemään epävarmassa rahoitustilanteessa, koska vuonna 2007 alkavan ohjelmakauden rahoitusta ei ole vielä päätetty. Maa- ja puutarhatalouden kansallista tukea muutetaan liittymissopimuksen artiklan 141 jatkamista koskevan ratkaisun johdosta ottamalla käyttöön luonnonhaittakorvauksen kansallinen lisäosa koko maassa.

Vuosien 2003—2005 tuotannoille maksettavat maa- ja puutarhatalouden tuet, milj. euroa

	Vuodelle 2003 maksettu tuki	Arvio vuodelle 2004	Arvio vuodelle 2005
Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki (mom. 30.20.40) ¹⁾	601,8	593,9	608,6
EU-tulotuki (mom. 30.20.41)	455,8	456,3	515,4
Ympäristötuki yhteensä (mom. 30.20.43)	305,9	312,3	321,9
— osarahoitteisen tuen valtion osuus ja kokonaan kansallinen osuus	138,5	141,3	144,9
— EU:n osuus	167,4	171,0	177,0
Luonnonhaittakorvaus yhteensä (mom. 30.20.44)	422,7	422,7	422,7
— osarahoitteisen tuen valtion osuus ja kokonaan kansallinen osuus	285,7	285,7	285,7
— EU:n osuus	137,0	137,0	137,0
Yhteensä	1 786,2	1 785,2	1 868,6
— valtion osuus	1 026,0	1 020,9	1 039,2
— EU:n osuus	760,2	764,3	829,4
— EU:n osuus (%)	43	43	44

¹⁾ Vuoden 2004 määräraahasta jää käyttämättä 14,0 milj. euroa, joka siirtyy vuodelle 2005. Vuoden 2005 määräraahasta arvioidaan jäävän käyttämättä ja jakamatta 7,0 milj. euroa.

Viljelijöiden tulotason turvaamiseksi keskeisille maataloustuotteille on määritetty vähimmäishinta, jolla EU on sitoutunut ostamaan tuotteita interventiovarastoihin. Lisäksi EU:n ulkopuolelle tapahtuvan viennin osalta maksetaan EU:n varoista vientitukea ja sisämarkkinoilla tapahtuvaa kulutusta tuetaan hintoja alentamalla (mm. koulumaito- ja teollisuusvoituki). Maa- ja puutarhataloustuotteiden menekin edistämiseen käytetään EU:n kokonaan tai osaksi rahoittamia ja kokonaan kansallisia varoja. EU:n interventio- ja vientitoiminta sekä sisämarkkinoiden kulutuksen tukeminen rahoitetaan talousarvion ulkopuoliseen Maatalouden interventiorahastoon EU:lta tulevilla varoilla. Toiminnassa ei tapahdu merkittäviä muutoksia vuonna 2005.

Maatalouden rahoitustukijärjestelmää uudistettiin merkittävästi vuonna 2004 perheviljelmäpohjaisen maatalouden jatkuvuuden turvaamiseksi. Valtionlainat korvattiin pääosin korkotukilainoilla ja tukikohteita karsittiin. Korkotukilainojen myöntämisvaltuutta korotettiin merkittävästi.

Maatilatalouden rakenteen kehittämiseen ja kannattavan toiminnan harjoittamiseen vaikutetaan suuntaamalla rahoitustuki perheviljelmien ja niiden muodostamien yhteenliittymien hoidettavissa oleville yksiköille. Maatiloille myönnettävän investointituen tavoitteena on edistää tulotason sekä elin-, työ- ja tuotanto-olosuhteiden parantamista maatiloilla. Tuella pyritään tuotantokustannusten alentamiseen muun muassa edistämällä yritysuskon kasvua, ympäristönsuojelun edistämiseen sekä eläinten hyvinvoinnin ja tuotteiden laadun parantamiseen.

Rahoitustuki maatiloilla tehtäviin investointeihin on joko EU:n osarahoittamaa tai kokonaan valtion rahoittamaa tukea. EU-osarahoitteisissa tuissa sekä EU:n että valtion osuus rahoitetaan Maatilatalouden kehittämisrahastosta (MAKERA) ja EU:n osuus tuloutetaan suoraan rahastoon. Korkotukilainat myönnetään talousarviossa osoitetun myöntämisvaltuuden puitteissa.

MAKERASTA myönnettävä tuki (avustukset) ohjataan mm. nuorten viljelijöiden aloitustukeen sekä tuotannollisiin investointeihin esimerkiksi lypsy- ja lihakarjanavetoiden, sikaloiden ja lampoloiden rakentamiseen sekä puutarha- ja porotalouden investointeihin. Avustuksia arvioidaan myönnettävän yhteensä noin 91 milj. euroa. Tukea arvioidaan myönnettävän noin 700 tilanpidon aloittamiseen.

Korkotukilainojen myöntämisvaltuutta arvioidaan tarvittavan noin 250 milj. euroa. Korkotukea myönnetään mm. tuotantorakennusten, maanhankinnan, maatilojen asuinrakentamisen ja konehankintojen rahoittamiseen sekä nuorten viljelijöiden aloitustukeen liittyviin kiinteistö- ja irtaimistohankintoihin. Lisäksi korkotukilainoja voidaan myöntää eräisiin porotalouden ja luontaiselinkeinojen kohteisiin.

MAKERASTA ja talousarviosta myönnettävän rahoitustuen kehittyminen tukimuodoittain vuosina 2002—2005, milj. euroa

	2002 tilinpäätös	2003 tilinpäätös	2004 arvio	2005 arvio
MAKERA				
Käytettävissä olevat varat yhteensä	311,8	272,2	257,6	179,0
— omat tulot (mm. lainojen lyhennykset ja korot)	127,7	130,7	134,7	137,0
— lainojen ja avustusten peruutukset	-	42,4	10,0	10,0
— tulot EU:lta + sekalaiset tulot	6,5	7,1	23,0	13,1
— edelliseltä vuodelta siirtyvä määrä	171,3	87,3	68,3	5,8
— maitokiintiöiden myynti	6,3	4,7	7,5	7,5
— siirto talousarviosta	-	-	14,1	5,6

LAINAT , yhteensä	308,6	290,4	266,4	252,0
MAKERAsta (valtionlainat)	132,5	126,6	115,0	2,0
Talousarviosta (korkotukilainat, mom. 30.20.49)	176,1	163,8	151,4	250,0
AVUSTUKSET (MAKERAsta)	61,3	55,9	112,0	91,0
KORKOTUKILAINOJEN KORKOTUKI (mom. 30.20.49)	27,0	23,6	32,8	41,3

Rakennekehitykseen vaikutetaan myös maatalouden varhaiseläkejärjestelmien avulla. Niitä on toteutettu jo yli 20 vuoden ajan. Varhaiseläkejärjestelmät tarjoavat ikääntyneelle viljelijälle mahdollisuuden tilasta tai tuotannosta luopumiseen jatkajan hyväksi. Varhaiseläkejärjestelmien piirissä on tällä hetkellä noin 35 000 henkilöä. Järjestelmien piiriin arvioidaan tulevan lähivuosina vuosittain noin 800 uutta tilaa, eli noin 1 000 henkilöä.

Maa- ja elintarviketutkimus tuottaa ja välittää tutkimukseen perustuvaa tietoa maa- ja elintarviketalouden ja siihen liittyvän maaseudun yritystoiminnan kehittämiseksi. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskukseen (MTT) on koottu maa- ja elintarviketalouden biologinen, taloudellinen ja teknologinen tutkimus. Lisäksi tutkimusta rahoitetaan luvun 30.90 yhteistutkimusvaroin ja Maatilatalouden kehittämisrahaston varoin. Vuonna 2005 tutkimuksen painopisteitä ovat elintarvikkeet ja markkinat, tuotanto- ja informaatiojärjestelmät sekä maaseutupolitiikka ja ympäristö.

21. (30.21.21, 74 ja 77) *Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 31 255 000 euroa.

Maksullisen toiminnan tulot kertyvät Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen suoritteista perittävistä maksuista annetun asetuksen (1164/2001) perusteella. Maksullisen toiminnan tuloista saa käyttää maksullisen toiminnan hintojen alentamiseen valiotaimituotannon osalta enintään 80 000 euroa ja hevosairaalan osalta enintään 5 000 euroa. Määrärahaa saa käyttää myös Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen toiminnasta aiheutuviin sijoitusmenoihin luettaviin talonrakennus- sekä maa- ja vesirakennustöihin sekä myös EU:n rakennerahastojen tuella toteutettavien tutkimus- ja kehittämishankkeiden valtion vastinrahoituksena.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa.

Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen (MTT) tehtävänä on tuottaa ja välittää tutkimukseen perustuvaa tietoa maa- ja elintarvi-

ketalouden sekä siihen liittyvän maaseudun yritystoiminnan kehittämiseksi. MTT:lle asetetaan vaikuttavuustavoitteet elintarviketutkimuksen, maatalouden, maaseudun muiden elinkeinojen sekä maaseutuympäristön ja luonnonvarojen käytön kehittämisessä. MTT:n yleisenä vaikuttavuustavoitteena on elintarvikkeiden kuluttajien ja kansalaisten hyvinvoinnin lisääminen sekä elintarviketalouden toimijoiden toimintaedellytysten paraneminen.

MTT:n tutkimus on järjestetty seuraavaan kolmeen tutkimusohjelma-alueeseen, joihin liittyen maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2005 talousarvion valmistelun yhteydessä MTT:lle alustavat tutkimusohjelma-alueittaiset tavoitteet. Tavoitteiden saavuttamiseksi MTT verkottuu muiden kansallisten ja kansainvälisten tutkimuslaitosten kanssa.

Elintarvikkeet ja markkinat: Kuluttajien tarpeisiin vastaaminen on elintarviketalouden kriittisin menestystekijä. Elintarviketeollisuuden ja sen tarvitseman raaka-ainetuotannon kilpailukykyä edistetään kotimaisen raaka-aineen ja sen erityisominaisuuksien hyödyntämisellä, uusien innovatiivisten elintarvikkei-

den kehittämällä, elintarvikkeiden laadun varmistamisella ja riskien hallinnalla koko tuotantoketjussa sekä elintarvikkeiden tarjontaketjun tehokkuuden lisäämisellä. Tutkimus tuottaa 50 elinkeinoa tukevaa tuotetta, menetelmää tai muuten tärkeää tutkimustulosta.

Tuotanto- ja informaatiojärjestelmät: Maa- ja puutarhatilojen kilpailukykyä edistetään kehittämällä yritysten käyttöön uutta teknologiaa, joka tekee mahdolliseksi kilpailukykyisten ja ympäristönäkökohdat huomioon ottavien sekä kuluttajien erilaisten tarpeiden mukaisten tuotteiden tuottamisen. Tutkimusta kohdistetaan bio- ja geenitekniiikan turvalliseen ja taloudelliseen hyödyntämiseen elintarviketaloudessa. Uutta teknologiaa hyödynnetään kasvinjalostuksessa ja -lisäyksessä, eläinjalostuksessa, elintarvikkeiden kehittämisessä ja ympäristöteknologiassa. Maatilan ympäristöjohtamista tuetaan kehittämällä menetelmiä ravinteiden kierrätykseen ja muita ympäristöteknologisia ratkaisuja. Arvioidaan tuotantoyksikköön vaikuttava työympäristöön ja kotieläinten hyvinvointiin. Maatalous- ja puutarhayrittäjien sekä neuvonnan ja opetuksen käyttöön tarjotaan verkkopalveluja, joiden avulla yrittäjät voivat parantaa yrityksensä ohjausta ja taloudellista tulosta. Maatalousyrittäjien monitoimisuuden edistämiseksi MTT tuottaa ratkaisuja, joiden avulla yrittäjät synnyttävät innovatiivisia yrityksiä ja tuotteita ja markkinoivat tuotteet arvonlisää tuottaen. Tutkimus tuottaa 60 elinkeinoa tukevaa tuotetta, menetelmää tai muuten tärkeää tutkimustulosta.

Maaseutupolitiikka ja -ympäristö: Tutkimus tukee elinympäristön, maaseudun ja maatalouden kestävästä kehitystä. MTT tuottaa hallinnolle asiantuntijatukea EU:n ja kansallisen maatalous-, maaseutu- ja ympäristöpolitiikan uudistuksissa sekä maailmankauppaa koskevissa

WTO-neuvotteluissa. MTT:n työn tuloksena maa- ja elintarviketaloutta sekä maaseudun muita elinkeinoja ohjaavassa politiikassa Suomen tarpeet saadaan huomioon otetuksi. MTT kehittää toimintamalleja maatalousympäristön tuotteistamiselle ja markkinoinnille. Tutkimus tuottaa 30 hallintoa ja yhteiskuntaa palvelevaa tutkimustulosta.

Lisäksi MTT:llä on viranomaistehtäviä, jotka liittyvät tutkimuksen yhteydessä hankittavaan asiantuntemukseen. MTT on useisiin sääntöihin perustuva asiantuntijalaitos, joka antaa viranomaisille lausuntoja ja tekee tarvittavia selvityksiä ja tarkastuksia. Palveluja tuotetaan maataloushallinnon lisäksi muille hallinnonaloille, neuvonnalle ja tutkimusyhteisöille. MTT vastaa Suomen osalta EU:n maatalouden kirjanpidon tietoverkostosta. MTT vastaa Suomen maatalouden kasvihuonekaasupäästöjen laskentajärjestelmästä sekä maatalouden ja maaseudun kestävästä kehityksen indikaattorien laskentajärjestelmästä.

MTT:n vastuulla on kansallisten kasvi- ja eläingeenivaraohjelmien toimeenpano, pohjoismaisen kasvigeenipankin aineiston ylläpito ja lisäysviljely sekä pohjoismaisen eläingeenipankin kansalliset tehtävät. MTT toimii asiantuntijana tuotantoeläinten rehujen laadun ja koostumuksen ohjauksessa. MTT tukee maatalous- ja elintarviketeknologian normien valmistelua ja toimeenpanoa sekä toimii kasvien lajikeasioiden asiantuntijatehtävissä. MTT:llä on asiantuntijatehtäviä ja -palveluja kasvintarkastuksessa sekä kasvinsuojelun torjuntaeliöiden ja torjunta-aineiden tarkastuksessa.

MTT:n tuottamaa tutkimustietoa tuotteistetaan ja kaupallistetaan Jokioisissa sijaitsevan tiedepuiston kautta. Vuoden 2005 loppuun mennessä Tiedepuistoon syntyy neljä uutta yritystä, ja MTT osallistuu 30 kehittämishankkeeseen.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)¹⁾

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	8 203	7 880	14 680
— maksullinen toiminta	-	-	2 800
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot muilta valtion virastoilta	-	-	3 900
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta (myös EU:lta saatava rahoitus)	5 505	5 600	5 700
— muut tuotot	2 698	2 280	2 280
Menot	39 316	39 469	45 935
— henkilöstömenot	23 732	24 650	30 300
— toimitilakustannukset	6 715	6 800	6 800
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	3 550	3 550	3 700
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	3 416	2 819	3 385
— kalusto- ja laiteinvestoinnit	1 903	1 650	1 750
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	8 203	7 880	14 680
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	39 316	39 469	45 935
— toimintamenorahoitus, netto	31 113	31 589	31 255
12.30.21 Maksullinen toiminta (bruttomenot)	2 341	2 440	-
Toiselle tilivirastolle siirrettävät talousarviomenot	3 848	3 800	-
30.21.(74) Talonrakennukset	78	-	-
31.21.(77) Maa- ja vesirakennustyöt	45	-	-
30.20.22 Torjunta-ainetarkastukset	414	426	430
— muu erittelemätön talousarviorahoitus	1 459	1 350	1 600
Muilta momenteilta tuleva rahoitus yhteensä	8 185	8 016	2 030
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 064		
— myönnetty	30 320		
— käytetty	31 113		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 271		

¹⁾ Taulukon laskelmat eivät sisällä yhteisrahoitteisen toiminnan läpikulkueriä (1,0 milj. euroa), eikä toimintamenomomentille nettouttamattomia yhteisrahoitteiseen toimintaan muilta valtion virastoilta saatavia jakamattomia määrärahoja (1,6 milj. euroa).

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	2 708 000	2 900 000	2 800 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	3 769 000	2 951 500	2 839 500

Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-1 061 000	-51 500	-39 500
Kustannusvastaavuus, %	72	98	99
Hintatuki	96 000	96 000	85 000
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen	-965 000	44 500	45 500

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Yhteisrahoitteisen toiminnan tulot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	3 976 000	3 100 000	3 750 000
— EU:lta saatava rahoitus	501 000	500 000	500 000
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	5 169 000	5 600 000	5 600 000
Tulot yhteensä	9 646 000	9 200 000	9 850 000
Hankkeiden kokonaiskustannukset	39 267 000	39 000 000	39 500 000
Kustannusvastaavuus (tulot - kustannukset)	-29 621 000	-29 800 000	-29 650 000
Kustannusvastaavuus, %	25	24	25

Torjunta-aineasetuksen (515/1998) 18 §:ssä tarkoitettuun toimintaan on varattu määrärahat momentilla 30.20.22.

Momentin bruttomenojen lisäys on 7 267 000 euroa, mistä 2 500 000 euroa on aiemmin momentilla 12.30.(21) budjetoituja maksuasetukseen perustuvan toiminnan menoja, 101 000 euroa aiemmin momentilla 30.21.(74) ja 50 000 euroa aiemmin momentilla 30.21.(77) budjetoituja menoja ja 4 500 000 euroa yhteisrahoitteisen toiminnan menoja, joita ei ole aikaisemmin otettu huomioon talousarvioissa. Kun vähennyksenä otetaan huomioon kertamenoluonteinen siemenperunatutkimukseen osoitettu 150 000 euroa, bruttomenojen lisäykseksi jää 7 117 000 euroa.

Bruttotulojen lisäys on 7 300 000 euroa, mistä 2 800 000 euroa on aikaisemmin momentille 12.30.(21) maksuasetuksen perusteella tuloutuneita tuloja ja 4 500 000 euroa yhteisrahoitteisen toiminnan tuloja, joita ei ole aikaisemmin otettu huomioon talousarvioissa.

Kun bruttomenojen lisäys on 7 117 000 euroa ja bruttotulojen lisäys 7 300 000 euroa, nettomääräraha alenee 183 000 euroa.

Tuloina otetaan huomioon muut kuin momenteille 12.30.04, 12.30.74 ja 12.30.99 kertyvät tutkimuskeskuksen toiminnasta kertyvät tulot.

Puutarhakasvien jalostusmaksuina vuonna 2005 kertyvät tulot 84 000 euroa on merkitty momentille 12.30.74 ja pääomaluonteiset tulot momentille 12.30.99. Määrärahasta on tarkoitus käyttää taloustutkimuksen tuottamaa tilivuoden 2004 kannattavuuskirjanpitoa koskevien tilakohtaisten aineistojen hankintaan noin 800 000 euroa, mistä noin 280 000 euroa aiheutuu kustannuksina kirjanpito tietojen toimittamisesta EU:lle. EU:lta vuonna 2005 saatava korvaus koskee vuoden 2005 ennakoerää sekä tilivuoden 2003 loppuerää, yhteensä noin 124 000 euroa, joka tuloutetaan momentille 12.30.04.

Hintatuella on ratkaiseva merkitys valiotaimituotannon ja hevossairaalan toiminnan jatkumiselle. Vuonna 2003 tuli voimaan maa- ja metsätalousministeriön asetus (18/2003) varmennetusta lisäys- ja taimiaineistosta, jonka tavoitteena on taata korkealaatuisen ja ilmastollisesti kestävä lisäys- ja taimiaineiston saa-

tavuus ja ylläpito. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää valiotaimituotannon toimintamahdollisuuksien vakauttamista esitetyn enintään 80 000 euron hintatuen turvin. Valiotaimituotanto mahdollistaa varmennetun lisäysaineiston käytön taimistoissa. Hevossairaala täydentää yksityistä palveluvalikoimaa tarjoamalla erityisosaamiseen ja tutkimukseen perustuvia sairaalapalveluita. Hevossairaala tarjoaa myös hevosalan erityiskoulutusta hevosiin erikoistulle eläinlääketieteeseen ja muiden alojen opiskelijoille. Hevossairaalan enintään 5 000 euron hintatuki tukee sairaalapalveluiden nykyisen määrän ja tason säilymistä.

2005 talousarvio	31 255 000
2004 talousarvio	31 589 000
2003 tilinpäätös	30 471 000

22. (30.21.22) *Torjunta-ainetarkastukset* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 430 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää torjunta-aineasetuksen (515/1998) 18 §:ssä tarkoitettua toiminnasta aiheutuvien Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään 13 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Tarkastustoiminnasta aineiden myynnin perusteella kertyvät tulot on merkitty momentille 12.30.73. Torjunta-aineiden tarkastustoiminnalla hankitaan ja tuotetaan tietoa valmisteiden biologisesta tehokkuudesta ja käyttökelpoisuudesta pohjoisissa äärioloissa myyntilupaviranomaisia varten sekä neuvonnan käyttöön viljelijäin kouluttamiseksi. Tarkastukseen sisällytetään mahdollisuuksien mukaan myös markkinoilla olevien valmisteiden käyttötutkimusta, jonka painopisteenä ovat käyttömäärien mahdollinen pienentäminen riskien minimoimiseksi ja torjunta-aineresistenssin havainnoiminen ja ennaltaehkäisy.

Lausunnot varten tarvittavia, yleensä 2—3 vuotta kestäviä tarkastuskokeita tehdään vuosittain noin 100 kpl.

Lausunnot on annettu 18 kpl vuonna 2003. Vuonna 2004 lausunnot arvioidaan annettavan 23 kpl ja vuonna 2005 20 kpl. Lausuntopyyntöjä on arvioitu kullekin vuodelle olevan 15 kpl.

2005 talousarvio	430 000
2004 talousarvio	426 000
2003 tilinpäätös	414 000

40. (30.12.41) *Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 608 620 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain (1559/2001) mukaiseen tukeen. Määrärahaa saa käyttää myös ympäristötuen kansallisen lisäosan ja luonnonhaittakorvauksen kansallisen lisäosan maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää vuonna 2005 ja sitä aikaisempina vuosina myönnettujen tukien maksamiseen. Lisäksi vuonna 2005 saadaan tehdä tukipäätöksiä siten, että vuonna 2005 tehtävistä, uusista ympäristötuen ja luonnonhaittakorvauksen kansallisen lisäosan sitoumuksista saa aiheutua menoja vuosina 2006—2009 yhteensä enintään 560 000 000 euroa. Vuonna 2005 ja sitä aikaisemmin tehdyistä muista tukipäätöksistä saa aiheutua vuoden 2006 ja sitä seuraavien vuosien määrärahaa maksettavia menoja enintään 84 094 000 euroa.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätöspuolesta.

Selvitysosa: Momentilta rahoitettavan maa- ja puutarhatalouden kansallisen tuen tavoitteena on täydentää EU:n tukijärjestelmiä (EU-tulotuet, luonnonhaittakorvaus ja ympäristötuki) sekä osaltaan turvata maa- ja puutarhatalouden toimintaedellytykset ja tuotannon kannattavuus sekä edesauttaa maaseudun elinvoimaisuuden säilyttämisessä. Kansallisesta tuesta maksetaan noin 60 % kotieläintaloudelle ja 40 % kasvinviljelylle.

Tukea voidaan maksaa maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annetun lain (1559/2001) mukaisista tukimuodoista seuraaville tuille: Etelä-Suomen kansallinen tuki, pohjois-

nen tuki ja muut kansalliset tuet. Lisäksi maksetaan kasvinviljelyn kansallisen tuen korvaavaa ympäristötuen kansallista lisäosaa ja luonnonhaittakorvauksen kansallista lisäosaa. Lähes kaikki maa- ja puutarhataloutta harjoittavat tilat ovat tuen piirissä.

Etelä-Suomen kansallista tukea maksetaan tukialueiden A ja B kotieläintaloudelle ja puutarhataloudelle (kasvihuonetuotanto ja puutarhatuotteiden varastointituki) komission vuonna 2004 hyväksymän tukiohjelman perusteella. Keski- ja Pohjois-Suomessa (C-tukialueella) tukea maksetaan kotieläintalouden ja kasvinviljelyn (ml. puutarhatalous) kattavan pitkäaikaisen pohjoisen tuen järjestelmän perusteella. Etelä-Suomessa maksettavan ympäristötuen kansallisen lisäosan tavoitteena on kasvinviljelyn tuotantoedellytysten turvaaminen. Luonnonhaittakorvausta korotetaan kansallisella rahoituksella EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksen mahdollistamalla taval-

la. Kansallisten lisäosien maksaminen voi edellyttää erillisiä sitoumuksia, joiden pituus vastaa vuonna 2005 jatkettavia tai uusittavia ympäristötuki- ja luonnonhaittakorvaussitoumuksia. Muita kansallisia tukia ovat lisäksi mm. perunantuotannon kansallinen tuki, emolehmien kansallinen lisäpalkkio, viljelijöiden opintoraha sekä ns. sokerin väliavarastointikorvaus.

Määrärahasta maksettavat tuet ovat kansallisesti rahoitettavia lukuun ottamatta emolehmien kansallista lisäpalkkiota, jonka rahoitukseen EU osallistuu tavoite 1-alueella ja ns. siirtymäkauden tuen alueella. EU:n osuutta vastaava tulo 450 000 euroa on otettu huomiioon momentilla 12.30.01.

Vuoden 2004 määrärahasta jää jakamatta ja käyttämättä 14 000 000 euroa, mikä siirtyy vuodelle 2005. Vuoden 2005 määrärahasta arvioidaan jäävän käyttämättä ja jakamatta 7 000 000 euroa.

Maa- ja puutarhatalouden kansallisen tuen arvioitu jakautuminen eri kohteisiin vuosina 2003—2005 sekä arvio menojen siirtymisestä seuraavien vuosien määrärahasta maksettavaksi, milj. euroa

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 arvio
Tuki yhteensä ao. vuoden tuotannolle ¹⁾	601,8	593,9	608,6
Etelä-Suomen kansallinen tuki	130,8	129,0	100,0
Pohjoinen tuki	357,6	389,1	315,8
Ympäristötuen kansallinen lisäosa ²⁾	98,7	60,0	55,0
Luonnonhaittakorvauksen kansallinen lisäosa	-	-	122,0
Muu kansallinen tuki	14,7	15,8	15,8
Edellisiin vuosiin kohdistuvia tukimenoja maksetaan ao. vuoden määrärahasta	57,6	50,8	38,0
Valtuus budjetissa	84,1	84,1	84,1

¹⁾ Lisäksi vuoden 2004 määrärahasta jää käyttämättä 14 milj. euroa, joka siirtyy vuodelle 2005. Vuoden 2005 määrärahasta arvioidaan jäävän käyttämättä ja jakamatta 7,0 milj. euroa.

²⁾ Vuonna 2003 kasvinviljelyn kansallinen tuki

Ympäristötuen ja luonnonhaittakorvauksen kansallisen lisäosan vuosien 2004 ja 2005**myöntämisvaltuudesta aiheutuvat menot, milj. euroa**

	2005	2006	2007	2008	2009—
Aiempina vuosina tehdyt päätökset ja sitoumukset	2,000	2,000	2,000	2,000	-
Vuonna 2005 tehtävät päätökset ja sitoumukset yhteensä	175,000	175,000	122,000	122,000	122,000
Ympäristötuen kansallinen lisäosa	53,000	53,000	-	-	-
Luonnonhaittakorvauksen kansallinen lisäosa	122,000	122,000	122,000	122,000	122,000
Yhteensä	177,000	177,000	124,000	124,000	122,000

2005 talousarvio	608 620 000
2004 lisätalousarvio	—
2004 talousarvio	608 620 000
2003 tilinpäätös	608 620 000

41. (30.12.43) EU-tulotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 515 372 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan unionin kokonaan rahoittamien maatalouden tulotukien ja niihin verrattavien muiden Euroopan unionin kokonaan rahoittamien menojen maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätöspuolesta.

Selvitysosa: EU-tulotukien avulla pyritään korvaamaan EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistusten yhteydessä toteutetuista tuottajahintojen laskuista aiheutuvia tulonmenetyksiä. Määrärahan kasvu johtuu yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksen yhteydessä sovitusta muutoksista. Vuonna 2005 maidon interventiohintojen alentamisen kompensoimiseen liittyvää lypsylehmäpalkkiota ja sen lisämäärää korotetaan. Niin sanotulla tuen mukauttamisella suorien tukien järjestelmään kuuluvia tukia alennetaan kolmella prosentilla vuonna 2005. Leikkaukset kohdistuvat 5 000 euroa ylimenevään osaan. Leikkauksista vapaata 5 000 euron pohjaosaa vastaava leikkauksen määrä maksetaan viljelijöille takaisin vuonna 2006. Muu osa leikkauksesta palautetaan jäsenmaille maaseudun kehittämistoimenpiteisiin maatalousmaan alan, maatalouden työvoiman ja bruttokansantuotteen perusteella.

Peltokasvien tuki maksetaan neuvoston asetuksen EY 1251/1999 perusteella. Sonni-, härkä-, emolehmä-, teurastus- ja laajaperäistämispalkkiot sekä nautojen lisätuki myönnetään neuvoston asetuksen EY 1254/1999 perusteella. Uuhipalkkio ja uuhiin lisätuki maksetaan neuvoston asetuksen EY 2529/2001 perusteella. Tärkkelysperunan tuki maksetaan neuvoston asetuksen EY 1782/2003 perusteella. Kuitupellavan ja -hampun jalostustuki perustuu neuvoston asetukseen EY 1673/2000, kuivatujen rehujen tuki neuvoston asetukseen EY 603/95 ja siementen tuotantotuki asetukseen EY 2358/71. Lypsylehmäpalkkio ja sen lisämäärä sekä valkuaiskasvien ja energiakasvien tuki maksetaan neuvoston asetuksen EY 1782/2003 perusteella.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vuonna 2005 maksettavat tuet. Vastaavat tulot EMOTR:n tukiosastosta kertyvät momentille 12.30.01.

EU-tulotuet muodostivat vuonna 2003 noin 11 % maatalouden kokonaislaskelman mukaisesta kokonaistuotosta. Kaikista maa- ja puutarhataloudelle maksettavista tuista nämä tuet olivat noin 25 %.

EU-tulotuen arvioitu**jakautuminen käyttökohteittain****vuonna 2005**

€

Peltokasvien tuki	361 658 000
Eläinpalkkiot	159 101 000
Muut tuet	10 478 000
Tuen mukauttaminen	-15 865 000
EU-tulotuki yhteensä	515 372 000

Peltokasvien tukea maksettiin vuonna 2003 noin 65 400 maatilalle eli 92 prosentille tukia saaneista tiloista. Enimmäisala, jolle tukea voidaan Suomessa maksaa, on 1 591 500 hehtaaria. Vuonna 2003 ala ylittyi noin 4,6 %. Alan arvioidaan ylittyvän myös vuonna 2005.

EU:n eläinpalkkioita arvioidaan haettavan vuonna 2005 seuraavasti: sonnipalkkiota noin 165 000 sonnista (Suomen maakiintiö 200 000 sonnia), emolehmäpalkkiota noin 40 000 emolehmästä ja -hiehosta (maakiintiö 55 000), teurastuspalkkiota noin 324 000 eläimestä sekä uuhipalkkiota noin 45 000 uuhesta (maakiintiö 80 000).

2005 talousarvio	515 372 000
2004 talousarvio	501 771 000
2003 tilinpäätös	446 950 760

42. (30.12.44) *Satovahinkojen korvaaminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää satovahinkojen korvaamisesta annetun lain (1214/2000) mukaisien korvausten maksamiseen. Määrärahasta saa maksaa myös edellisiin vuosiin kohdistuvia korvauksia. Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Satovahinkoina voidaan korvata poikkeuksellisten luonnonolojen kasvavalle tai korjuuvaiheessa olevalle sadolle aiheuttamat vahingot.

2005 talousarvio	3 400 000
2004 talousarvio	3 400 000
2003 tilinpäätös	3 400 000

43. (30.12.45) *Maatalouden ympäristötuki* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 321 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää EU:n komission vuosille 1995—1999 hyväksymän maatalouden ympäristöohjelman ja vuosille 2000—2006 hyväksymän horisontaalisen maaseudun kehittämissuunnitelman mukaisten maatalouden ympäristötukien maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös kokonaan kansallisesti rahoit-

tettavaan useiden tilojen yhteisten vesitaloudellisten toimenpiteiden hankekohtaiseen suunnitteluun enintään 84 000 euroa, maatalouden ympäristötukeen liittyvän koulutuksen maksamiseen enintään 681 000 euroa ja ympäristötuen toimeenpanosta, seurannasta ja kehittämisestä valtiolle aiheutuvien kulusmenojen maksamiseen enintään 320 500 euroa sekä luonnon monimuotoisuutta koskevien yleissuunnitelmien laatimisesta aiheutuviin kulusmenoihin enintään 260 000 euroa.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Vuonna 2005 saa tehdä EU:n komission vuosille 2000—2006 hyväksymän maatalouden ympäristötukijärjestelmän mukaisia sitoumuksia ja sopimuksia siten, että niistä aiheutuu vuosina 2006—2007 menoja yhteensä enintään 280 000 000 euroa. Mikäli vuoden 2004 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2005.

Selvitysosa: Ympäristötuen päämääränä on maatalous- ja puutarhatuotannon harjoittaminen kestävästi. Ympäristötuen avulla vähennetään ympäristöön ja erityisesti pinta- ja pohjavesiin sekä ilmaan kohdistuvaa kuormitusta. Ympäristötuen avulla vähennetään torjunta-aineiden käytöstä aiheutuvia riskejä, huolehditaan maatalousalueiden luonnon monimuotoisuudesta ja hoidetaan maatalousmaisympäristöjä. Ympäristötukijärjestelmän erityistukien avulla turvataan arvokkaiden perinnebiotooppien, niiden luontotyyppien ja eliölajiston sekä kulttuurihistoriallisten ja maisemallisten arvojen säilyminen sekä estetään suomalaisiin alkuperäisrotuihin kuuluvien eläinten kuoleminen sukupuuttoon ja varmistetaan mahdollisimman laajan geneettisen perimän säilyminen.

Viljelijöiden halukkuus sitoutua ympäristötukeen on osoittautunut komission vuosille 2000—2006 hyväksymässä horisontaalisessa maaseudun kehittämissuunnitelmassa arvioitua suuremmaksi. Järjestelmän piiriin on tullut noin 98 % peltoalasta ja 93 % viljelijöistä. Vesistöjen varsille perustetut ympäristötuen eh-

toina olevat suojakaistat, joita on perustettu noin 5 000 hehtaarin alalle ovat olleet tehokkaita eroosion estäjiä. Ympäristötuen valinnaisista lisätoimenpiteistä suosituin on ollut peltojen talviaikainen kasvipeitteisyys. Tarkennettua lannoitusta noudatetaan lisätoimenpiteenä 13 485 tilalla, noin 350 000 hehtaarilla sekä vapaaehtoisesti, ilman korvausta noin 20 000 maatilalla. Luonnonmukaisen tuotannon osuus oli 7,3 % peltoalasta. Erilaisia niittyjä, ketoja, hakamaita ja metsälaitumia koskevat perinnebiotooppisopimukset kattoivat vuonna 2003 yli 22 000 hehtaaria. Erityistukisopimuksia oli vuonna 2003 voimassa yhteensä 18 595 kappaletta ja ne käsittivät 354 388 ha sopimusalaa sekä 3 385 eläinyksikköä.

Vuonna 2005 ympäristötukeen arvioidaan tarvittavan 321 900 000 euroa. EU:lta pyritään saamaan lisärahoitusta nykyiselle ohjelmakaudelle siten, että EU-osuus olisi vuosina 2005—2006 keskimäärin 55 % järjestelmän menoista, jolloin EU:n osarahoitus olisi tavoite 1-alueella 75 % ja muualla maassa 50 %. Vuonna 2005 tehdään myös uusia erityistukisopimuksia, jotka tukevat erityisesti vuonna 2002 hyväksytyn Suomen Itämeren suojeluohjelman tavoitteita.

Ympäristötukijärjestelmän vuoden 2005 määrärahan arvioitu jakautuminen

€

Ympäristötukijärjestelmä yhteensä,	
josta	321 900 000
— EU-osuus	177 045 000
— valtion osuus	143 509 500
— kokonaan kansallisesti rahoitettava osuus (enintään)	1 345 500

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon myös kokonaan kansallisesti rahoitettavat ympäristötuen koulutuksesta, toimeenpanosta, seurannasta ja kehittämisestä aiheutuvat kulutusmenot, useiden tilojen yhteisten vesitaloudellisten toimenpiteiden hankekohtainen suunnittelu sekä luonnon monimuotoisuutta koskevien yleissuunnitelmien laatimisen aiheuttamat kulutusmenot.

Momentille 12.30.01 on arvioitu kertyväksi EU:n osuutta vastaavasti 177 045 000 euroa, mistä EU:lta saatavan lisärahoituksen osuus on 37 305 000 euroa, Manner-Suomen maatalouden ympäristötukijärjestelmää varten.

Maatalouden ympäristötukijärjestelmien toteuttamisesta aiheutuvat menot, milj. euroa

	2005	2006	2007	2008	Myöh. vuod. yht.
Vuosia 1995—1999 koskeva ohjelma, tehdyt päätökset ja toimenpiteet	3,1	3,1	3,1	3,1	26,2
Vuosia 2000—2006 koskeva järjestelmä					
— vuosina 2000—2004 tehdyt päätökset ja toimenpiteet	45,2	34,6	22,2	11,3	6,9
— vuonna 2005 tehtävät päätökset ja toimenpiteet	273,6	272,3	-	-	-
Yhteensä	321,9	310,0	25,3	14,4	33,1

Momentin 30.20.40 määrärahasta maksetaan lisäksi kokonaan valtion rahoittamaa ympäristötuen kansallista lisäosaa, jonka enimmäismäärä vuonna 2005 on 55 000 000 euroa.

2005 talousarvio	321 900 000
2004 talousarvio	312 300 000
2003 tilinpäätös	305 900 000

44. (30.12.46) Luonnonhaittakorvaus (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 422 673 000 euroa. Määrärahaa saa käyttää EU:n komission vuosille 2000—2006 hyväksymän horisontaalisen maaseudun kehittämisohjelman mukaisen luonnonhaittakorvausten maksamiseen. Määräraha budjetoidaan maksatuspäätöspöytäkirjassa.

Vuonna 2005 saa tehdä EU:n komission vuosille 2000—2006 hyväksymän luonnonhaittakorvausjärjestelmän mukaisia sitoumuksia siten, että niistä aiheutuu vuosina 2006—2009 menoja yhteensä enintään 1 700 000 000 euroa. Mikäli vuoden 2004 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2005.

Selvitysosa: Luonnonhaittakorvausjärjestelmällä pyritään varmistamaan ympäristön kannalta kestävä maatalouden jatkuminen pohjoisissa maatalouden harjoittamisen kannalta epäsuotuisissa luonnonoloissa. Luonnonhaittakorvaukset tukevat maatalouden ympäristötavoitteita, mutta ne ovat myös merkittävä osa maatalojen perustoimeentuloa. Luonnonhaittakorvauksen saamisen ehtona on tavanomaisen hyvän maatalouskäytännön noudattaminen. Se sisältää sekä tavanomaisen hyvän viljelytavan että yleisen ympäristölainsäädännön ja -määräysten noudattamisen.

Vuonna 2003 ohjelmakauden 2000—2006 mukaista luonnonhaittakorvausta maksettiin

69 525 viljelijälle eli 96 prosentille suoria tukia saaneista viljelijöistä ja 96 prosentille käytettävissä olevasta maatalousmaasta.

Viljelijöiden kanssa tehtyjen sitoumusten kausi päättyy pääosin vuoden 2005 keväällä. Uusia sitoumuksia on tarkoitus tehdä viisivuotiskaudeksi 2005—2009. Vuonna 2005 luonnonhaittakorvauksiin arvioidaan tarvittavan 422 673 000 euroa. EU:n osarahoitus on tavoitte 1-alueella 50 % ja muualla maassa 25 % eli keskimääräiseksi osarahoitusosuudeksi arvioidaan 32 %.

Luonnonhaittakorvauksen rahoituksen arvioitu jakautuminen

Luonnonhaittakorvaukset yhteensä,	
josta	422 673 000
— EU-osuus	136 973 000
— valtion osuus	285 700 000

Momentille 12.30.01 on arvioitu kertyväksi EU:n osuutta vastaavasti 136 973 000 euroa.

Luonnonhaittakorvausjärjestelmän toteuttamisesta aiheutuvat menot, milj. euroa

	2005	2006	2007	2008	Myöhemmät vuodet yhteensä
Ennen vuotta 2005 tehdyt päätökset ja toimenpiteet	11,47	8,66	5,20	0,15	-
Vuonna 2005 tehtävät päätökset ja toimenpiteet	411,20	411,20	411,20	411,20	411,20
Yhteensä	422,67	419,86	416,40	411,35	411,20

Luonnonhaittakorvauksen yksikkötukitasoa korotetaan nykyisestä enimmäismäärästä, 200 eurosta/ha yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksen mahdollistamalla tavalla 250 euroon/ha. Korotus rahoitetaan kokonaan valtion varoista ja maksetaan luonnonhaittakorvauksen kansallisena lisäosana. Tästä aiheutuvat lisämenot, 122 000 000 euroa rahoitetaan momentilta 30.20.40.

2005 talousarvio	422 673 000
2004 lisätalousarvio	—
2004 talousarvio	422 673 000
2003 tilinpäätös	417 673 000

45. (30.13.42 ja 30.13.47) Luopumistuet ja -korvaukset ja pellonmetsitystuki (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 150 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää luopumiseläkelain (16/1974) ja luopumiskorvauslain (1330/1992) mukaisten korvausten maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain (1293/1994) perusteella myönnettävien luopumistukien ja hoitokustannusten sekä EU:n komission vuosiksi 1995—1999 hyväksymän maatalouden metsätoimenpideohjelman mukaisista toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen. Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Luopumistukijärjestelmällä tuetaan yksikkökoon suurentamista ja sukupolvenvaihdoksia maa- ja porotaloudessa. Järjestelmien tavoitteena on myös alentaa maatalousyrittäjien keski-ikä.

Luopumiseläkelain voimassaolo päättyi vuoden 1994 lopussa ja luopumiskorvauslain vuoden 1995 lopussa. Niiden piirissä on edelleen noin 22 000 eläkkeensaajaa. Järjestelmistä aiheutuvat menot alenevat asteittain ja loppuvat 2020 -luvulla.

EU:n osarahoittamaa maatalousyrittäjien luopumistukijärjestelmää toteutettiin Suomessa vuosina 1995—1999. Sopimuksista aiheutuvien menojen maksaminen jatkuu osana horisontaalista maaseudun kehittämissuunnitelmaa. Ko. luopumistukea arvioidaan maksettavan vuonna 2005 yhteensä 43 330 000 euroa, josta 3 330 000 euroa katetaan edelliseltä vuodelta siirtyvällä erällä. EU:n osuus luopumistuesta on 16 900 000 euroa, josta 1 400 000 euroa katetaan edelliseltä vuodelta siirtyvällä erällä. Momentille 12.30.01 arvioidaan kertyvän EU:n osuutta vastaavasti 16 900 000 euroa.

Maatalousyrittäjien luopumistukijärjestelmää jatkettiin vuoden 2000 alusta kokonaan kansallisesti rahoitettavana järjestelmänä vuosille 2000—2002. Järjestelmässä ei voinut luopua vuokrauksen ja viljelemättömyysittoumuksen nojalla. Luopujien keski-ikä oli 57,1 vuotta ja jatkajien 29,5 vuotta. Lisämaata

hankkineiden keski-ikä oli 40,0 vuotta. Tämän järjestelmän mukaiseen luopumistukeen arvioidaan vuonna 2005 tarvittavan yhteensä 21 300 000 euroa.

Vuonna 2003 otettiin käyttöön uusi kokonaan kansallinen nelivuotinen luopumistukijärjestelmä. Vuosina 2005—2006 toteutettavissa sukupolvenvaihdosluopumisissa luopujan ikäraja nousee vuodella ja on 56 vuotta. Lisämaaksi myyvän on oltava 57-vuotias. Pellon vuokraus luovutustapana tuli mahdolliseksi vuonna 2004 ja koskee 60 vuotta täyttäneitä luopujia. Poroista luopujan ikäraja on 55 vuotta. Tuen piiriin tuli vuonna 2003 426 tilaa ja 535 luopujaa. Vuosina 2004 ja 2005 sen piiriin arvioidaan tulevan vuosittain noin 800 luopujaa. Järjestelmästä arvioidaan aiheutuvan menoja vuonna 2005 noin 27 570 000 euroa, mistä 2 670 000 euroa katetaan edelliseltä vuodelta siirtyvällä erällä.

Sopimusten menoihin sisältyvät myös niiden hoitokulut.

Maatalouden metsätoimenpideohjelman 1995—1999 mukaisia metsityksiä voitiin hyväksyä vuoden 1999 loppuun saakka. Ohjelman perusteella metsitettiin yhteensä 27 600 hehtaaria peltoa, mikä on noin puolet ohjelman tavoitteesta. Viimeiset metsitykset tapahtuivat vuonna 2002. Ohjelman mukaisia menoja arvioidaan vuonna 2005 maksettavan 5 800 000 euroa. Tulonmenetykskorvausta maksetaan kymmenelle vuodelle sen jälkeen, kun metsitys on todettu suoritetuksi hyväksyttävällä tavalla. Metsityksen hoitopalkkiota maksetaan 2 ja 4 vuoden kuluttua metsityksen valmistumisen jälkeen. EU:n rahoitusosuus on 50 %. Momentille 12.30.01 on arvioitu kertyväksi vastaavasti 2 900 000 euroa EU:n osuutena.

Viitaten momentin 33.19.60 perustelujen selvitysosaan määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 600 000 euroa kansaneläkkeen tasokorotuksen johdosta.

Luopumistukien ja -korvauksen toteutuminen vuonna 2005

Tukimuoto	Järjestelmän piiriin tullut sen voimassaoloaikana		Eläkkeitä maksussa v. 2005 lopussa arvio	Keskim. korvaus v. 2005, arvio euroa/kk
	Tiloja	Luopujia	kpl	
Luopumiseläke	23 877	39 892	21 751	205
Luopumiskorvaus	885	1 221	136	564
Maatalousyrittäjien luopumistuki 1995—1999	6 401	9 133	4 624	702
Maatalousyrittäjien luopumistuki 2000—2002	1 840	2 751	2 306	743
Maatalousyrittäjien luopumistuki 2003—2006	2 300	3 000	3 000	746
Yhteensä	35 303	55 997	31 817	

Määrärahan arvioitu jakautuminen, milj. euroa

	Yhteensä, mistä EU:n osuus	
Luopumiseläkkeet ja -korvaukset	58,10	-
Maatalousyrittäjien luopumistuki, vuosina 1995—1999	40,00	15,50
Maatalousyrittäjien luopumistuki, vuosina 2000—2002	21,30	-
Maatalousyrittäjien luopumistuki, vuosina 2003—2006	24,90	-
Maatalouden metsätoimenpiteet, ennen vuotta 2000 tehdyt sitoumukset	5,80	2,90
— metsityksen hoitopalkkio	0,40	0,20
— tulonmenetykskorvaus	5,40	2,70
Yhteensä¹⁾	150,10	18,40

¹⁾ Lisäksi käytettävissä on 6 milj. euroa edelliseltä vuodelta siirtyvää määrärahaa, josta EU:n osuutta 1,4 milj. euroa.

Menot vuonna 2005 ja sitä aikaisempina vuosina tehdyistä luopumiseläkkeistä ja -korvauksista ja maatalousyrittäjien luopumistukia koskevista sitoumuksista ja metsätoimenpiteistä, milj. euroa

	2005	2006	2007	2008	Myöh. vuod. yht.
Luopumiseläkkeet ja -korvaukset	58,10	55,00	52,70	50,60	447,70
Maatalousyrittäjien luopumistuki, vuosien 1995—1999 sopimukset	43,33	35,00	26,30	18,80	24,50
Maatalousyrittäjien luopumistuki, vuosien 2000—2002 sopimukset	21,30	20,70	19,70	18,60	50,40
Maatalousyrittäjien luopumistuki, vuosien 2003—2006 sopimukset	27,57	34,10	39,90	40,30	187,30
Maatalouden metsätoimenpiteet, ennen vuotta 2000 tehdyt sitoumukset	5,80	5,70	4,20	2,40	1,60
Yhteensä¹⁾	156,10	150,50	142,80	130,70	711,50

¹⁾ Vuoden 2005 määräraha sisältää 6 milj. euroa edelliseltä vuodelta siirtyvää määrärahaa.

2005 talousarvio	150 100 000
2004 talousarvio	148 790 000
2003 tilinpäätös	150 014 419

46. (30.13.43) *Markkinoinnin ja tuotannon kehittäminen* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 4 702 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädettyihin perusteisiin yhdistyksille myönnettäviin avustuksiin maa- ja puutarhataloustuotteiden markkinoinnin ja tuotannon kehittämiseen sekä hunajan tuotannon ja markkinoinnin edistämiseen. Määrärahaa saa lisäksi käyttää neuvoston asetuksen (EY 1221/1997) mukaisesti hunajan tuotannon ja markkinoinnin kehittämiseksi laaditusta ohjelmasta aiheutuviin menoihin. Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenoihin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahalla rahoitetun toiminnan tavoitteena on parantaa tuotteiden laatua ja kuluttajien tyytyväisyyttä siihen, lisätä terveellisiä ruokatuotteita sekä kuluttaji-

en ja ruokaketjun ammattilaisten tietämystä koko elintarvikeketjusta.

Määrärahalla rahoitetaan valtakunnallisia maa- ja puutarhataloustuotteiden markkinoinnin ja tuotannon kehittämiseen tähtäviä laajoja ohjelmia, jotka painottavat tuotteiden laatua, terveellisiä ruokailutottumuksia, menekinedistämistä, ruokakulttuuria, tutkimusta ja neuvontaa sekä edellä mainittuihin kokonaisuuksiin liittyvää tiedonvälitystä. Määräraha maksetaan rekisteröidyille yleishyödyllisille yhdistyksille, joiden toiminnan kohderyhmänä ovat kuluttajat, toimittajat, opettajat, neuvojat ja viljelijät sekä kaupan ja ruoanvalmistuksen ammattilaiset. Kansallisiin markkinoinnin ja tuotannon kehittämistoimiin varatusta määrärahasta 60 000 euroa arvioidaan suunnattavan Portaat luomuun -ammattikeittiöohjelman toteuttamiseen.

Hunajan tuotannon ja markkinoinnin edistämiseen arvioidaan tarvittavan 225 000 euroa, mistä EU:n osarahoittaman tukijärjestelmän kokonaismenoiksi arvioidaan 165 000 euroa. EU:n rahoitusosuus (50 %) on 82 000 euroa, mikä on merkitty tulona momentille 12.30.01.

Määrärahan arvioitu jakautuminen eri käyttökohteisiin, euroa

	Yhteensä, mistä EU:n osuus	
Kansalliset markkinoinnin ja tuotannon kehittämistoimet	4 477 000	-
Hunajantuotannon ja markkinoinnin edistäminen	225 000	82 000
Yhteensä	4 702 000	82 000

2005 talousarvio	4 702 000
2004 talousarvio	4 722 000
2003 tilinpäätös	4 702 000

47. (30.13.44) *Laatujärjestelmien kehittäminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 513 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää elintarviketalouden laatustrategian toteuttamiseen liittyvien avustusten, ostopalvelujen ja kulutusmenojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään 10 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksami-

seen. Määrärahaa voidaan käyttää myös julkisyhteisöjen toteuttamiin hankkeisiin.

Määräraha budjetoidaan siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena ja kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa.

Määrärahaa käytetään vuonna 2004 uudistetun elintarviketalouden laatustrategian täytäntöönpanoon, elintarvikeketjun jäljitettävyyttä ja turvallisuutta edistävien ratkaisujen kehittämiseen ja toteuttamiseen sekä elintarviketalouden laatu- ja tietojärjestelmän (ELATI) kehittämiseen. Tavoitteena on, että koko elintarvikeket-

ju on systemaattisen ja tarvittaessa todennettavissa olevan laatutyön piirissä vuoteen 2006 mennessä.

Kansallista elintarviketalouden laatustrategian toteuttamista johtaa ja seuraa laatujohtoryhmä. Johtoryhmä tekee esityksiä maa- ja metsätalousministeriölle rahoitettavista kehittämis-, tutkimus- sekä viestintähankkeista. Laatujohtoryhmän apuna toimii laaja-alainen elintarviketalouden laatustrategian yhteistyöryhmä, jossa on edustettuna koko elintarviketalouden kenttä.

2005 talousarvio	1 513 000
2004 talousarvio	1 513 000
2003 tilinpäätös	1 513 000

48. (30.13.48) Puutarhatalouden erityistoimenpiteet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 355 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää EU:n rahoitusosuuksien maksamiseen hedelmän- ja vihannestuottajaorganisaatioiden sellaisiin menoihin, jotka aiheutuvat hyväksytyjen toimintaohjelmien mukaisista toimenpiteistä tai tuotteiden poistamisesta markkinoilta.

Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Tuottajaorganisaatiot ovat tuottajien muodostamia markkinointiyhteisliittymiä, joiden tavoitteena on vahvistaa hedelmä- ja vihannesealan tuottajien asemaa markkinoilla. Hedelmien ja vihannesten yhteisestä markkinajärjestelystä annetun neuvoston asetuksen (EY 2200/1996) mukaan hyväksytyille tuottajaorganisaatioille maksetaan tukea toimintaohjelman toteuttamiseen. Ohjelman kustannuksista 50 % katetaan organisaation jäseniltä kerättävillä maksuilla ja 50 % valtion talousarviosta myönnettävällä tuella. Tuki maksetaan takautuvasti toimintaohjelman toteuttamista seuraavana vuonna. Talousarviosta maksettava tuki rahoitetaan kokonaan EMOTR:n tukiosastosta. Tuen määräksi vuonna 2005 arvioidaan 355 000 euroa. Vuonna 2004 tukeen arvioidaan käytettävän 37 000 euroa. Lisäys johtuu siitä, että vuoteen 2005 koh-

distuu kahden toimintaohjelman kustannuksia, kun vuoteen 2004 kohdistui vain yhden ohjelman kustannuksia.

Momentille 12.30.01 kertyy EU:n osuuksia vastaavasti 355 000 euroa.

2005 talousarvio	355 000
2004 talousarvio	170 000
2003 tilinpäätös	32 658

49. (30.14.49) Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 41 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maaseutuelinkeinon rahoituslain (329/1999), porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain (45/2000), maa- ja metsätalouden rakennepoliittisista toimenpiteistä annetun lain (1303/1994), maaseutuelinkeinolain (1295/1990) ja maatilalain (188/1977) mukaisista korkotukilainoista, eräiden maatilatalouden luottojen vakauttamisesta annetun lain (511/1985) mukaisista lainoista sekä maaseudun pienimuotoisen elinkeinotoiminnan edistämisestä annetun lain (1031/1986) mukaisista korkotukilainoista luottolaitoksille suoritettavien korkohyvitysten maksamiseen.

Vuonna 2005 korkotukea saa hyväksyä enintään 250 000 000 euron lainapäätökselle. Mikäli vuoden 2004 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2005.

Selvitysosa: Lainojen korkotason alentamisella tuetaan viljelijöiden mahdollisuuksia maatalouden rakenteen parantamiseen investointeja suorittamalla. Vuonna 2004 on luovuttu uusien valtionlainojen myöntämisestä ja siirrytty korkotukilainoitukseen. Maaseutuelinkeinotoiminnan korkotukimenoihin käytetään 8 500 000 euroa hallitusneuvottelujen pöytäkirjassa maa- ja metsätalousministeriön ja MAKERAn tarpeisiin varatusta lisämäärärahasta.

Vuonna 1996 ja sen jälkeen myönnettyistä lainoista korkotuki on enintään 4 tai 5 prosenttiyksikköä lainan myöntämisaikakohdasta riippuen, kuitenkin niin, että viljelijän maksama

korke on vähintään 2 prosenttiyksikköä. Ennen vuotta 1996 myönnettyistä maaseutuelinkeinolain mukaisista lainoista maksetaan luottolaitokselle korkotukea 50 % luottolaitoksen perimästä kokonaiskorosta. Maatilalain mukaisille lainoille maksetaan korkohyvitystä lainansaajilta perittävän koron muutosten johdos-

ta myöntämisvuodesta ja lainalajista riippuen keskimäärin 1,1 % lainojen maksamatta olevasta pääomasta. Koko lainakanta huomioon ottaen korkohyvitystä arvioidaan vuonna 2005 maksettavan keskimäärin 3,5 % lainapääomasta. Myönnettyjen lainojen pääoma oli vuoden 2003 lopussa yhteensä 840,5 milj. euroa.

Korkotukilainoista valtiolle aiheutuvat menot, milj. euroa

	2005	2006	2007	2008	Myöh. vuodet yht.
Ennen vuotta 2005 myönnettyt korkotukilainat	36,9	33,4	29,3	25,0	8,0
Vuonna 2005 myönnettyt korkotukilainat	4,4	8,4	7,7	6,4	22,6
Yhteensä	41,3	41,8	37,0	31,4	30,6

2005 talousarvio	41 300 000
2004 lisätalousarvio	—
2004 talousarvio	32 800 000
2003 tilinpäätös	23 550 962

2005 talousarvio	1 000 000
2004 talousarvio	2 000 000

60. (30.13.60) Siirto interventiorahastoon (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Maatalouden interventiorahastoon tarkoitetun siirron maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää Maatalouden interventiorahaston ottamien lainojen korkojen sekä muiden Maatalouden interventiorahastosta annetussa laissa (1206/1994), asetuksessa (1587/1994) ja maa- ja metsätalousministeriön päätöksessä (1901/572/2002) tarkoitettujen menojen maksamiseen, joita ei rahoiteta EU:n maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosastosta.

Selvitysosa: Budjettisiirrolla katetaan Maatalouden interventiorahaston menot, joita vastaavia tuloja EU:n säästösten mukaan ei tulouteta interventiorahastolle. Näiden menojen arvioidaan vuonna 2005 kasvavan edellisvuodesta mm. menekinedistämishjelman menojen kasvun johdosta ja olevan 2 330 000 euroa. Kun edellisvuosien ylijäämällä ja muilla tuloilla voidaan kattaa 1 330 000 euroa, tarvitaan siirtona rahastoon 1 000 000 euroa.

61. Siirto Maatilatalouden kehittämisrahastoon (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 5 644 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Maatilatalouden kehittämisrahastosta annetun lain (657/1966) 2 §:ssä tarkoitetun siirron maksamiseen.

Rahaston varoja saa käyttää enintään 650 000 euroa rahaston maksuliikenteen, kirjanpidon ja perimistehtävien sekä rahaston toiminnan suunnittelua ja seurantaa tukevien tietojärjestelmien kehittämisestä aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Maatilatalouden kehittämisrahaston varoista maksetaan maaseutuelinkeinojen rahoituslain (329/1999), porotalouden ja luontaiselinkeinojen rahoituslain (45/2000), maa- ja metsätalouden rakennepoliittisista toimenpiteistä annetun lain (1303/1994) ja maaseutuelinkeinolain (1295/1990) mukaisista avustus- ja muista tukitoimenpiteistä aiheutuvia menoja. Maatilatalouden kehittämisrahastoon osoitetaan osa hallitusohjelman hyväksymisen yhteydessä maa- ja metsätalousministeriön myöhemmin määrittelemiä maatalouden rakenteen ja muita kehittämistarpeita varten varatusta määrärahasta. Rahastosta myönnettävillä avustuksilla on tarkoitus tukea

maatilojen tuotannollisia investointeja ja sukupolvenvaihdoksia.

Vuonna 2005 arvioidaan rahastosta myönnettävien avustuksia maatalouden investointeihin noin 91 milj. euroa.

Rahaston käytettävissä olevista varoista maksetaan myös luottolaitoksille lainojen hoitamisesta aiheutuvat hoitopalkkiot sekä maa-

omaisuuden hankkimisesta ja hoitamisesta aiheutuvat menot. Varoja käytetään myös maatalouden, maaseudun, porotalouden ja luontaiselinkeinojen tutkimustoimintaan sekä toimintaryhmätoiminnan kansalliseen tukemiseen.

2005 talousarvio	5 644 000
------------------	-----------

(21.) Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus

Selvitysosa: Luku ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen momentti 22 siirrettäväksi luvun 30.20 vastaavaksi momentiksi sekä momentit 21, 74 ja 77 yhdistettäväksi luvun 30.20 momentiksi 21.

(31.) Metsätalouden edistäminen ja valvonta

Selvitysosa: Luku ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen momentit 24, 25, 42, 43, 44, 45, 50 ja 83 siirrettäväksi luvun 30.60 vastaaviksi momenteiksi.

(32.) Metsäntutkimuslaitos

Selvitysosa: Luku ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen momentit 21, 74, 76 ja 77 yhdistettäväksi luvun 30.60 momentiksi 21.

(33.) Metsähallitus

Selvitysosa: Luku ehdotetaan siirrettäväksi luvuksi 30.63.

40. (30.41 ja 30.42) Kala-, riista- ja porotalous

Selvitysosa:

Kalatalous: Vesipuitedirektiivin toimeenpanon ennakoitaan parantavan jo nyt hyvänä pidettävää kalavesien tilaa. Näin ollen vesiluonnon tarjoamat kalatalouden kehittämisedellytykset ovat hyvät ja tulevat paranemaan nykyisestään varsinkin sisävesialueella.

Kalakantojen ennakoitaan lyhyellä aikavälillä säilyvän määrällisesti nykytasolla. Ammatinharjoittajien määrän arvioidaan vielä vähenevän, koska kannattava pyyntitoiminta edellyttää keskittymistä. Silakkakannat ja silakan kysyntä luovat mahdollisuudet silakankalastuksen lisäämi-

seen. Tuontikalalan osuus kulutetusta kalasta kasvaa. Vähittäiskaupassa kala myydään yhä pitemmälle esikäsiteltyinä ja jalostettuina.

Troolari- ja ajo verkkokalastuslaivastojen ylikapasiteettia vähennetään rakennepolitiikan keinoilla myöntämällä avustuksia alusten romutuksiin. Euroopan unioni on päättänyt kieltää ajo verkkokalastuksen asteittain siten, että täysi kieltä on voimassa 1.1.2008.

Kireän markkinatilanteen ennakoitaan jatkuvan, sillä lohen hinta maailmanmarkkinoilla ohjaa suuresti paitsi viljellyn kalan niin myös pyydetyn kalan hinnanmuodostusta ensikäden kaupassa.

Vapaa-ajankalastuksen luonne on vähitellen muuttunut, mikä näkyy muun muassa verkkokalastuksen vähentymisenä ja vastaavasti vapakalastuksen lisääntymisenä. Verkkojen käytön väheneminen näkyy puolestaan vapaa-ajankalastuksen saalismäärien vähenemisenä. Toisaalta kalastus on kohdistunut entistä selvemmin tiettyihin petokalakantoihin.

Kalastuksessa tapahtuneet muutokset edellyttävät kalakantojen hoitotoiminnan uudelleenarviointia. Hoitotoiminnassa tullaan kiinnittämään enemmän huomiota kalastuksen järjestelyyn, kalanistutustoiminnan suunnitelmallisuuden lisäämiseen sekä kalataloudellisten kunnostusten merkityksen korostamiseen. Lisäksi hoitotoiminnassa pyritään edistämään kalojen luontaista lisääntymistä ja hyväksikäyttöä.

Kalastusmatkailun laajenemis- ja kehittämismahdollisuuksia tuetaan, sillä siitä on muodostumassa tärkeä osa luonto- ja maatilamatkailua.

Riistatalous: Riistaeläinkantojen runsauskehitys vaihtelee lajiryhmästä riippuen. Esimerkiksi suurpetokannat ovat runsastuneet ja levittäytyneet uusille elinalueille. Suurpetokannat ovat aiheuttaneet merkittäviä vahinkoja.

Metsäkanalintukannat näyttävät vakiintuneen pitkäaikaisen taantuman jälkeen, niiden kantoja pyritään elvyttämään.

Hirvikanta kasvoi merkittävästi 1990-luvun puolivälin jälkeen. Vuodesta 2002 alkaen hirvien määrä on vähentynyt suunnitelmallisesti tehostetun metsästyksen ansiosta. Samalla myös hirvien aiheuttamat liikenne-, maatalous- ja metsävahingot ovat vähentyneet.

Harmaahyljekanta on runsastunut merkittäväällä tavalla viimeisten vuosien aikana. Samanaikaisesti harmaahylkeiden aiheuttamat vahingot kalastukselle ovat kasvaneet. Vahinkojen vähentämiseksi metsästystä ja vahinkojen estomenetelmien kehittämistä jatketaan.

Suomessa on ollut viime vuosina yli 290 000 metsästäjää. Vuonna 2003 riistanhoitomaksun suoritti 297 110 metsästäjää. Metsästäjämäärä väkilukuun suhteutettuna on suurin Euroopassa.

Porotalous: Poronmetsästäjien määrä on laskenut tasaisesti EU-jäsenyyden ajan (v. 2003 noin 5 300 poronmetsästäjää). Tänä aikana teurasporojen määrä ja tuotetun poronlihan määrä on kuitenkin pysynyt suhteellisen vakiona siitä huolimatta, että suurimpia sallittuja eloporomääriä on alennettu talvilaidunten kestävyuden turvaamiseksi. Talvilaidunten elpyminen, suotuisat talvet sekä talvella suoritettu lisäruokinta ovat nostaneet keskimääräisiä teuraspainoja.

Porotalouden eläinkohtaisen tuen avulla edistetty keskimääräisen porokarjan koon kasvaminen on parantanut porotalousyritysten kannattavuutta. Poronlihan tuottajahinnan viimeaikainen aleneminen saattaa kuitenkin heikentää porotalouden kannattavuutta. Maa- ja metsätalousministeriö pyrkii tukemaan porotalouselinkeinon kannattavuuden parantumista sekä poronlihan pitkäjänteistä menekinedistämistä ja markkinointijärjestelyjen kehittämistä.

Päälukon selvitysosassa mainitun kala-, riista- ja porotalouden yhteiskunnallisen vaikuttavuustavoitteen edellyttämien toimenpiteiden suunnittelun ja seurannan kannalta avainasemassa ovat oikeat tiedot kala- ja riistakannoista sekä porolaitumista. Tärkeitä ovat lisäksi tiedot saaliiden määrästä ja arvosta sekä toiminnan harjoittajien määrästä. Näiden tietojen keskeinen toimittaja on Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. Myös TE-keskukset keräävät tietoja EU:n yhteisen kalastuspolitiikan valvonnan yhteydessä. Päälukokaperusteluissa esitetyn vaikuttavuustavoitteen saavuttaminen ei edellytä vuoteen 2005 kohdistuvia erityistoimia.

Luvussa budjetoitujen määrärahojen määrä on noin 58 milj. euroa, mitä vastaavasti valtiolle arvioidaan kertyvän tuloja noin 29 milj. euroa. Suurimmat tuloerät, joita vastaavat menot on budjetoitu tässä luvussa, ovat EU-tulot, hirvieläinten metsästysmaksut sekä riistanhoitomaksu- ja kalastuksenhoitomaksukertymät. Lisäksi luvussa on budjetoitu ne valtion rahoitettavaksi jäävät määrärahat, jotka tarvitaan EU:n yhteisen kalastuspolitiikan toimeenpanon edellyttämien ohjelmien ja muiden toimenpiteiden toteuttamiseen Suomessa. Luvussa on budjetoitu myös Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen menot.

21. (30.42.21, 30.42.24 ja 30.42.74) Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen toimintameno (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 16 421 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kalanviljelylaitosten ja tutkimusasemien sijoitusmenoiksi luettavien perusparannuksista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos tutkii kalataloutta, riistataloutta ja porotaloutta ja harjoittaa valtion kalanviljelytoimintaa.

Lähivuosina tutkimuslaitos syventää ja monipuolistaa perustehtävänsä, kala- ja riistavarojen kestävää hyödyntämistä tukevaa tutkimusta. Kala- ja riistavarojen runsauden ja hyödyntämisen seurannassa otetaan huomioon

maa- ja metsätalousministeriön päivitettyt strategiset tavoitteet sekä erityisesti kalaston tilan ja riistaeläinten levinneisyyden ja runsauden aiheuttamat muutostarpeet. Vesiviljelyelinkeino kehittymistä monipuolisemmaksi, riskejä sietäväksi ja kannattavaksi edistetään. Vesiviljelyn ydintehtävä on kalaston monimuotoisuuden ylläpitäminen. Laajoihin, vaativiin, myös kansainvälisiin tutkimushankkeisiin pystyviä tutkijayhteisöjä kehitetään ja yhteistyötä lisätään ja monipuolistetaan. Elinkeinojen kehittymistä ja työllisyyttä tukevaa tutkimusta ja palvelutuotantoa vahvistetaan.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2005 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitokselle seuraavat tulostavoitteet:

Toiminnallinen tehokkuus

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen kustannuksien, maksullisen toiminnan tulojen, yhteistoiminnasta saatavien tuottojen sekä muiden tulojen jakautuminen tulosalueille, milj. euroa

Tulosalue	2003		2004		2005	
	kust.	tuotot	kust.	tuotot	kust.	tuotot
Kalantutkimus	5,81	1,45	6,00	1,42	6,05	1,40
Elinkeino- ja yhteiskuntatutkimus	2,83	0,99	2,90	0,97	2,95	0,96
Riistantutkimus	2,35	0,20	2,45	0,19	2,45	0,19
Porontutkimus	0,70	0,15	0,66	0,15	0,76	0,15
Kala- ja riistavarojen arviointi	3,51	0,19	3,35	0,19	3,30	0,19
Tilastotoimi	0,44	0,03	0,50	0,03	0,50	0,03
Vesiviljely	6,79	1,50	6,50	1,46	6,40	1,45
— Lohikantojen elvytykset ja muu uhanalaisten kalakantojen ja niiden monimuotoisuuden ylläpito	2,80		2,50		2,40	
— Inarin alueen hoito	0,95		0,95		1,00	
— Tuotanto tutk. ja jalostusta varten	0,65		0,85		1,10	
— Muu tuotanto ja toiminta	1,40		1,20		0,90	
— Sopimuskasvatustoiminta	0,99		1,00		1,00	
Muu palvelutuotanto	0,38	0,41	0,38	0,40	0,35	0,40
Yhteensä	22,81	4,92	22,74	4,81	22,76	4,77

Vesiviljelyn tuotanto- ja taloudellisuustavoitteet vuodelle 2005

	Tuotantomäärä (litraa, 1 000 py)			Yksikkökustannukset (€ /mätilitra tai € /poikasyksikkö)		
	k.a. 2001—2003	2004	2005	k.a. 2001—2003	2004	2005
Mäti, litraa	5 950	4 400	4 100	245	320	300
Laitospoikaset, py á 50 g/kpl	1 830	1 450	1 600	1,10	1,17	1,20
Luonnonravintopoikaset, py á 5 g/kpl	2 350	1 720	1 700	0,11	0,12	0,12

Vesiviljelytuotteiden myynnin kustannusvastaavuutta parannetaan 3 prosenttiyksikköä.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2003 toteutuma	2004 ennakoitu	2005 arvio
<i>Tutkimus-, tilasto- ja palvelusuoritteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot	824	760	760
Maksullisen toiminnan kustannukset	708	634	634
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	116	126	126
Kustannusvastaavuus, %	116	120	120
<i>Vesiviljelytuotteet</i>			
Maksullisen toiminnan tuotot	1 077	1 100	1 050
Maksullisen toiminnan kustannukset	1 548	1 650	1 510
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-471	-550	-460
Kustannusvastaavuus, %	70	67	70
Hintatuki	50	-	-
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen	-421	-550	-460

*Tuotokset ja laadunhallinta**Kalantutkimus*

Taloudellisesti tärkeimpien kalakantojen tilasta ja kehityksestä laaditaan tieteelliset arviot. Kehitetään kalastuksen säätelymalleja, joita soveltamalla voidaan edistää kalavarojen hyödyntämistä ja turvata kalakantojen tuotantokyky pitkällä tähtäimellä. Selvitetään lohi- ja meritaimenistutusten heikkojen tulosten syyt ja keinot istutusten tuloksellisuuden parantamiseksi. Kehitetään rehevöityneiden vesistöjen kalataloudellisia kunnostusmenetelmiä. Suunnataan resursseja toimenpiteisiin, joiden avulla kalojen monimuotoisuutta voidaan säilyttää sekä viljely- että luonnonympäristössä.

Elinkeino- ja yhteiskuntatutkimus

Tutkimuksen kolme painoaluetta ovat: elintarviketuotantoon liittyvä tutkimus, elämysten

ja vapaa-ajan tutkimus sekä luonnonvarojen hoidon yhteiskunnallinen tutkimus. Tutkitaan luonnonkalan markkinoita ja hinnanmuodostusta Suomessa ja kehitetään kalan tuotelaadun mittausjärjestelmä. Toteutetaan vuosille 2003—2007 laadittua poron taloudellisen hyödyntämisen tutkimusohjelmaa, jossa tuotetaan tietoa porotalouden pitkän aikavälin kehittämiseen.

Riistantutkimus

Riistan elinympäristötutkimuksessa tutkitaan keinoja riistan hyvinvoinnin edistämiseksi talouskäytössä olevissa metsä- ja maatalousympäristöissä. Selvitetään eri tyyppisten metsämaaisemien kestäviä edellytyksiä elinkelpoisten kanalintukantojen ylläpitämiseksi ja tuotetaan malleja metsäsuunnitteluun. Hirven talvielinympäristön valintaa tutkitaan taimikkojen

vahinkoriskin selvittämiseksi. Suurpetotutkimuksessa voimistetaan liikkuvuuden ja levittäytymisen tutkimusta erityisesti suden ja karhun kanta-arvioiden tarkentamiseksi sekä selvitetään petojen ravinnon koostumusta ja saalistuskäyttäytymistä. Merihyljetutkimusta vahvistetaan. Hylkeiden ja suurpetojen aiheuttamia vahinkoja seurataan ja niiden estämismahdollisuuksia selvitetään. Tavoitteena on kehittää metsästyksen ekologisen kestävyys tennuslukuja ja selvittää riistayhteisön monimuotoisuuteen vaikuttavat tekijät.

Porontutkimus

Porontutkimuksessa tutkitaan poron talvilaidunnusta ja ruokintaa, vasatuottoa ja -kuolleisuutta sekä metsä- ja maisemarakenteiden vaikutuksia porolaidunten käyttöarvoon. Poronhoitoalueen käsittävä talvi- ja kesälaidunten monivuotinen inventointi aloitetaan vuonna 2005.

Kala- ja riistavarojen arviointi

Taloudellisesti tärkeimmistä kalavaroista laaditaan kanta-arviot ja saalisennusteet kalastuksen mitoituksen ja kantojen hoidon pohjaksi. Erityistä huomiota kiinnitetään silakka- ja luonnonlohikantoihin sekä kalastuksen vaikutuksiin luonnonlohikantoihin.

Tärkeimpien riistavarojen runsaus ja tuotto arvioidaan metsästyksen mitoitusta ja kantojen hoitoa varten.

Tilastotoimi

Tuotetaan viralliset kala- ja riistatilastot, jotka vastaavat sekä EU:n että kotimaisen seurannan ja päätöksenteon tarpeita.

Vesiviljely

Vesiviljelyn tärkein vaikuttavuustavoite luonnonkalastojen hoidossa on säilyttää taantuneet kalakannat ja niiden monimuotoisuus säilytysviljelyn, maitipankin ja istutusten avulla. Lohikantojen istutuksilla tuetaan lohentiutusohjelmaa (Salmon Action Plan) ja parannetaan kalastusedellytyksiä maa- ja metsätalousministeriön hyväksymien istutussuunnitelmien mukaisesti. Poikasia tuetaan sekä soppimuskasvatuksella että omana tuotantona. Valintajalostuksen ja asiantuntijapalveluiden avulla luodaan edellytyksiä kannattavalle vesiviljelyelinkeinolle. Toiminnan ja tuotteiden laadun varmistamiseksi hyödynnetään sertifioitua ISO-standardien mukaista toiminta- ja ympäristöjärjestelmää.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon maa-, vesi- ja talonrakennustyöt, jotka aiheutuvat tutkimuslaitoksen itsensä suorittamasta tutkimus- ja vesiviljelytoiminnassa tarpeellisista muutostöistä ja peruskorjauksista. Määrärahalla edistetään arvokalakantojen hoitoa maa- ja metsätalousministeriön hyväksymien istutussuunnitelmien mukaisesti.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina maksullisen palvelutoiminnan tuloina 760 000 euroa, vesiviljelytuotteiden myyntituloina 1 050 000 euroa, EU-tutkimushankkeiden ja muiden yhteisrahoitteisten hankkeiden rahoitusosuutena 655 000 euroa sekä muina tuloina 260 000 euroa.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Tulot	3 107	2 725	2 725
— maksullinen toiminta	1 901	1 920	1 810
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtion hallinnon ulkopuolelta (myös EU:lta saatavat tulot)	687	543	655
— muut tulot	519	262	260
Menot	18 795	19 087	19 146
— henkilöstömenot	10 822	11 173	11 255
— toimitilavuokrat	2 355	2 600	2 700
— palveluiden ostot (myös ostot toiselta virastolta)	2 455	2 500	2 500
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	3 163	2 814	2 691

Toiminnan rahoitus

— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	3 107	2 725	2 725
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	18 795	19 087	19 146
— toimintamenorahoitus, netto	15 688	16 362	16 421

Momentin käyttö

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 236
— myönnetty	15 955
— käytetty	15 688
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 503

Toimintamenomomentin henkilötyövuosissa on otettu lisäyksenä huomioon 15 henkilötyövuotta valtion talousarvion muilta momenteilta rahoitettavan yhteisrahoitteisen toiminnan henkilöstönä. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 59 000 euroa vuonna 2003 todetun kalataudin edellyttämän kalakannan uusimisen johdosta.

2005 talousarvio	16 421 000
2004 talousarvio	16 362 000
2003 tilinpäätös	15 955 000

25. (30.41.25) *Kalakannan hoitovelvoitteet* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vesituomioistuinten ja ympäristölupavirastojen antamien lupapäätösten lupaehtojen edellyttämien kalakannan hoitotoimenpiteiden toteuttamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahalla estetään ja kompensoidaan vesistöön rakentamisen ja jäteveden päästöjen kalakannoille aiheuttamia vahinkoja. Momentille 12.30.40 on merkitty tulona 2 100 000 euroa. Määrärahaa on tarkoitus käyttää enintään kolmea henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

2005 talousarvio	2 100 000
2004 talousarvio	2 100 000
2003 tilinpäätös	2 000 000

41. (30.41.41) *Hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 718 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) 6 §:ssä tarkoitettujen menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenojen ja enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Vastaava tulo on merkitty momentille 12.30.42. Määrärahaa käytetään hirvieläinten aiheuttamien vahinkojen ehkäisemisestä ja korvaamisesta sekä hirvieläinkantojen seurannasta ja hirvieläinten tutkimuksesta aiheutuviin menoihin. Vähennys aiheutuu pyyntilupamaksutulojen laskusta.

Määrärahan arvioitu jakautuminen eri käyttötarkoituksiin

	€
Vahinkojen korvaukset	3 118 000
Vahinkojen estämistoimenpiteet	100 000
Hirvikannan seuranta ja tutkimus	400 000
Metsäpeurakannan seuranta ja tutkimus	100 000
Yhteensä	3 718 000

2005 talousarvio	3 718 000
2004 talousarvio	4 388 000
2003 tilinpäätös	4 831 587

42. (30.41.42) *Petoeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää metsästyslain 87 §:ssä mainittujen maasuorpetojen aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta sekä näiden ja merihylkeiden aiheuttamien vahinkojen estämisestä, kysymyksessä olevien eläinkantojen seurannasta ja suojelemisesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Momentin määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenojen ja enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahasta arvioidaan käytettäväksi 1 500 000 euroa petoeläinten aiheuttamista vahingoista maksettaviin korvauksiin ja 800 000 euroa harkinnanvaraisina avustuksina muiden määrärahan perusteluissa mainittujen menojen maksamiseen.

2005 talousarvio	2 300 000
2004 talousarvio	2 300 000
2003 tilinpäätös	2 300 000

43. (30.41.43) Porotalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 608 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää porotalouden edistämiseen myönnettävien valtionapujen ja valtakunnan rajoilla sijaitsevien poroesteaitojen valtion vastuulla olevista tehtävistä aiheutuvien kulutusmenojen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää porotalouden kannattavuuden edistämiseen tähtäävän neuvontatyön tukemiseen. Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon vuoden 2004 talousarviossa kertaluonteisena menona myönnetty 100 000 euroa. Valtakunnan rajoilla olevien poroesteaitojen valtion vastuulla olevat velvoitteet perustuvat valtioiden välillä solmittuihin poroaitasopimuksiin ja koskevat Suomen ja Norjan sekä Suomen ja Venäjän rajoilla olevien poroaitojen rakennus- ja kunnossapitotoimenpiteitä sekä eräitä muita tehtäviä. Porotalouden rakenteen edistämiseen makset-

tavat elinkeinotuet maksetaan momentilta 30.20.40 ja MAKERASTA.

Määrärahan arvioitu jakautuminen eri käyttötarkoituksiin

	€
Porotalouden koetoiminta	50 500
Paliskuntain yhdistyksen tukeminen	752 800
Poroaitasopimusten mukaisten valtakunnan rajoilla sijaitsevien poroaitojen rakentaminen ja kunnossapito	804 700
Yhteensä	1 608 000

2005 talousarvio	1 608 000
2004 talousarvio	1 708 000
2003 tilinpäätös	1 564 000

50. (30.41.50) Metsästyksen ja riistanhoidon edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 7 053 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää riistanhoitomaksusta ja pyyntilupamaksusta annetun lain (616/1993) 3 §:ssä tarkoitettujen menojen maksamiseen. Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon riistanhoitomaksun suorittaneiden henkilöiden keskimääräinen lukumäärä, joka oli 293 883 vuosina 2001—2003. Riistanhoitomaksun suuruus on edelleen 24 euroa. Vuonna 2005 kertyväksi arvioidut riistanhoitomaksut on merkitty momentille 12.30.45.

2005 talousarvio	7 053 000
2004 talousarvio	6 991 000
2003 tilinpäätös	6 973 000

51. (30.41.51) Kalatalouden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 6 208 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kalastuslain (286/1982) 91 ja 91 a §:n perusteella vesialueiden omistajille kalavesien käytöstä maksettaviin korvauksiin, kalastusalue toiminnasta, kalastusalan järjestöjen toiminnasta, kalatalouden edistämisestä sekä valtiolle maksun kannosta

62. (30.41.62) *Elinkeinokalatalouden markkinoinnin ja rakennepolitiikan edistäminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 15 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää elinkeinokalatalouden kansallisesti rahoitettavista edistämistoimenpiteistä aiheutuvien menojen sekä kalatalouden ohjauksen rahoitusvälineen (KOR) varoista rahoitettavien elinkeinokalataloutta koskevien toimenpiteiden EU:n rahoitusosuuden ja valtion rahoitusosuuden maksamiseen. Määrärahasta on varattu 7 500 000 euroa EU:n osarahoittamien hankkeiden valtion rahoitusosuutta varten. Momentin määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenojen ja enintään 10 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Kainuun hallintokokeilusta annetun lain (343/2003) mukaisesti kohdistuu momentin määrärahasta 170 000 euroa Kainuun maakuntaan.

Selvitysosa: Määräraha on osittain alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon EU:n yhteisen kalastuspolitiikan mukaisina menoina 13 650 000 euroa, joka on vuosille 2000—2006 KOR:sta osaksi rahoitettavien ohjelmien rahoitusosuutta, jonka EU:n ja kansalliset rahoitusosuudet on vahvistettu komission hyväksymissä ohjelma-asiakirjoissa. Määrästä EU:n rahoitusosuutta arvioidaan ole-

van 6 150 000 euroa ja kansallista rahoitusosuutta 7 500 000 euroa. Määrärahan EU-osuudessa on otettu huomioon myös Ahvenanmaan osuus. Ahvenanmaa osoittaa tarvittavan kansallisen julkisen rahoitusosuuden tähän omassa talousarviossaan. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 500 000 euroa KOR-suoritusvarauksena ja 500 000 euroa vastaavana valtion rahoitusosuutena. Momentille 12.30.03 on arvioitu kertyvän 6 200 000 euroa KOR:n rahoitusosuutena kalatalouden tukemiseen.

Määrärahaa käytetään myös kalatalouden korkotukilainoista annetun lain (1/1976) ja kalastusvakuutuslain (331/1958) mukaisten sekä maa- ja metsätalousministeriön määräämin perusteiden avustuksina kalan kuljetuksesta, kalatalouden tiedottamisesta, kalankäytön edistämisestä sekä muusta elinkeinokalatalouden edellytysten parantamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Vuonna 2005 näihin tarkoituksiin arvioidaan tarvittavan 1 550 000 euroa, joka jää kokonaan kansallisista varoista maksettavaksi.

Vuoden 2003 lopussa kalastajalainojen pääomakanta oli 106 000 euroa ja kalan markkinointilainojen pääomakanta 5 000 euroa. Lainojen myöntäminen lopetettiin vuoden 1995 alusta lukien. Aikaisempien vuosien korkotukilainoista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja 20 euroa vuonna 2005 ja 20 euroa vuonna 2006.

Määrärahan arvioitu käyttö, milj. euroa

	Kansallinen osuus	EU:n osuus (KOR)	Yhteensä
Elinkeinokalatalouden rakenneohjelma	6,350	5,000	11,350
1-ohjelmat	1,150	1,150	2,300
— josta Kainuu	0,085	0,085	0,170
EU-tehtävät yhteensä	7,500	6,150	13,650
Kansalliset toimenpiteet	1,550	-	1,550
Yhteensä	9,050	6,150	15,200

2005 talousarvio	15 200 000
2004 lisätalousarvio	1 000 000
2004 talousarvio	14 289 000
2003 tilinpäätös	14 600 000

77. (30.41.77) *Kalataloudelliset rakentamis- ja kunnostushankkeet* (siirtomääräraha 3 v)
Momentille myönnetään 757 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää luonnonravintolam-
mikoiden kunnostushankkeiden, vaelluskala-
kantojen turvaamiseen ja elvyttämiseen tähtää-
vien kalataloudellisten kunnostushankkeiden
sekä muiden kalataloutta edistävien rakennus-
hankkeiden suunnittelu- ja toteuttamismenojen
maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös
hankkeita koskevissa lupapäätöksissä määrät-
tyjen velvoitteiden toteuttamiseen.

Momentin määrärahaa saa käyttää myös ku-
lutusmenojen ja enintään 15 henkilötyövuotta

vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutu-
vien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahalla on tarkoitus
toteuttaa hankkeita, joilla edistetään kalakan-
tojen luontaista lisääntymistä ja monimuotoi-
suuden ylläpitoa. Hankkeilla vähennetään sa-
malla kalanistutuksina toteutettavan kalavesi-
en hoidon tarvetta.

2005 talousarvio	757 000
2004 talousarvio	757 000
2003 tilinpäätös	757 000

(41.) Kala-, riista- ja porotalous

Selvitysosa: Luku ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen momentit 25, 41, 42, 43, 50, 51, 52, 62 ja 77 siirrettäviksi luvun 30.40 vastaaviksi momenteiksi.

(42.) Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos

Selvitysosa: Luku ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen momentit 21, 24 ja 74 yhdistettäväksi luvun 30.40 momentiksi 21.

50. (30.01, osa ja 30.51) Vesitalous

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriön toimialan vesitaloustehtäviä ovat vedenhan-
kinta ja viemäröinti, vesistöjen säännöstely, tulvasuojelu ja muu tulvavahinkojen torjunta, maan-
kuivatus ja kastelu, patoturvallisuus ja vesistö rakenteiden ylläpito, valtion velvoitteet vesilain
mukaisen luvan haltijana sekä muu vesivarojen käyttö ja hoito. Pääosa näiden tehtävien hoitami-
seen tarvittavista määrärahoista on budjetoitu tähän lukuun. Ympäristöhallinnossa näissä tehtä-
vissä työskentelevän vakinaisen henkilöstön palkkausmenot ja muut yleishallintomenot on otettu
huomioon ympäristöministeriön pääluokan luvuissa 35.40 ja 35.60. Näiden tehtävien osuuden ar-
vioidaan vastaavan 210 henkilötyövuotta eli noin 8 000 000 euroa alueellisten ympäristökeskus-
ten toimintamenoista ja 35 henkilötyövuotta eli noin 2 200 000 euroa Suomen ympäristökeskuk-
sen toimintamenoista. Nämä henkilöstövoimavarat on otettu huomioon ympäristöministeriön
hallinnonalan henkilötyövuosien määrässä. Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vesitaloustehtä-
vissä ympäristöhallinnolle tulostavoitteet sekä niiden toteuttamiseksi tarvittavan erillisrahoi-
tuksen. Vesistöjen käytössä ja hoidossa on kasvavaa tarvetta voimavarojen suuntaamiseksi toi-
menpiteisiin, joilla parannetaan varautumista suuriin tulviin erityisesti asutuksen suojaustason
parantamiseksi. Myös vesistöjen kunnostamistarve on kasvava. Uusien maataloudellisten tulva-
suojeluhankkeiden kysyntä sen sijaan vähenee. Valtion tuella toteutettavien vesihuoltoinvestoin-
tien tarve ja merkitys kasvaa. Erityisen voimakkaasti on lisääntynyt vesihuoltoavustusten kysyn-

tä. Hakemusten mukainen avustusmäärä oli vuonna 2000 27 milj. euroa ja vuonna 2004 37 milj. euroa.

Vesitalouden keskeisenä vaikuttavuustavoitteena on vesistöjen hyvä käytettävyys sekä poikkeuksellisista vesioloista aiheutuvien haittojen ja vahinkojen vähäisyys. Tämä saavutetaan huolehtimalla hyvin valtion vastuulla olevien vesistö rakenteiden ja säännöstelyjen käytöstä ja ylläpidosta sekä patoturvallisuus- ja muista viranomaistehtävistä. Vesihuollon edistämisen keskeisinä vaikuttavuustavoitteina ovat alueellisen yhteistyön, erityistilanteisiin varautumisen sekä maaseudun vesihuollon parantaminen.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa seuraavat alustavat tulostavoitteet vuodelle 2005 vesivarastrategian päämääräriensä toteuttamiseksi:

Alueelliset ympäristökeskukset

— Tuetaan vesistö hankkeita sekä huolehditaan niiden lupaehtojen ajanmukaisuudesta ja rakenteiden kunnosta vesistöjen monipuolisen käytön edistämiseksi ja tulvavahinkojen vähentämiseksi.

— Saatetaan valmiiksi aloitetut tulvariskikohteiden yleissuunnitelmat. Aloitetaan tulvakarttojen laadinta jäljellä olevilla tulvariskialueilla.

— Vesihuollon tukitoimenpiteillä turvataan maaseudulla hyvälaatuinen ja riittävä talousvesi sekä asianmukainen viemärointi ja jätevesien käsittely 5 000 taloudelle. Vuoden 2004 tavoite on 5 000 ja vuoden 2003 toteutuma noin 5 300.

— Huolehditaan vesihuollon tukemisesta voimaan tulevan uuden lain toimeenpanosta.

— Parannetaan ympäristöhallinnon rakentamistoiminnan taloudellisuutta 1,5 %.

— Kehitetään laatujärjestelmiä siten, että ne kattavat koko vesivara tehtävien hoidon.

Suomen ympäristökeskus

— Tuetaan vesivarojen käytön ja hoidon mittariston käyttöä tulossuunnittelussa ja -seurannassa.

— Kehitetään haja-asutuksen ja maaseutuyhdyskuntien vesihuollon menetelmiä sekä erityistilanteisiin varautumista.

— Kehitetään pohjavesien kestävää käyttöä tukevia menetelmiä.

— Tuetaan laatujärjestelmien soveltamista vesivara tehtävien hoidossa.

— Kehitetään vesivarojen käytössä ja hoidossa tarvittavia malleja ja tietotekniikkasovelluksia.

— Tuetaan Suurtulvatyöryhmän toimenpide-ehtotusten toteuttamista kuten tulvavirtaamien ja -vedenkorkeuksien arvioimista sekä tulvakarttojen laatimista.

— Tuotetaan vesialan erityisosaamista vaativat asiantuntija-, viestintä- ja koulutuspalvelut ottaen huomioon myös kansainvälisistä sopimuksista sekä lähialueyhteistyöstä aiheutuvat tarpeet.

Momenttien 30.50.31 ja 77 määrärahoilla tuettavien ja toteutettavien investointien investointivaiheen työllisyysvaikutus on yhteistyösapuolten osuus mukaan luettuna noin 905 henkilötyövuotta.

22. (30.51.22) Vesivarojen käytön ja hoidon menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 6 413 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vesivarojen käyttöön ja hoitoon liittyviin erillismenoihin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 72 000 euroa yhden henkilön palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentille 30.90.21 sekä lisä-

yksenä 17 000 euroa alueellisten ympäristökeskusten uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta, 1 000 000 euroa Kyrönjoen vesistö taloussuunnitelman valmistumisen jälkeisistä käyttö-, kunnossapito- ym. velvoitteista aiheutuvien menojen siirtona momentilta 30.50.77 ja 160 000 euroa rajavesistöyhteistyöstä aiheutuvina menoina, joista 58 000 eu-

roa siirtona momentilta 30.90.26 ja 102 000 euroa siirtona momentilta 30.90.66.

2005 talousarvio	1 600 000
2004 talousarvio	2 500 000
2003 tilinpäätös	2 316 685

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen eri käyttötarkoituksiin

	€
Patoturvallisuus, tulvantorjunta ja vesistöjen säännöstely	800 000
Vesistöjen käytön ja hoidon kehittäminen	530 000
Vesihuollon kehittäminen	640 000
Pohjavesiselvitykset	1 000 000
Valtion vesistö rakenteiden käyttö ja kunnossapito	1 500 000
Valtion kompensatio-, tarkkailu- ym. velvoitteet	1 100 000
Inarijärven säännöstelystä aiheutuvat hoitotoimenpiteet	683 000
Valtiosopimuksiin perustuva rajavesistöyhteistyö	160 000
Yhteensä	6 413 000

2005 talousarvio	6 413 000
2004 lisätalousarvio	12 000
2004 talousarvio	5 292 000
2003 tilinpäätös	5 196 000

30. (30.51.30) Vesihuoltolaitteiden rakentamisen korkotuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää luottolaitosten varoista myönnettävistä eräistä korkotukilainoista annetun lain (1015/1977) mukaisten vesihuoltolaitteiden rakentamiseen myönnettyjen lainojen korkohyvitysten maksamiseen.

Selvitysosa: Vuodesta 2002 alkaen ei momentille ole enää sisällytetty valtuutta uusien korkotukilainojen hyväksymiseen. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon ennen vuotta 2002 hyväksytyistä lainoista aiheutuvat korkohyvitykset. Vuoden 2003 lopussa korkotukilainakanta oli 71 482 287 euroa. Korkotukilainoista arvioidaan valtiolle aiheutuvan korkohyvitysmenoja 1 300 000 euroa vuonna 2006, 1 000 000 euroa vuonna 2007, 800 000 euroa vuonna 2008 ja sen jälkeen yhteensä 2 000 000 euroa.

31. (30.51.31) Avustukset yhdyskuntien vesihuoltotoimenpiteisiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 454 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vesihuollon tukemisesta annetun lain (686/2004) mukaisten avustusten maksamiseen yhdyskuntien vedenhankintaa ja viemärintiä edistäviin toimenpiteisiin.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään vesihuollon edistämiseen erityisesti maaseutuyhdyskunnissa ja haja-asutusalueilla. Määrärahalla edistetään myös pohjaveden käytön lisäämistä ja yhdyskuntien vedenhankinnan turvaamista erityistilanteissa. Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 128 000 euroa siirtona Kainuun kehittämishankkeiden investointivaiheen työllisyysvaikutus yhteistyösopuolten osuus mukaan luetuna on noin 545 henkilötyövuotta eli samansuuruinen kuin vuonna 2004.

2005 talousarvio	5 454 000
2004 talousarvio	5 446 000
2003 tilinpäätös	5 709 000

43. (30.51.43) Eräät valtion maksettavaksi määrätyt korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 420 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ympäristölupavirastojen ja tuomioistuinten vesiasioista antamien päätösten ja lain tai valtioiden välisten sopimusten perusteella valtion maksettavaksi määrättyjen tai sovittujen korvausten sekä päätös- maksujen maksamiseen. Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Valtio voi joutua vesilain (264/1961) mukaisten päätösten, ennen päätöksiä vahingonkäräjien kanssa tehtyjen sopimusten tai valtioiden välisten sopimusten perusteella maksamaan korvauksia hankkeiden varsinaisen lupakäsittelyn jälkeen. Myös mahdolliset vesistöjen poikkeusjuoksutukset saat-

tavat vesilain nojalla aiheuttaa valtiolle korvasvelvollisuuden.	2005 talousarvio	841 000
	2004 talousarvio	841 000
	2003 tilinpäätös	841 000
2005 talousarvio	420 000	
2004 talousarvio	420 000	
2003 tilinpäätös	214 053	

48. (30.01.48) Poikkeuksellisten tulvien aiheuttamien vahinkojen korvaaminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 841 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää poikkeuksellisten tulvien aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta annetun lain (284/1983) 2 §:n mukaisten vahinkojen ja kustannusten korvaamiseen sekä metsäkeskusten asiantuntija-avusta aiheutuviin menoihin. Määrärahaa saa käyttää myös edellisiin vuosiin kohdistuvien menojen maksamiseen.

77. (30.51.77) Vesistö- ja vesihuoltotyöt (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 12 258 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maaseutuelinkeinojen rahoituslain (329/1999) 15 §:n mukaisten vesistöhankeiden ja vesihuollon tukemisesta annetun lain mukaisten valtion työnä toteutettavien vesihuoltohankkeiden toteutuksesta, vesistö-rakenteiden peruskorjauksista, velvoitteistä ja uppopuiden poistosta sekä vesistöhankeiden suunnittelusta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen (1 000 euroa)

Hanke tai käyttötarkoitus	Kokonaiskustannusarvio		Myönnetty	
	Valtion osuus	Myönnetään	aikaisemmin	Myönnetään
1. Uudet ja keskeneräiset hankkeet				
Uudet hankkeet				
Tuusulanjoen kunnostus, Tuusula Kolho—Vilppula—Mänttä yhdysvesijohto ja siirtoviemäri, Vilppula ja Mänttä	1 100	740	-	100
Uukuniemi—Kesälahti syöttövesijohto ja siirtoviemäri, Uukuniemi ja Kesälahti	3 800	1 900	-	100
Purmonjoen keskiosan tulvasuojelu, Korttesjärvi	1 310	660	-	100
Uudet hankkeet yhteensä	7 560	4 380	-	400
Keskeneräiset hankkeet yhteensä	32 438	17 185	6 595	4 800
Yhteensä	39 998	21 565	6 595	5 200
2. Perusparannukset				2 500
3. Velvoitetyöt ja uppopuiden poisto				2 000
4. Hankekohtainen suunnittelu				558
5. Pienehköt vesistö- ja vesihuoltotyöt				2 000
Yhteensä	39 998	21 565	6 595	12 258

Keskeneräisiin hankkeisiin myönnettävästä määrärahasta vesistötöiden arvioitu osuus on 400 000 euroa ja vesihuoltotöiden 4 400 000 euroa.

Töiden valtion osuutta rahoitetaan työmäärärahojen lisäksi keskimäärin noin 5 % valtion osuuden kustannusarviosta ympäristöministeriön pääluokan lukuun 35.40 budjetoiduista alueellisten ympäristökeskusten toimintamen-

omäärärahoista lähinnä työmaiden työnjohdon palkkausmenoina. Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 1 000 000 euroa Kyrönjoen vesistöaloussuunnitelman valmistumisen jälkeisistä käyttö-, kunnossapito- ym. velvoitteista aiheutuvien menojen siirtona momentille 30.50.22 sekä 7 000 euroa siirtona Kainuun kehittämisrahmomentille 26.98.63. Momentin määrärahalta toteutettavi-

en hankkeiden investointivaiheen työllisyysvaikutus on yhteistyösapuolten osuus mukaan luettuna noin 360 henkilötyövuotta eli noin 16 % vähemmän kuin vuonna 2004.

2005 talousarvio	12 258 000
2004 talousarvio	14 865 000
2003 tilinpäätös	16 565 000

(51.) Vesivarojen käyttö ja hoito

Selvitysosa: Luku ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen momentit 22, 30, 31, 43 ja 77 siirrettäviksi luvun 30.50 vastaaviksi momenteiksi.

60. (30.31 ja 30.32) Metsätalous

Selvitysosa: Tässä luvussa ovat metsätalouden määrärahat ja tavoitteet: Metsäntutkimuslaitos (mom. 30.60.21) ja metsätalouden edistäminen ja valvonta (mom. 30.60.24, 25, 42, 43, 44, 45, 50 ja 83). Maa- ja metsätalousministeriön asettamat tavoitteet metsätalouden yhteiskunnalliselle vaikuttavuudelle on esitetty pääluokan selvitysosan kohdassa Metsätalous.

21. (30.32.21, 74, 76 ja 77) *Metsäntutkimuslaitoksen toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 39 046 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös talonrakentamisista, maa-alueiden ja rakennusten hankinnasta sekä metsien perusparannuksista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon maksullisen toiminnan tulot, EU:n osarahoittamien tutkimusten tulot, yhteishankkeina toteutettavien sopimustutkimusten tulot, muut sekalaiset tulot ja talousarvion ulkopuoliset tulot.

Selvitysosa: Metsäntutkimuslaitoksen (Metla) tehtävänä on edistää tutkimuksen keinoin metsien taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää hoitoa ja käyttöä. Metla tuottaa tieteellistä tietoa metsäluonnosta, metsien eri käyttömuodoista, metsävaroista ja nii-

den hyödyntämisestä, toimii metsäalan asiantuntijana sekä hoitaa hallinnassaan olevia tutkimusmetsiä ja luonnonsuojelualueita. Metlan toiminta on asiakaslähtöistä ja ongelmakeskeistä ja perustuu henkilöstön korkeaan osaamiseen sekä kotimaiseen ja kansainväliseen yhteistyöhön.

Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa.

Määrärahan mitoituksessa on bruttomenoissa otettu lisäyksenä huomioon tulorahoitteisen toiminnan laajenemisesta johtuvina menoina 82 000 euroa, Joensuun tutkimuskeskuksen toimitilavuokrien nousuna 300 000 euroa, aiemmin momentille 30.32.(74) budjetoitu 420 000 euroa, aiemmin momentille 30.32.(76) budjetoitu 100 000 euroa ja aiemmin momentille 30.32.(77) budjetoitu 109 000 euroa sekä vähennyksenä Joensuun tutkimuskeskusten uudisrakennuksen vuoden 2004 ta-

lousarviossa kertaluonteisena investointina myönnetty 200 000 euroa. Määrärahan mitoituksessa on bruttotuloissa otettu huomioon lisäyksenä 200 000 euroa taimien, vartteiden ja siementen myyntituloina, jotka on aiemmin tuloutettu momentille 12.30.(32) ja 82 000 euroa tulorahoitteen toiminnan laajenemisen johdosta. Tuloina on otettu huomioon laitoksen tulot lukuunottamatta lähinnä tutkimusmetsien maksullisesta toiminnasta kertyviä tuloja. Nettobudjetoimattomat tulot on merkitty momentille 12.30.60.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2005 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti Metlalle seuraavat tulos- ja toimintatavoitteet:

Metlan toimintaa kehitetään vuonna 2004 valmisteltavan strategian mukaisesti. Tulosityksiköiden tavoiteprofiilit tarkistetaan uutta strategiaa vastaavasti. Toiminnan ja organisaation kehittämisessä otetaan erityisesti huomioon Joensuun tutkimuskeskuksen kehittäminen maa- ja metsätalousministeriön kanssa sovitun mukaisesti. Tutkimustoimintaa kehitetään siten, että se tukee Kansallinen metsäohjelma 2010:n tarkistusta ja toteutusta. Henkilöstörakennetta kehitetään tutkijapainotteisemmaksi. Henkilöstömäärä sopeutetaan laadittavan strategian mukaiseksi.

Metlan toiminta- ja tulostavoitteet sovitaan tutkimuksen osalta tutkimustiedon tuottamisesta, kenttäkoetoinnasta, laboratoriotoiminnasta, tutkimustiedon välityksestä ja kansainvälisestä toiminnasta sekä tutkimusmetsistä, maksullisesta toiminnasta ja tukipalveluista. Vuonna 2005 otetaan käyttöön laitoksen toiminnan ja talouden seurantajärjestelmä, joka sisältää keskeiset yhteiskunnallisen vaikuttavuuden sekä tehokkuuden ja laadun seurannan mittarit.

Tutkimustiedon tuottaminen

Tutkimusohjelmiksi koottuja painoaloja ovat:

- metsätalouden suunnittelu 1999—2005,
- metsänkasvatuksen vaihtoehdot ja niiden puuntuotannolliset seuraukset 2001—2005, ja
- puunkäytön mahdollisuudet ja puutuotteiden menekki 2002—2006.

Tutkimusohjelmien ohella tutkimusta tehdään tutkimuskeskusten ja tutkimusasemien painoalojen mukaisesti profiloituissa hankkeissa. Tutkimusta suunnataan täyttämään sekä kansainvälisesti että kansallisesti keskeisiä tutkimustarpeita. Suomen sitoutuminen kansainvälisiin ilmastopimuksiin edellyttää kasvihuonekaasujen seurantajärjestelmää, jonka tarvitseman tiedon hankinnassa ja järjestelmän kehittämisessä Metlalla on keskeinen rooli. Tutkimusta suunnataan myös selvittämään Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) taloudellisia ja sosiaalisia vaikutuksia. Metlan tutkijat osallistuvat aktiivisesti EU:n tutkimusohjelmien hankkeisiin sekä muihin pohjoismaisiin ja kansainvälisiin yhteistutkimuksiin.

Tutkimusyhteistyötä kotimaisten, pohjoismaisten ja kansainvälisten yhteistyökumppaneiden kanssa kehitetään edelleen.

Kenttäkoetointa

Kenttäkokeiden ja aineistojen hyväksikäyttöä lisätään kansallisen ja kansainvälisen verkottumisen kautta. Kenttäkoetoinnin laadunhallinta vakiinnutetaan ja rajapintatoimintoja laboratoriotoiminnan laadunhallinnan kanssa kehitetään.

Laboratoriotoiminta

Laboratoriotoiminnan laatu säilyy korkealla tasolla. Toimintaa kehitetään ottaen huomioon eri yksiköiden laboratorioiden erikoisvalmiudet ja tutkimuksen suuntautumisen vaatimukset Metlan strategian mukaisesti. Laatujärjestelmien kattavuutta lisätään koko laboratoriotoiminnassa.

Tutkimustiedon välitys

Tutkimustulosten käyttökelpoisuutta ja vaikuttavuutta lisätään kehittämällä tutkimustarpeiden määrittelyä yhteistyössä sidosryhmien kanssa, kehittämällä tiedonvälityskanavia ja kouluttamalla henkilökuntaa. Asiakastyytyvyyden seurantajärjestelmä otetaan käyttöön.

Kansainvälinen toiminta

Metsäntutkimuslaitoksen kansainvälisen toiminnan strategia tarkistetaan laitoksen uuden kokonaisstrategian mukaisesti. Laitoksen tavoitteena on osallistua Euroopan tutkimusalu-

een kehittämiseen metsäsektorilla erityisesti Itämeren alueella.

Tutkimusmetsät

Bruttobudjetoidun maksullisen toiminnan tulokertymätavoite on 2,0 milj. euroa (vuoden 2003 toteutuma 2,2 milj. euroa, vuoden 2004 tavoite 2,2 milj. euroa). Kattava tutkimusmetsien luonnonvaratietojärjestelmä valmistuu. Tutkimusmetsien kiinteistöä rakennetta parannetaan keskittämällä hajanaisia metsäpalstoja paremmin toimiviksi kokonaisuuksiksi. Tutkimusmetsien hoidon laatujärjestelmän kehittäminen käynnistetään.

Nettobudjetoitu maksullinen toiminta

Nettobudjetoidun maksullisen toiminnan tulotavoitteeksi asetetaan 1,5 milj. euroa (vuo-

den 2003 toteutuma 1,1 milj. euroa, vuoden 2004 tavoite 1,5 milj. euroa) siten, että toiminta kattaa siitä aiheutuvat kustannukset.

Tukipalvelut

Tukipalveluiden tehtävänä on tuottaa Metlan ja tulosyksiköiden tarvitsemat yleis-, talous-, henkilöstö- ja tietohallintopalvelut.

Alueellisilla tulosyksiköillä toteutettavan toiminnan kustannusten arvioidaan olevan kokonaiskustannuksista 50 % (vuoden 2003 toteutuma 49 %, vuoden 2004 arvio 51 %), tulojen 75 % kokonaistuloista (vuoden 2003 toteutuma 72 %, vuoden 2004 arvio 81 %) ja henkilötyövuosien 57 % työpanoksen kokonaismäärästä (vuoden 2003 toteutuma 57 %, vuoden 2004 arvio 56 %).

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	3 872	4 410	4 692
— maksullinen toiminta	1 140	1 510	1 500
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot muulta valtion virastolta	1 359	1 200	1 300
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta	807	1 200	1 392
— muut tulot	566	500	500
Menot	41 372	42 777	43 738
— henkilöstömenot	30 842	31 477	31 738
— toimitilavuokrat	2 713	2 900	3 500
— palvelujen ostot	3 551	3 700	3 800
— muun toiminnan menot	4 266	4 700	4 700
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	3 872	4 410	4 692
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	41 372	42 777	43 738
— toimintamenorahoitus, netto	37 501	38 367	39 046
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 447		
— myönnetty	37 545		
— käytetty	37 501		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 491		

**Vuosien 2003—2005 bruttotoimintamenojen, tulojen ja henkilötövuosien jakautuminen
(milj. euroa)**

	2003 TP			2004 TA			2005 TAE		
	Menot	Tulot	Htv	Menot	Tulot	Htv	Menot	Tulot	Htv
Tutkimustoiminta	24,3	2,2	552	24,8	2,6	587	24,6	2,7	587
Tutkimusmetsät- ja laboratoriot toiminta ¹⁾	4,4	2,3	95	5,0	2,2	110	5,2	2,0	108
Nettobudjetoitu maksullinen toiminta	0,7	1,1	14	1,0	1,5	20	1,1	1,5	20
Tukipalvelut	12,0	0,6	146	12,0	0,3	145	12,8	0,5	145
Yhteensä	41,4	6,2	807	42,8	6,6	862	43,7	6,7	860

¹⁾ Tulot momentilla 12.30.60 (12.30.32)

2005 talousarvio	39 046 000
2004 talousarvio	38 996 000
2003 tilinpäätös	38 174 000

24. (30.31.24) *Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 071 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Metsähallituksen maa- ja vesialueiden virkistyskäyttöön liittyvien maksuttomien palveluiden tuottamisesta, erävalvonnasta, yleisistä uittoväylätoimista ja julkisen vallan käyttöä sisältävistä julkisista hallintotehtävistä aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös riista- ja kalatalouden hoitoon liittyvistä tehtävistä sekä edellä mainittuihin toimintoihin liittyvistä investoinneista ja julkisia hallintotehtäviä koskevista selvityksistä aiheutuvien menojen maksamiseen. Määräraha budjetoidaan maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu. Määräraha on tarkoitettu Metsähallituksen julkisia hallintotehtäviä varten.

Metsähallitus vastaa retkeilyalueiden, erämaa-alueiden, muiden virkistysalueiden sekä patikka- ja vesiretkeilyreittien palveluvarustuksen ylläpidosta ja kehittämisestä. Uittorakenteiden ylläpito mahdollistaa puutavaran vesikuljetuksen jatkuvuuden. Erävalvonta on mm. metsästys-, kalastus-, maastoliikenne-, luonnonsuojelu- ja erämaalakien valvontaa. Laillisuuden valvonnassa Metsähallitus toimii

yhteistyössä poliisin ja rajavartiolaitoksen kanssa. Riistataloudellisissa hankkeissa pääpaino on metsäpeurakannan vakiinnuttamiseen tähtäävillä toimilla. Kalataloudellisista hankkeista keskeisin on kolmen pohjoisimman kunnan alueella tapahtuva paikkakuntalaisten maksutonta kalastusta tukeva kalavesien hoito sekä lupa-asioihin liittyvä neuvonta, opastus ja tiedottaminen.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 725 000 euroa Metsähallituksessa liiketoiminnan ja julkisten hallintotehtävien ristosubventoinnin purkamisen aiheuttamina yleiskustannuksina ja vähennyksenä 280 000 euroa siirtona momentille 35.20.22 Pallas-Yllästunturin ja Pyhä-Luoston kansallispuiston perustamisen johdosta.

2005 talousarvio	6 071 000
2004 talousarvio	5 626 000
2003 tilinpäätös	5 696 000

25. (30.31.25) *Metsäpuiden siemenhuolto* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 910 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää metsäpuiden siemenviljelysten perustamisesta ja nuoruusvaiheen hoidosta sekä metsäpuiden siementen varmuusvarastoinnista aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös valtionapujen maksamiseen edellä mainittuihin tarkoituksiin.

Selvitysosa: Määrärahan käytön arvioidaan jakautuvan siten, että Metsähallituksen osuus on 300 000 euroa ja muiden toimijoiden osuus on 610 000 euroa. Metsähallituksen arvioidaan lisäksi saavan noin 450 000 euroa sellaisia yhteiskunnalliseen omaisuuteen kuuluvien siementen myyntituloja, joilla se voi rahoittaa siemenhuoltotoita maa- ja metsätalousministeriön kanssa tehtävään julkisten hallinto- ja valvontatehtävien hoitoa koskevaan sopimukseen perustuen.

Metsähallituksen siemenhuoltoon liittyvien julkisten hallintotehtävien tavoitteena on turvata metsäpuiden taimituotantoon ja metsäkylvöihin tarvittavien siementen saatavuus Pohjois-Suomessa. Edellä mainittuja siemenhuoltotehtäviä ovat metsäpuiden siemenen hankinta Pohjois-Suomessa, siemenen pitkäaikainen varmuusvarastointi sekä muut siemenen hankintaan ja käsittelyyn liittyvät toiminnot.

2005 talousarvio	910 000
2004 talousarvio	910 000
2003 tilinpäätös	910 000

42. (30.31.42) Valtionapu metsätalouden edistämisen- ja valvontaorganisaatioille (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 43 677 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää metsäkeskuksille ja Metsätalouden kehittämiskeskus Tapiolle metsäkeskuksista ja metsätalouden kehittämiskeskuksesta annetun lain (1474/1995) perusteella aiheutuviin menoihin. Määrärahaa saa käyttää myös metsäkeskusten ja Metsätalouden kehittämiskeskus Tapiion valtionaputoiminnan liiketaloudellisin perustein hinnoitelluista suoritteista perittävien maksujen alentamiseen sekä muuna julkisena rahoitusosuutena EU:n rakennerahastohankkeista metsäkeskuksille ja Metsätalouden kehittämiskeskus Tapiolle aiheutuviin menoihin siltä osin kuin näihin menoihin ei voida käyttää EU:n rakennerahasto-osuutta tai vastaavaa valtion rahoitusosuutta.

Metsätalouden kehittämiskeskus Tapiion osuus määrärahasta on 3 377 000 euroa ja metsäkeskusten osuus on 40 300 000 euroa. Met-

säkeskusten osuus jaetaan alueellisesti työ- määrää kuvaavien tekijöiden perusteella.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu reaalisisena vähennyksenä huomioon 1 000 000 euroa toiminnan supistamisen johdosta.

Määrärahan alueellisessa jaossa käytettäviä työ- määrää kuvaavia tekijöitä ovat metsäkeskusten varsinaisten yksityismetsien pinta-ala, hakkuumäärä ja metsälöiden lukumäärä ja valtion ja teollisuuden metsien pinta-ala sekä vanhojen metsien suojelusta aiheutuvat hakkuumahdollisuuksien menetykset.

Metsäkeskukset ja Metsätalouden kehittämiskeskus Tapiio hoitavat metsien kestävä hoitoa ja käyttöä, niiden monimuotoisuuden säilyttämistä sekä metsätalouden muuta edistämistä koskevia tehtäviä. Metsäkeskukset valvovat metsätaloutta koskevien lakien noudattamista ja hoitavat muut niille säädetty viranomaistehtävät. Metsäkeskusten viranomaistehtäviä ovat muun muassa kestävä metsätalouden rahoituksesta annetussa laissa (1094/1996) säädetty rahoituspäätökset (noin 50 000 vuodessa, hankkeista vähintään 4,5 % tarkastetaan myös maastossa), metsälain (1093/1996) valvontaan liittyvät metsänkäyttöilmoitusten tarkastukset (noin 90 000 vuodessa, joista vähintään 3 % tarkastetaan myös maastossa) sekä maatilatalouden tuloverolain (543/1967) mukaisten todistusten ja lausuntojen antaminen.

Toimintaympäristön keskeiset muutostekijät ovat seuraavat: Maaseudun väestön vähentyessä ja ikääntyessä maaseudun infrastruktuurin ylläpitäminen ja työvoiman saatavuus metsätöihin vaikeutuvat ja metsätalouden sosiaalinen kestävyys heikkenee. Metsänomistuksen rakennemuutos jatkuu, mikä lisää neuvonnan kehittämistarvetta. Metsien monimuotoisuuden ylläpitämiseksi tehtävien toimenpiteiden vaikuttavuus tulee olemaan entistä tiiviimmän arvioinnin kohteena. Pinta-alaverotuksessa olevat metsänomistajat purkavat tilojensa tukkipuuvaltaisia hakkuusäästöjä vuoden 2005 loppuun saakka.

Metsäkeskusten toiminnan tärkein kohde- ryhmä ovat yksityismetsänomistajat, jotka

omistavat 440 000 metsälöä, joiden yhteispinta-ala on 14,1 milj. hehtaaria.

Metsätaloudelle pääluokan selvitysosassa asetettujen yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden toteuttamiseksi maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2005 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti metsäkeskusten valtionavulla rahoitettavalle toiminnalle (valtionaputoiminta) seuraavat tulostavoitteet:

Valvonta- ja tarkastustoiminta

Varmistetaan metsälainsäädännön noudattaminen sekä tuotetaan tietoa mahdollisia korjaavia toimenpiteitä varten metsien käsittelyn ja metsänhoitotöiden laadullisesta tasosta. Erittä huomiota kiinnitetään metsälainsäädännön soveltamisen yhtenäisyyteen, hyvän hallintotavan noudattamiseen, metsänuudistusalojen valvontaan ja kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain tarkoittamien toimenpiteiden lainmukaisuuteen ja laatuun. Valvonta- ja tarkastustoiminnalle on tullut lisätehtäviä. Tehtävien hoitaminen edellyttää, että valvonta- ja tarkastustoimintaa tehostetaan ja sen voimavarat säilytetään reaalisesti vuoden 2004 tasolla, mikä merkitsee, että määrärahojen vähennys kohdistetaan alueelliseen metsäsuunnitteluun, neuvontaan ja muuhun toimintaan.

Taloudellisuustavoitteena on, että metsälain valvonnan kustannukset käsiteltä metsänkäyttöilmoitusta kohden ovat alle 61 euroa (vuoden 2004 tavoite alle 63 euroa). Laatutavoitteena on, että nuoren metsän hoitohankkeista 90 % tehdään päätös enintään 4 viikon kuluessa hankkeen vireille tulosta (vuoden 2004 tavoite enintään 4 viikkoa).

Alueellinen metsäsuunnittelu

Kansallisen metsäohjelman mukainen vuotuinen alueellisen metsäsuunnittelun pinta-ala tavoite on 1 000 000 hehtaaria. Vuonna 2005 tavoitteena on parantaa alueellisen metsäsuunnittelun taloudellisuutta 1 %. Kun valtionapu alueelliseen metsäsuunnitteluun vähenee reaalisesti 2,5 %, on alueellisen metsäsuunnittelun vuoden 2005 pinta-ala tavoite 985 000 hehtaaria eli 1,5 % pienempi kuin vuonna 2004 (vuo-

den 2003 toteutuma 980 000 ha, vuoden 2004 tavoite 1 000 000 ha).

Neuvonta, koulutus ja tiedotus

Kansallisen metsäohjelman mukainen neuvonnan ja koulutuksen tavoite on antaa muutetuvalle metsänomistajakunnalle riittävät tiedot heidän metsiensä merkityksestä ja mahdollisuuksista. Metsäkeskus huolehtii siitä, että metsäsuunnittelualueilla metsänomistajia informoidaan metsien hoitotarpeista ja metsien monimuotoisuuden kannalta arvokkaista elinympäristöistä.

Valtionapu neuvontaan vähenee reaalisesti 2,5 %. Vuoden 2005 tavoitteena on järjestää henkilökohtaista neuvontaa 39 000 henkilölle (vuoden 2003 toteutuma 43 000, vuoden 2004 tavoite 40 000).

Laatutavoitteena on, että hyvän metsänhoidon suositusten mukaisten taimikoiden osuus perustetuista taimikoista on yli 80 %.

Valtion tukeman nuoren metsän hoidon laatutavoitteena on, että tarkastuksessa hyvien hankkeiden osuus pinta-alasta on vähintään 80 % (vuoden 2004 tavoite vähintään 80 %).

Kansallisen metsäohjelman tavoitteena on vuotuisen energiapuun käytön lisääminen niin, että vuoteen 2010 mennessä energiapuuta käytettäisiin vuodessa 5 milj. kuutiometriä. Energiapuun käytön vuoden 2005 tavoitteena on 2,90 milj. kuutiometriä metsähaketta (vuoden 2003 toteutuma 2,08 milj. kuutiometriä, vuoden 2004 tavoite 2,50 milj. kuutiometriä).

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2005 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion valtionaputoiminnalle seuraavat tulostavoitteet:

Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion valtionaputoiminnan tavoitteena on tuottaa ennen kaikkea maa- ja metsätalousministeriölle ja metsäkeskuksille sellaisia metsätaloudellisia kehittämis- ja asiantuntijapalveluja, jotka tukevat metsälainsäädännön, kansallisen metsäohjelman ja Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman tavoitteiden saavuttamista.

Vuosien 2004 ja 2005 vaihteessa valmistuu metsäkeskusten toiminnan sekä metsäkeskus-

ten ja Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion 2005 on tarkoitus ryhtyä arvioinnin tulosten yhteistyön ulkopuolinen arviointi. Vuonna edellyttämiin kehittämistoimenpiteisiin.

Metsäkeskusten ja Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion valtionaputoiminnan kustannusten, tulojen, valtionavun (milj. euroa) ja henkilötyövuosien (htv) jakautuminen tulosalueille

	Vuosi 2004				Vuosi 2005			
	kustannukset	tulot	valtionapu mom. 30.60.42 ¹⁾	htv	kustannukset	tulot	valtionapu mom. 30.60.42	htv
Valvonta- ja tarkastustoiminta	14,1	0,5	13,6	255	14,1	0,5	13,6	255
Alueellinen metsäsuunnittelu	17,1	0,0	16,9	325	16,5	0,0	16,5	314
Neuvonta, koulutus ja tiedotus	9,7	2,0	7,7	159	9,5	2,0	7,5	156
Muu toiminta	13,6	7,1	6,3	186	13,1	7,0	6,1	179
Yhteensä	54,5	9,6²⁾	44,5	925	53,2	9,5	43,7	904

¹⁾ Vuonna 2004 momentin numerotunnus 30.31.42.

²⁾ Sisältää momentin 30.60.42 ulkopuolista julkista rahoitusta 7,5 milj. euroa.

2005 talousarvio	43 677 000
2004 talousarvio	44 510 000
2003 tilinpäätös	43 750 000

43. (30.31.43) Eräät korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 285 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetun lain (263/1991) perusteella aiheutuvien korvausten ja muiden menojen, laajuudeltaan ja taloudelliselta merkitykseltään huomattavien äkillisten metsätuhojen kartoituksesta aiheutuvien menojen sekä Iijoen ja Hossanjoen vesistön uittoväylätöistä aiheutuneiden vahinkojen korvausten sekä vahinkojen arvioimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää metsälaissa tarkoitetuista uhkasakkolain (1113/1990) mukaisista ja niihin verrattavista suorituksista aiheutuvien sellaisten menojen maksamiseen, jotka maksetaan etukäteen valtion varoista.

Selvitysoasa: Metsän hyönteis- ja sienituhojen torjunnasta annetun lain perusteella maksettaviin korvauksiin ja muihin menoihin, laajuudeltaan ja taloudelliselta merkitykseltään huomattavien äkillisten metsätuhojen kartoituksesta aiheutuvien menojen sekä metsälaissa tarkoitetuista uhkasakkolain mukaisista

ja niihin verrattavista suorituksista aiheutuvien sellaisten menojen maksamiseen, jotka maksetaan etukäteen valtion varoista, arvioidaan tarvittavan 50 000 euroa. Metsähallituksen julkisia hallintotehtäviä ovat Iijoen vesistön ja Hossanjoen vanhoista uittoväylätöistä aiheutuneiden vahinkojen arvioiminen ja korvaaminen. Määrärahaa arvioidaan myönnettävän Metsähallitukselle näihin tarkoituksiin 235 000 euroa. Iijoen ja Hossanjoen korvauksiin on aikaisemmin myönnetty 8 131 820 euroa vastaavasti valtion varoja.

2005 talousarvio	285 000
2004 talousarvio	285 000
2003 tilinpäätös	267 422

44. (30.31.44) Tuki puuntuotannon kestävyden turvaamiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 63 380 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kestävä metsätalouden rahoituksesta annetun lain (1094/1996) mukaisen valtioneuvoston päätöksen mukaisen valtiontuen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää 2 000 000 euroa kestävä metsätalouden rahoituksesta annetun lain muutoksesta aiheutuvan energiapuun korjuu- ja haketustuen piiriin laajentumisesta aiheutuviin menoihin. Vuonna 2005 saa tehdä edellä mai-

nitun lain mukaisia tukipäätöksiä enintään 67 000 000 eurolla.

Selvitysosa: Määräraha on reaalista lisäystä 3 000 000 euroa kansallisessa metsäohjelmassa esitettyyn määrärahatarpeeseen verrattuna.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyen esityksen laiksi kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain muutta-

misesta, millä laajennettaisiin energiapuun korjuu- ja haketustuen piiriä.

Yksityismetsien puuntuotannon kestävyden turvaamiseksi rahoitettaviin töihin esitetään otettavaksi valtion tukea (mom. 30.60.44) ja lainaa (mom. 30.60.83) yhteensä 63,601 milj. euroa. Puuntuotannon turvaamistöiden painopiste on nuoren metsän hoidossa ja energiapuun käytön edistämisessä.

Valtion rahoituksen puuntuotannon kestävyden turvaamistöihin (momentit 30.60.44 ja 30.60.83) arvioitu jakautuminen työlajeittain

Työlajiryhmät	2004	2005	2005
	Arvio käytöstä milj. €	Käytettävissä olevat varat milj. €	Työvoima htv
Nuoren metsän hoito ja energiapuun	27,3	29,1	2 080
Metsänuudistaminen ja muut metsänhoidolliset työt	10,8	9,8	390
Metsäteiden tekeminen ja kunnostusojitus	8,8	8,5	310
Suunnittelu, toteutus selvitykset, kehittäminen yms.	16,5	16,5	405
Yhteensä	63,4	63,9¹⁾	3 185

¹⁾ Sisältää 0,3 milj. euroa aikaisemmilta vuosilta siirtyneitä lainavaroja.

Myöntämisvaltuudesta (mom. 30.60.44) valtiolle aiheutuvat menot, milj. euroa

						Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
	2005	2006	2007	2008	2009—	
Ennen vuotta 2005 tehdyt sitoumukset	17,95	8,18	3,35	0,24	-	29,72
Vuoden 2005 sitoumukset	45,43	11,33	7,00	3,00	0,24	67,00
Yhteensä	63,38	19,51	10,35	3,24	0,24	96,72

2005 talousarvio	63 380 000
2004 lisätalousarvio	—
2004 talousarvio	62 895 000
2003 tilinpäätös	69 151 993

45. (30.31.45) Metsäluonnon hoidon edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 725 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain 19 §:ssä tarkoitettua ympäristötuen maksamiseen, 19 a §:ssä tarkoitettua kokeiluhankkeista ja 20 §:ssä

tarkoitettua metsäluonnon hoitohankkeista aiheutuvien menojen maksamiseen sekä metsien ympäristönhoitoa ja biologisen monimuotoisuuden säilyttämistä tukevista valtakunnallisista ja maa- ja metsätalousministeriön erikseen määrittelemistä hankkeista ja toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen sekä Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman viestinnästä aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös menojen maksamiseen, jotka aiheutuvat määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta määräaikaisiin

tehtäviin. Määräraha budjetoidaan suoriteperustetta vastaavalla perusteella.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämislaisissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 200 000 euroa Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman toteuttamiseksi metsätalouden osalta ja vähennyksenä 80 000 euroa Kainuun hallintokokeilusta annetun lain (343/2003) 10 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua määrärahan siirtäminen momentille 26.98.63.

Määrärahan arvioitu jakautuminen	€
Ympäristötuki (19 §)	2 965 000
Kokeiluhankkeet (19 a §)	
— luonnonarvokaupan pilottihankkeet	200 000
— yhteistoimintaverkoston pilottihankkeet	500 000
Metsäluonnon hoitohankkeet (20 §)	1 600 000
Valtakunnalliset hankkeet	430 000
Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman viestintä	30 000
Yhteensä	5 725 000

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2005 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen metsäluonnon hoidon edistämiseksi seuraavat alustavat tulostavoitteet:

Metsäluonnon monimuotoisuuden säilymistä turvataan ympäristötuella 4 000 hehtaarin alueella, luonnonarvokaupalla 220 hehtaarin alueella ja yhteistoimintaverkoston hankkeiden toimenpiteillä 400 hehtaarin alueella.

2005 talousarvio	5 725 000
2004 talousarvio	5 605 000
2003 tilinpäätös	4 405 000

50. (30.31.50) Eräät metsätalouden valtionavut (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 585 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen käyttösuunnitelmassa mainituille yhdistyksille ja säätiöille.

Käyttösuunnitelma	€
Föreningen för Skogskultur rf	50 000
Työtehoseura ry	521 000
Metsämuseosäätiö	520 000
Mustilan Kotikunnas -säätiö	51 000
Suomen Metsäyhdistys ry	434 000
Euroopan Metsäinstituutti ry	1 009 000
Yhteensä	2 585 000

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 50 000 euroa Työtehoseura ry:lle puun energiakäytön edistämiseen. Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon vuoden 2004 talousarviossa myönnetty 1 195 000 euron määräraha Metsämuseosäätiön puunkorjuun koneellistamisen esittelyhallin rakennushankkeeseen.

2005 talousarvio	2 585 000
2004 lisätalousarvio	293 000
2004 talousarvio	3 730 000
2003 tilinpäätös	4 030 000

83. (30.31.83) Lainat puuntuotannon kestävyden turvaamiseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 221 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kestävä metsätalouden rahoituksesta annetun lain mukaisten lainojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan tarpeeksi arvioidaan 521 000 euroa. Kun tähän arvioidaan olevan käytettävissä 300 000 euroa edelliseltä vuodelta siirtyvää määrärahaa, momentin määräraharave on 221 000 euroa.

2005 talousarvio	221 000
2004 talousarvio	421 000
2003 tilinpäätös	521 000

(61.) Maanmittauslaitos

Selvitysosa: Luku ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen momentit 21 ja 40 siirrettäviksi luvun 30.70 vastaaviksi momenteiksi.

(62.) Geodeettinen laitos

Selvitysosa: Luku ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta ja sen momentti 21 siirrettäväksi luvun 30.70 momentiksi 22.

63. (30.33) Metsähallitus*1. Toimintaan liittyvät tasejärjestelyt*

Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät eriytetään taloudellisesti liiketoiminnasta 1.1.2005 alkaen valtion liikelaitoksista annetun lain (1185/2002) edellyttämällä tavalla.

Metsähallituksen liiketoiminnan ja julkisten hallintotehtävien taloudelliseen eriyttämiseen liittyen Metsähallituksen peruspääomaa korotetaan 141 milj. eurolla 992,3 milj. euroon. Metsähallituksen muu oma pääoma 1.1.2005 on noin 996,6 milj. euroa, mistä liiketoiminnan käytössä olevan omaisuuden osuus on noin 54,9 milj. euroa ja julkisten hallintotehtävien käytössä olevan omaisuuden osuus on noin 961 milj. euroa. Valtioneuvosto valtuutetaan edellä olevan mukaisesti päättämään tarkemmin Metsähallituksen avaavasta taseesta 1.1.2005.

2. Liiketoiminnan keskeiset palvelutavoitteet ja muut toimintatavoitteet

Metsähallitus hoitaa ja käyttää hallinnassaan olevia talousmetsiä ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestäväällä tavalla ja ottaa huomioon sille asetetut yhteiskunnalliset velvoitteet.

Metsähallitus voi avustaa Suomen Metsäsäätiötä vuonna 2005 enintään 0,2 milj. eurolla.

3. Liiketoiminnan investointien ja investointisitoumusten enimmäismäärä

Metsähallituksen investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 2005 enintään 30 milj. euroa. Lisäksi Metsähallitus saa tehdä vuonna 2005 investointeja koskevia sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja seuraavina vuosina enintään 34 milj. euroa.

4. Liiketoiminnan lainanoton enimmäismäärä

Metsähallitus saa ottaa toimintansa rahoittamiseksi lainaa enintään 34 milj. euroa.

5. Liiketoiminnan takausvaltuudet

Metsähallitus saa myöntää takauksia samaan liikelaitoskonserniin kuuluvien osakeyhtiömuotoisten tytäryritysten lainojen vakuudeksi enintään 9,3 milj. euron arvosta.

6. Liiketoiminnan vakuuksien enimmäismäärä

Metsähallitus saa antaa toimintaansa varten tarvittavia vakuuksia ulkopuolisille enintään 2,0 milj. euron arvosta.

7. Julkisten hallintotehtävien palvelu- ja toimintatavoitteet ja julkisten hallintotehtävien hoitamisen rahoitus

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan julkisten hallintotehtävien palvelu- ja toimintatavoitteet sekä niiden rahoitus esitetään momenteilla 30.60.24, 30.60.25 ja 30.60.43. Julkisten hallintotehtävien palvelu- ja toimintatavoitteet samoin kuin niiden rahoittaminen esitetään luonnonuojelutehtävien osalta ympäristöministeriön hallinnonalan luvussa 35.20.

Selvitysosa: Valtion liikelaitoksista annetun lain siirtymäsäännöksen muutoksen (858/2003) perusteella lakia sovelletaan Metsähallitukseen vuoden 2005 alusta lukien. Hallitus antaa syyskuussa 2004 eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyen esityksen laiksi Metsähallituksesta. Hallituksen esityksen mukaan Metsähallitus olisi valtion liikelaitoksista annetun lain mukainen valtion liikelaitos, jonka tehtävänä on hoitaa, käyttää ja suojella sen hallinnassa olevaa liiketoiminnan ja julkisten hallintotehtävien käytössä olevaa maa- ja vesiomaisuutta.

Hallituksen esityksessä laiksi Metsähallituksesta on tarkoitus säätää liikelaitokselle annettavista julkisista hallintotehtävistä. Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien käytössä oleva omaisuus eriytetään liiketoiminnan käytössä olevasta omaisuudesta. Julkisten hallintotehtävien tarkoitamasta toiminnasta pidetään erillistä kirjanpitoa ja laaditaan erillinen tilinpäätös liikelaitoslain säätämällä tavalla. Julkisten hallintotehtävien käytössä oleva omaisuus muodostuisi Metsähallituksen nykyisen taseen muuhun omaan pääomaan merkityistä kansallisomaisuudesta ja yhteiskunnallisesta omaisuudesta. Julkisten hallintotehtävien omaisuus merkittäisiin erilliseksi muun oman pääoman eräksi eikä sille asetettaisi tuottovaatimusta.

Samalla ehdotetaan Metsähallituksen peruspääoman korottamista 141 milj. eurolla. Tämän korotuksen jälkeen Metsähallituksen peruspääoman arvo 1.1.2005 olisi 992,3 milj. euroa, mikä vastaa arvoltaan liiketoiminnan käytössä olevaa tuottovaateen alaista omaisuutta. Peruspääoman korotus toteutetaan pääosin siirtämällä edellisten tilikausien voitosta liikelaitokseen jätettyjä voittoeriä muusta omasta pääomasta peruspääomaan. Näillä muutoksilla liiketoiminnan taserakenne pyritään saattamaan alan yritysten taserakennetta vastaavaksi.

Valtioneuvosto ehdotetaan valtuutettavaksi edellä olevan mukaisesti päättämään tarkemmin Metsähallituksen liiketoiminnan ja julkisten hallintotehtävien avaavasta taseesta. Liiketoiminnan omaisuus pyritään kirjaamaan käypään arvoon. Julkisten hallintotehtävien omaisuus pyritään kirjaamaan kirjanpitoarvoon. Taloudelliseen eriyttämiseen liittyvät tasejärjestelyt valmistellaan vuoden 2004 tilinpäätöksen yhteydessä.

Arvio Metsähallituksen alustavasta avaavasta taseesta 1.1.2005 on seuraava:

	Toteutunut 2003	Arvio 1.1.2005 ¹⁾	Julkiset hallinto- tehtävät	Liiketoiminta
TASE				
VASTAAVAA				
PYSYVÄT VASTAAVAT				
Aineettomat hyödykkeet	0,4	0,1	0,0	0,1
Aineelliset hyödykkeet				
Maa- ja vesialueet	1 938,8	1 976,5	918,6	1 057,9
Muut aineelliset hyödykkeet	59,9	53,9	20,8	33,1
Yhteensä	1 998,7	2 030,4	939,4	1 091,0
Sijoitukset	15,5	18,6	0,9	17,7
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ				
	2 014,6	2 049,1	940,3	1 108,8
VAIHTUVAT VASTAAVAT				
Vaihto-omaisuus	19,5	20,9	10,0	10,9

Saamiset				
Lyhytaikaiset	25,8	34,4	0,6	33,8
Rahat ja pankkisaamiset	23,9	9,9	9,6	0,3
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ	69,2	65,2	20,2	45,0
VASTAAVAA YHTEENSÄ	2 083,8	2 114,3	960,5	1 153,8
VASTATTAVAA				
OMA PÄÄOMA				
Peruspääoma	852,1	992,3	0,0	992,3
Muu oma pääoma	914,8	996,6	941,7	54,9
Liiketoiminnan muu oma pääoma	30,7	54,9	0,0	54,9
Yhteiskunnallinen muu oma pääoma	617,9	0,0	0,0	0,0
Kansallisomaisuuden muu oma pääoma	266,2	0,0	0,0	0,0
Julk. hall.tehtävien muu oma pääoma	0,0	941,7	941,7	0,0
Omaisuuksien siirrot	0,0	0,0	0,0	0,0
Edellisten tilikausien voitto	197,3	63,7	-0,9	64,6
Tilikauden voitto	70,1	0,0	0,0	0,0
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ	2 034,3	2 052,6	940,8	1 111,8
PAKOLLISET VARAUKSET	0,1	0,1	0,0	0,1
VIERAS PÄÄOMA				
Lyhytaikainen	49,4	61,6	19,7	41,9
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	2 083,8	2 114,3	960,5	1 153,8

¹⁾ Vuoden 2005 peruspääomassa on huomioitu vuoden 2004 ensimmäisen lisätalousarvion peruspääoman alennus 0,9 milj. euroa.

Liiketoiminta

Hallituksen esitykseen laiksi Metsähallituksesta on tarkoitus ottaa säädös yhteiskunnallisista velvoitteista, jotka liittyvät liikelaitoksen liiketoiminnan harjoittamiseen. Lisäksi Metsähallituksen toiminnassa olisi tarkoitus ottaa huomioon eräitä muita maankäytön tarpeita, kuten tutkimus, opetus ja maanpuolustus.

Metsien kestävä hoito ja käytön sekä yhteiskunnallisten velvoitteiden huomioon ottamisen tason arvioimiseksi Metsähallituksessa käytetään taloudellista, ekologista ja sosiaalista kestävyttä kuvaavia mittareita. Mittareiden kehittämistarpeista ja tavoitearvoista maa- ja metsäta-

lousministeriö päättää palvelu- ja muiden toimintatavoitteiden ja tulostavoitteen asettamisen yhteydessä.

Maa- ja metsätalousministeriö on huomioon ottaen eduskunnan asettamat palvelu- ja muut toimintatavoitteet asettanut alustavasti Metsähallituksen liiketoiminnan tulostavoitteeksi (tilikauden tulos ennen tilinpäätössiirtoja) 71,3 milj. euroa ja liiketoimintakonsernille 70,7 milj. euroa vuodelle 2005. Alustavana tavoitteena on, että vuoden 2005 voitosta tuloutetaan vuonna 2006 valtiolle 69,2 milj. euroa, mikä vastaa 7 prosentin tuottoa peruspääomalle. Tuloutuksen prosenttiosuus tilikauden voitosta on 97 %.

Metsähallituksen asettama alustava liiketoiminnan liikevaihtotavoite on 235,3 milj. euroa ja liiketoimintakonsernin 242,9 milj. euroa. Metsähallitus tekee liiketoiminnan investointeja alustavan investointisuunnitelman mukaan 23 milj. eurolla. Merkittävimmät investointikohteet ovat kiinteistörakenteen parantamiseen liittyvät maa- ja vesialuehankinnat. Alustavan suunnitelman mukaan Metsähallitus antaa takauksen tytäryhtiönsä Forelia Oy:n 4,3 milj. euron lainojen vakuudeksi ja tytäryhtiönsä Metsähallitus Consulting Oy:n 5,0 milj. euron lainojen vakuudeksi. Metsähallitus maksaa näistä takauksista takausmaksuja valtiolle 0,1 milj. euroa vuoden 2005 aikana (mom. 12.28.99). Metsähallitus joutuu toiminnassaan antamaan vakuuksia maa-ainesottoa ja kiinteistöjalostusta varten.

Julkiset hallintotehtävät

Julkisten hallintotehtävien hoitaminen rahoitetaan valtion talousarvioesitykseen otettavalla 41,8 milj. euron määrärahalla, josta 35,2 milj. euroa on ympäristöministeriön pääluokassa (momentit 35.20.22, 35.20.74, 35.20.76 ja 35.01.21) ja 6,6 milj. euroa maa- ja metsätalousministeriön pääluokassa (momentit 30.60.24, 30.60.25 ja 30.60.43). Työministeriön pääluokasta rahoitetaan julkisiin hallintotehtäviin liittyviä investointi- ja työllisyystöitä, mikäli työministeriöllä on tähän käyttöön myönnettäviä varoja. Tehtävien rahoittamiseen käytetään lisäksi EU:n rahastoista saatavaa rahoitusta sekä julkisiin hallintotehtäviin liittyviä myyntituloja. Maa- ja metsätalousministeriön ja Metsähallituksen sekä ympäristöministeriön ja Metsähallituksen kesken tehdään erilliset sopimukset tuotettavista julkisista hallintotehtävistä.

Metsähallituksen liiketoiminnan ja liiketoimintakonsernin tunnuslukutaulukko

	2003 toteuma		2004 ennakoitu		2005 TAE	
	Liikelaitos ¹⁾	Konserni ¹⁾	Liikelaitos ¹⁾	Konserni ¹⁾	Liikelaitos ²⁾	Konserni ²⁾
Liikevaihto	232,6	244,9	232,4	246,4	235,3	242,9
Käyttökate, %	35	33	32	31	34	33
Liikevoitto/tappio, milj. €	74,2	73,0	68,3	68,0	75,7	75,3
Tilikauden tulos, milj. €	70,1	68,6	63,5	62,9	71,3	70,7
— liikevaihdosta, %	30	28	27	26	30	29
— peruspääomasta, %	8,2	8,1	7,5	7,4	8,3	7,6
Tuloutus valtion talousarvioon, milj. €	47,1	-	47,1	-	66,2	-
Sijoitetun pääoman tuotto, %	3,7	3,6	3,3	3,3	6,5	6,0
Investoinnit liikevaihdosta, %	12	12	16	16	9	10
Omavaraisuusaste, %	98	98	99	98	98	97
Taseen loppusumma, milj. €	2 084	2 094	2 180	2 200	1 156	1 173
Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä (htv)	1 988	2 157	1 950	2 100	1 395	1 523

¹⁾ Luvuissa mukana julkiset hallintotehtävät

²⁾ Luvut ilman julkisia hallintotehtäviä

Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien kehitystä kuvaava tunnuslukutaulukko

	TAE
Toiminnan tuotot (t€)	4 543
Toiminnan erilliskustannukset (t€)	33 144
Käyttöjäämä (t€)	-28 601
— % tuotoista	-630
Osuus yhteiskustannuksista (t€)	0
Ylijäämä (+) / Alijäämä (-) (t€)	-28 601
— % tuotoista	-630
Investoinnit (t€)	13 210
— % tuotoista	291
Henkilökuntamäärä (htv)	645
— josta virkamiehiä (htv)	27

Liikelaitosten tuloutus ja rahoitus momenteittain (milj. euroa)

	2003 toteutuma	2004 ennakoitu	2005 TAE
Liikelaitoksen liiketoiminnan tuloutus tulo-			
momenteille			
12.28.89 Takausmaksut	-	-	0,052
13.05.01 Voiton tuloutus	47,100	47,100	66,200
Yhteensä	47,100	47,100	66,252
Julkisten hallintotehtävien			
määräraharahoitus			
30.60.24 Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät	5,696	5,626	6,071
30.60.25 Metsäpuiden siemenhuolto	0,529	0,529	0,300
30.60.43 Eräät korvaukset	0,235	0,235	0,235
MMM:n hallinnonala yhteensä	6,460	6,390	6,606
35.20.22 Luonnonsuojelualueiden hoito ja kunnossapito	16,787	19,300	21,600
35.20.74 Luonnonsuojelualueiden talonrakennustyöt	0,585	1,050	0,505
35.20.76 Luonnonsuojelualueiden hankkiminen	-	-	12,900
35.99.62 EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus ympäristöministeriön osalta	0,160	-	-
35.01.21 Ympäristöministeriön toimintamenot	0,124	0,100	0,120
YM:n hallinnonala yhteensä	17,656	20,450	35,125
YHTEENSÄ	24,116	26,840	41,731

70. (30.61 ja 30.62) Maanmittaus ja paikkatietojen yhteiskäyttö

Selvitysosa: Tässä luvussa on budjetoitu Maanmittauslaitoksen ja Geodeettisen laitoksen toiminnasta aiheutuvat menot. Toiminnalla tuetaan pääluokkaperusteluissa asetettuja tavoitteita.

21. (30.61.21) Maanmittauslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 47 160 000 euroa.

Selvitysosa: Maanmittauslaitoksen toiminta keskittyy maanmittaustoimituksiin, kiinteistö- ja maastotietoja koskevien tietokantojen ylläpitoon ja niiden ajantasalla pitämiseen, ilmakuvapalveluihin sekä paikkatietojen yhteiskäytöstä huolehtimiseen. Lisäksi Maanmittauslaitos tuottaa edellä mainittuihin tehtäviin liittyviä muita palveluja.

Maanmittaustoimitusten kysynnän odotetaan pysyvän nykyisellä tasolla. Kiinteistö- ja maastotiedoilta odotetaan yhä laajempaa valtakunnallista kattavuutta, ajantasaisuutta ja luotettavuutta. Tietopalvelussa tietojen sijainnillisuudella on kasvavaa kysyntää. Eri viranomaisten kiinteistötietojen moninkertaisen rekisteröintityön poistaminen jatkuu. Sekä maasto- että kiinteistötietojen perusparantaminen jatkuu. Tuotannon laadun varmistaminen on jatkuvaa ja ottaa huomioon tutkimuksessa saadut tulokset.

Valtakunnallisen kiinteistötietojärjestelmän uusi kiinteistöosa valmistuu käyttöön otettavaksi 1.6.2005. Yleisten kartastotöiden strategian 2001—2010 mukaiset kehittämishankkeet jatkuvat. Hankkeilla tähdätään maastotietojen ja -karttojen käytettävyyden, palvelevuuden ja yhteiskäyttöisyyden edelleen kehittämiseen. Kansallisen paikkatietostrategian toteuttaminen käynnistyy. Yhtenäisarkisto aloittaa toimintansa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon bruttomenojen lisäyksenä 2 917 000 euroa. Lisäyksestä 30 000 euroa aiheutuu yhden henkilötyövuoden siirrosta momentilta 31.24.21, 1 557 000 euroa tuotannon kasvusta. Bruttotulot lisääntyvät 3 261 000 euroa, mistä 757 000 euroa aiheutuu maksullisen tuotannon

kasvusta ja 2 504 000 euroa muista muutoksista, pääasiassa maksujen korotuksista.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2005 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti Maanmittauslaitokselle seuraavat tulostavoitteet:

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Maanmittauslaitoksen tavoitteena ovat laitoksen tuottamien ja ylläpitämien aineistojen ja rekistereiden kattavuus, ajantasaisuus ja laatu. Aineistot tuotetaan yhteensopivasti ja saateetaan mahdollisimman laajaan käyttöön yhteiskunnassa.

Kiinteistörekisteri ja kiinteistörekisterikartta ovat jatkuvasti ajantasalla. Maastotiedoissa ajantasaistetaan vuosittain tiedot, muut kohteet 5—10 vuoden välein.

Maastotieto- ja kiinteistöraja-aineistoja perusparannetaan niin, että kaikki tiedot perustuvat kuva- ja maastomittauksiin. Maastotietojen A-laatutason kattavuus koko maan pinta-alasta on 86 % vuonna 2005. Tavoitteena on saada maastotietojen perusparannus valmiiksi ja myös Ylä-Lappi maastotietokantaan vuoden 2007 loppuun mennessä. Aineistojen perusparannuksen yhteydessä parannetaan myös maasto- ja rajatietojen keskinäistä yhteensopivuutta sekä korkeustietoja. Perusparannettu ja maastotietojen kanssa yhteensovitettu raja-aineisto kattaa koko maan vuosikymmenen loppuun mennessä.

Yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa jatketaan kiinteistötietojen moninkertaisen rekisteröintityön poistamiseksi. Kiinteistörekisterin perusparannustyössä painopistealueina ovat yhteiskunnan kannalta tärkeiksi arvioitujen yhteisten alueiden osakasluetteloiden vahvistaminen ja alueellisten yksityistietoimitusten tekeminen. Kiinteistörekisterin perusparannuksen kattavuusindeksin tavoite on 42 (1.1.2003 indeksi oli 0).

Palvelutavoitteet

Maanmittaustoimitusten alueellisia palvelutasoeroja tasoitetaan ja toimitusten kestoajaa lyhennetään. Lohkomisen keskimääräinen kestoajatavoite vuonna 2005 on 8,8 kuukautta. Vuoden 2004 ennakoitu kestoajaksi on 8,9 kuukautta ja vuoden 2003 toteuma 9,3 kuukautta.

Maastotietojen ajantasaisuutta parannetaan lyhentämällä tuotantoprosessin läpimenoaika. Vuoden 2005 kestoajatavoite ilmakuvauksesta maastotietokannan valmistumiseen on 2,5 vuotta. Vuoden 2003 toteuma oli 2,8 vuotta.

Taloudellisuustavoitteet

	2003 toteutuma	2004 ennakoitu	2005 tavoite
Toiminnallinen tehokkuus			
Taloudellisuus			
—lohkomistoimitukset, euroa/lohkokiinteistö	700	680	690
—maastotietotuotanto, euroa/km ²	271	250	250
Henkisten voimavarojen hallinta			
—Strateginen kehittyminen,% henkilötyövuosista	0,9	3,8	3,8

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus

Julkisoikeudellisten suoritteiden tavoitteena on kattaa tuloilla kustannukset. Muiden suoritteiden alijäämätavoite on -2 %, mikä johtuu

kiinteistötietojärjestelmän suoritteiden alijäämäisestä kustannusvastaavuudesta (-12 %). Ilman kiinteistötietojärjestelmän suoritteita ylijäämätavoite muilla suoritteilla on 5,5 %.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	48 056	47 946	51 207
— maksullinen toiminta	47 414	47 539	50 915
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot muulta valtion virastolta	116	83	40
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta (myös EU:lta saatava rahoitus)	239	138	140
— muut tulot	287	186	112
Menot	92 106	95 450	98 367
— henkilöstömenot	65 960	68 225	70 134
— toimitilavuokrat	6 577	6 792	7 388
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	8 444	8 590	8 900
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	11 125	11 843	11 945
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	48 056	47 946	51 207
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	92 106	95 450	98 367
— toimintamenorahoitus, netto	44 050	47 504	47 160

Momentin käyttö

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	10 081
— myönnetty	46 115
— käytetty	44 050
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	12 146

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Julkisoikeudelliset suoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	35 480 954	38 712 000	39 404 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	37 254 855	38 710 000	39 404 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-1 773 901	2 000	-
Kustannusvastaavuus, %	95	100	100
Markkinasuoritteet			
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	11 933 571	10 709 000	11 511 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	10 566 608	10 215 000	11 714 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1 366 962	494 000	-203 000
Kustannusvastaavuus, %	113	105	98

Keskeisimmät kehittämishankkeet

Tärkein kehittämishanke on uuden valtakunnallisen kiinteistötietojärjestelmän kiinteistöosan valmistuminen ja käyttöönotto 1.6.2005 lukien yhteistyössä kuntien ja oikeusministeriön kanssa. Järjestelmän käyttöönotto merkitsee valtakunnallisen, yhtenäisen ja eheän kiinteistörekisterin syntymistä sijaintitietoineen Suomeen. Maanmittauslaitos jatkaa yleisten kartastotöiden strategiassa 2001—2010 vuosille 2004—2006 ajoitettuja kehittämishankkeita, joilla tähdätään maastotietojen ja -karttojen käytettävyyden ja palvelevuuden sekä yhteiskäyttöisyyden kehittämiseen. Yhtenäisarvisto otetaan käyttöön vuoden 2005 alusta Jyväskylässä, jonne siirretään nykyisin 11 maanmittaustoimistossa säilytettävät kartta- ja toimitusasiakirja-aineistot. Samaan rakennukseen siirretään atk-tuotantotoiminta Pasilasta.

2005 talousarvio	47 160 000
2004 talousarvio	47 504 000
2003 tilinpäätös	46 115 000

22. (30.62.21) *Geodeettisen laitoksen toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 3 129 000 euroa.

Selvitysosa: Geodeettinen laitos tyydyttää kartastoalan tutkimustarpeet maassamme tekemällä tutkimustyötä geodesian, geoinformatiikan, kaukokartoituksen ja navigoinnin sekä niihin liittyvien tieteiden aloilla. Laitos tekee valtakunnalliset geodeettiset perusmittaukset sekä huolehtii paikkatietojen metrologiasta ja toimii pituuden ja putoamiskiihtyvyyden kansallisena mittanormaallilaboratoriona. Lisäksi laitos edistää geodeettisten, geoinformatiikan, kaukokartoituksen ja navigoinnin menetelmien ja laitteiden käyttöönottoa erityi-

sesti paikkatietojen hankinnassa ja käsittelyssä.

Geodeettisen laitoksen toimintalinjaan vuoteen 2008 asti vaikuttaa voimakkaasti tarve kehittää laitosta kartastoalan eurooppalaisena tutkimuslaitoksena siten, että se palvelee tehokkaasti julkista hallintoa ja elinkeinoelämää. Laitoksen toimintaa suuntaavat lisäksi yleisten kartastotöiden strategian vuosille 2004—2006 ajoitetut kehittämistoimenpiteet sekä vuosille 2005—2010 tehty kansallinen paikkatietostrategia.

Geodeettinen laitos luo perusedellytykset tarkkojen ja naapurimaiden järjestelmiin sidottujen koordinaattijärjestelmien ylläpitämiselle, tehokkaalle kartantuotannolle ja numeeristen paikkatietojen joustavalle yhteiskäytölle.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2005 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti Geodeettiselle laitokselle seuraavat tulostavoitteet:

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

Turvataan laitoksen tuottamien tutkimus- ja asiantuntijapalvelujen avulla elinkeinoelämän ja julkisen hallinnon tarvitsemien paikkatietojen laatu:

— laitos luo toiminnallaan perusedellytykset sille, että maassamme on tarkka ja ajantasainen valtakunnallinen koordinaattijärjestelmä kartoituksen, paikkatietojen käytön sekä navigoinnin tarpeisiin,

— jatketaan uuden valtakunnallisen korkeusjärjestelmän valmistelua sitomalla se naapurimaiden sekä yleiseen eurooppalaiseen korkeusjärjestelmään, sekä selvittämällä maannousun nopeus ja suuruus, millä on erityisen suuri merkitys paikkatietojärjestelmille, rakennustoiminnalle, vesitaloudelle ja liikenteelle,

— kehitetään laitoksen toimintaa pituuden ja putoamiskiihtyvyyden kansallisena mittanormaalilaboratoriona edelleen siten, että se luontevasti liittyy kansalliseen ja kansainväliseen mittanormaalitoimintaan. Nämä toimet ovat välttämättömiä, jotta maamme voi toimia kansainvälisessä yhteistyössä ja elinkeinotoiminnassa,

— kehitetään kartoitus- ja paikkatietotekniikan tutkimusta, jotta maassamme voitaisiin hyödyntää alan uusia laitteita ja menetelmiä,

— kehitetään kartoituksen ja karttojen laadunarviointimenetelmiä, jotta paikkatietojen yhteiskäyttöä voidaan kehittää hallinnon ja elinkeinoelämän tarpeita vastaavasti,

— kehitetään paikannussatelliittien käyttöön perustuvia tosiaikaisia geodeettisia mittaamenetelmiä sekä navigointimenetelmiä ja laitteita. Näillä on suuri merkitys paikkatietokantojen nopealle päivitykselle, rakennustoiminnalle sekä liikenteen ohjaukselle ja valvonnalle,

— kehitetään satelliittien ottamien kuvien vastaanottolaitteita ja -menetelmiä, tosiaikaista tulkintaa ja saatavan informaation jakelua.

Palvelutavoitteet

Pysyvänä tavoitteena on toimia tehokkaasti kartastoalan valtakunnallisena tutkimuslaitoksena ja tehdä ajankohtaista, kansainvälisesti korkeatasoista tutkimusta geodesian, geoinformatiikan, kaukokartoituksen ja navigoinnin tutkimusaloilla. Tutkimustuloksia hyödynnetään kartastoalalla yleisesti, yritystoiminnassa ja erityisesti maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla.

Laitos tiedottaa ja opastaa uuden valtakunnallisen koordinaattijärjestelmän käyttööntoon liittyvissä asioissa.

Laitos tarjoaa kansallisena mittanormaalilaboratoriona toimialaansa liittyviä kalibrointimittauksia sekä koti- että ulkomaille.

Metsähovin tutkimusaseman toimintaa jatketaan kaukokartoitus- ja paikannussatelliittien mittausasemana, jolloin saadaan tietoja kansainvälisenä yhteistyönä tapahtuvaan satelliittien radanmääritykseen.

Ylläpidetään yhdessä Euroopan avaruusjärjestön kanssa rakennettua RIMS -asemaa (Ranging and Integrity Monitoring Station), millä mahdollistetaan Euroopan unionin paikannussatelliittijärjestelmän hyvä hyödynnettävyys koko maan alueella.

Laitoksen toiminta jakaantuu seuraaviin tulosalueisiin: Kirjasto-, informaatio- ja hallintopalvelut, Geodesian ja geodynamiikan osasto, Geoinformatiikan ja kartografian osasto, Kau-

kokartoituksen ja fotogrammetrian osasto ja Navigoinnin ja paikannuksen osasto.

Geodeettisen laitoksen tulosalueiden kustannuskehitys, euroa

Tulosalue	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Johto-, kirjasto-, informaatio- ja hallintopalvelut	800 000	790 000	790 000
Geodesia ja geodynamiikka	988 020	1 150 000	1 155 000
Geoinfotatiikka ja kartografia	409 331	400 000	400 000
Kaukokartoitus ja fotogrammetria	614 744	500 000	500 000
Navigointi ja paikannus	177 905	278 000	284 000
Yhteensä	2 990 000	3 118 000	3 129 000

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Tulot	126	260	260
— maksullinen toiminta	126	260	260
Menot	3 454	3 378	3 389
— henkilöstömenot	2 320	2 510	2 610
— toimitilavuokrat	261	280	280
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	462	390	300
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	411	198	199
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	126	260	260
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	3 454	3 378	3 389
— toimintamenorahoitus, netto	3 329	3 118	3 129
— muu erittelemätön talousarviorahoitus	227	420	310
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	529		
— myönnetty	2 990		
— käytetty	3 329		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	190		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	122 338	260 000	260 000
— muut tuotot	4 011	-	-
Tuotot yhteensä	126 349	260 000	260 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	117 533	243 500	244 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	8 816	16 500	16 000
Kustannusvastaavuus, %	108	107	107

2005 talousarvio	3 129 000
2004 talousarvio	3 118 000
2003 tilinpäätös	2 990 000

40. (30.61.40) Kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuvat menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää uusjakotoiminnan tukemisesta annetun lain (24/1981) ja vuokra-alueiden järjestelystä kaupungeissa ja kauppalloissa annetun lain (218/1962) mukaisten menojen, kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain (603/1977) 102 §:n mukaisten lainojen ja korkotuen rahoituksesta ja eräistä vesitilujärjestelyistä annetun lain (31/1980) 19 §:n mukaisista lunastuksista aiheutuvien menojen maksamiseen, ve-

sistöhankkeiden johdosta suoritettavista tilusjärjestelyistä annetun lain (451/1988) 21 ja 22 §:ien mukaisten menojen maksamiseen sekä kiinteistönmuodostamislain (554/1995) 207 §:n 2 momentissa tarkoitettujen toimitusmenojen maksamiseen uusjakojen ja vesitilujärjestelyjen osalta.

Selvitysosa: Määrärahan käytön arvioidaan jakautuvan siten, että asianosaisilta takaisin perittävä osuus on noin 1 700 000 euroa ja valtion lopulliseksi menoksi jää noin 2 300 000 euroa.

2005 talousarvio	4 000 000
2004 talousarvio	3 000 000
2003 tilinpäätös	3 000 000

Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu

(Luvut 30.71, 72 ja 73)

Selvitysosa: Koko elintarvikeketjun kattavaa elintarvikkeiden turvallisuuteen ja laatuun liittyvää valvontaa, tutkimusta ja tarkastuksia kehitetään EU:n säädösten edellyttämällä tavalla ja siten, että ne tukevat pääluokkaperusteluissa asetettuja yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita.

Viranomaisvalvonnan kehittämisessä tavoitteena on samantasoisten palveluiden turvaaminen koko maassa sekä vaikuttavuuden ja ulottuvuuden parantaminen riskinarvioinnin perusteella. Valtion keskushallintoon luodaan uusi elintarviketurvallisuusvirasto, joka vastaa riskien arvioinnista ja valvonnasta koko elintarvikeketjussa yhtenäisellä tavalla. Julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyöllä suomalaiseen elintarvikeketjuun luodaan sellaiset turvallisuus-, laatu- ja jäljitettävyyssjärjestelmät, joilla varmistetaan elintarviketurvallisuusriskien ja kuluttajien taloudellisten riskien hallinta.

Turvallisuusriskien hallinnassa painottuvat eläimistä ihmisiin leviävien tautien estäminen sekä kriisinhallinnan kehittäminen.

Kuluttajien mahdollisuus valita tavanomaisen, luonnonmukaisen ja muuntogeenisen maataloustuotannon tuotteiden välillä säilyy.

Tavoitteiden kehitystä kuvaavat avainmittarit ja tunnusluvut

Avainmittari	2003 toteuma	2004 arvio	2005 tavoite	2010 tavoite
Vaarallisia tai helposti leviäviä eläintauteja, uusia vaarallisia kasvintuhojia pysyvästi	ei lainkaan	1	ei lainkaan	ei lainkaan
Todetut elintarvikevälitteiset tautitapaukset ihmisillä				
— yleisimmät tartunnanaiheuttajat	6 000 kpl	vähentyvä	-5 %	-20 %
— vakavimmat tartunnanaiheuttajat	55 kpl	vähentyvä	-5 %	-20 %

Salmonellan esiintyvyys				
— elintarviketuotantoeläimissä ja elintarvikkeissa	<1 %	<1 %	<1 %	<0,5 %
— elintarviketuotantoeläinten rehuissa	ei lainkaan	ei lainkaan	ei lainkaan	ei lainkaan
Eläimistä saatavien elintarvikkeiden vierasaine- valvonnassa havaitut ongelmat	0,2 %	<0,2 %	<0,2 %	<0,2 %
Rikkomuksia eläinten				
— merkintään liittyen	650 kpl	-10 %	-30 %	-50 %
— hyvinvointiin liittyen	275 kpl	-5 %	-10 %	-30 %
Rikkomuksia				
— siemenkaupassa	3,6 %	<4 %	<2 %	<2 %
— lannoitteisiin liittyen	4 %	<7 %	<7 %	<5 %
— torjunta-aineisiin liittyen	12 %	<15 %	<10 %	<5 %
— luonnonmukaisessa elintarvikeketjussa	6,5 %	<6 %	<4 %	<4 %
— muuntogeenisiin tuotteisiin liittyen	-	<10 %	<10 %	<5 %
Eläinlääkäreiden tavoitettavuus sairaustapauksissa	<24 h	<24 h	<24 h	<24 h

71. Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitos

Selvitysosa: Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitoksen (EELA) tehtävänä on eläin-
tautien tutkimus ja seuranta, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, eläimistä saatavien
elintarvikkeiden laadun ja turvallisuuden tutkimus sekä niihin liittyvä riskinarviointi ja vertailu-
laboratoriotointa.

Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitoksen arvioidut menot, tulot ja henkilöstö

	2003 TP		2004 TA			2005 TAE			
	Menot 1 000 €	Tulot 1 000 €	Htv	Menot 1 000 €	Tulot 1 000 €	Htv	Menot 1 000 €	Tulot 1 000 €	Htv
Eläintauti- ja elintarvike- tutkimus	16 060	1 621	227	19 205	1 966	258	19 443	2 049	258
Hallintotoiminnot	4 623	17	37	4 448	45	34	5 290	28	34
Eläinrokotetointa	1 302	1 458	4	1 850	1 934	4	1 330	1 400	4
Yhteensä	21 985	3 096	268	25 503	3 945	296	26 063	3 477	296

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	2 782	2 748	2 702
Tuotot yhteensä	2 782	2 748	2 702
— tästä toimintamomentille nettouttamattomat tuotot	2 782	2 748	2 702
Tuotot yhteensä	2 782	2 748	2 702

Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	3 418	2 886	2 699
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-636	-138	3
Kustannusvastaavuus, %	81	95	100
Hintatuki	135	135	-
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen	-501	-3	3

21. Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 23 958 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon yhteishankkeista EU:lta ja muilta hankeosapuolilta saatavat tulot.

Määrärahaa saa käyttää myös tiloilla kuolleiden muiden kuin TSE-valvontaohjelmaan kuuluvien tuotantoeläinten hävittämisestä aiheutuvien valtionapujen maksamiseen kuitenkin enintään 1 000 000 euroa.

Selvityssosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 960 000 euroa Viikkiin muutosta aiheutuvina laite- ja kalustohankintoina. Maksullisen toiminnan tulot on merkitty momentille 12.30.71.

Osaan hankkeista saadaan EMOTR:n tukiosaston rahoitusta (tulot momentilla 12.30.01).

Määrärahaa on tarkoitus edelleen käyttää eläinten omistajien vastuulle jäävien hävittämiskustannusten osittaiseksi korvaamiseksi sen varmistamiseksi, että itsestään kuolleet eläimet poistetaan myös tältä osin eläinten ravintoketjusta (EY:n asetus 1774/2002).

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2005 talousarvion valmisteluun liittyen alustavasti Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitokselle seuraavat tulostavoitteet:

— Hyvän tautitilanteen säilyttämiseksi laitoksella on ajan tasalla olevat nykyaikaiset menetelmät sekä kyky reagoida nopeasti. Laitoksen asiantuntemusta hyödynnetään tehokkaasti eläintautien ennaltaehkäisyssä, valvontaohjelmien toteutumisessa sekä lainsäädännön valmistelussa, erityisesti TSE-tautien, raivotaudin ja muiden merkittävien eläintautien osalta.

— Eläinten terveydenhuoltojärjestelmää kehitetään ja toteutetaan elinkeinon kanssa osana kansallista elintarviketalouden laatustrategiaa, erityisesti märehäntäjien ja siipikarjan osalta. Toimintaa ohjaavat terveydenhuollon koordinaatio, eläintautien diagnostiikkaa ja neuvontaa varten luotu strategia.

— Kriisivalmiutta kehitetään yhdessä eri asiantuntijatahojen kanssa tavoitteena taata nopea ja tehokas toiminta kriisitilanteessa. Erityisesti bioterrorismiin liittyen tämä edellyttää laboratoriotilojen ja menetelmien valmiuksien kehittämistä.

— Kansallisen ja kansainvälisen päätöksenteon tueksi tuotetaan valituista eläintaudeista ja elintarviketurvallisuuskysymyksistä tieteellisiä riskinarviointeja, joiden avulla voidaan myös arvioida talousvaikutuksia.

— Organisaation osaaminen ja työkyky varmistetaan kehittämällä henkilöstön ammattitaitoa ottaen huomioon toimintaympäristön muutokset ja sidosryhmien tarpeet.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	314	655	775
— yhteisörahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta (myös EU)	314	655	775

Menot	20 682	23 653	24 733
— henkilöstömenot	9 672	10 243	10 243
— toimitilavuokrat	1 552	1 552	1 552
— palvelujen ostot	8 221	9 885	10 759
— muut toiminnan menot	1 237	1 973	2 179
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	314	655	775
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	20 682	23 653	24 733
— toimintamenomomentin rahoitus, netto	20 369	22 998	23 958
30.71.28 (Rokotteet ja seerumit)	1 302	1 850	1 330
— muu erittelemätön talousarviorahoitus	321	500	500
Muilta momenteilta tuleva rahoitus yhteensä	1 623	2 350	1 830
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 231		
— myönnetty	22 912		
— käytetty	20 369		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	7 774		
2005 talousarvio	23 958 000	Määrärahaa saa käyttää rokotteiden ja seerumien hankinnasta ja valmistuksesta aiheutuviin menoihin.	
2004 talousarvio	22 998 000	<i>Selvitysosa:</i> Toiminnasta kertyvät tulot on merkitty momentille 12.30.71.	
2003 tilinpäätös	22 912 000		
28. Rokotteet ja seerumit (arviomääräraha)			
Momentille myönnetään 1 330 000 euroa.			
	2005 talousarvio		1 330 000
	2004 talousarvio		1 850 000
	2003 tilinpäätös		1 301 924

72. Elintarvikevirasto

Selvitysosa: Elintarvikeviraston (EVI) tehtävänä on johtaa, suunnitella, kehittää ja suorittaa elintarvikevalvontaa ja elintarvikkeiden kanssa kosketuksiin joutuvien tarvikkeiden valvontaa sekä näihin liittyvää riskinhallintaa ja riskiviestintää etenkin elintarvikkeiden tuotannon ja kaupan osalta. Keskeiset tehtävät määritellään elintarvikelaissa, terveydensuojelulaissa ja laissa eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta sekä EU:n uuselintarvike-, gmo- ja luomusasetuksissa. Virastolla on lisäksi EU-tukien valvontaan liittyviä tehtäviä sekä eräitä muita EY:n yhteisen maatalouspolitiikan täytäntöönpanosta annetun lain mukaisia tehtäviä. Virasto on keskeinen tekijä elintarvikkeiden laatuketjun "pellolta pöytään" mukaisessa valvonnassa. Elintarvikevalvonnan päämääränä on elintarvikkeiden laadun ja turvallisuuden sekä kuluttajien riittävän tiedonsaannin varmistaminen.

Elintarvikeviraston bruttomenojen ja -tulojen arvioitu jakautuminen tehtävittäin vuosina 2003—2005, euroa

	2003 TP		2004 TA		2005 TAE	
	Menot	Tulot	Menot	Tulot	Menot	Tulot
Lihahygienia	876 000	13 000	887 000	2 000	880 000	2 000
Maito- ja munahygienia	802 000	6 000	844 000	4 000	870 000	4 000
Tuotevalvonta	881 000	118 000	958 000	115 000	1 060 000	120 000
Terveysturvotus	688 000	223 000	722 000	84 000	740 000	250 000
Palvelu	1 919 000	25 000	1 935 000	25 000	2 345 000	30 000
Lihantarkastus	5 025 000	5 328 000	5 075 000	5 392 000	5 253 000	5 493 000
Yhteensä	10 191 000	5 713 000	10 421 000	5 622 000	11 148 000	5 899 000

21. Elintarvikeviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 489 000 euroa.

Selvitysosa: Nettomenojen lisäys on 373 000 euroa, missä on otettu huomioon 253 000 euroa Viikkiin muutosta aiheutuvina laite- ja kalustohankintoina ja 120 000 euroa valtion ravitsemusneuvottelukunnan ja ELATI-hankkeen menoina.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina maksullisen toiminnan tuloina Elintarvikeviraston muut maksullisen toiminnan tulot ja ulkopuolisten tahojen suorittamat maksut osarahoitettaviin tutkimushankkeisiin. Maksullisen toiminnan tulot perustuvat maa- ja metsätalousministeriön asetukseen Elintarvikeviraston suoritteista perittävistä maksuista (1272/2003).

Elintarvikeviraston tehtävänä olevan lihan tarkastustoiminnan erillismenot ja tulot on budjetoitu momentille 12.30.72.

Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitos hoitaa maksutta Elintarvikeviraston eräitä talous-, tieto- ja henkilöstöhallinnon palvelutehtäviä. Näistä tehtävistä aiheutuvat menot on budjetoitu momentille 30.71.21.

Vuoden 2005 erityisenä painopistealueena on elintarvikevalvonnan, etenkin paikallisen valvonnan, sekä toiminnallisten että taloudellisten edellytysten parantaminen sekä valmistautuminen EU:n elintarvikelainsäädännön laajan kokonaisuudistuksen muutokseen ja sen toteuttamiseen.

Elintarvikeviraston tulosohjauksesta vastaavat yhdessä maa- ja metsätalousministeriö, kauppa- ja teollisuusministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriö. Ministeriöt asettavat vuoden 2005 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti Elintarvikevirastolle seuraavat tulostavoitteet:

- osallistutaan elintarvikevalvonnan seudullistamiseen, kohotetaan paikallisvalvonnan laatua ja kehitetään edelleen valvontaa suunnitelmalliseksi, riskinarviointiin perustuvaksi ja vaatimustenmukaiseksi,

- valmistaudutaan elintarvikevalvonnan kannalta keskeiseen kansallisen ja EY-lainsäädännön muutokseen ja sen toteutukseen, avustetaan sidosryhmiä hyvän hygieniakäytännön oppaiden laatimisessa sekä varmistetaan elintarvikkeiden jäljitettävyys,

- kehitetään Elintarvikeviraston kriisivalmiutta elintarvikevaaratilanteiden nopeaan selvittämiseen, riskinhallintaan ja riskiviestintään,

- tuetaan kansallisen zoonoosistrategian toteuttamista,

- varmistetaan kuluttajien riittävä tiedonsaanti elintarvikkeiden turvallisuudesta ja edistetään valvonnan tunnettavuutta,

- osallistutaan Elintarvikkeiden laatutietojärjestelmän (ELATI) työryhmien työhön ja ELITE-tietojärjestelmän kehittämiseen sekä kehitetään verkkosivujen kautta tarjottavia sähköisiä verkkopalveluja yhteistyössä Eläinlääkintä- ja elintarviketutkimuslaitoksen ja Kasvintuotannon tarkastuskeskuksen kanssa.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Tulot	385	230	406
— maksullinen toiminta	385	230	406
Menot	5 166	5 346	5 895
— henkilöstömenot	3 478	3 550	3 697
— toimitilavuokrat	313	338	357
— palvelujen ostot	898	922	1 012
— muut toiminnan menot	477	536	829
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	385	230	406
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	5 166	5 346	5 895
— toimintamenomomentin rahoitus, netto	4 781	5 116	5 489
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	596		
— myönnetty	5 107		
— käytetty	4 781		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	923		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	385 000	230 000	406 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	335 000	226 000	415 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	50 000	4 000	-9 000
Kustannusvastaavuus, %	115	102	98

2005 talousarvio	5 489 000
2004 talousarvio	5 116 000
2003 tilinpäätös	5 107 000

73. Kasvintuotannon tarkastuskeskus

Selvitysosa: Kasvintuotannon tarkastuskeskuksen (KTTK) tehtävänä on varmistaa kasvin- ja eläintuotantoon liittyvällä valvonnalla ja seurannalla maa-, metsä- ja elintarviketalouden toiminnan edellytyksiä ja tuotannon laatua. Virasto vastaa rehu-, lannoite- ja torjunta-ainevalmisteiden sekä kylvösiementen ja taimiaineistojen tuotannon, markkinoinnin, maahantuonnin, maas-

taviennin ja eräiltä osin käytön valvonnasta, kasvien terveyteen, luonnonmukaiseen tuotantoon, kasvien kaupanormeihin, metsänviljelyaineiston kauppaan ja viljan interventioimintaan liittyvästä valvonta- ja tarkastustoiminnasta, kotimaisen viljasadon käyttölaadun kartoittamisesta sekä hukkakauravalvonnasta. KTTK toimii lisäksi kasvinterveyden suojelusta annetussa laissa tarkoitettuna kasvinsuojeluviranomaisena, siemenkauppalaissa tarkoitettuna sertifiointiviranomaisena, torjunta-ainelaisissa tarkoitettuna kasvinsuojeluaineiden biologista tehokkuutta ja käytökelpoisuutta testaavien laitosten arviointiviranomaisena, kasvien kaupanormien valvonnasta vastaavien viranomaisten keskustoimistona, hoitaa torjunta-aineiden ennakkotarkastukseen ja rekisteröintiin liittyviä tehtäviä ja vastaa eläinjätelaitosten valvonnasta eläintautilain perusteella. KTTK:lle on lisäksi annettu eräitä EU-tukien hallinnointiin ja valvontaan liittyviä tehtäviä.

Kasvintuotannon tarkastuskeskuksen menojen, tulojen ja henkilötyövuosien arvioitu jakautuminen vuosina 2003—2005 tehtävittäin

	2003 TP		2004 TA			2005 TAE			
	Menot milj. €	Tulot milj. €	Htv	Menot milj. €	Tulot milj. €	Htv	Menot milj. €	Tulot milj. €	Htv
Kasvinsuojelu ja laadunvalvonta	3,180	2,950	51	3,859	2,352	56	5,379	4,140	75
Rehu- ja lannoitevalvonta	3,308	1,080	64,6	4,125	1,297	73	4,175	1,339	76
Siementuotannon sertifiointi	3,514	1,984	54,8	3,501	2,459	55,5	3,477	2,463	55,5
Luomuvalvonta	1,231	1,235	7,1	1,304	1,376	7,5	1,328	1,380	7,5
Viljan laadun tarkastus	0,464	0,080	8,4	0,519	0,082	9	0,519	0,082	9
Muut tehtävät	1,233	0,002	17,3	1,149	-	19	1,790	-	20
Yhteensä	12,930	7,331	203,2	14,457	7,566	220	16,668	9,404	243

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	5 388	6 051	7 421
— muut tuotot	1 928	1 946	1 946
Tuotot yhteensä	7 316	7 997	9 367
— tästä toimintamenomomentille nettouuttamattomat tulot	6 888	7 569	7 619
Tuotot yhteensä	7 316	7 997	9 367
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	8 492	8 548	9 987
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-1 176	-551	-620
Kustannusvastaavuus, %	86	94	94
Hintatuki	186	186	186
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen	-990	-365	-434

21. Kasvintuotannon tarkastuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 14 798 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon yhteishankkeista muilta hankeosapuolilta saatavat tulot sekä maksutulot torjunta-aineiden tehoaineiden arviointitoiminnasta ja puutavaran tuontitarkastuksista.

Määrärahasta saa käyttää rehu- ja lannoitevalmisteiden ja torjunta-aineiden analyysitoiminnan suoritteiden hintojen alentamiseen enintään 186 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 120 000 euroa EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistukseen liittyvien lisätehtävien menoina sekä, 637 000 euroa Viikki-hankkeeseen liittyvinä kaluste- ja laitehankintamenoina.

Rehuvalvonnassa valvonta-analyyseistä aiheutuvista kokonaiskustannuksista sekä rehulain ja eläntätilain perusteella tapahtuvista hygieniaan liittyvän omavalvonnan tarkastuksista valtiolle aiheutuvista kokonaiskustannuksista katetaan vähintään 75 % ja varmennetun taimiaineiston sertifiointikustannuksista vähintään 40 %. Liikeperiaatteiden mukaan hinnoiteltavan rehu-, lannoite- ja torjunta-ainevalvonnan analyysivalikoima on pidettävä laajana virallista valvontaa varten. Ilman tukea analyysien määrä laskee ja viranomaisanalyysien yksikkökustannukset nousevat.

Toiminnasta kertyvät muut kuin tälle momentille nettoutetut tulot on merkitty momentille 12.30.73 lukuun ottamatta kasvinsuojelutoimien tukemiseen EU:lta saatavaa tuloa, joka on merkitty momentille 12.30.01.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2005 talousarvioesityksen valmisteluun liittyen alustavasti Kasvintuotannon tarkastuskeskukselle seuraavat tulostavoitteet:

— Kehitetään edelleen viraston toimintaa ja johtamista vahvistettujen arvojen ja strategian mukaisesti. Varmistetaan arvojen ja strategioiden toteuttaminen käytännön toiminnassa.

— Yhtenäistetään maksupolitiikkaa maa- ja metsätalousministeriön antamien suuntaviivojen mukaisesti, kehitetään toiminnan arviointijärjestelmiä ja laaditaan sitä varten viraston toimintaan soveltuvia tuottavuuden mittareita ja muita seurantajärjestelmiä. Kehitetään ja yhtenäistetään kustannuslaskentaa ja -seurantaa kustannustehokkuuden parantamiseksi.

— Kehitetään valvontajärjestelmiä ja valvonnan laadunvarmistusta.

— Kehitetään asiakaspalvelua asiakaspalvelukyselyn tulosten perusteella. Lisäksi kehitetään sähköistä asiointia ja otetaan käyttöön sähköisiä hallinnon työmenetelmiä.

— Huolehditaan henkilöstön ammattitaidosta ja varmistetaan erityisesti henkilöstön osaaminen ja työhyvinvointi organisaation muutostilanteessa.

— Kehitetään edelleen TE-keskusten ohjausta sekä valvontasuunnitelmia ja niiden toteuttamista.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	432	420	1 870
— muut tulot	432	420	1 870
Menot	12 928	14 457	16 668
— henkilöstömenot	7 068	7 886	8 920
— toimitilavuokrat	1 038	1 058	1 120
— palvelujen ostot	3 256	3 328	3 350
— muut toiminnan menot	1 566	2 185	3 278

Toiminnan rahoitus

— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	432	420	1 870
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	12 928	14 457	16 668
— toimintamenomomentin rahoitus, netto	12 496	14 037	14 798

Momentin käyttö

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	451
— myönnetty	13 164
— käytetty	12 496
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 119

2005 talousarvio	14 798 000
2004 talousarvio	14 037 000
2003 tilinpäätös	13 164 000

90. (30.01, osa ja 30.02) Hallinto

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriö luo edellytykset uusiutuvien luonnonvarojen kestäväälle, monipuoliselle käytölle, maaseudun elinkeinojen ja vapaa-ajan toimintojen kehittymiselle, turvaa elintarvikkeiden laadun sekä eläinten ja kasvien terveyden. Ministeriö vastaa EU:n yhteisen maatalouspolitiikan, maaseutu- ja rakennepolitiikan sekä kalastuspolitiikan toimeenpanosta Suomessa sekä eläinlääkintä- ja kasvinterveystoimien sopeuttamisesta EU:n säännösten puitteisiin. EU:n vesipolitiikka vaikuttaa myös Suomen vesitalousasioihin.

Tässä luvussa on budjetoitu maa- ja metsätalousministeriön ja pääasiassa ministeriölle palvelu- ja tuottavan Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen menot. EU:n yhteisen maatalouspolitiikan, maaseutu- ja rakennepolitiikan sekä kalastuspolitiikan toimeenpanotehtäviä valtion aluehallinnossa hoitavat työvoima- ja elinkeinokeskukset. Työvoima- ja elinkeinokeskusten maaseutuosastojen toimintamenot, vuonna 2005 noin 28 milj. euroa, on budjetoitu kauppa- ja teollisuusministeriön pääluokkaan momentille 32.10.22, missä on esitetty maaseutuosastoille myös tulostavoitteita siltä osin kuin tavoitteet ovat TE-keskusten yhteisiä.

Maaseutuosastojen voimavarat lisääntyvät EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksen tuomien uusien tehtävien johdosta. Uudistuksen merkittävin muutos on uuden tilatukijärjestelmän käyttöönotto vuoden 2006 alusta. Vuonna 2005 maaseutuosastojen tehtävänä on tilakohtaisten tukioikeuksien vahvistaminen monine eri vaiheineen. Jo noin 40 prosenttia voimavaroista tarvitaan tukien hallintoon ja valvontaan. Maaseutuosastot suorittavat viljelijätukivalvontojen lisäksi myös eräiden interventiotuomenpiteiden sekä EMOTR-O:n rahoittamien tavoite 1-alueella myönnettävien investointitukien ja nuorten viljelijöiden aloittamistuen valvonnat sekä kasvintuotannon valvonnat ja tarkastukset. Lisäksi maaseutuosastot suorittavat eräisiin maatalouden kansallisiin tukiiin liittyviä valvontoja. Valvontakäyntien määrä lisääntyy merkittävästi kun uusia tuen saamisen edellytyksenä olevia täydentäviä ehtoja otetaan käyttöön. Myös valvonnan laadun kehittäminen lisää niiden vaatimaa työpanosta. EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistaminen edellyttää tehostettavaksi myös elintarvikkeiden turvallisuuteen, tuotteiden ja tuotannon laadun parantamiseen perustuvaa viranomaisvalvontaa, joka on lääninhallitusten vastuulla (toimintamenot mom. 26.05.21).

Myös EU-säännösten edellyttämää kalastuksen sekä kalansaaliiden purkauksen ja kaupan valvontaa on tarkoitus tehostaa.

Työvoima- ja elinkeinokeskukset vastaavat siitä, että voimavaroja kohdennetaan riittävästi tuki-, valvonta- ja tarkastusjärjestelmien hoitoon säästöjen mukaisen toiminnan varmistamiseksi ja rahoituskorjausten ja muiden sanktioiden välttämiseksi.

Työvoima- ja elinkeinokeskusten maaseutuosastojen henkilöstön arvioitu jakautuminen tehtävittäin

	Henkilöstö, htv			
	1994	2003	2004	2005
<i>Maatalous ja maaseutu</i>				
Maaseudun kehittäminen	22	99	99	99
Maatilojen kehittäminen	240	150	150	150
Tuki- ja valvontatehtävät	20	219	226	230
Tuotannonohjaus	60	35	35	35
Ympäristöasiat	18	47	47	47
Kasvintuotannon valvonta ja tarkastus	22	33	35	35
Yhteensä	382	583	592	596
<i>Kalatalous</i>	51	70	73	73
Yhteensä	433	653	665	669

TE-keskusten maaseutuosastojen kustannukset (ml. yhteiskustannukset) tehtävittäin, milj. euroa

	2000	2004	2005
	TP	TA	TAE
<i>Maatalous ja maaseutu</i>			
Maaseudun kehittäminen	3,20	3,13	3,13
Maatilojen kehittäminen	4,15	4,39	4,39
Tuki- ja valvontatehtävät	8,78	12,17	12,37
Tuotannonohjaus	1,28	1,25	1,25
Ympäristöasiat	1,83	1,79	1,79
Kasvintuotannon valvonta ja tarkastus	1,18	1,61	1,61
Yhteensä	20,43	24,34	24,54
<i>Kalatalous</i>	2,61	2,96	2,96
Yhteensä	23,04	27,30	27,50

Maa- ja metsätalousministeriö on sopinut Euroopan yhteisön yhteisen maatalouspolitiikan täytäntöönpanosta annetun lain perusteella valtiovarainministeriön kanssa, että tullilaitos suorittaa eräitä Euroopan unionin maatalouden ohjaus- ja tukirahaston tukiosaston vientitukiin, sisämarkkinatukiin ja interventio toimintaan liittyviä tarkastuksia. Tehtävistä aiheutuviksi kustannuksiksi vuonna 2005 arvioidaan noin 2 400 000 euroa ja ne on budjetoitu tullilaitoksen toimintamomentille 28.40.21.

Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus hoitaa ministeriön eräitä taloushallinto-, tietohallinto- ja muita hallinnon palvelutehtäviä sekä huolehtii ulkopuolisten tietojärjestelmäpalveluiden kustannuksista. Maa- ja metsätalousministeriön saamien palvelujen nettomenoiksi on arvioitu 11 000 000 euroa, mikä on otettu huomioon momentilla 30.90.23.

Ministeriön kansainvälisen toiminnan erillismenot on budjetoitu momentille 30.90.26.

19. (30.01.19) Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 25 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten hallinnonalan virastojen ja laitosten tavaroiden ja palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonlisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

2005 talousarvio	25 000 000
2004 talousarvio	26 000 000
2003 tilinpäätös	22 190 796

21. (30.01.21) Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 36 040 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös eräiden Suomen tekemien kalastusta koskevien sopimusten valvonnasta aiheutuvien menojen sekä kalastuslain (286/1982) 14 §:n mukaisten korvausten maksamiseen.

Selvitysosa:

Maa- ja metsätalousministeriön toimintamenojen ja henkilöstön arvioitu jakautuminen vuosina 2003—2005 tehtävittäin

	2003		2004		2005	
	htv	milj. €	htv	milj. €	htv	milj. €
Maaseudun kehittäminen ja maatalous	225	16,8	245	17,7	245	17,8
Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu	68	3,7	71	3,9	72	4,0
Kala-, riista- ja porotalous	39	3,9	39	3,9	39	3,9
Vesitalous ja maanmittaus	24	1,7	24	1,7	25	1,8
Metsätalous	31	2,0	31	2,2	31	2,2
Keskitettyt tukitehtävät	68	6,1	75	6,2	75	6,3
Yhteensä	455	34,1	485	35,6	487	36,0

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa toiminnalleen keskeiset alustavat tulostavoitteet vuodelle 2005:

Maaseudun kehittäminen ja maatalous

Käynnistetään neljännen maaseutupoliittisen kokonaisuohjelman toteuttaminen.

Valmistellaan uuden tilatukimallin toimeenpanoa sekä tarvittavat tietojärjestelmä- ja lainsäädäntömuutokset siten, että valittu tilatukimalli voidaan ottaa käyttöön vuoden 2006 alussa.

Toimitaan aktiivisesti seuraavaa rahoituskautta 2007—2013 koskevien asetusehdotusten sekä rahoituskehystiedonantojen käsittelyssä siten, että Suomen tavoitteet maatalouden ja maaseudun kehittämisen osalta turvataan.

Analysoidaan seuraavan kauden horisontaaliseen maaseudun kehittämisohjelmaan sisäl-

lytettävien tukijärjestelmien (luonnonhaitta- korvaus, maatalouden ympäristötuki, pellonmetsitys, varhaiseläke, standardien saavuttaminen, elintarvikkeiden laatu ja eläinten hyvinvointi) kansallinen tarve ja aloitetaan suunnittelu tämän pohjalta.

Jatketaan elintarvikeketjun toimialakohtaisten, dokumentoitujen kansallisten hyvien tuotantotapojen ja laatutyön toimintamallien valmistelua.

Elintarvikkeiden turvallisuus ja laatu

Päätoimialueille laaditaan kansalliset strategiat, joista vuonna 2005 keskitytään tuotantoeläinten hyvinvointiin, lannoitteisiin ja eläinlääkintähuoltoon.

Säädösvalmistelun kehittämiseksi sidosryhmien osallistumista valmisteluun laajennetaan ja aikaistetaan sekä varmistetaan EU-säädösten oikea-aikainen kansallinen toimeenpano.

EU:ssa vaikutetaan siihen, että EU-säädökset yksinkertaistuvat ja että kansalliselle toimeenpanolle jätetään riittävästi joustavuutta.

Uuden elintarviketurvallisuusviraston organisaatio, talous ja prosessit suunnitellaan siten, että viraston toiminnan tuloksellisuus varmistetaan.

Kala-, riista- ja porotalous

Osallistutaan keskeisten kalakantojen saalis-kiintiöiden asettamiseen IBSFC:ssä ja EU:ssa. Toteutetaan kiintiöityjen kalalajien kalastuksen sääätely- ja valvontatoimet. Varmistetaan kansallisesti kalan ympärivuotinen tarjonta elintarvikkeeksi erityisesti troolikalastukseen kohdistuvien toimenpitein.

Vapaa-ajan kalataloudessa edistetään erityisesti kalakantojen luontaista lisääntymistä, kalakantojen hoitotoiminnan tuloksellisuutta sekä nuorison kalastusharrastusta.

Ohjataan riistaeläinten metsästystä ja jatketaan toimenpiteitä metsäpeurakannan vakiinnuttamiseksi.

Edistetään porotalouselinkeinon rakennehitystä tukijärjestelmien täytäntöönpanossa sekä neuvontaa porotalouden kannattavuuden parantamiseksi.

Vesitalous

Parannetaan varautumista poikkeuksellisiin vesioloihin sekä erityistilanteisiin vesihuollossa.

Metsätalous

Tarkistetaan vuoden 2005 loppuun mennessä metsätalouden alueelliset tavoiteohjelmat ottaen huomioon toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset.

Metsäluonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi toteutetaan täysimittaisesti Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelmaa ja monimuotoisuuden tutkimusohjelmaa.

Puun käyttöä edistetään toteuttamalla PuuEurooppa -kampanjaa ja Puutuoteteollisuuden elinkeinopoliittista ohjelmaa.

Käynnistetään Luoteis-Venäjän metsäohjelman seuraavaa, koulutuspainotteista vaihetta.

Maanmittaus ja paikkatietojen yhteiskäyttö

Huolehditaan hallinnonalan paikkatietostrategiaan liittyvän hankekokonaisuuden yhteensovittamisesta kansallisen paikkatietostrategian kanssa. Valmistellaan kiinteistönmuodostamislain muutos.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Tulot	1 648	2 270	1 065
— maksullinen toiminta	785	625	525
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot muulta valtion virastolta	7	7	7
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta (myös EU:lta saatava rahoitus)	82	83	103
— muut tulot	774	1 555	430
Menot	35 790	37 827	37 105
— henkilöstömenot	19 647	21 200	21 750
— toimitilavuokrat	3 302	3 450	3 490
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	7 992	8 400	8 550
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	4 849	4 777	3 315
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	1 648	2 270	1 065
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	35 790	37 827	37 105
— toimintamenorahoitus, netto	34 142	35 557	36 040

Momentin käyttö

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 478
— myönnetty	34 468
— käytetty	34 142
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 804

Kokonaismenojen mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 180 000 euroa EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksen kansalliseen valmisteluun ja toimeenpanoon liittyvinä menoina, 150 000 euroa hallinnonalan lainojen hoidon kehittämävaiheen edellyttämän vanhan lainanhoitojärjestelmän ylläpitona ja käytön tukena sekä 72 000 euroa yhden henkilön palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentilta 30.50.22.

Määrärahan mitoituksessa on lisäksi otettu huomioon kalataloustietojen keruun ja kalastuksen valvonnan menoina yhteensä 1 395 000 euroa, missä on vähennyistä 70 000 euroa. Vastaavasti EU-osuuksien tuloutuksia on otettu huomioon momentilla 12.30.04. Tenojoen kalastuslupamaksutuloista vuonna 2004 valtiolle kuuluvana osuutena on otettu huomioon 125 000 euroa, missä on lisäystä 41 000 euroa. Tenojoen kalastuslupatuloista vuonna 2005 kertyväksi arvioitu tulo on merkitty momentille 12.30.41. Kun menojen mitoituksessa on otettu huomioon 1 205 000 euroa vähennyksenä lähinnä komission korvaamien matkakustannusten vähenemisen johdosta, kokonaismenojen vähennys on 722 000 euroa.

Kokonaistulojen vähennys on 1 205 000 euroa, mikä aiheutuu lähinnä komission suorittamien matkakorvausten vähenemisestä.

Kun kokonaismenojen vähennys on 722 000 euroa ja kokonaistulojen vähennys 1 205 000 euroa, nettomäärärahan lisäys on 483 000 euroa.

2005 talousarvio	36 040 000
2004 talousarvio	35 557 000
2003 tilinpäätös	34 468 000

22. (30.01.22) *Tietojärjestelmien kehittäminen* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maa- ja metsätalousministeriön tietojärjestelmien kehittämisestä ja ministeriön hallinnonalan yhteisistä tietohallinnon kehittämishankkeista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	€
Viljelijätukijärjestelmät (IACS ym.)	1 190 000
Maaseutu- ja rakennepolitiikan järjestelmät	280 000
Markkinatukijärjestelmät	375 000
Elintarvike- ja terveyshallinnon järjestelmät	1 210 000
Kalatalouden järjestelmät	100 000
Yhteinen järjestelmäkehitys ja tekninen infrastruktuuri	1 345 000
Uuden elintarviketurvallisuusviraston tietojärjestelmätarpeet	500 000
Yhteensä	5 000 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 2 700 000 euroa CAP-uudistuksesta sekä uuden elintarviketurvallisuusviraston tietojärjestelmästä aiheutuvinä menoina.

2005 talousarvio	5 000 000
2004 talousarvio	2 300 000
2003 tilinpäätös	3 796 000

23. (30.02.21) *Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 14 505 000 euroa.

Selvitysosa: Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus (Tike) on palveluyksikkö, joka huolehtii sille laissa määrättyistä tilasto-, rekisteri- ja tietohallintotehtävistä ja tietohallinnon asiantuntijapalveluista sekä hoi-

taa maa- ja metsätalousministeriön ja sen hallinnonalan talous-, henkilöstö- ja muita hallintotehtäviä sen mukaan kuin maa- ja metsätalousministeriö on määrännyt tai asianomainen virasto ja tietopalvelukeskus ovat sopineet. Tietopalvelukeskuksen toiminnasta pääosa on maa- ja metsätalousministeriön ja sen hallinnonalan muiden virastojen ja laitosten vastuulle kuuluvissa tehtävissä tarvittavien palveluiden tuottamista. Tietopalvelukeskus toteuttaa tehtäviä hoitaessaan maa- ja metsätalousministeriön asettamia tavoitteita.

Määrärahan mitoituksessa on huomioitu nettobudjetoituina maksullisen palvelutoiminnan tuloina 3 444 000 euroa sekä EU:lta saatavina ja muina tuloina 3 034 500 euroa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon bruttomenojen lisäyksenä 2 115 000 euroa. Lisäyksestä 867 000 euroa aiheutuu CAP-uudistusta varten tarvittavien tietojärjestelmien edellyttämistä henkilöstön ja ulkopuolisten palveluiden lisääntymisestä ja 348 000 euroa toimitila- ja muiden käyttömenojen vastaavasta lisääntymisestä sekä 900 000 euroa kerta- luonteisesta menosta, mistä 700 000 euroa aiheutuu EU:n maatalouden rakennetutkimuksen suorittamisesta vuonna 2005 ja 200 000 euroa EU:n maankäyttöaluetutkimusprojektiin jatkumiseen liittyvistä menoista.

Kun bruttotulot lisääntyvät 750 000 euroa, on nettomenojen lisäys 1 365 000 euroa.

EU:n rakennetutkimuksen suorittamisesta saatavat tulot kertyvät vuosina 2006—2007 ja ne tuloutuvat momentille 12.30.04.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2005 talousarvion valmisteluun liittyen tietopalvelukeskukselle alustavasti seuraavat *tulostavoitteet*:

— Tietopalvelukeskus kehittää edelleen sisäistä laskentaa ja toiminnan seuranta- ja määrittelyä vuoden 2004 aineistoon perustuen toimintansa vaikuttavuutta, tuloksellisuutta ja laatua kuvaavia tunnuslukuja siten, että tunnuslukuihin perustuvat tulostavoitteet kattavat keskeisimmän osan tietopalvelukeskuksen toiminnasta vuonna 2006.

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa vuoden 2005 talousarvion valmisteluun liittyen tietopalvelukeskukselle alustavasti seuraavat *palvelutavoitteet*:

— Maa- ja metsätalousministeriö ja tietopalvelukeskus sopivat tulossopimuksessa tietopalvelukeskuksen tehtävistä ja palveluiden mitoituksesta ja laadusta.

— Tietopalvelukeskus ja asianomainen virasto tai laitos sopivat tulossopimuksen perusteella tehtävissä palvelusopimuksissa palveluja ja niiden tuottamista koskevat yksityiskohdat.

Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen palvelut, milj. euroa

Palvelu	Toimintamenot (bruttomenot)			Vastaavat tulot		
	2003 TP	2004 TA	2005 TAE	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tilasto	2,2	1,7	2,6	0,3	0,2	0,5
Talous	4,5	4,9	4,9	2,9	3,1	3,1
Tietohallinto	8,6	9,8	10,8	1,8	2,3	2,8
Hallinto- ja virastopalvelut	1,5	1,7	1,8	0,1	0,1	0,1
Johto	0,8	0,7	0,9	0,0	0,0	0,0
Yhteensä	17,6	18,9	21,0	5,1	5,7	6,5

Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskuksen bruttomenot vuonna 2005 käyttäjittäin (arvio), milj. euroa

Palvelu	MMM ¹⁾	Tike	Muut ²⁾	Yhteensä	Jakauma %
Tilasto	0,2	1,5	0,9	2,6	12,4
Talous	3,5	0,7	0,7	4,9	23,3

Tietohallinto	9,0	1,5	0,3	10,8	51,4
Hallinto- ja virastopalvelut	0,8	0,9	0,1	1,8	8,6
Johto	-	0,9	0,0	0,9	4,3
Yhteensä	13,5	5,5	2,0	21,0	100
Jakauma (%)	64,3	26,2	9,5	100	

¹⁾ MMM = Maa- ja metsätalousministeriö, Maatalouden interventiorahasto

²⁾ Muut = Kasvintuotannon tarkastuskeskus, Geodeettinen laitos, MAKERA ja muut asiakkaat

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	5 114	5 729	6 479
— maksullinen toiminta	3 093	3 392	3 444
— yhteisrahoitteisen toiminnan tulot valtionhallinnon ulkopuolelta (myös EU:lta saatavat tulot)	264	62	305
— muut tulot	1 756	2 275	2 730
Menot	17 618	18 869	20 984
— henkilöstömenot	9 516	9 582	10 030
— toimitilavuokrat	969	930	1 165
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	5 910	7 449	7 349
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	1 223	908	2 440
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	5 114	5 729	6 479
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	17 618	18 869	20 984
— toimintamenorahoitus, netto	12 505	13 140	14 505
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 157		
— myönnetty	13 133		
— käytetty	12 505		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 785		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	335 257	428 500	439 000
— muut tuotot	2 758 185	2 963 000	3 005 000
Tuotot yhteensä	3 093 442	3 391 500	3 444 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	3 177 873	3 391 000	3 410 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-84 430	500	34 000
Kustannusvastaavuus, %	97	100	101

2005 talousarvio	14 505 000
2004 talousarvio	13 140 000
2003 tilinpäätös	13 133 000

25. (30.01.25) *Eläinlääkintähuolto* (arvio-määräraha)

Momentille myönnetään 1 580 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää eläintautien vastustamisesta ja ennaltaehkäisemisestä, eläinsuojelusta ja muusta eläinlääkintähuollosta, korvauksista, eräistä valtionavusta, koulutuksesta, eläinlääkäreiden erikoistumisesta ja toimituspalkkioista sekä tutkimusapurahojen myöntämisestä ja tilapäisen työvoiman palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Tutkimusapurahoja saa myöntää eläinlääkäreille vaihtoehtoisia menetelmiä selvittävään ja kotieläinten terveydenhuoltoon ja niiden elintarviketuotantoon liittyviin tutkimuksiin. Määrärahaa voidaan käyttää myös hankkeisiin, joihin saadaan EMOTR:n tukiosaston rahoitusta.

Määrärahasta saa käyttää enintään 100 000 euroa valtakunnallisille eläinsuojelujärjestöille myönnettäviin valtionapuihin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 150 000 euroa EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistukseen liittyvien lisääntyvien tehtävien johdosta ja 100 000 euroa eläinsuojelujärjestöille maksettavien valtionapujen johdosta. Määrärahaa on tarkoitus käyttää enintään kymmentä henkilötyövuotta, josta enintään seitsemän eläinlääkäreiden erikoistumiseen, vastaavan henkilöstön palkkaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

EMOTR:n tukiosaston rahoitusosuus tuloutuu valtiolle vasta vuonna 2006.

2005 talousarvio	1 580 000
2004 talousarvio	1 330 000
2003 tilinpäätös	1 624 115

26. (30.01.26) *Kansainvälinen yhteistyö* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 729 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää niiden kulutusmenojen maksamiseen, jotka aiheutuvat yhteistyöstä kansainvälisten järjestöjen puitteissa, solmituista kansainvälisistä ja valtioiden välisistä sopimuksista ja muusta alan kansainvälisestä yhteistyöstä. Lisäksi määrärahaa saa käyttää maa- ja metsätalousministeriön toimialan lähi-alue-yhteistyöhankkeisiin ja niiden valmistelusta ja hallinnoinnista aiheutuviin kustannuksiin sekä kansainvälisen taloudellis-teknologisen yhteistyön edistämiseen tähtäävien soveltuvuustutkimusten yms. selvitysten hankkimiseen. Määrärahaa saa käyttää myös kansainväliseen toimintaan liittyviin valtionapuihin. Määrärahaa saa käyttää enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkausmenojen maksamiseen. Määräraha budjetoidaan kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena ja siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 58 000 euroa Suomalais-ruotsalaisesta rajajokikomisiosopimuksesta aiheutuvien Suomessa toteutettavien, Inarinjärven säännöstelyn Suomen valtuutetun menojen ja Suomalais-venäläisen rajavesistöjen käyttökommision menojen siirtona momentille 30.50.22 sekä lisäyksenä 98 000 euroa kansainvälisten sitoumusten aiheuttamien menojen siirtona momentilta 30.90.66.

2005 talousarvio	729 000
2004 talousarvio	689 000
2003 tilinpäätös	689 000

27. (30.01.27) *Yhteistutkimukset* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 7 110 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää lähinnä eri virastojen, laitosten tai muiden organisaatioiden yhteistyönä suoritettavasta maa- ja metsätalousministeriön toimialan strategista ohjaamista sekä kehittämistä tukevasta tutkimuksesta ja kehittämisestä sekä organisaatioiden arvioinnista aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa lisäksi käyttää tutkimushankkeiden

asiantuntija-arvioinneista ja valtion virastoihin tai laitoksiin tapahtuvista sijoitusmenoiksi luettavista laitehankinnoista aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös eurooppalaisten tutkimushankkeiden rahoittamiseen. Määrärahaa saa käyttää menojen maksamiseen, jotka aiheutuvat määräaikaisen henkilöstön palkkaamisesta määräaikaisiin tehtäviin. Määrärahasta saa maksaa myös valtionapuja. Määräraha budjetoidaan kulutusmenojen osalta suoriteperusteisena ja siirtomenojen osalta maksatuspäätösperusteisena.

Selvitysosa: Yhteistutkimusvaroilla maa- ja metsätalousministeriö

— hankkii toimialansa osalta suunnittelussa, kehittämisessä ja päätöksenteossa tarvittavaa tietoa,

— vahvistaa ongelmakeskeistä, eri organisaatio- ja tieteenalarajat ylittävää tutkimusyhteistyötä ja vuorovaikutusta,

— parantaa tutkimusyhteisön reagoitokykyä uusiin tietotarpeisiin,

— hyödyntää kulloinkin parasta käytettävissä olevaa kansallista ja kansainvälistä osaamista asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi,

— edistää tutkimuksen laatua tukemalla kilpailua toimialaansa liittyvillä tutkimusalueilla, ja

— hankkii ohjaamisessa tarvittavaa tietoa toimialansa organisaatioiden toiminnan tuottavuudesta, taloudellisuudesta ja vaikuttavuudesta.

Määrärahan arvioitu jakautuminen käyttötarkoituksittain

	€
Luonnonvarojen kestävä käyttö, mistä	500 000
— Itämeren tutkimusohjelma	100 000
— Ilmastopoliittiset tutkimukset	100 000
— Ilmastomuutokseen sopeutuminen	50 000
— Muut	250 000
Geoinformaatio	440 000
Luonnon monimuotoisuus	790 000
Maatalous ja elintarvike	1 980 000
Metsätalous	1 530 000
Kala- ja riistatalous	350 000
Vesitalous	590 000
Eurooppalainen tutkimusyhteistyö	450 000

Biokaasututkimus	160 000
Hallinnonalan ohjaaminen ja rakenteet	320 000
Yhteensä	7 110 000

Luonnonvarojen kestävä käyttö

Määrärahalla toteutetaan ministeriön hallinnonalan luonnonvarojen kestävä käytön strategian mukaisia tutkimus- ja kehittämishankkeita. Määrärahaa käytetään mm.

— luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi ja seurantaan tarvittavaan tutkimus- ja selvitystyöhön,

— luonnonvarojen kestävä käytön suunnittelun, seurannan ja mittaamisen perustaksi,

— Itämeren tutkimusohjelmaan,

— ilmastopoliitiikan edellyttämän (VNp 30.1.2003) tutkimuksen rahoittamiseen sekä

— ilmastomuutoksen sopeutumisen tutkimusohjelman rahoittamiseen.

Geoinformaatiotutkimus

Määrärahalla tuotetaan tutkimustietoa, jolla edistetään kiinteistöjärjestelmän ylläpitoa sekä paikkatietojen yhteiskäyttöä ja kehitetään yleistä karttatuotantoa. Tutkimustietoa käytetään hyväksi suunnittelussa ja ohjauksessa.

Luonnon monimuotoisuustutkimus

Määrärahalla rahoitetaan vuonna 2003 alkunutta usean rahoittajan yhteistyönä toteutettavaa maatalousympäristön, vesiympäristön ja metsäympäristön biologiseen monimuotoisuuteen keskittyvää tutkimusohjelmaa. Tutkimusohjelma palvelee maatalouden ympäristötutkimusjärjestelmän kehittämistä ja Etelä-Suomen metsien tutkimustarpeita.

Maatalous- ja elintarviketutkimukset

Määrärahalla rahoitetaan maataloudellisen tutkimuksen neuvottelukunnan aloitteesta käynnistettyjä tutkimuskokonaisuuksia. Näitä ovat mm. luonnonmukaiseen tuotantoon ja kotieläinten hyvinvointiin liittyvien säädösten toimeenpanossa tarvittava tietotuotanto. Kulluttajalähtöistä elintarvikeketjua koskevaa tutkimusohjelmaa jatketaan elintarviketalouden laatustrategian tukemiseksi. Yhteistutkimusmäärärahalla tuetaan myös funktionaalisten elintarvikkeiden tutkimus- ja kehitystyötä sekä selvitetään maatalouden vaikutuksia luonnon monimuotoisuuteen. Varoja käytetään edel-

leen elintarvikkeiden, rehujen ja ympäristön laatuun ja turvallisuuteen kohdistuvaan sekä ihmisten terveyttä uhkaavien zoonoosien ja säädösvalmistelua sekä tarkastustoimintaa tukevaan tutkimukseen ja menetelmien kehittämiseen. Bio- ja geeniteknologian hyödyntäminen maataloudessa sekä muuntogeenisten organismien ympäristö-, yhteiskunnalliset ja terveysvaikutukset ovat tärkeitä tutkimuskohteita. Uusia tutkimusohjelmia valmistellaan maa- ja metsätalousministeriön Maatalous- ja elintarviketutkimus 2002—2006 -ohjelman painotusten pohjalta. Pyritään käynnistämään maatilojen johtamiseen ja tietotekniikan hyväksikäyttöön liittyvä tutkimusohjelma, markkinoinnin tutkimusohjelma sekä puutarhatuotannon tutkimusohjelma. Lisäksi tutkimuksin tuetaan yhteisen maatalouspolitiikan muutoksiin, ympäristötutkimuksiin sekä seuraaviin 141-tuki-neuvotteluihin liittyviä tietotarpeita.

Metsätaloustutkimukset

Määrärahalla rahoitetaan pääasiassa ajan-kohtaisia metsäpolitiikan valmistelua ja käytännön metsätaloutta palvelevia yhteistutkimuksia. Kansallinen metsäohjelma 2010:n toteutuksen tukeminen ja ohjelman kehittäminen ovat määrärahojen kohdentamisessa etusijalla.

Kala- ja riistataloudelliset tutkimukset

Määrärahalla käytetään lähinnä kalavesien hoitotoiminnan tuloksellisuuden parantamista palvelemaan tutkimustoimintaan, vapaa-ajan kalatalouden edistämiseen tähtäävään tutkimukseen, suurpetokantojen hoidon ja hyljevahinkojen estämistoimenpiteiden kehittämistä palvelemaan tutkimustoimintaan sekä riistatalouden sosioekonomisen merkityksen määrittämiseen liittyvään tutkimustoimintaan.

Vesitaloustutkimukset

Määrärahalla toteutetaan ministeriön vesiva-
rastrategian mukaisia tutkimus- ja kehittämis-
hankkeita sekä tutkimusta, joka tukee maatalo-
udesta aiheutuvan vesistökuormituksen vähen-
tämistavoitteiden saavuttamista. Lähivuosi-
na tutkimus- ja selvitystarpeita aiheuttaa etenkin
varautuminen poikkeuksellisiin vesioloihin
sekä erityistilanteisiin vesihuollossa.

Eurooppalainen tutkimusyhteistyö

Määrärahalla on tarkoitus rahoittaa EU:n 6. tutkimuksen ja teknologisen kehittämisen puiteohjelmaan liittyviä yhteistutkimuksia ministeriön toimialalla. Määrärahalla on tarkoitus tukea kansainväliseen tutkimusyhteistyöhön valmistautuvia tutkijaryhmiä ja tähän yhteistyöhön liittyviä muita hankkeita.

Biokaasututkimus

Valtioneuvoston 14.8.2002 hyväksymän tarkistetun jätesuunnitelman toteuttamiseksi edistetään biokaasututkimusta.

Hallinnonalan ohjaaminen ja rakenteet

Määrärahalla käytetään pääosin hallinnonalan virastojen ja laitosten sekä valtionapuorganisaatioiden toiminnan arvioinnista aiheutuviin menoihin. Vuonna 2005 toteutetaan mm. maaseutuneuvonnan ulkopuolinen arviointi sekä Kalatalouden Keskusliitto ry:n ja Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ry:n neuvontatyön arviointi. Määrärahalla käytetään vuonna 2005 myös hallinnonalan virastoja ja laitoksia koskeviin kehittämishankkeisiin, kuten hallinnonalan tuottavuusohjelman toimeenpanoon ja Elintarviketurvallisuusviraston perustamiseen liittyviin valmistelutehtäviin.

Määrärahalla arvioidaan käytettävän noin 100 henkilötyövuotta vastaavan määräaikaisen henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin tehtäviin.

2005 talousarvio	7 110 000
2004 talousarvio	7 530 000
2003 tilinpäätös	5 660 000

41. (30.01.41) Eräät korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 945 000 euroa.

Määrärahalla saa käyttää kasvinterveyden suojelemisesta annetun lain (702/2003) 30 §:ssä tarkoitettujen korvausten maksamiseen. Määrärahalla saa käyttää myös enintään 66 000 euroa hukkakauran torjunnasta annetun lain (185/2002) mukaisiin tarkoituksiin. Määrärahasta saa maksaa myös edellisiin vuosiin kohdistuvia menoja ja korvauksia. Määrärahasta saa maksaa myös maaseutuelinkeinojen

tukitehtäviä hoidettaessa noudatettavasta menettelystä annetussa laissa (1336/1992) tarkoitettuja korvauksia Ahvenanmaan maakunnalle.

Selvitysosa: Tavoitteena on estää Suomessa ennen esiintymättömien kasvintuhoojien leviäminen ja torjua muiden vaarallisten kasvintuhoojien leviäminen ja osaltaan ylläpitää hyvää kasviinterveydentilaa ja parantaa elinkeinon kilpailukykyä. Määrärahaa pääosa arvioidaan käytettävän kasvinsuojelulain perusteella perunan vaalean rengasmädän ja muiden vaarallisten kasvintuhoojien torjunnasta aiheutuvien korvausten maksamiseen. Rengasmädän saastuttama tila on torjunnan kohteena viiden vuoden ajan, jolloin se voi haakea korvauksia kustannuksista ja vahingoista. Määrärahaa arvioidaan tarvittavan Ahvenanmaan kunnille maksettaviin korvauksiin niistä tehtävistä, joita ne hoitavat maa- ja metsätalousministeriön ja muiden maaseutuelinkeinoveranomaisten valtion ja Euroopan unionin varoista myöntämiin ja maksamiin avustuksiin, korvauksiin, palkkioihin ja muihin tukiin liittyen. Korvaukset suoritetaan valtioneuvoston asetuksen mukaisesti. Manner-Suomen kunnille tehtävistä aiheutuvat menot otetaan huomioon momentin 26.97.31 määrärahan mitoituksessa.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	€
Vaarallisten kasvintuhoojien torjunta	1 867 000
Hukkakauran torjunta, enintään	66 000
Ahvenanmaan kunnille maksettava korvaus	12 000
Yhteensä	1 945 000
2005 talousarvio	1 945 000
2004 talousarvio	1 945 000
2003 tilinpäätös	1 932 944

47. (30.01.47) Kasvinjalostustoiminnan edistäminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 673 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen kasvinjalostustoiminnan edistämisestä annetun lain (896/1977) mukaisesti kasvinjalostajille jalostukseen ja kotimaisen kasvinjalostustoiminnan edistämiseen.

Selvitysosa: Lain 6 §:n mukainen määrärahan vähimmäismäärä on 673 000 euroa, mitä vastaavat tulot on merkitty momentille 12.30.74.

Kasvinjalostajille suoritetaan kasvinjalostustukea jalostajan kehittämien lajikkeiden osalta. Tavoitteena on varmistaa viljelyolosuhteisiin sopivien lajikkeiden jalostus.

2005 talousarvio	673 000
2004 talousarvio	673 000
2003 tilinpäätös	524 633

66. (30.01.66) Erät jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 690 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maa- ja metsätalousministeriön toimialaan liittyvien jäsenmaksujen ja vapaaehtoisten rahoitusosuuksien maksamiseen kansainvälisille organisaatioille sekä muihin kansainvälisten sitoumusten aiheuttamiin ulkomaille meneviin maksuihin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon suomalais-ruotsalaisesta rajajokikomissiosopimuksesta aiheutuvien ulkomaille maksettavien menojen sekä kansainvälisten sitoumusten Suomessa aiheuttamien menojen vähennyksenä yhteensä 200 000 euroa, mistä 102 000 euroa on siirtoa momentille 30.50.22 ja 98 000 euroa siirtoa momentille 30.90.26.

2005 talousarvio	2 690 000
2004 talousarvio	2 890 000
2003 tilinpäätös	2 037 816

91. (30.03) Maaseutuelinkeinojen valituslautakunta ja eläinlääkintävahinkojen arviolautakunta

Selvitysosa: Maaseutuelinkeinojen valituslautakunta käsittelee muutoksenhakuviranomaisena maaseutuelinkeinohallinnon, lähinnä työvoima- ja elinkeinokeskusten maaseutuosastojen sekä riistanhoitopiirien ja kalastusalueiden päätöksistä tehtyjä valituksia ja ns. prosessuaalisia kanteluja. Vuonna 2000 valituslautakunta antoi päätöksen 382 asiassa, vuonna 2001 päätöksiä oli 302 kpl, vuonna 2002 yhteensä 313 kpl ja vuonna 2003 yhteensä 327 kpl. Vuodelle 2004 siirtyi 144 keskeneräistä valitusasiaa. Vuodelle 2006 arvioidaan siirtyvän noin 210 valitusta. Säännösten moniportaisuus ja tulkinnanvaraisuus sekä alemmanasteisten säännösten ja määräysten usein tapahtunut muuttaminen on edelleenkin vaikeuttanut asioiden valmistelua ja ratkaisemista.

Keskimääräinen valitusasian käsittelyaika oli vuonna 2003 noin 6 kk. Vuonna 2005 käsittelyaika nousee noin 7,5 kuukauteen. Ottaen huomioon myös suullisten käsittelyjen ja katselmusten määrä, tavoitteena tulisi olla jatkossa noin 5 kk:n keskimääräinen käsittelyaika.

Valituslautakunnan päätöksistä voi pääsääntöisesti hakea muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta, kuitenkin tukiasioissa yleensä vain valitusluvalla.

Eläinlääkintävahinkojen arviolautakunnan tehtävänä on antaa asiantuntijalausuntoja eläinlääkintään liittyvissä vahingonkorvauskysymyksissä.

21. (30.03.21) Lautakuntien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 711 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maaseutuelinkeinojen valituslautakunnan ja eläinlääkintävahinkojen arviolautakunnan menoihin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 42 000 euroa lautakuntien toimintamahdollisuuksien turvaamiseksi nykyisellä tasolla.

Toiminnan menot (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Menot	665	624	711
— henkilöstömenot	554	562	605
— toimitilavuokrat	52	54	55
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	32	4	31
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	27	4	20
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	101		
— myönnetty	608		
— käytetty	665		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	44		

2005 talousarvio	711 000
2004 talousarvio	624 000
2003 tilinpäätös	608 000

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	€
Maaseutuelinkeinojen valituslautakunta	671 000
Eläinlääkintävahinkojen arviolautakunta	40 000
Yhteensä	711 000

Pääluokka 31

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Liikenne- ja viestintäministeriö toteuttaa yhdessä hallinnonalan virastojen ja laitosten kanssa hallituksen liikenne- ja viestintäpoliittisia tavoitteita. Ministeriön ja hallinnonalan vastuulla on myös omistajapoliittisten tavoitteiden toteuttaminen liikenne- ja viestintäalalla toimivien valtion yritysten osalta. Hallinnonalan politiikkalohkoja ovat hallinto, viestintäpolitiikka, liikennepolitiikka, omistajapolitiikka sekä tutkimustoiminta.

Hallitusohjelman mukaan liikenne- ja viestintäpolitiikalla parannetaan kansalaisten hyvinvointia sekä elinkeinoelämän ja julkishallinnon tuottavuutta ja kilpailukykyä sekä Suomen ja sen eri alueiden kilpailukykyä. Viestintäpolitiikassa tämä tapahtuu edistämällä tietotekniikan ja tietoyhteiskuntapalvelujen käyttöä ja liikennepolitiikassa kehittämällä liikenteen infrastruktuuria ja palveluja. Hallitus sitoutuu hallinnonalan yrityksissä ja liikelaitoksissa pitkäjänteiseen ja ennustettavaan omistajapolitiikkaan.

Viestintäpalvelut ovat olennainen osa tietoyhteiskunnan kehittymistä, koska merkittävä osa tietoyhteiskunnan palveluista tuotetaan ja kulutetaan viestintäpalveluja hyödyntäen. Suomen talouskehityksen ja kilpailukyvyn kannalta keskeistä on pystyä muuttamaan vahva viestintäinfrastruktuuri- ja palveluosaaminen vahvuudeksi tietoyhteiskuntapalvelujen tuotannossa ja laajassa hyväksikäytössä. Viestintäpalveluiden turvallisuus ja luotettavuus ovat suotuisan tietoyhteiskuntakehityksen perusedellytys. Tietoturvan varmistamisen ja yksityisyyden suojan toteutumisen merkitys yhteiskunnan toimivuudelle lisääntyy edelleen. Viestinnän palvelut ovat pääasiassa kaupallisia palveluja, jotka elinkeinoelämä tuottaa. Julkinen hallinto toimii teknologianeutraalin ohjauksen ja lainsäädännön avulla kilpailun ja uuden teknologian käyttöönoton edistämiseksi, viestintäalan yritysten toimintaedellytysten vahvistamiseksi, suomalaisen elinkeinoelämän kilpailukyvyn parantamiseksi sekä peruspalvelutarjonnan turvaamiseksi ja kuluttajan oikeuksien suojaamiseksi. Ministeriön ja hallinnonalan toiminnassa keskeistä on hyvän toimintaympäristön luominen palvelujen tuottajille tarjota ja käyttäjille käyttää tietoyhteiskunnan palveluja.

Valtioneuvosto asettaa talousarvioesitykseen liittyen viestinnän toimialalle seuraavat tavoitteet:

Viestintäpalvelut ovat yleisesti saatavilla, hinnaltaan kohtuullisia ja niitä tarjotaan tehokkaasti toimivilla viestintämarkkinoilla. Toimialan toimenpiteillä varmistetaan, että kansalaiset ja yritykset luottavat tietoyhteiskunnan palveluihin.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa alustavasti seuraavat tavoitteet:

— Nopeat, alueellisesti kattavat ja käyttäjilleen kohtuuhintaiset tietoliikenneyhteydet ovat kaikkien kansalaisten saatavilla vuoden 2005 loppuun mennessä.

— Suomi on tietoturvallinen yhteiskunta, tietoturvallisuusalan kilpailukyky on kunnossa ja tietoturvallisuuteen liittyvä osaaminen ja tietoisuus korkeaa tasoa.

— Viestinnän digitalisoituminen muuttaa vahvasti joukkoviestinnänkin kenttää. Toimialan tavoitteena on, että julkisen palvelun ja muun televisiotoiminnan edellytykset turvataan muuttuvassa toimintaympäristössä.

Liikenteen toimialalla ylläpidetään ja kehitetään liikenneyhteyksiä Suomen ja sen eri alueiden kilpailukyvn turvaamiseksi ja parantamiseksi. Toimialalla tulee samalla mahdollistaa turvallinen sekä ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä liikkuminen ja kuljettaminen.

Valtio omistaa noin 18 miljardin euron arvoisen liikenneinfrastruktuurin (91,5 %) valtion ai-neellisesta käyttöomaisuudesta. Eri liikennemuotojen infrastruktuurista huolehtivat tämän lisäksi useat eri tahot. Valtion tieverkko muodostaa yhdessä kuntien katuverkon, tiekuntien yksityisteiden sekä yritysten metsäautoteiden kanssa valtakunnallisen tieverkoston. Valtio tukee yksityis-teiden sekä yritysten metsäautoteiden kanssa valtakunnallisen tieverkoston. Valtio tukee yksityis-teiden pitoa suurin avustuksin ja tukemalla niiden tienpitomenetelmien kehittämistä. Liikenne- ja viestintäministeriöllä on koordinoitavastuu koko tieliikenteen turvallisuudesta. Rataverkko on lähes kokonaan valtion omistamaa. Ratahallintokeskus valvoo rautatieliikenteen turvallisuutta myös yksityisillä rautateillä kuten satamaradoilla. Meriväylien käyttäjiltä perittävät väylämaksut kattavat valtion meriväylien ylläpidosta ja kehittämisestä aiheutuvat kustannukset. Satamat ovat useimmiten kuntien omistamia. Lentoasemista huolehtii valtion liikelaitos käyttäjämaksuin. Li-säksi on eräitä muita kenttiä, joita valtio avustaa. Väylänpidon kustannuksia minimoidaan han-kintamuotoja ja toimintamuotoja edelleen kehittämällä.

Vuonna 2005 henkilö- ja tavaraliikenteen arvioidaan kasvavan noin 2 %. Sen jälkeen vuosikas-vuksi arvioidaan edelleen noin 2 % kansantuotteen ja tavaraliikenteessä erityisesti kuljetusinten-siivisten toimialojen kasvusta riippuen.

Lähi vuosien väylänpidon tarpeisiin vaikuttavat keskeisimmät muutostekijät ovat väestön muut-toliikkeestä aiheutuva aluerakenteen muuttuminen ja väestön ikääntyminen sekä muutokset elin-keinoelämän rakenteessa. Väestön keskittyminen lisää liikenteen kysyntää ja investointitarpeita kasvualueille. Samanaikaisesti liikenneväyläpalvelujen riittävä taso on säilytettävä väestöä me-nettävillä alueilla. Elinkeinoelämän globalisoituminen korostaa kansainvälisten yhteyksien ke-hittämisen merkitystä.

Hallitusohjelman mukaisesti asetettu liikenneinfrastruktuurin ministerityöryhmä sai helmi-kuussa 2004 valmiiksi liikenneväylien pidon linjaukset hallituskaudelle ja yleisemmällä tasolla koko seuraavalle kymmenvuotiskaudelle. Työn johtoajatuksia on ollut liikenneväyliä koskevan suunnittelun pitkäjänteistäminen ja erillisen investointiohjelman laatiminen. Talouspoliittinen ministerivaliokunta hyväksyi työryhmän esittämän hankkeiden kiireellisyysjärjestyksen. Hank-keiden käynnistämisestä päätettiin 11.3.2004 hallituksen kehyspäätöksen yhteydessä ja myöhem-min niistä päätetään talousarviokäsittelyissä.

Valtioneuvoston 11.3.2004 tekemän valtiontalouden kehyspäätöksen mukaan uusille liikenne-hankkeille osoitetaan vaalikaudella 30 milj. euron (sis. alv) määräraha ja uusista hankkeista seu-raaville vaalikausille aiheutuvat määrärahatarpeet ovat yhteensä noin 1 200 milj. euroa (sis. alv). Vastaavat luvut ilman arvonlisäveroa ovat 25 milj. euroa ja 984 milj. euroa. Päätöksessä perusti-enpidon ja perusradanpidon määrärahojen vuositaso on nostettu yhteensä noin 14 milj. euroa (il-man alv). Kehyspäätöksen toteuttaminen aloitettiin vuoden 2004 lisätalousarviossa, johon sisäl-tyi Muurla—Lohja -moottoritien toteuttaminen elinkaarimallilla (sopimusvaltuus 700 milj. eu-roa, rakentamiskustannukset noin 335 milj. euroa). Vuoden 2005 talousarvioesitykseen sisältyvät uusina hankkeina Tornion vesiväylän syventäminen (sopimusvaltuus 11 milj. euroa) ja Hakamä-entien hanke (sopimusvaltuus 90 milj. euroa). Liikenneväyläpolitiikan pitkäjänteisyyden varmis-tamiseksi hallituskaudella aloitettavien isojen hankkeiden aikataulua tarkastellaan ministerityö-ryhmän esityksen pohjalta.

Liikenneväylien pidossa turvataan ensisijaisesti päivittäinen liikennöitävyys ja väylien kunto sekä liikenneturvallisuus. Alueiden kilpailukykyä edistäviä sekä tieliikenteen kasvun edellyttä-

miä liikenneturvallisuutta parantavia investointeja ei voida tehdä riittävästi. Liikenteen ympäristöhaitat minimoidaan uusien väylähankkeiden toteutettaessa, sen sijaan olemassa olevalla tie- ja rataverkolla ympäristöhaittojen vähentämiseen on niukasti mahdollisuuksia. Meriliikenteen ja erityisesti öljykuljetusten jatkuvan kasvun ympäristöriskejä Suomenlahdella vähennetään kehittämällä liikenteen ohjausjärjestelmiä ja osallistamalla kansainvälisten merikuljetussääntöjen kehittämiseen.

Liikenne- ja kuljetuspalvelut ovat kaupallista toimintaa. Valtio täydentää palveluja ostamalla liikkumis- ja kuljetustarpeiden tyydyttämiseksi tarpeelliseksi arvioituja palveluja siltä osin kuin niitä ei pystytä asiakastuloin tarjoamaan. Liikenne- ja viestintäministeriö ostaa tai tukee juna-, vesi- ja lentoliikenteen palveluja. Lisäksi liikenne- ja viestintäministeriö myöntää kunnille valtionavustusta kaupunkiliikenteen ylläpitämiseen sekä kaupunki-, seutu- ja työmatkalippujen alentamiseen. Tavoitteena on parantaa liikenteen sujuvuutta ja turvallisuutta sekä vähentää ympäristöhaittoja nostamalla joukkoliikenteen osuutta erityisesti työmatkaliikenteessä. Lääninhallitukset ostavat maaseudun peruspalveluluonteista linja-autoilla ja takseilla harjoitettavaa runkoliikennettä, jota kunnat täydentävät omilla ostoillaan sekä järjestävät koululaisten ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden kuljetuksia. Merenkulun tuilla pyritään varmistamaan riittävä Suomeen rekisteröity aluskanta ja siten palvelujen jatkuvuus kaikissa tilanteissa.

Ministeriön hallinnonalan harjoittamaa liikennepoliittikkaa toteutetaan liikenneväylien sekä liikenteen palvelujen palvelutason ylläpitämisen ja kehittämisen lisäksi vaikuttamalla muiden viranomaisten ja sidosryhmien toimiin, joilla on merkitystä liikennepoliitikalle. Eri liikennemuotojen tulee yhdessä muodostaa tehokas liikennejärjestelmä.

Valtioneuvosto asettaa talousarvioesitykseen liittyen liikenteen toimialalle seuraavat tavoitteet:

— Kuljetusten ja liikenteen toimivuudesta huolehditaan siten, että koko liikenneverkolla on taattu päivittäinen liikennekäytettävyys ja että valtakunnallisilla tärkeimmillä pääväylillä matka- ja kuljetusajat eivät lisäänty.

— Tieliikenteen turvallisuutta parannetaan hallituksen strategia-asiakirjan mukaisesti, mikä edellyttäisi tieliikenteessä kuolleiden määrän jäämistä vuonna 2005 alle 345.

— Logistisia kustannuksia pyritään alentamaan.

— Liikennepalvelujen peruspalvelutaso turvataan.

— Toimialan toimin vaikutetaan siihen, että liikenteen kasvihuonekaasupäästöt valtioneuvoston hyväksymän ilmastostrategian mukaisesti ovat vuonna 2010 korkeintaan vuoden 1990 tasolla. Liikenteen ympäristöriskejä vähennetään.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa alustavasti seuraavat tavoitteet:

Kuljetusten ja liikenteen toimivuuden turvaamiseksi

— tulee infrastruktuurin osalta selvittää vuoden 2005 aikana valtion tie- ja rataverkon sekä meriväylien tarkoituksenmukainen laajuus, kapasiteetin käyttöaste ja kapasiteetin puutteesta johtuvien viivästysten lisääntymisen estämiseksi lähivuosina tärkeimmillä pääväylillä ja suurilla kaupunkiseuduilla tarvittavat toimet sekä liikennejärjestelmän yhteentoimivuutta parantavat toimet.

— joukkoliikenteen ostojen tulee turvata liikenteen peruspalvelutaso täydentämällä markkina- tarjontaa.

— joukkoliikenteen osuutta erityisesti työmatkaliikenteessä tulee edistää.

— kehittää eri liikennemuotojen sekä väylävirastojen yhteistyötä erityisesti alueyhteistyössä sekä yhteensopivien tietojärjestelmien kehittämisessä liikenneväylien suunnittelussa, rakentamisessa ja kunnossapidossa. Liikennemuotojen pitkäjänteisen kehittämisen turvaamiseksi erityistä huomiota kiinnitetään tuottavuuden lisäämiseen sekä tutkimustoiminnan kehittämiseen.

Liikenteen turvallisuuden edistämiseksi

— tieliikenteessä Tiehallinnon toimin vastataan 25 prosentista valtioneuvoston periaatepäätöksen tavoitteesta ja määritetään, mikä on Ajoneuvohallintokeskuksen osuus valtioneuvoston peri-

aatepäätöksen tavoitteesta ja miten se ilmaistaan Ajoneuvohallintokeskuksen vastuulle kuuluvilla tarvittavilla toimilla.

— rautatieliikenteessä ei tapahdu matkustajien kuolemaan johtavia onnettomuuksia.

— kauppamerenkulussa ja ilmailuliikenteen säännöllisessä reittiliikenteessä ja charterliikenteessä ei tapahdu kuolemaan johtavia onnettomuuksia.

— hallinnonalan tutkimuslaitosten tuottamien sää-, aallokko- ja jääennusteiden osuvuuden tulee olla hyvällä tasolla.

Ympäristöhaittojen vähentämiseksi

— ilmakehään kohdistuvia ympäristövaikutuksia pyritään vähentämään vaikuttamalla yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa mahdollisimman vähän liikennettä synnyttävän alue- ja yhdyskuntarakenteen kehittämiseen sekä mahdollisimman vähän päästöjä synnyttävän ajoneuvokannan kehittämiseen. Hallinnonalan tutkimuslaitosten tulee tuottaa ja välittää päätöksenteon tueksi ilmastoon liittyviä ajantasaisia tutkimuksia sekä korkeatasoista ilmaston tilan seuranta. Meren tilan seurannan tulee olla laadukasta ja ajantasaista.

— uudet liikenneväylät rakennetaan niin, että niillä kulkevan liikenteen maaperään, pohjavesiin ja ihmisiin kohdistuvat ympäristöhaitat minimoidaan.

— olemassa olevien liikenneväylien liikenteen ja kunnossapidon pahimpia ympäristöhaittoja poistetaan.

Hallinnonalalle esitetään määrärahoja 1 761,0 milj. euroa. Jäljempänä lukuperusteluissa on näkyvissä tarvetta vastaavia rahoitustarpeita sekä kehysrahoitustason vaikutukset liikenneväylien ja joukkoliikenteen palvelujen palvelutasoon.

Liikenne- ja viestintäministeriölle esitetään 14,2 milj. euroa.

Viestintäpolitiikkaa tukevia määrärahoja ovat Viestintäviraston määrärahat sekä sanomalehdistön tuki. Viestintävirastolle esitetään 3,8 milj. euroa. Sanomalehdistön tukemiseen esitetään 13,6 milj. euroa.

Liikennepolitiikkaa toteuttavat väylälaitokset ja Ajoneuvohallintokeskus. Liikennepalvelujen tuottaminen tapahtuu markkinaehtoisesti, mutta palvelutasoon ja alueellisen kattavuuteen vaikutetaan tukemalla joukkoliikenteen ja meriliikenteen palvelujen tuottajia.

Tienpitoon esitetään määrärahoja yhteensä 704,6 milj. euroa.

Merenkulkulaitoksen menoihin esitetään nettomäärärahaa yhteensä 22,1 milj. euroa.

Radanpitoon esitetään nettomäärärahaa yhteensä 412,0 milj. euroa.

Ajoneuvohallintokeskukselle esitetään ajoneuvoverotustehtävän hoitamiseen 9,5 milj. euroa.

Joukkoliikenteen palvelujen ostoon ja tukemiseen esitetään yhteensä 87,1 milj. euroa.

Merenkulkuelinkeinon tukemiseen esitetään 73,5 milj. euroa.

Omistajapolitiikan toteuttamiseen käytetään 0,5 milj. euroa. Hallinnonalan valtionyhtiöt ja liikelaitokset toimivat omalla tulorahoituksellaan ja osingoista ja voitontuloutuksista päätetään tulosten perusteella.

Tutkimustoimintaa harjoittavat Ilmatieteen laitos ja Merentutkimuslaitos. Ilmatieteen laitokselle esitetään 30,5 milj. euroa ja Merentutkimuslaitokselle 8,3 milj. euroa.

Liikenne- ja viestintäministeriön tutkimusmäärärahaksi ehdotetaan 6,9 milj. euroa.

Hallinnonalan arvonnäisämenoihin esitetään 291,5 milj. euroa.

Hallinnonala osallistuu EU:n osittain rahoittamiin tutkimus-, kehittämis- ja liikennehankkeisiin. Trans European Network eli TEN-hankkeisiin arvioidaan saatavan EU:n varoja noin 17,2 milj. euroa. Aluekehitysrahaston tavoiteohjelmiin arvioidaan saatavan EU-varoja momentilta 26.98.61 noin 6,7 milj. euroa. Lisäksi yhteisöaloitteiden EU-rahoitus menee suoraan alueille. Näitä vastaavaa kansallista rahoitusosuutta varten on osoitettu momenteille 31.99.62 yhteensä 13,3 milj. euroa.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan valtuusyhteenveto (milj. euroa)

	2005	2006	2007	2008	2009—	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
Ennen vuotta 2005 tehdyt sitoumukset	286,3	168,9	55,9	58,9	766,9	1 336,9
Vuoden 2005 sitoumukset	17,8	36,6	39,9	26,5	81,0	201,8
Valtuudet yhteensä	304,1	205,5	95,8	85,4	847,9	1 538,7

Hallinnonalan määrärahat luvuittain vuosina 2003—2005

	v. 2003 tilinpäätös 1000 €	v. 2004 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2005 esitys 1000 €	Muutos 2004—2005 1000 €	%
01. Liikenne- ja viestintäministeriö	22 128	21 089	21 097	8	0
20. Ajoneuvohallintokeskus	7 814	11 367	9 472	- 1 895	- 17
24. Tiehallinto	742 170	746 472	704 616	- 41 856	- 6
25. Tienpidon valtionavut	11 100	11 100	13 100	2 000	18
30. Merenkululaitos	33 016	23 665	22 120	- 1 545	- 7
32. Merenkulun ja muun vesiliikenteen edistäminen	68 791	69 060	73 488	4 428	6
40. Ratahallintokeskus	426 453	406 003	411 973	5 970	1
52. Ilmaliikenteen korvaukset ja valtionavut	5 575	5 775	5 575	- 200	- 3
60. Joukkoliikenteen palvelujen ostot, korvaukset ja tuet	83 975	91 115	87 072	- 4 043	- 4
70. Viestintävirasto	-2 697	6 034	3 816	- 2 218	- 37
72. Viestinnän korvaukset ja avustukset	12 614	13 614	13 614	—	—
80. Ilmatieteen laitos	27 240	28 391	30 516	2 125	7
81. Merentutkimuslaitos	7 292	7 698	8 299	601	8
99. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut menot	309 117	337 111	356 240	19 129	6
Yhteensä	1 754 589	1 778 494	1 760 998	- 17 496	- 1
Henkilöstön kokonaismäärä	4 290	3 240	3 190		

01. Liikenne- ja viestintäministeriö

Selvitysosa: Liikenne- ja viestintäministeriö edistää yhteiskunnan toimivuutta ja väestön hyvinvointia huolehtimalla siitä, että kansalaisten ja elinkeinoelämän käytössä ovat laadukkaat, turvalliset ja edulliset liikenne- ja viestintäyhteydet sekä alan yrityksillä kilpailukykyiset toimintamahdollisuudet.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa alustavasti toiminnalleen seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2005:

Tuotokset ja laadunhallinta

— Ministeriön strategiset prosessit lainsäädäntö, vuorovaikutus sekä hallinnonalan ja rakenteiden ohjaus ovat laadukkaita.

— Liikenne- ja viestintäpoliittinen lainsäädäntö täyttää valtioneuvoston lainsäädännön valmistelulle asettamat tavoitteet.

— Vuorovaikutus tuottaa menettelytavat menestykselliseen yhteistyöhön ja yhteistoimintaan sekä kotimaiseen ja kansainväliseen verkostumiseen.

— Hallinnonalan virastojen ja laitosten ohjausta ja yhteistyötä kehitetään synergiaetujen saavuttamiseksi ja toiminnan tehostamiseksi.

— Liiketoiminnan ohjauksessa noudatetaan hyvälle hallintotavalle ja omistajapolitiikalle (corporate governance) asetettuja vaatimuksia.

Toiminnallinen tehokkuus

— Kustannukset / henkilötyövuosi ovat enintään 76 000 euroa.

— Hankintamenettelyjä kehitetään.

— Tuottavuuden mittausta kehitetään.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

— Työtyytyväisyysindeksi on vähintään 3,4 asteikolla 1—5.

— Tukiprosessit (talous, kansainväliset asiat, tutkimus ja ministeriön viestintä) tukevat ministeriön strategisia prosesseja ja ne priorisoidaan strategisten prosessien tarpeiden mukaisesti.

21. Liikenne- ja viestintäministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 14 247 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on lisäyksenä otettu huomioon 8 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta.

Toiminnan menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Menot	13 912	14 239	14 247
— henkilöstömenot	8 906	9 367	9 578
— toimitilavuokrat	1 483	1 600	1 632
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	2 159	2 058	1 868
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	1 364	1 214	1 169
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 999		
— myönnetty	13 917		
— käytetty	13 912		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 004		

2005 talousarvio

14 247 000

2004 talousarvio

14 239 000

2003 tilinpäätös

13 917 000

22. Tutkimus ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 850 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tutkimus- ja kehittämismenoihin sekä palkkioihin. Määrärahaa saa

käyttää myös EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimus- ja kehittämishankkeiden maksamiseen ja niihin liittyvien tarjousten tekemiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa.

Tutkimus- ja kehittämistoiminta kohdistuu liikenteen kysyntään, infrastruktuuriin, tavara- ja henkilöliikenteeseen, liikenneturvallisuuteen, ympäristöhaittojen vähentämiseen, ajo-

neuvotekniikkaan, vaarallisten aineiden kuljetuksiin, viestintään ja tietoverkkoihin, liikenteen telematiikkaan, lähialueyhteistyöhön sekä hallinnon kehittämiseen.

2005 talousarvio	6 850 000
2004 lisätalousarvio	197 000
2004 talousarvio	6 850 000
2003 tilinpäätös	8 211 000

20. Ajoneuvohallintokeskus

Selvitysosa: Ajoneuvohallintokeskuksen keskeiset tehtävät ovat ajoneuvojen rekisteröinti, ajoneuvojen vuotuinen verotus, katsastustoiminnan valvonta, kuljettajatutkintojen järjestäminen, ajokorttien rekisteröinti sekä tieliikenteen tietopalvelu. Ajoneuvohallintokeskuksen toiminnan perustana on ajoneuvoliikennerekisteri.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa alustavasti Ajoneuvohallintokeskukselle pääluokkaperusteluissa asetettuja liikenneturvallisuuteen ja ympäristöön liittyviä tavoitteita tukevat seuraavat toiminnalliset tulostavoitteet vuodelle 2005:

Tuotokset ja laadunhallinta

— Katsastustoimipaikkojen hylkäysprosentit eivät perusteettomasti poikkea enempää kuin -3 tai +7 prosenttiyksikköä koko maan keskiarvosta. Tavoitetason mukaiset hylkäysprosentit saavutetaan vähintään 80 prosentilla katsastustoimipaikoista (2004 tav.: 80 %; 2003 tot.: 76,5 %).

— Määräaikaiskatsastuksessa vähintään 60 % katsastustoimipaikoista havaitsee testiautoissa kaksi ennakkoon valittua oleellista vikaa (2004 tav.: 50 %; 2003 tot.: 81,6 %).

— Rikkomukset ja vahingoita ajoneuvojen uusien kuljettajien osuus on vähintään 60,3 % (2004 tav.: 60,3 %).

— Yritysviestintätutkimuksen arvosana AKEsta on vähintään 7,5 (2004 tav.: 7,5).

— Asiakastyytyväisyys AKEn toimintaan kokonaisuutena on keskimäärin vähintään 3,6 asteikolla 1—5 (2004 tav.: 3,6; 2003 tot.: 3,7).

— Asiakastyytyväisyys AKEn sopimuskumppaneiden toimintaan on vähintään 3,6 asteikolla 1—5 (2004 tav.: 3,6).

— Sopimuskumppaneiden tyytyväisyys AKEn toimintaan on vähintään 3,6 asteikolla 1—5 (2004 tav.: 3,6).

— Sähköisiä lupatuotteita on käytössä vähintään 30 kpl (2004 tav.: 40 kpl).

— Kokonaan sähköisesti käsiteltyjen lupien määrä suhteessa tuoteryhmän kaikkiin lupiin on vähintään 10 % (2004 tav.: 10 %).

— GSM- ja internet rekisterikyselyiden suhteellinen osuus on vähintään 85 % (2004 tav.: 90 %).

— Ajoneuvoveron sähköisten yritysaskujen määrä on vähintään 1 000 kpl (2004 tav.: 300 kpl).

— Liikennetietojärjestelmän (LTJ) käytettävyyssaste on vähintään hyvä.

— Ajoneuvoliikenteen tietojärjestelmän (ATJ) toimivuuden mittarit ovat kattavasti käytössä.

— PALKO -hankkeessa pysytään arvioituissa kustannuksissa ja arvioituissa aikatauluissa ja sisältötavoitteet saavutetaan.

Toiminnallinen tehokkuus

— Ajoneuvojen rekisteröintiin liittyvät muutostiedot on päivitetty alle 4,7 päivässä (2004 tav.: 4,5 päivässä; 2003 tot.: 4,4 päivässä).

— Tietopalvelun tulos on vähintään 1,0 milj. euroa (2004 tav.: 2,0 milj. euroa; 2003 tot.: 2,4 milj. euroa).

— Hakemusasioiden käsittelyaika on enintään 8,5 päivää (2004 tav.: 8,5 päivää; 2003 tot.: 7,7 päivää).

— Puhelinpalvelun tavoitettavuus on vähintään 85 % (2004 tav.: 85 %).

— Kustannustavoitteet (kustannukset/suorite) toteutuvat vähintään kolmessa neljästä pääsuoritteesta (2004 tav.: yksikkökustannustavoitteet toteutuvat vähintään kolmessa neljästä pääsuoritteesta).

Henkisten voimavarojen hallinta

— Henkilöstön työtyytyväisyys on vähintään 3,3 asteikolla 1—5 (2004 tav.: 3,2; 2003 tot.: 3,3).

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Tuotot			
Julkisoikeudelliset suoritteet	49 467	48 097	53 520
— Rekisteröinti ja verotus -toimiala	29 117	28 912	32 548
— Ajoneuvotekniikka -toimiala	4 145	4 327	4 411
— Kuljettaja -toimiala	16 205	14 858	16 561
Liiketaloudelliset suoritteet (AKEtieto)	6 313	6 684	5 220
Tuotot yhteensä	55 780	54 781	58 740
Kustannukset			
Julkisoikeudelliset suoritteet	39 248	43 827	49 419
— Rekisteröinti ja verotus -toimiala	25 203	27 676	30 797
— Ajoneuvotekniikka -toimiala	2 942	4 407	5 105
— Kuljettaja -toimiala	11 103	11 744	13 517
Liiketaloudelliset suoritteet (AKEtieto)	3 891	4 712	4 323
Kustannukset yhteensä	43 139	48 539	53 742
Ylijäämä (+) / Alijäämä (-)			
Julkisoikeudelliset suoritteet	10 219	4 270	4 101
— Rekisteröinti ja verotus -toimiala	3 914	1 236	1 751
— Ajoneuvotekniikka -toimiala	1 203	-80	-694
— Kuljettaja -toimiala	5 102	3 114	3 044
Liiketaloudelliset suoritteet (AKEtieto)	2 422	1 972	897
Ylijäämä / Alijäämä yhteensä	12 641	6 242	4 998
Kustannusvastaavuus %			
Julkisoikeudelliset suoritteet	126	110	108
— Rekisteröinti ja verotus -toimiala	116	104	106
— Ajoneuvotekniikka -toimiala	141	98	86
— Kuljettaja -toimiala	146	127	123
Liiketaloudelliset suoritteet (AKEtieto)	162	142	121
Kustannusvastaavuus % yhteensä	129	113	109

21. Ajoneuvohallintokeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 9 472 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat valtion maksuperustelain nojalla annettuun liikenne- ja viestintäministeriön asetukseen Ajoneuvohallintokeskuksen maksuista (1021/2003). Tuloihin sisältyy arvio muualla kuin ETA-valtioissa rekisteröityjen ajoneuvojen massa- ja mittapoikkeuslupien tuotoista 4 130 000 euroa.

PALKO -hankkeen kokonaiskustannusarvio on 30,6 milj. euroa ja se toteutetaan vuoden 2007 loppuun mennessä. PALKO-menoja si-

sältyy momentin investointeihin 2 030 000 euroa. PALKO -hankkeen valmistuttua hinnoittelussa otetaan huomioon aiemmin suoritettu investoinnin rahoitus. Tietohallinnon menojen sekä palvelukorjausten kasvu lisäävät toiminnan menoja. Menoihin sisältyy arvio raskaan kaluston kuljettajien ajo- ja lepoaikojen seurannassa käytettävien laitteiden uusimisesta aiheutuviesta investoinneista 505 000 euroa. Toiminnosta on saatavissa tuloja 228 000 euroa vuonna 2005. Ajoneuvoverotustehtävän määrärahatarve on 9 472 000 euroa. Verotustehtävän menot vastaavat nettomäärärahan tarvetta.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	55 780	48 761	58 740
— maksullinen toiminta	55 780	48 751	58 730
— muut tulot	-	10	10
Menot	57 492	60 128	68 212
— henkilöstömenot	8 368	9 556	10 680
— toimitilavuokrat	934	1 080	1 004
— palvelujen ostot	39 871	45 172	52 144
— muut toiminnan menot	8 319	4 320	4 384
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	55 780	48 761	58 740
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	57 492	60 128	68 212
— toimintamenorahoitus, netto	1 712	11 367	9 472
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	-		
— myönnetty	7 814		
— käytetty	1 712		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 102		

2005 talousarvio	9 472 000
2004 talousarvio	11 367 000
2003 tilinpäätös	7 814 000

24. Tiehallinto

Selvitysosa: Tiehallinto edistää liikenteen toimivuutta ylläpitämällä ja kehittämällä tieverkon palvelutasoa, parantaa tieliikenteen turvallisuutta sekä vähentää ja ehkäisee ympäristöhaittoja. Tiehallinto vastaa valtion vastuulla olevista yleisistä teistä osana liikennejärjestelmää. Yleisten teiden verkon pituus on 78 000 km ja sen arvo on 15 mrd. euroa.

Liikennepolitiikan tavoitteeksi on asetettu Suomen ja sen eri alueiden kilpailukyvyyn edistäminen liikenteen infrastruktuuria ja palveluja kehittämällä. Tiehallinnon tehtävänä on tukea tienpidon toimenpitein tasapainoista aluekehitystä sekä pitää päätieverkon ohella huolta alemmanasteisen tieverkon riittävästä laajuudesta ja kunnosta.

Tienpidon nykyrahoituksella voidaan varmistaa tieverkon nykykunnan säilyminen sekä liikennettä tyydyttävä palvelutaso koko maassa. Sen sijaan alueiden kilpailukykyä tukevia, työmatkaliikenteen ja elinkeinoelämän kuljetusten sujuvuutta sekä liikenneturvallisuutta parantavia investointeja ei voida riittävästi toteuttaa. Väestömuutosten aiheuttamat sekä maankäyttötarpeista ja liikennemäärän kasvusta johtuvat liikenneinfrastruktuurin investointipaineet kasvukeskuksissa ja päätiestöllä ovat suurempia kuin alemmalla tieverkolla.

Perustienpidossa asetetaan etusijalle tiestön jokapäiväinen liikennöitävyys, tieverkon kunnosta huolehtiminen ja liikenneturvallisuuden parantaminen. Kainuun maakunnan osalta tienpidon rahoitusta on siirretty 16,38 milj. euroa sisäasiainministeriön pääluokkaan momentille 26.98.63 Kainuun kehittämisraha, jonka osalta tienpitäjälle kuuluva vastuu on Kainuun maakunnalla Tiehallinnon ja maakunnan välisen sopimuksen mukaisesti. Tiehallinnolle asetettavat tavoitteet kattavat myös kokeilualueen tieverkon.

Nimettyjä käynnissä olevia tieverkon kehittämishankkeita toteutetaan vilkkaimmalla päätieverkolla ja kaupunkiseudulla.

Perustienpidon määräraha on 570,8 milj. euroa, jonka Tiehallinto kohdentaa sille asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Tiestön hoidon menoihin on varattu yhteensä 186,9 milj. euroa, jolla voidaan säilyttää nykyinen laatu ja palvelutaso. Päätiestöllä hoidon taso takaa hyvät ajo-olosuhteet, seututeillä tyydyttävät ja yhdysteillä välttävät. Alimmassa hoitoluokassa on yli puolet tieverkosta. Tienpidon laatutasoa tarkistetaan tarvittaessa liikenteen toimivuuden seurannan ja asiakaspalautteiden pohjalta. Raskaan liikenteen turvallisuutta ja sujuvuutta vaikeissa sääolosuhteissa edistetään täsmähoidolla.

Ylläpitoon ja korvausinvestointeihin on varattu 194,5 milj. euroa. Tällä rahoituksella teiden kunto säilyy pääosin nykytasolla lukuunottamatta siltoja. Merkittävä osa teihin kuuluvista muista rakenteista ja laitteista on lähivuosina tulossa korjausikään ja aiheuttaa merkittävää lisärahoitustarvetta. Tavoitteena on pitemmällä aikavälillä päästä lähemmäksi tieverkon kunnan optimi-tilanetta, jossa tienpitäjän ja tienkäyttäjien kustannukset ovat minimissään.

Perustienpidon investointeihin ja teemapaketteihin on kohdennettu yhteensä 77,8 milj. euroa. Perustienpidon investoinnit ovat pienehköjä alueellisia liikenneturvallisuusinvestointeja sekä käynnissä oleviin valtakunnallisiin hankeohjelmiin ja teemapaketteihin sisältyviä kohteita, jotka on priorisoitu yhtenäisin kriteerein. Uusina teemapaketteina aloitetaan satamayhteyksien parantaminen 13 milj. eurolla sekä pääteiden liikenneturvallisuushankkeita 13 milj. eurolla. Turvallisuutta parannetaan liikenneympäristöön kohdistuvien toimien lisäksi myös rakentamalla automaattista nopeuden valvontaa 200 tiekilometrille. Vuoden 2005 lopussa valvontakameroin varustettuja teitä on yli 1 000 kilometriä.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa alustavasti Tiehallinnolle pääluokkaperusteluja tukevat seuraavat toiminnalliset tulostavoitteet vuodelle 2005:

Tuotokset ja laadunhallinta

Väylien palvelutaso

Hoidon ja ylläpidon palvelutaso säilyy nykyisellään. Rahoitusta suunnataan siten, että tierakenteet voidaan pitkällä aikavälillä pitää kunnossa mahdollisimman taloudellisesti. Pääteiden rakenteellinen kunto ei heikkene. Huonokuntoisten päällystettyjen teiden määrä rajoitetaan enintään 5 650 kilometriin. Siltojen kunnan heikkenemistä hidastetaan lisäämällä korjaustoimintaa niin, että huonokuntoisten siltojen määrä rajoitetaan enintään 800 siltaan. Kelirikkoista soratiestöä peruskorjataan 200 kilometriä.

Liikenteen sujuvuutta ja turvallisuutta parannetaan toteuttamalla liikennetiedotusta ja liikenteen ohjausta palveluvia seurantajärjestelmiä päätieverkon tärkeillä yhteysväleillä ja suurilla kaukuseuduilla.

Käyttäjätyytyväisyys

Tiehallinto huolehtii tienpidosta niin, että tienkäyttäjien tyytyväisyys yleisten teiden palvelutasoon säilyy tasolla 3,4 asteikolla 1—5. Tiehallinto kehittää vuorovaikutusta ja yhteistyötä toimeksiantajiensa, yhteistyökumppaneiden ja palvelujen toimittajien ja tuottajien kanssa siten, että tyytyväisyys Tiehallintoon paranee.

Turvallisuus

Tiehallinnon toimin vähennetään tienkäyttäjien riskiä joutua vakavaan liikenneonnettomuuteen. Perustienpidon toimenpiteiden laskennallinen henkilövahinko-onnettomuuksien vähenemä on 33 ja kehittämisinvestoinneilla saavutetaan lisäksi 10 laskennallisen henkilövahinko-onnettomuuden vähenemä. Tiehallinto edistää eri osapuolten välistä yhteistyötä ja vuorovaikutusta sekä toteuttaa Tiehallinnon liikenneturvallisuuksuunnitelman vuoden 2005 tehostetut toimenpiteet.

Ympäristö

Pohjavesien ympäristövaikutuksia minimoimiseksi suolan käytön määrä on enintään 80 000 tonnia talvikautena normaaleina talvina.

Toiminnallinen tehokkuus

Perustienpidon yksikkömenot ovat laajennus- ja uusinvestoinnit sekä suunnittelu pois lukien nykyisellä palvelu- ja kuntotasolla 6 560 euroa/kilometri. Tiehallinnon hallintomenot (ei sisällä mm. T&K -menoja eikä tietojärjestelmäinvestointeja) ovat enintään 71 milj. euroa. Tiehallinnon prosessien suorituskyvyn paraneminen kyetään osoittamaan mittarein.

Henkisten voimavarojen hallinta

Tiehallinto saavuttaa Euroopan laatupalkintoarvioinnissa (EFQM) 450 pistettä. Arviointi mittaa mm. johtajuutta, henkilöstöä, prosesseja ja toiminnan tuloksia. Maksimipistemäärä on 1 000 pistettä. Aikaisempina vuosina Tiehallinto on yltänyt 300—350 pisteeseen.

Tieverkon laajuuden sekä Tiehallinnon toiminnan ja tulostavoitteiden tunnuslukuja

Tunnusluku tai tulostavoitemittari vuonna 2005	2003	2004	2005
	toteutuma	ennuste	ennuste / tulostavoite

TUOTOKSET JA LAADUNHALLINTA

Tieverkon palvelutaso

Tieverkon laajuus ja tila (tilanne 31.12.)

Yleisten teiden pituus (km)	78 200	78 200	78 200
Päällystepituus (km)	50 538	50 560	50 560
Siltojen lkm	14 109	14 250	14 400
Kevyen liikenteen väylien pituus (km)	5 177	5 236	5 300

Liikennesuorite (tiet ja kadut)			
mrd. hlökm,	68,2	68,9	70,2
mrd. tonnkm	26,9	27,4	28,0
Kelirikolle alttiiden teiden määrä (km)	1 984	2 000	1 700
Kelirikkorajoitusten määrä (km)	809	1 000	1 000
Painorajoitettujen siltojen määrä (kpl)	201	190	185
Päällystettyjen teiden kunto-tavoitteen alittavien määrä (km)	5 913	5 700	5 650
Kelirikkoisen soratiestön peruskorjaus (km)	200	200	200
Huonokuntoisten siltojen lukumäärä	724	760	800 (enint.)
<i>Käyttäjätyytyväisyys</i>			
Tienkäyttäjien tyytyväisyys (1—5)	3,5	3,4	3,4
pääteiden tilaan ja kuntoon	3,5	3,4	3,4
alemman verkon tilaan ja kuntoon	3,0	3,0	3,0
Turvallisuus			
Liikennekuolemat yleisillä teillä	286	290	271
Henkilövahinko-onnettomuudet yleisillä teillä	3 724	3 300	3 200
Heva-vähennemätavoite tienpidon toimin yht.	70,6	53,7	43
perustienpito	54,1	43,6	33
kehittäminen	16,5	10,1	10
Ympäristö			
Suolan käyttö liukkauden torjunnassa yleisillä teillä (tonnia/talvikausi)	73 145	88 000	80 000
Yli 55 dBA melulle altistuneet (asukasta)	313 000	313 000	313 000
Kiireellinen pohjavesien suojaustarve (km)	123	123	123
Pohjavesisuojuukset (km)	6,3	0	0
CO ₂ -päästöt, tiet ja kadut (1990=100)	104	104	105
Hiukkaset, tiet ja kadut (1990=100)	42	42	35
TOIMINNALLINEN TEHOKKUUS			
Kunnossapidon yksikkömenot (euroa/tiekm)	6 693	6 812	6 560
Hallintomenot (milj. euroa)	71,3	70,3	71 (enint.)
HENKISTEN VOIMAVAROJEN HALLINTA			
Henkilötyövuodet	1 022	975	940
Työtyytyväisyys (1—5)	3,3	3,3	3,4
T&K-menojen osuus perustienpidon menoista %	0,7	0,9	1,0
Euroopan laatupalkintoarvioinnissa (EFQM) saavutettu pistemäärä			450

Tienpidon tulot ja menot (milj. euroa)

	2003	2004	2005
	tilinpäätös	varsinainen talousarvio	esitys
Perustienpito (21)	606,3	583,3	570,8
Tulot	19,2	5,0	5,0
— Maksullisen toiminnan tulot	2,0	0,8	0,8
— Muut tulot	17,2	4,2	4,2
Menot	625,5	588,3	575,8
— Hallinto	85,0	83,2	84,1
— Hoito	205,0	195,9	186,9
— Ylläpito	199,2	200,0	194,5

— Alueelliset investoinnit ¹⁾	54,8	65,0	41,8
— Valtakunnalliset hankeohjelmat ja teemapaketit ²⁾	24,3	10,0	36,0
— Suunnittelu	25,0	19,3	21,7
— Liikenteen hallinta	8,1	7,0	10,0
— Palveluprojektit ja sopeuttaminen	22,0	7,1	-
— Maksullisen toiminnan menot	2,1	0,8	0,8
Kehittämisinvestoinnit (76, 78, 79)	135,9	163,1	133,8
— Tielain mukaiset maa-alueiden hankinnat ja korvaukset (76)	20,2	23,5	23,5
— Tieverkon kehittäminen (77)	25,4	-	-
— Eräät tiehankkeet (78)	12,2	103,3	89,3
— Jälkirahoitus-, kokonaisrahoitus- ja elinkaarirahoitushankkeet (79)	78,1	36,3	21,0
Luvun 31.24 nettomenot	742,2	746,4	704,6
Luvun 31.24 bruttomenot	761,4	751,4	709,6

¹⁾ Perustienpidon alueelliset investoinnit ovat pieniä, lähinnä liikenneturvallisuusinvestointeja, joista tiepiirit päättävät annettujen kehysten raameissa. Hankkeet toteutuvat maakuntien kehittämisstrategioita ja hankkeista sovitaan maakuntien toteuttamisohjelmien yhteydessä.

²⁾ Valtakunnalliset hankeohjelmat ja teemapaketit on priorisoitu valtakunnallisesti yhtenäisin kriteerein. Vuoden 2005 määräraha sisältää jo aiemmin päätettyjen investointikohteiden jatkorahoituksen (pohjavesiohjelmaan ja lossipaikkojen silloittamisohjelmaan) sekä uusina teemapaketteina satamayhteyksien parantamisen (13 milj. euroa) sekä pääteiden liikenneturvallisuushankkeisiin 13 milj. euroa.

21. Perustienpito (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 570 770 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yleisten teiden perustienpidosta ja yleisiksi teiksi otettavien yksityisteiden kuntoonpanosta, maa-ainesalueiden hankinnoista, Tiehallinnon kiinteistönpidosta sekä muista tienpitäjän vastuulle kuuluvista tehtävistä aiheutuvien toimintamenojen maksamiseen. Momentin määrarahalla saa myös rahoittaa ns. lähialueyhteistyöhankkeita. Määrärahaa saa käyttää myös palvelusuhdeasuntojen liiketaloudellisin perustein määrärahyvien vuokrien alentamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on osittain alueiden kehittämislaisissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Määrärahan mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 16 380 000 euroa siirtana Kainuun maakunnan osalta momentille 26.98.63. Lisäksi momentin mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon 200 000 euroa laiva- ja uittojohteiden ylläpitoon siirtana momentille 31.30.21 sekä 30 000 euroa yhden henkilötyövuoden siirtana momentille 30.70.21. Lähialueyhteistyöhankkeisiin käytetään enintään 500 000 euroa.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	16 752	5 000	5 000
— maksullinen toiminta	4 598	800	800
— muut tulot	12 154	4 200	4 200
Menot	643 960	593 326	575 770
— henkilöstömenot	46 736	45 000	43 000
— toimitilavuokrat	6 773	6 500	6 300
— palvelujen ostot	585 562	536 826	521 470
— muut toiminnan menot	4 889	5 000	5 000

Toiminnan rahoitus

— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	16 752	5 000	5 000
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	643 960	593 326	575 770
— toimintamenorahoitus, netto	627 208	588 326	570 770

Momentin käyttö

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	36 970
— myönnetty	606 262
— käytetty	627 208
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	16 024

2005 talousarvio	570 770 000	2005 talousarvio	23 546 000
2004 lisätalousarvio	5 000 000	2004 talousarvio	23 546 000
2004 talousarvio	583 326 000	2003 tilinpäätös	20 164 533
2003 tilinpäätös	606 262 100		

76. Tielain mukaiset maa-alueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 23 546 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yleisistä teistä annetun lain (243/1954) ja asetuksen (487/1957) mukaisten maa-alueiden ja korvausten lisäksi myös näihin liittyvien välttämättömien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös kiinteistötoimitusmaksusta annetun lain (558/1995) mukaisten kiinteistötoimitusmaksujen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää tietä varten tarvittavien alueiden hankkimiseen ja korvaamiseen ennen tiesuunnitelman hyväksymistä.

78. Eräät tiehankkeet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 89 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää aikaisempina vuosina myönnettyistä sopimusvaltuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen. Tiehallinto oikeutetaan solmimaan aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin kuin niitä valtuuksia ei ole käytetty.

Määrärahaa saa käyttää myös Hakamäentie, Helsinki -hankkeen toteuttamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Tiehallinto oikeutetaan solmimaan sopimuksia Hakamäentie, Helsinki -hankkeen toteuttamiseksi enintään 90 milj. euron kokonaiskustannusten määrästä.

Selvitysosa:

Hanke-erittely

		Valmis	Sopimus-	Arvioitu	Määräraha	Rahoitustarve
		liiken-	valtuus	käyttö	v. 2005	myöhemmin
		teelle	milj. €	milj. €	milj. €	milj. €
KESKENERÄISET TIEHANKKEET						
E 18	Lohja—Lohjanharju	2005	58,9	24,6	25,0	9,3
Vt 3	Tampereen läntinen kehätie, 1 rakennusvaihe	2006	57,0	28,5	16,0	12,5
Vt 4	Lahti—Heinola	2005	41,0	15,2	21,0	4,8
Vt 4	Jyväskylä—Kirri	2005	21,0	9,0	5,4	6,6
Vt 5	Joroinen—Varkaus	2005	27,0	16,2	9,8	1,0
Vt 8	Raision kohta	2004	14,0	11,9	0,8	1,3
Vt 13	Nuijamaan raja-aseman tieyhteys	2005	14,5	5,2	9,3	-
Keskeneräiset tiehankkeet yhteensä			233,4	110,6	87,3	35,5

UUDET TIEHANKKEET

Mt 100 Hakamäentie, Helsinki	2008	90,0		2,0	88,0
Tiehankeet yhteensä		323,4	110,6	89,3	123,5

Hankkeista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja vuonna 2006 noin 66,1 milj. euroa, vuonna 2007 noin 35,4 milj. euroa ja vuonna 2008 noin 22,0 milj. euroa.

Uuden hankkeen perusteluna esitetään seuraavaa:

Hakamäentie, Helsinki. Hakamäentie on nykyisin kaksikaistainen Helsingin kaupungin ylläpitämä katu. Se yhdistää Helsingin keskustasta lähtevät säteittäiset pääväylät Vihdintien, Hämeenlinnanväylän (Mannerheimintie) ja Tuusulantien (Mäkelänkatu). Hakamäentien liikennemäärä on noin 35 000 autoa/vrk. Tie ei tasoltaan puutteellisena pysty vastaamaan liikenteen kysyntään vaan ruuhkautuu. Vuosittain katuosuudella tapahtuu 15 henkilövahinko-onnettomuutta.

Hanke käsittää tien parantamisen nelikaistaiseksi koko 4 km matkalla, josta 320 m tulee tunneliin. Hankkeessa rakennetaan uusia eritasoliittymiä, täydennetään nykyisiä eritasoliittymiä sekä joukko- ja kevyen liikenteen oloja parannetaan. Hakamäentien luonne muuttuu selkeämmin koko pääkaupunkiseutua ja valtakunnallista liikennettä palvelevaksi, minkä takia se muutetaan valtion vastuulla olevaksi yleiseksi tieksi. Samasta syystä myös Hämeenlinnanväylä välillä Hakamäentie—Rantarata muutetaan valtion yleiseksi tieksi. Hanke sujuvoittaa huomattavasti Helsingin keskustan ohittavaa liikennettä, parantaa alueen kevytliikenneverkkoa ja poikittaista joukkoliikennettä sekä vähentää arviolta neljä henkilövahinko-onnettomuutta vuosittain.

Hanke sisältyy pääkaupunkiseudun liikennejärjestelmää koskevaan aiesopimukseen sekä

infraministerityöryhmän ehdotukseen. Hankkeen kokonaiskustannusarvio on 90 milj. euroa (ilman arvonlisäveroa). Helsingin kaupunki osallistuu hankkeen rahoitukseen 30,6 milj. eurolla, joka sisältää myös arvonlisäveron. Vastaavat tuloarviot arvonlisäveroineen tuloutetaan momentille 12.31.99.

Hankkeen hyötykustannussuhde on 2,9. Tiesuuden vuosittaiset hoito- ja ylläpitokustannukset ovat noin 240 000 euroa.

2005 talousarvio	89 300 000
2004 talousarvio	103 300 000
2003 tilinpäätös	12 213 527

79. Jälkirahoitus-, kokonaisrahoitus- ja elin-kaarirahoitushankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 21 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää aikaisempina vuosina myönnettyistä sopimusvaltuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen. Tiehallinto oikeutetaan solmimaan aikaisempina vuosina myönnettyjen valtuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin, kuin niitä valtuuksia ei ole käytetty. Määrärahasta saa maksaa palkkausmenoja enintään yhden henkilötyövuoden verran.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu.

Seuraavassa taulukossa ovat hankkeet, joihin on myönnetty sopimusvaltuus aikaisempien vuosien talousarviossa. Hankeista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja vuonna 2006 noin 20,7 milj. euroa, vuonna 2007 noin 20,9 milj. euroa, vuonna 2008 noin 35,5 milj. euroa sekä myöhemminä vuosina noin 766,8 milj. euroa.

Hanke-erittely

TIEHANKKEET		Valmis liikenteelle	Sopimus- valtuus milj. €	Budjetoitu	Määräraha v. 2005 milj. €	Rahoitustarve myöhemmin milj. €
				määrärahaa aiemmin milj. €		
Jälkirahoitushanke						
Vt 4	Järvenpää—Lahti ¹⁾	1999	252,3	85,4	18,6	148,3
Elinkaarirahoitushanke						
E 18	Muurla—Lohja ²⁾	2009	700,0	2,0	2,4	695,6
Yhteensä			952,3	87,4	21,0	843,9

¹⁾ Sopimuskausi päättyy vuonna 2012.

²⁾ Sopimuskausi päättyy vuonna 2030.

2005 talousarvio	21 000 000
2004 lisätalousarvio	2 000 000
2004 talousarvio	36 300 000
2003 tilinpäätös	78 106 000

25. Tienpidon valtionavut

50. *Valtionapu yksityisten teiden kunnossapitoon ja parantamiseen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 13 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yksityisistä teistä annetun lain (358/1962) ja asetuksen (1267/2000) mukaisten valtionapujen maksamiseen, yksityisten teiden kunnossapitoon ja parantamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös yksityisten teiesännöitsijöiden kouluttamiseen ja tiekuntien opastamiseen.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus käyttää haja-asutusalueiden teiden kunnossapidon ja parantamisen tukemiseen. Määrärahaa käytetään tasa-arvoisen liikkumisen turvaamiseen ja pysyvän asutuksen sekä perustuotantotoiminnan tarvitsemien teiden avustamiseen niiden merkityksen suhteessa.

Tieisännöitsijöiden kouluttaminen ja tiekuntien opastaminen on kolmevuotinen kokeiluhanke ja kestää vuoteen 2006 asti.

Valtionapuun oikeutettuja teitä on noin 60 000 km, avustettavia kohteita on vuosittain noin 630 ja keskimääräinen avustus on 13 250 euroa. Tuen enimmäisosuus voi olla 75 % todellisista hyväksytyistä kustannuksista. Määräraha on mahdollistanut noin 60 prosentin mukaisen tuen kuntien tuen ollessa kyseisiin kohteisiin noin 20 %. Valtion tuki kohdistuu ensisijassa teiden parantamiseen sekä lauttoihin.

2005 talousarvio	13 100 000
2004 talousarvio	11 100 000
2003 tilinpäätös	11 100 000

26. Tieliikelaitos

1. Palvelu- ja muut toimintatavoitteet

Tieliikelaitoksen tavoitteena on huolehtia toimialaansa kuuluvien palvelujen tarkoituksenmukaisesta tarjonnasta ja kehittämisestä liiketoiminnan edellytysten mukaisesti.

Tieliikelaitos varmistaa tasapuolisen koko maan kattavan palvelutarjonnan yleisten teiden kunnossapidossa ja lossiliikenteen hoidossa.

2. Investointien enimmäismäärä ja tärkeimmät kohteet

Tieliikelaitoksen investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 2005 enintään 50 milj. euroa. Lisäksi Tieliikelaitos saa tehdä vuonna 2005 investointeja koskevia sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja seuraavina vuosina enintään 30 milj. euroa.

3. Lainanotto

Tieliikelaitos oikeutetaan ottamaan valtion liikelaitoksista annetun lain 5 §:n 1 momentissa tarkoitettua lainaa enintään 50 milj. euroa.

Selvitysosa: Eduskunnan hyväksyttäväksi esitetyt palvelu- ja muut toimintatavoitteet huomioon ottaen liikenne- ja viestintäministeriö on alustavasti asettanut Tieliikelaitoksen tulostavoitteeksi 12,0 milj. euroa ja tuloutustavoitteeksi 1,7 milj. euroa vuonna 2005.

Tulostavoitteen asettamisessa on otettu huomioon tienpidon avautuminen kokonaan kilpailulle. Tämän ennakoidaan alentavan Tieliikelaitoksen toiminnan liikevaihtoa lähes 30 milj. eurolla edelliseen vuoden suunniteltuun verrattuna. Toiminnan kustannuksia sopeutetaan alenevaan volyymiin Tieliikelaitoksen perustamisen yhteydessä hyväksytyjä periaatteita noudattaen.

Liikelaitoksen perustamisen yhteydessä määriteltiin, että siirtymäkauden 2001—2004 jälkeen liikelaitoksen tuloutustavoite nostetaan 10 prosenttiin peruspääomasta eli 1,7 milj. euroon vuodessa.

Investointeihin on alustavan investointisuunnitelman mukaan tarkoitus käyttää korkeintaan 50 milj. euroa, joka varaudutaan rahoittamaan kokonaisuudessaan eduskunnalle esitettävien lainavaltuuksien perusteella rahalaitoksilta otettavilla lainoilla. Investoinneista noin 30 milj. euroa on tarkoitus käyttää tuotantokapasiteetin säilyttämisen laadullisesti ja määrällisesti riittävällä tasolla.

Tunnuslukutaulukko

	2003 toteutuma	2004 ennakoitu	2005 arvio
Liikevaihto, milj. €	543,2	500,0	470,0
— muutos, %	-1,5	-8,0	-6,0
Käyttökate, %	5,4	5,7	6,8
Liikevoitto, milj. €	12,6	12,4	12,9
Tilikauden tulos, milj. €	13,4	12,0	12,0
— liikevaihdosta, %	2,5	2,4	2,6
— peruspääomasta, %	78,2	69,3	69,3
Tuloutus valtion talousarvioon, milj. €	6,9	6,3	1,7
Sijoitetun pääoman tuotto, %	9,0	9,3	9,1
Investoinnit liikevaihdosta, %	2,9	4,3	5,0
Omavaraisuusaste, %	37,1	43,0	46,0
Taseen loppusumma, milj. €	244,6	226,1	227,2
Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä (htv)	3 641	3 300	3 000

Liikelaitosta koskevat tulomomentit (milj. €)

	2003	2004	2005
	toteutuma	ennakoitu	arvio
Tuloutus tulomomenteille			
12.28.99 Takausmaksut	-	-	0,15
13.01.04 Korot	1,0	1,4	1,9
13.05.01 Voiton tuloutus (ed. vuoden)	6,9	6,3	1,7
15.01.02 Lainat	-	3,5	3,5
Yhteensä	7,9	11,2	7,25

30. Merenkululaitos

Selvitysosa: Merenkululaitos vastaa kauppamerenkulun ja muun vesiliikenteen toimintaedellytysten ylläpidosta ja kehittämisestä taloudellisesti, turvallisesti ja ympäristöä säästäen. Sen toiminnassa painottuvat viranomaisen ja palvelujen tilaajan tehtävät. Merenkululaitos vastaa valtion vastuulla olevien vesiväylien hoidosta ja kehittämisestä, merikartoituksesta sekä jäänmurtoon, väyläaluspalveluihin ja saariston yhteysalusliikenteeseen kuuluvista viranomais- ja tilaajatehtävistä sekä alusturvallisuuteen ja luotsaukseen liittyvistä viranomaistehtävistä.

Liikenteen ja vastaavan tulokertymän ennakoitu kehitys

	2003	2004	Muutos %	2005	Muutos %
Väylämaksuilla katettava toiminta					
Ulkomaan tavaraliikenne, milj. tonnia	91,3	90,0	-1,4	91,8	2,0
Matkustajaliikenne, milj. matkustajaa	15,6	15,5	-0,6	15,5	0,0
Väylämaksut, milj. euroa	72,5	73,0	0,7	73,7	1,0

Merenkululaitos edistää liikenteen toimivuutta ylläpitämällä ja kehittämällä vesiväylien palvelutasoa siihen liittyvine toimintoineen, parantaa merenkulun turvallisuutta sekä vähentää ja ehkäisee ympäristöhaittoja. Näiden tavoitteiden edistämiseksi liikenne- ja viestintäministeriö asettaa alustavasti Merenkululaitokselle pääluokkaperusteluja tukevat seuraavat toiminnalliset tulostavoitteet vuodelle 2005. (Taulukoissa esitetyt tiedot ovat vuoden 2003 osalta ennen organisaation muutosta.)

Tulostavoite/tunnusluku

	2003 toteutuma	2004 ennuste	2005 ennuste/ tulostavoite
TUOTOKSET JA LAADUNHALLINTA			
Palvelutaso			
Kauppamerenkulun väyläkilometrit	4 108	4 108	4 108
Muun vesiliikenteen väyläkilometrit	11 564	11 564	11 564
Talvisatamien määrä ¹⁾	23	23	23
<i>Väylänpito</i>			
— Väylien kunto			
— huonokuntoisten kauppamerenkulun väylien määrä, km	825	725	625
— Navi-kriteerit täyttävien väylien osuus, %			
— kauppamerenkulun väylät	55	67	77
— matalaväylät	17	22	30
<i>Merikartoitus</i>			
— HELCOM-mittausten toteutusaste, %	14,5	18	22
<i>Talvimerenkulun avustaminen</i>			
— Jäänmurtopalvelujen odotusaika, tuntia	6	enint. 4	enint. 4
— Ilman odotusta läpipäässeiden alusten osuus, %	84,2	90—95	90—95
— Asiakastytyväisyys (1—5)	3,7	4,0	4,0
Turvallisuus, ympäristö			
<i>Alusturvallisuus</i>			
— Suomen sijoittuminen 5:n parhaimman maan joukkoon Paris MOU-jäsenvaltioiden satamavaltiotarkastusten yhteydessä vähiten pysäytettyjen alusten listalla	5	5	5
TOIMINNALLINEN TEHOKKUUS			
Rannikon kauppamerenkulun palvelut			
— Kustannukset euroa/kuljetettu tonni (ei sis. luotsausta)	0,87	0,74	0,71
— Väylien ylläpidon kustannukset keskimäärin euroa/väyläkilometri ²⁾	3 602	3 470	3 340
Sisävesien kauppamerenkulun palvelut			
— Kustannukset euroa/kuljetettu tonni (ei sis. luotsausta)	4,3	4,2	4,1
— Väylien ylläpidon kustannukset keskimäärin euroa/väyläkilometri ²⁾	8 662	8 380	8 340
Muun vesiliikenteen palvelut			
— Väylien ylläpidon kustannukset keskimäärin euroa/väyläkilometri ²⁾	735	749	711
Kustannusvastaavuus			
— Väylämaksu (sis. VTS), %	88	105	107
— Liiketaloudellisin perustein hinnoitellut suoritteet, %	116	100	102
HENKISTEN VOIMAVAROJEN HALLINTA			
Henkilötyövuodet	1 800	807	813
Henkilöstön työtyytyväisyys	3,1	3,2	3,3
Tutkimus- ja kehitystoiminnan osuus toimintamenoista, %	0,6	1,0	1,2

¹⁾ Saimaan syväväylät pidetään auki talvikaudella.

²⁾ Kilometrimäärä tarkistettu vuonna 2003.

Merenkululaitoksen tuotot ja kustannukset tehtävittäin vuonna 2005

	Tuotot 1 000 €	Toiminta- kustannukset 1 000 €	Poistot ¹⁾ 1 000 €	Lasken- nalliset korot ¹⁾ 1 000 €	Kustannukset yhteensä 1 000 €	Ylijäämä/ Alijäämä 1 000 €	Kustannus- vastaavuus %
Meriväylät							
Väylämaksulla katetta- vat tehtävät yhteensä	74 204	55 762	9 636	3 994	69 392	4 812	107
— väylänpito		25 056	9 636	3 994	38 686		
— jäänmurto		30 706			30 706		
Muut väylät	82	6 225	1 129	382	7 736	-7 654	1
Sisävesien väylät	211	14 404	4 620	2 529	21 553	-21 342	1
Luotsausviranomainen	101	1 086	228	235	1 549	-1 448	7
Liiketaloudellisiin perus- tein hinnoitellut palvelut	2 573	2 232	209	76	2 517	56	102
Alusturvallisuus	1 470	6 770	64	7	6 841	-5 371	21
Muut viranomaistehtä- vien kaltaiset tehtävät	928	6 402	824	288	7 514	-6 586	12
Yhteensä	79 569	92 881	16 710	7 511	117 102	-37 533	68

¹⁾ Poistot laskettu kirjanpidon arvoista. Käytetty korko 3,0 %.

Pääosa tuotoista muodostuu kauppamerenkululta perittävistä väylämaksuista. Muut tuotot ovat lähinnä maksullisesta palvelutoiminnasta. Toimintakustannukset muodostuvat pääosin palveluostoista, henkilöstökustannuksista ja muista lyhytvaikutteisista juoksevista kustannuksista. Poistot ja laskennalliset korot muodostuvat Merenkululaitoksen käyttöomaisuudesta, lähinnä väylistä.

Merenkululaitoksen tulot ja menot (milj. euroa)

	2003 tilinpäätös	2004 varsinainen talousarvio	2005 esitys
Merenkululaitoksen toimintamenot, netto (21)	17,8	16,8	17,1
Tulot toiminnasta	138,7	79,0	80,8
Toimintamenot	156,4	95,8	97,9
Liikelayosten perustamismenot (22)	0,5	-	-
Alusten hankinta (70)	7,5	-	-
Maa- ja vesialueiden hankinta (76)	0,05	0,05	0,05
Väyläverkon kehittäminen (77)	5,5	6,8	-
Eräät vesiväylähankkeet (78)	-	-	5,0
Luvun 31.30 nettomenot	31,4	23,7	22,2
Luvun 31.30 bruttomenot	170,0	102,7	103,0

21. Merenkululaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 17 070 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n TEN-hankkeiden tutkimus- ja selvitysmenoihin sekä rakennusten, rakenteiden ja kiinteistöjen perusrakennuksesta ja uudisrakentamisesta ai-

heutuvien menojen maksamiseen silloin, kun hankkeen hankintameno tai kustannusarvio on alle 1 000 000 euroa.

Merenkulkulaitos oikeutetaan solmimaan yhdessä Suomen ympäristökeskuksen kanssa monivuotinen sopimus jäänmurto- ja ympäristönsuojelutehtävistä enintään 134 milj. euron kokonaiskustannusten määrästä, josta Merenkululaitoksen osuus on enintään 90 milj. euroa.

Selvitysosa: Toiminnan tuloja ovat väylämaksutulot, maksullisen palvelutoiminnan tulot, karttatuotannon tulot, merenkulun tarkastustoiminnan tulot, vuokratulot sekä Saimaan kanavan lupamaksut. Momentilta maksetaan myös Saimaan kanavan hoitokunnan menot.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon lisäyksenä 200 000 euroa laiva- ja uittojohteiden ylläpitoon siirtona momentilta 31.24.21 sekä vähennyksenä 28 000 euroa yhden henkilötyövuoden siirtona momentille 29.10.21. Lakisääteisten meri- ja satamaturvallisuustoiminnan uusien tehtävien kustannukset 698 000 euroa ja kansainväliseen sopimukseen perustuvan Suomenlahden kansainvälisen vesialueen liikenteen pakollisen ilmoittautumisjärjestelmän (GOFREP) ylläpidon kustannukset 495 000 euroa on otettu huomioon määrärahan mitoituksessa.

Rannikon jäänmurtotoiminnan menot on mitoitettu 650 toimintapäivän mukaisesti eli nk. leudon talven mukaan, jolloin jääpeitettä on Perämerellä sekä rannikkoseuduilla. Määrära-

han mitoituksessa on otettu huomioon Merenkululaitoksen Varustamoliikelaitokselta ostamat palvelut ottaen huomioon jäänmurtajakapasiteetin ylläpitäminen myös kovan talven varalle. Jäänmurtajien valmiudesta avustustehäviin Merenkululaitos maksaa noin 23 milj. euroa, josta 14 milj. euroa on varsinaisesta varallaolosta aiheutuvaa varautumiskustannusta ja 9 milj. euroa toimintapäivien kiinteää kustannusta.

Merenkululaitokselle esitetään valtuutta tehdä jäänmurto- sekä öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntatehtävien suorittamista koskeva pitkäaikainen palvelusopimus. Tarkoituksena on, että laitos ja Suomen ympäristökeskus tekevät yhteisen tarjouspyynnön. Sopimuksesta arvioidaan aiheutuvan yhteensä 20 vuoden sopimusaikana kiinteäluontoisista palvelumaksuisista menoja noin 134 milj. euroa. Merenkululaitoksen osuuden arvioidaan olevan noin 90 milj. euroa ja Suomen ympäristökeskuksen 44 milj. euroa. Palvelusopimuksella parannetaan jäänmurtoa erityisesti Suomenlahdella. Samalla parannetaan valmiutta torjua ympäristövahinkoja kansainvälisen liikenteen kasvaessa ja ympäristövahinkoriskien lisääntyessä. Sopimuksen arvioidaan aiheuttavan valtiolle menoja vuosittain vuodesta 2007 lähtien, Merenkululaitokselle 3,7 milj. euroa ja Suomen ympäristökeskukselle 2,2 milj. euroa. Lisäksi kummankin laitoksen maksettavaksi tulevat todellisten toimintapäivien mukaiset kustannukset. Väylämaksut kattavat Merenkululaitoksen kustannukset.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	138 659	79 015	80 830
— maksullinen toiminta	130 697	78 340	79 504
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot muulta valtion virastolta	5 695	-	50
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta (myös EU:lta saatava rahoitus)	72	-	70
— muut tulot	2 195	675	1 206

Menot	156 421	95 830	97 900
— henkilöstömenot	88 847	30 791	35 636
— toimitilavuokrat	3 452	3 500	3 500
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	25 862	44 816	51 016
— muut toiminnan menot	38 261	16 723	7 748
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	138 659	79 015	80 830
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	156 421	95 830	97 900
— toimintamenorahoitus, netto	17 762	16 815	17 070
— 34.06.29 Työllistämis-, koulutus- ja erityistoimet	444	310	310
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	9 890		
— myönnetty	19 396		
— käytetty	17 762		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	11 524		

2005 talousarvio	17 070 000
2004 talousarvio	16 815 000
2003 tilinpäätös	19 396 000

76. Maa- ja vesialueiden hankinta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 50 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää väylien ja muiden maa- ja vesirakennuskohteiden rakentamista varten tarpeellisten maa- ja vesialueiden hankintamenojen sekä vesilain (246/1961) mukaisten korvausten maksamiseen.

2005 talousarvio	50 000
2004 talousarvio	50 000
2003 tilinpäätös	47 539

77. Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

Merenkululaitos oikeutetaan solmimaan aikaisempina vuosina myönnettyjen Naantalin väylän 6,5 milj. euron ja Loviisan väylän 3,3 milj. euron valtuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin kuin näitä valtuuksia ei ole käytetty.

2005 talousarvio	—
2004 talousarvio	6 800 000
2003 tilinpäätös	5 523 000

78. Eräät vesiväylähankkeet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 5 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää meriväylien syventämiseen. Merenkululaitos oikeutetaan solmimaan sopimus Tornion väylän syventämisestä enintään 11 000 000 euron kokonaiskustannusten määrästä.

Selvitysosa: Tornion väylän kokonaiskustannusarvio on 11 000 000 euroa. Hanke valmistuu vuonna 2006.

Hankkeesta arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja vuonna 2005 noin 5 milj. euroa ja vuonna 2006 noin 6 milj. euroa.

Tornion sataman tuloväylän syventämishanke mahdollistaa suuremman aluskoon ja tehokkaammat kuljetukset. Väylä syvennetään 8,0 metristä 9,0 metriin. Hankkeen avulla voidaan lisäksi varmistaa jäänmurtoavustus ja turvata alusten liikennöinti Perämeren voimakkaasti vaihtelevilla vedenkorkeuksilla.

Tornion väylän kuljetustaloudelliset hyödyt ovat nykyarvion perusteella noin 56 milj. euroa ja hyötykustannussuhde 4,4. Investointi 30 vuoden taloudelliselle pitoajalle jaksettuna merkitsee kustannuksina noin 0,6 milj. euroa vuodessa käytettäessä 3,0 prosentin korkoa.

2005 talousarvio	5 000 000
------------------	-----------

32. Merenkulun ja muun vesiliikenteen edistäminen

40. *Lastialusten hankintojen tukeminen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 19 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ennen vuotta 1996 myönnettyjen korkotukilainavaltuuksien perusteella suoritettavien korkohyvitysten maksamiseen.

Selvitysosa: Ennen vuotta 1996 myönnettyistä korkotukilainoista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja 19 000 euroa vuonna 2005. Vuonna 2005 kyseisten lainojen korkotuen maksaminen päättyy. Korkotuen määrä on enintään kaksi prosenttia ja sitä maksetaan viisi vuotta siitä kun lainan ensimmäinen erä on maksettu.

2005 talousarvio	19 000
2004 talousarvio	280 000
2003 tilinpäätös	550 666

41. *Ulkomaanliikenteen kauppa-alusluetteloon merkittyjen lastialusten ja kolmansien maiden välillä liikennöivien matkustaja-alusten kilpailuedellytysten turvaaminen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 46 738 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annetun lain (1707/1991) mukaisen tuen maksamiseen ulkomaanliikenteen kauppa-alusluetteloon merkityille lastialuksille ja kolmansien maiden välillä liikennöiville matkustaja-aluksille.

Selvitysosa: Aluksille maksettava tuki vastaa verovelvollisen merenkulkijan kauppa-alusluetteloon merkityltä edellä tarkoitettulta alukselta saamasta merityötulosta toimitettujen ennakonpidätysten ja maksettujen työnantajan sosiaaliturvamaksujen määrää sekä merimieseläkevakuutus-, työttömyysvakuutus-, tapaturmavakuutus- ja ryhmähenkivakuutusmaksujen samoin kuin vapaa-ajan ryhmähenkivakuutuksen ja vapaa-ajan lisävakuutuksen työnantajaosuuden määrää.

Ulkomaanliikenteen kauppa-alusluetteloon lastialustuen piiriin merkittyjen 108 aluksen bruttovetoisuus oli vuoden 2003 lopussa 943 325 tonnia eli 60,6 % koko tonnistosta maksetun tuen ollessa 40,3 milj. euroa. Tuen suuruus oli keskimäärin alusta kohden 373 216 euroa ja osuus tuen kohteena olevasta verotettavasta merityötulosta oli 41,9 %. Vuonna 2005 varsinaisten lastialusten määrän arvioidaan säilyvän vuoden 2003 tasolla, mutta matkustaja-alustuen piiristä siirtyy lastialustuen piiriin kesäkuun puolivälissä 2004 yksi kolmansien maiden välisen liikenteen aloittava matkustaja-alus. Tuen suuruuden arvioidaan vuonna 2005 olevan keskimäärin 428 789 euroa alusta kohden. Merimieseläkevakuutusmaksun nousu vuoden 2005 alusta lukien nostaa tuen osuuden verotettavasta merityötulosta 42,5 prosenttiin.

2005 talousarvio	46 738 000
2004 talousarvio	39 861 000
2003 tilinpäätös	40 307 278

42. *Ulkomaanliikenteen matkustaja-alusten ja -autolauttojen kilpailuedellytysten turvaaminen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 22 462 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annetun lain (1707/1991) mukaisen tuen maksamiseen ulkomaanliikenteen kauppa-alusluetteloon merkityille säännöllisesti suomalaisesta satamasta liikennöiville muille kuin kolmansien maiden välisessä liikenteessä toimiville matkustaja-aluksille ja matkustaja-autolautoille.

Selvitysosa: Eduskunta on hyväksynyt talousarvioesitykseen liittyvät esitykset ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annetun lain muuttamisesta (542/2004) sekä lain eräiltä matkustaja-aluksilta saadusta merityötulosta toimitetun ennakonpidätyksen väliaikaisesta maksuvapautuksesta (625/2004). Matkustaja-alusten tukijärjestelmää uudistetaan siten, että ennakonpidätyksiin kohdistuva

97 prosentin suora tuki palkkakustannusten alentamiseksi poistuu ja muuttuu nk. epäsuoraksi tueksi, jonka mukaisesti suomalainen varustamotyönantaja saa pitää työntekijöiden merityötulosta toimitettuja ennakonpidätyksiä vastaavan määrän. Tämän momentin määrärahalla tullaan kompensoimaan työnantajan sosiaaliturva- ja merimieseläkevakuutusmaksuja sekä eräitä muita vastaavia vakuutusmaksuja. Tuki on laskennallinen ja se määräytyy siten, että se on 97 prosenttia yleisesti verovelvollisen merenkulkijan kauppaa-alusluetteloon merkityltä ulkomaanliikenteessä toimivalta matkustaja-alukselta saamasta merityötulosta toimitetusta ennakonpidätyksestä kuitenkin enintään aiheutuneiden edellä mainittujen menojen määrän. Lakia sovellettaisiin vuosina 2005—2009. Uusi tuki maksettaisiin ensimmäisen kerran heinäkuun alun 2004 ja joulukuun lopun 2004 välisenä aikana aiheutuneisiin kustannuksiin.

Tuen piiriin kuuluvia aluksia ennakoidaan olevan vuonna 2005 noin 11. Tuen suuruuden keskimäärin alusta kohden arvioidaan olevan 2 042 000 euroa ja osuuden verotettavasta merityötulosta noin 17,5 %. Tuki kattaa tukikelteisistä menoista noin 94 %.

2005 talousarvio	22 462 000
2004 talousarvio	24 650 000
2003 tilinpäätös	26 613 463

50. Lästimaksuista suoritettavat avustukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 953 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää lästimaksuista annetun lain (189/1936) mukaisten avustusten maksamiseen ammatissaan toimivien merimiesten hyväksi tapahtuvaan huoltotoimintaan ja meripelastustoiminnan edistämiseen. Avustukset

myönnetään Merenkulkulaitoksen määrittelemistä toiminnoista aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Vastaava tulo on merkitty momentille 11.19.02. Lästimaksuina jaettavat varat jaetaan kokonaisuudessaan edellisen vuoden kerättyjen lästimaksujen toteuman perusteella.

2005 talousarvio	953 000
2004 talousarvio	953 000
2003 tilinpäätös	1 033 927

51. Luotsauksen hintatuki (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 3 316 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Luotsausliikelaitokselle Saimaan alueen luotsaukseen Luotsausliikelaitoksesta annetun lain 4 §:n mukaisen hintatuen maksamiseen.

Selvitysosa: Saimaan luotsausmaksutaso on tarkoitus pitää edelleen noin 74 % alempana kuin yleinen luotsausmaksu, minkä johdosta Luotsausliikelaitokselle on tarkoitus maksaa liiketaloudellisesti kannattamattomaan toimintaan hintatukea. Hintatuen johdosta Saimaan liikenne maksaa luotsausmaksuja suhteessa kuljetettavaan määrään nähden yhtä paljon kuin meriliikenne. Luotsausmatkat ovat Saimaan alueella huomattavasti pidemmät kuin meriliikenteessä. Yleisen luotsausmaksun ja Saimaan luotsausmaksun välistä erotusta korvataan liikelaitokselle siten, että se on enintään Saimaan alueen (ml. kanava) alijäämän suuruisen. Hintatuen suuruudeksi arvioidaan 3 316 000 euroa.

2005 talousarvio	3 316 000
2004 talousarvio	3 316 000

33. Varustamoliikelaitos

1. Palvelu- ja muut tavoitteet

Varustamoliikelaitoksen tavoitteena on huolehtia toimialaansa kuuluvien palvelujen tarjonnasta ja kehittämisestä liiketoiminnan edellytysten mukaisesti.

Varustamoliikelaitos on velvollinen tarjoutumaan öljyntorjuntatehtäviin ja jäänmurtopalvelujen tuottamiseen koko maassa. Liikelaitos varautuu hoitamaan tehtäviä myös poikkeusoloissa sen mukaan kuin liikenne- ja viestintäministeriö määrää.

2. Investointien enimmäismäärä ja investointivaltuudet tuleville vuosille

Varustamoliikelaitoksen investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 2005 enintään 10 milj. euroa. Lisäksi liikelaitos saa tehdä vuonna 2005 investointeja koskevia sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja seuraavina vuosina enintään 5 milj. euroa.

3. Lainanotto

Varustamoliikelaitos oikeutetaan ottamaan valtion liikelaitoksista annetun lain 5 §:n 1 momentissa tarkoitettua lainaa enintään 10 milj. euroa.

Selvitysosa: Varustamoliikelaitoksen palvelutavoitteena on velvoite tarjoutua öljyntorjuntatehtäviin ja jäänmurtopalvelujen tuottamiseen koko maassa. Palvelutavoitteen toteuttamiseksi liikelaitos ylläpitää väyläaluksia ja jäänmurtajia sekä muuta tarvittavaa kalustoa. Alukset pidetään toimintavalmiina Merenkululaitoksen ja ympäristöhallinnon kanssa tehtyjen kaupallisten sopimusten perusteella. Lisäksi liikelaitos hoitaa saariston yhteysalusliikennettä Merenkululaitoksen tilauksen perusteella.

Eduskunnan hyväksyttäväksi esitetyt palvelu- ja muut toimintatavoitteet huomioon ottaen liikenne- ja viestintäministeriö on alustavasti asettanut liikelaitoksen tulostavoitteeksi 0,5 milj. euroa ja tuloutustavoitteeksi 0,5 milj. euroa. Tulos- ja tuloutustavoite on 1,1 % liikevaihdosta. Tuloutustavoite vastaa 2,8 % tuottoa peruspääomalle. Tuloutustavoite on liikelaitoksen perustamisen yhteydessä suunniteltua 0,5 milj. euroa alhaisempi, mikä johtuu pääosin liikevaihdon alentumisesta.

Alustavan tulos- ja rahoitussuunnitelman mukaan liikelaitos käyttää alusten ylläpito- ja korvausinvestointeihin enintään 10 milj. euroa sekä valtuudeksi tehdä investointeihin liittyviä sitoumuksia seuraaville vuosille enintään 5 milj. euron arvosta. Investointien määrä on hieman suurempi kuin vuotuisten taloudellisiin pitoaikoihin sidottujen poistojen määrä.

Liikelaitoksen pitkäaikaisen lainanoton enimmäismääräksi on alustavasti suunniteltu 10 milj. euroa. Pitkäaikainen laina käytetään investointien rahoittamiseen.

Vuoden 2005 liikevaihdoksi arvioidaan 46,1 milj. euroa, joka on noin 13 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2004 talousarvioesityksessä. Volyymin muutos johtuu pääosin monitoimimurtajien kaupallisen off-shore toiminnan merkittävästä vähentymisestä markkinatilanteen ja korkean kustannustason johdosta. Liikevaihdosta 35,4 milj. euroa tulisi jäänmurtopalveluiden myynnistä, 5,4 milj. euroa yhteysaluspalveluiden myynnistä, 4,9 milj. euroa väyläaluspalveluiden myynnistä ja noin 0,4 milj. euroa managementpalveluiden myynnistä. Liikevaihdosta suurin osa muodostuu Merenkululaitoksen kanssa neuvottelumenettelyllä tehdyistä vuosisopimuksista.

Tunnuslukutaulukko

	2004 ennakoitu	2005 arvio
Liikevaihto, milj. €	50,4	46,1
— muutos, %	-	-8,5
Käyttökate, %	23,4	24,2
Liikevoitto, milj. €	4,4	3,8
Tilikauden tulos, milj. €	1,0	0,5
— liikevaihdosta, %	2,1	1,1
— peruspääomasta, %	5,6	2,8
Tuloutus valtion talousarvioon, milj. €	-	1,0
Sijoitetun pääoman tuotto, %	2,5	2,3
Investoinnit liikevaihdosta, %	5,0	5,4
Omavaraisuusaste, %	49,7	52,5
Taseen loppusumma, milj. €	191,9	186,7
Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä (htv)	615	615

Liikelaitosta koskevat tulomomentit (milj. euroa)

	2004 ennakoitu	2005 arvio
Tuloutus tulomomenteille		
12.28.99 Takausmaksut	-	0,05
13.01.04 Korot	3,40	3,30
13.05.01 Voiton tuloutus (ed. vuoden)	-	1,0
15.01.02 Lainat	4,30	4,30
Yhteensä	7,70	8,65

34. Luotsausliikelaitos*1. Palvelu- ja muut toimintatavoitteet*

Luotsausliikelaitoksen tavoitteena on huolehtia toimialaansa kuuluvien palvelujen tarjonnasta ja kehittämisestä liiketoiminnan edellytysten mukaisesti.

Luotsausliikelaitoksen tehtävänä on huolehtia luotsauslain mukaisten luotsauspalvelujen tarjonnasta sekä muista luotsauslaissa säädetyistä luotsaukseen liittyvistä tehtävistä ja velvollisuuksista koko maassa luotsauslaissa määritellyillä vesialueilla. Liikelaitos varautuu hoitamaan tehtäviä myös poikkeusoloissa sen mukaan kuin liikenne- ja viestintäministeriö määrää.

2. Hinnoitteluun liittyvä velvoite

Luotsauslain mukaisten luotsauspalvelujen hinnat määrätään Luotsausliikelaitoksesta annetun lain 4 §:n mukaisesti valtioneuvoston asetuksella. Luotsausliikelaitokselle myönnetään Saimaan luotsaukseen hintatukea momentin 31.32.51 määrärahasta.

3. Investointien enimmäismäärä ja investointivaltuus

Luotsausliikelaitoksen investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 2005 enintään 2 milj. euroa. Lisäksi Luotsausliikelaitos saa tehdä vuonna 2005 investointeja koskevia sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja seuraavina vuosina enintään 2 milj. euroa.

4. Lainanotto

Luotsausliikelaitos oikeutetaan ottamaan valtion liikelaitoksista annetun lain (1185/2002) 5 §:n 1 momentissa tarkoitettua lainaa enintään 2 milj. euroa.

Selvitysosa: Toimialan kehitysnäkymät ja eduskunnan hyväksyttäväksi esitetyt palveluja muut toimintatavoitteet huomioon ottaen liikenne- ja viestintäministeriö on alustavasti asettanut Luotsausliikelaitoksen tulostavoitteeksi 2,2 milj. euroa vuonna 2005. Tulostavoitteessa on otettu huomioon, että luotsaustulot ovat arvonlisäverottomia. Tuloutustavoitteeksi on asetettu 0,1 milj. euroa. Luotsausliikelaitoksen liikevaihtotavoite on 35,2 milj. euroa.

Hinnoittelun suhteen Luotsausliikelaitokselle on asetettu Saimaan osalta valtion liikelaitoksista annetun lain 7 §:n mukainen liiketaloudellisesti kannattamaton velvoite. Liikelaitoksen hinnoista määrätään valtioneuvoston asetuksella. Koska Saimaalla on edelleenkin tarkoitus säilyttää alhaisempi maksutaso, valtion talousarvioon esitetään määrärahaa hintatukeen. Luotsausmaksutuloiksi arvioidaan 2,0 milj. euroa, kokonaiskustannuksiksi 5,3 milj. euroa, jolloin alijäämä on 3,3 milj. euroa. Tuki on budjetoitu momentille 31.32.51.

Tuloina valtion talousarvioon otetaan valtion lainan korkona (0,25 milj. euroa) sekä lainan lyhennyksenä (0,45 milj. euroa).

Investointeihin on alustavan investointisuunnitelman mukaan tarkoitus käyttää 2 milj. euroa, joka rahoitetaan pääosin tulorahoituksella. Pääosa investoinneista on alushankintoja. Investointivaltuudeksi esitetään yhteensä 4 milj. euroa. Lainanottovaltuudeksi esitetään 2 milj. euroa.

Tunnuslukutaulukko

	2004 ennakoitu	2005 arvio
Liikevaihto, milj. €	34,4	35,2
— muutos, %	-	2,2
Käyttökate, %	11,0	11,1
Liikevoitto, milj. €	2,2	2,4
Tilikauden tulos, milj. €	1,8	2,2
— liikevaihdosta, %	5,2	6,1
— peruspääomasta, %	90,0	108,2
Tuloutus valtion talousarvioon, milj. €	-	0,1
Sijoitetun pääoman tuotto, %	13,0	12,1
Investoinnit liikevaihdosta, %	5,5	5,4
Omavaraisuusaste, %	53,0	60,5
Taseen loppusumma, milj. €	20,0	23,3
Henkilöstön keskimääräinen lukumäärä (htv)	385	390

Liikelaitosta koskevat tulomomentit (milj. euroa)

	2004 ennakoitu	2005 arvio
Tuloutus tulomomenteille		
13.01.04 Korot	0,3	0,3
13.05.01 Voiton tuloutus (ed. vuoden)	-	0,1
15.01.02 Lainat	0,5	0,5
Yhteensä	0,8	0,9
Yleislain 2 §:n erityistehtävien määräraharahoitus		
31.32.51 Luotsauksen hintatuki	3,3	3,3

40. Ratahallintokeskus

Selvitysosa: Ratahallintokeskus edistää liikenteen toimivuutta ylläpitämällä ja kehittämällä rataverkon palvelutasoa, parantaa rataliikenteen turvallisuutta sekä vähentää ja ehkäisee liikenteen ympäristöhaittoja.

Tavaraliikenteessä rautatieliikenteen osuus on noin neljännes koko maan kuljetussuoritteesta. Vuonna 2003 tavaraa kulki rautateitse 43,5 miljoonaa tonnia. Kuljetetun tonnimäärän arvioidaan vuonna 2004 pysyvän edellisvuoden tasolla ja olevan 44,4 miljoonaa tonnia vuonna 2005. Henkilöliikenteessä tehtiin vuonna 2003 59,9 miljoonaa matkaa. Kaukoliikennematkojen määrä oli 11,9 miljoonaa ja lähiliikennematkojen määrä 48,0 miljoonaa. Henkilöliikenteessä odotetaan noin prosentin kasvua vuosille 2004 ja 2005.

Perusradanpidon painopiste on edelleen 1970-luvulla perusparannettujen ja loppuun käytettyjen rataosien päällysrakenteen uusimisessa. Rahoitustaso mahdollistaa nykyisessä laajuudessaan korvausinvestointeja 140,0 milj. eurolla. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 34,2 milj. euroa käytettäväksi yli-ikäisen päällysrakenteen uusimiseksi. Teemapaketin kokonaiskustannusarvio on 100 milj. euroa. Rataverkon ylläpitäminen turvallisena ja kilpailukykyisenä liikenneväylänä nykyisessä laajuudessa edellyttää noin 170 milj. euron vuosittaisia korvausinvestointeja. Kun vuoden 2003 lopussa rajoituksia oli 308 km, on niitä vuoden 2005 lopussa 340 km ja mikäli rahoitustaso säilyisi samana koko TTS-kauden vuoden 2008 lopussa 640 km.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa alustavasti Ratahallintokeskukselle pääluokkaperuste-luja tukevat seuraavat toiminnalliset tulostavoitteet vuodelle 2005:

Tuotokset ja laadunhallinta*Rataverkon laajuus ja palvelutaso*

Laajuudessa ei tapahdu muutoksia. Henkilöliikenteen palveluluokasta H3 siirtyy luokkaan H2 62 km (rataosa Imatra—Parikkala) ja tavaraliikenteen palveluluokasta T2 siirtyy luokkaan T1 47 km (rataosa Kokemäki—Rauma).

Vuoden 2005 lopussa päärataverkon jakautuminen palvelutasoluokkiin

Palvelutasoluokka	Henkilöliikenne		Ratakilometrit		Palvelutasoluokka	Tavaraliikenne		Ratakilometrit	
	Suurin sallittu nopeus km/h	2004	2005	2004		Suurin sallittu akselipaino ja nopeus km/h	2004	2005	
Päärataverkko					Päärataverkko				
H1	yli 140	556	556		T1	25 t ja 60—100	115	162	
H2	130—140	1 479	1 541		T2	22,5 t ja 100	3 839	3 792	
H3	110—120	1 356	1 294		T3	22,5 t ja 50—80	1 051	1 051	
H4	enintään 100	593	593		T4	20 t ja 40	638	638	
H5	ei säännöllistä henkilöliikennettä	1 659	1 659						
Päärataverkko yhteensä		5 643	5 643		Päärataverkko yhteensä		5 643	5 643	
Sivuradat		208	208		Sivuradat		208	208	
Koko rataverkko yhteensä		5 851	5 851		Koko rataverkko yhteensä		5 851	5 851	
Raidekilometrit		8 707	8 707		Raidekilometrit		8 707	8 707	

Liikenteen sujuvuus

Radanpidosta aiheutuneiden yli 5 minuutin myöhästymisten määrä henkilöliikenteen junista on korkeintaan 5 %.

Turvallisuuden parantaminen

Junaliikenneonnettomuuksissa ei kuole matkustajia. Tasoristeysvahinkojen määrä on enintään 40, josta valtion rataverkolla on enintään 30 vahinkoa ja yksityisraiteilla 10. Tasoristeysvahinkojen kokonaismäärää vähennetään erilaisin turvaamistoimin siten, että kokonaismäärä vuonna 2010 on enintään 30 vahinkoa. Radasta aiheutuneiden vahinkojen määrä on enintään kolme.

Ympäristöhaittojen vähentäminen

Ratahallintokeskus toimii valtakunnallisen meluntorjuntaohjelman mukaisesti. Vuosina 2005—2006 meluntorjunnan painopiste on pääkaupunkiseudulla ja sen jälkeen ryhdytään toteuttamaan meluntorjuntatoimenpiteitä muissa suurissa asutuskeskuksissa. Rautatieliikenteen melulle altistuvien määrä ei saa ylittää 33 000 vuoden 2005 lopussa.

Toiminnallinen tehokkuus*Taloudellisuus*

Sähköisten ja telemaattisten järjestelmien kunnossapitomenot sekä käyttömenot ovat noin 4 900 euroa raidekilometriä kohden. Radan peruskunnossapidon ja käytön menot ovat 6 100 euroa raidekilometriä kohden.

Liiketaloudellisin perustein toimivien kiinteistöjen kustannusvastaavuustavoite on 0,3 milj. euroa. Kiinteistötoimeen liittyvistä jatkotoimenpiteistä laaditaan strategia. Kiinteistötoimesta kertyvien tulojen tulee kattaa kiinteistötoimen ylläpidosta aiheutuvat vuotuiset kustannukset ja pääomakustannusten katteen osuutta tulee nostaa merkittävästi.

Radanpidon tunnuslukuja ja tulostavoitteita

Tunnusluku tai tulostavoitemittari vuonna 2005	2003 toteutuma	2004 ennuste	2005
			ennuste/ tulostavoite
TUOTOKSET JA LAADUNHALLINTA			
Rataverkon palvelutaso			
<i>Rataverkon laajuus ja tila</i>			
Ratakilometrit	5 851	5 851	5 851
Ylläpidettävät pääradat	5 643	5 643	5 561
Sivuradat	208	208	208
Muut radat			82
Raidekilometrit	8 707	8 707	8 707
Sähköistetyt rataverkon pituus	2 400	2 620	2 620
Sähkövetöisen liikenteen osuus suoritteesta	77	77	78
Tasoristeysten lukumäärä	3 995	3 900	3 840
Kulunvalvonnalla varustetun rataverkon pituus	3 179	3 967	4 090
Liikennesuorite			
mrd. henk. km	3,34	3,37	3,41
mrd. tonnism	10,05	10,2	10,4
Rataverkon ikäindeksi (100=uusi)			
— ratapölkkyt	34	34	34
— kiskot	65	65	65
Radan huonosta kunnosta johtuvat liikennerajoitukset (km)	308	305	340
Huonokuntoisten siltojen lukumäärä	150	160	170
Nopea rataverkko (vähintään 160 km/h)	530	556	556
Suurin sallittu akselipaino (25 t)	115	115	162
Rataverkon kuntoindeksi (100=hyvä kunto)	90	89	89
Ratatöiden takia yli 5 minuuttia myöhästyneiden junien osuus	6	6	5
<i>Käyttäjätyytyväisyys</i>			
Tavaraliikenneasiakkaiden tyytyväisyys (1—5)	3,5	3,5	3,4
Turvallisuus			
Tasoristeystonnettomuudet (myös yksityisraiteet)	53	40	40
Radasta aiheutuneet vahingot (kpl)	3	3	3
Junaonnettomuuksissa kuolleet	0	0	0
Junaonnettomuuksissa loukkaantuneet	23	15	15
Vaaratilanteiden määrä rautateillä	60	60	60
Ympäristö			
CO ₂ -päästöt (1990=100)	105	105	105
Hiukkaset (1990=100)	75,9	75,2	75,2
Yli 55 dBA:n melulle altistuneiden määrä	35 000	33 900	33 000
Energian kulutus (petajoulea)	6,1	6,0	6,0
TOIMINNALLINEN TEHOKKUUS			
Rataverkon kunnossapito ja käyttö			
(tuhatta euroa/raidekilometri)	9,9	10,2	11,0
— josta sähköiset ja telemaattiset järjestelmät	4,0	4,2	4,9
Liiketaloudellisin perustein toimivien rakennusten kustannusvastaavuus (milj. euroa)			0,3

HENKISTEN VOIMAVAROJEN HALLINTA

Henkilöstön määrä	125	130	146
Työtyytyväisyys	3,1	3,1	3,1
T&K -menojen osuus perusradanpidon menoista, %	1,2	1,3	2,3

Ratahallintokeskuksen tulot ja menot (milj. euroa)

	2003 tilinpäätös	2004 varsinainen talousarvio	2005 esitys
Perusradanpito (21)	289,9	254,7	285,0
Tulot	65,5	54,6	57,2
— Ratamaksu ¹⁾	45,0	40,0	42,0
— Kiinteistönpidon tulot	10,3	9,9	10,0
— Muut tulot	10,2	4,7	5,2
Menot	355,3	309,3	342,2
— Hallinto	12,5	13,5	16,0
— Liikenteenohjaus	38,8	37,3	35,8
— Kiinteistöjen ylläpito ja investoinnit	9,7	8,8	7,4
— Radan peruskunnossapito ja käyttö	85,5	89,0	96,5
— Korjaus ja ylläpito	43,5	45,4	36,9
— Suunnittelu, tutkimukset	6,4	8,9	9,6
— Korvausinvestoinnit	158,9	106,4	140,0
Kehittämisinvestoinnit (76, 77, 78)	136,6	151,3	127,0
Rataverkon maa-alueet (76)	3,4	1,1	1,5
Rataverkon kehittäminen (77)	30,4	21,4	11,0
Eräät ratahankkeet (78)	102,8	128,8	114,5
Luvun 31.40 nettomenot	426,5	406,0	412,0
Luvun 31.40 bruttomenot	491,9	460,6	469,2

¹⁾ Ottaen huomioon momentille 11.19.03 tuloutettava ratavero 16,5 milj. euroa, rataverkon käytöstä kertyy tuloja yhteensä 58,5 milj. euroa vuonna 2005.

Korvausinvestoinnilla korvataan yli-ikäinen rakenne nykytekniikan mukaisella rakenteella. Ne kohdentuvat seuraavasti:

Korvausinvestoinnit (milj. euroa)

	v. 2004 ennuste	v. 2005
Päällys- ja alusrakenne	89	97
Turva- ja sähkölaitteet	34	23
Sillat	16	8
Muut	13	12
Korvausinvestoinnit yhteensä	152 ¹⁾	140

¹⁾ Sisältää myös siirtyneet määrärahat.

Päällysrakenteen uusimisen määrä (perusradanpito)

	v. 2004 ennuste	v. 2005
Koko päällysrakenteen uusiminen (raidekilometriä)	110	95
Osittainen päällysrakenteen uusiminen (raidekilometriä)	140	210
Uusittavat vaihteet (kpl)	80	110

21. Perusradanpito (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 285 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää radanpidon lisäksi kiinteistönpidosta aiheutuviin ylläpito- ja investointimenoihin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina tuloina maksullisen palvelutoiminnan tuottojen lisäksi Ratahallintokeskukselle suoritettava ratamaksun perusmaksu ja omaisuuden myyntituotot lukuun ottamatta kiinteän omaisuuden myyntituottoja.

Ratahallintokeskus perii liikennöitsijältä ratamaksua, josta osa määrätään rautatielaissa säädetyin perustein. Rautatieliikenteen harjoittajille tarjottavista palveluista perittävän ratamaksun perusmaksu perustuu niihin radanpidon kustannuksiin, joita liikenteen harjoittaminen aiheuttaa suoraan rataverkolle ja

radanpidolle. Maksu tuloutetaan tälle momentille. Toimintamenomomentille tuloutettavien tulojen lisäksi Ratahallintokeskus tulouttaa rataverolain perusteella 16,5 milj. euroa momentille 11.19.03, mikä on otettu huomioon määrärahan mitoituksessa.

Rakennukset on jaettu liiketaloudellisiin perustein toimiviin rakennuksiin ja muihin rakennuksiin. Liiketaloudellisiin perustein toimivien kiinteistöjen vuokrakertymän arvioidaan ylittävän kiinteistöistä aiheutuvat kokonaiskustannukset. Ylijäämätaavoite on 0,3 milj. euroa. Muiden rakennuskiinteistöjen toiminta on alijäämäistä 2,6 milj. euroa. Maa-alueista saatavilla vuokratuloilla arvioidaan saavutettavan noin 1 milj. euron ylijäämä. Liikenne- ja viestintäministeriö selvittää, miten Ratahallintokeskuksen rakennuskiinteistöt voidaan siirtää Senaatti-kiinteistöille tai muulle valtion kiinteistöomaisuutta hoitavalle organisaatiolle.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	69 502	54 600	57 200
— maksullinen toiminta	46 974	32 600	32 200
— muut tulot	22 528	22 000	25 000
Menot	337 055	329 313	342 200
— henkilöstömenot	6 225	6 400	6 600
— toimitilavuokrat	1 128	1 150	1 200
— palvelujen ostot	328 004	320 063	332 700
— muut toiminnan menot	1 698	1 700	1 700
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	69 502	54 600	57 200
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	337 055	329 313	342 200
— toimintamenorahoitus, netto	267 553	274 713	285 000

Momentin käyttö

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 300
— myönnetty	289 901
— käytetty	267 553
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	25 648

2005 talousarvio	285 000 000	2005 talousarvio	1 473 000
2004 lisätalousarvio	20 030 000	2004 talousarvio	1 120 000
2004 talousarvio	254 683 000	2003 tilinpäätös	3 381 137
2003 tilinpäätös	289 901 000		

76. Rataverkon maa-alueiden hankinnat ja korvaukset (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 473 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää rautatielain (198/2003) mukaista toimintaa varten hankittavien maa-alueiden kauppahintojen ja korvausten sekä kiinteistötoimitusmaksusta annetun lain (558/1995) mukaisten kiinteistötoimitusmaksujen maksamiseen.

77. Rataverkon kehittäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 11 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää aikaisempina vuosina momentilta aloitettujen radanpidon kehittämiss Hankkeiden menojen maksamiseen.

Ratahallintokeskus saa tehdä sitoumuksia siten, että niistä aiheutuu valtiolle menoja myöhemmin vuosina enintään 5 800 000 euroa.

Selvitysosa:

Kehittämisinvestointien alustava suunnitelma

	Valmis	Kustannus- arvio milj. €	Käytetty milj. €	Määräraha v. 2005 milj. €	Rahoitustarve myöhemmin milj. €
Kulunvalvonnan III-vaihe	2006	52,6	35,8	11,0	5,8

Valtuuden käytön johdosta arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja vuonna 2006 5,8 milj. euroa.

2005 talousarvio	11 000 000
2004 talousarvio	21 400 000
2003 tilinpäätös	30 400 000

78. Eräät ratahankkeet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 114 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää aikaisempina vuosina myönnettyistä sopimusvaltuuksista aiheutuvien menojen maksamiseen. Ratahallintokeskus oikeutetaan solmimaan myönnettyjen valtuuksien mukaisia sopimuksia siltä osin kuin valtuuksia ei ole käytetty.

Selvitysosa:

Hanke-erittely

	Valmis	Sopimus- valtuus milj. €	Käytetty milj. €	Määräraha v. 2005 milj. €	Rahoitustarve myöhemmin milj. €
KESKENERÄISET HANKKEET					
Oulu—Iisalmi/Vartius, sähköistys	2006	70,6	24,1	28,5	18,0
Kerava—Lahti -oikorata	2006	331,0	202,4	86,0	42,6
Yhteensä		401,6	226,5	114,5	60,6

Hankkeista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja vuonna 2006 noin 60,6 milj. euroa.

2005 talousarvio	114 500 000
2004 talousarvio	128 800 000
2003 tilinpäätös	102 770 850

79. Radioverkon rakentaminen

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

Hankkeen sopimusvaltuus on 40 000 000 euroa.

Selvitysosa: Radioverkon rakentaminen aloitettiin vuoden 2000 toisen lisätalousarvion perusteella. Hankkeen kustannusarvio on 40 milj. euroa ja sen arvioidaan valmistuvan vuonna 2006.

Radioverkon rakentamiseen on tähän mennessä myönnetty yhteensä 33,7 milj. euroa. Loppuosa hankkeesta, 6,3 milj. euroa, rahoitetaan vuoden 2006 talousarviossa.

2005 talousarvio

—

2004 talousarvio

—

50. Ilmailulaitos

1. Palvelu- ja muut toimintatavoitteet

Ilmailulaitoksen tavoitteena on tarjota ilmaliikenteen tarpeisiin lentoasema- ja lennonvarmistuspalveluja mahdollisimman turvallisesti, tehokkaasti ja taloudellisesti. Ilmailulaitos huolehtii palvelujensa tarjonnasta kannattavan liiketoiminnan edellytysten mukaisesti laitoksen ylläpitämillä lentoasemilla. Tavoitteena ovat hyvät ja turvalliset ilmailun toimintaedellytykset laitoksen ylläpitämillä lentoasemilla ja Suomen ilmatilassa, ja että Ilmailulaitoksen toiminnan aiheuttamat lentoliikenteen viiveet ovat mahdollisimman vähäisiä.

Ilmailulaitoksen lentoasemia ja Suomen lennonvarmistusjärjestelmää ylläpidetään ja kehitetään yhtenä kokonaisuutena niiden palvelujen liiketaloudellista kysyntää vastaavasti. Tavoitteena ovat hinnaltaan ja laadultaan kansainvälisesti kilpailukykyiset lentoasema- ja lennonvarmistuspalvelut.

2. Investointien enimmäismäärä sekä investointivaltuus

Ilmailulaitoksen investoinneista saa aiheutua menoja vuonna 2005 enintään 60 milj. euroa. Lisäksi Ilmailulaitos saa tehdä vuonna 2005 investointeja koskevia sitoumuksia, joista saa aiheutua menoja seuraavina vuosina enintään 100 milj. euroa.

3. Lainanotto

Ilmailulaitos oikeutetaan ottamaan valtion liikelaitoksista annetun lain (1185/2002) 5 §:n 1 momentissa tarkoitettua lainaa enintään 30 milj. euroa.

4. Takaukset tytäryhtiöiden lainoista

Valtioneuvosto saa oikeuttaa Ilmailulaitoksen antamaan vastavakuutta vaatimatta omavelkaisia takauksia lentokenttä- ja lennonvarmistuspalveluja tuottavien tytäryhtiöidensä ja kiinteistöyhtiöidensä ottamien yhteensä enintään 60 milj. euron lainojen vakuudeksi.

Selvitysosa: Hallitus on antanut eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi valtion liikelaitoksista annetun lain 20 §:n muuttamisesta siten, että lain soveltamista Ilmailulaitokseen ehdotetaan myöhennettäväksi yhdellä vuodella vuoden 2005 alusta vuoden 2006 alkuun. Ilmailulaitosta koskeva laitoskohtainen laki on tarkoitus uudistaa uuden yleislain edellyttämien periaatteiden mukaisesti. Samalla Ilmailulaitoksen nykyisin suorittamat julkiset hallinto- tehtävät on vuoden 2006 alusta lukien tarkoitus erottaa Ilmailulaitoksesta erilliseksi perustettavaan ilmailuvirastoon. Tämä edellyttää ilmailulain uudistamista sekä virastosta annettavien hallituksen esitysten laatimista. Lakiesitykset on tarkoitus antaa eduskunnalle kevään 2005

kuluessa. Uuden viraston perustamiseen liittyvät kustannukset on tarkoitus rahoittaa Ilmailulaitoksen tulorahoituksella vuonna 2005.

Toimialan kehitysnäkymät ja eduskunnan hyväksyttäväksi esitetyt palvelu- ja muut toimintatavoitteet huomioon ottaen liikenne- ja viestintäministeriö on alustavasti asettanut Ilmailulaitoksen tulostavoitteeksi 7,8 milj. euroa vuonna 2005. Voitontuloutustavoite on vähintään 35 % voitosta. Tulostavoite perustuu arvioon lentoliikenteen kehittymisestä siten, että kotimaan liikenteen matkustajamäärät kasvavat 2 % ja kansainvälisen liikenteen matkustajamäärät 3 %.

Tulostavoitetta arvioitaessa on otettava huomioon Ilmailulaitoksen tulokseen sisältyvinä erinä sellainen liiketaloudellisesti arvioiden kannattamaton toiminta, jonka rahoittaminen osana Ilmailulaitosta on yhteiskunnallisesti tarkoituksenmukaista. Tämä toiminta sisältää Ilmailulaitoksen vähäliikenteisten lentoasemien ylläpidon, viranomaistehtävien hoidon, Ilmailulaitoksen hoitamien ammatillisten koulutusten sekä valtiolle kuuluvan kansainvälisen toiminnan. Näiden toimintojen tulosvaikutus Ilmailulaitokselle on yhteensä 15 milj. euroa vuositasolla.

Sotilasilmailun tarvitsemat palvelut on järjestetty Ilmailulaitoksen ja ilmavoimien kesken tilaaja-tuottaja -sopimuksella ilmavoimien maksaessa koulutuslentotoimintansa lentoasemilta edellyttämät palvelut. Aluevalvonnan palveluista korvaa liikenne- ja viestintäministeriö 4 575 000 euroa momentilta 31.52.43.

Ilmailulaitoksen viranomaistehtäviä hoitavat lentoturvallisuushallinto ja lentoliikennehallinto. Viranomaistehtävien palveluiden hinnoittelussa otetaan huomioon liikenneturvallisuuden vaatimukset, ilmailun edistäminen ja kansainvälinen maksutaso. Vuonna 2005 viranomaisyksikön arvioidut tuotot ovat 1,7 milj. euroa. Tästä viranomaissuoritteiden osuus on noin 1,0 milj. euroa sekä Ilmailulaitoksen lentoasema- ja lennonvarmistustoiminnan viranomaisvalvonnasta muodostuvat sisäiset tuotot ovat noin 0,7 milj. euroa. Lentoturvallisuushallinnon arvioidut käyttötoiminnan kulut ovat 9,3 milj. euroa ja poistot noin 0,1 milj. euroa. Kun edellä mainittujen lisäksi otetaan huomioon uuden viraston perustamisen 1,4 milj. euroa, lentoturvallisuushallinnon talouden alijäämäksi muodostuu 9,1 milj. euroa. Alijäämä katetaan Ilmailulaitoksen liiketoiminnalla.

Ilmailulaitos hoitaa 25 lentoasemaansa verkostoperiaatteella, jolloin yksittäisten lentoasemien taloutta arvioidaan osana kokonaisuutta ottaen huomioon myös lentoaseman tuottama verkostohyöty. Verkostohyöty arvioidaan laskemalla Ilmailulaitokselle syntyvä tulonmuodostus lentoreitin molemmissa päissä.

Investointeihin on arvioidun tuloksen toteutuessa tarkoitus käyttää investointiohjelman mukaan noin 50 milj. euroa, jotka rahoitetaan pääosin tulorahoituksella. Hankkeiden joustavan toteuttamisen ja mahdollisten yllättävien tarpeiden vuoksi investointivaltuudeksi on esitetty 60 milj. euroa. Tärkeimmät investoinnit ovat Helsinki—Vantaan lentoaseman II kiitotien kunnostaminen ja Helsinki—Vantaan lentoaseman lennonjohtotornin rakentamisen aloittaminen. Muuten investoinnit ovat korvaavia ja toimintaa ylläpitäviä hankkeita.

Tulos- ja rahoitussuunnitelmaan perustuva alustava investointisuunnitelma vuodeksi 2005

	milj. €
Kaluston hankinta ja muu käyttöomaisuus	19,2
Lentokenttien talonrakennustyöt	13,0
Lentokenttien maa-alueet ja rakentaminen	17,8
Yhteensä	50,0

Tunnuslukutaulukko

	2003 toteutuma	2004 ennakoitu	2005 arvio
Liikevaihto, milj. €	219,0	225,3	227,3
— muutos %	8,2	2,8	1,0
Käyttökate, milj. €	59,3	54,7	49,9
— käyttökate % liikevaihdosta	27,1	24,3	21,9
Voitto, milj. €	16,6	9,6	7,8
— voitto % liikevaihdosta	7,6	4,2	3,4
Sijoitetun pääoman tuotto, %	3,2	2,2	1,9
Tuotto peruspääomalle, %	9,0	5,2	4,2
Tuotto koko pääomalle, %	2,4	1,4	1,1
Omavaraisuusaste %	75,0	75,4	76,2
Investoinnit % liikevaihdosta	19,7	22,5	22,0
Henkilöstömäärä	1 816	1 850	1 859

52. Ilmailukenteen korvaukset ja valtionavut

41. *Valtionapu eräiden lentopaikkojen rakentamiseen ja ylläpitoon* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää enintään 90 prosentin suuruisen valtionavun maksamiseen Seinäjoen (Rengonharjun) ja Mikkelin säännöllisen reittiliikenteen piirissä olevien lentopaikkojen rakenteiden ja laitteiden parantamiseen sekä kenttien ylläpidon avustamiseen ja lentopaikkojen rakentamiseen otettujen lainojen kustannuksiin.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Avustusten suuruudessa otetaan huomioon lentopaikkojen liikenteellinen merkitys. Määräraha on mahdollistanut nettokäyttömenoista noin 70 prosentin tuen ja investointimenoista noin 90 prosentin tuen eli yhteensä kaikista menoista keskimäärin 78 prosentin tuen.

2005 talousarvio	1 000 000
2004 talousarvio	1 200 000
2003 tilinpäätös	1 000 000

43. *Korvaus Ilmailulaitokselle valmiustehtävistä* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 4 575 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maksuna Ilmailulaitokselle siviili- ja sotilasliikennettä palveleville lentoasemille sotilasilmailusta aiheutuvien kiinteiden kustannusten kattamiseksi sekä Rajavartiolaitoksen meripelastuspalvelun yöaikaisten kustannusten kattamiseksi.

Selvitysosa: Liikenne- ja viestintäministeriö korvaa yhteistoimintalentoesemien pääomakustannuksista sotilasilmailulle kohdistetun osuuden sekä yhteistoimintalentoesemien valmiuspalvelun. Lisäksi määrärahalta voidaan rahoittaa meripelastuspalvelun aiheuttamia yöaikaisia kustannuksia.

2005 talousarvio	4 575 000
2004 talousarvio	4 575 000
2003 tilinpäätös	4 575 000

60. Joukkoliikenteen palvelujen ostot, korvaukset ja tuet

42. *Valtionavustus koulutuksesta* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 841 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustusten maksamiseen rautatieliikenteen ammattikoulutuksen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu VR-Yhtymälle suoritettavaan korvaukseen. Korvaus määräytyy laskennallisena opetustuntien määrän mukaisesti. Nk. pitkäkestoisesta koulutuksesta tuetaan 80 % tuntien määrästä ja lyhytkestoisesta 50 % tuntien määrästä. Yksikköhintana käytetään koulutuksesta riippuen 55,50 euroa ja 194,30 euroa. Vuonna 2003 tunteja on ollut yhteensä 37 415 ja oppilaiden määrä 433. Valtion rahoitus kattaa noin 37 % koulutuskustannuksista.

2005 talousarvio	841 000
2004 talousarvio	841 000
2003 tilinpäätös	841 000

63. *Joukkoliikenteen palvelujen osto ja kehittäminen* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 78 275 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää luvanvaraisesta henkilöliikenteestä annetun lain (343/1991) 23 ja 23 a §:n mukaisesti. Määrärahasta saa myön-

tää myös joukkoliikenteen valtionavustuksista annetun liikenne- ja viestintäministeriön asetuksen (64/2002) mukaisesti kunnille ja muille yhteisöille valtionapua. Määrärahaa saa käyttää myös matkojen yhdistelystä aiheutuviin kustannuksiin.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoitukseen.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää valtion osuutena Merenkurkun laivaliikenteen ostomenoihin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 743 000 euroa siirtona Kainuun maakunnan osalta momentille 26.98.63.

Määräraha on osittain alueiden kehittämissä tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa.

Määrärahaa käytetään joukkoliikenteen palvelujen ostamisesta ja lipun hinnoista yritysten kanssa tehdyistä sopimuksista aiheutuvien korvausten maksamiseen sekä joukkoliikenteen kehittämis-, suunnittelu- ja tutkimushankkeiden rahoittamiseen sekä matkojen yhdistelystä aiheutuviin kustannuksiin.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen (euroa)

	2003	2004	2005
	tilinpäätös	varsinainen talousarvio	esitys
Kaukoliikenteen ja junien lähiliikenteen palvelujen osto	38 400 000	39 000 000	39 500 000
Alueellisen liikenteen palvelujen osto ja paikallisen liikenteen valtionavustus	26 800 000	26 800 000	25 575 000
Kaupunki- ja seutulippualennusten valtionavustus	10 800 000	9 700 000	9 200 000
Kehittämis-, suunnittelu- ja tutkimushankkeet	5 934 000	5 818 000	2 500 000
Merenkurkun liikenne	1 000 000	1 000 000	1 000 000
Savonlinnan lentoliikenteen palvelujen osto	200 000	-	-
Matkojen yhdistely	-	-	500 000
Yhteensä	83 134 000	82 318 000	78 275 000

Liikennepalvelujen ostoilla edesautetaan liikenteen palvelujen säilymistä sekä alueellisen ja sosiaalisen tasa-arvon toteutumista ja siten edistetään tasapainoista ja kestävästä alueellista kehitystä. Junaliikenteen ostoilla tyydytetään tarpeelliseksi arvioituja alueellisia ja valtakunnallisia matkustustarpeita siltä osin kuin näitä palveluja ei pystytä järjestämään asiakastuloin. YTV-alueen ulkopuolisen Helsingin lähiliikenteen ostot mahdollistavat korkeamman palvelutason kuin mihin suorat lipputulot antavat mahdollisuuden. Savonlinnan ja Mikkelin säännöllisen lentoliikenteen ostolla turvataan erityisesti elinkeinoelämälle tarpeellisia yhteyksiä. Myös kaupungit osallistuvat kyseisen liikenteen rahoittamiseen. Valtion maksuosuus on Savonlinnan ja Mikkelin lentoliikenteessä enintään 50 % peruspalvelutason mukaisista ostokustannuksista.

Kaukoliikenteen ja junien lähiliikenteen ostopalvelut pystytään säilyttämään nykyisen laajuusina. Vuonna 2004 ministeriö ostaa noin 440 junaa, joissa tehdään noin 13,5 miljoonaa matkaa. Savonlinnan ja Mikkelin lentoliikenne hankitaan kansainvälisen tarjouskilpailun perusteella ja siinä arvioidaan matkustavan noin 30 000 matkustajaa vuonna 2005.

Lääninhallitukset ostavat maaseudun peruspalveluluonteista linja-autoilla ja takseilla harjoitettavaa runkoliikennettä, jota ei voida ylläpitää asiakastuloin ja jota kunnat omilla palveluostoillaan täydentävät. Alueelliset linja-auto- sekä taksiliikenteen ostopalvelut sopeutetaan noin 25,5 milj. euron tasoon, mikä merkitsee nykyisen ostoliikenteen vähentämistä keskimäärin 200 vuorolla. Lääninhallitusten ostamassa liikenteessä arvioidaan vuonna 2005 olevan matkustajia noin 7 miljoonaa. Matkustajaa kohti ostopalvelu on noin 3 euroa.

Joukkoliikenteen palvelutasoa turvataan ja joukkoliikenteen osuutta erityisesti työmatkaliikenteessä pyritään lisäämään myöntämällä kunnille valtionavustusta kaupunkimaisen paikallisliikenteen ylläpitämiseen sekä kaupunki-, seutu- ja työmatkalippujen hinnanalennuksiin. Paikallisliikennettä avustetaan noin 60 kunnassa ja lippualennuksia yli 300 kunnassa.

Valtion rahoitusosuus on enintään yhtä suuri kuin kunnan.

Merenkurkun liikenteen ostosta aiheutuviin menoihin Suomen valtio osallistuu 1 milj. euron määrärahalta vuonna 2004. Tarkoituksena on, että valtion osallistuminen liikenteen ylläpitämisestä aiheutuviin menoihin on määräraha-aikasta vuosina 2003—2005. Myös alueelliset tahot osallistuvat liikenteen rahoittamiseen.

Kehittämistoiminnalla turvataan joukkoliikenteen toimintaedellytyksiä pitkällä aikavälillä. Kehittämishankkeilla luodaan edellytyksiä joukkoliikenteen palvelujen säilymiselle, joukkoliikenteen palvelutason ja kilpailuvuon parantamiselle ja yhteiskunnan maksamisen kuljetuskustannusten nousun hillitsemiseksi. Liikenne- ja viestintäministeriön ja lääninhallitusten rahoittamissa kehittämishankkeissa painopisteenä ovat palvelulinjojen ja kutsujoukkoliikenteiden käynnistäminen, joukkoliikenteen markkinaosuuden lisääminen, informaatiojärjestelmien kehittäminen ja matkakustusten toteuttaminen.

Matkojen yhdistelyn järjestämisen hallinnointia ja rahoitusta aletaan toteuttaa uudelta pohjalta vuoden 2005 alusta. Tavoitteena on toteuttaa koko maahan noin 20 alueellista matkapalvelukeskusta. Matkojen yhdistelyn avulla voidaan vaikuttaa myönteisesti itsekannattavan linjaliikenteen toimintaedellytyksiin, palvelutason parantumiseen ja liikennepalvelujen säilymiseen erityisesti haja-asutusalueilla. Matkojen yhdistelyllä pystytään myös hillitsemään yhteiskunnan kuljetuskustannusten kasvua sekä saamaan konkreettisia säästöjä kuljetuskustannuksissa. Arvioidut nettosäästöt koko maassa, kun kaikki alueelliset matkapalvelukeskukset on perustettu, ovat noin 22 milj. euroa vuodessa. Matkojen yhdistelystä suurimpia hyötyjiä ovat Kansaneläkelaitos ja kunnat.

Kuntien sitouttamiseksi ja houkuttelemiseksi mukaan toimintaan lääninhallitus voi palvelun käynnistämävaiheessa myöntää kunnille valtionavustusta. Avustusta voidaan myöntää kahden vuoden ajalle enintään 30 % kunnille matkojen yhdistelystä aiheutuviin kustannuksiin. Käynnistämävaiheen jälkeen kunnat rahoitta-

vat em. kustannukset kokonaisuudessaan itse. Omalta osaltaan lääninhallitus maksaa linjaliikenteeseen ja läänin ostoliikenteeseen ohjattujen matkojen yhdistelystä.

Momentin 33.18.60 perusteluihin viitaten hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen sairausvakuutuslain muuttamisesta siten, että siihen sisältyy myös Kansaneläkelaitoksen maksamien yhdistettävien kuljetuspalvelujen matkakustannusten korvausten tarkistaminen.

2005 talousarvio	78 275 000
2004 lisätalousarvio	121 000
2004 talousarvio	82 318 000
2003 tilinpäätös	83 134 000

64. Saariston yhteysalusliikennepalvelujen ostot ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 7 956 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää saariston yhteysalusliikennepalvelujen ostoon. Määrärahasta saa myöntää myös avustuksia saariston kulkuyhteyksiä hoitaville liikenteenharjoittajille valtioneuvoston asetuksen (371/2001) mukaisin perustein.

Momentin määräraha budjetoidaan avustusten osalta maksupäätösperusteella.

Selvitysosa: Määräraha on osittain alueiden kehittämislaisissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Saariston kehityksen edistämiseksi annetun lain (494/1981) mukaan valtion on pyrittävä

huolehtimaan siitä, että saariston vakituksella väestöllä on käytettävissä kuljetuspalvelut.

Määrärahan käytön arvioitu

jakautuminen	€
Yhteysalusliikennepalvelujen osto	7 670 000
Avustukset	286 000
Yhteensä	7 956 000

Yhteysalusliikenne on Merenkululaitoksen vastuulla olevaa liikennettä ja se kattaa Turun saariston. Merenkululaitos ostaa yhteysaluspalveluja Varustamoliikelaitokselta ja yksityisiltä liikenteenharjoittajilta. Yhteysalusliikenteen matkustajamäärän on vuonna 2005 arvioitu olevan noin 305 000. Saaristossa vakituksella asuville (noin 1 000 asukasta) käyttö on ilmaista ja muille maksullista. Menot matkustajaa kohden ovat noin 25 euroa sekä vakituista asukasta kohden noin 7 716 euroa vuodessa.

Avustuksilla pyritään säilyttämään kulku- ja tavarakuljetusten järjestämiseen. Tuettavan liikenteen matkustajamääräksi on arvioitu vuonna 2005 noin 22 500. Tuki matkustajaa kohden on noin 13 euroa.

2005 talousarvio	7 956 000
2004 talousarvio	7 956 000

70. Viestintävirasto

Selvitysosa: Viestintävirasto luo edellytyksiä toimivien, turvallisten, monipuolisten ja edullisten viestintäpalveluiden ja -tuotteiden saatavuudelle. Viestintäviraston tavoitteena on, että kansalaisille on tasa-arvoisesti tarjolla laadukkaita ja edullisia viestintäpalveluita ja että viestintämarkkinat toimivat tehokkaasti, mikä edistää yritysten kilpailukykyä kansallisesti ja kansainvälisesti sekä lisää kansalaisten valintavaihtoehtoja. Tavoitteena on myös, että viestinnän infrastruktuuri on toimiva ja se tarjoaa monipuoliset sekä häiriöttömät toimintamahdollisuudet (ressurssit) kaikille toimijoille ja että tietoturvasuojat ja tietosuojat ovat tasoltaan hyvät, mikä lisää kansalaisten ja yritysten luottamusta tietoyhteiskunnan palveluihin.

Viestintävirasto hoitaa valtion televisio- ja radiorahaston hallinnolliset tehtävät. Viestintävirasto perii TV-maksut ja toimilupamaksut rahastolle ja valtioneuvosto päättää liikenne- ja viestintäministeriön esittelystä radiorahaston määrärahojen käytöstä. Rahaston tulot ovat noin 414 milj. euroa, josta osoitetaan Yleisradio Oy:n käyttöön noin 401,6 milj. euroa, viestintävirastolle maksujen perintään, tarkastukseen ja valvontaan noin 11,9 milj. euroa, liikenne- ja viestintäministeriön käyttöön 0,1 milj. euroa ja tekijänoikeuskorvauksiin 0,4 milj. euroa. Valtioneuvosto vahvistaa televisio- ja radiorahaston käyttösuunnitelman yhteydessä radiorahaston toimintatavoitteet.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa alustavasti Viestintävirastolle pääluokkaperusteluja tukevat seuraavat toiminnalliset tulostavoitteet vuodelle 2005:

Tuotokset ja laadunhallinta

Kansalais- ja kuluttajatavoitteet

Tele- ja postipalvelujen laatuun ja hintojen edullisuuteen vaikutetaan valvonnalla, joka kohdistuu yritysten palveluvalikoimaan, toimitusaikoihin, palvelujen tekniseen ja toiminnalliseen toteutukseen sekä hintojen kohtuullisuuteen. Postipalvelujen osalta painopisteitä ovat Postin tuoteuudistuksen toimitusehtojen ja hintojen sekä mahdollisten toimitushäiriöiden ja asiakasvalitusten käsittelyn valvonta ja tarkastus. Teleyritysten palvelutasoa valvotaan yhdessä kuluttajaviraston kanssa niin, että palvelutaso täyttää kuluttajien odotukset.

Yleispalvelun ja muiden palvelujen vähimmäistaso varmistetaan palvelutasovalvonnalla ja -tarkastuksilla sekä mahdollisilla ohjeilla. Postitoimipaikkaverkon valvonta kohdistetaan asiemiesposteihin Pohjois- ja Itä-Suomen alueella. Ohjeilla ja standardeilla varmistetaan, että teleyritykset ovat tietoisia siitä, miten säädöksissä yleispalvelun ja muiden palveluiden vähimmäistasolle asetetut vaatimukset tulee toteuttaa.

Julkisen ja yksityisen sähköisen median palvelujen vähimmäisehdot varmistetaan palvelututkimuksin, tarvittavin ohjein ja alan toimijoiden itsesääntelyä edistämällä. Toiminnan painopisteitä ovat ohjelmistoille säädettyjen lähetyksien ja mainontarajoitusten ja julkisen palvelun valvonta sekä digitaalisen televisiotoiminnan ohjeet ja neuvonta tv-toimijoille. Valvontaa siirretään asteittain analogisesta digitaaliseen televisiopalveluun.

Viestintäpalveluiden ja -verkkojen tekninen toimivuus ja laatu varmistetaan ja kehitystä ohjataan käyttäjien tarpeiden mukaisesti. Eri käyttäjäryhmien tarpeet otetaan huomioon teknisessä ohjauksessa ja telealan standardoinnissa siten, että kaikilla kansalaisilla on mahdollisuudet hyödyntää tehokkaasti viestintäverkkoja ja -palveluita.

Tarjolla on häiriöttömästi toimivia vaatimusten mukaisia telepääte- ja radiolaitteita. Laitteiden kaupanpitoa valvotaan myyntipaikoissa tehtävin tarkastuksin, jotta vaatimusten vastaiset laitteet saadaan poistetuksi myynnistä.

Viestintämarkkinatavoitteet

Viestintämarkkinoiden tehokkuutta edistetään huomattavan markkinavoiman (HMV) omaavien yritysten hintoihin ja palveluehtoihin kohdistettavalla valvonnalla. Toiminnan painopisteinä on telepalvelukilpailun edistäminen paikallis- ja matkaviestinverkoissa uusiin markkinaohjauspäätöksiin (HMV) perustuvalla valvonnalla.

Laajakaistamarkkinoiden kilpailukehitystä edistetään ohjaamalla yrityksiä tarjoamaan hinnoitetaan edullisia ja hyvälaatuisia, vaihtoehtoisin tekniikoihin perustuvia laajakaistapalveluja. Tavoitteena on, että Suomessa on vuoden 2005 loppuun mennessä käytössä vähintään 1 000 000 laajakaistayhteyttä. Tavoitteen saavuttamista tuetaan valvomalla teleyritysten laajakaistapalvelujen tukutuotteiden hinnoittelua sekä edistämällä laajakaistaverkkojen kehitystä, verkkojen yhteenliittämistä ja yhteentoimivuutta ja laajakaistayhteyksien tietoturvan ja tietosuojan toteuttamista.

Viestintämarkkinoiden tehokkuutta edistetään varmistamalla teknisen infrastruktuurin toimivuus sekä myötävaikuttamalla uusien tuotteiden ja palveluiden tekniseen kehitykseen. Teknisellä ohjauksella varmistetaan, että teleyritykset kehittävät viestintäverkkoja ja -palveluita siten, että ne toimivat luotettavana pohjana muiden palveluntarjoajien toteuttamille palveluille.

Teleyrityksille on tasapuolisesti ja syrjimättömästi tarjolla häiriöttömiä radiotaajuuksia yleistä teletoimintaa varten. Vaikutetaan radiotaajuuksien kansainvälisiin käyttösuunnitelmiin siten, että Suomessa on käytettävissä Digi-TV- ja matkaviestintaajuuksia kansallisten radiotaajuuspoliittisten linjanvetojen mukaisesti.

Viestinnän infrastruktuuritavoitteet

Viestinnän infrastruktuurin toimivuus ja turvallisuus normaalioloissa, normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa varmistetaan nyt ja tulevaisuudessa muuttuvissa olosuhteissa. Viestintäverkkoja ja -palveluja koskevien teknisten määräysten laadinnassa ja teleyritysten tarkastuksissa kiinnitetään erityistä huomiota verkkojen toimivuuteen ja turvallisuuteen sekä teleyritysten varautumissuunnitelmiin.

Televerkoille voidaan osoittaa niiden tarvitsemat numerotunnukset. Rajallisia tunnusresursseja käytetään tehokkaasti ja tasapuolisesti tulevaisuuden tarpeisiin varautuen sekä ottaen huomioon numeroiden ja tunnusten käyttäjävälisyys.

Uusille ja laajeneville radiojärjestelmille voidaan nyt ja tulevaisuudessa osoittaa niiden tarvitsemat riittävän häiriöttömät taajuudet. Huolehditaan suunnittelulla ja kansainvälisellä vaikuttamisella siitä, että Suomessa on radiotaajuuksia kysyntää vastaavasti viranomaisten ja elinkeinoelämän tarpeisiin.

Yhteiskunnan toimintojen kannalta tärkeiden radioverkkojen käytettävissä on riittävän häiriöttömät taajuudet normaalioloissa, normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Hätä- ja turvallisuusradioviestinnän käyttämiä taajuuskaistoja valvotaan, jotta häiriötapaukset voidaan havaita nopeasti ja selvittää tehokkaasti.

Internet-tietoverkon sähköiseen .fi-verkkotunnuspalveluun on rekisteröitävissä kysyntää vastaavasti toimivia, turvallisia ja hinnoiltaan edullisia verkkotunnuksia. Valmistellaan tarvittavat verkkotunnusrekisterin järjestelmä- ja palvelulajennukset rekisterin avaamiseksi yksityishenkilöille.

Turvallisuustavoitteet

Sähköiseen viestintään kohdistuvat uhat eivät aiheuta merkittävää riskiä luottamuksellisuuden, käytettävyyden ja eheyden suhteen. Tavoitteena on luoda tarkoituksenmukainen kansallinen tietoturvallisuuden tilannekuva, päivittää sitä jatkuvasti ja huolehtia siitä, että tilannekuva on keskeisten toimijoiden käytössä. Kartoitetaan keskeiset toimenpiteet kriittisen infrastruktuurin tietoturvallisuuden ja yhteistyön lisäämiseksi sekä aikaansaadaan parhaita käytäntöjä koskeva ohjeistus.

Yksityisyyden suoja ja oikeus luottamukselliseen viestintään toteutuvat kaikissa sähköisen viestinnän palveluissa. Varmistetaan, että teleyritysten lisäksi myös tietosuojalain soveltamisalaan kuuluvat uudet toimijat noudattavat lain velvoitteita käsitellessään luottamuksellisia viestintätietoja.

Televisiomaksujen hallinto

Televisiomaksun maksajia on vuoden lopussa vähintään 2 018 000 kpl.

Tv-maksukampanjoilla ja -tarkastuksella hankitaan vähintään 65 000 uutta maksajaa.

Asiakastavoitteet

Asiakaskyselyssä Viestintäviraston yleisarvosana on vähintään 3,2 asteikolla 1—5.

Toiminnallinen tehokkuus

Teletoiminnan ja tietoturvallisuuden ohjauksen ja valvonnan sekä telealan standardoinnin kustannukset ilman kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuja vuonna 2005 ovat korkeintaan 0,75 eu-

roa/yleisen televerkon liittymä. Liittymien määrä sisältää kiinteän puhelinverkon ja matkaviestinverkon liittymät vuoden lopussa. Syynä kustannusten kasvuun on tietoturvatehtävien ja taloudellisen valvonnan tehtävien kasvu.

Postipalvelujen valvonnan kustannukset ilman kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuja ovat korkeintaan 0,40 euroa/postinsaajatalous.

Verkkotunnushallinnon kustannukset ilman kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksuja ovat korkeintaan 53 euroa/asiakastapahtuma.

Mediapalvelujen valvonnan kustannukset ovat korkeintaan 0,25 euroa/tv-katsojatalous.

Radiohallinnon maksut eivät nouse.

Tv-maksuhallinnon kustannukset suhteessa kerättyihin televisiomaksuihin ovat korkeintaan kolme prosenttia.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Tuotot			
Radiohallinto	11 930	8 328	11 328
Viestintäverkot	3 902	3 977	4 122
Televisiomaksuhallinto	10 052	11 211	11 405
Viestintämarkkinat ja palvelut	5 552	4 468	4 579
Tuotot yhteensä	31 436	27 984	31 435
Kustannukset			
Radiohallinto	8 719	10 168	10 933
Viestintäverkot	3 256	3 909	4 121
Televisiomaksuhallinto	10 052	11 211	11 405
Viestintämarkkinat ja palvelut	3 775	4 670	5 025
Kustannukset yhteensä	25 802	29 958	31 484
Ylijäämä (+) / Alijäämä (-)			
Radiohallinto	3 211	-1 840	395
Viestintäverkot	646	68	1
Televisiomaksuhallinto	-	-	-
Viestintämarkkinat ja palvelut	1 777	-202	-446
Ylijäämä / Alijäämä yhteensä	5 634	-1 974	-50
Kustannusvastaavuus %			
Radiohallinto	137	82 ¹⁾	104
Viestintäverkot	120	102	100
Televisiomaksuhallinto	100	100	100
Viestintämarkkinat ja palvelut	147	96	91 ²⁾
Kustannusvastaavuus % yhteensä	122	93	100

¹⁾ Radiohallinnon -tulosalueen alijäämäisyys vuonna 2004 aiheutuu tuottojen kohdentamisperusteen muutoksesta.

²⁾ Tuotoissa on otettu huomioon myös momentin 11.19.04 viestintämarkkinamaksun, teleurakointimaksun ja tietoturva-maksun tulot, jota vastaava määräraha on otettu huomioon 31.70.21 mitoituksessa.

21. *Viestintäviraston toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 3 816 000 euroa.

Selvitysosa: Tulot perustuvat valtion maksuperustelain nojalla annettuun liikenne- ja viestintäministeriön asetukseen Viestintäviraston maksuista (1126/2002) sekä lakiin valtion televisio- ja radiorahastosta (745/1998), postipalvelulakiin (313/2001), lakiin yksityisyyden suojasta televiestinnässä ja teletoiminnan tietoturvasta (565/1999), lakiin sähköisistä allekirjoituksista (14/2003), verkkotunnusla-

kiin (228/2003) ja viestintämarkkinalakiin (393/2003).

Viestintävirasto perii teleyrityksiltä viestintämarkkinamaksua ja teleurakoitsijoilta teleurakointimaksua viestintämarkkinalaissa säädettyin perusteiden sekä teleyrityksiltä tietoturvamaksua sähköisen viestinnän tietosuojalaissa (516/2004) säädettyin perusteiden. Viestintämarkkinamaksu, teleurakointimaksu ja tietoturvamaksu, yhteensä 3 070 000 euroa tuloutetaan verotuloihin momentille 11.19.04. Nämä tulot on otettu huomioon Viestintäviraston toimintamenomomentin mitoituksessa.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	31 470	25 753	28 389
— maksullinen toiminta	31 399	25 740	28 369
— muut tulot	71	13	20
Menot	27 998	31 787	32 205
— henkilöstömenot	12 093	13 516	14 433
— toimitilavuokrat	1 788	1 804	1 954
— palvelujen ostot	7 763	9 019	9 927
— muut toiminnan menot	6 354	7 448	5 891
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	31 470	25 753	28 389
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	27 998	31 787	32 205
— toimintamenorahoitus, netto	-3 472	6 034	3 816
Momentin käyttö¹⁾			
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	776		

¹⁾ Momentin tulot ovat olleet menoja suuremmat vuonna 2003.

2005 talousarvio	3 816 000
2004 talousarvio	6 034 000
2003 tilinpäätös	-2 696 709

72. Viestinnän korvaukset ja avustukset

42. *Sanomalehdistön tuki* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 13 614 000 euroa.

Määrärahan tarkoituksena on edistää kotimaisen lehdistön ja tiedonvälityksen moniarvoisuutta ja monipuolisuutta.

Määrärahaa saa käyttää 7 760 000 euroa valtioneuvoston erikseen määräämin ehdoin puolueille lehdistön ja sitä vastaavan sähköisen julkaisutoiminnan tukemiseen sekä Ahvenanmaan maakunnalle tiedotustoiminnan tukemiseen samojen jakoperusteiden mukaan kuin puoluelain (10/1969) 9 §:ssä tarkoitettu avustus.

Määrärahaa saa käyttää 5 854 000 euroa valtioneuvoston erikseen määräämin ehdoin avustusten maksamiseen sanomalehtien kulje-

tus-, jakelu- ja muiden kustannusten alentamiseksi sekä sanomalehtien sähköisten versioiden kehittämiseksi.

Selvitysosa: Määrärahaa on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa.

2005 talousarvio	13 614 000
2004 talousarvio	13 614 000
2003 tilinpäätös	12 614 000

80. Ilmatieteen laitos

Selvitysosa: Ilmatieteen laitos tuottaa havainto- ja tutkimustietoa ilmakehästä yhdistäen osaamistaan palveluiksi, joita tuotetaan tehokkaasti ihmisten ja ympäristön hyväksi. Laitos havainnoi ilmakehän fysikaalista tilaa, kemiallista koostumusta ja sähkömagneettisia ilmiöitä sekä tuottaa tietoa ja palveluja ilmakehän entisestä, nykyisestä ja tulevasta tilasta. Laitos tekee tutkimusta erityisesti painopistealueillaan, joita ovat sää- ja turvallisuus, ilmastonmuutos ja siihen sopeutuminen, ilmakehän vaikutus ympäristöön ja ihmisiin sekä avaruus ja kaasukehät sekä osallistuu aktiivisesti kansalliseen ja kansainväliseen yhteistyöhön. Laitos jatkaa erityistoimin maan lähiavaruudessa olevien uusien ympäristösatelliittien mittaustulosten hyväksikäyttöä sekä tuottaa avaruustutkimuksen hallinnollisia ja teknisiä tukipalveluja lähinnä valtion organisaatioille. Laitos tähtää toiminnassaan kestäväen kehityksen edistämiseen.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa alustavasti Ilmatieteen laitokselle pääluokkaperusteluja tukevat seuraavat toiminnalliset tulostavoitteet vuodelle 2005:

Tuotokset ja laadunhallinta

Palvelutoiminta

— Viranomaisten ja kansalaisten kollektiivipalvelujen laatuosavaroitteet sääennusteiden osalta ovat:

— Lämpötilaennusteiden tulee olla oikein vähintään 80 prosenttisesti yhden vuorokauden ennusteiden ja vähintään 72 prosenttisesti kahden vuorokauden ennusteiden osalta.

— Sateen todennäköisyyden ennusteiden osuvuuden tulee olla yhden vuorokauden ennusteissa vähintään 83 % ja kahden vuorokauden ennusteissa vähintään 78 %.

— Kovan tuulen varoitusten osuvuuden tulee olla yhden vuorokauden ennusteissa vähintään 79 % ja kahden vuorokauden ennusteissa vähintään 74 %.

— Tutka- ja satelliittijärjestelmien käytettävyyden pidetään vähintään 96 prosentin tasolla, perussääsämien toimitusvarmuus vähintään 98 prosentin tasolla ja tietojärjestelmien käytettävyyden vähintään 99 prosentin tasolla.

— Viranomaispalvelujen asiakastytyväisyysindeksi on vähintään 3,5 asteikolla 1—5.

— Maksullisen liiketoiminnan asiakastytyväisyysindeksi ylittää indeksiluvun 3,5 asteikolla 1—5 ja laitoksen liiketoiminnan markkinaosuus säilyy edellisen vuoden tasolla.

— Maksullisia ja maksuttomia verkkopalveluja lisätään ja monipuolistetaan tavoitteena palvelukyvyn parantaminen.

— Suunnitellaan säätiedon tuotantojärjestelmän automaatioprosessi ja aloitetaan käyttöönotto tavoitteena lisätä prosessin tuottavuutta sekä parantaa tuotettujen palveluiden laatua ja hyödynnettävyyttä.

— Evaluoidaan kotimainen havaintoverkko ottaen huomioon käyttäjien vaatimusten muutokset, uusien havaintomenetelmien mahdollisuudet ja kustannustehokkuus.

Tutkimustoiminta

— Tutkimustoiminnan vaikuttavuuden lisäämiseksi ja laadun varmistamiseksi laitos tehostaa yhteistyötä muiden koti- ja ulkomaisten tutkimuslaitosten ja yliopistojen kanssa.

— Tutkimusohjelmat tuottavat noin 100 kansainvälistä ennakkotarkastettua artikkelia.

— Julkaisuaktiivisuusindeksillä mitataan tutkimustulosten näkyvyyttä erikseen sekä tiedeyhteisössä että julkisuudessa. Tavoitteena on vuoden 2003 indeksin arvon ylittäminen.

— Tutkimuksen painopistealueet ja niiden keskeiset tulostavoitteet ovat:

Sää ja turvallisuus

— Sääennustusmallien ajallisen ja paikallisen erottelukyvyn kehittäminen 0—2 vrk ennusteita varten äärisääilmiöiden ennustettavuuden sekä yleisen lentosää- ja turvallisuuspalvelun parantamiseksi;

— Radioaktiivisten aineiden ja ilman epäpuhtauksien leviämistä kuvaavien mallien kehittämisen turvallisuuden parantamiseksi ja terveysvaikutusten arvioinnin perustaksi.

Ilmakehän vaikutukset ympäristöön ja ihmisiin

— Tietojen taltioiminen ilmanlaaturekisteriin ja toimittaminen säännöllisesti kansainvälisiin tietorekistereihin;

— Eri etäisyysmittakaavat kattavien laajojen integroitujen ilmanlaadun mallijärjestelmien kehittäminen, minkä tuloksena voidaan arvioida koko ketjua päästöistä ilman epäpuhtauksien vaikutuksiin.

Ilmastonmuutos ja siihen sopeutuminen

— Ilmaston ja sen muutoksesta aiheutuvien vaikutusten tutkimus Suomessa ja lähialueilla yhteiskunnallisen suunnittelun tarpeisiin ja ilmastopolitiikan perustaksi;

— Otsonikadon ja siihen liittyvän haitallisen UV-säteilyn, pienhiukkasten ja kasvihuonekaasujen tutkimus terveysvaikutusten ja päästöjen rajoitustoimenpiteiden tehokkuuden arvioimiseksi;

— Ilmakehän fysikaalinen ja kemiallinen mallintaminen globaalimuutostutkimuksen tarpeisiin sekä ihmisen toiminnan osuuden arvioimiseksi globaalimuutoksessa.

Avaruus ja kaasukehät

— Auringon aktiivisuuden vaikutuksien tutkimus maan lähiavaruudessa mm. satelliiteille haitallisten avaruussääilmiöiden ennustamisvalmiuksien luomiseksi;

— Ilmakehän ja avaruussään vuorovaikutuksen vertaileva tutkimus maan, Marsin ja komeettojen ympäristöissä;

— Avaruustutkimuksen kansallisen koordinaatiotehtävän kehittäminen avaruustoiminnan tuoksellisuuden parantamiseksi.

Soveltava tutkimus

— Tutka- ja satelliittipohjaisten mittausten hyödyntäminen muun havaintoaineiston kanssa ilmakehän ja maanpinnan fysikaalisen ja kemiallisen tilan määrittämiseksi;

— Laskentamenetelmien kehittäminen kaukokartoitustietojen soveltamiseksi globaalimuutos- ja säämallitutkimuksessa.

Alueellisen toiminnan kehittäminen

— Laitoksen alueellista toimintaa kehitetään yhteistyössä alueellisten asiantuntijayhteisöjen kanssa synergiaetujen lisäämiseksi uuden tutkimustiedon tuottamisessa.

Toiminnallinen tehokkuus

— Liiketaloudellisesti hinnoitellun maksullisen toiminnan tulot ovat 6 559 000 euroa ja toiminta tuottaa 84 000 euron ylijäämän. Julkisoikeudellisten suoritteiden tulot ovat 622 000 euroa ja tuotot vastaavat aiheutuneita kustannuksia. Yhteisrahoitteisten sopimustutkimusten tulot ovat 1 650 000 euroa.

— Keskeisten vakiotuotteiden yksikkökustannukset pidetään edellisen vuoden tasolla.

— Tuotetun havaintotiedon yksikkökustannukset pidetään edellisen vuoden tasolla.

— Budjettirahoituksen ulkopuolinen rahoitusosuus pidetään vähintään 40 prosentin tasolla tutkimustoiminnan kokonaiskustannuksista.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tuotot			
Erityispalvelut maanpuolustukselle, pelastus-			
toimelle ja ympäristönsuojeluviranomaisille	725 827	622 000	622 000
Sää- ja muut kaupalliset palvelut	7 163 183	6 559 000	6 559 000
Tuotot yhteensä	7 889 010	7 181 000	7 181 000
Kustannukset			
Erityispalvelut maanpuolustukselle, pelastus-			
toimelle ja ympäristönsuojeluviranomaisille	982 301	622 000	622 000
Sää- ja muut kaupalliset palvelut	7 057 934	6 475 000	6 475 000
Kustannukset yhteensä	8 040 235	7 097 000	7 097 000
Ylijäämä (+) / Alijäämä (-)			
Erityispalvelut maanpuolustukselle, pelastus-			
toimelle ja ympäristönsuojeluviranomaisille	-256 474	-	-
Sää- ja muut kaupalliset palvelut	105 249	84 000	84 000
Ylijäämä/Alijäämä yhteensä	-151 225	84 000	84 000
Kustannusvastaavuus%			
Erityispalvelut maanpuolustukselle, pelastus-			
toimelle ja ympäristönsuojeluviranomaisille	74	100	100
Sää- ja muut kaupalliset palvelut	101	101	101
Kustannusvastaavuus % yhteensä	98	101	101

Henkisten voimavarojen hallinta

— Työtyytyväisyysindeksi on vähintään 3,3 asteikolla 1—5.

21. Ilmatieteen laitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 30 516 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös palvelussuhdeasuntojen liiketaloudellisiin perustein määräyttyvien vuokrien alentamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon Kumpulan kiinteistön käyttöönottoon varautuminen sekä Pohjanmaan säätutkan hankinta. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina tuloina maksullisen palvelun tulot, EU:lta ja muilta yhteistyösapuoliilta saatavat yhteisrahoitteisten sopimustutkimusten tulot ja muut

tulot. Toimintamenoihin budjetoitujen menojen ja tulojen lisäksi laitos arvio saavansa muuta talousarviorahoitusta Suomen Akatemialta,

TEKESiltä, työministeriöltä yms. lähteistä yhteensä 1 898 000 euroa.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	11 494	8 949	8 949
— maksullinen toiminta	7 891	7 181	7 181
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot muulta valtion virastolta	2 815	1 650	1 650
— muut tulot ¹⁾	788	118	118
Menot	37 337	37 340	39 465
— henkilöstömenot	21 336	21 790	22 400
— toimitilavuokrat	2 159	2 224	2 300
— palvelujen ostot	4 575	4 712	4 854
— muut toiminnan menot	9 267	8 613	9 910
Toiminnan rahoitus			
— toimintamomentille budjetoidut tulot	11 494	8 949	8 949
— toimintamomentille budjetoidut menot	37 337	37 340	39 465
— toimintamenorahoitus, netto	25 843	28 391	30 516
— muu erittelemätön talousarviorahoitus	1 898	1 898	1 898
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 958		
— myönnetty	27 240		
— käytetty	25 843		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 355		

¹⁾ sisältää Working Capital fundin käytön 400 000 euroa v. 2003.

2005 talousarvio	30 516 000
2004 talousarvio	28 391 000
2003 tilinpäätös	27 240 000

81. Merentutkimuslaitos

Selvitysosa: Merentutkimuslaitos on kansallinen merentutkimuksen keskus, joka tekee luonnontieteellistä perustutkimusta sekä soveltavaa tutkimusta merenkulun ja sen turvallisuuden, meriympäristön tilan seurannan ja selvitysten sekä muun käytännön elämän tarpeita varten viranomaisille, elinkeinoelämälle ja kansalaisille. Merentutkimuslaitoksella on yhteiskunnallinen vastuu eettisesti korkeatasoisen, objektiivisen ja luotettavan merialueita koskevan tiedon tuottajana. Laitoksen toiminta kohdistuu ensisijaisesti Suomea ympäröivän merialueen, mutta myös yleisesti polaarimerien tutkimukseen. Tutkimuksen painopistealueita ovat merien dynamiikka ja meri-ilmakehävurorovaikutus, meren sisäiset prosessit, meren pitkäaikaismuutokset ja globaaliseen

muutokseen liittyvät tutkimukset. Laitoksen tavoitteissa otetaan huomioon EU:n vesipolitiikan puitedirektiivin vaikutukset. Merentutkimuslaitos ottaa toiminnassaan huomioon meriympäristön kestävä kehityksen periaatteet ja suuntaa toimintaansa uusille alueille ja reagoi yhteiskunnan ja tutkimuksen muuttuviin tarpeisiin. Meripelastuslaki lisää laitoksen viranomaistehtäviä ja edellyttää valmiustason nostoa onnettomuustilanteiden varalle. Erityisesti parannetaan kaukokartoituksen ja mallien sovelluksia sekä tiedonvälitysjärjestelmien käyttöä sekä palvelutoiminnassa että tutkimustyössä.

Liikenne- ja viestintäministeriö asettaa alustavasti Merentutkimuslaitokselle pääluokkaperusteluja tukevat seuraavat toiminnalliset tulostavoitteet vuodelle 2005:

Tuotokset ja laadunhallinta

— Merialueiden aallokon ja vedenkorkeuden ennustus- ja tiedotuspalvelu toteutetaan yhteistyössä Ilmatieteen laitoksen kanssa, tavoitteena sekä kauppamerenkulun että huviveneilyn turvallisuuden lisääminen. Aallokkopalvelussa ja vedenkorkeuspalvelussa on tavoitteena 95 prosentin toimintavarmuus. Aallokkoennusteiden osuvuustarkkuus on 85 %. Jääpalvelun keskipitkien ennusteiden tavoitteena on vähintään 75 prosentin osuvuustaso.

— Jääpalvelu välittää jäänmurtajille kaikki käyttökelpoiset satelliittikuvat. Tutkakuvista 75 % välitetään jäänmurtajille enintään neljän tunnin kuluessa satelliitin ylityksestä.

— Testataan ja kehitetään uusia jatkuvatoimisia seurantamenetelmiä tavoitteena sinilevä- ja eläinplanktonmäärien luotettava alueellinen kvantifiointi.

— Tutkimusjulkaisujen ja tutkimusraporttien tavoitetaso on 60 julkaisua, joista puolet kansainvälisissä esitarkastetuissa julkaisusarjoissa. Opinnäytetöiden määrä pidetään nykytasolla, tavoitteena keskimäärin kolme väitöskirjaa vuodessa.

— Kehitetään julkaisutoiminnan vaikuttavuusindeksi, jolla seurataan Merentutkimuslaitoksen tutkimustyön merkitystä kansainvälisen tutkimuksen edistymiseen.

— Ekosysteemimallien yhteyden tarkoitettua hiukkasaineksen kulkeutumismallia valmistellaan ja testataan.

— Yhteistyössä Helsingin yliopiston ja Ilmatieteen laitoksen kanssa tehdään tutkimus meri-ilmakehähiilidioksiidivuon vaihteluvälistä Itämeren pohjoisosissa.

Tulostavoitetaulukko: Tuotokset ja laadunhallinta

	2003 toteutunut	2004 tavoite	2005 esitys
Aallokkopalvelun toimintavarmuus, %	98	95	95
Vedenkorkeuspalvelun toimintavarmuus, %	99	95	95
Aallokkoennusteiden osuvuustarkkuus, %	93	85	85
Jääpalvelun keskipitkien ennusteiden osuvuustaso, %	75	75	75
RADARSATin SAR-kuvat/4 h, %	80	75	75
Tutkimusjulkaisut kansainvälisissä esitarkastetuissa sarjoissa	43	30	30
Muut tutkimusraportit	34	30	30
Väitöskirjat	-	3	3

Toiminnallinen tehokkuus

— Annetaan arvio biomarkkeritekniikoiden käytöstä haitallisten aineiden seurantatyön uudistamisessa. Tavoitteena analyysien toteuttaminen taloudellisesti.

— Käynnistetään tutkimusala Arandalla tehdyn havaintotyön kustannusseuranta.

— Maksullisen toiminnan tulotavoite on 190 000 euroa sekä tulostavoite 15 000 euroa.

Toiminnallinen tehokkuus (euroa)

	2003 toteutunut	2004 tavoite	2005 esitys
Maksullisen toiminnan tulotavoite	338 217	299 000	190 000
Maksullisen toiminnan tulostavoite	71 997	20 000	15 000

Henkisten voimavarojen hallinta

— Henkilöstön työtyytyväisyysindeksi on vähintään 3,2 asteikolla 1—5.

21. Merentutkimuslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 8 299 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös Etelä-Manner-toiminnasta aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon Kumpulan kiinteistön käyttöönottoon varautuminen. Määrärahan mitoituksessa ei ole otettu huomioon niitä yhteis-

rahoitteisten sopimustutkimusten tuloja ja vastaavia menoja, jotka määrärahan myöntänyt ti-livirasto on budjetoinut. Merentutkimusalue Arandan hinnoittelussa ei ole otettu huomioon aluksen pääomakustannuksia. Etelämanner-toimintaan on varattu 841 000 euroa. Suomen Etelämanner-toiminta perustuu kansainväli-seen sopimukseen. Suomen toiminnan logisti-sesta toteutuksesta vastaa Merentutkimuslai-tos.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	1 457	1 000	829
— maksullinen toiminta	338	299	190
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot muulta valtion virastolta	247	100	124
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta (myös EU:lta saatava rahoitus)	856	600	505
— muut tulot	16	1	10
Menot	8 677	8 698	9 128
— henkilöstömenot	4 220	4 330	4 228
— toimitilavuokrat	496	500	910
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	2 649	2 490	2 340
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	1 312	1 378	1 650
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	1 457	1 000	829
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	8 677	8 698	9 128
— toimintamenorahoitus, netto	7 220	7 698	8 299
— muu erittelemätön talousarviorahoitus	333	549	543
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	566		
— myönnetty	7 292		
— käytetty	7 220		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	638		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (euroa)			
	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Maksullisen toiminnan tuotot	338 217	299 000	190 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	266 220	279 000	175 000
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	71 997	20 000	15 000
Kustannusvastaavuus, %	127	107	109

2005 talousarvio	8 299 000
2004 talousarvio	7 698 000
2003 tilinpäätös	7 292 000

99. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut menot

19. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 291 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten hallinnonalan virastojen ja laitosten tavaroiden ja palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonlisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin. Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 3 603 000 euroa siirtana Kainuun maakunnan osalta momentille 26.98.63.

2005 talousarvio	291 500 000
2004 lisätalousarvio	4 890 000
2004 talousarvio	278 000 000
2003 tilinpäätös	288 586 196

40. Eräät valtionavut (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 942 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen liikenne- ja viestintäalan yhteisöjen ja museotoiminnan tukemiseksi.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu käytettäväksi liikenne- ja viestintäalan museoiden tukemiseen sekä Suomen Ilmailuliitto ry:n toiminnan tukemiseen ja viranomaistehtävissä avustamisesta aiheutuvien kustannusten kattamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös avustuksen maksamiseen viestintäyhteisöille hankkeisiin, joilla edistetään tietoyhteiskunnan palvelujen turvallista käyttöä ja itsesääntelyä sekä kansalaisten viestintävalmiuksia.

Määrärahan arvioitu käyttö	€
Liikenne- ja viestintäalan museot	505 000
Mobilia-säätiö	160 000
Suomen Ilmailuliitto ry:n tuki	193 000
Liikennealan yhteisöt	34 000
Viestintäalan yhteisöt	50 000
Yhteensä	942 000

2005 talousarvio	942 000
2004 talousarvio	942 000
2003 tilinpäätös	782 000

62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus liikenne- ja viestintäministeriön osalta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 13 293 000 euroa.

Vuonna 2005 saa uusia myöntämispäätöksiä tehdä yhteensä 10 843 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2004 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta Kainuun maakunnassa toteutettavaa tavoite 1 -ohjelmaa lukuun ottamatta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2005.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan aluekehitysrahastosta rahoitettavien tavoite 1- ja 2 -oh-

jelmien, yhteisöaloitteiden ja innovatiivisten toimien hankkeiden valtion rahoitusosuuden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös teknisen avun ja edellä mainittujen ohjelmien toteuttamiseen tarvittavan henkilöstön palkkaamiseen yhdessä momentilla 26.98.61 olevan EU-osuuden kanssa.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Myöntämisvaltuuden käytöstä valtiolle aiheutuvat menot (milj. euroa)

	2005	Yhteensä
Vuoden 2003—2004 sitoumukset	2,450	2,450
Vuoden 2005 sitoumukset	10,843	10,843
Yhteensä	13,293	13,293

Myöntämisvaltuuden arvioitu jakautuminen ohjelmittain (milj. euroa)

	Tavoite 1	Tavoite 2	Yhteisöaloite	Yhteensä
Euroopan aluekehitysrahasto	3,205	5,622	2,016	10,843
Yhteensä	3,205	5,622	2,016	10,843

2005 talousarvio	13 293 000
2004 lisätalousarvio	—
2004 talousarvio	6 664 000
2003 tilinpäätös	4 320 843

78. Vuosaaren sataman liikenneväylien rakentaminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 50 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää aikaisempina vuosina myönnetyn Vuosaaren sataman liikenneväylien sopimusvaltuudesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Tiehallinto oikeutetaan solmimaan aikaisempina vuosina myönnetyn valtuuden mukaisia sopimuksia siltä osin kuin valtuutta ei ole käytetty. Määrärahasta saa maksaa palkkausmenoja enintään yhden henkilötyövuoden verran.

Selvitysosa:

Hanke-erittely

	Valmis	Sopimus- valtuus milj. €	Budjetoitu määrärahaa milj. €	Määräraha v. 2005 milj. €	Rahoitustarve myöhemmin milj. €
Vuosaaren sataman liikenneväylät	2008	207,4	59,0	50,0	98,4

Sataman tarvitsemien valtion vastuulla olevien yleisten liikenneväylien kustannusarvio on maaliskuun 2002 maanrakennuskustannusindeksin mukaan 207,4 milj. euroa. Tiehankkeen osuus on noin 60,4 milj. euroa, ratahankkeen noin 130 milj. euroa ja meriväylän noin 17 milj. euroa. Väylähankkeet toteutetaan yhtenä kokonaisuutena, jota Tiehallinto koordinoi. Hankkeen toteuttamiseen osallistuvat myös Ratahallintokeskus ja Merenkululaitos. Virastoille aiheutuu hankkeesta muita toimintamenoja, jotka rahoitetaan kunkin viraston toimintameno määrärahasta.

Hankkeesta arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja vuonna 2006 noin 40 milj. euroa, vuonna 2007 noin 35 milj. euroa ja vuonna 2008 noin 23,4 milj. euroa. Rakentamisen kustannusjaoksi on sovittu valtion ja Helsingin kaupungin kesken 50/50. Vastaavat tuloarviot eli puolet edellä mainituista menoista arvon-

lisäveroineen tuloutetaan momentille 12.31.99.

2005 talousarvio	50 000 000
2004 talousarvio	51 000 000
2003 tilinpäätös	8 023 292

88. *Osakehankinnat* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 505 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionenemmistöisten osakeyhtiöiden ja valtion liikelaitosten omistusjärjestelyistä, osakkeiden hankinnasta ja myynnistä sekä yhtiöomaisuuden hoidosta aiheutuvien menojen maksamiseen.

2005 talousarvio	505 000
2004 talousarvio	505 000
2003 tilinpäätös	505 000

Pääluokka 32

KAUPPA- JA TEOLLISUUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Luottolaitosten varoista myönnettävien eräistä korkotukilainoista annetun lain (1015/1977) 4 §:n mukainen turvavarastointilainojen korkohyvityksen enimmäismäärä on 4 prosenttia. Uusia turvavarastointilainoja saa hyväksyä vuonna 2005 enintään 8 409 000 euroa.

Turvavarastolain (970/1982) 7 §:n mukaisia varastointiavustuksia saa myöntää vuonna 2005 enintään 34 000 euroa.

Selvitysosa: Toiminta-ajatuksensa mukaisesti kauppa- ja teollisuusministeriö vastaa elinkeinopolitiikan asiantuntijaorganisaationa yritysten toimintaedellytyksistä, kansalaisten aseman turvaamisesta markkinoilla ja valtion yritysomaisuuden hoidosta.

Ministeriön visiossa Suomi on kestävä taloudellisen kehityksen ja korkean työllisyyden maa. Menestys perustuu huippuosaamiseen, luovuuteen, yrittäjyyteen, alueiden elinvoimaan, toimiin markkinoihin ja kansainvälisyyteen.

Kauppa- ja teollisuusministeriö valmistelee ja toteuttaa hallituksen elinkeinopolitiikkaa toiminta-ajatuksensa ja visionsa mukaisesti yhdessä hallinnonalan yksiköiden kanssa ja yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa.

Toimintaympäristö

Suomalaisen elinkeinoelämän ja yritysten toimintaympäristön kannalta keskeinen tekijä on jatkuvasti kiristynyt globaali kilpailu tuotannossa ja investoinneissa. Yrityksistä on tullut aiempaa riippumattomampia alkuperäisen kotimaansa olosuhteista ja ne voivat aiempaa helpommin valita sijaintipaikkansa. Tämä vähentää kansallisvaltioiden merkitystä globaalissa taloudessa ja niiden mahdollisuuksia ohjata yhteiskunnan kehitystä kansallisella lainsäädännöllä. Globaalistumisen ja Euroopan unionin laajentumisen myötä työvoima liikkuu aiempaa helpommin maasta toiseen. Valtioiden sekä alueiden välinen kilpailu investoinneista, yrityksistä ja osaavasta työvoimasta kiristyy. Globaalistumisen myötä korostuu huoli yritysten yhteiskunnallisesta vastuusta.

Teknologinen kehitys luo talouskasvua. On tärkeää soveltaa uutta osaamista nopeasti ja luovasti. Kehityksen rinnalla organisaatioissa nousevat merkittävään asemaan aineettomat investoinnit, tieto ja osaaminen. Väestön nopea ikääntyminen nostaa sosiaalimenoja ja vähentää työvoiman tarjontaa. Julkisten hyvinvointipalvelujen kysyntä lisääntyy ja ne on pystyttävä tuottamaan aiempaa tehokkaammin sekä tuottavammin.

Rahoituksen painopisteet

Vuonna 2005 julkista tutkimus- ja kehitysrahoitusta lisätään kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalla hallitusohjelman yhteydessä sovitun kehitystrendin mukaisesti. Suomen elinkeinoelämän uudistamiseksi ja vahvistamiseksi rahoitusta suunnataan erityisesti uuden tietämyksen ja osaamisen luomiseen sekä innovatiivisten liiketoimintamahdollisuuksien avaamiseen. Vuoden 2005 aikana aloitetaan kasvuyrityksiä koskevan elinkeinopolitiikan arvioinnin hyödyntäminen.

Valtioneuvosto asettaa kauppaja- ja teollisuusministeriön toimialalle seuraavat alustavat yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2005:

— Elinkeinopolitiikka edistää talouskasvua ja työllisyyttä, monipuolistaa tuotantorakennetta, tukee vakaata aluekehitystä ja turvaa Suomen talouden kilpailukyvyn.

— Energiapolitiikka turvaa kilpailukykyisen energian saannin ja täyttää kansainvälisten ympäristösitoumusten asettamat velvoitteet.

— Yrittäjyyden politiikkaohjelman tukemana luodaan toimintaympäristö, joka edistää yritysten kasvua ja kansainvälistymistä sekä yritysten perustamista ja sukupolvenvaihdoksia. (Tarkemmin yrityspolitiikan lukuperusteluissa)

Ministeriö asettaa alustavasti toimialalleen seuraavat, edellisiä täydentävät, yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet vuodelle 2005:

— Suomen kansainvälinen kilpailukyky pysyy maailman huipputasolla.

— Suomalainen yhteiskunta kannustaa yrittäjyyteen. Vakaa toimintaympäristö tukee yritysten suunnitelmallista liiketoimintaa. Erityisesti kasvuyritysten toimintaympäristö paranee. Kilpailuolosuhteet suosivat yrittäjyyttä.

— Alueilla on kyky hyödyntää teknologiaa, osaavaa työvoimaa ja toimivia markkinoita, minkä pohjana on alueiden omien vahvuuksien tunnistaminen.

— Suomessa on maailman paras innovaatioympäristö.

— Kilpailu markkinoilla on avointa ja toimivaa sekä kilpailuolosuhteet ovat yhtäläiset. Julkisen palvelutuotannon vaihtoehdot lisääntyvät.

— Kuluttajat voivat toimia turvallisesti markkinoilla, joista heillä on riittävä tietopohja.

— Suomi myötävaikuttaa ilmastonmuutoksen saamiseksi hallintaan. Energiajärjestelmät ovat toimivia ja teollisuuden kilpailuedellytykset tasapuolisia. Energian säästö tehostuu ja uudistuvien energialähteiden käyttö lisääntyy.

— Tuotanto- ja kulutustavat ovat kestäviä siten, että taloudelliset, sosiaaliset ja ekologiset näkökohdat on yhteensovitettu tasapainoisella tavalla.

— Valtion yritysomaisuuden hoidossa saavutetaan mahdollisimman hyvä taloudellinen ja yhteiskunnallinen kokonaistulos.

Kauppaja- ja teollisuusministeriön hallinnonalan valtuusyhteenveto (milj. euroa)

	2005	2006	2007	2008	2009—	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
Ennen vuotta 2005 tehdyt sitoumukset	375	169	63	17	4	628
Vuoden 2005 sitoumukset	157	203	115	47	47	569
Valtuudet yhteensä	532	372	178	64	51	1 197

Hallinnonalan määrärahat luvuittain vuosina 2003—2005

	v. 2003 tilinpäätös 1000 €	v. 2004 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2005 esitys 1000 €	Muutos 2004—2005	
				1000 €	%
10. Hallinto	145 907	175 013	149 678	- 25 335	- 14
20. Teknologia- ja innovaatiopolitiikka	495 607	525 541	534 691	9 150	2
30. Yrityspolitiikka	159 913	152 684	175 187	22 503	15
40. Kuluttaja- ja kilpailupolitiikka	18 395	18 571	17 362	- 1 209	- 7
50. Kansainvälistymispolitiikka	53 757	59 278	59 297	19	0
60. Energiapolitiikka	32 847	31 549	31 980	431	1
70. Omistajapolitiikka	7 942	1 382	3 933	2 551	185
Yhteensä	914 367	964 018	972 128	8 110	1
Henkilöstön kokonaismäärä	6 700	6 700	6 600		

10. Hallinto*Selvitysosa: Kauppa- ja teollisuusministeriö*

Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan pääluokkaperusteluissa on esitetty ministeriön ja hallinnonalan strategiset päämäärät ja tavoitteet. Ministeriön strategian lähtökohtana on poliittisen tason ohjaus, joka sisältyy hallitusohjelmaan ja hallituksen strategia-asiakirjaan. Eri säädöksissä valtioneuvostolaista lähtien ministeriölle annetut tehtävät asettavat reunaehdot strategiselle tavoitteenasettelulle.

Työvoima- ja elinkeinokeskukset

Työvoima- ja elinkeinokeskukset ovat alueensa elinkeinon, työmarkkinoiden ja maaseudun muuttuviin tarpeisiin vastaavia valtion kehittämisen- ja palvelukeskuksia. TE-keskukset toimivat itsenäisinä aluehallinnon virastoina. Kauppa- ja teollisuusministeriö vastaa TE-keskusten yleishallinnollisesta ohjauksesta. TE-keskukset toimivat eri hallinnonalojen tehtäviä hoitaessaan kauppa- ja teollisuusministeriön, maa- ja metsätalousministeriön ja työministeriön sekä Teknologian kehittämiskeskusten ohjauksessa. Maaseutuosastojen ja työvoimaosastojen tulostavoitteita on esitetty myös maa- ja metsätalousministeriön ja työministeriön hallinnonalojen pääluokissa.

TE-keskukset tukevat ohjaavien ministeriöiden päämääriä vahvistaa yrittäjyyttä ja edistää yritystoimintaa sekä tukea alueellista kehitystä, säilyttää maaseudun elinvoimaisuus sekä parantaa työmarkkinoiden toimivuutta ja ehkäistä syrjäytymistä.

TE-keskusten yhteisessä maakuntien kehittämissuunnitelmassa korostuvat maakunnan menestys ja vetovoimaisuus, joiden saavuttamiseksi tähdätään korkeaan työllisyysasteeseen ja toimeentuloon, monipuoliseen elinkeinorakenteeseen sekä kasvavien ja kansainvälisesti kilpailukykyisten yritysten kehittämiseen. Yhteinen visio korostaa osaamisen kehittämistä ja elinkeinon kasvua tukevaa toimintaympäristöä, osaavaa työvoimaa, huippuosaamista, yrityshenkistä ja aktiivista väestöä sekä elinvoimaista maaseutua. Visiossa korostetaan myös puhdasta ja viihtyisää ympäristöä.

Hallinto -luvun määrärahojen arvioitu jakautuminen (1 000 euroa)

	v. 2003 tilinpäätös	v. 2004 varsinainen talousarvio	v. 2005 esitys
19. Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	33 349	61 000	36 000
21. Kauppa- ja teollisuusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	22 626	22 667	22 906
22. Työvoima- ja elinkeinokeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	70 340	73 146	73 996
24. Tutkimus- ja selvitystoiminta (siirtomääräraha 3 v)	4 603	6 208	6 324
66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)	7 163	7 100	6 900
92. Korvaus valtion ydinjätehuoltorahastolle (arviomääräraha)	7 123	4 882	3 542
95. Maanomistajien osuus vanhoista kaivospiirimaksuista (arviomääräraha)	9	10	10
(98.) Vahingonkorvaukset (arviomääräraha)	695	-	-
Yhteensä	145 907	175 013	149 678

19. Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 36 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten hallinnonalan virastojen ja laitosten tavaroiden ja palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonlisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

2005 talousarvio	36 000 000
2004 talousarvio	61 000 000
2003 tilinpäätös	33 348 659

21. Kauppa- ja teollisuusministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 22 906 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää enintään 17 000 euroa kuluttajatiedon julkistamispalkintoa varten.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien hankkeiden menoihin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 38 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta ja 134 000 euroa kahden henkilön palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentilta 32.10.24.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen ministeriön toiminnalle asetetaan alustavasti seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2005:

Vaikuttavuus

— Ministeriö on nopeasti reagoiva ja yhteiskunnan muutossuuntia ennakoiva elinkeinopolitiikan asiantuntijaorganisaatio, jolla on selkeä näkemys ja ote hallinnonalan kehittämisestä.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Ministeriön ja hallinnonalan tulosohtaus- ja strategista johtamista terävöitetään ja yhtenäistetään valtioneuvoston yleisten linjausten mukaisesti.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

— Ministeriön henkilöstöstrategian mukaisesti kiinnitetään huomiota työympäristön

muutoksiin, osaamiseen, johtamiseen, kannustukseen ja motivointiin sekä työn ja muun elämän yhteensovittamiseen.

— Henkilöstön työkykyä ja hyvinvointia vahvistetaan hyvinvointiohjelman mukaisesti panostamalla välittämisen kulttuuriin, työn

hallintaan sekä fyysiseen ja psyykkiseen kuntoon.

— Erityisiä henkilöstön kehittämiskohteita ovat johtamiskoulutuksen kolmas esimiesvalmennusryhmä ja hallintotehtävissä toimivien ammatillisuuden vahvistaminen.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	579	500	500
— maksullinen toiminta	345	350	350
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot muulta valtion virastolta	11	10	10
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta (myös EU:lta saatava rahoitus)	202	140	140
— muut tulot	21	-	-
Menot	23 134	23 167	23 406
— henkilöstömenot	15 093	15 863	16 275
— toimitilavuokrat	2 023	2 029	2 006
— palvelujen osto (myös ostot toiselta virastolta)	3 152	3 000	3 000
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	2 866	2 275	2 125
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	579	500	500
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	23 134	23 167	23 406
— toimintamenorahoitus, netto	22 555	22 667	22 906
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 712		
— myönnetty	22 626		
— käytetty	22 555		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 783		

2005 talousarvio	22 906 000
2004 talousarvio	22 667 000
2003 tilinpäätös	22 626 000

22. Työvoima- ja elinkeinokeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 73 996 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös euroneuvontakeskuksista ja Teknologian kehittämiskeskusten projektiluontoisista tehtävistä aiheutuvien menojen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää työvoima- ja elinkeinokeskusten järjestämistä pk-yritysten osaamisen kehittä-

mispalveluista, pk-yrityksille suunnatuista neuvonta- ja informaatiopalveluista sekä näiden palvelujen kehittämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös yritysneuvonnan asiantuntijapalvelujen ostamiseen ja yritysneuvontaa suorittaville henkilöille tarkoitettujen koulutuspalvelujen ostamiseen sekä porotilalain, luontaiselinkeinolain, kolttalain ja maatilalakia edeltävän lainsäädännön mukaisesti valtion hallinnassa olevien kiinteistöjen hoitomenojen maksamiseen.

Määrärahasta on varattu 1 682 000 euroa pk-yritysten osaamisen kehittämispalveluihin.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon maksullisen toiminnan tulot sekä yhteisrahoitteisten hankkeiden tulot.

Selvitysosa: Määräraha on tarkoitettu rahoittamaan yrittäjyyden politiikkaohjelmaa ja työllisyysohjelmaa.

Nettobudjetoitavina maksullisen toiminnan tuloina on otettu huomioon KTM Toimiala-Informedian tulot, julkaisutoiminnan tulot sekä asiantuntijatehtävien tulot (KTM:n asetus 16/2001). Nettobudjetoinnissa on otettu huomioon myös Euroopan sosiaalirahaston artiklan 6 mukaiset innovatiiviset toimet eli niin sanottuihin pilottihankkeisiin liittyvät tulot.

Määrärahan mitoituksessa on otettu hallitusohjelman mukaisena tutkimusrahoituksen lisäksi huomioon 350 000 euroa asiantuntijoiden palkkaamiseksi alueelliseen ja kansalliseen teknologialähtöiseen asiakastyöhön. Lisäksi määrärahan mitoituksessa on otettu lisäksi huomioon 250 000 euroa TE-keskusten lisääntymisen valvontaa ym. tehtävien johdosta.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen ohjaavat ministeriöt (kauppa- ja teollisuusministeriö, maa- ja metsätalousministeriö ja työ-

ministeriö) asettavat alustavasti hallituskaudeksi työvoima- ja elinkeinokeskuksille seuraavat strategiset tavoitteet:

Vaikuttavuus

— Työllisyysaste nousee ja työttömyys alenee jokaisen TE-keskuksen alueella.

— Osaamisen, yrittäjyyden ja muut kasvun edellytykset vahvistuvat jokaisen TE-keskuksen alueella.

— Aluerakenne on tasapainoinen ja maaseutu on elinvoimainen Suomessa ja kunkin TE-keskuksen alueella.

Strategiset tavoitteet asetetaan koko hallituskauden ajalle ja ne tukevat ja täydentävät toisiaan. Tavoitteiden toteuttamisessa hyödynnetään täysimääräisesti EU-ohjelmia ja niitä täydennetään kansallisin varoin toteutettavien toimenpitein. TE-keskusten mahdollisuudet saavuttaa hallitusohjelman tavoitteet pelkästään omalla toiminnallaan ovat rajalliset. Ne saavutetaan vain aktiivisella yhteistyöllä alueiden eri toimijoiden kesken. Seuraavat tunnuslukuihin perustuvat vaikuttavuuden tulostavoitteet ovat strategisten tavoitteiden kannalta suuntaa-antavia vuosittaisia välitavoitteita.

	2003 toteutuma	2004 tavoite	2005 arvio
Työllisyysasteen nostaminen ja työttömyyden alentaminen			
1. Rakenteellisen työttömyyden aleneminen			
— vaikeasti työllistettävien määrä	175 000	170 000	160 000
2. Osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen			
— rekrytointiongelmien, %	28	27	26
Osaamisen, yrittäjyyden ja muiden kasvuedellytysten vahvistaminen			
3. Yrittäjyyden vahvistuminen ja yritysuskannan uusiutuminen			
— aloittaneiden yritysten määrä rahoitustoimenpitein (ml. starttiraha ja maaseudun pienyritykset)	4 598	4 600	4 600
4. Alueen innovaatioympäristön vahvistuminen			
— yhteistyöprojekteissa, %	-	-	90
Tasapainoinen aluerakenne ja maaseudun elinvoimaisuus			
5. Maaseudun säilyttäminen kilpailukykyisenä ja elinvoimaisena			
— maatilakäytäntöisten yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden määrä	2 165	2 300	2 500
6. Maatilojen kehittämisedellytysten turvaaminen			
— investointihankkeita toteuttavien tilojen osuus kaikista tiloista, %	10,4	9,7	8,6

Toiminnallinen tuloksellisuus

	2003 toteutuma	2004 tavoite	2005 arvio
Tehtäväryhmittäiset kokonaiskustannukset (euroa/htv)			
— kehittämisspalvelut	42 931	42 000	42 000
— rahoituspalvelut	44 460	44 000	44 000
— työvoimapalvelut	43 841	43 000	43 000
— maaseutupalvelut	38 021	38 000	38 000
— maatalouden tukivalvonnat	39 640	39 000	39 000
— kasvintuotannon tarkastustehtävät	38 165	38 000	38 000
— kalatalouden tehtävät	45 426	45 000	45 000
Kannattavuus			
— maksullisen toiminnan tulot (maksuperustelain mukaiset liiketaloudelliset täyskatteelliset suoritteet), euroa	133 743	160 000	186 000
— maksullisen toiminnan ylijäämä, euroa	7 263	0	0
— maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus, % tuloista	106	100	100
Laadunhallinta			
— palveluiden hyödyllisyys asiakkaille (1—5)	4,42	4,5	4,5
— palveluista tiedottamisen riittävyys asiakkaille (1—5)	3,48	3,5	3,6
— tunnettuus potentiaalisessa asiakaskunnassa, %	74	74	74
— asiakastytytyväisyyteen perustuva laatutaso (4—10)	8,19	8,3	8,3
— palvelumielikuva (4—10)	7,3	7,4	7,5

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

	2003 toteutuma	2004 tavoite	2005 arvio
— henkilöstön työtyytyväisyysindeksi (1—5)	3,3	3,3	3,3

Pk-yritysten osaamisen kehittämisspalvelut

Pk-yritysten osaamisen kehittämisspalvelujen painopisteiden asettamisen lähtökohtana on yhtäältä ministeriön elinkeinopoliittinen strategia ja siitä johdetut keskeiset päämäärät ja tavoitteet, toisaalta hallituksen yrittäjyyden politiikkaohjelman tavoitteet ottamalla toteutuksessa huomioon alueelliset tarpeet.

Liiketoimintaosaamisen vahvistaminen on kehittämisspalveluiden painopistealue. Vuoden 2004 aikana tehtävän julkisin varoin toteutettavan yritysneuvontaan kohdistettujen taloudellisten ja henkilöstöresurssien käytön uudistus- tarpeiden arvioinnin pohjalta käynnistetään nykyisen järjestelmän kehitystoimet. Yrittä-

jjyyden politiikkaohjelman mukaisesti edistetään julkisesta rahoituksesta riippumattoman yritysneuvonnan asemaa markkinoilla. Kehittämisspalveluista tarkemmin yrityspoliittikan lukuperustelujen (32.30) yhteydessä.

Puhtaasti kansallisella rahoituksella pk-yrityksille järjestettyjä koulutus- ja konsultointipäiviä arvioidaan kertyvän 940 päivää sekä henkilötyöpäiviä 3 580 päivää. Uuden starttirahajärjestelmän käynnistämisen vuoden 2005 alusta lukien arvioidaan lisäävän erityisesti aloittaville yrityksille suunnattujen neuvonta-, konsultointi- sekä koulutuspalvelujen tarvetta. Lisäyksen arvioidaan olevan noin 10 % nykyisistä koulutus- ja kehittämisspäivien tasosta.

Pk-yritysten osaamisen kehittämispalvelut (puhtaasti kansallinen toiminta)

	2003 toteutuma	2004 tavoite	2005 arvio
Osallistuneiden yritysten lukumäärä	859	860	950
Koulutus- ja konsultointipäivien lukumäärä	839	850	940
Henkilötyöpäivät	3 247	3 250	3 580

Pk-yritysten osaamisen kehittämispalveluita toteutetaan myös EU-osarahoitteisina hankkeina momentilta 32.30.62. Osaamisen kehittämispalveluilla (sekä kansallinen että EU-osa-

rahoitteinen toiminta) vaikutetaan arviolta 7 050 yrityksen osaamisen kehittämiseen ja kilpailukyvyn parantamiseen.

Pk-yritysten osaamisen kehittämispalvelut (EU-osarahoitteinen toiminta, mom. 32.30.62)

	2003 toteutuma	2004 tavoite	2005 arvio
Osallistuneiden yritysten lukumäärä	5 540	5 600	6 100
Koulutus- ja konsultointipäivien lukumäärä	19 084	19 100	21 000
Henkilötyöpäivät	68 020	68 050	74 860

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyen esityksen laiksi kauppa- ja teollisuusministeriön ja työvoima- ja elinkeinokeskusten pk-yritysten osaamisen kehittämispalveluihin osallistuvien rahoitusosuudesta. Vuonna 2005 osaamisen kehittämispalveluihin osallistuvilta peritään rahoitusosuus,

joka on kuudesosa niistä erilliskustannuksista, joita palvelujen tuottamisesta aiheutuu. Pk-yritysten osaamisen kehittämispalveluihin osallistuvilta perittävinä rahoitusosuuksina arvioidaan momentille 12.32.10 kertyvän 220 000 euroa.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	1 289	1 340	1 360
— maksullinen toiminta	203	230	250
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot muulta valtion virastolta	63	80	80
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta (myös EU:lta saatava rahoitus)	540	550	550
— muut tulot	484	480	480
Menot	71 519	74 486	75 356
— henkilöstömenot	53 212	55 878	56 690
— toimitilavuokrat	5 555	5 608	5 658
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	6 613	6 870	6 878
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet, yms.)	6 139	6 130	6 130
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	1 289	1 340	1 360
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	71 519	74 486	75 356
— toimintamenorahoitus, netto	70 230	73 146	73 996

Momentin käyttö

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 371
— myönnetty	70 340
— käytetty	70 230
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	5 481

2005 talousarvio	73 996 000
2004 talousarvio	73 146 000
2003 tilinpäätös	70 340 000

24. Tutkimus- ja selvitystoiminta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 324 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kauppa- ja teollisuusministeriön strategista suunnittelua ja päätöksentekoa palveleviin tutkimus- ja selvityshankkeisiin, teknisen infrastruktuurin ja turvallisuuden sekä laadun kehittämiseen, kansainväliseen teknistaloudelliseen yhteistyöhön sekä kansainvälisten järjestöjen, rahoituslaitosten ja muiden yhteistyöorganisaatioiden kanssa valmisteltaviin ja toteutettaviin hankkeisiin.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien tutkimus- ja selvityshankkeiden toteuttamiseen ja niihin liittyvien tarjousten tekemiseen. Määrärahaa saa käyttää myös Outokumpu Oyj:n hallussa olevan geodatan ja -materiaalin siirrosta aiheutuviin menoihin sekä yrittäjyyden politiikkaohjelman hankkeisiin liittyviin avustuksiin.

Määrärahaa saa käyttää edellä mainituista tehtävistä aiheutuviin palkkaus- ja palkkiomenoihin, laite- ja ohjelmistohankintamenoihin sekä muihin mainituista toiminnoista aiheutuviin vastaaviin menoihin. Määrärahaa saa käyttää enintään 18 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa ja yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 1 250 000 euroa yrittäjyyden politiikkaohjelman resurssitarpeita varten. Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyk-

senä huomioon 134 000 euroa kahden henkilön palkkaus- ja muiden menojen siirtona momentille 32.10.21. Määrärahan mitoituksessa on myös otettu vähennyksenä huomioon 500 000 euroa ydinturvallisuus- ja ydinjätetutkimusmenojen siirrosta valtion ydinjätetuho-rahaston kautta maksettavaksi sekä 500 000 euroa valtionhallinnon yleisenä säästötoimenpiteenä.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö asettaa alustavasti määrärahan käytölle seuraavat tavoitteet vuodelle 2005:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

— Ministeriön strateginen suunnittelu ja päätöksenteko perustuvat korkeatasoiseen ja käyttökelpoiseen tutkimustietoon.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Ministeriö muodostaa laajoja tutkimusohjelmia ja hankkii käyttöönsä tutkimuskeskusten, yliopistojen ja muiden asiantuntijoiden tietämystä.

Keskeisiä tietämysaloja ovat kilpailukyvyyn ja yrittäjyyden sekä kansainvälistymisen edistäminen, teknologian ja innovaatioympäristön kehittäminen, markkinoiden toimivuuden kehittäminen, ilmastostrategian toimeenpano, energiamarkkinoiden kehitys, päästökaupan toimeenpano ja uusiutuvien energialähteiden edistäminen, toteuttaminen sekä valtion yritys-omaisuuden hyvä hoito. Yrittäjyyden politiikkaohjelman mukaisesti lisätään kasvuyrityksiä koskevaa tutkimusta. Yrittäjyyden politiikkaohjelmaan liittyviä avustuksia on tarkoitus maksaa Venture Cup -tukisäätiölle sekä Kuntaliitolle sen kanssa toteutettavaa julkisten palvelujen kilpailuttamishanketta varten.

2005 talousarvio	6 324 000
2004 talousarvio	6 208 000
2003 tilinpäätös	4 603 000

66. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien sekä kansainvälisestä yhteistyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	€
Pohjoismainen ydin- ja säteilyturvallisuusalan tutkimusyhteistyö	300 000
YK:n teollisen kehityksen järjestön (UNIDO) jäsenmaksut	600 000
Kansainvälisen Atomienergiajärjestön (IAEA) jäsenmaksu	1 280 000
OECD:n energia-alan järjestöjen toimintaan liittyvät maksut ja rahoitusosuudet	688 000
Suomen osuus Kansainvälisen Atomienergiajärjestön (IAEA) teknisen avun ja yhteistyön rahastoon	350 000
Euroopan energiaperuskirjan sihteeristökulut	46 000
Euroopan avaruusjärjestön (ESA) jäsenmaksu	2 500 000
Muut kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja OECD:n maksuosuudet	136 000
Yhteistyön maksuosuudet kansainvälisille rahoituslaitoksille, järjestöille ja yhteistyöorganisaatioille	1 000 000
Yhteensä	6 900 000
2005 talousarvio	6 900 000
2004 talousarvio	7 100 000
2003 tilinpäätös	7 162 814

92. Korvaus valtion ydinjätehuoltorahastolle (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 542 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ydinenergialain (990/1987) 52 §:n mukaisen korvauksen maksamiseen valtion ydinjätehuoltorahastolle.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Ydinenergialain nojalla on valtion ydinjätehuoltorahastossa olleita varoja siirretty vuosina 1989—1996 valtiovarastoon siltä osin kuin niitä ei lainattu jätehuoltovelvollisille. Vuodesta 1997 alkaen siirtojen sijasta valtio lainaa varat rahastolta. Valtiovarastoon siirretyistä varoista on vuosittain suoritettava rahastolle korvausta, joka määrältään vastaa jätehuoltovelvollisille rahastosta annettavien lainojen korkoa.

Korko on 2,297 % ajalta 1.1.—31.3.2004 ja 1,810 % ajalta 1.4.—31.12.2004.

2005 talousarvio	3 542 000
2004 talousarvio	4 882 000
2003 tilinpäätös	7 123 315

95. Maanomistajien osuus vanhoista kaivospiirimaksuista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 10 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kaivoslain (503/1965) perusteella maanomistajille suoritettavien puolustusmaksujen osuuksien maksamiseen.

2005 talousarvio	10 000
2004 talousarvio	10 000
2003 tilinpäätös	8 750

20. Teknologia- ja innovaatiopolitiikka

Selvitysosa: Luvun nimike on muutettu. Teknologia- ja innovaatiopolitiikan yleisenä tavoitteena on edistää taloudellista kasvua ja elinkeinoelämän kilpailukykyä ja niiden avulla työllisyyttä ja hyvinvointia. Tämä on edellytyksenä sille, että Suomi pystyy jatkossakin tarjoamaan yrityksille kansainvälisesti korkeatasoisen ja myös ulkomaisia investointeja houkuttelevan innovaatioympäristön.

Teknologiarahoitusta lisätään hallitusohjelman mukaisesti ja sitä suunnataan entistä tehokammin Suomen elinkeinoelämän uudistumiselle ja vahvistumiselle keskeisiin uutta tietämystä

Teknologia- ja innovaatiopolitiikan toteuttamiseen osallistuu ministeriön teknologiaosaston lisäksi Geologian tutkimuskeskus, Valtion teknillinen tutkimuskeskus, Turvatekniikan keskus, Kuluttajatutkimuskeskus, Mittatekniikan keskus ja Teknologian kehittämiskeskus sekä valtion-apuyhteisöistä Keksintösäätiö, Suomen Standardisoimisliitto ry ja Suomen Laatu keskus.

Teknologia- ja innovaatiopolitiikka -luvun määrärahojen arvioitu jakautuminen (1 000 euroa)

	v. 2004		
	v. 2003 tilinpäätös	varsinainen talousarvio	v. 2005 esitys
21. Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	38 253	41 208	40 822
22. Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	65 014	68 799	68 978
23. Turvatekniikan keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	9 451	9 623	9 651
24. Kuluttajatutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 780	1 834	1 889
25. Mittatekniikan keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 127	5 684	5 198
26. Teknologian kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	24 256	25 274	26 570
27. Teknologinen tutkimustoiminta (arviomääräraha)	130 384	145 844	151 286
28. Hanke- ja ohjelmatoiminnan selvitys- ja kehittämismenot (siirtomääräraha 2 v)	13 996	15 170	13 870
40. Avustukset teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen (arviomääräraha)	131 246	138 000	145 931
41. Valtionavustus eräille yhteisöille keksintö-, laatu- ja standardisoimistoimintojen edistämiseksi (siirtomääräraha 3 v)	6 005	6 214	6 433
(70.) Geologian tutkimuskeskuksen alushankinta (arviomääräraha)	336	168	-
83. Lainat teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen (arviomääräraha)	69 758	67 723	64 063
Yhteensä	495 607	525 541	534 691

21. Geologian tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 40 822 000 euroa.

Selvitysosa: Tutkimuskeskuksen tehtävänä on tuottaa ja levittää geologista tietoa, jolla edistetään maankamaran hallittua ja kestävää käyttöä. Tutkimuskeskuksen toimintaa ohjaavana tavoitteena on hyödyn tuottaminen yhteiskunnalle, sidosryhmille ja ennen kaikkea elinkeinoelämälle.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppaja- ja teollisuusministeriö asettaa alusta-

vasti Geologian tutkimuskeskukselle (GTK) seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2005:

Vaikuttavuus

— Pitkällä aikavälillä GTK varmistaa yhteiskunnan ja elinkeinoelämän tarvitsemien maankamaran raaka-ainevarojen saatavuuden ja niiden kestävä käytön.

— Maa- ja kallioperän kartoituksella sekä niiden raaka-ainevarojen etsinnällä ja tutkimuksella GTK luo edellytyksiä alan teolliselle kehitykselle, työllisyydelle ja alueiden tasapainoiselle kehittymiselle sekä luonnonvarojen kestäväälle hyödyntämiselle ja maankäytölle.

— GTK:n julkaisemista geologisista artikkeleista ja raporteista julkaistaan kansainvälisissä sarjoissa 60 referoitua tieteellistä artikkelia.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Malminetsinnässä GTK raportoi kauppa- ja teollisuusministeriölle vuosittain kolmesta kuuteen taloudellisesti merkittävää kohdetta. Vuoden 2005 raportointitavoite on neljä kohdetta.

— Kiviainesten tilinpitojärjestelmän kehitystyö jatkuu yhteistyössä ympäristöhallinnon kanssa. Otto- ja lupatietojen seurantaosio otetaan käyttöön. Kiviainesrekisteritietojen täydennys jatkuu keskeisillä kulutusalueilla tilinpidon edellyttämälle tasolle.

— Turvevaroja kartoitetaan noin 300 km²:n suoalalta teollisuuden raaka-ainesaannin turvaamiseksi kauppa- ja teollisuusministeriön selvityksen mukaisesti.

— Pohjavesialueiden geologisia rakennekartoituksia ja mallinnuksia jatketaan yhteistyössä vesihuoltoviranomaisten kanssa pohjaveden ja muun maankäytön reunaehtojen määrittämiseksi sekä vesipuitedirektiivin velvoitteiden toteuttamiseksi.

— Suomen ja Venäjän velkakonversiorahoituksella toteutetun Fire-heijastusluotaushankkeen mittausprofiilien tulkinnat valmistuvat ja Outokummun syväreikä saadaan valmiiksi. Aineiston hyödyntäminen aloitetaan kansainvälisenä yhteistyönä.

— Outokummussa sijaitsevaa mineraaliteknikan laboratoriota kehitetään osana tutkimuskeskuksen toimintaa vuonna 2004 laaditun suunnitelman mukaisesti.

— Kallio- ja maaperäkartoitusaineistoja yhtenäistetään Suomessa lähivuosina käyttöönotettavan uuden koordinaatistojärjestelmän (EUREF-FIN) edellyttämällä tavalla palvelukyvyn varmistamiseksi ja päällekkäisten järjestelmien ylläpidon välttämiseksi.

— Alueellista kallioperäkartoitusta nopeutetaan siirtymällä entistä enemmän harvennettuun tiedonkeruuseen 1:250 000 -mittakaavaisen kartoituksen vaatimusten mukaisesti. Alueellisen kartoituksen kattavuus nousee 72 prosenttiin.

— Maaperän peruskartoitusta mittakaavassa 1:20 000/1:50 000 jatketaan tavoitteena saada maankäytöllisesti keskeisten alueiden kartoitus valmiiksi vuonna 2008. Koko maan kattavan yleismittakaavaisen digitaalisen maaperäaineiston tuottamista jatketaan yhteistyöhankkeena Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen (MTT) ja Metsäntutkimuslaitoksen (METLA) kanssa tavoitteena saada aineisto jakelukuntoon vuoden 2008 loppuun mennessä.

— Vuonna 2003 alkanut Helsingin seutukunnan yhdyskuntarakentamisen tarpeita palveleva yhteisrahoitteinen taajamakartoitusprojekti päättyy ja verkkokäyttöinen kalliotietojärjestelmä valmistuu.

— Geofysikaalista lentomittausohjelmaa jatketaan tavoitteena nostaa mittauksen kattavuus manneralueilla 91 prosenttiin ja merialueilla 40 prosenttiin. Lentogeofysiikan tuloksia hyödynnetään raaka-ainevarojen kartoituksessa sekä erilaisissa maankäyttö- ja ympäristökysymyksissä.

— Paikkatietoaineistojen hallintajärjestelmän, geotietoytimen, käyttötestaus saatetaan loppuun ja määritellään järjestelmän jatkehityshankkeet sekä ylläpitovastuut. Kaikki tutkimuskeskuksen keskeiset tietotuotteet (mm. kartat, raportit) ja julkaisut ovat verkkopalvelun piirissä.

— GTK julkaisee yhteensä noin 220 geologista artikkelia ja raporttia.

— GTK osallistuu keskimäärin viiteen EUTutkimushankkeeseen ensisijaisina aihepiireinä ympäristöteknologia ja ympäristömuutokseen liittyvät kysymykset.

— Laadunhallinnan kehittämistyötä jatketaan systematisoimalla kartoitus- ja palvelutoimintojen asiakaspalautteen hankinta ja ottamalla käyttöön itsearviointimenetelmät.

— Tutkimuskeskuksen tulosalueet uusitaan ydintoimintojen mukaisesti. Näitä ovat geologinen kartoitus, geologisten raaka-ainevarojen arviointi ja etsintä sekä tutkimus- ja kehitystoiminta.

— Maksullisen toiminnan ylijäämätavoite vuodelle 2005 on 525 000 euroa, joka on 7 % tuotoista.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

— Esimiestyö on kannustavaa ja avointa.
— Tietoa jaetaan ja hyödynnetään tehokkaasti.

— GTK:lla on houkutteleva ja innostava työnantajakuva.

— Henkilöstö on motivoitunutta, osaavaa ja voi hyvin.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	11 018	9 356	9 850
— maksullinen toiminta	9 232	7 156	7 700
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot muulta valtion virastolta	583	650	600
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta (myös EU:lta saatava rahoitus)	851	1 050	1 050
— muut tulot	352	500	500
Menot	49 225	50 564	50 672
— henkilöstömenot	29 026	31 170	31 714
— toimitilavuokrat	3 599	4 000	4 350
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	8 214	7 400	7 100
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	8 386	7 994	7 508
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	11 018	9 356	9 850
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	49 225	50 564	50 672
— toimintamenorahoitus, netto	38 207	41 208	40 822
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 358		
— myönnetty	38 253		
— käytetty	38 207		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 404		

2005 talousarvio	40 822 000
2004 talousarvio	41 208 000
2003 tilinpäätös	38 253 000

22. Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 68 978 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös niiden tutkimushankkeiden menojen maksamiseen, jotka jokin muu valtion virasto hankkeen toimeksiantajana rahoittaa.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa ja yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen tehtävänä on luomalla ja soveltamalla teknologiaa lisätä elinkeinoelämän kansainvälistä kilpailukykyä sekä yhteiskunnan hyvinvointia. VTT:n toiminta kattaa koko innovaatiojärjestelmän muodostuen budjetti- ja yhteisrahoitteisista hankkeista sekä maksullisista toimeksiannoista.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö asettaa alustavasti VTT:lle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2005:

Vaikuttavuus

Lähivuosille VTT:lle asetetaan kolme strategista päämäärää:

— Saattaa yhä nopeammin tutkimuksen tuloksia käytännön hyödyksi yhteiskunnan hyvinvoinnin, tasapainoisen kehityksen, perusrakenteiden toimivuuden ja turvallisuuden parantamiseksi.

— Tukea teollisuuden rakenneuudistusta teknologian sovellusten lisäksi edistämällä verkottumista sekä voimistamalla uusien osaamis- ja teknologiaintensiivisten palvelujen ja yritysten syntyä.

— Vahvistaa VTT:n kansainvälisesti korkeatasoisen osaamisen hyödyntämistä alueellisen innovaatiotoiminnan kehittämisessä.

Toimintansa vaikuttavuuden lisäämiseksi VTT:

— Luo tieteeseen perustuvia innovaatioita ja ratkaisuja liittämällä yhteen teknologian kehi-

tysmahdollisuudet ja asiakkaiden tarpeet, joista syntyy yrityksiin nykyistä kilpailukykyisempiä tuotteita, palveluita, laitteita ja tuotantoprosesseja.

— Ylläpitää ja vahvistaa yhteiskunnan ja yritysten teknis-taloudellista osaamis pohjaa, verkostoa ja tutkimusympäristöä, joilla pystytään vastaamaan myös tulevaisuuden ongelmiin ja haasteisiin.

— Saa aikaan myös laajempia yhteiskunnallisia vaikutuksia, jotka näkyvät energiankulutuksen, ympäristöhaittojen ja luonnonvarojen käytön vähenemisenä, hyvinvointipalvelujen teknologiassa, turvallisuudessa ja koulutuksessa sekä yritysten kasvuna ja työllisyydessä.

VTT:n toiminnan vaikuttavuutta kuvaavia tunnuslukuja

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 arvio
Julkaisut	n. 2 000	1 900—2 000	1 900—2 000
— joista kansainväliset tieteelliset artikkelit, %	44	44	44
Voimassa olevat patentit	425	430—450	450—470
Uudet keksintöilmoitukset	142	130—150	150—170
Uudet peruspatenttihakemukset	59	50—60	60—70
Syntyneet spin-off -yritykset	1	2—5	2—5
Kansainvälisten julkisten hankkeiden lukumäärä	460	450	430—450
— joista EU-hankkeet, %	74	75	75
Kansainvälinen tutkijavaihto, henkilömäärä	118	141	150
Tutkijoiden osuus henkilöstöstä, %	57	58	58—60

Toiminnallinen tuloksellisuus

— VTT:n menoista katetaan noin 70 % ulkopuolisilla tuloilla, jotka hankitaan kilpailun kautta yksityiseltä ja julkiselta sektorilta kotimaasta ja ulkomailta. Ulkopuolisten tuottojen kasvutavoite on 3—5 %. Menoista 30 % katetaan budjettirahoituksella, jolla kehitetään laitoksen osaamista ja tutkimusvalmiuksia. Budjettirahoitusta käytetään sekä omarahoitteisiin hankkeisiin että VTT:n osuutena yhteisrahoitteisiin hankkeisiin, joihin saadaan myös EU:n, Tekesin ja yritysten rahoitusta.

— VTT vahvistaa osaamistaan teknologioissa, joilla luodaan tulevaisuuden kilpailukykyä Suomelle. Budjettirahoitusta kohdistetaan suhteellisesti eniten tutkimusintensiivisille elekt-

roniikan, tietotekniikan ja biotekniikan toimialoille sekä perinteisten teollisuudenalojen kilpailukykyä ja uusiutumista edistäviin, esimerkiksi tieto- ja viestintäteknologiaa ja kestäväen kehityksen teknologioita soveltaviin t&k-hankkeisiin.

— VTT tukee alueellista ja paikallista kehitystä palvelemalla toimipisteissään valtakunnallisesti. VTT toimii aktiivisessa vuorovaikutuksessa yritysten, yliopistojen, ammattikorkeakoulujen, työvoima- ja elinkeinokeskusten, teknologiakeskusten, osaamiskeskusten sekä muiden tiedon ja osaamisen tuottajien ja hyödyntäjien kanssa. Palvelujen saatavuutta kasvakeskusten ulkopuolelle parannetaan kehittämällä tutkimusasiamesverkostoa.

— Asiakastyytyväisyyskyselyiden lisäksi VTT arvioi jatkuvasti omaa toimintaansa, tuotoksiaan ja niiden asiakas- ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta joka toinen vuosi tehtävillä asiakasvaikuttavuuskyselyillä sekä valittujen vaikuttavuuskohteiden erillisselvityksillä. Lisäksi toimintaa kehitetään kansainvälisten arviointien, laatukatselmusten ja EFQM:n mukaisten itsearviointien pohjalta.

— Tutkimustyön korkea laatu varmistetaan ylläpitämällä kokonaislaadun hallintaa ja laatu järjestelmiä. Testaus-, tarkastus-, kalibrointi- ja sertifiointitoimintaa akkreditoidaan asiakas-yritysten tarpeiden mukaisesti.

— Maksullisen toiminnan ylijäämätavoite on 2 000 000 euroa. Se käytetään tutkimusvalmiuksien vahvistamiseen. Maksullisen toiminnan osuus toiminnasta nostetaan noin 40 %:iin.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

— Asiakaslähtöisyyden ja -palvelukyvyn parantamiseksi panostetaan liiketoimintaosaamisen kehittämiseen. Nuorten tutkijoiden valmiuksia vahvistetaan teollisuuden kanssa toteutettavalla kehittämissohjelmalla.

— Kansainvälisellä yhteistyöllä VTT siirtää ulkomailla syntyvää uutta tietoa kotimaisen elinkeinoelämän hyödyksi. Kansainvälistymiseen kannustetaan tiedonvaihdon, kansainväliseen verkottumiseen, strategisen tietopääoman ja teknologiasiirron lisäämiseksi.

— Edistetään työtyytyväisyyttä.

VTT:n henkilöstöstä lähes 30 % toimii pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Lähes 5 000 asiakkaasta noin 50 % on alle 250 henkilöä työllistäviä yrityksiä.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	152 053	159 000	166 700
— maksullinen toiminta	84 145	85 614	90 000
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot muulta valtion virastolta	34 930	37 943	39 764
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta (myös EU:lta saatava rahoitus)	28 669	31 143	32 636
— muut tulot	4 309	4 300	4 300
Menot	207 183	227 799	235 678
— henkilöstömenot	125 926	134 026	136 230
— toimitilavuokrat	22 546	27 506	27 560
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	28 678	32 317	35 060
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	30 033	33 950	36 828
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	152 053	159 000	166 700
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	207 183	227 799	235 678
— toimintamenorahoitus, netto	55 130	68 799	68 978
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	131		
— myönnetty	65 014		
— käytetty	55 130		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	10 015		

2005 talousarvio	68 978 000
2004 talousarvio	68 799 000
2003 tilinpäätös	65 014 000

23. Turvatekniikan keskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 9 651 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan huomioon tutkimus- ja kehittämistoiminnan yhteishankkeista muilta osapuolilta saatava rahoitus.

Selvitysosa: Turvatekniikan keskuksen (Tukes) tehtävänä on valvoa ja edistää sähkölaitteisiin ja -laitteistoihin, painelaitteisiin, vaarallisten kemikaalien teolliseen käsittelyyn ja varastointiin, pelastustoimen laitteisiin, räjähteisiin, kaivoksiin, CE-merkittyihin rakennustuotteisiin ja vaarallisten aineiden kuljettamiseen sekä kylmälaitteiden huoltoon liittyvää turvallisuutta. Lisäksi keskus valvoo ja edistää mittaamisvälineisiin ja jalometallituotteisiin liittyvää luotettavuutta sekä laitteiden energiatehokkuutta. Toiminta kohdistuu teollisuuteen, kauppaan, julkishallintoon ja yksityisiin kansalaisiin.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö asettaa alustavasti Turvatekniikan keskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2005:

Vaikuttavuus

— Tukes tukee ja edistää Suomessa elinkeinoelämän kansainvälisesti korkeaa teknistä turvallisuustasoa ja samalla edistää valvontaja tiedotustoiminnalla elinkeinoelämän tasapuolisia kilpailuolosuhteita.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Tuoteturvallisuuden parantamiseksi Tukes:

— Poistaa markkinoilta mahdollisimman suuren osan vaarallisista tuotteista.

— Parantaa toiminnanharjoittajien osaamista ja motivaatiota saattaa markkinoille vain

vaatimusten mukaisia tuotteita ja parantaa kuluttajien osaamista ja motivaatiota hankkia vaatimusten mukaisia tuotteita.

— Parantaa kansalaisten osaamista tuotteiden turvallisessa käytössä ja edistää turvallisuuden kannalta tarpeellisten käyttöohjeiden toimittamista tuotteiden mukana.

Laitosten ja laitteistojen turvallisuuden parantamiseksi Tukes:

— Varmistaa, että toiminnanharjoittajat ja laitteistojen haltijat noudattavat yhteiskunnan asettamia turvallisuusvaatimuksia.

— Varmistaa, että asennus- ja huoltoliikkeiden sekä tarkastuslaitosten toiminta on laadukasta.

— Vaikuttaa siihen, että tietämys turvallisuudesta lisääntyy ja että yritykset ja kansalaiset sitoutuvat turvallisiin toimintatapoihin.

Toimialan säädösten velvoitteet on suhteutettu oikein riskien vaikutuksiin nähden. Tätä varten Tukes:

— Tuottaa tarvittavat selvitykset, tutkimustulokset, valvontahavaintojen johtopäätökset ja onnettomuusraportit.

— Hyödyntää yhteyksiä kansallisiin, pohjoismaisiin ja eurooppalaisiin vastinviranomaisiin turvallisuuden ja luotettavuuden parantamiseksi.

Asiakastyytyväisyyden pitämiseksi korkealla tasolla Tukes:

— Huolehtii, että toiminnanharjoittajilla ja kansalaisilla on käytävissä ajantasaista tietoa säädosmuutoksista ja niiden vaikutuksista.

— Lisää asiakkaiden mahdollisuuksia sähköiseen asiointiin.

Suoritteet ja palvelukyky:

Valvontatapahtumat (kpl)

	2003 toteutunut	2004 arvio	2005 arvio
Luvat ja ilmoitukset	4 864	3 800	3 800
Tutkinnot	905	900	900
Rekisteröinnit	12 000	12 400	12 400
Valvontakäynnit ja tarkastukset	4 625	4 260	3 900
Mittaamisvälineet	7 051	8 000	8 000

Toiminnan ja palvelujen laatutasoa kehitetään sekä arvioidaan EFQM-laatukriteerien mukaisesti. Tavoitteena on saavuttaa 450—500 tulos pistettä (max 1 000 pistettä) vuonna 2005.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

— Henkilöstötyytyväisyyskyselyn tulokset paranevat siten, että Terve organisaatio -kyselyn tulos vuonna 2005 on vähintään 3,7 (max 5).

— Edistetään henkilöstön osaamista.

Maksullisen toiminnan tulot on merkitty momentille 12.32.20.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot , muut tulot	106	16	16
Menot	9 793	9 639	9 667
— henkilöstömenot	5 393	5 900	5 900
— toimitilavuokrat	630	649	678
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	2 636	2 302	2 258
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	1 134	788	831
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	106	16	16
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	9 793	9 639	9 667
— toimintamenorahoitus, netto	9 687	9 623	9 651
26.80.21 Pelastustoimen toimintamenot	275	290	290
35.99.26 Eräät korvaukset	139	200	200
Muilta momenteilta tuleva rahoitus yhteensä	414	490	490
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 371		
— myönnetty	9 451		
— käytetty	9 687		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 135		

2005 talousarvio	9 651 000
2004 talousarvio	9 623 000
2003 tilinpäätös	9 451 000

24. Kuluttajatutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 889 000 euroa.

Selvitysosa: Kuluttajatutkimuskeskus tukee kauppa- ja teollisuusministeriön ja muiden hallinnonalojen päätöksentekoa tuottamalla ja välittämällä kuluttajien hyvinvointia edistävää tutkimustietoa. Toiminta edistää kulutta-

japoliittisen ohjelman 2004—2007 toteuttamista.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö asettaa alustavasti Kuluttajatutkimuskeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2005:

Vaikuttavuus

— Kuluttajien hyvinvointi paranee, kun päätöksentekijöillä on käytettävissään ajankoh- taista ja ennakoivaa tutkimustietoa.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Tehokkuus

— Toimintamenoista katetaan 25 prosenttia tuloilla.

— Maksullisen palvelutoiminnan tuotot ovat vähintään 10 000 euroa.

— Tutkimusprosesseja tehostetaan tavoitteena tutkimusten toteutuminen aikataulu- ja kustannussuunnitelmien mukaisesti.

— Henkilöstö- ja asiakirjahallinnon prosesseja tehostetaan ottamalla käyttöön sähköisiä tietojärjestelmiä.

Tuotokset ja laadunhallinta

— Ajankohtaista ja ennakoivaa tutkimustietoa tuotetaan koskien:

— julkisten ja yksityisten palvelujen kysyntää ja markkinoiden kehittämistarpeita,

— kuluttajien taloudellisia riskejä,

— elintarviketuotannon ja -markkinoiden sekä kuluttajien toimintatapojen muutoksia,

— käyttäjälähtöisen teknologian arviointia ja kuluttajalähtöistä innovaatiota,

— hinnoittelua eri toimialoilla ja kilpailullisuutta markkinoilla sekä

— jakelukanavien välistä kilpailua vähittäistavarakaupassa.

— Kuluttajatutkimuksen tiedonsiirtoa käyttäjille edistetään:

— esittämällä tutkimustuloksia kansallisilla ja kansainvälisillä foorumeilla,

— välittämällä kansallista kuluttajatutkimusta sähköisissä tietojärjestelmissä sekä

— osallistumalla kansalaisille tarkoitettun kuluttajaportaalin kehittämiseen.

— Tutkimusten laadun parantamiseksi:

— julkaistaan tutkimusten tuloksia teollisissa sarjoissa,

— järjestetään sidosryhmille tutkimushankkeiden suunnittelu- ja arviointitilaisuuksia sekä

— vahvistetaan verkostoyhteistyötä eri alueiden tutkimusyksiköiden kanssa.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

— Turvataan henkilöstön palvelussuhteet.

— Kehitetään esimiestyötä ja johtamiskäytäntöjä sekä edistetään henkilöstön työssä jaksamista.

— Edistetään henkilöstön osaamista ja kouluttautumista sekä työtyytyväisyyttä.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	686	800	600
— maksullinen toiminta	22	10	10
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot muulta valtion virastolta	529	660	510
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta (myös EU:lta saatava rahoitus)	134	130	80
— muut tulot	1	-	-
Menot	2 668	2 634	2 489
— henkilöstömenot	1 844	1 990	1 730
— toimitilavuokrat	216	222	202
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	415	305	400
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	193	117	157
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	686	800	600
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	2 668	2 634	2 489
— toimintamenorahoitus, netto	1 982	1 834	1 889
29.88.50 Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat	7	16	10
30.04.27 Yhteistutkimukset	31	-	-
Muilta momenteilta tuleva rahoitus yhteensä	38	16	10

Momentin käyttö

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	533
— myönnetty	1 780
— käytetty	1 982
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	331

2005 talousarvio	1 889 000
2004 talousarvio	1 834 000
2003 tilinpäätös	1 780 000

25. *Mittatekniikan keskuksen toimintamenot*
(siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 198 000 euroa.

Mittatekniikan keskuksen johtajan virka muutetaan ylijohdajan viraksi.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden rahoitukseen. Määrärahaa saa lisäksi käyttää mittayksiköistä ja mittanormaalijärjestelmästä annetun lain (1156/1993) mukaisesti kansallisen mittanormaalijärjestelmän yleisestä toteuttamisesta, kansallisten mittanormaalilaboratorioiden toiminnan ohjauksesta, kehittämisestä ja hallinnoinnista, kansallisen kalibrintipalvelun järjestämisestä sekä mittatekniikan ja akkreditoinnin edistämisestä aiheutuviin toimintamenoihin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 500 000 euroa valtionhallinnon yleisenä säästötoimenpiteenä. Mittatekniikan keskuksen tehtävänä on kehittää ja ylläpitää kansallista mittausjärjestelmää, tuottaa testaus-, tarkastus-, sertifiointi- ja kalibrintitoiminnan pätevyyttä ja luotettavuutta osoittavia akkreditointipalveluja sekä osallistua mittatekniikkaan liittyviin tutkimushankkeisiin ja niiden koordinointiin.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö asettaa alustavasti Mittatekniikan keskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2005:

Vaikuttavuus

— Toiminta on kansalliselle mittanormaali- ja akkreditointitoiminnalle vahvistettujen strategisten linjausten mukaista ja tukee yhteis-

kunnan palvelukyvyyn kehitystä sekä elinkeinoelämän kilpailukykyä:

- asiakkaiden pätevyys- ja laatu- ja laatutaso sekä kilpailukyky paranevat,
- keskuksen toimialan kansainvälisten sopimusten tavoitteet toteutuvat Suomessa,
- tekninen luotettavuus ja turvallisuus edistyvät Suomessa sekä
- keskuksen palvelujen tunnettuus lisääntyy.

*Toiminnallinen tuloksellisuus**Laadunhallinta*

— Keskuksen kehittämis-, palvelu- ja tutkimustoiminta vastaavat sovittuja linjauksia, tukevat sidosryhmien toimintaa ja täyttävät kansalliset ja kansainväliset tasovaatimukset:

- tutkimus- ja kehittämistoiminta on korkeatasoista, sovellettavaa ja muutos- hakuista,
- palvelujen saatavuus säilyy vähintään nykytasolla sekä
- johtamis- ja toimintaprosessit vastaavat toiminnan vaatimuksia.

Tehokkuus

— Keskuksen toiminta on innovatiivista, taloudellista, tehokasta ja kustannusvastaavaa:

- keskuksen toiminta kootaan uusiin toimitiloihin,
- kehitetään uusia innovatiivisia toimintamalleja,
- omatoiminen rahoitus lisääntyy palvelutoiminnalla ja tutkimusyhteistyöllä sekä
- keskuksen kiinnostavuus yhteistyökumppanina lisääntyy.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

— Keskuksen tiedot, osaaminen ja menettelyt ovat tarkoituksenmukaisia ja vastaavat toi-

mialan kansallisia sekä kansainvälisiä vaatimuksia ja sopimuksia:

— keskuksen osaaminen kehittyä ja sen ylläpito varmistetaan,

— henkilöstön osaaminen kehittyä ja hyvinvoinnista huolehditaan henkilöstöstrategian mukaisesti sekä

— keskuksen kiinnostavuus työnantajana lisääntyy.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	2 105	2 182	2 220
— maksullinen toiminta	2 079	2 182	2 220
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot muulta valtion virastolta	3	-	-
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta (myös EU:lta saatava rahoitus)	20	-	-
— muut tulot	3	-	-
Menot	6 032	7 866	7 418
— henkilöstömenot	2 852	2 973	3 018
— toimitilavuokrat	395	395	1 549
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	1 730	2 496	1 846
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	1 055	2 002	1 005
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	2 105	2 182	2 220
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	6 032	7 866	7 418
— toimintamenorahoitus, netto	3 927	5 684	5 198
— muu erittelemätön talousarviorahoitus	2	-	-
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	375		
— myönnetty	5 127		
— käytetty	3 927		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 575		

2005 talousarvio	5 198 000
2004 talousarvio	5 684 000
2003 tilinpäätös	5 127 000

26. Teknologian kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 26 570 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon EU:lta saatavat muut kuin momentilta 28.81.25 maksettavat matkakustannusten korvaukset ja muut tulot sekä Teknologian kehittämiskeskuksen vastuulla toteutettavista kansainvälisistä ja muista yhteishankkeista tuloina

saatavat muiden hankeosapuolten maksuosuudet.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien hankkeiden menoihin sekä ulkomaan rahaliikenteestä johtuviin laskennallisiin kursivaihteluihin.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 31 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta. Teknologian kehittämiskeskuksen (Tekes) tehtävänä on edistää teollisuuden ja palveluelinkeinojen kilpailukykyä teknologian keinoin.

Toimintamenomomentin määrärahoja kohdistetaan erityisesti:

— innovaatiotoiminnan aktivointiin yrityksissä ja tutkimusorganisaatioissa,

— teknologiaohjelmien valmisteluun, toteutukseen ja koordinointiin,

— valikoivan hankerahoituksen hakemusarviointiin, projektiseurantaan ja valvontaan,

— innovaatioympäristön kehittämiseen esimerkiksi sidosryhmäyhteistyön ja ministeriön määrittelemien erityistehtävien avulla sekä

— edellä mainittujen tehtävien edellyttämän oman tiedon ja osaamisen sekä toiminnan laadun ja tehokkuuden ylläpitämiseen ja kehittämiseen.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö asettaa alustavasti Tekesin pitkän aikavälin tulostavoitteita vuodelle 2005 seuraavasti:

Vaikuttavuus

— Laadukas tutkimus- ja kehittämistoiminta Suomessa lisääntyy ja siihen osallistuu yhä useampi yritys ja tutkimusorganisaatio. Kansallinen osaamis pohja vahvistuu kansantalouden ja yhteiskunnan tulevaisuuden kannalta keskeisillä sektoreilla ja klustereissa.

— Teknologiaa kehittäviä ja hyödyntäviä yrityksiä syntyy nykyistä enemmän.

— Vahvan innovaatiotoiminnan ansiosta yritysten kasvu nopeutuu, yritykset ja elinkeinöelämän rakenne uudistuvat ja monipuolistu-

vat sekä teollisuuden ja palvelujen tuottavuus paranee. Yhteiskunta kykenee turvaamaan entistä paremmin työllistymismahdollisuuksia kiristyvässä kansainvälisessä kilpailutilanteessa.

— Suomalainen innovaatioympäristö tarjoaa yrityksille ja tutkimusyksiköille tehokkaat edellytykset omaksua ja hyödyntää olemassa olevaa kansainvälistä osaamista sekä verkottua tasokaiden kansainvälisten kumppaneiden kanssa uuden osaamisen ja liiketoimintamahdollisuuksien luomiseksi.

— Teknologia- ja innovaatiotoiminta tukee alueiden kehittymistä.

— Teknologiat kehittyvät ja niitä hyödynnetään siten, että yhteiskunnan taloudellinen, hyvinvointi- ja ympäristökehitys ovat tasapainossa.

Tekesin tulostavoitteiden saavuttamiseen käytetään myös momenttien 32.20.27 (tutkimustoiminta), 28 (hanke- ja ohjelmatoiminta), 40 (avustukset) ja 83 (lainat) määrärahoja ja valtuuksia. Valtuuksilla Tekes rahoittaa teknologiaohjelmia sekä riskipitoisia tutkimus- ja kehittämisprojekteja, jotka toteutetaan pääosin vuosina 2005—2008. Tutkimus- ja kehitystoiminnan tulokset vaikuttavat yritysten ja yhteiskunnan toimintaan täysimääräisesti useiden vuosien viiveellä.

Tekesin siirtomenojen vaikuttavuus

Tunnusluku	2003 toteutuma	2004 suunnitelma	2005 tavoite
Talousarviovuoden aikana käynnistyville projekteille:			
Projektien haastavuus, julkinen tutkimus, indeksi (0—100)	77	> 80	> 80
Projektien haastavuus, yritysprojektit, indeksi (0—100)	74	>70	> 70
Verkottuneiden projektien osuus, julkinen tutkimus, %	73	80—85	80—85
Verkottuneiden projektien osuus, yritysprojektit, %	79	> 80	> 80
Osallistumisten määrä teknologiaohjelmissa, kpl	3 020	3 170	3 519
Alkavien ja mikroyritysten määrä asiakkaina, lkm	256	> 270	> 300
Välitön vuosittainen liikevaihto-odotus pk-yritysten tuotekehitysprojekteissa/Tekesin rahoitus, €/€	20	> 20	> 20
Kansainvälisten projektien osuus, julkinen tutkimus, %	57	> 50	> 50
Kansainvälisten projektien osuus, yritysprojektit,%	44	> 40	> 40
Pääkaupunkiseudun ulkopuolisen rahoituksen osuus, %	60	55—65	55—65
Rahoituksen kohdistuminen välittömästi hyvinvointisektoria tai kestäväää kehitystä edistäviin projekteihin, milj.€	133	> 140	> 155

Talousarviovuoden aikana päättyville projekteille:

Patentoitavat keksinnöt, kpl	576	> 600	> 665
Julkaisut, kpl	1 439	> 1 500	> 1 665
Opinnäytteet, kpl	968	> 1 000	> 1 110
Uudet tai korvaavat tuotteet, kpl	402	> 420	> 465
Uudet tai korvaavat palvelut, kpl	202	> 210	> 235
Kehitetyt tuotantoprosessit, kpl	187	> 195	> 215

Toiminnan pitkäjänteisen luonteen vuoksi kauppa- ja teollisuusministeriö ohjaa Tekesiä strategisella otteella. Tunnuslukuihin perustuvat tulostavoitteet ovat toiminnan varsinaisten päämäärien kannalta suuntaa-antavia välita-

voitteita. Vuositason suuntaa-antavat tulostavoitteet ovat:

Toiminnallinen tuloksellisuus
Tehokkuus

Tunnusluku	2003	2004	2005
	toteutuma	suunnitelma	tavoite
Käyttömenot/teknologiarahoitus, %	6,4	6,8	6,2
Käynnistyvä projektivolyyymi, milj. €/htv	2,3	2,3	2,3
Aktiivisen hankesalkun koko, kpl/htv	15,6	14,0	14,4

Laadunhallinta

Tunnusluku	2003	2004	2005
	toteutuma	suunnitelma	tavoite
Asiakaspalaute Tekesin toiminnasta, yleisarvio, indeksi (1—5)	3,3	> 3,6	> 3,6
Oikaisuvaatimukset/muutoksenhakukelpoiset päätökset, %	0,9	< 0,9	< 0,8
Valmistelurahoituksen hakemuksen käsittelyaika, vrk	34	< 30	< 30
Yritysten t&k-rahoituksen hakemuksen käsittelyaika, vrk	83	< 80	< 75
Maksupyynnön ja raportin käsittelyaika pk-yritykselle, vrk	22	< 30	< 30
Rahoitusta saavien yritysasiakkaiden lukumäärä	1 142	1 200	1 330
Rahoituspäätösten lukumäärä, hyväksytyt ja hylätyt	3 014	3 170	3 500
Käynnistyvien projektien lukumäärä	2 196	2 300	2 500
Maksupäätösten lukumäärä	5 727	5 700	6 000
Käsiteltyjen ja seurattavien projektien kokonaismäärä	5 033	4 800	5 000
Teknologiaohjelmien osuus rahoituksesta, %	46	50—60	50—60
Pk-yritysten osuus yritysrahoituksesta, %	58	50—60	50—60

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Tunnusluku	2003	2004	2005
	toteutuma	suunnitelma	tavoite
Henkilöstön määrä, htv	259,8	267,8	268
Koulutusaktiivisuus, pv/htv	8,8	10	10
Lähtövaihtuvuus, %	4,7	5—10	5—10

Henkilöstötyytyväisyys, indeksi (1—5)	3,8	> 3,7	> 3,7
Johtamistyytyväisyys, indeksi (1—5)	3,8	> 3,7	> 3,7
Kehittämistyytyväisyys, indeksi (1—5)	3,8	> 3,7	> 3,7

Toiminnasta kertyvät maksullisen toiminnan tulot on merkitty momentille 12.32.99.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	224	211	466
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta (myös EU:lta saatava rahoitus)	125	110	326
— muut tulot	99	101	140
Menot	24 685	25 485	27 036
— henkilöstömenot	14 626	15 694	15 774
— toimitilavuokrat	1 970	2 013	2 356
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	4 537	4 694	5 538
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	3 552	3 084	3 368
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	224	211	466
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	24 685	25 485	27 036
— toimintamenorahoitus, netto	24 460	25 274	26 570
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 433		
— myönnetty	24 256		
— käytetty	24 460		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 229		

2005 talousarvio	26 570 000
2004 talousarvio	25 274 000
2003 tilinpäätös	24 256 000

27. *Teknologinen tutkimustoiminta* (arvio-määräraha)

Momentille myönnetään 151 286 000 euroa.

Vuonna 2005 uusia rahoituspäätöksiä saa tehdä enintään 156 859 000 eurolla.

Valtuutta ja määrärahaa saa käyttää sellaiseen tutkimukseen ja kehitykseen, joka edistää teknologisen perusosaamisen syntymistä, kehittymistä ja hyödyntämistä tutkimus-, kehittämis- ja koulutusorganisaatioissa elinkeinoelämän ja yhteiskunnan kehittymiseen vaikuttavilla alueilla. Valtuutta ja määrärahaa saa käyttää:

— Valtion budjettitalouden piiriin kuuluvien tutkimuslaitosten, yliopistojen ja korkeakoulujen kansallisiin ja kansainvälisiin ohjelmiin ja hankkeisiin sekä hankkeiden valmisteluun.

— Viranomaisten välisenä yhteistyönä toteutettaviin klusterihankkeisiin ja muuhun yhteistyöhön.

— Kansainvälisen yhteistyön ja ohjelmien sekä hankkeiden osallistumismaksuihin, laite-toimituksiin ja Tekesin puolesta tehtävistä matkoista muille kuin Tekesin henkilöstölle aiheutuviin matkakustannuksiin.

— Valtion laitosten uutuustuotteiden hankinnan tukemiseen.

— EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa myös tutkimushankkeita, jotka edis-

tävät tietoyhteiskuntaohjelman ja yrittäjyyden politiikkaohjelman toteutumista.

Momentin tavoitteet on esitetty Tekesin toimintamenomomentin (32.20.26) yhteydessä.

Valtuuden ja määrärahan käytön arvioitu jakautuminen (1 000 euroa)

	Valtuus	Määräraha
Julkisen tutkimus- ja kehitystoiminnan rahoitus	137 859	130 086
Euroopan avaruusjärjestön (ESA) ohjelmamaksut: pakolliset ja valinnaiset ohjelmat	19 000	21 200
Yhteensä	156 859	151 286

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2005	2006	2007	2008	2009—	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
Ennen vuotta 2005 tehdyt sitoumukset	67 967	12 145	4 358	-	-	84 470
Vuoden 2005 sitoumukset	83 319	54 901	9 412	1 581	7 646	156 859
Yhteensä	151 286	67 046	13 770	1 581	7 646	241 329

Vuonna 2005 myönnettävien rahoitusten kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 153,7 milj. euroa.

2005 talousarvio	151 286 000
2004 talousarvio	145 844 000
2003 tilinpäätös	130 384 406

28. Hanke- ja ohjelmatoiminnan selvitys- ja kehittämismenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 13 870 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää teknologian siirtoa, teknologian hyödyntämistä ja uusien liiketoimintojen syntymistä edistävien palvelujen ja hanke- ja ohjelmatoimintaan välittömästi liittyvien tilaustutkimusten, selvitysten sekä asiantuntija-, arviointi- ja tiedotuspalvelujen hankintaan.

Selvitysosa: Määrärahalla on tarkoitus ostaa myös palveluja, jotka edistävät tietoyhteiskuntaohjelman ja yrittäjyyden politiikkaohjelman toteuttamista.

Määrärahaa käytetään hanke- ja ohjelmatoiminnan tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden parantamiseen. Menojen välittömänä vastikkeena Tekes saa palveluja oman toiminnan täydennykseksi. Tällaisia palveluja ovat:

— Tilaustutkimukset, joilla hankitaan tärkeää tietoa Tekesin omaan ja muiden käyttöön.

— Selvitykset ja asiantuntijapalvelut, joita tarvitaan teknologiaohjelmien ja hankkeiden valmisteluun ja koordinointiin sekä uusien teknologiayritysten synnyttämiseen tähtääviin ja muihin aktivointitoimenpiteisiin.

— Arviointipalvelut, joita käytetään ohjelmien ja toiminnan arvioinnissa.

— Tiedotuspalvelut, jotka koskevat teknologiaohjelmia ja muuta teknologiatiedotusta palvelevia erityisprojekteja.

Momentin tavoitteet on esitetty Tekesin toimintamenomomentin (32.20.26) yhteydessä.

2005 talousarvio	13 870 000
2004 talousarvio	15 170 000
2003 tilinpäätös	13 996 000

40. Avustukset teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 145 931 000 euroa.

Vuonna 2005 uusia avustuspäätöksiä saa tehdä enintään 179 187 000 eurolla.

Avustuksia saa myöntää valtioneuvoston asetuksella (435/2004) tarkemmin säädettyihin perusteisiin ja Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EY 69/2001) mukaisesti yrityksille ja yhteisöille tuotteiden, tuotantomenetelmien ja palveluiden kehittämistä koskevaan teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen. Avustuksia saa myöntää myös riskipitoisiin kehityshankkeisiin, joilla tähdätään uuden teknologian hyödyntämiseen ja energiatalouden, ympäristö- ja hyvinvointiteknologioiden kehittämiseen, tutkimus- ja kehittämistoiminnan tulosten liiketaloudelliseen hyödyntämiseen uusina liiketoimintoina ja alkavina teknologiayrityksinä sekä näiden syntymistä edistävien toimintojen parantamiseen. Lisäksi avustuksia saa myöntää kunnallisten organisaatioiden uutuustuotteiden hankinnan tukemiseen.

Ammattikorkeakoulujen ja kunnallisten organisaatioiden sekä voittoa tavoittelemattomien yritysten ja yhteisöjen tutkimus- ja kehittämishankkeista aiheutuviin kustannuksiin voidaan palvelun julkishyödykkeeseen verrattavan luonteen vuoksi myöntää valtionavustusta täyttä kustannusmäärää vastaava määrä.

Selvitysosa: Määrärahan ja valtuuden mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 500 000 euroa siirtona momentille 32.50.41. Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa myös tutkimus- ja kehittämishankkeita, jotka edistävät tietoyhteiskuntaohjelman ja yrittäjyyden politiikkaohjelman toteutumista.

Avustuksilla kannustetaan yrityksiä yhteisiin teknologiahankkeisiin ja ohjelmiin, joiden avulla pyritään nopeuttamaan kehitystä ja tehostamaan resurssien käyttöä ja saamaan sekä suuret että pienet yritykset mukaan teknologian mahdollisuuksien hyödyntämiseen. Avustuksia myönnettäessä otetaan huomioon hankkeiden haastavuus, uuden teknologiaalikeitoiminnan kehittämisen tarpeet sekä alkavien, pienten ja keskisuurten yritysten erityistarpeet. Avustuksia myönnetään ensisijassa pitkäjänteiseen tutkimukseen ja kehitykseen sekä hankkeiden valmisteluun.

Avustuksia myönnetään:

— Yritysten ja yhteisöjen tutkimus- ja kehityshankkeisiin sekä teknologiaohjelmiin.

— Pienille ja keskisuurille yrityksille teknologiahankintoihin ja teollisoikeuksien hankkimiseen tutkimus- ja tuotekehityshankkeen osana.

— Yritysten ja yhteisöjen kehityshankkeiden esiselvityksiin, asiantuntijapalveluihin sekä hankkeiden valmisteluun.

— Uusia teknologiayrityksiä ja liiketoimintoja koskeviin selvityksiin ja asiantuntijapalveluihin sekä liiketoiminnan käynnistämiseen.

— Ammattikorkeakoulujen ja kunnallisten organisaatioiden tutkimus- ja kehittämishankkeisiin sekä uutuustuotteiden hankinnan tukemiseen.

— Voittoa tavoittelemattomien yritysten tai yhteisöjen tutkimushankkeisiin, erityisesti teknologian tutkimukseen.

— Palvelualoilla toimivien osaamisintensiivisten yritysten tutkimus- ja kehityshankkeisiin.

— EU:n hyväksymiin tutkimushankkeisiin. Momentin tavoitteet on esitetty Tekesin toimintamenomomentin (32.20.26) yhteydessä.

**Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot
(1 000 euroa)**

	2005	2006	2007	2008	2009—	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
Ennen vuotta 2005 tehdyt sitoumukset	128 475	79 593	34 120	8 347	1 159	251 694
Vuoden 2005 sitoumukset	17 456	58 046	51 756	28 516	23 413	179 187
Yhteensä	145 931	137 639	85 876	36 863	24 572	430 881

Vuonna 2005 myönnettävien avustusten kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 169,5 milj. euroa.

2005 talousarvio	145 931 000
2004 talousarvio	138 000 000
2003 tilinpäätös	131 246 204

41. Valtionavustus eräille yhteisöille keksintö-, laatu- ja standardisointitoimintojen edistämiseksi (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 433 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kauppa- ja teollisuusministeriön toimialaan liittyvien keksintö-, laatu- ja standardisointitoimintojen edistämiseen ja niistä aiheutuviin hallintomenoihin.

Keksintötoiminnan tukemiseen ja edistämiseen sekä sen hallintomenoista aiheutuviin kustannuksiin voidaan palvelun julkishyödykkeeseen verrattavan luonteen vuoksi myöntää valtionavustusta täyttä kustannusmäärää vastaavasti.

Ministeriön päätöksellä määrätään avustuksen käytöstä ja käytön valvonnasta.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 219 000 euroa hallitusohjelman mukaisesti tutkimusrahoitukseen. Lisäys on tarkoitus kohdentaa Keksintösäätiölle.

Keksintötoiminnan avustus ohjataan keksintö- ja innovaatio toimintojen edistämiseen, keksijöiden neuvontaan sekä keksintöjen patentointiin, kehittämiseen ja kaupallistamiseen. Standardisointitoiminnan avustuksella edistetään standardoinnin perusrakenteiden ylä-

läpitoa sekä eri tahojen standardien valmistelutyötä. Laatu toiminnan avustus kohdistetaan laatu toiminnan edistämiseen ja kokonaisvaltaisen laadunhallinnan kehittämiseen.

Kauppa- ja teollisuusministeriö asettaa kunkin yhteisön valtionaputoiminnalle ministeriön elinkeino-, teknologia- ja innovaatiopolitiikkaa tukevat tavoitteet ja seuraa tulosohjauksella aikaan saatujen tulosten kehittymistä ja vaikuttavuutta.

Keksintötoiminnan edistäminen

Kauppa- ja teollisuusministeriö kanavoii yksityishenkilöiden, tutkijoiden ja pienyritysten tekemien keksintöjen alkuvaiheen kehityksen ja kaupallistamisen edistämisen Keksintösäätiön kautta. Säätiön keskeiset toiminnot ovat innovaatio toiminnan yleinen edistäminen, keksijöiden neuvonta, keksintöjen arviointi sekä patentoinnin, tuotekehityksen ja kaupallistamisen rahoitus, lainopilliset palvelut, keksintöjen markkinointi ja kaupallistaminen. Säätiö on ainoa julkinen rahoittaja, joka voi avustaa yksityishenkilö- tai tutkijakeksijää. Puolet säätiön rahoittamista keksinnöistä on yksityishenkilöiden tekemiä. Keksintösäätiöllä on innovaatioympäristössä tärkeä rooli yksityishenkilöiden, tutkijoiden ja pienyritysten keksintöjen alkuvaiheen neuvojana ja tukijana.

Keksintösäätiön 15 keksintöasiamiestä TE-keskuksissa ja 12 innovaatioasiamiestä eri yliopistoissa varmistavat sen, että kaikkien alueiden keksijät saavat asiantuntevaa ohjausta keksintöjen kehittämiseen ja että säätiön muutkin palvelut ovat lähellä. Innovaatioasiamiesverkoston kehittyminen jatkossa riippuu yliopistojen päätöksistä, mihin puolestaan vaikuttavat

lain yliopistolain muuttamiseksi sekä valmis-teilla olevan korkeakoulukeksintölain tuomat velvoitteet.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppaja- ja teollisuusministeriö asettaa alustavasti Keksin-tösäätiölle valtionavustuksella toteutettaville toimenpiteille seuraavat tulosta-voitteet vuodelle 2005:

Vaikuttavuus

— Keksin-töiden edellytykset kehittää ja hyö-dyntää keksintöjään ovat mahdollisimman hy-vät koko maassa.

— Entistä enemmän keksintöjä saadaan hyö-dynnettyä keksintönsäntönsä omana tuotantona tai muihin yrityksiin lisensioituna.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Keksin-tösääntönsä toiminta on taloudellista ja tehokasta ja se vastaa asiakkaiden tarpeisiin.

— Rahoitushakemusten käsittelyajat lyhene-vät.

— Entistä suurempi osuus toiminnan me-noista suunnataan suoraan tukeen.

— Keksin-tösääntönsä ja sen asiamiesten palve-lut ovat monipuolisia ja laadukkaita.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittä-minen

— Henkilöresursseja ja työympäristöä kehit-tämällä lisätään osaamista ja jaksamista.

— Tehtävät ja resurssit ovat tasapainossa eri-tymisesti hankeseurannan tehostamiseksi.

Standardisointitoiminnan edistäminen

Standardisoinnilla laaditaan yhteisiä sääntö-jä helpottamaan elinkeinoelämän, julkishallin-non ja kuluttajien toimintaa. Suomen Standar-disoimisliitto SFS ry osallistuu yhdessä toimi-alajärjestönsä kanssa kansainväliseen tekniseen standardityöhön ja edustaa Suomea kansainvälisissä järjestöissä.

Vaikuttavuustavoitteet standardisointitoi-minnalle

— Yritysten toiminta tehostuu.

— Tuotteiden sekä toimintajärjestelmien yh-teensopivuus paranee.

— Tuotteiden terveydellisyys, turvallisuus ja ekologisuus paranevat.

— Kotimaisen ja kansainvälisen kaupan-käynnin tekniset esteet madaltuvat.

— Avoin kilpailu lisääntyy markkinoilla.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppaja- ja teollisuusministeriö asettaa alusta-vasti seuraavat *toiminnalliset* tulostavoitteet Suomen Standardisoimisliitto SFS ry:lle val-tionavustuksella toteutettavien tehtäväkoko-naisuuksien hoitamiseksi vuonna 2005:

SFS ry

— huolehtii siitä, että Suomeen luodaan tar-peita vastaavat kansalliset standardit,

— ylläpitää alan tietojärjestelmää ja tiedot-taa standardeista,

— toimii pohjoismaisen ympäristömerkintä-järjestelmän ylläpitäjänä sekä Euroopan yhtei-sön ympäristömerkintä -järjestelmän toimival-taisena elimenä Suomessa sekä

— vastaa teknisten määräysten ja standardi-en ilmoittamista koskevan EU direktiivin (98/34/EY) sekä maailman kauppajärjestön ns. WTO/TBT -sopimuksen alaisista tehtävistä.

Laatutoiminnan edistäminen

Laadun edistämistoiminnalla vaikutetaan elinkeinoelämän kilpailukykyyn ja taloudelli-seen kasvuun. Ministeriön tehtävänä on teollisen laatutoiminnan edistäminen sekä laatu-poliittista päätöksentekoa tukevien laatuhankei-den valmistelu ja tukeminen. Keskeinen laadunhallinnan työkalu on laatu-palkintojär-jestelmä, jonka ylläpitämiseen Suomen Laatu-keskus Oy/Suomen Laatu-yhdistys ry:lle val-tion avustus kohdistetaan.

Vaikuttavuustavoitteet laatutoiminnalle

— Organisaatioiden laatu-kilpailukyky para-nee kansainvälisesti vertailukelpoisella ja mit-taavalla tavalla.

— Organisaatioiden liiketoimintaosaaminen ja toimintaprosessit paranevat.

— Organisaatioiden kehittämisstrategioita, hyviä käytäntöjä, kehitystoimenpiteitä sekä näiden perusteella syntyneitä tuloksia koskeva tieto lisääntyy.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppaja- ja teollisuusministeriö asettaa alusta-vasti seuraavat *toiminnalliset* tulostavoitteet Suomen Laatu-keskus Oy/Suomen Laatu-yhdistys ry:lle val-tionavustuksella toteutettavien tehtävien hoitamiselle vuonna 2005:

— Suomen Laatu-keskus Oy/Suomen Laatu-yhdistys ry ylläpitää ja kehittää laatu-palkinto-

järjestelmää kansainvälisten esikuvien mukaisesti.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	€
Keksintötoiminta	4 603 000
Standardisointitoiminta	1 610 000
Laatutoiminta	220 000
Yhteensä	6 433 000
2005 talousarvio	6 433 000
2004 talousarvio	6 214 000
2003 tilinpäätös	6 005 000

(70.) *Geologian tutkimuskeskuksen alushankinta* (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2004 talousarvio	168 000
2004 lisätalousarvio	84 000
2003 tilinpäätös	336 000

83. *Lainat teknologiseen tutkimukseen ja kehitykseen* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 64 063 000 euroa.

Vuonna 2005 uusia lainoja saa myöntää enintään 71 890 000 eurolla.

Lainoja saa myöntää valtion lainanannosta sekä valtion takauksesta ja valtion takuusta annetun lain (449/1988), Euroopan komission vähämerkityksistä tukea koskevan asetuksen (EY 69/2001) ja valtioneuvoston asetuksen (435/2004) mukaisesti. Lainoja saa myöntää joko vieraan pääoman ehtoisina (riskilainat) tai oman pääoman ehtoisina (pääomalainat) yrityksille ja yhteisöille teknologiseen kehitystyöhön, jonka tavoitteena on edistää kansainvälisesti kilpailukykyisten tuotteiden, tuotantomenetelmien ja palveluiden kehittämistä ja parantamista.

Lainoja saa myöntää myös riskipitoisiin kehityshankkeisiin, joilla tähdätään uuden teknologian hyödyntämiseen ja energiatalouden, ympäristö- ja hyvinvointiteknologioiden kehittämiseen, tutkimus- ja kehittämistoiminnan tu-

lostien liiketaloudelliseen hyödyntämiseen uusina liiketoimintoina ja alkavina teknologiayrityksinä sekä näiden syntymistä edistävien toimintojen parantamiseen. Lainoja saa myöntää ensisijaisesti konkreettiseen riskipitoiseen tuotekehitykseen ja tuotteistamiseen lähinnä pk-yrityksille. Suurille yrityksille lainaa voidaan myöntää lähinnä silloin, kun lainan riskiehto on oleellinen hankkeen toteuttamiselle ja se voidaan etukäteen määritellä. Lainat voidaan myöntää vakuutta vaatimatta. Mikäli kehitystyö epäonnistuu teknisesti tai ei johda taloudellisesti hyödynnettävään tulokseen, teknologian kehittämisskeskuksella on lainansaajan hakemuksesta oikeus antaa lainansaajalle valtioneuvoston asetuksen määrittelemien ehtojen puitteissa lisää takaisinmaksuaikaa, muuttaa takautuvasti alun perin vieraan pääoman ehtoisena myönnetty, Tekesin lainakannassa oleva laina tai osa siitä oman pääoman ehtoiseksi lainaksi tai poikkeustapauksessa jättää lainan maksamaton pääoma ja korot osittain tai kokonaan takaisin perimättä. Muiden kuin pk-yritysten kohdalla näin voidaan menetellä vain erityisen painavasta syystä.

Maksuvapautuksen piiriin tulevien lainojen enimmäismäärä on 10 000 000 euroa.

Osa rahoituksesta voidaan maksaa ennakkona. Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa myös tutkimus- ja kehittämishankkeita, jotka edistävät tietoyhteiskuntaohjelman ja yrittäjyyden politiikkaohjelman toteutumista.

Rahoitusta myönnetään:

— Yritysten ja yhteisöjen tutkimus- ja kehityshankkeisiin sekä teknologiaohjelmiin.

— Uusien teknologiayritysten ja liiketoimintojen käynnistämiseen.

— Pienille ja keskisuurille yrityksille teknologiahankintoihin ja teollisoikeuksien hankkimiseen tutkimus- ja tuotekehityshankkeen osana.

— Korkean teknologian tuotantotekniikoiden ja -prosessien kehittämiseen ja kokeilemiseen pilottikoossa tai laitosmittakaavassa.

— Pääomalinainaa myönnetään erityisesti yrityksille, jotka ovat perustamisvaiheessa tai joiden omavaraisuusaste on alhainen.

Pääomalinainan ehdot määräytyvät osakeyhtiölain (145/1997) mukaisesti. Valtiokonttorin hoidossa olevien Tekesin tuoteparannus-, tuo-

tekehitys- ja pääomaehtoisten tuotekehityslainojen lainakanta oli vuoden 2003 tilinpäätöksessä 351 miljoonaa euroa.

Tavoitteet on esitetty Tekesin toimintamomentin (32.20.26) yhteydessä.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2005	2006	2007	2008	2009—	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
Ennen vuotta 2005 tehdyt sitoumukset	45 143	19 443	5 458	1 028	125	71 197
Vuoden 2005 sitoumukset	18 920	25 462	14 418	4 719	8 371	71 890
Yhteensä	64 063	44 905	19 876	5 747	8 496	143 087
Vuonna 2005 myönnettävien lainojen kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 17,9 milj. euroa.			2005 talousarvio	2004 talousarvio	2003 tilinpäätös	64 063 000 67 723 000 69 758 071

30. Yrityspolitiikka

Mikäli vuoden 2003 ensimmäisen lisätalousarvion enintään 15 000 000 Yhdysvaltain dollarin velkakonversiovaltuutta (noin 14 000 000 euroa) on jäänyt käyttämättä, saa kauppa- ja teollisuusministeriö tai sen valtuuttamat laitokset tehdä vuonna 2005 tieteellisten laitteiden hankintoja ja tutkimuspalveluja koskevia sopimuksia valtuuden sitomatta olevasta määrästä siten kuin vuonna 2003 allekirjoitetun Suomen ja Venäjän federaation välisessä sopimuksessa entiseltä Neuvostoliitolta olevien velkasaatavien osittaisesta hoitamisesta on sovittu. Valtuudesta aiheutuvat maksut suoritetaan valtiontakuurahastolle vuoden 2005 talousarviossa.

Selvitysosa: Yrittäjyyttä on edistettävä innovatiivisuuden ja tuottavuuden ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi eli rakennemuutoksen vauhdittamiseksi. Talouden ja työllisyyden kasvu on merkittävästi sidoksissa kilpailukykyiseen yritystoimintaan ja sen aikaansaaman tuotannon ja tuottavuuden kasvuun. Yrityspolitiikan näkökulmasta on olennaista, että yrityskanta uusiutuu: uusia yrityksiä syntyy ja olemassa olevat yritykset uudistavat toimintaansa samalla kun vanhoja elinkaarensa päähän tulleita yrityksiä kuolee.

Yrityspoliittiset toimenpiteet painottuvat yrityksen toimintaympäristön laadun kehittämiseen, yrittäjyyttä suosivan ilmapiirin luomiseen, yritysten markkinoille pääsyn varmistamiseen ja etenkin aloitusvaiheessa olevien yritysten kasvun edistämiseen. Yritysten toimintaympäristöä kehitetään sellaiseksi, että se tarjoaa kilpailukykyiset toimintapuitteet kaikille yrityksille. Toisaalta erityistoimia suunnataan yrityksiin, joilla on halua ja edellytyksiä soveltaa uutta teknologiaa, kasvaa ja kehittyä sekä tarjota myös uusia työpaikkoja.

Hallituksen yrittäjyyden politiikkaohjelma tukee osaltaan yrityspolitiikan toimenpiteitä. Ohjelmalla varmistetaan, että resurssit yrittäjyyden edistämiseen käytetään tehokkaasti hallinnonalojen välisessä yhteistyössä.

Kehittämispalvelut ja yritystuet

Kilpailukykyinen alueellinen elinkeinotoiminta edellyttää vahvaa kansallista osaamis pohjaa sekä kannustavaa innovaatioympäristöä. Kehittämispalvelujen strategian mukaisella neuvonta-, koulutus- ja osaamisen kehittämispalvelutarjonnalla vastataan asiakastarpeisiin ja pyritään poistamaan markkinapuutteita kehittämispalvelujen kysynnässä ja tarjonnassa. Tarjonnan kattavuus varmistetaan kehittämällä eri organisaatioiden palveluista asiakkaiden tarpeita vastaavia integroituja palvelukokonaisuuksia. Lisäksi toimitaan yhteistyössä muiden pk-yrityksille osaamis palveluja tuottavien organisaatioiden kanssa.

Vuonna 2005 pk-yritysten osaamisen kehittämispalveluiden painopisteissä korostuvat yrittäjyyden vahvistaminen ja yritystoiminnan edistäminen. Erityisesti panostetaan kasvukykyisten ja kasvuhaluisten yritysten toimintaympäristön parantamiseen. Toiminnassa painottuvat myös liiketoimintaosaamisen vahvistaminen ja sukupolvenvaihdosten tukeminen. Kehittämispalvelujen seutukunnallista ja alueellista palvelutarjontaa tehostetaan. Erityisesti kiinnitetään huomiota julkisesta rahoituksesta riippumattoman yritysneuvonnan aseman vahvistamiseen maan eri alueilla.

Yritystukia myönnetään laadullisesti korkeatasoisiin aineettomiin ja aineellisiin hankkeisiin, joissa tuella arvioidaan olevan merkittävä vaikutus hankkeen toteuttamiseen. Yritystukia suunnataan kasvuhakuisten ja aloittamisvaiheessa olevien pk-yritysten kilpailukykyä parantaviin hankkeisiin, pk-yritysten osaamisen ja verkottumisen edistämiseen, uusia kehittyviä aloja edustavien pk-yritysten kilpailukykyä parantaviin hankkeisiin sekä hankkeisiin, jotka edistävät uuden teknologian käyttöönottoa pk-yritysten toiminnassa sekä keskuksissa että niiden ulkopuolella. Lisäksi tuetaan pk-yritysten tarvitsemien palvelujen kehittämiseen ja toimintaympäristön parantamiseen liittyviä hankkeita.

Huomattava osuus yritystuista ja kehittämispalveluista rahoitetaan EU:n rakennerahasto-ohjelmien kautta. Alueellisten tavoiteohjelmien rahoituksesta noin puolet kohdistuu joko suoraan tai välillisesti yritystoiminnan kehittämiseen. Kauppa- ja teollisuusministeriö on keskeinen toimija alueellisissa EU:n ohjelmissa 1 ja 2, joiden tavoitteena on alueiden elinkeinorakenteen monipuolistaminen ja vahvistaminen ja siten yritystoiminnan ja työllisyyden edistäminen. Ministeriön osuus alueohjelmien Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) osarahoitteisesta toiminnasta on runsas puolet ja tuki kohdistuu yritysten kilpailukykyä ja toimintaympäristöä parantaviin hankkeisiin. Pääosa rahoituksesta kanavoituu TE-keskusten kautta, mutta osaksi myös Teknologian tutkimuskeskuksen tutkimus- ja kehityshankkeisiin sekä Finnvera Oyj:n luottojen korkotukiin ja luottotappiokorvauksiin. Lisäksi rahoitetaan tavoite 3 -ohjelmassa ja alueohjelmissa Euroopan sosiaalirahaston (ESR) osarahoitteisia hankkeita. Ministeriön osuus ESR-osarahoitteisista hankkeista on yhteensä noin kymmenen prosenttia. Raja-alueiden yhteisöaloite Interreg III A -ohjelmasta yritystoiminnan kehittämisen osuus on reilut viisi prosenttia.

Erityisrahoitus

Yritysten kilpailukykyyn vahvistaminen on keskeinen lähtökohta valtion erityisrahoituksen suuntaamisessa. Pk-yritysten ja viennin rahoituksen tarjonnassa olevia puutteita on tarkoituksenmukaista poistaa tarjoamalla julkista erityisrahoitusta. Vientiyritysten kannalta on tärkeää, että niille on tarjolla kansainvälisesti kilpailukykyistä rahoitusta. Keskeinen erityisrahoituslaitos pk-yritysten laina- ja takausrahoituksessa sekä viennin rahoituksessa on Finnvera Oyj.

Pk-yritysten rahoitukseen kohdistuvaan Finnvera Oyj:n rahoitukseen sisältyy valtiontukea elinkeino- tai aluepoliittisista syistä. Valtiontuki kotimaassa toimiville yrityksille myönnettävissä lainoissa sisältyy korkotukeen ja luottotappiokorvauksiin sekä takausten osalta takaustappiokorvauksiin. Yhtiön pk-lainoitusta ja vuodesta 2005 alkaen lisäksi takauksia on tarkoitus rahoittaa osittain myös Euroopan aluekehitysrahastosta. Näiden lisäksi valtio tukee Finnvera Oyj:n kehittämis-, palvelu- ja neuvontatoimintaa. Vienninrahoitustoiminnan tarkoituksena on vahvistaa Suomen taloudellista kehitystä edistämällä vientiä ja yritysten kansainvälistymistä. Valtio vastaa

vientitakuiden ja erityistakausten tappioista valtiontakuurahaston varoilla. Vientitakuu- ja erityistakaustoiminnan tulee olla pitkällä aikavälillä itsekannattavaa. Finnvera Oyj:n tytäryhtiö Fide Oy hoitaa julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasausjärjestelmän hallinnointia. Suomen Vientiluotto Oy:stä tuli vuonna 2004 Finnvera Oyj:n tytäryhtiö, kun se siirtyi valtiovarainministeriön hallinnonalalta kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalle.

Kauppa- ja teollisuusministeriö asettaa alustavasti yrityspolitiikan tulosalueelle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2005:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

— Yrittäjyyden ja yritystoiminnan toimintaympäristö kehittyy siten, että suomalaisilla yrityksillä on tasavertaiset aloitus-, kasvu- ja kilpailuedellytykset.

— Työllisyysaste nousee ja työttömyys alenee jokaisen TE-keskuksen alueella.

— Aluerakenne on tasapainoinen ja maaseutu on elinvoimainen Suomessa ja kunkin TE-keskuksen alueella.

— Valtion varoin tuettu Finnvera Oyj:n toiminta ja riskinotto vaikuttavat viennin rahoitukseen sekä nopean kasvun edellyttämien aineettomien investointien rahoituksen saatavuuteen.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Yrityksille suunnattujen neuvonta-, koulutus- ja kehittämispalvelujen tarjonta vastaa pk-yritysten kehittämistarpeisiin, minkä lisäksi yhteistyö muiden yrityksille vastaavia palveluja tarjoavien organisaatioiden kanssa tehostuu.

— Yritystukiohjelmien toimenpiteiden ohjaus sekä toimenpiteiden vaikutusten seuranta tehostuvat ja valvonta paranee.

— Erityisrahoituksessa pyritään itsekannattavuuteen. Finnvera Oyj:n elinkeinopoliittisella ohjauksella varmistetaan yhtiölle asetettujen elinkeinopoliittisten tavoitteiden toteutuminen. Finnvera Oyj:n toiminnan ulkoisen arvioinnin tuloksia hyödynnetään valtion rahoitusta kehitettäessä.

— Luottolaitosten uusittavien vakavaraisuussuosituksen arvioidaan kiristävän luottolaitosten vakavaraisuusvaatimuksia, mikä otetaan huomioon sekä viennin rahoituksessa että pk-rahoituksessa.

— Yrityksille tarjotaan kansainvälisesti kilpailukykyiset vientitakuu- ja erityistakaustajärjestelmät sekä vienti- ja alusluottojen korontasaus- ja muut julkisesti tuetut viennin rahoitusjärjestelmät ja niiden alueellinen saatavuus on hyvä.

Yrittäjyyden politiikkaohjelman yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

— Yritysten toimintaympäristö on vakaa ja sen kehitys on ennustettavissa pitkälläkin aikavälillä.

— Markkinatalous toimii parhaalla mahdollisella tavalla.

— Yritysten ja yrittäjien merkitys taloudellisen kasvun ja työllisyyden luojina kasvaa suomalaisessa yhteiskunnassa.

— Yrityskanta kehittyy ja uusiutuu jatkuvasti, minkä lisäksi yritysten kasvu ja kansainvälistyminen vauhdittuu.

— Yrittäjyyttä suosivat kilpailuolosuhteet paranevat.

Yrityspolitiikka -luvun määrärahojen arvioitu jakautuminen (1 000 euroa)

	v. 2004		
	v. 2003 tilinpäätös	varsinainen talousarvio	v. 2005 esitys
21. Patenti- ja rekisterihallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	-545	1 027	1 177
(40.) Haja-asutusalueiden vähittäiskauppojen investointituki (siirtomääräraha 3 v)	2 000	-	-
41. Toimintatuki Finnvera Oyj:lle (kiinteä määräraha)	336	336	336
42. Finnvera Oyj:n korkotuet (arviomääräraha)	20 510	17 470	16 400
43. Finnvera Oyj:n tappiokorvaukset (arviomääräraha)	17 007	26 000	22 200
44. Alueellinen kuljetustuki (arviomääräraha)	3 610	4 350	3 540
45. Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen (arviomääräraha)	17 227	18 206	19 755
47. Valtionavustus kehittämispalvelutoimintaan ja eräille yhteisöille (siirtomääräraha 3 v)	3 561	3 561	3 561
48. Korkotuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille (arviomääräraha)	1 819	5 700	6 300
49. Korkotuki Suomen Vientiluotto Oy:n myöntämille luotoille (arviomääräraha)	-	17	20
60. Siirrot valtiontakuurahastoon (arviomääräraha)	25 924	17	14 000
62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus kauppa- ja teollisuusministeriön osalta (arviomääräraha)	68 464	76 000	87 898
Yhteensä	159 913	152 684	175 187

21. Patenti- ja rekisterihallituksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 177 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kansainvälisen järjestöjen jäsenmaksuihin ja teknisen ja taloudellisen kehityksen edistämiseen, kansainväliseen toimintaan liittyviin projekteihin sekä INNOSUOMI-toimintaan ja -palkintoihin. Momentille budjetoidaan hakemus-, ilmoitus- ja käsittelymenettelyistä johtuen tulot pääsääntöisesti maksuperusteella.

Selvitysosa: Patenti- ja rekisterihallitus (PRH) edistää innovatiivisuutta, yrittäjyyttä ja yhteisöllistä toimintaa Suomessa ja kansainvälisesti. PRH tukee henkistä pääomaa ja edistää teknistä ja taloudellista kehitystä käsittelemällä yrityksiä, yhdistyksiä ja säätiöiden asioita ja rekisteröimällä ne sekä myöntämällä patentit, tavaramerkit, mallioikeudet ja muut teollisoikeudelliset suojat. Lisäksi PRH var-

mistaa sen, että neuvonta ja tietopalvelu on luotettavaa ja nopeasti saatavissa. Virasto kehittää palvelujaan sähköistä asiointia lisäämällä.

PRH:lle jätettyjen hakemusten ja ilmoitusten kokonaismäärän arvioidaan nousevan 3 %. Nousu johtuu pääasiassa tilinpäätös- ja säätiöilmoitusmäärien 5 prosentin kasvusta, kaupparekisteri-ilmoitusmäärien 3 prosentin kasvusta ja patenttihakemusten määrän 5 prosentin kasvusta. Yhteisön tavaramerkkihakemusten tutkimuspyyntöjen määrän arvioidaan pysyvän ennallaan samoin kuin yhdistysrekisteri-ilmoitusten, yritys kiinnityshakemusten, hyödyllisyysmallihakemusten sekä mallioikeushakemuksiin sisältyvien mallien määrä. Kansallisten tavaramerkkihakemusten määrän odotetaan pienenevän 7 %; samoin myös kansainvälisten tavaramerkkihakemusten, joissa kohde on Suomi, odotetaan määrältään pienenevän 4 %. Kansainvälisten PCT-patenttihakem-

musten (Patent Coordination Treaty) määrän odotetaan kasvavan ripeästi ja nousevan 500 kappaleeseen. Toiminta alkaa vuoden 2004 jälkipuoliskolla.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppaja- ja teollisuusministeriö asettaa alustavasti PRH:lle seuraavat tulostavoitteet:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

— PRH:n kotimaisten asiakkaiden toimintaedellytykset yhä kansainvälistyvämmässä innovaatiojärjestelmässä paranevat.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— PRH käynnistää toimintansa kansainvälisiä PCT-patenttihakemuksia tutkivana virastona.

— Aluepalveluja parannetaan edelleen yhteistyöllä ja palvelusopimuksilla TE-keskusten, maistraattien ja verohallinnon kanssa.

— Kaupparekisterin tietojärjestelmää uusitaan.

— Sähköisiä tietopalveluja lisätään ja sähköistä asiointia edistetään.

— Neuvonta- ja tietopalveluiden strategia uudistetaan.

— INNOSUOMI -toiminta jatkuu.

— Työn tuottavuus pidetään hyvällä tasolla ja palvelumaksuihin vaikuttavia kustannuksia hallitaan yksikkökustannusten säännöllisellä seurannalla.

— Palvelut nopeutuvat. Eri palvelumuotojen laadusta ja kehittämistarpeista tehdään uusi kysely asiakkaille vuonna 2005. Tavoitteena on vähintään keskiarvo 8 (kouluarvosana). Toiminnan laadun arviointeja Euroopan laatu-palkintomallin (EFQM) kriteerien avulla jatketaan tavoitteena 400—450 pisteen taso lähivuosina (maksimi 1 000 pistettä).

Tunnusluvut

	2003 toteutuma	2004 tavoite	2005 tavoite
Työn tuottavuus			
— tuottavuuden muutos keskimäärin, %	+3,1	+0,3	+0,1
Taloudellisuus			
—yksikkökustannusten muutos keskimäärin, %	+0,5	+1,9	+1,8

Asiakaspalvelun käsittelyajat

	2003 toteutuma	2004 tavoite	2005 tavoite
Kotimaiset patenttihakemukset	2,9 v	2,7 v	2,5 v
Ulkomaiset patenttihakemukset ¹⁾	8,6 v	7,5 v	6,8 v
Hyödyllisyysmallihakemukset	3,0 kk	3,0 kk	3,0 kk
Kansalliset tavaramerkkihakemukset	9,0 kk	9,0 kk	6,0 kk
Kansainväliset tavaramerkkihakemukset (kohdema Suomi)	7,2 kk	11,0 kk	5,0 kk
EU-tavaramerkkiläusunnat	2,0 kk	2,5 kk	2,5 kk
Mallioikeushakemukset	10,2 kk	9,5 kk	9,5 kk
Kaupparekisteri-ilmoitukset	0,4 kk	0,5 kk	0,5 kk
Yrityskiinnityshakemukset	0,2 kk	0,5 kk	0,5 kk
Yhdistysrekisteri-ilmoitukset	3,6 kk	2,0 kk	2,0 kk
Säätiörekisteri-ilmoitukset	1,2 kk	0,7 kk	0,5 kk

¹⁾ Vuoden 2005 jälkeen käsittelyajat tulevat olennaisesti lyhenemään.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

— PRH:n johtamisjärjestelmään kuuluvat kehittämiskeskustelut uudistetaan ja niiden onnistumista henkilöstön valmiuksien ja motivaation kohottajina seurataan kriittisenä menestystekijänä henkilöstöbarometrilla.

— PRH:n palkkausjärjestelmä uudistetaan niin, että se edelleen kannustaa myös henkilökohtaisen osaamisen lisäämiseen.

— Henkilöstön työhyvinvointi paranee.

Tulojen perintä perustuu lakiin Patentti- ja rekisterihallituksen suoritteista perittävistä maksuista (1032/1992) ja kauppa- ja teollisuusministeriön asetukseen Patentti- ja rekisterihallituksen maksullisista suoritteista (1027/2001).

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina maksullisen toiminnan tuloina maksuperusteisena patentti-, tavaramerkki-, mallioikeus-, hyödyllisyysmallioi-

keus-, kaupparekisteri- ja yhdistysrekisteritulot sekä suoriteperusteisesti säätiörekisteri-, yritys kiinnitys-, kaupparekisteriote- ja tilinpäätösasiakirja- sekä liiketaloudellisesta toiminnasta aiheutuvat tulot.

Momentin tuloennusteet perustuvat sille olettamukselle, että tavaramerkkien ja mallien maksuja korotetaan alijäämän pienentämiseksi. Jos muiden yksiköiden ilmoitusten ja hakeusten kysyntäennusteet poikkeavat huomattavasti arvioidusta, varaudutaan näiden yksiköiden osalta arvioimaan maksujen korotustarve erikseen.

Nettomäärärahaa on tarkoitus käyttää Patentti- ja rekisterihallituksen toimintamenojen kattamiseen. Määrärahan tarve johtuu ensisijaisesti yhdistysrekisteristä, jonka maksuille ei ole asetettu yhteiskuntapoliittisista syistä omakustannustavoitetta. Myöskään säätiörekisteriltä ei ole odotettu täyttä kustannusvastaavuutta.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	32 774	34 248	34 743
— maksullinen toiminta	32 347	33 862	34 363
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta (myös EU:lta saatava rahoitus)	22	-	-
— muut tulot	405	386	380
Menot	32 229	35 275	35 920
— henkilöstömenot	18 486	19 199	19 921
— toimitilavuokrat	3 932	4 068	4 416
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	7 722	8 243	7 540
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	1 121	1 329	1 258
— investoinnit	968	2 436	2 785
Toiminnan rahoitus			
— toimintamomentille budjetoidut tulot	32 774	34 248	34 743
— toimintamomentille budjetoidut menot	32 229	35 275	35 920
— toimintamenorahoitus, netto	-545	1 027	1 177
Momentin käyttö¹⁾			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 177		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle		1 177	

¹⁾ Vuonna 2003 tulot ovat olleet suuremmat kuin menot.

2005 talousarvio	1 177 000
2004 talousarvio	1 027 000
2003 tilinpäätös	-545 302

41. Toimintatuki Finnvera Oyj:lle (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 336 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Finnvera Oyj:n toimintakuluihin valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta annetun lain (445/1998) ja sen nojalla annetun valtioneuvoston sitoumuksen mukaisesti.

Selvitysosa: Toimintatuella korvataan valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta annetun lain 5 §:n ja sen nojalla annetun valtioneuvoston sitoumuksen mukaisesti Finnvera Oyj:lle erikseen määritellyistä palveluista aiheutuvia kuluja. Kauppa- ja teollisuusministeriö sekä Finnvera Oyj tekevät vuosittain palvelujen tuottamista koskevan sopimuksen.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

— Yritysten perustaminen ja kansainvälistyminen helpottuvat.

Toiminnalliset tulostavoitteet

— Finnvera Oyj:n rahoituksen vaikuttavuus paranee toimintatuen myötävaikutuksella.

— Pienlaina- ja naisyrityslainasiakkaiden osaaminen vahvistuu tilinpäätösanalyysien avulla.

Toimintatuella Finnvera Oyj voi tehdä yritysten rahoitukseen liittyviä tutkimuksia ja selvityksiä sekä harjoittaa yritysten kehittämis- ja palvelutoimintaa sekä neuvontaa, jotka edistävät Finnvera Oyj:lle asetettujen tavoitteiden toteutumista, mutta eivät ole varsinaista rahoitustoimintaa. Vastaavia palveluja eivät yksityiset kaupalliset rahoittajat tarjoa yrityksille.

Määräraha liittyy osin Kera Oyj:n myöntämien luottojen perusteella maksettavaan poistuvaan ja vuosittain alenevaan peruskorkotukeen, johon sisältyi toimintatukea.

2005 talousarvio	336 000
2004 talousarvio	336 000
2003 tilinpäätös	336 000

42. Finnvera Oyj:n korkotuet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 16 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yhtiön toiminnan rahoittamiseen myönnettävään korkotukeen valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta annetun lain (445/1998) ja sitä edeltäneen Kera Oyj:stä annetun lain (65/1971) nojalla annettujen valtioneuvoston sitoumuksen mukaisesti.

Alueellisen korkotuen piiriin kuuluvia luottoja erityisrahoitusyhtiö saa myöntää vuonna 2005 enintään 121 732 000 euroa ja elinkeinopoliittisin perustein tuettavien tukiohjelmien mukaisia erityiskorkotuen piirissä olevia lainoja yhteensä enintään 112 912 000 euroa, johon sisältyvät myös naisyrityslainat.

Selvitysosa: Määräraha on osittain alueiden kehittämislaisissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

— Yritysten toimintaedellytykset paranevat, kun Finnvera Oyj voi myöntää ilman turvaavaa vakuutta riskilainoja kohtuuhinnalla erityisesti uuden yritystoiminnan käynnistämiseksi sekä pk-yritysten laajentamiseksi ja kehittämiseksi.

Valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta annetun lain ja sen nojalla annetun valtioneuvoston sitoumuksen mukaan valtio maksaa yhtiölle korkotukea, joka voi olla alueellista korkotukea tai erityiskorkotukea. Valtio maksaa yhtiölle siirrettäväksi edelleen luotonsaajille vuosittain alueellista korkotukea, joka myönnetään suuruudeltaan alueellisesti porrastettuna. Erityiskorkotukea maksetaan yhtiölle siirrettäväksi edelleen luotonsaajille erikseen määritellyistä elinkeinopoliittisista syistä annetuista luotoista.

Vuonna 2005 korkotukea maksetaan valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta annetun lain nojalla annetun valtioneuvoston sitoumuksen mukaisena alueellisena korkotukena ja erityiskorkotukena Finnvera Oyj:n vuonna 1999 tai sen jälkeen myöntämille luotoille. Korkotukea maksetaan lisäksi

Kera Oyj:n ennen vuotta 1999 myöntämille luotoille Kera Oyj:stä annetun lain nojalla annettujen voimassa olevien valtioneuvoston sitoumusten mukaisena peruskorkotukena ja lisäkorkotukena.

Alueellisen korkotuen ja erityiskorkotuen piiriin kuuluvien luottojen myöntämisvaltuudet koskevat myös sitä osaa myönnettyistä luotoista, joita rahoitetaan Euroopan aluekehitysrahastosta. Näiden luottojen korkotuen kansallinen valtion rahoitusosuus on budjetoitu

momentille 32.30.62 ja Euroopan aluekehitysrahaston osuus momentille 26.98.61.

Finnvera Oyj:lle maksettava ja sen edelleen luotonsaajille siirtämä alueellinen korkotuki ja erityiskorkotuki maksetaan vuonna 2002 ja sen jälkeen myönnettyistä luotoista yhtiölle samana vuonna kuin yhtiö hyvittää sen asiakkaalle. Tätä aiemmin myönnettyihin luottoihin kohdistuva maksettava korkotuki maksetaan yhtiölle luotonsaajille siirtämistä seuraavana vuonna.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2005	2006	2007	2008	2009—	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
Ennen vuotta 2005 tehdyt sitoumukset	15 000	10 900	7 100	4 600	2 700	40 300
Vuoden 2005 sitoumukset	1 400	3 000	3 000	2 100	1 600	11 100
Yhteensä	16 400	13 900	10 100	6 700	4 300	51 400

Vuoden 2005 korkotuesta kohdistamattoman korkotuen (peruskorkotuki) laskennallinen osuus on noin 2,6 milj. euroa ja kohdistetun korkotuen noin 13,8 milj. euroa.

Vuoden 2005 myöntämisestä aiheutuvat kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat noin 10,5 milj. euroa.

2005 talousarvio	16 400 000
2004 talousarvio	17 470 000
2003 tilinpäätös	20 510 367

43. Finnvera Oyj:n tappiokorvaukset (arvio määräraha)

Momentille myönnetään 22 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Finnvera Oyj:n ja Kera Oyj:n luotonanto- ja takaustoiminnassa syntyneiden tappioiden korvaamiseen valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta annetun lain (445/1998) ja sitä edeltäneen Kera Oyj:stä annetun lain (65/1971) nojalla annettujen valtioneuvoston sitoumusten mukaisesti.

Selvitysosa: Määräraha on osittain alueiden kehittämislaisissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

— Erityisesti pk-yritysten rahoituksen saanti paranee, kun Finnvera Oyj:llä on mahdollisuus riskilainojen ja -takausten myöntämiseen silloinkin, kun yrityksen vakuudet ovat riittämättömiä.

Valtioneuvosto on antanut valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta annetun lain 8 §:n nojalla sitoumuksen siitä, että valtio korvaa Finnvera Oyj:n luottotappioita sitoumuksessa tarkemmin määriteltujen ehtojen mukaisesti niistä luotoista ja takauksista, jotka yhtiö myöntää 1.1.1999 alkaen. Tätä ajankohtaa ennen myönnettyistä luotoista ja takauksista, jotka Kera Oyj on myöntänyt, korvataan luotto- ja takaustappiot Kera Oyj:stä annetun lain mukaan annettujen valtioneuvoston sitoumusten mukaisesti.

Finnvera Oyj:n vuonna 2005 myöntämistä luotoista ja takauksista arvioidaan aiheutuvan valtiolle menoja ensimmäisen kerran vuonna 2006.

Finnvera Oyj:n myöntämien investointi- ja käyttö pääomailainoista syntyvien luottotappioiden korvaamiseen kohdistetaan myös Euroopan aluekehitysrahaston rahoitusta. Kansallinen rahoitusosuus on budjetoitu momentille 32.30.62 ja Euroopan aluekehitysrahaston osuus momentille 26.98.61.

2005 talousarvio	22 200 000
2004 talousarvio	26 000 000
2003 tilinpäätös	17 007 217

44. Alueellinen kuljetustuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 540 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kuljetusten alueellisesta tukemisesta annetun lain (954/1981) sekä saaristokuljetusten tukemisesta annetun valtioneuvoston asetuksen (449/2002) mukaisen kuljetustuen maksamiseen pk-yrityksille.

Määrärahasta saa käyttää enintään 6 000 euroa saariston kuljetustuen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on osittain alueiden kehittämislaisissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Määrärahasta on tarkoitettu rahoittamaan yritysjäyden politiikkaohjelmaa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 810 000 euroa, joka siirretään momentille 26.98.63 Kainuun hallintokokeilusta annetun lain (343/2003) 2 §:n mukaisesti.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

— Edellytykset tuotannon määrän ja uuden tuotantotoiminnan lisääntymiselle sekä tuotannon jalostusasteen kohoamiselle vahvistuvat tuen piiriin kuuluvissa maakunnissa.

Kuljetusten alueellisesta tukemisesta annettua lakia (954/1981) muutettiin 15.12.2003 annetulla lailla (1080/2003) siten, että lain (954/1981) soveltamisaika jatkettiin kattamaan vuosina 2004—2007 tapahtuvat kuljetukset.

Kuljetustukea maksetaan Lapin, Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun, Pohjois-Karjalan, Etelä-Savon ja Pohjois-Savon maakunnissa sijaitsevien pk-yritysten kuljetusten tukemiseen. Tuen kohteena arvioidaan olevan noin 300 pientä ja keskisuurta yritystä. Kuljetustuki on lakisääteinen avustus.

2005 talousarvio	3 540 000
2004 talousarvio	4 350 000
2003 tilinpäätös	3 609 513

45. Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 19 755 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yritystoiminnan tukemisesta annetun lain (1068/2000) ja yritystuesta annetun lain (1136/1993) mukaisten tukien sekä kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksen (2/022/1998) mukaisten kansainvälistymistukien maksamiseen.

Yritystoiminnan tukemisesta annetun lain mukaista investointitukea, pk-yritysten kehittämistukea, yritysten toimintaympäristötukea sekä maataloustuotteiden jalostuksen ja markkinoinnin investointi- ja kehittämistukea saa vuonna 2005 myöntää yhteensä 16 519 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yritysten investointihankkeisiin, pk-yritysten kehittämishankkeisiin, yritysten toimintaympäristöä parantaviin hankkeisiin sekä maataloustuotteita jalostavien ja markkinoivien yritysten investointi- ja kehittämishankkeisiin myönnettäviin avustuksiin.

Määrärahaa saa käyttää myös julkisten yhteisöjen hankkeiden tukemiseen.

Selvitysosa: Määräraha on osittain alueiden kehittämislaisissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Määrärahasta on tarkoitettu rahoittamaan tietoyhteiskuntaohjelmaa, työllisyysohjelmaa ja yritysjäyden politiikkaohjelmaa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 300 000 euroa, joka siirretään momentille 26.98.63 Kainuun hallintokokeilusta annetun lain mukaisesti.

Laki yritystoiminnan tukemisesta (1068/2000) tuli voimaan vuoden 2001 alusta. Yritystoiminnan tukemisesta annettu laki korvaa yritystuesta annetun lain (1136/1993 muutoksineen).

Investointitukea myönnetään käyttöomaisuusinvestointien toteuttamiseen yrityksen aloittaessa tai laajentaessa toimintaansa taikka uudistaessa käyttöomaisuuttaan. Investointitukea voidaan myöntää koko maassa pienille yrityksille. Kehitysalueella tukea voidaan myöntää myös pientä yritystä suuremmille yrityksille.

Pk-yritysten kehittämistukea voidaan myöntää koko maassa laissa määritellyn pk-yrityskokorajan mukaisille pk-yrityksille. Tukea voidaan myöntää pk-yritysten merkittäviin kehittämishankkeisiin, joilla parannetaan tuotteiden tai tuotannon tasoa, markkinointi- tai liikkeenjohtotaitoja tai edistetään kansainvälistymistä.

Yritysten toimintaympäristötukea voidaan myöntää koko maassa hankkeisiin, joilla kehitetään tai aikaansaadaan pk-yritysten tarvitsemia palveluja, parannetaan yritysten ja oppilaitosten välistä yhteistyötä ja yritysten verkottumista sekä teknologian siirtoa. Tukea myönnetään pääsääntöisesti muille kuin yrityksille eli

lähinnä julkisille yhteisöille kuten oppilaitoksille, tutkimuslaitoksille sekä kunnille.

Maataloustuotteiden jalostuksen ja markkinoinnin investointi- ja kehittämistukea myönnetään koko maassa maataloustuotteita jalostavien ja markkinoivien yritysten investointi- ja kehittämishankkeisiin.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

— Erityisesti pk-yritysten kilpailukyky sekä yritysten toimintaympäristö paranevat.

— Yritysten tuotteiden ja tuotannon tekninen taso paranee, paikkakunnan tai alueen työn tuottavuuden taso nousee, tuotantorakenteeltaan ongelmallisten alueiden elinkeinorakenne vahvistuu sekä työllisyys ja yritysten kansainvälistyminen paranevat.

— Pk-yritysten kehittämistuen avulla pk-yritysten pitkän aikavälin kilpailukyky sekä kansainvälistyminen lisääntyvät.

Toiminnalliset tulostavoitteet

— Tuet suunnataan hyvät kasvuedellytykset omaaville käynnistys- ja kasvuvaiheen pienille ja keskiuurille yrityksille. Tukea suunnataan laadullisesti korkeatasoisiin hankkeisiin, joissa tuella voidaan arvioida olevan merkittävä vaikutus hankkeen toteuttamiseen.

— Yritysten toimintaympäristötuella luodaan ja kehitetään pk-yritysten tarvitsemia ja alueelta puuttuvia palveluja.

Myöntämisvaltuuden arvioitu jakautuminen vuonna 2005 eri käyttökohteisiin

	Arvio tuen- euroa	Uusia työ- paikkoja	Uusitut työpaikat	Hankkeiden toteuttamisesta työpaikkoja	Uudet yritykset
Investointituki	5 300 000	260	650	230	176
Pk-yritysten kehittämistuki	8 200 000	300	750	390	10
Toimintaympäristötuki	1 700 000	25	75	90	4
Maataloustuotteiden jalostuksen ja markkinoinnin investointi- ja kehittämistuki	1 319 000	30	80	20	5
Yhteensä	16 519 000	615	1 555	730	195

Lisäksi myönnettävällä valtuudella arvioidaan vaikutettavan noin 530 yrityksen liike-

vaihdon lisäykseen ja noin 260 yrityksen viedin kasvuun.

**Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot
(1 000 euroa)**

	2005	2006	2007	2008	2009—	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
Ennen vuotta 2005 tehdyt sitoumukset	17 700	8 932	3 364	1 177	-	31 173
Vuoden 2005 sitoumukset	2 055	5 825	4 765	2 650	1 224	16 519
Yhteensä	19 755	14 757	8 129	3 827	1 224	47 692

Vuonna 2005 myönnettävien tukien aiheuttamat kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 15,7 milj. euroa.

2005 talousarvio	19 755 000
2004 lisätalousarvio	600 000
2004 talousarvio	18 206 000
2003 tilinpäätös	17 227 350

47. *Valtionavustus kehittämisspalvelutoimintaan ja eräille yhteisöille* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 561 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kauppa- ja teollisuusministeriön toimialaan liittyvien järjestöjen valtionapuun ja lähinnä pk-yritysten kehittämisspalvelujen tuottamiseen sekä ulkomaisien investointien edistämiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää valtionavustusten maksamiseen pk-yritystoiminnan edistämisyhteisöille, pk-yrityksille tarkoitettujen palvelujen kehittämiseen sekä alueellisiin elinkeinojen kehittämishankkeisiin.

Momentin käyttötarkoituksessa mainittuihin ulkomaisien investointien edistämisestä aiheutuviin kustannuksiin voidaan palvelun julkishyödykkeeseen verrattavan luonteen johdosta myöntää valtionavustusta täyttä kustannusmäärää vastaavasti. Myös pk-yrityksille tarkoitettujen palvelujen kehittämiseen, yritysten eettisen vastuun edistämiseen sekä alueellisiin elinkeinojen kehittämishankkeisiin voidaan erityisissä tapauksissa niiden yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden perusteella myöntää valtionapua kustannusten täyttä määrää vastaavasti.

Avustukset myönnetään valtioneuvoston tarkemmin päättämien perusteiden mukaisesti. Määrärahaa saa käyttää myös julkisten yhteisöjen hankkeiden rahoittamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on osittain alueiden kehittämisslaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa ja yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Kauppa- ja teollisuusministeriö hyväksyy kunkin järjestön toiminnalle asetetut tavoitteet ja seuraa toiminnalla aikaansaatuisten tulosten kehittymistä ja vaikuttavuutta.

**Määrärahan käytön arvioitu
jakautuminen**

€

Ulkomaisten investointien lisääminen Suomessa	1 598 000
Muotoilun edistäminen	685 000
Liikkeenjohdollisen asiantuntemuksen lisääminen	505 000
Kehittämisspalvelut, naisyrittäjyys, osaamisen monimuotoisuus ja muu avustustoiminta	773 000
Yhteensä	3 561 000

Momentin määrärahaa käytetään ulkomaisien investointien edistämiseen liittyvien palvelujen tuottamiseen sekä pk-yrityksille tarkoitettujen asiantuntijapalvelujen käytön edistämiseen. Määrärahaa käytetään myös elinkeino- ja pk-yritystoiminnan edellytysten parantamiseen, pk-yritysten kilpailukykyä edistäviin hankkeisiin kuten koulutus- ja neuvontapalvelujen kehittämishankkeisiin, kehittämiss-

palvelujen tarjonnan monipuolistamiseen sekä teollisen muotoilun hyväksikäytön edistämiseen. Lisäksi määrärahaa käytetään alueellisen elinkeinotoiminnan edistämiseen.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

— Liikkeenjohdollinen asiantuntemus lisääntyy muun muassa tieto- ja viestintäteknologian avulla.

Toiminnalliset tulostavoitteet

— Julkaisujen, kilpailujen ja näyttelyjen määrät, levikit ja osallistujamäärät sekä koulutustoiminnan, tietopalvelun ja projektien määrät kokonaisuutena lisääntyvät.

2005 talousarvio	3 561 000
2004 talousarvio	3 561 000
2003 tilinpäätös	3 561 000

48. Korkotuki julkisesti tuetuille vienti- ja alusluotoille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasauksesta annettun lain (1137/1996) mukaisen korkotuen maksamiseen. Määrärahaa voidaan lisäksi käyttää julkisesti tuettujen vienti- ja alusluottojen korontasausyhtiöstä annettun lain (1136/1996) tarkoittamalle yhtiölle Fide Oy:lle maksettavan hallinnointipalkkion suorittamiseen sekä Valtiokonttorille korontasauspimuksista aiheutuvien korko- ja valuuttariskien suoja-

ukseen tarvittavien toimenpiteiden ja kustannusten maksamiseen.

Selvitysosa: Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

— Suomalaisella viennillä ja alushankintojen rahoituksella on kansainvälisesti kilpailukykyiset ehdot.

Vuonna 2005 vientiluottojen korontasauspimuksista johtuvan määrärahatarpeen arvioidaan olevan 6 000 000 euroa ja alusluottojen korontasauspimusten osalta 300 000 euroa. Vuonna 2005 Fide Oy:n arvioidaan tekevän uusia vientiluottoja koskevia korontasauspimuksia 300 milj. euron arvosta sekä alusluottoja koskevia korontasauspimuksia 50 milj. euron arvosta. Vuonna 2006 Fide Oy:n arvioidaan tekevän vienti- ja alusluottojen korontasauspimuksia yhteensä 820 milj. euron arvosta ja sen jälkeen vuosittain yhteensä 600 milj. euron arvosta.

Vuonna 2003 momentilta ei maksettu korkotukea. Hallinnointipalkkiota maksettiin Fide Oy:lle yhteensä 0,3 milj. euroa. Suojaustoimenpiteistä aiheutuneita kustannuksia maksettiin momentilta yhteensä 1,5 milj. euroa. Korontasauspimuksista sekä korko- ja valuuttariskien suojaamisesta voi aiheutua menojen lisäksi korkohyvityksinä myös tuloja. Vuonna 2003 korkohyvitystä maksettiin valtiolle yhteensä 9,2 milj. euroa.

Korontasauspimuksista valtiolle aiheutuvat menot (1 000 euroa)

	2005	2006	2007	2008	2009	Yhteensä
Vientiluottojen korkotuki	6 000	8 000	9 500	10 700	11 600	45 800
Alusluottojen korkotuki	300	2 700	5 200	7 200	8 900	24 300
Yhteensä	6 300	10 700	14 700	17 900	20 500	70 100

2005 talousarvio	6 300 000
2004 talousarvio	5 700 000
2003 tilinpäätös	1 819 034

49. Korkotuki Suomen Vientiluotto Oy:n myöntämille luotoille (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 20 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Suomen Vientiluotto Oy:n korkotuesta, valuuttakurssitappioiden korvaamisesta ja antolainauksen valtion takauksista annettun lain (1364/1989) mukaisista takauksista syntyneiden tappioiden korvaamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Lainsäädäntö ei mahdollista enää uusien hankkeiden rahoitusta tai ta-

kausten myöntämistä. Lain (1364/1989) nojalla annetuista takauksista on voimassa kaksi, joista viimeinen erääntyy vuonna 2006.

2005 talousarvio	20 000
2004 talousarvio	17 000
2003 tilinpäätös	—

60. *Siirrot valtiontakuurahastoon* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 14 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtiontakuurahastosta annetun lain (444/1998), vientitakuulain (479/1962) ja valtion vientitakuista annetun lain (422/2001) perusteella myönnettyjen takuiden aiheuttamiin korvausmenoihin. Määrärahaa saa käyttää myös valtiontakaustoimintaa koskevien lakien (375/1963, 573/1972 ja 609/1973) nojalla valtiontakaustoiminnasta annettujen takaussitoumusten ja perusraaka-ainehuollon turvaamiseksi annetun lain (651/1985), valtion vakauttamistakauksista annetun lain (529/1993) perusteella myönnettyjen takuiden ja takausten sekä valtion pääomatakuista annetun lain (594/1992) nojalla ennen vuotta 1999 myönnettyjen takuiden aiheuttamien korvausmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Venäjä kuittaa vuoden 2003 velkakonversiosopimuksen mukaisesti velkojaan noin 25 miljoonan Yhdysvaltain dollarin arvoisilla tavara- ja palvelutoimituksilla Suomeen. Kauppa- ja teollisuusministeriön tai sen valtuuttamien laitosten osuus vuoden 2003 konversiosopimukseen liittyvistä toimituksista on enintään 15 milj. Yhdysvaltain dollaria ja puolustusministeriön 10 milj. Yhdysvaltain dollaria. Velat ovat valtiontakuurahaston tilinpäätöksessä saamia Venäjältä, jotka konversion yhteydessä ovat muuttuneet saamiseksi Suomen valtiolta.

2005 talousarvio	14 000 000
2004 talousarvio	17 000
2003 tilinpäätös	25 923 632

62. *EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus kauppa- ja teollisuusministeriön osalta* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 87 898 000 euroa.

Vuonna 2005 saa tehdä uusia myöntämispäätöksiä yhteensä 85 549 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2004 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saadaan käyttämättä jääneestä osasta Kainuun maakunnassa toteutettavaa tavoite 1 -ohjelmaa lukuun ottamatta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2005.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan aluekehitysrahastosta ja Euroopan sosiaalirahastosta rahoitettavien rakennerahastokauden 2000—2006 tavoite 1-, 2- ja 3 -ohjelmien sekä Interreg III -yhteisöaloiteohjelmien valtion rahoitusosuuden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös teknisen avun ja edellä mainittujen ohjelmien toteuttamiseen tarvittavan henkilöstön palkkaamiseen yhdessä momenteilla 26.98.61 ja 34.05.61 olevien EU:n osuuksien kanssa sekä EU:n ohjelma-kauden 1995—1999 sitoumusten maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää neuvoston asetuksen (EY 1260/1999) artiklan 39 (varainhoitoa koskevat oikaisut) ja neuvoston asetuksen (ETY 2082/1993) artiklan 24 (tuen vähentäminen, pidättäminen ja peruuttaminen) mukaisten Suomen velvoitteiden maksamiseen. Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Määrärahaa saa käyttää lopulliselle edunsaajalle aiheutuvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on osittain alueiden kehittämislaisissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa, työllisyysohjelmaa sekä yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Myöntämisvaltuuden mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 108 000 euroa ja määrärahan mitoituksessa 60 000 euroa siirtona momentille 34.05.62 Kainuun hallintokokeilualueella toteutettavien yritysten koulutus- ja kehittämispalveluissa tuloutuvien osallistumismaksutulosten johdosta.

Rakennerahasto-ohjelmissa käytettävästä kansallisesta rahoituksesta säädetään muun muassa laissa yritystoiminnan tukemisesta (1068/2000). Laki on voimassa ohjelmakauden 2000—2006 loppuun saakka. Lisäksi tuista säädetään energiatuen myöntämisen yleisistä ehdoista annetuissa säädöksissä (VNp 45/1996, 29/1999 ja VNA 625/2002), Tekesin tutkimus- ja kehittämistoiminnan ja teknisen tutkimuksen hankerahoitusta koskevissa säädöksissä (VNp 461/1998 ja VNA 435/2004) sekä laissa valtion erityisrahoitusyhtiön luotto- ja takaustoiminnasta (445/1998). Tuista säädetään myös Euroopan yhteisöjen komission hyväksymien yrittäjäkoulutuksen ja alueellisten kehittämisprojektien tukiohjelmiä (EU 548 ja 549/11.10.1996) koskevissa säädöksissä sekä valtionavustuslaissa (688/2001). Lisäksi kaikkien rakennerahasto-ohjelmien hallinnoinnista säädetään laissa rakennerahasto-ohjelmien kansallisesta hallinnoinnista (1353/1999) ja asetuksessa rakennerahasto-ohjelmien kansallisesta hallinnoinnista (1354/1999).

Kauppa- ja teollisuusministeriö päättää valtion vastinrahoituksen käytöstä kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan sisällä EU-ohjelmien rahoituskehysten mukaisesti.

Rahoituksella toteutetaan pk-yritysten koulutus- ja kehittämispalveluja, joihin osallistuvilta perittävinä maksuina arvioidaan momentille 12.32.10 kertyvän 2 000 000 euroa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyen esityksen laiksi kauppa- ja

teollisuusministeriön ja työvoima- ja elinkeinokeskusten pk-yritysten osaamisen kehittämispalveluihin osallistuvien rahoitusosuudesta.

Määrärahasta palkattavien henkilötyövuosien määrä on noin 52, josta noin puolet maksetaan EU:n osuudesta momenteilta 26.98.61 ja 34.05.61.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän 70,238 milj. euroa Euroopan aluekehitysrahastosta (EAKR) osarahoitettujen hankkeiden valtion rahoitusosuutena ja 15,400 milj. euroa Euroopan sosiaalirahaston (ESR) hankkeiden valtion rahoitusosuutena.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

— Alueiden elinkeinorakenne monipuolistuu ja vahvistuu.

— Keskeiset toimialat vahvistuvat sekä uutta yritystoimintaa syntyy erityisesti kasvaville toimialoille.

— Yritysten toimintaedellytykset ja kilpailukyky sekä yrittäjyyttä tukeva innovaatioympäristö vahvistuvat.

— Pk-yritysten henkilöstön liikkeenjohto-, markkinointi- ja kansainvälistymisvalmiudet paranevat.

Vuoden 2005 EU-myöntämisvaltuuden ja valtuuden kansallisen rahoitusosuuden yhteismäärällä arvioidaan vaikutettavan työpaikkojen ja uusien yritysten määrään sekä koulutus-toimenpiteisiin osallistuvien määrään seuraavasti:

EAKR

Ohjelma	Milj. euroa	Uusia työpaikkoja	Uudistettuja työpaikkoja	Projektinaikaisia työpaikkoja	Uusia yrityksiä
Tavoite 1	70	3 500	1 500	800	430
Tavoite 2	50	4 700	3 000	1 300	500
Interreg	1	100	100	25	2
Yhteensä	121	8 300	4 600	2 125	932

ESR

Ohjelma	Milj. euroa	Osallistuvat yritykset	Henkilökoulutuspäiviä
Tavoite 1	4	650	7 700
Tavoite 2	4	700	16 000
Tavoite 3	20	4 750	51 160
Yhteensä	28	6 100	74 860

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista valtiolle aiheutuvat menot (milj. euroa)

	2005	2006	2007	2008	Yhteensä
Vuosien 2000—2004 sitoumukset	66,524	21,817	2,812	-	91,153
Vuoden 2005 sitoumukset	21,374	38,331	22,369	3,475	85,549
Yhteensä	87,898	60,148	25,181	3,475	176,702

Vuonna 2005 myönnettävän rahoituksen kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 82,9 milj. euroa.

Myöntämisvaltuuden arvioitu jakautuminen rahastoittain ja ohjelmittain (milj. euroa)

	Tavoite 1	Tavoite 2	Tavoite 3	Interreg III	Yhteensä ¹⁾
Euroopan aluekehitysrahasto	35,750	29,027	-	0,858	65,635
Euroopan sosiaalirahasto	1,976	2,434	12,432	-	16,842
Yhteensä	37,726	31,461	12,432	0,858	82,477

¹⁾ Vuoden 2005 myöntämisvaltuudesta puuttuu palautumakorotus 3,072 milj. euroa.

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmiin (milj. euroa)

Ohjelma	Kauden 2000—2006 rahoituskehys valtuutena ¹⁾	Budjetoitu valtuutta v. 2000—2004 talousarvio + lisätalousarviot ²⁾	Myöntämis- valtuus v. 2005 ³⁾	Budjetoitu määrärahaa v. 2000—2004 talousarvio + lisätalousarviot ⁴⁾	Määräraha v. 2005 ⁵⁾

Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR)

Tavoite 1	252,988	187,615	35,750	152,810	36,600
Tavoite 2	203,237	149,280	29,027	117,658	31,100
Interreg	10,601	8,457	0,858	8,631	2,538
Yhteensä	466,826	345,352	65,635	279,099	70,238

**Euroopan sosiaali-
rahasto (ESR)**

Tavoite 1	13,184	9,205	1,976	7,989	1,900
Tavoite 2	12,775	8,371	2,434	6,475	2,100
Tavoite 3	69,400	47,551	12,432	33,590	11,400
Yhteensä	95,359	65,127	16,842	48,054	15,400

EAKR + ESR

YHTEENSÄ	562,185	410,479	82,477	327,153	85,638
-----------------	----------------	----------------	---------------	----------------	---------------

¹⁾ Kauden 2000—2006 rahoituskehityksessä mukana arvio palautumakorotuksista 14,955 milj. euroa.

²⁾ Vuosien 2000—2004 valtuusluvuista puuttuu palautumakorotus 12,583 milj. euroa.

³⁾ Vuoden 2005 myöntämisvaltuudesta puuttuu palautumakorotus 3,072 milj. euroa.

⁴⁾ Vuosien 2000—2004 ta+lta:t eivät sisällä ennen vuotta 2000 tehdyistä sitoumuksista aiheutuvia menoja.

⁵⁾ Vuoden 2005 arviomäärärahaluvusta puuttuu palautumakorotus 2,260 milj. euroa.

2005 talousarvio	87 898 000
2004 lisätalousarvio	—
2004 talousarvio	76 000 000
2003 tilinpäätös	68 463 984

40. Kuluttaja- ja kilpailupolitiikka

Kuluttajavalituslautakunnan tehtävät, henkilöstö ja määrärahat siirretään 1.9.2005 lukien oikeusministeriön hallinnonalalle. Momentin 32.40.24 käyttämättä jääneet määrärahat saadaan käyttää momentin 25.30.21 vastaaviin menoihin.

Selvitysosa: Kuluttaja- ja kilpailupolitiikalla parannetaan markkinoiden toimintaa. Kuluttajapolitiikassa tavoitteena on osaava ja aktiivinen kuluttaja sekä toimivat markkinat, joilla kuluttajien turvallisuus on varmistettu. Kilpailupolitiikan tavoitteena on terveen kilpailun turvaaminen sekä talouden tehokkuuden lisääminen. Esteetön ja tasapuolinen markkinoille pääsy on kilpailukykyisen elinkeinotoiminnan harjoittamisen edellytys.

Hyvin toimivat markkinat kannustavat yrityksiä innovaatioihin, panostamaan uusille, kuluttajien tarpeet huomioon ottaville liiketoiminta-aloille sekä kehittämään joustavampia toimintatapoja. Toimivilla markkinoilla tuotteet ja palvelut ovat laadukkaita ja edullisia, ja osaavat ja aktiiviset kuluttajat voivat toimia luottavaisesti.

Markkinoiden toimivuuteen vaikuttavat myös julkinen sektori ja eri viranomaiset kehittämis- ja ohjaustoimillaan. Toimivat markkinat on elinkeinoelämän ja koko yhteiskunnan hyvinvoinnin edellytys.

Talouden globalisaatio ja verkottuminen, viestintä- ja muun teknologian kehittyminen ja julkisen sektorin monet rakenteelliset muutokset tuovat kuluttaja- ja kilpailupolitiikkaan lisähaasteita. EU:n laajeneminen lisää tuontakilpailua sekä tuotteiden ja palveluiden turvallisuuteen kohdistuvan valvonnan merkitystä. Nopea teknologinen kehitys muuttaa jatkuvasti tuotteiden ja palvelujen luonnetta sekä myyntiin ja toimituksiin liittyviä kauppatapoja. Kansalaisen ja kuluttajan näkökulma korostuu kaikissa talous-, sosiaali- ja elinkeinopolitiikan piiriin kuuluvissa kysymyksissä.

Kansainvälisen talouden kehitys sekä lisää kilpailua että edellyttää yritysten keskinäisten, aiempaa laaja-alaisempien ja vaikeampien kilpailunrajoitusten analysointia. Unionin kilpailusääntöjen täytäntöönpanoa koskevien säännösten muututtua kilpailusääntöjä sovelletaan tiiviissä yhteistyössä komission ja jäsenvaltioiden kanssa. Kansallinen vastuu kilpailulainsäädännön toimeenpanossa lisääntyy.

Myös valtiontukisääntöjen soveltamista ja valvontaa on asteittain siirretty kansallisille viranomaisille. Kun ryhmäpoikkeukset mahdollistavat joidenkin tukimuotojen myöntämisen ilman komission ennakkohyväksyntää, on kansallisten viranomaisten arvioitava tukiohjelmien sopivuus yhteismarkkinoille. Yritysten intressinä on seurata markkinoita ja reagoida tilanteissa, joissa viranomaiset ovat saattaneet toimia tukipäätöksissään virheellisesti.

Julkisissa hankinnoissa tavoitteena on mahdollistaa tuotteiden ja palvelujen ostaminen kustannustehokkaasti. Hankinnat on avattu euroopanlaajuiselle kilpailulle, johon myös suomalaisilla yrityksillä on tasavertainen ja syrjimätön pääsy. Keskeisenä välineenä on EU:n direktiiveihin perustuva hankintalainsäädäntö, joka saatetaan uudistettuna voimaan vuoden 2005 aikana. Kilpailuttamisen menettelyjä modernisoidaan ja tehostetaan muun muassa sähköistä hankintaa hyväksikäyttämällä.

Valtio ja kunnat uudistavat rakenteitaan muun muassa toimintoja yhdistämällä ja ulkoistamalla palvelutuotantotaan. Erityisen voimakasta kehitys on kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen uudelleenjärjestelyissä. Kauppa- ja teollisuusministeriö kehittää kilpailuttamisen neuvontaa yhdessä Suomen Kuntaliiton kanssa.

Kuluttajapolitiikkaa toteutetaan kuluttajapolitiittisen ohjelman mukaisesti. Ohjelmakauden 2004—2007 strategiset linjaukset ovat kuluttaja-asioiden painoarvon ja näkyvyyden lisääminen, kuluttajansuojan ja turvallisten markkinoiden ylläpitäminen ja kehittäminen, kuluttajien omien valmiuksien sekä vastuullisten ja kestävien kulutustapojen edistäminen sekä yhteistyön ja vuorovaikutuksen vahvistaminen kuluttaja-asioissa.

Toimintaympäristön muuttuminen korostaa myös kuluttajien oman osaamisen ja vastuun merkitystä. Aktiivinen kuluttaja tuntee oikeutensa ja velvollisuutensa. Riittävät tiedot ja taidot sekä kyky etsiä tarvittavaa tietoa ovat olennainen osa arkielämässä selviytymistä. Kuluttajien ostopäätösten tueksi tuotetaan monipuolista markkinainformaatiota. Ennaltaehkäisevä valistus ja talousneuvonta on merkittävässä asemassa, kun ratkaistaan kansalaisten ylivelkaantumisen ongelmia ja kuntoutetaan velallisia takaisin työelämään.

Talousarvion valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö asettaa alustavasti kuluttaja- ja kilpailupolitiikan tulosalueelle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2005:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

— Markkinoiden toimivuuden ja avoimuuden myötä kilpailun hyödyt siirtyvät myös asiakkaille ja kuluttajille.

— Kuluttajien ja kansalaisten mahdollisuudet toimia omaehtoisesti markkinoilla lisääntyvät.

— Markkinaosapuolet tuntevat hyvin kuluttaja- ja kilpailusäännöt ja sitoutuvat niiden noudattamiseen.

— Elintarvikelainsäädäntö on selkeää ja helposti ymmärrettävää ja siinä otetaan tasapuolisesti huomioon alan nopea kehitys ja kuluttajansuojan korkean tason säilyminen.

— Julkisten hankintojen avaamisella kilpailulle tehostetaan hallintoa ja saavutetaan kustannussäästöjä.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Markkinoiden toimivuus ja yhteisön kilpailusääntöjen tehokas toimeenpano varmistetaan.

— Kuluttajapolitiikkaa toteutetaan sitä koskevan ohjelman mukaisesti.

— Velkaneuvonnan toimivuutta, ennaltaehkäisevää talousneuvontaa ja kuluttajaneuvontaa seurataan.

— Kansainväliseen yhteistyöhön osallistutaan tavalla, joka edistää kuluttaja- ja kilpailupolitiikan tavoitteiden toteuttamista Suomessa.

— Lainsäädäntöä uudistamalla, neuvontatoimintaa tehostamalla ja hankintojen ilmoitusmenettelyä tarkistamalla parannetaan ostajien kilpailuttamisosaamista ja myyjien tarjontamahdollisuuksien tuntemusta.

Kuluttaja- ja kilpailupolitiikka -luvun määrärahojen arvioitu jakautuminen (1 000 euroa)

	v. 2004		
	v. 2003 tilinpäätös	varsinainen talousarvio	v. 2005 esitys
21. Kuluttajaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	5 731	5 760	5 781
24. Kuluttajavalituslautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	1 538	1 590	1 094
26. Kilpailuviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	4 593	4 688	5 003
31. Korvaus talous- ja velkaneuvonnan järjestämisestä (siirtomääräraha 2 v)	5 860	5 860	4 811
50. Valtionavustus kuluttajajärjestöille (kiinteä määräraha)	673	673	673
Yhteensä	18 395	18 571	17 362

21. *Kuluttajaviraston toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 5 781 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää Kuluttaja-lehden hinnan alentamiseen enintään 100 000 euroa.

Selvitysosa: Kuluttajaviraston tehtävänä on kuluttajan aseman turvaaminen ja vahvistaminen yhteiskunnassa. Virasto edistää toimivia markkinoita ja lisää kuluttajien toimintamahdollisuuksia sekä ylläpitää kansainvälisesti korkeaa kuluttajansuojan tasoa. Viraston tehtävänä on varmistaa tavaroiden ja palvelujen turvallisuus sekä kuluttajan oikeudellinen asema siten, että kuluttaja voi luottaa asiallisiin markkinointitapoihin, kohtuullisiin sopimusehtoihin ja muihin toimintatapoihin. Lisäksi kuluttajan tulee voida luottaa taloudelliseen suojaan valmistamattomien järjestäjien maksukyvyttömyystilanteessa.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö asettaa alustavasti Kuluttajavirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2005:

Vaikuttavuus

— Kuluttaja voi toimia luottavaisesti markkinoilla.

— Kuluttajan mahdollisuudet toimia ja selviytyä omaehtoisesti ja tietoisesti markkinoilla lisääntyvät.

— Elinkeinonharjoittajien oma vastuunotto lisääntyy.

— Kuluttajanäkökulma otetaan huomioon kaikessa yhteiskunnallisessa päätöksenteossa.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Kuluttajapalvelujen ja kulutustavaroiden tuoteturvallisuusvalvonnassa arvioidaan vuonna 2004 voimaan tulleen lain soveltamisalan laajennuksen ja lisääntyvän kansainvälisen yhteistyön vaikutuksia, testataan 400 tuotetta tuoteryhmäkohtaisissa tutkimusprojekteissa sekä käsitellään arviolta 250 ilmoitusta ja 300 EU-notifikaatiota.

— Keskitytään markkinoinnin lainmukaisuuden, läpinäkyvyyden ja kohtuullisten sopimusehtojen takaamiseen rahoitus-, välttämättömyys- ja tietoyhteiskunnan palveluihin.

— Korkean kuluttajansuojan varmistamiseksi vaikutetaan aktiivisesti kansainvälisissä verkostoissa.

— Käsitellään kuluttaja-asiamiehelle saapuvat noin 3 700 ilmoitusta mahdollisimman nopeasti, enimmillään 21 kuukaudessa. Näistä 95 % ratkaistaan neuvotteluin ja informaation avulla. Käsitelyssä priorisoidaan kuluttajan

oikeussuojan ja taloudellisen turvallisuuden kannalta merkittäviä kysymyksiä.

— Valmismatkaliikkeiden valvonnassa tarkistetaan matkanjärjestäjien ja -välittäjien vakuudet maksukyvyttömyyden varalta.

— Kuluttajavalistuksessa painotetaan asumiseen ja yksityistalouden hoitoon liittyviä aiheita sekä tuetaan selvitysten ja testauksen avulla kuluttajan talouden ja markkinoiden toimivuuden kannalta keskeisiä toimia.

— Läänien ja kuntien neuvonta- ja valvontaviranomaisia tuetaan kehittämällä sähköisiä vuorovaikutuksen ja tiedonvälityksen välineitä

ja järjestetään 15—20 koulutustilaisuutta. Kehitetään talous- ja velkaneuvonnassa annettavaa talousneuvontaa.

— Asiakastyytyväisyyden takaamiseksi yleistiedusteluihin vastataan kahden kuukauden kuluessa.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

— Virasto laatii osaamiskartoituksen perusteella henkilöstön kehittämistä tukevat koulutusohjelmat.

— Edistetään henkilöstön työtyytyväisyyttä.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	684	640	700
— maksullinen toiminta	583	630	650
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta (myös EU:lta saatava rahoitus)	93	-	-
— muut tulot	8	10	50
Menot	6 098	6 400	6 481
— henkilöstömenot	3 930	4 145	4 165
— toimitilavuokrat	489	520	540
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	1 348	1 400	1 420
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	331	335	356
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	684	640	700
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	6 098	6 400	6 481
— toimintamenorahoitus, netto	5 414	5 760	5 781
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	413		
— myönnetty	5 731		
— käytetty	5 414		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	730		

2005 talousarvio	5 781 000
2004 lisätalousarvio	—
2004 talousarvio	5 760 000
2003 tilinpäätös	5 731 000

24. Kuluttajavalituslautakunnan toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 094 000 euroa.

Selvitysosa: Kuluttajavalituslautakunta antaa kirjallisia ratkaisusuosituksia kuluttajien ja elinkeinonharjoittajien välisiin, yksittäisiä kulutushyödykesopimuksia koskeviin tai muihin kulutushyödykkeen hankintaan liittyviin erimielisyyksiin, jotka kuluttajat ovat saattaneet lautakunnan käsiteltäväksi. Lisäksi lautakunta antaa ratkaisusuosituksia takaus- ja panttaussitoumuksia ja asuntokauppaa koske-

viin riita-asioihin. Lautakunta sovittelee riitoja. Lautakunta antaa myös lausuntoja tuomioistuimille, neuvontaa ja koulutusta kuluttajaneuvojille ja muille sidosryhmille, vastaa kansalaisten kirjallisiin tiedusteluihin sekä tiedottaa ratkaisuisistaan.

Kuluttajavalituslautakunta ei voi suoraan vaikuttaa saapuvien valitusten määrään. Tämän vuoksi suoritteiden määrää ei voi tarkasti ennakoita. Valitusten kokonaismäärä ja niiden vaikeusaste riippuvat paljolti ulkoisista tekijöistä. Tilastointiin satunnaisesti vaikuttavien tekijöiden vaikutusten vähentämiseksi suoritteet lasketaan kahden vuoden keskiarvona. Vuosina 2002—2003 suoritteita oli 6 976 kappaletta (saapuneet ja päätetyt valitukset yhteensä), joista päätettyjä valituksia 3 294 kappaletta vuonna 2002 ja 3 566 kappaletta vuonna 2003.

Vuoden 2005 valitusmääräksi ennustetaan noin 4 000.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö asettaa alusta-

vasti Kuluttajavalituslautakunnalle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2005:

Vaikuttavuus

— Suositusten noudattamisaste on 75—80 %.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Käsittelyaika kaikkien käsiteltyjen valitusten osalta on keskimäärin 10 kuukautta asuntokauppa-asioissa ja 8 kuukautta muissa asioissa.

— Suoritteiden ja päätettyjen valitusten yksikkökustannukset kehittyvät siten, että niiden suhteellinen edullisuus tuomioistuinratkaisuihin nähden vähintäänkin säilyy aiemmalla tasolla.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

— Edistetään henkilöstön osaamista ja tyytyväisyyttä.

Luvun perusteluihin viitaten määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 500 000 euroa 29 henkilön palkkaus- ja muiden menojen siirtona 1.9.2005 lukien momentille 25.30.21.

Toiminnan menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Menot	1 436	1 590	1 094
— henkilöstömenot	1 175	1 289	915
— toimitilavuokrat	83	85	59
— palvelujen osto (myös ostot toiselta virastolta)	151	168	90
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	27	48	30
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	0		
— myönnetty	1 538		
— käytetty	1 436		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	102		

2005 talousarvio	1 094 000
2004 talousarvio	1 590 000
2003 tilinpäätös	1 538 000

26. Kilpailuviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 5 003 000 euroa.

Selvitysosa: Kilpailuviraston toiminta-ajatuksena on terveen ja toimivan taloudellisen kilpailun turvaaminen sekä talouden tehokkuuden lisääminen kilpailua edistämällä ja sen esteitä poistamalla. Virasto turvaa taloudellista kilpailua puuttumalla kilpailunrajoituslain ja 1.5.2004 alkaen myös EU:n kilpailusääntöjen vastaisiin kilpailunrajoituksiin sekä vaikuttamalla yleisesti kilpailun toimivuuteen. Lisäksi virasto valvoo yrityskauppoja ja hoitaa sen vastuualueelle kuuluvat kansainväliset tehtävät.

Kilpailuviraston tehtäväalue laajenee merkittävästi ja tehtävien vaikeusaste ja niiden yhteiskunnallinen vaikuttavuus kasvaa. Yleisenä kehityspiirteenä on toiminnan lisääntyvä kansainvälistyminen. Kotimaisten kilpailunrajoitusten lisäksi viraston arvioitavaksi tulee yhteismarkkinoilla vaikuttavat kilpailunrajoitukset. Virasto toimii tiiviisti EU:n kilpailuviranomaisten välisessä verkostossa.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö asettaa alustavasti Kilpailuvirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2005:

Vaikuttavuus

— Kilpailun edistämistoiminta myötävaikuttaa pitkäkestoisesti ja vuorovaikutuksellisesti siihen, että markkinoilla toimivat ja markkinoiden toimintaan vaikuttavat tahot tuntevat kilpailusäännöt ja niiden merkityksen sekä sitoutuvat omissa toimissaan ja ratkaisuissaan edistämään toimivaa kilpailua.

— Julkisen palvelutuotannon uudistuskehitys perustuu markkinoiden ja kilpailun mahdollisimman tarkoituksenmukaiseen hyväksikäyttöön.

— Markkinoiden toimivuus paranee sekä asiakkaiden ja kuluttajien mahdollisuudet saada entistä laadukkaampia ja edullisempia tuotteita vahvistuvat määrävän markkina-aseman väärinkäyttökiellon avulla.

— Markkinoiden toimivuus paranee, kun yrityskauppaluvonnalla puututaan etukäteen sellaisiin määrävään markkina-asemaan johtaviin tai tällaista asemaa vahvistaviin yrityskauppoihin, jotka estäisivät merkittävästi kilpailua Suomessa.

— Markkinoiden toiminta paranee, kun kartelli kiellon mukaisesti virasto puuttuu ennen kaikkea hinta- ja markkinoidenjakoa koskeviin järjestelyihin, jotka yleensä johtavat asiakkaiden maksamien hintojen kohoamiseen.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Tehokkuus

— Kartellivalvonnassa toiminnan painopistettä pyritään uuden lainsäädännön myötä siirtämään entistä enemmän oma-aloitteiseen kartellinvastaiseen toimintaan.

— Kansainvälisissä asioissa virasto keskittyy EU:n kilpailusääntöjen toimeenpanemiseen, Euroopan komission ja EU:n kilpailuviranomaisten verkostotyöskentelyyn sekä Suomen ja EU:n kilpailupolitiikan kannalta keskeisiin kilpailunrajoitusasioihin.

— Ulkoisella viestinnällä ja neuvonnalla levitetään ja syvennetään erityisesti kilpailuajattelua.

— Tuottavuus paranee keskittämällä toiminta kansantalouden kannalta olennaisten kilpailunrajoitusten selvittämiseen.

— Toimenpidepyyntöjen käsittelyajat lyhenevät ja merkittävät asiat selvitetään aikataulujen mukaisesti.

Laadun hallinta

— Ratkaisujen laadullinen taso paranee vahvistamalla niiden taloudellista ja oikeudellista analyysiä sekä varmistamalla asianosaisyritysten oikeusturva käsittelyn aikana sekä päätöksentekoprosessissa.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

— Vuoden 2005 alusta siirrytään uuden palkkausjärjestelmän käyttöön.

— Henkilöstön osaamista vahvistetaan erityisesti liittyen taloudelliseen analyysiin ja vuonna 2004 voimaantulleisiin uusiin kilpailusääntöihin.

— Verkostomaista yhteistyötä korkeakoulu- ja tutkimusmaailman sekä komission ja muiden maiden kilpailuviranomaisten kanssa lisätään.

— Työhyvinvointia kehitetään osana henkilöstöstrategiaa.

Toiminnan menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Menot	4 571	4 688	5 003
— henkilöstömenot	3 307	3 450	3 660
— toimitilavuokrat	451	460	470
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	416	398	440
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	397	380	433
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	833		
— myönnetty	4 593		
— käytetty	4 571		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	855		

2005 talousarvio	5 003 000
2004 talousarvio	4 688 000
2003 tilinpäätös	4 593 000

31. Korvaus talous- ja velkaneuvonnan järjestämisestä (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 4 811 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää talous- ja velkaneuvonnasta annetun lain (713/2000) mukaisen korvauksen maksamiseen talous- ja velkaneuvontapalvelujen tuottajille.

Määrärahaa saa käyttää myös projektihenkilöstön palkkaukseen Kuluttajavirastoon sekä talous- ja velkaneuvojien koulutukseen ja materiaalin tuottamiseen.

Selvitysosa: Momentin määräraha on muutettu kaksivuotiseksi siirtomäärärahaksi.

Talous- ja velkaneuvontapalveluiden järjestämisestä maksettava korvaus määrätään kauppa- ja teollisuusministeriön vahvistamien perusteiden mukaan siten, että se vastaa palvelun tuottamisesta aiheutuvia tarkoituksenmukaisia menoja. Korvaus maksetaan lääninhallituksen kanssa sopimuksen tehneelle kunnalle tai muulle palveluntuottajalle. Korvauksen maksatuksesta kunnille huolehtii Kuluttajavirasto ja muulle palveluntuottajalle lääninhallitus.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö asettaa alustavasti toiminnalle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2005:

Vaikuttavuus

— Talous- ja velkaneuvonta helpottaa tehokkaasti velallisten asemaa luottojen järjestelyssä sekä ehkäisee ennalta ylivelkaantumistilanteiden syntymistä.

Talous- ja velkaneuvonnan asiakkaina on vuosittain noin 29 000 henkilöä, joiden taloudenhallintaan pyritään löytämään ratkaisu. Ylivelkaantumisen on todettu olevan suurin yksittäinen este työllistymiseen, joten velkojen järjestely tavalla tai toisella on tärkeää työttömyyden ja syrjäytymisen ehkäisyssä. Terveystieteiden tutkimusten mukaan ylivelkaantuneet käyttävät muita kansalaisia keskimääräistä enemmän terveystaloutta. Mikäli velat saadaan järjestettyä, sosiaali- ja terveystoimen menoissa säästetään.

Vuoden 2004 keväällä valmistuvalla velkahallintaohjelmalla on vaikutusta koko ylivelkaantumisongelmaan. Ennaltaehkäisevä valistus ja talousneuvonta ovat saamassa merkittävän roolin ylivelkaongelman ratkaisussa ja velallisten kuntouttamisessa takaisin työelämään. Taloudenhallinnan ohjaus ja neuvonta vaativat talous- ja velkaneuvojilta työssä uudenlaista lähestymistä neuvontatyöhön.

2005 talousarvio	4 811 000
2004 lisätalousarvio	—
2004 talousarvio	5 860 000
2003 tilinpäätös	5 860 000

50. Valtionavustus kuluttajajärjestöille
(kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 673 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustuksena kuluttajajärjestöjen ja Työtehoseura ry:n kotitalousosaston tukemiseen Kuluttajaviraston määrittelemistä toiminnoista aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Kuluttajajärjestöt ovat kuluttajien etujärjestöjä, jossa ominaisuudessa ne neuvovat kuluttajia sekä jakavat ja välittävät niille kuluttajatietoa.

Vaikuttavuus

— Kotitalouksien toimivuus ja tehokkuus sekä kuluttajien omat toimintaedellytykset paranevat.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen €

Suomen Kuluttajaliitto ry	479 000
Kuluttajat-Konsumenterna ry	25 000
Työtehoseura ry:n kotitalousosasto	169 000
Yhteensä	673 000

2005 talousarvio 673 000

2004 talousarvio 673 000

2003 tilinpäätös 673 000

50. Kansainvälistymispolitiikka

Selvitysosa: Kansainvälistymispolitiikalla tuetaan erityisesti uusia sekä pieniä ja keski-suuria yrityksiä viennin käynnistämiseen ja markkina-avauksiin liittyvissä ponnisteluissa. Käytettävissä oleva keinovalikoima on laadittu siten, että tehostettuja tukitoimia voidaan hyödyntää jo yrityksen vientitoiminnan käynnistymisen ensivaiheissa. Palveluiden tunnettuutta kartoittaneen selvityksen mukaan erityisesti pienemmät yritykset tuntevat käytettävissä olevan palvelutarjonnan heikoimmin, minkä vuoksi kansainvälistymisen perusneuvontaa ja tukitoimista tiedottamista tehostetaan.

Kansainvälistymispolitiikan ensisijaisena kohteena ovat kasvukykyiset, teknologiaintensiivisillä toimialoilla työskentelevät pk-yritykset. Painopisteinä ovat lisäksi hyvinvointiin liittyvien laajojen palvelukokonaisuuksien viennin edistäminen, bioteknologia sekä muut korkean teknologian ja informaatioteknologian toimialat.

Kansainvälistymispolitiikalla tuetaan myös yrittäjyyden politiikkaohjelmaa, jossa tavoitteena on uusien yritysten luominen ja yrittäjyyteen kannustaminen. Yhä useammin tuotteet suunnitellaan suoraan kansainvälisille markkinoille, jolloin kotimarkkinavaihe jää yrityksen elinkaarissa vähäisempään asemaan. Kansainvälistymispolitiikan tuki-instrumentit sisältävät asiantuntija- ja neuvontapalveluita, joita yrittäjät viennin käynnistysvaiheessa voivat maksutta hyödyntää.

Yritysten välisestä pitkäjänteisestä vientiyhteistyöstä ja vientirenkaista valmistuneen arvioinnin suositukset ja johtopäätökset ohjaavat vientirengastoiminnan kehittämistä. Arvioinnin mukaan yhteistyöhön osallistuminen edellyttää osallistujien vankkaa sitoutumista.

Vientifoorumin toimintaa jatketaan eri palveluorganisaatioiden yhteistyön lisäämiseksi ja tehostamiseksi. Palvelutarjontaa selvittäneen tutkimuksen mukaan palvelukokonaisuus eri osineen on toimiva ja käytettävissä olevat kansainvälistymispalvelut ovat toisiaan hyvin täydentäviä. Kehittämistarpeet kohdistuvat organisaatioiden väliseen yhteistyöhön sekä tukiohjelmien sisäiseen hallinnointiin ja laadun parantamiseen.

Ulkomaankauppaa edistäviä järjestöjä ja Finpro ry:tä ohjataan asettamalla niiden toiminnalle täsmälliset palvelu- ja tulostavoitteet. Järjestöjen välistä yhteistyötä kehitetään ja erityisesti niiden palvelutarjonnan tunnettuuden lisäämiseen panostetaan. Finpro ry:n ulkomailla toimivien vientikeskusten palvelutarjonnan tueksi kehitetään kotimaisia palveluita sekä lisätään yhteydenpitoa alueille ja kasvukeskuksiin eri puolella Suomea.

Avustuksia myönnettäessä otetaan huomioon myös viimeistä vuottaan käynnissä olevaan Puu-Eurooppa -hankkeeseen liittyvät puun käytön lisäämistä edistävät kansainvälistymistoimet, joihin osallistuu myös yrityksiä.

Vuonna 2005 Suomi osallistuu yhdessä muiden Pohjoismaiden kanssa Aichin maailmannäytelyyn Japanissa. Yhteisen esiintymisen järjestelyistä vastaava sihteeristö on sijoitettu Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristön yhteyteen Kööpenhaminaan.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö asettaa alustavasti kansainvälistymispolitiikan tulosalueelle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2005:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

— Kasvukykisten pk-yritysten valmiudet vastata kansainväliseen kilpailuun ovat mahdollisimman hyvät.

— Teollinen pohja vahvistuu ja vienti monipuolistuu.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Yritysten väliseen yhteistoimintaan pohjaavia sekä erityisesti pienille yrityksille suunnattavia viennin kumppanuusohjelmia lisätään.

— Vientirengas toimintaa harjoittavien yhteisöjen välinen yhteistyö ja tiedonvaihto tehostuu.

— Kansainvälistymispalveluita ja -avustuksia suunnataan erityisesti uusille vientiyrityksille.

— Kansainvälistymispolitiikan sisältöä ja palvelukokonaisuutta kehitetään Vientifoorumin suositusten mukaisesti.

— Kansainvälistymispalveluita tarjoavien eri organisaatioiden välistä yhteistyötä tehostetaan ja kansainvälistymispalveluista tiedottamista lisätään.

— Finpro ry:n vientikeskusverkoston kotimaisia alueyhteyksiä lisätään.

— Venäjällä ja Kiinassa pk-yrityksille tarjottavia kansainvälistymispalveluita tehostetaan ja monipuolistetaan.

Kansainvälistymispolitiikka -luvun määrärahojen arvioitu jakautuminen (1 000 euroa)

	v. 2003 tilinpäätös	v. 2004	
		varsinainen talousarvio	v. 2005 esitys
21. Matkailun edistämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	16 066	16 182	16 201
40. Toimialakohtainen yritysten kansainvälistyminen (arviomääräraha)	14 095	19 500	19 000
41. Avustus ulkomaankauppaa edistäville järjestöille ja Finpro ry:lle (kiinteä määräraha)	23 596	23 596	24 096
Yhteensä	53 757	59 278	59 297

21. Matkailun edistämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 16 201 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Matkailun edistämiskeskus (MEK) on valtakunnallinen matkailun asiantuntija ja aktiivi-

nen kansainvälinen toimija, joka tuottaa lisäarvoa matkailuelinkeinolle ja yhteiskunnalle.

MEKin toiminnan painopiste kotimaassa on yhteistyö suuralueiden, alueorganisaatioiden, isojen kaupunkien, matkailukeskusten ja isojen yhtiöiden kanssa. Pienten yritysten kehittämisen tukeminen ja vientivalmennus tapahtuvat MEKin osalta ensisijaisesti siten, että yritykset toimivat yhteistyössä alueorganisaatioiden tai matkailukeskusten kanssa, jotka puolestaan ovat yhteistyössä MEKin kanssa.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö asettaa alustavasti Matkailun edistämiskeskukseksi seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2005:

Vaikutavuus

Matkailun kokonaiskehitystä kuvaavat tavoitteet, joihin MEKin toimenpiteillä on vain osittainen vaikutus:

— Rekisteröidyt ulkomaiset yöpymiset kasvavat 3,5 % ja rekisteröimättömät 5 %.

— Ulkomaisesta matkailusta saatavat tulot (ilman kuljetustuloja) kasvavat 3 %.

— Suomen markkinaosuus Pohjoismaihin saapuvasta matkailusta on 14,8 %.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Tuottavuutta parannetaan keskittämällä toimintaa päätuoteryhmiin, joita ovat kesätuotteet, talvituotteet sekä ympärivuotiset tuotteet.

— MEKin ja elinkeinon yhdessä tekemien markkinointitoimenpiteiden tulos/panos-suhdelukutavoite on yli 10, kun tulosta tarkastellaan operatiivisin kustannuksin. Kaikki kustannukset mukaan lukien tavoite on 8.

— Ulkoinen asiakastytyväisyys pysyy korkealla tasolla (kouluarvosana 8,3).

— Suoritetaan sisäinen asiakastytyväisyysmittaus, jonka tulos on vähintään 8,2 (edellinen 8, kouluarvosana).

— Ulkopuolinen panostus MEKin toiminnoissa 10,3 miljoonaa euroa.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

— MEKin uusi palkkausjärjestelmä saadaan vuonna 2005 täysimääräisesti käyttöön.

— Tiimien välisiä toimintatapoja ja tiedonkulkua parannetaan.

— Edistetään henkilöstön osaamista ja tyytyväisyyttä.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina maksullisen ja yhteisrahoitteisen toiminnan tulot ja menot.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	3 478	4 667	4 220
— maksullinen toiminta	1 701	170	195
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta (myös EU:lta saatava rahoitus)	1 770	4 472	4 000
— muut tulot	7	25	25
Menot	19 673	20 849	20 421
— henkilöstömenot	4 810	4 954	5 103
— toimitilavuokrat	918	915	915
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	11 388	12 280	12 000
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	2 557	2 700	2 403
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	3 478	4 667	4 220
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	19 673	20 849	20 421
— toimintamenorahoitus, netto	16 195	16 182	16 201

Momentin käyttö

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 749
— myönnetty	16 066
— käytetty	16 195
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 620

2005 talousarvio	16 201 000
2004 talousarvio	16 182 000
2003 tilinpäätös	16 066 000

40. Toimialakohtainen yritysten kansainvälistyminen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 19 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yritysryhmien yhdessä toteuttamiin vientiä ja kansainvälistymistä edistäviin sekä yritysten kansainvälistä kilpailukykyä kehittäviin yhteishankkeisiin, joihin voivat osallistua Suomessa rekisteröidyt eri toimialojen teollista tuotantoa harjoittavat yritykset sekä palvelualojen yritykset.

Määrärahaa saa käyttää PuuEurooppa-hankkeen kansainvälistymistä ja markkinointia edistäviin hankkeisiin, joihin osallistuu myös yrityksiä. Määrärahaa saa käyttää myös perusteilla olevan musiikkialan kansainvälistymisyhdistyksen toiminnan käynnistämävaiheen kustannuksiin sekä Suomen osallistumiseen vuoden 2005 kansainväliseen maailmannäyttelyyn Aichissa Japanissa.

Avustukset myönnetään valtioneuvoston tarkemmin määräämin perustein. Avustusta voidaan myöntää korkeammin prosenttiosuuksin valtakunnallisiin ja alueellisesti merkittäviin hankkeisiin, joihin ei osallistu yrityksiä tai joiden kulut ovat vaikeasti yrityskohtaisesti kohdennettavissa tai jos tapahtuman hyödyn katsotaan koituvan laajalle yritysjoukolla tai hankke on luonteeltaan poikkeava ja riskialtis.

Uusia avustuksia saa vuonna 2005 myöntää 16 738 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Toimialakohtaisia hankkeita toteuttavat ulkomaankauppaa edistävät järjestöt, yhteisöt, toimialaliitot ja yritykset.

Määrärahasta on tarkoitus käyttää 1 000 000 euroa vuonna 2005 Aichin Japanin kansainvälisen maailmannäyttelyn Suomen osallistumisen kuluihin. Määrärahalla maksetaan Suomen osuus yhteispohjoismaisesta osallistumisesta sekä ne toimet, jotka Suomi toteuttaa omina kansallisina toiminaan maailmannäyttelyn yhteydessä.

Vaikuttavuus

— Yrityksillä on hyvät edellytykset kansainvälisen liiketoiminnan käynnistämiseen ja ylläpitämiseen muuttuvilla kansainvälisillä markkinoilla.

— Viennin pohja laajentuu sekä vienti monipuolistuu.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Viennin kumppanuusohjelmia lisätään ja ne suunnataan uusille ja pienille yrityksille. Vientirenkaiden toteutuksesta vastaavien taustaorganisaatioiden välistä yhteistyötä tehostetaan.

— Avustusta käytetään erityisesti kasvukykyisten, teknologiaintensiivisillä toimialoilla työskentelevien pk-yritysten tukemiseen. Painopiste on kansainvälistymisen riskialttiissa alkuvaiheessa oleviin uusiin yrityksiin ja pk-yrityksiin.

**Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot
(1 000 euroa)**

	2005	2006	2007	2008	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
Ennen vuotta 2005 tehdyt sitoumukset	9 500	4 500	2 000	1 000	17 000
Vuoden 2005 sitoumukset	9 500	4 000	2 000	1 200	16 700
Yhteensä	19 000	8 500	4 000	2 200	33 700

Vuonna 2005 myönnettävien avustusten kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 15,4 milj. euroa.

2005 talousarvio	19 000 000
2004 talousarvio	19 500 000
2003 tilinpäätös	14 094 510

41. Avustus ulkomaankauppaa edistävillä järjestöille ja Finpro ry:lle (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 24 096 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ulkomaankauppaa edistävien järjestöjen ja Finpro ry:n tarjoaman perusneuvonnan ja asiantuntijapalveluiden tuottamiseen.

Yleisavustukset myönnetään valtioneuvoston tarkemmin määräämin perustein. Yleisavustusta voidaan myöntää korkeammin prosenttiosuusin ulkomaankauppaa edistävien järjestöjen ja Finpro ry:n tavanomaista riskialttiimpiin toimintoihin.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 500 000 euroa siirtona momentilta 32.20.40 elinkeinoelämän- ja innovaatiopoliittiseen valmistelutyöhön.

Ulkomaankauppaa edistävät järjestöt ja Finpro ry tarjoavat kansainvälistyville uusille yrityksille ja pk-yrityksille laadukkaita asiantuntija-, neuvonta- ja koulutuspalveluita niin kotimaassa kuin ulkomailla. Pk-yrityksille tarjottavat asiantuntijapalvelut ovat pääosin maksuttomia, laajemmat asiantuntijapalvelut ja konsulttiselvitykset ovat maksullisia.

Vientifoorumin toimeksiannosta tehdyn kansainvälistymispalveluita koskevan selvityksen mukaan palvelutarjonta on riittävän laajaa eikä tarjonnassa eri palvelutuottajien välillä ollut päällekkäisyyksiä. Järjestelmä toimii selvityksen mukaan hyvin, joskin yhteistyön lisäämisessä on kehittämistarpeita. Haastatelluista 3 000 yrityksestä 71 % oli käyttänyt julkisia kansainvälistymispalveluita, näistä 47 % oli käyttänyt Finpro ry:n palveluita. Selvityksessä todettiin myös, että pienimmät yritykset eivät tunne käytettävissä olevia palveluita riittävästi.

Finpro ry:n ulkomaisen vientikeskusverkon alueellisia yhteyksiä kotimaassa kehitetään ja monipuolistetaan. Kauppa- ja teollisuusministeriö vahvistaa erikseen kunkin järjestön toiminnan tulostavoitteet ja seuraa tulostavoitteiden toteutumista. Finpro ry:n toiminnan kehittämisessä huomiota kiinnitetään uusien Finpron palveluita käyttävien yritysten lukumäärien kehitykseen.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

Kansainvälisen kaupan koulutuskeskus Fintra	2 200 000
Suomalais-ruotsalainen kauppakamari	430 000
Suomalais-venäläinen kauppakamari	433 000
Osuuskunta Viexpo	270 000
Finland Convention Bureau	233 000
Finpro ry	20 530 000
Yhteensä	24 096 000

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö asettaa alustavasti tehtäväalueelle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2005:

Vaikuttavuus

— Aloittavien, uusien ja kansainvälistyvien yritysten liiketoimintaosaaminen vahvistuu, kansainvälistyminen aikaistuu sekä kansainvälistyvien yritysten määrä kasvaa.

— Viennin rakenne monipuolistuu.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Maksuttomista ja osin maksullisista asiantuntijapalveluista vähintään kaksi kolmasosaa kohdistetaan pk-yrityksille.

— Kansainvälistymispalveluita tarjoavien yhteisöjen ja organisaatioiden välistä yhteistyötä kehitetään edelleen.

— Kansainvälistymispalveluita ja niiden tarjontaa koskevaa tiedotusta lisätään ja tehostetaan erityisesti pienille uusille yrityksille, muun muassa kehittämällä Finpro ry:n vientikeskusverkoston alueellisia yhteyksiä kotimaassa.

2005 talousarvio	24 096 000
2004 talousarvio	23 596 000
2003 tilinpäätös	23 596 000

60. Energiapolitiikka

Selvitysosa: Energiapolitiikan tavoitteena on turvata kilpailukykyisen energian saanti ja samalla täyttää kansainvälisten ympäristösitoumusten asettamat velvoitteet. Kansainvälisessä toimintaympäristössä energiapolitiikkaan vaikuttavat eniten Kioton pöytäkirjan toimeenpano, kestävä kehitys koskevat EU:n tavoitteet, alueellisten ja EU:n laajuisten energiamarkkinoiden luominen sekä energian maailmanmarkkinahinnat.

Kansallinen ilmastostrategia uudistetaan vuodenvaihteeseen 2004—2005 mennessä hallitusohjelman mukaisesti. Vuonna 2005 alkava EU:n sisäinen päästökauppa liitetään uuden ilmasto- ja energiastrategian osaksi. Samalla käynnistetään seuraavaa sitoumuskautta koskeva päästöjen jakosuunnitelman valmistelu. Strategian tavoitteena on täyttää Suomelle Kioton pöytäkirjaan liittyvässä EU:n taakanjakosopimuksessa vahvistettu kasvihuonekaasujen vähentämistavoite jaksolle 2008—2012.

Ilmastostrategian eräänä keskeisenä lähtökohtana on, että energian käyttöä tehostetaan merkittävästi ja että uusiutuvien energialähteiden hyödyntämistä lisätään tuntuvasti. Ohjauskeinoista tärkeimmät ovat teknologian kehittäminen, energiaverot, tuet, normiohjaus, vapaaehtoiset sopimukset ja tiedottaminen. Uutena ohjauskeinona päästökauppa vaikuttaa muiden ohjauskeinojen käyttöön, joten niitä on sovittava yhteen päästökaupan kanssa.

Uuden ilmasto- ja energiastrategian myötä tarkistetaan myös energiatehokkuutta, uusiutuvaa energiaa ja turpeen energiakäyttöä koskevat linjaukset. Energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian edistämistä on viimeksi linjattu vuonna 2002 päivitettyissä ohjelmissa. Myös teknologiapolitiikassa otetaan ilmasto- ja energiastrategian linjaukset huomioon. Turpeen kasvihuonekaasuvaikutuksia tutkiva nelivuotinen ohjelma saadaan päätökseen vuonna 2005.

Energian tuotannon ja käytön hiilidioksidipäästöt ovat avainasemassa kansallisen tavoitteen saavuttamisessa. Sähkönhankintaa koskevilla ratkaisuilla on suuri merkitys päästöjen vähentämisessä. Osana ilmastostrategian toteuttamista on käynnistynyt uuden ydinvoimalaitosyksikön rakentamishanke. Hallitus käsittelee hanketta koskevan rakentamislupahakemuksen viipymättä ja rakentaminen käynnistyyneen alkuvuodesta 2005.

Kansallisen energia- ja ilmastopolitiikan muotoilussa ja toimeenpanossa huolehditaan riittävää energihuollon toimitusvarmuudesta sekä siitä, että valittavat ohjaukset sopivat yhteen energiamarkkinoiden toimintaperiaatteiden kanssa. Energiamarkkinoiden toimivuutta parannetaan muun muassa EU:n yhteismarkkinoiden edellyttämistä lähtökohdista.

Päästölupien myöntämisestä ja päästöoikeuksien jakamisesta vastaa kauppa- ja teollisuusministeriö yhdessä Energiamarkkinaviraston kanssa. Energiamarkkinavirasto hoitaa myös sekä Kioton mekanismien että päästökauppadirektiivin toimeenpanon tarvitsemat rekisterit.

Energia- ja ilmastopolitiikkaan liittyviä tutkimuksia, selvityksiä ja evaluointeja rahoitetaan momentilta 32.10.24.

Kauppa- ja teollisuusministeriö asettaa alustavasti energiapolitiikan tulosalueelle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2005:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

- Energiamarkkinat toimivat hyvin ja toimintasäännöt ovat selkeitä.
- Sähkön hinta pysyy kohtuullisena ja samalla halukkuus investoida kapasiteettiin säilyy.
- Energian käyttö on entistä tehokkaampaa ja uusiutuvan energian käyttö laajempaa sekä uuden teknologian käyttöönotto on nykyistä korkeammalla tasolla.
- Turve pysyy kilpailukykyisenä polttoaineena kansallisen ilmastostrategian linjausten mukaisesti.
- Ydinenergian käyttö ja ydinjätehuolto ovat turvallisia.
- Energiantuotannosta ja -käytöstä ympäristölle ja terveydelle aiheutuvat päästöt ovat mahdollisimman alhaisella tasolla.

Toiminnallinen tuloksellisuus

- Ilmastonmuutoksen hillitsemiseen tähtäävä uusi ilmasto- ja energiastrategia on valmis ja sen toteutus on käynnistetty.
- Päästökäypalle on luotu elinkeinoelämän ja viranomaisten kannalta hyvin toimiva järjestelmä.
- Päästökaupan vaikutuksia seurataan ja ei-toivottuihin vaikutuksiin puututaan mahdollisuuksien mukaan.
- Ilmasto- ja energiapolitiikan taloudellisten ohjaukset käytössä on toimiva tasapaino.

Energiapolitiikka -luvun määrärahojen arvioitu jakautuminen (1 000 euroa)

	v. 2003 tilinpäätös	v. 2004	
		varsinainen talousarvio	v. 2005 esitys
21. Energiamarkkinaviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)	317	1 086	830
27. Energiansäästön ja uusiutuvan energian käytön edistäminen ja energiatiedotus (siirtomääräraha 3 v)	3 400	3 400	3 400
40. Energiatuki (arviomääräraha)	19 468	27 000	27 700
(41.) Avustus koelaitoksen rakentamiseen (siirtomääräraha 3 v)	9 600	-	-
(45.) Energiainvestointien korkotuki (arviomääräraha)	12	13	-
50. Eräät energiataloudelliset avustukset (siirtomääräraha 3 v)	50	50	50
Yhteensä	32 847	31 549	31 980

21. Energiamarkkinaviraston toimintamenot
(siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 830 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 5 000 euroa uuteen palkkausjärjestelmään siirtymisen johdosta. Energiamarkkinaviraston toiminta-ajatuksena on turvata kohtuuhintaiset ja tasapuoliset palvelut sähkö- ja maakaasuverkkojen toiminnassa sekä edistää sähkökilpailun ja maakaasumarkkinoiden toimivuutta. Lisäksi virasto hoitaa päästökaupan viranomaistehtäviä.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö asettaa alustavasti Energiamarkkinavirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2005:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

— Sähkö- ja maakaasuverkkopalvelut ovat kohtuuhintaisia sekä yritys- että kotitalousasiakkaille.

— Sähkönsiirto ja -jakelu ovat riittävän häiriöttömiä ja keskeytyksettä.

— Eurooppalaisessa ja pohjoismaisessa sähkö- ja maakaasumarkkinakehityksessä turvataan Suomen edut.

— Suomalaisilla toimijoilla on hyvät edellytykset osallistua vuoden 2005 alusta EU:n laajuiseen päästökauppaan.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Sähkön vähittäismyynnin kilpailun toimivuutta parannetaan edistämällä sähkön hintatietojen saatavuutta ja vertailtavuutta sekä puuttumalla sellaisiin sähköverkkotoiminnan menettelytapoihin, jotka rajoittavat kilpailua sähkön myynnissä.

— Viraston toiminnan tehokkuus paranee kehittämällä viraston asianhallintajärjestelmää ja tietojenkeruujärjestelmää.

— Toimenpidepyynnöt ratkaistaan nopeasti. Sähkö- ja maakaasuverkkotoimintaa koskevat tutkimuspyynnöt ratkaistaan neljän kuukauden määräajassa.

— Virasto ylläpitää ja julkaisee mahdollisimman ajantasaiset sähkön ja maakaasun julkiset hintatilastot. Sähkön pienkäyttäjille tarjottavien hintatietojen saatavuutta ja vertailtavuutta parannetaan.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

— Kehitetään osaavaa ja kannustavaa johtamista.

— Edistetään henkilöstön työhyvinvointia.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot , maksullinen toiminta	1 491	1 308	1 880
Menot	1 564	2 394	2 710
— henkilöstömenot	888	1 299	1 601
— toimitilavuokrat	123	154	172
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	346	202	546
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	207	739	391
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	1 491	1 308	1 880
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	1 564	2 394	2 710
— toimintamenorahoitus, netto	73	1 086	830
— muu erittelemätön talousarviorahoitus	1	-	-

Momentin käyttö

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	22
— myönnetty	317
— käytetty	73
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	266

2005 talousarvio	830 000
2004 talousarvio	1 086 000
2003 tilinpäätös	317 000

27. Energiansäästön ja uusiutuvan energian käytön edistäminen ja energiatiedotus (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 3 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää energiansäästöön, energian tehokkaaseen käyttöön sekä uusiutuvan energian käyttöön ja tuotantoon liittyvästä informaatiotoiminnasta ja selvityksistä aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös uuden säästötekniikan markkinoiden edistämisestä, muusta energia-alan tiedottamisesta ja tietohuollon järjestämisestä sekä kansallisen ilmastostrategian toteuttamiseen liittyvästä tiedottamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää EU:n hyväksymien muiden kuin rakennerahastoista rahoitettavien hankkeiden osarahoitukseen.

Selvitysosa: Yhteiskunnalliset vaikutavuustavoitteet

— Energian käyttö on entistä tehokkaampaa ja uusiutuvien energialähteiden käyttö lisääntyy.

— Tietoisuus ilmastonmuutoksen vaikutuksista ja sen hillitsemisestä kasvaa.

Kansallisen ilmastostrategian yhtenä keskeisenä lähtökohtana on, että energian käyttöä tehostetaan merkittävästi ja että uusiutuvien energialähteiden hyödyntämistä lisätään tuntuvasti. Osana ilmastostrategiaa kauppa- ja teollisuusministeriö jatkaa energiansäästöohjelman ja uusiutuvien energialähteiden edistämishjelman toteutusta vuonna 2002 valmistuneiden päivitysten pohjalta sekä toteuttaa vuonna 2002 käynnistettyä ilmastonmuutoksen viestintäohjelmaa. Ohjelmien toteuttamisessa Motiva Oy:llä on ollut keskeinen

asema. Valtaosa määrärahasta on jatkossakin tarkoitus käyttää vastaavan tyyppisen toiminnan rahoitukseen. Määrärahan käytöllä aktivoituaan energian säästöä, energian tehokasta käyttöä ja uusiutuvien energialähteiden markkinoita. Toiminnalla kootaan, jalostetaan, ja jaetaan tietoa, kehitetään menetelmiä ja vauhditetaan uuden teknologian käyttöönottoa. Toimintatapana on verkottaa alan organisaatioita resurssien käytön tehostamiseksi.

Ilmastostrategiaa koskevassa lausunnossaan vuonna 2001 eduskunta korosti, että strategian täsmennys- ja kehittämistarpeita on muun muassa ilmastonmuutoksen torjuntaa koskevassa tiedotuksessa. Kauppa- ja teollisuusministeriö käynnisti ilmastonmuutoksen viestintäohjelman yhteistyössä kolmen muun ministeriön kanssa vuonna 2002. Toimintaa on tarkoitus jatkaa pitkäjänteisesti.

2005 talousarvio	3 400 000
2004 talousarvio	3 400 000
2003 tilinpäätös	3 400 000

40. Energiatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 27 700 000 euroa.

Vuonna 2005 tukea saa myöntää enintään 31 228 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää energiatalouden kehittämiseen ilmasto- ja ympäristömyönteisemmäksi, uuden teknologian käyttöönoton edistämiseen sekä energihuollon varmuuden ja monipuolisuuden edistämiseen. Tukea voidaan myöntää energiansäästöä, energian tuotannon tai käytön tehostamista sekä uusiutuvan energian tuotantoa tai käyttöä edistäviin investointi- ja selvityshankkeisiin. Lisäksi tukea voidaan myöntää energian tuotannon tai käytön ympäristöhaittoja vähentävien sekä energihuollon varmuutta ja monipuolisuutta muutoin edistäviin investointi- ja selvityshankkeisiin.

Etusija annetaan uuden teknologian kaupallistamista edistäville hankkeille. Energiatukea ei myönnetä valtionosuutta saaviin perustamishankkeisiin.

Energiatukea voidaan myöntää yrityksille, kunnille ja muille yhteisöille. Tuen enimmäismäärää harkittaessa ei oteta huomioon kunnan tai muun yhteisön rakentamissa ja omistamissa energiahankkeissa kyseisten tahojen oman rahoituksen osuutta, jos se ei sisällä sellaista taloudellista etuutta, joka olisi katsottava EY:n lainsäädännössä tarkoitetuksi valtiontueksi. Sama koskee kunnan tai muun yhteisön omistamien kiinteistöjen katselmustoiminnan tukemista. Rahoituksella, jonka ei katsota olevan valtiontukea tai muuta julkista tukea, tarkoitetaan esimerkiksi markkinaehdoin myönnettävää rahoitusta tai omarahoitusta.

Avustukset myönnetään valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädettävin perustein. Kauppa- ja teollisuusministeriö voi antaa erikseen päätöksen muiden kuin valtioneuvoston asetuksessa mainittujen hankkeiden tai ohjelmien tukemisesta ja myönnettävän tuen enimmäismäärästä saatuaan valtioneuvoston rahasiainvaliokunnan lausunnon asiasta. Määrära-

haa saa käyttää lisäksi energiatauen myöntämisen yleisistä ehdoista annettujen valtioneuvoston päätösten (29/1999 ja 45/1996) ja energiaavustuksista annetun lain (1607/1991) nojalla aiemmin myönnettyjen tukien maksamiseen.

Selvitysosa: Yhteiskunnalliset vaikutustavoitteet

— Uusiutuvan energian tuotanto ja käyttö kasvavat sekä energian käyttö tehostuu kansallisen ilmastostrategian mukaisesti.

— Uuden teknologian käyttöönotto lisääntyy energiataloudessa.

— Energiahuollon varmuus ja monipuolisuus lisääntyvät.

Energiatuki on osa taloudellista ohjausta, jolla energiajärjestelmää pyritään ohjaamaan tehokkaimpiin sekä ilmaston ja ympäristön kannalta parhaisiin ratkaisuihin. Ilmastostrategian osana toteutetaan energiansäästöohjelmaa ja uusiutuvien energialähteiden edistämishjelmaa vuoden 2002 lopulla valmistuneiden päivitysten mukaisesti. Uusi ilmasto- ja energiastrategia valmistuu vuodenvaihteessa 2004—2005. Suuren muutoksen energiemarkkinoilla aiheuttaa päästökauppa, jonka vaikutukset otetaan huomioon tuen myöntämisessä.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2005	2006	2007	2008	2009—	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
Ennen vuotta 2005 tehdyt sitoumukset	24 900	11 300	4 000	1 000	-	41 200
Vuoden 2005 sitoumukset	2 800	13 400	7 500	2 800	4 728	31 228
Yhteensä	27 700	24 700	11 500	3 800	4 728	72 428

Vuonna 2005 myönnettävien avustusten kokonaiskustannukset (nykyarvo) valtiolle ovat 29,6 milj. euroa.

2005 talousarvio	27 700 000
2004 talousarvio	27 000 000
2003 tilinpäätös	19 468 236

(45.) *Energiainvestointien korkotuki* (arvio määräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta, koska myönnettyt korkotuet maksetaan loppuun vuoden 2004 aikana.

2004 talousarvio	13 000
2003 tilinpäätös	11 925

50. *Eräät energiataloudelliset avustukset* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 50 000 euroa.

Määrärahaa voidaan käyttää avustusten maksamiseen järjestöille ja yhteisöille energiapolitiikan tavoitteita tukevaan toimintaan. Tällä tarkoitetaan erityisesti sellaista toimintaa, jolla edistetään energian säästöä ja uusiutuvien energialähteiden hyödyntämistä sekä kotimaisten polttoaineiden tuotantoa. Avustus on tarkoitettu ensisijaisesti pienet taloudelliset resurssit omaaville järjestöille ja muille yhteisöille. Avustusta voidaan myöntää joko yleisavustuksena järjestön sääntömääräisen toiminnan tukemiseen tai erityisavustuksena tiettyyn hankkeeseen.

Avustukset myönnetään valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädettävin perustein.

Selvitysosa: Avustuksilla edistetään hallituksen energia- ja ilmastopolitiikan tavoitteita tukevien yleishyödyllisten yhteisöjen toimintaa. Avustusten käytön painopiste on taloudellisilta resursseiltaan pienten yhteisöjen toiminnan tukemisessa.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

— Tuulivoiman ja muiden kotimaisten uusiutuvien energialähteiden käyttö sekä bioenergian ja muiden kotimaisten polttoaineiden tuotanto ja käyttö lisääntyvät.

— Energian käyttö on entistä tehokkaampaa.

2005 talousarvio	50 000
2004 talousarvio	50 000
2003 tilinpäätös	50 000

70. Omistajapolitiikka

Selvitysosa: Omistajapolitiikkaa kehitetään hallitusohjelman ja valtioneuvoston vuonna 2004 vahvistamien periaatteiden pohjalta. Valtionyhtiöiden ja soveltuvin osin myös valtion osakkuusyhtiöiden omistus- ja toimialajärjestelyissä noudatetaan valtioneuvoston päättämiä ja hallitusohjelman mukaisia menettelytapoja. Valtion omistajapolitiittiset toimenpiteet harkitaan aina yhtiökohtaisesti yhtiöiden asema ja tilanne sekä markkinaolosuhteet huomioon ottaen.

Valtionyhtiöiden ja valtion osakkuusyhtiöiden strategian kehittämisen lähtökohtana on hyvän kannattavuuden ja tuloskehityksen ylläpitäminen sekä siten riittävän osingonmaksukyvyn turvaaminen ja omistuksen arvon kasvattaminen. Yhtiöiden tyydyttävä kannattavuus viime vuosina on vakiinnuttanut yhtiöiden rahoitusaseman ja taannut myös niiden kohtuulliset investointi- ja kehittymisedellytykset. Valtionyhtiöiden ja valtion osakkuusyhtiöiden pääomahuoltoon koskeviin osakeantoihin ei näyttäisi lähivuosina olevan kasvavia tarpeita. Teollisuuden kustannustehokkuuden ja kansainvälisen kilpailukykyyn lisääminen on pysyvä tehtävä ja on todennäköistä, että erilaiset omistus- ja rakennejärjestelyt jatkuvat edelleen myös valtionyhtiöissä ja valtion osakkuusyhtiöissä. Nämä järjestelyt saattavat edellyttää joissakin tapauksissa myös valtion suoria sijoituksia, samoin kuin Suomen Teollisuussijoitus Oy:n toiminnan kehittämisedellytysten edelleen parantaminen.

Valtionyhtiöiden ja valtion osakkuusyhtiöiden corporate governancen eli hyvän hallintotavan kehittäminen on keskeisessä asemassa ministeriön omistajapolitiikan toteuttamisessa.

Aktiiviseen osinkopolitiikkaan kuuluu paitsi yhtiöiden osingonmaksukyvystä huolehtiminen myös riittävien kansainvälisesti kilpailukykyisen osingonmaksutavoitteiden asettaminen, joilla parannetaan yhtiöiden kiinnostavuutta houkuttelevana sijoituskohteena. Osinkopolitiikalla ei kuitenkaan vaaranneta yhtiöiden mahdollisuutta muun muassa investointien riittävään omarahoitukseen.

Talousarvioesityksen valmisteluun liittyen kauppa- ja teollisuusministeriö asettaa alustavasti omistajapolitiikan tulosalueelle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2005:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

— Suomen teollinen ja muu elinkeinorakenne kehittyy sekä yhtiöiden kilpailukyky vahvistuu ja niiden arvo nousee muun muassa omistus- ja toimialajärjestelyjen avulla.

Toiminnallinen tuloksellisuus

— Valtionyhtiöiden ja valtion osakkuusyhtiöiden omistajaohjausta tehostetaan muun muassa eri hallinnonaloilla toimivien valtionyhtiöiden omistajaohjausta koordinoimalla, valtionyhtiöiden hallintoa kehittämällä, noudattamalla aktiivista ja tavoitteellista osinkopolitiikkaa sekä kehittämällä edelleen johdon ja henkilöstön kannustejärjestelmiä.

Omistajapolitiikka -luvun määrärahojen jakautuminen (1 000 euroa)

	v. 2003 tilinpäätös	v. 2004	
		varsinainen talousarvio	v. 2005 esitys
80. Lainat Airbus -yhteistyöhankkeille (siirtomääräraha 2 v)	6 560	-	2 551
88. Osakehankinnat (siirtomääräraha 3 v)	1 382	1 382	1 382
Yhteensä	7 942	1 382	3 933

80. *Lainat Airbus-yhteistyöhankkeille* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 551 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Patria Finavicomp Oy:lle vuonna 2001 myönnetyn lainan maksamiseen.

Selvitysosa: Eduskunta on vuoden 2001 lisätalousarviossa hyväksynyt myönnettäväksi Patria Finavicomp Oy:lle lainaa enintään 18 838 000 euroa yhtiön osallistumiseksi A 380-hankeeseen. Laina on myönnetty vuoden 2001 joulukuussa. Hankkeen tavoitteena on tuoda markkinoille eurooppalainen vaihtoehto matkustajakoneiden suurimpaan kokoluokkaan.

2005 talousarvio	2 551 000
2003 tilinpäätös	6 560 000

88. *Osakehankinnat* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 382 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää niiden osakkeiden merkintähinnan maksamiseen, joita valtio merkitsee valtionyhtiöiden tai valtion osakkuusyhtiöiden osakeannissa. Määrärahaa saa käyttää myös muista tarpeellisista osakejärjestelyistä aiheutuvien menojen maksamiseen sekä valtionyhtiöiden yksityistämiseen ja omistajaohjaukseen liittyvien menojen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää vaihtovelkakirjalainojen merkintähinnan maksamiseen. Vaihtovelkakirjalaina saadaan merkitä vakuutta vaatimatta.

2005 talousarvio	1 382 000
2004 talousarvio	1 382 000
2003 tilinpäätös	1 382 000

Pääluokka 33

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tehtävänä on edistää väestön hyvää terveyttä ja toimintakykyä sekä terveellistä työ- ja elinympäristöä ja turvata riittävä toimeentulo ja sosiaali- ja terveyspalvelut.

Valtion talousarvion kautta rahoitetaan kaikista sosiaalimenoista noin kolmannes. Sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan osuus sosiaalimenoista on runsas viidennes, koska sosiaalimenoihin kuuluvia eriä rahoitetaan muidenkin pääluokkien kautta. Pääluokan suurimmat menoerät ovat siirtomenot kotitalouksille, kunnille ja kuntayhtymille.

Eläketurvan ja sosiaali- ja terveyspalvelujen kysynnän kasvusta huolimatta sosiaalimenojen kehitys on ollut maltillista. Sosiaalimenojen bruttokansantuotteeseen suhteutettu osuus sekä henkeä kohden lasketut ostovoimakorjatut sosiaalimenot ovat Suomessa alle EU-maiden keskitason. Vuonna 2005 osuuden odotetaan hieman kasvavan ja olevan noin 27 %.

Sosiaaliturvan lähivuosien kehitykseen vaikuttavia tekijöitä ovat väestön ikääntyminen ja toimintakyky, kansantalouden yleinen kehitys, Euroopan integraatio, työllisyysaste ja pitkäaikais-työttömyyden taso, köyhyys ja syrjäytyminen, uuden teknologian käyttöönotto, maan alueellinen kehitys ja sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön muutokset. Sosiaaliturvan kestävä rahoituksen kannalta työssä jatkaminen sekä väestön työ- ja toimintakyvyn ylläpito korostuvat lähivuosina. Euroopan unionin maita yhdistävät samantyyppiset sosiaaliturvan haasteet. Yhteisötason toiminta, kuten tavoitteiden asettelu, eri alueiden toimintaohjelmat sekä politiikan tuloksia kuvaavat vertailuindikaattorit, on tiivistynyt sosiaaliturvan alueella.

Hallituksen päätavoitteena on kehittää hyvinvointiyhteiskuntaa parantamalla työllisyyttä, ylläpitämällä työkykyä, vahvistamalla peruspalveluja ja toimeentuloturva sekä tasapainottamalla alueellista kehitystä.

Ministeriö osallistuu hallitusohjelmassa sovituista politiikkaohjelmista työllisyysohjelmaan, yrittäjyyden politiikkaohjelmaan ja tietoyhteiskuntaohjelmaan.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan strategiset tavoitteet on ryhmitelty seuraaviin kokonaisuuksiin:

- Terveiden ja toimintakyvyn edistäminen
- Työelämän vetovoiman lisääminen
- Syrjäytymisen ehkäisy ja hoito
- Toimivat palvelut ja kohtuullinen toimeentuloturva
- Lapsiperheiden hyvinvointi
- Sukupuolten välinen tasa-arvo.

Valtioneuvosto asettaa sosiaali- ja terveysministeriön toimialalla seuraavat koko hallituskaudelle ulottuvat yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoitteet:

Terveiden ja toimintakyvyn edistäminen

- Väestöryhmien väliset terveiserot supistuvat
- Nuorten aikuisten miesten tapaturmainen ja väkivaltainen kuolleisuus alenee
- Alkoholin kansanterveydelliset haitat vähenevät
- Huumeausaineiden käytöstä koituvat haitat vähenevät
- Työikäisten työ- ja toimintakyky kohenee
- Yli 75-vuotiaiden toimintakyky paranee
- Vanhusten kotona asuminen ja selviytyminen paranee.

Ympäristöterveyden alueen tavoitteet

— Ennaltaehkäistään home- ja kosteusvaurioita ja kohennetaan homevaurioista kärsivien asemaa

- Valmistellaan kansallista kemikaalivalvontaa koskeva ohjelma.

Työelämän vetovoiman lisääminen

— Työelämässä pysytään 2—3 vuotta nykyistä kauemmin

— Sairauksien ja ammattitautien aiheuttamat poissaolot kääntyvät laskuun ja vähenevät 15 prosenttia

— Työtapaturmien taajuus ja ammattitautien syntyminen vähenevät 40 prosenttia ja niiden vakavuusaste vähenee

- Työikäisten tupakointi ja alkoholin kulutus kääntyvät selvään laskuun
- Työterveyshuollon saatavuus ja laatu paranevat ja yhteistyö kuntoutuksen kanssa tehostuu
- Toimeentuloturva- ja eläkejärjestelmien kannustavuus paranee, työssä pysyminen ja työhön paluu lisääntyvät.

Syrjäytymisen ehkäisy ja hoito

- Pitkäaikaistyöttömyys ja rakennetyöttömyys alenevat
- Toimeentulotuen pitkäaikainen tarve vähenee
- Lapsiperheiden köyhyys alenee
- Lasten ja nuorten ennaltaehkäiseviä terveyspalveluja lisätään
- Päihdehuollon, mielenterveyden ja lastensuojelun palveluita lisätään
- Huumehoitopalvelujen saatavuus paranee
- Hallinnonalojen yhteistyötä syrjäytymisen torjunnassa tiivistetään
- Asunnottomien määrä vähenee.

Toimivat palvelut ja kohtuullinen toimeentuloturva

- Parannetaan sosiaali- ja terveyspalvelujen saatavuutta ja laatua
- Turvataan henkilöstön riittävyys
- Uudistetaan palvelujen järjestämisen rakenteita
- Vahvistetaan seudullista yhteistyötä
- Varmistetaan palvelujen kestävä rahoitusta
- Edistetään vammaisten mahdollisuutta toimia yhteiskunnassa
- Taataan riittävä vähimmäisturva ja kohtuullinen ansioturva
- Turvataan sosiaalivakuutusten kestävä rahoitus.

Kansalaisten oikeusturvan ja yhdenvertaisuuden edistäminen

- Turvataan palvelujen saatavuus esimerkiksi kohtuullisin käsittelyajoin
- Turvataan käsittelyjen ja ratkaisujen yhdenmukaisuus muutoksenhakuasteissa
- Parannetaan valvontaa ja sen laatua.

Lapsiperheiden hyvinvointi

- Tuetaan vanhemmuutta ja perheiden yhtenäisyyttä
- Helpotetaan työ- ja perhe-elämän yhteensovitusta
- Tasataan lapsista aiheutuvia kustannuksia
- Vahvistetaan lasten turvallisia kasvu- ja kehitysympäristöjä.

Sukupuolten välinen tasa-arvo

- Valmistellaan ja toimeenpannaan tasa-arvon toimintaohjelma
- Uusittu tasa-arvolaki tulee voimaan
- Naisten ja miesten palkkaerot kaventuvat
- Määräaikaiset palvelussuhteet vähenevät
- Naisten osuus päätöksenteossa ja taloudessa kasvaa
- Naisyrittäjyys lisääntyy
- Naisiin kohdistuva väkivalta sekä prostituutio vähenevät
- Tasa-arvopoliittiset kysymykset arvioidaan myös miesnäkökulmasta.

Tavoitteita arvioidaan seuranta-asiakirjoissa. Hallinnonalan virastojen ja laitosten kanssa laadittavissa tulossopimuksissa sovitaan tavoitteiden toteuttamista koskevista laitosten vastuista ja arvioinnista.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan valtuusyhteenveto (milj. euroa)

	2005	2006	2007	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
Ennen vuotta 2005 tehdyt sitoumukset	4,600	1,428	-	6,028
Vuoden 2005 sitoumukset	1,015	1,500	0,818	3,333
Valtuudet yhteensä	5,615	2,928	0,818	9,361

Hallinnonalan määrärahat luvuittain vuosina 2003—2005

	v. 2003 tilinpäätös 1000 €	v. 2004 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2005 esitys 1000 €	Muutos 2004—2005 1000 €	%
01. Sosiaali- ja terveysministeriö	61 318	67 066	66 054	- 1 012	- 2
02. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus	21 045	21 910	22 400	490	2
03. Työttömyysturvalautakunta	1 725	1 795	1 795	—	—
04. Tarkastuslautakunta	1 776	1 630	1 777	147	9
06. Terveystieteiden tutkimuskeskus	4 195	4 870	4 876	6	0
07. Työterveyslaitos	35 335	37 175	39 950	2 775	7
08. Kansanterveyslaitos	34 227	44 444	43 270	- 1 174	- 3
09. Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus	4 657	5 047	4 930	- 117	- 2
10. Säteilyturvakeskus	11 386	11 330	11 400	70	1
11. Lääkelaitos ja Lääkehoidon kehittämiskeskus	2 549	2 574	2 574	—	—
12. Valtion koulukodit	588	588	588	—	—
13. Työsuojelun piirihallinto	21 927	22 608	22 800	192	1
14. Valtion mielisairaalat	-193	607	607	—	—
15. Perhekustannusten tasaus	1 362 410	1 433 600	1 428 900	- 4 700	- 0
16. Yleinen perhe-eläke	39 716	41 000	39 300	- 1 700	- 4
17. Työttömyysturva	676 486	678 000	696 500	18 500	3
18. Sairausvakuutus	727 950	786 000	1 064 000	278 000	35
19. Eläkevakuutus	1 472 859	1 614 000	1 608 401	- 5 599	- 0
20. Tapaturmavakuutus	13 404	13 500	13 000	- 500	- 4
21. Rintamaveteraanieläkkeet	105 919	98 000	90 700	- 7 300	- 7
22. Sotilasvammakorvaukset ja eräät kuntoutustoiminnan menot	256 739	252 928	245 308	- 7 620	- 3
23. Muu sodista kärsineiden turva	2 615	2 750	2 550	- 200	- 7
28. Muu toimeentuloturva	15 910	33 950	41 460	7 510	22
32. Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto	3 064 717	3 564 784	3 773 488	208 704	6
33. Eräät sosiaali- ja terveydenhuollon menot	21 254	6 700	6 325	- 375	- 6
53. Terveystieteiden edistäminen ja terveysvalvonta	9 759	9 760	9 860	100	1
57. Lomatoiminta	200 600	201 500	201 750	250	0
92. Raha-automaattiyhdistyksen tuoton käyttö	400 585	405 945	423 445	17 500	4
Yhteensä	8 571 458	9 364 061	9 868 008	503 947	5
Henkilöstön kokonaismäärä	3 799	3 910	3 970 ¹⁾		

¹⁾ Tästä maksullisen toiminnan osuus on 1 515 henkilötyövuotta.

01. Sosiaali- ja terveysministeriö

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö johtaa ja ohjaa sosiaaliturvan sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kehittämistä ja toimintapolitiikkaa. Se määrittelee sosiaali- ja terveyspolitiikan suuntaviivat, valmistelee keskeiset uudistukset ja ohjaa niiden toteuttamista ja yhteensovittamista.

Ministeriön toiminnalle asetetaan alustavasti seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2005:

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

— Ministeriö toteuttaa yhteiskunnallista vaikuttavuutta hallitusohjelman ja hallituksen strategia-asiakirjan mukaisesti ja käyttää siinä apunaan virastojen ja laitosten asiantuntemusta tulosso-
pimuksissa solmittujen tavoitteiden mukaisesti.

— Ministeriö toteuttaa ja seuraa vastuullaan olevia merkittäviä ohjelmia ja muita hankkeita ja suorittaa niitä koskevat vaikutusarvioinnit.

— Ottaa huomioon alueellisen ja kuntien tasa-arvoisen kehittämisen.

Prosessit ja rakenteet

— Toteutetaan ja varmistetaan tieto- ja tilastotoiminnan tuotanto.

— Käydään läpi ydinprosessit, arvioidaan prosessien laadunhallinnan tila ja kehitetään prosesseja.

— Lisätään tutkimus- ja kehittämislaitosten yhteistyötä alueellinen näkökulma huomioituna.

— Jatketaan tasa-arvon valtavirtaistamista.

— Kehitetään hallinnonalan tuloso- ja -raportointia tulosohjaus- ja tilivelvollisuus-
uudistuksen mukaiseksi.

Henkilöstön uudistuminen ja työkyky

— Toteutetaan uusi palkkausjärjestelmä.

— Kehitetään rekrytointimenettelyä.

— Varmistetaan toimintastrategian edellyttämän henkilöstön osaaminen.

— Valmistaudutaan vuoden 2006 EU-puheenjohtajuuskauteen.

Resurssit ja talous

— Suunnitellaan ja varmistetaan tehokas resurssien käyttö strategian suuntaisesti.

— Toteutetaan hallinnonalan tuottavuusohjelma.

— Kehitetään ja hyödynnetään tuloksellisuuden laskentatointia ja muuta seurantajärjestelmää ja johdon laskentatointia.

Bruttobudjetoidun toiminnan tulosalueittaiset menot (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Johto ja erillisyksiköt	3 406	4 184	4 300
Johdon tuki			
— Hallinto-osasto	8 551	9 152	9 500
— Talous- ja suunnitteluosasto	3 952	5 444	5 610
Vakuutusosasto	2 545	2 951	3 110
Perhe- ja sosiaaliosasto	3 516	3 383	3 550
Terveysosasto	3 925	4 260	4 580
Työsuojeluosasto	4 519	4 941	5 150

Muita			
— Työterveyshuollon koulutus	188	270	270
— eSTM-hanke	1 021	2 000	380
Yhteensä	31 623	36 585	36 450

Sosiaali- ja terveysministeriön talousarvio perustuu maksullisen toiminnan osalta osittain netto- ja bruttobudjetointiin. Toimintamomentille tuloutettavat tulot ovat valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määräämien perusteiden mukaisia tuloja lääkkeiden hintalautakunnan maksullisista suoritteista ja tuloja työsuojeluhallinnon maksullisista suoritteista sekä raha-automaattivastuksista annetun lain (1056/2001) 45 §:n mukaisia korvauksia Raha-automaattiyhdistyksen valvonnasta ja ohjauksesta sekä sosiaali- ja terveysministeriön peliriippuvuuden seurannan ja tutkimuksen kustannusten korvaamisesta antaman asetuksen (381/2002) nojalla rahapeliyhteisöiltä perittäviä korvauksia arpajaisiin osallistumisesta aiheutuvien ongelmien seuraamisesta ja tutkimisesta.

Maksullisen toiminnan tavoitteena on julkisoikeudellisten suoritteiden kustannusvastaavuus ja liiketaloudellisten suoritteiden osalta kannattavuus.

Maksuperustelain mukaiset suoritteet (sisältää netto- ja bruttobudjetoidun toiminnan, 1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	1 021	1 797	2 640
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	752	1 685	1 605
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	269	112	1 035
Kustannusvastaavuus, %	136	107	164

Erityislakien mukaiset suoritteet (RAY, Peliriippuvuus, 1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	136	232	237
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	136	232	237
Kustannusvastaavuus, %	100	100	100

19. Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 15 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten hallinnonalan virastojen ja laitosten tavaroiden ja palvelujen

ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonlisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille val-

tion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

2005 talousarvio	15 000 000
2004 talousarvio	16 000 000
2003 tilinpäätös	13 258 860

21. Sosiaali- ja terveysministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 34 214 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kansallisen veteraanipäivän pääjuhlan järjestämiseen, lääkinnällisen pelastustoimen ja poikkeusolojen valmiudesta sekä näihin liittyvien laitteiden ja kalusteiden hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen sekä sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen.

Määrärahasta saa käyttää enintään 270 000 euroa työterveydenhuollon koulutuksesta ja työterveyshenkilöstön kehittämiseen liittyvien hankkeiden toteuttamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: EU-projektien tuloja sekä muilta kansainvälisiltä tahoilta saatavia tuloja arvioidaan kertyvän 5 000 euroa ja näitä vastaavien bruttomenojen arvioidaan olevan 5 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 100 000 euroa Barentsin neuvoston pu-

heenjohtajuudesta aiheutuvana kertamenona ja 300 000 euroa WHO:n mielenterveyskonferenssin järjestämisestä aiheutuvana kertamenona.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi lapsiasiainvaltuutetusta. Lailla on tarkoitus perustaa lapsiasiainvaltuutetun virka 1.9.2005 lukien sosiaali- ja terveysministeriön yhteyteen. Lapsiasiainvaltuutetun tehtävänä on yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa valvoa ja edistää lasten ja lapsiväestön oikeuksia ja etuja sekä huolehtia Yhdistyneiden Kansakuntien lapsen oikeuksien sopimusta koskevasta tiedotuksesta ja seurannasta. Voidakseen hoitaa laaja-alaisen tehtävänsä asianmukaisesti lapsiasiainvaltuutettu tarvitsee tuekseen ammattitaitoista asiantuntija- ja avustavaa henkilöstöä. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 104 000 euroa palkkaus- ja muiden toimintamenojen siirtona momentilta 33.02.21.

Edelleen määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon yhden henkilön palkkaus- ja muina menoina 64 000 euroa tasa-arvoasioiden voimavarojen vahvistamiseen liittyen.

Edelleen määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 125 000 euroa kahden viran perustamiseen liittyvinä palkkaus- ja muina menoina siirtona momentilta 33.01.63.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	1 054	1 864	2 866
— maksullinen toiminta	1 054	1 839	2 856
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta (myös EU:lta saatava rahoitus)	-	10	5
— muut tulot	-	15	5
Menot	33 423	35 584	37 080
— henkilöstömenot	19 916	21 258	22 277
— toimitilavuokrat	2 906	2 910	2 910
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	8 547	9 471	9 643
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	2 054	1 945	2 250

Toiminnan rahoitus

— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	1 054	1 864	2 866
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	33 423	35 584	37 080
— toimintamenorahoitus, netto	32 369	33 720	34 214

Momentin käyttö

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	6 816
— myönnetty	32 472
— käytetty	32 369
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 919

2005 talousarvio	34 214 000	2005 talousarvio	460 000
2004 talousarvio	33 720 000	2003 tilinpäätös	2 682 000
2003 tilinpäätös	32 472 000		

29. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän edistäminen tietoteknologian avulla sekä siihen tarvittavan infrastruktuurin rakentaminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 460 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän kehittämiseen tietoteknologian avulla ja tietoteknologian hyödyntämisen edellyttämän infrastruktuurin rakentamiseen sekä hankkeen läpiviemisen edellyttämään koulutus- ja kehittämistoimintaan sosiaali- ja terveysministeriön erikseen määräämin perustein. Määrärahaa saa käyttää myös rahoitusavustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa.

Määrärahalla tuetaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköiden verkottumista ja yhteentoimivien tietojärjestelmien kehittämistä saumattoman palvelun laajentuessa valtakunnalliseksi. Avustusta maksetaan kunnille, kuntayhtymille ja muille palvelujen tuottajille. Tavoitteena on tietoteknologian hyväksikäyttöä tehostamalla parantaa palvelujen tasavertaista saatavuutta ja laatua sekä tukea omatoimisuutta, kotona asumista ja itsenäistä suoriutumista. Tavoitteena on myös varmistaa, että uuden tietoteknologian käyttöönotto toteutuu tasapuolisesti koko maassa muun muassa toteuttamalla kansalaisten terveysverkkopalvelu.

62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus sosiaali- ja terveysministeriön osalta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 815 000 euroa.

Vuonna 2005 saa uusia myöntämispäätöksiä tehdä yhteensä 3 333 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2004 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta Kainuun maakunnassa toteutettavaa tavoite 1 -ohjelmaa lukuun ottamatta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2005.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan aluekehitysrahastosta ja Euroopan sosiaalirahastosta rahoitettavien tavoite 1-, 2- ja 3 -ohjelmien sekä yhteisöaloitteiden Equal, Interreg ja Urban sekä innovatiivisten toimien hankkeiden valtion rahoitusosuuden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös teknisen avun ja edellä mainittujen ohjelmien toteuttamiseen tarvittavan enintään neljää henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen yhdessä momenteilla 26.98.61 ja 34.05.61 olevien EU-osuuksien kanssa.

Selvitysosa: Määräraha on osittain alueiden kehittämislaisa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa työllisysohjelmaa.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän 1 263 000 euroa Euroopan aluekehitysrahaston hankkeiden valtion rahoitusosuutena ja 3 552 000 euroa Euroopan sosiaalirahaston hankkeiden valtion rahoitusosuutena.

Myöntämisvaltuuden käytöstä valtiolle aiheutuvat menot (milj. euroa)

Myöntämisvaltuusvuosi	2005	2006	2007	Yhteensä
Vuoden 2002—2004 sitoumukset	3,800	1,428	-	5,228
Vuoden 2005 sitoumukset	1,015	1,500	0,818	3,333
Yhteensä	4,815	2,928	0,818	8,561

Momentin myöntämisvaltuuden arvioitu jakautuminen rahastoittain ja ohjelmittain (milj. euroa)

	Tavoite 1	Tavoite 2	Tavoite 3	Yhteisöaloite	Yhteensä
Euroopan aluekehitysrahasto	0,521	-	-	0,401	0,922
Euroopan sosiaalirahasto	0,412	0,055	1,944	-	2,411
Yhteensä	0,933	0,055	1,944	0,401	3,333

2005 talousarvio	4 815 000
2004 lisätalousarvio	—
2004 talousarvio	5 511 000
2003 tilinpäätös	2 378 911

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien puite- ja aihealueittaisten ohjelmien mukaisten hankkeiden rahoittamiseen.

Määrärahaa saa käyttää enintään 18 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen.

63. Eräät erityishankkeet (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 7 375 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sosiaali- ja terveysministeriön strategista suunnittelua ja päätöksentekoa tukevien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen sekä ministeriön toimialaan liittyvien ohjelmien ja kokeilujen toimeenpanosta aiheutuvien toimintamenojen ja rahoitusavustusten maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa ja työllisysohjelmaa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 125 000 euroa kahden henkilön palkkaus- ja muina menoina siirtona momentille 33.01.21. Vastaavasti momentilta paljattavien henkilötyövuosien enimmäismäärää on vähennetty kahdella.

Määrärahan arvioitu jakautuminen eri hankkeisiin**Käynnissä olevien hankkeiden jatkaminen ja tehostaminen**

Kansallinen hanke terveydenhuollon turvaamiseksi -toimeenpano

Sosiaalialan kehittämishankkeen toimeenpano

Hyvinvointiklusteritoiminta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon tietoteknologian hyödyntämisstrategian toteuttaminen (tietoyhteiskuntaohjelma)

Valtakunnallinen työtapaturmaohjelma

Terveys 2015-kansanterveysohjelma

Hallituksen tasa-arvo-ohjelmaan sisältyvä naisiin kohdistuvan väkivallan ja prostituution sekä ihmiskaupan ehkäisyhanke

Veto-ohjelma (työllisyysohjelma)

Kansallisen elektronisen sairauskertomuksen kehittäminen (tietoyhteiskuntaohjelma)

Lasten seksuaalisen hyväksikäytön ehkäisyohjelman toimeenpano

Terveyttä edistävän liikunnan kehittäminen

Ympäristöterveydenhuollon alueellisen yhteistoiminnan kokeilu
Alkoholiohjelman toimeenpano
Palvelulainsäädäntöhanke
Työterveyshuoltolain toimeenpano-ohjelma

Uusien hankkeiden käynnistäminen

Vakuutustoiminnan kansallinen rahoitusosuus

EU:n puite- ja aihealueittaiset ohjelmat

DAPHNE-ohjelman kansallinen rahoitusosuus

EU:n tasa-arvo-ohjelman kansallinen rahoitusosuus

2005 talousarvio	7 375 000	Määrärahaa saa käyttää kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen, maksuosuuksien ja erityisohjelmien tukemisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.
2004 talousarvio	7 500 000	
2003 tilinpäätös	7 000 000	

67. Kansainväliset jäsenmaksut ja maksu-
osuudet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 4 190 000 euroa.

2005 talousarvio	4 190 000
2004 talousarvio	4 335 000
2003 tilinpäätös	3 526 172

02. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus

Selvitysosa:

Viraston perustehtävä

Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus (Stakes) seuraa ja arvioi sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaa ja kehitystä, tuottaa, hankkii ja välittää alan kotimaista ja kansainvälistä tietoa ja osaamista, ylläpitää alan virallisia ja muita tilastoja, tiedostoja ja rekistereitä, harjoittaa alan tutkimus- ja kehittämistoimintaa sekä edistää ja toteuttaa alan koulutusta.

Stakesin Ulkomaanavun yksikkö (Hedec) tuottaa sosiaali-, terveys- ja väestöalan kehitysyhteistyöhön ja muuhun ulkomaanapuun liittyviä asiantuntijapalveluja sekä toteuttaa alan hankkeita. Hallinnollisesti itsenäinen Alkoholitutkimussäätiö edistää ja tukee alkoholi- ja muuta päihdetutkimusta jakamalla apurahoja ja tekemällä tai teettämällä tutkimusta sekä harjoittamalla tutkimukseen liittyvää julkaisutoimintaa.

Toimintaympäristön muutokset

Stakesin toimintaympäristössä keskeisiä haasteita ovat muun muassa muuttuvan maailmantalouden ja muun globaalin kehityksen heijastusvaikutukset suomalaiseen hyvinvointiin. EU-työvoiman vapaa liikkuvuus ja muu maahanmuutto vaikuttavat maan sosiaaliseen ja kulttuuriseen kehitykseen ja sosiaali- ja terveysalan palvelutarpeisiin. Hyvinvoinnin ja terveyden alueellinen ja väestöryhmittäinen jakautuminen on entistä epätasaisempaa. Syrjäytymiskehityksen kannalta erityisiä huolen aiheita ovat lasten ja nuorten psykososiaalinen pahoinvointi sekä ikääntyvien pitkäaikaistyöttömien korkeaksi jäänyt taso. Kansantalouden ja erityisesti kuntatalouden heilahtelut vaikeuttavat lakisääteisten peruspalvelujen järjestämistä. Maan väestön sisäinen muuttoliike horjuttaa palvelujen tasapuolista saatavuutta sekä alueellisesti että paikallisesti. Terveystieteiden teknologia tuottaa uusia laitteita, hoitomenetelmiä ja lääkkeitä, joilla kaikilla on taipumus lisätä terveydenhuollon kustannuksia. Informaatio- ja kommunikaatioteknologia uusine sovelluksineen

kehittyy voimakkaasti ja helpottaa muun muassa palvelujärjestelmien ja kansalaisten keskinäistä vuorovaikutusta. Työelämän ja työympäristöjen nopeat muutokset heijastuvat voimakkaasti myös sosiaali- ja terveysalalle, jonka työntekijöiden lähivuosien runsas eläköityminen ja työn raskittavuus johtavat työvoimapulaan, ellei ammatillisen henkilöstön saantia ryhdytä turvaamaan.

Strategiset linjaukset

Stakes edistää hyvinvointia ja terveyttä sekä toimii laadukkaiden ja tuloksellisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi koko väestölle yhtäläisin perustein. Tässä tarkoituksessa se tuottaa ja välittää sosiaali- ja terveysalan tietoa ja osaamista päättäjille ja alan toimijoille. Stakes on sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla toimiva asiantuntijakeskus, jonka ydintoimintoja ovat tutkimus, kehittäminen ja tietovarannot.

Stakes vaikuttaa sosiaali- ja terveysalan tiedon ja osaamisen kärjessä. Se luo uudenlaisia tutkimuksen, kehittämisen ja tietovarantojen yhdistelmiä ja tiedon hyödyntämisen käytäntöjä. Stakes on tavoiteltu yhteistyökumppani kotimaassa ja kansainvälisesti. Yhteisönä se kannustaa luovuuteen ja yhteistoimintaan.

Keskeiset tulostavoitteet

Vuonna 2005 Stakesin toimintaa suuntaavat erityisesti hallitusohjelman, valtakunnallisten sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämishankkeiden, Terveys 2015 -kansanterveysohjelman sekä uuden tavoite- ja toimintaohjelman toteuttaminen ja toimeenpano.

Sosiaali- ja terveysministeriö asettaa alustavasti Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2005. Tulostavoitteet täsmennetään ministeriön ja laitoksen välisessä tulossopimuksessa.

Vaikuttavuustavoitteet

Stakes suuntaa tutkimus- ja kehittämistyötä, tietotuotantoa sekä tiedonvälitystä tukemaan erityisesti seuraavia sosiaali- ja terveysalan tavoitteita, jotka tukevat sosiaali- ja terveysministeriön määrittelemiä strategisia linjauksia.

Terveyden ja toimintakyvyn edistäminen

— Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen otetaan huomioon kaikessa päätöksenteossa.

Toimivat palvelut ja kohtuullinen toimeentuloturva

— Sosiaali- ja terveyspalvelut toimivat asiakaslähtöisesti ja saumattomasti.

— Sosiaali- ja terveysala käyttää toiminnan taloudellisuutta, tehokkuutta ja vaikuttavuutta parantavia menetelmiä.

— Sosiaali- ja terveysalan tieto-ohjaus toimii vuorovaikutteisesti ja tuloksellisesti.

— Stakes osallistuu kansallisen terveysprojektin ja sosiaalialan kehittämisohjelman hankkeiden toteuttamiseen.

Syrjäytymisen ehkäisy ja hoito

— Alueelliset ja sosiaaliset hyvinvointierot pysyvät hallinnassa.

Tavoitteet on johdettu erityisesti sosiaali- ja terveysministeriön määrittelemistä lähivuosien strategisista linjauksista, joista Stakesin kannalta keskeisiä ovat toimivat palvelut ja kohtuullinen toimeentuloturva, syrjäytymisen ehkäisy ja hoito sekä terveyden ja toimintakyvyn edistäminen.

Prosessit ja rakenteet

Stakesin ydintoiminnot toimivat tehokkaasti, taloudellisesti ja asiakassuuntautuneesti ja niiden laatu ja kustannusvaikuttavuus paranee. Stakesin organisaatio toimii kokonaisuutena ja organisaatiorakenne tukee strategisia linjauksia.

Henkilöstön uudistuminen ja työkyky

Stakesin henkilöstön toimintavalmiutta ja osaamista kehitetään laitoksen toimintastrategian mukaisesti. Johtaminen on osaavaa ja kannustavaa ja henkilöstön kokema työhyvinvointi kasvaa ja työnantajakuva paranee.

*Resurssit ja talous***Stakesin rahoitusrakenne**

	2003 toteutuma		2004 arvio		2005 arvio	
	1 000 €	htv	1 000 €	htv	1 000 €	htv
Toimintamääräraha	23 656	323	24 144	323	22 400	326
Liiketaloudelliset suoritteet	6 828	23	5 920	22	5 980	22
Ulkopuolinen rahoitus yhteensä	8 353	91	9 200	102	8 500	99
— Muut valtion virastot	6 336		6 800		6 500	
— EU	890		1 100		900	
— Muu	1 127		1 300		1 100	
Yhteensä	38 837	437	39 264	447	36 880	447

Stakesin rahoitusrakenne on hallinnassa. Taloudelliset ja henkilöstövoimavarat kohdennetaan strategisten linjausten mukaisesti. Henkilöstösuunnittelu on pitkäjänteistä ja henkilöstömäärä ja -rakenne vastaavat strategisia linjauksia. Stakes toimii taloudellisesti ja tuottavasti.

Maksuttoman toiminnan budjettimäärärahojen käyttö tulosalueittain 2003—2005

Tulosalue	2003 toteutuma		2004 ennakoitu		2005 arvio	
	1 000 €	htv	1 000 €	htv	1 000 €	htv
Palvelut	5 072	142	5 443	145	5 300	145
Hyvinvointi	3 024	87	3 545	92	3 210	92
Stakes Tieto	4 928	106	5 253	106	4 810	106
Hallintopalvelut	7 999	63	8 919	65	8 198	65
Hedec	50	22	120	22	50	22
ALKU	395	17	322	17	290	17
Säätiö	543	-	542	-	542	-
Erilliskustannukset yhteensä	22 011	437	24 144	447	22 400	447
Talousarviosta	21 045		21 910		22 400	
Siirtomääräraha ed. vuodelta	2 611		2 234		-	
Maksullisen toiminnan siirtomääräraha	589		-		-	
Käytettävissä yhteensä	24 245		24 144		22 400	
Siirto seuraavalle vuodelle	2 234		-		-	

Henkilötyövuodet sisältävät myös yhteisrahoitteisen ja maksullisen toiminnan.

Maksullinen toiminta

Maksullisen toiminnan tavoitteena on kustannusvastaavuus.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (liiketaloudelliset suoritteet, 1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	6 831	5 920	5 980
— muut tuotot	-3	-	-
Tuotot yhteensä	6 828	5 920	5 980

Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	6 130	5 920	5 980
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	698	0	0
Kustannusvastaavuus, %	111,4	100	100

21. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 22 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös jäsenmaksujen maksamiseen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon tilastotietokannan käytöstä ja Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskusten ulkopuolella toimeksiannosta tai yhteishankkeena toteutettavasta tutkimus- ja kehittämistoiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää Alkoholitutkimussäätiölle suoritettavan valtionavustuksen maksamiseen ja Alkoholi-

tutkimussäätiön toiminnasta Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskukselle aiheutuvien menojen maksamiseen sekä täydennuskoulutuksen avustuksen ja ulkomailla toteutettavien projektien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta on varattu 542 480 euroa Alkoholitutkimussäätiölle suoritettavan valtionavustuksen maksamiseen.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 500 000 euroa terveydenhuollon menetelmien arviointiyksikön toiminnan laajentamiseen sekä vähennyksenä 104 000 euroa siirtona momentille 33.01.21.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	8 918	8 320	7 980
— maksullisen toiminta	6 827	5 920	5 980
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta (myös EU:lta saatava rahoitus)	2 017	2 400	2 000
— muut tuotot	74	-	-
Menot	30 340	30 230	30 380
— henkilöstömenot	16 180	16 200	16 300
— toimitilavuokrat	2 698	2 730	2 750
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	5 295	5 200	5 230
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	6 167	6 100	6 100
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	8 918	8 320	7 980
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	30 340	30 230	30 380
— toimintamenorahoitus, netto	21 422	21 910	22 400
29.88.50 Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat	510	400	400
24.50.66 Lähialueyhteistyö	625	500	500
STM:n rahoitus	6 019	5 400	5 100
— muu erittelemätön talousarviorahoitus	518	500	500
Muilta momenteilta tuleva rahoitus yhteensä	7 672	6 800	6 500

Momentin käyttö

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 611
— myönnetty	21 045
— käytetty	21 422
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 234

2005 talousarvio	22 400 000
2004 talousarvio	21 910 000
2003 tilinpäätös	21 045 000

03. Työttömyysturvalautakunta*Selvitysosa:**Viraston perustehtävä*

Työttömyysturvalautakunta on erityistuomioistuimeen rinnastettava sosiaalivakuutuksen lautakuntatyypinen muutoksenhakuelin. Se toimii ensimmäisenä muutoksenhakuasteena työttömyyspäivärahaa, työmarkkinatukea, koulutuspäivärahaa, työttömyyskassan jäsenyyttä, työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen opintososiaalisia etuuksia, aikuiskoulutustukea, ammattitutkin-
tostipendiä, vuorottelukorvausta, palkkaturvaa ja kotoutumistukea koskevilla asioilla.

Toimintaympäristön muutokset

Vuonna 2003 vireille tuli 7 885 valitusasiaa. Vuonna 2004 vireille arvioidaan tulevan vireille noin 8 500 ja vuonna 2005 noin 9 000 valitusasiaa. Vireille tulevien asioiden määrää lisää sekä taloudellinen epävarmuus että 1.1.2003 voimaan tullut uudistettu työttömyysturvalainsäädäntö.

Sosiaali- ja terveysministeriö asettaa alustavasti työttömyysturvalautakunnalle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2005. Tulostavoitteet täsmennetään ministeriön ja viraston välisessä tulosso-
pimuksessa.

Vaikuttavuustavoitteet

Työttömyysturvalautakunta edistää kansalaisten oikeusturvaa yhdenmukaisilla ja oikeudenmu-
kaisilla päätöksillä. Tavoitteena on pitää valitusratkaisujen muutosaste vakuutus oikeudessa noin 12 prosentissa ja pitää kantelujen määrä vähäisenä.

	2003	2004	2005
	toteutuma	ennakoitu	arvio
<i>Palvelutavoitteet ja laatu</i>			
Valitusten käsittelyaika (kk)	4,7	5,0	5,0
Muutosaste vakuutus oikeudessa (%)	12	12	12
<i>Tuottavuus ja taloudellisuus</i>			
Päätösten hinta (euroa/ratkaisu)	215	223	223
Työn tuottavuus (ratkaisut/htv)	245	273	273

Työttömyysturvalautakunnalle tehdyistä valituksista annetut päätökset ovat maksuttomia, joten virasto on bruttobudjetoitu.

Henkilöstön uudistuminen ja työkyky

Lautakunnassa toteutetaan valtion palkkausuudistus siten, että tehtävien vaativuus otetaan huomioon.

21. *Työttömyysturvalautakunnan toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v) *Selvitysosa:*

Momentille myönnetään 1 795 000 euroa.

Toiminnan menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Menot	1 695	1 795	1 795
— henkilöstömenot	1 414	1 498	1 507
— toimitilavuokrat	164	176	180
— palvelujen osto (myös ostot toiselta virastolta)	78	105	105
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	39	16	3
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	190		
— myönnetty	1 725		
— käytetty	1 695		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	220		

2005 talousarvio	1 795 000
2004 talousarvio	1 795 000
2003 tilinpäätös	1 725 000

04. Tarkastuslautakunta*Selvitysosa:**Viraston perustehtävä*

Tarkastuslautakunta on sosiaalivakuutuksen erikoistuomioistuimeen rinnastettava lautakuntatyypinen muutoksenhakuelin, joka toimii ensimmäisenä muutoksenhakuasteena kansaneläkeasioissa ja Kansaneläkelaitoksen käsittelemissä kuntoutusasioissa ja yleistä asumistukea, eläkkeensaajien asumistukea ja maahanmuuttajan erityistukea koskevissa asioissa sekä ylimpänä muutoksenhakuasteena sairausvakuutusasioissa, lapsilisiä, lasten kotihoidon tukea ja yksityisen hoidon tukea, sotilasavustusta ja äitiysavustusta koskevissa asioissa.

Toimintaympäristön muutokset

Vuonna 2003 tarkastuslautakuntaan saapui 12 087 valitusta. Valituksista 7 024 koski Kansaneläkelaitoksen ratkaisemia eläke-, hoitotuki- ja vammaistukiasioita, kuntoutusasioita 747, sairausvakuutusasioita 759 ja yleistä asumistukea koskevia asioita 3 008. Vuonna 2005 arvioidaan valitusten määrän pysyvän samalla tasolla. Vuonna 2003 ratkaistiin 12 109 valitusta.

Sosiaali- ja terveysministeriö asettaa alustavasti tarkastuslautakunnalle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2005. Tulostavoitteet täsmennetään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Vaikuttavuustavoitteet

Kansalaisten oikeusturvaa edistetään toimeentuloa koskevissa asioissa tuottamalla mahdollisimman nopeasti oikeita, yhdenmukaisia ja oikeudenmukaisia päätöksiä. Tavoitteena on pitää valitusratkaisujen muutosaste vakuutusoikeudessa noin 20 prosentissa ja seurataan kantelujen määrää.

Prosessit ja rakenteet

Tarkoituksena on myös edelleen kehittää tarkastuslautakunnan päätösten perusteluja siten, että myös lääketieteellisiä seikkoja sisältävissä ratkaisuissa pyritään entistä enemmän yksilöllisiin perusteluihin.

	2003 toteutuma	2004 ennakoitu	2005 arvio
<i>Palvelutavoitteet ja laatu</i>			
Valitusten käsittelyaika	8 kk 5 pv	8 kk	7 kk
Muutosaste vakuutusoikeudessa (%)	16,8	20	20
<i>Tuottavuus ja taloudellisuus</i>			
Päätösten hinta (euroa/ratkaisu)	142	145	148
Työn tuottavuus (ratkaisut/htv)	396	390	390

Tarkastuslautakunnalle tehdyistä valituksista annetut päätökset ovat maksuttomia, joten virasto on bruttobudjetoitu.

Henkilöstön uudistuminen ja työkyky

Työn tuottavuutta ja laatua pyritään parantamaan kehittämällä edelleen palkkausjärjestelmää siten, että tehtävien vaativuus otetaan huomioon.

21. Tarkastuslautakunnan toimintamenot Selvitysosa:
(siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 777 000 euroa.

Toiminnan menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Menot	1 721	1 630	1 777
— henkilöstömenot	1 451	1 465	1 474
— toimitilavuokrat	145	150	158
— palvelujen osto (myös ostot toiselta virastolta)	85	10	101
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	40	5	44
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	71		
— myönnetty	1 776		
— käytetty	1 721		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	126		

2005 talousarvio	1 777 000
2004 talousarvio	1 630 000
2003 tilinpäätös	1 776 000

05. Vakuutusvalvontavirasto

Selvitysosa: Vakuutusvalvontaviraston toiminnan tavoitteena on vakuutusten kattamien etujen turvaaminen, vakuutus- ja eläkelaitosten vakaa toiminta sekä luottamuksen säilyminen vakuutustoimintaan.

Toimintaympäristön muutokset

Vakuutusvalvontaviraston valvottavien vakavaraisuus on yleisesti ottaen melko hyvä. Vakavaraisuuden kehitys jatkossa riippuu mitä suurimmassa määrin yleisestä talouskehityksestä ja sen vaikutuksesta rahoitusmarkkinoihin.

Finanssisektorin rakennemuutos on jatkuvaa. Rajat ylittävien vakuutus- ja rahoitusryhmittymien valvonta edellyttää tiivistä yhteistyötä Rahoitustarkastuksen sekä muiden maiden vakuutus- ja rahoitusalan yritysten valvojien kanssa. Finanssikonglomeraattien valvontaa koskevan direktiivin säännöksiä sovelletaan vuoden 2005 alusta lähtien.

Euroopan unionin komission antama asetus velvoittaa listautuneet vakuutusyhtiöt laatimaan konsernitilinpäätöksensä kansainvälisen tilinpäätösstandardin (IAS) mukaisesti vuodesta 2005 lähtien. Tällä hetkellä ei kuitenkaan vielä ole olemassa vakuutus sopimuksiin sovellettavaa IAS-standardia. IAS-standardien käyttöönotosta seuraa merkittäviä muutoksia suomalaisten vakuutusyhtiöiden tilinpäätöskäytäntöön, joskin soveltaminen Suomessa rajautuu näillä näkymin vuonna 2005 pakollisena ainoastaan listattujen vakuutusyhtiöiden konsernitilinpäätöksiin ja vapaaehtoiselta pohjalta muiden vakuutusyhtiöiden konsernitilinpäätöksiin.

Marraskuussa 2003 perustettiin Euroopan komission päätöksellä Euroopan vakuutus- ja työeläkevalvontaviranomaisten komitea (CEIOPS), jonka tehtävänä on

1) neuvoa komissiota vakuutusta, jälleenvakuutusta ja työeläkkeitä koskevien täytäntöönpanotoimenpiteiden valmistelussa,

2) edistää EU-direktiivien yhtenäistä toimeenpanoa sekä yhdenmukaistaa jäsenvaltioiden valvontasäännöksiä,

3) toimia foorumina valvonnallisen yhteistyön edistämiseksi sekä valvottaviin liittyvän informaation vaihtamiseksi ja

4) yhtenäistää valvojien valvontakäytäntöjä. EU:n vakuutuslaitosten vakavaraisuuskehikon uudistamiseen tähtäävä solvenssi II -projektin on tarkoitus toteuttaa niin että direktiiveihin kirjattaisiin vain yleiset periaatteet ja yksityiskohtaisempi sääntely työstettäisiin CEIOPS:n työryhmissä.

Vakuutusedustusta koskevat säännökset tulevat voimaan vuoden 2005 alusta. Vakuutusvalvontaviraston tulee rekisteröidä vakuutusedustajat, joihin uuden direktiivin mukaan luetaan myös vakuutusyhtiöiden asiamiehet sekä varmistua siitä, että vakuutusedustajien ammatilliset vaatimukset täyttyvät. Viraston tulee myös huolehtia palvelupisteestä, josta sähköisessä muodossa ja jatkuvasti ajan tasalla pidettävät rekisteritiedot ovat saatavilla.

Strategiset linjaukset

Viraston strategian mukaisesti sen tehtävänä olevassa vakuutus- ja eläkelaitosten sekä muiden vakuutus alalla toimivien valvonnassa ja tarkastuksessa painottuvat talouden, menettelytapojen ja vakuutustuotteiden valvonta. Talouden valvontaa suoritetaan tarkastamalla ja arvioimalla valvottavien vakavaraisuutta ja sen kehitystä, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestelmiä sekä hallinnon luotettavuutta. Menettelytapojen valvonnassa virasto valvoo, että vakuutus- ja eläkelaitokset, vakuutuksenvälittäjät sekä työttömyyskassat käyttävät asiakassuhteissaan asianmukaisia menettelytapoja. Vakuutustuotteiden valvonta kattaa vakuutusehtojen ja lakisääteisten vahinkovakuutusten vakuutusmaksujen lainmukaisuuden valvonnan. Virasto valvoo myös valvottavien toiminnan lainmukaisuutta ja hyvän vakuutustavan noudattamista. Tutkimustoiminnallaan viras-

to pyrkii siihen, että vakuutustoiminnan riskien tuntemus ja tutkimus Suomessa on korkeatasoista.

Keskeiset tulostavoitteet

Sosiaali- ja terveysministeriö asettaa alustavasti Vakuutusvalvontavirastolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2005. Tulostavoitteet täsmennetään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Vaikuttavuustavoitteet

Talouden valvonnan tavoitteena on, että valvottavilla on riittävät taloudelliset resurssit vastuullaan olevien vakuutusten mukaisten velvoitteiden hoitamiseen ja että valvottavien hallinto, sisäinen valvonta ja riskienhallinta ovat asianmukaisella tasolla. Virasto osallistuu vakuutusyrityksiä koskevan EU-sääntelyn ja yhdenmukaisen valvonnan kehittämiseen CEIOPS:n puitteissa, kotimaiseen lainsäädännön valmisteluun yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa sekä kehittää omia määräyksiään ja ohjeitaan.

Menettelytapojen valvonnassa on tavoitteena, että vakuutusyritysten ja vakuutuksenvälittäjien markkinointi on säännösten ja hyvän vakuutustavan mukaista, kaikki valvottavat noudattavat asiakassuhteissaan asianmukaisia toimintatapoja ja että työttömyyskassoissa etuuslakien toimeenpano on säännösten ja ohjeiden mukaista sekä yhdenmukaista eri kassojen välillä.

Vakuutusluotteiden valvonnan tavoitteena on, että Suomessa markkinoitavien vakuutusten vakuutusehdot ovat lainmukaisia ja että lakisääteisen tapaturmavakuutuksen ja liikennevakuutuksen vakuutusmaksuissa noudatetaan niitä koskevia säännöksiä.

Prosessit ja rakenteet

Vakuutus- ja rahoitusryhmittymien valvonnan varmistamiseksi virasto toimii yhteistyössä Rahoitustarkastuksen ja ulkomaisten rahoitus- ja vakuutusvalvojen kanssa valvontasopimusten perusteella muodostetuissa ryhmittymäkohtaisissa valvontaryhmissä.

Viraston valvontatehtävissä noudatetaan yhteisesti sovittuja menettelytapoja. Kaikki säännöllisesti kerättävä numeerinen valvontatieto käsitellään sähköisesti.

Virasto käsittelee valvottavien rekisteröintiä, sääntöjen vahvistamista tai poikkeuslupia koskevat sekä muut viraston päätöstä edellyttävät hakemukset kohtuullisessa ajassa.

Henkilöstön uudistuminen ja työkyky

Henkilöstöä koulutetaan sekä keskitetysti että henkilökohtaisesti sovittavan suunnitelman mukaisesti. Samalla virasto varmistaa osaamisen siirtämisen kokeneilta henkilöiltä nuorille työntekijöille. Henkilöstön motivaation ja sitoutumisen lisäämiseksi virasto kehittää johtamisjärjestelmäänsä lisäämällä johtamisvalmiuksia. Varmistaakseen kilpailukykynsä työnantajana virasto kehittää myös kannustamisen ja palkitsemisen muotoja.

Resurssit ja talous

Kokonaiskustannukset valvottavaryhmittäin (1 000 euroa)

Valvottavaryhmä	2003 toteutuma		2004 arvio		2005 arvio	
	1 000 €	%-osuus	1 000 €	%-osuus	1 000 €	%-osuus
1. Henkivakuutusyhtiöt	862	19,1	1 033	18,5	1 131	18,5
2. Vahinkovakuutusyhtiöt	879	19,4	1 051	18,8	1 149	18,8
3. Työeläkevakuutusyhtiöt	866	19,1	1 113	20,0	1 210	19,8
4. Eläkesäätiöt ja eläkekassat	604	13,4	660	11,8	723	11,9
5. Muut vakuutuskassat	110	2,4	181	3,2	198	3,2
6. Lailla perust. eläkelaitokset	57	1,3	56	1,0	61	1,0
6.a. Kuntien eläkevak., Valtion eläkerah. ja Kirkon eläkerah.	83	1,8	98	1,8	108	1,8

7.	Eläketurvakeskus	14	0,3	16	0,3	18	0,3
8.	Vakuutusyhdistykset	93	2,1	191	3,4	210	3,4
9.	Vakuutuksenvälittäjät	163	3,6	171	3,1	188	3,1
9.a.	Työttömyyskassat	755	16,7	975	17,5	1 067	17,5
9.b.	Tyött.vak.rahasto ja Koulutusrahasto	20	0,4	13	0,2	14	0,2
10.	Muut valvottavat	17	0,4	20	0,4	22	0,4
Valvottavaryhmät yhteensä		4 523	100,0	5 578	100,0	6 099	100,0

Vakuutusvalvontaviraston talousarvio perustuu nettobudjettiin ja sen bruttomenot ja -tulot on budjetoitu momentilla 12.33.05. Nettobudjetoidusta maksullisesta toiminnasta ei synny ylijäämää.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myyntituotot	4 531	5 580	6 100
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	4 531	5 580	6 100
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-	-	-
Kustannusvastaavuus, %	100	100	100

Virasto mitoitaa ja kohdentaa resurssit tehtäviä vastaavasti seuraamalla työajan käytön jakaantumista. Henkilöstön määrää ei olennaisesti lisätä nykyisestä, vaan resursseja kohdennetaan valvonnan painopistealueille toimintatapoja ja henkilöstön asiantuntemusta kehittämällä.

Viraston toimintakustannukset pidetään hallinnassa lisäämällä henkilöstön kustannustietoisuutta vastuualueittain ja valvottavaryhmittäin.

06. Terveydenhuollon oikeusturvakeskus

Selvitysosa:

Viraston perustehtävä

Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen tehtävänä on valvomalla terveydenhuollon ammattihenkilöitä osaltaan huolehtia kansalaisille annettavien terveystalvelujen laadusta ja potilasturvallisuudesta. Lisäksi Terveydenhuollon oikeusturvakeskus huolehtii raskauden keskeyttämisestä, steriloinnista, oikeuspsykiatria, ihmisten elimien ja kudoksien lääketieteellistä käyttöä, lääketieteellistä tutkimusta sekä kuolemansyyn selvittämistä koskevassa tai muussa lainsäädännössä sille säädetyistä tai määrätyistä tehtävistä sekä muista terveydenhuoltoon liittyvistä tehtävistä, jotka sosiaali- ja terveystministeriö sille määrää.

*Toimintaympäristön muutos***Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen käsiteltäväksi saapuvien asioiden määrä**

	2003 toteutuma	2004 ennuste	2005 ennuste	2004/2005 muutos %
Terveydenhuollon ammattihenkilöiden laillistaminen	6 966	7 000	7 000	0
Terveydenhuollon ammattihenkilöiden rekisteröiminen	6 150	6 000	6 000	0
Kanteluiden määrä	252	230	260	13,0
Hoitovirhe-epäilylausunnot	135	130	140	7,7
Muut valvonta-asiat	179	170	180	5,9

Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen toimintaan vaikuttavat terveydenhuoltojärjestelmän toimivuus ja julkisuuskuva, väestön odotukset sekä terveyspalvelujen järjestämiseen, tarjontaan ja käyttöön vaikuttavat muutokset. Erityisesti valvontaviranomaisen tehtäviin vaikuttavat muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän muutokset, hoitomuotojen ja teknologian jatkuva kehittyminen sekä ikääntymisen ja koulutustason nousun vaikutus väestön käyttäytymiseen ja palveluihin kohdistuvaan vaatimustasoon.

Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen nykyisten valvontatehtävien vaatimat lisävoimavarat arviolta noin 10 henkilötyövuotta hoidetaan hallinnonalan sisäisin järjestelyin vuosien 2005 ja 2006 aikana. Vuonna 2005 on tarkoitus valmistella erikseen Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen toimivallan laajentaminen terveydenhuollon valvonnassa ja koskemaan myös sosiaalihuollon valvontaa sekä laajentamisen vaatimat voimavarat.

Strategiset linjaukset

Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen tärkeimmät strategiset tavoitteet terveydenhuollon ammattihenkilöiden valvonnassa ovat osallistuminen sosiaali- ja terveyspalvelujen ohjauksen ja valvonnan kehittämiseen toimien tiiviissä yhteistyössä erityisesti sosiaali- ja terveysministeriön, opetusministeriön, muiden valvontaviranomaisten, palvelujen tuottajien ja oppilaitosten kanssa todettujen epäkohtien korjaamiseksi ja epäasianmukaisten menettelyjen ennalta ehkäisemiseksi sekä valvonnassa saadun tiedon hyödyntämiseksi. Oikeusturvakeskuksen omia toimintatapoja ja prosesseja kehitetään vastaamaan toimintaympäristön muutosten valvonnalle asettamia haasteita. Osallistutaan aktiivisesti kansainväliseen valvontaa ja ammattihenkilöiden liikkuvuutta koskevien asioiden käsittelyyn.

Oikeuslääkintä- ja lupa-asioissa tärkeimpiä strategisia tavoitteita ovat mielentilatutkimusten ja -lausuntojen korkean laatutason ylläpitäminen sekä oikeusturvakeskuksen tehtäviin kuuluvien lupa-asioiden käsitteleminen asiantuntemuksella ja viivytyksettä.

Sosiaali- ja terveysministeriö asettaa alustavasti Terveydenhuollon oikeusturvakeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2005. Tulostavoitteet määritellään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Vaikuttavuustavoitteet

Terveydenhuollon oikeusturvakeskus edistää kansalaisten oikeusturvaa varmistamalla kanteluiden ja muiden terveydenhuollon valvonta-asioiden asiantuntevan ja hyvän hallintotavan mukaisen käsittelyn oikeusturvakeskuksessa.

Terveydenhuollon oikeusturvakeskus edistää kansalaisten oikeusturvaa varmistamalla oikeuslääkinnällisten asioiden asiantuntevan ja nopean käsittelyn oikeusturvakeskuksessa.

Terveydenhuollon oikeusturvakeskus tehostaa informaatio-ohjausta valvonnan vaikuttavuuden parantamiseksi.

Terveydenhuollon oikeusturvakeskus osallistuu käytettävissä olevin resurssein mielentilatutkimuksiin ja kriminaalipotilaiden mielenterveyslain mukaiseen hoitoon liittyvien säädösten ja ohjeiden ja kuolemansyyn selvittämiseen liittyvien säädösten ja ohjeiden muutostarpeiden arviointiin ja uudistamiseen.

Terveydenhuollon oikeusturvakeskus osallistuu valmisteltavana olevan uuden EU:n ammatti-pätevyuden tunnustamista koskevan direktiivin käyttöönoton edellyttämiin toimenpiteisiin.

Prosessit ja rakenteet

Palvelutavoitteet

Terveydenhuollon oikeusturvakeskukselle saapuvien lupa- ja valvonta-asioiden käsittelyajat (keskimäärin)

	2003 toteutuma	2004 tavoite	2005 tavoite
1. Luvat			
— Suomessa tutkinnon suorittaneiden ammatti-henkilöiden laillistaminen	3 pv	3 pv	3 pv
— raskauden keskeyttämistä koskevat hakemukset	5 pv	5 pv	5 pv
2. Ammatinharjoittamista koskevat lupa-asiat			
— ilman lisäselvityksiä ratkaistavat lupa-asiat	14 pv	14 pv	14 pv
— lausuntoja ja lisäselvityksiä vaativat lupa-asiat, enintään	90 pv	90 pv	90 pv
3. Mielentilaa koskevat lausuntoasiat (sisältää tutkimusjakson)	4 kk	4 kk	4 kk
4. Valvonta			
— kanteluasiat, joissa potilas on kuollut	18 kk	18 kk	18 kk
— muut kanteluasiat	12 kk	18 kk	18 kk
— muut valvonta-asiat	24 kk	24 kk	24 kk

Resurssit ja talous

Tuottavuus ja taloudellisuus

Viraston rahoitusrakenne ja henkilötövuodet

	2003 toteutuma		2004 tavoite		2005 tavoite	
	1000 €	htv	1000 €	htv	1000 €	htv
Bruttobudjetoitu toiminta	2 483	28,6	2 670	29,3	2 676	29,0
Maksullinen toiminta	633	9,6	752	10,6	755	11,0
— julkisoikeudelliset suoritteet	588	9,6	691	10,6	694	11,0
— liiketaloudelliset suoritteet	45	(1/3)	61	(1/3)	61	(1/3)
Yhteensä	3 116	38,3	3 422	39,9	3 431	-
Edelliseltä vuodelta siirtynyt	473	-	513	-	-	-

Kannattavuus

Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen vuoden 2005 talousarvio perustuu maksullisen toiminnan osalta nettobudjetointiin. Toimintamenomomentille nettoutettavat tulot ovat valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määrittämien perusteiden mukaisia Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksesta annetun lain (1074/1992) ja asetuksen (1121/1992) tarkoittamia lupa- ja valvontamaksuja.

Maksullisen toiminnan tavoitteena on kustannusvastaavuus.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	712	702	704
— muut tuotot	43	50	51
Tuotot yhteensä	755	752	755
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	639	752	755
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	115	-	-
Kustannusvastaavuus, %	118	100	100

21. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v) *Selvitysosa:*

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 676 000 euroa.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot, maksullinen toiminta	712	704	704
Menot	3 072	3 374	3 380
— henkilöstömenot	1 915	2 200	2 185
— toimitilavuokrat	242	286	288
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	431	427	422
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	484	461	485
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	712	704	704
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	3 072	3 374	3 380
— toimintamenorahoitus, netto	2 360	2 670	2 676
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	473		
— myönnetty	2 400		
— käytetty	2 360		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	513		

2005 talousarvio 2 676 000
2004 talousarvio 2 670 000
2003 tilinpäätös 2 400 000

26. Mielentilatutkimustoiminnan menot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 200 000 euroa.
Määrärahaa saa käyttää mielenterveyslain (1116/1990) 32 §:n mukaisten valtion korvausten maksamiseen valtion mielisairaaloille ja

vankeinhoitolaitoksen sairaalayksikoille. Määrärahaa saa käyttää myös Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen tilaamista mielentilalausunnoista maksettavien korvausten maksamiseen.

Selvitysosa: Toiminnan tavoitteena on rikoksesta syytettyjen henkilöiden oikeusturvan varmistaminen ja mielentilatutkimuslausuntojen korkean laadun ylläpitäminen.

Toiminnan laajuus 2002—2005

	2002 toteutuma	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 arvio
Mielentilatutkimukset	105	82	95	95
Euroa/tutkimus (keskimäärin)	18 200	21 900	23 100	23 100

2005 talousarvio	2 200 000
2004 talousarvio	2 200 000
2003 tilinpäätös	1 794 757

07. Työterveyslaitos

Selvitysosa:

Laitoksen perustehtävä

Työterveyslaitos (TTL) on itsenäinen, sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla toimiva julkisoikeudellinen yhteisö. TTL edistää maamme työikäisen väestön työterveyden, työturvallisuuden ja työolojen parantamista; tavoitteina ovat hyvä työkyky ja työelämän laatu sekä työkyvyttömyyden ehkäisy. TTL tuottaa, kokoaa ja välittää tieteelliseen tutkimukseen perustuvaa tietoa työn ja terveyden välisestä vuorovaikutuksesta sekä edistää tiedon soveltamista käytäntöön tiedonvälityksen, koulutuksen ja asiantuntijapalvelun keinoin.

Toimintaympäristön muutokset

Teknologinen muutos ja työsuojelun kehittyminen ovat vähitellen parantaneet työympäristöjä, mutta monilla aloilla ja erityisesti pienyrityksissä perinteiset fyysiset, kemialliset ja ergonomiset tekijät aiheuttavat edelleen terveyshaittoja. Näiden rinnalle on noussut uusia kuormitustekijöitä, kuten biologiset vaaratekijät, psyykkiset tekijät, muutosten tuoma epävarmuus, lyhyet työsuhteet ja epätyypilliset työajat, väkivallan uhka sekä tietotekniikkaan liittyvät ergonomiset ja sosiaaliset kysymykset. Yritysten rakennemuutokset, ulkoistaminen, aliorakointi ja siihen liittyvät monen työnantajan yhteiset työpaikat asettavat uusia vaatimuksia työterveys- ja työsuojelutoiminnoille.

Työvoimasta useampi kuin joka neljäs on täyttänyt 50 vuotta, ja ikääntyneiden osuus kasvaa edelleen. Ikääntymiseen liittyvät väistämättä fyysisen toimintakyvyn heikentyminen ja kroonisten sairauksien lisääntyminen. Mielen terveyden häiriöt tai tuki- ja liikuntaelinsairaudet ovat työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisen syynä yli 60 prosentissa tapauksista. Keskimäärin eläkkeelle siirtyään nyt 59-vuotiaana; jos keskimääräinen eläkkeelle siirtyminen ei myöhenny, ennen aikaisella eläkkeellä olevien lukumäärä lisääntyy, kun suuret ikäluokat lähestyvät 60 ikävuotta. Hallituksen tavoitteena on, että tulevaisuudessa työura kestää 2—3 vuotta kauemmin kuin nykyään. Tavoitteen saavuttamiseksi työstä johtuvat terveyden ja työkyvyn menetykset on saatava vähenevän. Työoloja ja työjärjestelyjä on kehitettävä siten, että ne ottavat huomioon työntekijöiden erilaiset kyvyt ja rajoitteet. Tavoitteen toteuttamista edistää myös työn mielekkyys; haasteellinen

ja kehittävä työ motivoi pysymään työelämässä.

Työterveyshuoltolaki ja työturvallisuuslaki ovat uudistuneet. Työpaikat, palvelujärjestelmät ja viranomaiset tarvitsevat lakiuudistusten toteuttamiseen toimintamalleja ja koulutusta. Erityinen haaste on pienten työpaikkojen ja yrittäjien työterveyshuollon järjestäminen. EU:ssa on valmisteilla laaja kemikaaleja koskeva lainsäädäntöuudistus ja kemikaalivirastohanke, jotka luovat ky- syntää riskinarvioinnin asiantuntemukselle. EU:ssa on myös valmisteilla haittakohaisia työoloja koskevia erityisdirektiivejä.

Strategiset linjaukset

TTL:n vaikuttavuustavoitteet on asetettu tukemaan sosiaali- ja terveysministeriön strategioita terveyden ja toimintakyvyn edistämiseksi sekä työelämän vetovoiman lisäämiseksi. Samalla ne tukevat myös strategioita syrjäytymisen ehkäisemiseksi (työkyvyn ylläpitäminen, terveyden edistäminen, työelämästä syrjäytymisen vaaran tunnistaminen ja varhaiset ehkäisykeinot) sekä toimivien palvelujen kehittämiseksi (työterveyshuoltojärjestelmän ja ammattitautidiagnostiikan kehittäminen, sosiaali- ja terveysalan henkilöstön työkyky ja hyvinvointi) sekä tasa-arvon ja lapsiperheiden aseman kehittämiseksi (työn ja muun elämän yhteensovittaminen). TTL:n strategia uudistetaan vuonna 2005 yhteistyössä STM:n ja sidosryhmien kanssa. Uudistuksessa hyödynnetään TTL:n kansainvälisen arvioinnin tuloksia vuodelta 2004.

Sosiaali- ja terveysministeriö asettaa alustavasti Työterveyslaitokselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2005. Tulostavoitteet määritellään ministeriön ja laitoksen välisessä tulossopimuksessa.

Vaikututtavuustavoitteet

Terveyden ja toimintakyvyn edistämiseksi TTL

- tuottaa uutta tietoa ammattitautien ja työhön liittyvien sairauksien syistä ja syntymekanismista sekä vaikutuksista työelämässä selviytymiseen; painopisteinä ovat allergia- ja tulehdukselliset sairaudet sekä tuki- ja liikuntaelinsairaudet

- tutkii ammattitautipotilaat valtakunnallisten ja alueellisten vastuidensa mukaisesti

- käynnistää mielenterveys ja työ -teemasta tutkimushankkeita yhdessä Kansanterveyslaitoksen ja Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen kanssa

- tuottaa ja levittää toimintatapoja työuran pidentämiseen terveyden ja työkyvyn edistämisen keinoin

- kehittää työpaikoille, työterveyshuoltoon ja ammatilliseen koulutukseen toimintamalleja, jotka parantavat nuorten työuran alkutaivalta

- selvittää sosiaali- ja terveydenhuollossa toimivien työn muuttumista ja tästä johtuvaa tarvetta uudistaa työn organisointia, työtapoja ja koulutusta yhdessä alan organisaatioiden kanssa

- kehittää työterveyshuoltotoimintaa Työterveys 2015 -valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaisesti

- kouluttaa työterveyshuollon, työsuojelun ja työturvallisuuden sekä henkilöstöhallinnon ammatti- ja asiantuntijahenkilöstöä; osallistuu työterveyshuoltoon erikoistuvien lääkäreiden ja muiden ammattihenkilöiden erikoistumiskoulutuksen kehittämiseen ja toteuttamiseen

- toteuttaa Tieto 2005 -hankkeessa sovittuja kehittämistehtäviä

- tuottaa tutkimustietoa psyykkisen ylikuormittumisen esiintyvyydestä, syistä ja terveysvaikutuksista ja kehittää menetelmiä ylikuormituksen ja työuupumuksen ehkäisemiseksi

- kehittää työsuojeluviranomaisille ja työpaikoille työkaluja ja menetelmiä, jotka vastaavat kotimaisen ja eurooppalaisen lainsäädännön vaatimuksiin.

Työelämän vetovoiman lisäämiseksi TTL

- toteuttaa kansallisen Veto-ohjelman hankkeita

- tuottaa tutkimustietoa työympäristön vaaroista ja riskeistä, niiden torjumisesta ja niiltä suojautumisesta

- kehittää menetelmiä työympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden kokonaisvaltaiseen hallintaan
- kehittää menetelmiä työympäristön ja työprosessien suunnitteluun terveyden kannalta optimaalisiksi
- tuottaa tutkimustietoa työelämän ja työpaikkojen rakennemuutosten, teknologisten muutosten ja joustojen vaikutuksesta työn organisointiin, kuormittumiseen, hyvinvointiin ja tasa-arvoon
- kehittää menetelmiä työyhteisöjen terveyden, muutoksen hallinnan, toimivuuden ja oppimisen parantamiseksi
- edistää eri-ikäisyyden ja erilaisuuden huomioonottamista ja hyödyntämistä sekä tasa-arvon toteutumista
- edistää työn ja muun elämän tarpeiden yhteensovittamista eri elämän vaiheissa
- tarjoaa työpaikoille työympäristön ja työyhteisöjen kehittämisen palveluja.

Työterveyslaitoksen määrälliset suoritetaivoitteet vuodelle 2005

	Tavoite
Tieteelliset julkaisut	550
Yleistajuiset julkaisut	400
Asiantuntijapalvelutyö (päiviä)	60 000
Työympäristön mittaukset ja analyysit	40 000
Ammattitauti- ja työkyvyn arviointitutkimukset	2 300
Koulutettavapäivät	20 000

Prosessit ja rakenteet

Sisäisten palvelujen tuottaminen organisoidaan prosessi- ja tiimiperusteisesti. Erityisesti tutkimus- ja projektihallinnon sekä asiantuntijapalvelun prosesseja kehitetään. Toimintaohjelmien suunnittelu- ja arviointimenettelyjä kehitetään.

Uudistuminen ja työkyky

Tutkijakoulutusta kehitetään. Henkilöstösuunnittelua ja rekrytointia kehitetään ottamaan huomioon sukupolven vaihtamisen ja laitoksen uudistumisen tarpeet.

Resurssit ja talous

TTL:n kokonaismenoihin, joiden arvioidaan olevan 64 050 000 euroa, myönnetään valtionapua 37 250 000 euroa. TTL:n toiminnan laajuus tulosalueittain arvioidaan vuonna 2005 seuraavaksi:

Tulosalue	Menot (milj. euroa)			Tulot (milj. euroa)			Valtionapu (milj. euroa)		
	2003	2004	2005	2003	2004	2005	2003	2004	2005
Työntekijän terveys	29,7	32,6	33,0	12,2	13,6	13,6	17,5	19,0	19,4
Työympäristö	21,4	22,0	21,6	8,8	9,0	8,9	12,6	13,0	12,7
Työyhteisöt	8,7	8,9	8,9	3,6	3,7	3,7	5,1	5,2	5,2
Yhteensä	59,9	63,5	63,5	24,7	26,3	26,2	35,2	37,2	37,3
Rahoitusosuus %				41	41	41	59	59	59
Henkilötyövuodet	604	604	604						

Henkilötyövuosien kokonaismääräksi arvioidaan noin 864, joista noin 604 henkilötyövuoden palkkauksiin käytetään 4/5 valtionosuutta ja noin 260 henkilötyövuotta rahoitetaan kokonaan oman toiminnan tuotoilla.

50. *Valtionapu Työterveyslaitoksen menoihin* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 37 250 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain (159/1978) 3 §:n nojalla Työterveyslaitoksen toiminnasta aiheutuviin menoihin suoritettavan valtionavun maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden rahoittamiseen.

Selvitysosa: Työterveyslaitokselle suoritetaan sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamiin menoihin valtionapua 80 % kustannuksista kuitenkin siten, että Senaatti-kiinteistöille maksettavan toimitilan vuokraa ja arvonalisäveroa vastaava osuus myönnetään edellä mainitun lain 3 §:n 2 momentin nojalla lisätynä valtionapuna.

Valtionavusta arvioidaan kohdistuvan palkkausmenoihin 23 770 000 euroa ja muihin menoihin 13 480 000 euroa.

2005 talousarvio	37 250 000
2004 talousarvio	37 175 000
2003 tilinpäätös	35 335 000

51. *Valtion korvaus työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 2 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Työterveyslaitoksessa, yliopistojen työterveyshuolto- ja poliklinikois-

sa, yksityisissä terveydenhuollon palvelujen tuottajayksiköissä sekä työnantajan ylläpitämillä työterveyshuoltoasemilla tapahtuvan työterveyshuollon erikoislääkärin koulutuksesta aiheutuvien kustannusten korvaamiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen Työterveyslaitoksen toiminnasta ja rahoituksesta annetun lain (159/1978) muuttamisesta siten, että Työterveyslaitokselle voidaan maksaa valtion varoista korvausta työterveyshuoltoon erikoistuvien lääkäreiden koulutuksesta aiheutuneisiin kustannuksiin. Työterveyslaitos käyttäisi varoja oman ja yliopistojen koulutuksen kehittämiseen sekä maksaisi korvausta työterveyshuollon erikoislääkärikoulutuksesta aiheutuneisiin kustannuksiin yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain (152/1990) tarkoittamille palvelujen tuottajille sekä työnantajan ylläpitämille työterveyshuoltoasemille. Määräraha on siirtoa momentilta 33.32.32.

Toiminnan tavoitteena on turvata työterveyslääkärien eläkkeelle siirtymisestä johtuva koulutuksen määrällinen tarve ja nostaa työterveyslääkärien koulutustaso vastaamaan työelämän tarpeita siten, että työterveyshuollon toimenpitein tuetaan työntekijöiden työssä jaksamista ja jatkamista sekä turvataan työterveyshuoltolain toimeenpano.

2005 talousarvio	2 700 000
------------------	-----------

08. Kansanterveyslaitos

Selvitysosa:

Laitoksen perustehtävät

Kansanterveyslaitoksen tehtävänä on väestön terveyden edistäminen sekä sairauksien ehkäisy. Kansanterveyslaitos seuraa, valvoo ja tutkii väestön terveyttä ja sairauksien yleisyyttä sekä osallistuu väestön terveyden edistämiseksi tarvittavaan selvitys- ja kokeilutoimintaan. Laitos huolehtii väestön rokotehuollon edellyttämien rokotteiden hankinnasta, laadunvalvonnasta ja jakelusta sekä ministeriön määräämistä seurantatehtävistä ja oikeuslääketieteellisistä laboratoriomäärityksistä.

Toimintaympäristön muutokset

Kansanterveyslaitoksen toimintaympäristö muuttuu nopeasti. Suuret ikäluokat ovat tulossa ikään, jossa sairastavuus kasvaa. Sairauksien yleisyydessä tapahtuu muutoksia. Sepelvaltimotauti ja syöpä ovat väestön terveyden kannalta keskeisiä sairauksia, vaikka niistä johtuva kuolleisuus on pienentynyt. Allergiat, diabetes ja päihdesairaudet ovat lisääntymässä. Infektiotaudit aiheuttavat runsaasti sairastavuutta ja palvelujen käyttöä. Elintavat ovat muuttuneet terveellisemmäksi, mutta myös kielteistä kehitystä tapahtuu. Terveyskäyttäytymisessä ja terveydessä on suuria väestöryhmittäisiä eroja. Pääosa terveyden edistämistä koskevista päätöksistä on siirtynyt kunnille. Kunnat tarvitsevat tietoa terveyteen vaikuttavista tekijöistä ja tukea ehkäisytoimien toteuttamisessa. Kansainvälisestä tilanteesta aiheutuu arvaamattomia uhkia.

Strategiset linjaukset

Kansanterveyslaitos tekee tartuntatautien, kroonisten kansantautien ja ympäristöterveysvaarojen torjuntatyötä ja tukee muiden toimijoiden työtä tuottamalla ja välittämällä tietoa näiden tautien ehkäisemiseksi. Laitos tekee tutkimus- ja kehittämistyötä myös väestöryhmittäisten terveyserojen vähentämiseksi, syrjäytymiskehityksen ehkäisemiseksi sekä työssä jatkamisen ja jaksamisen edistämiseksi. Laitos osallistuu terveyspalvelujen kehittämiseen sairauksia ehkäisevien ja toimintakykyä ylläpitävien toimien osalta.

Sosiaali- ja terveysministeriö asettaa alustavasti Kansanterveyslaitokselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2005. Tulostavoitteet määritellään ministeriön ja laitoksen välisessä tulossopimuksessa.

Vaikuttavuustavoitteet

Kansanterveyslaitos vaikuttaa päättäjien, eri alojen toimijoiden ja kansalaisten terveyttä koskeviin valintoihin saattamalla heidän käytettäväkseen parhaan mahdollisen näissä valinnoissa tarvittavan tiedon.

Kansanterveyslaitos seuraa ja varmistaa rokotusohjelman uudistuksen toteutumista ja toimii rokotuskattavuuden ylläpitämiseksi ja nostamiseksi. Laitos parantaa rokotusten vaikuttavuuden ja turvallisuuden seuranta.

Kansanterveyslaitos ylläpitää ja kehittää tartuntatautien seurantajärjestelmän valmiutta reagoida ilmeneviin uhkiin.

Kansanterveyslaitos selvittää kroonisten tautien riskitekijöiden kehitystä eri väestöryhmissä sekä muodostaa uutta tietoa, jota tarvitaan erityisesti sydän- ja verisuonisairauksien, allergian, diabeteksen ja mielenterveyden häiriöiden sekä alkoholista ja tupakasta aiheutuvien terveyshaittojen ehkäisyssä. Kansanterveyslaitos etsii keinoja väestöryhmien välisten terveyserojen kaventamiseksi sekä ikääntyneiden terveyden ja toimintakyvyn edistämiseksi. Laitos kehittää koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisytyötä yhteistyössä alan muiden toimijoiden kanssa.

Kansanterveyslaitos selvittää ilmansaasteiden ja rakennusten mikrobikontaminaation ja juomaveden ja ravinnon epäpuhtauksien aiheuttamia terveyshaittoja ja niiden kehitystä sekä kehittää menetelmiä ympäristöperäisten terveysriskien arviointiin.

Prosessit ja rakenteet

Kansanterveyslaitos selvittää kansanterveyden keskeisillä aloilla tarvittavat vaikuttamisprosessit ja kehittää viestintää erityisesti verkkopalveluidensa osalta.

Kansanterveyslaitos kehittää johtamisjärjestelmäänsä erityisesti laatujärjestelmän ja sisäisen valvonnan kehittämiseksi.

Kehittämiskohteita ovat myös tietojärjestelmät, suunnittelu-, seuranta- ja raportointijärjestelmät sekä tutkimusprosessit.

Henkilöstön uudistuminen ja työkyky

Kansanterveyslaitos pitää huolta kilpailukyvästään työnantajana etenemällä suunnitelmallisesti uuden palkkausjärjestelmän käyttöön ottamisessa ja selvittämällä työilmapiirinsä tilaa sekä ryhtymällä tämän selvityksen osoittamalla tavalla tarvittaviin toimenpiteisiin.

Laitos huolehtii henkilöstön osaamisesta ja uudistumisesta kehittämällä henkilöstön ammattitaitoa ja esimiesten johtamistaitoja ja luomalla järjestelmän käyttämiensä menetelmien ja prosessien oikea-aikaiseen uudistamiseen.

*Resurssit ja talous***Kansanterveyslaitoksen kokonaiskustannukset ja henkilötyövuodet**

Tulosalue	2003 tilinpäätös		2004 tavoite		2005 tavoite	
	1 000 €	htv	1 000 €	htv	1 000 €	htv
Infektiotautien tulosalue	12 686	262	13 300	262	13 300	262
Terveysten ja kroonisten kansantautien tulosalue	16 724	311	21 000	345	21 500	345
Ympäristöterveyden tulosalue	5 660	118	5 200	118	5 200	118
Sisäiset palvelut ja johto	12 301	104	13 500	104	13 500	104
Yhteensä	47 370	795	53 000	829	53 500	829

Kokonaiskustannukset eivät sisällä rokotementin (33.08.26) menoja, jotka ovat luonteeltaan menoja, eivät kustannuksia.

Kansanterveyslaitos suorittaa tehtävänsä tekemällä budjettirahoituksella tutkimus- ja kehittämistyötä ja asiantuntijatehtäviä, huolehtimalla yleisen rokotusohjelman toimeenpanosta sekä

1) tekemällä tutkimustyötä yhteisrahoitteisina sopimustutkimuksina EU:n ja muiden tutkimusrahoittajien kanssa sovittavalla tavalla,

2) tekemällä maksulliset asiakkaiden tilaamat laboratoriomääritykset,

3) osallistumalla tartuntatautilaissa (583/1986) säädettyyn viranomaisvalvontaan,

4) toteuttamalla viranomaisille erillisten sopimusten mukaan maksuttomia ja yhteisrahoitteisia määritys-, valvonta- ja asiantuntijapalveluja,

5) toteuttamalla erilliseen sopimukseen perustuvat maksulliset tilaustutkimukset ja huolehtimalla tarvittaessa tutkimustulosten kaupallisesta hyödyntämisestä sekä

6) huolehtimalla harvinaisten rokotteiden myynnistä ja välitystoiminnasta.

Kansanterveyslaitoksen talousarvio perustuu osittaiseen nettobudjettiin, jossa on nettoutettu edellä kohdissa 1), 2), 4), 5) sekä 6) oleva toiminta.

Kannattavuus

Maksullisen palvelutoiminnan kannattavuustavoitteena on, että tulot kattavat kustannukset sekä syntyy ylijäämä, joka käytetään seuraavana vuonna tuotekehitykseen ja investointeihin. Yhteisrahoitteisen ulkopuolisen rahoituksen osalta tavoitteena on saada hankittua budjetoitu määrä yleishyödyllistä tutkimusrahoitusta laitoksen keskeisille tutkimusalueille. Yhteisrahoitteisen (ml. EU-rahoitus) tutkimusrahoituksen osuuden arvioidaan olevan 25 % koko toimintamenorahoituksesta.

Kansanterveyslaitos varmistaa riittävät voimavarat toimintaansa suuntaamalla voimavaroja strategian mukaisesti, hankkimalla ulkopuolista lisärahoitusta ja huolehtimalla toimintansa taloudellisuudesta ja tehokkuudesta muun muassa kehittämällä henkilöstön kustannustietoisuutta ja hankintajärjestelmiä. Kustannuksista kohdistuu arviolta 25 % infektiotautien ehkäisyyn, 40 %

terveyskäyttämisen edistämiseen ja kroonisten kansantautien ehkäisyyn ja 10 % ympäristöterveyden ongelmien ehkäisyyn.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myyntituotot	3 572	3 400	3 500
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	3 233	3 260	3 360
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	339	140	140
Kustannusvastaavuus, %	110,5	104,3	104,2

21. Kansanterveyslaitoksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 33 870 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden rahoitukseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoituina tuloina yhteisrahoitteisten sopimustutkimusten ja muiden yhteishankkeiden maksuosuudet, maksullisen palvelutoiminnan ja erillisiin sopimuksiin perustuvien tilaustutkimusten tulot, muut maksullisen toiminnan myyntitulot kuten rojaltit ja vastaavat sekä saadut lahjoitusvarat ja sponsoritulot.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon myös päärakennuksen (Mannerheimintie 166, Helsinki) peruskorjauksesta johtuva vuokramenojen nettolisäys 500 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon myös muiden vuokramenojen lisäys 250 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon myös peruskorjauksesta johtuva laitehankintojen vähennys 250 000 euroa (kertameno).

Määrärahaa arvioidaan käytettävän harvinaisten rokotteiden myynnin ja välitystoiminnan menoihin 56 000 euroa. Tulot harvinaisten rokotteiden myynnistä ja välitystoiminnasta on merkitty momentille 12.33.08.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	15 092	12 581	12 885
— maksullinen toiminta	3 711	3 196	3 500
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot muulta valtion virastolta	3 471	3 000	3 000
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta (myös EU:lta saatava rahoitus)	7 534	6 250	6 250
— muut tulot	376	135	135
Menot	43 254	45 781	46 755
— henkilöstömenot	25 767	26 500	27 500
— toimitilavuokrat	4 782	5 200	5 300
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	4 023	4 081	4 100
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	8 682	10 000	9 855

Toiminnan rahoitus

— toimintamomentille budjetoidut tulot	15 092	12 581	12 885
— toimintamomentille budjetoidut menot	43 254	45 781	46 755
— toimintamenorahoitus, netto	28 162	33 200	33 870
29.88.50 Suomen Akatemian tutkimusmäärärahat	3 381	3 400	3 400
— muu erittelemätön talousarviorahoitus	400	400	400
Muilta momenteilta tuleva rahoitus yhteensä	3 781	3 800	3 800

Momentin käyttö

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	5 616
— myönnetty	28 855
— käytetty	28 162
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	6 309

2005 talousarvio	33 870 000
2004 talousarvio	33 200 000
2003 tilinpäätös	28 855 000

toimittamisesta välitystoimintaan aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Momentin määräraha on muutettu kolmevuotiseksi siirtomäärärahaksi.

Rokotusohjelman toteuttamisesta arvioidaan aiheutuvan menoja yhteensä 9 400 000 euroa, josta rokotehankintojen osuus on 9 000 000 euroa ja tietojärjestelmien kehittämisen osuus on 400 000 euroa.

Rokotteiden välitystoiminnan muut menot on merkitty momentille 33.08.21. Tulot rokotteiden myynnistä ja välitystoiminnasta on merkitty momentille 12.33.08.

2005 talousarvio	9 400 000
2004 talousarvio	11 244 000
2003 tilinpäätös	5 371 954

26. Rokotteiden hankinta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 9 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tartuntatautilain (583/1986) 25 §:n perusteella maksutta toimitettavien rokotustilaisuuksissa tarvittavien rokotteiden hankkimisesta ja edelleen toimittamisesta, velvoitevarastoinnista sekä muiden yleisen rokotusohjelman toteuttamisesta aiheutuvien menojen ja korvausten maksamiseen sekä Suomen lääkevahinkokorvausosuekunnan jäsenmaksuun. Määrärahaa saa käyttää myös rokotteiden hankkimisesta ja edelleen

09. Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus

*Selvitysosa:**Viraston perustehtävä*

Tuotevalvontakeskuksen toiminta-ajatuksena on ehkäistä alkoholipitoisista aineista, tupakasta ja kemikaaleista aiheutuvia haittoja sekä edistää elinympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta.

Toimintaympäristön muutokset

Alkoholilainsäädännön muutoksella anniskelun ja vähittäismyynnin lupahallintotehtävät siirtyvät vuoden 2005 alusta virastosta lääninhallitukseen. Muutos lisää viraston ohjaustehtäviä. Samalla toimintaympäristöön vaikuttavat vuoden 2004 aikana tapahtuneet alkoholin maahantuontirajoitusten merkittävät helpotukset ja alkoholin vero- ja hintatason alentaminen. Virasto osallistuu valtioneuvoston 9.10.2003 antaman periaatepäätöksen pohjalta laadittavan nelivuotisen kansallisen alkoholiohjelman toteutukseen. Tupakkavalvontaan vaikuttaa olennaisesti valmisteilla oleva tupakkalainsäädännön muutos, johon sisältyy tupakan vähittäismyynnin luvanvaraistaminen. Ke-

mikaalivalvonnassa virasto valmistautuu EU:n kemikaaliasetuksesta johtuviin toiminnallisiin muutoksiin sekä kemikaalien luokitus- ja merkintäjärjestelmän kansainvälistymiseen ja kriteerien muuttumiseen. Vuosina 2004—2005 Suomessa valmistellaan kansallinen kemikaaliohjelma, jolla linjataan suomalaista kemikaalipolitiikkaa ottaen huomioon sekä kansainvälisesti että EU:ssa kemikaalialalla tapahtuva kehitys. Tuotevalvontakeskus osallistuu ohjausryhmän työkentelyyn ja tarvittavien selvitysten tekemiseen.

Valmisteilla oleva geeniteknikkalain muutos tulee asettamaan virastolle sekä valvontaan että rekisterien ylläpitoon liittyviä tehtäviä, joihin on jo osittain varauduttu. Toiminnan täysimääräiset resurssitarpeet täsmentyvät lain sisällön varmistuessa.

Strategiset linjaukset

Tuotevalvontakeskus toteuttaa sosiaali- ja terveysministeriön terveyden ja toimintakyvyn edistämiseen tähtäävää strategiaa lupahallinnon, valvonnan ja vaikuttamisen sekä alue- ja paikallis- hallinnon ohjauksen kautta. Viraston toiminnassa on myös keskeisessä asemassa elinkeinotoimintaan kohdistuvan ohjauksen tehostaminen sekä harmaan talouden ja talousrikollisuuden ehkäiseminen. Virasto vaikuttaa elin- ja työympäristöön sekä kansalaisten terveydelle haitallisiin elämäntapoihin seuraamalla ja arvioimalla riskitekijöitä sekä tiedottamalla näistä.

Keskeiset tulostavoitteet vuodelle 2005

Sosiaali- ja terveysministeriö asettaa alustavasti sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskukselle tulosalueittain seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2005. Tulostavoitteet määrittellään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Vaikuttavuus

Alkoholin aiheuttamien haittojen ehkäisy: Tuotevalvontakeskus pyrkii ehkäisemään alkoholin aiheuttamia haittoja edistämällä elinkeinonharjoittajien vastuullista toimintaa muun muassa oma- valvontajärjestelmien avulla. Virasto koordinoi kansallisen alkoholiohjelman toteuttamista yhdessä lääninhallitusten kanssa ja pyrkii sitouttamaan kaikki alkoholielinkeinojen harjoittajat vapaaehtoiseen kumppanuussopimuksen mukaiseen toimintaan. Virasto tuottaa seurantaan tarvittavaa tietoa alkoholijuomien kulutuksesta. Alkoholijuomien anniskelun ja vähittäismyynnin lupahallintoa siirretään lääninhallituksille, jolloin ohjaustarve korostuu. Alkoholilain valvonnassa painopiste siirretään tehokkaaseen jälki- ja tuotevalvontaan ja tuntuviin seuraamuksiin rikkomustapauksissa. Virasto pyrkii torjumaan omaa käyttöä varten maahan tuodun alkoholijuoman kulkeutumista laittomasti elinkeinotoimintaan ja varmistamaan, että markkinoilla on vain säännösten mukaisia tuotteita. Nuorten alkoholinkäyttöä ehkäistään sekä tuetaan kansalaisten oikeutta päihteettömään ja häiriöttömään elinympäristöön käytettävissä olevin lupahallinnon ja valvonnan sekä vaikuttamisen keinoin. Paikallistason ohjausta ja koulutusta lisätään laajenevan seutukuntakokeilun yhteydessä.

Tupakan aiheuttamien haittojen ehkäisy: Tuotevalvontakeskus ohjaa ja tukee valvontaviranomaisia tupakkalain tavoitteiden toteuttamisessa. Keskeisiä tavoitteita ovat ravintoloiden savuttomien tilojen varmistaminen ja tupakan alaikäisille myyntiä koskevan kiellon noudattaminen. Tupakkalain muutos tulee voimaan tullessaan lisäämään olennaisesti ohjaustehtäviä. Virasto valvoo tupakan mainontaa ja tupakkatuotteiden päällysmarkkintöjä, savukkeiden koostumusta ja niitä poltettaessa syntyvien haitta-aineiden määriä ja vastaa näitä koskevasta tiedottamisesta.

Kemikaalien aiheuttamien haittojen ehkäisy: Kemikaalien turvallisen käytön varmistamiseksi arvioidaan biosidien, kasvinsuojeluaineiden ja muiden kemikaalien vaaroja ja riskejä osana niiden hyväksymisjärjestelmiä. EU-yhteistyön puitteissa laaditaan suosituksia teollisuus- ja kuluttajakemikaalien terveysriskien vähentämiseksi. Kemikaalilainsäädännön noudattamisen valvonnalla varmistetaan, että kemikaalit täyttävät niille asetetut vaatimukset. Komissio koordinoi EU:n kemikaaliasetuksen toimeenpanoa edeltävänä siirtymäkautena työtä, jonka tavoitteena on valmistella ohjeita sekä teollisuudelle että viranomaisille asetuksen velvoitteiden täyttämiseksi.

Osallistumalla tähän työhön virasto valmistautuu tuleviin uusiin tehtäviin.

Elinympäristön terveellisyys ja turvallisuuden edistäminen: Tuotevalvontakeskus ohjaa lääninhallituksia ja kuntia terveydensuojelulain valvonnassa. Virasto kehittää erityisesti elinympäristöön liittyvien terveystieteiden arviointimenettelyjä sekä toimii riskien hallinnan asiantuntijavirastona. Geenitekniikkalain edellyttämässä kotimaisen tutkimustyön valvonnassa virastolla on keskeinen asema. Lisäksi virasto ryhtyy ylläpitämään eri toimijoiden yhteiskäytössä olevaa geenitekniikan rekisteriä.

Prosessit ja rakenteet

Tuotevalvontakeskus varmistaa muiden viranomaisten kanssa tehtävän valvontayhteistyön ja ohjauksen toimivuuden varmistamalla yhteistyön tavoiteasettelua, tulossopimusten yhteensovittamista ja selkeää työnjakoa hallinnon alan sisällä. Alkoholilupahallinto- ja valvontamenettelyihin liittyviä tiedonhankinta-, tiedonsiirto- ja yhteydenpitokanavia kehitetään. Alkoholihallinnon yhteistyöverkostoja eri sektoriministeriöiden hallinnonalalla kehitetään ja hyödynnetään. Biosidien, torjunta-aineiden ja muiden kemikaalien riskinarviointi toteutetaan yhteistyössä muiden asiantuntijaviranomaisten kanssa.

Tuotevalvontakeskus panostaa kehittyvään tietohallintoon ja tiedotukseen sekä toimivaan laatu- ja järjestelmään.

Resurssit ja talous

Toimintamenojen ja toimintamäärärahan tasapainoa sekä siirtyvän määrärahan suuruutta seurataan vuosittain. Tuotevalvontakeskuksen henkilöstön kustannustietoisuutta lisätään kustannusvastaavuuslaskentaa ja tunnuslukuja kehittämällä. Maksullisen toiminnan tavoitteena on kustannusvastaavuus.

Viraston kokonaiskustannukset ja henkilötövuodet jakautuvat tulosalueittain seuraavasti:

Viraston kokonaiskustannuksien ja henkilötövuosien jakautuminen tulosalueittain

	2003 tilinpäätös		2004 tavoite		2005 tavoite	
	1 000 €	htv 1 000 €	htv 1 000 €	htv	1 000 €	htv
Tulosalue						
Alkoholilupahallinnon aiheuttamien haittojen ehkäisy	2 607	33	2 876	33	2 356	28
Tupakan aiheuttamien haittojen ehkäisy	163	2	206	2	344	2
Kemikaalien aiheuttamien haittojen ehkäisy	1 772	20	1 936	23	1 996	24
Elinympäristön terveellisyys ja turvallisuuden edistäminen	484	6	308	7	544	7
Talous-, henkilöstö- ja tietohallinto, ylin johto ¹⁾	-	15	-	16	-	17
Yhteensä	5 026	76	5 326	81	5 240	78
Nettobudjetoitu toiminta						
Kemikaalien tuoterekisteri	643	13	667	12	700	12
Henkilöstö yhteensä		89		93		90

¹⁾ Kohdistettu muille tulosalueille.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen talousarvio perustuu osittaiseen nettobudjetointiin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen bruttotulot on budjetoitu momentille 12.33.09. Tampereella sijaitsevan nettobudjetoidun kemikaalirekisterin menot katetaan ilmoitusten käsittelystä saatavilla maksuilla.

Kannattavuus

Maksullisen toiminnan tavoitteena on kustannusvastaavuus.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot			
Suoritteiden myyntituotot	3 328	3 337	1 820
— lupa- ja valvontamaksut (alkoholilaki 55 §)	2 516	2 350	740
— kemikaalilain mukaiset maksut	801	977	1 070
— muut myyntituotot	11	10	10
Tuotot yhteensä	3 328	3 337	1 820
— tästä toimintamomentille nettouttamattomat tuotot	2 655	2 670	1 120
Tuotot yhteensä	3 328	3 337	1 820
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	3 385	3 580	2 080
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-57	-243	-260
Kustannusvastaavuus, %	98	93	88

21. Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 4 930 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina maksullisen toiminnan tuloina kemikaalirekisterin rekisterimaksut.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot, maksullinen toiminta	673	667	700
Menot	5 546	5 714	5 630
— henkilöstömenot	3 935	4 084	3 898
— toimitilavuokrat	501	468	532
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	1 110	1 162	1 200
Toiminnan rahoitus			
— toimintamomentille budjetoidut tulot	673	667	700
— toimintamomentille budjetoidut menot	5 546	5 714	5 630
— toimintamenorahoitus, netto	4 873	5 047	4 930
33.53.50 Terveyden edistäminen	45	38	-
33.53.23 Terveysvalvonta	-	45	60
12.26.99 Sisäasiainministeriön hallinnonalan muut tulot	-	-	550
Muilta momenteilta tuleva rahoitus yhteensä	45	83	610

Momentin käyttö

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 591
— myönnetty	4 657
— käytetty	4 873
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 375

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon alkoholilupahallinnon alueellistamisesta aiheutuvana vähennyksenä 200 000 euroa. Määrärahan mitoituksessa on otettu edelleen huomioon EU-riskinarviointiin kohdistuvana menona 67 000 euroa, jota vastaavat tulot on otettu huomioon tulomomentilla 12.33.09.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksen bruttobudjetoidut tulot on budjetoitu momentille 12.33.09.

2005 talousarvio	4 930 000
2004 talousarvio	5 047 000
2003 tilinpäätös	4 657 000

10. Säteilyturvakeskus

Selvitysosa: Säteilyturvakeskuksen toiminta-ajatuksena on ihmisten, yhteiskunnan, ympäristön ja tulevien sukupolvien suojeleminen säteilyn haitallisilta vaikutuksilta.

Toimintaympäristön muutokset

Kansainvälisten säteilyturvallisuusperiaatteiden uudistustyö on aloitettu. Ympäristön säteily suojeleminen on tarkoitus sisällyttää niihin ihmisten suojeleminen rinnalle. Myös jo julkaistut ja valmistelun alla olevat säteily suojeleminen koskevat EU-direktiivit ja -suositukset aiheuttavat muutoksia toimintaympäristöön.

Ionisoivan säteily käyttöön perustuvien lääketieteellisten tutkimus- ja hoitomenetelmien kehittyminen ja sähkömagneettisia kenttiä synnyttävien laitteiden lisääntyminen aiheuttavat muutoksia valvontatoimintaan. Lisäksi on todettu tarve parantaa säteily käyttäjien toiminnan laatua ja osaamista.

Uuden ydinvoimalaitosyksikön rakentamisen valvonta tulee ajankohtaiseksi. Huomiota suunnataan myös käytössä olevilla ydinvoimalaitoksilla valmisteltaviin ja toteutettaviin suuriin muutostöihin. Käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoitusta koskevat tutkimukset ja suunnittelutyö edellyttävät kiinteää arviontia.

Säteily- ja ydinturvallisuuden parantaminen Itä- ja Keski-Euroopassa edellyttää huomattavaa työpanosta, samoin EU:n hankkeet saada aikaan jäsenmaissa yhdenmukaiset ydinturvallisuusvaatimukset ja valvontakäytäntö. Kansainvälinen terrorismi otetaan entistä selkeämmin huomioon säteily- ja ydinturvallisuuden varmistamisessa.

Strategiset linjaukset

Säteilyturvakeskuksen strategian mukaisia painoalueita ovat uuden ydinvoimalaitoksen suunnittelun ja rakentamisen valvonta, käytössä olevien ydinvoimalaitosten ikääntymisen johdosta tehtävät perussparannukset, käytetyn polttoaineen loppusijoituslaitoksen suunnittelun valvonta ja sijoituspaikalla tehtävien tutkimusten arviointi, säteily lääketieteellisestä käytöstä aiheutuvan altistuksen hallinta, luonnonsäteilystä (radon) aiheutuvan altistuksen pienentäminen, sähkö- ja magneettikenttien aiheuttama altistus ja terveysvaikutukset sekä kansainvälinen yhteistyö ydin- ja säteilyturvallisuutta koskevien turvallisuusperiaatteiden kehittämisessä.

Toiminnan kehittämisessä painoalueita ovat henkilöstön osaamisen ja tiedonhallinnan menetelmien kehittäminen sekä toimintakulttuurin vahvistaminen: arvot, toimintatavat ja prosessit sekä johtaminen.

Keskeiset tulostavoitteet vuodelle 2005

Sosiaali- ja terveysministeriö asettaa alustavasti Säteilyturvakeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2005. Tulostavoitteet määritellään ministeriön ja laitoksen välisessä tulossopimuksessa.

Vaikuttavuus

Tavoitteena on, että säteilylähteiden käytössä ei satu onnettomuuksia tai turvallisuutta vaarantavia tapahtumia, säteilyn käyttö on säteilylain 2 §:ssä säädettyjen oikeutus- ja optimointiperiaatteiden mukaista ja työntekijöiden säteilyannokset pysyvät säädettyjen annosrajojen alapuolella.

Ydinlaitosten valvonnassa tavoitteena on, että laitoksilla ei satu onnettomuuksia tai turvallisuutta vaarantavia tapahtumia, radioaktiivisten aineiden päästöt laitoksilta ovat pieniä ja niistä lasketut vuotuiset säteilyannokset ovat alle yksi prosentti valtioneuvoston päätöksessä 395/1991 asetetusta raja-arvosta ja ydinjätteiden käsittely, varastointi ja loppusijoitus suunnitellaan ja toteutetaan siten, että jätteiden määrä pysyy mahdollisimman pienenä eikä toiminnasta aiheudu käytännöllisesti katsoen lainkaan päästöjä.

Ympäristön säteilyvalvonnan tavoitteena on, että Säteilyturvakeskus on jatkuvasti tietoinen siitä säteilytasosta, jolle väestö altistuu. Tavoitteena on, että onnettomuustilanteissa valmiustoiminta käynnistyy 15 minuutissa ensitiedon saamisesta. Viestinnässä tavoitteena on, että säteily- ja ydinturvallisuuteen liittyvistä tapahtumista tiedotetaan oma-aloitteisesti, objektiivisesti, avoimesti ja viivytyksettä.

Prosessit ja rakenteet

Tavoitteena on, että toimintatavat ovat linjakkaita, kustannustietoisia ja hyvin määriteltyjä ja että olennaisia poikkeamia määritellyistä toimintatavoista ei tapahdu. Toimintatapoja arvioidaan laatupalkintokriteeristön ja sisäisten auditointien avulla. Arviointien ja auditointien perusteella valitut kehityshankkeet toteutetaan suunnitellulla tavalla.

Resurssit ja talous

Tavoitteena on, että ydinenergian käytön valvonnan ja säteilytoiminnan valvonnan tuotot kattavat omakustannuseriaatteen mukaisesti valvonnasta aiheutuvat kustannukset, muusta maksullisesta toiminnasta saatavat tuotot kattavat vähintään toiminnasta aiheutuvat kustannukset ja omakustannushinta ei kasva palkkojen noususta ja inflaatiosta aiheutuvaa kasvua nopeammin. Tavoitteena on, että omakustannushinta pysyy selvästi pienempänä kuin vastaavia suoritteita tuottavien yritysten laskutushinta.

Henkilöstön uudistuminen ja työkyky

Henkilöstön osaamista kehitetään laadittavan suunnitelman mukaisesti. Tavoitteena on, että henkilöstön koulutukseen käyttämä aika on 3—4 % kokonaistyöajasta, opinnäytteitä valmistuu muutamia ja henkilöstön poissaolopäivien kokonaismäärä on alle 7,5 henkilötyövuotta kohden ja omasta sairaudesta ja työtapaturmasta johtuvien poissaolopäivien määrä alle 6,5 henkilötyövuotta kohden.

*Tuottavuus ja taloudellisuus***Tulosaluekohtaiset kustannukset ja henkilötyövuodet**

	2003		2004		2005	
	milj. €	htv	milj. €	htv	milj. €	htv
Ydinturvallisuus	8,7	63	10,2	70	10,5	72
Säteilyn käytön turvallisuus	2,1	20	2,1	20	2,2	22
Ympäristön säteilyvalvonta	0,9	8	0,9	7	0,9	7
Tutkimus	6,8	67	7,1	70	7,1	70

Valmiustoiminta	1,3	12	1,2	10	2,0	10
Palvelut	3,6	23	4,1	25	4,1	25
Viestintä	0,8	8	1,0	9	1,0	9
Hallinto ¹⁾	-	43	-	43	-	43
Yhteensä	24,2	244	26,6	254	27,8	258

¹⁾ Hallinnon kustannukset on kohdistettu muille tulosalueille.

Siirtyvät erät on pääosin sidottu tilauksiin.

Kannattavuus

Julkisoikeudellisen ja muun maksullisen toiminnan tavoitteena on kustannusvastaavuus.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelmat

Maksuperustelain mukaiset suoritteet (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myyntituotot	10 849	12 864	13 126
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	10 813	12 864	13 126
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	36	-	-
Kustannusvastaavuus, %	100	100	100

Erityislakien mukaiset suoritteet

Säteilyn käytön valvonta (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myyntituotot	1 450	1 450	1 470
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	1 382	1 450	1 470
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	68	-	-
Kustannusvastaavuus, %	105	100	100

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Yhteisrahoitteisen toiminnan tulot			
— muilta valtion virastoilta saatava rahoitus	327	270	270
— EU:lta saatava rahoitus	498	320	320
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	221	210	210
Tulot yhteensä	1 046	800	800

Hankkeiden kokonaiskustannukset	2 921	3 893	3 713
Kustannusvastaavuus (tulot - kustannukset)	-1 875	-3 093	-2 913
Kustannusvastaavuus, %	36	21	22

21. Säteilyturvakokeskuksen toimintamenot *Selvitysosa:*
(siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa
11 400 000 euroa.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Tulot	13 405	13 910	15 406
— maksullisen toiminta	12 299	13 100	14 596
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot muulta valtion virastolta	360	270	270
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta (myös EU:lta saatava rahoitus)	719	530	530
— muut tulot	27	10	10
Menot	24 478	25 240	26 806
— henkilöstömenot	14 285	15 000	15 500
— toimitilavuokrat	1 868	1 900	1 900
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	4 588	4 717	5 060
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	3 737	3 623	4 346
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	13 405	13 910	15 406
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	24 478	25 240	26 806
— toimintamenorahoitus, netto	11 073	11 330	11 400
— muu erittelemätön talousarviorahoitus	148	26	-
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 356		
— myönnetty	11 386		
— käytetty	11 073		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 669		

2005 talousarvio	11 400 000
2004 talousarvio	11 330 000
2003 tilinpäätös	11 386 000

11. Lääkelaitos ja Lääkehoidon kehittämiskeskus

Selvitysosa: Lääkelaitoksen tehtävänä on ylläpitää ja edistää lääkkeiden, terveydenhuollon laitteiden ja tarvikkeiden sekä verivalmisteiden käytön turvallisuutta. Lääkelaitoksen tavoitteena on olla luotettava, asiantunteva ja tehokas yhteistyökumppani EU:n valvontajärjestelmissä. Valvontaa toteutetaan lupamenettelyin sekä tarkastustoiminnan ja jälkivalvonnan keinoin.

Toimintaympäristön muutokset

EU:n laajeneminen lisää jäsenvaltioiden yhteistyön, työnjaon ja erikoistumisen tarvetta, mutta johtaa myös keskinäiseen kilpailuun EU-vaikuttavuudessa. EU:n uudistunut lainsäädäntö laajentaa ja syventää lääkevalvonnan tehtäviä. Sähköisen kaupankäynnin ja kovenevan kilpailun mahdollisuus lisää markkinoinnin valvonnan tarvetta.

Strategiset linjaukset

Lääkelaitos on aktiivinen toimija valituilla keskittymisalueilla eurooppalaisessa lääkevalvonnassa. Lääkelaitos vahvistaa kansanterveysnäkökulmaa EU:n lääkepolitiikassa. Lääkelaitoksen strategiset linjaukset toteuttavat sosiaali- ja terveysministeriön strategisten tavoitteiden kohtia: Toimivat palvelut sekä väestön terveyden ja toimintakyvyn edistäminen.

Lääkelaitos käynnistää toimintastrategiansa 2006—2010 valmistelun.

Sosiaali- ja terveysministeriö asettaa alustavasti Lääkelaitokselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2005. Tulostavoitteet määritellään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Vaikuttavuustavoitteet

Lääkelaitos lisää EU-vaikuttavuutta sekä biologisten valmisteiden, erityisesti bioteknologisten valmisteiden, soluterapiavalmisteiden ja geeniterapiavalmisteiden että lastenlääkkeiden valvonnassa. Tämän lisäksi Lääkelaitos vaikuttaa myyntiluvan saaneiden lääkkeiden laaduntarkastuksen yhteistoiminnan tehostamiseen ja tarkoituksenmukaisen työnjaon aikaansaamiseen.

Uuden veripalvelulain mukainen valvonta toteutetaan mm. lisäämällä tarkastustiheyttä ja järjestämällä veriturvatoiminta.

EU:n lääkelainsäädännön edellyttämät muutokset saatetaan voimaan lääkevalvonnassa.

Lääkelaitos toteuttaa särkylääkkeiden oikeaa ja turvallista käyttöä edistävän yleisölle suunnatun kampanjan.

Lääkelaitos tekee kyselytutkimuksen terveydenhuollon laitteiden ja tarvikkeiden turvallisuuden nykytilasta.

Prosessit ja rakenteet

Lääkelaitoksen palveluja parannetaan verkkopalveluja ja sähköistä asiointia kehittämällä. Asianhallintajärjestelmä suunnitellaan.

Ydinprosessien toimintaa, laatua ja tehokkuutta parannetaan. Hakemuskäsittelyssä noudatetaan määrättyjä tai EU:n jäsenvaltioiden kesken sovittuja käsittelyaikoja. Hakemusprosessien hallintaa parannetaan ja kysynnän kausivaihteluihin varaudutaan suunnitelmallisesti.

Henkilöstön uudistuminen ja työkyky

Esimiestyötä kehitetään ja hyödynnetään toiminnan raportointi- ja seurantavälineitä.

Lääkelaitoksen henkilöstön osaamista ja työkykyä ylläpidetään ja kehitetään.

Resurssit ja talous
Tuottavuus ja taloudellisuus

Viraston kokonaiskustannukset/toimintamenojen jakautuminen

Tulosalue	2003 tilinpäätös		2004 tavoite		2005 tavoite	
	1 000 €	htv	1 000 €	htv	1 000 €	htv ¹⁾
Myyntilupaosasto	4 651	62	5 092	62	5 624	62
Valvontaosasto	2 847	37	2 867	37	3 121	39
Lääketurvaosasto	1 558	16	1 744	16	1 712	16
Terv.huollon laitteet os.	1 297	12	1 329	12	1 322	12
Yleinen osasto ja johto	2 041	30	2 085	30	2 860	30
Yhteensä	12 394	157	13 117	157	14 639	159

¹⁾ Henkilötyövuodet on arvioitu. Htv-resurssitarpeeseen vaikuttaa myyntilupahakemusten määrän kehitys ja toimintaympäristön muutokset. Henkilöstövoimavarojen lisäykset toteutetaan tulorahoituksen ja nettomäärärahan puitteissa.

Kannattavuus

Lääkelaitoksen talousarvio perustuu nettobudjetointiin. Lääkelaitoksen menot katetaan pääasiassa valvonta- ja palvelutoiminnasta perittävillä maksuilla. Maksullisen toiminnan palvelut tuotetaan omakustannushintaan. Suoritteista perittävät maksut ovat maksuperustelain mukaisia. Lääkkeiden laadunvalvonnan kustannukset katetaan lääkelaitoksesta annetun lain (35/1993) 4 §:n mukaisella maksulla.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

Maksuperustelain mukaiset suoritteet

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	9 454	10 190	11 658
— muut tuotot	37	10	12
Tuotot yhteensä	9 491	10 200	11 670
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	9 202	10 200	11 670
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	289	-	-
Kustannusvastaavuus, %	103	100	100

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

Erillislakien mukaiset suoritteet

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	1 439	1 460	1 500
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	1 210	1 346	1 360
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	229	114	140
Kustannusvastaavuus, %	119	109	110

Lääkehoidon kehittämiskeskus

Lääkehoidon kehittämiskeskus on asiantuntijayksikkö, joka edistää väestön terveyden ylläpitoa ja parantamista kokoamalla ja välittämällä rationaalista lääkehoitoa edistävää tietoa ja saattamalla sitä käytännön toiminnaksi.

Asiakkuus

Lääkehoidon kehittämisessä keskeisin kohderyhmä ovat lääkärit erityisesti perusterveydenhuollossa.

Sosiaali- ja terveysministeriö asettaa alustavasti Lääkehoidon kehittämiskeskukselle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2005. Tulostavoitteet määrittellään ministeriön ja viraston välisessä tulossopimuksessa.

Vaikuttavuustavoitteet

Lääkehoidon kehittämiskeskus toimii sosiaali- ja terveysministeriön vuoteen 2010 strategian mukaisesti. Erityisesti sen toiminta liittyy väestön terveyden ja toimintakyvyn edistämiseen sekä palveluiden toimimiseen. Lisäksi toimintaa linjaavat Lääkepolitiikka-asiakirja sekä Kansallisen terveyshankkeen tavoitteet ja osahankkeet.

— Keskuksen toiminta tunnetaan ja koetaan tarpeellisenä.

— Yksittäiset toimijat ja organisaatiot ovat alkaneet arvioida ja kehittää lääkekäytäntöjään.

Prosessit ja rakenteet

— Vuoden 2005 alusta yhteistyöverkostoon liittyvien sairaanhoitopiirien ja muiden alueyksiköiden (4) kanssa on solmittu yhteistyösopimukset.

— Yhteistyöverkoston toiminta on vakiintunut ja se vastaa osallistujien ja yhteistyöalueiden tarpeita.

— Lääkemääräyskäytäntöjen seuranta ja palautteen anto alue- ja paikallistasolle on vakiintunut ja vastaa tarpeita.

— Toimintatavat, joilla välitetään tietoa erityisesti uusista lääkkeistä, ovat vakiintuneet ja vastaavat tarpeita.

Henkilöstön uudistuminen ja työkyky

— Vuoden 2005 alusta aloittavien alueiden alue- ja paikallisyhdyshenkilöt (ROHTO-vastavat) on rekrytoitu.

— Terveystaloustieteen asiantuntijan virka on perustettu (mahdollisesti yhteistyössä FinOH-TAn kanssa) ja täytetty.

Resursseja ja taloutta koskevat tavoitteet

— Budjettirahoitus vastaa tehtäviä.

— Maksullisen toiminnan laajuus ja mahdollinen nettobudjetointiin siirtyminen arvioidaan.

21. *Lääkelaitoksen toimintamenot* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 1 249 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös Lääkelaitoksen hyväksymien, laitoksen ulkopuolella to-

teutettavien tutkimus- ja kehittämishankkeiden rahoittamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina maksullisen toiminnan tuloina maksuperustelain mukaisista julkisoikeudellisista suoritteista saadut tulot ja Lääkelaitoksesta annetun lain (35/1993) 4 §:ssä tarkoitetut tulot.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	10 931	11 660	13 170
— maksullisen toiminta	10 908	11 650	13 158
— muut tulot	23	10	12
Menot	12 035	12 909	14 419
— henkilöstömenot	7 240	7 987	8 533
— toimitilavuokrat	786	924	1 022
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	2 430	2 165	2 850
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	1 579	1 833	2 014
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	10 931	11 660	13 170
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	12 035	12 909	14 419
— toimintamenorahoitus, netto	1 104	1 249	1 249
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	291		
— myönnetty	1 249		
— käytetty	1 104		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	436		

2005 talousarvio	1 249 000	22. Lääkehoidon kehittämiskeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)
2004 talousarvio	1 249 000	Momentille myönnetään 1 325 000 euroa.
2003 tilinpäätös	1 249 000	<i>Selvitysosa:</i>

Toiminnan menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Menot	200	1 325	1 325
— henkilöstömenot	59	494	460
— toimitilavuokrat	15	88	110
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	33	576	655
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	93	167	100
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	-		
— myönnetty	1 300		
— käytetty	200		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	1 100		

2005 talousarvio	1 325 000
2004 talousarvio	1 325 000
2003 tilinpäätös	1 300 000

12. Valtion koulukodit

Selvitysosa:

Laitoksen perustehtävä

Valtion koulukotien tehtävänä on lastensuojelulain mukainen avo-, sijais- ja jälkihuolto, johon kuuluu myös peruskouluopetus ja ammatillinen koulutus tai sen tukeminen. Koulukodit voivat lisäksi järjestää mielenterveyslaissa tarkoitettuja mielenterveyspalveluja lukuun ottamatta tahdosta riippumatonta hoitoa.

Toimintaympäristön muutokset

Koulukotien toiminta on pääosin kunnille tarjottavaa maksullista palvelutoimintaa. Koulukotien toimintaedellytysten kehittämisessä merkittävässä roolissa onkin kuntatalouden kehittyminen. Kuntien rahoitustilanne on tiukentumassa ja tämä heijastuu lasten sijoittamiseen valtion koulukoteihin. Kunnat ovat enenevässä määrin myös käynnistämässä lastensuojelun sijaishuoltopalveluiden kilpailuttamisen, mikä edellyttää koulukodeilta jatkuvaa toiminnan kehittämistä ja panostamista erityisesti toiminnan tehokkuuden ja laadun kehittämiseen ja arviointiin. Maahanmuuttajalapsien koulukotihoidon tarpeen lisääntyminen asettaa uudenlaisia haasteita kansainväliselle yhteistyölle ja koulukotitoiminnan kehittämiseksi.

Lastensuojelulaissa tarkoitettua erityistä huolenpitoa vaativien lasten ja nuorten hoidon tarpeen lisääntyminen edellyttää koulukodeilta erityisen huolenpidon yksiköiden toiminnan kehittämistä ja laajentamista.

Strategiset linjaukset

Koulukodit edistävät toiminnallaan sosiaalisin, terapeuttisin ja kasvatuksellisin keinoin nuoren ja hänen perheensä omiin voimavaroihin perustuvaa selviytymiskykyä. Koulukodit mahdollistavat ja edistävät lasten ja nuorten iänmukaista kehitystä siten, että he saavuttavat mahdollisimman hyvän elämänhallinnan. Koulukodit ovat seudullisesti ja valtakunnallisesti merkittäviä lastensuojelun toimintayksiköitä. Ne kehittävät toimintaansa tavoitteellisesti ja toimivat tuloksellisesti ottaen huomioon palvelutarpeiden muutokset.

Valtion koulukodeille asetetaan alustavasti seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2005. Tulostavoitteet täsmennetään Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen ja laitosten välisissä tulossopimuksissa.

Vaikuttavuus

Huume-, lääke- ja alkoholiongelmista sekä mielenterveyshäiriöistä kärsivien lasten ja nuorten auttamiseen kiinnitetään koulukotitoiminnan kehittämisessä huomiota. Voimavaroja suunnataan koulukotityön sisältöä, laatua, asiakaslähtöisyyttä ja tuloksellisuutta koskevaan tutkimus- ja kehittämistyöhön. Toiminnan laatua ja laatuajattelua kehitetään jatkamalla koulukotien yhteistä laatuhankeita. Lasten ja nuorten psykiatristen toimipisteiden kanssa kehitetään psykososiaalista hoitoa. Palvelujen ostajien muuttuviin tarpeisiin vastataan joustavasti.

Prosessit ja rakenteet

Koulukodit toimivat tehokkaasti, taloudellisesti ja asiakassuuntautuneesti ja niiden laatu ja kustannusvaikuttavuus paranee.

Henkilöstön uudistuminen ja työkyky

Henkilöstön jaksamista vahvistetaan säännöllisellä työnohjauksella ja tukemalla koulutukseen hakeutumista.

Resurssit ja talous

Koulukotien maksullisen toiminnan tuotoilla katetaan 98 % sen kustannuksista. Koulukotien arvioidaan tuottavan maksullisina palveluina muun muassa seuraavat palvelut asiakkailleen:

Eräitä koulukotien maksullisen toiminnan asiakassuoritteita

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 arvio
Hoitovuorokausi	52 119	50 500	51 250
Kriisihoitovuorokausi	9 959	10 170	10 500
Koulupaikka	24 644	26 560	26 750
Jälkihoitopäiviä	680,5	2 170	1 680

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (liiketaloudelliset suoritteet, 1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	12 242	13 100	13 350
— muut tuotot	2 113	2 120	2 170
Tuotot yhteensä	14 355	15 220	15 520
— tästä toimintamomentille nettouttamattomat tuotot	2 113	2 120	2 170
Tuotot yhteensä	14 355	15 220	15 520
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	14 602	15 400	15 820
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-247	-180	-300
Kustannusvastaavuus, %	98	99	98

21. Valtion koulukotien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 588 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös koulukotien sisällölliseen kehittämiseen, toiminnan tukemiseen ja kysynnän vuosittaisen vaihtelun tasaimiseen sekä koulukotitoimintaan erikoistuvaan nuorisopsykiatriaan. Määrärahasta saa käyttää koulukotien maksullisen toiminnan hintojen alentamiseen enintään 300 000 euroa. Lisäksi määrärahaa saa käyttää perhetoiminnasta aiheutuvien palkkioiden ja muiden menojen maksamiseen, koulukotien maatalous- ja metsätaloudesta aiheutuvien menojen maksamiseen sekä kansainväliseen ja lähialueyhteistyöhön. Lisäksi määrärahaa saa käyttää maatalousavustuksia vastaavien menojen maksami-

seen sekä koulukotien yleishallinnosta ja ohjauksesta Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskukseen aiheutuviin kustannuksiin.

Selvitysosa: Valtion koulukotien menot katetaan pääasiassa kuntien maksamilla korvauksilla. Koulukodeissa annettavan perusopetuksen ja muun opetustoimen piiriin kuuluvan toiminnan rahoitukseen sovelletaan opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (635/1998) säädöksiä. Rahoitusjärjestelmä perustuu laskennallisiin yksikköhintoihin, jotka opetusministeriö määrää ja valtioneuvosto vahvistaa ennalta seuraavaa vuotta varten.

Kunnilta perittävät korvaukset hinnoitellaan valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määräämin liiketaloudellisin perustein. Koulukotien mak-

sulliseen toimintaan annettava hintatuki on välttämätöntä koulukodeista riippumattomien äkillisten kysynnän vaihteluiden tasaamiseksi.

Nettomäärärahan mitoituksessa on myös otettu huomioon ulkopuolisena rahoituksena saatavat maatalousavustukset.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	14 441	15 270	15 570
— maksullisen toiminta	14 355	15 220	15 520
— muut tulot	86	50	50
Menot	15 165	15 858	16 158
— henkilöstömenot	10 037	11 200	11 200
— toimitilavuokrat	1 551	1 600	1 600
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	1 150	1 150	1 158
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	2 427	1 908	2 200
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	14 441	15 270	15 570
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	15 165	15 858	16 158
— toimintamenorahoitus, netto	724	588	588
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	588		
— myönnetty	588		
— käytetty	724 ¹⁾		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	452		

¹⁾ Sisältää 395 000 euroa peruutettua siirtomäärärahaa.

2005 talousarvio	588 000
2004 talousarvio	588 000
2003 tilinpäätös	588 000

13. Työsuojelun piirihallinto

Selvitysosa:

Perustehtävä

Työsuojelun piirihallinto koostuu työsuojelupiireistä, jotka valvovat työsuojelua koskevien säädösten noudattamista ja edistävät turvallisuutta ja terveyttä työssä sekä työpaikan omaa työsuojelutoimintaa yhteistyössä työelämän osapuolten ja asiantuntijoiden kanssa. Työsuojelupiirit ehkäisevät ja vähentävät työolojen aiheuttamia terveydellisiä haittoja vaikuttamalla välillisesti työolosuhteisiin.

Viranomaisaloitteinen valvonta kohdistetaan strategian mukaisestiöntekijöiden terveyden ja työkyvyn kannalta tärkeimmille toimialoille ja työpaikoille. Työsuojelun piirihallinto tekee asiakkaiden pyynnöstä työsuojelutarkastuksia, antaa ohjeita ja neuvoja työolosuhde- ja työsuhteasioissa sekä tutkii ammattitaudit ja vakavat työtapaturmat. Työsuojelun piirihallinto on pyrkinyt te-

hostamaan toimintaansa keskittämällä entistä suuremman osan resursseistaan painoalueilla tapahtuvaan valvontaan.

Toimintaympäristön muutokset

Työolojen pitkän aikavälin muutostrendi on ollut myönteinen, mikä näkyy ammattitautien ja työtatapaturmien taajuuden vähentymisenä.

Viimeisen viiden vuoden aikana työn henkinen rasittavuus on vähentynyt tai sen kasvu näyttää hidastuneen. Ylitöiden määrä on jonkin verran vähentynyt 2000-luvulla, mutta niiden määrä on edelleen suuri. Eniten ylitöitä tehtiin kunnissa ja vähiten valtiolla ja teollisuudessa.

Työkykyä ylläpitävä toiminta on kehittynyt myönteisesti erityisesti julkisella sektorilla ja toiminta on kohdistunut työntekijöiden ammattitaidon ja työturvallisuuden kehittämiseen. Edelleen tuki- ja liikuntaelinsairaudet ovat merkittävä sairauspoissaolojen ja työkyvyttömyyseläkkeiden aiheuttaja.

Keskeiset työelämää koskevat lait on uusittu. Lainsäädännön muutosten perusteella on hallinnon toimintatapaa sekä osaamista parannettu. Työpaikan turvallisuuden hallintaa tukevia valvontamenetelmiä on otettu käyttöön. Työtatapaturmien ja ammattitautien edelleen vähentyessä sekä fyysisen työympäristön osittain parantuessa on hallinnon osaamista lisätty erityisesti työhön liittyvän henkisen hyvinvoinnin alueella.

Eräiden työoloja kuvaavien tunnuslukujen kehitys

	1995	2001	2002 ¹⁾	2003 ²⁾
Korvatut työtatapaturmat ja ammattitaudit, 1 000 kpl	118	122	121	119
Korvatut työpaikkatapaturmat milj. työtuntia kohden, kaikki toimialat	31	27	27	26
— rakentaminen	77	71	70	67
— teollisuus	51	41	39	39
— kuljetus, varastointi ja tietoliikenne	42	35	36	-
Työpaikkakuolemat (työpaikalla ja työssä liikenteessä sattuneet kuolemat)	44	44	33	50
Työmatkakuolemat (kodin ja työpaikan välisessä liikenteessä sattuneet kuolemat)	17	42	27	25
Korvatut ammattitaudit	6 847	4 771	4 277	4 000

Lähde: Tapaturmavakuutuslaitosten liitto: Työtapaturma- ja ammattitautitilasto 2002

¹⁾ Ennakkotieto.

²⁾ Arvio.

Strategiset linjaukset

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan vuoteen 2010 suuntaavien strategioiden mukaisesti työsuojelupiirit vaikuttavat työoloihin tavoitteena työntekijöiden terveyden, turvallisuuden ja työkyvyn ylläpito sekä työtatapaturmien, ammattitautien ja muiden työperäisten terveyden menetysten ehkäisy. Toiminta tukee työelämän vetovoimaisuuden lisäämistä ja väestön terveyden ja toimintakyvyn edistämistä.

Keskeiset tulostavoitteet vuodelle 2005

Sosiaali- ja terveysministeriö asettaa alustavasti työsuojelun piirihallinnolle seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2005. Tulostavoitteet määrittellään ministeriön ja työsuojelun piirihallinnon välisissä tulossopimuksissa.

Vaikuttavuus

Viranomaisaloitteinen toiminta: Työsuojelun piirihallinto kohdistaa pääosan toiminnasta kolmelle painoalueelle: henkinen hyvinvointi työssä, tuki- ja liikuntaelinsairauksien ehkäisy sekä työtapaturmien torjunta.

Henkisen hyvinvoinnin lisäämiseksi huolehditaan, että valvonnan kohteena olevilla työpaikoilla on asiakasväkivallan uhan tunnistamiseksi ja hallitsemiseksi toimivat järjestelmät. Varmistetaan, että riskitoimialojen työpaikoilla on toimintajärjestelmät haitallisen häirinnän ja epäasiallisen kohtelun sekä työn aiheuttamien henkisten kuormitustekijöiden hallitsemiseksi. Valvonnan kohteina olevilla työpaikoilla varmistetaan, että niillä on lainsäädännön vaatimukset täyttävä työaikakirjanpito.

Työperäisten tuki- ja liikuntaelinsairauksien ehkäisemiseksi valvontaa kohdistetaan työpaikoille, joissa näyttöpäätetyö, käsin suoritettavat nostot sekä toistotyö on yleistä. Varmistetaan, että näitä riskejä sisältävillä työpaikoilla on toimivat hallintajärjestelmät ja työoloja seurataan.

Työtapaturmien torjumiseksi varmistetaan, että turvallisuuden hallintamenetelmiä ja työolojen seurantamenetelmiä käytetään erityisesti tapaturmavaarallisilla toimialoilla sekä usean työnantajan yhteisillä työpaikoilla.

Asiakasaloitteinen toiminta: Tavoitteena on, että asiakaskysyntään vastataan sovittuja määräaikoja noudattaen. Asiakasaloitteisen toiminnan sisältö ja laatu pyritään yhtenäistämään työsuojelupiireissä. Sähköistä asiointia ja tietopalvelua kehitetään.

Prosessit ja rakenteet

Työsuojelupiirin toiminnan suunnittelun ja kohdentamisen menetelmiä kehitetään ja niiden toimivuutta seurataan. Toiminnan laatua parannetaan, valvontamenetelmiä kehitetään ja toiminnan eri osa-alueiden arviointia jatketaan.

Voimavarojen käytön tehostamiseksi suppeahkoa erityisasiantuntemusta vaativien työpaikkojen ja toimialojen valvontaa keskitetään yhden tai muutaman työsuojelupiiriin tehtäväksi.

Työsuojelupiirit toimivat kiinteässä yhteistyössä työpaikkojen, työmarkkinajärjestöjen, aluetyöterveyslaitosten sekä muiden sidosryhmien kanssa. Aluetyöterveyslaitosten asiantuntemusta käytetään joustavasti työsuojelupiirin valvontatoiminnan tukena.

Uudistuminen ja työkyky

Henkilöstön kehittämissuunnitelmien perusteella virkarakennetta monipuolistetaan ja koulutustasoa nostetaan vahvistamalla asiantuntemusta ja osaamista erityisesti keskeisillä painoalueilla. Uusi työn vaativuuteen ja työssä suoriutumiseen perustuva palkkausjärjestelmä otetaan käyttöön. Henkilöstön keski-ikä on valtionhallinnon muita yksiköitä korkeampi, minkä takia erityisesti huolehditaan työkyvyn ylläpitämisestä ja työtyytyväisyyttä seurataan joka toinen vuosi tehtävällä selvityksellä.

*Resurssit ja talous**Työsuojelun piirihallinnon voimavarojen käyttö*

Voimavarojen suuntaamista ja käyttöä toiminnan painoalueilla seurataan. Toimintojen tuottavuuden parantamiseksi toimintatapoja tehostetaan. Voimavarojen käytölle asetetaan seuraavat tavoitteet:

	2003 toteutuma		2004 arvio		2005 arvio	
	1 000 €	htv	1 000 €	htv	1 000 €	htv
Viranomaisaloitteinen toiminta	11 402	224	12 660	241	12 996	247
Asiakasaloitteinen toiminta	6 140	120	5 426	103	5 244	100
Hallinto- ja tukitoiminnot	4 385	86	4 522	87	2 560	87
Yhteensä	21 927	430	22 608	431	22 800	434

Maksullinen toiminta

Maksullisen toiminnan tavoitteena on, että julkisoikeudellisten suoritteiden maksut vastaavat kokonaiskustannuksia ja suoritteet ovat tarkoituksenmukaista laatutasoa. Liiketaloudellisen suoritetuotannon tavoitteena on kokonaiskannattavuus, jossa otetaan huomioon valtakunnalliselle työsuhdeasiain palvelupuhelimelle talousarviossa myönnetty hintatuki.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot , suoritteiden myyntituotot	85 520	88 450	92 500
Maksullisen toiminnan kustannukset	166 121	173 857	189 420
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-80 601	-85 407	-96 920
Kustannusvastaavuus, %	51	51	49
Hintatuki	45 806	47 300	69 000
Kustannusvastaavuus hintatuen jälkeen	-34 795	-38 107	-27 920

Työsuhdeasiain palvelupuhelimen toiminnasta vuonna 2005 kertyvien tulojen arvioidaan olevan 37 000 euroa ja erillismenojen 106 000 euroa, minkä johdosta hintatuen tarve on 69 000 euroa.

21. Työsuojelupiirien toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 22 800 000 euroa.

Määrärahasta saa käyttää maksullisen palvelupuhelintoiminnan hintojen tukemiseen enintään 69 000 euroa. Määrärahaa saa käyttää myös ulkomailla olevien suomalaisten alusten tarkastustoiminnan ja työsuojelun valvonnasta

ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa annetun lain (131/1973) 15 §:n mukaisista toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon nettobudjetoitavina maksullisen toiminnan tuloina 192 500 euroa sekä maksullisen palvelupuhelintoiminnan hintatukena enintään 69 000 euroa.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	116	90	92
— maksullisen toiminta	86	86	92
— muut tulot	30	5	-
Menot	21 309	22 698	22 892
— henkilöstömenot	14 744	16 210	17 373
— toimitilavuokrat	1 592	1 726	1 826
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	2 251	2 386	1 886
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	2 722	2 376	1 807

Toiminnan rahoitus

— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	116	90	92
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	21 309	22 698	22 892
— toimintamenorahoitus, netto	21 193	22 608	22 800

Momentin käyttö

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	1 870
— myönnetty	21 927
— käytetty	21 193
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 604

2005 talousarvio	22 800 000
2004 talousarvio	22 608 000
2003 tilinpäätös	21 927 000

14. Valtion mielisairaalat*Selvitysosa:**Laitosten perustehtävä*

Valtion mielisairaaloiden tehtävänä on tuottaa valtakunnallisia oikeuspsykiatrian erikoisalan hoito- ja tutkimuspalveluja. Valtion mielisairaaloissa suoritetaan mielentilatutkimuksia, hoidetaan mielentilan vuoksi rangaistukseen tuomitsematta jätettyjä henkilöitä ja muita mielenterveyden häiriöitä potevia, joiden hoitaminen on erityisen vaarallista tai vaikeaa. Niuvanniemen sairaalan alaikäisten potilaiden hoitoyksikössä hoidetaan vaarallisia ja vaikeahoitoisia alle 18-vuotiaita potilaita sekä suoritetaan alaikäisten mielentilatutkimuksia ja hoidetaan alaikäisiä mielentilan vuoksi rangaistukseen tuomitsematta jätettyjä. Valtion mielisairaalat huolehtivat oikeuspsykiatrian perus-, jatko- ja täydennyskoulutuksesta sekä terveystieteellisestä tutkimuksesta. Niuvanniemen sairaala toimii Kuopion yliopiston oikeuspsykiatrian klinikkana, jonka tehtävänä on vastata alan yliopistollisesta koulutuksesta ja tutkimuksesta.

Toimintaympäristön muutokset

Aiempien vuosien kehityksen perusteella arvioidaan oikeuspsykiatristen potilaiden kokonaismäärän lähivuosina pysyvän ennallaan, joskin palvelujen kysynnässä esiintyy vaihtelua. Sairaanhoidopiirin psykiatrisissa sairaaloissa hoitoajat ovat lyhentyneet ja pitkäaikaispotilaiden kuntouttavan hoidon toteuttamisedellytykset vähentyneet, mikä osaltaan lisää vaikeahoitoista ja/tai vaarallisten potilaiden hoidon tarvetta valtion mielisairaaloissa. Väkivalta ja huumausaineiden käyttö ovat lisääntyneet viime vuosina myös mielisairaiden keskuudessa. Sekä hoitoon määrättyt että mielentilatutkimuksessa olevat potilaat ovat yhä useammin huumeiden käyttäjiä. Sairaaloiden potilasvaihto on vilkastunut, mikä merkitsee sitä, että sairaaloissa hoidetaan entistä suuremmalla paikkaosuudella akuutteja potilaita. Erityisesti nämä seikat aiheuttavat tarvetta järjestää osastoille suljetumpia ja valvotumpia olosuhteita.

Valtiotyönantajan siirtyminen uuteen palkkausjärjestelmään asettaa haasteita mielisairaaloiden toiminnalle työnantajana.

Strategiset linjaukset

Valtion mielisairaalat ovat kilpailukykyisiä omaan erityisosaamiseensa keskittyviä hoito- ja tutkimusyksiköitä. Sairaaloiden tutkimustoiminta on kansainvälisesti arvioiden huipputasoa. Sairaalat osallistuvat aktiivisesti oikeuspsykiatria liittyvän lainsäädännön kehittämiseen. Sairaalat

toimivat laadukkaasti ja tuloksellisesti ja huolehtivat henkilöstön työhyvinvoinnista.

Valtion mielisairaaloille asetetaan alustavasti seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2005. Tulostavoitteet määritellään Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskukseen ja laitosten välisessä tulossovituksessa.

Vaikuttavuus

Sairaaloiden toiminnassa painottuu oikeuspsykiatrinen erityisosaaminen ja hoitotoimintaa tukevan tieteellisen tutkimustyön merkitys kasvaa. Hoidon laatuun ja hoidon tulosten seurantaan kiinnitetään edelleen huomiota terapeuttisia valmiuksia lisäämällä. Lisäksi parannetaan toiminnan mittausmenetelmiä ja seurantajärjestelmiä. Toiminnan vaikuttavuutta tehostetaan täydennyskouluttamalla henkilöstöä. Tavoitteena on lisätä sisäisen erityistason täsmäkoulutusta, jossa hyödynnetään myös sairaaloiden omaa tutkimus- ja kehittämistyötä.

Prosessit ja rakenteet

Valtion mielisairaalat toimivat tehokkaasti ja taloudellisesti huolehtien samalla toimintansa laadun kehittamisestä.

Henkilöstön uudistuminen ja työkyky

Henkilöstön uudistumista ja työkykyä tuetaan kehittämällä muun muassa erityistason psykiatrisen sairaanhoidon vaatimuksiin entistä paremmin sopivaa hoitotyötä sekä tehostamalla työnohjausjärjestelmää ja työhyvinvointiohjelmia tavoitteena vähentää sairauspäiviä ja parantaa työterveysindeksiä. Henkilöstön täydennyskoulutusta tuetaan.

Resurssit ja talous

Tuottavuus

Toiminnan tuottavuutta parannetaan kehittämällä muun muassa erityistason psykiatrisen sairaanhoidon vaatimuksiin entistä paremmin sopivaa hoitotyötä sekä tehostamalla työnohjausjärjestelmää ja työhyvinvointiohjelmia tavoitteena vähentää sairauspäiviä ja parantaa työterveysindeksiä. Valtion mielisairaaloiden tuottavuuden (laskutettujen hoito- ja mielentilatutkimuspäivien määrä / henkilötyövuodet) arvioidaan kehittyvän seuraavasti:

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Niuvanniemen aikuisosastot	192,88	186,76	186,50
Niuvanniemen nuoriso-osasto	-	66,36	70,43
Vanhan Vaasan aikuisosastot	235,05	236,59	236,82

Mielisairaaloiden arvioidaan tuottavan asiakkailleen muun muassa seuraavat suoritteet:

	2003 toteutuma	2004 ennakoitu	2005 arvio
Hoitopotilaiden hoitovuorokausi	144 598	147 078	147 543
Mielentilatutkimushoitovuorokausi	4 459	4 700	4 150
Mielentilatutkimus	72	90	90
Alaikäisten hoitoyksikön hoitopäiviä	-	2 540	3 905
Alaikäisten hoitoyksikön mielentilatutkimusvuorokausi	-	110	110
Alaikäisten hoitoyksikön mielentilatutkimus	-	2	2

Taloudellisuus

Valtion mielisairaaloiden taloudellisuuden (kokonaiskustannukset/laskutetut hoito- ja mielen-tilatutkimuspäivät) arvioidaan kehittyvän seuraavasti:

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Niuvanniemen aikuisosastot	247,54	265,27	275,57
Niuvanniemen nuoriso-osasto		693,75	716,36
Vanhan Vaasan aikuisosastot	215,79	230,58	245,68

Kannattavuus

Maksullisen toiminnan tuotoilla katetaan kustannukset.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (liiketaloudelliset suoritteet, 1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	35 366	40 600	42 700
— muut tuotot	579	400	400
Tuotot yhteensä	35 945	41 000	43 100
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	35 365	41 000	43 100
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	580	-	-
Kustannusvastaavuus, %	102	100	100

21. Valtion mielisairaaloiden toimintamenot
(siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 607 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tieteellisestä tutkimustyöstä ja yliopisto-opetuksesta aiheutuneiden menojen sekä muiden toimintamenojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös vaarallisten ja vaikeahoitoisten lasten ja nuorten psykiatrisen hoitoyksikön käynnistämiseksi ja palvelujen kysynnän vaihtelusta aiheutuvien menojen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää maatalousavustuksia vastaavien menojen maksamiseen, sairaaloiden yleis-

hallinnosta ja ohjauksesta Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskukselle aiheutuviin kustannuksiin sekä kansainväliseen lähialueyhteistyöhön.

Selvitysosa: Valtion mielisairaaloiden menot katetaan pääasiassa kuntien maksamilla korvauksilla. Kunnilta perittävät korvaukset hinnoitellaan valtion maksuperustelain (150/1992) nojalla sosiaali- ja terveysministeriön määrittämien liiketaloudellisten perusteiden mukaisesti. Asiakasmaksut peritään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (743/1992) annetun lain mukaisesti.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	36 313	41 300	43 400
— maksullisen toiminta	35 723	41 300	43 400
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta (myös EU:lta saatava rahoitus)	95	-	-
— muut tulot	495	-	-
Menot	35 660	41 907	44 007
— henkilöstömenot	26 725	32 000	33 000
— toimitilavuokrat	2 256	2 600	2 700
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	2 177	2 793	3 200
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	4 502	4 514	5 107
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	36 313	41 300	43 400
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	35 660	41 907	44 007
— toimintamenorahoitus, netto	-653	607	607
— muu erittelemätön talousarviorahoitus	356	300	300
Momentin käyttö¹⁾			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	607		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	607		

¹⁾ Vuonna 2003 tulot olivat suuremmat kuin menot.

2005 talousarvio	607 000
2004 talousarvio	607 000
2003 tilinpäätös	-193 134

15. Perhekustannusten tasaus

Selvitysosa: Luvun menot aiheutuvat lähinnä äitiysavustuksesta ja lapsilisistä. Näiden perhepoliittisten tukimuotojen tarkoituksena on tasata lasten syntymästä ja elatuksesta, ottolap-
seksi ottamisesta sekä kansainvälisistä adoptioista aiheutuvia kustannuksia lapsiperheiden ja
muiden kotitalouksien välillä. Kyseiset etuudet suoritetaan lapsiperheille lapsikohtaisina perheen
tuloista tai varallisuudesta riippumatta.

Äitiysavustus voidaan suorittaa joko rahana tai äitiyspakkauksena ja se maksetaan korotettuna
perheelle, johon syntyy tai otetaan ottolapiseksi samanaikaisesti useampi lapsi. Äitiysavustuksen
suuruudesta päättää valtioneuvosto. Avustuksen määrää on viimeksi tarkistettu 1.3.2001 lukien.

Lapsilisiä maksetaan alle 17-vuotiaista lapsista. Lapsilisän suuruudesta säädetään lapsilisälais-
sa. Lapsilisät on porrastettu siten, että niiden määrä suurenee perheen lapsiluvun kasvaessa. Yk-
sinhuoltajalle lapsilisiä maksetaan korotettuna. Lapsilisiä on viimeksi tarkistettu 1.1.2004.

Edellä mainitut etuudet ovat saajalleen verovapaita. Luvun menot maksetaan kokonaisuudessaan valtion varoista.

Toiminnan laajuus 2002—2005

	2002 toteutunut	2003 toteutunut	2004 arvio	2005 arvio
Äitiysavustus				
Äitiysavustusten (lasten) lukumäärä	55 995	57 770	56 000	56 700
Äitiysavustuksen määrä euroa	140	140	140	140
Kansainvälinen lapseksiottaminen¹⁾				
Adoptiokorvausten (lasten) lukumäärä	-	291	250	260
Korvauksen määrä lapsen lähtömaasta riippuen euroa ²⁾				
— Virosta	1 900	1 900	1 900	1 900
— Kiinasta ja Kolumbiasta	4 500	4 500	4 500	4 500
— Muista maista	3 000	3 000	3 000	3 000
Lapsilisät				
Lapsia keskimäärin	1 044 060	1 038 218	1 034 600	1 031 000
Yksinhuoltajien lapsia keskimäärin	158 283	158 394	158 500	158 500
Lapsilisää saavia perheitä keskimäärin	573 481	569 388	567 300	565 000
Lapsilisien määrät euroa/kk				
1. lapsi	90,00	90,00	100,00	100,00
2. lapsi	110,50	110,50	110,50	110,50
3. lapsi	131,00	131,00	131,00	131,00
4. lapsi	151,50	151,50	151,50	151,50
5. jne. lapsi	172,00	172,00	172,00	172,00
Yksinhuoltajille maksettava korotus euroa/kk	33,60	33,60	36,60	36,60

¹⁾ Lakimuutos tuli voimaan 1.12.2002. Ensimmäiset korvaukset maksettiin tammikuussa 2003.

²⁾ Samalla kertaa perheeseen sijoitetusta toisesta tai sitä useammasta lapsesta maksetaan kustakin 30 % säädetystä tuesta.

51. Äitiysavustus ja valtion tuki kansainväliseen lapseksiottamiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 11 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää äitiysavustuslain (477/1993) mukaisten äitiysavustusten suorittamiseen sekä tuen maksamiseen kansainvälisestä lapseksiottamisesta aiheutuviin kustannuksiin. Määrärahasta maksetaan myös äitiyspakkauksista menevä arvonlisävero ja yleiskulut.

Selvitysosa: Äitiysavustuksen määrä on 140 euroa vuonna 2005. Äitiysavustus maksetaan korotettuna perheelle, johon syntyy tai otetaan ottolapseksi samanaikaisesti useampi lapsi.

Äitiysavustus suoritetaan vuonna 2005 arviolta 56 700 lapsesta. Äitiysavustuksen ottaa

noin 75 % siihen oikeutetuista äideistä äitiyspakkauksena ja osin rahana muiden nostaessa avustuksen rahana.

Kansainvälisestä lapseksiottamisesta aiheutuvista kustannuksista osa korvataan ottovanhemmalle tai lapseksiottajalle valtion varoista. Tuen suuruus on 1 900, 3 000 tai 4 500 euroa lapsen lähtömaan mukaan. Jos samalla kertaa nimetään tai sijoitetaan useampia lapsia samaan perheeseen, toisesta tai sitä useammasta lapsesta maksetaan kustakin 30 % säädetystä tuesta. Vuonna 2005 tuen saajia arvioidaan olevan 260.

2005 talousarvio	11 100 000
2004 talousarvio	10 900 000
2003 tilinpäätös	10 935 000

52. Lapsilisät (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 416 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää lapsilisälain (796/1992) mukaisten lapsilisien maksamiseen.

Selvitysosa: Lapsilisiä maksetaan alle 17-vuotiaista lapsista. Momentilta arvioidaan maksettavan lapsilisiä vuonna 2005 keskimäärin 1 031 000 lapsesta. Yksinhuoltajien lapsia näistä on noin 158 500. Yksinhuoltajalle lapsilisiä maksetaan korotettuna. Lapsilisiä saavia perheitä arvioidaan vuonna 2005 olevan noin 565 000.

Lapsilisien määrät vuonna 2005

	lasten arvioitu lkm	lapsilisiä euroa/kk
1. lapsi	565 300	100,00
2. lapsi	317 100	110,50
3. lapsi	102 500	131,00
4. lapsi	25 700	151,50
5. jne. lapsi	16 600	172,00

2005 talousarvio	1 416 800 000
2004 talousarvio	1 421 200 000
2003 tilinpäätös	1 350 700 000

53. Eräät valtion korvattavat perhe-etuudet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) 4 §:n 2 momentin mukaisen hoitorahan ja 5 §:n 1 momentin mukaisen hoitolisän sekä elatusturvalain (671/1998) mukaisen elatustuen maksamiseen tilanteissa, joissa ulkomailla

asuvalla lapsella on oikeus etuuteen Suomesta ETY-asetuksen 1408/71 perusteella. Määrärahaa saa käyttää myös elatustuen toimeenpanokustannusten korvaamiseen edellä mainituissa tapauksissa sekä ETY-asetuksen 1408/71 soveltamiseen liittyvästä neuvonnasta aiheutuviin kustannusten korvaamiseen.

Selvitysosa: Lasten kotihoidon tukea maksettiin kuukausittain keskimäärin 98 perheelle vuonna 2003 ja 130 perheelle vuonna 2004. Vuonna 2005 tukea arvioidaan maksettavan 130 perheelle. Elatustuen osalta kyse on yksittäisistä tapauksista.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain sekä elatusturvalain muuttamisesta siten, että kyseisissä laeissa säädetään etuuksien toimeenpanosta ja rahoituksesta ETY-asetuksen 1408/71 mukaisissa tilanteissa. Samalla lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annettua lakia muutetaan siten, että lasten kotihoidon tuen hoitorahaa sekä yksityisen hoidon tuen hoitorahaa korotetaan momentin 33.32.30 selvitysosan perusteluissa kuvatulla tavalla sekä säädetään hoitolisän vuositarkistuksesta. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 60 000 euroa lasten kotihoidon tuen hoitorahan korottamisen johdosta.

Tavoitteena on estää työntekijän ja hänen perheensä jääminen sosiaaliturvan ulkopuolelle liikkumisvapauden käyttämisen seurauksena.

2005 talousarvio	1 000 000
2004 talousarvio	1 500 000
2003 tilinpäätös	774 909

16. Yleinen perhe-eläke

60. (33.16.50) Yleinen perhe-eläke (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 39 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää perhe-eläkelain (38/1969) sekä maatalousyrittäjien tapaturmava-

kuutuslain (1026/1981) mukaisten eläkkeiden maksamiseen.

Selvitysosa: Yleisen perhe-eläkkeen tavoitteena on turvata omaisten vähimmäistoi-
meentulo perhehuoltajan kuoltua. Perhe-elä-

kettä maksetaan leskelle ja alaikäiselle lapselle.

Viitaten momentin 33.19.60 perustelujen selvityksensä määrärahan mitoituksessa on

otettu lisäyksenä huomioon 300 000 euroa kansaneläkkeen tasokorotuksen johdosta.

Toiminnan laajuus 2002—2005

	2002 toteutunut	2003 toteutunut	2004 arvio	2005 arvio
Lapseneläkkeen saajia	25 500	24 800	24 400	24 000
Leskeneläkkeen saajia	10 000	9 600	9 300	9 000
Keskimääräinen leskeneläke (€/kk)	161	161	162	163

2005 talousarvio	39 300 000
2004 talousarvio	41 000 000
2003 tilinpäätös	39 716 246

17. Työttömyysturva

Selvitysosa: Työttömäksi jääneen toimeentulon turvaavat työttömyysturvalain perusteella maksettava työttömyyspäiväraha sekä työmarkkinatuki (mom. 34.06.52). Työttömyyspäivärahaa maksetaan joko peruspäivärahana tai ansioon suhteutettuna ansiopäivärahana. Päivärahan edellytyksenä on työssäoloehdon täyttäminen. Myös Suomesta toiseen EU- tai ETA-maahan työnhakijaksi lähtevä työtön voi saada työttömyyspäivärahaa kolmen kuukauden ajan. Työmarkkinatuki turvaa niiden Suomessa asuvien työttömien toimeentulon, jotka eivät työssäoloehdon puuttumisen vuoksi ole oikeutettuja päivärahaan tai joiden oikeus päivärahaan on päätynyt.

Pitkään työelämässä olleille työttömille maksetaan omaehtoisen, ammatillisen opiskelun ajalta koulutuspäivärahaa sekä työelämässä oleville aikuiskoulutustukea. Työvuorottelukorvausta maksetaan työntekijälle, joka siirtyy vuorotteluvapaalle työnantajan palkatessa työttömän henkilön vastaavaksi ajaksi.

Työttömyysturvan tavoitteena on kohtuullisen taloudellisen toimeentulon takaaminen kaikille työttömille. Kohtuullinen toimeentulo määritellään vähimmäistoimeentulona ja suhteessa aikaisempiin tuloihin.

Työllisyysasteen kohottaminen ja työttömyyden aiheuttaman syrjäytymisen ehkäiseminen on hallituksen keskeisiä tavoitteita. Työllisyysohjelman tavoitteena on erityisesti alentaa rakenteellista työttömyyttä ja edistää työvoiman tarjontaa. Työttömyysturvajärjestelmää, mukaan lukien aikuiskoulutustukea, pyritään kehittämään erityisesti työllistymistä tukevaan suuntaan.

Yrittäjyyden politiikkaohjelmaan liittyen tarkistetaan yrittäjien työttömyysturvaa yrittäjäksi ryhtymisen kynnyksen alentamiseksi.

Osana eläkejärjestelmän uudistamista työssä pysymisen, työkyvyn ja työllistymisen edistämiseksi myös työttömyysturvajärjestelmää on uudistettu. Työttömyyseläkkeen lakkauttamisen johdosta 59—65-vuotiaille työttömille myönnettiin oikeus saada lisäpäivärahaa. Lisäpäivärahaa korotettiin pitkän työhistorian omaavien henkilöiden osalta. Uudistus koskee 1.1.1950 jälkeen syntyneitä ja vaikuttaa pääosin vuoden 2009 jälkeen. Lisäksi lisäpäivien rahoitusta uudistettiin siten,

että työnantajien rahoitusvastuu säilyy vastaavana kuin työttömyyseläkkeissä.

Toiminnan laajuus 2002—2005

	2002 toteutunut	2003 toteutunut	2004 arvio	2005 arvio
Työttömyysaste (%)	9,1	9,0	8,8	8,5
Ansiopäiväraha				
Korvatut ansiopäivärahapäivät (milj. kpl)	30,0	31,3	30,6	29,7
Keskimääräinen päiväraha (€/pv)	41,3	43,7	45,6	47,2
Peruspäiväraha				
Korvatut peruspäivärahapäivät (milj. kpl)	4,5	5,0	5,5	5,4
Keskimääräinen päiväraha (€/pv)	22,1	22,6	22,8	23,0
Koulutuspäiväraha				
Työttömyyskassojen jäsenille korvatut päivät	211 000	255 000	260 000	260 000
Työttömyyskassaan kuulumattomille korvatut päivät	101 000	131 000	140 000	140 000
Kassan jäsenelle maksettu keskimääräinen päiväraha (€/pv)	46,1	47,8	48,1	48,4
Kassaan kuulumattomalle maksettu keskimääräinen päiväraha (€/pv)	25,1	25,9	26,1	26,2
Aikuiskoulutustuki				
Saajia keskimäärin kuukaudessa	2 200	2 600	3 300	4 000
Keskimäärin maksettu etuus (€/kk)	787	796	865	874
Vuorottelukorvaus				
Kassan jäsenille korvatut päivät	1 595 000	1 971 000	1 970 000	1 970 000
Kassaan kuulumattomille korvatut päivät	19 000	23 000	22 000	22 000
Kassan jäsenelle maksettu keskimääräinen korvaus (€/pv)	34,8	37,5	38,8	39,4
Kassaan kuulumattomalle maksettu keskimääräinen korvaus (€/pv)	15,5	15,7	16,2	16,3

50. Valtionosuus työttömyyskassoille (arvio-määräraha)

Momentille myönnetään 541 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää työttömyysturvalain (1290/2002) mukaisen ansiosidonnaisten etuuksien rahoittamiseen siten kuin työttömyysetuuksien rahoituksesta annetussa laissa (555/1998) ja työttömyyskassalaissa (603/1984) on säädetty valtion osuudesta.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa yritysyrityksen politiikkaohjelmaa.

Ansioon suhteutettu päiväraha rahoitetaan siten, että työttömyyskassojen osuus on 5,5 %, ja valtio vastaa peruspäivärahaa vastaavasta osuudesta. Valtio ei kuitenkaan osallistu lomautusajalta ja ns. lisäpäiviltä maksettavien päivärahojen eikä myöskään lapsikorotusten rahoitukseen.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi työntekijäin eläkemaksun ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksun huomioon ottamisesta eräissä päivärahoissa 1.1.2005 lukien siten, että eläkemaksun ja työttömyysvakuutusmaksun vaikutus otetaan huomioon työttömyyspäivärahaan vaikuttavien ansiotulojen määrittelyssä.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen työttömyysturvalain muuttamisesta 1.1.2005 lukien siten, että yritysyrityksen työttömyysturvaa tarkistetaan. Lainmuutoksella on vain vähäisiä muutoksia kokonaiskustannuksiin.

Momentin määrärahan tarpeeseen vaikuttaa vähentävästi vuorottelukorvaus momentilla 33.17.55.

2005 talousarvio	541 000 000
2004 talousarvio	563 000 000
2003 tilinpäätös	562 000 000

51. Työttömyysturvalain mukainen perusturva (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 87 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää työttömyysturvalain mukaisen peruspäivärahan ja siihen liittyvän lapsikorotuksen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Työttömyysvakuutusmaksu, joka peritään työttömyyskassoihin kuulumattomilta henkilöiltä tilitetään Kansaneläkelaitokselle. Tämä alentaa määrärahan tarvetta 38 000 000 euroa.

Vuonna 2005 peruspäivärahan määrää tarkistetaan elinkustannusten muutosta vastaavasti. Arvion mukaan täysimääräinen peruspäiväraha nousee 0,09 eurolla 23,25 euroon vuonna 2005. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 450 000 euroa.

Viitaten momentin 33.17.50 perustelujen selvitysosaan määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon työttömyysturvalain muutos yrittäjien työttömyysturvan tarkistamisen johdosta.

Momentin määrärahan tarpeeseen vaikuttaa vähentävästi vuorottelukorvaus momentilla 33.17.55.

Momentin määrärahan tarpeeseen vaikuttaa vähentävästi työmarkkinatuki momentilla 34.06.52.

2005 talousarvio	87 000 000
2004 talousarvio	86 000 000
2003 tilinpäätös	95 700 000

53. Valtionosuus koulutuspäivärahasta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 9 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää työttömyysturvalain mukaisen koulutuspäivärahana maksettavan peruspäivärahan, työmarkkinatuen ja näihin liittyvien lapsikorotusten maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää työttömyysturvalain

mukaisen koulutuspäivärahana maksettavan ansiopäivärahan rahoitukseen siten kuin työttömyyssetuuksien rahoituksesta annetussa laissa ja työttömyyskassalaissa on säädetty valtion osuudesta.

Määrärahaa saa käyttää myös pitkäaikais-työttömien omaehtoisen opiskelun tukemisesta annetun lain (709/1997) mukaisen vuosien 1997—1999 valtion tuen maksatusten oikaisuihin.

Selvitysosa: Momentin nimike on muutettu.

Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa työllisyysohjelmaa.

Työttömän koulutuspäiväraha rahoitetaan samoin kuten vastaavat työttömyyssetuudet. Tällöin valtio kustantaa kokonaan peruspäivärahaa vastaavan osuuden.

Keskimäärin koulutuspäivärahan saajia arvioidaan vuonna 2005 olevan 1 500, joista ansioturvan piirissä 1 000 ja peruspäivärahan piirissä 500 henkilöä.

2005 talousarvio	9 500 000
2004 talousarvio	9 000 000
2003 tilinpäätös	3 612 293

54. Valtionosuus aikuiskoulutustuesta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 24 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää aikuiskoulutustuesta annetun lain (1276/2000) mukaisen valtionosuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa työllisyysohjelmaa.

Valtio rahoittaa aikuiskoulutustuen perusosan ja työttömyysvakuutusrahasto ansi-osan.

Aikuiskoulutustukea on maksettu 1.8.2001 lukien ja sitä arvioidaan maksettavan vuonna 2005 keskimäärin 4 000 saajalle.

2005 talousarvio	24 000 000
2004 talousarvio	20 000 000
2003 tilinpäätös	15 174 096

55. *Valtionosuus vuorottelukorvauksesta* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 35 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vuorotteluvapaalain (1305/2002) mukaisen valtion osuuden maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää myös vuorotteluvapaakokeilusta annetun lain (1663/1995) mukaisten vuosien 1995—2002 valtion tuen maksatuksen oikaisuun.

Selvitysosa: Vuorottelukorvausmenot rahoitetaan samoin kuin vastaavat työttömyys-etuudet. Valtionosuus kassan jäsenille maksettavista korvauksista vastaa peruspäivärahan osuutta täydestä ansiopäivärahasta. Kasaan kuulumattomien henkilöiden vuorottelukorvaukset valtio rahoittaa kokonaan.

Vuorottelukorvaukset on budjetoitu aikaisemmin momenteilla 33.17.50 ja 33.17.51.

2005 talousarvio

35 000 000

18. Sairausvakuutus

Selvitysosa: Sairausvakuutuksesta korvataan osa avohoidon lääkemenoista, matkakuiluista, työnantajien työterveyshuollon kustannuksista sekä Kansaneläkelaitoksen järjestämän kuntoutuksen kustannuksia. Sairausvakuutuksesta korvataan myös osa yksityisen terveydenhuollon lääkärin- ja hammaslääkärinpalkkioista sekä lääkärin määräämistä tutkimuksista ja hoidoista. Tavoitteena on korvata väestölle osa avohoidon lääke- ja matkakustannuksista sekä täydentää julkista terveydenhuoltoa turvaamalla väestölle mahdollisuus hankkia terveyspalveluja yksityiseltä sektorilta kohtuullisin kustannuksin.

Sairausvakuutuksesta maksetaan sairauspäivärahaa, kuntoutusrahaa, erityishoitorahaa sekä äitiys-, isyys-, vanhempain- ja erityisäitiysrahaa. Tavoitteena on tasata lyhytaikaisesta sairaudesta sekä vanhempainlomasta aiheutuvaa työtulojen menetystä.

Toiminnan laajuus 2002—2005

	2002 toteutunut	2003 toteutunut	2004 arvio	2005 arvio
Päivärahat				
Sairauspäivärahan saajat	320 900	325 600	334 000	359 000
Vanhempainpäivärahan saajat	139 900	142 240	144 400	144 200
Keskimääräinen sairauspäiväraha (€/pv)	41,1	42,1	43,8	45,7
Keskimääräinen vanhempainpäiväraha (€/pv)	34,8	37,6	38,9	41,3
Sairaus- ja vanhempainpäivärahan vähimmäistaso (€/pv)	10,09	11,45	11,45	15,2
Lääkkeet				
Lääkkeiden omavastuukerrat (1 000 kpl)	20 400	20 900	20 500	21 000
Sairausvakuutuksen korvaama osuus peruskorvatuista lääkkeistä (%)	42,1	41,5	42,0	42,0
Lääkkeiden lisäkorvausraja (€)	594,02	601,15	604,72	608,28
Lääkkeiden lisäkorvausta saaneet henkilöt	123 360	144 240	155 000	166 000

Sairaanhoitokorvaukset

Vuonna 2003 sairausvakuutus korvasi kustannuksista lääkärinpalkkioiden osalta 31 %, hammaslääkärinpalkkioista 37 %, tutkimuksen ja hoidon osalta 34 % sekä matkojen osalta 87 %.

60. Valtion osuus sairausvakuutuslaista johdettavista menoista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 064 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sairausvakuutuslain (364/1963), Kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain (610/1991) ja kuntoutusrahalain (611/1991) mukaisten valtion osuuksien maksamiseen. Määrärahaa saa myös käyttää maatalousyrittäjien työterveyshuollon eräiden kustannusten korvaamisesta valtion varoista annetun lain (859/1984) mukaisen valtion osuuden maksamiseen. Kansaneläkelaitos saa käyttää Kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain mukaiseen yksilökohtaiseen kuntoutukseen enintään 87 400 000 euroa ja saman lain mukaisen yksilökohtaisen kuntoutuksen kehittämishankkeisiin, kuntoutuslaitosten perusrannuksiin ja käyttöavustuksiin sekä sairauksien ehkäisemiseen liittyviin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin 12 600 000 euroa.

Määrärahan mitoitus perustuu harkinnanvaraisen kuntoutuksen yksilökohtaisen kuntoutuksen osalta suoriteperusteeseen.

Selvitysosa: Sairausvakuutus rahoitetaan vakuutetuilta ja työnantajilta perittävien maksuin. Valtio rahoittaa äitiys-, erityisäitiys-, isyys- ja vanhempainrahojen sekä erityishoitorahojen vähimmäispäivärahakustannukset. Valtio korvaa lisäksi ETA- ja EU-sopimusten nojalla ulkomaille maksettavat sairaanhoitokustannukset sekä kahdenvälisistä sopimuksista aiheutuvien kustannusten korvaukset. Valtion on suoritettava ns. takuusuurituksena sairausvakuutusrahastoon sellainen määrä, että rahaston rahoitusomaisuus on kalenterivuoden päättyessä vähintään 8 % sairausvakuutuksen vuotuisista maksetuista kokonaismenoista. Lisäksi valtio turvaa sairausvakuutusrahaston maksuvalmiuden.

Viitaten momentin 33.19.60 perustelujen selvitysosaan työnantajien sairausvakuutusmaksua alennetaan 0,014 %. Vuonna 2005 yksityisen sektorin työnantajan, valtion liikelaitoksen, kirkkotyönantajien, kunnan ja kuntayhtymän sekä kunnallisten liikelaitosten työnantajien sairausvakuutusmaksu on 1,600 %, valtion ja sen laitosten sekä Ahvenanmaan maakunnan maksu on 2,850 %. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 10 000 000 euroa. Vakuutetun sairausvakuutusmaksu säilyy ennallaan ja on 1,5 %.

Työntekijäin eläkemaksu ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksu otetaan huomioon eräissä päivärahoissa 1.1.2005 lukien siten, että maksujen vaikutus otetaan huomioon kuntoutus-, sairaus- ja vanhempainpäivärahaan vaikuttavien ansiotulojen määrittelyssä. Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 60 000 000 euroa lainmuutoksen johdosta.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen Kansaneläkelaitoksen rahoituksen väliaikaisesta muuttamisesta vuonna 2005, jonka mukaan Kansaneläkelaitos saa vuonna 2005 arvonlisäveron tuotosta 1 000 000 000 euroa, josta 600 000 000 euroa on otettu vähennyksenä huomioon määrärahan mitoituksessa, ja loput momentilla 33.19.60.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen lakisäätelisen tapaturmavakuutuksen ja liikennevakuutuksen sairaanhoitokorvausten täyskustannusvastuun toteuttamista koskevaksi lainsäädännöksi 1.1.2005 lukien siten, että julkisen sairaanhoidon piirissä toteutettu hoito korvataan kuntalaskutuksen mukaisesti täyskustannusvastuumaksun sijaan. Maksutuoton poistuessa määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 51 600 000 euroa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta siten, että sairausvakuutuksen päivärahan vähimmäismäärää korotetaan 3,75 euroa päivältä ja työnantajille perhevapaan ajalta maksettavaa vuosilomakustannusten korvausta tarkistetaan 1.1.2005 lukien sekä päivärahan määrätymisperusteita tarkistetaan lähekkäisten raskauksien ja lyhyiden työsuhteiden osalta 1.10.2005 lukien. Muutokset vaikuttavat myös kuntoutusrahalain mukaisen päivärahan määrätymiseen. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 18 800 000 euroa.

Hallitus on antanut eduskunnalle 1.1.2005 lukien voimaan tulevan sairausvakuutuslain kokonaisuudistusta koskevan esityksen. Tässä yhteydessä sairausvakuutuksen päivärahojen tulojen tarkistamisessa siirrytään palkkakertoimeen. Lisäksi eduskunnalle annetaan hallituksen esitys kuntoutusrahalain muuttamisesta 1.1.2005 lukien siten, että myös kuntoutusrahan indeksisäännöksiä sekä kuntoutuksen ylläpitokorvausta tarkistetaan. Määrärahan mitoituksessa on lainmuutosten johdosta otettu lisäyksenä huomioon 2 000 000 euroa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen sairausvakuutuslain ja Kansaneläkelaitoksen järjestämästä kuntoutuksesta annetun lain muuttamisesta 1.1.2005 lukien siten, että yhdistettävien kuljetuspalvelujen osalta matkakustannuskorvausta tarkistetaan. Määrärahan mitoituksessa on lainmuutoksen johdosta otettu vähennyksenä huomioon 1 000 000 euroa.

Hallitus lähtee siitä, että erityiskorvattavien lääkkeiden luetteloon tehtävistä muutoksista aiheutuva kustannuslisäys on vuositasolla enintään 8 400 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon julkisen terveydenhuollon hoidon saatuuden turvaaminen 1.3.2005 lukien.

Kansaneläkelaitoksen harkinnanvarainen kuntoutus jakaantuu yksilökohtaiseen kuntoutukseen, yksilökohtaisen kuntoutuksen kehittämishankkeisiin, kuntoutuslaitosten peruspa-

rannuksiin ja käyttöavustuksiin sekä sairauksien ehkäisemiseen liittyviin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin. Yksilökohtaisen kuntoutuksen kehittämishankkeita ovat muun muassa lasten ja nuorten psykiatrinen kuntoutus sekä geriatrinen kuntoutus.

Kun hallituksen esitykset on otettu huomioon sairausvakuutuksen menot ja valtionosuudet vuonna 2005 ovat arviolta seuraavat (milj. euroa)¹⁾

Menot	
Sairauspäivärahat	760
Vanhempainrahat yhteensä	690
Lääkekorvaukset	1 096
Muut sairaanhoitokorvaukset	366
Kuntoutusmenot	321
Muut etuusmenot	206
Toimintamenot	226
Yhteensä	3 665

Tulot	
Vakuutettujen maksut	1 007
Työnantajamaksut	1 007
Erytisttuotot	600
Muut tulot	16

Valtion osuudet	
Sopimusten nojalla maksettavat sairaanhoitokustannusten korvaukset	6
Vähimmäispäivärahat	50
Valtion osuus kokonaismenoista, ns. takuusuoritus	1 006
Maatalousyrittäjien työterveys-huolto	2
Yhteensä	3 694

¹⁾ Luvuissa otettu huomioon hallituksen esitykset.

2005 talousarvio	1 064 000 000
2004 lisätalousarvio	1 800 000
2004 talousarvio	786 000 000
2003 tilinpäätös	727 950 412

19. Eläkevakuutus

Selvitysosa: Eläketurva muodostuu työeläkkeestä sekä sitä täydentävästä kansaneläkkeestä. Työeläkkeen tehtävänä on turvata kohtuullinen elintaso ja kansaneläkkeen tehtävänä on turvata vähimmäiseläke vanhuuden, työkyvyttömyyden ja työttömyyden varalta. Eläkkeensaajia oli vuonna 2002 yhteensä 1 317 300¹⁾ joista vanhuuseläkkeellä 889 600, työttömyyseläkkeellä 57 600, työkyvyttömyyseläkkeellä 267 200, osa-aikaeläkkeellä 39 500, erityiseläkkeillä 37 700 sekä perhe-eläkkeellä 284 700.

Työeläkkeet rahoitetaan työnantajien ja vakuutettujen vakuutusmaksuilla. Työeläkkeet ovat pääosin talousarvion ulkopuolella lukuun ottamatta valtion eläkkeitä. Sosiaali- ja terveystieteiden hallinnonalalla valtio osallistuu merimieseläkkeiden, yrittäjäläkkeiden ja maatalousyrittäjäläkkeiden rahoitukseen. Kansaneläkkeet, joiden osuus on noin neljännes kokonaiseläkemenosta rahoitetaan pääasiassa työnantajan vakuutusmaksuilla sekä valtion varoista.

Työssä pysymisen, työkyvyn ja työllistymisen edistämiseksi eläkejärjestelmää uudistetaan asteittain vuodesta 2005 lukien. Työttömyyseläkkeestä ja yksilöllisestä varhaiseläkkeestä luovutaan, mutta samalla vanhuuseläkkeen alkamisajankohtaa muutetaan siten, että eläkkeelle voi jäädä joustavasti 62—68-vuotiaana. Työkyvyttömyyseläkkeen edellytyksissä huomioidaan työkyvyttömyyden ammatillista luonnetta ikääntyvillä ja pitkän työuran omaavilla henkilöillä. Osa-aikaeläkkeen ehtoja muutetaan. Lisäksi ammatillisen kuntoutuksen toimenpiteitä on tehostettu ja parannettu kuntoutujan toimeentuloturvaa.

Vuosina 2001—2003 maksetut eläkkeet (milj. euroa)

	2001	2002	2003
Kansaneläkkeet ¹⁾	2 497	2 537	2 499
Valtion eläkkeet	2 530	2 663	2 769
Kuntien eläkkeet	1 894	2 041	2 170
Yksityisen sektorin työeläkkeet	7 045	7 556	7 978
Kirkon eläkkeet	82	88	93
Muut eläkkeet	716	715	716

¹⁾ Sisältää myös perhe-eläkkeet ja rintamasotilasetuudet, mutta ei eläkkeensaajien asumistukia.

Toiminnan laajuus 2002—2005¹⁾

	2002 toteutunut	2003 toteutunut	2004 arvio	2005 arvio
Merimieseläkkeen saajia	8 600	8 700	9 200	9 400
Maatalousyrittäjäläkkeen saajia	217 000	213 000	208 000	203 000
Yrittäjäläkkeen saajia	137 000	142 000	147 000	152 000
Kansaneläkkeen saajia	775 400	767 800	761 100	757 000
Keskimääräinen yksityisen sektorin työeläke (€/kk)	531	553
Keskimääräinen kansaneläke (€/kk) ¹⁾	259	258	257	254

¹⁾ Sisältää pelkän kansaneläkkeen.

¹⁾ Henkilön on mahdollista saada samanaikaisesti usean lajin mukaista eläkettä.

50. *Valtion osuus merimieseläkekassan menoista* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 37 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää merimieseläkelain (72/1956) 4 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion osuus merimieseläkemenoista on 1/3.

Eläkkeiden saajia arvioidaan vuoden 2005 lopussa olevan noin 9 200.

2005 talousarvio	37 000 000
2004 talousarvio	36 000 000
2003 tilinpäätös	32 828 486

51. *Valtion osuus maatalousyrittäjien eläkelaista johtuvista menoista* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 414 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maatalousyrittäjien eläkelain (467/1969) 13 §:n ja sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain (1317/1990) 41 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtio korvaa maatalousyrittäjien eläkkeiden aiheuttamat kustannukset siltä osin kuin vakuutusmaksut ja sijoitusten tuotto eivät niihin riitä, ryhmähenkivakuutuksen korvausmenoista valtion osuus on kuitenkin 1/3. Valtion osuuden etuusmenoista arvioidaan vuonna 2005 olevan 78 %.

Viitaten momentin 33.19.60 perustelujen selvitysosaan määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 100 000 euroa kansaneläkkeen tasokorotuksen johdosta.

Maksettavia eläkkeitä arvioidaan vuoden 2005 lopussa olevan noin 203 000 ja vakuutetut noin 88 000.

2005 talousarvio	414 100 000
2004 talousarvio	411 000 000
2003 tilinpäätös	403 800 000

52. *Valtion osuus yrittäjien eläkelaista johtuvista menoista* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 60 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää yrittäjien eläkelain (468/1969) 10 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Valtio korvaa yrittäjäeläkkeiden aiheuttamat kustannukset siltä osin kuin vakuutusmaksurahasto ei niihin riitä.

Yrittäjien maksuprosentti on vuonna 2005 oletettu olevan 21,6 % alle 53-vuotiaiden osalta ja 22,9 % 53-vuotiaiden ja sitä vanhempien osalta, jolloin vakuutusmaksutulo olisi 589 000 000 euroa. Kokonaiseläkemenoksi arvioidaan 600 000 000 euroa. Valtion osuuteen vaikuttavat lisäksi YEL 10 §:n 2 momentissa tarkoitettavat avoimet maksut, joiden määräksi on arvioitu 110 000 000 euroa.

Yrittäjien eläkelain mukaisia eläkkeitä arvioidaan vuoden 2005 lopussa olevan noin 152 000 ja vakuutettuja 194 000.

2005 talousarvio	60 000 000
2004 talousarvio	70 000 000
2003 tilinpäätös	46 581 641

53. *Valtion korvaus lapsen hoidon ja opiskelun ajalta kertyvästä eläkkeestä* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmi-vuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta annetun lain (644/2003) mukaiseen valtion korvaukseen.

Selvitysosa: Alle kolmi-vuotiaan lapsen hoidon tai opiskelun ajalta myönnetyn eläkkeen aiheuttamat kustannukset korvataan kokonaan valtion varoista.

Maksettavia eläkkeitä ei vielä arvioida olevan vuonna 2005.

2005 talousarvio	1 000
------------------	-------

60. *Valtion osuus kansaneläkelaista johtuvista menoista* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 097 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kansaneläkelain (347/1956) 59 §:n ja 62 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen ja lapsen hoitotuesta annetun lain (444/1969), vammaistuesta annetun lain (124/1988) sekä eläkkeensaajien asumistuesta annetun lain (591/1978) mukaisten etuuksien maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain (1026/1981) 16 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Kansaneläkelaitoksen osuus kansaneläkkeiden kustannuksista on 71 % ja valtio vastaa kustannuksista muilta osin. Lisäksi valtio rahoittaa eläkkeensaajien asumistuet, lapsen hoitotuet ja vammaistuet kokonaisuudessaan.

Valtion on myös suoritettava ns. takuusuorituksena kansaneläkerahastoon sellainen määrä, että kansaneläkerahaston rahoitusomaisuus on kalenterivuoden päättyessä vähintään 4 % kansaneläkevakuutuksen vuotuisista maksetuista kokonaismenoista. Lisäksi valtio turvaa kansaneläkerahaston maksuvalmiuden.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi vaakutetun sairausvakuutusmaksun, työnantajan sairausvakuutusmaksun ja työnantajan kansaneläkemaksun suuruudesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta siten, että eräissä kunnissa toteutettava yksityisen sektorin työnantajien, valtion liikelaitosten ja kuntatyönantajien sosiaalivakuutusmaksun alentaminen rahoitetaan korottamalla työnantajien kansaneläkemaksua vuonna 2005 0,016 %-yksikköä. Samalla kumotaan työnantajan sairausvakuutusmaksun väliaikainen 0,014 %-yksikön suuruinen korotus. Muutos liittyy ns. Kainuun hallintokokeiluun ja vuosille 2003—2005 ajoittuvaan ns. Lappi-kokeiluun. Tällöin yksityisten työnantajien ja valtion liikelaitosten kansaneläkemaksu olisi vuoden 2005 alusta maksuluokasta riippuen 1,366, 3,566 tai 4,466 prosenttia, kuntatyönantajien ja kirkkotyönantajien maksu 2,416 prosenttia ja muiden työnantajien maksu 3,966 prosenttia ennakonpidätyksen alaisesta palkasta. Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 6 000 000 euroa.

Viitaten momentin 33.18.60 perustelujen selvitysosaan määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 400 000 000 euroa Kansaneläkelaitokselle tilitettävän arvonlisäveron tuoton johdosta.

Viitaten momentin 33.28.60 perustelujen selvitysosaan määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 7 500 000 euroa 1.5.2005 lukien maksettavaksi tulevan pitkäaikaistyöttömien eläketuen johdosta. Lisäyksestä 3 500 000 euroa aiheutuu eläkkeensaajien asumistukimenojen lisääntymisestä, jota vastaava vähennys on otettu huomioon momentilla 35.30.54.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen kansaneläkkeen tasokorotusta koskevaksi lainsäädännöksi siten, että kansaneläkettä korotetaan 1.3.2005 lukien 7 euroa/kk. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 46 800 000 euroa.

Kun hallituksen esitykset on otettu huomioon kansaneläkevakuutuksen menot ja valtionosuudet vuonna 2005 ovat arviolta seuraavat (milj. euroa)

Menot	
Kansaneläkemenot	2 638
Muut etuusmenot	113
Toimintamenot	151
Yhteensä	2 902
Tulot	
Työnantajamaksut	1 382
Erytistuet	400
Muut tulot	14
Valtion osuudet	1 097
Valtion osuus kansaneläkkeestä (29 %)	608
Valtion osuus lapsen hoitotuista, vammaistuista ja eläkkeensaajien asumistuista (100 %)	403
Valtion osuus kokonaismenoista (KEL 59 §), ns. takuusuoritus	86
Yhteensä	2 893

Kansaneläkkeensaajia arvioidaan vuoden 2005 lopussa olevan 757 000, joista 485 000

on vanhuuseläkkeensaajia, 154 000 työkyvyttömyyseläkkeensaajia, 20 000 työttömyyseläkkeensaajia ja muiden eläkkeiden saajia 98 000.	2005 talousarvio	1 097 300 000
	2004 talousarvio	1 097 000 000
	2003 tilinpäätös	989 648 698

20. Tapaturmavakuutus

53. Valtion osuus maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannuksista (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 13 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain (1026/1981) 15 §:n ja sairausvakuutuslain mukaisen omavastuun korvaamisesta maatalousyrittäjille annetun lain (118/1991) 10 §:n mukaisen valtion osuuden maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää maatalousyrittäjien työterveyshuollon toteuttamisesta ja eräiden kustannusten korvaamisesta valtion varoista annettavan lain mukaisten hoitokulujen maksamiseen.

Selvitysosa: Maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen kustannukset jakaantuvat perusturva- ja lisäturvaosuuteen. Valtion välitön osuus kokonaiskustannuksista on 27,8 %. Perusturvaosuus rahoitetaan Kansaneläkelaitoksen ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen kautta. Kansaneläkelaitoksen osuus on koko-

naiskustannuksista 30,8 % ja Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen 9,60 %.

Viitaten momentin 33.18.60 perustelujen selvitysosaan määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 200 000 euroa täyskustannusvastuun toteuttamista koskevan lainsäädännön johdosta.

Hallitus antaa talousarvioesitykseen liittyvän hallituksen esityksen maatalousyrittäjien työterveyshuoltorekisteriä koskevaksi lainsäädännöksi 1.1.2005 lukien siten, että maatalousyrittäjien työterveyshuollon toimintaa tehostetaan perustamalla tilakäyntirekisteri. Esityksellä ei ole vaikutuksia määrärahan mitoitukseen.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuksen indeksisäännösten tarkistaminen 1.1.2005 lukien.

Sairausvakuutuslain mukaisen omavastuun korvaamisesta maatalousyrittäjille aiheutuvat kustannukset maksetaan kokonaan valtion varoista.

Toiminnan laajuus 2002—2005

	2002 toteutunut	2003 toteutunut	2004 arvio	2005 arvio
Tapaturmavakuutettuja	114 100	110 000	107 500	103 200
Tapaturmavakuutustapahtumia	7 300	6 600	6 400	6 200
Keskimääräinen tapaturmaeläke (€/kk)	459	458	471	486
Sairausvakuutuslain mukaisen omavastuun päivärahatapauksia	16 800	15 500	15 600	15 300

2005 talousarvio	13 000 000
2004 talousarvio	13 500 000
2003 tilinpäätös	13 403 762

21. Rintamaveteraaneläkkeet

Selvitysosa: Rintamaveteraanien ja heidän omaistensa toimeentuloturvaa ja terveydenhuoltoa käsitellään luvuissa 33.21 ja 22. Luvun 33.21 momenteilta maksetaan toimeentuloturva-etuudet ja luvun 33.22 momenteilta maksetaan muun muassa sotainvalideille ja heidän omaisilleen korvauksia sekä korvataan ja maksetaan rintamaveteraanien ja heidän puolisoidensa kuntoutuksesta aiheutuvia menoja ja rahoitetaan sotainvalidien sairaskotien ja kuntoutus- ja hoitolaitosten ylläpitoa.

52. Rintamalisät ja asumistuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 90 700 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää rintamasotilaseläkelain (119/1977) ja rintamaveteraanien varhaiseläkelain (13/1982) nojalla suoritettavien rintamalisien, eläkkeensaajien asumistukilain (591/1978) nojalla rintamalisien saajille suori-

tettavien asumistukien sekä ulkomaille maksettavasta rintamalisästä annetun lain (988/1988) mukaisen rintamalisän maksamiseen.

Selvitysosa: Viitaten momentin 33.19.60 perustelujen selvitysosaan määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 700 000 euroa kansaneläkkeen tasokorotuksen johdosta.

	2002 toteutunut	2003 toteutunut	2004 arvio	2005 arvio
Rintamalisän saajat	126 000	115 200	105 100	94 300
Ylimääräisen rintamalisän saajat	66 000	59 400	54 500	48 700

2005 talousarvio	90 700 000
2004 talousarvio	98 000 000
2003 tilinpäätös	105 918 539

22. Sotilasvammakorvaukset ja eräät kuntoutustoiminnan menot

Selvitysosa: Luvun menot muodostuvat lähinnä sotainvalideille, sotilasinvalidille ja heidän puolisoilleen sekä rintamaveteraaneille maksettavista etuuksista ja kuntoutuksesta. Lisäksi sairaskodeissa toteutettavaan kuntoutukseen ja laitoshuoltoon käytetään Raha-automaattiyhdistyksen tuottovaroja (luku 33.92).

Sotilasvammakorvausten tavoitteena on korvata sodassa tai asepalveluksessa saatujen vammojen ja sairauksien aiheuttama haitta sekä turvata mahdollisuus itsenäiseen selviytymiseen. Tavoitteena on myös turvata toimeentulo niille sotainvalideille, jotka eivät muutoin saa riittävää toimeentuloa. Kuntoutustoiminnan tavoitteena on tukea itsenäistä selviytymistä ja siten lisätä sotainvalidien ja heidän puolisoitten mahdollisuuksia asua kotona mahdollisimman pitkään.

Eräitä sotainvalideja ja rintamaveteraaneja koskevia laajuustietoja

	2002 toteutunut	2003 toteutunut	2004 arvio	2005 arvio
Sotainvalidien määrä vuoden lopussa	19 620	17 480	15 871	13 942
Sotilasinvalidien määrä vuoden lopussa	3 180	3 120	3 104	3 026
Rintamaveteraanien määrä	103 900	94 360	84 591	75 725

Sotainvalidien omaisten määrä (= huoltoeläkkeensaajat)	16 100	15 654	14 614	14 157
Rintama-avustusta saavien määrä	450	400	360	310
Eräissä sotiin liittyvissä tehtävissä palvelleiden määrä	6 600	6 600	6 600	6 500
Kuntoutukseen oikeutettujen puolisoiden ja leskien määrä	8 100	7 700	7 300	7 000
Sotainvalidien puolisoiden kuntoutustoiminta				
— kuntoutettavien määrä	1 399	1 297	1 530	1 500
— kuntoutusjakson kustannukset keskimäärin euroa	1 803	1 806	1 804	1 840

50. <i>Sotilasvammakorvaukset</i> (arviomääräraha)	2005 talousarvio	242 400 000
	2004 talousarvio	250 000 000
Momentille myönnetään 242 400 000 euroa.	2003 tilinpäätös	252 788 960

Määrärahaa saa käyttää sotilasvammalain (404/1948) ja muiden siihen liittyvien lakien nojalla suoritettavien korvausten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös sotainvalidien kuntoutus- ja hoitolaitosten käyttökustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sotilasvammalain muuttamisesta siten, että kunnallisten sosiaali- ja terveydenhuollon avopalvelujen valtion korvauksen edellytyksiä lievennetään alentamalla korvauksen oikeutavaa haitta-astetta nykyisestä 25 prosentista 20 prosenttiin sekä ateriapalvelujen korvaamiseksi Ruotsissa asuville suomalaisille vähintään 20 prosentin sotainvalideille. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 8 400 000 euroa lainmuutoksen johdosta.

Pääosa sotilasvammakorvauksista muodostuu elinkoroista ja täydennyskoroista, sotainvalidien leskille ja lapsille maksettavista huoltoeläkkeistä sekä sairaanhoito- ja kuntoutuskustannuksista.

Elinkoron ja huoltoeläkkeiden saajia arvioidaan vuoden 2005 lopussa olevan noin 31 100, joista elinkoron saajia on 17 000.

Tarjouskilpailulla pyritään hillitsemään laitosten hoitopäivä- ja hoitokäyntikertahintojen nousua sekä huolehtimaan kuntoutus- ja laitoshuoltopalvelujen laatuun liittyvistä tavoitteista.

56. *Valtionapu sotainvalidien puolisoiden kuntoutustoimintaan* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 760 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sotainvalidien puolisoiden ja vaikeavammaista sotainvalidia hoitaneiden leskien sekä sotaleskien kuntoutustoimintamenojen maksamiseen valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaan.

Selvitysosa: Kuntoutettavien määrän arvioidaan vuonna 2005 olevan 1 500, josta sotaleskien osuus on 200. Kuntoutusjakson pituus on 2—3 viikkoa kuntoutettavaa kohti.

Tarjouskilpailulla pyritään hillitsemään kuntoutus- ja hoitolaitosten hoitopäivähintojen kustannusten nousua sekä huolehtimaan kuntoutuspalvelujen laatuun liittyvistä tavoitteista.

2005 talousarvio	2 760 000
2004 talousarvio	2 760 000
2003 tilinpäätös	2 600 000

57. *Rintama-avustus eräille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 140 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtioneuvoston vahvistamien perusteiden mukaan rintama-avustuksen maksamiseen eräille vaikeissa olosuhteissa Virossa ja muualla entisen Neuvostoliiton alueella eläville, Suomen puolustusvoimissa vuosien 1939—1945 sotiin osallistuneille ulkomaalaisille vapaaehtoisille rintamasotilaille. Rintama-avustusta voidaan myöntää

myös Suomessa pysyvästi asuville vapaaehtoisille rintamasotilaille.

Selvitysosa: Tavoitteena on tukea vaatimattomissa taloudellisissa oloissa elävien veteraanien toimeentuloa.

Toiminnan laajuus 2002—2005

	2002 toteutunut	2003 toteutunut	2004 arvio	2005 arvio
Avustusta saavien lukumäärä	446	402	360	308
Avustus euroa/henkilö	455	455	455	455

2005 talousarvio 140 000
2004 talousarvio 160 000
2003 tilinpäätös 182 000

59. Valtionapu rintamaveteraanien kuntoutustoimintaan (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 8 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain (1184/1988) nojalla rintamaveteraanien kuntoutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös rintamaveteraanikuntoutuksen tutkimus- ja kehittämismenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 47 788 000 euroa, joka rahoitetaan Raha-auto-

maattiyhdistyksen tuottovaroista momentilta 33.92.59. Kuntoutustoimintaa kehitetään momentin 33.92.59 perustelujen selvitysosassa esitetyllä tavalla.

Tarjouskilpailulla pyritään hillitsemään kuntoutus- ja hoitolaitosten hoitopäivähintojen kustannusten nousua sekä huolehtimaan kuntoutuspalvelujen laatuun liittyvistä kysymyksistä.

Kuntoutettavien määrän arvioidaan vuonna 2005 olevan 32 600.

2005 talousarvio	8 000
2004 talousarvio	8 000
2003 tilinpäätös	168 000

23. Muu sodista kärsineiden turva

30. Valtion korvaus sodista kärsineiden huoltoon (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 550 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sotasiirtolaisten yhteiskunnallisesta huollosta annetun lain (423/1940) 6 §:n nojalla kunnille suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveydenhuollon laitoksiin sijoitettujen sotasiirtolaisten määrän arvioidaan vuonna 2005 olevan 70.

2005 talousarvio	2 550 000
2004 talousarvio	2 750 000
2003 tilinpäätös	2 614 977

28. Muu toimeentuloturva

Selvitysosa: Muu toimeentuloturva muodostuu sotilasavustuksesta, maahanmuuttajan erityistuesta ja pitkäaikaisesti työttömien henkilöiden eläketuesta.

Sotilasavustusta maksetaan asevelvollisuuslain tai siviilipalveluslain nojalla palveluksessa olevan asevelvollisen omaiselle edellyttäen, että palvelus on heikentänyt omaisen toimeentulon

mahdollisuuksia sekä, että hän on avustuksen tarpeessa. Asevelvollisen omaiselle suoritettava avustus koostuu perusavustuksesta, asumisavustuksesta sekä erityisavustuksesta. Asevelvolliselle itselleen sotilasavustuksena maksetaan opintolainojen korot, jotka eräänntyvät maksettaviksi palvelusaikana sekä erityisestä syystä asumisavustus hänen käytössään olevasta asunnosta aiheutuviin kohtuullisiin menoihin.

Maahanmuuttajan erityistuen tavoitteena on turvata riittävä toimeentulo vanhuuden ja työkyvyttömyyden ajalta sellaiselle Suomessa asuvalle 65 vuotta täyttäneelle tai työkyvyttömälle maahanmuuttajalle, joka muutoin olisi pitkäaikaisesti toimeentulotuen tarpeessa.

Eräiden pitkäaikaisesti työttömien henkilöiden eläketuen tavoitteena on turvata riittävä ja pysyvä toimeentulo 65 ikävuoteen saakka vuosina 1941—1947 syntyneelle pitkäaikaistyöttömälle henkilölle, jolle on maksettu työttömyysturvalain mukaista päivärahaa tai työmarkkinatukea yli 10 vuotta.

Sotilasavustus ja maahanmuuttajan erityistuki ovat saajalleen verovapaita. Pitkäaikaisesti työttömien henkilöiden eläketuesta voidaan tehdä eläketulovähennys. Luvun menot maksetaan kokonaisuudessaan valtion varoista.

Toiminnan laajuus 2002—2005

	2002 toteutunut	2003 toteutunut	2004 arvio	2005 arvio
Sotilasavustus				
Avustuksen piirissä olevien henkilöiden lukumäärä	12 580	12 469	13 100	12 800
Avustusta saavien kotitalouksien lukumäärä	11 775	11 692	12 200	12 000
Avustuksen määrä keskimäärin euroa/kk/saaja (kotitalous)	268	277	290	300
Maahanmuuttajan erityistuki¹⁾				
Erityistukea saavia keskimäärin		2 622	3 300	3 500
Erityistuen määrä keskimäärin euroa/kk		390	395	406
Pitkäaikaisesti työttömien eläketuki²⁾				
Eläketukea saavia keskimäärin				3 900

¹⁾ Laki maahanmuuttajien erityistuesta tuli voimaan 1.10.2003.

²⁾ Laki eräiden pitkäaikaisesti työttömien henkilöiden eläketuesta tulee voimaan 1.5.2005.

50. Sotilasavustus (arviomääräraha)	2005 talousarvio	15 200 000
Momentille myönnetään 15 200 000 euroa.	2004 talousarvio	14 270 000
Määrärahaa saa käyttää sotilasavustuslain (781/1993) mukaisten sotilasavustusten maksamiseen.	2003 tilinpäätös	12 410 000

Selvitysosa: Sotilasavustuksen piirissä arvioidaan vuonna 2005 olevan 13 100 henkilöä.

Momentin 33.19.60 perustelujen selvitysosaan viitaten määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon kansaneläkkeen tasokorotuksen vaikutus.

51. Maahanmuuttajan erityistuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 17 060 000 euroa. Määrärahaa saa käyttää maahanmuuttajan erityistuesta annetun lain (1192/2002) mukaisen tuen maksamiseen.

Selvitysosa: Erityistuen saajia arvioidaan vuonna 2005 olevan keskimäärin 3 500 henkilöä.

Momentin 33.19.60 perustelujen selvitysosaan viitaten määrärahan mitoituksessa on kansaneläkkeen tasokorotuksen vaikutuksena otettu lisäyksenä huomioon 300 000 euroa.

2005 talousarvio	17 060 000
2004 talousarvio	19 680 000
2003 tilinpäätös	3 500 000

60. Pitkäaikaisesti työttömien henkilöiden eläketuki (arvionmääräraha)

Momentille myönnetään 9 200 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää eräiden pitkäaikaisesti työttömien henkilöiden eläketuesta annetun lain (/2004) mukaisen tuen maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi eräiden pitkäaikaisesti työttömien henkilöiden eläketuesta. Eläketukea on tarkoitus maksaa

1.5.2005 lukien vuosina 1941—1947 syntyneille pitkäaikaistyöttömille. Eläketuen saajia arvioidaan vuonna 2005 olevan keskimäärin 3 900 henkilöä.

Momentilta rahoitetaan 58—61 vuotiaiden valtionrahoitteinen eläketuki. Yli 62-vuotiaiden osalta menot maksetaan kansaneläkemenomomentilta. Pitkäaikaisesti työttömien henkilöiden eläketuen seurauksena työmarkkinatukimenojen arvioidaan alenevan 13 000 000 euroa, joka on vähennyksenä otettu huomioon momentilla 34.06.52. Kansaneläkemenojen arvioidaan lisääntyvän 7 500 000 euroa, mikä on otettu huomioon momentilla 33.19.60.

Viitaten momentin 33.19.60 perustelujen selvitysosaan määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 200 000 euroa kansaneläkkeen tasokorotuksen johdosta.

2005 talousarvio	9 200 000
------------------	-----------

32. Kuntien järjestämä sosiaali- ja terveydenhuolto

Selvitysosa: Luvun momentit 30, 31 ja 36 kuuluvat sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/1992, STVOL) piiriin. Lisäksi tämän luvun momentti 35 rahoitetaan STVOL:ssa säädetyllä tavalla. Momentin 30 osalta on oheisessa taulukossa esitetty eräitä toiminnan laajuutta koskevia tietoja.

Ehkäisevän toiminnan tavoitteena on terveyttä, sosiaalista turvallisuutta, elämänhallintaa ja itsenäistä selviytymistä tukevien olosuhteiden ja ympäristön luominen, ihmisten työ- ja toimintakyvyn edistäminen, elämänlaadun parantaminen, syrjäytymisen ehkäisy, väestöryhmien välisten terveyserojen vähentäminen sekä ympäristöterveydenhuollon toimintaedellytysten parantaminen. Tavoitteisiin pyritään hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtamista ja rakenteita kehittämällä sekä rakentamalla paikallista ja alueellista toimintaa terveellisten elämäntapojen edistämiseksi ja sosiaalisen tuen vahvistamiseksi. Laaditaan hyvinvointipoliittisia ohjelmia ja hyödynnetään sosiaalisten ja terveydellisten vaikutusten arviointia sekä toteutetaan ympäristöterveydenhuollon alueellisen yhteistoiminnan kokeilu.

Sosiaali- ja terveystalvelujen tavoitteena on julkisen vallan järjestämisvastuulla olevien, pääosin verovaroin kustannettavien sosiaali- ja terveystalvelujen toimivuuden, saatavuuden ja kattavuuden sekä perustoimeentulon turvaaminen koko maassa.

Sosiaali- ja terveystalvelujen laadun varmistamiseksi on vuosina 2001—2004 annettu sekä tullaan vuonna 2004 antamaan seuraavat laatusuositukset, joiden vaikutuksia seurataan ja tarvittaessa ryhdytään lainsäädännöllisiin ja muihin toimiin palvelujen vähimmäistason turvaamiseksi:

- Ikäihmisten hoitoa ja palveluja koskeva laatusuositus
- Mielenterveystalveluiden laatusuositus
- Päihdepalvelujen laatusuositukset
- Vammaisten ihmisten asumistalveluiden laatusuositus

- Apuvälinepalveluiden laatusuositus
- Ikääntyneiden ihmisten ohjatun terveystiikunnan laatusuositukset
- Mielenterveyskuntoutujan asumispalvelut avohoidossa — valtakunnallinen laatusuositus
- Kouluterveydenhuollon laatusuositus

Sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt seuraavat kehittämishankkeet, jotka tukevat osaltaan kuntia tuottamaan asetettujen tavoitteiden mukaiset sosiaali- ja terveydenhuollon ehkäisevän toiminnan toimenpiteet ja sosiaali- ja terveyspalvelut asukkailleen:

— Terveys 2015-kansanterveysohjelma linjaa kansallista terveystiikkaa pitkällä tähtäimellä. Terveystiikun ohella myös muut hallinnonalat osallistuvat toimeenpanoon, koska väestön terveyteen vaikuttavat suurelta osin terveydenhuollon ulkopuoliset asiat, kuten elämäntavat, ympäristö ja tuotteiden laatu. Vuonna 2005 valmistellaan ja toteutetaan terveysvaikutusten arviointia eri hallinnaloilla ja kuntatasolla, otetaan käyttöön terveyden edistämisen laatusuositukset ja tuotetaan kuntien tueksi toimintamalleja. Valmistellaan ohjelman väliarviointi valittujen indikaattorien pohjalta.

— Kansallinen terveydenhuollon hanke 2003—2007, jonka keskeiset kehittämisaalueet koskevat terveyden edistämistä ja ehkäisevää työtä, hoitoon pääsyn turvaamista, henkilöstön osaamisen ja saatavuuden parantamista, terveydenhuollon toimintojen ja rakenteiden uudistamista sekä terveydenhuollon rahoituksen vahvistamista. Vuonna 2005 toteutetaan yhdenmukaisin perustein suoritettavan hoidon tarpeen arvioinnin ja hoitoon pääsyn turvaamisen toimenpiteet, nykyisen erikoismaksuluokan asteittainen poisto, erikoissairaanhoidon yhteistyö- ja työnjakosuunnitelmiin toimeenpano, perusterveydenhuollon aseman vahvistaminen terveydenhuollon palvelujärjestelmässä ja aluetietojärjestelmien kehittäminen.

— Sosiaalialan kehittämishanke 2003—2007, jonka keskeiset kehittämisaalueet koskevat sosiaalipalvelujen saatavuuden ja laadun turvaamista, palvelurakenteen ja toimintojen kehittämistä, varhaisen puuttumisen edistämistä, henkilöstön saamisen, osaamisen ja työolojen kehittämistä, sosiaalialan pitkän aikavälin kehittämistyön käynnistämistä ja sosiaalialan rahoituksen ja voimavarojen turvaamista. Vuonna 2005 toteutetaan asteittain palvelutarpeen arviointiin pääsy vanhus-tenhuollossa, lakisääteistetään täydennyskoulutus ja jatketaan seudullisten palvelurakenteiden ja kuntien palvelutoimintojen kehittämis- ja uudistamistyötä.

— Sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelma vuosille 2004—2007, jossa annetaan toimenpidesuosituksia kunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämiseksi. Ohjelmassa korostetaan erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon integroitua poikkihallinnollista yhteistyön kehittämistä, palvelujen turvaamista, huomion kiinnittämistä henkilöstön riittävyteen, työ- ja toimintakyvyn ylläpitämiseen sekä ammattitaidon kehittämiseen, asiakkaan ja potilaan osallisuuden vahvistamista sekä paikallisen ja alueellisen hyvinvointipolitiikan edistämistä.

— Alkoholiohjelma 2004—2007, jossa tavoitteena on alkoholin käytöstä aiheutuvien haittojen, erityisesti alkoholin lasten ja perheiden hyvinvointia heikentävien ja alkoholin riskikäyttöön liittyvien haittojen vähentäminen. Toiminta rakentuu valtioneuvoston, kuntien, kirkkojen, järjestöjen ja elinkeinon yhteistyöstä. Vuonna 2005 sosiaali- ja terveysministeriö jatkaa haittoja ehkäisevien toimintatapojen kehittämistä ja levittämistä, kumppanien toiminnan tukemista ja toiminnan seuranta. Vuonna 2005 kootaan seuranta-aineisto välitarkastelua varten, joka esitetään eduskunnalle osana hallituksen sosiaali- ja terveystietomusta keväällä 2006. Vuoden 2005 lopulla tuotetaan englanninkielistä alkoholiohjelman esittelyaineistoa Suomen EU-puheenjohtajuuskautta varten.

— Huumausainepoliittinen toimenpideohjelma vuosille 2004—2007, jossa esitetään valtioneuvoston linjaukset hallituskaudelle toimenpiteistä huumausainehaittojen vähentämiseksi. Toiminnan tavoitteena on huumausainetilanteen pysyvä helpottaminen. Poikkihallinnollisen ohjelman toimenpiteet liittyvät huumausainepolitiikan koordinointiin, huumausainekysynnän ja tar-

jonnan vähentämiseen, huumausaineiden aiheuttamien haittojen lieventämiseen, kansainvälisiin toimiin sekä tutkimukseen ja seurantaan. Vuonna 2005 huumeohjelma painetaan englanniksi. Lisäksi valmistellaan Suomen EU-puheenjohtajuuskautta sekä kehitetään yhteistyötä Venäjän ja lähialueiden kanssa.

— Perhepoliittinen tavoiteohjelma 2004—2007, jossa esitetään linjaukset perhepolitiikan tavoiteasettelusta sekä suunnitellut toimenpiteet niiden käytäntöön saattamisesta hallituskaudella. Ohjelman tavoitteena on turvata lasten turvallinen kasvu ja perheiden hyvinvointi ja mahdollistaa uuden sukupolven synnyttäminen sekä kasvattaminen kehittämällä lapsi- ja perhekeskeisiä palveluja sekä perheille kohdentuvia tulonsiirtoja. Vuonna 2005 korotetaan lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tukea ja toteutetaan lasten ja lapsiperheiden palvelujen uudistamiseen tähtääviä kehittämishankkeita.

Sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeisiin käytettävissä olevaa valtionavustusta suunnataan Kansallisen terveydenhuollon hankkeen, Sosiaalialan kehittämishankkeen ja Alkoholiohjelman tavoitteiden toteuttamista edistäviin toiminnan kehittämistä ja tehostamista sekä toimintatapojen uudistamista tukevien alueellisesti tai valtakunnallisesti merkittävien tai muutoin laajalti hyödynnettävien hankkeiden toteuttamiseen.

Kuntien järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon eräitä laajuustietoja

	2002 toteutunut	2003 arvio	2004 arvio	2005 arvio
Kunnallinen toimeentuloturva				
Toimeentulotuki, kotitalouksia vuoden aikana	262 570	260 000	260 000	260 000
Toimeentulotuki, saajia vuoden aikana	429 806	420 000	420 000	420 000
Ehkäisevä toimeentulotuki, kotitalouksia vuoden aikana	19 245	19 500	22 000	22 000
Elatustuki, saajia 31.12.	106 858	106 500	106 000	106 000
Sosiaalipalvelut				
Lasten päivähoito, lasten määrä 31.12.	193 089	191 000	188 000	186 000
Lasten kotihoidon tuki, saajia 31.12.	69 640	68 900	67 500	66 100
Lasten yksityisen hoidon tuki, saajia 31.12.	11 068	10 900	10 800	10 700
Kodinhoitoapu, kotitalouksia vuoden aikana	117 000	118 000	119 000	120 000
Tukipalvelut, saajia vuoden aikana	124 900	126 000	127 000	128 000
Vanhainkodit, paikkojen määrä 31.12.	19 000	19 000	19 000	19 000
Omaishoidontuki, saajia vuoden aikana	26 000	28 000	29 000	30 000
Vanhusten palveluasuminen, asuntojen määrä 31.12.	22 600	24 000	25 000	26 000
Kehitysvammaisten palveluasuminen, asiakkaita keskimäärin	7 700	8 000	8 500	8 500
Kehitysvammaisten laitoshuolto, paikkojen määrä 31.12.	2 700	2 700	2 600	2 500
Vaikeavammaisten kuljetuspalvelut, saajia vuoden aikana	74 000	75 000	77 000	77 000
Kansanterveystyö				
Sairaansijat (laskennalliset)	20 300	20 600	20 800	21 200
Hoitopäivät (milj.)	7,4	7,5	7,6	7,7
Avohoitokäynnit (milj.)				
— Lääkärin luona	9,6	10,0	10,1	10,2
— Muun ammattihenkilön luona	15,3	15,3	15,4	15,5
— Hammashuollon käynnit	5,0	5,2	5,3	5,3
— Kotisairaanhoidon käynnit	3,6	3,7	3,8	3,9

Erikoissairaanhoito

Sairaansijat (laskennalliset)	15 400	15 100	14 800	14 800
Hoitopäivät (milj.)	5,6	5,5	5,4	5,4
Päättäneet hoitajaksot	890 000	870 000	860 000	850 000
Keskimääräinen hoitoaika (päiviä)	6,9	6,9	6,9	6,8
Avohoitokäynnit (milj.)	6,6	6,7	6,8	6,8

Kuntien järjestämän sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuuden laskennassa käytettäviä tietoja

	2002	2003	2004	2005
	toteutunut	toteutunut	toteutunut	arvio
Sosiaalihuollon laskennalliset kustannukset				
0—6-vuotiaat euroa/asukas	4 145,46	4 214,16	4 290,02	4 532,41
7—64-vuotiaat euroa/asukas	295,94	301,46	307,91	320,30
65—74-vuotiaat euroa/asukas	553,89	561,64	571,75	592,40
75—84-vuotiaat euroa/asukas	3 242,81	3 288,21	3 492,29	3 618,73
85 vuotta täyttäneet euroa/asukas	9 159,27	9 287,50	9 757,32	10 110,22
Työttömien lukumäärän mukaan euroa/työtön	379,05	384,36	391,28	403,75
Työttömyysasteen mukaan euroa/asukas	34,61	35,09	35,72	36,86
Terveydenhuollon laskennalliset kustannukset				
0—6-vuotiaat euroa/asukas	516,76	523,99	538,40	555,55
7—64-vuotiaat euroa/asukas	587,89	596,14	612,39	631,90
65—74-vuotiaat euroa/asukas	1 375,74	1 412,92	1 451,12	1 497,35
75—84-vuotiaat euroa/asukas	2 650,64	2 705,41	2 798,77	2 887,93
85 vuotta täyttäneet euroa/asukas	4 579,85	4 661,61	4 858,85	5 013,64
Sairastavuuden mukaan euroa/asukas	256,53	260,12	264,80	273,24
Valtionosuusprosentti	25,36	28,06	31,82	32,99

30. Valtionosuus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 529 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää eräiden sosiaali- ja terveydenhuollon lakien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/1992) ja sen nojalla annetussa asetuksessa hyväksytyjen käyttökustannusten valtionosuuksien maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös kuntien valtionosuuslain mukaisten tasausten maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa työllisysohjelmaa.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta siten, että valtion ja kuntien välinen lakisääteinen kustannustenjaon tarkistus jaksotetaan neljälle vuodelle vuodesta 2005 alkaen siten, että arviolta 352 700 000 euron suuruudesta tarkistuksesta maksetaan 72 500 000 euroa vuosina 2005—2007 kunakin vuonna ja loppuosa vuonna 2008. Mitoitus perustuu valtioneuvoston 11.3.2004 hyväksymiin vuosia 2005—2008 koskeviin valtiontalouden kehyksiin, joissa on varauduttu 290 000 000 euron suuruiseen tarkistuksen jaksottamiseen teknisesti tasasuuruksina 72 500 000 euron erinä neljälle

vuodelle. Tämän jälkeen arvio tarkistuksen suuruudesta on noussut 352 700 000 euroon, minkä vaikutus ehdotetaan kohdennettavaksi viimeiselle tarkistusvuodelle. Samalla tilastoluokituksissa tapahtuneiden muutosten johdosta kustannustenjaon tarkistuksen laskennassa käytettyjen valtionosuuteen oikeuttavien kustannusten määrittelyn muutos otetaan huomioon korottamalla sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuutta 0,37 prosenttiyksiköllä. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 72 500 000 euroa kustannustenjaon tarkistamisen johdosta.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta siten, että sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuutta korotetaan 0,80 prosenttiyksiköllä, jolloin kustannustenjaon tarkistuksen yhteydessä toteutettava valtionosuusprosentin korottaminen huomioon ottaen sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuus nousee nykyisestä 31,82 prosentista 32,99 prosenttiin vuonna 2005. Pääosin valtionosuuden 0,80 prosenttiyksikön korotus liittyy Kansallisen terveydenhuollon hankkeen tavoitteiden toteuttamiseen muun muassa yhdenmukaisin perustein suoritettavan hoidon tarpeen arviointiin ja hoitoon pääsyn turvaamiseen, jonohallinnan kehittämiseen, hoidon järjestämisen enimmäisaikojen käyttöönottoon, erikoissairaanhoidon työnjako- ja yhteistyösuunnitelmien toimeenpanoon ja perusterveydenhuollon aseman vahvistamiseen terveydenhuollon palvelujärjestelmässä sekä aluetietojärjestelmien kehittämiseen. Sosiaalialan kehittämishankkeen osalta oikeuspalvelun tarpeen arviointiin on tarkoitus saattaa voimaan asteittain, minkä johdosta jo tässä vaiheessa kuntia tuetaan valtionosuusprosentin korotuksen kautta kehittämään sosiaalihuollon palvelujärjestelmäänsä uudistuksesta aiheutuvat tarpeet huomioon ottaen. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 91 713 000 euroa lainmuutoksen johdosta.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 1 613 000 euroa 1.8.2004 toteutetun osittaisen hoitorahan laajentamista koskevan uudistuksen johdosta.

Momentin 33.15.53 selvitysosien perusteluihin viitaten lasten kotihoidon tuen perheelle yhdestä lapsesta maksettavaa hoitorahaa korotetaan 42 eurolla kuukaudessa sekä yksityisen hoidon tuen hoitorahaa 19,60 eurolla kuukaudessa. Esitys merkitsee runsaan 16 prosentin korotusta hoitorahojen nykyiseen tasoon. Korotuksen jälkeen lasten kotihoidon tuen hoitoraha on 294,28 euroa kuukaudessa ja yksityisen hoidon tuen hoitoraha 137,33 euroa kuukaudessa. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 11 424 000 euroa lainmuutoksen johdosta.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sosiaalihuoltolain (710/1982) muuttamisesta 1.8.2005 lukien siten, että täydennyskoulutusta koskevat työntekijän ja työnantajan velvollisuuksia täsmäntävät säännökset sisällytetään lakiin. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 7 113 000 euroa lainmuutoksen johdosta.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi toimeentulotukilain (1412/1997) määräaikaisesta muuttamisesta 1.4.2005 lukien siten, että jatketaan vuoden 2006 loppuun määräaikaisella lainmuutoksella kolmivuotisena kokeiluna toteutettua uudistusta, jolla vähintään 20 prosenttia tuen hakijan ansiotuloista jätetään ottamatta huomioon tukea myönnettäessä. Tämän niin sanotun etuoikeutetun tulon määrä voi olla kuitenkin enintään 100 euroa kuukaudessa kotitaloutta kohti. Lainmuutoksella ei ole vaikutusta momentin määrärahaan.

Momentin 33.18.60 perusteluihin viitaten hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta lakisääteisen tapaturmavakuutuksen ja liikennevakuutuksen sairanhoidonkorvausten täyskustannusvastuun toteuttamisen rahoitusjärjestelyyn liittyen. Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä

huomioon 51 600 000 euroa siten, että sosiaali- ja terveydenhuollon laskennallisiin kustannuksiin perustuvaa kunnan omarahoitusosuutta korotetaan 9,94 eurolla kutakin kunnan asukasta kohden.

Valtion korvausten maksamiseksi lastensuojelun suurten kustannusten tasausjärjestelmän menoihin määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 8 044 000 euroa siirtotona momentille 33.32.35 siten, että sosiaali- ja terveydenhuollon laskennallisiin kustannuksiin perustuvaa kunnan omarahoitusosuutta korotetaan 1,52 eurolla kutakin kunnan asukasta kohden.

Valtionosuuden perusteena oleviin laskennallisiin kustannuksiin on tehty 2,3 prosentin suuruinen kustannustason tarkistus. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 83 461 000 euroa kustannustason nousun johdosta.

Luvun 26.97 perusteluihin viitaten määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon verotuloihin perustuvat valtionosuuksien tasauslisät ja vähennyksenä verotuloihin perustuvat tasausvähennykset. Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 20 249 000 euroa vuoteen 2004 verrattuna.

Sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuus lasketaan sosiaalihuollon ja terveydenhuollon laskennallisten kustannusten ja kunnan omarahoitusosuuden perusteella. Valtionosuus suoritetaan yhtenä kokonaisuutena. Kunnalle maksettavassa valtionosuudessa otetaan huomioon sosiaali- ja terveysministeriön osuus kuntien valtionosuuslain mukaisista tasauksista.

Sosiaalihuollon laskennalliset kustannukset määritellään kunnan asukasluvun, ikärakenteen, palvelu- ja jalostusaloilla työskentelevien osuuden, työttömyysasteen ja työttömien lukumäärän mukaan. Kunnan valtionosuutta laskettaessa ovat sosiaalihuollon ikäryhmittäiset laskennalliset kustannukset kunnan asukasta kohti vuonna 2005 seuraavat:

	€
0—6-vuotiaat	4 532,41
7—64-vuotiaat	320,30
65—74-vuotiaat	592,40
75—84-vuotiaat	3 618,73
85 vuotta täyttäneet	10 110,22

Työttömien lukumäärän mukaan määräytyvät laskennalliset kustannukset kunnan työttöntyä kohden ovat 403,75 euroa ja työttömyysasteen mukaan määräytyvät laskennalliset kustannukset kunnan asukasta kohden 36,86 euroa vuonna 2005.

Terveydenhuollon laskennalliset kustannukset määritellään kunnan asukasluvun, ikärakenteen ja asukkaiden sairastavuuden mukaan. Kunnan valtionosuutta laskettaessa ovat terveydenhuollon ikäryhmittäiset laskennalliset kustannukset kunnan asukasta kohti vuonna 2005 seuraavat:

	€
0—6-vuotiaat	555,55
7—64-vuotiaat	631,90
65—74-vuotiaat	1 497,35
75—84-vuotiaat	2 887,93
85 vuotta täyttäneet	5 013,64

Sairastavuuden mukaan määräytyvät laskennalliset kustannukset kunnan asukasta kohden ovat 273,24 euroa vuonna 2005.

Lisäksi eräiden kuntien laskennallisiin kustannuksiin vaikuttaa syrjäisyyskerroin.

Kunnan omarahoitusosuus on 1 537,28 euroa kunnan asukasta kohden vuonna 2005. Kunnan omarahoitusosuutta on korotettu yhteensä 41,38 eurolla kutakin kunnan asukasta kohden vuonna 1998 toteutetun asumistuen ja muiden ensisijaisten etuuksien yhteensovittamisesta, vuonna 1999 toteutetun lastensuojelun suurten kustannusten tasausjärjestelmän rahoittamisesta, vuonna 2002 toteutettujen asumistuen normivuokrien korotuksen ja työmarkkinatuen lapsikorotuksen korottamisen toimeentulotukimenoja vähentävästä vaikutuksesta, vuonna 2003 toteutetun maahanmuuttajan erityistuen toimeentulotukimenoja

vähentävästä vaikutuksesta sekä vuonna 2005 toteutettavasta tapaturmavakuutuksen ja liikennevakuutuksen sairaanhoitokorvausten täyskustannusvastuun toteuttamisen rahoitusjärjestelystä johtuen.

2005 talousarvio	3 529 400 000
2004 talousarvio	3 319 040 000
2003 tilinpäätös	2 855 151 561

31. *Valtionosuus kunnille sosiaali- ja terveyspalvelujen perustamiskustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää eräiden sosiaali- ja terveydenhuollon lakien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/1992) ja sen nojalla annetun asetuksen mukaisiin sosiaali- ja terveyspalvelujen perustamishankkeisiin suoritettavan valtionosuuden maksamiseen.

Selvitysosa: Kunnille ja kuntayhtymille suoritetaan perustamishankkeiden kustannuksiin valtionosuutta 25—50 % vahvistetuista kustannuksista.

Vuonna 2003 vahvistetuista perustamishankkeista arvioidaan aiheutuvan menoja valtiolle 800 000 euroa vuonna 2005.

2005 talousarvio	800 000
2004 lisätalousarvio	1 400 000
2004 talousarvio	4 900 000
2003 tilinpäätös	15 934 082

32. *Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille erikoissairaanhoitolain mukaiseen tutkimustoimintaan* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 38 047 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää erikoissairaanhoitolain (1062/1989) 47 ja 47 b §:n mukaisen tutkimustoiminnan valtion korvauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Terveydenhuollon toimintayksiköitä ylläpitäville kunnille ja kuntayhtymille, valtion mielisairaaloille sekä asetuksessa säädetyille muille terveydenhuollon toimintayksiköille suoritetaan valtion varoista laskennallisin perustein korvausta yliopistotasoisesta terveystieteellisestä tutkimustoiminnasta aiheutuviin kustannuksiin. Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 2 700 000 euroa siirtona momentille 33.07.51 ja 8 000 000 euroa siirtona momentille 33.32.33.

Toiminnan tavoitteena on palvelujen ja lääkärikoulutuksen laadun varmistaminen.

Toiminnan laajuus 2002—2005

	2002 toteutunut	2003 toteutunut	2004 arvio	2005 arvio
Julkaisupisteiden määrä	8 132	8 303	8 341,4	..
Julkaisupisteen hinta, euroa	6 978	5 871	5 915	..

2005 talousarvio	38 047 000
2004 talousarvio	48 747 000
2003 tilinpäätös	48 670 672

33. *Valtion korvaus terveydenhuollon yksiköille lääkäri- ja hammaslääkärinkoulutuksesta aiheutuviin kustannuksiin* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 90 170 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää erikoissairaanhoitolain (1062/1989) 47—47 b §:n mukaisen val-

tion korvauksen maksamiseen lääkäri- ja hammaslääkärinkoulutukseen.

Määrärahasta saa käyttää enintään 63 140 000 euroa lääkärin ja hammaslääkärin perus- ja erikoistumiskoulutuksen korvausten maksamiseen yliopistollista sairaalaa ylläpitäville kuntayhtymille.

Selvitysosa: Terveydenhuollon toimintayksiköitä ylläpitäville kunnille ja kuntayhtymille, valtion mielisairaaloille sekä asetuksessa säädetyille muille terveydenhuollon

toimintayksiköille, jotka antavat lääkärin ja hammaslääkärin peruskoulutusta ja erikoistumiskoulutusta, lääkärin perusterveydenhuollon ja siihen rinnastettavaa lisäkoulutusta, laillistetun hammaslääkärin käytännön ja siihen rinnastettavaa palvelua sekä terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun asetuksen (564/1994) 14 §:ssä tarkoitettua koulutusta, suoritetaan valtion varoista laskennallinen korvaus koulutuksen aiheuttamiin kustannuksiin.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen erikoissairaanhoidon lain (1062/1989) 47 §:n muuttamisesta siten,

että maksettaessa lääkärin- ja hammaslääkärin peruskoulutuksen korvausta yliopistollista sairaalaa ylläpitävälle kuntayhtymälle valmistuneiden tutkintojen lisäksi otetaan huomioon asianomaisiin yliopistoihin hyväksytyjen uusien opiskelijoiden määrät. Määrärahan mitoituksessa on tämän johdosta lisäyksenä otettu huomioon 8 000 000 euroa siirtona momentilta 33.32.32.

Toiminnan tavoitteena on palvelujen saataavuuden sekä sen ja lääkärikoulutuksen laadun varmistaminen.

Toiminnan laajuus 2002—2005

	2002 toteutunut	2003 toteutunut	2004 arvio	2005 arvio
Lääkäri- ja hammaslääkäritutkinnot ja uudet opiskelijat vuodesta 2005	945,9	908,6	908,3	1 035,7
Tutkintokorvaus, euroa	58 700	63 860	63 860	63 860
Erikoislääkärin 8 vuoden tutkintokorvaus, euroa	29 350	30 823	30 823	30 823
Kuukausikorvaus, euroa	1 010	1 298	1 298	1 350
2005 talousarvio	90 170 000			
2004 talousarvio	82 170 000			
2003 tilinpäätös	73 455 327			

34. Valtion korvaus kunnille mielentilatutkimuspotilaista sekä potilassiirroista aiheutuviin kustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 2 370 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää mielenterveyslain (1116/1990) 32 §:n mukaisten valtion korvausten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös Suomen ja Ruotsin välillä solmitun sopimuksen mukaisista potilassiirroista kunnille ja kuntayhtymille sekä Ruotsin valtiolle aiheutuviin kustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää pohjoismaisen sosiaalipalvelusopi-

muksen mukaisten potilassiirtojen tukemiseen kertaluonteisena 20 000 euroa siirrettyä potilasta kohden maksettavana korvauksena kunnille ja kuntayhtymille.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on mielentilatutkimuksista aiheutuviin kustannuksiin maksettavina korvauksina otettu huomioon 2 203 000 euroa ja potilassiirroista aiheutuvien kustannusten korvauksina 167 000 euroa, josta 80 000 euroa on kertaluonteisia korvauksia potilassiirtojen tukemiseksi.

Mielentilatutkimustoiminnan tavoitteena on rikoksesta syytettyjen henkilöiden oikeusturvan varmistaminen ja mielentilatutkimuslausuntojen korkean laadun ylläpitäminen.

Toiminnan laajuus 2002—2005

	2002 toteutunut	2003 toteutunut	2004 arvio	2005 arvio
Mielentilatutkimukset	76	96	98	98
Euroa/tutkimus (keskimäärin)	24 600	22 100	22 300	22 300

2005 talousarvio	2 370 000
2004 talousarvio	2 370 000
2003 tilinpäätös	2 243 253

35. *Valtion korvaus lastensuojelun suurten kustannusten tasausjärjestelmän menoihin (kiinteä määräraha)*

Momentille myönnetään 55 271 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää lastensuojelulain (683/1983) sekä sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/1992) perusteella lastensuojelun suurten kustannusten tasaamiseksi suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Tasausjärjestelmän piirissä arvioidaan vuonna 2005 olevan noin 4 000 lastensuojeluperhettä. Valtio suorittaa korvauksen kehitysvammahuollon erityishuoltopiirien kuntayhtymille, jotka huolehtivat järjestelmän toimeenpanosta. Valtion korvaus on 50 % tasattavien lastensuojelukustannusten arvioidusta kokonaismäärästä.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 8 044 000 euroa siirtomomentilta 33.32.30 vuonna 2003 toteutuneiden kustannusten mukaisten valtion korvausten maksamiseksi.

Toiminnan tavoitteena on turvata oikea-aikaiset ja riittävät lastensuojelun palvelut kaikissa kunnissa.

2005 talousarvio	55 271 000
2004 talousarvio	47 227 000
2003 tilinpäätös	37 462 000

36. *Valtionavustus kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeisiin (siirtomääräraha 3 v)*

Momentille myönnetään 54 430 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää eräiden sosiaali- ja terveydenhuollon lakien sekä sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/1992) ja sen nojalla annetun asetuksen mukaisesti sosiaali- ja terveyden-

huollon perustamis- ja kehittämishankkeisiin suoritettavan valtionavustuksen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha on osittain alueiden kehittämislaisissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa.

Kunta tai kuntayhtymä voi saada valtionavustusta sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseksi tarpeellisten toiminnan kehittämistä ja tehostamista sekä toimintatapojen uudistamista tukevien alueellisesti tai valtakunnallisesti merkittävien tai muutoin laajalti hyödynnettävien hankkeiden toteuttamiseen. Kehittämishankkeen kokonaiskustannusten tulee olla vähintään 50 000 euroa, ellei erityisistä syistä muuta johdu. Toiminnallisiin kehittämishankkeisiin valtionavustus on enintään 50 % avustuksen määräämisen perusteena olevista kustannuksista.

Kunta tai kuntayhtymä voi saada valtionavustusta myös perustamishankkeeseen, jos hanke on välttämätön kunnan tai kuntayhtymän sosiaali- ja terveystalouden turvaamiseksi tai toiminnallisen kehittämishankkeen toteuttamiseksi. Lisäksi edellytetään, että perustamishankkeen kokonaiskustannukset ovat vähintään 300 000 euroa. Tätä pienempi perustamishanke voidaan hyväksyä valtionavustukseen oikeuttavaksi vain STVOL:n 21 §:n 2 momentissa tarkoitettua tapauksessa. Perustamishankkeisiin suoritettava valtionavustus on 25—50 % vahvistetuista kustannuksista.

Määrärahasta on tarkoitus käyttää 30 000 000 euroa palvelujärjestelmän rakenteellisten ja toiminnallisten kehittämishankkeiden tukemiseen valtioneuvoston terveydenhuollon tulevaisuuden turvaamisesta tekemän periaatepäätöksen mukaisesti. Loppuosaa määrärahasta käytetään Sosiaalialan kehittämishankkeen ja Alkoholiohjelman toimeenpanoa toteuttaviin hankkeisiin sekä sosiaali- ja terveydenhuollon perustamishankkeisiin.

2005 talousarvio	54 430 000
2004 talousarvio	50 330 000
2003 tilinpäätös	16 030 000

(37.) *Valtionavustus sairaanhoitopiirien kuntayhtymille lasten ja nuorten psykiatrisesta hoidosta ja kuntoutuksesta aiheutuviin kustannuksiin* (kiinteä määräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2004 talousarvio 7 000 000

39. *Valtionavustus sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 3 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain (1230/2001) mukaisen valtionavustuksen maksamiseen sosiaalialan osaamiskeskuksille valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädettävin perustein.

Selvitysosa: Sosiaalialan osaamiskeskustoiminta käynnistyi pysyvänä toimintana vuoden 2002 alusta. Koko maan kattavat alu-

eelliset osaamiskeskukset ovat Etelä-Suomen, Häme-Satakunnan, Itä-Suomen, Kaakkois-Suomen, Keski-Suomen, Pohjanmaan maakuntien, Pohjois-Suomen ja Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukset. Lisäksi erityisesti ruotsinkielisten kuntien tarpeista lähtien on muodostettu Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området, jonka toimialue käsittää koko maan. Kullekin osaamiskeskukselle kohdentuvan valtionavustuksen perusteet on määritelty valtioneuvoston asetuksessa sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta (1411/2001).

Toiminnan tavoitteena on laadukkaiden sosiaalipalvelujen turvaaminen alueellisesti yhteistyössä järjestetyn tutkimus-, kehittämis- ja koulutustoiminnan avulla.

2005 talousarvio 3 000 000
2004 talousarvio 3 000 000
2003 tilinpäätös 3 000 000

33. Eräät sosiaali- ja terveydenhuollon menot

23. (33.33.63) *Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menot* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 025 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain (459/1973) 12 §:n mukaisen oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää oikeuslääkeopillisten tutkimusten toimittamisesta tulevasta korvauksesta annetun asetuksen (1425/2001) mukaisen palkkioiden ja korvausten maksamiseen oi-

keuslääketieteellisen ruumiinavauksen suorittaneelle lääkärille.

Selvitysosa: Lääninhallitus hyväksyy sairaalan tai muun avauspaikan, jossa oikeuslääketieteellinen kuolemansyyn selvittäminen tehdään. Lääninhallitus maksaa kuolemansyyn selvittämisestä aiheutuvat menot.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 75 000 euroa yhden henkilön palkkaus- ja muina menoina siirtona momentille 26.05.21.

Toiminnan tavoitteena on kansalaisen oikeusturvan ja kuolinsyyn oikeellisuuden varmistaminen.

Toiminnan laajuus 2002—2005

	2002 toteutunut	2003 toteutunut	2004 arvio	2005 arvio
Avausten määrä, kpl	10 483	10 986	11 056	11 056
Euroa/avaus	540	542	552	545

2005 talousarvio	6 025 000	tarkoitetuille saamelaisten kotiseutualueen kunnille saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi.
2004 talousarvio	6 100 000	
2003 tilinpäätös	5 954 449	

Toiminnan tavoitteena on turvata saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen saataavuus.

31. *Valtionavustus saamenkielisten sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaamiseksi* (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtionavustuksen maksamiseksi saamelaiskäräjien kautta saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 4 §:ssä

2005 talousarvio	300 000
2004 talousarvio	600 000
2003 tilinpäätös	300 000

53. Terveyden edistäminen ja terveysvalvonta

Selvitysosa: Momentin 33.53.23 määrärahaa käytetään terveydensuojelulain, elintarvikelain, geenitekniikkalain, kemikaalilain ja säteilylain edellyttämien valvontatehtävien (terveysvalvonta) hoitamiseen. Terveysvalvonnan vaikuttavuuden tavoitteena on elinympäristöstä ihmisille aiheutuvien terveyshaittojen ehkäisy ja poistaminen. Vuonna 2005 määrärahaa käytetään erityisesti kuntien terveydensuojeluviranomaisten valvontatyössä tarvitsemien selvitysten, ohjeiden ja oppaiden laatimiseen sekä EU:n edellyttämän valvonnan toteuttamiseen. Geenitekniikkalain valvonta saatetaan EU:n edellyttämälle tasolle.

Momentin 33.53.24 määrärahaa käytetään tartuntatautilain mukaiseen valvontaan ja valistukseen. Vaikuttavuuden tavoitteena on tartuntatautien leviämisen ehkäisy ja epidemioiden selvittäminen. Vuoden 2005 painopisteinä ovat rokotusohjelman uudistus, sairaalainfektioiden torjunta, HIV-infektioiden leviämisen ehkäiseminen ja kansainvälisenä yhteistyönä toteutettavan torjuntatyön vahvistaminen.

Momentin 33.53.50 määrärahaa käytetään toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain tarkoittamaan tupakoinnin vähentämiseen ja terveystieteiden sekä raittiustyölain tarkoittamaan päihteen käytöstä aiheutuvien haittojen ehkäisemiseen. Lisäksi määrärahaa käytetään myös alkoholitiedotukseen ja valistukseen sekä huumeiden käytön ja niiden aiheuttamien haittojen torjuntaan. Terveyden edistämisen vaikuttavuuden tavoitteet on esitetty momentin selvitysosassa.

23. *Terveysvalvonta* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 950 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää terveydensuojelulain (763/1994), elintarvikelain (361/1995), geenitekniikkalain (377/1995), kemikaalilain (744/1989) ja säteilylain (592/1991) edellyttämästä terveysvalvonnasta, terveysvalvontatutkimuksesta ja henkilöstön jatko- ja täydennyskoulutuksesta sekä ionisoimattoman säteilyn valvonnasta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään kahta henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palk-

kaamiseen ja niistä aiheutuvien muiden menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon terveydensuojelulain edellyttämät asuntojen ja muiden oleskelutilojen terveysvalvonnasta, elintarvikehygienian valvonnasta sekä EU:n alueella tapahtuvasta kemikaalivalvonnan ja geenitekniikan valvonnan aktivoitumisesta aiheutuvat kulut. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon 100 000 euroa jätteiden hyödyntämisen ja loppusijoituksen ympäristöhygienian, jätealan

työturvallisuuden ja terveydenhoitolaitosten jätehuollon kehittämiseksi. Määrärahaa käytetään erityisesti kuntien terveydensuojeluvaihtimusten valvontatyön helpottamiseksi tarvittavien ohjeiden ja oppaiden laatimiseen.

Toiminnan vaikuttavuuden tavoitteena on

— turvata edellä mainittujen lakien edellyttämien ympäristön terveydellisten laatuvaatimusten toteutuminen, valvontamenettelyjen toimivuus ja ajanmukaisuus sekä valvonnan johdon tuloksellisuus

— talous- ja uimavesien laatuvaatimusten täytyminen

— EU:n uuden kemikaalistrategian (REACH) toimeenpano ja kansallisen kemikaalistrategian valmistelu

— ihmisten käyttöön tarkoitettujen tilojen laatua kuvaavien, muiden kuin asuntojen, terveysperusteisten ohjeiden valmistelu ja jätteenkäsittelymenetelmien terveyshaittojen selvittäminen

— vähentää talousvesistä ja elintarvikkeiden käsittelystä aiheutuvia epidemioita.

2005 talousarvio	950 000
2004 talousarvio	850 000
2003 tilinpäätös	850 000

24. Tartuntatautien valvonta (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 1 360 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää tartuntatautilain (583/1986) edellyttämän ehkäisyn ja valistus-toiminnan, yllättävien epidemioiden selvittämisen ja seurannan sekä näiden edellyttämän kansainvälisen yhteistyön aiheuttamien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös edellä mainittuihin tarkoituksiin myönnettäviin harkinnanvaraisten valtionavustusten maksamiseen. Määrärahaa saa myös käyttää enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstömäärän palkkaamiseen ja siitä aiheutuvien muiden menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Momentin määräraha on muutettu kaksivuotiseksi siirtomäärärahaksi. Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon

tartuntatautien ehkäisytyön vahvistaminen, erityisesti kansainvälisen yhteistyön lisääntyneet toimet. EU:n kasvava panostus tartuntatautien ja bioterrorismin torjuntaan ja seurantaan vaatii myös kansallisen seurantajärjestelmän kehittämistä ja laaja-alaisempaa tautien torjuntaan varautumista.

Toiminnan tavoitteena on

— säilyttää Suomen kansainvälisesti verrattuna hyvä tartuntatautilanne

— kehittää EU-järjestelmiin yhteensopiva nopeasti reagoiva seuranta- ja torjuntajärjestelmä sekä

— estää erityisesti HIV-infektion leviämisen aiheuttaman terveystalouden tarpeen voimakas kasvu.

2005 talousarvio	1 360 000
2004 talousarvio	1 360 000
2003 tilinpäätös	1 359 172

50. Terveiden edistäminen (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 7 550 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää terveystalouden sekä toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain (693/1976) 27 §:ssä tarkoitettua toiminnasta ja raittiustyölain (828/1982) 10 §:n 1 kohdan nojalla päihteiden käytöstä aiheutuvien haittojen ehkäisemistä tarkoittavasta toiminnasta aiheutuvien menojen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää alkoholitiedotuksesta ja -valituksesta aiheutuviin menoihin sekä huumausaineiden käytön ehkäisystä ja huumausaineiden käyttäjien hoidon kehittämisestä aiheutuviin menoihin. Määrärahaa saa käyttää enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstötyömäärän palkkaamiseen sekä sosiaali- ja terveysministeriölle aiheutuvien muiden kulutusmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti asettanut terveyden edistämiseksi ja tupakoinnin ja päihteiden käytön vähentämiseksi seuraavat tulostavoitteet vuodelle 2005:

Terveiden edistämisen rakenteiden vahvistaminen

Tavoitteena on jatkuva voimavarojen käytön tehostaminen ja toimintojen kehittäminen. Tähän pyritään lisäämällä terveyden edistämisen peruslähtökohtien tuntemusta, kehittämällä terveyden edistämisen ohjausta, suunnittelua, toteutusta, arviointia ja laatua; tukemalla alan toimijoiden yhteistyötä, kehittämällä työvälineitä kuntien käyttöön, jatkamalla terveyden edistämisen osaamiskeskusten tukemista sekä toimeenpanemalla vuonna 2002 valmistuneen terveyden edistämisen politiikan ulkoisen arvioinnin suosituksia. Erityistavoitteena on terveyserojen vähentäminen ja niiden tukeminen, joiden mahdollisuus huolehtia terveydestään on vähäinen. Terveiden edistämisen vaikuttavuuden ensisijaisia ulottuvuuksia ovat muutokset terveyden taustatekijöistä, esim. fyysisessä ja sosiaalisessa elinympäristössä sekä elintavoissa. Nämä vaikutukset heijastuvat terveyteen joskus kymmenienkin vuosien viiveellä. Vaikutuksia sekä terveyden taustatekijöihin että terveyteen seurataan hallinnonalan laitosten toimesta.

Tupakoimattomuus

Toteutetaan tutkimus- ja kehittämishankkeita, joiden päämääränä on tupakoinnin vähentäminen edistämällä erityisesti käypä hoito -suositusten toimeenpanoa ja vieroituksen järjestämistä, lasten ja nuorten tupakoimattomuuden edistäminen sekä tupakansavaltistuksen vähentäminen erityisesti ravintoloissa.

Päihdehaittojen ehkäisy ja vähentäminen

Tavoitteena on nuorten alkoholin käytön ehkäisy ja vähentäminen sekä alkoholin riskikäytön ja siitä aiheutuvien haittojen vähentäminen sekä nuorten huumausainekokeilujen ehkäisy ja huumausaineiden käytön aiheuttamien haittojen vähentäminen. Tuettavien hankkeiden tulee tukea alkoholiohjelman ja huumausainepoliittisen toimenpideohjelman toimeenpanoa.

Terveellisen ravitsemuksen edistäminen

Tavoitteena on väestön ravitsemuksen kohentuminen siten, että liikapainoisten väestöosuuden lisääntyminen pysähtyy, suolan käyttö edelleen vähenee, ravintokuitujen käyttö lisääntyy ja rasvan laatu kehittyä terveyttä

edistävään suuntaan. Väestön tietoisuutta terveellisestä ravitsemuksesta lisätään. Painoalueina ovat joukkoruokailun seurannan ja arvioinnin kehittäminen ja erityisesti päivähoitoruokailun ja vanhusten ateriapalvelujen laadun kehittäminen. Yhtenä tavoitteena on ravitsemuksellisen riskin arvioinnin ja painonhallintaohjelmien kehittäminen.

Tuki- ja liikuntaelimestön terveyden ja toimintakyvyn edistäminen

Tavoitteena on kehittää sellaisia tuki- ja liikuntaelimestön terveyttä edistäviä toimia, jotka edesauttavat väestön työuran pidentymistä.

Tapaturmien ehkäisy

Tavoitteena on vahvistaa pysyvästi koti- ja vapaa-ajan tapaturmien torjuntatyötä, luoda työlle toimivat rakenteelliset puitteet ja varmistaa torjuntatyön ja seurantarjestelmien toimintaedellytykset.

Mielenterveyden edistäminen

Tavoitteena on kehittää mielenterveyspolitiikan eri lohkoja osana kokonaisvaltaista terveyden edistämistyötä sekä etsiä, kehittää ja tutkia toimintamalleja käytännön ehkäisevään mielenterveystyöhön ja mielenterveyden edistämiseen. Toiminnalla pyritään tukemaan erityisesti lasten ja nuorten psykososiaalista kehitystä, mielenterveyttä ja sosiaalista integraatiota.

Seksuaaliterveyden edistäminen

Tavoitteena on tehostaa nuorten seksuaalikasvatusta ja väestön seksuaalineuvontaa, parantaa terveydenhuoltohenkilöstön ammatillista osaamista sekä kehittää ehkäisy- ja perhesuunnittelupalveluja sosiaali- ja terveydenhuollossa siten, että aborttien ja sukupuoliteitse tarttuvien tautien määrä vähenee.

Terveiden edistämistä toteutetaan tehokkaimmin laajoin toimin, jotka voivat vaikuttaa samanaikaisesti moniin tulostavoitteisiin. Kaikkien tavoitteiden alueella kiinnitetään erityistä huomiota suurimmassa riskissä oleviin väestöryhmiin. Etusijalle asetetaan sellaiset hankkeet, joilla odotetaan olevan kansallista merkitystä. Palvelujärjestelmän toiminnassa vahvistetaan kansantautien ehkäisyä.

Toimenpiteistä tupakoinnin vähentämiseksi annetun lain 27 §:n 1 momentin mukaisesti valtion tulo- ja menoarvioon on otettava mää-

räraha, joka vastaa vähintään 0,45 % tupakkaveron arvioidusta tuotosta. Raittiustyölain mukainen määräraha on vähintään 0,07 euroa asukasta kohti.

Vuoden 2005 talousarvion määräraha vastaa 0,84 % tupakkaveron arvioidusta tuotosta. Raittiustyölain mukainen määräraha vastaa 0,10 euroa asukasta kohti laskettuna. Alkoholo-

litiedotuksen määräraha on 1 510 000 euroa ja huumausaineiden käytön ehkäisyn ja huumausaineiden käyttäjien hoidon tehostamisen määräraha 1 010 000 euroa.

2005 talousarvio	7 550 000
2004 talousarvio	7 550 000
2003 tilinpäätös	7 550 000

57. Lomatoiminta

Selvitysosa: Lomatoiminta käsittää maatalousyrittäjien lomituspalvelut ja niiden hallinnon.

Lomitustoiminnan tavoitteena on edistää maatalousyrittäjien työssä jaksamista, terveyttä ja toimintakykyä. Maatalousyrittäjillä on oikeus vuosilomaan ja sijaisapuun. Vuosiloma kuuluu vain karjataloutta harjoittaville. Sijaisapua voi saada myös kasvinviljelyn harjoittaja. Sijaisapua annetaan maatalousyrittäjälle, joka on sairauden tai muun tilapäisen syyn vuoksi estynyt huolehtimasta maatalousyrittäjien hoitoon kuuluvia välttämättömiä tehtäviä. Vuosiloma on maksuton, mutta sijaisavusta peritään maksu. Maatalousyrittäjä voi lisäksi tietyin edellytyksin ostaa lomittajapua tuettuun hintaan enintään 120 tuntia vuodessa.

Maatalousyrittäjien lomituspalvelujen yleinen johto, ohjaus ja valvonta kuuluu sosiaali- ja terveysministeriölle. Vastuu lomituspalvelujen toimeenpanosta kuuluu Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle. Palvelujen paikallishallinnosta vastaavina paikallisyksikköinä toimivat kunnat eläkelaitoksen kanssa tekemiensä toimeksiantosopimusten perusteella. Nämä huolehtivat paikallishallinnosta ja lomituspalvelujen järjestämisestä. Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle ja paikallisyksiköille suoritetaan valtion varoista laskennallinen korvaus lomituspalvelujen hallintokustannuksiin.

Maatalousyrittäjillä on oikeus valita, käyttääkö hän kunnan järjestämiä palveluja vai järjestääkö itse lomituksensa, jolloin hänelle korvataan tästä aiheutuneita kustannuksia. Lomituspalvelujen järjestämisestä aiheutuneet kustannukset korvataan kunnille kokonaan valtion varoista.

Toiminnan laajuus 2002—2005

	2002 toteutunut	2003 arvio	2004 arvio	2005 arvio
Vuosilomatoiminta				
Palvelujen käyttäjien lukumäärä	41 114	39 200	37 600	36 300
Lomituspäivien lukumäärä	924 351	913 400	883 600	856 700
Lomituspäiviä/käyttäjä	22,48	23,30	23,50	23,60
Lomitustuntien lukumäärä	5 919 719	5 883 400	5 796 700	5 739 900
Lomituspäivien keskim. kesto tunteina	6,40	6,44	6,56	6,70
Sijaisaputoiminta				
Palvelujen käyttäjien lukumäärä	14 902	14 700	14 100	13 600
Lomituspäivien lukumäärä	599 991	588 000	564 000	544 000
Lomituspäiviä/käyttäjä	40,26	40,00	40,00	40,00
Lomitustuntien lukumäärä	3 997 112	3 939 600	3 846 500	3 791 700
Lomituspäivän keskim. kesto tunteina	6,66	6,70	6,82	6,97

Tuettu maksullinen lomittaja-apu

Palvelujen käyttäjien lukumäärä	12 186	12 100	11 600	11 200
Lomituspäivien lukumäärä	81 030	82 200	79 500	77 800
Lomituspäiviä/käyttäjä	6,65	6,79	6,85	6,95
Lomitustuntien lukumäärä	526 191	534 300	524 700	521 300
Lomituspäivien keskim. kesto tunteina	6,49	6,50	6,60	6,70

Maatalousyrittäjien lomituspalvelun hallinto

Koko- ja osapäiväisiä toimihenkilöitä				
— Maatalousyrittäjien eläkelaitoksessa	7	7	7	7
— Paikallisyksiköissä	455	453	415	405
Vakinaisten lomittajien lukumäärä	5 002	5 858	6 160	6 160
Paikallisyksikköjen lukumäärä	233	218	116	114
Paikallishallinnon kustannusten korvaus euroa/lomituspäivä	8,17	8,34	8,35	9,47

40. Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalvelujen kustannuksiin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 187 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maatalousyrittäjien lomituspalvelulain (1231/1996) 35 §:ssä tarkoitettuihin lomituspalvelujen käyttökustannuksiin lain 37 §:n nojalla kunnille suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään 182 000 euroa maatalouslomittajien oppisopimuskoulutuksesta paikallisyksiköille aiheutuneiden nettokustannusten korvaamiseen.

Selvitysosa: Maatalousyrittäjän vuosiloma on 24 päivää.

Määrärahan mitoitus perustuu viimeisimpiin, vuotta 2002 koskeviin toiminnan laajuutta ja kustannuksia kuvaaviin toteutumatietoihin ja niiden perusteella tehtyihin arvioihin toiminnan laajuuden ja kustannusten kehityksestä vuosina 2003—2005.

Määrärahaa arvioidaan käytettävän vuosilomatoimintaan 115 000 000 euroa, sijaisaputoimintaan 67 000 000 euroa ja maksulliseen lomittaja-apuun 5 000 000 euroa.

Määrärahaa arvioidaan tarvittavan 186 200 000 euroa valtion korvausten ennakkoiden ja 800 000 euroa valtion korvausten loppuerien maksamiseen.

Maatalousyrittäjien lomituspalvelutoimintojen laajuustietoja

	2004 arvio	2005 arvio
Vuosiloman käyttäjien lukumäärä	37 600	36 300
Vuosilomapäivien lukumäärä	883 600	856 700
Sijaisavun käyttäjien lukumäärä	14 100	13 600
Sijaisapupäivien lukumäärä	564 000	544 000
Maksullisen lomittaja-avun käyttäjien lukumäärä	11 600	11 200
Maksullisten lomittaja-aputuntien lukumäärä	524 700	521 300

2005 talousarvio	187 000 000
2004 talousarvio	187 000 000
2003 tilinpäätös	186 100 000

50. Valtion korvaus Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle ja kunnille maatalousyrittäjien lomituspalvelujen hallintomenoihin (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 14 750 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maatalousyrittäjien lomituspalvelulain (1231/1996) 31 ja 32 §:n nojalla Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle ja kunnille lomituspalvelujen hallinnon järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää enintään 55 000 euroa maa-

talousyrittäjien lomituspalvelulain 12 §:n 3 momentin mukaisen harkinnanvaraisen lisäkorvauksen maksamiseen paikallisyksiköille.

Selvitysosa: Momentin määräraha on muutettu kiinteäksi määrärahaksi.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän 13 595 000 euroa kuntien lomituspalvelujen ja 1 155 000 euroa Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen hallinnon kustannuksiin sisältäen harkinnanvaraisen lisäkorvauksen maksamisen paikallisyksiköille.

Maatalousyrittäjien lomituspalvelujen hallinnon ja henkilöstön laajuustietoja

	2004 arvio	2005 arvio
Koko- ja osapäiväisiä toimihenkilöitä Maatalousyrittäjien eläkelaitoksessa	7	7
Paikallisyksikköjen lukumäärä	116	114
Vastuuhenkilöitä	156	150
Toimistohenkilöitä	22	20
Johtavia lomittajia	237	235
Vakinaisten lomittajien lukumäärä	6 160	6 160

2005 talousarvio	14 750 000
2004 lisätalousarvio	55 000
2004 talousarvio	14 500 000
2003 tilinpäätös	14 499 851

92. Raha-automaattiyhdistyksen tuoton käyttö

Selvitysosa: Valtioneuvosto on antanut arpajaislain (1047/2001) nojalla Raha-automaattiyhdistykselle rahapeliluvan yksinoikeudella raha-automaattien käytettävänä pitämiseen, kasinopelien toimeenpanemiseen sekä pelikasinotoimintaan. Rahapelilupa perustuvalla toiminnalla Raha-automaattiyhdistys hankkii varoja oikeuskelpoisille yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen. Varat jaetaan harkinnanvaraisina avustuksina hakemusten perusteella.

Raha-automaattiyhdistys käsittelee avustushakemukset, laatii avustusten jakoehdotuksen ja hallinnoi avustusten maksatusta ja käytön valvontaa raha-automaattivastuksista säädetyn lain (1056/2001) ja eräistä raha-automaattivastuksiin sovellettavista määräajoista säädetyn valtioneuvoston asetuksen (1170/2001) mukaisesti. Avustukset myöntää Raha-automaattiyhdistyksen hallituksen ehdotuksen pohjalta valtioneuvosto sosiaali- ja terveysministeriön esittelystä pääsääntöisesti kerran vuodessa.

Raha-automaattiyhdistyksen tuotosta myönnettiin vuonna 2004 avustuksia 308 milj. euroa yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen. Kun lisäksi arpajaislain 22 §:n 2 momentin nojalla osoitettiin Valtiokonttorin käytettäväksi 59,7

milj. euroa sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin, 35,8 milj. euroa rintamaveteraanien kuntoutukseen sekä 2,45 milj. euroa eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutukseen, oli Raha-automaattiyhdistyksen tuoton käyttö yhteensä 405,9 milj. euroa. Vuoden 2003 tuottoa jäi myöhemmin käytettäväksi 23,8 milj. euroa.

Raha-automaattiyhdistyksen vuoden 2004 tilikauden voitosta vuonna 2005 jaettavaksi määräksi arvioidaan 399 milj. euroa ja vanhentuneiden ja palautuneiden avustusten määräksi 2 milj. euroa. Kun aiemmin jakamatta jätettyä tuottoa on 23,8 milj. euroa, arvioidaan tuottoa olevan käytettävissä vuonna 2005 424,8 milj. euroa.

Raha-automaattiyhdistyksen tuottoa on tarkoitus käyttää vuonna 2005 yhteensä 423,4 milj. euroa. Tästä määrästä jaettaisiin avustuksina 313 milj. euroa momentilta 33.92.50. Lisäksi osoitetaan Valtiokonttorin käyttöön 59,7 milj. euroa sotainvalidien sairaskotien käyttökustannuksiin, 47,8 milj. euroa rintamaveteraanien kuntoutukseen ja 2,95 milj. euroa eräiden Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutukseen. Vuoden 2004 tuottoa jäisi myöhemmin käytettäväksi 1,4 milj. euroa. Vastaava tulo 423,445 milj. euroa on merkitty momentille 12.33.92.

50. Avustukset yhteisöille ja säätiöille terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 313 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää arpajaislain (1047/2001) 17 §:n 2 momentissa ja 22 §:n 1 ja 3 momentissa mainittuihin tarkoituksiin.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa.

Sosiaali- ja terveysministeriö on alustavasti sopinut Raha-automaattiyhdistyksen kanssa seuraavista tulostavoitteista avustustoiminnalle yleisesti ja tulosalueittain vuodelle 2005:

Avustustoiminnalla on kaksi päälinjaa: 1. avustusten suuntaaminen ongelmia ehkäisevään toimintaan ja 2. heikoimmassa asemassa olevien tuen ja palveluiden turvaaminen ja omaehtoisen aktiivisuuden edistäminen.

Ehkäisevän toiminnan painopiste on suurten kansanterveysongelmien ehkäisemisessä ja syrjäytymiskehityksen katkaisemisessa. Avustuksia suunnataan terveyttä edistävään toimintaan, työ- ja toimintakyvyn edistämiseen sekä toimintoihin, joilla luodaan edellytyksiä huono-osaisuuden havaitsemiselle, syrjäytymisen ehkäisyyn ja jo passivoituneiden kansalaisten ja perheiden saamiselle palvelujen ja tukijärjestelmien piiriin.

Heikoimmassa asemassa olevien väestöryhmien tuen ja palveluiden turvaamisessa keskeisiä kohderyhmiä ovat ne, joiden osalle sosiaa-

liset ja taloudelliset vaikeudet, pitkäaikainen työttömyys, päihde- tai mielen terveysongelmat, köyhyys ja ylivelkaantuminen, vammaisuus tai vaikeat pitkäaikaissairaudet kasaantuvat. Kohderyhmiin kuuluvat myös paljon apua ja tukea tarvitsevat ikääntyvät kansalaiset. Lasten ja nuorten elinoloihin ja turvallisuuteen sekä perheiden selviytymisen edistämiseen kiinnitetään lisääntyvää huomiota. Avustuksilla edistetään toimintamallien kehittämistä sellaisiksi, että ne entistä paremmin vastaavat moniongelmaisten kansalaisten ja perheiden tarpeisiin, auttavat estämään tai katkaisemaan syrjäytymiseen johtavien ongelmien kasaantumisen ja luovat edellytyksiä perheiden itsenäiselle selviytymiselle ja elämänhallinnalle.

Palveluihin liittyvien avustusten harkinnassa otetaan huomioon julkisen palvelujärjestelmän ensisijainen vastuu palvelujen järjestämisessä. Avustuksia suunnataan erityisesti alueille, joilla muuttoliike, väestörakenne tai muut paikalliset olosuhteet ovat erityisen vaikeat. Avustuksilla tuetaan maan eri osissa sosiaali- ja terveyspalveluiden paikallisen ja alueellisen koordinoinnin ja erityisosaamisen tehostamiseen tähtääviä hankkeita. Järjestöjen ja kuntien yhteistyötä edistetään riittävän kattavien ja yhtenäisten palvelu- ja tukiverkostokokonaisuuksien aikaansaamiseksi. Palvelujen laatu, saataavuus ja joustavat palveluketjut ovat tärkeä kehittämisaikana. Palvelujen yksityisen tarjonnan kehittämiseen liittyvät seikat otetaan avustuk-

sia kohdennettaessa huomioon eri palvelusektoreissa.

Kansalaisjärjestötoiminta

Kansalaisjärjestötoiminnan avustuksilla turvataan järjestöjen keskeiset toimintaedellytykset edunvalvonnan, kehittämistoiminnan, asiantuntijoiden ja muun vaikuttamistoiminnan sekä palvelu-, tukihenkilö- ja vapaaehtoistoiminnan alueilla. Alueellista ja paikallista yhteistoimintaa edistetään sekä järjestöjen kesken että järjestöjen ja muiden toimijoiden välillä.

— Tuetaan erityisesti kansanterveyttä edistäviä sekä suurten kansansairauksien, elämäntapoihin liittyvien ongelmien ja syrjäytymisen ehkäisyyn liittyviä toimintoja ja kehittämissankkeita.

— Tuetaan heikoimmassa asemassa olevien perheiden suoriutumista edistäviä toimintoja ja hankkeita.

— Edistetään informaatioteknologiaa hyödyntäviä kehittämishankkeita ikäihmisten, vammaisten ja vajaakuntoisten tai syrjäseuduilla asuvien tiedonsaannin ja viestintätaitojen parantamiseksi.

Erytisryhmien asuminen

Avustuksilla edistetään erityisryhmien asumista turvaavia hankkeita ja toimintamallien kehittämistä. Avustukset kohdennetaan ryhmiin, joiden asuminen ja itsenäinen suoriutuminen joko asunnon puuttumisen tai asumisvalmiuksien puutteellisuuden vuoksi edellyttää erityisiä investointi- ja toimintamalliratkaisuja. Avustusten suuntaamisessa otetaan huomioon hallituksen asuntopoliittiseen ohjelmaan liittyvät erityisryhmien asuntojen rahoitusjärjestelmän muutokset.

— Erytisryhmien tukiasumiseen panostetaan sekä asuntojen hankintaa että asumisen tukitoimintaa ja sen kehittämistä avustamalla. Kohderyhmiä ovat erityisesti päihde- ja mielenterveysongelmaiset sekä vammaiset ja pitkäaikaissaira.

— Palveluasuntoja rahoitetaan vanhuksille, mielenterveyskuntoutujille, päihdeongelmaisille ja paljon apua tarvitseville vammaisille sellaisin ratkaisuin, jotka kilpailulainsäädäntö ja muut säädökset huomioon ottaen ovat mah-

dollisia. Asumisen uusien ratkaisujen ja toimintamallien kehittämistä ja kokeilua edistetään.

— Pääkaupunkiseudun asunnottomuusohjelman toteuttamiseen osallistutaan sekä palvelu- että tukiasuntojen hankintaa ja rakentamista avustamalla. Avustuksia kohdennetaan asumiseen liittyviä palveluita kehittäviin toiminnallisiin hankkeisiin.

Kuntoutus

Avustuksilla tuetaan erityisesti sellaisten väliinpuotoajaryhmien kuntoutumismahdollisuuksia, joiden tarpeita lakisääteisessä kuntoutusjärjestelmässä ei oteta riittävästi huomioon. Toimintakykyä parantavia toimintoja lisätään myös erityisryhmille, joiden tarvitsemia kuntoutuspalveluita on määrällisesti saatavissa liian vähän. Näitä ryhmiä ovat mielenterveysongelmaiset, mielenterveys- ja päihdeongelmista kärsivät perheet ja pienten lasten äidit, moniongelmaiset perheet sekä pitkäaikaisen työttömyyden seurauksena toimintakykyään menettäneet.

— Ikääntyvän väestön toimintakyvyn ylläpitämistä ja lapsiperheiden sosiaalista kuntoutusta kehitetään.

— Avokuntoutuksen toimintamallien ja palvelukokonaisuuksien kehittämistä tuetaan.

— Avustuksia lisätään kuntoutuksen vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden tutkimus- ja kehittämishankkeisiin.

Kotona selviytymisen ja omaisten tukeminen

Vanhusta, vammaista tai pitkäaikaissairasta hoitavan omaisen tai perheen omaehtoista suoriutumista tuetaan. Itsenäistä asumista tukevassa toiminnassa painotetaan järjestöjen erityisosaamista sekä vapaaehtoistyön tukihenkilötoiminnan koordinoimista joustavien ja kattavien palvelukokonaisuuksien aikaansaamiseksi. Järjestöjen tukihenkilö- ja vapaaehtoistoimintaa lisätään erityisesti, kun se kohdistuu omaishoitajiin, moniongelmaisiin perheisiin, syrjäytymisvaarassa oleviin nuoriin, mielenterveys- ja päihdeongelmaisiin, huumeongelmaisiin, yksinäisiin vanhuksiin ja vammaisiin tai maahanmuuttajaperheisiin.

— Tuetaan runsaasti apua tarvitsevien perheiden ja vanhusten tukimuotojen kehittämistä

tä, syrjäseutujen kyläavustajatoimintaa ja palveluntuottajien yhteistyötä edistävää yöpartio-toimintaa.

— Tuetaan omaishoitajien toimintakykyä ja jaksamista edistävää ryhmätoimintaa, työnohjausta ja koulutusta.

— Tuetaan moniongelmaisperheille kotiin annettavan lastensuojelullisen perhetyön kehittämistä.

Päivä- ja työtoiminnot

Mielenterveys- ja päihdeongelmaisten sekä vammaisten ja vanhusten mielekästä päivätoimintaa tuetaan. Päivätoimintoja kehitetään asiakkaiden toimintakyvyn parantamista edistävään suuntaan. Vajaakuntoisten ja muiden työmarkkinoilta helposti syrjäytyvien kohderyhmien työllistymistä edistäviä toimintoja ja hankkeita edistetään. Helposti saavutettavia matalan kynnyksen auttamis- ja kohtaamispaikkoja tuetaan erityisesti alueilla, joissa on paljon apua tarvitsevia lapsiperheitä ja maahanmuuttaja- tai pakolaisperheitä.

— Toimintakykyä edistävää päivä- ja työtoimintaa kehitetään.

— Lasten syrjäytymistä ehkäisevää ja perheiden suoriutumista vahvistavaa päivätoimintaa tuetaan.

— Vajaakuntoisten, nuorten ja pitkään työmarkkinoiden ulkopuolella olleiden työtoimintoja, toimintakeskuksia, työpajoja ja työllistymishankkeita tuetaan.

Kurssi-, leiri- ja lomatoiminta

Lasten ja nuorten kasvatusta edistävien järjestöjen leiritöiminnan sekä vammais- ja potilasjärjestöjen toteuttaman loma- ja kurssitoi-

minnan lisäksi valtakunnalliset lomajärjestöt järjestävät tuettuja lomajaksoja kansalaisille ja perheille, joilla taloudellisista, sosiaalisista tai muista syistä ei muutoin ole mahdollisuutta ohjattuun lomaan. Kurssi-, leiri- ja lomatoimintaa eri sektoreissa kehitetään entistä tavoitteellisempaan ja perheiden elämänhallintaa lisäävään suuntaan.

— Kurssi-, leiri- ja lomajaksojen niveltämistä itsenäistä suoriutumista edistävien muiden toimintojen kokonaisuuksiin tehostetaan.

— Sosiaalista lomatoimintaa kohdennetaan erityisesti heikoimmassa asemassa oleviin väestöryhmiin.

Kriisipalvelut

Edistetään kriisipalvelujen saavutettavuutta ja valmiuksia reagoida monenlaisiin akuutteihin ongelmatilanteisiin, kuten perhekriiseihin, päihteiden tai lääkkeiden liikakäyttöön, mielenterveyshäiriöihin, äkillisiin sairastumisiin tai läheisen kuolemaan, yksinäisyyteen, onnettomuuksiin, rikoksen uhriksi joutumiseen ja väkivaltaan tai sen uhkaan. Itsemurhia ehkäisevän ja pahoinpitelyihin liittyvien kriisien ehkäisemiseen ja hoitamiseen liittyvän kriisityön kehittämistä edistetään.

— Tuetaan nykyaikaista tietotekniikkaa hyödyntävien auttamisjärjestelmien kehittämistä.

— Kriisipalvelujen kehittämisessä korostetaan sosiaali- ja terveystyön hallinnolliset rajat ylittävän moniammatillisen yhteistyön lisäämistä.

— Tuetaan lääkäri- ja pelastushelikopteritoimintaa.

Avustusmäärärahan käyttö vuosina 2001—2005 (milj. euroa)

	2001	2002	2003	2004	2005
Kansalaisjärjestötoiminta	77,5	85,1	94,2	105,9	106,0
Palvelu- ja tuettu asuminen	58,5	64,3	64,4	60,2	60,0
Kuntoutus	43,8	50,2	53,0	45,5	46,0
Kotona selviytymisen ja omaisten tukeminen	20,8	22,8	26,4	29,1	32,0
Päivä- ja työtoiminta	18,1	19,3	23,7	25,1	26,0
Kurssi-, leiri- ja lomatoiminta	19,8	19,8	19,8	19,8	20,0
Kriisipalvelut	16,0	18,0	21,3	22,4	23,0
Yhteensä	254,5	279,5	302,8	308,0	313,0

2005 talousarvio	313 000 000
2004 talousarvio	308 000 000
2003 tilinpäätös	302 800 000

55. Valtion korvaus sotainvalidien laitosten käyttökustannuksiin (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 59 707 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää arpajaislain (1047/2001) 22 §:n 2 momentin ja sotilasvammalain (404/1948) 6 d §:n nojalla sotainvalidien kuntoutus- ja hoitolaitosten käyttökustannuksiin suoritettavan valtion korvauksen maksamiseen.

Selvitysosa: Sotainvalidien laitosten perustamiskustannukset sekä niistä vuonna 2005 aiheutuvat lainojen lyhennykset ja korot rahoitetaan ylläpitäjyhteisöjen pääsääntöises-

ti 10 prosentin omavastuuta lukuun ottamatta Raha-automaattiyhdistyksen tuotosta myönnettävillä avustuksilla.

Sotainvalidien laitosten hoitopaikkoja arvioidaan olevan yhteensä 1 563 ja sotainvalidien ja heidän aviopuolisoiden kesken jaettuja hoitopäiviä yhteensä 408 000. Tarjouskilpailulla pyritään hillitsemään laitosten hoitopäivä- ja hoitokäyntikertahintojen nousua sekä huolehtimaan kuntoutus- ja laitoshuoltopalvelujen laatuun liittyvistä tavoitteista. Korvaus käyttökustannuksiin suoritetaan hoitopäivä- ja hoitokäyntikertahinnoista tehtävän sopimuksen perusteella.

Tavoitteena on turvata sotainvalideille laitoshuolto- ja kuntoutuspalvelut sotilasvammalain mukaisesti.

Toiminnan laajuus 2002—2005

	2002	2003	2004	2005
	toteutunut	toteutunut	arvio	arvio
Sotainvalidien laitosten, hoitopaikkojen ja -päivien lukumäärä				
— hoitopaikkoja	1 563	1 563	1 563	1 563
— laitoshoitopäiviä	297 904	269 914	299 586	300 736
— laituskuntoutuspäiviä	132 055	121 524	115 213	107 270

2005 talousarvio	59 707 000
2004 talousarvio	59 707 000
2003 tilinpäätös	59 707 000

58. Eräät kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 2 950 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää arpajaislain (1047/2001) 22 §:n 2 momentin ja eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutuksesta annetun lain (1039/1997) nojalla kuntoutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Hallitus antaa talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutuksesta annetun lain (1039/1997) muuttamisesta 1.1.2005 lukien siten, että kuntoutuksen piiriä laajennetaan koskemaan parti-

saanihyökkäysten uhreja ja karjanevakuointitehtävissä sotatoimialueella osallistuneita miehiä. Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 500 000 euroa. Tällöin on otettu huomioon momentin 33.92.59 perustelujen selvitysosassa mainittu rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun asetuksen muutos.

Kuntoutusta järjestetään laitos- ja avokuntoutuksena pääsääntöisesti samoissa kuntoutus- ja hoitolaitoksissa kuin veteraanikuntoutustakin. Kuntoutuksen laatu ja kustannukset ovat samaa tasoa veteraanikuntoutuksen kanssa. Kuntoutettavien määrän arvioidaan olevan 3 000 henkilöä vuonna 2005. Tarjouskilpailulla pyritään hillitsemään laitosten hoito- ja hoitokäyntikertahintojen nousua sekä huolehtimaan kuntoutus- ja laitoshuoltopalvelujen laatuun liittyvistä tavoitteista.

2005 talousarvio	2 950 000
2004 talousarvio	2 450 000
2003 tilinpäätös	2 450 000

59. Rintamaveteraanien kuntoutustoiminnan menot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 47 788 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää arpajaislain (1047/2001) 22 §:n 2 momentin ja rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun lain (1184/1988) nojalla rintamaveteraanien kuntoutuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös rintamaveteraanikuntoutuksen tutkimus- ja kehittämismenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Rintamaveteraanien kuntoutustoimintaa kehitetään siten, että halukkaat rintamaveteraanit pääsevät kuntoutukseen vuosittain. Kuntoutuskäytäntöjä muutetaan siten, että avokuntoutuksen osuutta nostetaan nykyisestä kolmanneksesta vähintään 50 prosenttiin kuntoutettavista. Kuntoutusvuorokausien määrä rajataan laituskuntoutuksessa nykyisestä 13 vuorokaudesta 10 vuorokauteen. Muutos edellyttää rintamaveteraanien kuntoutuksesta annetun asetuksen muuttamista.

Määräraha vähentää vastaavasti määrärahan tarvetta momentilta 33.22.59.

2005 talousarvio	47 788 000
2004 talousarvio	35 788 000
2003 tilinpäätös	35 628 000

Pääluokka 34

TYÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Työhallinnon toiminta-ajatuksena on edistää työmarkkinoiden toimivuutta ja työorganisaatioiden kehittymistä, työllisyyttä sekä maahanmuuttajien kotoutumista.

Työllisyyden ja talouden kehitysarvio

Vuosi 2003 oli työllisyyden kannalta edelleen vaikea. Vaikka talouskasvu on vuonna 2004 nopeutumassa, sen vaikutukset näkyvät työllisyydessä viiveellä. Vuonna 2005 arvioidaan työttömiä työnhakijoita olevan 272 000 henkilöä keskimäärin. Hallitusohjelman työllistävä painotus edesauttaa työllisyyden elpymistä ja pitkäaikaistyöttömyyden alentamista, mutta vaikutukset näkyvät hitaasti.

Työpolitiikan strategiset tavoitteet

Hallitus on ohjelmassaan asettanut tavoitteekseen työllisyyden lisäämisen vähintään 100 000 hengellä vaalikauden loppuun mennessä. Tavoitteena on sellainen talouden ja työllisyyden kasvun ura, joka mahdollistaisi 75 prosentin työllisyysasteen saavuttamisen seuraavan vaalikauden loppuun mennessä. Samalla hallituksen tavoitteena on, että työllisyysaste nousee ja työttömyys alenee jokaisen TE-keskuksen alueella.

Hallituksen työllisyystavoitteet on vahvistettu työhallinnon toiminnan lähtökohdiksi työpolitiikan strategiassa vuosille 2003—2007—2010. Lisäksi työpolitiikan strategian tavoitteena on, että työttömyysaste laskee noin 6 prosenttiin vuonna 2007 ja 5 prosenttiin vuonna 2010, työelämästä poistutaan 2—3 vuotta nykyistä myöhemmin ja ikääntyneiden (55—64 -vuotiaiden) työllisyysaste nostetaan yli 50 prosenttiin vuoteen 2010 mennessä. Tavoitteina on, että rakenteellinen työttömyys alenee ja rekrytointiongelmat vähenevät. Työpolitiikan strategian päälinjaukset ovat:

- Alennetaan rakenteellista työttömyyttä ja ehkäistään syrjäytymistä.
- Varmistetaan osaavan työvoiman saatavuus.
- Parannetaan työn tuottavuutta laadullisesti kestäväällä tavalla.
- Luodaan edellytyksiä aktiiviselle työperusteiselle maahanmuuttopolitiikalle.
- Lisätään yrittäjyyttä ja itsensä työllistämistä.

**Työministeriön toimialan yhteiskunnallista vaikuttavuutta kuvaavat tunnusluvut
(tavoiteluvut lihavoituina)**

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 arvio/tavoite
Työurien pidentäminen 2—3 vuodella:			
— 55—64 -vuotiaiden työllisyysaste %	49,6	51	52
Osaavan työvoiman saatavuuden varmistaminen:			
— rekrytointiongelmia kokeneiden toimipaikkojen osuus, enintään %	28	27	26
Rakennetyöttömyyden alentaminen:			
— vaikeasti työllistyvien määrä, enintään henkilöä keskimäärin	174 900	170 000	160 000

Yllä kuvattujen yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden lisäksi työhallinto seuraa strategisten toimintalinjausten toteutumista tunnuslukujen avulla. Tällaisia linjauksia ja tunnuslukuja ovat:

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 arvio
Työmarkkinoiden toimivuuden parantaminen:			
— avoimien työpaikkojen osuus kaikista työpaikoista, %	1,5	1,5	1,4
Pitkäaikaistyöttömyyden ennalta ehkäisy:			
— uusia yli puoli vuotta työttöminä olleita alle 25-vuotiaita	16 020	15 000	13 000
— uusia yli vuoden työttöminä olleita yli 25-vuotiaita	60 180	60 000	55 000
Syrjäytymisen ehkäisy:			
— yli 1 000 päivää passiivista työmarkkinatukea saaneiden määrä, henkilöä keskimäärin	57 470	52 000	46 000

Työllisyysasteen nostaminen ja työttömyyden laskeminen edellyttävät vahvaa yhteistyötä sekä ministeriö- että alue- ja paikallistasoilla. Osa työllisyysasteen nostoon ja työttömyyden laskuun tähtäävistä toimenpiteistä toteutetaan hallituksen poikkihallinnollisessa työllisyysohjelmassa. Sen painopiste on rakenteellisen työttömyyden alentamisessa ja työvoiman tarjonnan edistämisessä. Työllisyysohjelmassa toteutetaan myös osaavan työvoiman saatavuuteen, työurien pidentämiseen ja työelämän kehittämiseen liittyviä toimenpiteitä. Työllisyysohjelma toteutetaan hallituskaudella neljänä poikkihallinnollisena osahankkeena, jotka ovat

- 1) julkisen työvoimapalvelun palvelurakenteen uudistaminen,
- 2) työmarkkinatuen aktivointi,
- 3) työvoimapoliittiset aktiiviohjelmat ja koulutus sekä
- 4) työurien pidentäminen.

Jäsenmaat ottavat EU:n työllisyysuuntaviivat huomioon työllisyyspolitiikassaan. Työllisyysuuntaviivojen avulla tavoitellaan Lissabonin ja Tukholman Eurooppa-neuvostojen päätelmien mukaisesti korkeaa työllisyysastetta, työn laatua ja tuottavuutta sekä sosiaalista koheesiota. Suomi toteuttaa kymmentä yhteiseurooppalaista suuntaviivaa, joita ovat:

— aktiiviset ja työttömyyttä ennaltaehkäisevät toimenpiteet työttömille ja työvoiman ulkopuolella oleville

— työpaikkojen luominen ja yrittäjyys

- muutokseen vastaaminen sekä sopeutuvuuden ja liikkuvuuden edistäminen työmarkkinoilla
- inhimillisten voimavarojen ja elinikäisen oppimisen vahvistaminen
- työvoiman tarjonnan lisääminen ja aktiivisen ikääntymisen edistäminen
- sukupuolten välinen tasa-arvo
- työmarkkinoilla heikommassa asemassa olevien integrointi ja syrjinnän ehkäisy
- työn tekeminen kannustavaksi
- pimeän työn muuttaminen lailliseksi
- alueellisten työllisyyserojen vähentäminen.

Työhallinnon keskeisenä tavoitteena on työllisyysuuntaviivojen tavoitteiden mukaisesti tarjota työttömille työnhakijoille mahdollisuus henkilökohtaisen työnhakusuunnitelman laatimiseen. Kansallisen lainsäädännön mukaan työnhakusuunnitelma on laadittava viimeistään silloin, kun asiakkaan työttömyys on kestänyt viisi kuukautta, mikä täyttää suuntaviivoissa määritellyt tavoitteet. Työnhakusuunnitelmassa sovitaan työnhaussa käytettävistä palveluista ja aktiivitoimista.

Työttömien määrän ja työvoimapolitiikan resurssien kehitys

	2003 toteutuma/ tilinpäätös	2004 arvio/ talousarvio	2005 arvio/ esitys
Työttömät työnhakijat (keskimäärin kk:ssa)	289 000	290 000	272 000
Työvoimapolitiikan resurssit (ml. ESR), milj. euroa	1 929	2 129	2 017 ¹⁾
Työvoimapol. resurssit (ml. ESR) suhteessa työttömien lkm, euroa	6 675	7 341	7 417

¹⁾ Resurssit sisältävät Kainuun itsehallintokokeiluun siirretyt 19,979 milj. euroa.

Työministeriön hallinnonalan valtuusyhteenvedo (milj. euroa)

	2005	2006	2007	2008—	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
Ennen vuotta 2005 tehdyt sitoumukset	248,3	77,9	1,0	-	327,2
Vuoden 2005 sitoumukset	77,6	197,8	107,6	6,0	389,0
Valtuudet yhteensä	325,9	275,7	108,6	6,0	716,2

Hallinnonalan määrärahat luvuittain vuosina 2003—2005

	v. 2003 tilinpäätös 1000 €	v. 2004 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2005 esitys 1000 €	Muutos 2004—2005 1000 €	%
01. Työhallinto	53 100	63 019	58 116	- 4 903	- 8
05. Euroopan rakennerahastojen ohjelmien toteutus	200 442	220 516	222 640	2 124	1
06. Työvoimapolitiikan toimeenpano	1 727 436	1 908 240	1 774 680	- 133 560	- 7
07. Pakolais- ja siirtolaisuusasiat	82 332	83 081	79 961	- 3 120	- 4
99. Työministeriön hallinnonalan muut menot	28 243	30 618	28 618	- 2 000	- 7
Yhteensä	2 091 554	2 305 474	2 164 015	- 141 459	- 6
Henkilöstön kokonaismäärä	3 930	3 940	4 000		

01. Työhallinto

Selvitysosa: Henkilöstöpolitiikan toiminnallisena painopistealueena on työministeriön ja työvoimatoimistojen henkilöstösuunnitelmien toteuttaminen ja seuranta sekä uuden palkkausjärjestelmän käyttöönotto. Toiminnan kannalta tarkoituksenmukainen henkilöstörakenne varmistetaan ennakoivalla henkilöstöhallinnolla. Henkilöstöpolitiikkaa hoidetaan suunnitelmallisesti tavoitteena henkilöstörakenteen muuttaminen siten, että se parhaimmalla mahdollisella tavalla tukee työvoimapolitiikan uusien toimintarakenteiden ja toimintamallien käyttöönottoa ja vakiinnuttamista. Työhallinnon henkilöstön keski-ikä nousee lähivuosina. Erityistä huomiota kiinnitetään työkykyä ylläpitävään ja työhyvinvointia edistävien hankkeiden toteuttamiseen.

Vuonna 2005 ministeriössä jatketaan vuonna 2004 aloitettua tulohajaus- ja tilivelvollisuusuu- distuksen toimeenpanon kehittämistyötä. Kehittämistyö kohdistuu tavoiteasetteluun, erityisesti toiminnallisten tulostavoitteiden kriteerien määrittelyyn ja tavoitetasojen asettamiseen. Lisäksi kehittämistyötä tehdään ministeriön sisäisen sekä ministeriön ja TE-keskusten työvoimaosasto- jen välisen tulohajauksen terävöittämiseksi. Tavoitteena on saada määritellyksi kattavasti vai- kuttavuus- ja toiminnalliset tulostavoitteet, rakentaa tavoitehierarkia selkeäksi sekä kehittää tu- losohjausprosessit sellaisiksi, että asetettavat tavoitteet saavutetaan.

Osaamisen jatkuva parantaminen on hallinnon toimivuuden ja henkilöstön jaksamisen edelly- tys. Työhallinnossa osaamisen kehittämistä toteutetaan hallinnon omana henkilöstökoulutukse- na, ulkopuolelta tilattuina laajempina koulutusohjelminä ja tukemalla omaehtoista opiskelua. Merkittävänä koulutusohjelmakokonaisuutena toteutetaan asiakaspalveluhenkilöstön, hallinto- henkilöstön ja työpolitiikan asiantuntijoiden PD-koulutusohjelmia. Ohjelmien tavoitteena on osallistujien ammatillisen osaamisen syventäminen ja oman työn sekä työyhteisön kehittämisval- miuksien lisääminen. Käyttöön otettavalla hallinnon johtamisen erikoisammattitutkinnolla sy- vennetään johdon tuki- ja koulutusprosesseja. Verkko-oppiminen otetaan käyttöön yhtenä mo- nimuoto-opiskelun menetelmänä.

Työvoimaopisto suunnittelee ja toteuttaa osaltaan hallinnonalan henkilöstökoulutusta sekä osallistuu TE-keskusten työvoimaosastojen ja työvoimatoimistojen kehittämistoimintaan.

Työhallinnon organisaatioyksiköissä toimivuutta ja tuloksellisuutta kehitetään Euroopan laatu-palkintomalliin perustuvalla toiminnan itsearvioinnilla ja arvioinnin perusteella toteutettavilla kehittämishankkeilla. Laatupalkintomalliin perustuvaa palkitsemisjärjestelmää sovelletaan työvoimatoimistoissa tulostavoitteisiin perustuvan tulospalkkausjärjestelmän ohella. Työhallinnossa on käynnissä arvoprosessi, jonka tarkoituksena on määritellä ja vahvistaa työhallinnon organisaatioiden ja niiden henkilöstön toimintaa ohjaavat arvot.

Henkisten voimavarojen hallintaa ja kehittämistä voidaan kuvata käsitteellä henkilöstöinvestoinnit. Ne on jaettu kolmeen ryhmään: pätevyysinvestoinnit (koulutusajan palkat, muut koulutusmenot), työyhteisön tilan investoinnit (yhteistoiminta, työsuojelu, väestönsuojelu, ammattiyhdistystoiminta) sekä työkykyinvestoinnit (terveyden ja sairauden hoito, virkistystoiminta, vuosiloma-ajan palkat, työpaikkaruokailu). Mittayksikkönä käytetään lukua euroa/henkilötyövuosi. Alla kuvatut henkilöstöinvestointien tunnusluvut käsittävät koko työhallinnon: työministeriön (34.01.21), työvoimaopiston (34.01.22), työvoimatoimistot (34.06.21) sekä vastaanottokeskukset (34.07.21).

Henkilöstöinvestointien vaikutuksista voidaan esittää välillisiä arvioita esim. työolobarometrin tyytyväisyys -mittarilla. Sitä kuvataan arvosanoin välillä 1—5 (1 = erittäin tyytymätön, 5 = erittäin tyytyväinen). Hyväksyttävänä tasona pidetään vähintään arvosanaa kolme.

Henkisten voimavarojen hallinnan ja kehittämisen tunnusluvut

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 tavoite
Henkilöstöinvestoinnit/koko työhallinto			
(euroa/henkilötyövuosi)			
Pätevyysinvestoinnit	1 060	1 097	1 135
Työyhteisön tilan investoinnit	18	21	24
Työkykyinvestoinnit	3 529	3 684	3 846
Työtyytyväisyys			
(asteikolla 1—5)			
Työministeriö (34.01.21)	3,4	3,5	3,6
Työvoimatoimistot (34.06.21)	3,3	3,4	3,4

Työelämän lainsäädäntövalmistelun painopisteet ovat vuonna 2005 vuosilomalain kokonaisuudistuksen loppuun saattamisessa ja yhteistoimintaa työpaikoilla koskevan lainsäädännön kokonaisuudistuksen valmistelussa. Lisäksi selvitetään mahdollisuudet joko lainsäädännön tai muin keinoin varmistaa työsuhteen ehtojen lainmukainen noudattaminen ja yritysten kilpailuaseman tasavertaisuus. Ulkomaalaislain ja yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain toimeenpano edellyttää myös laajoja tiedotus- ja koulutustoimenpiteitä.

Työn tuottavuuden parantaminen laadullisesti kestäväällä tavalla edellyttää työorganisaatioiden kehittymistä mahdollisimman laajasti työelämässä siten, että työssä jaksetaan entistä pidempään. Työelämän kehittymistä mitataan muun muassa työolobarometrillä. Vuotta 2003 koskevan barometrin mukaan valtaosa palkansaajista antoi kohtuullisen hyvän arvosanan työpaikalleen, vaikka yleinen epävarmuus sai silti monet epäilemään työn mielekkyyttä.

Vuoden 2004 alusta aloittaneessa Työelämän tuottavuuden ja laadun kehittämissuunnitelmassa (Tykes) on yhdistetty tavoitteiltaan samankaltaiset aikaisemmat työelämäohjelmat. Työvoiman saatavuuden turvaaminen edellyttää henkilöstön työkyvystä ja työhyvinvoinnista huolehtimista. Työhyvinvointia edistämällä voidaan pidentää työikää ja nostaa työllisyysastetta. Tällä hetkellä ei ole jo toteutettujen työeläinsäädännöllisten uudistusten lisäksi näköpiirissä sellaisia lainsäädän-

nöllisiä keinoja, joilla kehitykseen voitaisiin merkittävästi vaikuttaa. Ohjelman keskeisenä tavoitteena on kehittää ja juurruttaa työelämäkäytäntöjä, jotka tukevat tuottavuutta laadullisesti kestäväällä tavalla. Osaamiseen perustuvassa taloudessa työllisyyden ylläpitäminen edellyttää jatkuvaa panostamista rakenteisiin, jotka tukevat oppimista ja ammatillista kehitystä työssä. Ohjelman avulla pyritään parantamaan työpaikkojen kykyä tuottaa innovaatioita ja sitä kautta tuottavuutta.

Sisäinen tarkastus pyrkii osaltaan varmistamaan toiminnan tuloksellisuuden ja tehokkuuden, säädösten noudattamisen ja raportointijärjestelmien luotettavuuden. Tarkastustoiminnassa painottuvat erityisesti työhallinnon sisäisen valvonnan ja palveluprosessien arviointi sekä Euroopan sosiaalirahastovarojen tarkastukset tarkastussuunnitelmassa esitettävien painotusten mukaisesti.

19. Työministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)	2005 talousarvio	19 520 000
	2004 talousarvio	24 520 000
Momentille myönnetään 19 520 000 euroa.	2003 tilinpäätös	17 870 356

Määrärahaa saa käyttää muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten hallinnonalan virastojen ja laitosten tavaroiden ja palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös momentin 34.06.51 menoihin liittyvien arvonlisäverosuuksien maksamiseen ja momentilta 34.06.64 rahoitettavien valtion investointihankkeisiin liittyvien arvonlisävero-osuuksien maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonlisäveroa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

21. Työministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 22 327 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksyntiin ja muihin yksittäisiin yhteishankkeisiin. Määrärahaa saa käyttää myös arvonlisäverosuuksien maksamiseen, jos ulkopuolisilta saataviin tuloihin sisältyy korvaus arvonlisäverosta.

Selvitysosa: Ministeriön tuottavuustavoite on osana koko toimialalle luvussa 34.06 esitettyjä tavoitteita. Määrärahan mitoituksessa on lisäksi otettu huomioon 86 000 euroa, joka aiheutuu vähemmistövaltuutetun toimiston kahden viran perustamisesta.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	1 345	1 087	1 648
— maksullinen toiminta	16	16	16
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot muilta valtion virastoilta	2	3	3
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta (myös EU:lta saatava rahoitus)	1 275	1 019	1 578
— muut tulot	52	49	51
Menot	22 627	23 318	23 975
— henkilöstömenot	13 446	13 704	14 740
— toimitilavuokrat	3 193	4 200	4 000
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	3 195	3 414	3 000
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	2 793	2 000	2 235

Toiminnan rahoitus

— toimintamomentille budjetoidut tulot	1 345	1 087	1 648
— toimintamomentille budjetoidut menot	22 627	23 318	23 975
— toimintamenorahoitus, netto	21 282	22 231	22 327

Momentin käyttö

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 225
— myönnetty	21 582
— käytetty	21 282
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 525

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	11	12	12
— muut tuotot	5	4	4
Tuotot yhteensä	16	16	16
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	15	15	15
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	1	1	1
Kustannusvastaavuus, %	107	107	107

2005 talousarvio	22 327 000
2004 talousarvio	22 231 000
2003 tilinpäätös	21 582 000

Selvitysosa: Määrärahan mitoituspäivä on käytetty 8 200 opiskelijatyöpäivää. Lyhytkurssimuotoisessa koulutuksessa ja henkilöstön kehittämiskoulutuksessa tuotetaan 6 500 päivää, paikallishallinnon tukipalveluilla 1 000 päivää ja maksullisella palvelutoiminnalla 700 päivää. Opiskelijatyöpäivän keskihinta on 92,56 euroa.

22. Työvoimaopiston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 759 000 euroa.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Tulot	139	95	95
— maksullinen toiminta	117	67	67
— muut tulot	22	28	28
Menot	776	853	854
— henkilöstömenot	338	365	361
— toimitilavuokrat	186	191	194
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	177	210	212
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	75	87	87

Toiminnan rahoitus

— toimintamenommentille budjetoidut tulot	139	95	95
— toimintamenommentille budjetoidut menot	776	853	854
— toimintamenorahoitus, netto	637	758	759

Momentin käyttö

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	180
— myönnetty	751
— käytetty	637
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	294

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	117	67	67
— muut tuotot	22	28	28
Tuotot yhteensä	139	95	95
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	112	88	88
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	27	7	7
Kustannusvastaavuus, %	124	108	108

2005 talousarvio	759 000
2004 talousarvio	758 000
2003 tilinpäätös	751 000

23. Työelämäohjelmat ja työpoliittinen tutkimus (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 5 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Työelämän tuottavuuden ja laadun kehittämisohjelman eri ko-keilu-, kehittämis- ja tutkimushankkeiden käynnistämiseen, toteuttamiseen ja arviointista aiheutuvien menojen maksamiseen.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää ohjelmien julkaisuista ja niihin liittyvästä tiedottamisesta, erillisselvityksistä, asiantuntijapalkkioista, seminaarien järjestämisestä, koti- ja ulkomaisten yhteistyöverkostojen luomisesta sekä enintään 14 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkauksesta ja ohjelmien hallinnointiin osallistuvan väliaikaisen henkilöstön palkkauksesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös työvoimapolitiittiseen

sekä työelämää koskevaan tutkimustoimintaan.

Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymiin ja muihin yksittäisiin yhteishankkeisiin.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa työllisyysohjelmaa.

Ohjelman tavoitteena on auttaa työpaikkoja löytämään uudenlaisia keinoja, joilla ne kykenevät pitämään kiinni osaavista työntekijöistä, hankkimaan uusia voimia ja kehittämään kilpailukykyään. Ohjelman vaikutukset kohdistuvat työpaikkatason kehittämistoiminnan aktivoitumiseen, henkilöstön keskinäisen yhteistyön paranemiseen, toiminnan ja tuotteiden laadun parantumiseen, työn tuottavuuden lisääntymiseen ja henkilöstön parempiin mahdollisuuksiin käyttää ja kehittää ammattitaitoaan.

Nykymuotoinen ohjelmakausi käynnistyi vuonna 2004, joten tietoja tuloksista ei vielä ole. Ohjelmalla on tulos- ja panostavoitteita sekä seurantaindikaattoreita yhteiskuntapolitiittisella, hyvien käytäntöjen edistämisen sekä

ohjelma- ja työpaikkatasolla. Tuottavuutta seurataan yhteiskuntapoliittisella tasolla Tilastokeskuksen tilastoista ja työelämän laadun kehittymistä kysely- ja haastattelututkimuksin. Ohjelman vaikutuksia seurataan projektitoimintaan osallistumisen volyymitiedoin sekä projekteihin osallistuneiden työpaikkojen johdon ja henkilöstön itsearviointikyselyin. Myös ohjelman tiedonlevityskanavien tavoitettavuutta seurataan. Työpaikkatasolla arvioidaan projektien vaikutuksia kyselyillä, joissa seurannan kohteena ovat keskeiset tuloksellisuutta ja työelämän laatua mittaavat osiot. Ohjelman piirissä olevien kehittämishankkeiden ja -projektien määrän arvioidaan olevan yhteensä 1 000 koko ohjelmakaudella 2004—2009 ja niihin arvioidaan osallistuvan lähes 250 000 henkilöä (ml. momentti 34.01.63). Ohjelmien hyödyntämisessä avustavat myös työvoima- ja elinkeinokeskukset.

Työpoliittisella tutkimuksella edistetään työhallinnon toimintapolitiikkaa ja sen kehittämistä. Huomiota kiinnitetään toisaalta poikkihallinnollisen työllisyysohjelman ja työvoimapalvelujen toimintastrategian tukemiseen sekä toisaalta työelämää koskevan, strategisesti keskeisen analyysipohjan tuottamiseen. Tutkimuksella tuetaan entistä paremmin ennakointia. Kehittämishankkeisiin kytketään järjestelmällisesti vaikuttavuuden arviointi.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	€
Työelämän tuottavuuden ja laadun kehittämishjelma	3 500 000
Työpoliittinen tutkimus	1 500 000
Yhteensä	5 000 000

2005 talousarvio	5 000 000
2004 lisätalousarvio	48 000
2004 talousarvio	5 000 000
2003 tilinpäätös	11 500 000

63. Valtionavustus työelämäohjelmahankkeisiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 8 980 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen Työelämän tuottavuuden ja laadun kehittämishjelman eri kokeilu- ja kehittämishankkeisiin.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa työllisyysohjelmaa.

Momentilla on se osa Työelämän tuottavuuden ja laadun kehittämishjelman määrärahasta, joka käytetään valtionavustuslain (688/2001) soveltamisen piiriin kuuluviin hankkeisiin.

2005 talousarvio	8 980 000
2004 talousarvio	8 980 000

67. Kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksut ja maksuosuudet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 530 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kansainvälisten järjestöjen jäsenmaksujen, maksuosuuksien ja velvoitteiden suorittamisesta sekä erityisohjelmien tukemisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta arvioidaan käytettävän ILO:n jäsenmaksuun noin 1 350 000 euroa sekä IOM:n ja muihin jäsenmaksuihin noin 179 000 euroa.

2005 talousarvio	1 530 000
2004 talousarvio	1 530 000
2003 tilinpäätös	1 396 937

05. Euroopan rakennerahastojen ohjelmien toteutus

Selvitysosa: EU:n ohjelmakauden 2000—2006 rakennerahasto-ohjelmia rahoittavan Euroopan sosiaalirahaston toimenpiteillä edistetään työllisyyden kasvua ja alennetaan työttömyyttä. Toimenpiteillä pyritään rakenteellisen työttömyyden alentamiseen, työvoiman saatavuuden

parantamiseen, työvoiman osaamisen ja työssä pysymisen edistämiseen, yrittäjyyden lisäämiseen sekä syrjäytymisen ehkäisemiseen ja tasa-arvon lisäämiseen työmarkkinoilla.

Sosiaalirahaston määrärahat on budjetoitu kokonaisuudessaan työministeriön pääluokkaan momentille 34.05.61 ja EU:lta tulevat tulot momentille 12.34.40. Hankkeisiin käytettävä valtion rahoitusosuus on budjetoitu kunkin sosiaalirahaston toimeenpanoon osallistuvan ministeriön pääluokkaan yhdelle momentille. Kyseisten momenttien myöntämisvaltuus on mitoitettu siten, että ne yhteen laskettuina vastaavat rakennerahasto-ohjelmien vuotuisia kansallisen julkisen rahoituksen kehyksiä valtion osalta.

Sosiaalirahasto osallistuu tavoiteohjelmien 1, 2 ja 3 sekä yhteisöaloite Equalin hankkeiden rahoittamiseen. Varoja käytetään hyväksytyissä ohjelma-asiakirjoissa ja niiden täydennysosissa määriteltävään toimintaan rakennerahasto-ohjelmien kansallisesta hallinnoinnista annetun lain (1353/1999) ja asetuksen (1354/1999) sekä kunkin viranomaisen omien kansallisten tukijärjestelmien mukaisesti.

ESR-toiminnan vaikuttavuus on osana koko toimialalle pääluokan ja luvun 06 perusteluissa esitettyjä vaikuttavuustavoitteita. Vuonna 2005 arvioidaan Euroopan sosiaalirahaston toimenpiteissä aloittavien määräksi 156 000 henkilöä, joista työhallinnon rahoittamissa toimenpiteissä 67 000 henkilöä.

Työhallinnon rahoittamien rakennerahasto-ohjelmien toimenpiteiden piirissä keskimäärin olevien määrät esitetään luvun 34.06 perustelujen selvitysosassa.

61. Euroopan sosiaalirahaston osallistuminen EU:n rakennerahasto-ohjelmiin (arvio määräraha)

Momentille myönnetään 137 055 000 euroa.

Vuonna 2005 saa uusia myöntämispäätöksiä tehdä yhteensä 148 026 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2004 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta Kainuun maakunnassa toteutettavaa tavoite 1 -ohjelmaa lukuun ottamatta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2005.

Määrärahaa saa käyttää EU:n ohjelmakauden 2000—2006 tavoiteohjelmia 1, 2 ja 3 sekä yhteisöaloiteohjelma Equalia toteuttavien hankkeiden EU-rahoitusosuuden maksamiseen sekä ohjelmien toteutukseen liittyvään tekniseen apuun Euroopan sosiaalirahastosta maksettavan EU-rahoitusosuuden maksamiseen.

Määrärahaa saa yhdessä hallinnonalojen vastinrahoitusmomenttien määrärahojen kanssa

käyttää myös Euroopan sosiaalirahaston osarahoittamien ohjelmien toteuttamiseen tarvittavan enintään 140 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen teknisen avun varoin.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Kainuun hallintokokeilusta annetun lain mukaisesti kohdistuu momentin myöntämisvaltuudesta 3 669 000 euroa ja määrärahasta 898 000 euroa Kainuun maakuntaan.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämislaisissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa työllisysohjelmaa ja yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän 40 037 000 euroa tavoiteohjelmassa 1, 18 271 000 euroa tavoiteohjelmassa 2, 65 147 000 euroa tavoiteohjelmassa 3 sekä 13 600 000 euroa Equal-yhteisöaloitteessa.

Myöntämisvaltuuksien käytöstä valtiolle aiheutuvat menot (milj. euroa)

Myöntämisvaltuusvuosi	2005	2006	2007	Yhteensä
Vuoden 2003 sitoumukset	34,265	-	-	34,265
Vuoden 2004 sitoumukset	61,674	34,813	-	96,487
Vuoden 2005 sitoumukset	41,116	66,611	40,299	148,026
Yhteensä	137,055	101,424	40,299	278,778

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmiin (milj. euroa)

Ohjelma	Kauden 2000—2006 rahoituskehys valtuutena	Budjetoitu valtuutta v. 2000—2004 talousarvio+ lisätalousarviot	Myöntämis- valtuus v. 2005	Budjetoitu määrärahaa v. 2000—2004 talousarvio+ lisätalousarviot	Määräraha v. 2005
Tavoite 1, Itä-Suomi	183,592	130,524	28,515	118,280	27,175
— josta Kainuu	-	-	3,669	-	0,898
Tavoite 1, Pohjois-Suomi	89,375	64,780	12,851	57,570	12,862
Tavoite 2, Länsi-Suomi	65,700	47,246	11,157	42,350	10,682
Tavoite 2, Etelä-Suomi	44,469	31,983	8,061	28,707	7,589
Tavoite 3	415,811	298,468	67,260	269,824	65,147
Equal	72,300	42,414	20,182	51,230	13,600
Yhteensä	871,247	615,415	148,026	567,961	137,055

Vuoden 2005 ESR-myöntämisvaltuuden jakautuminen ohjelmittain ja hallinnonaloittain (milj. euroa)

	Tavoite 3	Tavoite 1	Tavoite 2	Yhteisö- aloitteet	Yhteensä
Työministeriö	36,419	17,205	8,162	20,182	81,968
Opetusministeriö	22,379	17,029	6,777	-	46,185
Kauppa- ja teollisuusministeriö	7,090	2,094	1,739	-	10,923
Sisäasiainministeriö	-	0,909	2,485	-	3,394
Sosiaali- ja terveysministeriö	1,372	0,460	0,055	-	1,887
Kainuu	-	3,669	-	-	3,669
Yhteensä	67,260	41,366	19,218	20,182	148,026

Arvio valtion rahoitusosuuden (valuus) jakautumisesta ESR:n osalta ohjelmittain ja hallinnonaloittain (milj. euroa)

	Tavoite 3	Tavoite 1	Tavoite 2	Yhteisö- aloitteet	Yhteensä
Työministeriö (34.05.62)	46,693	14,055	9,641	19,082	89,471
Opetusministeriö (29.01.62)	25,321	13,295	8,491	-	47,107
Kauppa- ja teollisuusministeriö (32.30.62)	12,432	1,976	2,434	-	16,842

Sisäasiainministeriö (26.98.62)	-	0,863	2,967	-	3,830
Sosiaali- ja terveysministeriö (33.01.62)	1,944	0,412	0,055	-	2,411
Kainuu	-	2,880	-	-	2,880
Yhteensä	86,390	33,481	23,588	19,082	162,541

Euroopan sosiaalirahastosta saatavat tulot on merkitty momentille 12.34.40 ja valtion rahoitusosuudet momenteille 26.98.62, 29.01.62, 32.30.62, 33.01.62 ja 34.05.62.

2005 talousarvio	137 055 000
2004 lisätalousarvio	—
2004 talousarvio	132 827 000
2003 tilinpäätös	121 867 434

62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus työministeriön osalta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 85 585 000 euroa.

Vuonna 2005 saa uusia myöntämispäätöksiä tehdä yhteensä 102 494 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2004 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä osasta Kainuun maakunnassa toteutettavaa tavoite 1 -ohjelmaa lukuun ottamatta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2005.

Määrärahaa saa käyttää neuvoston asetuksen (EY 1260/1999) artiklan 39 (varainhoitoa koskevat oikaisut) ja neuvoston asetuksen (ETY 2082/1993) artiklan 24 (tuen vähentäminen, pidättäminen ja peruuttaminen) mukaisten Suomen veloitteiden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan sosiaalirahastosta ja Euroopan aluekehitysrahastosta rahoitettavien tavoiteohjelmien 1, 2 ja 3 sekä Equal-, Interreg- ja Urban-yhteisöaloitteiden ja innovatiivisten toimien hankkeiden valtion ra-

hoitusosuuden maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös teknisen avun ja edellä mainittujen ohjelmien toteuttamiseen tarvittavan henkilöstön palkkaamiseen yhdessä momenteilla 34.05.61 ja 26.98.61 olevien EU-osuuksien kanssa sekä EU:n ohjelmakauden 1995—1999 mukaisten sitoumusten maksamiseen.

Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Kainuun hallintokokeilusta annetun lain mukaisesti kohdistuu momentin myöntämisvaltuudesta 2 988 000 euroa ja määrärahasta 765 000 euroa Kainuun maakuntaan.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa työllisysohjelmaa ja yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän 75 665 000 euroa Euroopan sosiaalirahaston hankkeiden valtion rahoitusosuutena ja 9 920 000 euroa Euroopan aluekehitysrahaston hankkeiden valtion rahoitusosuutena.

Myöntämisvaltuuden mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 108 000 euroa ja määrärahan mitoituksessa 60 000 euroa siirtona momentilta 32.30.62 käytettäväksi Kainuun hallintokokeilualueella toteutettaviin yritysten koulutus- ja kehittämispalveluihin. Määrärahan lisäystä vastaavat osallistujilta perittävänä maksuina kertyvät tulot on kirjattu momentille 12.34.99.

Myöntämisvaltuuksien käytöstä valtiolle aiheutuvat menot (milj. euroa)

Myöntämisvaltuusvuosi	2005	2006	2007	Yhteensä
Vuoden 2003 sitoumukset	21,442	-	-	21,442
Vuoden 2004 sitoumukset	38,486	22,200	-	60,686
Vuoden 2005 sitoumukset	25,657	46,120	30,717	102,494
Yhteensä	85,585	68,320	30,717	184,622

Momentin myöntämisvaltuuden arvioitu jakautuminen rahastoittain (milj. euroa)

	Tavoite 3	Tavoite 1	Tavoite 2	Yhteisö- aloitteet	Yhteensä ¹⁾
Euroopan sosiaalirahasto	46,693	14,055	9,641	19,082	89,471
Euroopan sosiaalirahasto/Kainuu	-	2,880	-	-	2,880
Euroopan aluekehitysrahasto	-	3,678	4,489	1,868	10,035
Yhteensä	46,693	20,613	14,130	20,950	102,386

¹⁾ Myöntämisvaltuudesta puuttuu Kainuun hallintokokeiluun liittyvä KTM:n hallinnonalan palautumakorotus, joka on 0,108 milj. euroa.

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmiin (milj. euroa)

Ohjelma	Kauden 2000—2006 rahoituskehys valtuutena	Budjetoitu valtuutta v. 2000—2004 talousarvio+ lisätalousarviot	Myöntämis- valtuus v. 2005	Budjetoitu määrärahaa v. 2000—2004 talousarvio+ lisätalousarviot	Määräraha v. 2005 ¹⁾
	Euroopan sosiaalirahasto (ESR)				
Tavoite 1, Itä-Suomi	145,299	48,732	11,643	49,455	10,720
— josta Kainuu			2,880		0,705
Tavoite 1, Pohjois-Suomi	76,592	29,340	5,292	25,543	5,430
Tavoite 2, Länsi-Suomi	79,239	24,503	4,971	26,225	5,115
Tavoite 2, Etelä-Suomi	53,969	18,093	4,670	17,865	3,929
Tavoite 3	537,835	205,549	46,693	187,378	44,363
Yhteisöaloite Equal ja innovatiiviset toimet	67,728	26,338	19,082	27,768	6,048
ESR yhteensä	960,662	352,555	92,351	334,234	75,605
Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR)					
Tavoite 1, Itä-Suomi	263,735	11,066	1,460	16,146	1,710
Tavoite 1, Pohjois-Suomi	135,287	7,931	2,218	8,455	1,161
Tavoite 2, Länsi-Suomi	225,271	16,915	2,068	14,666	2,730
Tavoite 2, Etelä-Suomi	178,114	12,704	2,421	11,939	2,496
Yhteisöaloite Interreg	120,700	9,282	1,537	8,459	1,510
Yhteisöaloite Urban	6,728	1,250	0,331	0,856	0,313
EAKR yhteensä	929,835	59,148	10,035	60,521	9,920
ESR + EAKR YHTEENSÄ	1 890,497	411,703	102,386	394,755	85,525

¹⁾ Luvuista puuttuu Kainuun hallintokokeiluun liittyvä KTM:n hallinnonalan palautumakorotus, joka on 0,108 milj. euroa myöntämisvaltuutta ja 60 000 euroa arviomäärärahaa.

2005 talousarvio	85 585 000
2004 lisätalousarvio	—
2004 talousarvio	87 689 000
2003 tilinpäätös	78 574 944

06. Työvoimapolitiikan toimeenpano

Selvitysosa: Työvoimapolitiittisten toimenpiteiden volyymiksi vuodelle 2005 ehdotetaan keskimäärin 87 350 henkilöä. Luku ei sisällä Kainuun itsehallintokokeilun määrärahalla toimenpiteissä olevia. Rakenteellisen työttömyyden purkamiseksi ja työmarkkinoiden toimivuuden parantamiseksi jatketaan julkisen työvoimapolitiikan rakenteellista uudistusta. Uudistuksessa eriytetään työvoimatoimiston järjestämät työvoimapolitiikka- ja vaikeasti työllistyvien vaatimien tukitoimien järjestäminen.

Työvoimapolitiikan toimenpiteet ja periaatteet

Julkisesta työvoimapolitiikasta annetun lain (1295/2002) mukaan julkisen työvoimapolitiikan ydintehtävä on työmarkkinoiden toimivuuden edistäminen. Tavoitteena on ylläpitää ja edistää työvoiman kysynnän ja tarjonnan välistä tasapainoa työmarkkinoilla, turvata työvoiman saatavuutta, torjua työttömyyttä sekä järjestää työtä hakeville mahdollisuuksia tehdä työtä.

Työvoimaviranomaisen järjestämiä tai hankkimia keskeisiä julkisia työvoimapolitiikka- ja tukitoimia ovat työllistyminen, työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus ja muut ammatillisen kehittymisen palvelut sekä työllistämistuet ja työmarkkinatoimenpiteet. Muita ammatillisen kehittymisen palveluja ovat ammatinvalinta- ja urasuunnittelupalvelut, koulutus- ja ammattitietopalvelut sekä ammatillinen kuntoutus. Työttömien työllistymistä edistäviä tukia ovat palkkaperusteiset työllistämistuet, työllisyyspolitiittinen projektituki, omatoimisuusavustus. Työmarkkinatukimomentilta rahoitetaan osa työttömyysturvasta ja lisäksi myös aktiivisia työmarkkinatoimenpiteitä kuten työkokeilua, työelämävalmennusta ja työharjoittelua työpaikalla.

Julkisella työvoimapolitiikalla edistetään työllistymistä ensisijaisesti avoimille työmarkkinoille joko suoraan tai koulutuksen avulla. Toissijaisesti työllistymistä tuetaan käyttämällä työllisyysmäärärahoja. Työllistymistä edistettäessä ja tuettaessa selvitetään ensin henkilöasiakkaan mahdollisuudet saada työtä työssäkäyntialueellaan. Julkista työvoimapolitiikka- ja tukitoimia tarjotaan asiakkaiden palvelutarpeen ja tilanteen mukaisesti. Asiakkaalle tarjotaan mahdollisuuksia omatoimiseen palvelujen käyttöön itsepalvelun ja tiedottavan palvelun avulla. Jos palvelujen käyttäminen tällä tavalla ei johda työhön, koulutukseen tai työpaikan täyttämiseen, työvoimatoimisto suunnittelee ja järjestää yhdessä asiakkaan kanssa tehostuvia palveluja. Mikäli työtön työnhakija ei työllisty tai sijoitu koulutukseen, pyritään hänelle järjestämään mahdollisuus tehdä töitä työllisyysmäärärahojen avulla. Työllisyysmäärärahojen avulla tuetaan erityisesti pitkäaikaistyöttömien, nuorten ja vajaakuntoisten työllistymistä sekä ehkäistään työttömyyden pitkittymistä ja tasoitetaan työttömyyden alueellisia eroja.

Julkisen työvoimapolitiikan tehtävänä on tarjota laadukasta informaatiota työmarkkinoista, välittää työtä ja osaamista sekä parantaa työvoiman ammattitaitoa ja työmarkkina-asemaa. Tavoitteena on, että avoimet työpaikat täyttyvät laadukkaasti, työnhakijoiden työnhakujaksot lyhenevät ja todennäköisyys joutua pitkäaikaistyöttömäksi pienenee sekä työnantajien tulevat työvoiman tarpeet ja osaamisvaatimukset selvitetään ja niihin haetaan ratkaisuja yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Työttömän työnhakijan kanssa laaditaan yksilöity työnhakusuunnitelma viimeistään silloin, kun hänen työttömyytensä on kestänyt viisi kuukautta. Pitkäaikaistyöttömille ja muille vaikeasti työllistyville laaditaan yksilöllisiä suunnitelmia ja palvelukokonaisuuksia, joiden avulla luodaan edellytyksiä pysyväisluonteiseen työllistymiseen avoimille työmarkkinoille.

Julkisen työvoimapolitiikan rakenneuudistus

Hallituksen työllisyysohjelman keskeinen hanke on työvoiman saatavuuden turvaamiseksi ja rakenteellisen työttömyyden alentamiseksi toteutettava julkisen työvoimapolitiikan rakenneuudistus. Vuosina 2004—2006 toteutettavassa uudistuksessa vaikeasti työllistyvien palvelut ja resurssit kootaan työvoiman palvelukeskuksiin. Samanaikaisesti työvoimatoimistojen toiminnassa pai-

notetaan työnvälityksen sekä työnhaku- ja ammatillisen kehittymisen palvelujen tarjoamista työvoiman saatavuuden varmistamiseksi.

Julkisen työvoimapalvelun uudistuksen perustana on työvoimatoimiston tekemä palvelutarvearvio. Työnhakijoiden ammattitaito, osaaminen ja ensisijaiset palvelutarpeet arvioidaan työllistymisedellytysten selvittämiseksi ja uhkaavan pitkäaikaistyöttömyyden estämiseksi. Mikäli välitön sijoittuminen avoimille työmarkkinoille ei ole mahdollista, asiakasta voidaan työnvälityksen lisäksi tukea työvoimakoulutuksen ja muiden aktiiviohjelmien palveluilla. Palvelutarvearvion perusteella osa työnhakija-asiakkaista ohjataan työvoiman palvelukeskusten asiakkaiksi. Tavoitteena on työvoimatoimiston henkilöstövoimavarojen ja työvoimapoliittisten määrärahojen mahdollisimman tarkoituksenmukainen kohdentaminen siten, että asiakkaat saavat mahdollisimman yksilöllistä, oikeaan osunutta ja laadukasta palvelua oikeaan aikaan.

Uudistuksessa perustettavat työvoiman palvelukeskukset ovat asiantuntijaverkostoja, jossa samaan toimipisteeseen kootaan vaikeimmin työllistyvien julkiset työvoimapalvelut ja kunnan, erityisesti sosiaali- ja terveystoimen, Kansaneläkelaitoksen sekä muiden palveluntuottajien palvelut. Vuosien 2004—2006 aikana perustetaan noin 40 palvelukeskusta. Palvelukeskukset tarjoavat työmarkkinavalmiuksia parantavia palvelukokonaisuuksia niille työnhakijoille, joiden auttamiseen työmarkkinoille nykyiset palvelut ovat osoittautuneet riittämättömiksi. Palvelut koostuvat elämänhallinnan ja työnhaun tuesta monipuolisiin aktiivisiin toimenpiteisiin. Vuonna 2005 toiminnassa arvioidaan olevan yhteensä 35 palvelukeskusta ja yhteispalvelupistettä ja niiden asiakaina arviolta 20 000 työnhakijaa.

Työvoimatoimiston palvelumallia kehitetään työvoiman kohtaanto- ja saatavuusongelmien ratkaisemiseksi. Työvoimatoimiston palveluja uudistetaan vuoden 2005 kuluessa työvoiman palvelukeskusten toimintaa vastaavasti suurilla työmarkkina-alueilla 16 työvoimatoimistossa, ja toimintamalli otetaan käyttöön kaikissa työvoimatoimistoissa vuoden 2006 loppuun mennessä.

Työvoimatoimiston palvelumallin uudistuksessa painotetaan työnhakijoiden nopeaa työllistymistä avoimille työmarkkinoille ja työvoiman saatavuuden turvaamista. Työvoimatoimistoihin perustettavissa työnhakukeskuksissa korostuu työnhakijoiden omatoimisen työnhaun tukeminen. Työnhakijapalveluissa kehittämisen kohteena ovat erityisesti työnhakijoiden alkupalvelut sekä työnhakijoiden palvelutarpeen ja osaamisen kartoitus. Työvoimatoimiston työnantajapalveluja kehitetään seudullisessa yhteistyössä muiden yrityspalvelujen ja elinkeinoelämän kanssa. Työnantajapalveluja kehitetään vastaamaan erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten palvelutarpeisiin nykyistä paremmin. Työnantajapalveluissa korostuvat työvoima- ja koulutustarpeiden ennakointi.

Työvoimatoimiston asiakaspalvelussa lisätään verkkopalvelujen käyttöä. Verkkopalvelujen käytön lisäämiseksi otetaan käyttöön uusia monipuolisia toimintamalleja asiakaspalvelussa ja opastetaan asiakkaita käyttämään verkkopalveluja. Työvoimatoimiston tiedottavat palvelut tuotetaan enenevässä määrin verkkopalveluina, jotka tarjoavat tietoa työ- ja koulutusmahdollisuuksista, työelämästä ja työmarkkinoista. Verkkopalvelut tehostavat asiakaspalvelua ja palvelujen saavutettavuutta ja mahdollistavat virkailijoiden työpanoksen uudelleen kohdentamisen.

Julkisten työvoimapalvelujen uudistamista tuetaan työhallinnossa muun muassa henkilöstökoulutuksella ja toimintatutkimuksella.

Työmarkkinoiden toimivuuden ja laajentuneiden todellisten työssäkäyntialueiden kannalta itsenäisten työvoimatoimistojen toimistoverkko on ollut liian hajanainen ja epäyhtenäinen. Vuonna 2001 itsenäisten työvoimatoimistojen lukumäärä oli 176 ja 149 vuonna 2003. Työvoimatoimistoverkkoa kehitetään siten, että itsenäisten työvoimatoimistojen määrä vähenee edelleen. Kehittämissuunnitelma on laadittu TE-keskusten kanssa ja sitä ryhdyttiin toteuttamaan vuonna 2002.

Rakenteellisen työttömyyden torjunta ja syrjäytymisen ehkäisy

Rakenteelliseen työttömyyteen vaikutetaan räätälöityjen työvoimapalvelujen ja koulutuksen avulla. Työmarkkinoilla heikossa asemassa ovat etenkin pitkäaikaistyöttömät, ikääntyneet, vajaakuntoiset ja maahanmuuttajat. Näiden henkilöiden työelämään osallistumisen lisäämiseksi kehitetään eriytyneitä asiakaslähtöisiä palveluja ja toimenpidekokonaisuuksia yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Maahanmuuttajien työllistymistä edistetään maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta annetussa laissa säädetyin toimenpitein. Niille henkilöille, jotka eivät ole työvoimapolitiikan keinoin autettavissa, toteutetaan muita ratkaisuja yhteistyökumppaneiden kanssa.

Poikkihallinnollisen työllisyysohjelman keskeisiä tavoitteita ovat rakennetyöttömyyden alentaminen ja työmarkkinatuen aktiivikäytön lisääminen. Työmarkkinatuen käyttöä aktiivisena tukimuotona lisätään tuen alkuperäisen tarkoituksen mukaisesti. Aktiivitoimiin osallistuvien osuutta työmarkkina- tai kotoutumistuen saajista nostetaan merkittävästi nykyisestä ottaen huomioon toimenpiteiden laatu ja vaikuttavuus. Työmarkkinatuen saajien aktiivisuuden lisäämiseksi on käynnistetty valmistelu, joka tähtää työmarkkinatuen enimmäiskeston määrittelyyn passiivisena tukimuotona. Työmarkkinatuen saamiseksi pyritään lisäämään erikseen määriteltävän työttömyysajan jälkeen aktiivisuusehto, jonka mukaan aktiivitoimenpiteisiin osallistuminen asetettaisiin työmarkkinatuen saamisen ehdoksi. Jotta työmarkkinatuella olevien työnhakijoiden mahdollisuus aktiivitoimenpiteisiin osallistumiseen voidaan varmistaa, suunnataan työvoimapolitiittisista toimista riittävä osa vaikeasti työllistyvien työmarkkinaedellytysten parantamiseen. Lisäksi selvitetään erilaisia osatien ja valtion välisiä rahoitusmalleja, joilla voidaan kannustaa kuntia tehokkaaseen työttömyyden hoitoon. Kansallisten määrärahojen lisäksi toimenpiteiden järjestämiseksi käytetään Euroopan sosiaalirahaston rahoitusta.

Tavoitteena on, että työvoimatoimistossa tai työvoiman palvelukeskuksessa laaditaan jokaiselle pitkäaikaistyöttömälle yksilöllinen aktivointiohjelma ja alle 25-vuotiaille työttömille järjestetään koulutus-, työharjoittelu- tai työpajapaikka kolmen kuukauden työttömyyden jälkeen. Vaikeimmin työllistyville tarkoitettujen toimenpiteiden vaikuttavuuden parantamiseksi mahdollistetaan pitkäaikaiset kuntoutuksen, työ- ja yksilövalmennuksen, harjoittelun ja koulutuksen kokonaisuudet.

Pitkäaikaistyöttömyyden torjumiseksi ja työssä oppimisen edistämiseksi oppisopimuskoulutukseen myönnettävän työllistämistuen painopisteenä on syrjäytymisuhan alaisten työttömien peruskoulutus. Vaikeammin työllistyvien ammatillisen osaamisen parantamiseksi tukityöllistämiseen sisällytetään koulutusta. Työvoimapalveluilla edistetään vammaisten ja maahanmuuttajien sijoittumista avoimille työmarkkinoille. Sosiaalisten yritysten perustamista ja vakiinnuttamista tuetaan myöntämällä projektitukea.

Pitkäaikaistyöttömien kuntoutusmahdollisuuksien ja eläke-edellytysten arviointia jatketaan ns. ELMA -projektissa maan kaikissa työvoimatoimistoissa. Vuoden 2005 aikana työnhakijoille tehdään noin 6 000 työkunnon selvitystä.

Osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen

Työvoiman saatavuuden turvaamiseksi työvoimapolitiikassa painotetaan työvoiman osaamista parantavia toimenpiteitä. Työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen yhteishankintojen määrää lisätään. Hankintamenettelyä joustavoitetaan siten, että myös pk-yrityksillä on nykyistä paremmat mahdollisuudet koulutuksen käyttöön. Työssä oleville työntekijöille tarjotaan aiempaa enemmän työvoimaviranomaisten ja työnantajien yhteishankintoina järjestettävää pk-yrityksille suunnattua työpaikkakoulutusta, jolla ennaltaehkäistään ikääntyvien ja vähäisen pohjakoulutuksen omaavien henkilöiden työttömäksi joutumista ja tuetaan työuran jatkumista yritysten muutos- ja irtisanomistilanteissa. Työssä olevien koulutuksella varaudutaan myös työvoiman saatavuusongel-

miin pidemmällä aikavälillä. Maahanmuuttajakoulutuksen riittävä taso turvataan ja koulutuksen laatu varmistetaan kielitaidon tasotestauksella.

Työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen laatua ja vaikuttavuutta parannetaan yhteistyössä muiden aikuiskoulutuksesta vastaavien tahojen kanssa ottaen huomioon yksilöiden ja yritysten tarpeet. Laadukkaalla aikuiskoulutuksella ennaltaehkäistään pitkäaikaistyöttömyyttä sekä vaikutaan osaavan työvoiman saatavuuteen, työssä jaksamiseen ja työurien keston. Koulutuksen laadun ja vaikuttavuuden parantamiseksi kehitetään tiedotus-, neuvonta- ja ohjauspalveluja sekä aikuisille soveltuvia opetusmenetelmiä ja työssä oppimista. Työmarkkinoiden osaamis- ja ammattitaitotarpeiden alueellista ennakoimista ja työelämäyhteyksiä parannetaan siten, että työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen tarjonnalla pystytään vastaamaan työelämän tarpeisiin nykyistä paremmin koko maassa.

Yrittäjyyden edistäminen

Työpolitiikassa panostetaan entistä enemmän yrittäjyyteen ja itsensä työllistämiseen neuvonnan, koulutuksen, asiantuntijapalvelun ja starttirahan avulla. Työministeriössä on valmisteltu starttirahajärjestelmän uudistusta. Sen mukaan starttirahan kesto pidennetään, myöntämisedellytyksiä tarkistetaan ja käynnistetään kokeilu starttirahan saajien kohderyhmän laajentamiseksi. Hallitus antaa lakiesityksen näistä muutoksista.

Työvoimatoimisto pyytää yrittäjäksi aikovan liikeideasta asiantuntijalausunnan ennen rahoituspäätöksen tekemistä. Starttiyrittäjältä edellytetään yrittäjäkokemusta tai -koulutusta. Tarvittaessa koulutus voidaan hankkia työvoimapolitiittisena koulutuksena. Yrittäjälle tarjotaan yrityksen suunnitteluvaiheessa mahdollisuutta konsultatiiviseen tukeen liikeidean testaamisessa. Starttiyrittäjä voi saada asiantuntijapalvelua myös yrityksen perustamisen jälkeisellä starttirahakaudella. Starttirahan volyyymiä varaudutaan nostamaan starttiyrittäjien määrän kasvaessa.

Resurssien käytön painopisteet, toimenpiteiden volyymit ja yksikkökustannukset

Aktiivisten työvoimapolitiittisten toimenpiteiden määrärahojen käytön keskeisiä painopisteitä ovat työmarkkinoiden toimivuuden turvaaminen ja rakenteellisen työttömyyden alentaminen. Työvoimapolitiikan toimeenpanon ja Euroopan sosiaalirahaston tavoite 3 -ohjelman määrärahojen jaossa otetaan aiempaa painokkaammin huomioon eri alueiden työmarkkinoiden erityispiirteet. Investointimäärärahojen jakoperusteena painotetaan pysyväisluonteisten työpaikkojen luomista ottaen huomioon samalla myös alueelliset työllisyysnäkökohdat.

Julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 7 luvun 6 §:n 1 momentti edellyttää huolehdittavan siitä, ettei minkään työmarkkina-alueen työttömyys olennaisesti ylitä maan keskimääräistä työttömyyden tasoa. Työministeriön määritelmän mukaisesti tämä tarkoittaa vuositason työttömyyden ylittymistä 80 prosentilla maan keskimääräisestä tasosta. Määrärahojen käyttö voidaan kuitenkin aloittaa työttömyyden tason ylittymisen estämiseksi, kun työmarkkina-alueen työttömyys ylittää vuositason vähintään 60 prosentilla maan keskimääräisen tason.

Jäljempänä olevassa taulukossa vuoden 2005 osalta kansallisen palkkaperusteisen työllistämisen, työvoimakoulutuksen ja investointien luvuissa ei ole mukana Kainuun itsehallintokokeilua. Kokeiluun siirrettyjen määrärahojen vuoksi toimenpidevolyymissa on vähennystä yhteensä 2 400 henkilöä keskimäärin.

Työttömiä¹⁾ työvoimapolitiittisten toimenpiteiden piirissä keskimäärin vuoden aikana

	2003 toteutuma	2004 TA	2005 TAE
Palkkaperusteinen työllistäminen	21 550	22 300	16 450
— valtio	2 520	2 000	1 600
— kunta	8 200	6 250	5 600
— yksityinen sektori	10 830	14 050	9 250

Yhdistelmätuki sisältäen palkkaperust. työllistämistuen	13 630	15 500	15 500
Yhdistelmätuki ilman palkkaperust. työllistämistukea ²⁾	3 220	3 000 ³⁾	5 000
Työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus	26 230	27 300	26 100
Työharjoittelu/työelämävalmennus työmarkkinatuella	10 380	11 000	11 000
Vuorotteluvapaa	6 430	6 000	6 000
Työttömiin kohdistuvat ESR-hankkeet	5 370	8 000	6 000
Työllisyysperusteiset investoinnit	1 070	1 200	900
EAKR:n työllisyysperusteiset investoinnit	300	400	400
Yhteensä	88 180	94 700	87 350

Pääasiassa muihin kuin työttömiin kohdistuvat toimenpiteet

Työllisyyspoliittiset ESR-hankkeet	6 000	6 000	6 000
Kaikki yhteensä	94 180	100 700	93 350

¹⁾ Työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen osallistuu jonkin verran myös muita kuin työttömiä työnhakijoita.

²⁾ Luvut sisältävät 500 päivää työttöminä olleet työmarkkinatukea saaneet, jotka ovat työllistettyinä yhdistelmätuella pelkällä työmarkkinatuella. Vuodesta 2003 lukien luku sisältää myös yhdistelmätuen laajentamiskokeilun piiriin kuuluvat 200 päivää työttöminä olleet työmarkkinatukea saaneet.

³⁾ TA-luku, joka sisältää ainoastaan yhdistelmätuen laajentamiskokeilun piiriin kuuluvat 200 päivää työttöminä olleet työmarkkinatukea saaneet.

Työttömille työnhakijoille suunnattujen työvoimapolitiittisten toimenpiteiden piirissä on keskimäärin 87 350 henkilöä, noin 3,4 prosenttia työvoimasta. Mikäli työvoimapolitiittisten toimenpiteiden lisäksi myös työssä oleviin kohdistuvat ESR-hankkeet voidaan täysimääräisesti hyödyntää, on työvoimapolitiittisten toimenpiteiden piirissä vuoden 2005 aikana keskimäärin noin 93 350 henkilöä. Pääosaa toimenpiteiden määristä voidaan seurata tilastotietoihin perustuen, mutta osa seurannasta on arvionvaraista. Palkkaperusteisilla määrärahoilla työllistettäessä keskimääräinen tukijakso on kuusi kuukautta.

Työvoimapolitiittisten toimenpiteiden yksikkökustannusten valtion osuuden työministeriö arvioi vuonna 2005 muodostuvan seuraavan taulukon mukaisesti.

Työvoimapolitiittisten toimenpiteiden yksikkökustannukset, valtion rahoitus

Välitön yksikkökustannus €/vuosi

Kysyntävaikutus

Palkkaperusteiset tuet	8 300
— valtio	21 380
— kunnat	7 540
— yksityiset	6 510
Yhdistelmätuki sisältäen palkkaperusteisen työllistämistuen,	11 130
— josta työllistämistuki	5 130
Yhdistelmätuki ilman palkkaperusteista työllistämistukea	6 000
Valtionapuinvestoinnit	21 020
Työllisyystyöohjelma	84 100

Tarjontavaikutus (aktiiviset)

Työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus,	
— työvoimakoulutuksen hankinta	7 700
— opiskelijoiden koulutusaikaiset etuudet	8 130

Tarjontavaikutus (passiiviset)

Työttömyysturva	
Ansioturva,	12 190
— josta valtionosuus	4 630
Työmarkkinatuki	6 230

Työvoimapolitiikan volyymitietoja

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 arvio
Organisaatio ja henkilöstöresurssit			
Työvoimatoimistoja	149	147	142
Palvelupisteitä ja sivutoimistoja	142	128	127
Yhteispalvelupisteiden ja palvelukeskusten määrä	25	25	35
Työvoimatoimistojen henkilöstö	3 256	3 260	3 260
— näistä asiakaspalvelutehtävissä	2 644	2 650	2 650
Asiakkaat/toimeksiannot			
Työnvälityksen työnhakija-asiakkaat	808 800	807 000	807 000
Koulutus- ja ammattitietopalvelun neuvontatapahtumiin osallistujat	379 900	373 000	370 000
Kansallisella rahoituksella järjestettyyn työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen hakeneet ¹⁾	136 213	142 000	143 000
Työnvälityksen vajaakuntoiset työnhakijat	87 200	88 700	89 000
AmmatINVALINNAHOJJAUKSEN asiakkaat	35 470	35 500	35 500
Yhdenjakoiset pitkäaikaistyöttömät, keskimäärin kuukaudessa	72 400	68 000	66 000
Uudet yli 12 kk. kestäneet työttömyydet	64 500	64 000	60 000
Avoimille työmarkkinoille sijoittumiseen päättäneet työnhaut	650 000	650 000	670 000
Työnvälitykseen ilmoitetut avoimet työpaikat	338 300	350 000	380 000
Suoritettut toimenpiteet			
Avoimeksi ilmoitettujen työpaikkojen täyttöjen määrä	312 000	320 000	350 000
Annetut työvoimapolitiittiset lausunnot	1 760 000	1 760 000	1 760 000
Työnantajakäyntien lukumäärä	26 000	25 000	25 000
Starttirahapäätökset työttömille ¹⁾	3 800	3 900	4 500
Laadittujen työnhakusuunnitelmien määrä (työnhaku- ja aktivointisuunnitelmat)	235 000	230 000	230 000
Toimenpiteissä aloittaneet			
Kansallisella rahoituksella järjestetyn työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen aloittaneet ¹⁾	64 066	65 000	66 200
Kansallisella palkkaperusteisella työllistämistuella aloittaneet ¹⁾	48 000	46 000	34 000
Yhdistelmätuella aloittaneet ¹⁾	27 500	27 500	27 000
Työmarkkinatuella työharjoittelun aloittaneet	40 000	40 000	40 000
Työnhakukoulutuksen ja -valmennuksen aloittaneet	53 800	55 000	55 000
Kotoutumistuella aktiivitoimiin osallistuneiden osuus ko. tuilla keskimäärin olevista, %	83	85	85

¹⁾ Näistä luvuista puuttuu vuoden 2005 osalta Kainuun itsehallintokokeilu.

Työministeriön toimialan vaikuttavuus- ja laatutavoitteet sekä taloudellisuus- ja tuottavuustavoitteet

Työministeriön toimialan vaikuttavuutta kuvaavat tunnusluvut (tavoiteluvut lihavoidulla)

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 arvio/tavoite
Täyttyneiden työpaikkojen lukumäärä vähintään yhteensä	311 960	320 000	350 000
Täyttyneiden työpaikkojen avoinna olon kesto, keskimäärin vrk.	23	22	21
Työnhaun päätyminen avoimille työmarkkinoille, prosenttiosuus kaikista päättäneistä jaksoista	52,5	53	53
Työttömien aktiivointiaste laajasta työttömyydestä vähintään, %	23,1	24	25
Työvoimapolitiittisten toimenpiteiden vaikuttavuus: — työttömänä 3 kuukautta ammatillisen työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen jälkeen enintään, %	43,9	41	40
— työttömänä 3 kuukautta tukityön jälkeen enintään, %	51,8	51	49
Työmarkkina- tai kotoutumistuella aktiivitoimiin osallistuneiden osuus ko. tuilla keskimäärin olevista vähintään, %.	24,2	28	30

Työvoimapolitiikan laatua ja vaikuttavuutta parannetaan suunnittelemalla ja toteuttamalla toimenpiteitä aiempaa kiinteämmässä yhteistyössä työnantajien kanssa ja työnhakijoiden yksilöllisten tarpeiden mukaisesti aktiivista työnhakua tukien. Lisäksi työvoimapolitiittisten toimenpiteiden laatua ja vaikuttavuutta kehitetään hyödyntämällä uudistettuja asiakas- ja opiskelijapalautejärjestelmiä. Palvelun laadun kehittämisen tavoitteena on, että työvoimatoimiston keskeisten asiakaspalveluprosessien laatutaso pysyy hyvänä.

Palvelujen laadun arviointi on osa työhallinnon kokonaistoimivuuden arviointia. Työvoimapalveluiden laatutasoa arvioidaan vuonna 2004 valtakunnallisella asiakaspalautekyselyllä, jonka tulosten pohjalta asetetaan asiakaspalvelun laatutasotavoitteet vuodelle 2006. Asiakaspalautekyselyllä saadaan tietoa keskeisen asiakaskunnan tyytyväisyydestä työvoimatoimistojen palveluun. Valtakunnallinen asiakaspalautekysely tehdään joka toinen vuosi, ja sen lisäksi työvoimatoimistot arvioivat asiakkaiden palvelukokemuksia ja toimintansa laatutasoa kokoamalla työyksikkökohtaista asiakaspalautea sekä seuraamalla työyksikön toimivuutta ja palvelujen vaikuttavuutta kuvaavia tunnuslukuja.

Työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen osallistuneiden asiakkaiden antamaa palautetta kootaan valtakunnallisen asiakaspalautekyselyn lisäksi internet-pohjaisen OPAL-palautejärjestelmän avulla. Palautetta saadaan vuosittain noin 80 prosentilta työvoimakoulutuksen päättäneistä.

Julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain mukaiset työnhakuun liittyvät yksilölliset suunnitelmat ovat keskeisiä työtä hakevan asiakkaan palvelussa. Työvoimatoimiston kanssa laaditun työnhakusuunnitelman noudattaminen on työttömyysetuuden edellytyksenä niillä henkilöillä, joiden työttömyys uhkaa pitkittyä. Yksilöllisten suunnitelmien laadun arviointi edellyttää alueel-

lisiin otoksiin perustuvaa arviointia. Tarkoituksena on kehittää työnhakusuunnitelmien laadun seuranta.

Työministeriön toimialan alustavat laatutavoitteet

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 tavoite
Työvoimatoimiston työnhakija- ja työnantaja-asiakkaiden antamien laatuarvioiden keskiarvo vähintään	7,8	8,0	
Työvoimakoulutuksen opiskelijapalautteen hyvien ja erinomaisten arvosanojen osuus vähintään, %	69,9	70	70

Lisäksi työministeriö asettaa toimialalleen seuraavat alustavat tuottavuustavoitteet. Tuottavuuden tulee kasvaa vuonna 2005 vuodesta 2004 vähintään seuraavasti

- neljällä prosentilla työnvälityksen täyttyneiden työpaikkojen osalta,
- yhdellä prosentilla tehtyjen yksilöllisten työnhakusuunnitelmien osalta,
- yhdellä prosentilla laadittujen työvoimapoliittisten lausuntojen osalta.

Lisäksi toimenpiteiden aloittaneiden määrän osalta tavoitteena on tuottavuuden pitäminen vähintään nykytasolla huolimatta asiakaskunnan vaikeutumisesta.

21. Työvoima-asiain paikallishallinnon toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 134 583 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös julkisen työvoimapalvelun kokeilu- ja kehittämishankkeiden menojen maksamiseen, lukuun ottamatta työvoimapoliittisen aikuiskoulutuksen hankkeita, jotka rahoitetaan momentilta 34.06.51. Lisäksi määrärahaa saa käyttää lähialueiden työhallintojen kehittämiseen.

Yhteispalvelupisteiden ja palvelukeskusten toimintaan tarkoitettua määrärahaa käyttöä edellyttää, että kunnat osoittavat vastaavan suuruisen rahoituksen yhteisten palvelujen järjestämisestä aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa työllisyysohjelmaa.

Määrärahasta on tarkoitus käyttää 2 000 000 euroa noin 50 viran perustamiseen palvelukeskuksiin.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	€
Työvoima-asiain paikallishallinnon toimintamenot	123 331 600
Työvoimapalvelujen kokeilu- ja kehittämishankkeet	151 400
Lähialueyhteistyö	100 000
Yhteispalvelupisteiden ja palvelukeskusten toimintamenot	11 000 000
Yhteensä	134 583 000

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	9 961	10 294	9 610
— maksullinen toiminta	9 021	9 631	8 930
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot muilta valtion virastoilta	97	48	48
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta (myös EU:lta saatava rahoitus)	59	57	57
— muut tulot	784	558	575

Menot	128 821	147 889	144 193
— henkilöstömenot	95 970	106 685	107 893
— toimitilavuokrat	13 329	21 700	17 529
— palvelujen osto (myös ostot toiselta virastolta)	12 404	11 265	10 378
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	7 118	8 239	8 393
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	9 961	10 294	9 610
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	128 821	147 889	144 193
— toimintamenorahoitus, netto	118 860	137 595	134 583
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	13 297		
— myönnetty	121 220		
— käytetty	118 860		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	15 657		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot, suoritteiden myyntituotot	9 021	9 631	8 930
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	8 711	9 194	8 477
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	310	437	453
Kustannusvastaavuus, %	104	105	105

2005 talousarvio	134 583 000
2004 talousarvio	137 595 000
2003 tilinpäätös	128 220 000

31. Valtion korvaus kunnille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 6 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain (189/2001) mukaisen valtion korvausten maksamiseen kunnille kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä. Määräraha budjetoidaan suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa työllisyysohjelmaa.

Toiminnan piirissä ovat pitkään työttömänä olleet työmarkkinatukea tai toimeentulotukea saavat henkilöt, joille kunta järjestää työllisty-

misen edistämiseksi kuntouttavaa työtoimintaa. Kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvia arvioidaan olevan keskimäärin 2 500 henkilöä, joista 900 alle 25-vuotiaita. Valtion korvauksena maksetaan kunnalle 10,09 euroa jokaisesta kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvasta niiltä päiviltä, joina henkilö osallistuu kuntouttavaan työtoimintaan, kuitenkin enintään viideltä päivältä viikossa.

2005 talousarvio	6 500 000
2004 talousarvio	6 500 000
2003 tilinpäätös	2 714 503

50. Työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen osallistuvien opintososiaaliset edut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 132 993 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää julkisesta työvoimapaalvelusta annetun lain (1295/2002) mukaisten koulutustukien ja ylläpitokorvausten maksamiseen työvoimapolitiittisessa aikuiskoulutuksessa opiskeleville sekä työttömyyskassojen hallintokulujen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa työllisyysohjelmaa.

Määräraha on mitoitettu vastaamaan 6 714 000 opiskelijatyöpäivän hankintoja. Määrärahalla arvioidaan maksettavan opintososiaalisia etuuksia 3 264 000 päivältä koulutustukea saaville ja 3 316 000 päivältä työmarkkinatukea saaville.

Koulutusaikaiset opintososiaaliset etuudet koostuvat koulutustuesta, ylläpitokorvauksesta ja korotetusta ylläpitokorvauksesta. Koulutustuki maksetaan joko perustukena tai ansiotukena. Koulutuksen aikana työmarkkinatukea saava on oikeutettu ylläpitokorvaukseen tai korotettuun ylläpitokorvaukseen. Valtio rahoittaa perustuen ja ylläpitokorvaukset kokonaan sekä ansiotuesta perusosan. Perustuki ja perusosa ovat työttömyysturvain 6 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen peruspäivärahan suuruisia. Sen suuruudeksi vuonna 2005 arvioidaan 23,25 euroa. Ylläpitokorvauksen suuruus on 8 euroa päivässä ja sitä arvioidaan maksettavan 6 093 000 päivältä. Korotettuna maksettavan ylläpitokorvauksen suuruus on 16 euroa päivässä ja sitä arvioidaan maksettavan 487 000 päivältä.

Määrärahan käytön arvioitu

jakautuminen	€
Koulutustuki	75 887 000
Ylläpitokorvaus	48 744 000
Korotettu ylläpitokorvaus	7 792 000
Työttömyyskassojen hallintokulut	570 000
Yhteensä	132 993 000
2005 talousarvio	132 993 000
2004 talousarvio	134 380 000
2003 tilinpäätös	117 708 026

51. (34.06.29) Työllistämis-, koulutus- ja erityistoimet (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 476 886 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää julkisesta työvoimapaalvelusta annetun lain (1295/2002) mukaisista julkisista työvoimapaalveluista ja niitä täydentävistä palveluista aiheutuviin kustannuksiin, ei kuitenkaan työvoima-asiain paikallishallinnon toimintamomentilta 34.06.21 rahoitettaviin kustannuksiin, 4 luvun 6 §:n kustannuksiin, 6 luvun 14 §:n työelämävalmennusta ja työharjoittelua koskevan vakuutusturvan kustannuksiin, 7 luvun 13 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohtien, 9 luvun eikä 10 luvun 3—5 §:n ja 6 §:n 1 momentin 2 kohdan kustannuksiin. Määrärahaa saa käyttää eräiden työllisyysmäärärahojen käytöstä annetun valtioneuvoston asetuksen (1345/2002) mukaisiin kustannuksiin, ei kuitenkaan 1 ja 2 luvun kustannuksiin. Määrärahaa saa käyttää julkisesta työvoimapaalvelusta annetun valtioneuvoston asetuksen (1344/2002) mukaisiin kustannuksiin, ei kuitenkaan 4 luvun kustannuksiin. Määrärahaa saa käyttää julkiseen työvoimapaalveluun kuuluvista etuuksista annetun valtioneuvoston asetuksen (1346/2002) mukaisiin kustannuksiin, ei kuitenkaan 8 §:n kustannuksiin. Määrärahaa saa käyttää ennen työllisyyslain (275/1987) voimaantuloa palkattujen ja edelleen samassa työsuhteessa olevien vajaakuntoisten henkilöiden palkkaamisesta aiheutuviin menoihin.

Yllä esitetty momentin määrärahan käyttötarkoitus ei sisällä kuitenkaan Kainuun hallintokokeilun piiriin kuuluvia määrärahoja, eli määrärahoja julkisesta työvoimapaalvelusta annetun lain (1295/2002) 6 luvun 1 §:n mukaiseen työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen hankintaan, määrärahoja 7 luvun mukaiseen työllistämistukeen ja lisätukeen, määrärahoja eräiden työllisyysmäärärahojen käytöstä annetun valtioneuvoston asetuksen (1345/2002) 3 ja 4 luvun mukaiseen työllisyyspolitiittiseen projektitukeen ja omatoimisuusavustukseen eikä määrärahoja ennen työllisyyslain (275/1987) voimaantuloa palkattujen ja edelleen samassa työsuhteessa olevien vajaakuntoisten

henkilöiden palkkaamisesta aiheutuviin menoihin.

Määrärahaa saa käyttää työvoimakoulutuksesta tiedottamiseen, tarjouspyyntö- ja hankintailmoitteluun sekä työvoimakoulutuksen suunnitteluun ja hankintatoimintaa tukevasta kehittämis-, kokeilu- ja selvitystyöstä aiheutuvien menojen maksamiseen, koulutus- ja konsulttipalvelujen hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen sekä enintään yhtä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen. Määrärahaa saa käyttää koulutuksen ja majoituksen hankkimiseen Pohjoiskalotin koulutussäätiöltä.

Lisäksi määrärahaa saa käyttää enintään 437 000 euroa Venäjän lähialueiden työvoiman ammatillisesta kehittämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen työministeriön tarkemmin päättämällä tavalla. Vuonna 2005 saa tehdä hankintasopimuksia siten, että niistä saa aiheutua valtiolle menoja vuoden 2005 jälkeen enintään 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenoihin. Siirtomenoista työvoimapolitiittisen aikuis-koulutuksen hankintamenot, Pohjoiskalotin koulutussäätiöltä hankittavan koulutuksen ja majoituksen menot, Venäjän lähialueiden työvoiman ammatillisen kehittämisen menot, työllistämistukimenot kunnille ja kuntayhtymille sekä yksityiselle sektorille työllistämisen määrärahat budjetoidaan suoriteperusteisina.

Valtion virastoille ja laitoksille voidaan Kainuun hallintokokeilua lukuun ottamatta osoittaa julkisesta työvoimapolitiittisesta annetun lain 7 luvun 4 §:n mukaiseen työttömien työllistämiseen määrärahoja enintään 2 000 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen enintään A17 palkkausluokan mukaisesti.

Julkisten työvoimapolitiittisten ja niitä täydentävien palvelujen hankinnasta saa aiheutua valtiolle Kainuun hallintokokeilun piiriin kuuluvia työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen hankintoja lukuun ottamatta menoja vuoden 2005 jälkeen enintään 110 200 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa tietoyhteiskuntaohjelmaa, työllisyysohjelmaa ja yrittäjyyden politiikkaohjelmaa.

Momentin määräraha on muutettu kiinteäksi.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon yhteensä 18 072 000 euroa siirtona momentille 26.98.63 käytettäväksi Kainuun hallintokokeiluun.

Julkiseen työvoimapolitiittiseen kuuluvista etuuksista annettua asetusta (1346/2002) on tarkoitus muuttaa siten, että henkilöasiakkaiden matkakustannusten korvauserustetta korotettaisiin 0,13 eurosta 0,15 euroon kilometriltä ja että korvausta maksettaessa se maksettaisiin aina vähintään 10 kilometriltä. Nykyinen korvaustaso ei ole riittävä korvaamaan matkoista aiheutuvia kustannuksia. Matkakorvausta voidaan myöntää liikkuvuusavustuksena, työvoimakoulutukseen hakeutumisesta ja osallistumisesta aiheutuviin matkakustannuksiin sekä ammatinvalinta- ja urasuunnittelun palveluihin liittyvistä tukitoimenpiteistä ja vajaakuntoisten työhön sijoituksen tukemisesta aiheutuviin matkakustannuksiin. Korvauserusteen muutoksen johdosta määrärahan käytön arvioidaan lisääntyvän 440 000 eurolla.

Momentin määrärahoilla koulutettavien ja työllistettävien lukumäärät, vaikuttavuustavoitteet sekä koulutuksen ja työllistämisen keskihinnat on esitetty luvun 34.06 perustelujen selvitysosassa.

Työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus

Kainuun hallintokokeiluun käytettäväksi siirrettävään määrärahaan sisältyy 5 059 000 euroa työvoimakoulutuksen hankintamäärärahaa. Momentin määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon noin 4 100 000 euroa opetusministeriön hallinnonalan vähenevän valtionavustuksen hintapainevaikutuksena työvoimakoulutuksen hankintaan.

Momentin määrärahoilla arvioidaan hankittavan työvoimakoulutusta vuonna 2005 yhteensä 6 546 000 opiskelijatyöpäivää, josta yhteishankintaan työnantajien kanssa arvioidaan käytettävän 700 000 opiskelijatyöpäivää. Ammatillisen koulutuksen osuudeksi arvioidaan 4 724 000 opiskelijatyöpäivää ja valmentavan koulutuksen 1 822 000 opiskelijatyöpäivää. Koulutuksen pääasiallisena kohderyhmänä ovat työttömät. Ammatillisen koulutuksen järjestämisen tarkoituksena on edistää ja ylläpitää työvoiman kysynnän ja tarjonnan tasapainoa

sekä torjua työttömyyttä ja poistaa työvoimapolua. Valmentavan koulutuksen järjestämisen tarkoituksena on antaa valmiuksia työhön ja koulutukseen hakeutumiseen sekä ammatinvalintaan ja urasuunnitteluun. Valmentavana koulutuksena hankitaan myös maahanmuuttajakoulutusta osana kotoutumissuunnitelmaa. Pohjoiskalotin koulutussäätiöstä arvioidaan hankittavan lisäksi noin 70 vuotuista koulutuspaikkaa.

Työllistämistuki kunnille ja kuntayhtymille sekä työllistäminen valtionhallinnolle ja yksityiselle sektorille

Kainuun hallintokokeiluun käytettäväksi siirrettävään määrärahaan sisältyy 11 961 000 euroa työllistämisen- ja lisätukimäärärahaa.

Työllistämistuella ja yhdistelmätuella järjestettävän työn tarkoituksena on parantaa työttömän työnhakijan työmarkkina-asemaa edistämällä työhön sijoittumista, parantamalla ammattitaitoa ja osaamista, edistämällä pitkään työttömänä olleiden pääsemistä tai palaamista avoimille työmarkkinoille, parantamalla työllistymismahdollisuuksia ja sopeutumista työelämän rakenteellisiin muutoksiin sekä ehkäisemällä syrjäytymistä työmarkkinoilla.

Työllistettäessä valtionhallintoon maksetaan työllistetyn palkkauskustannukset kokonaisuudessaan. Muualle työllistettäessä työllistämistukea maksetaan päivää ja henkilöä kohti vähintään normaali työllistämistuki ja enintään normaali työllistämistuki 80 prosentilla korotettuna. Tuen määrä vaihtelee välillä 19,85—35,73 euroa. Työllistämistuki ja palkkauskustannukset maksetaan täysimääräisenä, kun työaika on vähintään 85 prosenttia alan säännöllisestä työajasta. Kunnalle maksetaan portaittain nousevaa lisätukea julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 7 luvun 12 §:n mukaisesti sen perusteella, kuinka suuren osuuden alueensa työvoimasta se on työllistänyt työllisyysmäärärahoilla.

Yhdistelmätukea voidaan maksaa muulle kuin valtiotyönantajalle. Yhdistelmätukena maksetaan päivää ja henkilöä kohti työmarkkinatuki, mikä vastaa työttömyysturvalain 6 luvun 1 §:n 1 momentin mukaista peruspäivärahaa sekä enintään normaali työllistämistuki.

Yhdistelmätukeen arvioidaan käytettävän Kainuun hallintokokeilua lukuun ottamatta työllistämistukea 79 000 000 euroa ja tuen piirissä arvioidaan olevan keskimäärin 15 500 henkilöä, josta kunnilla ja kuntayhtymillä 5 000 henkilöä ja yksityisellä sektorilla 10 500 henkilöä.

Työllisyyspoliittista projektitukea käytetään erityisesti ns. kolmannella sektorilla toteutettavien työllistämishankkeiden käynnistämiseen. Projektitukea maksetaan toiminnan hallinnointiin ja organisoimiseen muun muassa maksamalla projekteissa toimivien vetäjien ja muiden vastuhenkilöiden palkkauskustannukset ja muita hallintomenoja. Projektitukimäärärahasta tuetaan myös sosiaalisten yritysten perustamista ja toiminnan vakiinnuttamista.

Hallitus antaa talousarvioesitykseen liittyvän esityksen julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain muuttamiseksi siten, että starttirahan kestoa pidennetään, myöntämisedellytyksiä tarkistetaan ja käynnistetään kokeilu starttirahan saajien kohderyhmän laajentamiseksi.

Julkisen työvoimapalvelun erityistoimet

Työhönsijoittumisen ja ammatinvalinnanohjauksen erityismenot koostuvat asiakkaiden terveydentilan ja työkyvön tutkimuksista, asiantuntijakonsultaatioista, työhönvalmennuksesta, työolosuhteiden järjestelytuesta työnantajalle ja asiakkaalle maksettavista kustannusten korvauksista, kuten työ- ja koulutuskokeilun ja oppilaitokseen tutustumisesta aiheutuvista kustannuksista. Työhönsijoittumisen ja ammatinvalinta- ja urasuunnittelun tukitoimenpiteitä arvioidaan vuonna 2005 järjestettävän noin 20 000, joista arviolta 10 000 on työpaikalla tapahtuvia työkokeiluja.

Julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain mukaisina palveluina ja 3 luvun 1 §:n mukaisina täydentävinä palveluina hankitaan pääasiassa ryhmäpalveluja työnhakijoille, erityisesti työnhakuvalmennusta, sekä muita asiantuntijapalveluja, kuten työnetsijä-, ohjaaja- ja tukihenkilöpalveluja ja osaamis- ja ammattitaitokartoituksia.

Pitkäaikaistyöttömien eläke-edellytysten selvittämiseksi arvioidaan järjestettävän 6 000 työkyvön tutkimusta. Vuonna 2005 arvioidaan maksettavan yhteensä 25 000 liikkuvuus-

avustusta työttömille tai työttömyysuhan alaisille työnhakijoille, jotka hakeutuvat työhön työssäkäyntialueensa ulkopuolelle.

Lähialueiden työvoiman ammatillisen kehittämisen määrärahaa ei kohdenneta enää vuo-

den 2005 alusta lähtien Baltian maihin, vaan määräraha kohdennetaan kokonaisuudessaan Venäjän lähialueille. Työvoiman ammatillinen kehittäminen on pääasiassa koulutusta.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2005	2006	2007	2008	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
Työvoimakoulutus					
Ennen vuotta 2005 tehdyt sitoumukset	74 690	17 243	1 000	-	92 933
Vuoden 2005 sitoumukset	-	72 000	32 000	6 000	110 000
Valtuus yhteensä	74 690	89 243	33 000	6 000	202 933
Ryhmä- ja muut palvelut					
Ennen vuotta 2005 tehdyt sitoumukset	50	20	-	-	70
Vuoden 2005 sitoumukset	-	100	100	-	200
Valtuus yhteensä	50	120	100	-	270
Venäjän lähialueiden työvoiman ammatillinen kehittäminen					
Vuoden 2005 sitoumukset	-	100	-	-	100
Valtuus yhteensä	-	100	-	-	100
Valtuudet yhteensä	74 740	89 463	33 100	6 000	203 303

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

€

Ammatillisen työvoimakoulutuksen hankinta	154 382 000
Valmentavan työvoimakoulutuksen hankinta	46 525 000
Opiskelijavalinta sekä kehittämis-, tiedotus- ja ilmoitustoiminta	2 200 000
Etuudet ennen työvoimakoulutuksen alkua	440 000
Pohjoiskalotin koulutussäätiöstä hankittava koulutus	1 280 000
Työvoimakoulutus yhteensä	204 827 000
Työllistäminen valtionhallintoon	34 214 000
Työllistämistuki kunnille ja kuntayhtymille yhteensä	67 591 000
— yhdistelmätuen työllistämistuen osuus	25 000 000
Työllistäminen yksityiselle sektorille yhteensä	137 276 000
— yhdistelmätuen työllistämistuen osuus	54 000 000
— starttiraha	25 000 000
— työllisyyspoliittinen projektituki	19 050 000
— omatoimisuusavustus	3 298 000
— starttiselvitykset	800 000
— muu työllistämistuki	35 128 000
Työllistäminen yhteensä	239 081 000

Työhönsijoittumisen ja ammatinvalinnanohjauksen erityismenot	8 730 000
Ryhmä- ja muiden palvelujen hankinta sekä työnhakuvalmennukseen osallistuvien ylläpitokorvaukset	17 631 000
Pitkäaikaistyöttömien eläke-edellytysten selvittäminen	3 300 000
Liikkuvuusavustus	2 880 000
Venäjän lähialueiden maiden työvoiman ammatillinen kehittäminen (enintään)	437 000
Erityistoimet yhteensä	32 978 000
Yhteensä	476 886 000

2005 talousarvio	476 886 000
2004 talousarvio	518 878 000
2003 tilinpäätös	467 570 234

52. Työmarkkinatuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 995 208 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää työttömyysturvalain (1290/2002) sekä maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta annetun lain (493/1999) perusteella maksettavan työmarkkinatuen ja ylläpitokorvausten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 10 luvun 3 §:n mukaisesti työelämävalmennuksessa ja työharjoittelussa olevien ylläpitokorvausten maksamiseen. Määrärahaa saa lisäksi käyttää julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 6 luvun 14 §:n työelämävalmennusta ja työharjoittelua koskevan vakuutusturvan kustannuksiin.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus rahoittaa työllisyysohjelmaa.

Momentin 33.19.60 perustelujen selvitysosaan viitaten määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 13 000 000 euroa pitkäaikaistyöttömien eläketukiudistuksesta johtuen.

Työmarkkinatuen saajia arvioidaan vuonna 2005 olevan keskimäärin 160 000 henkilöä. Täysimääräinen työmarkkinatuki on työttömyysturvalain 6 luvun 1 §:n 1 momentin mukaisen peruspäivärahan suuruinen. Vuonna 2005 sen arvioidaan olevan 23,25 euroa päivässä.

Työmarkkinatukea arvioidaan maksettavan aktiivisiin työvoimapoliittisiin toimenpiteisiin osallistujille sekä yhdistelmätuen osalta myös työnantajille yhteensä 303 500 000 euroa, joka

on 30 prosenttia momentin loppusummasta. Henkilömäärän osalta tavoitteena on, että työmarkkinatuella aktiivitoimiin osallistuvien osuus ko. tuella keskimäärin olevista on vähintään 30 prosenttia.

Aktiivisten työvoimapoliittisten toimenpiteiden jakautuminen

€

Työharjoittelu ja työelämävalmennus työmarkkinatuella	68 490 000
Työvoimakoulutuksen aikana maksettava työmarkkinatuki	85 120 000
Kuntouttavan työtoiminnan aikana maksettava työmarkkinatuki	10 940 000
Ylläpitokorvaukset	14 630 000
Yhdistelmätuen työmarkkinatuen osuus	92 980 000
Yhdistelmätuki ilman palkka-perusteista työllistämistukea ¹⁾	29 990 000
Matka-avustuksena maksettava työmarkkinatuki	1 350 000
Yhteensä	303 500 000

¹⁾ Luku sisältää 500 päivää työttöminä olleet työmarkkinatukea saaneet, jotka ovat työllistettyinä yhdistelmätuella pelkällä työmarkkinatuella. Luku sisältää myös yhdistelmätuen laajentamiskokeilun piiriin kuuluvat 200 päivää työttömänä olleet työmarkkinatukea saaneet.

2005 talousarvio	995 208 000
2004 talousarvio	1 071 340 000
2003 tilinpäätös	995 478 373

64. Työllisyysperusteiset siirtomenot investointeihin (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 28 510 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain perusteella eräiden

työllisyysmäärärahojen käytöstä annetun valtioneuvoston asetuksen 1 luvun mukaisiin investointiavustuksiin sekä 2 luvun mukaiseen työllisyystyöohjelmaan. Määrärahaa saa käyttää myös investoinneiksi katsottavista valtion hankinnoista aiheutuvien menojen maksamiseen. Momentin määrärahan käyttötarkoitus ei sisällä kuitenkaan Kainuun hallintokokeilun piiriin kuuluvia määrärahoja.

Vuonna 2005 saa tehdä enintään 28 218 000 euron arvosta uusia sitoumuksia työllisyysperusteisiin investointeihin Kainuun hallintokokeilun piiriin kuuluvia investointeja lukuun ottamatta. Vuoden 2004 valtuuden käyttämättä jäävästä osasta saa tehdä sitoumuksia vuonna 2005.

Momentilta saa maksaa myös sijoitusmenoja, jotka budjetoidaan maksupäätösperusteisina.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämislaisissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon vähennyksenä 1 907 000 euroa siirtoma momentille 26.98.63 käytettäväksi Kainuun hallintokokeiluun.

Työllisyysperusteisilla investoinneilla tuetaan alueellista ja paikallista työllisyyttä ja lievennetään työttömyyttä kohdentamalla avustuksia työllisyyttä edistävällä tavalla. Määrära-

haa on tarkoitus osoittaa osarahoituksena kuntien, kuntayhtymien ja muiden yhteisöjen työllisyysperusteisiin investointeihin (investointiavustus) ja valtion rakennuttaville virastoille (työllisyystyöohjelma). Investointiavustuksilla pyritään edistämään uusien työpaikkojen syntymistä ottamalla samalla huomioon myös alueelliset työllisyysnäkökohdat. Työllisyystyöohjelmaa käytetään virastojen ja laitosten investointihankkeiden osarahoitukseen ja sillä pyritään aientamaan työllisyyden hoidon kannalta merkittäviä hankkeita.

Päätettäessä rahoitettavista hankkeista käytetään apuna työllisyysvaikutusarviointia. Tällöin painotetaan niitä hankkeita, jotka edistävät pysyvien työpaikkojen sekä työllisyyden sysäysvaikutusten syntymistä. Lisäksi rahoitettavista hankkeista päätettäessä kiinnitetään huomiota muun muassa alueellisiin kehittämishankkeisiin, mahdollisuuksiin luoda edellytyksiä elinkeinoelämän kehitykselle ja investointipaikkakunnan työllisyystilanteeseen. Investointimäärärahalla arvioidaan syntyneen uusia työpaikkoja vuonna 2001 yhteensä 650 ja vuonna 2002 yhteensä 850.

Momentilta rahoitettavien investointien rakennusaikaiset työllisyysvaikutukset ovat arviolta 900 henkilötyövuotta. Työllistämisen keskihinta on esitetty luvun 34.06 perustelujen selvitysosassa.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2005	2006	2007	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
Työllisyysperusteiset investoinnit				
Ennen vuotta 2005 tehdyt sitoumukset	17 660	3 671	-	21 331
Vuoden 2005 sitoumukset	10 850	12 850	4 518	28 218
Yhteensä	28 510	16 521	4 518	49 549

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

€

Investointiavustus	15 330 000
Työllisyystyöohjelma	13 180 000
Yhteensä	28 510 000

2005 talousarvio	28 510 000
2004 talousarvio	39 547 000
2003 tilinpäätös	15 745 297

07. Pakolais- ja siirtolaisuusasiat

Selvitysosa: Maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta (493/1999) annetun lain mukaan maahanmuuttajien kotouttamisen sekä turvapaikanhakijoiden ja tilapäistä suojelua saavien vastaanoton yleinen kehittäminen, suunnittelu, ohjaus ja seuranta sekä yhteensovittaminen kuuluu työministeriölle. Työministeriön hallinnonalalla voi olla vastaanotto-keskuksia ja järjestelykeskuksia. Lisäksi työministeriö vastaa ulkomaalaislain (301/2004) 121 §:n perusteella säilöön otettujen ulkomaalaisten majoituksen ja huolenpidon järjestämisestä ja valmistelee yhdessä ulkoasiainministeriön ja sisäasiainministeriön kanssa valtioneuvostolle esityksen, jossa määritellään alueet, joilta kiintiöpakolaiset valitaan. Työministeriö vastaa myös ulkomaalaislain 48 §:ssä tarkoitetun muuttovalmennuksen ja kielikokeen järjestämisestä sekä maahanmuuttoon liittyvästä tiedotus- ja julkaisu-toiminnoista. Työministeriölle kuuluu yhdessä opetusministeriön kanssa rasismien ehkäisy sekä hyvien etnisten suhteiden edistäminen. Työministeriö on Suomessa Euroopan pakolaisrahaston (ERF) hallinnointi- ja vastuuviranomainen.

Työvoima- ja elinkeinokeskuksen tehtävänä on maahanmuuttajien yhteiskuntaan ja työelämään kotouttamisen, turvapaikanhakijoiden vastaanoton ja tilapäistä suojelua saavien vastaanoton suunnittelu, ohjaus, seuranta sekä muut erikseen määrättävät tehtävät. Työvoima- ja elinkeinokeskus osoittaa pakolaiset kuntaan ja tekee sopimuksen pakolaisista aiheutuvien kustannusten korvaamisesta. Kunnalla on yleis- ja yhteensovittamisvastuu maahanmuuttajien kotouttamisessa ja sopimuksen mukaan vastuu kiintiöpakolaisten ja Suomessa pakolaisuuteen rinnastettavista syistä oleskeluluvan saaneiden vastaanoton järjestämisestä ja kotouttamisesta. Työvoimatoimisto yhdessä työvoima- ja elinkeinokeskuksen kanssa huolehtii maahanmuuttajien kotouttamisessa tarvittavien työvoimapolitiittisten toimenpiteiden sekä työvoimapalvelujen järjestämisestä.

Kunnalle maksetaan valtion varoista korvausta valtioneuvoston päättämin perustein (512/1999) pakolaisten toimeentulotuen, palvelujen järjestämisen ja vastaanoton yleishallinnon kustannuksiin kolmen vuoden ajan. Kunnalle korvataan tulkkipalvelun, alaikäisenä ilman huoltajaa Suomeen saapuneen henkilön huollon ja hoidon järjestämisestä aiheutuvat kustannukset kunnes alaikäinen täyttää 18 vuotta ja pitkäaikaista hoitoa vaativan vamman tai sairauden edellyttämät huomattavat kustannukset enintään kymmeneltä vuodelta. Lisäksi voidaan korvata erityisistä syistä muita kunnalle aiheutuneita kustannuksia enintään kymmeneltä vuodelta.

Valtio korvaa eräiden entisen Neuvostoliiton alueelta Suomeen muuttaneiden henkilöiden toimeentulotuen antamisesta aiheutuneet kulut puolelta vuodelta, eläkkeen tai muun sosiaaliturvatuuden sijasta annetun toimeentulotuen antamisesta aiheutuvat kustannukset enintään viideltä vuodelta, henkilön sairaudesta tai vammasta aiheutuvat huomattavat kustannukset enintään viideltä vuodelta ja Suomen sodissa vuosina 1939—1945 vapaaehtoisina palvelleiden entisen Neuvostoliiton alueelta olevien henkilöiden ja heidän aviopuolisoidensa toimeentulon ja huolenpidon järjestämisestä aiheutuvat kustannukset ilman määräaika.

Turvapaikanhakijoiden vastaanoton järjestää ja rahoittaa valtio.

Korvausten piirissä olevat pakolaiset, turvapaikanhakijat ja paluumuuttajat

	2003	2004	2005
Pakolaiskiintiö	750	750	750
	toteutuma	arvio	arvio
Maahan saapuneet pakolaiset	1 202	2 250	1 750
— Kiintiöpakolaiset	562	850	750
— Perheenyhdistämiset	293	400	400
— Oleskeluluvan saaneet turvapaikanhakijat	347	1 000	600
Pakolaisia laskennallisten kuntakorvausten piirissä	4 622	5 200	5 100
Uudet turvapaikanhakijat	3 221	3 000	3 000
Turvapaikanhakijoita rekisteröitynä keskim. vuodessa	2 750	2 700	1 850
Ent. Neuvostoliiton alueelta olevat paluumuuttajat	772	1 500	1 400

Vuosittaiset poikkeamat talousarviossa hyväksytyyn pakolaiskiintiön ja maahan saapuvien kiintiöpakolaisten määrässä johtuvat siitä, että pakolaisten Suomeen tuloa saattavat viivästyttää mm. lähtölupien ja kauttakulkuviisumien saannin vaikeus. Korvausten piirissä olevien henkilöiden määrä arvioidaan kolmen edellisen vuoden aikana maahan saapuneiden lukumäärän ja talousarviovuodelle esitetyn arvion perusteella.

Turvapaikanhakijoista noin viidesosan arvioidaan saavan turvapaikan tai oleskeluluvan suojelun tarpeen vuoksi tai sen vuoksi, että hänen palauttamisensa olisi ilmeisen kohtuutonta. Majoitusaika vastaanottokeskuksissa tai yksityismajoituksessa on riippuvainen turvapaikkahakemusten käsittelyajoista ja siihen mahdollisesti liittyvän valitusprosessin kestosta, sekä kuntaan sijoittamiseen tai maasta poistumiseen kuluva ajasta. Ulkomaalaisvirasto käsitteli ennen vuotta 2004 vireille tulleet turvapaikkahakemukset alkuvuodesta 2004 ja tämän ruuhkan purkamisen vuoksi arvioidaan oleskelulupia myönnettävän vuonna 2004 noin 1 000 henkilölle ja määrän olevan vuonna 2005 noin 600 henkilöä. Vastaanottokeskuksiin rekisteröityjen turvapaikanhakijoiden määrän arvioidaan vähenevän vuoden 2004 aikana noin 1 000 henkilöllä ja olevan keskimäärin 1 850 henkilöä vuodessa. Rekisteröidyistä noin 1 390 arvioidaan majoittuvan vastaanottokeskuksiin ja noin 460 yksityismajoitukseen.

Pakolaisiin, turvapaikanhakijoihin ja paluumuuttajiin liittyvät korvaukset (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	toteutuma	budjetoitu	esitys
Pakolaisten vastaanotto	37 676	41 699	41 240
— Laskennalliset korvaukset kunnille	12 636	14 299	14 118
— Muut korvaukset kunnille	25 040	27 400	27 122
Turvapaikanhakijoiden vastaanotto	28 903	27 430	25 895
Muut pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden menot	2 135	2 658	2 526
Korvaukset kunnille ent. Neuvostoliiton alueelta tulevien paluumuuttajien menoihin	8 214	10 300	9 300

21. *Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanottotoiminta valtion osalta* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 7 326 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion vastaanotto-keskusten toimintamenojen maksamiseen, pakolaisten maahantulomatkojen järjestämisestä, lähtömaassa suoritettavista terveystarkastuksista ja koulutuksesta sekä vastaanottoa edistä-

vän koulutuksen ja tiedotustoiminnan järjestämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää vastaanoton toteuttamiseksi erityistilanteissa tarpeellisten palvelujen hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen, turvapaikanhakijoiden vastaanoton neuvottelukunnan kustannuksiin sekä vastaanottokeskusten järjestämissä toimenpiteissä olevien tapaturmakorvausten ja ryhmävastuuvakuutuksen maksamiseen ja Valtio-

konttorin näistä perimien hoitokulujen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää enintään 505 000 euroa turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten oikeusapupalvelujen hankkimiseen. Määrärahaa saa lisäksi käyttää rasismien ja etnisen syrjinnän ehkäisemiseen, seurantaan ja syrjinnän vastaiseen koulutukseen. Määrärahaa saa käyttää enintään 123 henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen.

Selvitysosa:

Toiminnan menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Menot	6 515	5 471	5 537
— henkilöstömenot	2 384	2 326	2 402
— toimitilavuokrat	991	975	975
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	2 622	1 740	1 740
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	518	430	420

2005 talousarvio	7 326 000
2004 lisätalousarvio	253 000
2004 talousarvio	7 326 000
2003 tilinpäätös	7 513 142

29. Paluumuuttajien muuttovalmennus (arvion määräraha)

Momentille myönnetään 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ulkomaalaislain (301/2004) 48 §:n perusteella järjestettävästä paluumuuttovalmennuksesta aiheutuvien menojen maksamiseen ja suomen tai ruotsin kielen taidon testaamiseksi laaditun kielikokeen järjestämisestä aiheutuvien menojen maksamiseen. Määräraha budjetoidaan suoriteperusteisena.

Selvitysosa: Entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevan kansallisuudeltaan suomalaissyntyisen henkilön, joka hakee lain 48 §:n perusteella oleskelulupaa Suomeen on esitettävä todistus Suomen viranomaisen järjestämän kielikokeen hyväksytystä suorittamisesta, jollei paluumuuttovalmennukseen tai kielikokeeseen osallistumista ole pidettävä hakijan olosuhteet huomioon ottaen kohtuuttomana. Oleskelulupa myönnetään myös varsi-

naisen hakijan perheenjäsenelle sekä hänen huollettavanaan olevalle lapselle, joka ei ole täyttänyt 18 vuotta ennen oleskeluluvan myöntämistä hakijalle. Muuttovalmennusta annetaan myös varsinaisen hakijan perheenjäsenille. Suomen tai ruotsin kielen taidon on vastattava Euroopan neuvoston yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen mukaisen kielitaidon arviointiasteikon taitotasoa A 2.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	€
Muuttovalmennus	400 000
Kielikokeen järjestäminen	500 000
Yhteensä	900 000

2005 talousarvio	900 000
2004 talousarvio	900 000
2003 tilinpäätös	311 559

30. Valtion korvaus kunnille eräiden Suomeen muuttavien henkilöiden toimeentulotuen sekä heille annetun sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannuksiin (arvion määräraha)

Momentille myönnetään 9 300 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtioneuvoston määräämin perustein (512/1999) entisen Neuvostoliiton alueelta Suomeen muuttavien henkilöiden toimeentulotuen kustannusten sekä heille annettun sosiaali- ja terveydenhuollon erityiskustannusten korvaamiseen kunnille.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 1 000 000 euroa entisen Neuvostoliiton alueelta muuttavien henkilöiden määrän vähenemisestä johtuen.

Suomeen muuttaneiden henkilöiden toimeentulotuesta puolen vuoden ajalta maahan saapumisesta aiheutuneita kustannuksia korvataan arviolta 2 300 000 euroa, ja toimeentulotukimenoja sen vuoksi ettei henkilö maahanmuuttoon liittyvän asemansa vuoksi voi saada eläkettä tai muuta sosiaaliturvaetuutta korvataan arviolta 4 800 000 euroa. Lisäksi maksetaan kunnille arviolta 2 200 000 euroa noin 150 henkilön pitkäaikaisesta hoidosta ja huollosta aiheutuneita kustannuksia. Korvaukset maksetaan kunnille jälkikäteen.

Korvausten piirissä olevat ja määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	Henkilöä	€
Toimeentulotuki 6 kk	1 150	2 300 000
Toimeentulotuki 5 v	1 120	4 800 000
Erytyiskustannukset	120	1 300 000
Heimoveteraanit	31	900 000
Yhteensä	2 421	9 300 000
2005 talousarvio		9 300 000
2004 talousarvio		10 300 000
2003 tilinpäätös		8 213 995

31. Syrjinnän vastainen toiminta (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 100 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää siirron maksamiseen kunnille EU:n syrjinnän torjumista koskevan toimintaohjelman hankkeiden kansallista rahoitusta varten.

Selvitysosa: EU:n neuvosto päätti 27.11.2000 syrjinnän torjumista koskevan yh-

teisen toimintaohjelman perustamisesta vuoksi 2001—2006. Ohjelmasta voi hakea rahoitusta syrjinnän torjuntaa koskeviin monikansallisiin hankkeisiin. Määrärahaa saa käyttää hankkeen kansallisen osuuden rahoittamiseen. Momentilta rahoitettava kansallinen osuus kohdennetaan siirtona kunnille kansallisen osuuden rahoittamiseen.

2005 talousarvio	100 000
2004 talousarvio	100 000
2003 tilinpäätös	100 000

63. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vastaanotto (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 62 335 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtioneuvoston määräämin perustein (512/1999) pakolaisten kotoutumista tukevan toiminnan järjestämisestä, sosiaali- ja terveydenhuollosta kunnille aiheutuvien kustannusten laskennallisiin korvauksiin sekä toimeentulotuen, tulkkipalvelujen ja erityiskustannusten korvaamiseen, paluumuutosta aiheutuviin menoihin sekä kunnille, kuntayhtymille ja yhteisöille niiden ylläpitämien turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskusten, ryhmä- ja perheryhmäkotien, tulkikeskusten sekä muihin tarvittaviin menoihin ja myös vastaanottokeskusten järjestämissä toimenpiteissä olevien tapaturmakorvausten ja ryhmävastuuvakuutuksen maksamiseen sekä Valtiokonttorin näistä perimien hoitokulujen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää toimeentulon ja huolenpidon järjestämiseen ulkomaalaisille, jotka on otettu säilöön ulkomaalaislain (301/2004) 121—123 §:n perusteella. Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenoihin. Vuoden 2005 pakolaiskiintiö on 750 henkilöä.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 3 800 000 euroa siirtona momentille 26.02.21 turvapaikkahakemusten käsittelyn nopeuttamisen vuoksi lyhentyneestä turvapaikanhakijoiden vastaanottoajasta johtuen ja lisäyksenä on otettu huomioon 1 680 000 euroa yksin tulneiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden aiem-

paa suuremman määrän vuoksi. Vuonna 2005 varaudutaan noin 750 kiintiöpakolaisen ja 400 perheen yhdistämishojelman puitteissa maahan tulevan omaisen vastaanottoon. Laskennallisten kuntakorvausten piirissä arvioidaan olevan henkilövuosina laskien noin 5 100 pakolaista. Uusia turvapaikanhakijoita arvioidaan tulevan 3 000, joista 600 arvioidaan saavan oleskeluluvan. Turvapaikanhakijoita arvioidaan olevan rekisteröitynä vastaanottokeskuksiin keskimäärin 1 850 henkilöä.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

€

Laskennalliset korvaukset pakolaisten kotoutumista tukeviin ja sosiaali- ja terveyspalvelujen kustannuksiin	14 118 000
Muut kuntakorvaukset	27 122 000
Turvapaikanhakijoiden vastaanotto	21 095 000
Yhteensä	62 335 000

2005 talousarvio	62 335 000
2004 talousarvio	64 455 000
2003 tilinpäätös	61 193 214

99. Työministeriön hallinnonalan muut menot

23. Siviilipalvelus (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 3 818 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää siviilipalveluksen ja täydennyspalveluksen toimeenpanosta siviilipalveluslain (1723/1991) nojalla aiheutuviin kustannuksiin sekä työhallinnossa palvelevien siviilipalvelusmiesten ylläpito- ja päiväraha-kustannuksiin.

Selvitysosa: Siviilipalvelukseen haakeutuvien määrä on vakiintunut noin 2 500 hakijan vuositason. Palvelukseen kutsuttavien ja siviilipalveluskeskuksessa koulutettavien

miesten määrä voidaan pitää nykyisellä tasolla eli noin 1 800 miestä vuodessa.

Koulutusjakson jälkeen ilman palveluspaikkaa jäävien määrä on kasvanut voimakkaasti. Vuonna 2001 ilman palveluspaikkaa jäi 364 miestä, 279 miestä vuonna 2002 ja 460 miestä vuonna 2003. Palveluspaikkaa jäävien määrä on pysynyt varsin korkeana myös alkuvuodesta 2004. Tavoitteena on ilman palveluspaikkaa jäävien määrän väheneminen pyrkimällä edistämään tarjolla olevien siviilipalveluspaikkojen määrän kasvua.

	2003 toteutuma	2004 arvio	2005 arvio
Siviilipalvelukseen hakeneet	2 439	2 500	2 500
Koulutetut	1 771	1 800	1 800
Koulutusjakson jälkeen ilman palveluspaikkaa	460	450	400

2005 talousarvio	3 818 000
2004 talousarvio	3 818 000
2003 tilinpäätös	3 683 760

maksamiseen. Määrärahasta saa käyttää enintään 673 000 euroa palkkaturvamenettelyyn liittyviin viranomaismaksuihin ja oikeudenkäyntikuluihin sekä konkurssikustannusten maksamiseen.

50. Palkkaturva (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 24 000 000 euroa.

Momentin määrärahaa saa käyttää myös koulutusmenoihin. Määrärahaa saa käyttää palkkaturvain (866/1998) ja merimiesten palkkaturvain (1108/2000) mukaisten menojen

Selvitysosa: Palkkaturvajärjestelmä turvaa työntekijäin työsuhteesta johtuvien saatavien maksamisen työnantajan konkurssin ja muiden maksukyvyttömyystilanteiden varalta. Palkkaturvana voidaan maksaa kaikki sellaiset

saatavat, jotka perustuvat työsuhteeseen ja jotka työnantaja olisi ollut velvollinen työntekijälle maksamaan. Palkkaturvahakemus on tehtävä kolmen kuukauden kuluessa saatavan erääntymisestä. Palkkaturvasta huolehtivat työministeriö ja työvoima- ja elinkeinokeskusten työvoimaosastot.

Palkkaturvamenoja vastaavat tulot 23 327 000 euroa on merkitty momentille 12.34.70. Työttömyysvakuutusrahasto korvaa valtiolle vuosittain jälkikäteen palkkaturvana maksettujen ja työnantajilta tai näiden konkurssipesiltä takaisinperittyjen pääomamäärien erotuksen. Palkkaturvapalautusten arvioitua 1 400 000 euron korot, jotka on budjetoitu momentille 12.34.99, jäävät valtiolle palkkaturvajärjestelmästä aiheutuvien hallintomenojen kattamiseen.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen palkkaturvalain

muuttamiseksi siten, että vuoden 2005 alusta lukien myös palkkaturvana maksettavasta saatavasta pidätettäisiin palkansaajan työeläkemaksu ja työttömyysvakuutusmaksu. Maksuja ei kuitenkaan tilitettäisi edelleen, vaan ne katsottaisiin työttömyysvakuutusrahaston laskun hyvitykseksi. Eläkelaitokset huolehtisivat palkansaajan työeläkemaksujen perinnästä työnantajilta ja konkurssipesiltä samassa yhteydessä kun ne perivät työnantajan työeläkemaksuja. Vastaavasti tapaturmavakuutuslaitokset huolehtisivat työttömyysvakuutusmaksujen perimisestä työnantajilta ja konkurssipesiltä. Esitettävä lainmuutos tulisi vähentämään palkkaturvamenoja noin 1,13 miljoonalla eurolla vuodessa.

Tämänhetkisten talousnäkymien mukaan on odotettavissa, että palkkaturvamäärät tulisivat jonkin verran laskemaan.

	2003	2004	2005
	toteutuma	budjetoitu/arvio	esitys
Palkkaturvaa maksettu (milj. euroa)	23,65	26,00	24,00
Palkkaturvaa peritty takaisin työnantajilta (milj. euroa)	4,28	4,00	4,00
Palkkaturvaa saaneiden työntekijöiden lukumäärä	7 503	8 500	8 000
Palkkaturvapäätöksen saaneiden työnantajien lukumäärä	2 626	2 700	2 600
Hakemusten keskimääräinen käsittelyaika (pv)	63	42	42
Hakemuksista käsitelty alle 2 kuukaudessa	71	74	75
Kokonaistyytyväisyys palkkaturvapalveluihin (hakijat ja sidosryhmät)	8,2	8,2	8,2

2005 talousarvio	24 000 000
2004 talousarvio	26 000 000
2003 tilinpäätös	23 707 847

51. Eräät merimiespalvelut (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 800 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää merimiesten palvelu- ja opintotoiminnasta annetun lain (452/1972) nojalla merimiesten huoltotoimintaan suoritettavan valtion osuuden maksamiseen sekä merimieslaissa tarkoitetun työsopimuksen tekemisestä annetun asetuksen (783/1995) mukaisesti palveluihin, merimieslain (423/

1978) ja merimiesten vuosilomalain (433/1984) nojalla merimiesten vuosiloma- ja vanhempainvapaamatkakustannuksiin sekä työsuhteen alkamiseen ja päättymiseen liittyviin matkakustannuksiin suoritettavan valtion osuuden maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös kulutusmenoihin.

Selvitysosa: Vuonna 2003 korvattiin merimiehille 1 250 matkaa. Merimiespalvelutoiminnan tavoitteena on, että merenkulkijat voivat mahdollisimman yhdenvertaisina käyttää yhteiskunnallisia palveluja ja palvelutoiminnan tehtävänä on tukea merenkulkijoiden aikuisopiskelua ja harrastuksia sekä järjestää heille opinto- tiedotus- ja vapaa-ajanpalveluja.

Toiminnan rahoittamiseksi merenkulkija maksaa yhden tuhannesosan ansioistaan ja saman määrän varustaja. Valtion osuus on yhtä suuri kuin edellä mainitut maksut yhteensä. Merimiesten palvelutoimisto saa suuren osan tuloistaan niin sanottuina lästimaksuina, joita peritään Suomen satamissa käyville koti- ja ulkomaisilta aluksilta. Näin kerätyillä varoilla tarjotaan palveluja myös ulkomaalaisille merenkulkijoille.

Merimiespalvelutoiminnan rahoitus	€
Valtion osuus merimiespalvelutoimiston menoista	580 000
Työnantajien osuus	290 000
Työntekijöiden osuus	290 000
Lästimaksut (31.32.50)	470 000
Yhteensä	1 630 000

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen	€
Valtion osuus merimiespalvelutoimiston menoista	580 000
Valtion osuus työnantajille eräisiin merimiesten matkakustannuksiin	215 000
Merimiesten työsuhdesuojelun lomakehuolto	5 000
Yhteensä	800 000
2005 talousarvio	800 000
2004 talousarvio	800 000
2003 tilinpäätös	851 825

Pääluokka 35

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

Selvitysosa: Ympäristöhallinnon lähivuosien haasteet ovat hyvän elinympäristön sekä kulutuksen ja tuotannon ekotehokkuuden edellytysten parantaminen, ympäristöstä aiheutuvien terveyshaittojen vähentäminen, luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen merkittävä hidastaminen, Itämeren tilan parantaminen sekä ilmastomuutoksen hillitseminen.

Yhdyskuntien suunnittelua ja rakentamista kehittämällä tavoitellaan hyvinvoinnin kohentumista ja samalla ympäristökuormituksen ja -haittojen vähentymistä. Väestön ikääntyessä on varauduttava erilaisiin asumisen ja yhdyskuntien tarjoamien palvelujen kysynnän muutoksiin.

Valtioneuvosto asettaa seuraavat tavoitteet ympäristöministeriön toimialan yhteiskunnalliselle vaikuttavuudelle:

— Itämeren kuormitus vähenee ja ympäristöriskien hallinta paranee.

— Rakentamisen rakenteellinen turvallisuus paranee.

— Asuntojen uustuotanto vastaa nykyistä paremmin kysyntää. Pientalojen osuus kasvaa ja sosiaalisessa asuntotuotannossa pienasuntojen osuus nousee.

— Valtion asuntolainasaatavien ja -takausten riskienhallinta paranee ja taloudelliset menetykset minimoidaan. Valtion asuntorahaston maksuvalmius turvataan kustannustehokkaasti osana valtion lainanottoa ja rahaston ja budjettitalouden väliset korkokustannusten vastuusuhteet vastaavat aiheutumis- ja läpinäkyvyysperiaatteita.

— Luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen hidastuu.

Ympäristöministeriö asettaa seuraavat alustavat tulostavoitteet toimialan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kehittymiselle:

Ympäristön pilaantumisen ehkäiseminen

— Kaatopaikoille viedyn biojätteen määrä vähenee, jätteiden hyödyntäminen lisääntyy ja jätealan toimijoiden työnjako selkiytyy.

— Vaarallisimpien aineiden ja pienhiukkasten päästöt ja vaikutukset ympäristöön tunnetaan nykyistä paremmin.

— Öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntavalmius paranee.

— Itämereen ja sisävesiin kohdistuva ravinnekuormitus vähenee ja tärkeiden pohjavesien pilaantumisriski pienenee.

— Suomella on valmiudet vaikuttaa ilmastopimuksen uuden sitoumuskauden tavoitteisiin.

Kestävä yhdyskuntakehitys ja elinympäristön laatu

— Yhdyskuntien taloudellisuus ja ekologinen kestävyys paranevat.

— Alueiden käytön suunnittelussa on omaksuttu vuorovaikutteinen ja vaikutuksia ennalta arvioiva toimintatapa.

— Kaupunkimaisten pientaloalueiden rakentamisen edellytykset paranevat.

— Rantarakentamisen suunnitelmallisuus lisääntyy.

Luonnon monimuotoisuuden suojelu

— Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden turvaamisen uudet toimintamallit lisäävät luonnonsuojelun yhteistyötä monimuotoisuuden köyhtymisen hidastamiseksi.

— Luonnon virkistyskäytön ja luontomatkojen kehittäminen tukevat erityisesti Pohjois- ja Itä-Suomen työllisyyttä ja aluetaloutta.

Hyvä ja kestävä rakentaminen

— Rakentamisen ohjaus, tutkimus, seuranta ja tiedotus vahvistavat rakentamisen laatua ja rakennusten taloudellista ja joustavaa käyttöä.

— Kiinteistöjen omistajat ovat nykyistä paremmin varautuneet korjaustoimenpiteisiin.

Asuntomarkkinoiden toiminta

— Kasvukeskusten, erityisesti Helsingin seudun, asuntotuotanto lisääntyy ja asuntomarkkinoiden vakaus paranee.

— Erityisryhmien asuntotilanne paranee ja asunnottomuuden väheneminen jatkuu.

— Asumistuen määräytymisperusteet pysyvät reaalisesti vuoden 2004 tasolla.

Palvelujen ja toiminnan kehittäminen

— Ympäristöhallinnon lupien käsittelyajat ovat kohtuulliset.

— Palvelujen ja toiminnan laatu ja tuottavuus ympäristöhallinnossa paranevat lisäämällä sähköisiä palveluja.

— Tehtävien alueellistaminen otetaan huomioon toimintaa kehitettäessä. Toiminnan kustannustehokkuus paranee.

Hallinnonalan määrärahat luvuittain vuosina 2003—2005

	v. 2003 tilinpäätös 1000 €	v. 2004 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2005 esitys 1000 €	Muutos 2004—2005	
				1000 €	%
01. Ympäristöministeriö	22 725	23 138	23 152	14	0
10. Ympäristön suojelu	34 049	38 065	25 158	- 12 907	- 34
20. Yhdyskunnat, alueidenkäyttö ja luonnonsuojelu	45 780	52 780	69 385	16 605	31
30. Asumisen edistäminen	430 000	428 000	429 500	1 500	0
40. Alueelliset ympäristökeskukset	60 935	63 051	64 471	1 420	2
50. Ympäristölupavirastot	4 822	4 524	4 551	27	1
60. Suomen ympäristökeskus	23 485	23 980	24 013	33	0
70. Valtion asuntorahasto	4 457	4 544	4 558	14	0
99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut menot	30 333	37 867	37 902	35	0
Yhteensä	656 585	675 949	682 690	6 741	1
Henkilöstön kokonaismäärä	2 598	2 560	2 560		

Ympäristöministeriön hallinnonalan valtuusyhteenveto (milj. euroa)

	2005	2006	2007	2008	2009—	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
Ennen vuotta 2005 tehdyt sitoumukset	25,3	18,1	16,0	0,0	0,0	59,5
Vuoden 2005 sitoumukset	2,9	19,1	17,3	14,0	39,6	92,9
Valtuudet yhteensä	28,2	37,2	33,3	14,0	39,6	152,4

01. Ympäristöministeriö

Selvitysosa: Ympäristöministeriön tavoitteena on ekotehokas yhteiskunta ja hyvinvointia edistävä elinympäristö. Ministeriö toimii kansallisesti ja kansainvälisessä yhteistyössä ympäristövastuullisuuden lisäämiseksi. Ministeriön toiminta on yhteistyöhakuista sekä perustuu osaaamiseen ja avoimuuteen.

Ministeriön alustavat toiminnalliset tulostavoitteet vuonna 2005 ovat:

Ympäristön pilaantumisen ehkäiseminen

— Määritellään vaikeimmat haitalliset aineet Suomessa ja viimeistellään vaarallisten aineiden kansallinen ohjelma.

— Ilmanlaadun uusien johdannais- ja muiden direktiivien toimenpanon tavoitteena on, että Suomessa ei ylitetä vuosille 2005 ja 2010 sovittuja ilman laadun raja-arvoja.

— Arvioidaan pienhiukkasista terveydelle aiheutuvien ongelmien laajuus ja vähentämismahdollisuudet Suomessa.

— Meluntorjuntaa koskevan valtioneuvoston periaatepäätöksen toimeenpano aloitetaan päävoitteina ehkäistä uusien meluhaittojen synty ja vähentää liikenteen aiheuttamia meluhaittoja.

— Arvioidaan yhdessä muiden toimijoiden kanssa kasvihuonekaasujen pitkän aikavälin vähentämismahdollisuudet Suomessa ja vaikutetaan kansainvälisiin neuvotteluihin uusien maapallonlaajuisten tavoitteiden asettamiseksi.

— Arvioidaan Itämeren suojeleohjelman ja vesiensuojelun tavoiteohjelman toteutumista. Toimitaan maatalouden ja haja-asutuksen ravinnekuormituksen vähentämiseksi sekä yhdyskuntajätevesien typenpoiston tehostamiseksi.

— Viimeistellään vesien ekologisen ja kemiallisen luokituksen kriteerit ja valmistellaan vesipuitedirektiivin toimeenpanoasetuksia.

— Viimeistellään toimikunnan ehdotus tuotannon ja kulutuksen ekotehokkuuden parantamiseksi. Vaikutetaan kestävien tuotanto- ja kulutustapojen ohjelman sisältöön YK:ssa ja EU:ssa.

— Aloitetaan valtakunnallisen jätesuunnitelman uusiminen tavoitteena erityisesti jätteiden määrän vähentäminen.

Luonnon monimuotoisuuden suojele ja luonnonvarojen kestävä käyttö

— Luonnonsojeleohjelmien ja Natura 2000-verkoston toteutusta linjataan tarkistettavan rahoitusohjelman mukaisesti.

— Suomen biodiversiteetin tilasta valmistuvan arvioinnin pohjalta valmistellaan kansallinen toimintaohjelma vuosiksi 2006—2010.

— Jatketaan Etelä-Suomen metsien suojeleohjelman (METSO) toteuttamista luonnonarvokaupan, tarjouskilpailun ja yhteistoimintaverkostojen kokeiluhankkeilla. Aloitetaan selvitys METSO-toimintaohjelman vaikutuksista monimuotoisuuteen.

— Tutkimus ja seuranta suunnataan erityisesti uhanalaisiin eliölajeihin ja luontotyypeihin. Osallistutaan luonnon monimuotoisuuden tutkimusohjelmaan (MOSSE).

— Luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun toimijoiden vastuuta ja tavoitteita yhteensovietaan.

Kestävä yhdyskuntakehitys ja elinympäristön laatu

— Maankäyttö- ja rakennuslain toimivuus arvioidaan.

— Suomen aluerakenteen ja alueidenkäytön kehityskuva valmistuu.

— Valmistellaan EU:n neuvoston ja parlamentin suosituksen mukainen kansallinen rannikkos-
trategia.

— Osallistutaan pääkaupunkiseudun suunnitelmallista maankäyttöä tukeviin yhteistyöhank-
keisiin.

Hyvän ja kestävän rakentamisen edistäminen

— Korjausrakentamisen ohjaamiseksi valmistuu strategia.

— Rakennusten rakenteellisen turvallisuuden varmistamiseksi toteutetaan onnettomuustutkin-
nan vuonna 2004 antamia suosituksia.

— Eräiden rakennustuotteiden tyyppihyväksyntäasetukset valmistuvat ja tyyppihyväksyntää
siirretään pois ministeriöstä.

— Rakennusten energiatehokkuuden parantamiseen tähtäävät säädökset valmistuvat.

Asumisen edistäminen

— Kunnallistekniikka-avustuksilla, jotka laajennetaan Helsingin seudun ulkopuolelle muihin
kasvukeskuksiin, nopeutetaan uusien asuntorakennusmaiden käyttöönsaantia, varmistaen tuen
vaikuttavuus ja kustannustehokkuus. Helsingin seudulla vuosina 2002—2004 myönnettyjen kun-
nallistekniikka-avustusten vaikuttavuudesta ja kustannustehokkuudesta tehdään riippumaton ar-
vio, jonka tulokset otetaan huomioon avustusten kohdentamisessa ja vuoden 2006 talousarvio-
esityksen valmistelussa.

— Ehkäistään aravavuokra- ja asumisoikeustalojen taloudellisia ongelmia ja valtion luottotap-
pioita muun muassa toteuttamalla asumisoikeusasuntojen käyttö- ja luovutusrajoitusten lieventä-
minen 1.1.2005 lukien.

— Valmistellaan tukijärjestelmä kosteus- ja homeongelmien takia kohtuuttomiin vaikeuksiin
joutuneille pienituloisille kotitalouksille.

Kansainväliset asiat

— Huolehditaan vaikuttamisesta laajentuneessa EU:ssa.

— Vaikutetaan EU:n ja muiden rahoitusjärjestelmien suuntaamiseen Itämeren ja Barentsin
alueen yhteistyöhön. Parannetaan Suomenlahden suojelua ja öljytorjuntavalmiutta Venäjän ja Vi-
ron kanssa.

— Saatetaan Suomen kannalta tärkeät ratifioimattomat sopimukset voimaan.

Henkiset voimavarat

— Henkilöstöstrategia valmistuu. Henkilöstösuunnittelua tehostetaan. Esimiesten henkilöstö-
johtamisen valmiuksia kehitetään systemaattisesti.

— Viestintätaidot ja tietotekniikan hyväksikäytön osaaminen paranevat.

— Toimintatavat edistävät työyhteisön hyvinvointia ja työtyytyväisyys on hyvä.

Työajan jakautuminen tulosalueille (htv)

Tulosalue	2003 toteutuma	2004 ennakoitu	2005 arvio
Ympäristönsuojelu	104	104	104
Alueidenkäyttö ja luonnonsuojelu	82	82	82
Asuminen ja rakentaminen	59	59	59
Johto ja viestintä ja sisäinen hallinto	74	75	75
Yhteensä	319	320	320

21. Ympäristöministeriön toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 23 152 000 euroa.

Nettobudjetoinnissa otetaan tuloina huomioon EU:lta ja Pohjoismaiden neuvostolta saatavat tulot.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 50 000 euroa siirtona momentille 35.99.66 kansainvälisiin rahoitusosuuksiin. Määrärahasta on varattu 120 000 euroa Metsähallituksen Suomen lähialueilla tekemää yhteistyötä varten (osa julkisten hallintotehtävien hoitoa).

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	407	150	100
— muut tulot	407	150	100
Menot	22 330	23 288	23 252
— henkilöstömenot	14 763	15 350	16 100
— toimitilavuokrat	2 008	2 080	2 180
— palvelujen ostot (myös ostot toiselta virastolta)	4 541	4 760	4 000
— muut toiminnan menot (aineet, tarvikkeet yms.)	1 018	1 098	972
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	407	150	100
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	22 330	23 288	23 252
— toimintamenorahoitus, netto	21 923	23 138	23 152
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	2 990		
— myönnetty	22 725		
— käytetty	21 923		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	3 792		

Määrärahasta on tarkoitus käyttää noin 3 000 000 euroa kansainväliseen yhteistyöhön.	2005 talousarvio	23 152 000
	2004 lisätalousarvio	—
	2004 talousarvio	23 138 000
	2003 tilinpäätös	22 725 000

10. Ympäristön suojele

Selvitysosa: Ympäristön tilaa parannetaan ympäristönsuojelu- ja -hoitotoilla. Toteutetaan vesiensuojelua edistäviä siirtoviemärihankkeita ja vesistöjen kunnostushankkeita. Kunnostetaan pilaantuneita maa-alueita ja vanhoja, käytöstä poistettuja kaatopaikkoja.

Edistetään romuajoneuvodirektiivin toimeenpanoa ja öljyjätehuollon valtakunnallista järjestämistä.

Erityisesti Suomenlahden ympäristövahinkojen torjuntavalmiuden parantamiseksi valmistellaan öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntaan sekä jäänmurtoon soveltuvan monitoimimurtajan palvelujen hankintaa.

Toteutetaan Suomen Itämeren suojeleohjelmaa, Itämeren suojeelukomission toimintaohjelmaa sekä ympäristönsuojelun alueellisia toimintaohjelmia. Parannetaan ympäristövahinkojen torjuntavalmiutta ja huolehditaan öljyntorjunta-alusten valmiuksista toimia vahinkotilanteissa. Toteutetaan hankkeita, joiden tavoitteena on päästöjen vähentäminen, ympäristötiedon ja -osaamisen lisääminen Venäjällä sekä EU:n ympäristölainsäädännön tehokas toimeenpano Baltian maissa.

27. Ympäristövahinkojen torjunta (arvio-määräraha)

Momentille myönnetään 2 467 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää öljy- ja muiden ympäristövahinkojen torjunnan järjestämisestä, torjuntakaluston hankinnoista ja torjuntatoimenpiteistä sekä ympäristövahingon torjuntaan välittömästi liittyvistä tutkimuksista aiheutuvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös alan kansainvälisestä yhteistyöstä ja koulutus- ja kehittämistoiminnasta sekä oikeudenkäynneistä aiheutuvien menojen ja sivutoimisten varastonhoitajien ja torjuntatöihin osallistuvien palkkioiden maksamiseen. Torjuntakaluston hankintamenot budjetoidaan sitoumusperusteisina.

Määrärahaa saa käyttää myös niiden menojen maksamiseen, jotka aiheutuvat toimivaltaiselle viranomaiselle siitä, että laittomasti tehtyjä kansainvälisiä jätesiiroja joudutaan palauttamaan eikä kaikkia kustannuksia aina saada heti perityksi aiheuttajalta.

Suomen ympäristökeskus oikeutetaan yhdessä Merenkulkulaitoksen kanssa solmimaan monivuotinen sopimus öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntavalmiuteen sekä jäänmurtoon liittyvistä tehtävistä enintään 134 milj. euron kokonaiskustannusten määrästä, josta Suomen ympäristökeskuksen osuus on enintään 44 milj. euroa.

Selvitysosa: Suomen ympäristökeskukselle esitetään yhdessä Merenkulkulaitoksen (momentti 31.30.21) kanssa valtuutta tehdä öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntatehtävien sekä jäänmurron suorittamista koskeva pitkäaikainen palvelusopimus. Tarkoituksena on parantaa erityisesti Suomenlahden öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntavalmiutta kansainvälisen liikenteen kasvun aiheuttamien ympäristövahinkoriskien lisääntyessä. Sopimukseen liittyvistä kiinteäluonteisista palvelumaksuista arvioidaan aiheutuvan 20 vuoden sopimuksen aikana menoja yhteensä noin 134 milj. euroa, josta Suomen ympäristökeskuksen osuudeksi arvioidaan noin 44 milj. euroa. Kiinteäluonteisia menoja arvioidaan aiheutuvan Suomen ympäristökeskukselle vuodesta 2007 lähtien noin 2,2 milj. euroa vuodessa, josta investointikustannuksia vastaava osuus on noin 1,7 milj. euroa vuodessa. Näiden lisäksi tulevat maksettaviksi todellisten toimintapäivien edellyttämät kustannukset. Öljyntorjuntavalmiuteen liittyvien menojen osuutta vuotuisista maksuista on tarkoitus korvata öljysuojarahastosta.

Nykyisiä menoja vastaavien korvausten öljysuojarahastosta ja vahinkojen aiheuttajilta arvioidaan olevan 1 000 000 euroa vuonna 2005. Korvaukset tuloutetaan momentille 12.35.60.

Menot, jotka aiheutuvat laittomien kansainvälisten jätesierrojen palauttamisesta toimivaltaiselle viranomaiselle, peritään takaisin jätteen viejältä ja tuloutetaan momentille 12.35.99.

2005 talousarvio	2 467 000
2004 talousarvio	2 467 000
2003 tilinpäätös	2 909 000

60. Siirto öljysuojarahastoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 736 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää öljyjättemaksusta annetun lain (894/1986) 7 §:n nojalla öljysuojarahastoon tehtävän siirron maksamiseen.

Selvitysosa: Osa öljyjättemaksuina kertyvistä varoista voidaan valtion talousarviossa siirtää öljysuojarahastoon käytettäväksi öljyn saastuttamien maa-alueiden puhdistuskustannusten korvaamista varten.

Määräraha yhdessä momentin 35.10.65 määrärahan kanssa vastaa öljyjättemaksujen kertymää momentille 11.19.08.

2005 talousarvio	1 736 000
2004 talousarvio	2 000 000
2003 tilinpäätös	1 682 000

63. (35.10.63 ja 64) Ympäristönsuojelun edistäminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 750 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää vesihuollon tukemisesta annetun lain (686/2004) mukaisten avustusten maksamiseen yhdyskuntien ja haja-asutuksen vesiensuojelua edistäviin investointeihin.

Määrärahaa saa käyttää myös luottolaitosten varoista myönnettävistä eräistä korkotukilainoista annetun lain (1015/1977) mukaisiin yhdyskuntien vesiensuojeluinvestointeihin ennen vuotta 1995 myönnettyjen lainojen korkohyvitysten maksamiseen.

Yhdyskuntien vesiensuojelulainoille maksettavan korkohyvityksen määrä on kahdeksan ensimmäisen lainavuoden aikana neljä prosenttiyksikköä ja lainavuosina 9—16 kaksi

prosenttiyksikköä. Kuudennentoista lainavuoden jälkeen korkohyvitystä ei makseta. Korkohyvitys on kaikissa lainoissa aina enintään luottolaitoksen perimän koron suuruinen.

Selvitysosa: Määräraha on osittain alueiden kehittämislaisissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Yhdyskuntien vesiensuojelua edistäville investoinneilla toteutetaan vesiensuojelulle vuoteen 2005 määritellyjä tavoitteita.

Aikaisempien vuosien korkotukilainoista arvioidaan valtiolle aiheutuvan menoja 55 000 euroa vuonna 2006, 40 000 euroa vuonna 2007, 25 000 euroa vuonna 2008 ja sen jälkeen yhteensä 20 000 euroa.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 50 000 euroa siirtona momentille 26.98.63.

2005 talousarvio	1 750 000
2004 talousarvio	1 793 000
2003 tilinpäätös	1 834 582

65. Öljyjättemaksulla rahoitettava öljyjätehuolto (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 364 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää öljyjättemaksusta annetun lain 7 §:n nojalla öljyjätteistä ja niiden keräilystä, kuljetuksesta, varastoinnista ja käsittelystä aiheutuvien menojen maksamiseen öljyjättemaksuina kertyvien varojen käytöstä öljyjätehuoltoon annetussa valtioneuvoston päätöksessä (1191/1997) tarkemmin säädetyin perustein.

Selvitysosa: Määräraha yhdessä momentin 35.10.60 määrärahan kanssa vastaa öljyjättemaksujen kertymää momentille 11.19.08.

2005 talousarvio	1 364 000
2004 talousarvio	1 364 000
2003 tilinpäätös	1 682 000

66. Romuajoneuvojen jätehuoltoavustus (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 6 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ajoneuvojen romutusavustuksesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (582/2004) säädetyin perustein romuajoneuvoista aiheutuvien jätehuoltokustannusten kattamiseen.

Selvitysosa: Romutusavustusta myönnetään vuosina 2004—2006 romuajoneuvojen jätehuollosta aiheutuneiden kustannusten kattamiseen. Avustus romuajoneuvoa kohden on enintään 80 % todellisten romutuskustannusten keskimääräisestä määrästä, kuitenkin enintään 80 euroa.

2005 talousarvio	6 000 000
2004 talousarvio	10 000 000

67. *Ympäristöyhteistyön edistäminen Suomen lähialueen maissa* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 441 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Suomen lähialueilla, erityisesti Luoteis-Venäjällä, toteutettavien ympäristönsuojelun teknisen avun yhteistyöhankkeiden sekä alueidenkäytön, asumisen ja rakentamisen kehittämishankkeiden tukemiseen. Määrärahaa saa lisäksi käyttää avustusten maksamiseen yrityksille ja yhteisöille suunnittelu- ja toimeenpanokustannuksiin Suomen lähialueilla toteutettavissa pienehköissä ympäristönsuojelun investointihankkeissa.

Määrärahaa saa käyttää myös enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilömäärän palkkaamiseen ympäristöhallintoon lähialueyhteistyön hankkeiden valmisteluun, toteuttamiseen ja valvontaan liittyviin tehtäviin.

Selvitysosa: Määrärahan käytöstä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksessa avustusten myöntämisestä ympäristöhankkeisiin Suomen lähialueilla Itä- ja Keski-Euroopassa (1197/2002). Lähialueilla toteutettaviin investointihankkeisiin sekä suurehkoihin teknisen avun hankekokonaisuuksiin käytetään momentin 24.50.66 määrärahaa. Teknisen avun pienimuotoisilla kehittämishankkeilla myötävaikutetaan ympäristönsuojelun korkean tason saavuttamiseen ja ympäristöhallinnon vahvistumiseen lähialueilla sekä edistetään

Itämeren tilan parantamiseen tähtäävien investointien ja kansainvälisten yhteisesti toimeenpantavien ympäristö-ohjelmien toteutumista. EU:n uusissa jäsenmaissa, Virossa, Latviassa ja Liettuaassa, toteutetaan hankkeita, joilla vahvistetaan maiden omia valmiuksia EU:n rahoitusinstrumenttien käyttöönnotossa.

2005 talousarvio	2 441 000
2004 talousarvio	2 441 000
2003 tilinpäätös	2 441 000

(70.) *Ympäristövahinkojen torjunta-alusten peruskorjaus* (siirtomääräraha 3 v)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2004 talousarvio	8 000 000
2003 tilinpäätös	12 600 000

77. *Ympäristötyöt* (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 9 400 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ympäristötöiden suunnittelusta ja rakentamisesta, peruskorjauksista ja rakentamisvelvoitteista aiheutuvien menojen maksamiseen sekä vesihuollon tukemisesta annetun lain (686/2004) mukaisten valtion vesihuoltotöiden ja jätelaissa (1072/1993) säädettyjen valtion jätehuoltotöiden toteuttamisesta aiheutuvien menojen maksamiseen. Valmistunut työ saadaan sopia luovutettavaksi kunnan tai muun yhteistyökumppanin omistukseen. Samalla on sovittava niistä ehdoista, joita työn vastaanottajan on luovutuksen jälkeen noudatettava. Uusia hankkeita koskevia sitoumuksia saa tehdä siten, että niistä vuoden 2005 jälkeen aiheutuva määrärahan tarve on enintään 7 000 000 euroa.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämislaisla tarkoittua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Määrärahalla rahoitetaan yhteisrahoitteisia ja valtion töinä toteutettavia siirtoviemäreitä ja yhdysvesijohtoja, pilaantuneiden alueiden kunnostuksia, vesistökuunnostuksia ja muita ympäristötöitä.

**Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot
(1 000 euroa)**

	2006	2007	2008	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
Ennen vuotta 2005 tehdyt sitoumukset	2 500	1 000	-	3 500
Vuoden 2005 sitoumukset	3 500	2 500	1 000	7 000
Yhteensä	6 000	3 500	1 000	10 500

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

Työkohde	Työn kokonais- kustannus- arvio 1 000 €	Valtion osuus edellisestä 1 000 €	Myönnetty 1 000 €	Myönnetään €
1. Uudet hankkeet				
Pyhätunturin—Pelkosenniemen siirtoviemäri ja yhdysvesijohto, Pelkosenniemi	1 250	1 000	-	200 000
Tottijärven—Sorvan siirtoviemäri ja syöttövesijohto, Nokia	1 200	600	-	200 000
Kuortaneen—Lapuan siirtoviemäri, Kuortane, Lapua	2 400	1 200	-	200 000
Hausjärven siirtoviemärit ja yhdys- vesijohdot, Hausjärvi, Riihimäki	4 600	2 000	-	200 000
Tolkkisten jätetäytön kunnostus, Porvoo	2 000	800	-	200 000
Risteen—Uusi-Värtsilän—Tengan siirtoviemäri, Tohmajärvi	700	350	-	100 000
Kerimäen—Savonlinnan siirto- viemäri, Kerimäki, Savonlinna	3 100	1 300	-	200 000
Uudet hankkeet yhteensä	15 250	7 250	-	1 300 000
2. Keskenäiset hankkeet	17 130	6 645	2 615	3 000 000
3. Pilaantuneiden alueiden kunnostus	-	-	-	2 900 000
4. Vesistöjen kunnostus ja muut ympäristötyöt	-	-	-	2 200 000
Yhteensä	32 380	13 895	2 615	9 400 000

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähen- nyksenä huomioon 600 000 euroa siirtona mo- mentille 26.98.63.	2005 talousarvio	9 400 000
	2004 talousarvio	10 000 000
	2003 tilinpäätös	10 900 000

20. Yhdyskunnat, alueidenkäyttö ja luonnonsuojelu

Selvitysosa: Ympäristöministeriö asettaa Metsähallitukselle seuraavat luonnonsuojelutehtävien palvelu- ja muut toimintatavoitteet vuonna 2005:

Metsähallitus jatkaa hallinnassaan olevien Natura 2000 -verkostoon kuuluvien alueiden inventointeja sekä hoidon ja käytön suunnittelua kohteiden suojelutavoitteiden toteuttamiseksi.

Metsien ja soiden ennallistamista, perinnebiotooppien hoitoa ja kunnostusta sekä luontotyyppi-inventointia jatketaan laadittujen tarveselvitysten pohjalta ja METSO-toimintaohjelman mukaisesti. Ennallistamisen ja hoidon vaikuttavuutta arvioidaan ja seurataan.

Metsähallitus edistää sen vastuulle osoitettujen uhanalaisten eläin- ja kasvilajien valtakunnallista suojelua ja järjestää niiden seurannan sekä osallistuu EU:n luontodirektiivin liitteissä lueteltujen kasvilajien seurantaan.

Luonnonsuojelualueiden virkistys- ja luontomatkailukäytön edellytyksiä parannetaan erityisesti kansallispuistoissa ja muissa suosituissa suojelukohteissa.

Metsähallitus osallistuu luonnonsuojelun kansainvälisiin tehtäviin ja etenkin suojelualueiden hoitoon liittyvään yhteistyöhön Suomen lähialueilla. Metsähallitus jatkaa luonnonsuojeluohjelmien rahoitusohjelman ja Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) toteuttamista hankkimalla suojelualueita valtion omistukseen ja luovuttamalla hallinnassaan olevaa omaisuutta suojeluvaihdoissa. Metsähallituksen metsurityövoimaa käytetään edelleen METSO-päätöksen toteuttamiseen tähtäävissä metsien ennallistamishankkeissa.

Ympäristöministeriön hallinnonalan rahoitus Metsähallituksen julkisiin hallintotehtäviin esitetään momenteille 35.01.21, 35.20.22, 35.20.74 ja 35.20.76.

Valtio jatkaa yksityisomistuksessa olevien luonnonsuojeluun varattujen alueiden toteuttamista vuonna 1996 hyväksytyin rahoitusohjelman ja siihen vuonna 2005 tehtävän tarkistuksen mukaisesti.

Luonnonsuojelutehtävien hoitamisessa ja niiden rahoituksessa otetaan huomioon syyskuussa 2004 eduskunnalle annettava, vuoden 2005 alusta voimaan tulevaksi tarkoitettu esitys laiksi Metsähallituksesta sekä liikelaitoslain edellyttämät muutostarpeet luvun 30.63 perusteluissa esitetyllä tavalla. Metsähallituksen voiton tuloutukseen momentille 13.05.01 on edellä olevan johdosta sisällytetty lisäyksenä yhteensä 16 525 000 euroa. Vastaavasti on lisätty 3 625 000 euroa momentille 35.20.22 luonnonsuojelutehtävien hoidon osuutena Metsähallituksen yhteisistä kustannuksista ja 12 900 000 euroa momentille 35.20.76 korvauksena Metsähallituksen kiinteistöjen myyntivoittojen ja maan vaihtojen käyttämisestä luonnonsuojelualueiden toteuttamiseen.

Jatketaan kulttuurihistoriallisesti arvokkaan rakennusperinnön ja siihen liittyvän ympäristön säilyttämisen tukemista opastuksella ja rakennusperinnön hoitoavustuksilla. Asuntokohteiden avustukset maksetaan valtion asuntorahastosta ja yhteen sovitetaan muiden asuntokorjausavustusten kanssa.

22. Luonnonsuojelualueiden hoito ja kunnossapito (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 23 905 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää kansallispuistojen, muiden luonnonsuojelualueiden sekä erämaa-alueiden hoitomenojen, opastustoiminnan menojen sekä rakennusten ja rakennelmien, teiden ja tieosuuksien korjaus- ja kunnossapitomenojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyt-

tää myös sellaisten koneiden, laitteiden ja kaluston hankkimiseen, joiden hankintahinta on yli 8 500 euroa ja taloudellinen käyttöaika yli kolme vuotta.

Määrärahaa saa käyttää lisäksi yksityismaiden luonnonsuojelualueiden merkintään ja hoitomenoihin, suurten petolintujen pesäpuiden merkitsemiseen, uhanalaisten eliölajien ja maisema-alueiden hoitoon sekä luonnonsuojel-

lusuunnitteluun ja maa-aineslain soveltamiseen liittyvän suunnittelun menoihin. Määrärahaa saa käyttää myös ennen maa-aineslain voimaantuloa syntyneiden ainestenottoaikkujen kunnostamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös saimaannorpan suojeluun ja norppakannan hoitoon sekä

norppien aiheuttamien vahinkojen korvaamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös vahingoittuneiden luonnonvaraisten eläinten sekä EU:n CITES-asetuksen edellyttämän eläinten hoidon järjestämiseen.

Selvitysosa:

Määrärahan käyttökohteita sekä kansallispuistojen ja luontokeskusten asiakaskäynnit

2003—2005¹⁾

	2003	2004	2005
Valtion omistamien luonnonsuojelualueiden hoito ja kunnossapito (kpl)	440	472	442
Valtion omistamien luonnonsuojelualueiden hoito ja kunnossapito (ha)	1 477 000	1 488 000	1 496 000
Luonnonsuojelualuevarauksien hoito ja kunnossapito (ha)	530 000	624 000	579 000
Kansallispuistojen hoito ja ylläpito (kpl)	33	35	35
Erämaa-alueiden hoito ja kunnossapito (ha)	1 490 000	1 490 000	1 490 000
Metsien ja soiden ennallistaminen (ha)	2 500	3 300	3 300
Perinnebiotooppien hoito (ha)	1 400	1 000	1 250
Luontotyyppien inventointi (ha)	100 000	200 000	200 000
Saimaan norpan reviirin seuranta (kpl)	220—250	220—250	250
Maakotkan reviirin seuranta (kpl)	350	350	400
Valkoselkätikan reviirin seuranta (kpl)	ei tietoa	60	60
Polttopuuhuolto-kohteen ylläpito (kpl)	955	950	1 030
Jätehuolto-kohteen ylläpito (kpl)	410	410	410
Yksityismaiden luonnonsuojelualueiden merkinnän ylläpito (kpl)	2 800	3 100	3 438
Kansallispuistojen asiakaskäynnit (kpl)	1 000 000	1 000 000	1 200 000
Luontokeskusten ja muiden asiakaspisteiden asiakaskäynnit (kpl)	690 000	700 000	730 000

¹⁾ Lisäksi määrärahaa käytetään useiden luontokeskusten ja muiden asiakaspisteiden sekä retkeilyreittien, hiihtoreittien ja latu-urien ylläpitoon.

Suomessa oli vuoden 2003 lopussa 3 438 yksityismaiden luonnonsuojelualuetta, joiden merkintä vaatii jatkuvaa ylläpitoa. Lisäksi Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman mukaan yksityismaiden hoito ja ennallistaminen vaativat lisäresursseja. Määrärahalla valmistellaan ja toteutetaan uhanalaisten lajien luonnonsuojelulain mukaisia suojeluohjelmia sekä inventoidaan luonnonsuojelulain mukaisia luontotyyppisiä. Maa-ainesten kestävään käyttöön ja pohjavesien suojeluun liittyviä hankkeita jatketaan. Valtakunnallisesti arvokkaille maisema-alueille ja arvokkaille perinne-

maisemille laaditaan hoitosuunnitelmia ja tehdään maatalouden ympäristötukijärjestelmää edistäviä hoitotoimenpiteitä.

Määrärahasta arvioidaan käytettävän 21 600 000 euroa Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien menojen maksamiseen ympäristöministeriön ja Metsähallituksen välillä tehtävän tulossopimuksen osoittamalla tavalla Metsähallituksen hallinnassa olevien luonnonsuojelualueiden ja luonnonsuojeluun varattujen alueiden samoin kuin erämaa-alueiden hoitoon ja kunnossapitoon.

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon Metsähallituksen yhteisten kustannusten luonnonsuojelutehtäville (eli julkisille hallintotehtäville) kohdennettu osuus 2 425 000 euroa sekä Etelä-Suomen metsien toimintaohjelman mukaiseen ennallistamistyöhön tarvittava, aikaisemmin Metsähallituksen liiketoiminnasta katettu rahoitus 1 200 000 euroa luvun 30.63 perusteluihin viitaten. Vastaava lisäys on budjetoitu lisäyksenä Metsähallituksen voiton tuloutukseen momentille 13.05.01. Lisäksi määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 280 000 euroa siirtona momentilta 30.60.24 vuonna 2004 perustettujen Pallas-Yllästunturin ja Pyhä-Luoston kansallispuistojen hoidon rahoitukseen.

2005 talousarvio	23 905 000
2004 talousarvio	20 000 000
2003 tilinpäätös	22 213 000

37. Avustukset kuntien kaavoitukseen ja maankäytön ohjaukseen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 925 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen aluearkkitehtitoiminnan menoihin sekä yhdyskuntakehityksen, luonnonsuojelun, maiseman, rakennetun kulttuuriympäristön ja virkistyskäytön kannalta valtakunnallisesti merkittävien alueiden yleiskaavojen laatimista varten. Lisäksi määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen kunnille ja kuntien virkistysalueiden hankintaa varten perustamille yhteisöille seudullisten virkistysalueiden hankintaan.

Selvitysosa: Määräraha on osittain alueiden kehittämissä tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Aluearkkitehtitoimintaa avustamalla edistetään maankäyttö- ja rakennuslain toteuttamista pienissä kunnissa. Aluearkkitehtitoiminnan piirissä on 105 avustusta saavaa kuntaa.

2005 talousarvio	925 000
2004 talousarvio	925 000
2003 tilinpäätös	1 886 000

(44.) Koskiensuojelulain mukaiset korvaukset (arviomääräraha)

Selvitysosa: Momentti ja sen määräraha ehdotetaan poistettavaksi talousarviosta.

2004 talousarvio	200 000
2003 tilinpäätös	44 825

63. Eräät luonnonsuojeluun liittyvät korvaukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 16 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää korvausten maksamiseen maanomistajille tai erityisen oikeuden haltijoille luonnonsuojelulain 24, 25, 29 ja 47 §:n mukaisten päätösten tai sopimusten aiheuttamista taloudellisista menetyksistä. Määrärahaa saa käyttää Natura 2000 -verkoston toteuttamisesta aiheutuviin luonnonsuojelulain 53 §:n, maankäyttö- ja rakennuslain 197 §:n sekä yksityistielain 7 a §:n mukaan valtiolle määrättyjen korvausten maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää maa-aineslain 8 ja 26 §:n mukaisesti suojelusta aiheutuvien korvausten maksamiseen. Tämän lisäksi määrärahaa saa käyttää luonnonsuojelulain 55 §:n 2 momentin mukaisiin haitankorvauksiin sekä metsien suojeluun liittyviin luonnonarvokaupan, tarjouskilpailun ja yhteistoimintaverkoston kokeiluhankkeiden toteuttamiseen. Mahdollisten korvaustoimitusten kulut katetaan myös määrärahasta.

Määrärahaa saa käyttää myös alueellisten ympäristökeskusten maksamiin korvauksiin rauhoitettujen harvinaisten eläinten aiheuttamista vahingoista sekä vahinkojen estämisestä ja rauhoitettujen harvinaisten eläinkantojen suojelemiseksi tarvittavista toimenpiteistä aiheutuvien menojen maksamiseen. Lisäksi määrärahaa saa käyttää koron maksamiseen jaksotetuille korvausten maksuerille. Koron suuruus on kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain 95 §:n 1 momentin mukainen.

Valtioneuvoston vahvistamien luonnonsuojeluohjelmien toteuttamiseksi saa tehdä vuonna 2005 sopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 2005 jälkeisille

vuosille yhteensä enintään 16 000 000 euroa. Valtuudesta saa aiheutua menoja vuoden 2006 loppuun mennessä enintään 7 000 000 euroa, vuoden 2007 loppuun mennessä enintään 12 000 000 euroa ja vuoden 2008 loppuun mennessä yhteensä enintään 16 000 000 euroa.

Selvitysosa: Korvausmenettelyllä perustetaan suojelualueita pääasiassa valtioneuvoston vahvistamiin luonnonsuojeluohjelmiin kuuluville yksityismaille.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2006	2007	2008	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
Ennen vuotta 2005 tehdyt sitoumukset	5 200	4 000	-	9 200
Vuoden 2005 sitoumukset	7 000	5 000	4 000	16 000
Yhteensä	12 200	9 000	4 000	25 200

2005 talousarvio	16 600 000
2004 talousarvio	16 350 000
2003 tilinpäätös	11 700 000

64. Avustukset rakennusperinnön hoitoon (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 850 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää rakennussuojelulain (60/1985) 11 ja 13 §:n nojalla suoritettavien korvausten ja suojelun toteuttamisesta valtiolle aiheutuvien menojen maksamiseen sekä maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 57 §:n 3 momentin mukaisten avustusten maksamiseen kunnille.

Määrärahaa saa lisäksi käyttää avustusten maksamiseen yksityiselle omistajalle, rakennusperinnön hoitoa edistäville yhteisöille, kunnille ja kuntayhtymille kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden, muuhun kuin asuinkäyttöön tarkoitettujen kohteiden ja niiden välittömän ympäristön kunnossapitoon, suojeluun ja parantamiseen sekä säilyttämisen edellyttämiin selvityksiin ja tietopalveluun. Määrärahaa saa käyttää myös avustuksen maksamiseen merkittäviin maisema-alueisiin ja kansallisiin kaupunkipuistoihin kuuluvan rakennetun ympäristön hoitoon ja kunnostukseen.

Kunnille ja kuntayhtymille voidaan myöntää avustusta myös kulttuurihistoriallisesti arvokkaan kohteen hankkimiseksi, jolloin avustus

myönnetään niissä tapauksissa, kun hankinnasta aiheutuvat kustannukset muodostuvat kunnan tai kuntayhtymän taloudelliseen asemaan nähden kohtuuttomiksi.

Avustusta rakennusperinnön hoitoon saa myöntää enintään 50 prosenttia toimenpiteiden kustannuksista. Erittäin arvokkaaseen, rakennustavaltaan tyypilliseen tai ainutlaatuisen kohteeseen, johon uusi käyttötapa on vaikeasti sovitettavissa tai jolla on valtakunnallista merkitystä, voidaan avustusta myöntää tätä enemmän, kuitenkin enintään 80 prosenttia kustannuksista.

Selvitysosa: Määrärahaa käytetään pääasiassa yksityisten omistajien avustamiseen arvokkaan rakennusperinnön säilymisen turvaamiseksi suojeluarvojen mukaisella tavalla. Asuinkäyttöön tarkoitettujen rakennusperintökohteiden avustukset maksetaan valtion asuntorahastosta.

2005 talousarvio	850 000
2004 talousarvio	850 000
2003 tilinpäätös	2 671 000

74. Luonnonsuojelualueiden talonrakennustyöt (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 505 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää luonnonsuojelualueiden talonrakennus- ja purkutöiden lisäksi

luonnonsuojelualueilla sijaitsevien tai niitä varten tarvittavien rakennusten ostamiseen sekä luonnonsuojelualueiden teiden ja tieosuuksien rakentamis- ja perusparannusmenojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määräraha osoitetaan Metsähallituksen käytettäväksi julkisten hallintotehtävien määrärahana sen ja ympäristöministeriön välillä tehtävän sopimuksen osoittamalla tavalla Metsähallituksen hallinnassa olevien luonnonsuojelualueiden, luonnonsuojeluun varattujen alueiden ja erämaa-alueiden talonrakennustöihin.

2005 talousarvio	505 000
2004 talousarvio	505 000
2003 tilinpäätös	1 345 000

76. Luonnonsuojelualueiden hankkiminen (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 26 600 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää maa- ja vesialueiden sekä rakennusten ostamiseen ja lunastamiseen luonnonsuojelutarkoituksia varten sekä erämaa-alueisiin liitettävien alueiden ostamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin hankittavien alueiden arvioinnista, maanmittaustoimituksista ja hankintatehtävistä aiheutuvien menojen maksamiseen sekä ympäristöministeriön hallinnassa olevien alueiden kiinteistönhoidon kustannuksiin. Lisäksi määrärahaa saa käyttää koron maksamiseen jaksotetuille kauppahinnan maksuerille. Koron suuruus on kiinteän omaisuu-

den ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain 95 §:n 1 momentin mukainen.

Valtioneuvoston vahvistamien luonnonsuojeluohjelmien toimeenpanoa varten saa tehdä vuonna 2005 sopimuksia ja antaa sitoumuksia, joista aiheutuu menoja vuoden 2005 jälkeisille vuosille yhteensä enintään 15 800 000 euroa. Valtuudesta saa aiheutua menoja vuoden 2006 loppuun mennessä enintään 5 000 000 euroa, vuoden 2007 loppuun mennessä enintään 10 000 000 euroa sekä vuoden 2008 loppuun mennessä yhteensä enintään 15 800 000 euroa.

Selvitysosa: Hankkimalla maata valtiolle luonnonsuojelutarkoituksiin pannaan täytäntöön valtioneuvoston vahvistamia luonnonsuojeluohjelmia, uhanalaisten eliölajien suojelusuunnitelmia ja vahvistettujen kaavojen suojelualuevarauksia. Alueellisten ympäristökeskusten ohella Metsähallitus jatkaa luonnonsuojeluohjelmien toteuttamista ja aloittaa vuoden 2005 alussa Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman mukaiset maanhankinnat. Vuoden 2003 loppuun mennessä valtiolle oli hankittu alueita yhteensä noin 300 000 ha.

Määrärahan mitoituksessa on otettu luvun 30.63 perusteluihin viitaten lisäyksenä huomioon 12 900 000 euroa Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien rahoituksena. Vastaava lisäys on budjetoitu Metsähallituksen voiton tuloutukseen momentille 13.05.01. Varoilla Metsähallitus toteuttaa luonnonsuojeluohjelmia ja Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelmaa hankkimalla arvokkaita metsäalueita. Hankintoihin liittyvien kulujen osuus on enintään 2 000 000 euroa.

Valtuuden käyttöön liittyvistä sitoumuksista ja sopimuksista aiheutuvat valtion menot (1 000 euroa)

	2006	2007	2008	Valtuuden käytöstä aiheutuvat kaikki menot yhteensä
Ennen vuotta 2005 tehdyt sitoumukset	5 100	5 800	-	10 900
Vuoden 2005 sitoumukset	5 000	5 000	5 800	15 800
Yhteensä	10 100	10 800	5 800	26 700

2005 talousarvio	26 600 000
2004 talousarvio	13 950 000
2003 tilinpäätös	5 760 000

30. Asumisen edistäminen

Selvitysosa: Asuntojen kysyntä etenkin kasvukeskuksissa on pysynyt voimakkaana ja painottunut matalan korkotason ja kotitalouksien asumismieltyymysten seurauksena omistusasuntoihin. Vanhojen kerrostaloasuntojen hinnat nousivat vuonna 2003 noin 6 prosenttia koko maassa ja ovat nyt reaalisesti hieman yli 60 % korkeammalla tasolla kuin laman jälkeen vuoden 1996 alussa. Hintataso sekä aikaisempaa suuremmat lainat ovat lisänneet riskejä asuntomarkkinoilla.

Vilkas asuntokauppa ja asuntorakentaminen, hidastunut talouskasvu sekä vähentynyt muutto-liike ovat vähentäneet muiden kuin pienten vuokra-asuntojen kysyntää kasvukeskuksissa, mikä on helpottanut niin vapaarahoitteisten kuin sosiaalisten vuokra-asuntojen saantia. Samalla vajaa-käyttö on lisännyt riskejä ja varovaisuutta uusissa vuokra-asuntohankkeissa.

Arava- ja korkotukivuokra-asuntoihin oli marraskuussa 2003 noin 95 000 hakijaa eli noin 15 000 vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Pääkaupunkiseudulla hakijat vähenivät voimakkaimmin, ja arava- tai korkotukivuokra-asunnon sai yli 35 % hakijoista, kun edellisenä vuonna asunnon sai 20 % hakijoista. Koko maassa asunnon sai sitä hakeneista 41 %, kun edellisenä vuonna asunnon sai 35 %. Vailla asuntoa oli marraskuussa 2003 noin 8 200 yksinäistä ja noin 420 perhettä. Yksinäisten asunnottomien määrä väheni vuodessa noin 1 400:lla ja asunnottomien perheiden noin 350:llä. Aravavuokra-asunto osoitettiin vuonna 2003 kaikkiaan noin 81 300 hakijalle.

Asuntoja tuotettiin vuonna 2003 noin 32 500, joista noin 5 900 valtion tuella. Vuonna 2004 tuotanto on vilkastumassa edelleen noin 34 000 asuntoon arava-, korkotuki- ja takauslainavaltuuksien käytön supistuessa ensimmäisellä vuosipuoliskolla puolestaan 33 %. Edullisen korkotason sekä kotitalouksien vahvan luottamuksen ja asunnonhankinta-aikeiden vuoksi asuntotuotannon odotetaan jatkuvan vilkkaana 2005 ja painottuvan kotitalouksien kysynnän mukaisesti omistusasuntoihin. Kysyntäsuhteiden muutos, vuokra-asuntojen parantunut saatavuus ja suhdannetilanne huomioon ottaen vuonna 2005 arvioidaan arava-, korkotuki- ja takauslainoitukseen käytön muodostuvan vuositasolla yli 30 % vilkkaammaksi kuin alkuvuonna 2004 toteutui. Mikäli rakentamishalukkuus osoittautuisi tätä suuremmaksi, valtuuksia lisätään tarvittaessa lisätalousarviossa siten, että hallitusohjelman mukaisesti mahdollistetaan enimmillään 10 000 asunnon aloitus. Hallituksen asuntopoliittisen ohjelman mukaisesti korkotukilainoituksen osuutta lisätään ja aravalainoituksen osuutta vähennetään vaihteittain.

Asuntotuotannon kokonaismäärän sijasta keskeistä on asuntotuotanto voimakkaan asuntokysynnän alueilla. Pääkaupunkiseudulla tuotantoa on rajoittanut pahiten pula kaavoitetuista rakennuskelpoisista asuntotonteista, mikä ylläpitää ylikysynnästä koituvaa hintojennousua ja muutto-liikettä etäälle työpaikoista. Korkeiksi nousseet asuntohinnat sekä kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen, etenkin pienten asuntojen riittämätön tarjonta erityisesti pääkaupunkiseudulla, mutta myös muissa kasvukeskuksissa vaikeuttavat työvoiman saantia ja johtavat monilla pienipalkkaisten alojen työntekijöillä kohtuuttoman suuriin asumismenoihin, joita siksi huojennetaan asumistuellla.

Vuonna 2005 valtion tukemista uusista asunnoista pääosa rakennetaan vastaavasti kuin aikaisempina vuosina pääkaupunkiseudulle ja sen lähialueelle sekä muihin suurimpiin kasvukeskuksiin. Vuonna 2003 kasvukeskusten osuus uusista arava- ja korkotukiasunnoista oli 83 % ja pääkaupunkiseudun ja sen lähialueiden 45 %. Uustuotannon tuen suuntaamisella kasvukeskuksiin ja

tuetun tuotannon pienasuntovaltaisuudella pyritään parantamaan varsinkin pääkaupunkiseudun ja sen lähialueen asuntotilannetta. Kasvukeskusten asuntotuotannon lisäämiseksi tuetaan kunnallistekniikan rakentamisavustuksella uusien asuntorakennusalueiden käyttöönsaantia. Avustuksen käyttöalue laajenee Helsingin seudun ohella muihin kasvukeskuksiin.

Monilla alueilla on vähentynyt asuntokysyntä johtanut asuntojen tyhjäksi jäämiseen ja asuntojen vajaakäyttöön. Muuttoliikkeen jatkuminen heikentää tilannetta. Vähentyvän asuntokysynnän ongelmia pyritään helpottamaan erityistoimin. Vuokra- ja asumisoikeusasuntoihin sisältyviä valtion laina- ja takausriskejä ehkäistään ensisijaisesti vapauttamalla taloja rajoituksista sekä myös valikoiduin kustannustehokkain tukitoimenpitein.

Asumisoikeusasuntojen vajaakäyttöä lisää asukkaiden muutto omistusasuntoon, ja asukkailla on halukkuutta ostaa osin jo rahoittamansa asumisoikeusasuntonsa omaksi. Asumisoikeuskiinteistöjen omistajayhteisöjen heikon omapääomarakenteen vuoksi vaihtuvuus ja vajaakäyttö rasittaa asumisoikeusyhteisöjen ja -asukkaiden taloutta ja lisää valtion luottoriskejä. Asumisoikeustalojen käyttö- ja luovutusrajoituksia muutetaan 1.1.2005 alkaen hallituksen asuntopoliittisen ohjelman mukaisesti siten, että siellä missä asunnoilla ei ole kysyntää asumisoikeusasuntoina, asuntoja voidaan hakemuksen pohjalta vapauttaa rajoituksista maksamalla valtion lainaosuus takaisin. Tyhjiä asumisoikeusasuntoja pyritään käyttämään ensisijaisesti vuokra-asuntoina tai ne myydään. Järjestelyllä, johon liittyy myös varallisuusehdon poistaminen yli 50-vuotiailta asunnonhakijoilta, torjutaan asuntojen tyhjäkäyttöä ja turvataan näin asumisoikeuskäytössä säilyvien asuntojen taloudellista vakautta. Uusien asumisoikeusasuntojen sijasta pyritään tuottamaan osamistusasuntoja keväällä 2004 parannetuin ehdoin, joiden mukaan asukas saa sijoittamaansa 15 prosentin omarahoitusosuutta vastaavan omistusosuuden, ja osuus kasvaa rakennuslainan lyhennysten myötä.

Korjausrakentamisessa kiinnitetään huomiota korjaustoimien vaihteellisuuteen ja oikea-aikaisuuteen sekä korostetaan elinkaarivaikutusten huomioon ottamista kiinteistöjen korjaamisessa. Suunnitelmallista kiinteistönpitoa edistämällä pyritään eroon raskaista kertakorjauksista.

Asuntojen korjausavustuksia myönnetään edelleen erityisesti korjaushankkeille, jotka tekevät mahdolliseksi ikääntyvän väestön asumisen kotonaan. Avustuksilla tuetaan myös suunnitelmallisia korjauskäytäntöjä sekä terveyshaittojen poistamista. Uutena avustusmuotona otetaan käyttöön sosiaalisiin perusteisiin myönnettävät avustukset talousjätevesien käsittelyä tehostamiseen. Asuinrakennusten korjaamisen energia-avustuksilla toteutetaan kansallista ilmastostrategiaa.

Asunto-osakeyhtiötiloille myönnetään edelleen korjaus- ja energia-avustuksia. Lisäksi asunto-osakeyhtiötilojen korjaukseen myönnetään edelleen korkotukilainoja taloteknisiin ja talon ylläpidon kannalta keskeisiin korjaustoimenpiteisiin.

Erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi otetaan käyttöön uusi avustusjärjestelmä. Avustuksia myönnetään korkotukilainan lisäksi kunnille ja yleishyödyllisille yhteisöille asuntojen rakentamiseen, hankintaan ja perusparantamiseen sosiaalisesti heikoimmassa asemassa oleville. Nykyisistä asunnottomien, pakolaisten ja opiskelija-asuntojen omapääoma-avustuksista luovutaan ja avustukset myönnetään uuden järjestelmän mukaan.

Yleistä asumistukea maksettiin vuoden 2003 lopussa 158 900 ruokakunnalle. Tukea maksettiin kaikkiaan 430 milj. euroa, josta 53 % lapsiperheille. Vuokra-asunnossa asuvien asumistuen saajien asumismenojen osuus bruttotuloista oli vuonna 2003 ilman asumistukea keskimäärin 56 % ja se aleni asumistuen jälkeen 27½ prosenttiin. Asumistuen osuus tuensaajien keskimääräisestä vuokrasta oli 50 %.

Vuonna 2005 asumistuen perusteet säilytetään reaalisesti vuoden 2004 tasolla.

Asuntomarkkinoiden tilaa kuvaavia tietoja

	2001	2002	2003
Yksinäisten asunnottomien määrä (arvio)	10 000	9 600	8 200
Sosiaalisen asunnon hakijoista sai asunnon			
— koko maa, %	34,8	36,6	41,0
— kasvukeskukset, %	24,7	26,8	34,3
— pääkaupunkiseutu, %	16,9	20,1	35,4
Vanhojen kerrostaloasuntojen hintojen muutos			
— pääkaupunkiseutu, %	-0,9	10,5	5,9
— muu maa, %	-0,8	5,3	6,3
Vuokranmuutos (uudet vapaarahoitteiset vuokrasuhteet)			
— pääkaupunkiseutu, %	5,3	1,7	4,2
— muu maa, %	3,5	1,0	4,3

Valtion tukema asuntojen uustuotanto, perusparantaminen ja asuntojen hankinta sekä muu asuntotuotanto vuonna 2003 ja arvio vuosista 2004—2005

	2003 asuntoa	2004 asuntoa	2005 asuntoa
Aloitettavat uudet asunnot yhteensä	(n. 32 500)	(n. 34 000)	(n. 33 000)
Arava-, korkotuki- ja takauslainoitettavat asunnot	5 916	5 500	6 500
— vuokra-asunnot	4 395		
— asumisoikeusasunnot	638		
— as. oy talot ja -asunnot	244		
— omakotitalot	427		
— osaomistusasunnot	212		
Muut asunnot (vapaarahoitteinen tuotanto)	26 584	n. 28 500	n. 26 500
Korjauslainoitus (arava ja korkotuki)	10 545	11 000	11 000
Asuntojen hankinta	36 823	39 830	39 000
— asuntosäästöpalkkiojärjestelmä	969	1 500	2 500
— arava-, korkotuki- ja takauslainoitus	494	330	500
— kotitalouksien asuntolainojen valtiontakaus	35 360	38 000	36 000

Asumisen tukitoimenpiteiden kehitys vuosina 2003—2005 (milj. euroa)

	2003	2004	2005
Yleinen asumistuki	430	428	429,5
Eläkeläisten asumistuki	270	282	296
Opiskelijoiden asumislisä	225	228	231
Asuntolainojen korkojen verovähennysoikeudesta saatava tuki	390	390	420

Arava- ja korkotukilainavaltuus ¹⁾	694	460	700
Vuokra- ja asumisoikeustalojen takauslainojen hyväksymisvaltuus	-	50	30
Takausvaltuus omistusasuntolainoille	300	300	300
Maksetut korkotuet ja takauskorvaukset			
— asuntolainojen korkotuki	73,2	37,2	41,7
— asuntosäästöpalkkiojärjestelmän korkotuki ja asuntosäästöpalkkio	0,8	0,5	0,4
— takauskorvaukset	0,1	0,1	0,1
Avustusvaltuudet			
— korjaus- ja energia-avustukset	70,3	70,0	70,0
— tervehdyttämisavustukset vuokra- ja asumisoikeustaloille	2,0	2,6	2,6
— avustukset erityisryhmille	8,2	11,8	34,0
— avustus kunnallistekniikan rakentamiseen	6,0	3,5	12,5
— avustus rakennusperinnön hoitoon	-	1,5	1,5
— lainojen anteeksianto, purettavat talot	-	3,5	3,5

¹⁾ v. 2003 toteuma, v. 2004 toteuma-arvio, v. 2005 TAE

54. Asumistuki (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 429 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää asumistukilain (408/1975) mukaisten asumistukien maksamiseen.

Selvitysosa: Asumistuen ehtoja parannetaan asumistukilain 15 §:n 1.1.2005 voimaan tulevalla muutoksella, jolla asumistuen välitarkistusta edellyttävää kuukausitulojen nousun rajaa korotetaan 160 eurosta 300 euroksi. Asumistuen perusteet pidetään muutoin vuoden 2004 tasolla kuitenkin siten, että toteutunut asumismenojen nousu ja tulojen nousu otetaan huomioon. Momentin 33.19.60 perustelujen selvitysosaan viitaten määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 3 500 000 euroa sen johdosta, että osa pitkäaikastyöttömistä asumistuen saajista siirtyy 1.5.2005 lukien eläketukilain piiriin ja tämän vuoksi eläkkeensaajien asumistukijärjestelmään.

2005 talousarvio	429 500 000
2004 talousarvio	428 000 000
2003 tilinpäätös	430 000 000

60. Siirto valtion asuntorahastoon

Momentille ei myönnetä määrärahaa.

Aravalainat, korkotukilainat ja valtiontakaukset

Vuonna 2005 saa Valtion asuntorahaston varoista myöntää aravalain (1189/1993) mukaisia lainoja sekä hyväksyä vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain (604/2001) ja omistusasuntolainojen korkotuesta annetun lain (1204/1993) mukaisia lainoja samoin kuin asunto-osakeyhtiötalolainojen korkotuesta annetun lain (205/1996) mukaisia perusparannusta varten myönnettäviä lainoja korkotukilainoiksi yhteensä enintään 700 000 000 euroa. Tästä määrästä saa aravalain mukaisia lainoja olla enintään 240 000 000 euroa. Vuonna 2005 ei myönnetä rakennusaikaisia lainoja, uusia aravaperusparannuslainoja eikä omistusaravalainoja.

Pääkaupunkiseudun ja muiden suurimpien kasvukeskusten sekä niiden lähialueiden vuokra-asuntotuotannon pitkäjänteisyyden ja suunnitelmallisuuden edistämiseksi voidaan tehdä ehdollisia ennakkopäätöksiä vuosina 2006—2008 myönnettävistä aravalainoista ja hyväksyttävistä korkotukilainoista. Ehdollisten ennakkopäätösten mukaan myönnettävien ja hyväksyttävien lainojen määrä saa kutakin vuotta kohden olla yhteensä enintään 140 000 000 eu-

roa. Tästä määrästä saa aravalain mukaisia lainoja olla enintään 50 000 000 euroa.

Vuonna 2005 saa asumisoikeus- ja vuokratalotuotannon valtion ja kuntien takauslainoista annetun lain (126/2003) mukaisia lainoja hyväksyä takauslainoiksi siten, että niistä valtiolle aiheutuvien takausvastuiden määrä on yhteensä enintään 30 000 000 euroa.

Omistusasuntolainojen valtiontakauksista annetun lain (204/1996) mukaisten valtionvastuiden kokonaismäärä saa vapaarahoitteisissa ja asp-lainoissa olla yhteensä enintään 2 300 000 000 euroa vuoden 2005 lopussa. Lisäksi vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain sekä omistusasuntolainojen korkotuesta annetun lain mukaisiin lainoihin tulee lainojen hyväksymisvaltuuden mukainen valtionvastuu.

Henkilökohtaisen aravalainan saajasta itsestään riippumattomista syistä aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseksi voidaan vuonna 2005 aravalain 46 §:n ja arava-asetuksen (1587/1993) 28 §:n nojalla myöntää yhteensä enintään 700 000 euroa lykkäystä lainan korkojen, lyhennysten tai molempien maksamisesta.

Valtiokonttorilla on oikeus yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain (57/1993) 78 §:ssä tarkoitettua vapaaehtoista velkajärjestelyn yhteydessä luopua osasta Valtion asuntorahaston varoista myönnetyn asuntorahastoon takaisin maksettavan henkilökohtaisen asuntolainan pääomaa ja korkoa.

Purettaessa pysyvästi tyhjiilleen jääneitä aravavuokrataloja väestöltään vähenevillä alueilla voidaan valtion vastuulle aravarajoituslain (1190/1993) nojalla jättää aravalainapääomia yhteensä enintään 3 500 000 euroa.

Valtion asuntorahaston varoista maksetaan vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain, vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain (867/1980), asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain (1205/1993), omistusasuntolainojen korkotuesta annetun lain, asunto-osakeyhtiötalolainojen korkotuesta annetun lain ja oman asunnon hankintaan myönnettävien lainojen korkotuesta annetun lain (639/1982) mu-

kaiset korkotuet, korkohyvitykset ja luottovarauskorvaukset. Lisäksi asuntorahaston varoista katetaan vuokra-asuntolainojen korkotuesta annetun lain 9 ja 9 a §:ssä, asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain 10 §:ssä, vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetussa laissa, asumisoikeus- ja vuokratalotuotannon valtion ja kuntien takauslainoista annetussa laissa sekä omistusasuntolainojen valtiontakauksista annetussa laissa tarkoitettua valtionvastuuta. Asuntorahaston varoista maksetaan myös asuntosäästö-palkkiolain (862/1980) mukaiset asuntosäästö-palkkiot.

Vanhojen korkotukilainojen korkotuen määrät

Vuonna 1993 uustuotantoa varten hyväksytyjen korkotukilainojen korkohyvitys on vuokra-asuntojen korkotuesta annetun lain 2 §:n 1 momentin 1—5 kohdassa tarkoitetuille lainansaajille lainavuosina 6—10 %, kuitenkin enintään luottolaitoksen perimän koron suuruisen.

Avustukset

Vuonna 2005 saa Valtion asuntorahaston varoista myöntää avustuksista erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi annetun lain mukaisia avustuksia, sekä vuoden 2004 loppuun mennessä aravalainavarauksen saaneissa kohteissa Valtion asuntorahastosta maksettavista avustuksista annetun lain (657/2000) mukaisia opiskelija-asuntojen omapääoma-avustuksia samoin kuin omapääoma-avustuksia asunnottomien ja pakolaisten asuttamiseen, yhteensä enintään 34 000 000 euroa.

Vuonna 2005 saa Valtion asuntorahaston varoista myöntää asuntojen korjaus- ja energia-avustuksista annetun lain (102/2002) mukaisia avustuksia yhteensä enintään 70 000 000 euroa.

Vuonna 2005 saa Valtion asuntorahaston varoista myöntää vuokratalojen ja asumisoikeustalojen tervehdyttämistä avustuksista annetun lain mukaisia vuokratalojen ja asumisoikeustalojen talouden tervehdyttämistä avustuksia yhteensä enintään 2 600 000 euroa, josta Valtiokonttori saa käyttää enintään 300 000 euroa taloudellisissa vaikeuksissa olevien asuntoyhteis-

söjen talouden tervehdyttämistä ja kunnossapidon suunnittelua edistävästä selvityksistä ja toimenpiteistä aiheutuviin kustannuksiin.

Vuonna 2005 saa Valtion asuntorahaston varoista valtionavustuslain (688/2001) nojalla myöntää määräaikaista hankekohtaisia avustuksia pääkaupunkiseudun ja sen kehyskuntien lisäksi myös muiden kasvukeskusten kunnille uusien asuntoalueiden kunnallistekniikan rakentamiseen yhteensä enintään 12 500 000 euroa siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään. Lisäksi saadaan tehdä ehdollisia ennakkopäätöksiä vuosina 2006—2009 mainittuun tarkoitukseen myönnettävistä avustuksista. Ehdollisten ennakkopäätösten mukaan myönnettävien avustusten määrä saa olla yhteensä enintään 40 000 000 euroa.

Vuonna 2005 alueelliset ympäristökeskukset saavat Valtion asuntorahaston varoista valtionavustuslain nojalla asuntorahaston niille osoittamien valtuusosuuksien rajoissa myöntää avustuksia rakennusperinnön hoitoon yhteensä enintään 1 500 000 euroa. Avustusta voi myöntää yksityisille omistajille, rakennusperinnön hoitoa edistäville yhteisöille, kunnille ja kuntayhtymille kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden asuinrakennuskohteiden tai asuinkäyttöön kunnostettavien kohteiden ja niiden välittömän ympäristön kunnossapitoon, suojeleluun ja parantamiseen sekä säilyttämisen edellyttämiin selvityksiin.

Avustusta rakennusperinnön hoitoon saa myöntää enintään 50 prosenttia toimenpiteiden kustannuksista. Erittäin arvokkaaseen, rakennustavaltaan tyypilliseen tai ainutlaatuihin kohteeseen, jolla on valtakunnallista merkitystä, voidaan avustusta myöntää tätä enemmän, kuitenkin enintään 80 prosenttia kustannuksista.

Varainhankintavaltuudet

Maksuvalmiudessa esiintyvien vaihtelujen tasaamiseen tarvittavaa lyhytaikaista lainaa asuntorahastolla saa kerralla olla yhteensä enintään 500 000 000 euroa.

Selvitysosa: Valtion tukemassa sosiaalisessa asuntotuotannossa painopiste siirtyy hallituksen asuntopoliittisen ohjelman mukaan vähitellen aravatuotannosta korkotukituotan-

toon, mikä avaa edellytykset eräiden merkittävien uusien avustusten käyttöön otolle. Jotta siirtymä korkotuen suuntaan voisi tapahtua joustavasti, määritellään korkotukilainojen hyväksymiselle ja aravalainojen myöntämismenotolle yhteinen valtuus kuitenkin siten, että kokonaisvaltuudesta osoitetaan enintään tietty määrä aravalainoja varten. Peruserusparannuslainoituksessa siirrytään kokonaan korkotukilainoitukseseen. Aravaperusparannuslainoituksessa luovuttaessa huolehditaan kuitenkin jo annettujen lainavaruuksien kattamisesta. Myös aravalainojen myöntämisestä asuntojen omaksilunastamiseen luovutaan lainojen vähäisen kysynnän vuoksi. Vuonna 2003 on myönnetty vain yksi omaksilunastamislaina.

Hallituksen asuntopoliittisen ohjelman mukaisesti omistusasuntoja varten tarkoitettua asunto-osakeyhtiöalojen korkotukilainoitusta jatketaan kohdistamalla korkotukilainat taloteknisiin ja talon ylläpidon kannalta keskeisiin korjaustoimenpiteisiin kuten putkisto- ja ulkovaipparemontteihin. Korkotukilainoja on tarkoitettu myöntää asuntojen peruserusparantamisen tukemiseksi alueilla, joilla asuntojen arvioidaan säilyvän asutokäytössä myös pitkällä aikavälillä.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi avustuksista erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi. Tarkoituksena on hallituksen asuntopoliittisen ohjelman mukaisesti antaa korkotukilainoitukseseen sisältyvän tuen lisäksi kunnille ja yleishyödyllisille yhteisöille avustusta asuntojen rakentamiseen, hankintaan ja peruserusparantamiseen sosiaalisesti heikoimmassa asemassa oleville erityisryhmille. Opiskelija-asuntojen sekä asunnottomien ja pakolaisten asuntojen avustaminen tapahtuu jatkossa tällä avustuksella, minkä vuoksi eräistä Valtion asuntorahastosta maksettavista avustuksista annetussa laissa olevat säännökset, jotka koskevat omapääomaavustuksia, kumotaan. Koska laki tämän jälkeen koskee vain vuokra- ja asumisoikeustalojen tervehdyttämisavustuksia, viimeainittuun lain nimike muutetaan laiksi vuokra-asuntojen ja asumisoikeustalojen tervehdyttämisavustuksista. Jotta siirtymä aravalainoituksesta kor-

kotukeen edellä mainittujen ryhmien asuntojen rahoituksessa tapahtuisi joustavasti, myönnetään aravalainavarauksen jo saaneille kohteille omapääoma-avustusta vielä vuonna 2005 vanhan avustusjärjestelmän mukaan.

Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi korjaus- ja energia-avustuksista annetun lain muuttamisesta siten, että tehdään mahdolliseksi avustuksen myöntäminen pysyvässä asuinkäytössä olevien kiinteistöjen talousjätevesien käsitteilyn tehostamiseen. Tarkoituksena on hallituksen asuntopoliittisen ohjelman mukaisesti tukea sosiaalisin perustein kotitalouksia täyttämään uuden asiaa koskevan valtioneuvoston asetuksen (542/2003) asettamat vaatimukset jätevesille. Uuden erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi myönnettävän avustuksen vuoksi luovutaan avustuksista laitosrakennusten ja tilojen käyttötarkoituksen muuttamiseen. Asunto-osakeyhtiötiloille myönnetään edelleen korjaus- ja energia-avustuksia. Asuntojen korjaus- ja energia-avustusvaltuudesta 17 000 000 euroa varataan asuntojen energia-avustuksiin.

Vuonna 2002 käynnistetty pääkaupunkiseudun ja sen kehyskuntien asuntoalueiden kunnallistekniikan rakentamiseen tarkoitettu avustusjärjestelmä on voimassa vuoden 2005 loppuun asti. Näille alueille on tehty ehdollisia ennakkopäätöksiä vuonna 2005 myönnettävistä avustuksista yhteensä 2 500 000 euroa. Hallituksen asuntopoliittisen ohjelman mukaisesti kunnallistekniikka-avustuksen käyttöaluetta laajennetaan myös muihin kasvukeskuksiin kuin Helsingin alueelle.

Hallitus antaa eduskunnalle asumisoikeusasuntojen käyttö- ja luovutusrajoitusten lieventämiseen liittyvän esityksen lainsäädännöksi asumisoikeusjärjestelmän kehittämistä. Tarkoituksena on hallituksen asuntopoliittisen ohjelman mukaisesti muuttaa käyttö- ja luovutusrajoituksia siten, että siellä missä asunnoille ei ole kysyntää asumisoikeusasuntoina, asuntoja voidaan hakemuksen pohjalta vapauttaa rajoituksista.

Vuonna 2005 valtion asuntorahastolla ei ole tarvetta nettomääräiseen pitkäaikaiseen varainhankintaan. Arvopaperistettuja lainoja eräänäntyy lunastettavaksi 570 milj. euroa.

Arvio asuntorahaston rahoitus- rakenteesta vuonna 2005

	milj. €
Arvioitu saldo 1.1.2005	590
Tulot	
Tulot asuntolainoista ja takausmaksuista	865
Menot	
Luotonanto	250
Korkotuki-, takaus- ja avustusmenot	135
Siirto talousarvioon	130
Rahaston pitkäaikaisten velkojen menot	
— korot	125
— kuoletukset	570
Arvioitu saldo 31.12.2005	245
2005 talousarvio	—
2004 lisätalousarvio	—
2004 talousarvio	—
2003 tilinpäätös	—

40. Alueelliset ympäristökeskukset

Selvitysosa: Ympäristökeskuksille kuuluvat ympäristöministeriön hallinnonalan tehtävinä ympäristönsuojelua, alueidenkäyttöä, rakentamisen ohjausta, luonnonsuojelua, kulttuuriympäristön hoitoa, ympäristötutkimusta ja seurantaa koskevat asiat.

Ympäristökeskukset hoitavat myös maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvat vesivarojen käytön ja hoidon tehtävät, joiden erillismenot rahoitetaan luvusta 30.50. Näiden tehtävien hoitoa ohjaa maa- ja metsätalousministeriö. Maa- ja metsätalousministeriön tehtäväalueelle arvioidaan alueellisissa ympäristökeskuksissa käytettävän vuositasolla 210 henkilötyövuotta.

Alueellisten ympäristökeskusten toiminta tukee alueellista kehitystä, hyvää elinympäristöä sekä ympäristön ja luonnon suojelua alueellaan.

Ympäristökeskusten toiminnan painopisteet vuonna 2005 ovat ympäristölupien laadukas ja joutuisa käsittely sekä valvonta, luonnonsuojelualueohjelmien toteuttaminen sekä vesipuitedirektiivin toimeenpanon vaatimat tehtävät.

Ympäristöministeriö asettaa alueellisten ympäristökeskusten toiminnalliselle tuloksellisuudelle seuraavat alustavat tulostavoitteet vuonna 2005:

Ympäristön pilaantumisen ehkäiseminen

— Ympäristöluvat käsitellään laadukkaasti ja joutuisasti. Tavoitteena on käsitellä uutta toimintaa koskevat hakemukset kahdeksassa kuukaudessa.

— Tehostetaan ympäristönsuojelulain mukaisten lupien valvontaa ja valvonnan tulosten raportointia.

	2003 toteutuma	2004 tavoite	2005 tavoite
Tehdyt lupapäätökset (kpl)	518	600	600
Käsittelyaika keskimäärin (kk)	9,7	8,9	8,7
Tarkastukset (kpl)	2 250	2 300	2 500

— Vesiensuojelussa painopisteenä on vähentää typpipäästöjä, maatalouden kuormitusta ja haja-asutuksen jätevesipäästöjä rehevöitymisen ehkäisemiseksi.

— Pilaantuneiden alueiden kunnostushankkeita edistetään ja toteutetaan kiireellisyysjärjestyksessä. Ilmansuojelun toimeenpanon valvontaa tehostetaan. Kuntien meluntorjuntatyön seurantaan parannetaan erityisesti kokoamalla ajantasaisia tietoja melutilanteesta ja meluhaitoista.

Kestävä yhdyskuntakehitys ja elinympäristön laatu

— Kuntien maankäytön suunnittelun ohjauksessa kiinnitetään erityisesti huomiota kaavoitusta palvelevien selvitysten riittävyteen, vuorovaikutteiseen suunnitteluun, yhdyskuntarakenteeseen sekä kulttuuri- ja luonnonarvoihin. Maapolitiikan välineiden tehokasta käyttöä edistetään erityisesti kasvavilla kaupunkiseuduilla.

— Maakuntakaavojen valmisteluun osallistutaan aktiivisesti ja huolehditaan valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta kaavoituksessa.

— Rantarakentamisesta suuntautuu kaavoitetulle alueelle yli puolet.

— Poikkeamishakemuksista käsitellään kaikissa ympäristökeskuksissa vähintään 80 % alle kuudessa kuukaudessa.

— Tehtyjen poikkeamispäätösten määrä oli vuonna 2003 3 470. Vuonna 2004 päätöksiä arvioidaan tehtävän 3 300 ja vuonna 2005 3 100.

— Rakennusperinnön vaalimisessa edistetään tietopalvelua ja kulttuuriympäristöohjelmien laadintaa.

— Huolehditaan yhteistyössä SYKEN kanssa kaavoituksen, rakentamisen ja kulttuuriympäristön hoidon seurannasta.

Luonnon monimuotoisuuden suojelu

— Valtakunnallisten luonnonsuojeluohjelmien ja Natura 2000 -verkoston toteutuneet alueet olivat vuonna 2003 30 800 hehtaaria. Vuonna 2004 arvioidaan toteutuneita alueita olevan 33 500 hehtaaria ja vuonna 2005 samoin 33 500 hehtaaria.

— Jatketaan luonnonsuojelulain luontotyyppien inventointeja erityisesti metsäisten ja rantojen luontotyyppien osalta sekä tehostetaan luontotyyppien rajauspäätösten tekoa. Perinnebiotooppien hoitoa suunnataan alueellisten hoito-ohjelmien mukaisesti. Luontotyyppien ja erityisesti suo-

jeltävien lajien rajuuspäätöksiä tehtiin 185 vuonna 2003. Vuonna 2004 arvioidaan päätöksiä tehtävän 220 ja 250 vuonna 2005.

— Kohdennetaan Natura 2000-alueiden hoidon ja käytön suunnittelua ja toimeenpanoa alueellisten yleissuunnitelmien mukaisesti.

— Osallistutaan Etelä- Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSU) kokeiluhankkeiden toteuttamiseen sekä jatketaan yksityisten luonnonsuojelualueiden perustietojen keruuta ja ponnostetaan alueiden ennallistamiseen ja hoitoon.

— Viimeistellään Natura 2000 -verkoston täydentämistä yhteistyössä ympäristöministeriön ja Suomen ympäristökeskuksen kanssa.

Luonnonvarojen kestävä käyttö

— Tarkistettuja alueellisia jättesuunnitelmia pannaan täytäntöön sekä osallistutaan valtakunnallisen jättesuunnitelman ja biojätestrategian toimeenpanoon.

— Jatketaan maisema-alueiden perustamista ja maisemanhoidon suunnittelua yhteistyössä kuntien kanssa.

— Parannetaan luonnon monimuotoisuuden huomioon ottamista luonnonvarojen käytössä ja luonnonvarojen käytön ympäristövaikutusten seuranta.

Muu toiminta

— Kehitetään suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointia ympäristökeskusten ja alueen muiden viranomaisten toiminnassa.

— Ympäristökeskukset toimivat aktiivisesti yhteistyössä alueen muiden keskeisten toimijoiden kanssa ja huolehtivat ympäristöasioiden kytkemisestä maakuntien suunnitteluun ja EU:n rakennerahastojen toimeenpanoon.

— Ympäristön tilan muutoksista tuotetaan luotettavaa tietoa.

— Vesipolitiikan puitedirektiivin toimeenpanoa jatketaan uudistamalla pinta- ja pohjavesien seuranta ja luokittelua.

— Laboratoriotointintaa ja sen taloudellisuutta kehitetään yhteistoimintaa tiivistämällä ja muodostamalla ympäristöhallintoon laboratorioverkko.

— Toteutetaan ympäristötöitä ja kehitetään edelleen ympäristöhallinnon rakentamistoiminnan alueellista työnjakoa ja osaamisen keskittämistä alueittaisten selvitysten pohjalta. Parannetaan ympäristöhallinnon rakentamistoiminnan taloudellisuutta 1,5 %.

— Ympäristökeskusten ydinprosesseille kehitetään yhtenäisiä laatujärjestelmiä.

— *Henkisten voimavarojen* kehittämisen painopisteinä ovat osaaminen, johtaminen ja työhyvinvointi.

Ympäristökeskusten toimintamomentilta palkatun henkilöstön työajan jakaantuminen tulosalueittain (htv)

Tulosalue	2003	2004	2005
Ympäristönsuojelu	301	303	303
Luonnonsuojelu	127	127	127
Alueiden käyttö	180	179	178
Vesivarojen käyttö ja hoito	202	202	202
Tutkimus, seuranta ja ympäristötietoisuus	232	228	223
Yleiset ympäristötehtävät	57	57	57
Tilauspalvelut	8	7	7
Sisäiset palvelut	268	263	262
Yhteensä	1 375	1 366	1 359

21. Alueellisten ympäristökeskusten toimintamenot (siirtomääräraha 2 v) *Selvitysosa:*

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 64 471 000 euroa.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	6 720	6 400	6 450
— maksullinen toiminta	4 878	4 350	4 600
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot muulta valtion virastolta	400	600	400
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta	445	600	450
— muut tulot	997	850	1 000
Menot	67 995	70 343	70 921
— henkilöstömenot	52 727	54 600	55 462
— toimitilavuokrat	4 819	4 900	4 955
— palvelujen ostot	4 993	5 000	5 000
— muut toiminnan menot	5 456	5 843	5 504
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	6 720	6 400	6 450
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	67 995	70 343	70 921
— toimintamenorahoitus, netto	61 275	63 943	64 471
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	4 948		
— myönnetty	60 935		
— käytetty	61 275		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	4 608		

Maksullinen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot			
— suoritteiden myyntituotot	4 878	4 350	4 600
Tuotot yhteensä	4 878	4 350	4 600
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	8 662	7 090	7 100
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-3 784	-2 740	-2 500
Kustannusvastaavuus, %	56	61	65

Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 1 102 000 euroa uuteen palk-

kausjärjestelmään siirtymisen johdosta sekä 45 000 euroa yhden henkilön siirtona momen-

tilta 35.60.21. Määrärahaan sisältyvät 230 000 euron menot, jotka vastaavat momentille 12.35.40 tuloutettuja vesiensuojelumaksuja.	2005 talousarvio	64 471 000
	2004 lisätalousarvio	892 000
	2004 talousarvio	63 051 000
	2003 tilinpäätös	60 935 000

50. Ympäristölupavirastot

Selvitysosa: Ympäristölupavirastot toimivat vesilain ja ympäristönsuojelulain mukaisina alueellisina lupaviranomaisina. Ympäristölupavirastot ratkaisevat ympäristövaikutuksiltaan merkittävimmät ympäristöluvut ja vesilakiin perustuvat luvat eli ns. vesitalousasiat sekä korvausasioita.

Vuoden 2004 loppuun mennessä tulevat vireille loput ympäristönsuojelulainsäädännön voimaansaamiseen liittyvät, olemassa olevia toimintoja koskevat lupahakemukset muun muassa metsäteollisuudesta, kemian teollisuudesta ja energiatuotannosta. Näitä teollisuuden lupahakemuksia arvioidaan tulevan vireille noin 80. Hakemukset koskevat suurten laitosten useita toimintoja, joten niiden vaatima työmäärä on suuri ja käsittelyaika vastaavasti pidempi kuin nykyisten hakemusten keskimäärin. Turvetuotannon lupahakemuksia tulee vireille vuosina 2004—2005 noin 100 vuodessa.

Ympäristöministeriö asettaa ympäristölupavirastojen toiminnalliselle tuloksellisuudelle seuraavat alustavat tulostavoitteet vuonna 2005:

— Ympäristöluvut käsitellään laadukkaasti ja joutuisasti ja lupien käsittelyajoille asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

— Vireillä olevien asioiden määrä ei kasva.

— Loput vanhoista katselmusasioista saadaan päätökseen.

— Ympäristölupavirastojen asioiden käsittelymenettelyjä kehitetään ja sähköistä asiointia lisätään tuottavuuden parantamiseksi jatkossa.

Käsiteltävät asiat (kpl)	2003 toteutuma	2004 tavoite	2005 tavoite
Vireille tulevat asiat, arvio	916	845	765
Ratkaistut asiat	762	815	770
Ratkaisumäärät keskeisissä asiaryhmissä			
— ympäristönsuojelulain mukaiset asiat	143	220	215
— ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaiset asiat	40	49	50
— vesitalousasiat	508	491	450
Keskimääräinen käsittelyaika keskeisissä asiaryhmissä, kk			
— ympäristönsuojelulain mukaiset asiat	10,3	11,8	12,0
— ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaiset asiat	11,3	12,4	12,4
— vesitalousasiat	6,3	7,7	7,7

Taloudellisuus ja tuottavuus sekä henkilötövuodet 2003—2005

	2003 toteuma	2004 tavoite	2005 tavoite
Taloudellisuus (bruttomenot/ratkaisu)	6 948	7 200	7 700
Tuottavuus (ratkaisua/htv)	8,9	9,0	8,5
Henkilöstö, htv	85	91	91

21. Ympäristölupavirastojen toimintamenot Selvitysosa:
(siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa
4 551 000 euroa.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	768	780	1 251
— maksullinen toiminta	722	780	1 251
— muut tulot	46	-	-
Menot	5 628	5 304	5 802
— henkilöstömenot	4 347	4 198	4 690
— toimitilavuokrat	420	433	449
— palvelujen ostot	365	373	383
— muut toiminnan menot	496	300	280
Toiminnan rahoitus			
— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	768	780	1 251
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	5 628	5 304	5 802
— toimintamenorahoitus, netto	4 860	4 524	4 551
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	947		
— myönnetty	4 822		
— käytetty	4 860		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	909		

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Maksullisen toiminnan tuotot	722	780	1 251
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	5 301	4 809	5 936
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	-4 579	-4 029	-4 685
Kustannusvastaavuus, %	14	16	21

2005 talousarvio	4 551 000
2004 talousarvio	4 524 000
2003 tilinpäätös	4 822 000

60. Suomen ympäristökeskus

Selvitysosa: Suomen ympäristökeskus (SYKE) tuottaa tietoa ympäristöstä, sen tilan kehityksestä ja siihen vaikuttavista tekijöistä, arvioi vaihtoehtoisia kehityssuuntia sekä kehittää ratkaisuja kestäväen kehityksen edistämiseksi. SYKE kokoaa, muokkaa ja välittää ympäristötietoa. Tutkimus-, kehittämis- ja asiantuntijatehtävien lisäksi se huolehtii myös useista EY-lainsäädännön ja kansainvälisten sopimusten edellyttämistä ympäristöalan raportoinneista sekä eräistä ympäristövalvonnan viranomaistehtävistä.

SYKE hoitaa myös maa- ja metsätalousministeriön toimialaan kuuluvia vesivarojen käytön ja hoidon tehtäviä. Toimintamäärärahoilla palkattua henkilöstöä arvioidaan käytettävän maa- ja metsätalousministeriön tehtäväalueella 35 henkilötyövuotta vastaavasti. Lisäksi muulla rahoituksella palkatun henkilöstön työpanoksesta noin 20 henkilötyövuotta arvioidaan kohdistuvan maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan tehtäviin.

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet

SYKEN tavoitteena on tuottaa uutta tietoa, osaamista ja palveluja ympäristön tilaan vaikuttavista ekologisista ja yhteiskunnallisista tekijöistä ja prosesseista sekä niiden vuorovaikutuksista. Luotettava tieto ja uusien tarpeiden ennakointi tukevat ympäristöä koskevaa suunnittelua, päätöksentekoa sekä lainsäädännön valmistelua ja toimeenpanoa. SYKEN toiminnan kohteena ovat erityisesti:

- ilmaston globaalitason muutokset
- ympäristöpolitiikan ohjaukseen
- haitallisten aineiden hallinta
- yhdenmetyt tuotepolitiikan tietoperusta
- hydrologia ja vesivarat
- luonnon monimuotoisuuden turvaamisen edellytykset
- geeniteknikalla muunnettujen organismien vaikutukset
- meri- ja rannikkoalueiden ennustemallit meriensuojelun tueksi.

SYKEä kehitetään tutkimus- ja kehittämiskeskuksena vahvistamalla monitieteisyyttä ja erityisesti yhteiskunnallisten näkökulmien kytkemistä ympäristökysymysten tarkasteluun.

Ympäristöministeriö asettaa Suomen ympäristökeskuksen toiminnalliselle tuloksellisuudelle seuraavat alustavat tulostavoitteet vuonna 2005:

Toiminnalliset tulokset ja laadunhallinta

— *Ilmastonmuutoksen* torjumiseksi ja siihen sopeutumiseksi tuotetaan tietoa ja arvioiteja päätösten tueksi sekä hoidetaan kansainvälisten sopimusten toimeenpano- ja raportointitehtäviä.

— *Luonnon monimuotoisuuden* suojelemiseksi tuotetaan tietoa ja asiantuntijapalveluja luonnonsojeluverkoston kehittämisen, uhanalaisarviointien sekä suotuisan suojelun tason saavuttamiseen tähtäävien toimenpiteiden tueksi.

— *Ekotehokkuuden* parantamiseksi toteutetaan ja kehitetään ekotehokkuus- ja elinkaariarvioiteja sekä tuetaan yhdenmetyt tuotepolitiikan toimeenpanoa.

— *Jätteiden* syntyä ehkäistään sekä hyödyntämistä ja turvallista loppusijoittamista edistetään tuottamalla tietoa uuden valtakunnallisen jätesuunnitelman valmistelun tueksi.

— *Haitallisten aineiden ja kemikaalien* haittoja torjutaan kehittämällä seurantoja riskien hallinnan ja vesipuitedirektiivin toimeenpanoa varten.

— *Pilaantuneiden maiden ja sedimenttien* ongelmia vähennetään kehittämällä riskinhallinnan ja -arvioinnin menetelmiä sekä seuranta- ja valvontajärjestelmiä.

— *Vesiensuojelussa* keskitytään Itämeren suojeleuhjelman toimeenpanoa ja erityisesti rehevöitymisen torjuntaa tukevan tiedon tuottamiseen.

— *Vesivarojen kestävää käyttöä ja hoitoa* varten tuotetaan tietoa ja menetelmiä vesistöjen ja pohjavesialueiden kunnostukseen. Vesipuitedirektiivin toimeenpanossa painopiste siirtyy tiedon tuottamisesta hoitosuunnitelmien toteuttamiseen ja niissä tarvittavien ohjeiden tuottamiseen.

— *Ympäristöpolitiikan* ymmärtämystä lisätään tutkimalla ja arvioimalla politiikan ja lainsäädännön käytäntöjä ja mahdollisuuksia eri aihealueilla sekä kehittämällä arviointimenetelmiä.

— *Ympäristövahinkojen* torjunnassa painottuu erityisesti Suomenlahden ympäristövahinkojen torjuntavalmiuden parantaminen.

— *Ympäristön, alueiden käytön ja rakennetun ympäristön seuranta* kehitetään ja parannetaan tietojärjestelmien hyväksikäyttöä.

SYKE ylläpitää ja kehittää ympäristöhallinnon tietoteknistä infrastruktuuria ja tuottaa hallinnonalaan palvelevia tutkimus-, laboratorio-, koulutus- ja muita asiantuntijapalveluja.

SYKEN toimintaa ja palveluja seurataan ja arvioidaan suunnitelmallisesti. SYKE toimii yhteistyössä yliopistojen ja tutkimus- ja asiantuntijalaitosten kanssa Suomessa sekä kansainvälisesti.

Toiminnallinen tehokkuus

Taloudellisuus

SYKELLE talousarviossa budjetoidun toiminnallisen rahoituksen lisäksi muilta valtion virastoilta ja laitoksilta arvioidaan saatavan rahoitusta 7,5—8,5 milj. euroa ja talousarvion ulkopuolista rahoitusta noin 2—2,5 milj. euroa, josta EU:n osuus on noin puolet. Maksuperustelain mukaisen maksullisen toiminnan tuloja arvioidaan kertyvän 4 milj. euroa.

Suomen ympäristökeskuksen henkilötyövuosien, tulojen ja toiminnan kustannusten arvioitu jakautuminen tehtäväalueittain vuonna 2005

Tehtäväalue	Henkilötyövuodet	Tulot milj. €	Kustannukset milj. €
Tutkimus	190	0,8	11,5
Asiantuntijapalvelut ja viranomaistoiminta	220	3,0	16,5
Ympäristönseuranta ja tietojärjestelmät	80	0,2	5,2
Johto, sisäinen hallinto ja viestintä	65	-	5,0
Hallinnonalan tukipalvelutehtävät	35	-	3,8
Yhteensä	590	4,0	42,0

Tuottavuus

Laitoksen tuottavuutta parannetaan kehittämällä verkostoyhteistyötä ja toimintaprosesseja, uusimalla ja parantamalla tietojärjestelmiä, laajentamalla sähköisiä verkkopalveluja sekä kehittämällä palvelutuotantoa asiakaspalautteiden pohjalta. Keskitetysti hoidettavien atk-palvelujen ylläpito- ja investointimenojen arvioidaan pysyvän 2,4 milj. euron tasolla.

Kannattavuus

Maksuperustelain mukaisen maksullisen toiminnan tuloja arvioidaan kertyvän 4 milj. euroa, josta vientitoiminnan osuudeksi arvioidaan 2—2,5 milj. euroa. Lisäksi hallinnonalan sisäisestä palvelutoiminnasta arvioidaan kertyvän tuloja 0,5 milj. euroa.

Yhteisrahoitteisten hankkeiden kustannusvastaavuus vaihtelee hanketyypeittäin ja määräytyy eri rahoittajatahojen rahoitusehtojen mukaan.

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Yhteisrahoitteisen toiminnan tulot			
— muilta valtion virastoilta saatavat rahoitus	7 500	7 435	7 500
— EU:lta saatava rahoitus	1 126	1 200	1 200
— muu valtionhallinnon ulkopuolinen rahoitus	792	800	800
Tulot yhteensä	9 418	9 435	9 500
Hankkeiden kokonaiskustannukset	28 143	28 170	28 260
Kustannusvastaavuus (tulot - kustannukset)	- 18 725	- 18 735	- 18 760
Kustannusvastaavuus, %	33	33	34

Henkiset voimavarat

SYKEN henkilöstömäärän arvioidaan olevan 590 htv, josta harjoittelijoita ja työllistettyjä on noin 25 htv. Pysyvän henkilöstön kokonaismäärä on noin 450 htv. Korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus on noin 70 %. Määräaikaisten henkilöiden työsuhteita vakinaistetaan asteittain strategisten tavoitteiden mukaisesti.

Osaamisen ja asiantuntemuksen kehittämiseksi painottuvat erityisesti menetelmäosaamisen täydennyskoulutus, esimiesvalmennus ja atk-osaaminen.

21. Suomen ympäristökeskuksen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 24 013 000 euroa.

Selvitysosa: Määrärahasta on tarkoitus käyttää 2 400 000 euroa ympäristöhallinnon keskitetysti hoidettavien atk-palveluiden käyttämöistä ja uusimisesta aiheutuviin kustan-

nuksiin. Keskitetysti hoidettavia palveluita ovat valtakunnallinen tietoverkko, palvelinkoneet ja järjestelmät, yhteiset työkaluohjelmistot sekä yhteiset paikkatieto- ja kaukokartoituspalvelut. Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 45 000 euroa yhden henkilötyövuoden palkkausmenojen siirtona momentille 35.40.21.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Tulot	11 295	12 000	11 600
— maksullinen toiminta	3 733	3 500	4 000
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot muulta valtion virastolta	5 115	6 000	5 000
— yhteisrahoitteisen toiminnan tuotot valtionhallinnon ulkopuolelta	1 918	2 000	2 000
— muut tulot	529	500	600
Menot	35 985	35 980	35 613
— henkilöstömenot	23 382	24 500	25 300
— toimitilavuokrat	2 975	3 080	3 175
— palvelujen ostot	5 320	4 700	4 000
— muut toiminnan menot	4 308	3 700	3 138

Toiminnan rahoitus

— toimintamenomomentille budjetoidut tulot	11 295	12 000	11 600
— toimintamenomomentille budjetoidut menot	35 985	35 980	35 613
— toimintamenorahoitus, netto	24 690	23 980	24 013
— 29.88.50 Suomen akatemian tutkimusmäärärahat	812	850	900
— 30.50.22 Vesivarojen käytön ja hoidon menot	573	585	600
— muu erittelemätön talousarviorahoitus	1 001	1 000	1 000
Muilta momenteilta tuleva rahoitus yhteensä	2 386	2 435	2 500

Momentin käyttö

— siirtynyt edelliseltä vuodelta	3 299
— myönnetty	23 485
— käytetty	24 690
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	2 094

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelma (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	TP	TA	TAE
Maksullisen toiminnan tuotot	3 732	3 500	4 000
Maksullisen toiminnan kokonaiskustannukset	3 820	3 460	3 950
Kustannusvastaavuus (tuotot - kustannukset)	- 88	40	50
Kustannusvastaavuus, %	98	101	101

2005 talousarvio	24 013 000
2004 talousarvio	23 980 000
2003 tilinpäätös	23 485 000

70. Valtion asuntorahasto

Selvitysosa: Valtion asuntorahasto hoitaa aravalainoitukseen, asuntojen korkotukilainoitukseen sekä valtion takauksiin ja avustuksiin liittyviä tehtäviä. Se valvoo valtion tukeman asuntotuotannon laatua ja rakennus- ja ylläpitokustannusten kohtuullisuutta sekä kilpailun toteutumista. Rahasto ohjaa kuntien asukasvalinta- ja vuokravalvontaa ja valvoo myös yleishyödyllisille lainansaajayhteisöille asetettujen edellytysten toteutumista sekä kuntien menettelyjä korjausavustusten myöntämisessä. Asuntorahasto tuottaa myös tilastoja ja selvityksiä asuntomarkkinoista.

Ympäristöministeriö asettaa valtion asuntorahaston toiminnalliselle tuloksellisuudelle seuraavat alustavat tulostavoitteet vuonna 2005:

Valtion asuntorahasto:

— varmistaa, että hankkeiden suunnitelmat ovat laadultaan kustannustehokkaita, elinkaariteki-jät huomioonottavia ja paikallisten asuntomarkkinoiden hintatasoon sopeutuvia, ja että rakennus-kustannusten hyväksyty nousu ei ylitä kohtuullista tasoa.

— edistää yhdessä kuntien ja rakennuttajien kanssa sellaisten uusien aluerakentamismallien käyttöönottoa, joissa otetaan huomioon myös puurakentaminen ja pientalorakentaminen.

— vastaa siitä, että hallituksen asuntopoliittisen ohjelman mukaiset korkotukituotannon investointiavustus ja talousjätevesiavustus sekä kunnallistekniikan rakentamisavustuksen laajentaminen Helsingin seudun lisäksi muihin kasvukeskuksiin otetaan käyttöön joustavasti ja avustuksilta edellytettävä vaikuttavuus toteutuu kustannustehokkaasti.

— suuntaa lainoitusta siten, että arava-, korkotuki- ja takauslainoitettu asuntojen uustuotannosta pääosa sijoittuu kasvukeskuksiin, erityisesti Helsingin seudulle, sekä niiden lähialueille. Lainoitus painottuu kaikkein kysytyimpiin pienasuntoihin asunomarkkinoita tasapainottavasti ja valtiolle koituvia laina- ja takausriskejä hillitsemiseksi.

— valvoo yleishyödyllisiä yhteisöjä, kehittää niiden valvontaa ja aloittaa kuntien kiinteistöyhtiöiden valvonnan yleishyödyllisyyslainsäädännön laajentamisen perustuen.

— ohjaa kuntia ja lainansaajia asukasvalintaan, asuntojen omakustannusvuokran määrittämiseen ja asukasdemokratiaan liittyvissä kysymyksissä.

— turvaa valtion saatavia ja kiinteistönomistajien taloutta vapauttamalla aiempaa laajemmin valtion tukemia vuokra- ja asumisoikeusasuntoja käyttö- ja luovutusrajoituksista paikallisen asunomarkkinatilanteen ennakoitu kehitys ja kiinteistöjen käyttötarve huomioon ottaen.

— varmistaa viraston hyvän tuottavuuskehityksen.

Eräiden toiminnan suoritteiden kehitys

	2002	2003	2004	2005
	toteutuma	toteutuma	arvio	arvio
Myönnettyjä lainoja, kpl	341	330	250	250
ARA:n myöntämät avustukset, maksatuksia kpl	400	566	700	900
Kuntien ja ympäristökeskusten myöntämät avustukset, maksatuksia kpl	3 208	3 385	4 600	4 900
Rajoituksista vapauttamisia, asuntoa kpl	1 663	1 678	4 000	6 000
Tarkastuskäynnit (kunnat ja yleishyödylliset yhteisöt), kpl	15	17	35	35
Korjaus- ja energia-avustusten myöntämisen tarkastuskäynnit (kunnat), kpl	12	11	15—20	15—20

Kustannusten jakautuminen toiminnoittain (1 000 euroa)

	2003	2004	2005
	toteutuma	arvio	arvio
Lainoitustoiminta	1 830	1 856	1 858
Avustustoiminta	706	832	870
Takaustoiminta	55	80	80
Valvontatoiminta	785	950	950
Asuntoalan kirjasto	187	170	170
Kehittämisprojektit	207	430	390
Yhteistyötoiminta	535	540	540
Yhteensä	4 305	4 858	4 858

21. Asuntorahaston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v) *Selvitysosa:*

Momentille myönnetään 4 558 000 euroa.

Toiminnan tulot ja menot (1 000 euroa)

	2003 TP	2004 TA	2005 TAE
Tulot	41	-	-
— muut tulot	41	-	-
Menot	4 334	4 544	4 558
— henkilöstömenot	3 151	3 395	3 475
— toimitilavuokrat	446	450	455
— palvelujen ostot	437	420	365
— muut toiminnan menot	300	279	263
Momentin käyttö			
— siirtynyt edelliseltä vuodelta	746		
— myönnetty	4 457		
— käytetty	4 293		
— siirtynyt seuraavalle vuodelle	910		

2005 talousarvio	4 558 000
2004 talousarvio	4 544 000
2003 tilinpäätös	4 457 000

99. Ympäristöministeriön hallinnonalan muut menot

Selvitysosa: Ympäristöhallinnon kehittämis-, suunnittelu- ja tutkimustoiminnalla vahvistetaan päätöksenteon tietopohjaa ja tuetaan hallinnonalan tulostavoitteiden toteuttamista ja käyttäjäystävällisten tietojärjestelmien kehittämistä. Vahvistetaan tutkimusyhteistyötä muiden hallinnonalojen, elinkeinoelämän ja muiden rahoittajien kanssa.

Euroopan aluekehitysrahaston määrärahalta ja vastaavalla kansallisella osarahoituksella edistetään luonnonsuojeluohjelmien toimeenpanoa ja tuetaan kuntien maankäytön ohjausta samoin kuin ympäristönsuojelun ja -hoidon, ympäristötekniikan ja osaamisen sekä kulttuuriperinnön ja maiseman hoitoa.

19. Ympäristöministeriön hallinnonalan arvonlisäveromenot (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 8 880 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää hallinnonalan muiden kuin erikseen arvonlisäverovelvollisten virastojen ja laitosten tavaroiden ja palvelujen ostoihin sisältyvien arvonlisäverojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valtion kulutus- ja investointimenot on budjetoitu ilman arvonlisäve-

roa. Muille kuin erikseen verovelvollisille valtion virastoille ja laitoksille myönnetään määrärahat verottomin hinnoin.

Määrärahan mitoituksessa on otettu vähennyksenä huomioon 120 000 euroa siirtona momentille 26.98.63.

2005 talousarvio	8 880 000
2004 talousarvio	10 000 000
2003 tilinpäätös	7 589 064

22. *Kehittäminen ja suunnittelu* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 12 900 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ympäristöhallinnon tehtävien valmistelua ja kehittämistä palvelevasta kehittämis-, suunnittelu-, tutkimus-, seuranta- ja arviointitoiminnasta, kansainvälisestä asiantuntijayhteistyöstä sekä hallinnon ja elinkeinoelämän yhteistyöhankkeista aiheutuvien muiden kulutusmenojen vastaavien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös EU:n hyväksymien tutkimushankkeiden kansalliseen rahoitukseen.

Määrärahaa saa käyttää enintään viittä henkilötyövuotta vastaavan henkilöstön palkkaamiseen määräaikaisiin projekteihin ympäristöministeriössä.

Selvitysosa: Ympäristöklusterin yhteistutkimusohjelma Ekotehokas yhteiskunta (2003—2005) painottaa ilmastomuutoksen hallintaa, jätteiden synnyn ehkäisyä, hyvän ja terveellisen ympäristön turvaamista, luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä, ohjauskeinojen kehittämistä ja vaikuttavuuden arviointia sekä ympäristötekniikan ennakoitua.

Tutkimus- ja kehittämishankkeilla parannetaan tietopohjaa Kioton jälkeisiä ilmastotavoitteita koskevia neuvotteluja varten sekä ilmanlaadun parantamiseksi ja erityisesti liikenteen aiheuttamien meluongelmien vähentämiseksi, Itämeren- ja vesiensuojelun tehostamiseksi, tuotannon ja kulutuksen ekotehokkuuden kehittämiseksi, jätteen määrän vähentämiseksi ja jätteiden hyödyntämisen lisäämiseksi, ympäristöriskien vähentämiseksi, luonnon ja luonnonvarojen käytön ja ympäristöohjauksen kehittämiseksi sekä ympäristötiedon hyödyntämiseksi. Määrärahaa käytetään luonnon- ja maisema-alueiden hoidon ja ennallistamisen, Etelä-Suomen metsien ja muun luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen ja seurannan, uhanalaisten ja puutteellisesti tunnettujen lajien, metsiensuojelun ja luonnon virkistyskäytön tutkimuksiin, kestävän yhdyskuntarakenteen ja hyvän elinympäristön sekä uudis- ja korjausrakentamisen, rakennusten rakenteellisen turvallisuuden, terveellisyiden ja energian

tehokkaan käytön, kiinteistönpidon laatu- ja terveystieteiden, ekologisesti kestävästä rakentamisesta ja rakennusperinnön säilyttämisen edistämiseen sekä kansallisen rakennuspoliittisen ohjelman toteutukseen ja seurantaan. Määrärahaa käytetään asuntorahoitusta, asumisen tukijärjestelmiä, asuntopoliittisten toimintaa ja eri väestöryhmien asumista ja niiden asuntopoliittista päätöksentekoa palveleviin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin. Ympäristötiedon hallinnassa kehitetään erityisesti verkkopalveluja ja sähköisiä palveluja sekä tietovarantojen hallintaa ja hyödyntämistä.

2005 talousarvio	12 900 000
2004 talousarvio	11 900 000
2003 tilinpäätös	11 210 000

26. *Eräät korvaukset* (siirtomääräraha 2 v)

Momentille myönnetään 270 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan unionin ympäristömerkin myöntämisyhteistyön mukaisen tehtävien hoitamisesta Suomen Standardisoimisliitto SFS ry:lle aiheutuviin menoihin sekä CE-merkittyjen rakennustuotteiden markkinavalvonnasta Turvatekniikan keskukselle aiheutuviin menoihin.

Selvitysosa: Euroopan yhteisön ympäristömerkin myöntämisyhteistyöstä annetun asetuksen (2000/1980/EY) 14 artiklan toimeenpanemiseksi on Suomen Standardisoimisliitto SFS ry lailla Euroopan yhteisön ympäristömerkin myöntämisyhteistyöstä (958/1997) nimetty kansalliseksi toimivaltaiseksi elimeksi. Se osallistuu yhteisötasolla ympäristömerkin myöntämisperusteluiden valmisteluun ja käsittelee kansallisella tasolla yhteisön ympäristömerkin käyttöä koskevat hakemukset sekä valvoo merkin käyttöä.

Rakennustuotedirektiivin (89/106/ETY) 15 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on huolehdittava, että rakennustuotteiden CE-merkintää käytetään oikein. Direktiivin voimaansaattaminen sisältyy maankäyttö- ja rakennuslain 17 ja 181 §:iin. Markkinoilla olevien CE-merkitettyjen rakennustuotteiden on oltava direktiivin vaatimusten mukaisia. Turvatekniikan keskus

hoitaa CE-merkittyjen rakennustuotteiden markkinavalvontaa ympäristöministeriön toimeksiannosta. CE-merkittyjen tuotteiden määrä kasvaa asteittain eurooppalaisen harmonisoinnin edistyessä.

2005 talousarvio	270 000
2004 talousarvio	270 000
2003 tilinpäätös	270 000

62. EU:n rakennerahastojen valtion rahoitusosuus ympäristöministeriön osalta (arvio-määräraha)

Momentille myönnetään 10 765 000 euroa.

Vuonna 2005 saa uusia myöntämispäätöksiä tehdä yhteensä 10 091 000 eurolla.

Mikäli vuoden 2004 myöntämisvaltuutta on jäänyt käyttämättä, saa käyttämättä jääneestä

osasta Kainuun maakunnassa toteutettavaa tavoite 1 -ohjelmaa lukuun ottamatta tehdä myöntämispäätöksiä vuonna 2005.

Määrärahaa saa käyttää Euroopan aluekehitysrahastosta rahoitettavien tavoite 1- ja 2 -ohjelmien sekä Interreg- ja Urban-yhteisöaloitteiden ja innovatiivisten toimien hankkeiden valtion rahoitusosuuden maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää myös teknisen avun ja edellä mainittujen ohjelmien toteuttamiseen tarvittavan henkilöstön palkkaamiseen yhdessä momentilla 26.98.61 olevien EU-osuuksien kanssa. Määräraha budjetoidaan maksuperusteisena.

Selvitysosa: Määräraha on alueiden kehittämislaissa tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

Myöntämisvaltuuksien käytöstä valtiolle aiheutuvat menot (milj. euroa)

	2005	2006	2007	2008	Yhteensä
Vuosien 2000—2004 sitoumukset	7,9	5,2	5,2	-	18,3
Vuoden 2005 sitoumukset	2,9	3,6	2,6	1,0	10,1
Yhteensä	10,8	8,8	7,8	1,0	28,4

Myöntämisvaltuuden ja määrärahan käyttö eri ohjelmiin (milj. euroa)

Ohjelma	Kauden 2000—2006 rahoituskehys valtuutena	Budjetoitu valtuutta		Budjetoitu määrärahaa		Määräraha v. 2005
		v. 2000—2004 talousarvio+ lisätalousarviot	Myöntämis- valtuus v. 2005	v. 2000—2004 talousarvio+ lisätalousarviot		
Tavoite 1	16,3	11,8	2,4	6,1	2,638	
Tavoite 2	25,3	18,6	4,2	12,9	4,198	
Interreg	16,3	10,7	3,4	4,0	3,793	
Urban	0,7	0,5	0,1	0,4	0,136	
Yhteensä	58,6	41,6	10,091	23,4	10,765	

2005 talousarvio	10 765 000
2004 lisätalousarvio	—
2004 talousarvio	10 060 000
2003 tilinpäätös	5 641 246

63. EU:n ympäristörahasen osallistuminen ympäristö- ja luonnonsuojeluhankkeisiin (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 2 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää EU:n komission hyväksymien LIFE-ympäristörahasesta osara-

hoitettavien hankkeiden sekä muiden pilotti-hankkeiden EU-rahoitusosuuksien maksamiseen.

Määrärahaa saa käyttää noin 80 henkilötyövuotta vastaavan henkilömäärän palkkaamiseen projektitehtäviin. Momentille nettouteetaan työnantajalle maksettavat sairaus- ja äitiyspäivärahat.

Selvitysosa: EU-osarahoitus LIFE-hankkeisiin ja pilottihankkeisiin tuloutetaan momentille 12.35.99.

2005 talousarvio	2 000 000
2004 talousarvio	2 600 000
2003 tilinpäätös	2 600 000

65. Eräät avustukset (siirtomääräraha 3 v)

Momentille myönnetään 1 587 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää avustusten maksamiseen valtakunnallisille luonnonsuojelu- ja ympäristöjärjestöille, valtakunnallisille asunto- ja rakennusalan järjestöille valistus- ja neuvonta-toimintaan, saariston kehityksen edistämiseksi annetun lain (494/1981) 12 §:n mukaisten avustusten maksamiseen saariston ympäristöhoitoa edistäviin hankkeisiin sekä avustusten maksamiseen saaristoalueiden ja tunturialueiden jätehuoltoa edistävään toimintaan. Määrärahaa saa käyttää myös kestävä kehitystä, kulttuuriympäristön vaalimista sekä muuta ympäristökasvatusta ja -valistusta edistävien valtakunnallisesti merkittävien projektiluonteisten hankkeiden tukemiseen sekä luonnontieteellisille seuroille luonnon monimuotoisuuden valtakunnallista seurantajärjestelmää tukevien selvitysten ja raporttien laatimiseksi.

Selvitysosa: Määräraha on osittain alueiden kehittämissä tarkoitettua alueiden kehittämisen rahoitusta.

2005 talousarvio	1 587 000
2004 talousarvio	1 587 000
2003 tilinpäätös	1 587 000

66. Kansainvälisen yhteistyön jäsenmaksut ja rahoitusosuudet (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 1 500 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää ympäristöministeriön toimialaan liittyvien kansainvälisten järjestöjen ja sopimusten jäsenmaksujen ja rahoitusosuuksien maksamiseen sekä muihin kansainvälisten sitoumusten aiheuttamiin maksuihin ulkomaille.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu lisäyksenä huomioon 50 000 euroa siirtona momentilta 35.01.21.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	€
Ilmasto ja ilmakehä	135 000
Kemikaalit ja jätteet	85 000
Kasviston, eläimistön ja niiden elinympäristön suojelu	230 000
Meriympäristö	590 000
Muut (enintään)	460 000
Yhteensä	1 500 000

2005 talousarvio	1 500 000
2004 talousarvio	1 450 000
2003 tilinpäätös	1 435 774

Pääluokka 36 VALTIONVELAN KOROT

Selvitysosa: Valtion velanhoidossa tavoitteena on velasta aiheutuvien keskimääräisten, odotettujen kustannusten minimointi kuitenkin niin, että siitä aiheutuvat riskit kuten luottoriski, korkoriski, valuuttakurssiriski ja jälleenrahoitusriski pidetään hyväksyttävällä tasolla.

Lainanotto toteutetaan nk. likviditeettistrategian mukaisesti, mikä turvaa rahoituksen saatavuuden ja maksuvalmiuden mahdollisimman edullisin kustannuksin. Likviditeettistrategia perustuu sarjaobligaatiolainoihin, joilla käydään aktiivisesti jälkimarkkinakauppaa. Lainojen likviditeetti edellyttää lainojen riittävän suurta kokoa, markkinatasoista tai markkinatasoa lähellä olevaa kuponkikorkoa, sopivaa juoksuaikaa ja jälkimarkkinoiden toimivuutta.

Velkakannan korko- ja valuuttakurssiriskiä säädellään johdannaissopimuksilla ja etenkin koron- ja valuutanvaihtosopimuksilla. Velanhoidossa valitaan sellainen pitkäaikaisiin ja lyhytaikaisiin korkoihin sidotun velan suhde, jolla korkokustannukset ovat mahdollisimman alhaiset ilman, että korkomenojen lisäyksen mahdollisuus kasvaisi liian suureksi.

Vuoden 2005 korkomenojen arvioinnissa lyhyiden korkojen (3 kk—3 v) korkotasoksi on arvioitu 2,5 prosenttia ja tätä pidempien lainojen koroksi 4,0 prosenttia. Yhden prosenttiyksikön muutos korkotasossa aiheuttaisi noin 120 milj. euron muutoksen vuoden 2005 korkomenoihin, jos korot muuttuisivat prosenttiyksiköllä vuoden 2005 alusta lukien.

Valtion velasta aiheutuvaa valuuttakurssiriskiä on aktiivisesti pienennetty tekemällä valuuttavelkaan liittyviä valuutanvaihtosopimuksia. Vuoden 2005 lopussa muun kuin euromääräisen velkakannan arvioidaan olevan noin 2 % budjettitalouden velasta.

Velanhoidon toimenpiteet toteutetaan markkinaolosuhteiden mukaisesti ja siten toteuma saattaa poiketa käytetyistä laskentaoletuksista markkinaolosuhteiden niin edellyttäessä. Määrärahatarpeet on arvioitu seuraavien velan rakenneoletusten perusteella.

Velan rakenne (%)

	31.12.2002	31.12.2003	31.12.2004	31.12.2005
Vaihtuvakorkoisen velan osuus	25	30	29	29
Valuuttamääräisen velan osuus	13	2	2	2
Jälkimarkkinoilla likvidiysstrategiaan kuuluvien lainojen osuus	53	59	68	65

Hallinnonalan määrärahat luvuittain vuosina 2003—2005

	v. 2003 tilinpäätös 1000 €	v. 2004 varsinainen talousarvio 1000 €	v. 2005 esitys 1000 €	Muutos 2004—2005	
				1000 €	%
01. Euromääräisen velan korko	4 342 275	2 701 000	2 371 000	- 330 000	- 12
03. Valuuttamääräisen velan korko	289 141	63 000	58 000	- 5 000	- 8
09. Muut menot valtionvelasta	21 913	18 000	18 000	—	—
Yhteensä	4 653 329	2 782 000	2 447 000	- 335 000	- 12

01. Euromääräisen velan korko

90. *Euromääräisen velan korko* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 2 371 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää euromääräisen velan korkojen, vanhentuneiden korkojen ja myös lyhytaikaisesta tilapäisrahoituksesta aiheutuvien korkojen sekä velkasalkun korkoriskiase-
man säätelemiseksi tehtyjen johdannaissopimusten menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Euromääräinen velka 31.12.2003 oli 60 536 milj. euroa ja sen keskimääräinen nimelliskorko 4,4 %. Bruttomääräisistä menoista vähennettäviä tuloja ovat valtionlainoista saatavat korkotulot sekä valtionlainojen koronmaksua suojaavista johdannaisista kertyvät tulot.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen

	€
Tuotto-obligaatiolainat	8 000 000
Sarjaobligaatiolainat	1 854 000 000
Muut obligaatiolainat	214 000 000
Muut joukkovelkakirjalainat	35 000 000
Velkasitoumuslainat	198 000 000
Velkakirjalainat	56 000 000
Muut lainat	6 000 000
Yhteensä	2 371 000 000
2005 talousarvio	2 371 000 000
2004 lisätalousarvio	-210 000 000
2004 talousarvio	2 701 000 000
2003 tilinpäätös	4 342 274 942

03. Valuuttamääräisen velan korko

90. *Valuuttamääräisen velan korko* (arviomääräraha)

Momentille myönnetään nettomäärärahaa 58 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valuuttamääräisen velan korkojen, vanhentuneiden korkojen ja myös lyhytaikaisesta tilapäisrahoituksesta aiheutuvien korkojen sekä velkasalkun riskiase-

man säätelemiseksi tehtyjen johdannaissopimusten menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Valuuttamääräinen velka 31.12.2003 oli 1 241 milj. euroa ja sen keskimääräinen nimelliskorko 2,9 %. Valtio vähentää valuuttamääräistä velkaa lainojen erääntymisen myötä sekä valuutanvaihtosopimuksilla.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen	€	2005 talousarvio	58 000 000
Dollarilainat	31 000 000	2004 talousarvio	63 000 000
Puntalainat	4 000 000	2003 tilinpäätös	289 140 842
Sveitsinfrangilainat	5 000 000		
Jenilainat	17 000 000		
Muut valuuttamääräiset lainat	1 000 000		
Yhteensä	58 000 000		

09. Muut menot valtionvelasta

21. Palkkiot ja muut menot valtionvelasta (arviomääräraha)

Momentille myönnetään 18 000 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää valtion lainanoton ja velanhallinnan valmistelusta, lainojen ottamisesta ja liikkeeseenlaskusta, lainojen takaisinmaksusta ja johdannaissopimuksista aiheutuvien menojen, asiantuntija- ym. palkkioiden sekä muiden lainanoton ja velanhallinnan toteuttamiseen liittyvien menojen maksamiseen. Määrärahaa saa käyttää myös lyhytaikaisen tilapäisrahoituksen hankkimisesta aiheutuvien menojen maksamiseen.

Selvitysosa: Määrärahan mitoituksessa on otettu huomioon olemassa olevasta velkakannasta sekä vuosien 2004—2005 lainan-

otosta ja velanhoidollisista toimenpiteistä aiheutuvat kustannukset.

Määrärahan käytön arvioitu jakautuminen	€	2005 talousarvio	18 000 000
Liikkeeseenlasku- ja myyntikustannukset	6 000 000	2004 talousarvio	18 000 000
Lunastus- ja asiamiespalkkiot	3 000 000	2003 tilinpäätös	21 912 948
Saatujen käteisvakuuksien menot	8 000 000		
Muut menot	1 000 000		
Yhteensä	18 000 000		